

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ КОДЕКСЛАРИ ТЎПЛАМИ

(2023 йил 1 мартгача бўлган ўзгартиш
ва қўшимчалар билан)

Ўзбекистон Республикаси
қонунчилик маълумотлари
миллий базаси
(расмий манба)
асосида

Биринчи жилд

Тошкент
«Yuridik adabiyotlar publish»
2023

УЎК: 340.130.54(575.1)
КБК: 67.404(5Ў)
Ў-32

Фойдаланилган қисқартмалар:

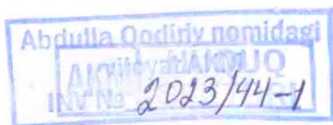
- УР ҚХТ – Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами;
- УР ОМА – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси;
- УР ОМПА – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси;
- ҚХММБ – Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси;
- ҚММБ – Қонунчилик маълумотлари миллий базаси.

Ў-32

Ўзбекистон Республикасининг кодекслари тўплами [2023 йил 1 мартгача бўлган ўзгартиш ва қўшимчалар билан] Биринчи жилд. – Тошкент: «Yuridik adabiyotlar Publish», 2023. – 784 б.

ISBN 978-9943-8523-8-9

УЎК: 340.130.54(575.1)
КБК: 67.404(5Ў)

© «Yuridik adabiyotlar Publish», 2023 й.

МУНДАРИЖА

Ўзбекистон Республикасининг ҲАВО КОДЕКСИ	5
Ўзбекистон Республикасининг ЖИНОЯТ КОДЕКСИ	31
Ўзбекистон Республикасининг ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИ.....	127
Ўзбекистон Республикасининг МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ КОДЕКСИ	289
Ўзбекистон Республикасининг ҲУҚАРОЛИК КОДЕКСИ.....	431
Ўзбекистон Республикасининг ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ КОДЕКСИ.....	635
Ўзбекистон Республикасининг ЕР КОДЕКСИ	677
Ўзбекистон Республикасининг ОИЛА КОДЕКСИ.....	709
Ўзбекистон Республикасининг УЙ-ЖОЙ КОДЕКСИ.....	745
Ўзбекистон Республикасининг кодексларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилган қонунлар рўйхати (24.07.2018 – 15.02.2023).....	776

340.151.010.1
Ў49

ХУВУА

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ҲАВО
КОДЕКСИ

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ҚОНУНИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ҲАВО КОДЕКСИ**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотномаси, 1993 йил, 6-сон, 247-модда)*

I бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР**1-модда. Самовий ҳудуд суверенитети**

Республиканинг қуруқликдаги ерлари ва сув ҳавзалари устидаги самовий ҳудудига Ўзбекистон Республикаси тўла ва танҳо эгалик қилади.

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудуди Ўзбекистон давлати ҳудудининг ажралмас қисмидир.

2-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланиш ва авиация фаолияти тўғрисидаги қонунчилик

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан фойдаланиш ҳамда барча ундан фойдаланувчиларнинг фаолияти, шу жумладан авиация фаолияти соҳасидаги муносабатлар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ушбу Кодекс, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланадиган Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги низом, Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда авиация парвозининг асосий қоидалари, шунингдек тегишинча Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти ҳамда Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан тасдиқланадиган Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда фуқаро авиациясининг ва экспериментал авиациянинг парвоз қилиш қоидалари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда давлат авиациясининг парвоз қилиш қоидалари ва бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудуддан фойдаланиш ва авиация фаолияти тўғрисидаги қонунчилигида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белги-ланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

3-модда. Ўзбекистон Республикаси Ҳаво кодекси-нинг амал қилиш доираси

Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво кодекси давлат манфаатларини ҳимоя қилиш, ҳаво кемалари парвози хавфсизлигини таъминлаш, Ўзбекистон Республикаси халқ ҳужалиги ва фуқаролари эҳтиёжларини қондириш мақсадларида авиация фаолиятини ҳамда самовий ҳудуддан фойдаланиш билан боғлиқ бошқа фаолиятни амалга ошириш тартибини белгилайди; фақат фуқаро

авиациясигагина тааллуқли 24, 25, 33, 38, 43–46, 50, 53, 54, 56, 94–135-моддалардан ташқари, Ўзбекистон Республикасининг барча авиацияси учун тааллуқлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда)

4-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланиш ва авиация фаолияти соҳасидаги давлат бошқаруви ва назорати

Самовий ҳудуддан фойдаланиш тўғрисидаги Низомга мувофиқ самовий ҳудуддан фойдаланиш соҳасидаги давлат бошқаруви ва назоратини олиб бориш Ўзбекистон Республикасини Мудофаа вазирлиги зиммасига юкланади.

Фуқаро ва экспериментал авиация фаолияти соҳасидаги бошқарув ва назоратни Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти амалга оширади.

Давлат авиацияси фаолияти соҳасидаги бошқарув ва назоратни ўз ваколатлари доирасида Мудофаа вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Миллий гвардия, Ички ишлар вазирлиги, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига мувофиқ давлат бошқарувининг бошқа органлари амалга оширадилар. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2019 й., 2-сон, 47-модда)*

5-модда. Давлат тасарруфида бўлмаган ташкилотлар ва фуқароларнинг самовий ҳудуддан фойдаланиш ҳамда авиация фаолиятини тартибга солиш борасидаги тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишдаги иштироки

Тижорат, жамоат ва давлат тасарруфида бўлмаган бошқа ташкилотлар ҳамда фуқаролар самовий ҳудуддан ва авиация фаолиятдан оқилон, самарали ҳамда хавфсиз фойдаланиш борасидаги тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар.

Давлат органлари юқорида зикр этилган тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш чоғида тижорат, жамоат ва давлат тасарруфида бўлмаган бошқа ташкилотларнинг ҳамда фуқароларнинг тақлифларини ҳисобга оладилар.

**II бўлим. САМОВИЙ ҲУДУДАН
ФОЙДАЛАНИШ****I боб. САМОВИЙ ҲУДУДАН
ФОЙДАЛАНИШНИ ТАРТИБГА СОЛИШ****6-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият**

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятга ҳаво кемаларининг ва бошқа учувчи аппаратларнинг парвози, барча отишма турлари ва ракета учирлишлар, портлатиш ишлари ва моддий объектларнинг самовий ҳудуддаги ҳаракати билан боғлиқ бошқа фаолият киради.

7-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланувчилар

Ўзбекистон Республикасининг ҳамда ўзга давлатларнинг ушбу Кодекснинг 6-моддасида назарда тутилган фаолиятни амалга оширувчи, Ўзбекистон Республикаси давлат органларида расмий рўйхатдан ўтган корхоналари, муассасалари, ташкилотлари ва фуқаролари Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан фойдаланувчилар ҳисобланади.

8-модда. Самовий ҳудуднинг таркиби

Самовий ҳудуддан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятни амалга ошириш учун самовий ҳудудда ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатадиган районлар, аэродромлар ва аэроузелларнинг районлари, ҳаво йўллари, ҳаво кемалари парвозининг йўналишлари ва махсус минтақалари, назорат қилинмайдиган парвозларнинг районлари, тақиқланган ва чекланган минтақалар, синов районлари, портлатиш ишлари районлари ҳамда бошқа махсус элементлар белгиланиб, уларнинг мажмуаси Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудуднинг таркибини ташкил этади.

Самовий ҳудуддан фойдаланишни ташкил этиш атраф муҳитни муҳофаза қилишнинг умум эътироф этган меъёрларига риоя қилган ҳолда амалга оширилиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда* – *ЎР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*)

9-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланишдаги устуворлик

Самовий ҳудуднинг барча фойдаланувчилари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида самовий ҳудуддан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятни амалга оширишда тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар ва бир хилда жавобгар бўладилар.

Самовий ҳудуддан фойдаланишдан манфаатдор бўлганлар иккита ва бундан ортқ бўлса, самовий ҳудуднинг маълум қисмидан фойдаланиш ҳуқуқи куйидаги устуворлик бўйича бериледи:

а) ҳаво ҳужумини даф этиш ёки Ўзбекистон Республикаси давлат чегараси бузилишининг олдини олиш ва чегара бузилишини тўхтатиш, Ўзбекистон Республикаси суверенитети, ҳудудий бутунлиги, сиёсий мустақиллиги ва жамоат ҳавфсизлигига қарши қаратилган куч ишлатишни ёки куч ишлатиш тақдидини бартараф қилиш учун;

б) одамларнинг ҳаёти ва соғлиғига ҳавф солувчи ёки катта иқтисодий зарар етказиш хавфини тўғдирувчи табиий ҳамда бошқа офатларда, фалокатлар, авариялар, фавқулодда ҳолатларда ердан кўрсатиш учун («б» банд *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда* – *ЎР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*);

в) космик аппаратлар ва уларнинг экипажларини учирини, қўндириш, қидириш ва эвакуация қилиш учун;

г) самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби бузилишининг олдини олиш ёки тартиб бузилишини тўхтатиш учун;

д) ҳаво кемаларининг қатнови ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан амалга ошириладиган ўзга фаолият учун;

е) ҳаво кемаларининг қатнови ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро битимларига биноан амалга ошириладиган бошқа фаолият учун;

ж) йўловчиларни мунтазам ташиш учун;

з) Ўзбекистон Республикаси, шунингдек ўзга давлатлар давлат авиациясининг махсус қоидалар асосида амалга ошириладиган парвозлари учун; («з» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда* – *ЎР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

и) экспериментал ва илмий-тадқиқот ишлари учун;

к) юк ва почтани мунтазам ташиш учун;

л) юкларни номунтазам ташиш учун, халқ ҳужалиги манфаатларини кўзлаб авиация ишларини ва бошқа юмушларни амалга ошириш учун;

м) ўкув, кўргазмалари, маданий-маърифий ҳамда бошқа тадбирларни амалга ошириш учун;

н) фуқароларнинг шахсий эҳтиёжларини қондириш билан боғлиқ фаолият учун;

о) бошқа фаолиятлар учун.

10-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланишни илдам бошқарувчи органлар

Самовий ҳудуддан фойдаланишни ушбу Кодекснинг 4-моддасида кўрсатилган органлар ўз ваколатлари доирасида илдам бошқарадилар.

11-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланишга рухсат бериш

Зарур ҳавфсизлик қоидаларига риоя қилинган ҳолда ва фақат ушбу Кодекснинг 4-моддасида кўрсатилган органлардан Самовий ҳудуддан фойдаланиш бошқармаси (СҚФБ) органлари орқали рухсат олинганидан кейингина самовий ҳудуддан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятга ижозат бериледи.

Самовий ҳудуддан фойдаланиш бошқармаси органларининг кўрсатмалари самовий ҳудуддан фойдаланувчиларнинг барчаси учун мажбурийдир.

12-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланишни тақиқлаш ва чеклаш

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан ёки унинг айрим минтақаларидан ушбу Кодекснинг 6-моддасида назарда тутилган фаолиятни амалга ошириш учун фойдаланиш Самовий ҳудуддан фойдаланиш бошқармаси органлари томонидан тақиқланиши ёки чекланиши мумкин.

13-модда. Алоқани ташкил этиш

Самовий ҳудуддан фойдаланишдан манфаатдор вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар Авиация маъмурияти, Мудофаа вазирлигининг тегишли органлари билан, самовий ҳудуддан ҳаво кемаларининг парвози учун фойдаланишдан тақдирда эса, Ўзбекистон Республикаси ҳаво ҳужумидан мудофаа органлари билан ҳам алоқа каналлари ташкил қилишга мажбурдирлар.

Алоқа корхоналари фойдаланувчиларга зарур алоқа каналларини ва воситаларини ижарага берадилар.

Хизматга берилган алоқа каналлари ва воситалари ишдан чиққан тақдирда улар белгиланган тартибда бошқа алоқа каналлари ва воситалари билан алмаштирилиши лозим.

Умумий фойдаланишдаги барча халқаро ва шаҳарлараро телефонлар ҳамда телеграфни Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлигининг қорхоналари ўрнатадилар ва ишлатадилар. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 18 апрелдаги УРҚ-429-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 16-сон, 265-модда)*

Халқаро ва шаҳарлараро телефон ва телеграф орқали алоқа боғлаш имконияти фавқулодда вазиятларда қидирув-қутқарув ишлари олиб борилаётганда ҳамда ердан қурساتилаётганда биринчи галда берилди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни билан киртилган – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)*

14-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибининг бузилиши

Ушбу Кодексга ва унинг асосида ишлаб чиқилган бошқа ҳуқуқий ҳужжатларга зид равишда Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тартибини бузиш деб эътироф этилади.

Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибига риоя қилишни назорат этувчи органлар самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибини бузишнинг олдини олиш ёки тўхтатиш чораларини қўришга мажбурдирлар.

Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби бузилишига йўл қўйган ёки ҳаво кемалари парвози хавфсизлигига хавф туғилишига олиб келган хатти-ҳаракатлар содир этган самовий ҳудуддан фойдаланувчилар, шунингдек авиация фаолияти билан боғлиқ бўлмаган юридик ва jisмоний шахслар юқорида зикр этилган органларнинг талабига биноан қўрсатилган тартиббузарликни ёки тартиб бузилишига олиб келадиган фаолиятни ўз ҳисобларидан ва ўз кучлари билан тўхтатишлари лозим. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)*

15-модда. Тартиббузар ҳаво кемаси

Ўзбекистон Республикаси давлат чегарасини бузган ёки Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тартиби бузилишига йўл қўйган ҳаво кемаси тартиббузар ҳаво кемаси деб ҳисобланади ва самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибига риоя қилишни назорат этувчи органларнинг талабига буйсунмаса, ерга қўнишга мажбур этилади.

Тартиббузар ҳаво кемаси қўниш тўғрисидаги буйруқни бажармаган тақдирда самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби атайлаб бузилапти ва бу билан Ўзбекистон Республикаси суверенитетига, ҳудудий бутунлигига, сиёсий мустақиллигига ва жамоат хавфсизлигига таҳдид солиб куч ишлатилапти ёки куч ишлатишга уриниш булаетти дейиш учун мантиқий асос бўлиб, бундай тартиб бузилишини

ўзга воситалар билан тўхтатиб бўлмайдиган ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Куролли Кучлари қурол ва жанговар техникани ишга солишлари мумкин.

Агар тартиббузар ҳаво кемасида самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби бузилишига алоқаси йўқ йўловчилар ёхуд бошқа шахслар борлиги ҳақида ишончли маълумот бўлса, қурол ва жанговар техника ишлатилмайди.

Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудига асосиз кирган ва унга кириш шартларига риоя этмаган, шунингдек самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби бузилган бошқа ҳолларда ҳам ҳаво кемаси қўнган аэродромда ушлаб турилиши мумкин.

Тартиббузар ҳаво кемасининг ундан кейинги парвозига тартиб бузилиши текшириб чиқилгандан сўнг Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда қўрсатилган йўсинда рухсат этилади.

16-модда. Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибини бузганлик учун жавобгарлик

Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартиби бузилган ҳар бир ҳол Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомга мувофиқ текшириб чиқилиши лозим. Самовий ҳудуддан фойдаланиш тартибини бузишда айбдор шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

17-модда. Парвозлар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият

Электр узатиш объеклари ва линияларини қуриш, самовий ҳудудда электромагнит, ёруғлик, акустик, корпускуляр ва бошқа турдаги нурланишлар пайдо бўлишига олиб келадиган ишлар, қушларнинг ва ёввойи ҳайвонларнинг (кемирувчиларнинг) қўллаб тулганлишига ҳамда орнитологик вазиятнинг, парвоз пайтида қўришнинг ва аэродромлардаги учиш майдонлари ҳолатининг ёмонлашувига сабаб бўлувчи объекتلари жойлаштириш; ҳаво кемалари парвоз қилиш ва қўниш зоналарига баланд ўсадиган даракхатларнинг кўчатларини ўтказиш; шунингдек самода маддий объектлар ҳаракати билан бевосита алоқаси бўлмаган, ammo ҳаво кемаларининг, бошқа учувчи аппаратларнинг парвозига, асбоб-ускуналари ва улардаги одамлар хавфсизлигига таъсир этувчи ҳар қандай бошқа фаолият аэродром ҳудудидаги парвозлар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолиятлар жумласига кирди.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

18-модда. Парвозлар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолиятни амалга ошириш учун рухсатнома бериш

Парвозлар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда рухсат олинганидан кейингина амалга оширилиши мумкин.

Бундай фаолият устидан назоратни 4-моддада санаб ўтилган органлар амалга оширади.

Ҳаво кемалари парвозининг хавфсизлигига таҳдид солувчи фаолиятни амалга ошириш қоидаларини бузган корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар шу қоида бузишларни ўз ҳисобларидан ва ўз кучлари билан бартараф қилишлари, улар бартараф қилингунича эса бундай фаолиятни тўхтатишлари шарт.

19-модда. Ҳаво кемалари парвозининг хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият ҳақида хабар бериш

Ҳаво кемалари ва бошқа учувчи аппаратларнинг улар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолият амалга оширилаётган районга беҳосдан кириб қолишининг олдини олиш учун бундай фаолият билан машғул бўлган орган ёки шахс самовий ҳудуддан фойдаланувчиларни кўрсатилган фаолият амалга оширилаётганлиги тўғрисида аэронавигация ахборот хизмати орқали хабардор қилади.

20-модда. Парвозлар хавфсизлигига таҳдид солувчи объектларга белгилар қўйиш

Парвозлар хавфсизлигига таҳдид солувчи бино ва иншоотларнинг эгалари парвозлар хавфсизлигини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти белгиланган талабларга мувофиқ бу объектларга ўз ҳисобларидан тунги ва кундузги белгилар ҳамда мосламалар ўрнатишга мажбурдирлар.

21-модда. Аэродромлар минтақасида белги ва мосламалар ўрнатиш

Аэродромлар минтақасида аэродромларни таниш учун ўрнатиладиган махсус белгилар ва мосламаларга ўхшаш ҳар қандай белги ва мосламаларни жойлаштириш тақиқланади.

22-модда. Суратга ва кинога олиш, радиоалоқа воситаларидан фойдаланиш

Ҳаво кемасидан суратга олиш ва кинога тушириш ҳамда радиоалоқа воситаларидан фойдаланишга 4-моддада қайд этилган органлар томонидан белгиланган тартибда йўл қўйилади.

**III бўлим. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
АВИАЦИЯСИ**

II боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

23-модда. Ўзбекистон Республикаси авиацияси таркиби

Ўзбекистон Республикаси авиацияси экспериментал, давлат ва фуқаро авиациясига бўлинади.

Авиация ва бошқа техника соҳасида тажриба – конструкторлик, экспериментал ва илмий-тадқиқот ишлари ҳамда синовлари учун мўлжалланган авиация экспериментал авиация ҳисобланади.

Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ва Миллий гвардия тасарруфидоги, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қарорига мувофиқ давлат бошқаруви бошқа органларининг тасарруфидоги авиация давлат авиацияси ҳисобланади. Экспериментал ва давлат авиацияси таркибига кирмаган авиация фуқаро авиацияси ҳисобланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли ва 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда; УР ОМПА, 2019 й., 2-сон, 47-модда)

24-модда. Фуқаро авиацияси

Фуқаро авиациясидан:

а) йўловчилар, уларнинг қўл юклари, юклар ва почта (ҳаво транспортда ташиладиган) ташиш;

б) авиация ишларини бажариш;

в) ўқув, спорт, маданий-маърифий тадбирларни ўтказиш, техникавий ижодкорликни ривожлантириш ҳамда фуқароларнинг шахсий эҳтиёжларини қондириш; («в» банд Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда);

г) фавқулодда вазиятлар юз берган ҳудудларда авария-қутқарув ишларини амалга ошириш учун кучлар ва асбоб-ускуналарни, шунингдек зарар курганларга ёрдам кўрсатиш учун юкларни етказиб бериш мақсадларида фойдаланилади; («г» банд Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

Қайд этиб ўтилган мақсадларда пулли ва кира қилиш тарзида фойдаланиладиган фуқаро авиацияси тижорат авиацияси деб эътироф этилади.

Қайд этиб ўтилган мақсадларда бепул ҳамда ёлланмай фойдаланиладиган фуқаро авиацияси умумий ҳаёмиётдаги авиация деб эътироф этилади.

25-модда. Авиация воситаларига мулкчилик

Авиация воситалари: ҳаво кемалари, аэродромлар, аэропортлар, техникавий воситалар ҳамда ҳаво кемаларининг парвозини ташкил этиш, бажариш ва таъминлаш учун зарур бўладиган бошқа мол-мулк хусусий ва оммавий шаклдаги мулк бўлиши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

Авиация воситаларини мулк сифатида сотиб олинишига қарши, Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида назарда тутилган ҳоллардан ташқари, чеклашлар ўрнатилиши мумкин эмас. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

III боб. АЭРОДРОМЛАР. АЭРОПОРТЛАР

26-модда. Аэродромлар таснифи

Қуруқликдаги ёки сув сатҳидаги махсус жиҳозланган, ҳаво кемаларининг келиб қўниши, жўнаши ва шу сатҳ

бўйлаб ҳаракатланиши учун тўлиқ ёки қисман мўлжалланган участка унда жойлашган биналар, иншоотлар ҳамда анжомлари билан бирга аэродром деб эътироф этилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги ЎРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

Аэродромлар Узининг вазифасига қараб базавий, муваққат ва захирадаги аэродромларга бўлинади.

Аэродромлар авиация турига мансублигига кўра фуқаро авиацияси аэродромлари, давлат авиацияси аэродромлари, экспериментал авиация аэродромлари ҳамда ҳамкорликда фойдаланиш (жойлашиш) аэродромларига бўлинади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*)

Аэропорт — ҳаво кемаларини қабул қилиш ва жўнатишга, ҳаво транспортида ташишга хизмат кўрсатишга мўлжалланган ва шу мақсадларда аэродром, аэровокзал, бошқа иншоотлар, шунингдек зарур қурилмаларга эга бўлган иншоотлар мажмуасидир.

27-модда. Аэродромлар ва аэропортлар учун ер ажратиш

Аэродромлар ва аэропортлар қурилиши учун Ўзбекистон Республикаси қонуналиги асосида ер ажратилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Аэродромлар ва аэропортлар учун ажратиладиган ер участкалари сатҳининг катталиги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда тасдиқланадиган меъёрлар ва лойиҳа-техникавий ҳужжатлар асосида белгиланади.

28-модда. Аэродромлар қуриш ва уларни таъмирлаш

Аэродромлар ва аэропортлар қуриш учун қидирув ишларини олиб бориш, уларни лойиҳалаштириш, қуриш ва таъмирлаш ҳокимиятларнинг тегишли маҳаллий идоралари билан, манфаатдор вазирликлар, давлат кўмиталари, идоралар ва ташкилотлар билан Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланган тартибда келишилади.

Аэродромларни қуриш ва таъмирлаш, шунингдек аэродромлар районида саноатга оид, турар жойлар ва маданий-маиший биналар қурилиши ҳаво кемаларининг шовқини, уларнинг моторларидан чиқадиغان зарарли чиқиндилар, электромагнит ва бошқа нурланишларнинг зарарли таъсирини бартафр этишини ҳисобга олган ҳолда амалга оширишга мўлжалланган.

29-модда. Аэродром эксплуатанти

Ўзбекистон Республикасининг, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига асосан ўзга давлатнинг муайян аэродромга мулк ҳуқуқи асосида (аэродром эгаси), ижара шартномасига биноан ёки Ўзбекистон Республикаси қонуналигида назарда тутилган бошқа асосларга кўра тегишли бўлган ҳамда аэродромнинг мувофиқлик сертификатига эга бўлган юридик шахси ёки

фуқароси шу аэродромнинг эксплуатанти деб эътироф этилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-11-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонуналир тахририда – ЎР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда, ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

30-модда. Аэродромни ишга туширишга рухсат бериш

Фойдаланишга яроқлилик нормаларига ва ҳаво кемалари парвозларининг хавфсизлигини таъминлаш талабларига мувофиқ бўлса, аэродромдан фойдаланишга йўл қўйилади. Фуқаролар ташиш учун мўлжалланган аэродром бундан ташқари, йўловчиларга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ қўшимча талабларга ҳам жавоб бермоғи лозим. Давлат, фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияга мўлжалланган аэродромлар мажбурий суръатда сертификатлаштириш шарт. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли ва 2008 йил 8 июлдаги ЎРҚ-159-сонли қонуналир тахририда – ЎР ОМА, 1998 йил 3-сон, 38-модда; ЎР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

Аэродромларнинг, шунингдек улардаги асбоб-ускуналарнинг фойдаланишга яроқлилиги нормалари ва уларни сертификатлаштириш тартиби: (Иккинчи қисмининг биринчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-11-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда*)

фуқаро аэродромлари, экспериментал авиация аэродромлари ва ҳамкорликда фойдаланиш (жойлашиш) аэродромлари учун – Ўзбекистон Республикасининг *Авиация маъмурияти томонидан;*

давлат авиацияси аэродромлари учун – Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан амалга оширилади. (Иккинчи қисмининг учинчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*)

Аэродром эксплуатантига аэродромнинг бутун хизмат кўрсатиш мuddати давомида аэродромнинг мувофиқлик сертификати олиш учун белгиланган талабларга жавоб беришини таъминлаш вазифаси юклатилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-11-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда*)

31-модда. Давлат авиацияси аэродромларини руйхатга олиш

Давлат авиацияси аэродромлари Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигига руйхатга олиниши лозим.

Давлат авиацияси аэродроми реестрга киритилганидан сўнг эксплуатантга давлат авиацияси аэродроми руйхатга олинганлиги тўғрисида гувоҳнома берилади.

Давлат авиацияси аэродромларини руйхатга олиш ва улар руйхатга олинганлиги тўғрисида гувоҳнома берилши тартиби Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда*)

32-модда. Ҳамкорликда фойдаланиш (жойлашиш) аэродроми

Фуқаро авиацияси ёки экспериментал авиациянинг ҳаво кемалари жойлашиш ҳуқуқсиз парвозларни амалга оширадиган давлат авиацияси аэродроми ҳамкорликда фойдаланиш аэродроми деб эътироф этилади.

Турли идоралар тасарруфида бўлган ҳаво кемалари жойлашадиган фуқаро авиацияси, давлат авиацияси ёки экспериментал авиация аэродроми ҳамкорликда жойлашиш аэродроми деб эътироф этилади.

Аэродромлардан самовий ҳудуддан фойдаланувчиларнинг турли тоифалари ҳамкорликда фойдаланиши (жойлашиши) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиладиган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

33-модда. Аэропорт билан аҳоли манзилгоҳлари орасида транспорт қатнови ва алоқа

Йўловчилар ташиш эҳтиёжини таъминлаш учун аэропортлар билан яқин шаҳарлар ва аҳоли манзилгоҳлари ўртасида мунтазам транспорт қатнови йўлга қўйилади.

Аэропортларга борадиган йўллар қурилишини, уларни таъмирлашни, ободонлаштиришни ва улардан фойдаланишни, йўловчи ташийдиган транспортнинг бу йўللарда мунтазам қатновини, шунингдек шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктлари билан аэропортлар ўртасида телефон ва бошқа алоқа турларини ҳокимият маҳаллий органлари таъминлайди.

34-модда. Аэродромларни тугатиш

Аэродромларни тугатиш, шу жумладан бошқа жойга кўчириш мақсадида тугатиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда амалга оширилади.

IV БОБ. ҲАВО КЕМАЛАРИ

35-модда. Ҳаво кемаларининг таснифи

Авиация турига мансублигига қараб ҳаво кемалари фуқаро, давлат ва экспериментал ҳаво кемаларига бўлинади.

36-модда. Ҳаво кемалари ишлаб чиқаришни сертификатлаштириш

Ҳаво кемалари ва бошқа учувчи аппаратларнинг сертификатланган турларини кўплаб ишлаб чиқарувчи корхона ва ташкилотлар ҳаво кемалари ва бошқа учувчи аппаратларни ишлаб чиқаришга ҳамда ҳаво кемаларини ишлаб чиқаришни сертификатлаштиришга доир белгиланган талаблар асосида иш олиб боради.

Ҳаво кемалари ва бошқа учувчи аппаратларни ишлаб чиқаришга доир талабларни ишлаб чиқиш ҳамда ишлаб чиқаришни сертификатлаштириш халқаро стандартлар ва тавсияларни ҳисобга олган ҳолда Давлатлараро авиация қўмитаси томонидан белгиладиган тартибда амалга

оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 11 декабрдаги УРҚ-381-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 50-сон, 588-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

37-модда. Фойдаланишга рухсат бериш

Фуқаро ҳаво кемаси, шунингдек тижорат мақсадларида ишлатиладиган давлат ҳаво кемаси фуқаро ҳаво кемаларининг учишга яроқлилик борасидаги нормаларга мувофиқ бўлса, фойдаланишга қўйилади ва бу ҳақда ҳаво кемасининг эксплуатантига ҳаво кемасининг учишга яроқлилик сертификати берилади.

Фуқаро ҳаво кемаларининг учишга яроқлилик нормалари Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан жорий этилади. Фуқаро ҳаво кемасининг учишга яроқлилик сертификатини бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Ҳаво кемасининг хорижий давлат томонидан берилган учишга яроқлилик сертификати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Фуқаро ҳаво кемасини ҳаво кемасининг учишга яроқлилик сертификати талабларига мувофиқ бўлган ҳолатда сақлаш ҳаво кемаси эксплуатанти зиммасига юкланади. Бундай мувофиқликка риоя этилиши устидан назоратни Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти амалга оширади.

Давлат ҳаво кемаларидан Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиладиган тартибда фойдаланишга йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

37¹-модда. Ҳаво кемаларига техникавий хизмат кўрсатиш

Ҳаво кемаларига техникавий хизмат кўрсатиш Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан берилган ҳаво кемаларига техникавий хизмат кўрсатиш ташкилотининг сертификати асосида бажарилади.

Ҳаво кемаларига техникавий хизмат кўрсатиш ташкилотининг сертификатини бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

38-модда. Ҳаво кемаси турининг сертификати

Ҳаво кемаси турининг сертификати ҳаво кемаси турининг тузилишини белгиладиган ва унинг фуқаро ҳаво кемаларининг учишга яроқлилик нормаларига

мувофиқлигини тасдиқлайдиган Давлатлараро авиация бумитаси томонидан бериладиган ҳужжатдир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 11 декабрдаги УРҚ-381-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 50-сон, 588-модда)*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 11 декабрдаги УРҚ-381-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 50-сон, 588-модда)

Ҳаво кемаси турининг хорижий давлат томонидан берилган сертификати, башарти ҳаво кемаси Фуқаро ҳаво кемаларининг Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан белгиланган учишга яроқлилиқ нормаларига мувофиқ бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

39-модда. Ҳаво кемаларини рўйхатга олиш

Фуқаро ва давлат ҳаво кемалари рўйхатдан ўтказилиши лозим. Фуқаро ҳаво кемалари Ўзбекистон Республикаси Фуқаро ҳаво кемаларининг давлат реестрида, давлат ҳаво кемалари эса Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳаво кемалари реестрида рўйхатга олинади.

Тегишли реестрда қайд қилинган ҳаво кемасининг эгасига рўйхатдан ўтганлиқ тўғрисида гувоҳнома берилади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаро ҳаво кемаларининг давлат реестрини ва Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳаво кемаларининг реестрини юриштиқ тартиби, шунингдек ҳаво кемаларининг рўйхатдан ўтганлиғи тўғрисида гувоҳнома бериш тартиби тегишинча Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиғи томонидан белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Экспериментал ҳаво кемалари давлат реестрида қайд этилмайди, аммо Авиация маъмуриятида ҳисобда туради.

Экспериментал ҳаво кемаларини ҳисобга олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)*

Ўзбекистон Республикаси Фуқаро ҳаво кемаларининг давлат реестрига ёки Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳаво кемаларининг реестрига киритилган ҳаво кемалари, шунингдек Авиация маъмуриятида ҳисобда турувчи экспериментал ҳаво кемалари Ўзбекистон Республикасига қарашли миллий ҳаво кемаларидир.

Чет эл ҳаво кемаси тегишли чет эл давлати ҳаво кемаларининг реестридан ўчирилгандан кейингина Ўзбекистон Республикасининг тегишли реестрига киритилади.

Ўзбекистон Республикаси тегишли реестридан белгиланган тартибда ўчирилмаган Ўзбекистон Республикаси ҳаво кемасининг ҳар қандай чет эл давлати ҳаво кемаларининг реестрига киритилиши тан олинмайди.

40-модда. Реестрдан ўчириш

Ҳаво кемаси Ўзбекистон Республикасининг тегишли реестридан қуйидаги ҳолларда:

а) ҳаво кемаси фойдаланишдан чегириб ташланса ёки чиқарилса;

б) ҳаво кемаси белгиланган тартибда чет эл давлатига, чет эл юридик ёки жисмоний шахсига сотилса ёки берилса;

в) ҳаво кемаси экспериментал ҳаво кемалари қаторига ўтказилса;

г) ҳаво кемаларини рўйхатга олиш тартибидан назарда тутилган бошқа ҳолларда ўчирилиши мумкин.

Ҳаво кемасини Ўзбекистон Республикасининг тегишли реестридан ўчириш билан кеманин рўйхатдан ўтказилгани тўғрисидаги гувоҳнома ва бу ҳаво кемаси ҳақидаги тегишли реестрдаги ёзувлар ўз кучини йўқотади.

41-модда. Ҳаво кемаларига қўйиладиган белгилар

Рўйхатдан ўтказиш пайтида ҳаво кемаларига рўйхат белгиси ва давлат таниш белгиси берилиб, улар шу ҳаво кемаларида қайд этилади.

Рўйхат белгиси ва давлат таниш белгисидан ташқари ҳаво кемаларига қўшимча белгилар (рамзлар, ёзувлар, нишонлар) қўйилиши мумкин. Мазкур белгиларни ҳаво кемаларига қайд этишда рўйхат белгиси ва давлат таниш белгисининг кўринишини ёмонлаштирмакликка эътибор қилиш лозим.

Фуқаро ва экспериментал ҳаво кемаларига рўйхат белгисини ва давлат таниш белгисини ҳамда бошқа белгиларни қайд этиш тартиби Авиация маъмурияти томонидан, давлат ҳаво кемаларига қайд этиш эса Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиғи томонидан белгиланади.

42-модда. Ҳаво кемаларидан фойдаланиш ҳуқуқларини чеклаш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳаво кемаларидан фойдаланиш ҳуқуқларини чеклаш (муайян айбдорликка тортиш, ҳуқуқдан вақтинчалик ёки бутунлай маҳрум қилиш ҳамда алоҳида ҳолатларга боғлиқ бошқа чеклашлар) Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига мувофиқ қўлланиши мумкин.

43-модда. Ҳаво кемаларини ижарага беришда ҳуқуқ ва мажбуриятларнинг ўтиши

Ҳаво кемасининг эгаси билан бўлажак эксплуатант ўртасида ижара шартномаси мавjud бўлганда, Ўзбекистон Республикасининг ҳаво кемаси тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятлар эксплуатантга ўтказилган ҳолда чет эллик эксплуатантга ижарага (экипаж билан ёки экипажсиз) берилиши мумкин. Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти чет эл давлатининг ваколатли органи билан ижарага олинган ҳаво кемасидан фойдаланилиши устидан назорат қилиш бўйича муайян мажбуриятларни унга ўтказиш мақсадида белгиланган тартибда битим тузиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

Чет эл ҳаво кемасини Ўзбекистон Республикасидаги эксплуатант ижарага оладиган ҳолларда ҳам худди шундай тартиб қўлланилади.

V БОБ. ҲАВО КЕМАЛАРИНИНГ ЭКСПЛУАТАНТЛАРИ

44-модда. Эксплуатант сертификатини бериш

Ҳаво кемасига мулк ҳуқуқи ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ асосида эгалик қилувчи, шу ҳаво кемасидан фойдаланишни амалга ошириш қобилияти эксплуатант сертификатини билан тасдиқланган юридик ёки жисмоний шахс ҳаво кемасининг эксплуатанти деб эътироф этилади.

Эксплуатант сертификати Авиация маъмурияти томонидан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилаган тартибда берилди. Бунда хусусий ва ижарадаги ҳаво кемаларининг, парвозга оид ва техника хизматлари тузилмаларининг мавжудлиги бундай сертификатни олиш учун мажбурий шартдир.

Мақсадга мувофиқ эмас деган ваз билан эксплуатант сертификати беришни рад этишга йўл қўйилмайди. Эксплуатант сертификати беришни рад этиш устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

Эксплуатант сертификатини бериш тўғрисидаги аризан тақроран кўриб чиқишда эксплуатант сертификати беришни рад этиш ҳақидаги билдирिशномада илгари кўрсатилмаган янги асослар бўйича ушбу сертификатни беришни рад этишга йўл қўйилмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

Эксплуатант сертификатининг амал қилиши белгилаган тартибда тўхтатиб турилиши, тугатилиши ёки эксплуатант сертификати бекор қилиниши мумкин. Эксплуатант сертификатини бошқа шахсга бериш мумкин эмас. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

45-модда. Эксплуатант сертификатини эътироф этиш

Хорижий давлат томонидан берилган эксплуатант сертификати ёки унга ўхшаш ҳужжат Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгилаган тартибда Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда; 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

46-модда. Эксплуатант фаолияти устидан назорат

Эксплуатант сертификатини берган орган эксплуатант учун белгилаган талабларга риоя этилиши устидан назорат юрताди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

Эксплуатант сертификатини бериш учун белгилаган талаблар ҳаво кемаси эксплуатанти томонидан бузилган тақдирда, сертификат берган орган эксплуатантни белгилаган муддатларда камчиликларни бартараф этиш зарурлиги ҳақида огоҳлантиришга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда; 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти Ўзбекистонда доимий парвозларни амалга оширувчи чет эллик эксплуатантларни, агар халқаро битимларда ўзгача қоида назарда тутилган бўлмаса, амалий инспекция қилиш ҳуқуқига эга.

VI БОБ. АВИАЦИЯ ХОДИМЛАРИ

47-модда. Авиация ходимларининг хизмат турлари

Фаолиятлари ҳаво транспорти қатновини ташкил қилиш, бажариш ва таъминлаш, шунингдек ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ шахслар авиация ходимлари ҳисобланади.

Авиация турига мансублигига қўра авиация ходимлари тегишли равишда фуқаро, давлат ва экспериментал авиация ходимларига бўлинади.

48-модда. Авиация ходимларининг таркиби

Авиация ходимлари таркибига:

- а) учувчилар таркибига кирувчи шахслар;
- б) ҳаво транспорти қатновини ташкил қилувчи ва таъминловчи шахслар;
- в) ҳаво кемаси парвозларини ташкил этувчи шахслар;
- г) ҳаво кемаларига техникавий хизмат кўрсатувчи шахслар;
- д) ҳаво кемаларининг парвозларини таъминловчи шахслар.

(«е» ва «ж» бандлар Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

Фуқаро, давлат ва экспериментал авиация ходимлари қаторига кирувчи шахслар лавозимларининг рўйхатини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди.

49-модда. Касб фаолиятига тайёрлаш ва бундай фаолиятга рухсат бериш

Эгаллаб турган лавозимига биноан фаолияти парвозларни ташкил этиш, амалга ошириш ва таъминлаш ҳамда ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатиш билан бевосита алоқадор авиация ходимларини касб фаолиятига тайёрлаш давлат томонидан шаходатланган ташкilotларда амалга оширилади. Фуқаро ва давлат авиация кадрларини

тайёрловчи ўқув юртлирнинг сертификатлаш тегишинча Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти ва Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан қонунчиликда белгиланган тартибда утказилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УПК-683-сонли қонунири тақририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳаво кемалари парвозини амалга ошириш ва бу парвозларни таъминлаш билан бевосита алоқадор авиация ходимлари тегишли фаолиятни амалга ошириш гувоҳномасига эга бўлган ҳамда саломатликлари белгиланган талабларга жавоб берадиган тақдирдагина касб фаолиятини бажаришга қўйиладилар.

Авиация ходимларини касб фаолияти билан шуғулланишга рухсат этиш ва шу фаолиятни бажариш учун гувоҳнома бериш тартиби, шунингдек авиация ходимлари турли тоифаларининг соғлиқларига бўлган талаблар ҳамда уларни тиббий куриқдан утказиш тартиби фуқаро ва экспериментал авиацияда Авиация маъмурияти томонидан, давлат авиациясида эса Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади. Фуқаро авиациясининг авиация ходимлари касб фаолиятини бажариш чоғида амалдаги гувоҳномани ўзлари билан олиб юришлари керак.

50-модда. Авиация ходимлари гувоҳномасини тан олиш

Чет эл давлати томонидан авиация ходимларига берилган ёки кучга киритилган гувоҳномалар, агар шу гувоҳномаларни бериш ёки кучга киритиш учун белгиланган талаблар Фуқаро авиацияси халқаро ташкилоти белгиланган минимал стандартларга ёки ундан юқорисига ҳақиқий жавоб берса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб тан олинади.

51-модда. Ҳаво кемаси экипажи

Ҳаво кемаси экипажи кема командири, учувчилар таркибига кирувчи бошқа шахслар ва хизмат кўрсатувчи ходимлардан иборат бўлади.

Фуқаро ва давлат авиацияси ҳаво кемаларининг экипажи таркиби ҳаво кемаларининг тури ва вазифаси, мақсади ва улардан фойдаланиш шароитлари ҳисобга олиниб, ҳаво кемасининг лойиҳаловчиси ва бюротмачиси томонидан белгиланади ҳамда ҳар бир турдаги ҳаво кемасининг парвозда фойдаланиш ҳужжатларига ёзиб қўйилади. Бундан ташқари, ҳаво кемалари экипажи таркибига тегишлича Авиация маъмурияти ёки Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланган тартибда шу кемадан фойдаланишга алоқадор бошқа авиация ходимлари ҳам киритилиши мумкин.

Экспериментал авиация ҳаво кемаси экипажининг таркиби тажриба-конструкторлик, экспериментал ёки илмий-тадқиқот ишларининг мақсад ва вазифаларига боғлиқ ҳолда Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти билан келишувга кўра ҳаво кемасининг ишлаб чиқарувчиси ва лойиҳаловчиси томонидан белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)*

52-модда. Ҳаво кемасининг командири

Учувчи ихтисослигига ва белгиланган тартибда маълум турдаги ҳаво кемасини мустақил бошқариш ҳуқуқига эга бўлган шахсга ҳаво кемасининг командири бўлиши мумкин.

Ҳаво кемасининг командири экипаж фаолиятини бошқаради, кемада тартиб ва интизом сақланишини, парвоз қоидаларига ва кемадан фойдаланиш қоидаларига риоя қилинишини таъминлайди, шунингдек кеманинг асралиши ва кемадаги одамлар ҳамда мол-мулкнинг хавфсизлигини таъминлаш учун зарур чораларни кўради.

Ҳаво кемасининг командири қуйидаги ҳуқуқларга эга:

а) ҳаво кемасининг фазога кўтарилиши, парвози ва қўниши ҳақида, шунингдек парвозни тугаллаш ва парвоз бошланган пунктга қайтиш ёки мажбурий қўниш ҳақида узил-кесил қарор қабул қилиш. Парвоз хавфсизлигига яққол хавф туғилганида, шунингдек кема ичидagi йўловчилар ҳаётини сақлаб қолиш ниятида парвоз режасидан, ҳаво транспорти қатновини таъминловчи идора кўрсатмаларидан ва парвоз топшириғидан чекинган ҳолда, аммо белгиланган парвоз қоидаларига иложи борича риоя қилган ҳолда, бундай қарор қабул қилиниши мумкин. Кема командири кўрилган тадбирлар тўғрисида кеманинг бевосита раҳбари бўлиши ҳаво кемалари қатновини таъминловчи органга зудлик билан хабар қилиши шарт;

б) ҳаво кемаси ичидagi ҳар қандай шахсга ўз ваколатлари доирасида буйруқ бериш. Бу буйруқлар сўзсиз бажарилмоғи лозим;

в) хатти-ҳаракатлари билан парвоз хавфсизлигига бевосита таҳдид солиб, ўзининг буйруқларига бўйсунмаётган шахсларга нисбатан барча зарур чораларни кўриш, ҳатто қурол ишлатиш. Ҳаво кемаси энг яқин аэродромга қўнган заҳоти кема командири бундай шахсларни кемадан чиқариб юбориши, агар жиноят белгилари мавжуд қилмиш содир этган бўлсалар, уларни тегишли органларга топшириши мумкин;

г) парвоз хавфсизлигини ҳамда ҳаво кемасини кўндиришни таъминлаш учун зарур бўлса парвоз пайтида ёнилғини тўкиб ташлаш, қўл юки, юк ва почтани ташлаб юбориш.

53-модда. Ҳаво кемаси экипажи аъзоларига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тартиби

Ҳаво кемаси экипажи аъзолари парвозда ўз хизмат вазифаларини бажариш чоғида тан жароҳатлари олган ёки соғлиқларига бошқа зарар етказилган тақдирда, ҳаво кемасининг эксплуатанти, агар у етказилган зарар жабрланувчининг қасддан қилинган ҳаракати натижаси эканлигини исботлаб бера олмаса, жабрланувчига зарарнинг у оладиган нафақадан ёки унга жароҳатидан кейин тайинланган ва амалда у оладиган пенсиядан ортиқча қисмини қоплаши шарт.

Ҳаво кемаси экипажининг аъзоси парвозда ўз хизмат вазифасини бажариш чоғида халок бўлган тақдирда, етказилган зарарни қоплаш марҳумнинг қарамоғида бўлган меҳнатга лаёқатсиз шахсларга ёки фаолият рўй берган кунгача ундан нафақа олишга ҳуқуқи бўлган шахсларга, шунингдек марҳумнинг вафотидан сўнг дунёга

келган фарзандига юқорида қайд этилган тартибда амалга оширилади.

53-модда. Фуқаро авиациясининг авиация ходимларига бериладиган кафолатлар ва имтиёзлар

Фуқаро авиацияси корхоналари авиация ходимларининг алоҳида тоифаларини улар хизмат вазифаларини бажараётганда белгиланган намунадаги формали кийим-бош ва озиқ-овқат билан таъминлайди.

Фуқаро авиацияси корхоналари авиация ходимларига фойдаланилаётган ҳаво кемаларида имтиёзли тарзда юриш ҳуқуқини бериши мумкин.

Фуқаро авиациясининг авиация ходимларига ушбу моддада кура бериладиган ва меҳнатга ҳақ тулаш тўғрисидаги тармоқ битимларида белгиланган кафолатлар ва имтиёзлар фуқаро авиацияси корхоналарининг маблағлари ҳисобидан таъминланади ҳамда жисмоний шахсларнинг даромади сифатида қаралмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

VII боб. ҲАВО ТРАНСПОРТИ ҚАТНОВИ

54-модда. Самовий ҳудуд таснифи

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудуди халқаро стандартлар талабларига мувофиқ ва Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги низомда белгиланган тартибда таснифланади.

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудуди назорат қилинадиган ва назорат қилинмайдиган самовий ҳудудга бўлинади. Бунда назорат қилинадиган самовий ҳудуд деганда парвозларга диспетчерлик хизмати кўрсатиш таъминланадиган доирадаги самовий ҳудуд тушунилади. Назорат қилинмайдиган самовий ҳудуд деганда парвозлар пайтида ахборот хизмати кўрсатиладиган доирадаги самовий ҳудуд тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

55-модда. Ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатиш

Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудида ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатиш халқаро стандартларга ҳамда Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомга мувофиқ ташкил этилади ва хизмат кўрсатиш амалга оширилаётган самовий ҳудуд таснифига боғлиқ бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

56-модда. Ҳаво транспорти қатнови оқимларини ташкил этиш

Самовий ҳудуддан самарали ва оқилона фойдаланиш мақсадида ҳаво транспорти қатнови оқимлари Ўзбекистон

Республикасининг халқаро шартномаларига мослаштириб ташкил этилади.

57-модда. Аэронавигацион ва метеорологик ахборот

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳаво транспорти қатнови аэронавигацион ва метеорологик ахборот билан таъминланади

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Гидрометеорология хизмати маркази фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияга метеорологик хизмат кўрсатади, давлат авиацияси учун метеорологик ахборот беради, халқаро аэронавигация манфаатларини кўзлаб метеорологик таъминлашни ташкил этади.

Фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияга метеорологик хизмат кўрсатиш самовий ҳудуддан фойдаланувчилар билан тузилган шартномалар асосида Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Гидрометеорология хизмати маркази томонидан тасдиқланадиган қоидаларга мувофиқ амалга оширилади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)*

Давлат авиациясини метеорологик ахборот билан таъминлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан қонунчиликка мувофиқ белгиланади *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳаво транспорти қатновини аэронавигация ахбороти билан таъминлаш тартиби фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияда Ўзбекистон Республикасининг Авиация маъмурияти томонидан, давлат авиациясида – Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)*

Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан хавфсиз, самарали ва тежамкорлик билан фойдаланишни таъминлаш мақсадида халқаро ташкилот ёки чет эл давлатлари аэронавигацион ахборот хизматларидан битим ёки шартнома асосида олиннадиган метеорологик ахборот ҳам ишлатилиши мумкин.

58-модда. Аэронавигация ҳамда алоқа воситалари ва тизимлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ҳаво транспорти қатнови аэронавигация воситалари ва тизимлари, шунингдек ҳаво транспорти қатновининг алоқа ҳамда бошқарув воситалари ва тизимлари билан таъминланади. Бундай таъминлаш тартибини ўз ваколатлари доирасида Авиация маъмурияти ва Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги белгилайди.

Маъзур воситалар ва тизимлардан биргаликда фойдаланиш тартиби давлат бошқарувининг ушбу органлари ўртасида тузилган битимларга биноан белгиланади.

Аэронавигация воситалари ва тизимлари сифатида фойдаланиладиган объектлар қурилиши (ўрнатилиши) учун ер ажратиш Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги

асосида амалга оширилади. Бундай курилишлар учун ажратиладиган ер майдонининг сатҳи Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда тасдиқланган меъёрлар ҳамда лойиҳа-техникавий ҳужжатлар асосида аниқланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

59-модда. Алоқа воситаларидан фойдаланиш

Ҳаво транспорти қатновини таъминлаш ва унга хизмат кўрсатиш учун телефон, телеграф ва бошқа алоқа воситаларидан навбатсиз, оддий тариф бўйича ҳақ тўлаб фойдаланилади. Ҳаво транспорти қатновини таъминлаш ва унга хизмат кўрсатиш учун оммавий алоқа воситаларидан фойдаланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан Авиация маъмуриятининг, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг ва бошқа манфаатдор вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларнинг тегишли органлари билан келишув асосида белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 18 апрелдаги УРҚ-429-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 16-сон, 265-модда)

60-модда. Ҳаво трассалари ва маҳаллий ҳаво йўллари ишга туширишга рухсат бериш

Ҳаво трассалари ва маҳаллий ҳаво йўллари ҳаво транспорти қатновини хавфсиз ташкил қилиш талабларига жавоб берсагина ишга туширилишга рухсат берилади.

Ҳаво трассалари ва маҳаллий ҳаво йўлларида фойдаланишга Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланган тартибда ижозат этилади.

61-модда. Аэронавигация ва аэропорт йиғимлари

Аэродромларда ҳаво транспорти қатнови ва ҳаво кемаларига аэронавигация ва аэропорт йиғимлари тарзида ундириладиган ҳақ вазивга хизмат кўрсатилади.

Қидирув-қутқарув ишларини бажаришда, табиий ва техноген хусусиятга эга фавқулодда вазиятлар рўй берган тақдирда инсонпарварлик ердми кўрсатишда иштирок этаётган ҳаво кемалари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг ҳаво кемалари аэронавигация ва аэропорт йиғимларидан озод қилинади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

Аэронавигация ва аэропорт йиғимларини ундириш ва тақсимлаш тартибини Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилайди.

VIII боб. ҲАВО КЕМАЛАРИНИНГ ПАРВОЗИ

62-модда. Парвозларни бажариш қоидалари

Кодексда парвоз атамаси остида ҳаво кемасининг парвоз бошланиши чоғидаги кучли югуриши (тик кўтарилиш чоғидаги куруқлик ёки сув сатҳдан узилиши) дан тортиб, парвоз масофаси тўла босиб ўтилувчига қадар (учиш ва қўниш йўлқасини бетўхтов бўшатиб қўйгунга қадар) ёки тик қўниш чоғида куруқлик (сув) сатҳига қўнгунга қадар қуруқлик (сув) сатҳида ва ҳавода бажарган ҳаракати тушунилади.

Ҳаво кемаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги парвозлари Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида авиация парвозининг асосий қоидаларига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида фуқаро авиациясининг ва экспериментал авиациянинг парвоз қилиш қоидаларига ёки Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида давлат авиациясининг парвоз қилиш қоидаларига мувофиқ ҳолда бажарилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)*

63-модда. Кема ҳужжатлари

Парвозни бажариш учун ҳаво кемасида кема ҳужжатлари бўлмоғи лозим; бу ҳужжатларнинг рўйхати фуқаро ва экспериментал авиация учун Авиация маъмурияти томонидан, давлат авиацияси учун эса Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

Тижорат мақсадларида фойдаланиладиган ҳаво кемаларида куйидаги ҳужжатлар:

- а) ҳаво кемасининг рўйхатдан ўтказилганлиги ҳақида гувоҳнома;
- б) ҳаво кемасининг учишга яроқлилик сертификати; *(«б» банд Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)*
- в) кема дафтарлари;
- г) мазкур турдаги ҳаво кемасида парвоз қилиш чоғида ишлатиладиган қўлланма;
- д) Авиация маъмурияти назарда тутган бошқа ҳужжатлар бўлиши лозим.

64-модда. Парвозга тайёрланиш

Ҳаво кемаси парвоз қилишидан олдин ҳаво кемасини, кема экипажини ва авиациянинг бошқа ходимларини, учиш ва қўниш аэродромларини тайёрлаш каби ишлар амалга оширилиши керак.

Парвозларга тайёргарлик қоидалари ва бу тайёргарлик учун масъул шахслар рўйхати фуқаро ва экспериментал авиацияда Авиация маъмурияти томонидан, давлат авиациясида эса Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

Техникавий соз ва парвозга шай ҳаво кемасига ҳамда унинг тегишли шароитларда парвоз қилишга ҳуқуқи бор экипажга Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида фуқаро авиацияси ва экспериментал авиациянинг парвоз қилиш қоидалари ёки Ўзбекистон

Республикаси Самовий ҳудудда давлат авиациясининг парвоз қилиш қоидалари белгиланган тартибда парвозни амалга ошириш учун рухсат берилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдagi 82-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда*)

Парвоз бошланиши олдидан йўловчилар хатарли вазиятда қандай ҳаракат қилишлари ҳақида маълумот олишлари лозим.

65-модда. Ҳаво кемасининг учиши учун қарор қабул қилиш

Ҳаво кемасининг учиши учун қарор қабул қилиш *Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда фуқаро авиацияси ва экспериментал авиациянинг парвоз қилиш қоидалари* ёки *Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда давлат авиациясининг парвоз қилиш қоидалари* билан белгиланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдagi 82-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда*)

66-модда. Ҳаво кемасининг ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатувчи органлар билан радиоалоқаси

Алоқа воситаларига эга бўлган ҳар бир ҳаво кемасига шартли радиоқақирқик сигнали берилади.

Назорат қилинадиган самовий ҳудудда парвоз этаётган ҳаво кемаси билан шу парвозга диспетчерлик хизмати кўрсатаётган орган ўртасида мунтазам радиоалоқа бўлмоғи лозим. Алоқа узилиб қолган тақдирда ҳаво кемасининг командири ва ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатаётган органлар алоқани тиклаш учун барча зарур чораларни кўришлари шарт.

Агар қурилган чоралар натижасида радиоалоқани тиклаб бўлмаса, ҳаво кемасининг командири ва ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатаётган органлар *Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудда авиация парвозининг асосий қоидаларига* биноан ҳаракат қилишлари лозим. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдagi 82-II-сонли ва 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли қонунари тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

Назорат қилинмайдиган самовий ҳудудда бўлган ҳаво кемаларининг экипажлари бир-бирларига ахборот бериб туришлари, фавқулодда вазиятларда эса – ҳаво транспорти қатновига хизмат кўрсатувчи ва фавқулодда вазиятлар бўйича энг яқин органларга авария каналлари орқали ахборот беришлари лозим. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*)

67-модда. Аҳоли манзилгоҳлари устида парвоз қилиш

Ҳаво кемаларининг аҳоли манзилгоҳлари устидаги парвози ердаги одамларнинг ҳаёти ҳамда соғлиғига ва (ёки) уларнинг мол-мулкига хавф солмаган ҳолда белгиланган йўналишлар ва учиш баландликларида амалга оширилади.

Ҳаво кемасида носозлик рўй берган тақдирда ёки одамлар ҳаётини қутқариш учун парвозлар қилиш зарур бўлганда белгиланган йўналиш ва учиш баландлигидан четга чиқишга йўл қўйилади.

Алоҳида ҳолларда *Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига* кўра ҳаво кемаларининг белгиланган йўналиш ва учиш баландлигидан четга чиққан ҳолда аҳоли манзилгоҳлари устида парвоз қилишига йўл қўйилади.

Ҳаво кемаларининг аҳоли манзилгоҳлари устидаги курғазмали учишлари *Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг рухсати* билан амалга оширилиши мумкин. (*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон*)

68-модда. Товушдан тез учувчи ҳаво кемалари парвозларини чеклаш

Товушдан тез учувчи ҳаво кемаларининг парвози мазкур парвозлар атроф муҳитга зарар етказмайдиган баландликда ва районларда амалга оширилишига йўл қўйилади. Товушдан тез учувчи ҳаво кемалари парвозининг минимал баландлиги ҳар бир алоҳида олинган район учун *Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан* фойдаланиш тўғрисидаги Низомда кўрсатилган тартибда белгиланади.

69-модда. Ҳаво кемаси экипажининг хатти-ҳаракатига аралашмаслик

Ҳаво кемаси ичидаги шахсларга, шу жумладан ҳаво кемасига эғалик қилувчи шахсларга ҳам, ҳаво кемаси экипажининг хатти-ҳаракатига аралашши, жумладан экипаждан парвоз тартиби ва режасини ўзгартиришни ёхуд ҳаво транспортига хизмат кўрсатувчи органнинг кўрсатмаларига рия қилмасликни талаб қилиш ман этилади.

70-модда. Ҳаво кемасининг белгиланган ҳаво трассаси, маҳаллий ҳаво йўли, парвоз йўналиши ёки теғрасидан четга чиққанида кўриладиган чора-тадбирлар

Ҳаво кемаси белгиланган ҳаво трассаси, маҳаллий ҳаво йўли, парвоз йўналиши ёки теғрасидан четга чиққанида ёхуд парвознинг бошқа параметрларига рия этмаганда ҳаво кемасининг командири ва ҳаво транспорти қатновини таъминловчи орган бундай хатоларни тузатиш учун зудлик билан чора-тадбирлар кўриши шарт.

71-модда. Ҳаво кемаси ҳалокатга учраганда кема экипажининг вазифалари

Ҳаво кемаси ёки унинг ичидаги одамлар учун бевосита хатар туғилса ёхуд кема билан радиоалоқа узилиб, унинг қаердалиги номаълум бўлса, бундай ҳаво кемаси ҳалокатга учраётган ҳисобланади.

Учиш, кўниш ёки қулаш натижасида жиддий зарар кўрган ёхуд бутунлай вайрон бўлган, шунингдек аэродромдан ташқарига мажбуран кўнган ҳаво кемаси ҳалокатга учраган ҳисобланади.

Abdulla Qodiriy nomidagi
voboyat AKM
IIV № 2023/44-1

Ҳалокатга учраётган ҳаво кемасининг экипажи Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида авиация парвозининг асосий қоидаларида белгиланган тартибда фалокат сигналини бериши, ҳаво транспорти қатновини таъминловчи органга ҳалокат хусусияти ҳақида маълумот бериши ва кема ичидagi одамларнинг ҳаётини, соғлиги ва мол-мулкни, шунингдек ҳаво кемасининг ўзини сақлаб қолиш учун барча зарур чора-тадбирларни кўриши шарт. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-И-сонли ва 2008 йил 8 июлдаги УРК-159-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

Ҳалокатга учраган ҳаво кемасининг экипажи ўз ваколатини тегишли органларга топширгунга қадар, ҳаво кемаси ичидagi одамларни, мол-мулкни ҳамда ҳаво кемасини кутқариш ва хавфсизлигини таъминлаш учун барча зарур чора-тадбирларни кўриши шарт. Ушбу ҳаво кемаси экипажининг барча аъзолари ва имкон қадар, йўловчилари одамларни, мол-мулкни ҳамда ҳаво кемасини кутқаришда иштирок этишлари шарт.

Ҳалокатга учраётган ёки ҳалокатга учраган ҳаво кемасининг командири ўз ваколатини тегишли органларга топширгунга қадар, мазкур кемадаги ёки кеманинг ичида бўлган одамларнинг ҳатти-ҳаракатларига бошчилик қилади.

72-модда. Ҳавф остида қолган одамларга ёрдам бериш

Ҳавф остида қолган одамлар ҳақида ҳар қандай маълумот олган ҳаво кемасининг командири бу ҳақда ҳаво транспорти қатновини таъминловчи органга ёхуд бошқа ваколатли органга хабар бермоғи ва агар мазкур кема парвози, йўловчилари ва экипаж ҳаёти учун хатар туғилмаса, уларга зарур ёрдам кўрсатмоғи шарт.

73-модда. Ҳаво транспорти қатновини таъминловчи органининг ҳалокат рўй бергандаги вазифалари

Ҳаво транспорти қатновини таъминловчи орган ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемаси тўғрисида, шунингдек ҳаво кемаси командиридан хавф остида қолган одамлар ҳақида ҳар қандай бошқа маълумот олганида Ўзбекистон Республикаси Самовий ҳудудида авиация парвозининг асосий қоидаларида белгиланган тартибда зарур ёрдам кўрсатиш учун барча чораларни кўриши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРК-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

IX БЎБ. ХАЛҚАРО ПАРВОЗЛАР

74-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари

Ушбу Кодексда халқаро парвоз деб ҳаво кемасининг хорижий давлатнинг чегарасини кесиб ўтадиган парвози тушунилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари:

а) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шарт-номалари;

б) тегишли хорижий давлатларнинг ваколатли органлари томонидан якка парвоз учун бериладиган махсус рухсатнома асосида амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳаво кемалари мазкур ҳаво кемаларни тасарруф этувчи ёки уларнинг эгалари бўлган вазирликлар, давлат кўмиталари, идоралар, ташкилотлар ва фуқаролар рухсати билан якка халқаро парвозларни амалга ошириши мумкин. Хорижий давлат самовий ҳудудида Ўзбекистон Республикаси фуқаро ҳаво кемасининг парвозига махсус рухсатнома олиш учун сўровномани ҳаво кемасининг эксплуатанти, давлат ва экспериментал ҳаво кемасининг парвози учун эса – Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги юборди. Бундай сўровномалар кема ҳужжатларига, экипаж тўғрисидаги маълумотларга тааллуқли барча талабларга, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ва парвоз режалаштирилган хорижий давлат ҳудудида амал қиладиган бошқа талаб ва қоидаларга риоя қилинган ҳолдагина амалга оширилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРК-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

Ўқтириб ўтилган парвозлар учун сўровнома юбориш ва рухсатнома олиш тартибини белгилловчи қоидалар Авиация маъмурияти, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ва Ташқи ишлар вазирлиги томонидан биргаликда тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаро авиациясининг ҳаво кемаларида мунтазам халқаро парвозлар Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти белгиланган тартибда тайинланган ташувчилар томонидан амалга оширилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРК-159-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

75-модда. Хорижий ҳаво кемаларининг Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидаги парвози

Хорижий ҳаво кемаларининг Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидаги парвозлари:

а) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шарт-номалари;

б) парвоз учун махсус рухсатномалар асосида ва уларнинг шартларига мувофиқ амалга оширилади.

Мазкур рухсатномаларни:

фуқаро ҳаво кемаларининг якка парвози учун – Авиация маъмурияти,

фуқаро ҳаво кемаларида бошқа кемаларнинг якка парвози учун – Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги беради.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига халқаро парвозлар амалга оширилишидан олдин хорижий ҳаво кемаларининг эгалари (эксплуатантлари) халқаро парвозлар учун рухсатнома берадиган давлат бошқарув органларига таниш белгиларини хабар қилишлари шарт.

Якка парвозларга рухсатнома бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгилаб берилади.

76-модда. Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудда халқаро парвозларни амалга ошириш қоидалари

Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудда миллий ва хорижий ҳаво кемаларининг халқаро парвози вақтида ушбу Кодексга асосланган ҳаво кемаларидан фойдаланиш ва парвозларни бажаришни тартибга солувчи умумий қоидаларига амал қилинади.

Миллий ва хорижий ҳаво кемаларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ҳавога кўтарилиши, шунингдек уларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига учиб киргандан кейинги кўниши халқаро парвозлар учун очиқ аэродромларда амалга оширилади. Самовий ҳудудда халқаро парвозлар белгиланган ҳаво йўллари бўйлаб бажарилади. Ҳаво кемалари Ўзбекистон Республикаси давлат chegarаси Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланган тартибда махсус ажратилган халқаро ҳаво трассалари ёки ҳаво йўлларига бўйлаб кесиб ўтадилар.

Қуйидаги ҳолларда:

а) Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомга мувофиқ табиий офат, фалокат, авария, авария вазияти ҳамда одамлар ҳаётига ҳавф туғилган бошқа шароитларда;

б) Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда;

в) Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланган тартибда бериладиган махсус рухсатнома олинганида юқоридаги қоидалардан истиснога йўл қўйиш мумкин.

77-модда. Ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари учун мўлжалланган аэропортлар, аэродромлар ва ҳаво йўллари

Ҳаво транспортида халқаро кўламда ташишга мўлжалланган, божхона, чегара ва санитария-карантин назорати таъминланадиган аэропортлар, аэродромлар ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари учун мўлжалланган аэропортлар, аэродромлар деб эътироф этилади.

Ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари учун мўлжалланган аэропортларни, аэродромларни очиш ҳақидаги қарор Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан қабул қилинади.

Халқаро ҳаво йўлларини очиш ҳақидаги қарор Авиация маъмурияти томонидан Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ва Давлат ҳавфсизлик хизмати билан келишилган ҳолда қабул қилинади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 й., 2-сон, 47-модда)*

Ҳаво кемаларининг халқаро парвозлари учун мўлжалланган ҳаво йўлларини очиш тартиби Ўзбекистон Республикаси самовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низом билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)*

Ҳаво кемаларининг халқаро парвозларини амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикаси фуқаро авиацияси аэропортларини (аэродромларини) очиш

тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда)

78-модда. Ҳаво кемаларининг халқаро парвозларни бажаришлари учун қўлланиладиган паспорт, божхона қоидалари ва бошқа қоидалар

Ўзбекистон Республикаси ҳудудига келаётган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан кетаётган ёки транзит ҳаво кемаларининг барчасига, уларнинг экипажлари ва йўловчиларига, шунингдек улар Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кираётган ёки бу ҳудуддан олиб чиқаётган мол-мулкларига Ўзбекистон Республикасининг четга чиқиш ва четдан келиш ҳамда мол-мулк олиб кириш (олиб кетиш) ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудига транзит ҳаракати тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган паспорт, божхона, валюта, санитария, карантин қоидалари ва бошқа қоидалар татбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Х БОБ. ҚИДИРУВ ВА ҚУТҚАРУВ ИШЛАРИ

79-модда. Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемалари йўловчилари ва экипажини қутқариш

Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемасини қидирув ва қутқарув ишлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган тегишли ишларни бажариш қоидаларига мувофиқ зудлик билан амалга оширилиши лозим. Бу қоидаларда:

а) барча давлатлар ҳаво кемаларини қидирув ва қутқарув ишлари, қидирув-қутқарув кучлари ва воситаларини жойлаштириш, уларга юқоридаги ишларни бажаришда текин таъминот ва хизмат кўрсатилиши;

б) ҳаво кемасини, унинг йўловчиларини ва экипажини ҳалокат жойидан эвакуация қилиш, ҳалокатга учраган ҳаво кемаси эксплуатантининг кучи ва воситалари билан ёхуд эксплуатант ҳисобидан ўзга куч ва воситалар билан амалга оширилиши;

в) маҳаллий маъмурият органлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ҳаво кемасининг қидирув ва қутқарув ишларини амалга оширишда барча зарур ёрдамчи кўрсатишга ва қидирув-қутқарув органлари етиб келгунига қадар одамларни қутқариш, уларга тиббий ва бошқа ёрдам кўрсатиш учун, шунингдек ҳаво кемасини ва унинг ичидagi ҳужжатлар, асбоб-ускуналар ва мол-мулкларини сақлаш учун чоралар қўришлари шартлиги назарда тутилиши лозим.

80-модда. Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемаларини қидирув ва қутқарув ишларини ташкил қилиш

Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемаларини қидирув ва қутқарув ишларини Ўзбекистон Республикасининг Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати амалга оширади. Мазкур хизмат Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган Низомга мувофиқ ишлайди.

Авиация қидирув-қутқарув ишларини ташкил этиш ва бажаришда Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати вазирликлар, давлат кўмиталари, идоралар, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқароларнинг кучлари ҳамда воситаларини жалб қилиш ҳуқуқига эга.

Вазирликлар ва идоралар, шунингдек давлат корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати органларининг талабига мувофиқ уларга қидирув-қутқарув ишлари учун тайёр турган қутқарув кучлари ва воситаларини тезда ажратиб беришлари шарт.

Республика Президентининг қарорига мувофиқ давлат тасарруфида бўлмаган корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, шунингдек фуқаролар юқоридagi каби куч ва воситаларни ажратишлари шарт. Кейинчалик бу ҳаражатлар Ўзбекистон Республикаси бюджети ҳисобидан қопланади.

Қидирув-қутқарув кучлари ва воситаларининг таркиби, техника ва анжомлари рўйхати, қидирув-қутқарув ишларини бошқариш ва бажариш тартиби, тегишли мансабдор шахсларнинг вазифалари Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати тасдиқлаган Қидирув-қутқарув ишларини амалга ошириш қоидаларида белгилаб берилди.

Ҳаво кемаларини, уларнинг йўловчилари ва экипажини қидирув-қутқарув ишларини таъминлаш мақсадида Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати туну-кун навбатчиликни йўлга қўяди.

Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари асосида ўзга давлатларнинг тегишли органлари билан ҳамкорликда фаолият кўрсатади, шунингдек ўз фаолиятини республиканинг қидирув-қутқарув ва авария ишларини ўтказишга масъул бошқа органлари билан Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгиланган тартибда мослаштиради.

Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемаларига керакли ёрдам кўрсатиш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида:

- а) ўзга давлатларнинг қидирув-қутқарув кучлари ва воситалари;
- б) мазкур ҳаво кемаларининг эгалари ва эксплуатантлари;
- в) ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемаси рўйхатдан ўтказилган давлат маъмурлари келишларига йўл қўйилиши мумкин.

Бундай келишга йўл қўйиш тартиби Ўзбекистон Республикаси сазовий ҳудудидан фойдаланиш тўғрисидаги Низомда белгиланади.

81-модда. Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемалари ҳақида хабар қилиш

Алоқа воситаларига эга бўлган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар шу воситаларни ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемалари ҳақидаги маълумотларни зудлик билан хабар қилиш учун фойдаланишига бериб туришлари шарт.

Алоқа воситаларини бериш, ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемасига, унинг йўловчилари ва экипажга ёрдам кўрсатиш ҳақидаги хабарларни қабул қилиш ва жўнатиш ҳеч қандай навбатсиз оддий тариф бўйича ҳақ олиб амалга оширилади. Бундай ҳодиса тўғрисидаги биринчи маълумотни хабар қилиш бепул амалга оширилади.

Ҳалокатга учраётган ёки учраган ҳаво кемалари ҳақида хабар бериш учун умумий алоқа воситаларидан фойдаланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш вазирлиги томонидан Авиация маъмурияти ва Мудофаа вазирлиги билан биргаликда белгиланади (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-429-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 16-сон, 265-модда*).

Ҳокимият маҳаллий органлари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар ўзларига маълум ҳаво кемаларининг ҳалокати тўғрисида Ягона авиация қидирув-қутқарув хизматига ёки энг яқин аэродромга зудлик билан хабар беришлари шарт. Фуқаролар бундай ҳолатларда зудлик билан ҳокимият маҳаллий органларига ёки энг яқин корхона, муассаса ва ташкилотларга хабар беришлари шарт.

82-модда. Қутқарув ишлари

Ҳалокатга учраган ҳаво кемасининг йўловчилари ва экипажига ёрдам кўрсатиш бўйича қутқарув ишлари Ягона авиация қидирув-қутқарув хизматининг кучлари ва воситалари билан, шунингдек мазкур Кодекснинг 80-моддасига асосан шу хизмат томонидан бу ишга сафарбар қилинадиган вазирликлар, идоралар, давлат кўмиталари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқароларнинг кучлари ҳамда воситалари билан амалга оширилади.

Агар ҳалокатга учраган ҳаво кемаси ёки унинг қисмлари темир йўл, автомобиль, сув транспорти ҳаракатига ёки ҳаво кемаларининг парвозига ҳалакат берадиган бўлса, қутқарув ишлари раҳбари транспорт ҳаракатини ёки кемалар парвозини таъминлаш учун ҳаво кемасини (унинг қисмини) – унинг (уларнинг) умумий ҳолати ва жойлашувини қайд қилиб олгач – четга олиб қўйиш учун чоралар кўриши шарт.

83-модда. Ҳаво кемасини, унинг йўловчилари ва экипажини қидирув ишларининг тўхтатилиши

Қурилган тадбирлар натижа бермаган тақдирда ҳалокатга учраган ҳаво кемасини қидирув ишларини тўхтатиш ҳақидаги қарор Ягона авиация қидирув-қутқарув хизмати раҳбари томонидан қабул қилинади. Бундай қарор мавжуд қидирув-қутқарув кучлари ва воситалари

билан ҳаво кемасини топишда давом эттириладиган қидирув ишлари самарасиздир ва тирик қолган одамларни қутқариш учун ҳеч қандай реал умид қолмади, деб тахмин қилишга етарли асослар бўлганидагина қабул қилиниши мумкин.

Ҳалокатга учраган ҳаво кемасини қидирув ишларини тўхтатиш ҳақидаги қарор устидан мазкур кема эгаси тегишли судга шикоят қилиши мумкин.

Қидирилиши тўхтатилган ҳаво кемаси бедарак йўқолган деб ҳисобланади.

84-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқаридаги қидирув ва қутқарув ишлари

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида ҳалокатга учраётган ёки учраган Ўзбекистон Республикаси ҳаво кемаларини қидирув ва қутқарув ишлари мазкур Кодекс талаблари ҳисобга олиниб, ҳудудиди қидирув-қутқарув ишлари олиб борилаётган давлатда бундай ишларни бажариш қоидаларига ва Ўзбекистон Республикасининг халқаро битимларига мувофиқ амалга оширилади.

XI БОБ. ҲАВО КЕМАЛАРИ ПАРВОЗИНИНГ ХАВФСИЗЛИГИ УСТИДАН НАЗОРАТ. АВИАЦИЯ ҲАЛОКАТЛАРИ ВА БАХТСИЗ ҲОДИСАЛАРНИ ТЕКШИРИШ

85-модда. Ҳаво кемалари парвозининг хавфсизлиги устидан назорат

Авиация ҳалокатлари ва бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олиш мақсадида ҳаво кемалари парвозининг хавфсизлиги устидан назорат амалга оширилади.

Ҳаво кемасидан учиш мақсадларида фойдаланиш чоғида мазкур кеманинг, экипажнинг, бошқа авиация ходимларининг нормал фаолиятини бузган ҳолда ёки ташқи шароитлар натижасида рўй берган ва одамлар ҳалокатига, ҳаво кемасининг жиддий зарар кўришига, вайрон бўлишига ёки йўқолишига олиб келган ҳодиса авиация ҳалокати деб эътироф этилади.

Ҳодиса натижасида юқорида зикр этилган оқибатлар содир бўлмаган-ку, лекин иш унгидан келмай шундай оқибатлар содир қилиниши мумкин бўлса, бундай ҳодиса бахтсиз ҳодиса деб эътироф этилади. Ҳаво кемалари парвозининг хавфсизлиги устидан назоратни ташкил қилиш ва уни амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

86-модда. Текширишни ташкил қилиш ва ўтказиш

Ҳар бир авиация ҳалокати ёки бахтсиз ҳодиса албатта текширишдан ўтказилмоғи лозим.

Ҳалокатлар ёки бахтсиз ҳодисалар:

фуқаро авиацияси ва экспериментал авиацияда – Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги комиссиялари томонидан; (иккинчи қисмнинг иккинчи қатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

давлат авиациясида – Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги комиссиялари томонидан текширилади.

Ҳалокат ёки бахтсиз ҳодиса давлат ва фуқаро авиацияси ёки давлат авиацияси ва экспериментал авиация манфаатларига дахлдор бўлган тақдирда текшириш Ўзбекистон Республикасининг Транспорт вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг бошқа дахлдор вазирликлари ва идоралари вакилларидан ташкил топган кўшма комиссиялар томонидан амалга оширилади. Бундай комиссиялар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тайинланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли ва 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли қонунилар таҳририда* – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда; ҚҲММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

Текширишни ташкил қилиш ва амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган қоидалар билан белгиланади. Авиация ҳалокати ёки бахтсиз ҳодисани бундай текширишдан мақсад кимнингдир айбини ёки жавобгарлигини белгилаш эмас, балки ҳодисанинг объектив сабабларини аниқлашдан иборатдир.

87-модда. Авиация ҳалокати ёки бахтсиз ҳодиса ҳақида хабар бериш

Авиация ҳалокати ёки бахтсиз ҳодисадан хабар топган шахслар зудлик билан бу ҳақда ушбу Кодекснинг 81-моддаси тўртинчи қисмида кўрсатилган органларга маълум қилишлари керак.

Шундан сўнгу бу маълумотни авиация ҳалокатлари ёки бахтсиз ҳодисаларни текширувчи органларга етказиш тартиби мазкур текширишларни ўтказиш қоидалари билан белгиланади.

88-модда. Ашёвий далилларни сақлаш

Ҳаво кемаси, унинг таркибий қисмлари, кема ичидидаги ва ердаги объектив назорат воситалари, ҳаво кемасидидаги ҳамда ердаги авиация ҳалокатига ёки бахтсиз ҳодисага алоқадор бarchа предметлар, ҳаво кемасини ишлаб чиқариш, таъмирлаш, ундан фойдаланиш ва унинг парвозини таъминлаш билан боғлиқ barcha ҳужжатлар мазкур ҳалокатни (бахтсиз ҳодисани) текширувчи комиссия аъзолари етиб келгунга қадар ташкилотлар ва фуқаролар томонидан дахлсизликда сақланмоғи лозим, ушбу Кодекснинг 82-моддаси иккинчи қисмида кўзда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Текшириш комиссияси раисининг талабига бинован зарур ашёвий далиллар ҳеч бир тўсиқсиз ушбу комиссия ихтиёрига тўлалигича берилиши лозим.

89-модда. Авиация ҳалокати рўй берган жойдаги ишлар

Авиация ҳалокати рўй берган жойда амалга ошириладиган текшириш табиий офатлар оқибатларини тугатиш ишларига тенглаштирилган алоҳида шароитларда бажариладиган ишлар қаторига кирadi.

Ҳокимият маҳаллий органлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар авиация ҳалокатини

текширувчи комиссияга ҳар томонлама кўмаклашишлари шарт.

Комиссия ишини авиация ҳалокати рўй берган жойда таъминлаш тартиби ушбу Кодекснинг 86-моддасида кўрсатилган авиация ҳалокатлари ва бахтсиз ҳодисаларни текшириш қоидалари билан белгиланади.

90-модда. Авиация ҳалокати (бахтсиз ҳодиса) ни текшириш билан боғлиқ ишларни маблағ билан таъминлаш ва харажатларни қоплаш тартиби

Авиация ҳалокати (бахтсиз ҳодиса) рўй берган жойда ўтказиладиган текширув билан боғлиқ барча ишларни ҳаво кемасининг эксплуатанти маблағ билан таъминлайди.

Илмий текшириш ва конструкторлик муассасалари, ташкилотлари, таъмирлов ва саноат корхоналари амалга ошираётган авиация ҳалокати (бахтсиз ҳодиса)ни текшириш билан боғлиқ тадқиқот ва синов ишлари ана шу корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан маблағ билан таъминланиб, кейинчалик бу харажатлар ҳаво кемасининг эксплуатанти томонидан қопланади.

ХII БЎБ. АВИАЦИЯ ФАОЛИЯТИГА ҒАЙРИҚОНУНИЙ АРАЛАШУВНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ

91-модда. Авиацияни ғайриқонуний аралашувлардан ҳимоя қилишнинг чора-тадбирлари

Ҳаво кемалари, йўловчилар, юк ва почта қабул қилиш, жўнатиш ёки уларга хизмат кўрсатишни амалга ошираётган ҳаво кемаларининг эксплуатантлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар авиацияни ғайриқонуний аралашувидан ҳимоя қилиш чора-тадбирларини кўришлари керак.

Бундай чора-тадбирлар:

а) бегона шахслар ва транспортнинг аэродромларнинг назорат остидаги теграсига назоратсиз киришларининг олдини олиш;

б) йўловчилар томонидан қуроллар, ўқ-дорилар, портловчи, захарли, тез аланганувчи моддалар ва ҳаво транспортида олиб юриш тақиқланган бошқа предметларнинг яширинча ҳаво кемасига олиб кирилишига йўл қўймаслик;

в) қурол ва ўқ-дориларни олиб учишда уларни ҳаво кемаларининг йўловчилардан ажратилган бўлмаларида, юк орасида, ўқсиз ҳолда жойлаштиришни таъминлайдиган алоҳида чоралар кўриш;

г) ҳаво кемалари турган жойларда уларга хизмат кўрсатишга алоқаси йўқ шахсларнинг кириб олишига йўл қўймай кўриқлаш;

д) ҳаво кемаларини махсус текширувдан ўтказиш;

е) ҳаво кемаларини парвоз давомида экипажнинг хавфсиз фаолиятини таъминлайдиган, шунингдек самовий ҳудудидан берижуст фойдаланишнинг олдини оладиган техникавий воситалар билан таъминлаш;

ж) ҳаво кемалари ва объектларига нисбатан ғайриқонуний аралашувнинг олдини олиш учун махсус ишлаб чиқилган тадбирларни (усулларни) қўллашдан иборатдир.

Бундай чора-тадбирлар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлайдиган қоидаларга мувофиқ қўлланилади.

92-модда. Йўловчиларни, қўл юки ва бағажни текшириш

Парвознинг хавфсизлигини таъминлаш, йўловчиларнинг ва ҳаво кемалари экипажнинг ҳаёти ва саломатлигини сақлаш мақсадида аэропорт ходимлари, ички ишлар органлари, Давлат хавфсизлик хизмати органлари, божхона муассасалари ва чегара кўшикларига, бу органларнинг ваколатли вакиллари йўқ бўлган тақдирда эса – ҳаво кемаларининг командирлари ёки уларнинг топшириғига биноан экипажнинг бошқа аъзоларига – ички йўналишларда ҳам, халқроқ йўналишларда ҳам ҳаво кемалари йўловчиларини, қўл юки ва бағажларни текшириш ҳуқуқи берилади. Текшириш аэропортда, шаҳар аэровокзалида ёхуд аэродромда ҳаво кемасининг ўзида бу иш учун махсус тайинланган шахслар томонидан амалга оширилади. Йўловчи текширувдан бўйин товлаган тақдирда авиация хизмати кўрсатувчи ҳаво транспортида ташиш тўғрисидаги шартнома ни бекор қилишга ҳақлидир. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли, 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли ва 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда; УР ОМПА, 2019 й., 2-сон, 47-модда; УР ҚҲТ, 2019 й., 21-сон, 385-модда)

Парвоздаги ҳаво кемасида шароит тақозоси билан ҳаво кемаси командирининг қарорига мувофиқ йўловчининг розилигидан қатъи назар текшириш ўтказилиши мумкин. Ушбу моддада парвоздаги ҳаво кемаси деб йўловчилар ёки юклар жойлаштирилгандан сўнг кеманинг барча ташқи эшиклари ёпилган дақиқадан бошлаб, йўловчиларни ёки юкларни тушириш учун эшиклардан исталган бири очилгунча бўлган ҳолатдаги ҳаво кемаси тушунилади.

Текшириш ўтказиш қоидалари ва текшириш ўтказишга ҳақли шахслар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

92¹-модда. Йўловчининг ҳаво кемаси ичидаги юриш-туриш қоидалари

Йўловчи ҳаво кемаси ичидаги юриш-туриш қоидаларига риоя этиши, ҳаво кемаси командирининг ёки экипаж аъзосининг ҳаво кемаси командири номидан берган парвоз ва ҳаво кемаси ичидаги одамлар хавфсизлигини, мол-мулк бут сақланишини, ташвиш шартномасини ижро этиш билан боғлиқ хизматлар кўрсатиш тартиби ва имкониятини таъминлашга доир фармойишларини бажариши шарт.

Йўловчининг ҳаво кемаси ичидаги юриш-туриш қоидалари Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

93-модда. Жавобгарлик турлари

Ушбу Кодекс талабларини бузганликда айбдор бўлганлар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.
(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги ЎРҚ-159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

IV бўлим. ҲАВО ТРАНСПОРТИДА ТАШИШ ВА АВИАЦИЯ ИШЛАРИ

XIII БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

94-модда. Таъриф

Аэропортлар ва ҳаво транспортида ташувчилар томонидан бажариладиган йўловчилар, қўл юки ва юкни белгиланган манзилга етказишни бевосита амалга ошириш билан боғлиқ тадбирлар ва операциялар мажмуи ҳаво транспортида ташиш деб ҳисобланади. Ҳаво транспортида ташиш йўловчилар, қўл юки ва юк аэропортда, ҳаво кемаси ичида ёки бошқа учиб-қўниш жойида бўлишидан қатъи назар, ташувчининг жавобгарлиги остида бўлган вақт мобайнидаги даврни қамраб олади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги ЎРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

Ҳаво кемасининг жўнаш, қўниш манзили ва назарда тутилган барча оралиқ қўниш манзиллари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган парвози чоғида бажарилган ташиш ишлари ҳаво транспортида ички ташиш деб ҳисобланади.

Ҳаво кемасининг парвоз давомида янги юк олган-олмаганидан ёки парвозда танафус бўлган-бўлмаганидан қатъи назар жўнаш ва қўниш манзиллари:

а) икки давлат ҳудудида;

б) агар бошқа давлат ҳудудида оралиқ қўниш манзили (манзиллари) назарда тутилган бўлса, бир давлат ҳудудида бажариладиган парвозлари чоғидаги ташиш ишлари ҳаво транспортида халқаро ташиш деб ҳисобланади.

Эксплуатант сертификати бўлган ҳаво кемасининг эксплуатанти ташувчи деб эътироф этилади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

Ҳаво транспортида ташиш шартномасига мувофиқ ҳаво кемасида ташилаётган ёки ташилиши лозим бўлган шахс йўловчи деб ҳисобланади.

Қўл юки – йўловчининг ташувчи билан шартномага мувофиқ ҳаво кемасида ташилаётган шахсий ашёлари.

Юк – ҳаво кемасида ташилаётган ёки ташиш учун қабул қилинган (почта ва халқаро почта битимларининг шартларига қўра ташиладиган бошқа мол-мулк, ташувчининг қўл юки ёки мол-мулкдан ташқари) ҳар қандай мол-мулк, шунингдек юк хати бўйича ташиладиган қўл юки. (Биринчи – еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда)

Авиация воситаларида корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар (бююртмачининг технологик ёки

транспорт ишлаб чиқариш жараёнларини таъминлаш мақсадида, шу жумладан экспериментал ва илмий-тадқиқот ишларини, санитария ва табиатни қўриқлаш тадбирларини, аҳолига тиббий ёрдам кўрсатиш, табиий офатлар, авариялар ва ҳалокатлар оқибатларини тугатиш мақсадида тижорат асосида бажариладиган махсус юмушлар авиация ишлари қаторига киради. Авиация ишларига мансуб хизматлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан белгилаб қўйилади.

95-модда. Ҳаво транспортида ташиш ва авиация ишларини бажариш қоидалари

Ҳаво транспортида ташиш ёки авиация ишларини бажариш истагини билдирган ҳаво кемасининг эксплуатанти эксплуатант сертификатини олиши лозим. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

Ҳаво транспортида ташиш ва авиация ишлари ҳаво кемаларининг эксплуатантлари ва бююртмачилар ўртасидаги шартномалар асосида ёки корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқароларнинг бир марталик бююртмалари асосида бажарилади. Ҳаво кемаларининг эксплуатантлари ва бююртмачилар ўз шерикларини танлашда тенг ҳуқуқларга эгадирлар.

Ҳокимият маҳаллий органлари ҳудудларининг экологияси ёки ҳудудларида транспорт воситалари ва одамлар ҳаракатининг алоҳида тартибидан келиб чиқиб, авиация ишларини бажариш шартларини ва чекловларни белгилаб қўйиш ҳуқуқига эгадир. Бундай шартлар ва чекловларни келишиб олиш бююртмачи зиммасига юклатилади.

Ҳаво кемаларининг эксплуатантлари Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан белгиланадиган ҳаво транспортида ташиш ёки авиация ишларини бажариш қоидаларига риоя қилиши шарт. Бунда ҳаво кемаларининг эксплуатантлари ҳаво транспортида ташиш ёки авиация ишларини бажаришнинг ўз фаолиятлари хусусиятига мос келадиган ва Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти томонидан белгиланган қоидаларга зид бўлмаган қўшимча қоидаларини белгилаши мумкин.

Ҳаво кемаларида почта ташиш тартиби почта алоқаси соҳасидаги махсус ваколатли орган томонидан белгиланади ва Ўзбекистон Республикаси Авиация маъмурияти билан келишилади. (Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги ЎРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

96-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги ЎРҚ-688-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

97-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги ЎРҚ-688-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

XIV боб. ҲАВО ТРАНСПОРТИДА ТАШИШ**98-модда. Ҳаво транспортида ташиш шартномаси**

Ҳаво транспортида ташиш шартномасига биноан ташувчи йўловчи ва унинг қўл юкини чиптада кўрсатилган парвозни амалга ошираётган ҳаво кемасидан жой бериб белгиланган манзилга элтиб қўйиш мажбуриятини, йўловчи қўл юкини топширган бўлса – қўл юкини белгиланган манзилга етказиб, уни йўловчига ёки йўловчи тайинлаган шахсга топшириш мажбуриятини олади. Йўловчи белгиланган тариф буйича парвоз учун, юк ташувчи белгиланган меъёрдан ортиқ қўл юки булган тақдирда эса – бундай қўл юки учун ҳам ҳақ тўлаш мажбуриятини олади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

Ҳаво транспортида ташиш шартномасига кўра юк ташувчи ўзига юк жўнатувчи ишониб топширган юк ёки почтани белгиланган манзилга етказиб, уларни юкни ёки почтани қабул қилиб олишга ваколат берилган шахсга топшириш мажбуриятини олади, юк жўнатувчи эса юк ёки почта ташилгани учун белгиланган тариф буйича ҳақ тўлаш мажбуриятини олади.

99-модда. Чартер шартномаси

Чартер (ҳаво кемаларини кира қилиш) шартномаси буйича бир томон (кирага бериувчи) иккинчи томон (кирага олувчи)га ҳақ эвазига бир ёки бир неча ҳаво кемасини йўловчилар, қўл юки, юк ва почта ташиш ёхуд бошқа мақсадларда фойдаланишига бир ёки бир неча парвоз учун тўлиқ бериб туриш мажбуриятини олади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

Чартер (ҳаво кемаларини кира қилиш) шартномаси буйича ташиш ушбу Кодекс қоидаларига мувофиқ амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

100-модда. Ҳаво кемасида жой банд қилиб қўйиш

Ҳаво кемасида йўловчи, қўл юки ташиш учун жойларни ҳамда юк ва почта ташиш учун ташиш сийғимини банд қилиб қўйиш ташувчининг қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

101-модда. Ташишга доир ҳужжатлар

Чипта ва қўл юки паттаси, почта ва юк хати, шунингдек қозғоқда ёки электрон шаклда расмийлаштирилган бошқа ташиш ҳужжатлари йўловчини ва қўл юкини, почтани ва юкни ҳаво транспортида ташиш шартномасини тасдиқловчи ташиш ҳужжатларидир.

Ташиш ҳужжатларининг шакли тегишли фуқаро авиацияси халқаро ташкилотларининг қоидалари ва

тавсияларини ҳисобга олган ҳолда ташувчи томонидан белгиланади.

Почта орқали ташиш ҳужжатларининг шакли почта алоқаси соҳасидаги махсус ваколатли орган томонидан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

102-модда. Йўловчига кўрсатиладиган хизматлар ва имтиёзлар

Ташувчи йўловчиларга ташиш қоидаларида белгиланган тартибда хизмат кўрсатилишини ташкил этиши шарт. Шунга мувофиқ йўловчига белгиланган меъёр доирасида бағаж ва қўл юкини текин ўзи билан олиб учиб, болаларини (ёшига қараб) текин ёки имтиёзли шартларда олиб учиб, аэропортларда махсус ажратилган бинолардан фойдаланиш, шунингдек юк ташувчининг айби билан ёхуд бошқа мажбурий сабаблар билан рўй берган парвозларнинг кечиктирилиши ёки улар орасидаги танаффусларда меҳмонхоналарда жой билан таъминланиш ҳуқуқи берилади.

Ташувчи ўз имтиёзли тижорат дастурларини амалга ошириш ва бундай дастурларда назарда тутилган қўшимча хизматлар кўрсатиш ҳуқуқига ҳам эга. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

103-модда. Ташувчининг ташаббуси билан ҳаво транспортида ташиш шартномаси кучининг тўхтатилиши

Ташувчи ҳаво транспортида йўловчи, қўл юки ва юк ташиш шартномасини ташиш йўналишининг исталган манзилида қўлидаги ҳолларда бекор қилиши мумкин:

йўловчи ёки юк жўнатувчи томонидан парвоз бошланганига, тугайдиган ва транзит мамлакатнинг қонуничлигига таҳдид солса, бухолтиббий ҳужжатлар билан карантин талаблари ва ҳаво транспортида ташишга тааллуқли бошқа талаблар бузилса; *(иккинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

агар йўловчи соғлиғининг ҳолати ҳаво транспортида ташишининг алоқида шарт-шароитларини талаб қилса ёхуд йўловчининг ўз хавфсизлигига ёки бошқа шахсларнинг хавфсизлигига таҳдид солса, бухолтиббий ҳужжатлар билан тасдиқланса, худди шунингдек тартибсизлик келтириб чиқарса ва бошқа йўловчиларга ташиш шартномасининг шартларида назарда тутилган хизматларни кўрсатиши учун ташувчига имконият бермаса;

ҳаво кемаси ичидаги юриш-туриш қоидалари йўловчи томонидан парвоз хавфсизлигига таҳдид туғдирадиган ёхуд ҳаво кемаси ичидаги шахсларнинг ҳаётига ёки соғлиғига ва мол-мулкига таҳдид туғдирадиган тарзда бузилса;

ҳаво транспортида ташишларнинг белгиланган қоидалари талабларини бажариш йўловчи ёки юк жўнатувчи томонидан рад этилса.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

104-модда. Йўловчининг ташаббуси билан ҳаво транспортида ташиш шартномаси кучининг тўхтатилиши

Йўловчи ҳаво транспортида ташиш шартномаси амал қилиб турган исталган вақтда – йўловчи учун жой банд қилиб қўйилган ҳаво кемаси парвоз қилгунича ёки парвоз қилганидан кейин йўналиш манзилларидан бирида ҳаво транспортида ташиш шартномасини бекор қилиш ва ташиш учун тўланган сумманинг ҳаммасини ёки бир қисmini ташувчининг тарифларини қўллаш қоидаларида белгиланган тартибда олиш ҳуқуқига эга.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

105-модда. Ташиш тарифлари, йиғимлари, ставкалари ва қатновни кирага сотиш қоидалари

Ташиш ишларини ташкил қилиш ва тарифларни қўллаш, йиғимлар тўлаш, қатновни кирага сотиш қоидалари ташувчи томонидан қонунчиликка мувофиқ белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Чартер (ҳаво кемаларини кира қилиш) шартномалари бўйича ташишни бажариш учун шартнома тарифлари белгиланиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)*

106-модда. Юкнинг ёки қўл юкининг олинмаслиги ва кечикиб олиниши

Агар қабул қилувчи етиб келган юкни ташиш қоидаларида белгиланган муддатда талаб қилиб олмаса ёки уни олишдан воз кечса, ташувчи жўнатувчининг ҳақда хабардор қилган ҳолда юкни жўнатувчининг ҳисобидан сақлаш учун ўзига қолдиришга ҳақлидир. Қабул қилувчи хабардор қилинган кундан бошлаб 30 кун ичида юк олиб кетилмаган ва бу юкка нисбатан юк жўнатувчининг бирор-бир фармойиши олинмаган бўлса, бундай юк талаб қилиб олинмаган деб ҳисобланади ва Ўзбекистон Республикаси қонунчилигида белгиланган тартибда реализация қилинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Учиб келган рейс йўловчиларига қўл юки топширилганидан кейин талаб қилиб олинмаган қўл юки уни олиб келган ташувчи ҳисобидан сақлаш ва бундай қўл юкининг эгасини қидириш ҳамда уни эгасига етказиб беришни ташкил этиш учун аэропортнинг тегишли хизматига топширилади.

Ташувчилар томонидан олиб келиниб, талаб қилиб олинмаган қўл юки аэропортда кўпи билан 3 ой сақланади

ва кейин Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида белгиланган тартибда йўқ қилинади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Чет эллик ташувчилар томонидан олиб келиниб, талаб қилиб олинмаган қўл юки аэропортда кўпи билан 7 кун сақланади ва уни олиб келган ташувчининг рейси билан қайтариб юборилади.

Талаб қилиб олинмаган қўл юкидаги тез бузиладиган нарсалар бузилиш белгилари аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида белгиланган тартибда йўқ қилинади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

107-модда. Ташишнинг алоҳида шартлари

Портловчи моддалар, қуроллар, ўқ-дорилар, заҳарли, тез алангаланувчи, радиоактив ва бошқа хавфли моддаларни ҳамда предметларни ташиш шартлари қонунчиликка мувофиқ махсус қоидалар билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

108-модда. Ташишнинг ахборот-реклама таъминоти

Ташувчи парвозларнинг йўналишлари ва жадвалларини, йўловчиларни ҳамда юкларни ташиш тарифларини, аэропортларда ва ҳаво кемасининг ичида хизмат кўрсатиш шартларини эълон қилиши ҳамда аҳолининг (мижозларнинг) эътиборига етказишни шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

109-модда. Ҳаво транспортида ташиш ишларини таъминлаш хизматининг ташкил этилиши

Ҳаво транспортида ташишни таъминловчи барча хизматлар аэропорт томонидан хизмат кўрсатиладиган ташишларнинг ҳажми ва турларига мувофиқ ходимларни, технологик асбоб-ускуналар, механизация ва автоматизация воситалари билан жиҳозланган операцион зоналарни қамраб олувчи тегишли ташкилий тузилмага эга бўлиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

110-модда. Суғурта

Ташувчи йўловчиларга, ташишга қабул қилинган қўл юки ва юкларга, шунингдек ўзга шахсларга етказиладиган

зарарни қоплаш юзасидан ўз масъулиятини суғурта қилдириши лозим.

Зарарни қоплайдиган суғурта пули миқдори ташувчи жавобгарлигининг белгиланган миқдоридан паст бўлиши мумкин эмас.

(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 9 июндаги УРҚ-388-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2015 йил, 23-сон, 301-модда*)

111-модда. Хорижий ташувчиларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидagi фаолияти

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида хорижий ташувчилар республика қонунчилиги ҳамда Ўзбекистон Республикаси ва тегишли хорижий давлатлар иштирокида тузилган халқаро шартномалар асосида, шунингдек Авиация маъмурияти томонидан бир галлик ва мунтазам парвозлар учун бериладиган махсус рухсатномаларга биноан фаолият кўрсатадилар.

Хорижий ташувчилар Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига биноан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўзларининг ваколатхоналарини очишлари мумкин. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Хорижий юк ташувчиларга:

а) Ўзбекистон Республикаси ва тегишли хорижий давлатлар иштирок этган ҳаво алоқаси тўғрисидаги халқаро шартномаларда ёки махсус рухсатномаларда ҳудуда тўтилмаган ҳолларда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан хорижий давлатга олиб кетиш ёки хорижий давлат ҳудудидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб келиш учун мемага йўловчилар, қўл юки, юк ва почта олиш;

б) Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги бошқа бир манзилга етказиш учун Авиация маъмуриятининг махсус рухсатисиз Ўзбекистон Республикаси ҳудудига мемага йўловчилар, қўл юки, юк ва почта олиш ман этилади.

112-модда. Ташувчининг масъулиятини тартибга солишининг умумий принциплари

Ҳаво транспортида ташишда ташувчининг жавобгарлиги Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари, фуқаролик қонунчилиги ва ушбу Кодекс билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

113-модда. Йўловчининг ўлими ёки соғлигига етказилган зарар учун ташувчининг масъулияти

Ташувчи парвоз чоғида йўловчининг ўлими ёки соғлигининг ёмонлашувиغا олиб келган зарар учун, агар бу зарарнинг олдини олиш учун ташувчи барча зарур чораларни кўрганлигини ёки бундай чораларни кўришининг иложи бўлмаганлигини исботлаб бера олмаса, мулкий жавобгар бўлади.

Агар йўловчининг ўлими ёки соғлигининг ёмонлашуви қайтариб бўлмас куч натижасида содир бўлган бўлса,

ташувчи, агар етказилган зарар ёки зарарнинг кўпайиши жабрланувчининг қўпол эҳтиёсизлиги натижаси эканлигини исботлаб бера олмаса, белгиланганга мувофиқ жавобгар бўлади.

Етказилган зарар ёки зарарнинг кўпайиши жабрланувчининг қўпол эҳтиёсизлиги натижаси эканлигини ташувчи исботлаб берган бошқа ҳолларда фуқароликка дор қонунчилигининг умумий меъерларига мувофиқ зарар учун тўланадиган товоннинг миқдори камайтирилиши мумкин ёки зарарни қоплашдан халос этилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Ташувчи йўловчининг ўлими ёки соғлиги шикастланганлиги учун етказилган зарарнинг ўрни Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари ҳамда фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда ва миқдорларда қопланишини таъминлаши шарт. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

(Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

114-модда. Ташувчининг қўл юкининг бутлиги учун жавобгарлиги

Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган қўл юки ташишга қабул қилиб олинган пайтдан эътиборан то у қабул қилувчига берилгунга ёки бошқа ваколатли шахсга топширилгунга қадар унинг йўқолганлиги, камомади ёки унга етказилган зарар учун ташувчи жавобгар бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

Агар йўловчининг ёнидаги буюмлар йўқолса, ёки уларга зарар етказилса ва бу йўқотиш ёки зарар ташувчининг айби билан юз берганлиги исботланса, ташувчи бу буюмлар учун моддий жавобгар бўлади.

115-модда. Ташувчининг юкининг бутлиги учун жавобгарлиги

Агар юкининг йўқолиши, камомади ёки унга етказилган зарар ҳаво транспортида ташиш вақтида юз берган бўлса, юкининг йўқолганлиги, камомади ёки унга етказилган зарар учун ташувчи жавобгар бўлади.

Агар ташувчи юкининг йўқолганлиги, камомади ёки унга зарар етказилганлиги билан боғлиқ зиён куйидаги ҳолатлардан бири ёки бир нечтаси натижасида юзга келганлигини исботлай олмаса, етказилган зиён учун жавобгар бўлади:

давлат органининг юкни олиб кириш, олиб чиқиш ёки унинг транзитига тааллуқли акти;
уруш ёки куролли тўқнашув акти;
юкка хос бўлган нуқсон, унинг сифати ёки ундаги камчилик.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда)

116-модда. Юк, қўл юки, шунингдек йўловчи ёнидаги буюмларнинг йўқолиши, камомади ёки уларга етказилган зарар учун ташувчи масъулияти миқдори

Юк, қўл юки ёки йўловчи ёнидаги буюмларнинг йўқолгани, камомади ва уларга етказилган зарар учун ташувчи:

а) ташиш учун олинган қиймати эълон қилинган юк ёки қўл юкининг йўқолгани, камомади ёхуд унга етказилган зарар учун – эълон қилинган қиймати миқдорида, агар ташувчи эълон қилинган қиймат ҳақиқий қийматдан бандлигини исбот қилса – ҳақиқий қиймат миқдорида; (биринчи қисмининг «а» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ–337-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

б) қиймати эълон қилинмаган ҳолда ташиш учун қабул қилинган юкнинг ёки қўл юкининг, шунингдек йўловчи ёнидаги буюмларнинг йўқолганлиги, камомади ёхуд уларга етказилган зарар учун – *Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномалари ҳамда фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда ва миқдорларда жавобгар бўлади (Биринчи қисмининг «б» банди Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ–337-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар етказилган зарар ташувчи ёки унинг ваколатли шахслари ўз хизмат вазифаларини бажариш чоғида қасддан қилинган ёки қўпол эҳтиётсизликлари натижаси эканлиги исботланса жавобгарлик меъёрлари қўлланилмайди.

(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ–337-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

Ҳаво кемасида ҳайвонларни кузатиб бораётган шахснинг ўлими ёки унинг соғлиғига етказилган зарар учун, агар бу ҳалокат ҳайвонларнинг хатти-ҳаракати туфайли рўй берган бўлса, ташувчи жавобгар бўлмайди.

Ҳайвонларнинг ўлими ёки жароҳатлангани учун, агар бу кўнгилсизлик табиий сабабларга кўра ёки уларни кузатиб бораётган шахснинг хатти-ҳаракати натижасида рўй берган бўлса, ташувчи жавобгар бўлмайди.

117-модда. Йўловчи, қўл юки ёки юк ташиш кечиккани учун ташувчининг жавобгарлиги

Йўловчи, қўл юки ёки юк ташишнинг кечиккани учун ташувчи – агар у кечикишнинг олдини олиш учун барча чораларни кўрганлигини ёки бу чораларни кўришнинг иложи бўлмаганлигини исботлаб бера олмаса – жавобгар бўлади. Жавобгарлик миқдори ташиш қоидаларига мувофиқ аниқланади.

Олдини олиш мумкин бўлмаган ҳолатлар юзга келганида ташувчи жавобгарликдан озод қилинади.

118-модда. Почтани йўқотганлик, унга зиён етказганлик ва кечиктирилганлик учун ташувчининг жавобгарлиги

Почтани йўқотганлик, унга зиён етказганлик ёки кечиктирилганлик учун – агар бу ташувчи айби билан юз

берган бўлса – ташувчи Жаҳон почта иттифоқининг почта қоидалари ва ҳужжатларига мувофиқ почта жўнатувчилар ёки почтани олувчилар олдида алоқа органлари белгилайдиган миқдорда жавобгар бўлади.

119-модда. Жавобгарлик миқдорини камайтириш тўғрисидаги келишувларнинг ғайриқонунийлиги

Ташувчининг йўловчилар, юк жўнатувчилар ёки қабул қилувчилар билан ушбу Кодексда кўзда тутилган жавобгарлик миқдорини камайтириш тўғрисидаги барча келишувлари ғайриқонунийдир.

120-модда. Жавобгарлик миқдорини ошириш тўғрисидаги келишув

Ташувчи ўз масъулияти миқдорини ушбу Кодекс ёки *Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида кўзда тутилган миқдорлардан юқори қилиб белгилаб, шартнома тузишга ҳақлидир.*

121-модда. Ҳаво транспортида ташиш шартномасининг бузилиши тўғрисидаги далолатномалар тузиш

Ташувчи, йўловчи, юк жўнатувчи ва олувчиларнинг мулкий жавобгарликлари учун асос сифатида хизмат қилиши мумкин бўлган ҳолатлар ҳаво транспортида ташиш шартномасининг бузилиши тўғрисидаги далолатнома билан гувоҳлантирилади. Ҳаво транспортида ташиш шартномасининг бузилиши тўғрисидаги далолатнома тузиш тартиби ҳамда ҳаво транспортида ташиш шартномасининг бузилиши тўғрисидаги далолатнома тузиши тақозо қилмайдиган ҳолатлар тартиби ташиш қоидалари билан белгиланади.

Ҳаво транспортида ташиш шартномасининг бузилиши тўғрисидаги далолатнома куйидаги ҳолларда тузилади:

а) юкнинг номи, оғирлиги ёки юк ва почтанинг ўринлари сони ташиш ҳужжатида кўрсатилган маълумотларга номувофиқ бўлганида;

б) юкда камомад бўлганида ёки унга зарар етказилганида;

в) қўл юкида камомад бўлганида ёки унга зарар етказилганида;

г) похтада камомад бўлганида ёки унга зарар етказилганида;

д) ҳужжатсиз юк, қўл юки ва почта, шунингдек юксиз, қўл юксиз ёки почтасиз ҳужжатлар топилганида.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ–159-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

122-модда. Талаб қўйиш тартиби

Йўловчи, қўл юки, юк ёки почтани ташиш юзасидан ташувчига нисбатан даъво қўзғатишдан олдин унинг олдида талаб қўйиш шарт, авиация ҳалокати натижасида йўловчининг ўлими ёки соғлиғига зарар етиши билан боғлиқ ҳоллар бундан мустасно. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда*)

Ташиш битта ташувчи томонидан бажарилган тақдирда талаблар даъвогарнинг хоҳишига кўра парвоз бошланган ёки туғган манзилда билдирилади. Ташиш бир неча ташувчи томонидан бажарилган тақдирда, қўл юки ёки юк ташиш қондаси бузилганлигига доир талаблар даъвогарнинг хоҳишига кўра биринчи ёхуд охириги ташувчига, йўловчининг ўлими юз берган ёки соғлиғига зарар etkazилган тақдирда эса, ташишни йўналишининг зарар юзга келган участкасида бажарган ташувчига билдирилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

Бевосита аралаш транспортларда ташишдан келиб чиқадиган талаблар:

а) агар ташишнинг сўнги манзили аэропорт бўлса – ташувчига; (Учинчи қисмининг «а» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

б) агар ташишнинг сўнги манзили темир йўл ёки автомобиль станцияси, бандаргоҳ ёки порт бўлса – тегишли транспорт ташкилотига тақдим этилади.

123-модда. Талаб қўйиш ва даъво қўзғатиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар

Йўловчи, юк жўнатувчи, юкни қабул қилувчи ёки улар ваколат берган шахслар йўловчини ва қўл юкни, почта ва юкни ҳаво транспортида ташиш шартномаси тузилганлиги фактини тасдиқловчи ҳужжатларни, шунингдек ҳаво транспортида ташиш шартномаси бузилганлиги тўғрисидаги далолатномани тақдим этиб, ташувчига нисбатан талаб қўйиш ва даъво қўзғатиш ҳуқуқига эгадир.

Ҳаво транспортида ташиш шартномаси бузилганлиги тўғрисидаги далолатноманинг йўқлиги, агар бундай далолатнома ташувчининг ходимлари ёки агенти томонидан тузилмаганлиги исботланса, ташувчига нисбатан талаб қўйиш ва даъво қўзғатиш ҳуқуқидан маҳрум эта олмайди.

Йўловчи, юк жўнатувчи, юкни қабул қилувчи вафот этган ёки улар соғлиғининг ҳолати ташувчига нисбатан талаб қўйиш ва даъво қўзғатиш имконини бермаган тақдирда, etkazилган зарарнинг ўрнини қонунчиликка мувофиқ қоплатиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар талаб қўйиши ёки даъво қўзғатиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги УРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда*)

124-модда. Мамлакат ичкарисидаги ташишларда талаб қўйиш муддатлари

Мамлакат ичкарисидаги ташишларда ташувчига талаб олти ойлик муддат ичида, жарима тўланиши тўғрисидаги даъволар эса – 45 кун ичида тақдим этилиши мумкин.

Кўрсатилган муддат ҳисоби:

а) қўл юки, юк ёки почта камамадини ёхуд etkazилган зарарни қоплаш, шунингдек қўл юки, юк ёки почта

кечиктирилганлиги учун қўйиладиган талаблар бўйича – улар берилган кундан бошлаб;

б) йўқотилган юк бадалини қоплаш ҳақидаги талаблар бўйича – юк etkazиб бериш учун мўлжалланган муддатдан 10 кун ўтгач;

в) йўқотилган қўл юки ёки почта бадалини қоплаш ҳақидаги талаблар бўйича – etkazиб бериш муддати ўтгандан сўнг;

г) бошқа барча ҳолларда – талаб қилиш учун асос бўла оладиган воқеа рўй берган кундан эътиборан бошланади.

Талаб қилиш муддати туғанидан сўнг ҳам, агар ташувчи кўрсатилган сабаб узрли деб ҳисобласа, талабларни кўриб чиқиш учун қабул қилишга ҳақлидир.

125-модда. Халқаро ташишларда талаб қўйиш муддатлари

Қўл юки ёки юк эътироз билдирилмасдан қабул қилинган тақдирда, агар ўзга ҳолат тасдиқланмаган бўлса, улар тегишли ҳолатда ва ташиш ҳужжатларига мувофиқ etkazиб берилган деб ҳисобланади.

Қўл юки ёки юкка зарар etkazилган тақдирда, уни олишга ҳуқуқи бўлган шахс зарар аниқлангани ҳақида зудлик билан, аммо қўл юки олинган кундан кейинги 7 кун ҳамда юк олинган кундан кейинги 14 кундан кеч бўлмаган муддат ичида ташувчига талабнома тақдим этиши лозим. Etkazиб бериш кечиктирилган тақдирда, қўл юки ёки юк олувчига берилган кундан бошлаб 21 кун ичида талаб қўйилиши лозим.

Қўл юки (юк) йўқотилгани тақдирда ташувчига талаблар ҳаво кемасининг белгиланган манзилга қўнганидан ёки ташиш тўхтатилган кундан кейинги икки йил давомида қўйилиши лозим. Кўрсатилган муддатларда билдирилган ёзма талабнома бўлмаса, ташувчига нисбатан даъво қўзғатилиши мумкин эмас.

126-модда. Талабларни кўриб чиқиш муддатлари

Ташувчи талабни кўриб чиқиши ва унинг қондирилганлиги ёки рад этилганлиги ҳақида уч ой ичида хабар қилиши шарт, бевосита аралаш ҳаво йўлларида ташишга ёки бир неча ташувчи иштирок этаётган ташишга доир талаблар учун бу муддат олти ойдан, жарима тўлаш тўғрисидаги даъволар учун эса 45 кундан иборат.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 27 сентябрдаги УРҚ-337-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 39-сон, 447-модда*)

127-модда. Даъвонинг эскириши ва судда кўриш ақтимоли

Ташувчига нисбатан қўйилган ташишга таълуқли даъво ҳаво кемасининг белгиланган манзилга қўнган, қўниши лозим бўлган ёки парвози тўхтатилган кундан кейин икки йил ичида даъвогар истаган жойда: ташувчи жойлашган ерда, ташувчининг ташишга доир шартнома тузган ваколатхонаси бор жойда ёки парвоз туғашу билгиланган манзилдаги тегишли судда қабул қилинади.

XV БОБ. АВИАЦИЯ ИШЛАРИ

128-модда. Авиация ишларига доир шартнома

Авиация ишларига доир шартномага биноан томонлардан бири (эксплуатант) иккинчи томон (бюортмачи) учун бир ёки бир неча ҳаво кemasида шартномаларда назарда тutilган муддат, ҳажм ва шартларда авиация ишлари бажаришни ўз зиммасига олади.

129-модда. Авиация ишларига доир тарифлар

Эксплуатант ва бюортмачи авиация ишларига доир шартнома тузиш вақтида шартнома тарифларини белгилашга ҳақлидирлар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

130-модда. Хорижий эксплуатантлар ва чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар томонидан авиация ишларининг бажарилиши

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида авиация ишлари эксплуатант сертификати асосида хорижий эксплуатантлар, шунингдек чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар томонидан бажарилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган хорижий эксплуатантлар ва чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ўз хусусий ҳаво кемаларидан, шу жумладан тегишли хорижий давлатда рўйхатдан ўтказилган ҳаво кемаларидан ёки Ўзбекистон Республикасининг ижарага олинган ҳаво кемаларидан фойдаланишлари мумкин. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида авиация ишларини бажарувчи хорижий эксплуатантлар ва чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарга нисбатан ушбу Кодекснинг тегишли қоидалари татбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 июлдаги ЎРҚ-159-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2008 йил, 28-сон, 261-модда)

131-модда. Ўзбекистон Республикаси эксплуатантлари томонидан хорижий давлат ҳудудида авиация ишларини бажариш

Эксплуатант сертификатини олган Ўзбекистон Республикасининг эксплуатантлари хорижий давлат ҳудудида авиация ишлари бажаришлари мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

132-модда. Авиация ишларини бажаришда суғурта

Бюортмачи ўз ходимлари ва авиация ишларини бажариш ёки ўз бюортмасига биноан чипта сотиб олмай ташиш амалга оширилаётган вақтда технология жараёнини таъминлаш билан боғлиқ шахсларни суғурта қилиши шарт.

Эксплуатант авиация ишлари бажарилиши билан боғлиқ ҳолда етказилиши мумкин бўлган зарарни қоплаш бўйича ўз жавобгарлигини суғурта қилиши шарт.

133-модда. Авиация ишларини бажариш чоғида етказилган зарар учун жавобгарлик

Авиация ишларини бажариш чоғида одамларга ва мол-мулкка етказилган зарар учун эксплуатант ушбу Кодекснинг 112–116-моддаларида назарда тutilган тартиб ва шартларда жавобгар бўлади.

134-модда. Эътироз билдириш ва уларни қараб чиқиш муддатлари

Авиация ишларини бажариш билан боғлиқ эътирозлар ана шундай эътирозлар билдириш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳодиса аниқланган кундан эътиборан олти ой ичида билдирилиши мумкин.

135-модда. Даъвонинг эскириши ва судда қурилиши эҳтимоли

Авиация ишларини бажариш билан боғлиқ даъволар даъво қилиш учун асос бўлиб хизмат қилган воқеа аниқланган кундан эътиборан икки йил ичида даъвогар истаган жойда: жавобгар жойлашган ёки у яшайдиган жойдаги, авиация ишларини бажариш учун шартнома имзоланган ваколатхона жойлашган ердаги, авиация ишлари бажарилган жойдаги тегишли судда қўзғатилиши мумкин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май,
863–XII-сон

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINI
ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ
ҚАРОРИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ҲАВО КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ
ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотномаси, 1993 йил, 6-сон, 248-модда)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво кодекси эълон қилинган кундан бошлаб амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: уч ойлик муддат ичида Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларини Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво кодексига мувофиқ ҳолга келтириш тўғрисидаги таклифларни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашига тақдим этсин, Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорларини Кодекс билан мувофиқ ҳолга келтирсин;

Ўзбекистон Республикасининг Ҳаво кодексига баён этилган Авиация маъмуриятининг вазифаларини Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги ҳузуридаги Фуқаро авиацияси агентлиги зиммасига юкласин. *(2-банднинг учинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли Қонун тахририда – ҚҲММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)*

«Фуқаро авиацияси тўғрисида»ги ҳукуматлараро битимга мувофиқ ҳамда Ўзбекистон Республикаси Ҳаво кодексини ҳисобга олган ҳолда Давлатлараро авиация қўмитаси тасарруфига бериладиган вазифаларнинг рўйхатини аниқласин ва тасдиқласин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳаво кодексига кўрсатиб ўтилган меъёрий ҳужжатларни 1993–1994 йиллар давомида ишлаб чиқсин ва амалга киритсин.

3. Ҳаво кодексига қайд этиб ўтилган меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилгунга ва қабул қилинганга қадар ҳаво транспорти соҳасида амал қилиб келаётган меъёрий ҳужжатлар қўллаб турилади.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгашининг Раиси**

Ш. ЙЎЛДОШЕВ

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май,
864–XII-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ЖИНОЯТ
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACI SINING
KONUHIЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACI SINING
JINOЯT KODEKSI NI
TASDIQLASH TУFRISIDA

(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1995 йил, 1-сон, 1-модда)

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қарор қилади:
Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Президенти

И. КАРИМОВ

Ташкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2012–XII-сон

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACI SINING
JINOЯT KODEKSI

UMUMIЙ KИСM

Биринчи бўлим. UMUMIЙ ҚOИДАЛАР

I БОБ. JINOЯT KODEKSI NI NI NG VAZIФAЛАРИ
VA ПΡΙNCIПЛАРИ1-модда. Ўзбекистон Республикасининг жиноят
тўғрисидаги қонунчилиги

Ўзбекистон Республикасининг жиноят тўғрисидаги қонунчилиги Конституция ва халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган нормаларига асосланган бўлиб, ушбу Кодексдан иборатдир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-модда. Кодекснинг вазифалари

Жиноят кодексининг вазифалари шахсни, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини, жамият ва давлат манфаатларини, мулки, табиий муҳитни, тинчликни, инсоният ҳавфсизлигини жиноий таъжовулардан қуриқлаш, шунингдек жиноятларнинг олдини олиш, фуқароларни республика Конституцияси ва қонунларига риоя қилиш руҳида тарбиялашдан иборатдир.

Ана шу вазифаларни амалга ошириш учун Кодекс жавобгарликнинг асослари ва принципларини, қандай ижтимоий ҳавфи қилмишлар жиноят эканлигини аниқлайди, ижтимоий ҳавфи қилмишлар содир этган шахсларга нисбатан қўлланилиши мумкин бўлган жазо ва бошқа ҳуқуқий таъсир чораларини белгилайди.

3-модда. Кодекснинг принциплари

Жиноят кодекси қонунийлик, фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, демократизм, инсонпарварлик, одиллик, айб учун жавобгарлик, жавобгарликнинг муқаррарлиги принципларига асосланади.

4-модда. Қонунийлик принципи

Содир этилган қилмишнинг жиноийлиги, жазога сазоворлиги ва бошқа ҳуқуқий оқибатлари фақат Жиноят кодекси билан белгиланади.

Ҳеч ким суднинг ҳукми бўлмай туриб жиноят содир қилишда айбли деб топилиши ва қонунга хилоф равишда жазога тортилиши мумкин эмас. Жиноят содир этишда айбдор деб топилган шахс қонунда белгиланган ҳуқуқлардан фойдаланади ва мажбуриятларни бажаради.

5-модда. Фуқароларнинг қонун олдида тенглиги
принципи

Жиноят содир этган шахслар жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, бир хил ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга бўлиб, қонун олдида тенгдирлар.

6-модда. Демократизм принципи

Жамоат бирлашмалари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ёки жамоалар жиноят содир этган шахслар ахлоқини тузатиш ишига қонунда назарда тутилган ҳолларда жалб қилинишлари мумкин.

7-модда. Инсонпарварлик принципи

Жазо ва бошқа ҳуқуқий таъсир чоралари жисмоний азоб бериш ёки инсон қадр-қимматини камситиш мақсадини қўзламайди.

Жиноят содир этган шахсга нисбатан у ахлоқан тузатиши ва янги жиноят содир этишининг олдини олиш учун зарур

ҳамда етарли бўладиган жазо тайинланиши ёки бошқа ҳуқуқий таъсир ҳораси қўлланилиши керак.

Жазолашдан қўзланган мақсадга ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддаларида назарда тутилган энгилроқ чораларни қўллаш орқали эришиб бўлмайдиган тақдирдагина оғирроқ жазо чоралари тайинланиши мумкин.

8-модда. Одиллик принципи

Жиноят содир этишда айбдор бўлган шахсга нисбатан қўлланиладиган жазо ёки бошқа ҳуқуқий таъсир чораси одилона бўлиши, яъни жиноятнинг оғир-енгиллигига, айбнинг ва шахснинг ижтимоий хавфлилик даражасига мувофиқ бўлиши керак.

Ҳеч ким айнан битта жиноят учун икки марта жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

9-модда. Айб учун жавобгарлик принципи

Шахс қонунда белгиланган тартибда айби исботланган ижтимоий хавфли қилмишлари учунгина жавобгар бўлади.

10-модда. Жавобгарликнинг муқаррарлиги принципи

Қилмишида жиноят таркибининг мавжудлиги аниқланган ҳар бир шахс жавобгарликка тортилиши шарт.

II БОБ. КОДЕКСНИНГ АМАЛ ҚИЛИШ ДОИРАСИ

11-модда. Кодекснинг Ўзбекистон ҳудудида жиноят содир этган шахсларга нисбатан амал қилиши

Ўзбекистон ҳудудида жиноят содир этган шахс ушбу Кодекс бўйича жавобгарликка тортилади.

Қилмиш:

а) Ўзбекистон ҳудудида бошланган, тамомланган ёки тўхтатилган бўлса;

б) Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида содир этилиб, жиноий оқибати эса, Ўзбекистон ҳудудида юз берган бўлса;

в) Ўзбекистон ҳудудида содир этилиб, жиноий оқибати эса, Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида юз берган бўлса;

г) бир неча қилмишлардан иборат ёки бошқа қилмишлар билан биргаликда содир этилган бўлиб, унинг бир қисми Ўзбекистон ҳудудида юз берган бўлса, Ўзбекистон ҳудудида содир этилган жиноят деб топилди.

Ўзбекистон байроғи остидаги ёки Ўзбекистон портида рўйхатга олинган ҳаво, денгиз ёки дарё кemasида Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида бўлиб, чет эл давлати ҳудуди ҳисобланмаган жойда жиноят содир этилса, бундай жиноят учун ушбу Кодекс бўйича жавобгарликка тортилади.

Амалдаги қонунлар, халқаро шартномалар ёки битимларга мувофиқ чет эл фуқароларининг жавобгарлиги туғрисидаги масала Ўзбекистон Республикаси судларига тегишли бўлмаса, улар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноят содир этган ҳолда, халқаро ҳуқуқ нормаларига мувофиқ ҳал қилинади.

12-модда. Кодекснинг Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида жиноят содир этган шахсларга нисбатан амал қилиши

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, шунингдек Ўзбекистонда доимий яшовчи фуқаролиги бўлмаган шахслар, башарти бошқа давлат ҳудудида содир этган жиноят учун уша давлат судининг ҳукми билан жазоланган бўлмасалар, ушбу Кодекс бўйича жавобгарликка тортилади.

Ўзбекистон фуқароси чет эл давлати ҳудудида содир этган жинояти учун, агар халқаро шартномалар ёки битимларда бошқача ҳол назарда тутилмаган бўлса, ушлаб берилиши мумкин эмас.

Чет эл фуқаролари, шунингдек Ўзбекистон ҳудудида доимий яшамайдиган фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон ҳудудидан ташқарида содир этган жиноятлари учун фақат халқаро шартномалар ёки битимларда назарда тутилган ҳоллардагина ушбу Кодекс бўйича жавобгарликка тортилади.

13-модда. Қонуннинг вақт бўйича амал қилиши

Қилмишнинг жиноийлиги ва жазога сазоворлиги ана шу қилмиш содир этилган вақтда амалда бўлган қонун билан белгиланади. Агар ушбу Кодекс моддасида ҳаракат ёки ҳаракатсизлик содир қилиш пайти жиноят тамомланган пайт деб ҳисобланган бўлса, ижтимоий хавфли қилмиш бажарилган пайт жиноят содир қилинган вақт деб топилди. Агарда ушбу Кодекс моддасида жиноий оқибат юз бериши билан жиноят тамом бўлган деб ҳисобланган бўлса, жиноий оқибат юз берган пайт жиноят содир этиш вақти деб топилди.

Қилмишнинг жиноийлигини бекор қиладиган, жазони энгиллаштирадиган ёки шахснинг аҳволини бошқача тарзда яхшилайдиган қонун орқага қайтиш кучига эга, яъни ушбу қонун кучга киргунга қадар тегишли жиноий қилмиш содир этган шахсларга, шу жумладан жазони ўтаётган ёки ўтаб бўлган шахсларга нисбатан, агар улар қали судланган ҳисоблансалар, таъбиқ этилади.

Қилмишни жиноят деб ҳисоблайдиган, жазони кучайтирадиган ёки шахснинг ҳолатини бошқача тарзда ёмонлаштирадиган қонун орқага қайтиш кучига эга эмас.

Иккинчи бўлим. ЖАВОБГАРЛИК АСОСЛАРИ

III БОБ. ЖИНОЯТ

14-модда. Жиноят тушунчаси

Ушбу Кодекс билан таъқиқланган, айбли ижтимоий хавфли қилмиш (ҳаракат ёки ҳаракатсизлик) жазо қўллаш таъдиди билан жиноят деб топилди.

Ушбу Кодекс билан қўриқланадиган объектларга зарар етказадиган ёки шундай зарар етказиш реал хавфини келтириб чиқарадиган қилмиш ижтимоий хавфли қилмиш деб топилди.

15-модда. Жиноятларни таснифлаш

Жиноятлар ўз хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасига кўра: ижтимоий хавфи катта бўлмаган; унча оғир бўлмаган; оғир; ўта оғир жиноятларга бўлинади.

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятларга қасддан содир этилиб, қонунда уч йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо назарда тутилган жиноятлар, шунингдек эҳтиётсизлик оқибатида содир этилиб, қонунда беш йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо назарда тутилган жиноятлар киради.

Унча оғир бўлмаган жиноятларга қасддан содир этилиб, қонунда уч йилдан ортиқ, лекин беш йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо назарда тутилган жиноятлар, шунингдек эҳтиётсизлик оқибатида содир этилиб, қонунда беш йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо назарда тутилган жиноятлар киради. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-III-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда*)

Оғир жиноятларга қасддан содир этилиб, қонунда беш йилдан ортиқ, лекин ўн йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси назарда тутилган жиноятлар киради.

Ўта оғир жиноятларга қасддан содир этилиб, қонунда ўн йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёхуд умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси назарда тутилган жиноятлар киради. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ-99-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда*)

16-модда. Жиноят учун жавобгарлик ва унинг асослари

Жиноят учун жавобгарлик – жиноят содир этишда айбдор бўлган шахсга нисбатан суд томонидан ҳукми қилиш, жазо ёки бошқа ҳуқуқий таъсир чораси қўлланилишида ифодаланадиган жиноят содир этишнинг ҳуқуқий оқибатидир.

Ушбу Кодексда назарда тутилган жиноят таркибининг барча аломатлари мавжуд бўлган қилмиши содир этиш жавобгарликка тортиш учун асос бўлади.

IV БОБ. ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИЛИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН ШАХСЛАР**17-модда. Жисмоний шахсларнинг жавобгарлиги**

Жиноят содир этгунга қадар ўн олти ёшга тўлган, ақли расо жисмоний шахслар жавобгарликка тортилади.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги ЎРҚ-735-сонли Қонуни билан чиқарилган* – *ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон*)

Жиноят содир этгунга қадар ўн тўрт ёшга тўлган шахслар ушбу Кодекс 97, 98, 104 – 106, 118, 119, 137, 164 – 166, 169-моддалари, 173-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмлари, 220, 222, 247, 252, 263, 267, 271-моддалари, 277-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган жиноятлар учун жавобгарликка тортилади.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги ЎРҚ-735-сонли Қонуни тахририда* – *ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон*)

Ушбу Кодекснинг 122, 123, 125¹, 127, 127¹, 128¹, 144, 146, 193-195, 205-210, 225, 226, 230-232, 234, 235, 279-302-моддаларида назарда тутилган жиноятлар учун жиноят содир этилгунга қадар ўн саккиз ёшга тўлган шахслар жавобгарликка тортилади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли, 2019 йил 9 январдаги ЎРҚ-514-сонли ва 2021 йил 12 февралдаги ЎРҚ-673-сонли қонунлари тахририда* – *ЎР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда; 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; ҚХММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон*)

Ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар жиноят содир этган шахслар умумий қоидаларга мувофиқ ва ушбу Кодекснинг умумий қисми олтинчи бўлимида назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда жавобгарликка тортилади.

18-модда. Ақли расолик

Жиноят содир этиш вақтида ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) ижтимоий хавfli хусусиятини англаган ва уларни бошқара олган шахс ақли расо шахсдир.

Ижтимоий хавfli қилмиши содир этиш вақтида ақли норасо ҳолатда бўлган, яъни руҳий ҳолати сурункали ёки вақтинча бузилганлиги, ақли заифлиги ёхуд руҳий ҳолати бошқача тарзда бузилганлиги сабабли ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини англай олмаган ёки уларни бошқара олмаган шахс жавобгарликка тортилмайди.

Ақли норасолик ҳолатида ижтимоий хавfli қилмиш содир этган шахсга нисбатан суд томонидан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари тайинланиши мумкин.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

18¹-модда. Ақли расоликини истисно этмайдиган тарзда руҳий ҳолати бузилган шахснинг жавобгарлиги

Жиноят содир этиш вақтида руҳий ҳолати бузилганлиги туфайли ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини тўлиқ даражада англай олмаган ёки уларни бошқара олмаган ақли расо шахс жавобгарликка тортилади.

Ақли расоликини истисно этмайдиган тарзда руҳий ҳолати бузилган шахсга нисбатан суд томонидан жазо билан бира тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари тайинланиши мумкин.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни билан киртилган* – *ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

19-модда. Мастлик ҳолатида содир этилган жиноят учун жавобгарлик

Мастлик ҳолатида ёки тибъанлик воситалари, уларнинг аналоглари, психотроп ёки одамнинг ақл-иродасига таъсир этувчи бошқа моддалар таъсири остида жиноят содир этган шахс жавобгарликдан озод қилинмайди. Бундай ҳолат шахсни ақли норасо деб топиш учун асос бўлмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

V боб. АЙБ

20-модда. Айбнинг шакллари

Ушбу Кодексда назарда тутилган ижтимоий хавфли қилмишни қасддан ёки эҳтиётсизлик орқасида содир этган шахс жиноят содир этилишида айбдор деб топилиши мумкин.

21-модда. Қасддан содир этилган жиноят

Ушбу Кодекс моддасида жиноят тамом бўлган пайт ижтимоий хавфли қилмиш бажарилган вақт деб ҳисобланган бўлиб, уни содир этган шахс ўз қилмишининг ижтимоий хавфлилик хусусиятини англаган ва шундай қилмишни содир этишни истаган бўлса, бундай жиноят қасддан содир этилган деб топилади.

Ушбу Кодекс моддасида жиноят тамом бўлган пайт ижтимоий хавфли оқибат юз берган вақт деб топилган қилмишлар тўғри ёки эгри қасддан содир этилган бўлиши мумкин.

Агар шахс ўз қилмишининг ижтимоий хавфли хусусиятини англаган, унинг ижтимоий хавфли оқибатларига кўзи етган ва уларнинг юз беришини истаган бўлса, бундай жиноят тўғри қасддан содир этилган деб топилади.

Агар шахс ўз қилмишининг ижтимоий хавфли хусусиятини англаган, унинг ижтимоий хавфли оқибатларига кўзи етган ва уларнинг юз беришига онгли равишда йўл қўйган бўлса, бундай жиноят эгри қасддан содир этилган деб топилади.

22-модда. Эҳтиётсизлик орқасида содир этилган жиноят

Ўз-ўзига ишониб ёки бепарволик орқасида содир этилган ижтимоий хавфли қилмиш эҳтиётсизлик орқасида содир этилган жиноят деб топилади.

Агар жиноятни содир этган шахс ўз хулқ-атвори қонунда назарда тутилган ижтимоий хавфли оқибатлар келтириб чиқариши мумкинлигига кўзи ета туриб, эҳтиёткорлик чора-тадбирларига онгли равишда риоя этмаган ҳолда бундай оқибатлар келиб чиқмаслигига асоссиз равишда умид қилган бўлса, бундай жиноят ўз-ўзига ишониб оқибатида содир этилган деб топилади.

Агар жиноят содир этган шахс ўз хулқ-атвори қонунда назарда тутилган ижтимоий хавфли оқибатлар келтириб чиқариши мумкинлигига кўзи етмаса-да, лекин кўзи етиши лозим ва мумкин бўлса, бундай жиноят бепарволик орқасида содир этилган деб топилади.

23-модда. Мураккаб айбли жиноят

Агар шахснинг қасддан жиноят содир этиши натижасида эҳтиётсизлик орқасида бошқа ижтимоий хавфли оқибатлар юз берган ва шундай қилмишни қонун қаттиқроқ жавобгарлик билан боғлаган бўлса, бундай жиноят қасддан содир этилган деб топилади.

24-модда. Айбсиз ҳолда зарар етказиш

Агар шахс ўз қилмишининг ижтимоий хавфлилик хусусиятини англамаган, англаши мумкин ва лозим ҳам бўлмаган ёки унинг ижтимоий хавфли оқибатларига кўзи етмаган ва ишнинг ҳолатларига кўра кўзи етиши мумкин ва лозим ҳам бўлмаган бўлса, бундай қилмиш айбсиз ҳолда содир этилган деб топилади.

VI боб. ТАМОМ БУЛМАГАН ЖИНОЯТ

25-модда. Жиноятга тайёргарлик кўриш ва жиноят содир этишга суиқасд қилиш

Шахснинг қасддан қилинадиган жиноятни содир этиш ёки яшириш учун шарт-шароит яратувчи қилмиши ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра содир этилиши бошлангунга қадар тўхтатилган бўлса, бундай қилмиш жиноятга тайёргарлик кўриш деб топилади.

Қасддан содир этиладиган жиноят бошланиб, шахсга боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра охирига етказилмаган бўлса, жиноят содир этишга суиқасд деб топилади.

Жиноятга тайёргарлик кўрганлик ва жиноят содир этишга суиқасд қилганин учун жавобгарлик ҳам ушбу Кодекс Махсус қилмининг тамом бўлган жиноят учун жавобгарлики белгиловчи моддасига мувофиқ ҳал қилинади.

26-модда. Жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш

Шахс жиноятга тайёргарлик кўриш ҳаракатларини ёки жиноят содир этишга бевосита қаратилган ҳаракатларни охирига етказиш мумкинлигини англаган ҳолда тўхтатса, шунингдек жиний оқибат келиб чиқиши мумкинлигини англаган ҳолда, шундай оқибат келиб чиқишининг олдини олса, жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш деб топилади.

Жиноят содир этишдан ихтиёрий қайтиш жавобгарликини истисно қилади.

Жиноятни охирига етказишдан ихтиёрий қайтган шахс, эгар амалда содир этган қилмишида бошқа жиноят таркибининг барча аломатлари бўлса, ушбу Кодекс буйича жавобгарликка тортилади.

VII боб. ЖИНОЯТДА ИШТИРОКЧИЛИК

27-модда. Жиноятда иштирокчилик тушунчаси

Икки ёки ундан ортиқ шахснинг қасддан жиноят содир этишда биргалашиб қатнашиши иштирокчилик деб топилади.

28-модда. Жиноят иштирокчиларининг турлари

Жиноятни бажарувчи билан бир қаторда ташкилотчи, далолатчи ва ёрдамчилар ҳам жиноят иштирокчилари деб топилади.

Жиноятни бевосита тула ёки қисман содир этган ёхуд ушбу Кодексга мувофиқ жавобгарликка тортилиши мумкин бўлмаган шахслардан ёки бошқа воситалардан фойдаланиб, жиноят содир этган шахс бажарувчи деб топилади.

Жиноятга тайёргарлик кўрилишига ёки жиноят содир этилишига раҳбарлик қилган шахс ташкилотчи деб топилади.

Жиноят содир этилишига қизиқтирувчи шахс далолатчи деб топилади.

Жиноят содир этилишига ўз маслаҳатлари, кўрсатмалари билан, воситалар бериб ёки тўсиқларни йўқотиш билан кўмаклашган, шунингдек жиноятчини, жиноят содир этиш кўроли, илзари ва воситаларини ёхуд жиноий йўл билан кўлга киритилган нарсаларни яширишга, шунингдек бундай нарсаларни олиш ва ўтказиш тўғрисида олдиндан ваъда берган шахс ёрдамчи деб топилади.

29-модда. Иштирокчилиkning шакллари

Жиноятда иштирокчилик: оддий иштирокчилик, мураккаб иштирокчилик, уюшган гуруҳ, жиноий уюшма шаклида бўлади.

Икки ёки ундан ортиқ шахснинг олдиндан тил бириктирмай жиноят содир этишда қатнашмиши оддий иштирокчилик деб топилади.

Икки ёки ундан ортиқ шахснинг олдиндан тил бириктириб жиноят содир этилишида иштирок қилиши мураккаб иштирокчилик деб топилади.

Икки ёки ундан ортиқ шахснинг биргаликда жиноий фаолият олиб бориш учун олдиндан бир гуруҳга бирлашиши уюшган гуруҳ деб топилади.

Икки ёки ундан ортиқ уюшган гуруҳнинг жиноий фаолият билан шуғулланиш учун олдиндан бирлашиши жиноий уюшма деб топилади.

30-модда. Жиноятда иштирок этганлик учун жавобгарлик доираси

Ташкилотчи, далолатчи ва ёрдамчилар ҳам ушбу Кодекс Махсус қисмининг бажарувчини жавобгарликка тортиш белгиланган моддаси бўйича жавобгарликка тортиладилар.

Олдиндан тил бириктирган гуруҳ, жиноий гуруҳ ва жиноий уюшманинг ташкилотчилари ҳамда аъзолари тайёргарлик кўрилиши ёки содир этилишида ўзлари қатнашган барча жиноятлар учун жавобгарликка тортиладилар.

Уюшган гуруҳ ёки жиноий уюшма ташкил этган ёки уларга раҳбарлик қилган шахслар шу гуруҳ ёки уюшма содир этган барча жиноятлар учун, башарти, бу жиноятлар уларнинг жиноий нияти билан қамраб олинган бўлса, жавобгарликка тортиладилар.

Бошқа иштирокчиларнинг жиноий нияти билан қамраб олинмаган қилмиш учун уни содир этган шахс жавобгар бўлади.

Ташкилотчи, далолатчи ёки ёрдамчи жиноятдан иштироки равишда қайтиб, жиноятнинг олдини олиш учун ўзига боғлиқ бўлган барча чораларни ўз вақтида кўрганлиги, жиноятда иштирокчилик учун жавобгарликни истисно қилади.

31-модда. Жиноятга дахлдорлик

Жиноятга тайёргарлик кўрилатганлиги, жиноят содир этилаётганлиги ёки жиноят содир этилганлиги ҳақида аниқ била туриб, олдиндан ваъда бермаган ҳолда, ҳокимият органларига хабар қилмаслик, ушбу Кодекснинг

155¹ ва 241-моддаларида назарда тутилган ҳоллардагина жавобгарликка сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Жиноятчини, жиноят содир этиш кўроли ва воситаларини, жиноят илзарини ёки жиноий йўл билан кўлга киритилган нарсаларни олдиндан ваъда бермаган ҳолда яширганлик ушбу Кодекснинг 241-моддасида назарда тутилган ҳоллардагина жавобгарликка сабаб бўлади.

Олдиндан ваъда бермаган ҳолда жиноят ҳақида хабар бермаганлик ёки жиноятни яширганлик учун гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг яқин қариндошлари жавобгарликка тортилмайди.

VIII боб. БИР ҚАНЧА ЖИНОЯТ СОДИР ЭТИШ

32-модда. Такроран жиноят содир этиш

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг айнан бир моддасида, қисмида, Кодексда алоҳида кўрсатилган ҳолларда эса, турли моддаларида назарда тутилган икки ёки бир неча жиноятни шахс турли вақтларда содир этган, аммо уларнинг бирортаси учун ҳам судланган бўлмаса, такроран жиноят содир этиш деб топилади. Тамом бўлган жиноят ҳам, жазога сазовор бўлган жиноятга тайёргарлик кўриш ёки жиноят содир этишга суиқасд қилиш ҳам, шунингдек иштирокчиликда жиноят содир этиш ҳам такроран жиноят содир этиш деб топилади.

Агар шахс илгари содир этган қилмиши учун жавобгарликдан ёки жазодан озод қилинган бўлса, жиноят такроран содир этилган деб топилмайди.

Умумий қасд билан қамраб олинган ва ягона мақсадга йўналтирилган бир жиноят таркибини ташкил қилувчи бир-бирига ўхшаш бир неча жиноий қилмишлардан иборат бўлган (давомли) жиноят такроран содир этилган деб топилмайди.

Вазибаларини узоқ вақт мобайнида бажармасликдан иборат бўлиб, бир жиноятнинг узлуksиз таркибини ташкил қилган (узоққа қўзилган) жиноят такроран содир этилган деб топилмайди.

33-модда. Жиноятлар мажмуи

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг турли моддаларида ёки битта моддасининг турли қисмларида назарда тутилган, жавобгарликка тортиладиган икки ёки бир неча жиноий қилмишни содир этиш, агарда улардан бирортаси учун ҳам шахс судланган бўлмаса, жиноятлар мажмуи деб топилади.

Агар шахс содир этган қилмишда ушбу Кодекс Махсус қисми аynи бир моддасининг турли қисмларида назарда тутилган жиноятларнинг аломатлари мавжуд бўлса, у модданинг оғирроқ жазо белгиланган қисми бўйича жавобгарликка тортилади.

34-модда. Рецидив жиноят

Шахснинг илгари қасддан содир этган жинояти учун судланганидан кейин қасддан янги жиноят содир этиши рецидив жиноят деб топилади.

Илгари ҳўкм қилинган жиноятга ўхшаш жиноят содир этган, ушбу Кодексда алоҳида кўрсатилган ҳолларда

эса, Махсус қисмининг бошқа моддалари билан ҳам ҳукм қилинган шахснинг қасддан янги жиноят содир этиши хавфли рецидив жиноят деб топилади.

Беш йилдан кам бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиши мумкин бўлган қасддан янги жиноят содир этиш, яъни:

а) илгари ўта оғир жинояти учун ёки икки марта оғир жинояти учун ҳукм қилинб, уларнинг ҳар бири учун беш йилдан кам бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган шахс томонидан ўта оғир жиноят содир этилиши;

б) илгари оғир жинояти учун икки марта ҳукм қилинган ёки олдин-кейинлигидан қатъи назар, оғир ёки ўта оғир жиноятлар учун уларнинг ҳар бирига беш йилдан кам бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган шахснинг оғир жиноят содир этиши ўта хавфли рецидив жиноят деб топилади.

Суднинг ҳукми билан шахс ўта хавфли рецидивист деб топилishi мумкин.

Шахсни ўта хавфли рецидивист деб топиш тўғрисидаги масала ҳал қилинаётган вақтда унинг бошқа давлатлар судларининг ҳукмлари бўйича судланганлиги ҳам ҳисобга олиниши мумкин.

Шахсни ўта хавфли рецидивист деб топиш тўғрисидаги масала ҳал қилинаётган вақтда унинг ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар содир этган жинояти учун судланганлиги, шунингдек қонунда белгиланган тартибда судланганлик муҳлатларининг ўтиб кетганилиги ёки олиб ташланган судланганлиги инобатга олинмайди.

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилган жиноятлар учун жавобгарликни белгилловчи моддалари шахс ушбу жиноятни содир этгунга қадар қонунда белгиланган тартибда ўта хавфли рецидивист деб топилган бўлсагина қўлланилади.

Учинчи бўлим. ҚИЛМИШНИНГ ЖИНОЙИЛИГИНИ ИСТИСНО ҚИЛАДИГАН ҲОЛАТЛАР

IX БОБ. ҚИЛМИШНИНГ ЖИНОЙИЛИГИНИ ИСТИСНО ҚИЛАДИГАН ҲОЛАТЛАР ТУШУНЧАСИ ВА ТУРЛАРИ

35-модда. Қилмишнинг жиноийлигини истисно қиладиган ҳолатлар тушунчаси

Қилмишда ушбу Кодексда назарда тутилган аломатлар расмий жиҳатдан мавжуд бўлса-да, лекин у ижтимоий хавфли, гайриқонуний ёки айбли бўлмаса, қилмишнинг жиноийлигини истисно қиладиган ҳолатлар деб топилади.

Қуйидаги ҳолатлар, яъни кам аҳамиятли қилмишлар; зарурий мудофаа; охириги зарурат, ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш чоғида зарар етказиш; буйруқни ёки бошқача тарздаги вазифани бажариш; касб ёки ҳўжалик фаолияти билан боғлиқ бўлган асосли таваккалчилик; жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд кўрқитиш натижасида қилмиш содир этиш жиноятни истисно қилувчи ҳолатлар деб топилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

36-модда. Кам аҳамиятли қилмишлар

Гарчи ушбу Кодексда жиноят сифатида назарда тутилган қилмишнинг аломатлари мавжуд бўлса-да, ўзининг кам аҳамиятлилиги туфайли ижтимоий хавфли бўлмаган ҳаракат ёки ҳаракатсизлик жиноят деб топилмайди.

37-модда. Зарурий мудофаа

Зарурий мудофаа ҳолатида содир этилган, яъни мудофааланувчи ёхуд бошқа кишининг шахси ёки ҳуқуқларини, жамият ёки давлат манфаатларини қонунга хилоф тажовузлардан тажовузчига зарар етказган ҳолда ҳимоя қилиш чоғида қилинган ҳаракат, агар зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқилмаган бўлса, жиноят деб топилмайди.

Тажовузнинг хусусияти ва хавфлилиги даражасига бунунлай мувофиқ келмайдиган мудофаа, зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиш деб топилади.

Бошқа шахсларга ёки ҳокимият органларига ёрдам сўраб муурожаат қилиш ёхуд тажовуздан ўзга йўсинда қутулиш имконияти бор-йўқлигидан қатъи назар, зарурий мудофаа ҳуқуқи шахсга тегишлидир.

Зарар етказиш мақсадида қасддан ҳужум қилиш истиғини кўзғатиш зарурий мудофаа деб топилмайди.

38-модда. Охириги зарурат

Охириги зарурат ҳолатида, яъни шахснинг ёки бошқа фуқароларнинг шахсига ёхуд ҳуқуқларига, жамият ёки давлат манфаатларига таҳдид солувчи хавфни қайтариш учун қонун билан қўриқланадиган ҳуқуқ ва манфаатларга зарар етказган ҳолда содир этилган қилмиш, башарти, шу хавфни ўша ҳолатда бошқа чоралар билан қайтаришнинг иложи бўлмаса ҳамда келтирилган зарар олди олинган зарарга қараганда камроқ бўлса, жиноят деб топилмайди.

Шахснинг охириги зарурат ҳолатида содир этган қилмиши, башарти охириги зарурат чегарасидан четга чиқилмаган бўлса, қонуний деб топилади.

Агар бошқа воситалар орқали хавфнинг олдини олиш мумкин бўлса ёки келтирилган зарар олди олинган зарардан ошиб кетса, қонун билан қўриқланадиган ҳуқуқ ва манфаатларга бундай зарар етказиш охириги зарурат чегарасидан четга чиқиш деб топилади.

Охириги зарурат ҳолатида содир этилган қилмишнинг қонунийлигини баҳолашда олди олиниши лозим бўлган хавфнинг хусусияти ва хавфлилиги даражаси, шундай хавфнинг ҳақиқатан мавжуд ёки мавжуд эмаслиги ва юз бериш вақтининг ақинлиги, хавфни қайтарувчи шахснинг мавжуд имкониятлари, вужудга келган вазиятдаги руҳий ҳолати ва ишнинг бошқа ҳолатлари ҳисобга олинади.

(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

39-модда. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлаш вақтида зарар етказиш

Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ҳокимият органларига топшириш мақсадида ушлаш вақтида унга зарар етказиш, агар уни ушлаш учун зарур бўлган чораларнинг чегарасидан четга чиқилмаган бўлса, жиноят деб топилмайди.

Ушлаш воситалари ва усулларига, қилмишнинг ҳамда уни содир этган шахснинг хавфлилик даражасига, шунингдек ушлаш шартитига бутунлай мос келмайдиган, ушлаш зарурати тақозо этмаган ҳолда ушланаётган шахсга қасддан зарар etkazиш ушлаш чоралари чегарасидан четга чиқиш деб топилади.

Ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсни ушлаш вақтида унга etkazилган зарарнинг қонунийлигини баҳолашда, қилмишни содир этган шахснинг ушланишдан қочиш мақсадида қилган ҳаракатлари, ушловчининг кучи ва имкониятлари, руҳий ҳолати ва ушлаш билан боғлиқ бўлган бошқа ҳолатлар ҳисобга олинади.

Махсус ваколатли шахслар билан бир қаторда жабрланувчи ва бошқа фуқаролар ҳам ижтимоий хавфли қилмишни содир этган шахсни ушлаш ҳуқуқига эгадирлар.

40-модда. Буйруқ ёки бошқа вазифани ижро этиш

Шахснинг буйруқ ёки бошқа фармойишни, шунингдек мансаб вазифаларини қонуан бажариши тўғрйли зарар etkazилган бўлса, жиноят деб топилмайди.

Жиноийлиги олдиндан аён бўлган буйруқ ёки бошқа фармойишни бажариб, жиноят содир этган шахс, умумий асосларда жавобгарликка тортилади.

Ғайриқонуний равишда берилган буйруқ ёки фармойишни ёхуд мансаб вазифасини бажармаган ёки бузган шахс жавобгарликка тортилмайди. Шахснинг амалда содир этган қилмишида бошқа бир жиноят таркибининг барча аломатлари мавжуд бўлсагина, у жавобгарликка тортилади.

41-модда. Касб ёки ҳўжалик фаолиятига боғлиқ асосли таваккалчилик

Ижтимоий фойдали мақсадга эришиш учун касб ёки ҳўжалик фаолиятига боғлиқ асосли таваккалчилик қилиб, ҳўқуқлар ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларга зарар etkazиш жиноят деб топилмайди.

Агар содир этилган ҳаракат замонавий илмий-техника билимлари ва тажрибаларига мувофиқ келган, қўйилган мақсадга эса, таваккал қилмай эришининг иложи бўлмаган ҳамда шахс ҳўқуқлар ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларга зарар etkazилишининг олдини олиш учун тегишли чораларни кўрган бўлса, бундай таваккалчилик асосли деб топилади.

Касб ёки ҳўжалик фаолиятига боғлиқ асосли таваккалчилик қилишда қўзланган ижтимоий фойдали натижага эришилмаган ва келтирилган зарар ижтимоий фойдали мақсадга эришиш натижасида олиниши мумкин бўлган фойдали натижадан кўпроқ бўлган тақдирда ҳам etkazилган зарар жавобгарликка сабаб бўлмайди.

Таваккалчилик одамларнинг ҳалок бўлиш хавфи, экология ҳалокати ёхуд бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқиши мумкинлигини била туриб қилинган бўлса, асосли деб топилмайди.

Тадбиркорлик субъектларининг ўзларига кўрсатилган хизматлар, шу жумладан берилган кредитлар юзасидан банклар ва бошқа молия ташкилотлари олдидаги шартнома мажбуриятларини тадбиркорлик таваккалчиликлари ҳамда бошқа тижорат таваккалчиликлари билан боғлиқ ҳолда бажармаганлиги банклар ва бошқа молия ташкилотлари ходимларини жиноий жавобгарликка тортиш учун асос

бўлмайди (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

41-модда. Жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд қўрқитиш

Жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд шундай мажбурлашни қўллаш билан қўрқитиш натижасида ушбу Кодекс билан қўриқланадиган ҳўқуқ ва манфаатларга зарар etkazилиши, агар бундай мажбурлаш ёхуд қўрқитиш оқибатида шахс ўз ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) бошқара олмagan бўлса, жиноят ҳисобланмайди.

Ушбу Кодекс билан қўриқланадиган ҳўқуқ ва манфаатларга жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд шундай мажбурлашни қўллаш билан қўрқитиш натижасида зарар etkazилгани учун жиноий жавобгарлик тўғрйсидаги масала, агар бундай мажбурлаш ёки қўрқитиш оқибатида шахс ўз ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) бошқариш имкониятини сақлаб қолган бўлса, ушбу Кодекс 38-моддасининг қоидалари инobatга олинган ҳолда ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

Тўртинчи бўлим. ЖАЗО ВА УНИ ТАЙИНЛАШ

Х БОБ. ЖАЗО ТУШУНЧАСИ, МАҚСАДЛАРИ ВА ТУРЛАРИ

42-модда. Жазо тушунчаси ва мақсадлари

Жазо жиноят содир этишда айбли деб топилган шахсга нисбатан давлат номидан суд ҳўкми билан қўлланадиган ва маҳкумини қонунда назарда тутилган муайян ҳўқуқ ва эркинликлардан маҳрум қилиш ёки уларни чеклашдан иборат мажбурлов чорасидир.

Жазо маҳкумини ахлоқан тузатиш, унинг жиноий фаолиятни давом эттиришига тўсқинлик қилиш ҳамда маҳкум, шунингдек бошқа шахслар янги жиноят содир этишининг олдини олиш мақсадида қўлланилади.

43-модда. Жазо тизими

Жиноят содир этишда айбли деб топилган шахсларга нисбатан қўйидаги асосий жазолар қўлланилиши мумкин:

- а) жарима;
- б) муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиш;
- б¹) мажбурий жамоат ишлари; («б¹» банд Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)
- в) ахлоқ тузатиш ишлари;
- г) хизмат бўйича чеклаш;
- д) («д» банд Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан қўриқилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)
- д¹) озодлики чеклаш; («д¹» банд Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

- е) интизомий қисмга жўнатиш;
- ж) озодликдан маҳрум қилиш;

з) умрбод озодликдан маҳрум қилиш. («з» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда*)

Маҳкумларга асосий жазолардан ташқари ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш тарзидаги қўшимча жазо ҳам қўлланилиши мумкин. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда*)

Хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмга жўнатиш тарқиқасидаги жазолар фақат ҳарбий хизматчиларга нисбатан қўлланилади.

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш фақат асосий жазо сифатидагина эмас, балки қўшимча жазо тарқиқасида ҳам қўлланилиши мумкин.

44-модда. Жарима

Жарима айбдордан давлат даромадига ушбу Кодексда белгиланган миқдорда пул ундиришидир.

Жарима базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан олти юз бараваригача миқдорда белгиланади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда, УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Агар ҳўки қилинган шахс жазо тарқиқасида тайинланган жаримани мажбурий ижро этиш учун белгиланган муддатларда тўлашдан бўйин товласа ёхуд қарздорда ундирув қаратилиши мумкин бўлган мол-мулк мавжуд эмаслиги туфайли мажбурий ижро этиш учун белгиланган муддатлар мобайнида жаримани ундиришнинг имкони бўлмаса, ҳудди шунингдек кечиктириш муддати тугаганидан кейин жарима тўланмаган ёки жаримани бўлиб-бўлиб тўлаш шартлари бузилган тақдирда, суд жариманинг тўланмаган миқдорини мажбурий жамоат ишлари, ахлоқ тузатиш ишлари, хизмат бўйича чеклаш, озодликни чеклаш ёки озодликдан маҳрум қилиш тарқиқасидаги жазо билан алмаштиради. Бундай ҳолда мажбурий жамоат ишларининг икки ярим соати базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдоридagi жаримага тенглаштирилиб, тўрт юз саксон соатдан кўп бўлмаган муддатга, ахлоқ тузатиш ишларининг, хизмат бўйича чеклашнинг, озодликни чеклашнинг ёки озодликдан маҳрум қилишнинг ҳар бир ойи базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн олти баравари миқдоридagi жаримага тенглаштирилиб, уч йилдан кўп бўлмаган муддатга тайинланади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

45-модда. Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш

Шахсни муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш суд тайинлаган муддат давомида айбдорнинг қорхоналар, муассасалар ёки ташкилотларда у ёки бу мансабни эгаллашини ёхуд у ёки бу фаолият билан шуғулланишини тақиқлашдан иборатдир. Ана шундай мансаб ёки фаолиятнинг тури суд томонидан айблов ҳўкмида курсатилади.

Муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиш айбдорнинг мансаби ёки иш фаолияти билан бевосита боғлиқ бўлган жиноятни содир этганлиги учун асосий жазо тарқиқасида тайинланганда – бир йилдан беш йилгача муддатга, қўшимча жазо тарқиқасида тайинланганда – бир йилдан уч йилгача муддатга белгиланади.

Агар муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиш айбдорга асосий жазо тарқиқасида тайинланмаган бўлса, бундай жазо суд томонидан ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида назарда тутилган ҳўр қандай тарқиқасида жазога қўшимча жазо тарқиқасида тайинланиши мумкин.

Муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиш жазоси озодликдан маҳрум қилиш, интизомий қисмга жўнатиш жазосига қўшимча жазо тарқиқасида тайинланган бўлса, асосий жазонинг бутун муддатига, бундан ташқари суд ҳўкими билан тайинланган муддатга жорий этилади. Бу жазо бошқа асосий жазоларга қўшимча жазо тарқиқасида тайинланганда ва маҳкум шартли ҳўки қилинганда унинг муддати ҳўки қонуний кўчга кирган вақтдан бошлаб ҳисобланади. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган шахсларга нисбатан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш ҳўқуқидан маҳрум қилиш тарзидаги жазо тайинланмайди, бундан одам ўлишига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлган ҳўлар мустасно. (*Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда*)

45¹-модда. Мажбурий жамоат ишлари

Мажбурий жамоат ишлари маҳкумни ҳақ тўланмайдиган фойдали жамоат ишларини бажаришга мажбурий тарзда жалб қилишдан иборатдир. Маҳкум ишлаётган ёки ўқитган бўлса, мажбурий жамоат ишлари ишдан ёки ўқидан бўш вақтда ўталади.

Маҳкумлар мажбурий жамоат ишларини ўташи мумкин бўлган жойлар (объектлар) ва мажбурий жамоат ишларининг тури мажбурий жазонинг ижросини назорат қилувчи органлар томонидан белгиланади.

Мажбурий жамоат ишлари бир юз йигирма соатдан тўрт юз саксон соатгача бўлган муддатга тайинланади ва олти ой давомида кўнига тўрт соатдан кўп бўлмаган вақтда, маҳкумга боғлиқ бўлмаган ҳўлатлар юзага келган тақдирда эса, бир йилгача бўлган муҳлатда кўнига тўрт соатдан кўп бўлмаган вақтда ўталади.

Мажбурий жамоат ишлари пенсия ёшига етган шахсларга, ўн олти ёшга тўлмаган шахсларга, ҳўмиладор аёлларга, уч ёшга тўлмаган болалари бор аёлларга, биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларга, ҳарбий хизматчиларга, чет эл фуқароларига ва Ўзбекистон Республикасида доимий яшамайдиган шахсларга нисбатан қўлланилмайди. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚўММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон*)

Маҳкум жазони ўташдан бўйин товлаган тақдирда, суд мажбурий жамоат ишларининг ўталмаган муддатини мажбурий жамоат ишларининг тўрт соатини озодликни чеклашнинг ёки озодликдан маҳрум қилишнинг бир

қунига тенглаштирган ҳолда ҳисоблаб, озошликни чеклаш ёки озошлиқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо билан алмаштиради. Жазони ўташдан бўйин товланган вақт жазонинг ўталган мuddатига қўшиб ҳисобланмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

46-модда. Ахлоқ тузатиш ишлари

Ахлоқ тузатиш ишлари шахс иш ҳақининг ўн фоизидан ўттиз фоизгача миқдорини давлат даромади ҳисобига ушлаб қолган ҳолда уни меҳнатга мажбурланган жалб қилишдан иборат бўлиб, жазо суднинг ҳукмига мувофиқ маҳкумнинг ўз иш жойи еки мазкур жазо ижросини назорат қилувчи органлар белгилаб берадиган бошқа жойларда ўталади.

Ахлоқ тузатиш ишлари олти ойдан уч йилгача мuddатга тайинланади.

Ахлоқ тузатиш ишлари пенсия ёшига етганларга, меҳнатга қобилиятсизларга, ҳомиладор аёлларга, уч ёшга тўлган болалари бор аёлларга ва ҳарбий хизматчиларга нисбатан қўлланилмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги ЎРҚ-411-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)*

Агар шахс суд томонидан тайинланган ахлоқ тузатиш ишлари мuddатининг жами бўлиб ўндан бир қисмидан купроғини ўташдан бўйин товласа, суд ахлоқ тузатиш ишларининг ўталаман мuddатини худди шу мuddатга озошликни чеклаш ёки озошлиқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо билан алмаштиради. Жазони ўташдан бўйин товланган вақт жазонинг ўталган мuddатига қўшиб ҳисобланмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

47-модда. Хизмат буйича чеклаш

Хизмат буйича чеклаш – ҳарбий хизматни контракт буйича ўтаётган ҳарбий хизматчини суд ҳукмида кўрсатилган мuddат давомида муайян ҳуқуқ ва имтиёزلардан маҳрум қилиб, пул таъминотининг ўн фоизидан ўттиз фоизгача бўлган миқдорини давлат даромади ҳисобига ушлаб қўлишдан иборатдир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги ЎРҚ-238-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)*

Хизмат буйича чеклаш жазо чораси ушбу Кодекс Махсус қисмининг моддасида назарда тутилган ҳолларда икки ойдан уч йилгача мuddатга қўлланилади. Ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноят ёки оғир оқибатларни келтириб чиқармаган эҳтиёсизлик орқасида содир этилган жиноят учун суд иш ҳолатлари ва маҳкумнинг шахсини ҳисоба олган ҳолда уч йилдан кўп бўлмаган мuddатга озошлиқдан маҳрум қилиш ёки ахлоқ тузатиш ишлари жазоси ўрнига шу мuddатга хизмат буйича чеклаш жазосини қўлаши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Хизмат буйича чеклаш тариқасидаги жазони ўташ мuddати давомида маҳкумнинг мансабини, ҳарбий ёки махсус унвонини ошириш мумкин эмас, жазони ўтаган вақт эса, унинг кўп йил ишлаганлик, навбатдаги ҳарбий

ёки махсус унвон ҳамда пенсия олиш учун асос буладиган хизмат мuddатига қўшилмайди.

48-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

48¹-модда. Озошликни чеклаш

Озошликни чеклаш суд томонидан маҳкумга нисбатан яшаш жойини у ёки бу сабаб билан тарқ этишни бутунлай тақиқлашдан ёки сутканинг муайян вақтида яшаш жойидан чиқишни чеклашдан иборат.

Озошликни чеклаш бир ойдан беш йилгача мuddатга тайинланади ҳамда суд томонидан белгиланадиган органлар назорати астида ўталади. Озошликни чеклаш, уни маҳкумнинг яшаш жойида ўташ шартлари содир этилган қилмишининг хусусияти ва суд чиқарган қарорни ижро этишдан бўйин товланишиг олдини олиш ҳисоба олинган ҳолда суд томонидан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Қўлланилаётган тақиқнинг (чеклашнинг) хусусиятларини ҳисоба олган ҳолда, суд маҳкумнинг зиммасига қуйидаги қўшимча тақиқларни (чеклашларни) юклаши мумкин:

- муайян жойларга бормаслик;
 - оммавий ва бошқа тадбирлар ўтказишда иштирок этмаслик;
 - муайян фаолият билан шуғулланмаслик;
 - муайян буюмларга эга бўлмаслик ёки уларни ўзидан саклашмаслик;
 - транспорт воситасини бошқармаслик;
 - маҳкумларни назорат қилувчи органнинг розилигисиз яшаш жойини, иш ва (ёки) ўқиш жойини ўзгартирмаслик, тегишли маъмурий ҳудуддан ташқарига чиқмаслик;
 - муайян шахслар билан алоқа ўрнатмаслик;
 - алоқа воситаларидан, шу жумладан Интернетдан фойдаланмаслик;
 - алкоголли ичимликлар истеъмол қилмаслик.
- Суд озошликни чеклашга ҳукм қилинган шахснинг зиммасига ўзи етказган моддий ва маънавий зарарнинг ўрнини қоплаш, ишга ёки ўқишга жойлашиш мажбуриятларини, шунингдек унинг тузалишига кўмаклашувчи бошқа мажбуриятларни юклаши мумкин.
- Агар озошликни чеклашга ҳуқи қилинган шахс жазони ўташ даврида ўзининг жиноий қилмишларини англаб етган, тузалиш йўлига қатыб ўтган, етказилган моддий ва маънавий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, суд маҳкумга нисбатан илгари тайинланган тақиқларни (чеклашларни) тўлиқ ёки қисман бекор қилиши мумкин.
- Маҳкум озошликни чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан қасддан бўйин товланган, шунингдек суд томонидан ўз зиммасига юқланган мажбуриятларни бажармаган тақдирда, суд озошликни чеклаш жазосининг ўталмай қолган мuddатини бошқа турдаги жазо билан алмаштириши мумкин. Жазони ўташдан бўйин товланган вақти ўталган жазо мuddатига қўшиб ҳисобланмайди.
- Озошликни чеклаш ҳарбий хизматчилар, чет эл фуқаролари, шунингдек Ўзбекистон Республикасида

доимий яшаш жойига эга бўлмаган шахсларга нисбатан тайинланмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

49-модда. Интизомий қисмга жўнатиш

Интизомий қисмга жўнатиш – мuddатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчисини суд томонидан белгиланган мuddат мобайнида ички тартиби анча қаттиқ бўлган махсус ҳарбий қисмга жойлаштириш орқали, муайян ҳуқуқ ва имтиёزلардан маҳрум этишдир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)*

Интизомий қисмга жўнатиш жазоси ушбу Кодекс Махсус қисмининг моддасида назарда тутилган ҳолларда уч ойдан бир йилгача мuddатга ҳўлланилади. Суд ўш ҳўлатлари ва маҳкумининг шахсини ҳисобга олган ҳўлда уч йилдан кўп бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси ўрнига шу мuddатга интизомий қисмга жўнатиш жазосини қўллаши мумкин.

50-модда. Озодликдан маҳрум қилиш

Озодликдан маҳрум қилиш маҳкумини жамиятдан ажратиб жазони ижро этиш колонияси ёки турмага жойлаштиришдан иборатдир.

Озодликдан маҳрум қилиш бир ойдан йигирма йилгача мuddатга белгиланади, ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳўлар бундан мустасно. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қўнулари тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Узоқ мuddатли озодликдан маҳрум қилиш йигирмайилдан ортиқ, лекин йигирма беш йилдан кўп бўлмаган мuddатга белгиланади ва фақат жавобгарлиқни оғирлаштирадиган ҳўлатларда қасддан одам ўлдирish (97-модданинг иккинчи қисми) ва терроризм (155-модданинг учинчи қисми) учун тайинлиани мумкин.

Узоқ мuddатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси аёлга, ўн саккиз ёшга тўлмасдан жиноят содир этган шахсга ва олтиш ёшдан ошган эркакка нисбатан тайинлианиши мумкин эмас. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

Озодликдан маҳрум қилиш ушбу Кодекснинг 60-моддасида назарда тутилган бир неча жазоларни қўиш тартибида тайинланганда, унинг мuddати йигирма беш йилгача белгиланиши мумкин.

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинаётган аёлларга ҳамда олтиш ёшдан ошган эркакларга нисбатан тайинланаётган жазо мuddати ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида назарда тутилган озодликдан маҳрум этиш энг кўп мuddатининг учдан икки қисмидан ортиқ бўлиши мумкин эмас. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қўнулари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинаётган эркакларга нисбатан:

а) ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жинояти, эҳтиётсизлик оқибатида содир этилган жинояти учун ва қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлик учун озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинаётганларга нисбатан жазони манзил-колонияларда;

б) қасддан оғир жиноят содир этганлик ва ўта оғир жинояти учун биринчи марта озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинаётганларга нисбатан жазони умумий тартибли колонияларда;

в) илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиқиб, ёки ўтаётган чоғида қасддан янги содир этган жинояти учун ҳўкм қилинаётганларга нисбатан жазони қаттиқ тартибли колонияларда; *(Еттинчи қисмининг «в» банди Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)*

г) ўта ҳавфи рецидивистларга нисбатан жазони махсус тартибли колонияларда ўташ тайинланади. Умрбод озодликдан маҳрум қилишга ҳўкм этилганлар, шунингдек аёв этиш тартибиде умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган шахслар ҳам жазони махсус тартибли колонияларда ўтайдилар. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли ва 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли қўнулари тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинаётган аёлларга нисбатан:

а) ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноят, эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир этганларга ҳамда қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этганларга нисбатан жазони манзил-колонияларда;

б) оғир ва ўта оғир жиноят учун жазони умумий тартибли колонияларда;

в) илгари озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаб чиқиб, янги содир этган ўта оғир жинояти учун ҳўкм қилинаётганларга, шунингдек ўта ҳавфи рецидивист деб топилганларга нисбатан жазони қаттиқ тартибли колонияларда ўташ тайинланади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Турмага қамаш тариқасидаги озодликдан маҳрум қилиш, жазонинг муайян қисмига, лекин беш йилдан кўп бўлмаган мuddатга:

а) ўта ҳавфи рецидивистларга;

б) оғир ёки ўта оғир жинояти учун беш йилдан ортиқ мuddатга озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахсларга нисбатан тайинлианиши мумкин.

Ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноят содир этганлик, эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир этганлик ва қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлик учун озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазо ҳўмиладор аёлларга ва уч ёшга тўлмаган балалари бор аёлларга нисбатан, шунингдек қўнучиликка мувофиқ ёшга доир пенсияга чиқши ҳуқуқига эга бўлган шахсларга нисбатан тайинланмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қўнулари*

таҳририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Суд томонидан жазони манзил-колонияда ўташи тайинланган маҳрум сақлаш режимини ашаддий бузувчи деб топилган тақдирда, суд уни жазонинг ўталмаган қисми муддатига умумий тартибли колонияга ўтказади. (Ун биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568–II-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

51-модда. Умрбод озодликдан маҳрум қилиш

Умрбод озодликдан маҳрум қилиш фавқулодда жазо чораси бўлиб, маҳкумни махсус тартибли жазони ижро этиш колониясига жойлаштириш орқали жамиятдан муддатсиз ажратиб қўйишдан иборатдир.

Умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси фақат жавобгарлиқни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдириш (97-модданинг иккинчи қисми) ва терроризм (155-модданинг учинчи қисми) учун белгиланади.

Умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси аёлга, ўн саккиз ёшга тулмасдан жиноят содир этган шахсга ва олтиш ёшдан ошган эркакка нисбатан тайинланиши мумкин эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ–99-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

52-модда. Ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш

Ҳарбий ёки махсус унвонга эга бўлган шахс оғир ёки ўта оғир жиноят учун ҳукм қилинганида суд ҳукми билан мазкур унвондан маҳрум қилиниши мумкин.

Олий ҳарбий ёки махсус унвонга эҳуд Ўзбекистон Республикасининг давлат мукофотига эга бўлган шахс оғир ёки ўта оғир жинояти учун ҳукм қилинганида суднинг ҳукми асосида киритадиган тақдирномасига биноан мазкур унвон ёки мукофотдан маҳрум қилиниши мумкин.

53-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

XI БОБ. ЖАЗО ТАЙИНЛАШ

54-модда. Жазо тайинлашнинг умумий асослари

Жиноят содир этишда қонунда белгиланган тартибда айбли деб топилган шахс жазого тортилади. Суд ушбу Кодекс Махсус қисмининг жиноят содир этганини учун жавобгарлик назарда тутилган моддасида белгиланган доирада Умумий қисмининг қоидаларига мувофиқ жазо тайинлайди.

Суд жазо тайинлашда содир этилган жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасини, қилмишининг сабабини, etkazилган зарарнинг хусусияти ва миқдорини, айбдорнинг шахсини ҳамда жазони енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатларни ҳисобга олади.

55-модда. Жазони енгиллаштирувчи ҳолатлар

Қўйдаги ҳолатлар жазони енгиллаштирувчи ҳолатлар деб топилади:

а) айбни бўйнига олиш туғрисида арз қилиш, чин кўнгилдан пушаймон бўлиш ёки жиноятни очиш учун фалол ёрдам бериш;

б) etkazилган зарарни ихтиерий равишда бартараф қилиш;

в) оғир шахсий, оилавий шароитлар оқибатида ёки бошқа мушкул аҳволда жиноят содир этиш;

г) мажбурлаш ёки моддий томондан, хизмат жиҳатидан ёхуд бошқа жиҳатдан қарамлик сабабли жиноят содир этиш;

д) жабрланувчининг зурилик, оғир ҳақорат ёки бошқача ғайриқонуний ҳаракатлари туфайли вужудга келган кучли руҳий ҳажжонлишини ҳолатида жиноят содир этиш;

е) зарурий мудофаннинг, охириги заруратнинг асосли чегарасидан четга чиқиб жиноят содир этиш, ижтимоий хавфли қилмишини содир этган шахсни ушлашда, касб ёки ҳўжалик фаолиятига боғлиқ булган асосли таваккалчиликда зарар etkazиш;

ж) вояга етмаганнинг жиноят содир этиши;

з) ҳомилдор аёлнинг жиноят содир этиши;

и) жабрланувчининг ғайриқонуний ёки ахлоққа эид хулқ-тавори тасири остида жиноят содир этиш.

Жазо тайинлашда суд ушбу моддада назарда тутилмаган бошқа ҳолатларни ҳам енгиллаштирувчи ҳолат деб топиши мумкин.

Енгиллаштирувчи ҳолат ушбу Кодекс Махсус қисмининг моддасида жиноят таркибининг зарурий белгиси сифатида назарда тутилган бўлса, жазо тайинлашда ҳисобга олинмайди.

56-модда. Жазони оғирлаштирувчи ҳолатлар

Қўйдаги ҳолатларда жиноят содир этиш жазони оғирлаштирувчи ҳолатлар деб топилади:

а) ҳомилдорлиги айбдорга аён булган аёлга нисбатан;

б) ёш бола, қария ёки ожиз аҳволдаги шахсга нисбатан;

в) хизмат вазифаси ёки фуқаролик бурчини бажарганлиги муносабати билан шахсга ёки унинг яқин қариндошларига нисбатан;

г) айбдорга моддий томондан, хизмат жиҳатидан ёки бошқа жиҳатдан қарам шахсга нисбатан;

д) ўта шафқатсизлик билан;

е) кўпчилик учун хавфли булган усулда;

ж) ёш бола ёки руҳий ҳолатининг бузилганлиги айбдорга аён булган шахсдан фойдаланган ҳолда; (биринчи қисмининг «ж» банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ–567-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚҲТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

з) жиноят натижасида оғир оқибатларнинг келиб чиққлиги;

и) умумий офат шароитидан фойдаланган ҳолда ёки фавқулодда ҳолат вақтида ёхуд оммавий тартибсизликлар жараёнида;

к) таралли ёки бошқача паст ниятларда;

л) ирқий ёки миллий душманлик ёхуд адоват замирида;

м) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктирган ҳолда ёки уюшган гуруҳ ёхуд жинорий уюшма томонидан;

н) илгари ҳам қасддан жиноят содир этган шахсинг тақроран ёки қасддан янги жиноят содир этиши;

о) мастлик ҳолатида ёки гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари, психотроп ёхуд кишининг ақл-идрокига таъсир қилувчи бошқа моддалар таъсири остида жиноят содир этиш. *(Биринчи қисмининг «а» банди Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)*

Суд содир этилган жиноятнинг хусусиятини эътиборга олиб, ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳолатларни оғирлаштирувчи ҳолат деб топмаслиги ҳам мумкин.

Суд жазо тайинлашда ушбу моддада назарда тутилмаган ҳолатларни оғирлаштирувчи ҳолат деб топиши мумкин эмас.

Ушбу ҳолатлар Кодекс Махсус қисмининг моддасида жиноят таркибининг зарурий белгиси сифатида назарда тутилган бўлса, жазо тайинлашда ҳисобга олинмайди.

57-модда. Енгилроқ жазо тайинлаш

Суд содир этилган жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражасини жиддий камайтирувчи ҳолатларни эътиборга олиб, алоҳида ҳолларда ушбу Кодекс Махсус қисмининг моддасида назарда тутилган мазкур жиноят учун белгиланган жазонинг энг кам қисмидан ҳам камроқ ёки шу моддада назарда тутилмаган бошқа енгилроқ турдаги жазони тайинлаши мумкин.

Суд шу асосларни эътиборга олиб, ушбу Кодекс Махсус қисмининг моддасида қўлланилиши шарт деб кўрсатилган қўшимча жазони тайинламаслиги ҳам мумкин.

Содир этилган қилмиш хусусиятларни ифодаловчи ҳолатлар, яъни айбдорнинг шахси, айбнинг шакли ва даражаси, жиноят қилиш шароити ва сабаблари, шахсинг жиноятни содир қилгунча ва ундан кейинги ҳулқ-атвори жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражасини жиддий камайтирувчи ҳолатлар деб топилиши мумкин.

57¹-модда. Айбдор ўз қилмишига амалда пшаймон бўлганида жазо тайинлаш

Ушбу Кодекс 55-моддаси биринчи қисмининг «а» ва «б» бандларида назарда тутилган жазони енгиллаштирувчи ҳолатлар мавжуд бўлган ва ушбу Кодекс 56-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган жазони оғирлаштирувчи ҳолатлар мавжуд бўлмаган тақдирда жазо муддати ёки миқдори ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида назарда тутилган энг кўп жазонинг учдан икки қисмидан ошмаслиги керак. Мазкур қоида жавобгарли кнн оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдирish (97-модданинг иккинчи қисми) ва терроризм (155-модданинг учинчи қисми) билан боғлиқ жиноятларни содир этган шахсларга татбиқ этилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 18 майдаги УРҚ-245-сонли Қонуни билан киритилган, модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27-декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 20-сон, 147-модда; 2010 йил, 52-сон, 509-модда)

57¹-модда. Айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузилган жиноятлар буйича жазо тайинлаш

Айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузилган жиноятлар буйича тайинланадиган жазонинг муддати ёки миқдори ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида (қисмида) назарда тутилган энг кўп жазонинг ярмидан ошмаслиги керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й. 03/21/675/0126-сон)

58-модда. Тамом бўлмаган ва иштирокчиликда содир этилган жиноятлар учун жазо тайинлаш

Суд тамом бўлмаган жиноят учун жазо тайинлашда жазо тайинлашнинг умумий асосларига амал қилган ҳолда жиноятнинг оғир енгиллигини, жиний ният амалга оширилишининг даражасини ва жиноятни охирига етказа олмаганлик сабабларини ҳам ҳисобга олади.

Жиноятга тайёргарлик қурганлик ҳамда жиноят содир этишга суиқасд қилганлик учун жазонинг муддати ёки миқдори ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида назарда тутилган энг кўп жазонинг тўртдан уч қисмидан ошмаслиги керак. Мазкур қоида:

а) ўта хавфли рецидивистларга, уюшган гуруҳ ёки жиний уюшма аъзоларига нисбатан;

б) тинчлик ва хавфсизликка қарши тамом бўлмаган жиноятлар учун, шунингдек қуйидагилар билан:

жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдирish билан;

ун тўрт ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган жабрланувчининг номусига тегиш ёки унга нисбатан зўрлик ишлатиб, жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш билан;

ядровий, кимёвий, биологик ва бошқа турдаги оммавий қирғин қуролини, бундай қурол яратишда фойдаланиш мумкинлиги аён бўлган материалларни ҳамда ускуналарни, радиоактив материалларни контрабанда қилиш билан боғлиқ бўлган жиноятлар учун жазолар тайинлашда қўлланилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 11 апрелдаги УРҚ-152-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 116-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Тамом бўлмаган жиноятлар учун умрбод озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо тайинланиши мумкин эмас. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

Иштирокчиликда содир этилган жиноят учун жазо тайинлашда суд ҳар қайси айбдорнинг жиноятда иштирок этганлик хусусияти ва даражасини ҳисобга олади. Ҳар қайси иштирокчининг шахсига тегишли бўлган енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатлар суд томонидан фақат шу иштирокчининг ўзига жазо тайинлашда ҳисобга олинади.

59-модда. Бир неча жиноят содир этганлик учун жазо тайинлаш

Шахс Махсус қисмининг турли моддаларида назарда тутилган икки ёки ундан ортиқ жиноятни содир этган бўлиб, улардан бирортаси учун ҳам судланган бўлмаса, суд ушбу Кодекснинг 54-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ ҳар қайси қилмиш учун жазо тайинлаб, сўнгга тайинланган енгилроқ жазони оғирроғи билан қоплаш ёхуд тайинланган жазоларни тўла ёки қисман қўшиш йўли билан жиноятлар мажмуи бўйича жазо тайинлайди.

Агар жиноятлар мажмуини фақат ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар ва унда оғир бўлмаган жиноятлар ташкил этса, унда тайинланган енгилроқ жазони оғирроғи билан қоплаш ёхуд тайинланган жазоларни тўла ёки қисман қўшиш йўли билан жазо узил-кесил тайинланади. Бунда узил-кесил тайинланган жазо содир этилган жиноятлардан энг оғири учун назарда тутилган энг кўп жазо муддатидан ёки меъёридан ортиқ бўлмаслиги лозим.

Агар жиноятлар мажмуини ташкил этувчи жиноятлардан лоақал биттаси оғир ёки ўта оғир жиноят бўлса, ушбу Кодекснинг Умумий қисмида шу жазо тури учун белгиланган доирада тайинланган жазоларни тўла ёки қисман қўшиш йўли билан жазо узил-кесил тайинланади.

Содир этилган жиноятлардан биттаси учун умрбод озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо тайинланганда енгилроқ турдаги жазони умрбод озодликдан маҳрум қилиш билан қоплаш орқали жазо узил-кесил тайинланади.

Содир этилган жиноятлардан биттаси учун узоқ муддатли озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланганда жазоларни тўла ёки қисман қўшиш ёхуд енгилроқ жазони оғирроғи билан қоплаш орқали жазо узил-кесил тайинланади. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

Жиноятлар мажмуи бўйича ҳар хил турдаги жазоларни қўшиш йўли билан жазо тайинлашда ушбу Кодекснинг 61-моддасида назарда тутилган қоидаларга амал қилиниб, жазонинг оғирроқ тури узил-кесил тайинланади.

Жиноятлар мажмуи бўйича тайинланган асосий жазога суд айрим жиноятлар учун тайинланган қўшимча жазоларни ҳам қўшиши мумкин. Бунда муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тариқасидаги қўшимча жазонинг узил-кесил тайинланган муддати ушбу Кодекснинг 45-моддасида назарда тутилган энг кўп муддатдан ортиқ бўлмаслиги лозим.

Агар иш бўйича ҳукми чиқарилгандан кейин мажмуининг ана шу иш бўйича чиқарилган ҳукмига қадар содир этилган яна бошқа жиноятда айбли эканлиги аниқланса ҳам жазо ўша тартибда тайинланади. Бундай ҳолда жиноятлар мажмуи бўйича суд томонидан тайинланган жазо муддатига биринчи ҳукм юзасидан жазонинг ўталган қисми қўшиб ҳисобланади. *(Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 27 августдаги 671-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 9-сон, 171-модда)

60-модда. Бир неча ҳукм юзасидан жазо тайинлаш

Агар маҳрум ҳукми чиқарилганидан кейин жазони тўла ўтамай туриб, янги жиноят содир этса, суд янги ҳукм бўйича тайинланган жазо муддатига илгариги ҳукм юзасидан ўталмай қолган жазо муддатини тўла ёки қисман қўшади.

Бир неча ҳукм юзасидан ҳар хил турдаги жазоларни қўшиш йўли билан жазо тайинлашда ушбу Кодекснинг 61-моддасида назарда тутилган қоидаларга амал қилиниб, жазонинг оғирроқ тури узил-кесил тайинланади.

Агар ҳукмлардан бири билан умрбод озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо тайинланган бўлса, бир неча ҳукмлар юзасидан жазоларни қўшишда енгилроқ жазо турини умрбод озодликдан маҳрум қилиш билан қоплаш орқали жазо узил-кесил тайинланади.

Агар ҳукмлардан бири билан узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланган бўлса, бир неча ҳукмлар юзасидан жазоларни қўшишда енгилроқ жазони оғирроғи билан қоплаш ёхуд жазоларни тўла ёки қисман қўшиш йўли билан жазо узил-кесил тайинланади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

Бир неча ҳукмлар юзасидан ахлоқ тузатиш ишлариға ёки хизмат бўйича чеклашга ҳукм қилиниб, иш ҳақи ёки пул таъминотидан ушлаб қолишининг ҳар хил миқдори белгиланган ҳолларда бу жазоларнинг фақат муддатлари қўшилади.

Илгариги ҳукми юзасидан ижро этилмай қолган қўшимча жазолар ҳукмлар жами тариқасида тайинланган асосий жазога қўшиб тайинланади.

61-модда. Жазоларни қўшилган ҳисоблаш

Ҳар хил турдаги асосий жазоларни қўшганда озодликдан маҳрум қилишнинг бир қуни:

- озодликни чеклашнинг ёки интизомий қисмга жунатишнинг бир қунига;
- ахлоқ тузатиш ишларининг ёки хизмат бўйича чеклашнинг уч қунига;
- мажбурий жамоат ишларининг тўрт соатига тўғри келади.

Жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо озодликдан маҳрум қилиш, интизомий қисмга жунатиш, озодликни чеклаш, хизмат бўйича чеклаш, ахлоқ тузатиш ишлари мажбурий жамоат ишлари жазоси билан қўшилганда ҳар қайсиси алоҳида ижро этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

62-модда. Ушлаб туриш, қамоққа олиш ёки уй қамоғи вақтини ҳисобга олиш қоидалари

Суд жазо тайинлаш чоғида ушлаб туришнинг, қамоққа олишнинг ёки уй қамоғининг ҳар бир қунини:

- озодликни чеклашнинг, интизомий қисмга жунатишнинг, озодликдан маҳрум қилишнинг бир қунига;
- ахлоқ тузатиш ишларининг ёки хизмат бўйича чеклашнинг уч қунига;

в) мажбурий жамоат ишларининг тўрт соатига тенглаштириб ҳисоблайди.

Суд ушлаб турилган, қамоқда ёки уй қамоғида сақланган шахсга жарима тайинлашда ушлаб туришининг, қамоқда ёки уй қамоғида сақлашнинг бир кунини базавий ҳисоблаш микдорининг иккидан бир қисмига тенглаштириб ҳисобга олади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

63-модда. Жазо мuddатларини ҳисоблаш

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, ахлоқ тузатиш ишлари, хизмат бўйича чеклаш, қамоқ, озодликни чеклаш, интизомий қисмига жўнатиш, озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазоларнинг мuddатлари ойлар ва йиллар билан ҳисобланади. Жазоларни алмаштириш, ҳисоблаш, қўйиш вақтида уларнинг мuddатлари суткалар билан ҳисобланиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Мажбурий жамоат ишлари тариқасидаги жазонинг мuddатлари соатлар билан ҳисобланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Бешинчи бўлим. ЖАВОБГАРЛИКДАН ВА ЖАЗОДАН ОЗОД ҚИЛИШ

ХП БОБ. ЖАВОБГАРЛИКДАН ОЗОД ҚИЛИШНИНГ ТУРЛАРИ

64-модда. Жавобгарликка тортиш мuddатининг ўтиб кетганлиги муносабати билан жиноят учун жавобгарликдан озод қилиш

Агар жиноят содир этилган кундан бошлаб қуйидаги мuddатлар:

а) ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этилган кундан бошлаб – икки йил;

б) унча оғир бўлмаган жиноят содир этилган кундан бошлаб – тўрт йил;

в) оғир жиноят содир этилган кундан бошлаб – саккиз йил;

г) ўта оғир жиноят содир этилган кундан бошлаб – ун тўрт йил ўтган бўлса, шахс жавобгарликдан озод қилинади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда*)

Жавобгарликка тортиш мuddати жиноят содир этилган кундан бошлаб ҳукм қонуний кучга кирган кунгача ҳисобланади.

Агар жиноят содир этган ва жиноий жавобгарликка тортилган шахс тергов ёки суддан аширинса, мuddатнинг ўтиши тўхтатилади. Айбдор ушланган ёки айбини бўйнига

олиб арз қилган кундан бошлаб мuddатнинг ўтиши қайтадан тикланади.

Агар оғир ёки ўта оғир жиноят содир этган шахс ушбу мuddада назарда тутилган мuddатлар ўтмасдан қасддан янги жиноят содир этса, мuddатнинг ўтиши узилади. Бундай ҳолда жавобгарликка тортиш мuddатлари янги жиноят содир этилган кундан бошлаб ҳисобланади. Қолган ҳолларда, агар шахс жавобгарликка тортиш мuddатлари ўтмасдан янги жиноят содир этса, бу мuddатлар ҳар бир жиноят учун алоҳида ҳисобланади.

Агар ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этилган кундан бошлаб ўн йил, оғир ёки ўта оғир жиноят содир этилган кундан бошлаб йигирма беш йил ўтган бўлса, шахс жавобгарликка тортилиши мумкин эмас. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда*)

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг мuddасида умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазосини тайинлаш назарда тутилган жиноятни содир этган шахсга нисбатан, жавобгарликка тортиш мuddатларини қўллар масаласи суд томонидан ҳал қилинади. Агар суд жавобгарликка тортиш мuddатини қўлларни лозим топмаса, умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси ўрнига озодликдан маҳрум қилиш тайинланади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда*)

Ушбу мuddада назарда тутилган мuddатлар ушбу Кодекснинг 150–157-мuddаларида, 158-мuddасининг биринчи қисмида, 159-мuddасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 160, 161 ва 244-мuddаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахсларга нисбатан қўлланилмайди. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда*)

65-модда. Қилмиш ёки шахс ижтимоий хавфлигини йўқотганлиги муносабати билан жавобгарликдан озод қилиш

Ишни тергов қилиш ёки судда кўриш вақтида шароит ўзгарганлиги туфайли содир этилган қилмиш ўзининг ижтимоий хавфлигини йўқотган деб топилса, жиноят содир этган шахс жавобгарликдан озод қилиниши мумкин.

Ишни тергов қилиш ёки судда кўриш вақтида шароит ўзгарганлиги туфайли жиноят содир этган шахс ижтимоий хавфлилик хусусиятини йўқотган деб топилса, жавобгарликдан озод қилиниши мумкин.

66-модда. Айбдор ўз қилмишига амалда пушаймон бўлганлиги муносабати билан жавобгарликдан озод қилиш

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноятни биринчи марта содир этган шахс, агар у айбини бўйнига олиш тўғрисида арз қилган, чин қўнгилдан пушаймон бўлган, жиноятнинг очилишига фаол ёрдам берган ва келтирилган зарарни бартараф қилган бўлса, жавобгарликдан озод қилиниши мумкин.

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли мuddасида алоҳида кўрсатилган ҳолларда, жиноят содир этган шахс ўз

қилмишига амалда пушаймон бўлган тақдирда жавобгарликдан озод қилиниши лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ–277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)

66¹-модда. Ярашилганлиги муносабати билан жиноий жавобгарликдан озод қилиш

Ушбу Кодекс 105-моддасининг биринчи қисмида (қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш), 106-моддасида (кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатида қасддан баданга оғир ёки ўртача оғир шикаст етказиш), 107-моддасида (зарурий муҳофаза чегарасидан четга чиқиб, қасддан баданга оғир шикаст етказиш), 108-моддасида (ижтимоий хавfli қилиши содир этган шахсни ушлашининг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, баданга қасддан оғир шикаст етказиш), 109-моддасида (қасддан баданга енгиз шикаст етказиш), 110-моддасининг биринчи қисмида (қийнаш), 111-моддасида (эҳтиётсизлик оқсидида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказиш), 113-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (таносил ёки ОИВ касаллиги/ОИТСни тарқатиш), 115-моддасида (аёлни ўз ҳомилисини сунъий равишда туширишга мажбурлаш), 116-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (қасб юзасидан ўз вазибаларини лозим даражада бажармаслик), 117-моддасининг биринчи қисмида (хавф остида қолдириш), 121-моддасининг биринчи қисмида (аёлни жинсий алоқа қилишга мажбур этиш), 122-моддасида (вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсларни моддий таъминладан бўйин товлаш), 123-моддасида (ота-онани моддий таъминладан бўйин товлаш), 125-моддасининг биринчи қисмида (фарзандликка олиш сирини ошкор қилиш), 136-моддасида (аёлни эрга тегишга мажбур қилиш ёки унинг эрга тегишига тўқсинлик қилиш), 138-моддасининг биринчи қисмида (зўриқ ишлатиб ғайриқонуний равишда озодликдан маҳрум қилиш), 139-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (туҳмат), 140-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (ҳақорат қилиш), 141¹-моддасининг биринчи қисмида (шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш), 141²-моддасининг биринчи қисмида (шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қончиликни бузиш), 143-моддасида (хат-ёзишмалар, телефонда сўзлашув, телеграф хабарлари ёки бошқа хабарларнинг сир сақланиши тартибини бузиш), 148-моддасида (меҳнат қилш ҳуқуқини бузиш), 149-моддасида (муаллифлик ёки ихтирочилик ҳуқуқларини бузиш), 167-моддасининг биринчи қисмида (ўзлаштириш ёки растрата йўли билан талон-торож қилиш), 168-моддасининг биринчи қисмида (фирибгарлик), 169-моддасининг биринчи қисмида (Ўтрилик), 170-моддасининг биринчи қисмида ҳамда иккинчи қисмининг «б» ва «в» бандларида (алдаш ёки ишончини сунистезмол қилиш йўли билан мулкий зарар етказиш), 172-моддасида (мулкни қўриқлашга виждонсиз муносабатда бўлиш), 173-моддасининг биринчи қисмида (мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш), 180-моддасида (сохта банкротлик), 181-моддасида (банкротликни яшириш), 185¹-моддасида (электр. иссиқлик энергияси, газ, водопроводдан фойдаланиш қоидаларини

бузиш), 189-моддасида (савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузиш), 191-моддасида (қонунга хилоф равишда ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш), 192-моддасида (рақобатчини обрўсиз-лантириш), 229-моддасида (Ўзбошимчалик), 256-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (тадқиқот фаолиятини амалга оширишда хавфсизлик қоидаларини бузиш), 257-моддасининг биринчи қисмида (меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш), 258-моддасининг биринчи қисмида (тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш), 259-моддасининг биринчи қисмида (ёнгин хавфсизлиги қоидаларини бузиш), 260-моддасининг биринчи қисмида (темирйўл, денгиз, дарё ёки ҳаво транспортининг ҳаракати ёки улардан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш), 266-моддасининг биринчи қисмида (транспорт воситалари ҳаракати ёки улардан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш), 268-моддасининг биринчи қисмида (транспортнинг хавфсиз ишлашини таъминлашга доир қоидаларни бузиш), 277-моддасининг биринчи қисмида (безорилик), 298-моддасининг биринчи қисмида (машиналарни бошқариш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш) назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс, агар у ўз айбига иқрор бўлса, жабрланувчи билан ярашса ва етказилган зарарни бартараф этса, жиноий жавобгарликдан озод этилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 3 апрелдаги УРҚ–201-сонли, 2010 йил 24 майдаги УРҚ–248-сонли, 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ–345-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли, 2019 йил 8 июлдаги УРҚ–548-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 15-сон, 171-модда; 2010 йил, 21-сон, 161-модда; 2013 йил, 1-сон, 1-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 28-сон, 500-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Оғир ёки ўта оғир жиноятларни содир этганлик учун судланганлик ҳолати тугалланмаган ёки судланганлиги олиб ташланмаган шахслар ярашилганлиги муносабати билан жиноий жавобгарликдан озод қилинмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 27 августдаги 671-И-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 9-сон, 171-модда)

67-модда. Касаллик туйғайли жавобгарликдан озод қилиш

Агар жиноят содир этган шахсда ҳукм чиқарилгунига қадар ўз ҳаракатларининг аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган тарзда руҳий ҳолатнинг бузилиши юзга келган бўлса, у жавобгарликдан озод қилинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Бундай шахсга нисбатан суд томонидан тиббий йўсиндаги мажбурият чоралари қўлланилиши мумкин.

Бундай шахс ушбу Кодекснинг 64-моддасида назарда тутилган муддатлар ўтмасдан тўзасла, жавобгарликка тортилади. Бундай ҳолда жавобгарликка тортиш муддатлари суд томонидан тиббий йўсиндаги мажбурият чораси қўлланилган кундан ҳисобланади.

68-модда. Амнистия акти асосида жавобгарликдан озод қилиш

Жиноят содир этган шахс амнистия акти асосида жавобгарликдан озод қилиниши мумкин.

XIII БОБ. ЖАЗОДАН ОЗОД ҚИЛИШНИНГ ТУРЛАРИ

69-модда. Жазони ижро этиш муддати ўтиб кетганлиги муносабати билан жазодан озод қилиш

Агар ҳукм қонуний кучга кирган кундан бошлаб:

а) уч йилдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинган ёки озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазога ҳукм қилинганда – уч йил;

б) беш йилдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганда – беш йил;

в) ўн йилдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганда – ўн йил;

г) ўн йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганда – ўн беш йил ичиде ижро этилмаган бўлса, маҳрум асосий ва қўшимча жазолардан озод қилинади.

Агар маҳрум ушбу моддада назарда тутилган жазони ўташдан бўйин товласа, жазони ижро этиш муддати икки баравар кўпаяди ва жазони ўташдан бўйин товланган кундан бошлаб ҳисобланади, лекин йигирма беш йилдан ошмаслиги керак.

Агар шахс ушбу моддада курсатилган муддатлар ўтмасдан қасддан янги жиноят содир этса, муддатларнинг ўтиши узилди. Бундай ҳолда муддатларнинг ўтишини ҳисоблаш янги жиноят содир этилган пайтдан қайтадан бошланади.

Агар жазо тайинланган кундан бошлаб йигирма беш йил ўтган бўлса, жазони ижро этиш мумкин эмас.

Умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм этилган шахсга нисбатан муддатлар ўтишини қўллаш масаласи суд томонидан ҳал қилинади. Агар суд муддатлар ўтишини қўллашни лозим топмаса, умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

Ушбу моддада назарда тутилган муддатлар ушбу Кодекснинг 150–157-моддаларида, 158-моддасининг биринчи қисмида, 159-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 160, 161 ва 244-моддаларида назарда тутилган жиноятлар учун ҳукм қилинган шахсларга нисбатан қўлланилмайди. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)

70-модда. Шахснинг ижтимоий хавфлилик хусусиятини йўқотиши муносабати билан уни жазодан озод қилиш

Жиноят содир этган шахс агар иш судда қўрилаётган вақтгача шароит ўзгарди ёки шахс намунали хулқи, меҳнатга ёки ўқишга ҳалол муносабати билан ўзини кўрсатиб, ижтимоий хавфлигини йўқотди деб эътироф этилса, суд уни жазодан озод қилиши мумкин.

71-модда. Айбдор ўз қилмишига амалда пушаймон бўлганлиги муносабати билан жазодан озод қилиш

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноятни биринчи марта содир этган шахс, агар у айбини буйнига олиш тўғрисида арз қилган, жиноятнинг очилишига фаол ёрдам берган ва келтирилган зарарни бартараф қилган бўлса, суд томонидан жазодан озод қилиниши мумкин.

Бошқа шахслар билан биргаликда жиноят содир этишда иштирок қилган ёки уюшган гуруҳ ёхуд жиноий уюшма аъзоси бўлган шахс, агар у айбини буйнига олиш тўғрисида арз қилган, чин кўнгилдан пушаймон бўлган, жиноятнинг олдини олиш, жиноятни очиб ёки унинг ташкилотчиларини ёхуд бошқа иштирокчиларини аниқлаш ва фош қилишга ёрдам берган бўлса, башарти у оғир еки ўта оғир жиноят содир этишда бевосита иштирок этмаган бўлса, суд томонидан жазодан озод қилиниши мумкин.

Ушбу Кодекс Махсус қисмининг тегишли моддасида алоҳида курсатилган ҳолларда, жиноят содир этган шахс ўз қилмишига амалда пушаймон бўлган тақдирда суд томонидан жазодан озод қилиниши лозим.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)

72-модда. Шартли ҳукм қилиш

Агар суд озодликдан маҳрум қилиш, интизомий қисмга жўнатиш, хизмат бўйича чеклаш ёки ахлоқ тузастиш ишлари жазоларини тайинлаш вақтида содир этилган жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражаси, айбдорнинг шахси ва ишдаги бошқа ҳолатларни эътиборга олиб, айбдор тайинланган жазони ўтамасдан туриб ҳам унинг хулқини назорат қилиш орқали тузастиш мумкин, деган қатъий фикрга келса, шартли ҳукм қўллаши мумкин. Бундай ҳолда суд, башарти, белгиланган синов муддати давомида жазонинг шартлилигини бекор қилиш асослари келиб чиқмаса, тайинланган жазони ижро этмаслик тўғрисида қарор чиқаради.

Синов муддати бир йилдан уч йилгача белгиланиб, ҳукм чиқарилган кундан бошлаб ҳисобланади. Башарти, шартли ҳукм қилиш тўғрисидаги қарор юқори суд томонидан чиқарилган тақдирда ҳам, синов муддатини ҳисоблаш шу кундан бошланади.

Шартли ҳукм қилинганда, башарти, бунга асослар мавжуд бўлса, суд маҳкумга муайян вақт мобайнида етказилган зарарни бартараф қилиш, ишга ёки ўқишга кириш, яшаш жойи, иш ёки ўқиш жойи ўзгариб қолса, бу ҳақда шартли ҳукм қилинган шахснинг хулқи устидан назорат олиб борувчи органга хабар бериб туриш, вақти-вақти билан келиб бу органларда рўйхатдан ўтиб туриш, муайян жойларда бўлмаслик, муайян вақтда яшаш жойида бўлиши, алкоголизм, гиёвандлик, заҳарвандлик ёки таносил касаллигидан даволаниш курсини ўташи каби мажбуриятларни юклаши мумкин.

Шартли ҳукм қилинган шахсларнинг хулқи устидан ички ишлар органлари, ҳарбий хизматчилар хулқи устидан эса, ҳарбий қисм еки маъсасанинг қўмондонлиги назорат олиб боради.

Ҳукм қилинган шахснинг ҳуқуқи устидан назорат олиб боровчи органнинг тақдими билан суд синов мuddати давомида унга юклатилган мажбуриятларнинг ҳаммасини ёки бир қисmini олиб ташлаши ёки унинг зиммасига янги мажбуриятлар юклаши ҳам мумкин.

Агар шартли ҳукм қилинган шахс синов мuddати давомида суд унга юклаган мажбуриятларни бажармаса ёхуд жамоат тартиби ёки меҳнат интизомини бузганлиги учун унга маъмурий ёки интизомий таъсир чораси қўлланилган бўлса суд унинг ҳуқуқи устидан назорат олиб боровчи орган тақдимномасига биноан жазонинг шартлилигини бекор қилиб, ҳукмда тайинланган жазони ижро этиш тўғрисида ажрим чиқариши мумкин.

Шартли ҳукм ўта оғир жинояти учун ҳукм қилинганларга, шунингдек илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилинган шахсларга нисбатан қўлланилмайди, ун саккиз ёшга тулмаган шахслар, биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар, аёллар, шунингдек олтмиш ёшдан ошган шахслар бундан мустасно. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли ва 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Шартли ҳукм қилинган шахс синов мuddати давомида янги жиноят содир этса, суд унга нисбатан ушбу Кодекснинг 60-моддасида назарда тутилган қоидалар бўйича жазо тайинлайди.

73-модда. Жазони ўташдан мuddатидан илгари шартли озод қилиш

Озодликдан маҳрум қилиш, интизомий қисмга жунатиш, хизмат бўйича чеклаш, озодликни чеклаш ёки ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахсларга нисбатан жазони ўташдан мuddатидан илгари шартли озод қилиш қўлланилиши мумкин. Шахс ижро этилмаган қўшимча жазодан ҳам озод қилиниши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Жазони ўташдан мuddатидан илгари шартли равишда озод қилиш ушбу мuddатнинг биринчи қисмида кўрсатилган жазо турлари учун ўрнатилган тартиб-қоида талабларини бажарган ва меҳнатга ҳалол муносабатда бўлган маҳкумга нисбатан қўлланилади.

Жазони ўташдан мuddатидан илгари шартли равишда озод қилиш маҳкум:

- а) ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жинояти учун суд тайинлаган жазо мuddатининг камида учдан бир қисмини;
- б) оғир жинояти учун, шунингдек қасддан содир этган жинояти учун, агар шахс илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган бўлса, суд тайинлаган жазо мuddатининг камида ярмини;
- в) ўта оғир жинояти учун, шунингдек жазодан мuddатидан илгари шартли озод қилинган ёки жазоси энгилроғи билан алмаштирилган шахс жазонинг ўталмаган қисми мобайнида қасддан янги жиноят содир этганлиги учун ҳукм қилинган бўлса, суд тайинлаган жазо мuddатининг камида учдан икки қисмини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

Жазодан мuddатидан илгари шартли равишда озод қилиш:

- а) умрбод ёки узоқ мuddатга озодликдан маҳрум қилишга ҳукм этилган шахсга, *(«а» банд Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*
- б) ўта хавfli рецидивистга;
- в) уюшган гуруҳ ёки жиноий уюшманинг ташкилотчи ва қатнашувчиларига;
- г) жавобгарлиқни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасдан одам ўлдириш, ун турт ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган жабрланувчининг номусига тегиш ёки унга нисбатан зўрлик ишлатиб, жинсий эхтиёжни қайтарибий усулда қондириш, Ўзбекистон Республикасига, тинчлик ва инсоният ҳафсизлигига қарши жиноят содир этиш, ядровий, химийвий, биологик ва бошқа хилдаги оммавий қиргин қуроллари, шундай қуроллари ишлаб чиқариш учун фойдаланиш мумкинлиги аён бўлган материал ва ускуналарни контрабанда қилиш учун ҳукм қилинган шахсларга нисбатан қўлланилмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли, 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли ва 2007 йил 24 сентябрдаги УРҚ-115-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда; УР ҚҲТ, 2007 йил, 39-сон, 401-модда)*

Жазони ўташдан мuddатидан илгари шартли равишда озод қилиниб, жазонинг ўталмаган қисми мобайнида нисбатан янги жиноят содир этган шахсга нисбатан суд ушбу Кодекснинг 60-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ жазо тайинлайди.

74-модда. Жазони энгилроғи билан алмаштириш

Озодликдан маҳрум этилган, озодлиги чекланган ёки ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахсларга нисбатан суд жазонинг ўталмаган қисмини энгилроқ жазо билан алмаштириши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Жазони энгилроғи билан алмаштириш ушбу мuddатнинг биринчи қисмида кўрсатилган жазо турлари учун ўрнатилган тартиб-қоида талабларини бажарган ва меҳнатга ҳалол муносабатда бўлган маҳкумга нисбатан қўлланилиши мумкин.

Жазони энгилроғи билан алмаштириш маҳкум:

- а) ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жинояти учун суд тайинлаган жазо мuddатининг камида туртдан бир қисмини;
- б) оғир жинояти учун, шунингдек қасддан содир этган жинояти учун, агар у илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган бўлса, суд тайинлаган жазо мuddатининг камида учдан бир қисмини;
- в) ўта оғир жинояти учун, шунингдек жазодан мuddатидан илгари шартли равишда озод қилиш ёки жазони энгилроғи билан алмаштириш қўлланилган ва жазонинг ўталмаган қисми мобайнида қасдан содир этган янги жинояти учун суд тайинлаган жазо мuddатининг камида ярмини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги*

254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

Озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш тарихида жазонинг ўталмаган қисми ахлоқ тузатиш ишлари билан алмаштирилганда ахлоқ тузатиш ишлари озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш жазосининг ўталмаган қисми муддатига тайинланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Жазонинг ўталмаган қисмини енгилроғи билан алмаштириш ушбу Кодекснинг 73-моддаси тўртинчи қисмида кўрсатилган шахсларга нисбатан қўлланилмайди.

Жазоси енгилроқ жазо билан алмаштирилган шахслар енгилроқ жазонинг тегишли қисмини ўтаб бўлганларидан кейин ушбу Кодекснинг 73-моддасида назарда тутилган қоидаларга биноан жазодан муддатидан илгари шартли озод қилинишлари мумкин.

Жазоси енгилроқ жазо билан алмаштирилган шахс жазонинг ўталмаган қисми мобайнида янги жиноят содир этса, суд унга ушбу Кодекснинг 60-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ жазо тайинлайди. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

75-модда. Касаллик ёки меҳнат қобилиятини йўқотиш ақибатида жазодан озод қилиш

Ҳукм чиқарилгандан кейин ўз ҳаракатларининг аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган тарзда руҳий ҳолатининг бузилиши юзга келган шахс, шунингдек жазони ўташга тўсқинлик қиладиган бошқа оғир касалликка чалинган шахс жазони ўташдан озод қилиниши лозим. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга нисбатан суд тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўллаши мумкин.

Бундай шахслар тузалгандан кейин, ушбу Кодекснинг 69-моддасида назарда тутилган ва суд томонидан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланилган кундан бошлаб ҳисобланадиган муддатлар ўтиб кетмаган бўлса, жазо ижро этилади.

Интизомий қисмга жўнатиш ёхуд хизмат бўйича чеклаш жазосига ҳукм қилинган ҳарбий хизматчилар, уларнинг соғлиги ҳарбий хизмат учун яроқсиз деб топилган бўлса, жазони ўташдан озод қилинадилар. Хизмат бўйича чеклаш жазосига ҳукм қилинган ҳарбий хизматчи аёллар уларга ҳомиладорлик ва туғиш таътили берилиши муносабати билан ҳам жазони ўташдан озод қилинадилар.

Мажбурий жамоат ишларига ёки ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахслар жазони ўташ вақтида меҳнатга яроқсиз бўлиб қолсалар ёхуд пенсия ёшига етган бўлсалар, шунингдек аёллар ва турдаги жазони ўтаётган вақтда ҳомиладорлик ва туғиш таътилга чиқсалар, жазони ўташдан озод қилинадилар. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

76-модда. Амнистия акти ёки афв этиш асосида жазодан озод қилиш

Ҳукм этилган шахс амнистия акти ёки афв этиш асосида асосий ва ижро этилмаган қўшимча жазолардан озод қилиниши ёхуд жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиниши ёки унга тайинланган жазонинг ўталмай қолган қисми енгилроқ жазо билан алмаштирилиши мумкин.

Агар амнистия акти ёки афв этиш асосида жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш ёхуд жазони енгилроғи билан алмаштириш қўлланилган шахс жазонинг ўталмай қолган қисми мобайнида қасддан янги жиноят содир этса, суд унга ушбу Кодекснинг 60-моддасида назарда тутилган қоидалар бўйича жазо тайинлайди.

Афв этиш тўғрисидаги илтимоснома умрбод озодликдан маҳрум қилишга ҳукм этилган шахс томонидан у тайинланган жазонинг йигирма беш йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлгандан кейин, агар жазони ўташ даврида маҳкум қатъий тузалиш йўлига ўтган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган, меҳнат ва ўқишга нисбатан виждонан муносабатда бўлаётган, тарбиявий тадбирлар ўтказишда фаол иштирок этаётган тақдирда эса, тайинланган жазонинг йигирма йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлгандан кейин берилиши мумкин.

Афв этиш тўғрисидаги илтимоснома узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилишга ҳукм этилган шахс томонидан у тайинланган жазо муддатининг йигирма йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлгандан кейин, агар жазони ўташ даврида маҳкум қатъий тузалиш йўлига ўтган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган, меҳнат ва ўқишга нисбатан виждонан муносабатда бўлаётган, тарбиявий тадбирлар ўтказишда фаол иштирок этаётган тақдирда эса, тайинланган жазонинг ўн беш йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлгандан кейин берилиши мумкин. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 шлобдаги УРҚ–99-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда*)

XIV БОБ. СУДЛАНГАНЛИК

77-модда. Судланганликнинг ҳуқуқий аҳамияти

Судланганлик шахсининг содир этган жинояти учун ҳукм этилганлигидан келиб чиқадиغان ҳуқуқий ҳолатдир.

Жазо тайинланган айблов ҳукми қонуний қўмга кирган кундан бошлаб шахс судланган деб ҳисобланади. Суд томонидан жазодан озод қилинган шахс судланмаган деб ҳисобланади.

Судланганлик ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ва шахс янги жиноят содир этгандагина ҳуқуқий аҳамиятга эга бўлади.

Судланганлик муддатининг ўтиб кетганлиги ёки судланганликнинг олиб ташланиши муносабати билан унинг барча ҳуқуқий ақибатлари бекор бўлади.

Жазони ўтаган, аммо қонуннинг ўзгариши билан бундай қилимиш жиноят деб ҳисобланмайдиган тақдирда, шунингдек содир қилинган жиноят учун тайинланган жазони ўтаб бўлиниши билан судланганлик тугалланиши белгиланган бўлса, шахс судланмаган деб ҳисобланади.

78-модда. Судланганлик ҳолатининг тугалланиши

Шахснинг судланганлик ҳолати қуйидаги пайтларда тугалланади:

а) шартли ҳукм қилинганларга нисбатан – сивов мuddати тугаган кундан бошлаб;

б) мажбурий жамоат ишлари, хизмат буйича чеклаш ёки интизомий қисмга жунатиш тарзидати жазоларини ўтаб чиққан; («б» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

в) жарима жазоси ижро этилган кундан кейин, шунингдек муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки ахлоқ тузатиш ишлари жазолари ўталганидан кейин бир йил ўтгач;

г) озодлики чеклаш жазоси ўталганидан кейин – икки йил ўтгач; («г» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда, УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

д) беш йилдан кўп бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси ўталганидан кейин – тўрт йил ўтгач;

е) беш йилдан ортиқ, лекин ўн йилдан кўп бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси ўталганидан кейин – етти йил ўтгач;

ж) ўн йилдан ортиқ, лекин ўн беш йилдан кўп бўлмаган мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси ўталганидан кейин – ўн йил ўтгач.

79-модда. Судланганликнинг олиб ташланиши

Агар шахс озодлиқдан маҳрум қилиш жазосини ўтаб бўлганидан кейин унга нисбатан маъмурий жазо ёки интизомий таъсир чоралари қўлланилмаган бўлса, жамоат бирлашмаси, фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органи, жамоа ёки жазони ўтаб чиққан шахснинг ўзи берган илтимосномасига кўра суд ушбу Кодекснинг 78-моддасида назарда тутилган мuddатларнинг камида ярни ўтганидан кейин унинг судланганлигини олиб ташлаши мумкин.

Ушбу Кодекснинг 178 – 184, 185 – 185², 189 – 192-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этганлик учун ҳукми қилинган шахсларнинг судланганлиги улар давлатга жуда кўп зарар етказмаганда, ушбу Кодекснинг 78-моддасида назарда тутилган мuddатларнинг камида тўртдан бир қисми ўтганидан кейин суд томонидан олиб ташланиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

Ўн беш йил ва ундан ортиқ мuddатга озодлиқдан маҳрум қилиш жазосини ўтаб чиққан шахслар ҳамда ўта хавфли рецидивистлар, агар улар жазони ўтаб чиққанидан кейин ўн беш йил мобайнида янги жиноят содир этмасалар, суд уларнинг судланганлигини олиб ташлаши мумкин.

Ушбу Кодекснинг 13-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда ҳам судланганлик олиб ташланиши мумкин.

Судланганлик афв этиш ёки амнистия акти асосида ҳам олиб ташланиши мумкин.

80-модда. Судланганлик ҳолатининг тугалланиш ёки судланганликни олиб ташлаш мuddатларини ҳисоблаш

Судланганлик ҳолатининг тугалланиш ёки судланганликни олиб ташлаш мuddатлари асосий ва қўшимча жазолар ўтаб бўлинган ёки ижро этилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Агар шахс тайинланган жазодан қонунда белгиланган тартибда мuddатидан илгари озод қилинган ёхуд жазо енгилроғи билан алмаштирилган бўлса, судланганлик мuddати мuddатидан илгари озод қилинган ёки енгилроғи билан алмаштирилган жазонинг амалда ўтаб бўлинган қисмидан ҳисобланади.

Агар ушбу Кодекснинг 44, 46-моддалари асосида ҳукми буйича тайинланган жазони суд бошқа жазо билан алмаштирган бўлса, судланганлик мuddати жазонинг амалда ўтаб бўлинган ёки ижро этилган қисмидан ҳисобланади.

Агар жазони ўтаб чиққан шахс судланганлик ҳолатининг мuddати тугамай яна жиноят содир этса, судланганлик ҳолатини тугатувчи мuddатнинг ўтиши тўхтатилади. Илгари содир этилган жиноят учун судланганлик ҳолатининг тугаш мuddати охириги содир этилган жиноят учун (асосий ва қўшимча) жазони амалда ўтаб бўлганидан бошлаб ҳисобланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)

**Олтинчи бўлим. ВОЯГА ЕТМАГАНЛАР
ЖАВОБГАРЛИГИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ****XV боб. ЖАЗО ВА УНИ ТАЙИНЛАШ****81-модда. Жазо тизими**

Ўн саккиз ёшга тўлмасдан жиноят содир этган шахсларга қуйидаги асосий жазолар қўлланилиши мумкин:

а) жарима;

а¹) мажбурий жамоат ишлари; («а¹» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

б) ахлоқ тузатиш ишлари;

в) (*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

в¹) озодлики чеклаш; («в¹» банд *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

г) озодлиқдан маҳрум қилиш.

Ўн саккиз ёшга тўлмасдан, жиноят содир этган шахсларга нисбатан қўшимча жазолар тайинланиши мумкин эмас.

82-модда. Жарима

Жарима базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан ийгирма бараваригача миқдорда тайинланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги*

ЎРҚ-586-сонли қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Маҳкум жарима тўлашдан олти ой мuddат мобайнида бўйин товласа, суд тўланмаган жарима миқдорини базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдоридоғи жаримани мажбурий жамоат ишларининг икки соатиға тенглаштирган ҳолда ҳисоблаб, мажбурий жамоат ишлари тариқасидағи жазо билан алмаштиради ёки базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдоридоғи жаримани ахлоқ тузатиш ишларининг бир ойиға тенглаштирган ҳолда ҳисоблаб, ахлоқ тузатиш ишлари тариқасидағи жазо билан алмаштиради. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдағи ЎРҚ-421-сонли ва 2019 йил 3 декабрдағи ЎРҚ-586-сонли қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

82¹-модда. Мажбурий жамоат ишлари

Мажбурий жамоат ишлари фақат меҳнатта лаёқатли вояға етмаганларға нисбатан олтимши соатдан икки юз қирқ соатгача бўлган мuddатта тайинланади. Мажбурий жамоат ишлари вояға етмаганларнинг соғлиғиға ва маънавий жиҳатдан ривожланишиға зарар етказмаслиғи, ўқиш жараёнини бузмаслиғи лозим.

Ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахслар томонидан мажбурий жамоат ишларини бажариш мuddати, агар қонунда бошқача қоида белгиланмаган бўлса, олти ой давомида кунига икки соатдан ошмаслиғи, маҳкумға боелқ бўлмаган ҳолатлар юзуга келган тақдирда эса, бир йилгача бўлган муҳлатда кунига икки соатдан ошмаслиғи керак.

Маҳкум жазонини ўташдан бўйин товлаган тақдирда, суд мажбурий жамоат ишларининг ўталмаган мuddатини мажбурий жамоат ишларининг тўрт соатини озодлиқни чеклашининг ёки озодлиқдан маҳрум қилишининг бир кунига тенглаштирган ҳолда ҳисоблаб, озодлиқни чеклаш ёки озодлиқдан маҳрум қилиш тариқасидағи жазо билан алмаштиради. Жазонини ўташдан бўйин товланган вақт жазонинг ўталган мuddатига қўшиб ҳисобланмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдағи ЎРҚ-421-сонли қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

83-модда. Ахлоқ тузатиш ишлари

Ахлоқ тузатиш ишлари фақат меҳнатта лаёқатли вояға етмаганларға нисбатан ўз иш жойида ўташ, айбдор ҳеч қерда ишламаса, ушбу жазо ижросини назорат қилувчи органлар белгилаб берадиган ўзи яшайдиган ҳудуддағи бошқа жойларда ўташ тариқасида бир ойдан бир йилгача мuddатта тайинланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдағи 357-1-сонли қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)*

Вояға етмаган шахс тайинланган ахлоқ тузатиш ишларининг ўндан бир қисмидан кўпроғини ўташдан бўйин товлаган тақдирда, суд бу жазонинг ўталмаган қисмини ахлоқ тузатиш ишларининг ҳар уч кунини озодлиқни чеклашининг ёки озодлиқдан маҳрум қилишининг бир кунига тенглаштирган ҳолда ҳисоблаб, озодлиқни чеклаш ёки озодлиқдан маҳрум қилиш тариқасидағи жазо билан алмаштиради. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2017 йил 29 мартдағи ЎРҚ-421-сонли қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

84-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдағи ЎРҚ-421-сонли қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

84¹-модда. Озодлиқни чеклаш

Озодлиқни чеклаш вояға етмаган маҳкумларға нисбатан асосий жазо чораси сифатида олти ойдан икки йилгача мuddатта тайинланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдағи ЎРҚ-389-сонли қонуни билан киритилган – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

85-модда. Озодлиқдан маҳрум қилиш

Вояға етмаганларға нисбатан озодлиқдан маҳрум қилиш жазоси олти ойдан ўн йилгача мuddатта тайинланади, ушбу Кодекс 86-моддасининг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолатлар бундан мустасно.

Озодлиқдан маҳрум қилиш жиноят содир этиш пайтида ўн тўрт ешдан ўн олти ёшгача бўлган шахсларға нисбатан: *(Иккинчи қисмининг биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдағи ЎРҚ-735-сонли қонуни тахририда – ҚИМБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)*

а) *(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 24 сентябрдағи ЎРҚ-182-сонли қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 391-модда)*

б) оғир жиноят учун – олти йилгача;

в) ўта оғир жиноят учун – ўн йилгача мuddатта тайинланади

Озодлиқдан маҳрум қилиш жиноят содир этиш пайтида ўн олти ешдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахсларға нисбатан:

а) *(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 24 сентябрдағи ЎРҚ-182-сонли қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 391-модда)*

б) оғир жиноят учун – етти йилгача;

в) ўта оғир жиноят учун – ўн йилгача мuddатта тайинланади

Вояға етмай туриб ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этган, эҳтиётсизлик оқибатида жиноят содир этган ёхуд қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этган шахсларға нисбатан озодлиқдан маҳрум қилиш тариқасидағи жазо тайинланмайди

Ҳужм чиқариш пайтида ўн саккиз ёшға тўлмаган шахсларға нисбатан озодлиқдан маҳрум қилиш жазосини тарбия колонияларида ўташ тайинланади. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдағи 568-II-сонли қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

(Олтинчи ва еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдағи 568-II-сонли қонуни билан чиқарилган – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

86-модда. Жазо тайинлаш

Суд вояға етмаганларға жазо тайинлашда жазо тайинлашнинг умумий асослариға амал қилади, вояға

етмагининг ривожланганлик даражаси, турмуш шароити ва тарбиясини, соғлигини, содир этган жиноятининг сабабларини, катта ёшдагиларнинг ва бошқа ҳолатларнинг унинг шахсига таъсирини ҳисобга олади.

Ўн тўрт ёшдан ўн олти ёшгача бўлган вақтда жиноят содир этган шахсларга нисбатан жиноятлар мажмуи тарикасида жазо тайинланганда озодликдан маҳрум қилишнинг энг кўп муддати ўн йилгача, агар содир этган жиноятларининг биттаси ўта оғир жиноят бўлса, ўн икки йилгача тайинланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон*)

Ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вақтда жиноят содир этган шахсларга нисбатан жиноятлар мажмуи тарикасида озодликдан маҳрум қилиш жазоси – ўн икки йилгача муддатга, агар содир этган жиноятларининг биттаси ўта оғир жиноят бўлса, ўн беш йилгача муддатга тайинланиши мумкин.

Жиноят содир этиш пайтида ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахсларга нисбатан бир неча ҳукм юзасидан тайинланадиган озодликдан маҳрум қилиш жазосининг муддати ўн беш йилдан ошмаслиги керак. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон*)

Вояга етмаган шахсга нисбатан озодликдан маҳрум қилиш ёки ахлоқ тузатиш ишлари жазоси тайинланганда суд ушбу Кодекснинг 72-моддасида назарда тутилган асос ва шартлар мавжуд бўлса, шартли жазо белгилаши мумкин.

ХҲ 606. ЖАВОБГАРЛИКДАН ЁКИ ЖАЗОДАН ОЗОД ҚИЛИШ

87-модда. Мажбурлов чораларини қўллаган қолда жавобгарликдан ёки жазодан озод қилиш

Ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноятни биринчи марта содир этган вояга етмаган шахс, агар содир этган қилмишининг хусусиятлари, айбдорнинг шахси ва ишнинг бошқа ҳолатларини эътиборга олиб, уни жазо қўлламасдан туриб ҳам тузатиш мумкин деган хулосага келинса, жавобгарликдан озод қилиниб, иш вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияга кўришга топширилиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда*)

Беш йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинлаш назарда тутилган унча оғир бўлмаган жиноятни биринчи марта содир этган ёки ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган жиноятни такроран содир этган вояга етмаган шахсини, мазкур модданинг биринчи қисмида назарда тутилган асослар мавжуд бўлса, суд жазодан озод қилиш ва унга нисбатан мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиши шарт. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 30 сентябрдаги УРҚ-10-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 39-сон, 294-модда*)

Вояга етмаган шахс ривожланишда ўз ёшига нисбатан анча орқادا қолган бўлса ва содир этган қилмишининг аҳамиятини тўла равишда англаб етмаса, суд жазо ўрнига

мажбурлов чораси қўллаш мақсадда мувофиқлиги масаласини кўриб чиқиши шарт.

88-модда. Мажбурлов чоралари

Вояга етмаган шахсларга нисбатан қуйидаги мажбурлов чоралари қўлланилади:

а) суд белгилайдиган шаклда жабрланувчидан уэр сураш мажбуриятини юклаш;

б) ўн олти ёшга тўлган шахс зиммасига етказилган зарарни ўз маблағи ҳисобидан ёки меҳнати билан тўлаш ёки бартараф қилиш мажбуриятини юклаш. Ушбу чора агар етказилган зарар белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ошиб кетмаган бўлса қўлланилади. Бошқа ҳолларда етказилган зарар фуқаровий ҳуқуқий тартибда ундирилади; (Биринчи қисмининг «б» кичик банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

в) вояга етмаганни махсус ўқув-тарбия муассасасига жойлаштириш.

Вояга етмаган шахсларни махсус ўқув-тарбия муассасаларида бўлиш муддати ва шартлари Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги билан белгиланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

89-модда. Жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш

Ўн саккиз ёшга тўлмасдан содир этган жиноятни учун озодликдан маҳрум қилишга, озодликни чеклашга ёки ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахсга нисбатан жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш тартиби қўлланилиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган жазо турлари учун белгиланган тартиб-қоида талабларини бажарган меҳнат ва ўқинишга жалб муносибатда бўлган маҳкумга нисбатан қўлланилиши мумкин.

Жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш:

а) ижтимоий ҳавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят учун тайинланган жазо муддатининг камида тўртдан бир қисми;

б) оғир жиноят учун тайинланган жазо муддатининг камида учдан бир қисми;

в) ўта оғир жиноят учун, шунингдек қасддан содир этган жиноятни учун, агар шахс илгари қасддан содир этилган жиноят учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган бўлса, тайинланган жазо муддатининг камида ярмини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин қўлланилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда*)

Жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш қўлланилган шахс жазонинг уталмаган қисми мобайнида қасддан янги жиноят содир этса, суд унга нисбатан ушбу Кодекснинг 60 ва 86-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ жазо тайинлайди.

90-модда. Жазони енгилроғи билан алмаштириш

Ўн саккиз ёшга тулгунча содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш, озодликни чеклаш ёки ахлоқ тузатиш ишига ҳукм қилинган шахсга нисбатан жазонинг ўталмаган қисми енгилроқ жазо билан алмаштирилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Жазони енгилроғи билан алмаштириш ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган жазо турлари учун белгиланган тартиб-қоида талабларини бажарган ва меҳнат ёки ўқишга ҳалол муносабатда бўлиб келаётган маҳкумга нисбатан қўлланилиши мумкин.

Жазонинг ўталмаган қисмини енгилроғи билан алмаштириш:

а) ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят учун тайинланган жазо муддатининг камида бешдан бир қисми;

б) оғир жиноят учун тайинланган жазо муддатининг камида тўртдан бир қисми;

в) ўта оғир жиноят учун, шунингдек қасддан содир этган жинояти учун, агар шахс илгари қасддан содир этилган жиноят учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган бўлса, тайинланган жазо муддатининг камида учдан бир қисмини ўтаб бўлинганидан кейин қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)*

Озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш тарихидаги жазонинг ўталмаган қисми ахлоқ тузатиш ишлари билан алмаштирилганда ахлоқ тузатиш ишлари озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш жазосининг ўталмаган қисми муддатига тайинланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Жазо енгилроғи билан алмаштирилган шахсларга нисбатан енгилроқ жазонинг тегишли қисми ўтаб бўлинганидан кейин ушбу Кодекснинг 89-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ, жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш қўлланилиши мумкин.

Жазо енгилроғи билан алмаштирилган шахс жазонинг ўталмаган қисми мубайнида янги жиноят содир этса, суд унга нисбатан ушбу Кодекснинг 60 ва 86-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ жазо тайинлайди. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

**Еттинчи бўлим. ТИББИЙ ЙЎСИНДАГИ
МАЖБУРЛОВ ЧОРАЛАРИ**

**XVII боб. ТИББИЙ ЙЎСИНДАГИ МАЖБУРЛОВ
ЧОРАЛАРИНИНГ АСОСЛАРИ
ВА УЛАРНИ ТАЙИНЛАШ**

91-модда. Мажбурлов чораларининг мақсадлари

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари руҳий ҳолати бузилган, ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсларга

нисбатан ушбу шахсларни даволаш ва уларнинг янги ижтимоий хавфли қилмишлар содир этишининг олдини олиш мақсадида тайинланиши мумкин

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари алкоголизмга, гиёҳвандликка ёки захравандликка йўлиққан ёхуд ақли расоликни истисно этмайдиган тарзда руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан жазолаш билан бир қаторда, даволаш учун ва жазолаш мақсадида эришишга кўмаклашувчи шароитлар яратиш учун суд томонидан тайинланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

**92-модда. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари
қўллашнинг умумий асослари**

Ижтимоий хавфли қилмишни ақли норасолик ҳолатида содир этган ёки ҳукм чиқарилгунига қадар ёхуд жазони ўташ вақтида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган тарзда руҳий ҳолатининг бузилиши юзга келган шахсга нисбатан, агар у ўзининг руҳий ҳолати ва содир этган қилмишининг хусусиятига кўра жамият учун хавф туғдирса, суд томонидан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари тайинланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

93-модда. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларининг турлари

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари жумласига куйидагилар киради:

а) яшаш жойи бўйича руҳий-асаб касалликлари диспансерида (туман (шаҳар) психиатрининг хонасида) мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва даволаниш;

б) яшаш жойи бўйича умумий тартибли психиатрия муассасасининг умумий кузатиладиган бўлимида мажбурий даволаниш;

в) умумий тартибли психиатрия муассасасининг махсус реабилитация бўлимида мажбурий даволаниш;

г) кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохонасида мажбурий даволаниш;

д) жазони ижро этиш муассасаларининг даволаш-профилактика ёрдами кўрсатиш бўлимларида ҳамда маҳкумларга мўлжалланган ихтисослашган шифохонада мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва даволаниш.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

94-модда. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини тайинлаш

Руҳий ҳолати бузилган, касаллигининг зўрайиши аломатлари бўлмаган шахсларга, шунингдек руҳий ҳолати вақтинча бузилган шахсларга нисбатан касаллик қайтарилишининг ва улар томонидан янги ижтимоий хавфли қилмишлар содир этилишининг олдини олиш учун яшаш жойи бўйича руҳий-асаб касалликлари диспансерида (туман

(шаҳар) психиатрининг хонасида) мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва даволаниш тайинланиши мумкин.

Яшаш жойи бўйича умумий тартибли психиатрия муассасасининг умумий кузатиладиган бўлимида мажбурий даволаниш ижтимоий хавфлиги умумий асосларда амалга оширилиши мумкин бўлган даволаниш талаб этадиган ҳолат билан боғлиқ бўлган, руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тайинланиши мумкин.

Умумий тартибли психиатрия муассасасининг махсус реабилитация бўлимида мажбурий даволаниш ижтимоий хавфлиги кўпроқ ихтиёрий тартибда амалга оширилиши мумкин бўлмаган реабилитация чоралари кўрилишини талаб этадиган ҳолат билан боғлиқ бўлган, руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тайинланиши мумкин.

Кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохонасида мажбурий даволаниш ўта ижтимоий хавфли бўлган ёки ўз хулқ-атворида умумий тартибли психиатрия шифохонаси шартларида зарур даволан ва реабилитация чораларини амалга ошириш имконини бермайдиган қондабузарликларга йўл қўядиган, руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тайинланиши мумкин. Руҳий ҳолати бузилган шахслар кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохонасида батамом ажратилган ҳолда сақланади ва кўрикланади.

Жазони ижро этиш муассасаларининг даволаш-профилактика ердани кўрсатиш бўлимларида ҳамда маҳкумларга мўлжалланган ихтисослашган шифохонада мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва даволаниш ақли расоликни истисно этмайдиган тарзда руҳий ҳолати бузилган, жиноят содир этиш вақтида руҳий ҳолати бузилганлиги туфайли ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини тўлиқ даражада англай олмаган ёки уларни бошқара олмаган шахсларга нисбатан тайинланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

95-модда. Тиббий йўсиндаги мажбуրлов чораларини қўллашни узайтириш, ўзгартириш ва тугатиш

Руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбуրлов чораларини қўллашни узайтириш, ўзгартириш ва тугатиш шифокор психиатрлар комиссиясининг хулосаси асосида, жазони ижро этиш муассасаларининг даволаш-профилактика ёрдами кўрсатиш бўлимларида ва маҳкумларга мўлжалланган ихтисослашган шифохонада эса, тиббий-маслаҳат комиссиясининг хулосаси асосида суд томонидан амалга оширилади.

Руҳий ҳолати бузилган шахс тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллашга муҳтож бўлмаган ҳолларда, шунингдек бу чораларни қўллаш тугатилганда суд бундай шахсни умумий асосларда даволаш ёки ижтимоий таъминот муассасасига юбориш тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун соекичи сақлаш органларига топшириши мумкин.

Алкоголизмга, гиёҳвандликка ёки заҳарвандликка йўлиққан шахсларга нисбатан жазо билан бир қаторда тайинланган тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллашни тугатиш тиббий-маслаҳат комиссиясининг хулосаси асосида суд томонидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

96-модда. Жазо билан бирга тайинланадиган тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш

Алкоголизмга, гиёҳвандликка ёки заҳарвандликка йўлиққан ёхуд ақли расоликни истисно этмайдиган тарзда руҳий ҳолати бузилган шахслар томонидан жиноят содир этилган тақдирда, агар тиббий хулоса мавжуд бўлса, суд жазо тайинлаш билан бирга уларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини тайинлаши мумкин. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар, озодлиқдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазога ҳукм қилинган бўлса, тиббий муассасаларда мажбурий даволаниши лозим.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар озодлиқдан маҳрум қилиш жазосига ҳукм қилинган бўлса, уларни даволаш жазони ўтаётган жойда амалга оширилади, жазони ўтаб булганидан кейин агарда даволаниш давом эттиришга зарурат бўлса, умумий асосда тиббий муассасаларда даволанади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

МАХСУС ҚИСМ*

Биринчи бўлим. ШАХСГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

1 ббб. ҲАЁТГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

97-модда. Қасддан одам ўлдириш

Қасддан одам ўлдириш – ўн йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Жавобгарликни оғирлаштирадиган ҳолатларда қасддан одам ўлдириш, яъни:

- а) икки ёки ундан ортиқ шахсни;
- б) ҳомилдорлиги айбдорга аён бўлган аёлни;
- в) айбдорга аён бўлган оғир аҳволдаги шахсни;
- г) ўз хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан шахсни ёки унинг яқин қариндошларини;
- д) бошқа шахсларнинг ҳаёти учун хавfli бўлган усулда;
- е) оммавий тартибсизликлар жараёнида;
- ж) ўта шафқатсизлик билан;
- з) номусга тегиш ёки жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб фйиритабий усулда қондириш билан боғлиқ ҳолда;

* Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда махсус қисмининг моддалари матнидаги «энг кам ойлик иш ҳақининг» ва «энг кам иш ҳақининг» деган сўзлар «Базавий ҳисоблаш миқдорининг» деган сўзлар билан алмаштирилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда.

и) тамагирик наиятида;
к) миллий ёки ирқий адоват замирида;
л) безорилик оқибатида;
м) диний таассублар замирида;
н) инсон аъзоларини ва (ёки) тўқималарини олиш ёки мурданинг қисмларидан фойдаланиш мақсадида; (иккинчи қисмининг «н» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ-780-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон*)
о) бошқа бирор жиноятни яшириш ёки унинг содир этилишини осонлаштириш мақсадида;
п) бир гуруҳ шахслар ёки уюшган гуруҳ аъзоси томонидан ёхуд ўша гуруҳ манфаатларини кўзлаган ҳолда;
р) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
с) ўта хавфли рецидивист томонидан қасддан одам ўлдирилиши –

ун беш йилдан йигирма беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш ёки умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда*)

98-модда. Кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатида қасддан одам ўлдириш

Жабрланувчи томонидан қилинган ғайриқонуний зўриқ ёки оғир ҳақорат, шунингдек унинг бошқа ғайриқонуний ҳаракатлари туфайли тўсатдан юз берган кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатида қасддан одам ўлдириш – икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

99-модда. Онанинг ўз чақалоғини қасддан ўлдириши

Онанинг ўз чақалоғини туғиш вақтида ёки туғилиши ҳамон қасддан ўлдириши – бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

100-модда. Зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиб, қасддан одам ўлдириш

Зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиб, қасддан одам ўлдириш – уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

101-модда. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, қасддан одам ўлдириш

Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, қасддан одам ўлдириш – уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

102-модда. Эҳтиётсизлик орқасида одам ўлдириш

Эҳтиётсизлик орқасида одам ўлдириш – икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. Эҳтиётсизлик орқасида икки ва ундан ортиқ одам ўлдириш – икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

103-модда. Ўзини ўзи ўлдириш даражасига етказиш

Шахсни кўрқитиш, унга раҳмсиз муомала қилиш ёки унинг шаъни ва қадр-қимматини муттасил равишда камситиш натижасида уни ўзини ўзи ўлдириш даражасига ёки ўзини ўзи ўлдиришига суиқасд қилиш даражасига етказиш, – уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. Ўша ҳаракатлар:
а) моддий томондан ёки бошқа жиҳатлардан айбдорга қарам бўлган шахсга нисбатан;
б) вояга етмаган шахсга ёки ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
г) телекоммуникация тармоқларидан, шунингдек Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиб содир этилган бўлса, – етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда)

103'-модда. Ўзини ўзи ўлдиришга ундаш

Ўзини ўзи ўлдиришга ундаш, яъни кундириш, алдаш ёки бошқа йўл билан ўзга шахсда ўзини ўзи ўлдириш ҳиссини уйғотиш, агар шахс ўзини ўзи ўлдириган ёки ўзини ўзи ўлдиришга суиқасд қилган бўлса, –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) вояга етмаган шахсга ёки ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) телекоммуникация тармоқларидан, шунингдек Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиб содир этилган бўлса, –

беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда)

II БОБ. СОҒЛИҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

104-модда. Қасддан баданга оғир шикаст етказиш

Содир этилаётган пайтда ҳаёт учун хавфли бўлган қасддан баданга оғир шикаст етказиш натижасида қуриш, сўзлаш, эшитиш қобилиятини йўқотиш ёхуд бирон аъзонинг ишдан чиқиши ёки унинг фаолияти тамоман йўқолишига, руҳий ҳолатининг бузилишига ёки соғлиғининг бошқача тарзда бузилишига, умумий меҳнат қобилиятининг ўттиз уч фоиздан кам бўлмаган қисмининг доимий йўқолишига ёки ҳомиладорлиги тушиши ёхуд баданнинг тузаламайдиган даражада хунуқлашишига сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Қасддан баданга оғир шикаст етказиш:

а) ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;

б) ўз хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан шахсга ёки унинг яқин қариндошларига нисбатан;

в) ўта шафқатсизлик билан;

г) оммавий тартибсизликлар жараёнида;

е) безорилик оқибатида;

ж) миллатлараро ёки ирқий адоват замирида;

з) диний таассублар замирида;

и) инсон аъзоларини ва (ёки) туқималарини олиш мақсадида; (Иккинчи қисмининг «и» банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ-780-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

к) бир гуруҳ шахслар томонидан;

л) қуролни ёки совуқ қурол сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ашёларни ишлатиб содир этилган бўлса, – (Иккинчи қисмининг «к» ва «л» бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ-645-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон)

– беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Қасддан баданга оғир шикаст етказиш:

а) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан;

б) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 97-моддасида назарда тутилган тарзда қасддан одам ўлдириган шахс томонидан;

в) ўта хавфли рецидивист томонидан;

г) уюшган гуруҳ аъзоси томонидан ёки шу гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса;

д) жабрланувчининг ўлишига сабаб бўлса, – саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

105-модда. Қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш

Содир этилаётган пайтда ҳаёт учун хавфли бўлмаган ва ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган оқибатларга олиб келмаган, лекин соғлиқнинг узоқ вақт, яъни камида йигирма бир кун, аммо тўрт ойдан кўп бўлмаган даврда ёмонлашувига ёки умумий меҳнат қобилиятининг ўн фоиздан ўттиз уч фоизгача йўқолишига сабаб бўлган қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш –

уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Қасддан баданга ўртача оғир шикаст етказиш:

а) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан;

б) ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;

в) ўз хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан шахсга ёки унинг яқин қариндошларига нисбатан;

г) ўта шафқатсизлик билан;

д) оммавий тартибсизликлар жараёнида;

е) тамагирлик ниятида;

ж) миллатлараро ёки ирқий адоват замирида;

з) диний таассублар замирида;

и) бир гуруҳ шахслар ёки уюшган гуруҳ аъзоси томонидан ёхуд шу гуруҳ манфаатларини кўзлаб;

к) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган қасддан баданга оғир шикаст етказиш жиноятини содир этган ёхуд ушбу Кодекснинг 97-моддасида назарда тутилган қасддан одам ўлдириш жиноятини содир этган шахс томонидан;

л) ўта хавфли рецидивист томонидан;

м) қуролни ёки совуқ қурол сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ашёларни ишлатиб содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ-645-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚХММБ, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон)

106-модда. Кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатида қасддан баданга оғир ёки ўртача оғир шикаст етказиш

Жабранувчи томонидан қилинган ғайриқонуний зўрлик ёки оғир ҳақорат, шунингдек айбдорнинг ёки унинг яқин кишининг ўлимига ёки соғлиғига зиён етказилишига сабаб бўлган ёхуд сабаб бўлиши мумкин бўлган бошқа ғайриқонуний ҳаракатлар туфайли тўсатдан юз берган кучли руҳий ҳаяжонланиш ҳолатида қасддан баданга оғир ёки ўртача оғир шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

107-модда. Зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиб, қасддан баданга оғир шикаст етказиш

Зарурий мудофаа чегарасидан четга чиқиб, қасддан баданга оғир шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

108-модда. Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, баданга қасддан оғир шикаст етказиш

Ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсни ушлашнинг зарур чоралари чегарасидан четга чиқиб, баданга қасддан оғир шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

109-модда. Қасддан баданга энгил шикаст етказиш

Соғлиқнинг қисқа муддатга ёмонлашувига ёки меҳнат қобилиятининг унча узоқ бўлмаган муддатга йўқолишига олиб келмаган қасддан баданга энгил шикаст етказиш ўша ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Соғлиқнинг қисқа вақт, яъни олти кундан ортиқ, аммо йигирма бир кундан кўп бўлмаган муддатга ёмонлашувига ёки умумий меҳнат қобилиятининг унча узоқ бўлмаган муддатга йўқолишига сабаб бўлган қасддан баданга энгил шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

110-модда. Қийнаш

Муттасил равишда дўппослаш ёки бошқача ҳаракатлар билан қийнаш, агар ушбу Кодекснинг 104, 105-моддаларида назарда тутилган оқибатларни келтириб чиқармаган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) вояга етмаган шахсга нисбатан;

б) ҳомиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;

в) ожиз аҳволдалиги айбдорга аён бўлган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

111-модда. Эҳтиётсизлик орқасида баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказиш

Эҳтиётсизлик орқасида баданга ўртача оғир шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Эҳтиётсизлик орқасида баданга оғир шикаст етказиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Эҳтиётсизлик орқасида икки ёки ундан ортиқ шахс баданига ўртача оғир ёки баданга оғир шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

III боб. ҲАЁТ ЭКИ СОҒЛИҚ УЧУН ХАВФЛИ ЖИНОЯТЛАР

112-модда. Улдириш ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш

Улдириш ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш, агар бу ҳаракат амалга оширилишидан хавфсириш учун етарли асослар мавжуд бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) ўта хавфли рецидивист томонидан;
б) уюшган гуруҳ аъзоси томонидан ёки шу гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар ўз хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан шахсга ёки унинг яқин қариндошларига нисбатан содир этилган бўлса, –

уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

113-модда. Таносил ёки ОИВ касаллиги/ОИТСни тарқатиш*

Била туриб, бошқа шахсни таносил касаллигини юқтириш хавфи остида қолдириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўзида таносил касаллиги борлигини била туриб, бу касални бошқа шахсга юқтириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан;

б) вояга етмаган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –
уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи – учинчи қисmlар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Била туриб, бошқа шахсни ОИВ касаллиги/ОИТСни юқтириш хавфи остида қолдириш ёки унга ОИВ касаллиги/ОИТСни юқтириш, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда)

Шахснинг касб юзасидан ўз вазифаларини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги оқибатида бошқа шахсга ОИВ касаллиги/ОИТСни юқтириши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

114-модда. Жинсий равишда ҳомила тушириш (аборт)

Шифокор акушер ёки гинеколог томонидан даволаш муассасаларидан ташқари жойларда ёки тиббий нуқтаи назардан мумкин бўлмаган ҳолда сунъий равишда ҳомила тушириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солиш ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Сунъий равишда ҳомила туширишга ҳуқуқи бўлмаган шахснинг бундай ишни амалга ошириши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисmlар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар эҳтиёсизлик орқасида:

а) жабрланувчининг ўлшига;

б) бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

115-модда. Аёлни ўз ҳомиласини сунъий равишда туширишга мажбурлаш

Аёлни ўз ҳомиласини сунъий равишда туширишга мажбурлаш, агар ҳомила сунъий туширилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

115¹-модда. Инсонни ундан аъзоларини ва (ёки) тўқималарини трансплантация учун олишга розилик беришга мажбурлаш

Инсонни ундан аъзоларини ва (ёки) тўқималарини трансплантация учун олишга розилик беришга мажбурлаш, зўрлик ишлатиб ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилдан уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар ожиз аҳволда эканлиги айбдорга аён бўлган шахсга нисбатан ёхуд моддий томондан, хизмат жиҳатидан ёки бошқа жиҳатдан айбдорга қарам бўлган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ-780-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

116-модда. Касб юзасидан ўз вазифаларини лозим даражада бажармаганлик

Шахсининг ўз касбига нисбатан бепарволиги ёки инсофсизлик билан муносабатда бўлиши туфайли касб юзасидан ўз вазифаларини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Қонун ёки махсус қондаларга мувофиқ касалга ёрдам кўрсатиши шарт бўлган шахсининг узрли сабабсиз шундай ёрдам кўрсатмаганлиги баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатдан уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон*

Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ушбу модданин биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар эҳтиётсизлик орқасида одам ўлишига сабаб бўлса, –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунилари тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ушбу модданин биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар эҳтиётсизлик орқасида:

- а) одамлар ўлимига;
- б) бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

117-модда. Хавф остида қолдириш

Ҳаёти ёки соғлиғи хавф остида қолган ва ўзини ўзи ҳимоя қилиш имкониятидан маҳрум бўлган шахсга ёрдам кўрсатмаслик, башарти айбдор бундай аҳволдаги шахсга ёрдам бериши шарт ва бундай имкониятга эга бўлса ёхуд айбдорнинг ўзи жабрланувчини хавфли аҳволга солиб қўйган ва бу ҳол баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига олиб келса, –

уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, – икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунилари тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша қилмишлар:

- а) одамлар ўлимига;
- б) бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

**IV БОБ. ЖИНСИЙ ЭРКИНЛИККА ҚАРШИ
ЖИНОЯТЛАР**

118-модда. Номусга тегиш

Номусга тегиш, яъни зўрлик ишлатиб, қўрқитиб ёки жабрланувчининг ажизлигидан фойдаланиб, жинсий алоқа қилиш, –

уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Номусга тегиш:

- а) икки ёки бир неча шахсга нисбатан;
- б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан ёхуд илгари ушбу Кодекснинг 119-моддасида назарда тутилган жиноятни содир этган шахс томонидан;
- в) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- г) ўлдириш билан қўрқитиб содир этилган бўлса, – етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Номусга тегиш:

- а) шахснинг ўн саккиз ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда;
- б) яқин қариндошга нисбатан;
- в) оммавий тартибсизликлар қатнашчиси томонидан;
- г) ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса;
- д) оғир оқибатларга олиб келган бўлса, – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўн тўрт ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган шахснинг номусига тегиш –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

119-модда. Жинсий эҳтиёжни зўрлик ишлатиб ғайритабиий усулда қондириш

Зўрлик ишлатиб, қўрқитиб ёки жабрланувчининг ожизлигидан фойдаланиб, жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш –

уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан;
- б) такроран, хавфли рецидивист томонидан ёхуд илгари ушбу Кодекснинг 118-моддасида назарда тутилган жиноятни содир этган шахс томонидан;
- в) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- г) ўлдириш билан қўрқитиб содир этилган бўлса, – етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) жабрланувчининг ўн саккиз ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда;
- б) яқин қариндошига нисбатан;
- в) оммавий тартибсизликлар қатнашчиси томонидан;
- г) ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса;
- д) оғир оқибатларга олиб келган бўлса, – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳаракатлар ўн тўрт ёшга тулмаганлиги айбдорга аён бўлган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон*

Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда)

120-модда. Бесоқолбозлик

Бесоқолбозлик, яъни зракнинг зрак билан зўрлик ишлатмасдан жинсий эҳтиёжини қондириши –

бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

121-модда. Аёлни жинсий алоқа қилишга мажбур этиш

Хизмат, моддий ёки бошқа жиҳатлардан айбдорга қарам бўлган аёлни жинсий алоқа қилишга ёки жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондиришга мажбур этиш –

уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракат жинсий алоқада бўлиш ёки жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш билан боғлиқ ҳолда содир этилган бўлса, –

уч юз соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

V БОБ. ОИЛАГА, ЁШЛАРГА ВА АХЛОҚГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

122-модда. Вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсларни моддий таъминлашдан бўйин товлаш

Моддий ёрдамга муҳтож бўлган вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсни моддий таъминлашдан бўйин товлаш, яъни уларни моддий жиҳатдан таъминлаш учун суднинг ҳал қилув қарорига ёки суд буйруғига биноан ундирилиши лозим бўлган маблағни жами бўлиб икки ойдан ортиқ муддат мобайнида туламаслик, шундай қилиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилиш хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса, –

икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Агар шахс алимент мажбуриятлари бўйича қардорликни тўлиқ тулаган бўлса, у жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги ЎРҚ-459-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

123-модда. Ота-онани моддий таъминлашдан бўйин товлаш

Вояга етган шахсларнинг меҳнатга лаёқатсиз ва моддий ёрдамга муҳтож бўлган ота-онани ёки уларнинг ўрини босувчи шахсларни моддий таъминлашдан бўйин товлаши, яъни уларни моддий жиҳатдан таъминлаш учун суднинг ҳал қилув қарорига биноан ундирилиши лозим бўлган маблағни жами бўлиб икки ойдан орტიқ муддат мобайнида тўламаслиги, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Агар шахс алимент мажбуриятлари бўйича қарздорликни тўлиқ тўлаган бўлса, у жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

124-модда. Болани алмаштириб қўйиш

Тамагирлик ёки бошқа паст ниятларда қасддан болани алмаштириб қўйиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтмиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

125-модда. Фарзандликка олиш сирини ошкор қилиш

Фарзандликка бола олувчиларнинг ёки васийлик ва ҳомийлик органининг эркига қарши, етим ёки ота-она ғам-хўрлигидан маҳрум бўлган болаларни фарзандликка олишнинг қонун билан қўриқланган сирини ошкор қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уш қилмиш:

а) касб фаолияти ёки хизмат мавқеига кўра фарзандликка олишни сир сақлаши шарт бўлган шахс томонидан содир этилган бўлса;

б) ғаразғўйлик ёки бошқа паст ниятларда содир этилган бўлса;

в) оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

125*-модда. Никоҳ ёши тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Никоҳ ёшига етмаган шахс билан ҳақиқатда никоҳ муносабатларига киришиш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ота-она ёки уларнинг ўрини босувчи шахслар томонидан никоҳ ёшига етмаган шахсни эрга бериш ёхуд уйлантириш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Никоҳ ёшига етмаган шахс билан никоҳ тузишга доир диний маросимни амалга ошириш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

126-модда. Кўп хотинли бўлиш

Кўп хотинли бўлиш, яъни умумий рўзғор асосида икки ёки ундан орტიқ хотин билан эр-хотин бўлиб яшаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

127-модда. Вояга етмаган шахсни ғайририжтимоий хатти-ҳаракатларга жалб қилиш

Вояга етмаган шахсни спиртли ичимликлар истеъмол қилишга, гивевандлик воситалари ва уларнинг аналоглари ёки психотроп ҳисобланмаган, лекин кишининг ақл-идрокига таъсир қиладиган восита ва моддаларни истеъмол этишга жалб қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача жарима ёки уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й. 03/21/683/0375-сон.

(Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли ва 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 1–2-сон, 3-модда)

Вояга етмаган шахсни гиевандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар истеъмол этишга жалб қилиш –

уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли қонунилари тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Вояга етмаган шахсни жиноят қилишга жалб этиш, шунингдек ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) илгари гиевандлик воситалари ёки психотроп моддаларни ғайриқонуний равишда муомалага чиқариш билан боғлиқ ҳар қандай жиноятни содир этган шахс томонидан;
- б) икки ёки ундан орტიқ вояга етмаган шахсга нисбатан;
- в) ўқув юртларида ёки ўқувчилар, талабалар ўқув-тарбия, спорт ёки жамоат тадбирлари ўтказадиган бошқа жойларда содир этилиши – беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

127¹-модда. Тиланчилик қилиш

Аэропортларда, вокзалларда, хиебонларда, истироҳат боғларида, бозорларда ва савдо мажмуалари ҳудудларида, шунингдек уларга туташ ҳудудларда, автомобилотранспорт воситаларини вақтинча сақлаш жойларида, кучаларда, стадионларда, бекатларда, йўлларнинг қатнов қисмида, моддий маданий мерос объектлари жойлашган ҳудудларда, жамоат транспортининг барча турларида ва бошқа жамоат жойларида пул, озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқа моддий қимматликлар беришни фаол тарзда сўраб, тиланчилик билан шуғулланиш, шундай қилиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Вояга етмаган шахсларни, кекса ёшдаги шахсларни, руҳий ҳолати бузилган, ногиронлиги бўлган шахсларни ва бошқа шахсларни тиланчилик қилишга жалб этиш, шунингдек шахсларга алкоғолини ичимликларни ёхуд гиевандлик моддалари ёки психотроп моддалар бўлмаган, лекин шахснинг ақл-идроқига таъсир кўрсатувчи моддаларни мажбуран истеъмол қилдирган ҳолда уларни тиланчилик қилишга жалб этиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш

соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини қўзлаб;
- в) бошқа шахсни гиевандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ёки психотроп моддаларини истеъмол қилишга мажбурлаган ҳолда содир этилган бўлса, – уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 1–2-сон, 3-модда)

128-модда. Ўн олти ёшга тўлмаган шахс билан жинсий алоқа қилиш

Шахснинг ўн олти ёшга тўлмаганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда у билан жинсий алоқа қилиш ёки жинсий эҳтиёжни ғайритабиий усулда қондириш –

тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

Уш ҳаракатлар моддий қимматликлар бериш ёхуд мулкий манфаатдор этиш орқали содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) илгари ушбу Кодекснинг 118 ёки 119-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан содир этилган бўлса, –

беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

128¹-модда. Ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахс билан моддий қимматликлар бериш ёхуд мулкий манфаатдор этиш орқали жинсий алоқа қилиш

Ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахснинг ўн саккиз ёшга тўлмаганлиги айбдорга аён бўлгани ҳолда, моддий қимматликлар бериш ёхуд мулкий манфаатдор

этиш орқали у билан жинсий алоқа қилиш ёки жинсий эҳтиёжине ғайритабиий усулда қондириш –

уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 февралдаги УРҚ–673-сонли Қонуни билан киритилган ва 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ–735-сонли Қонуни тахририда– ҚХММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон; ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

129-модда. Ўн олти ёшга тўлмаган шахсга нисбатан уятсиз-бузуқ ҳаракатлар қилиш

Шахснинг ўн олти ёшга тўлмаганлиги айбдорга аён бўлган ҳолда, унга нисбатан зўрлик ишлатмай уятсиз-бузуқ ҳаракатлар содир этиш –

уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан икки йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилдан икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уш ҳаракатлар зўрлик ишлатиб еки кўрқитиб содир этилган бўлса, –

икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ–735-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

130-модда. Порнографик маҳсулотни тайёрлаш, олиб кириш, тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш

Порнографик маҳсулотни тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш мақсадида тайёрлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, худди шунингдек порнографик маҳсулотни реклама қилиш, намойиш этиш, тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармақларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намойиш этиш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ–658-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)*

Уш ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Вояга етмаган шахс тавсифланган ёки тасвирланган порнографик маҳсулотни тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш мақсадида тайёрлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, худди шунингдек уни тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш ёхуд вояга етмаган шахсни порнографик қуусуията эга ҳаракатларнинг ижроси сифатида жалб қилиш, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 12 апрелдаги УРҚ–324-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 15-сон, 166-модда)

130¹-модда. Зўравонликни ёки шафқатсизликни тарғиб қилувчи маҳсулотни тайёрлаш, олиб кириш, тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш

Зўравонликни ёки шафқатсизликни тарғиб қилувчи маҳсулотни тарқатиш, реклама қилиш, намойиш этиш мақсадида тайёрлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, худди шунингдек уни реклама қилиш, намойиш этиш, тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармақларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намойиш этиш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ–658-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)*

Уш ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 12 апрелдаги УРҚ–324-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 15-сон, 166-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

131-модда. Қўшмачилик қилиш ёки фохишахона сақлаш

Ғаразли ёки бошқа паст ниятларда қўшмачилик қилиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Фохишахона ташкил этиш ёки сақлаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат

ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

– базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) вояга етмаган шахсни жалб қилган ҳолда;
б) такроран, хавфли рецидивист ёки ушбу Кодекснинг 135 ёки 137-моддаларида назарда тутилган жиноятларни илгари содир этган шахс томонидан;

а) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини қўлаб содир этилган бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

132-модда. Моддий маданий мерос объектларини нобуд қилиш, бузиш ёки уларга шикаст етказиш

Давлат муҳофазасига олинган моддий маданий мерос объектларини нобуд қилиш, бузиш ёки уларга шикаст етказиш анча миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, –

– базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 августдаги УРҚ-560-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 652-модда)

Уша ҳаракатлар:
а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

– базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-754-сонли Қонуни таҳририда* – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон)

Уша ҳаракатлар жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

– беш йилдан етти йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-754-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон)

Етказилган моддий зарар уч қарра миқдорда қопланган тақдирда, озодлиқни чеклаш ва озодлиқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги*

832-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонуни таҳририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

133-модда. Инсон аъзоларини ва (ёки) тўқималарини олиш ҳамда трансплантация қилиш шартларини ва (ёки) тартибини бузиш

Инсон аъзоларини ва (ёки) тўқималарини олиш ҳамда трансплантация қилишининг белгиланган шартларини ва (ёки) тартибини бузиш, бундан ушбу Кодекснинг 115¹, 133¹, 133²-моддаларида назарда тутилган ҳоллар мустасно, худди шунингдек вафот этган одамнинг аъзоларини ёки тўқималарини у тириклигида унинг розилигини олмай туриб, илмий ёки таълим мақсадларида бузилмайдиган ҳолда сақлаш (консервация) учун олиш –

– базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракатлар:
а) фарзли ёки бошқача паст ниятларда;
б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

г) шахс томонидан ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса, –

– уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари таҳририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ-780-сонли Қонуни таҳририда* – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

133¹-модда. Инсон аъзоларининг ва (ёки) тўқималарининг олди-сотдиси

Инсон аъзоларининг ва (ёки) тўқималарининг олди-сотдиси, –

– уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёки бир йилдан уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:
а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

– беш йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

133³-модда. Инсоннинг трансплантация қилинадиган аъзоларини ва (ёки) тўқималарини Ўзбекистон Республикасидан ташқарига олиб чиқиш

Инсоннинг трансплантация қилинадиган аъзоларини ва (ёки) тўқималарини Ўзбекистон Республикасидан ташқарига олиб чиқиш, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилдан уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(133³ ва 133²-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ–780-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

134-модда. Қабрни таққирлаш

Қабрни ёки мурдани таққирлаш, шунингдек мурдадаги, қабр устидаги ёки ичидаги нарсаларни олиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

VI БОБ. ШАХСНИНГ ОЗОДЛИГИ, ШАЪНИ ВА ҚАДР-ҚИММАТИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

135-модда. Одам савдоси

Одам савдоси, яъни одамни олиш-сотиш ёхуд одамни ундан фойдаланиш мақсадида ёллаш, ташиш, топшириш, яшириш ёки қабул қилиш –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракатлар:

а) ўғирлаш, зўрлик ишлатиш ёки зўрлик ишлатиш билан кўрқитиш ёхуд мажбурлашнинг бошқа шакллари қўллаш орқали;

б) икки ёки ундан ортқ шахсга нисбатан;

в) ожиз аҳволдалиги айбдорга аён бўлган шахсга нисбатан;

г) айбдорга моддий жиҳатдан ёки бошқа жиҳатдан қарам бўлган шахсга нисбатан;

д) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

е) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

ж) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда;

з) жабрланувчини Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасидан олиб ўтган ҳолда ёки уни чет элда қонунга хилоф равишда ушлаб турган ҳолда;

и) қалбаки ҳужжатлардан фойдаланган ҳолда, худди шунингдек жабрланувчининг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни олиб қўйган, яширган ёхуд йўқ қилиб юборган ҳолда;

к) инсон аъзоларини ва (ёки) тўқималарини олиш мақсадида содир этилган бўлса, – (иккинчи қисмининг «к» банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ–780-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади

Уша ҳаракатлар:

а) ўн саккиз ёшга тўлмаганлиги айбдорга аён бўлган шахсга нисбатан содир этилган бўлса;

б) жабрланувчининг ўлимига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса;

в) ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса;

г) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса. –

саккиз йилдан ўн икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 сентябрдаги УРҚ–179-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 37–38-сон, 366-модда)

136-модда. Аёлни эрга тегишга мажбур қилиш ёки унинг эрга тегишига тўсқинлик қилиш

Аёлни эрга тегишга ёки никоҳда яшашни давом эттиришга мажбур қилиш ёхуд аёلнинг эрига хилоф равишда у билан никоҳда бўлиш учун ўғирлаш, шунингдек, аёлнинг эрга тегишига тўсқинлик қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

137-модда. Одам ўғирлаш

Ушбу Кодекснинг 245-моддасида назарда тутилган аломатлар мавжуд бўлмагани ҳолда одам ўғирлаш –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракат:

а) вояга етмаган шахсга нисбатан;

б) ғаразғўйлик ёки бошқа паст ниятларда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

г) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) ўта хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса;

б) оғир оқибатларга сабаб бўлса;

в) инсон аъзоларини ва (ёки) тўқималарини олиш мақсадида содир этилган бўлса, – (учинчи қисмининг «в»

банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 23 июндаги УРҚ-780-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

138-модда. Зўрлик ишлатиб ғайриқонуний равишда озодликдан маҳрум қилиш

Бировни зўрлик ишлатиб ғайриқонуний равишда озодликдан маҳрум қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракат:

а) жисмоний азоб бериб;

б) ҳаёт ёки соғлиқ учун хавфли шароитда сақлаган ҳолда содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

139-модда. Тўхмат

Тўхмат қилиш, яъни била туриб бошқа шахсни шарманда қилдирган уйдирмалар тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Нашр қилиш ёки бошқача усулда кўпайтирилган тарзда, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида жойлаштириш орқали тўхмат қилиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади.

Тўхмат:

а) оғир ёки ўта оғир жиноят содир этишда айблаб;

б) оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлган ҳолда;

в) хавфли рецидивист томонидан;

г) ғаразғўйлик ёки бошқа паст ниятларда қилинса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатдан тўрт юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд

бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

140-модда. Ҳақорат қилиш

Ҳақорат қилиш, яъни шахснинг шаъни ва кадр-қиммати ни беодоблик билан қасддан таҳқирлаш, башарти, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Нашр қилиш ёки бошқача усулда кўпайтирилган тарзда, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида жойлаштириш орқали ҳақорат қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади

Ҳақорат қилиш:

а) жабранувчини ўз хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан боғлиқ ҳолда;

б) хавфли рецидивист томонидан ёки тўхмат қилганлиги учун илгари судланган шахс томонидан қилинган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

VII боб. ФУҚАРОЛАРНИНГ КОНСТИТУЦИОНАЛ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

141-модда. Фуқароларнинг тенг ҳуқуқлилигини бузиш

Жинси, irqи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, этники, шахсий ёки ижтимоий мақегага қараб, фуқароларнинг ҳуқуқларини бевосита ёки билвосита бузиш ёки чеклаш ёхуд фуқароларга бевосита ёки билвосита афзалликлар бериш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар зўрлик ишлатиб содир этилган бўлса, – уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари

ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-Н-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

141*-модда. Шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш

Шахсининг шахсий ёки оилавий сирини ташкил этувчи шахсий ҳаёти тўғрисидаги маълумотларни унинг розилигисиз қонунга хилоф равишда йиғиш ёки тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) оғир оқибатларга олиб келган бўлса;
- б) ғаразли ниятларда содир этилган бўлса;
- в) хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

141*-модда. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Шахсга доир маълумотларни қонунга хилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, худди шунингдек ахборот технологияларида фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, уша ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- б) такронан ёки хавфли рецидивист томонидан;

- в) ғаразли ёки бошқа паст ниятларда;
- г) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса;

д) оғир оқибатларга сабаб бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 28-сон, 500-модда; ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

142-модда. Фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш

Турар жойга унда яшовчиларнинг эркига хилоф равишда зўрлик ишлатиб ғайриқонуний бостириб кириш – уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

143-модда. Хат-ёзишмалар, телефонда сўзлашув, телеграф хабарлари ёки бошқа хабарларнинг сир сақланиши тартибини бузиш

Хат-ёзишмалар, телефонда сўзлашув, телеграф хабарлари ёки бошқа хабарларнинг сир сақланиши тартибини қасддан бузиш шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

144-модда. Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш**

Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини қабул қилиш ва қўриб чиқишни қонунга хилоф равишда рад этиш, жисмоний қўриб чиқиш мuddатларини узри сабабларсиз бузиш, ёзма ёхуд электрон шаклда жавоб юбормаслик, жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликка зид қарор қабул қилиш, жисмоний ва юридик шахсларнинг бузилган ҳуқуқлари тикланишини, мурожаат муносабати билан қабул қилинган қарорнинг бажарилишини таъминламагани ёки мурожаат

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

** Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

муносабати билан маълум бўлиб қолган жисмоний шахсларнинг шахсий ҳаёти тўғрисидаги ёхуд юридик шахсларнинг фаолияти тўғрисидаги маълумотларни уларнинг розилигисиз ошқор этиш, худди шунингдек жисмоний ва юридик шахсларнинг муружаатлари тўғрисидаги қонунчиликни бошқача тарзда бузиш жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқларига, эркинликларига ёки қонун билан қўриқланидиган манфаатларига ёхуд жамоат ва давлат манфаатларига жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Жисмоний шахсни, унинг вакилини, уларнинг оила аъзоларини, юридик шахсни, унинг вакилини ва юридик шахс вакилининг оила аъзоларини улар давлат органига, давлат муассасасига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига муружаат қилганлиги муносабати билан ёхуд билдирилган фикри ва муружаатдаги танқид учун, худди шунингдек бошқача шаклда танқид қилганлиги учун мансабдор шахс томонидан таъқиб этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 11 декабрдаги УРҚ–381-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 50-сон, 588-модда)

145-модда. Виждон эркинлигини бузиш

Диний ташкилотнинг қонуний фаолиятига ёки диний маросимларни ўтказишга тўсқинлик қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Вояга етмаган болаларни диний ташкилотларга жалб этиш, худди шунингдек уларнинг ихтиёрига, ота-оналари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар ихтиёрига зид тарзда динга ўқитиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Фуқароларнинг ўз фуқаролик ҳуқуқларини амалга оширишларига ёки фуқаролик бурчларини бажаришларига

тўсқинлик қилиш билан, диндорлардан мажбурий йигим ундириш ва солиқ олиш билан ёхуд шахсининг шаъни ва обрўсини камситувчи чора-тадбирлар қўллаш билан ёки диний таълим олишда ҳамда фуқаро динга нисбатан, динга эътиқод қилиш ёки эътиқод қилмасликка нисбатан, ибодат қилишда, диний расм-русумлар ва маросимларда қатнашиш ёки қатнашмасликка нисбатан ўз муносабатини белгилаётган пайтда мажбурлаш билан боғлиқ диний фаолият юритиш, шунингдек диний маросимлар ўтказишни ташкил этиш шахс баданига енгил ёки урточа оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майддаги 621–сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

146-модда. Сайлов ёки референдум ташкил қилиш, уларни ўтказиш тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Сайлов ёки референдум ташкил қилиш, уларни ўтказиш вақтида мансабдор шахслар, сиёсий партиялар ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг вакиллари, ташаббускор гуруҳлар ёки сайлов ёхуд референдум комиссиялари аъзолари томонидан овоз беришининг яширинлигини бузиш, сайлов ёки референдум ҳужжатларини қалбақлаштириш, сайлов ёки имзо арақаларига сохта ёзувлар киритиш, берилган овозларни атайлаб нотўғри ҳисоблаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунилари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

147-модда. Сайлов ҳуқуқининг ёки ишончли вакиллар ваколатларининг амалга оширилишига тўсқинлик қилиш

Фуқароларнинг депутат ёки Ўзбекистон Республикаси Президентини сайлаш ёки сайланш, сайловолди тарғиботи олиб бориш ҳуқуқларини, депутатлик ёки Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод шахсининг ишончли вакиллари ўз ваколатларини эркин амалга оширишларига, шунингдек фуқароларнинг референдумда эркин иштирок этишларига зўрлик ишлатиш, кўрқитиш, алдас ёки оғдириб олиш йўли билан тўсқинлик қилиш –

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚҲТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

148-модда. Меҳнат қилиш ҳуқуқини бузиш

Била туриб, ғайриқонуний равишда ишдан бўшатиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Аёлни ҳомилдорлиги ёки шахсини ёш болани парвариш қилаётганлигини била туриб, уни ишга олишдан ғайриқонуний равишда бош тортиш ёки ишдан бўшатиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги ЎРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)*

148¹-модда. Вояга етмаган шахсларнинг меҳнатидан фойдаланишга йўл қўйилмаслиги тўғрисидаги талабларни бузиш

Вояга етмаган шахс меҳнатидан унинг соғлиғига, хавфсизлигига ёки ахлоқ-одобига зиён етказиши мумкин бўлган ишларда фойдаланиш, худди шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги ЎРҚ-603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

148²-модда. Меҳнатга маъмурий тарзда мажбурлаш

Меҳнатга бирон-бир шаклда маъмурий тарзда мажбурлаш, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно, худди шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Худди шундай ҳаракат вояга етмаган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 февралдаги ЎРҚ-673-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги ЎРҚ-603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

149-модда. Муаллифлик ёки ихтирочилик ҳуқуқларини бузиш

Тафаккур мулки объектига нисбатан муаллифлик ҳуқуқини ўзлаштириб олиш, ҳаммуаллифликка мажбурлаш, шунингдек, тафаккур мулк объектлари тўғрисидаги маълумотларни улар расман рўйхатдан ўтказилгунга ёки эълон қилингунга қадар муаллифнинг розилигисиз ошкор қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Иккинчи бўлим. ТИНЧЛИК ВА ХАВФСИЗЛИККА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

VШ БОБ. ТИНЧЛИК ВА ИНСОНИАТНИНГ ХАВФСИЗЛИГИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

150-модда. Урушни тарғиб қилиш

Урушни тарғиб қилиш, яъни бир мамлакатни иккинчи мамлакатга нисбатан қўзғатиш учун турли шаклдаги қарашлар, ғоялар ёки қақриқлар тарқатиш – беш йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

151-модда. Агрессия

Босқинчилик урушини режалаштириш ёки унга тайёргарлик кўриш, шунингдек шу ҳаракатларни амалга оширишга қаратилган фитнада қатнашиш – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Босқинчилик урушини бошлаш ва уни олиб бориш – ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

152-модда. Урушнинг қонун ва удумларини бузиш

Тинч аҳолини ёки ҳарбий асирларни қийнаш, жисмонан қириб юбориш, тинч аҳолини мажбурий ишларга ёки бошқа мақсадларда ҳайдаб кетиш, халқаро ҳуқуқ билан таъқиқланган уруш олиб бориш воситаларини қўллаш, шахрлар ва аҳоли яшаш жойларини беҳуда вайрон қилиш, мулкни талон-торож қилиш, шунингдек бундай ҳаракатларни қилишга буйруқ беришда ифодаланган уруш қонун ва удумларини бузиш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

153-модда. Геноцид

Геноцид, яъни миллий, этник, ирқий ёки диний мансублигига қараб, бир гуруҳ шахснинг жисмонан тўла ёки қисман қирилиб кетишига олиб келадиган турмуш шароитини қасддан яратиш, бундай шахсларни жисмонан тўла ёки қисман қириб юбориш, бола туғилишини зўрлик билан камайтириш ёхуд болаларни ана шу одамлар гуруҳидан олиб, бошқасига топшириш, шунингдек бундай ҳаракатлар содир этиш тўғрисида буйруқ бериш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

154-модда. Ёлланиш

Ёлланиш, яъни низолашаётган давлатнинг фуқароси ёки ҳарбий хизматчиси ҳисобланмаган ёхуд назорат қилиниб турган низолашаётган давлат ҳудудида дсимий яшамайдиган ёки ҳеч қандай давлат томонидан қуролли кучлар таркибда расмий топшириқни бажариш ваколати берилмаган шахснинг моддий манфаатдорлик ёки бошқа бирон шахсий манфаатни кузлаб, ўзга давлат ҳудудида ёки унинг тарафини олиб қуролли тўқнашувда ёхуд ҳарбий ҳаракатларда қатнашиш учун ёлланиши –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

Ёлланиш шахсни ёллаш, ўқитиш, молиялаштириш ёки унга бошқа моддий таъминот бериш, худди шунингдек ундан ҳарбий тўқнашув ёки ҳарбий ҳаракатларда фойдаланиш –

етти йилдан ўн икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли қонунлари билан киритилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

154¹-модда. Чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга кириш, ёлланиш

Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга кириши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг чет давлатларнинг ҳарбий хизматига, хавфсизлик, полиция, ҳарбий адлия органлари ёки шунга ўхшаш бошқа органларига хизматга ёлланиши –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

155-модда. Терроризм

Терроризм – халқаро муносабатларни мураккаб-лаштириш, давлатнинг суверенитетини, худудий яхлитлигини бузиш, хавфсизлигига путур етказиш, уруш ва қуролли можаролар чиқариш, ижтимоий-сиёсий вазиятни беқарорлаштириш, аҳолини қўрқитиш мақсадида давлат органини, халқаро ташкилотни, уларнинг мансабдор шахсларини, жисмоний ёки юридик шахсни бирон бир фаолиятни амалга оширишга ёки амалга оширишдан тийилишига мажбур қилиш учун зўрлик, куч ишлатиш, шахс ёки мол-мулкка хавф туғдирувчи бошқа қилмишлар ёхуд уларни амалга ошириш таҳдиди –

сақиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Вазиятни беқарорлаштириш ёки давлат органлари томонидан қарор қабул қилинишига таъсир кўрсатиш ёхуд сиёсий ёки бошқа ижтимоий фаолиятга тўқинлик қилиш мақсадида давлат ёки жамоат арбоби ёхуд ҳокимият вақилининг давлат ёки жамоатчилик фаолияти муносабати билан унинг ҳаётига суиқасд қилиш ёки унинг баданига шикаст етказиш –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) одам ўлишига;
- б) бошқа оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш ёки умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан жазоланади.

Терроризмни тайёрлашда иштирок этган шахс, агар у ҳокимият органларига ўз вақтида хабар бериш ёки бошқа усул билан оғир оқибатлар юзга келишининг ҳамда

террорчилар мақсадлари амалга оширилишининг олдини олишга фаол кўмаклашган бўлса, башарти бу шахснинг ҳаракатларида жиноятнинг бошқа таркиби бўлмаса, жиний жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

155³-модда. Тайёрланаётган ёки содир этилган террорчилик ҳаракатлари тўғрисидаги маълумотлар ва фактларни хабар қилмаслик

Ушбу Кодекснинг 155, 155², 155³, 158, 159, 161, 242, 245, 254, 255¹ ва (ёки) 264-моддаларида назарда тутилган, дастлабки тергов ҳамда суд муҳокамаси материаллари билан исботланган, аниқ маълум бўлган тайёрланаётган ёки содир этилган террорчилик хусусиятига эга жиноят тўғрисида хабар қилмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Террорчилик хусусиятига эга жиноятларга нисбатан ўша қилмиш:

- а) одам ўлишига;
- б) бошқа оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)

155²-модда. Террорчилик фаолиятини амалга ошириш мақсадида ўқувдан ўтиш, чиқиш ёки ҳаракатланиш

Шахснинг террорчилик фаолиятини амалга ошириш ёхуд ушбу Кодекснинг 155, 158, 159, 161, 242, 245, 254, 255¹ ва (ёки) 264-моддаларида назарда тутилган жиноятлардан бирини содир этиш мақсадида ўтказилаётганлиги ўзи учун аён бўлган ўқувдан ўтиши, шу жумладан мазкур жиноятларни содир этиш билимини, амалий маҳоратини ва кўникмаларини эгаллаш, ўқув чоғида қурол-яроғ, портлатиш қурилмалари, портловчи, заҳарловчи, атрофдагилар учун хавф туғдирадиган бошқа моддалар ва буюмлар билан муомала қилиш усулларини ўрганиши, шунингдек террорчилик фаолиятда иштирок этиш учун хорижга чиқиш кетиши ёхуд Ўзбекистон Республикаси худуди орқали ҳаракатланиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Террорчилик фаолиятини амалга ошириш учун ўқувдан ўтиш ёки террорчилик фаолиятда иштирок этиш учун хорижга чиқиш кетиш ёхуд Ўзбекистон Республикаси худуди орқали ҳаракатланиш мақсадида шахсларни ёллаш –

саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Ушбу моддада назарда тутилган жиноятни содир этган шахс, агар у террорчилик фаолиятини амалга ошириш ёхуд ушбу Кодекснинг 155, 158, 159, 161, 242, 245, 254, 255¹ ва (ёки) 264-моддаларида назарда тутилган жиноятлардан бирини содир этиш мақсадида ўтказилаётганлиги ўзи учун аён бўлган ўқувдан ўтганлиги, чиқиш кетишига ёки ҳаракатланишга уринганлиги тўғрисида ҳокимият органлариغا иштиёрий равишда хабар қилса, содир этилган жиноятни фож қилишга ёки бундай ўқувдан ўтган, чиқиш кетиши, ҳаракатланиши ёки ўқувни амалга оширган, ташкил этган ёхуд молиялаштирган бошқа шахсларни, шунингдек ўқув ўтказилган жойни аниқлашга фаол кўмаклашса ва агар унинг ҳаракатларида жиноятнинг бошқа таркиби мавжуд бўлмаса, жиний жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

155³-модда. Терроризмни молиялаштириш

Терроризмни молиялаштириш, яъни террорчилик ташкилотининг мавжуд бўлишини, фаолият кўрсатишини, молиялаштирилишини, террорчилик фаолиятида иштирок этиш учун хорижга чиқиш кетиши ёки Ўзбекистон Республикаси худуди орқали ҳаракатланишини таъминлашга, террорчилик ҳаракатини тайёрлаш ва содир этишга, террорчилик ташкилотларига ёхуд террорчилик фаолиятига кўмаклашаётган ёки бундай фаолиятда иштирок этаётган шахсларга бевосита ёки билвосита ҳар қандай маблағ-воситаларни, ресурсларни беришга ёки йиғишга, бошқа хизматлар кўрсатишга қаратилган фаолият –

- саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.
- Уша ҳаракатлар:
- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 - б) мансабдор шахс томонидан;
 - в) уюшган гуруҳ томонидан содир этилган бўлса, –
- ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Терроризмни молиялаштиришда иштирок этган шахс, агар у ҳокимият органларига ўз вақтида хабар бериш ёки бошқа усул билан оғир оқибатлар юзга келишининг ҳамда террорчилар мақсадлари амалга оширилишининг олдини олишга фаол кўмаклашган бўлса, башарти бу шахснинг ҳаракатларида жиноятнинг бошқа таркиби бўлмаса, жиний жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

156-модда. Миллий, ирқий, этник ёки диний адоват қўзғатиш

Миллий, ирқий, этник ёки диний адоватни тарғиб қилувчи материалларни тарқатиш мақсадида тайёрлаш, сақлаш ёки тарқатиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базовий ҳисоблаш миқдорининг олти юз бараваригача миқдорда жарама ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Миллий, ирқий, этник ёки диний мансублигига қараб, аҳоли гуруҳларига нисбатан адоват, муросасизлик ёки ниҳоф келтириб чиқариш мақсадида миллий шаън-шараф ва қадр-қимматни камситишга, диний эътиқодига ёки дахрийлигига қараб фуқароларнинг ҳис-туйғуларини ҳақоратлашга қаратилган қасддан қилинган ҳаракатлар, шунингдек, миллий, ирқий, этник мансублиги ёки динига муносабатига қараб, фуқароларнинг ҳуқуқларини бевосита ёки билвосита чеклаш ёхуд уларга бевосита ёки билвосита афзалликлар бериш, –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) бошқа шахсларнинг ҳаёти учун хавфли усулда;
- б) баданга оғир шикаст етказган ҳолда;
- в) фуқароларни доимий яшаш жойидан зўрлик ишлатиб кўчирган ҳолда;
- г) мансабдор шахс томонидан; («» банд Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)
- д) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 22 июндаги УРҚ–37-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 25–26-сон, 226-модда)

**IX БОБ. ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASIGA
ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР****157-модда. Давлатга хоинлик қилиш**

Давлатга хоинлик қилиш, яъни Ўзбекистон Республикасининг фуқароси томонидан жосуслик, чет эл давлатига, чет эл ташкилотига ёки уларнинг вакилларига давлат сирларини етказиш ёхуд Ўзбекистон Республикасига қарши душманлик фаолияти олиб боришда бошқача ёрдам кўрсатиш йўли билан Ўзбекистон Республикасининг суверенитетига, ҳудудий дахлсизлигига, хавфсизлигига, мудофаа салоҳиятига, иқтисодиётига зарар етказишга қаратилган қасддан содир этилган қилмиш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли қонунлари

тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

Чет эл давлат ёки ташкилот томонидан Ўзбекистон Республикасига қарши қаратилган давлатга зарар етказувчи фаолиятни амалга оширишда ҳамкорлик қилиш учун жалб қилинган Ўзбекистон Республикасининг фуқароси элининг бундай ҳамкорлиги тўғрисида ҳокимият органларига ихтиёрий равишда арз қилса, унинг фаолияти эса республика манфаатларига зарар етказмаган бўлса, жавобгарликдан озод қилинади.

Башарти, Ўзбекистон Республикасининг фуқароси, ўз қилмиши тўғрисида ҳокимият органларига ихтиёрий равишда хабар қилиб, жиноятни очишга фавоқ ўрдам берган ва бунинг натижасида давлат учун келиб чиқиши мумкин бўлган оғир оқибатларнинг олди олинган бўлса, жазодан озод қилинади.

158-модда. Ўзбекистон Республикаси Президенти тажовуз қилиш

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҳаётига тажовуз қилиш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

Ўзбекистон Республикаси Президенти баданига қасддан шикаст етказиш –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

Ўзбекистон Республикаси Президентини омма олдида ҳақоратлаш ёки унга тўхмат қилиш, шунингдек матбуот ёки бошқа оммавий ахборот воситаларидан, телекоммуникация тармоқларидан ёки Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғидан фойдаланган ҳолда уни ҳақоратлаш ёки унга тўхмат қилиш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2021 йил 30 мартдаги УРҚ–679-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚҲИМБ, 30.03.2021 й., 03/21/679/0256-сон)

159-модда. Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумига тажовуз қилиш

Ўзбекистон Республикасининг амалдаги давлат тузумини Конституцияга хилоф тарзда ўзгартиришга, ҳокимиятни босиб олишга ёхуд қонуний равишда сайлаб қўйилган ёки тайинланган ҳокимият вакилларини ҳокимиятдан четлатишга ёхуд Ўзбекистон Республикаси ҳудудий ахлиятлигини Конституцияга хилоф тарзда бузишга очикдан-очик даъват қилиш, шунингдек, бундай мазмундаги материалларни тарқатиш мақсадида тайёрлаш, сақлаш ёки тарқатиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли, 2006 йил 22 июндаги УРҚ-37-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2006 йил, 25–26-сон, 226-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Ҳокимият конституциявий органларининг қонуний фаолиятига тўқсинлик қилиш ёки уларни Конституцияда назарда тутилмаган параллел ҳокимият тузилмалари билан алмаштиришга қаратилган зўравонлик ҳаракатлари, шунингдек давлат ҳокимияти ваколатли органларининг *Ўзбекистон Конституциясида* назарда тутилмаган тартибда тузилган ҳокимият тузилмаларини тарқатиб юбориш тўғрисидаги қарорларини белгиланган мuddатда бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар:

а) тақоран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини қўзлаган ҳолда содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ҳокимиятни босиб олиш ёки *Ўзбекистон Республикаси конституциявий* тўзумини ағдариб ташлаш мақсадида фитна уюштириш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

Фитна тўғрисида ҳокимият органларига ихтиёрий равишда хабар берган шахс, башарти, қўрилган чоралар натижасида фитнанинг олди олинган бўлса, жазодан озод қилинади.

160-модда. Жосуслик

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг давлат сирини ҳисобланган маълумотларни чет эл давлати, чет эл ташкилоти ёки уларнинг агентурасига етказиши, худди шунингдек етказиш мақсадида қўлга киритиши, йиғиши ёки сақлаши, шунингдек чет эл разведкасининг топшириги бўйича *Ўзбекистон Республикасига* зарар етказишда фойдаланиш учун бошқа маълумотларни етказиши ёки йиғиши –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА,

1998 йил, 9-сон, 181-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Чет эл разведкаси билан ҳамкорлик қилишга жалб қилинган шахс, башарти, унга юклатилган топшириқни бажариш юзасидан ҳеч қандай ҳаракат содир этмасдан, бу қаҳда ўз ихтиёри билан ҳокимият органларига хабар берса, жавобгарликдан озод қилинади.

Ўзининг жинойи фаолиятини ихтиёрий равишда тўхтатган ва қилиши тўғрисида ҳокимият органларига маълум қилиб, жиноятнинг очилишига фол ёрдам берган шахс, башарти, давлат учун келиб чиқиши мумкин бўлган оғир оқибатларнинг олди олинган бўлса, жазодан озод қилинади.

161-модда. Қўпоровчилик

Қўпоровчилик, яъни *Ўзбекистон Республикасининг* давлат органлари фаолияти ёки ижтимоий-сиёсий вазиятнинг барқарорлигига ёки иктисодиётига путур етказиш мақсадида одамларни қириб юбориш, уларнинг соғлиғига зиён, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилишга қаратилган ҳаракатлар –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

162-модда. Давлат сирларини ошкор қилиш

Давлат сирларини ошкор қилиш ёки ўзгага бериш, яъни давлат сирини, ҳарбий сир ёки хизмат сирини ҳисобланган маълумотларнинг, бу маълумотлар ишониб топширилган ёки хизмати ёхуд касб фаолияти юзасидан улардан хабардор бўлган шахс томонидан ошкор қилиниши, башарти, бу қилмишда давлатга хонлик аломатлари бўлмаса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракатлар оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

163-модда. Давлат сирини ёки ҳарбий сир ҳисобланган ҳужжатларни йўқотиш

Ҳужжатларнинг, шунингдек ашё ёки моддаларнинг, агар улар ҳақидаги маълумот давлат сирини ёки ҳарбий сирини ифодаласа, хизмат ёки касб фаолияти юзасидан ишониб топширилган шахс томонидан йўқотилиши, башарти бу йўқотиш ана шу ҳужжатлар, ашё ёки моддалар билан муомалада бўлиш қоидаларини бузиш натижасида руй берган бўлса, –

бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Учинчи бўлим. ИҚТИСОДИЁТ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР

Х 606. ЎЗАГАЛАР МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ

164-модда. Босқинчилик

Босқинчилик, яъни ўзганинг мол-мулкани талон-торож қилиш мақсадида ҳужум қилиб, ҳаёт ёки соғлиқ учун хавфли бўлган зўрлик ишлатиб ёхуд шундай зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)*

Босқинчилик:

а) қурол ёки қурол сифатида фойдаланиш мумкин бўлган бошқа нарсаларни ишлатиб;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) анча миқдордаги мулкни талон-торож қилиш билан боғлиқ ҳолда содир этилган бўлса, – саккиз йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Босқинчилик:

а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 242-моддасида назарда тутилган жиноятни содир этган шахс томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) уй-жойга, оմборхона ёки бошқа биноларга ғайриқонуний равишда кирган ҳолда;

г) баданга оғир шикаст етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Босқинчилик:

а) жуда кўп миқдорда;

б) ўта хавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)*

165-модда. Товламачилик

Товламачилик, яъни жабрланувчи ёки унинг яқин кишиларига зўрлик ишлатиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш ёхуд жабрланувчи учун сир сақланиши лозим бўлган маълумотларни ошкор қилиш билан қўрқитиб ўзгадан мулкни ёки мулккий ҳуқуқни топширишни, мулккий манфаатлар беришни ёхуд мулккий йўсиндаги ҳаракатлар

содир этишни талаб қилиш ёхуд жабрланувчини ўз мулкки ёки мулкка бўлган ҳуқуқини беришга мажбур қиладиган шартитга солиб қўйиш, –

уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Товламачилик:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Товламачилик:

а) жуда кўп миқдорда;

б) ўта хавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

166-модда. Талончилик

Талончилик, яъни ўзганинг мулкани очикдан-очик талон-торож қилиш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёки беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Талончилик:

а) ҳаёт ёки соғлиқ учун хавфли бўлмаган зўрлик ишлатиб ёхуд шундай зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб;

б) анча миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб, содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Талончилик:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) уй-жойга, оմборхона ёки бошқа хонага ғайриқонуний равишда кириб;

в) кўп миқдорда содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Талончилик:

а) жуда кўп миқдорда;

б) ўта хавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

167-модда. Узлаштириш ёки растрата йўли билан талон-торож қилиш

Айбдорга ишониб топширилган ёки унинг ихтиёрида бўлган ўзганинг мулкани узлаштириш ёки растрата қилиш йўли билан талон-торож қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) кўп миқдорда;
б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

г) мансаб мавқеини суистеъмом қилиш йўли билан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракат:

а) жуда кўп миқдорда;
б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб;

г) компьютер техникаси воситаларидан фойдаланиб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

168-модда. Фирибгарлик

Фирибгарлик, яъни алдаш ёки ишончни суистеъмом қилиш йўли билан ўзганинг мулкани ёки ўзганинг мулгига бўлган ҳуқуқни қўлга киритиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Фирибгарлик:

а) анча миқдорда;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ

тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Фирибгарлик:

а) кўп миқдорда;
б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
в) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда;
г) ахборот тизимидан, шу жумладан ахборот технологияларидан фойдаланиб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд муайян ҳуқуқдан маҳрум этилган ҳолда беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 19 октябрдаги УРҚ-794-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 19.10.2022 й., 03/22/794/0939-сон)*

Фирибгарлик:

а) жуда кўп миқдорда;
б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда)

169-модда. Ўғирлик

Ўғирлик, яъни ўзганинг мол-мулкани яширин равишда талон-торож қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунилари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ўғирлик:

а) жабранувчининг кийими, сумкаси ёки бошқа қўл юкидаги ашёга нисбатан (киссавурлик);

б) анча миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

г) ўй-жоё, омборхона ёки бошқа хонага ғайриқонуний равишда кириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Ўғирлик:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 б) қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) ахборот тизимига кириб ёки ундан фойдаланиб; (учинчи қисмининг «б» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 19 октябрдаги УРҚ–794-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 19.10.2022 й., 03/22/794/0939-сон)
 в) кўп миқдорда;
 г) нефть қуворларида, газ қуворларида, нефть ва газ маҳсулотлари қуворларида содир этилган бўлса, – («в» ва «г» бандлар *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)

беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўғирлик:

- а) жуда кўп миқдорда;
 б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
 в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, – саккиз йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

**XI БОБ. ЎЗАГАЛАР МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ
БИЛАН БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН ЖИНОЯТЛАР****170-модда. Алдаш ёки ишончни сунистеъмол қилиш йўли билан мулкий зарар етказиш**

Алдаш ёки ишончни сунистеъмол қилиш йўли билан мулкдорга анча миқдорда зарар етказиш, башарти, бу қилишида талон-торож қилишнинг аломатлари бўлмаса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракат:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 б) моддий жавобгар шахс томонидан;
 в) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

171-модда. Жиноий йўл билан топилган мулкни олиш ёки ўтказиш

Мулкнинг жиноий йўл билан топилганини била туриб, уни олдиндан ваъда қилмаган ҳолда олиш ёки ўтказиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракатлар:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 б) кўп миқдорда содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракатлар:

- а) жуда кўп миқдорда;
 б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
 в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)
 (*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

172-модда. Мулкни қўриқлашга виждонсиз муносабатда бўлиш

Шахснинг мулкни қўриқлаш юзасидан ўз вазифаларини виждонсиз бажариши натижасида мол-мулк талон-торож қилиниши, унга шикаст етказилиши ёки унинг нобуд қилиниши кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, башарти, бу қилишида мансабдорлик жинояти аломатлари бўлмаса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

173-модда. Мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш

Ўзгачинг мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш анча миқдорни ташкил этса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) миллатлараро ёки ирқий адоват ёхуд диний таассублар замирида;

б) атрофдагилар учун хавфли усулда;

в) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Уша ҳаракатлар:

а) хизмат ёки фуқаролик бурчини бажариши муносабати билан шахсининг ёки унинг яқин қариндошларининг мулкига нисбатан;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Этказилган моддий зарар уч карра миқдорига қопланган тақдирда, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли Қонуни билан киритилган, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

174-модда. (*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрдаги УРҚ-137-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 532-модда*)

XII боб. ИҚТИСОДИЁТ АССОСЛАРИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

175-модда. *Ўзбекистон Республикасининг манфаатларига хилоф равишда битимлар тузиш*

Наф келтирмаслиги аён бўлган битимни тузиш, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига илгари фойдаланилган, жисман ишлатиб бўлинган, маънавий эскирган ёки замон талабларига жавоб бермайдиган асбоб-ускунани ёхуд технологияларни олиб киришга, шунингдек уларни ўрнатиш ва жорий этишга олиб келган битимни тузиш, республика манфаатларига кўп миқдорда зарар етказган бўлса, ҳудди шунингдек бундай битим тузилишига

сабаб бўлган эксперт хулосасини ёки бошқа ҳужжатни ваколатли давлат органининг ёки бошқа ташкилотнинг мансабдор шахси томонидан бериш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян қуқуқдан маҳрум этилган ҳолда уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) такроран;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, – саккиз йилдан ун икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Етказилган моддий зарар уч карра миқдорига қопланган тақдирда шахс жазодан озод этилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда*)

176-модда. Қалбаки пул, акциз маркаси ёки қимматли қоғозлар ясаш, уларни ўтказиш*

Ўтказиш мақсадида қалбаки банк билетлари (банкнотлар), металл тангалар, акциз маркалар, шунингдек, қимматли қоғозлар ёхуд чет эл валютаси ёки чет эл валютасидаги қимматли қоғозлар ясаш ёки уларни ўтказиш –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Уша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, – беш йилдан ун йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, – ун йилдан ун беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда*)

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда

177-модда. Валюта қимматликларини қонунга хилоф равишда олиш ёки ўтказиш

Фуқароларнинг қонунга хилоф равишда валюта қимматликларини олиши ёки ўтказиши шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар анча миқдорда содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
б) кўп миқдорда;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда;
б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, – беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Тайёргарлик қўрилаган ёки содир этилаётган жиноят ҳақида ўз ихтиёри билан арз қилган ва уни очигина фаол ёрдам берган шахс жавобгарликка тортилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 15 январдаги УРҚ-516-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда)

178-модда. Чет эл валютасини яшириш

Корхоналар, муассасалар ёки ташкилотларда валюта операцияларини амалга оширувчи ходимлар томонидан Ўзбекистон Республикасининг ваколат берилган банклари ҳисобига ўтказилиши лозим бўлган чет эл валютасининг қасддан яшириб қўлиниши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-I-сонли, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Уша қилмиш:

а) қаразғўйлик билан;
б) такроран;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

саккиз йилдан ўн икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-I-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида, иккинчи қисмининг «а» ва «в» бандларида назарда тутилган жиноятни биринчи марта содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда яширилган чет эл валютасини Ўзбекистон Республикасининг ваколат берилган банклари ҳисобига ихтиёрий равишда ўтказилишини таъминлаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)*

179-модда. Сохта тadbиркорлик

Сохта тadbиркорлик, яъни уставида кўрсатилган фаолиятни амалга ошириш мақсадини кўзлаб олинган ссудалар, кредитлар олиш, фойдани (даромадни) солиқлардан озод қилиш (солиқларни қамайтириш) ёки бошқача мулкий манфаат қўриш мақсадида корхоналар ва бошқа тadbиркорлик ташкилотлари тузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

180-модда. Сохта банкротлик

Сохта банкротлик, яъни ҳўжалик юритувчи субъектининг ўз мажбуриятларини иқтисодий жиҳатдан бажара олмаслиги ҳақида била туриб, ҳақиқатга тўғри келмайдиган эълон бериши кредиторларга кўп миқдорда зарар etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки икки йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда)*

Etказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

181-модда. Банкротлиқни яшириш

Ҳужалиқ юритувчи субъектнинг ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумот ва ҳужжатларни тақдим этиш, бухгалтерлик ҳисоботларини бузиб кўрсатиш йўли билан иқтисодий жиҳатдан ўзининг тўловга қодирлигининг йўқотганлигини ёки иқтисодий ноқорчилигини бошқача тарзда қасддан яшириши кредиторларга кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллиқ бараваридан икки юз эллиқ бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда)

Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодлиқни чеклаш ва озодлиқдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

181¹-модда. Қасддан банкротлиққа олиб келиш

Якка тартибдаги тадбиркор томонидан ёки юридик шахс мансабдор шахси, муассиси (иштирокчиси) ёхуд мол-мулкнинг мулкдори томонидан шахсий манфаатларини ёки бошқа шахсларнинг манфаатларини кўзлаб содир этилган қасддан банкротлиққа олиб келиш, яъни тўловга қобилиятсизлиқни қасддан юзгага келтириш ёки ошириш, ушбу якка тартибдаги тадбиркорнинг ёки юридик шахснинг барқарор иқтисодий ноқорлигига (банкротлигига) олиб келса, кредиторларга кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллиқ бараваридан икки юз эллиқ бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёки икки йилдан уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда)

Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда, озодлиқни чеклаш ва озодлиқдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

182-модда. Божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Божхона назоратини четлаб ёки божхона назоратидан яшириб ёхуд божхона ҳужжатлари ёки воситаларида ўхшатиб ксалган ҳужжатлардан алдаш йўли билан фойдаланган ҳолда ёки декларациясиз ёхуд бошқа номга ёзилган декларациядан фойдаланиш, товар ёки бошқа қимматликларни кўп миқдорда Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидан ўтказиш, шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш:

- а) жуда кўп миқдорда;
- б) чегарани бузиб ўтиш, яъни божхона хизматининг розилигини олмасдан туриб, товар ёки бошқа қимматликларни Ўзбекистон Республикасининг божхона чегарасидан очикдан-очик ўтказиш йўли билан;
- в) ушуган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
- г) хизмат лавозимидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

183-модда. Рақобат тўғрисидаги қонунчиликни ва табиий монополиялар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Монополияга қарши органга ахборот тақдим этмаслик ёки била туриб ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тақдим этиш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Монополияга қарши органнинг қоидабузарликни тугатиш тўғрисидаги, дастлабки ҳолатни тиклаш ҳақидаги кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлаш ёки ўз вақтида бажармаслик, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олти сотатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–345-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

184-модда. Солиқлар ёки йиғимларни тўлашдан бўйин товлаш

Ҳойда (даромад) ёки солиқ солинадиган бошқа объектларни қасдан яширишни, қамайтириб ҳўргатишни, шунингдек давлат томонидан белгиланган солиқларни ёки йиғимларни тўлашдан қасдан бўйин товланиш анча миқдорда содир этиш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин рўй берган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Солиқлар ёки йиғимларни тўлашдан бўйин товлаш:

а) такоран;

б) кўп миқдорда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Солиқлар ёки йиғимларни тўлашдан бўйин товлаш жуда кўп миқдорда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Қасдан яширилган, қамайтириб кўрсатилган ҳойда (даромад) бўйича солиқлар ва йиғимлар тўлиқ тўланган тақдирда, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди. (Иккинчи – тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

(Биринчи – тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли, 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли ва 2008 йил 31 декабрдаги ЎРҚ–197-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; ЎР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда*)

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у солиқ текшируви материалларини қўриб қиғиш натижалари бўйича давлат солиқ хизмати органининг қарорини ёки Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаментининг содир этилган жиноят ҳақидаги хабарини олган кундан эътиборан ўттиз кун ичида солиқлар ва йиғимлар, шу жумладан пенялар ва бошқа молиявий санкциялар тарзида давлатга етказилган зарарнинг ўрнини тўлиқ қопласа, жавобгарликдан озод қилинади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги ЎРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 15 январдаги ЎРҚ–516-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; ЎР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги ЎРҚ–758-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

184¹-модда. Бюджет ва смета-штат интизомини бузиш

Молия йилида бюджет ва смета-штат интизомини бузиш кўп миқдорда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ сотатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уш қилмиш жуда кўп миқдорда содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ сотатдан уч юз сотатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 26 декабрдаги ЎРҚ–416-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; ЎР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

185-модда. Қимматбаҳо металллар ёки тошларни топириш қондаларини бузиш

Ер остидан қазиб олинган қимматбаҳо металллар ёки тошларни давлатга топириш қондаларини бузиш, давлатга кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

қилиш ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

185¹-модда. Рангли металллар, уларнинг парча ва резги-чиқитларини тайёрлаш, олиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни ўтказиш қоидаларини бузиш

Қимматбаҳо металллар сирасига кирмайдиган рангли металллар, уларнинг парча ва резги-чиқитларини тайёрлаш, олиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни ўтказиш қоидаларини бузиш, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша қилмишлар:

а) такроран ёки ҳавфли рецидивист томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша қилмишлар:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-йи-сонли Қонуни билан киритилган, 2007 йил 6 апрелдаги ЎРҚ-85-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда; ЎР ҚҲТ, 2007 йил, 14-сон, 134-модда, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

185²-модда. Электр, иссиқлик энергияси, газ, водопроводдан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Умумий фойдаланишдаги электр, иссиқлик, газ ёки водопровод тармоқларига ўзбошимчалик билан уланиш ёхуд электр, иссиқлик энергияси, табиий газ, совуқ ёки иссиқ сувни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш ёхуд

бундай ҳисобга олиш асбобларининг курсаткичларини ўзгартириш мақсадида уларга ташқаридан аралаштиш, шундай қаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Умумий фойдаланишдаги электр, иссиқлик, газ ёки водопровод тармоқларига ўзбошимчалик билан уланиш ёхуд электр, иссиқлик энергияси, табиий газ, совуқ ёки иссиқ сувни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш ёхуд бундай ҳисобга олиш асбобларининг курсаткичларини ўзгартириш мақсадида уларга ташқаридан аралаштиш анча миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Умумий фойдаланишдаги электр, иссиқлик, газ ёки водопровод тармоқларига ўзбошимчалик билан уланиш ёхуд электр, иссиқлик энергияси, табиий газ, совуқ ёки иссиқ сувни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш ёхуд бундай ҳисобга олиш асбобларининг курсаткичларини ўзгартириш мақсадида уларга ташқаридан аралаштиш кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан икки йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилдан икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Умумий фойдаланишдаги электр, иссиқлик, газ ёки водопровод тармоқларига ўзбошимчалик билан уланиш ёхуд электр, иссиқлик энергияси, табиий газ, совуқ ёки иссиқ сувни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш ёхуд бундай ҳисобга олиш асбобларининг курсаткичларини ўзгартириш мақсадида уларга ташқаридан аралаштиш жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тарикасидаги жазо қўлланилмайди.

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 31 декабрдаги ЎРҚ-19-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 13 июндаги ЎРҚ-436-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2005 йил, 52-сон, 385-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда)

**XIII боб. ҲУЖАЛИК ФАОЛИЯТИ
СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР****186-модда. Хавфсизлик талабларига жавоб бермайдиган товарларни ўтказиш мақсадини кўзлаб ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ёхуд ўтказиш, ишлаб бажариш ёки хизматлар кўрсатиш***

Истеъмолчиларнинг ҳаёти ёки соғлиғи хавфсизлиги талабларига жавоб бермайдиган товарларни ўтказиш мақсадини кўзлаб ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ёхуд ўтказиш, ишлаб бажариш ёки хизматлар кўрсатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар баданга ўртача оғир ёхуд оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-93-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 17–18-сон, 171-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракатлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) одамлар ўлимига;
- б) бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

186*-модда. Этил спирти, алкоғолли маҳсулот ва тамаки маҳсулотини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомала қилириши

Этил спирти, алкоғолли ва тамаки маҳсулотларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомала қилириши анча миқдорда ёхуд шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 24 сентябрдаги ЎРҚ-182-сонли*

ва 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 391-модда; ЎР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракатлар:

- а) кўп миқдорда;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- г) хизмат лавозимини суистеъмол қилиш йўли билан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) жуда кўп миқдорда;
 - б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –
- етти йилдан ўн икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Этил спирти, алкоғолли маҳсулот ва тамаки маҳсулотини кўп миқдорда ёки жуда кўп миқдорда қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёхуд муомалага киритишга ҳоқимият ёки мансаб ваколатларини суистеъмол қилиш йўли билан ҳомийлик қилиш, –

етти йилдан ўн икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 25 декабрдаги 729-I-сонли Қонуни билан киритилган, 2007 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-93-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ОМА, 1999 йил, 1-сон, 20-модда; ЎР ҚХТ, 2007 йил, 17–18-сон, 171-модда)

186*-модда. Чигитдан олинадиган маҳсулотни қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомалага киритиш

Чигитдан олинадиган маҳсулотни қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомалага киритиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – ЎР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракатлар:

- а) кўп миқдорда;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- г) мансаб мавқеини суистеъмол қилиш йўли билан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) жуда кўп миқдорда;
- б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

* Модданing номи *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-93-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 17–18-сон, 171-модда.

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 апрелдаги УРҚ–93-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 17–18-сон, 171-модда)

186¹-модда. Сифатсиз ёки қалбакилаштирилган дори воситаларини ёхуд тиббий буюмларни ўтказиш мақсадида ишлаб чиқариш, тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки ўтказиш, дори воситаларини ёки тиббий буюмларни дорихоналардан ва уларнинг филиалларидан ташқарида реализация қилиш, шунингдек таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситаларини рецепт бўйича чакана реализация қилиш тартибини бузиш

Сифатсиз ёки қалбакилаштирилган дори воситаларини ёхуд тиббий буюмларни ўтказиш мақсадида ишлаб чиқариш, тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки ўтказиш, шунингдек дори воситаларини ёки тиббий буюмларни дорихоналардан ва уларнинг филиалларидан ташқарида реализация қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ–629-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)

Уша ҳаракатлар:

- а) кўп миқдорда;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- г) мансаб мавқеини суистеъмом қилиш йўли билан содир этилган бўлса;
- д) баданга ўртача оғир ёхуд оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса;
- е) дори воситалари ёки тиббий буюмларнинг сифати ва давлат рўйхатидан ўтганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни қалбакилаштириш йўли билан содир этилган бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) жуда кўп миқдорда;
- б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса;
- в) одам ўлишига сабаб бўлса, – саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) одамлар ўлимига сабаб бўлса;
- б) бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситаларини рецепт бўйича чакана реализация қилиш тартибини бузиш, шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин ёки кўп миқдорда содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ–629-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)

Ушбу модданинг биринчи – тўртинчи қисмлари таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситалари билан боғлиқ ҳаракатларни амалга оширишда қўлланилмайди. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 17 сентябрдаги УРҚ–221-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 38-сон, 415-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

187-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда)

188-модда. Ноқонуний тадбиркорлик фаолияти

Тадбиркорлик фаолиятини давлат рўйхатидан ўтмасдан жуда кўп миқдордаги назорат қилинмайдиган даромад олган ҳолда амалга ошириш, –

уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят амьқланган қўндан эътиборан ўттиз кулик муддатда солиқлар ва йнғимлар тарзида давлатга етказилган зарарнинг ўрничи ихтиерий равишда қоплаган, тадбиркорлик субъектининг рўйхатдан ўтказилишини таъминлаган ва зарур бўлган рўсат берувчи ҳўжжатларни расмийлаштирган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ–418-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда, ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

188¹-модда. Пул маблағларини ва (ёки) бошқа мол-мулкни жалб этишга доир ноқонуний фаолият

Мулкий манфаат бериш бўйича зиммага мажбурият олиш йўли билан жисмоний ва юридик шахсларнинг пул

маблағларини ва (ёки) бошқа мол-мулкни жалб этишга доир ноқонуний фаолиятни амалга ошириш ва бунда илгари олинган мажбуриятни жисмоний ва юридик шахсларнинг янги жалб этилган пул маблағлари ва (ёки) бошқа мол-мулки ҳисобидан бажариш, шунингдек бундай фаолиятга раҳбарлик қилиш ҳамда шундай фаолият кўрсатилишини таъминлаш, худди шунингдек маъмур фаолиятда иштирок этишга жалб қилиш мақсадида ушбу фаолиятни реклама қилиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларидан ёхуд телекоммуникация тармоқларидан, шунингдек Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланган ҳолда реклама қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Мулкий манфаат бериш бўйича зиммага мажбурият олиш йўли билан жисмоний ва юридик шахсларнинг пул маблағларини ва (ёки) бошқа мол-мулкни жалб этишга доир ноқонуний фаолиятни амалга ошириш ва бунда илгари олинган мажбуриятни жисмоний ва юридик шахсларнинг янги жалб этилган пул маблағлари ва (ёки) бошқа мол-мулкни ҳисобидан бажариш, шунингдек бундай фаолиятга раҳбарлик қилиш ва шундай фаолият кўрсатилишини таъминлаш:

а) кўп миқдорда;
б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
г) оммавий ахборот воситаларидан ёхуд телекоммуникация тармоқларидан, шунингдек Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилдан етти йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар:

а) жуда кўп миқдорда;
б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –
етти йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

189-модда. Савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузиш

Товарлар савдоси ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини жуда кўп миқдордаги қийматда бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик мuddатда савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузилишининг оқибатларини бартараф этган ва етказилган моддий зарарининг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)*

190-модда. Фаолият билан лицензиясиз ёки рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатсиз ёхуд хабарнома юбормасдан шуғулланиш

Хабардор қилиш тартибида амалга оширилиши лозим бўлган фаолият (ҳаракатлар) билан хабарнома юбормасдан шуғулланиш жуда кўп миқдорда даромад олиш билан боғлиқ бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдорида жарима ёки бир йилгача муайян ҳуқуқлардан маҳрум қилиш ёхуд бир юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш баравари миқдорда жарима ёки икки юз соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади.

Амалга оширилиши учун рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатни олиш талаб этиладиган фаолият (ҳаракатлар) билан рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатсиз шуғулланиш жуда кўп миқдорда даромад олиш билан боғлиқ бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ баравари миқдорида жарима ёки икки йилгача муайян ҳуқуқлардан маҳрум қилиш ёхуд икки юз ўттиз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки ўн ойгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўқсон баравари миқдорида жарима ёки икки юз эллик соатдан тўрт юз соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади.

Лицензияланиши лозим бўлган фаолият билан лицензиясиз шуғулланиш жуда кўп миқдорда даромад олиш билан боғлиқ бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик беш баравари миқдорида жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача мuddатга ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) хавфли рецидивист томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз баравари миқдорида жарима ёки уч юз соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади.

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда фаолият билан лицензиясиз, шунингдек фаолият (ҳаракатлар) билан рўхсат этиш хусусиятига эга ҳужжатсиз ёки хабарнома юбормасдан шуғулланиш оқибатларини бартараф этган ва етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 октябрдаги ЎРҚ-721-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)

191-модда. Қонунга хилоф равишда ахборот тўплаш, уни ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш

Сир тутиладиган фан-техника, ишлаб чиқариш, иқтисодиёт, савдога оид ёки бошқа шу каби ахборотни эгасининг розилигисиз ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш мақсадида ҳар қандай усулда тўплаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Сир тутиладиган фан-техникага, ишлаб чиқариш, иқтисодиёт, савдога оид ва бошқа шу каби ахборотни эгасининг розилигисиз қасддан ошкор қилиш ёки ундан фойдаланиш ҳўжалик юритувчи субъектга кўп миқдорда зарар етказган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-й-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

192-модда. Рақобатчини обрўсизлантириш

Рақобатчини обрўсизлантириш, яъни босма ёки бошқача усулда кўпайтирилган матнларда ёки оммавий ахборот воситалари орқали ҳўжалик юритувчи субъектнинг ишбилармонлик нуфузига путур етказиш мақсадида била туриб ёлгон, ноаниқ ёки бузиб кўрсатилган маълумотларни тарқатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

XIII¹ боб. ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ТўСҚИНЛИК ҚИЛИШ, ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА АРАЛАШИШ БИЛАН БОЛҚИЖ ЖИНОЯТЛАР ҲАМДА ҲўЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАРНИНГ ҲўҚУҚЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИГА ТАЖОВУЗ ҚИЛАДИГАН БОШҚА ЖИНОЯТЛАР*

192¹-модда. Хусусий мулк ҳўқуқини бузиш

Назорат қилувчи, ҳўқуқни муҳофаза қилувчи ҳамда бошқа давлат органининг ва давлат ташкилотининг мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан хусусий мулкдорларнинг ҳўқуқларини бузиш йўли билан уларга зарар етказиш, яъни мулк ҳўқуқини қонунга хилоф равишда чеклаш ва (ёки) ундан маҳрум этиш, хусусий мулкка тажовуз қилиш, номақбуллик олдидан аён бўлган шартларни мулкдорга мажбуран қабул қилдириш, шу жумладан мол-мулкни ёки мулккий ҳўқуқларни топширишни асоссиз равишда талаб қилиш, шунингдек мулкдорнинг мулкни олиб қўйиш ёхуд уни ўз мол-мулкига бўлган ҳўқуқидан воз кечишга мажбурлаш, талон-торож аломатлари мавжуд бўлмаган тақдирда, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо кўлланганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳўқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192²-модда. Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини текшириш ва молия-ҳўжалик фаолиятини тафтиш қилиш тартибини бузиш

Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини текширишнинг ва молия-ҳўжалик фаолиятини тафтиш қилишнинг белгиланган тартибини бузиш, худди шунингдек

* XIII¹ боб Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги ЎРҚ-391-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда.

тадбиркорлик субъектлари фаолиятини қонунга хилоф равишда текшириш гашаббуси билан чиқиш ва (ёки) ўтказиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192¹-модда. Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини ва (ёки) уларнинг банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни қонунга хилоф равишда тўхта-тириш

Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини ва (ёки) уларнинг банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни қонунга хилоф равишда тўхта-тириш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192²-модда. Тадбиркорлик субъектларини ҳомийликка ва бошқа тадбирларга мажбурий жалб этиш

Назорат қилувчи, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ҳамда бошқа давлат органининг ва давлат ташкилотининг мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан тадбиркорлик субъектларини пул маблағларини ҳамда бошқа моддий қимматликларни ажратиш билан боғлиқ ҳомийликка ва бошқа тадбирларга мажбурий жалб этиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)*

Этказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди.

192³-модда. Лицензиялаш тўғрисидаги қонунчиликни ва ружсат бериш тартиби-таомиллари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Лицензия ва ружсат этиш хусусиятига эга бошқа ҳужжатларни беришнинг белгиланган тартиби ҳамда муддатларини бузиш, шу жумладан лицензияларнинг ва ружсат бериш тартиби-таомилларининг янги турларини қонунга хилоф равишда жорий этиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ. 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192^с-модда. Имтиёзлар ва преференцияларни қўллашни ғайриқонуний равишда рад этиш, қўллашга тўсқинлик қилиш

Тадбиркорлик субъектларига берилган имтиёзлар ва преференцияларни қўллашни ғайриқонуний равишда рад этиш, қўллашга тўсқинлик қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192^д-модда. Ҳўжалик юритувчи субъектларга ва бошқа ташилотларга пул маблағлари беришни асоссиз равишда кечиктириш

Ҳўжалик юритувчи субъектларга ва бошқа ташилотларга иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар, стипендиялар ва уларга тенглаштирилган ўзга туловларни тўлаш учун пул маблағлари беришни банкнинг мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан асоссиз равишда кечиктириш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли қонуллари таҳририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

192^е-модда. Тадбиркорлик субъектларининг ҳисобварақларида пул маблағлари мавжудлиги тўғрисидаги ахборотни қонунга хилоф равишда талаб қилиб олиш

Қонунчиликда назарда тутилмаган ҳолларда тадбиркорлик субъектларининг ҳисобварақларида пул маблағлари

мавжудлиги тўғрисидаги ахборотни талаб қилиб олиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуллари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)

192^ж-модда. Тижоратда пора эвазига оғдириб олиш

Нодавлат тижорат ташилотининг ёки бошқа нодавлат ташилотининг мансабдор шахсига мазкур мансабдор шахсининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Нодавлат тижорат ташилотни ёки бошқа нодавлат ташилотни мансабдор шахсининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) такроран;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ёки бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) такроран;

б) кўп миқдорда;

в) тамагирлик йўли билан;

г) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёҳуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Башарти пора эвазига оғдириб олишни амалга оширган шахсга нисбатан моддий қимматликлар ёки мулкий манфаат сўраб товланмачлик қилинган бўлса ва ушбу шахс жиноий ҳаракатлар содир этилганидан кейин бу ҳақда ўттиз сутка ичида ўз ихтиёри билан арз қилса, чин кўнгилдан пушаймон бўлиб, жиноятни очишда фаол ёрдам берган бўлса, у жавобгарликдан озод этилади.

192¹⁰-модда. Нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчисини пора эвазига оғдириб олиш

Нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчисига мазкур хизматчининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Нодавлат тижорат ташкилоти ёки бошқа нодавлат ташкилоти хизматчисининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

192¹¹-модда. Нодавлат тижорат ташкилотига ёки бошқа нодавлат ташкилотига мансабдор шахслар томонидан ўз ваколатларини суиистеъмол қилиш

Мансаб ваколатларини суиистеъмол қилиш, яъни нодавлат тижорат ташкилоти ёки бошқа нодавлат ташкилоти мансабдор шахсининг ўз мансаб ваколатларидан қасддан фойдаланиши фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёҳуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёҳуд жиддий зиён etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача озодликни чеклаш ёҳуд икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) жуда кўп миқдорда зарар etkazган ҳолда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёҳуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Etказилган моддий зарарнинг ўрни қопланган тақдирда озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди.

Тўртинчи бўлим. ЭКОЛОГИЯ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР

XIV боб. АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА ТАБИАТДАН ФОЙДАЛИНИШ СОҲАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР

193-модда. Экология хавфсизлигига оид нормалар ва талабларни бузиш

Саноат, энергетика, транспорт, коммунал хизмат, агро-саноат, илм-фан объеклари ёки бошқа объектларни лойиқалаш, жойлаштириш, қуриш ва ишга тушириб фойдаланиш нормалари ва қондаларининг мансабдор шахс томонидан бузилиши ёҳуд давлат комиссиясининг аъзолари томонидан бу объектларни норматив ҳужжатларда белгиланган қоидаларни бузиб қабул қилиниши инсоннинг ўлими, одамларнинг оммавий равишда касалланиши, экологияга салбий таъсир қиладиган даражада атроф муҳитнинг ўзгариб кетишига ёки бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд икки йилдан уч йилгача

ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

194-модда. Атроф табиий муҳитнинг ифлосланганлиги тўғрисидаги маълумотларни қасддан яшириш ёки бузиб кўрсатиш

Махсус ваколатга эга мансабдор шахслар томонидан зарарли экологик оқибатларни келтириб чиқарган ҳалокатлар ёки атроф табиий муҳитнинг радиациявий, кимевий, бактериявий ифлосланганлиги ёхуд одам ҳаёти ёки соғлиги, тирик табиат учун хавфли бўлган бошқача тарзда ифлосланганлиги ҳақидаги ёхуд аҳоли саломатлигининг ҳолатига доир маълумотларни қасддан яширилиши ёки бузиб тақдим этилиши аҳолининг оммавий касалланиши, ҳайвонлар, паррандалар ёки балиқларнинг қирилиб кетиши ёки бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади

Уша қилмишлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

195-модда. Атроф табиий муҳитнинг ифлосланиши оқибатларини бартараф қилиш чораларини кўрмаслик

Мансабдор шахснинг экологияси ифлосланган жойларни дезактивация қилиш ёки бошқача тарзда тиклаш чораларини кўришдан бўйин товлаши ёки бундай ишларни етарли даражада бажармаслиги одамларнинг оммавий равишда касалланиши, ҳайвонлар, паррандалар ёки балиқларнинг қирилиб кетиши ёки бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша қилмишлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли

қонунилари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

196-модда. Атроф табиий муҳитни ифлослантириш

Ерларни ифлослантириш ёки бузиш, сув ёки атмосфера ҳавосини ифлослантириш одамларнинг оммавий равишда касалланиши, ҳайвонлар, паррандалар ёки балиқларнинг қирилиб кетиши ёки бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша қилмишлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*
(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

197-модда. Ер, ер ости бойликларидан фойдаланиш шартларини ёки уларни муҳофаза қилиш талабларини бузиш

Ер, ер ости бойликларидан фойдаланиш шартларини ёки уларни муҳофаза қилиш талабларини бузиш оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

197-модда. Сўғориладиган ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик бўйича чоралар кўрмаслик

Сўғориладиган ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик бўйича, шу жумладан ер участкаси ўзбошимчалик билан эгаллаб олинганлиги факти тўғрисида ваколатли органларни хабардор этиш бўйича ер эгаси, ердан фойдаланувчи ёки ижарачи томонидан чоралар кўрмаслик, шундай қилиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

а) такроран:

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима еки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Биринчи марта жиноят содир этган шахс, агар у ўзбошимчалик билан эгаланган ер участкасининг қайтарилишини таъминлаш ҳамда ўзбошимчалик билан эгалаб олишнинг оқибатларини бартараф қилиш, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ–526-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда)

198-модда. Экинзорларни, ўрмонларни, дарахтларни ёки бошқа ўсимликларни шикастлантириш ёхуд нобуд қилиш

Оловга эҳтиётсизлик билан муносабатда бўлиш натижасида экинзорларни, ўрмонларни, дарахтларни ёки бошқа ўсимликларни шикастлантириш ёхуд нобуд қилиш кўп миқдорда зарар etkazилишига ёки бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўрмонларни, дарахтларни ёки бошқа ўсимликларни қонунга хилоф равишда кесиш кўп миқдорда зарар etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатдан уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Экинзорларни, ўрмонларни, дарахтларни ёки бошқа ўсимликларни қасддан шикастлантириш, пайҳон қилиш, нобуд қилиш кўп миқдорда зарар etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Etказилган моддий зарарнинг ўрни уч қарра миқдорида қопланган тақдирда, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ–653-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)

199-модда. Ўсимликлар касалликлари ёки зараркунандалари билан кураш талабларини бузиш

Ўсимликлар касалликлари ёки зараркунандалари билан кураш талабларини бузиш оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

200-модда. Ветеринария, ветеринария-санитария қоидалари ва нормаларини бузиш

Ветеринария, ветеринария-санитария қоидалари ва нормаларини бузиш ҳайвонларнинг ёки паррандаларнинг эпидемик касалликлари (эпизоотиялар) тарқалишига, уларнинг ялли қирилиб кетишига ёки бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ–416-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

201-модда. Зарарли кимёвий моддалар билан муомалада бўлиш қоидаларини бузиш

Ҳўжалик фаолиятида ўсимликларни ҳимоя қилишнинг кимёвий воситалари, минерал ўғит, ўсиш биостимуляторлари ёки бошқа кимёвий дориларни ишлаб қичқариш, сақлаш, ташвиш ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш одамларнинг оммавий касаллиниши, ҳайвонлар, паррандалар ёки балиқларнинг қирилиб кетиши ёхуд бошқача оғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракатлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

202-модда. Ҳайвонот ёки ўсимлик дунёсидан фойдаланиш тартибини бузиш

Ов қилиш ва балиқ овлаш ёки ҳайвонот дунёсининг бошқа турларини тутиш қоидаларини бузиш, камёб ва йўқолиб бораётган ҳайвон турларини тутишининг ёхуд ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларнинг доривор, озуқавий ва манзарали (декоратив) турларини йиғиш ёки тайёрлашнинг белгиланган тартибини ёки шартларини, худди шунингдек муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлардаги ҳайвонот ёки ўсимлик дунёсидан фойдаланиш тартибини бузиш анча миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ушга қилмишлар:

- а) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан тўрт юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушга қилмишлар:

- а) хавфли рецидивист томонидан;
- б) шахснинг ўз хизмат мавқеидан фойдаланиб;
- в) ерда, сувда ёки ҳавода ишлатиладиган механизация-лаштирилган воситалардан фойдаланиб;
- г) тақиқланган қуролларни ёки воситаларни қўллаган ҳолда;

д) уюшган гуруҳ томонидан;

е) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

ж) Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига киритилган ҳайвонот ёки ўсимлик дунёси турларини нобуд қилган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Етказилган моддий зарарнинг ўрни уч қарра миқдорда, Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига киритилган камёб ва йўқолиб бораётган ҳайвонот ҳамда ўсимлик дунёси турларига нисбатан етказилган зарарнинг ўрни эса беш қарра миқдорда қопланган тақдирда, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ–543-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда)

202¹-модда. Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабатда бўлиш

Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабатда бўлиш, яъни ғаразли ёки бошқа паст ниятларда уларни қийноққа солиш ёхуд уларга азоб бериш уларнинг ўлимига ёки майиб бўлишига олиб келса, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд олти ойгача озодликни чеклаш ёки олти ойгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

203-модда. Сув ёки сув ҳавзаларидан фойдаланиш шартларини бузиш

Сув ёки сув ҳавзаларидан фойдаланиш шартларини бузиш оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

204-модда. Муҳофаза этиладиган табиий ҳудуд-ларнинг режимини бузиш

Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг режимини бузиш кўп миқдорда зарар етказилиши ёки бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Муҳофаза этиладиган табиий ҳудуд ёки объектларни қасддан нобуд қилиш ёки уларга шикаст етказиш кўп миқдорда зарар етказилиши ёхуд бошқача оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ–278-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Бешинчи бўлим. ҲОКИМИЯТ, БОШҚАРУВ ВА ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ ОРГАНЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

XV боб. БОШҚАРУВ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

205-модда. Ҳокимият ёки мансаб ваколатини суистеъмол қилиш

Ҳокимиятни ёки мансаб ваколатини суистеъмол қилиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги

ташқилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўз мансаб ваколатларидан қасддан фойдаланиши фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан икки йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракат:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310, 312-моддалар)

206-модда. Ҳокимият ёки мансаб ваколати доирасидан четга чиқиш

Ҳокимият ёки мансаб ваколати доирасидан четга чиқиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташқилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўзига қонун билан берилган ваколатлар доирасидан четга чиқадиган ҳаракатларни қасддан содир этиши, фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан икки йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракат:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян

ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310, 312-моддалар)

206¹-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

207-модда. Биринчи совуққонлик билан қараш

Мансабга совуққонлик билан қараш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташқилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўз вазифаларига лоқайдлик ёки виждонсизларча муносабатда бўлиши оқибатида уларни бажармаслиги ёки лозим даражада бажармаслиги фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша қилмиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша қилмишлар:

а) одам ўлишига;

б) гивъандлик воситалари, уларнинг аналоглари ва психотроп моддаларнинг кўп миқдорда Ўзбекистон Республикаси давлат ёки божхона чегаралари орқали қонунга хилоф равишда олиб ўтилишига сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 30 сентябрдаги УРҚ–10-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 39-сон, 294-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

208-модда. Ҳокимият ҳаракатсизлиги

Ҳокимият ҳаракатсизлиги, яъни давлат органи мансабдор шахсининг ўз хизмат вазифаси юзасидан бажариши лозим ёки мумкин бўлган ҳаракатларни қасддан бажармаслиги фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёхуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, ҳудди шунингдек бундай ҳаракатсизлик жиноятга йўл қўйган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

209-модда. Мансаб сохтакорлиги

Мансаб сохтакорлиги, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ғаразғўйлик ёки бошқа манфаатларни кўзлаб расмий ҳужжатларга била туриб сохта маълумотлар ва ёзувлар киритиши, ҳужжатларни қалбакилаштириши ёки била туриб сохта ҳужжатлар тузиши ва тақдим этиши фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига жиддий зарар етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан икки йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракат:

- а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- б) уношган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

210-модда. Пора олиш

Пора олиш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган

ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни пора бераётган шахсининг манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига шахсан ўзи ёки воситачи орқали қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёхуд мулкий манфаатдор бўлиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум этилган ҳолда икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310, 312-моддалар)*

Пора олиш:

- а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 211 ёки 212-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан;
 - б) кўп миқдорда;
 - в) тамағирлик йўли билан;
 - г) бир гуруҳ мансабдор шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –
- беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Пора олиш:

- а) жуда кўп миқдорда;
- б) уношган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*
(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

211-модда. Пора бериш

Пора бериш, яъни давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсига мазкур мансабдор шахсининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни пора берган шахсининг манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб бевосита ёки воситачи орқали моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310, 312-моддалар)*

Пора бериш:

- а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 210 ёки 212-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан;
 - б) кўп миқдорда содир этилган бўлса, –
- беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Пора бериш:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

Башарти, шахсга нисбатан пора сураб товламачилик қилинган бўлса ва ушбу шахс жиноий ҳаракатлар содир этилганидан кейин бу ҳақда ўттиз сутка мобайнида ўз ихтиёри билан арз қилса, чин кўнгилдан пушаймон бўлиб, жиноятни очишда фаол ёрдам берган бўлса, у жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ–372-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)

212-модда. Пора олиш-беришда воситачилик қилиш

Пора олиш-беришда воситачилик қилиш, яъни пора олиш ёки бериш хусусидаги келишувга эришишга қаратилган фаолият, шунингдек манфаатдор шахсларнинг топшириғи билан порани бевосита бериш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракат:

а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 210 ёки 211-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан;

б) кўп миқдорда пора олиш ёки бериш вақтида;

в) бир гуруҳ мансабдор шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб пора олаётганлиги воситачига аён бўлган ҳолда содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Пора олиш-беришда воситачилик қилиш:

а) ҳақ эвазига;

б) жуда кўп миқдорда пора олиш ёки бериш вақтида;

в) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

Башарти, пора олиш-беришда воситачилик қилган шахс жиноий ҳаракатларни содир этганидан кейин бу ҳақда ўттиз сутка мобайнида ўз ихтиёри билан арз қилса, чин кўнгилдан пушаймон бўлиб, жиноятни очишда фаол ёрдам берган бўлса, жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ–372-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)

213-модда. Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчисини пора эвазига оғдириб олиш

Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчисига маъмур хизматчининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонуна хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар анча миқдорда содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракатлар:

а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 210–212-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Башарти моддий қимматликлар берган ёки мулкий манфаатдор этган шахсга нисбатан моддий қимматликлар ёки мулкий манфаат сураб товламачилик қилинган бўлса ва ушбу шахс жиноий ҳаракатлар содир этилганидан кейин бу ҳақда ўттиз сутка ичида ўз ихтиёри билан арз қилса, чин кўнгилдан пушаймон бўлиб, жиноятни очишда фаол ёрдам берган бўлса, у жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

214-модда. Давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи хизматчисининг қонунга хилоф равишда моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши

Давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи хизматчисининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда бажариши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) анча миқдорда;

б) тамағирлик йўли билан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Уша ҳаракатлар:

а) такроран, хавфли рецидивист ёки илгари ушбу Кодекснинг 210–212-моддаларида назарда тутилган жиноятларни содир этган шахс томонидан;

б) кўп миқдорда;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

г) тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши муносабати билан шахсга нисбатан тамағирлик йўли билан содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда*)

215-модда. Давлат рамзларига ҳурматсизлик қилиш

Ўзбекистон Республикаси ёки Қорақалпоғистон Республикасининг Давлат байроғи, Давлат герби ёхуд Давлат мадҳиясига ҳурматсизлик қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача

мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

216-модда. Жамоат бирлашмалари ёки диний ташкилотларни қонунга хилоф равишда тузиш

Ғайриқонуний жамоат бирлашмалари ёки диний ташкилотларни қонунга хилоф равишда тузиш ёки уларнинг фаолиятини тиклаш, шунингдек бундай бирлашмалар ёки ташкилотлар фаолиятида фаол қатнашиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли, 1999 йил 15 апрелдаги 772-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

216¹-модда. Ғайриқонуний жамоат бирлашмалари ва диний ташкилотлар фаолиятида қатнашишга ундаш

Ўзбекистон Республикасида ғайриқонуний жамоат бирлашмалари ва диний ташкилотлар, оқимлар, секталар фаолиятида қатнашишга ундаш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар вояга етмаган шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 февралдаги УРҚ–673-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли Қонуни билан киритилган, 1999 йил 15 апрелдаги 772-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

216²-модда. Диний ташкилотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Нолегал диний фаолият билан шуғулланиш, диний ташкилотлар раҳбарларининг мазкур ташкилотлар

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон

уствани руйқатдан ўтказишдан бош тортиши, руҳонийлар ва диний ташкилотлар аъзолари томонидан болалар ва ўсмирларнинг махсус йиғилишлари, шунингдек диний маросимга алоқаси бўлмаган меҳнат, адабиёт ва бошқа хилдаги тўғрақлар ҳамда гуруҳларни ташкил этиши ва ўтказиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Бир конфессияга мансуб диндорларни бошқасига киритишга қаратилган хатти-ҳаракатлар (прозелитизм) ва бошқа миссионерлик фаолияти, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли Қонуни билан киритилган, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

217-модда. Йиғилишлар, митинглар, куча юришлари ёки намойишлар уюштириш, ўтказиш тартибини бузиш

Йиғилишлар, митинглар, куча юришлари ёки намойишлар уюштириш ёхуд ўтказиш тартибини уларнинг ташкилотчиси томонидан бузиш шундай ҳаракатлари учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Диний йиғилишлар, куча юришлари ва бошқа диний маросимлар ўтказиш қоидаларини бузиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли, 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

218-модда. Тақиқланган иш ташлашга раҳбарлик қилиш ёки фавуқлодда ҳолат шароитида корхона, муассаса ёхуд ташкилотлар ишига тўсқинлик қилиш

Тақиқланган иш ташлашга раҳбарлик қилиш, шунингдек, фавуқлодда ҳолат шароитида корхона, муассаса ёхуд ташкилотлар ишига тўсқинлик қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

219-модда. Ҳокимият вакилига ёки фуқаровий бурчини бажараётган шахсга қаршилиқ кўрсатиш

Қаршилиқ кўрсатиш, яъни хизмат вазифасини бажараётган ҳокимият вакилининг қонуний фаолиятига ёки фуқаровий бурчини бажараётган шахсга фаол қаршилиқ кўрсатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларни қандай шаклда бўлмасин ўзининг хизмат вазифасини бажариш ёки фуқаровий бурчини бажаришдан воз кечишга, шунингдек қонунга хилоф ҳаракатлар содир этишга мажбур қилиш –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-719-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

220-модда. Озодликдан маҳрум қилиш жазосини ижро этиш муассасаларининг ишини издан чиқарувчи ҳаракатлар

Озодликдан маҳрум қилиш жазосини ўтаётган шахснинг мажмуларни террор қилиш ёки маъмурият вакилларига ҳужум қилишда, шунингдек, бундай мақсадларда жинодий гуруҳлар ташкил қилиш ёки шундай гуруҳлар фаолиятида фаол қатнашишда ифодаланадиган озодликдан маҳрум қилиш жазосини ижро этиш муассасасининг ишини издан чиқарувчи ҳаракатлари –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) ўта хавфли рецидивист;
- б) ағир ёки ўта ағир жинояти учун ҳукм қилинган шахс;
- в) бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилган бўлса, – беш йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

221-модда. Жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг қонуний талабларига буйсунмаслик

Озодликдан маҳрум қилиш жойида жазони ўтаётган шахсининг жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг қонуний талабларига буйсунмаслиги ёхуд маъмуриятининг ўз фаолиятини амалга оширишига бошқача йўсинда тўсқинлик қилиши, башарти, маҳкумга нисбатан бир йил мобайнида жазони ўташ тартиби талабларини бузганлиги учун жазони ижро этиш колониясининг қарцерига ўтказиш тариқасидаги жазо қўлланилганидан ёки турмага ўтказилганидан кейин содир этилса, –

уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Ўша қилмишлар:

- а) ўта хавфли рецидивист;
 - б) оғир ёки ўта оғир жинояти учун ҳукм этилган шахс томонидан содир этилган бўлса, –
- уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

222-модда. Қамоқдан ёки қўриқлов остидаги сақлаш жойидан қочиш

Қамоқда сақланаётган ёки озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаётган шахсининг қамоқдан ёки қўриқлов остидаги сақлаш жойидан қочиши –

беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Қочиш:

- а) баданга энгил ёки ўртача оғир шикаст етказган ҳолда;
 - б) ўта хавфли рецидивист томонидан,
 - в) бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилган бўлса, –
- беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

223-модда. Қонунга хилоф равишда чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш

Белгиланган тартибни бузиб чет элга чиқиш ёки Ўзбекистон Республикасига кириш ёхуд чегарадан ўтиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 15 декабрдаги ЎРҚ–70-сонли ва 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2006 йил, 51–52-сон, 498-модда; ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Ўша ҳаракатлар:

- а) чегарани ёриб ўтиш йўли билан;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- в) такронан ёки хавфли рецидивист томонидан;
- г) чет элга чиқиши учун махсус келишув талаб қилинадиган мансабдор шахс томонидан;

д) Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи белгиланган тартибда чекланган шахс томонидан содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–345-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида назарда тутилган сиёсий бошлана ҳуқуқидан фойдаланиш учун кириш ҳужжатларини тегишли даражада расмийлаштирмасдан Ўзбекистон Республикасига келган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар жавобгарликдан озод қилинади.

224-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги ЎРҚ–579-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда)

225-модда. Ҳарбий ёки муқобил хизматдан бўйин товлаш

Фуқароларнинг муддатли ҳарбий хизмат ёки муқобил хизматга чақирувдан, сафарбарлик чақируви резерви хизмати сафига олиниш ёхуд хизматни Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари резервида ўташдан узрли сабабсиз бўйин товлаши, шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ўша ҳаракатлар:

- а) ўз баданига шикаст етказиш;
 - б) ҳужжатларни қалбакилаштириш ёки бошқача алдаш йўли билан содир этилган бўлса, –
- базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларига сафарбарлик буйича чақирувдан бўйин товлаши –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

226-модда. Маъмурий назорат қоидаларини бузиш

Устидан маъмурий назорат ўрнатилган шахсининг маъмурий назорат қоидаларини бузиши, маъмур шахсга

шундай қилмиш учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Маъмурий назорат қоидаларини бузиш:

а) маъмурий назоратдан бўйин товлаш мақсадида ўз истиқомат жойини ўзбошимчилик билан ташлаб кетиш;

б) маъмурий назорат озодликдан маҳрум қилиш жойларидан озод қилиш вақтида шахсга нисбатан ўрнатилган бўлиб, у ўзи танлаган яшаш жойига узрли сабабларсиз муайян муддатда етиб келмаслиги туфайли содир этилган бўлса, –

икки йилдан тўрт йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилдан тўрт йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

227-модда. Ҳужжатлар, штамплар, муҳрлар, бланкалари, автоматотранспорт воситаларининг ва улар тиркамаларининг (ярим тиркамаларининг) давлат рақам белгиларини эгаллаш, нобуд қилиш, уларга шикаст етказиш ёки уларни яшириш*

Корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг қатъий ҳисобидagi ҳужжатлар, штамплар, муҳрлар, бланкалари, шунингдек, автоматотранспорт воситаларининг ва улар тиркамаларининг (ярим тиркамаларининг) давлат рақам белгиларини эгаллаш, худди шунингдек уларни нобуд қилиш, уларга шикаст етказиш, уларни яшириш ғаразгўйлик ёки бошқа паст ниятларда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 8 сентябрдаги ўРҚ-215-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – ўР ҚХТ, 2009 йил, 37-сон, 402-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракатлар:

а) паспорт ёки идентификацияловчи ID-карта, ҳарбий билет ёки бошқа муҳим шахсий ҳужжатларга нисбатан ёхуд ўта муҳим аҳамиятга эга бўлган ҳужжатлар, штамплар, муҳрлар, бланкаларга нисбатан содир этилган бўлса; *(Иккинчи қисм диспозициясининг «а» банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ўРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – КММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

б) оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача

озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-й-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда)

228-модда. Ҳужжатлар, штамплар, муҳрлар, бланкалар тайёрлаш, уларни қалбакилаштириш, сотиш ёки улардан фойдаланиш

Сохталаштирувчининг ўзи ёки бошқа шахс фойдаланиши мақсадида муайян ҳуқуқ берадиган ёки муайян мажбуриятдан озод этадиган расмий ҳужжатлар тайёрлаш ёки расмий ҳужжатларни қалбакилаштириши ёхуд бундай ҳужжатларни сотиши, шундай мақсадларда корхона, муассаса ёки ташкилотнинг қалбаки штамплари, муҳрлари, бланкаларини тайёрлаш ёхуд сотиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракатлар:

а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Ҳужжатнинг қалбаки эканлигини била туриб, ундан фойдаланиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилгача озодликни чеклаш ёки икки йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-й-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда)

228¹-модда. Давлат проба тамгаларини тайёрлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Ғаразгўйлик ёки бошқа шахсий манфаатларни кузлаб давлат проба тамгасини қонунга хилоф равишда тайёрлаш, ўтказиш ёки ундан фойдаланиш, шунингдек уни қалбакилаштириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 8 сентябрдаги ўРҚ-215-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2009 йил, 37-сон, 402-модда.

2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракатлар:

а) такроран;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

уч юз соатдан уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5-6-сон, 153-модда; 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

229-модда. Ўзбошимчалик

Ўзбошимчалик, яъни ҳақиқий ёки фараз қилинган ҳуқуқларни ўзбошимчалик билан амалга ошириш фуқароларнинг ҳуқуқлари ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига ёхуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёки жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

229¹-модда. Ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш

Ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш, шу жумладан ушбу ер участкаларига нисбатан қонуний ҳуқуқлари мавжуд бўлмаган ҳолда улардан фойдаланиш, ҳудди шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Суғориладиган ер участкаларини уларда қурилиш ишларини амалга оширган ҳолда ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд икки йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Биринчи марта жиноят содир этган шахсга нисбатан, агар у ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкасининг қайтарилишини жиноят аниқланган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда таъминласа ҳамда ўзбошимчалик билан эгаллаб олишнинг оқибатларини баргараф этса, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 ав-

густдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

229²-модда. Диний таълимотдан сабоқ бериш тартибини бузиш

Махсус диний маълумоти бўлмайд туриб ва диний ташкилот бошқаруви марказий органининг рухсатисиз диний таълимотдан сабоқ бериш, ҳудди шунингдек хусусий тартибда диний таълимотдан сабоқ бериш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

229³-модда. Белгиланган тақиқларни (чекловларни) бузган ҳолда биноларни, иншоотларни ёки бошқа объектларни қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлаш

Шаҳарсозлик тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ биноларни, иншоотларни ёки бошқа объектларни қуриш, реконструкция қилиш ва капитал таъмирлашга тақиқлар (чекловлар) белгиланган зоналарда ушбу ишларни бажариш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Давлат муҳофазасига олинган моддий маданий мерос кучмас мулк объектларининг қўриқланадиган теграларида, алоҳида муҳофаза қилинадиган тарихий-маданий ҳудудларда, шу жумладан ўзининг тарихий-маданий қимматига кўра Умумжаҳон мероси рўйхатида киритилган ҳудудларда ва уларнинг қўриқланадиган теграларида моддий маданий мерос объектлари ҳисобланмаган бинолар, иншоотлар ҳамда бошқа объектларни белгиланган тартибда рухсатнома олмасдан қуриш ёки бузиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 августдаги УРҚ-560-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 652-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 29 декабрдаги УРҚ-396-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2015 йил, 52-сон, 645-модда)

229^а-модда. Ер бериш тартибини бузиш

Ер бериш тартибини бузиш, шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) тақроран содир этилган бўлса;
б) суғориладиган ерларнинг қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда)

229^б-модда. Ер участкасини ноқонуний олиб қўйиш

Ер участкасини ноқонуний олиб қўйиш шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан икки юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ер участкасининг ноқонуний олиб қўйилиши олиб қўйилаётган ер участкасидаги биноларни, бошқа иморатларни, иншоотларни ёки дов-дарахтларни ёхуд уларнинг қисмларини, мазкур мол-мулкнинг бозор қиймати, шунингдек унинг мулкдорига бундай олиб қўйиш муносабати билан етказилган зараринг ўрни олдиндан ва тулиқ қопланмаган ҳолда бузиб ташлашга сабаб бўлса, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин ёки анча миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Худди шундай ҳаракатлар кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Худди шундай ҳаракатлар кўпчилик учун хавфли бўлган усулда ёки жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ-667-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/667/0035-сон)

229^в-модда. Суғориладиган ер участкасига ёки унинг бир қисмига бўлган ҳуқуқни сотиш ёхуд қонунга хилоф равишда бошқача тарзда ўта шахсга бериш

Суғориладиган ер участкасига ёки унинг бир қисмига бўлган ҳуқуқни сотиш ёхуд қонунга хилоф равишда бошқача тарзда ўта шахсга бериш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз бараваридан беш юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

а) ерларга кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бирик-тириб;

в) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

г) хизмат мавқеидан фойдаланиб содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

а) ерларга жуда кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса;

б) ўта хавфли рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кузлаб содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган жиноятни биринчи марта содир этган шахсга нисбатан, агар у ер участкасининг қайтарилишини ҳамда ернинг қишлоқ хўжалиги оборотида киритилишини таъминласа, озодликни чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тарихидаги жазо қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

XVI баб. ОДИЛ СУДЛОВГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

230-модда. Айбсиз кишини жавобгарликка тортиш

Суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан айбсизлиги аён бўлган шахсни ижтимоий хавфли қилмишни содир этганлиқда айблаб жавобгарликка тортиш, –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил

10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракат оғир ёки ўта оғир ижтимоий хавфли қилиш содир этганлиқда айблаб содир этилса, – беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

230¹-модда. Далилларни сохталаштириш (қалбакилаштириш)

Исботлашни амалга ошираётган шахслар ёки исботлашда иштирок этиш учун жалб қилинаётган шахслар томонидан далилларнинг терговга қадар текширув ва жиноят ишлари материаллари бўйича далилларни тўплаш, текшириш ва баҳолаш чоғида ғаразли ёки бошқа паст ниятларда ҳужжатларга ёхуд ашёларга била туриб елгон маълумотларни киритишда ва ўзга бузиб қўрсатишларда намоён бўладиган сохталаштирилиши (қалбакилаштирилиши), –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса;

б) шахсни ушлаб туришга, қамоққа олишга, жиноий жавобгарликка тортишга ёки жиноий жавобгарлиқдан озод этишга, ҳукм қилишга ёхуд оқлашга сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, беш йилдан етти йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Оғир ёки ўта оғир жиноят тўғрисидаги жиноят иши бўйича далилларни сохталаштириш (қалбакилаштириш), худди шунингдек далилларни сохталаштириш (қалбакилаштириш) оғир оқибатларга олиб келган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, етти йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ-470-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)

230²-модда. Тезкор-қидирув фаолияти натижаларини сохталаштириш (қалбакилаштириш)

Жиноятни содир этишга алоқаси йўқлиги олдиндан аён бўлган шахсни жиноий таъқиб қилиш мақсадида ёхуд шахснинг шаъни, қадр-қиммати ва ишчанлик обрўсига зарар етказиш мақсадида тезкор-қидирув фаолияти натижаларини тезкор қидирув тадбирларини амалга оширишга ваколатли шахслар томонидан сохталаштириш (қалбакилаштириш), –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмишлар ахборотни ноошқора олиш учун мўлжалланган махсус техника воситаларидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ-470-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)

231-модда. Адолатсиз ҳукм, ҳал қилув қарори, ажрим ёки қарор чиқариш

Олдиндан била туриб, адолатсиз ҳукми, ҳал қилув қарори, ажрим ёки қарор чиқариш –

икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракат одам ўлишига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

232-модда. Суд ҳужжатини ижро этмаслик

Муайян ҳаракатларни содир этиш ёхуд уларни содир этишдан ўзини тийиш мажбуриятини юқловчи суд ҳужжатини бажаришдан бўйин товланиш маъмурий жазо қўлланилганидан кейин давом эттириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилгача озодлиқни чеклаш ёки бир йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)

Уша қилмишлар мансабдор шахс томонидан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

232¹-модда. Суд ҳужжатларини ва бошқа органлар ҳужжатларини мажбурий ижро этиш жараёнига аралashiш

Суд ҳужжатларини ва бошқа органлар ҳужжатларини мажбурий ижро этиш жараёнига аралashiш, яъни ижро ҳужжатининг ижро этилишига тўсқинлик қилишни ёки давлат ижрочисига турли шаклда қонунга хилоф равишда таъсир ўтказишни маъмурий жазо қўлланилганидан кейин давом эттириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтиш соатдан тўрт юз саксон соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликдан чеклаш ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба қилмишлар мансабдор шахс томонидан содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ–762-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)

233-модда. Банд солинган мулкни қонунга хилоф равишда тасарруф этиш

Банд солинган мулкни қонунга хилоф равишда тасарруф этиш, яъни банд солинган ёхуд гаровга қўйилган мулкни ишониб топшириб қўйилган шахс томонидан қонунга хилоф равишда ўзлаштириш, растрата қилиш, яшириш, нобуд қилиш ёки унга шикаст етказиш анча миқдорда зарар етказишига сабаб бўлса, ҳудди шунингдек банк ёки бошқа кредит ташкилоти ходими томонидан банд солинган пул маблағлари (омонатлари) билан банк операцияларини амалга ошириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд икки йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Етказилган моддий зарар уч қарра миқдоридан қопланган тақдирда, озодликдан чеклаш ва озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо қўлланилмайди. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

234-модда. Қонунга хилоф равишда ушлаб туриш ёки ҳибсга олиш

Била туриб, қонунга хилоф равишда ушлаб туриш, яъни терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан қонуний асосга эга бўлмаган ҳолда шахс эркинлигининг қисқа муддатга чекланиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача озодликдан чеклаш ёхуд бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2019 йил 23 майдаги УРҚ–542-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Била туриб, қонунга хилоф равишда ҳибсга олиш ёки ҳибсда сақлаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

235-модда. Қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш

Қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш, яъни маъмурий қамоққа олинган шахсга, шунингдек гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, маҳкумга, гувоҳга, жабрланувчига, жиноят процессининг бошқа иштирокчисига ёхуд уларнинг яқин қариндошларига улардан ёки бошқа учинчи шахсдан бирор-бир ҳаракатни содир этишга мажбурлаш мақсадида ҳуқуқни муҳофазга қилувчи органининг ёки бошқа давлат органининг ходими томонидан ёхуд унинг далолатчилигида ёки хабардорлигида ёхуд индамай берган розилиги билан бошқа шахслар томонидан қўриқитиш, уриш, дўппослаш, қийнаш, азоб бериш йўли билан ёки қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар воситасида содир этилган қонунга хилоф руҳий, психологик, жисмоний босим ўтказиш ёки бошқача тарзда босим ўтказиш, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракатлар:

а) ҳаёт ва соғлиқ учун хавфли бўлган зўриқилиш қўллаган ҳолда ёхуд шундай зўриқилиш қўллаш таҳдиди билан;

б) миллий, ирқий, диний ёки ижтимоий камситиш замирига асосланган ҳар қандай сабаб бўйича;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан;

г) такроран;

д) кесак шахсга ёки ночор аҳволдаги шахсга, вояга етмаган шахсга ёхуд ҳамиладорлиги айбдорга аён бўлган аёлга нисбатан;

е) икки ёки андан ортиқ шахсга нисбатан;

ж) ҳаётга ва соғлиққа зарар етказиши мумкин бўлган ашёлар қўлланилиб;

з) далилларинон сохташтириш (қалбакилаштириш) мақсадида содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар баданга оғир шикаст етказишига ёхуд бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ–470-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)

236-модда. Тергов қилишга ёки суд ишларини ҳал этишга аралашшиш

Тергов қилишга ёки суд ишларини ҳал этишга аралашшиш, яъни ишни ҳар томонлама, тўла ва холисона ўрганилишига тўққинлик қилиш мақсадида суриштирувчи, терговчи ёки прокурорга ёхуд адолатсиз ҳукми, ҳал қилув қарори, ажрим ёки қарор чиқарилишига эришиш мақсадида судьяга турли шаклда қонунга хилоф равишда таъсир ўтказиш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракат мансабдор шахс томонидан содир этилган бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум этиб, уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

237-модда. Ёлғон хабар бериш

Ёлғон хабар бериш, яъни жиноят тўғрисида била туриб ёлғон хабар бериш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракат:

а) айбловнинг сунъий далиллариини вужудга келтирган ҳолда;

б) ғаразғўйлик ниятларида;

в) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб;

г) оғир ёки ўта оғир жиноят содир этишда айблаб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракат оғир оқибатларга сабаб бўлса, – саккиз йилдан ўн йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ-470-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда*)

238-модда. Ёлғон гувоҳлик бериш

Ёлғон гувоҳлик бериш, яъни суриштирув олиб бориш, дастлабки тергов чоғида ёки судда гувоҳнинг ёки жабрланувчининг била туриб ёлғон кўрсатув бериши ёхуд экспертнинг била туриб ёлғон хулоса бериши, худди шунингдек таржимоннинг бир тилдан иккинчи тилга била туриб нотўғри таржима қилиши –

уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

Суриштирув олиб бориш, дастлабки тергов ёхуд ишни судда кўриш чоғида ёлғон кўрсатувлар бериш учун гувоҳни ёки жабрланувчини ёки ёлғон хулоса бериш учун экспертни ёхуд нотўғри таржима қилиш учун таржимонни пора эвазига оғдириб олиш, худди шунингдек уларга ёки уларнинг яқин қариндошларига руҳий, психологик, жисмоний таъсир кўрсатиш ёки бошқача тарзда таъсир кўрсатиш орқали ёлғон кўрсатув беришга мажбур қилиш –

уч йилдан беш йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданиннг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) уюшган гуруҳ манфаатларини кўзлаб;

б) оғир ёки ўта оғир жиноят содир этишда айблаб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ-470-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда*)

239-модда. Суриштирув ёки дастлабки тергов маълумотларини ошкор қилиш

Суриштирув ёки дастлабки тергов маълумотларини суриштирувчи, терговчи ёки прокурорнинг руҳсатисиз ошкор қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёхуд уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

240-модда. Жиноят процессини юритиш қатнашчиларининг ўз зиммасидаги вазифани бажаришдан бўйин товлаши

Терговга қадар текширув, суриштирув олиб бориш, дастлабки тергов вақтида ёки судда гувоҳ ёки жабрланувчининг кўрсатув беришни ёхуд экспертнинг хулоса беришни рад этиши ёки бу ишдан бўйин товлаши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг яқин қариндошлари гувоҳлик кўрсатуви беришни рад этганлиги ёки бундан бўйин товланганлиги учун, шунингдек гувоҳ ўзига қарши кўрсатув беришни рад этганда жавобгарликка тортилмайдилар. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 514-модда*)

241-модда. Жиноят ҳақида хабар бермаслик ёки уни яшириш

Тайёргарлик кўрилатган ёки содир этилган оғир ёки ўта оғир жиноят ҳақида аниқ билгани ҳолда хабар бермаслик – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинмиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Оғир ёки ўта оғир жиноятларни олдиндан ваъда бермасдан яшириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

241¹-модда. Жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириш

Жиноятлар тўғрисидаги аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ёки кўриб чиқиш хизмат вазифаларига кирадиган мансабдор шахсининг жиноятни ҳисобга олишдан қасддан яшириши, – икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилимиш:

- а) такроран содир этилган бўлса;
- б) бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилган бўлса;
- в) оғир оқибатларга сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 сентябрдаги ЎРҚ-181-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 20 июлдаги ЎРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 390-модда; 2018 йил, 29-сон, 591-модда)

**Олтинчи бўлим. ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИ
ВА ЖАМОАТ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР****XVII боб. ЖАМОАТ ХАВФСИЗЛИГИГА
ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР****242-модда. Жиноий уюшма ташкил этиш**

Жиноий уюшма ташкил этиш, яъни жиноий уюшма ёхуд унинг бўлинмаларини тузиш ёки унга раҳбарлик қилиш, шунингдек, уларнинг мавжуд бўлиши ва ишлаб туришини таъминлашга қаратилган фаолият –

ун беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади

Уюшган қуролли гуруҳ тузиш, шунингдек унга раҳбарлик қилиш ёки унда иштирок этиш –

ун йилдан ун беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

**243-модда. Жиноий фаолиятдан олинган даро-
мадларни легаллаштириш**

Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштириш, яъни мулк (пул маблағлари ёки бошқа мол-мулк) жиноий фаолият натижасида топилган бўлса, уни ўтказиш, мулкка айлантириш ёхуд алмаштириш йўли билан унинг келиб чиқишига қонуний тус бериш, худди шунингдек бундай пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкнинг асл хусусиятини, манбаини, турган жойини, тасарруф этиш, кўчириш усулини, пул маблағларига ёки бошқа мол-мулкка бўлган ҳақиқий эгаллик ҳуқуқларини ёки унинг кимга қарашлилигини яшириш ёхуд сир сақлаш, –

беш йилдан ун йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги ЎРҚ-223-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда)

244-модда. Оммавий тартибсизликлар

Оммавий тартибсизликларга ва фуқароларга нисбатан зуравонлик қилишга омма олдида даъват қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб,

б) оммавий ахборот воситаларидан, телекоммуникациялар тармоқларидан, Интернет жаҳон ахборот тармоғидан, шунингдек матнни кўпайтиришнинг босма ёки бошқа усулларидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд беш йилдан ун йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 30 мартдаги ЎРҚ-679-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 30.03.2021 й., 03/21/679/0256-сон)

Қурол ёки қурол сифатида фойдаланиладиган бошқа нарсаларни ишлатиб ёхуд ишлатиш билан қўрқитиб шахсга нисбатан зўрлик ишлатиш, қирғин солиш, ўт қўйиш, мулкка шикаст етказиш ёки уни нобуд қилиш, ҳокимият вакилига қаршилик кўрсатиш орқали содир этилган оммавий тартибсизликлар ташкил қилиш, шунингдек, оммавий тартибсизликларда фаол қатнашиш –

ун йилдан ун беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

244¹-модда. Жамоат хавфсизлиги ва жамоат тартибига таҳдид соладиган материалларни тайёрлаш, сақлаш, тарқатиш ёки намойиш этиш

Диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган материалларни тайёрлаш ёки уларни тарқатиш мақсадида сақлаш, шунингдек диний-экстремистик, террорчилик ташкилотларининг атрибутларини ёки рамзий белгиларини тарқатиш ёхуд намойиш этиш мақсадида тайёрлаш, сақлаш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликдан чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастлик ғоялари билан йўғрилган, қирғин солишга ёки фуқароларни зўрлик билан кўчириб юборишга даъват этадиган ёхуд аҳоли орасида ваҳима чиқаришга қаратилган маълумотлар ва материалларни ҳар қандай шаклда тарқатиш, худди шунингдек фуқаролар тотувлигини бузиш, тўхматона, вазиятни беқарорлаштирувчи уйдирмалар тарқатиш ҳамда жамиятда қарор топган хулқ-атвор қоидаларига ва жамоат хавфсизлигига қарши қаратилган бошқа қилмишларни содир этиш мақсадида диндан фойдаланиш, шунингдек диний-экстремистик, террорчилик ташкилотларининг атрибутларини ёки рамзий белгиларини тарқатиш ёхуд намойиш этиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари таҳририда* – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида кўрсатилган ҳаракатлар:

а) олдиндан тил бириктириб ёки бир гуруҳ шахслар томонидан;

б) хизмат мавқеидан фойдаланиб;

в) диний ташкилотлардан, шунингдек чет эл давлатлари, ташкилотлари ва фуқароларидан олинган молиявий ёки бошқа моддий ёрдамдан фойдаланиб;

г) оммавий ахборот воситаларидан ёхуд телекоммуникация тармоқларидан, шунингдек Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиб содир этилган бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли Қонуни билан киритилган; 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2005 йил 28 декабрдаги ЎРҚ-405-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли қонунлари таҳририда* – ЎР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; ЎР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда;)

244²-модда. Диний экстремистик, сепаратистик, фундаменталистик ёки бошқа тақиқланган ташкилотлар тузиш, уларга раҳбарлик қилиш, уларда иштирок этиш

Диний экстремистик, сепаратистик, фундаменталистик ёки бошқа тақиқланган ташкилотлар тузиш, уларга раҳбарлик қилиш, уларда иштирок этиш – беш йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса;

б) волега етмаган шахсни жалб этган ҳолда содир этилган бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли Қонуни таҳририда* – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Башарти шахс тақиқланган ташкилотлар мавжудлиги тўғрисида ўз ихтиёри билан хабар қилган ва жиноятни очишга ёрдам берган бўлса, у ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган жиноят учун жавобгарликдан озод қилинади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-I-сонли Қонуни билан киритилган; 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни таҳририда* – ЎР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда)

244³-модда. Диний мазмундаги материалларни қонунга хилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, олиб кириш ёки тарқатиш

Диний мазмундаги материалларни тарқатиш мақсадида қонунга хилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олиб кириш ёки тарқатиш, шундай қилмишлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 22 июндаги ЎРҚ-37-сонли Қонуни билан киритилган* – ЎР ҚХТ, 2006 йил, 25-26-сон, 226-модда)

244⁴-модда. Учувчисиз учадиган аппаратларни қонунга хилоф равишда олиб кириш, ўтказиш, олиш, сақлаш ёки улардан фойдаланиш

Учувчисиз учадиган аппаратларни, уларнинг бутловчи ва эҳтиёт қисмларини қонунга хилоф равишда олиб кириш, ўтказиш, олиш, сақлаш ёки улардан фойдаланиш, – уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) шахсининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланиб;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса;

г) баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракатлар одам ўлишига сабаб бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракатлар:

а) одамлар ўлимига;

б) ҳалокатга;

в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатларни содир этган шахс, агар у учувчисиз учадиган аппаратларни, уларнинг бутловчи ва эҳтиёт қисмларини ўз ихтиёри билан топширса, жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда)

244³-модда. Карантинли ва инсон учун хавфли бўлган бошқа юқумли касалликлар тарқалиши ҳақида ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тарқатиш

Карантинли ва инсон учун хавфли бўлган бошқа юқумли касалликларнинг пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши шароитида карантинли ва инсон учун хавфли бўлган бошқа юқумли касалликлар тарқалиши ҳақида ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тарқатиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган маълумотларни нашр қилиш ёки бошқача усулда кўпайтирилган матнда ёки оммавий ахборот воситалари, шунингдек Интернет бутунжаҳон ахборот тармоғи орқали тарқатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 мартдаги УРҚ-613-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон)

244⁴-модда. Ёлгон ахборот тарқатиш

Шахсининг қадр-қиммати камситилишига ёки унинг обрўсизлантеририлишига олиб келадиган ёлгон ахборотни тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки юз қирқ соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади.

Жамоат тартибига ёки хавфсизлигига таҳдид солувачи ёлгон ахборотни тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, ушбу Кодекснинг 244¹-моддасида назарда тутилган жиноят аломатлари мавжуд бўлмаган тақдирда, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилгандан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан,

б) кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

а) оммавий тадбирлар жараёнида ёки фавқулодда вазият ҳолатида;

б) жуда кўп миқдорда зарар етказилган ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлган ҳолда;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача озодликни чеклаш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

245-модда. Шахсни гаров сифатида тутқунликка олиш

Гаров сифатида тутқунликка олинган шахсни озод қилиш шarti билан давлат, халқро ташкилот, жисмоний ёки юридик шахсдан бирон-бир ҳаракат содир этиш ёки бирон-бир ҳаракат содир этишдан ўзини тийиб туришни талаб қилиш мақсадида шахсни гаров тариқасида тутқунликка олиш ёки тутқунликда ушлаб туриш, ушбу Кодекснинг 155, 165-моддаларида назарда тутилган аломатлар бўлмаса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушба ҳаракатлар:

а) вояга етмаган шахсга нисбатан;

б) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан содир этилган бўлса;

в) оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

246-модда. Контрабанда

Контрабанда, яъни божхона назоратини четлаб ёки божхона назоратидан яшириб ёхуд божхона ҳужжатлари ёки воситаларига ўхшатиб ясалган ҳужжатлардан алдаш

йўли билан фойдаланиб, декларациясиз ёки бошқа номга ёзилган декларациядан фойдаланиб, кучли таъсир қилувчи, заҳарли, заҳарловчи, портловчи моддалар, радиоактив материаллар, портлатиш қурilmалари, қурол-ароғ, ўқотар қуролни, ўқ-дориларни ёки ўқотар қуролнинг асосий қисmlарини, шунингдек гивандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ёки диний экстремизм, сепаратизм ва ақидапарастликни тарғиб қилувчи материалларни Ўзбекистон Республикасининг боғжона чегарасидан ўтказиш –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 февралдаги ўРҚ–673-сонли ва 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – ҚММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон; ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

Ядровий, кимёвий, биологик ва оммавий қиргин қуролнинг бошқа турларини, шундай қуролларни яратишда фойдаланилиши мумкинлиги аён бўлган материал ва молмаларни, радиоактив материалларни, шунингдек гивандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни кўп миқдорда контрабанда қилиш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 30 августдаги 281-қонли, 1998 йил 1 майдаги 621-қонли, 1998 йил 29 августдаги 681-қонли, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги ўРҚ–405-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги ўРҚ–503-сонли қонунлари тахририда – ўР ОМА, 1996 йил, 9-сон, 144-модда; 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда, 9-сон, 181-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; ўР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

247-модда. **Ўқотар қуролни, ўқ-дориларни, ўқотар қуролнинг асосий қисmlарини, портловчи моддаларни, портлатиш воситаларини ёки портлатиш қурilmаларини қонунга хилоф равишда эгаллаш***

Ўқотар қуролни, ўқ-дориларни, ўқотар қуролнинг асосий қисmlарини, портловчи моддаларни, портлатиш воситаларини ёки портлатиш қурilmаларини ўғрилик ёки фирибгарлик йўли билан эгаллаш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ–389-сонли ва 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

Ўша ҳаракат:

а) тақроран;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) ўзлаштириш, растрата қилиш ёхуд мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан;

г) талончилик;

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон.

д) тамағирлик йўли билан содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:

а) босқинчилик йўли билан;

б) ўта хавfli рецидивист томонидан;

в) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

248-модда. **Ўқотар қуролнинг, ўқ-дориларнинг, ўқотар қурол асосий қисmlарининг, портловчи моддаларнинг, портлатиш воситаларининг ёки портлатиш қурilmаларининг қонунга хилоф муомаласи****

Тегишли лицензияларсиз ёки рухсатномаларсиз ўқотар қуролни, ўқ-дориларни, ўқотар қуролнинг асосий қисmlарини ишлаб чиқариш, таъмирлаш, олиш, сақлаш, олиб юриш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, шунингдек портловчи моддаларни, портлатиш воситаларини ёки портлатиш қурilmаларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, олиш, сақлаш, ташиш, улардан фойдаланиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ–389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги ўРҚ–421-сонли ва 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ўР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

Ўша ҳаракатлар тақроран ёки хавfli рецидивист томонидан содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўқотар қуролни, ўқ-дориларни, портловчи моддаларни ёки портлаш қурilmаларини ўтказиш, –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўшбу моддада назарда тутилган буюмларни ўз ихтиёри билан топширган шахс жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-I-сонли, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – ўР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

248¹-модда. **Учувчисиз учадиган аппаратларни сақлаш ва улардан фойдаланиш тартибини бузиш**

Учувчисиз учадиган аппаратларни сақлаш, улардан фойдаланиш ёки уларни бошқа шахсларга бериш

** Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон.

тартибини бузиш, шунингдек улардан бошқа мақсадларда фойдаланиш, –

уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан,

б) мансаб мавқеини суистеъмом қилиш йўли билан;

в) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса;

г) баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар одам ўлишига сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) одамлар ўлимига;

б) ҳалокатга;

в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ–534-сонли Қонуни билан қиртилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда)

249-модда. Қуролни ва унинг ўқ-дориларини сақлаш, олиб юриш, ташиш қоидаларини бузиш

Ўқотар қуролни ва унинг ўқ-дориларини, шунингдек пневматик қуролни, тигли совуқ қуролни (ов пичоқларини, ов ханжарчалари ва ханжарларни, рапирларни, шпагалар ва қилмичларни), улоқтириш қуролни (камонлар, арбалетлар ва найзаларни), сигнал берувчи қуролни сақлаш, олиб юриш, ташиш қоидаларини бузиш одамнинг ўлимига ёхуд бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликини чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й, 03/22/772/0460-сон)

250-модда. Портлаш хавфи бўлган моддалар ёки пиротехника буюмларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Портловчи, тез алангаланувчи, ўювчи моддаларни ёхуд пиротехника буюмларини сақлаш, ҳисобга олиш, улардан фойдаланиш, уларни ташиш, жўнатиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликини чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликини чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-Ў-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли қонуналари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

250^а-модда. Пиротехника буюмларининг қонунга хилоф муомаласи

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш анча миқдорда ёхуд шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтинчи соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликини чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонуналари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

а) кўп миқдорда;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

г) мансаб мавқеини суистеъмом қилиш йўли билан содир этилган бўлса;

д) баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликини чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

а) жуда кўп миқдорда;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кузлаб содир этилган бўлса;

в) одам ўлишига сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки ўтказиш:

- а) одамлар ўлимига;
 - б) бошқача сғир оқибатларнинг келиб чиқишига сабаб бўлса, –
- саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 22 сентябрдаги УРҚ–261-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 38-сон, 329-модда)

251-модда. Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга хилоф равишда эгаллаш

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ўғрилиқ ёки фирибгарлик йўли билан қонунга хилоф равишда эгаллаш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

- Ўша ҳаракат:
- а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 - б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
 - в) ўзлаштириш, растрата қилиш ёки мансаб мавқеини суиистеъмол қилиш йўли билан;
 - г) талончилик йўли билан;
 - д) тамағирлик йўли билан содир этилган бўлса, –
- беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

- Ўша ҳаракат:
- а) босқинчилик йўли билан;
 - б) кўп миқдорда;
 - в) уюшган гуруҳ ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

251¹-модда. Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни қонунга хилоф равишда муомалага киритиш

Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар ҳисобланмайдиган кучли таъсир қилувчи ёхуд заҳарли моддаларни ўтказиш мақсадида қонунга хилоф равишда тайёрлаш, қайта ишлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки жўнатиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда ўтказиш ёхуд уларни ўтказиш мақсадида тайёрлаш ёхуд қайта ишлаш учун асбоб-ускуналарни тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш, жўнатиш ёки ўтказиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд бир йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар тақроран ёки бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб содир этилган бўлса, –

беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўшбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар уюшган гуруҳ томонидан ёки кўп миқдорда содир этилган бўлса, –

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи, иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)*

Кучли таъсир қилувчи ёки заҳарли моддаларни ишлаб чиқариш, олиш, сақлаш, ҳисобга олиш, бериш, ташиш ёхуд жўнатиш қоидаларини бузиш, агар бу эҳтиёсизлик орқасида уларнинг ўғирланишига ёки бошқа тарзда жиддий зарар етказилишига олиб келган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 27 августдаги 671-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 9-сон, 171-модда)

252-модда. Радиоактив материалларни қонунга хилоф равишда эгаллаш

Радиоактив материалларни қонунга хилоф равишда эгаллаш, шу жумладан талончилик, ўғрилиқ, ўзлаштириш ёки растрата қилиш йўли билан ёхуд алдаш ёки ишонччи суиистеъмол қилиш йўли билан эгаллаш, худди шунингдек радиоактив материалларни қонунга хилоф равишда эгаллаш учун молиялаштириш, бевосита ёки билвосита ҳар қандай маблағ-воситаларни, ресурсларни бериш ёхуд йиғиш, бошқа хизматлар кўрсатиш –

икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

- Ўша ҳаракатлар:
- а) тақроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
 - б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) мансаб мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

- Ўша ҳаракатлар:
- а) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
 - б) ўта хавфли рецидивист томонидан;
 - в) тамағирлик йўли билан;

г) босқинчилик йўли билан;

д) ушбу Кодекснинг 155 ва 161-моддаларида назарда тутилган жиноятларни амалга ошириш мақсадида содир этилган бўлса, –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ўРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

253-модда. Радиоактив материаллардан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Радиоактив материалларни сақлаш, ҳисобга олиш, улардан фойдаланиш, уларни ташиш, жўнатиш ва улар билан муомалада бўлишнинг бошқа қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг элик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, уч йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги ўРҚ-389-сонли қонуни тахририда – ўР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

254-модда. Радиоактив материаллардан қонунга хилоф равишда фойдаланиш

Радиоактив материалларга қонунга хилоф равишда эга бўлиш, уларни сақлаш, улардан фойдаланиш, уларни бировга ўтказиш, қўринишини ўзгартириш, сочиб юбориш ёки бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан элик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ-389-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги ўРҚ-405-сонли қонуни тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ўР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

255-модда. Ядро қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Ядро энергияси билан боғлиқ объектлардан фойдаланиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг элик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликдан чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ўРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

255¹-модда. Бактериологик, кимёвий ва бошқа хил ялли қирғин қуроллари турларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга хилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этиш

Ўзбекистон Республикасининг ҳалқаро шартномалари билан тақиқланган бактериологик (биологик), кимёвий ва бошқа хил ялли қирғин қуроллари турларини ишлаб чиқиш, ишлаб чиқариш, тўплаш, олиш, бировга ўтказиш, сақлаш, қонунга хилоф равишда эгаллаш ва улар билан бошқа ҳаракатларни содир этиш –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – саккиз йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – ўР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

255²-модда. Нефть қувурларини, газ қувурларини, нефть ва газ маҳсулотлари қувурларини яроқсиз ҳолатга келтириш

Нефть қувурларини, газ қувурларини, нефть ва газ маҳсулотлари қувурларини, шунингдек технологик жиҳатдан улар билан боғлиқ бўлган объектларни, иншоотларни, алоқа, автоматика, сигнализация воситаларини қасдан бузиш, уларга шикаст етказиш ёки бошқа усул билан уларни фойдаланиш учун яроқсиз ҳолатга келтириш, агар ушбу ҳаракатлар уларнинг нормал ишлаши бузилишига олиб келса ёки олиб келиши мумкин бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликдан чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) тақроран;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) магистраль қувурларга нисбатан содир этилган бўлса;

г) кўп миқдорда зарар етказилишига;

д) баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Ўша ҳаракатлар:

а) одам ўлишига;

б) жуда кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, – беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) одамлар ўлимига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – саккиз йилдан ун йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*)

256-модда. Тадқиқот фаолиятини амалга ошириш-да хавфсизлик қоидаларини бузиш

Илмий тадқиқот ёки синов тажриба фаолиятини амалга ошириш вақтида хавфсизлик қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) хавфсизлик қоидаларига риоя қилиниши учун масъул шахс томонидан содир этилган бўлса;

б) кўп миқдорда зарар етказилишига сабаб бўлса, – икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, – уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

257-модда. Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

Техника хавфсизлиги, саноат санитарияси ёки меҳнатни муҳофаза қилишнинг бошқа қоидаларини шу қоидаларга риоя этилиши учун масъул бўлган шахс томонидан бузилиши ўртача оғир ёки оғир тан жароҳати етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача

озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;

б) бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

257¹-модда. Санитарияга оид қонунчиликни ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузиш

Санитарияга оид қонунчиликни ёки эпидемияга қарши кураш қоидаларини бузиш, шу жумладан карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши шароитида давлат санитария назорати органларининг тиббий текширувдан ўтиш ва даволаниш, карантинни ўташ учун белгиланган жойларга етиб бориш ва ушбу жойларни белгиланган муддат давомида тарқ этмаслик, касаллик юқиш хавфи мавжуд бўлган даврда мулоқотда бўлинган шахслар ва борилган жойлар ҳақидаги маълумотларни ошкор қилиш тўғрисидаги ёки бошқа қонуний талабларини узрли сабабларсиз бажармаслик одамларнинг оммавий касалланиши ёки захарланиши реал хавфини келтириб чиқарса ёхуд одамларнинг оммавий касалланишига ёки захарланишига олиб келса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солиш ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Модданинг نامи ва биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Ўша қилмиш одамнинг ўлимига сабаб бўлса, – икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш одамларнинг ўлимига сабаб бўлса, – етти йилдан ун йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 26 мартдаги УРҚ–613-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда, ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон*)

258-модда. Тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки

беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;
б) бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли ва 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

259-модда. Ёнгин хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Ёнгин хавфсизлиги қоидаларининг шу қоидалар бажарилиши учун масъул бўлган шахс томонидан бузилиши баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солиш ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одам ўлишига;
б) бошқа оғир оқибатлар келиб чиқишига сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли ва 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

259¹-модда. Ўта муҳим ва тоифаланган объектларнинг қўриқлишини таъминлашга доир мажбуриятларни бажармаслик

Ўта муҳим ва тоифаланган объектларнинг қўриқлишини таъминлашга доир мажбуриятларни корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг уларни бажаришига масъул бўлган мансабдор шахслари томонидан бажарилмаслиги, шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

XVIII боб. ТРАНСПОРТ ҲАРАКАТИ ВА УНДАН Фойдаланиш хавфсизлиги қарши жиноятлар

260-модда. Темир йўл, денгиз, дарё ёки ҳаво транспортининг ҳаракати ёки улардан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Транспорт воситасининг ҳаракат ёки ундан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларининг темир йўл, денгиз, дарё ёки ҳаво транспортини бошқарувчи шахс томонидан бузилиши баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Ўша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, –

саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одамлар ўлимига;
б) ҳалокатга,
в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)

260¹-модда. Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш (бундан самовий ҳудудда учувчисиз учадиган аппаратлардан фойдаланиш ҳоллари мустасно), шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, ҳудди шунингдек баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз эллик бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майддаги УРҚ-534-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда)*

Ўша ҳаракат одам ўлишига сабаб бўлса, –
уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракат:

а) одамлар ўлимига;
б) ҳалокатга;
в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда)

261-модда. Маст ҳолдаги шахснинг транспорт воситасини бошқаришига йўл қўйиш

Транспорт воситасидан фойдаланиш учун масъул шахснинг маст ҳолатдаги ёки гивандлик воситалари, уларнинг аналоглари, психотроп моддалар ёки шахснинг ақл-идрокига таъсир кўрсатувчи бошқа моддалар таъсири остида бўлган шахсни темир йўл, денгиз, дарё, ҳаво, автомобиль транспорти ёки бошқа транспорт воситасини бошқаришига йўл қўйиши баданга оғир шикаст etkazилишига ёхуд одам ўлишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

262-модда. Транспортни таъмирлаш ёки уни фойдаланишга чиқариш қоидаларини бузиш

Таъмирлаш ишларини бажараётган ёки транспорт воситасининг техник ҳолати ва ундан фойдаланилиши учун масъул бўлган шахснинг темир йўл, денгиз, дарё, ҳаво, автомобиль ёки бошқа транспорт воситасини, алоқа йўллари, сигнализация, алоқа воситалари ёки бошқа транспорт ускуналарини сифатсиз таъмирлаши, шунингдек транспорт воситасининг техника ҳолати жиҳатидан бузуқлигини била туриб, уни фойдаланишга чиқаришга рухсат бериши баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёхуд уч юз олтиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, –
икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша қилмиш:
а) одамлар ўлимига;
б) ҳалокатга;
в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)

263-модда. Темир йўл, денгиз, дарё, ҳаво транспорт воситаси ёки алоқа йўллари ни роқсиз ҳолатга келтириш

Темир йўл, денгиз, дарё ёки ҳаво транспорти воситалари, алоқа йўллари, улардаги иншоотлар, сигнализация қурилмалари, алоқа ёки бошқа транспорт ускуналарини қасдан бузиш, уларга шикаст etkazиш ёхуд уларни бошқа усулда фойдаланиш учун роқсиз ҳолатга келтириш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст etkazилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Уша ҳаракат одам ўлишига сабаб бўлса, –
беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:
а) одамлар ўлимига;
б) ҳалокатга;
в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

263'-модда. Ҳаво кемасидан фойдаланиш вақтида лазер нуруни йўналтириш орқали халақит бериш

Ҳаво кемасидан фойдаланиш вақтида ҳаво кемасига лазер нуруни йўналтириш орқали халақит бериш, шундай ҳаракат учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, шунингдек баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст etkazилишига сабаб бўлса, –

уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилгача озодликни чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракат одам ўлишига сабаб бўлса, –
уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:
а) одамлар ўлимига;
б) ҳалокатга;
в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

264-модда. Темир йўлнинг ҳаракатланадиган таркибини, ҳаво, денгиз ёки дарё кемасини олиб қочиш ёки эгаллаб олиш

Темир йўлнинг ҳаракатланадиган таркибини, ҳаво, денгиз ёки дарё кемасини олиб қочиш ёки эгаллаб олиш –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

б) зўрлик ишлатиб ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

265-модда. Халқаро учиш қоидаларини бузиш

Рухсатномада кўрсатилган учиш йўналишига, кўниш жойларига, ҳаво дарвозаларига, учиш баландлигига риоя қилмаслик ёки халқаро учиш қоидаларини бошқача тарзда бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

266-модда. Транспорт воситалари ҳаракати ёки улардан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Транспорт воситасини бошқарувчи шахс томонидан транспорт воситалари ҳаракати ёки улардан фойдаланиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, – муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

а) одамлар ўлимига;

б) ҳалокатга;

в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)

267-модда. Транспорт воситасини олиб қочиш

Транспорт воситасини олиб қочиш – беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) зўрлик ишлатиб ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиб;

г) транспорт воситасини талон-торож қилиш мақсадида ўғрилик ёки талончилик йўли билан содир этилган бўлса, – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

а) ўта хавфли рецидивист томонидан;

б) уюшган гуруҳ томонидан;

в) транспорт воситасини талон-торож қилиш мақсадида босқинчилик йўли билан содир этилган бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги ЎРҚ-416-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда)

268-модда. Транспортнинг хавфсиз ишлашини таъминлашга доир қоидаларини бузиш

Йўловчи, пиёда, велосипед, от-улов транспортининг ҳайдовчиси ёки йўл ҳаракатининг бошқа қатнашчлари томонидан, ушбу Кодекснинг 261–263, 265 ёки 266-моддаларида назарда тутилган шахслардан ташқари, ҳаракат хавфсизлиги қоидаларини ёки барча турдаги транспорт воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёҳуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракат одам ўлишига сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМГА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша ҳаракат:

а) одамлар ўлимига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

269-модда. Автомобиль йўлларида фойдаланиш ва уларни қўриқлаш қоидаларини бузиш

Автомобиль йўлларида фойдаланиш ва уларни қўриқлаш қоидаларини бузиш, яъни автомобиль йўлларида ва шу йўллар учун ажратилган минтақада тегишли рухсатсиз ер ости ва ер усти коммуникациялари ўтказиш, уларни таъмирлаш, бу ишларни бажаришнинг белгиланган шартлари ва муддатларига риоя қилмаслик, ўзбошимчалик билан арklar, тўсиқлар, шлагбаумлар ёки бошқа иншоотлар ўрнатиш, йўлларга материал ва бошқа нарсаларни уюб қўйиш, йўл устини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий

жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – *ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, –
уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Уша қилмиш:
а) одамларнинг ўлимига;
б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

ХІХ БОБ. ГИЁВАНДЛИК ВОСИТАЛАРИ ЁКИ ПСИХОТРОП МОДДАЛАР БИЛАН ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА МУОМАЛА ҚИЛИШДАН ИБОРАТ ЖИНОЯТЛАР

270-модда. Тақиқланган экинларни етиштириш

Тақиқланган экинларни, яъни кўкнор ёки мойли кўкнор, каннабис ўсимлиги ёхуд таркибда гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар бўлган экинларни қонунга хилоф равишда экиш ёки етиштириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима еки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Уша ҳаракат:
а) илгари гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
в) урғача қатталқдаги экин майдонида содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли қонунлари тахририда* – *ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Уша ҳаракат:
а) ўта хавфли рецидивист томонидан;
б) уюшган гуруҳ ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
в) қатта экин майдонида содир этилган бўлса, –
беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг*

2001 йил 29 августдаги 254–II-сонли Қонуни тахририда – *ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда*)

271-модда. Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни қонунга хилоф равишда эгаллаш*

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни қонунга хилоф равишда, ўғрилик ёки фибрибгарлик йўли билан эгаллаш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли қонунлари тахририда* – *ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда*)

Уша ҳаракат:
а) илгари гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс томонидан;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) ўзлаштириш ёки растрата қилиш йўли билан;
г) талончилик йўли билан;
д) мансаб мавқеини суистеъмол қилиб;
е) тамағирлик йўли билан;
ж) кўп миқдорда содир этилган бўлса, –
беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракат:
а) ўта хавфли рецидивист томонидан;
б) уюшган гуруҳ ёки унинг манфаатларини кўзлаб;
в) босқинчилик йўли билан содир этилган бўлса, –
ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.
(*Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254–II-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда*)

272-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832–I-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)

273-модда. Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзлаб қонунга хилоф равишда тайёрлаш, олиш, сақлаш ва бошқа ҳаракатлар қилиш, шунингдек уларни қонунга хилоф равишда ўтказиш**

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзлаб кўп

* Модданинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*

** Модданинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли Қонуни тахририда* – *ЎР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*

булмаган миқдорда қонунга хилоф равишда тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки жўнатиш, шунингдек уларни кўп булмаган миқдорда қонунга хилоф равишда ўтказиш –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қилмишлар озгинадан кўпроқ миқдорда содир этилган бўлса, –

беш йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар:

а) илгари гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс томонидан;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўташ жойларида;

г) ўқув ортларида ёки ўқувчилар, студентлар ўқув, спорт ёки жамоат тадбирларини ўтказадиган бошқа жойларда содир этилган бўлса, –

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни лабораторияларда ёхуд ўзганинг мулки ҳисобланган воситалар ва асбоб-уқуналардан ёки прекурсорлардан фойдаланган ҳолда қонунга хилоф равишда тайёрлаш ёки қайта ишлаш, шунингдек бундай воситаларни истеъмол қилиш ёки тарқатиш учун бангхоналар ташкил қилиш ёки сақлаш, шунингдек ушбу модданинг иккинчи ёки учинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар:

а) ўта хавфли рецидивист томонидан;

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни кўп миқдорда қонунга хилоф равишда сотиш –

ўн йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қилмишларни содир этган шахс ўз ихтиёри билан айбини бўйнига олиш тўғрисида ҳокимият органларига арз қилса ва гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни топширса, жазодан озод қилинади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли ва 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

274-модда. Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни истеъмол қилишга жалб этиш

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари психотроп ёки шахснинг ақл-идрокига таъсир этувчи бошқа моддаларни ҳар қандай шаклда истеъмол қилишга жалб этиш –

уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Уша ҳаракат:

а) илгари гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс томонидан;

б) озодликдан маҳрум қилиш жазосини ўташ жойларида;

в) икки ёки ундан ортиқ шахсга нисбатан содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

275-модда. Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар ишлаб чиқариш ёки улардан фойдаланиш қондаларини бузиш

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ҳисобга олиш, бериш, ташиш ёки жўнатишнинг белгиланган қондаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки беш йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

276-модда. Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзламай қонунга хилоф равишда тайёрлаш, эгаллаш, сақлаш ва бошқа ҳаракатлар*

Гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кўзламай, қонунга хилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, эгаллаш, ташиш ёки жўнатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёхуд бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Ўша қилмишлар:

а) кўп миқдорда;

б) илгари гиёвандлик воситалари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомала қилишдан иборат жиноятни содир этган шахс томонидан содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли қонун тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қилмишларни содир этган шахс ўз ихтиёри билан айбини бўйнига олиш тўғрисида ҳокимият органларига арз қилса ва гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддаларни топширса, жазодан озод қилинади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонун тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

XX боб. ЖАМОАТ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

277-модда. Безорилик

Безорилик, яъни жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик, уриш-дўппослаш, баданга енгил шикаст етказиш ёки ўзанинг мулғига шикаст етказиш ёхуд нобуд қилиш анча миқдорда зарар етказиш билан боғлиқ ҳолда содир этилса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Безорилик:

а) баданга уртача оғир шикаст етказиб;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан;

в) совуқ қурол ёки кишининг соғлиги учун амалда шикаст етказиши мумкин бўлган нарсаларни (қурол

сифатида) намойиш қилиб, уларни қўллаш билан кўрқитиб ёхуд қўллаб;

г) ўз мазмунига кўра умум эътироф этган ахлоқ қоидаларини намойишқорона менсимасликда ифодаланувчи ўтакетган беҳаёлик билан;

д) ёш бола, қария, ногиронлиги бўлган шахс ёки оғир аҳволдаги шахсларни ҳўрлаб; (Иккинчи қисмининг «д» банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майддаги УРҚ–770-сонли қонун тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

е) кўп миқдорда зарар етказиб, бировнинг мулкани нобуд қилиб ёки унга шикаст етказиб содир этилган бўлса, – уч юз соатдан уч юз олтимиш соатгача мажбурий жамоат ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонун тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Безорилик:

а) тақоран ёки хавфли рецидивист томонидан;

б) ўқотар қуроли намойиш қилиб, уни қўллаш билан кўрқитиб ёки қўллаб;

в) оммавий тадбирлар ўтказилаётган вақтда;

г) жамоат тартибини сақлаш вазифини бажариб турган ҳокимият вакили ёки жамоатчилик вакилига ёхуд безорилик ҳаракатларининг олдини олиш чорасини кўрган бошқа фуқароларга қаршилик кўрсатиб содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликни чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

278-модда. Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ҳамда ўтказиш

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни қонунга хилоф равишда ташкил этиш ёки ўтказиш, шу жумладан ана шундай ўйинлар учун қиморхоналар ташкил этиш ёки уларни сақлаш –

етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша ҳаракатлар:

а) тақоран ёки хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса,

б) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб, –

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларга жалб қилиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатгача мажбурий жамоат ишлари ёхуд икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли қонун тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ёки ўтказиш учун телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғи провайдерлари томонидан хизматлар курсатиш, тегишли дастурий таъминотдан нуска кўпайтириш, уни кўпайтириш, тарқатиш, шундай ҳаракатлар учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш беш бараваригача миқдорда жарима ёки уч юз соатдан уч юз олти соатгача мажбурий жамоат ишлари ёҳуд уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 сентябрдаги УРҚ-109-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2007 йил, 37–38-сон, 377-модда)

XX¹ БОБ. АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ СОҶАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР*

278¹-модда. Ахборотлаштириш қоидаларини бузиш

Ахборотлаштириш қоидаларини бузиш, яъни белгиланган ҳимоя чораларини кўрматган ҳолда ахборот тизимлари, маълумотлар базалари ва банкларини, ахборотга ишлов бериш ҳамда уни узатиш тизимларини яратиш, жорий этиш ва улардан фойдаланиш ҳамда ахборот тизимларидан рухсат билан фойдаланиш фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқладиган манфаатларига ёҳуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёҳуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

278²-модда. Компьютер ахборотидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш

Компьютер ахборотидан, яъни ахборот-ҳисоблаш тизимлари, тармоқлари ва уларнинг таркибий қисмлариданги ахборотлардан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш, агар ушбу ҳаракат ахборотнинг йўқ қилиб юборилиши, тўсиб қўйилиши, модификациялаштирилиши, ундан нуска кўчирилиши ёҳуд унинг қўлга киритилишига, электрон ҳисоблаш машиналари, электрон ҳисоблаш машиналари тизими ёки уларнинг тармоқлари ишининг бузилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш ёҳуд бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

Уша ҳаракат:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- в) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда;
- г) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки бир йилдан уч йилгача озодлиқни чеклаш ёҳуд уч йилгача озолиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

278³-модда. Компьютер тизимидан, шунингдек телекоммуникация тармоқларидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш учун махсус воситаларни ўтказиш мақсадини кўзлаб тайёрлаш ёҳуд ўтказиш ва тарқатиш

Ҳимояланган компьютер тизимидан, шунингдек телекоммуникация тармоқларидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш учун махсус дастурий ёки аппарат воситаларини ўтказиш мақсадини кўзлаб тайёрлаш ёҳуд ўтказиш ва тарқатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади. (Модданing номи ва биринчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Уша ҳаракатлар:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;
- б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;
- в) хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда;
- г) уюшган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кўзлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари билан жазоланади.

278⁴-модда. Компьютер ахборотини модификациялаштириш

Компьютер ахборотини модификациялаштириш, яъни компьютер тизимидан сақланган ахборотни қонунга хилоф равишда ўзгартириш, унга шикаст етказиш, уни ўчириш, худди шунингдек била туриб унга ёлғон ахборотни киритиш фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан қўриқладиган манфаатларига ёҳуд давлат ёки жамоат манфаатларига кўп миқдорда зарар ёҳуд жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилгача озодлиқни чеклаш ёҳуд икки йилгача озолиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

* XX¹ боб *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрдаги УРҚ-137-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 532-модда.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;
б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб,

в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса, –

бир йилдан икки йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан уч йилгача озодлики чеклаш ёки икки йилдан уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

278^а-модда. Компьютер саботаж

Ўзганинг компьютер ускунасини ёки хизматда фойдаланиладиган компьютер ускунасини қасддан ишдан чиқариш, худди шунингдек компьютер тизимини бузиш (компьютер саботаж) –

уч йилгача муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан тўрт юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача озодлики чеклаш ёхуд икки йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан содир этилган бўлса, –

икки йилдан уч йилгача ахлоқ тузатиш ишлари ёки икки йилдан уч йилгача озодлики чеклаш ёхуд икки йилдан уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

278^б-модда. Зарар келтирувчи дастурларни яратиш, ишлатиш ёки тарқатиш

Компьютер тизимида сақланаётган ёки узатилаётган ахборотни рухсатсиз йўқ қилиб юбориш, тўсиб қўйиш, модификациялаштириш, ундан нусха кўчириш ёки уни қўлга киритиш мақсадини кузлаб компьютер дастурларини яратиш ёки мавжуд дастурларга ўзгартиришлар киритиш, худди шунингдек махсус вирус дастурларини ишлаб чиқиш, улардан қасддан фойдаланиш ёки уларни қасддан тарқатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки икки йилгача озодлики чеклаш ёхуд икки йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) жуда кўп миқдорда зарар етказган ҳолда;

б) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

в) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

г) ушган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кузлаб содир этилган бўлса, –

икки йилдан уч йилгача озодлики чеклаш ёхуд икки йилдан уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ–389-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

278^в-модда. Телекоммуникация тармоғидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш

Ўрнатилган тармоқ тизимларини четлаб ўтган ҳолда телекоммуникация тармоғидан фойдаланиш ва халқаро трафикини ўтказиш мақсадида телекоммуникация тармоғидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш, шунингдек мазкур мақсадлар учун мулжалланган махсус дастурий ёки аппарат воситаларини қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) сақлаш ва уларнинг фойдаланиш курсатиши учун шароитлар яратиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача миқдорда жарима ёки бир йилдан уч йилгача озодлики чеклаш ёхуд уч йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан олдиндан тил бириктириб;

б) такроран ёки хавфли рецидивист томонидан;

в) хизмат мавқеидан фойдаланиб;

г) ушошган гуруҳ томонидан ёки унинг манфаатларини кузлаб содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан олти юз бараваригача миқдорда жарима ёки уч йилдан беш йилгача озодлики чеклаш ёхуд уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ–503-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚҚТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Еттинчи бўлим. ҲАРБИЙ ХИЗМАТНИ ЎТАШ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

XXI боб. БЎЙСУНИШ ВА ҲАРБИЙ ШАЪНГА РИОЯ ЭТИШ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

279-модда. Бўйсунмаслик

Бўйсунмаслик, яъни буйруқни бажаришдан очикдан очик бош тортиш, шунингдек, буйруқни бошқа тарзда қасддан бажармаслик –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

а) бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилган бўлса;

б) оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн беш йилгача озодлиқдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

280-модда. Буйруқни бажармаслик

Буйруқни эҳтиётсизлик орқасида бажармаслик кўп миқдорда зарар етказилиши ёки оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

икки йилгача хизмат юзасидан чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш билан жазоланади.

Уша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, – беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

281-модда. Бошлиққа қаршилиқ кўрсатиш ёки уни хизмат вазибаларини бузишга мажбур қилиш

Бошлиққа, шунингдек ҳарбий хизмат юзасидан ўзига юклатилган вазибаларни бажараётган бошқа шахсга қаршилиқ кўрсатиш ёки уни мазкур вазибаларни бузишга мажбур этиш –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёхуд бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- б) курул ишлатиб содир этилган бўлса;
- в) оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша ҳаракатлар жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

282-модда. Бошлиқни қўрқитиш

Жанговар вазиятда бошлиқни ўлдириш ёки зўрлик ишлатиш билан қўрқитиш, бундай ҳаракат амалга оширилиши учун етарли асослар мавжуд бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

283-модда. Баданга шикаст етказиш

Бошлиқни дўппослаш, унинг баданига енгил ёки ўртача оғир шикаст етказиш у ҳарбий хизмат юзасидан ўз вазибаларини бажарганлиги муносабати билан ёки бажараётган вақтда содир этилган бўлса, –

уч йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Баданга оғир шикаст етказиш, шунингдек, ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- б) курул ишлатиб содир этилган бўлса, –

уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳаракатлар жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

284-модда. Бўйсунувчининг ўз бошлиғини ёки бошлиқнинг ўзига бўйсунувчини ҳақорат қилиши

Бўйсунувчининг ўз бошлиғини, шунингдек, бошлиқнинг ўзига бўйсунувчини ҳақорат қилиши шундай ҳаракатлар учун интизомий жазо қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

285-модда. Бир-бирига тобе бўлмаган ҳарбий хизматчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларга оид устав қоидаларини бузиш

Бир-бирига тобе бўлмаган ҳарбий хизматчилар ўртасидаги ўзаро муносабатларга оид устав қоидаларини бузиш, яъни мунтазам ҳурлаш, азоб бериш, соғлиқнинг бузилишига сабаб бўлган баданга енгил шикаст етказиш ёки ўртача оғир шикаст етказиш, қонунга хилоф равишда озодликдан маҳрум қилиш –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёхуд бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша қилмиш:

- а) бир гуруҳ шахслар томонидан;
- б) курул ишлатиб содир этилган бўлса;
- в) баданга оғир шикаст етказилишга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

- а) одамларнинг ўлимига;
- б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда)*

286-модда. Мародёрлик

Мародёрлик, яъни ҳалок бўлганларнинг ёки ярадорларнинг буюжларини жанговар вазиятда эгаллаш, – беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**XXII боб. ҲАРБИЙ ХИЗМАТНИ УТАШ ТАРТИБИГА
ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР**

**287-модда. Ҳарбий қисм ёки хизмат жойини ўзбо-
шимчалик билан ташлаб кетиш**

Муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчисининг ҳарбий қисм ёки хизмат жойини ўзбошимчалик билан ташлаб кетиши, шунингдек, ҳарбий қисмдан қисқа муддатга рухсат берилганда, бошқа хизматга тайинланганда ёки бошқа хизмат жойига ўтказилганда, хизмат сафаридан, отпускадан ёки даволаш муассасасидан узрли сабабларсиз бир кеча-кундуздан ортиқ, лекин ўн кеча-кундуздан кўп бўлмаган муддат давомида хизмат жойида ҳозир бўлмаслиги, шундай қилмишлар учун интизомий жазо чораси қўлланилганидан кейин содир этилган бўлса, –

бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ–238-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчиси, офицерлар таркибидан бўлган шахс ёки ҳарбий хизматни контракт (шартнома) бўйича ўтаётган ҳарбий хизматчининг қисми ёки хизмат жойини ўзбошимчалик билан ташлаб кетиши, шунингдек узрли сабабларсиз белгиланган муддатдан ўн кеча-кундуздан ортиқ, лекин бир ойдан кўп бўлмаган муддат давомида хизмат жойига етиб келмаслиги –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ–238-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)

Ҳарбий қисм ёки хизмат жойини ўзбошимчалик билан ташлаб кетиш, шунингдек, хизматга белгиланган муддатдан узрли сабабларсиз бир ойдан ортиқ вақт ичида етиб келмаслик ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган шахслар томонидан содир этилган бўлса, –

беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу моддада назарда тутилган қилмишлар жанговар вазиятда содир этилган бўлса, муддатидан қатъи назар, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

288-модда. Дезертирлик

Дезертирлик, яъни ҳарбий хизматдан бутунлай бўйин товлаш мақсадида ҳарбий қисм ёки хизмат жойини ўзбошимчалик билан ташлаб кетиш, шунингдек, шу мақсадда хизмат жойига етиб келмаслик –

беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш офицерлар таркибидан бўлган шахс ёки ҳарбий хизматни контракт (шартнома) бўйича ўтаётган ҳарбий хизматчи томонидан содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ–238-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)

**289-модда. Ҳалок бўлаётган ҳарбий кемани
ташлаб кетиш**

Ҳалок бўлаётган ҳарбий кемани ўз хизмат вазифаларини охиригача бажармаган командир томонидан, шунингдек, командирнинг тегишли фармойиши бўлмагандан кема командаси таркибиданги шахс томонидан ташлаб кетилиши –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**290-модда. Ўзининг бирон аъзосини майиб қилиш
йўли билан ёки бошқа усулда ҳарбий
хизматдан бўйин товлаш**

Ўзининг бирон аъзосини майиб қилиш, яъни ҳарбий хизматчининг ўз баданига бирон шикаст етказиш йўли билан, шунингдек, ўзини елғондан касалликка солиб, ҳужжатларни қалбакилаштириш ёки бошқача алдаш йўли билан ҳарбий хизмат вазифаларини бажаришдан бўйин товлаши ёки бу вазифаларни бажаришдан бош тортиши –

бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша ҳаракат жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**291-модда. Қоровул хизматини ўташ қоидаларини
бузиш**

Қоровул (соқчилик) хизмати устав қоидаларини қоровул таркибига кирган шахс томонидан зарарли оқибатлар келтириб чиқарадиган тарзда бузиш, башарти, мазкур қоровул бундай оқибатларнинг олдини олиш учун тайинланган бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёхуд бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша қилмиш:

- а) баданга оғир шикаст етказилишига;
 - б) одам ўлишига;
 - в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
- беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**292-модда. Ички хизматни ўташ ёки гарнизонда
патруллик қилиш қоидаларини бузиш**

Ички хизмат устави қоидаларини, шунингдек, гарнизонда патруллик қилиш қоидаларини зарарли оқибатлар келтириб чиқарадиган тарзда бузиш, тегишли хизмат

бундай оқибатларнинг олдини олиш учун тайинланган бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

293-модда. Жанговар навбатчиликни ўташ қондаларини бузиш

Жанговар навбатчиликни ўташ (жанговар хизмат) қондаларини бузиш қўриқланаётган объекتلарга зарар етказилишига ёки жанговар топшириқ бажарилмай қолишига сабаб бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ўша қилмиш Ўзбекистон Республикасига тўсатдан қилинган ҳужумни ўз вақтида пайқамаганлик ёки даф этмаганликда ифодаланса, шунингдек, оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

294-модда. Чегара хизматини ўташ қондаларини бузиш

Чегарачилар наряди таркибида бўлган шахснинг чегара хизматини ўташ қондаларини бузиши чегаранинг дахлсизлигига зарар етказиши мумкин бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ўша қилмиш:

а) қонунга ҳилоф равишда чегарадан ўтишга;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

ХХШ БОБ. ҲАРБИЙ МУЛКНИ САҚЛАШ ЁКИ УНДАН ҲОИДАЛИНИШ ТАРТИБИГА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАР

295-модда. Ҳарбий мулкни беҳуда сарфлаш, йўқотиш ёки ишдан чиқариш

Ҳарбий мулкни беҳуда сарфлаш, яъни муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчисининг шахсан ўзи фойдаланиши учун берилган ҳарбий аслаҳа-анжомларни сотиши, фойдаланиш учун бировага бериши ёки гаровга қўйиши – бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёки бир йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ–238-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги*

УРҚ–421-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Хизматда фойдаланиш учун ишониб топширилган қурол, ўқ-дори, ҳаракат қилиш воситалари, техника таъминоти буюмларини сақлаш қондаларини бузиш натижасида уларни йўқотиш ёки ишдан чиқариш, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёхуд уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўшбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган қилмишлар жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

296-модда. Ҳарбий мулкни нобуд қилиш ёки унга шикаст етказиш

Қурол, ўқ-дори, ҳаракат қилиш воситалари, ҳарбий техника ёки бошқа ҳарбий мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга шикаст етказиш –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки бир йилгача интизомий қисмга юбориш ёхуд беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ўша қилмиш оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, – ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум этиш билан жазоланади.

297-модда. Атрофдагилар учун катта ҳаф манбаи бўлган қурол-яроғ, шунингдек модда ва буюмлар билан муомалада бўлиш қондаларини бузиш

Атрофдагилар учун катта ҳаф манбаи бўлган қурол-яроғ, шунингдек, ўқ-дори, портловчи, радиоактив ёки бошқа модда ва буюмлар билан муомалада бўлиш қондаларини бузиш баданга ўртача оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) икки ёки ундан ортиқ шахснинг баданига ўртача оғир шикаст етказилишига;

б) оғир шикаст етказилишига;

в) одам ўлишига сабаб бўлса, –

беш йилдан саккиз йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ўша қилмиш:

а) одамлар ўлимига;

б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

саккиз йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

**298-модда. Машиналарни бошқариш ёки улардан
фойдаланиш қоидаларини бузиш**

Жанговар, махсус ёки транспорт машиналарини бошқариш ёхуд улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказилишига сабаб бўлса, –

икки йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

Уша қилмиш одам ўлишига сабаб бўлса, –
уч йилдан етти йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмиш:

- а) одамлар ўлимига;
- б) ҳалокатга;

в) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –
етти йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда)*

**299-модда. Учиш ёки учишга тайёргарлик кўриш
қоидаларини бузиш**

Учиш ёки учишга тайёргарлик кўриш қоидаларини, шунингдек, учиш аппаратларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш ҳалокат юз беришига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**300-модда. Кемани бошқариш қоидаларини
бузиш**

Кемани бошқариш қоидаларини бузиш кеманинг ҳалокатга учрашига ёки унга жиддий шикаст етказилишига, одамлар ҳалок бўлишига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

**XXIV БОБ. ҲАРБИЙ МАНСАБДОРЛИК
ЖИНОЯТЛАРИ**

**301-модда. Ҳокимиятни сунистеъмом қилиш,
ҳокимият ваколатидан ташқарига
чиқиш ёки ҳокимият ҳаракатсизлиги**

Бошлиқ ёки бошқа мансабдор шахснинг ўз ҳокимият ёки хизмат мавқеини сунистеъмом қилиши, ҳокимият ёки хизмат ваколати доирасидан четга чиқиши, шунингдек, ҳокимият ҳаракатсизлиги Қуролли Кучларнинг манфаатларига, ҳарбий хизматчи ёки бошқа фуқароларнинг ҳуқуқлари ёки қонун билан қўриқланадиган манфаатларига кўп миқдорда зарар ёки жиддий зиён етказилишига сабаб бўлса, –

уч йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги*

УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Уша қилмишлар баданга ўртача оғир ёки оғир шикаст етказиб, содир этилган бўлса, –

беш йилдан ўн йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Уша қилмишлар:

- а) одам ўлишига;
- б) бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

ўн йилдан ўн беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади.

Ушбу моддада назарда тутилган қилмишлар жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

ўн беш йилдан йигирма йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда)*

302-модда. Хизматга совуққонлик билан қараш

Бошлиқ ёки бошқа мансабдор шахснинг ўз хизмат вазибаларига нисбатан пала-партиш ёки виждонсизларча муносабатда бўлиши туфайли бу вазибаларни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги кўп миқдорда зарар етказилишига ёки бошқа оғир оқибатларга сабаб бўлса, –

уч йилгача хизмат бўйича чеклаш ёки уч йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Уша қилмиш жанговар вазиятда содир этилган бўлса, –

уч йилдан беш йилгача озодликдан маҳрум қилиш билан жазоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-И-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)*

Саққизинчи бўлим*. АТАМАЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ МАЪНОСИ

Анча миқдор – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача бўлган миқдор.
Анча миқдордаги зарар – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача бўлган миқдордаги зарар.

Бошқа ҳуқуқий таъсир чораси – жазо ҳисобланмайдиган, лекин ушбу Кодексда назарда тутилган чора (вояга етмаган шахсларга нисбатан қўлланиладиган мажбурилов чоралари, тиббий йўсиндаги мажбурилов чоралари).

Валюта операциялари – валюта қимматликларига мулк ҳуқуқининг бировага ўтиши билан боғлиқ операциялар, шу жумладан ташқи иқтисодий фаолиятни амалга оширишда чет эл валютасидан, шунингдек Ўзбекистон Республикаси пул бирлигидан тўлов воситаси сифатида фойдаланиши билан боғлиқ операциялар; валюта қимматликларини чет элдан Ўзбекистон Республикасига келтириш ва жўнатиш, шунингдек уларни Ўзбекистон Республикасидан четга олиб чиқиш ва жўнатиш; халқаро миқёсда пул ўтказиш операциялари.

Валюта қимматликлари – чет эл валютаси, чет эл валютасидаги қимматли қозғалар – фонд бойликлари (акция, облигация ва бошқалар); чет эл валютаси билан тўланадиган тўлов ҳужжатлари (чеклар, векселлар, аккредитив ва бошқалар); ҳар қандай кўриниши ва ҳолатдаги қимматбаҳо металллар – олтин, кумуш, платина ва платина гуруҳига кирувчи металллар (палладий, иридий, радий, рутений ва осмий), шундай металллардан ясалган заргарлик ва бошқа рўзгор буюмлари ҳамда уларнинг резгилири бундан мустасно; хом ашё ёки ишлов берилган ҳолатдаги табиий қимматбаҳо тошлар – олмос, ёқут, зумрад, сапфир, александритлар, шунингдек марваридлар, шундай тошлар ҳамда уларнинг резгилиридан ясалган заргарлик ва бошқа рўзгор буюмлари бундан мустаснодир.

Гиёҳвандлик воситалари – гиёҳвандлик воситалари рўйхатларига киритилган ва Ўзбекистон Республикасида назоратга олинмадиган, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар, таркибида гиёҳвандлик моддаси мавжуд бўлган препаратлар ва ўсимликлар.

Гиёҳвандлик воситаларининг аналоглари – кимёвий тузилиши ва хоссаларига кўра гиёҳвандлик воситаларига

ўхшаш бўлган, улар сингари руҳиятга фаол таъсир этадиган, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар.

Гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар билан қонунга хилоф равишда муомалада бўлишдаги кўп миқдор – тегишли давлат органи томонидан белгиланади.

Гиёҳвандлик воситаларидан, уларнинг аналогларидан ёки психотроп моддалардан қонунга хилоф равишда фойдаланишдаги озгинадан кўпроқ миқдор – тегишли давлат органининг ҳулосасига мувофиқ белгиланади.

Давлат иштирокидаги ташкилот – 1) устав фондида давлат улуши мавжуд бўлган тижорат ташкилоти; 2) тўлиқ ёки қисман давлат органи ёки давлат ташкилоти томонидан ташкил этилган ёки таъсис этилган нотижорат ташкилоти.

Давлат сир – ошкор этилиши республика ҳарбий иқтисодий салоҳиятининг сифат ҳолатига салбий таъсир этиши ёки Ўзбекистон Республикасининг муҳофаза қобилияти, давлат хавфсизлиги, иқтисодий ва сиёсий манфаатлари учун бошқа оғир оқибатлар келтириб чиқариши мумкин бўлган маълумотлар.

Давлат сирлари – давлат томонидан қуриқланадиган ва махсус рўйхатлар билан чеклаб қўйилган ўта муҳим, мутлақ махфий ва махфий ҳарбий, сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий ва бошқа маълумотлардир. Ўзбекистон Республикасининг давлат сирлари: давлат, ҳарбий ва хизмат сирига бўлинади.

Жуда кўп зарар – базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз баравари ва ундан ортик бўлган миқдордаги зарар.

Жуда кўп миқдор – базавий ҳисоблаш миқдорининг беш юз баравари ва ундан ортик бўлган миқдор.

Зўравонликни ёки шафқатсизликни тарғиб қилувчи махсулот – тарихий, илмий, бадиий қимматга ёки ўзга маданий қимматга эга бўлмаган, зўравонлик ёки шафқатсизлик содир этишга ундайдиган материаллар ва нарсалар.

Катта экин майдони – 1000 квадрат метр ва ундан ортик бўлган экин майдони.

Кучли таъсир қилувчи моддалар билан қонунга хилоф равишда муомалада бўлишдаги ёки таркибида кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситаларини рецетп бўйича чакана реализация қилиш тартибини бузишдаги кўп миқдор – тегишли давлат органи томонидан белгиланади.

Кўп бўлмаган зарар – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлган миқдордаги зарар.

Кўп миқдор – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача бўлган миқдор.

Кўп миқдордаги зарар – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача бўлган миқдордаги зарар.

Қўпчилик учун хавфли усул – ўт қўйиш, портлатиш, сув бостириш ва одамлар ҳалок бўлиши ёки кўп миқдорда зарар етказиш хавфини туғдирадиган бошқа усуллар.

Мансабдор шахс – доимий, вақтинча ёки махсус ваколат бўйича тайинланадиган ёки сайланадиган, ҳокимият вакили вазифаларини бажарадиган ёхуд давлат органларида, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида, мулк шаклидан қатъи назар, корхоналарда, муассасаларда, ташкилотларда ташкилий-бошқарув, маъмурий-ҳужжатлик вазифаларини амалга оширадиган ва юридик аҳамиятга

* Саққизинчи бўлим Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли, 2002 йил 30 августдаги 405-II-сонли, 2007 йил 14 сентябрдаги УРҚ-109-сонли, 2008 йил 16 сентябрдаги УРҚ-179-сонли, 2012 йил 12 апрелдаги УРҚ-324-сонли, 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли, 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли, 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли, 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; 2002 йил, 9-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2007 йил, 37-38-сон, 377-модда; 2008 йил, 37-38-сон, 366-модда; 2012 йил, 15-сон, 166-модда; 2013 йил, 1-сон, 1-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон; 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон.

эга ҳаракатларни содир этишга ваколат берилган шахс, худди шунингдек халқаро ташкилотда ёхуд чет давлатнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи, маъмурий ёки суд органида мажор вазифаларни амалга оширувчи шахс.

Одамлардан фойдаланиш – бошқа шахсларнинг фоҳишалигинан фойдаланиш ёки улардан шахвоний фойдаланишнинг бошқа шакллари, мажбурий меҳнат ёки хизматлар, куллик ёки қулликка ўқшаш одатлар эркис ҳолат ёхуд инсон аъзоларини ёки тўқималарини ажратиб олиш.

Олдиндан аён бўлиш – қонунда баён этилган хулқ-атвор ва шарт-шароитларга муносабат ва бу муносабатнинг шахс улардан хабардорлигинан далолат бериши.

Олдиндан тил бириктириш – жиноят иштирокчилари ўртасида жиноят содир этиш ёки жиноий фаолият билан шуғулланиш тўғрисида бундай ҳаракатларни амалга оширишдан аввал келишиб олиш.

Прекурсорлар – прекурсорлар рўйхатиға киритилган ва Ўзбекистон Республикасида назоратға олинадиган, ғиёвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ва психотроп моддаларни тайёрлаш учун фойдаланиладиган моддалар.

Пораҳурлик – пора олиш, пора бериш ёки бу жиноятларда воситачилик қилиш.

Порнографик маълумот – порнографик асар, шунингдек бадий қимматга эга бўлмаган ва илмий, тиббий ёки ўқув мақсадлари учун муължалланмаган, одам жинсий аъзоларининг ёки одам томонидан ҳақиқатда содир этилаётган ёки шунга ўқшатишган ёхуд компьютер технологиялари ердамида яратилган жинсий алоқанинг тавдиси ёки фото-, видео тасвирини ёки бошқа тасвирини ўз ичига олган материаллар ва нарсалар.

Психотроп моддалар – психотроп моддалар рўйхатиға киритилган ва Ўзбекистон Республикасида назоратға олинадиган, келиб чиқиши синтетик ёки табиий моддалар.

Радиоактив материаллар – қурилмада ёки буюм таркибида ҳар қандай физик ҳолатда ёинки бошқа кўринишда турган ион нурлари тарқатувчи манбалар, радиоактив моддалар ёки ядро материаллари.

Тамом бўлган жиноят – муайян жиноят таркибининг барча зарур аломатларини ўз ичига оладиган ижтимоий хавфли қилмиш.

Тамом бўлмаган жиноят – шахсга боғлиқ бўлмаган сабабларға кўра ёки жиноят қилишдан ихтирий равишда қайтishi туфайли охириға етказилмай қолган жиноят.

Фуқаролиги бўлмаган шахс – бирон-бир давлатнинг фуқароси юридик мақомиға эга бўлмаган жимсоний шахс.

Хизмат сир – ошкор қилиниши Ўзбекистон Республикаси манфаатларига зарар етказиши мумкин бўлган фан, техника, ишлаб чиқариш ва бошқарув соҳаларига доир маълумотлар.

Хизматчи – давлат органида, тижорат, нотижорат ташкилотда меҳнат шартномаси ёки фуқаролик ҳуқуқий шартнома асосида меҳнат фаолиятини амалға оширувчи, мансабдор шахс аломатларига эга бўлмаган шахс.

Хўжалик юритувчи субъект – мулк шаклидан қатъи назар, корхоналар ва тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи фуқаролар.

Чет эл валютаси – 1) тегишли чет эл давлатининг муомаласида бўлган ва қонуний тўлов воситаси ҳисобланган, шунингдек, муомаладан чиқарилган ёки чиқарилаётган,

лекин Ўзбекистон Республикасининг пул белгиси билан алмаштирилиши лозим бўлган банкнот тарзидаги чет эл пул белгиси;

2) чет эл давлатларининг пул бирликларида ва халқаро ҳисоб-китоб бирликларидаги счётлар ва омонатлардаги маблағлар.

Чет эл фуқароси – бирон-бир чет эл давлат фуқаросининг юридик мақомиға эга бўлган шахс.

Яқин қариндошлар – қариндош ёки қуда томондан қариндош бўлган шахслар, яъни ота-она, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллар, эр-хотин, фарзанд, шу жумладан фарзандликка олинганлар, бобо, буви, неваралар, шунингдек эр-хотиннинг ота-онаси, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллари.

Ўзбекистон Республикаси фуқароси – қонунға мувофиқ Ўзбекистон Республикаси фуқароси юридик мақомиға эга бўлган шахс.

Ўртача катталиқдаги экин майдони – 250 квадрат метрдан 1000 квадрат метрға бўлган экин майдони.

Қилмиш – ҳаракат ёки ҳаракатсизлик.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйин – ўйин ташкилотчиси (ўйин муассасаси) томонидан бир ёки ундан ортиқ иштирокчилар билан тасодифға (воқеаға) ва (ёки) ўйин иштирокчисининг қобилияти, эҳчиллиги ва бошқа сифатларига боғлиқ ютук тўғрисида тузилган, таваккалчиликка асосланган битимға мувофиқ ўйин ташкилотчилари ва иштирокчиларининг хатти-ҳаракатлари мажмуини назарда тутувчи ўйин, шу жумладан тотализаторлар, казино, шунингдек ўйин автоматларидан фойдаланиладиган ўйин.

Ғаралаңлик ниятлари – содир қилинган жиноятдан моддий ёки бошқача мулкий йўсиндаги фойда олиш ёхуд моддий ҳаракатлардан қўтилишға интилишда ифодаланган ният.

Ҳаракат – шахснинг ижтимоий хавфли, онгли ва фаол хулқ-атвори.

Ҳаракатсизлик – шахснинг норматив ҳужжатларда бажариши шарт қилиб белгиланган муайян ҳаракатларни бажармасликда ифодаланган ижтимоий хавфли, онгли ва суст хулқ-атвори.

Ҳарбий жиноятлар – ҳарбий хизматчилар, шунингдек ҳарбий машқини ўташ даврида ҳарбий хизматта мажбур шахслар томонидан ҳарбий хизматни ўташининг белгиланган тартибига қарши қилинган жиноятлар.

Ҳарбий сир – ошкор қилиниши Ўзбекистон Республикаси мудофаа қобилияти, давлат хавфсизлиги ва Қуролли Кучлари учун оғир оқибатлар келтириб чиқариши мумкин бўлган ҳарбий йўсиндаги маълумотлар.

Ҳокимият вакили – давлатнинг бирон-бир ҳокимият органининг номидан иш кўриб, муайян вазифаларни доимий ёки вақтинча амалға оширувчи ва ўз ваколатлари доирасида кўпчилик ёхуд барча фуқаро ёки мансабдор шахслар учун мажбурий бўлган ҳаракатларни содир этиш ёки фармойишлар бериш ҳуқуқиға эга бўлган шахс.

Ҳужжат – ҳуқуқий аҳамиятға эга бўлган факт ва воқеаларни тасдиқловчи, лозим даражада тузилган ва зарурий рекавизитлар (штамп, имзо, муҳр, сана, тартиб қақами) мавжуд бўлган ёзма ҳужжат.

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLII KENGASHINING
QARORI**

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
JINOYAT KODEKSI HAMDA ЎЗБЕКИСТОН
RESPUBLIKASINING
JINOYAT-PROTSESSUAL KODEKSINI AMALGA
KIRITISH
TARTIBI TUGRISIDA**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотномаси, 1995 йил, 1-сон, 2-модда)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси 1995 йилнинг 1 апрелидан амалга киритилсин.

2. 1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ 1995 йилнинг 1 апрелига қадар ҳукми қилинган, содир этган қилмишлари 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига биноан жиноий деб топилмайдиган шахслар жазонинг барча туридан (асосий ва қўшимча жазодан) озод қилинсин.

3. 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ жиноий деб топилмайдиган қилмишларга доир суриштирув, дастлабки тергов ва суд органларининг юриктишидаги ишлар тугатилсин.

4. 1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ ҳукми қилинган, жазони ўтаб бўлмаган шахсларга нисбатан тайинланган жазо чоралари, башарти, 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг тегишли моддасида назарда тутилганига нисбатан оғирроқ бўлса, 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Жиноят кодексига мувофиқ ҳолга келтирилсин. Жазо чораси судлар томонидан 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг тегишли моддасида белгиланган энг кўп жазо чорасига қадар камайтирилади.

5. Озодликдан шартли равишда маҳрум қилиб, маҳкумни меҳнатга мажбуран жалб этиш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 23²-моддаси) ёки ҳукмнинг ижросини кечиктириш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 44¹-моддаси) қўлланилган шахсларга нисбатан шартли ҳукми қилиш (1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 72-моддаси) билан алмаштирилсин.

6. Озодликдан маҳрум этиш жойларидан шартли равишда озод қилиб, маҳкумни меҳнатга мажбуран жалб этиш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 50²-моддаси) қўлланилган шахсларга нисбатан жазонинг уталмаган қисми 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 74-моддасида назарда тутилган тартибда енгилроқ жазо билан алмаштирилсин.

7. Ахлоқ тузатиш-меҳнат ёки тарбия-меҳнат колонияларида озодликдан маҳрум этиш тарихидаги жазони ўтаётган шахсларни сақлаш тартиби 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ ҳолга келтирилсин.

8. Ушбу Қарорнинг 2-бандига мувофиқ жазодан озод қилинган шахслар, шунингдек 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ жиноий деб топилмайдиган қилмишлар учун ҳукми қилиниб, жазони илгари ўтаб чиққан ёки жазони ўташдан муددатидан илгари озод қилинган шахслар судланмаган деб ҳисоблансин.

9. Ушбу Қарорнинг ижроси:

а) 2, 4, 5, 6, 7-бандларда уқтирилган шахсларга нисбатан – ана шу шахсларга нисбатан ҳукмларни ижро этувчи органларнинг тақдимномасига биноан жазони ўташ жойларидаги судлар зиммасига;

б) 3-бандга мувофиқ тугатилиши лозим бўлган ишларга нисбатан – суриштирув, дастлабки тергов органлари ва судлар зиммасига юклатилсин.

10. Ушбу Қарор 2–7-бандларининг ижроси 1995 йилнинг 1 октябрга қадар амалга оширилсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси ва Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ушбу Қарорнинг ижросини таъминласинлар.

12. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

уч ойлик муددат ичида Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгашига Ўзбекистон Республикасининг қонунларини 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ҳамда Жиноят-процессуал кодексига мувофиқ ҳолга келтириш тўғрисида тақлифлар тақдим этсин;

Ўзбекистон Республикаси Хукуматининг қарорларини 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодексига мувофиқ ҳолга келтирсин;

Республика вазирликлари, Давлат қўмталари ва идоралари 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодексига зид келадиган ўзларининг норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин;

1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ва Жиноят-процессуал кодексидан келиб чиқадиган норматив ҳужжатлар 1996 йилнинг 1 январига қадар ишлаб чиқилишини таъминласин.

13. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ойлик муددат ичида 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодекси нашр этилишини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгаши Раиси
вазифасини бажарувчи**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2014–XII-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
**ЖИНОЯТ-
ПРОЦЕССУАЛ**
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ҚОНУНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотнамаси, 1995 йил, 2-сон, 4-модда)*Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади**:
Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси тасдиқлансин.**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти****И. КАРИМОВ**Тошкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2013–XII-сонЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ КОДЕКСИ

УМУМИЙ ҚИСМ

Биринчи бўлим. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

1-баб. ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ ҚОНУНЧИЛИГИ***1-модда. Жиноят ишларини юритиш тартиби**

Ўзбекистон Республикаси ҳудудда жиноят ишларини юритиш тартиби Жиноят-процессуал кодекси билан белгиланади.

Жиноят ишларини юритишнинг ушбу Кодексда белгиланган тартиби барча судлар, прокуратура, тергов, суриштирув органлари, адвокатура, шунингдек фуқаролар учун ягона ҳамда мажбурийдир.

**2-модда. Жиноят-процессуал қонунчилигининг
вазифалари**

Жиноят-процессуал қонунчилигининг вазифалари жиноятларни тез ва тўла очишдан, жиноят содир этган ҳар бир шахсга адолатли жазо берилиши ҳамда айби бўлмаган ҳеч бир шахс жавобгарликка тортилмаслиги ва ҳуқи қилинмаслиги учун айбдорларни фош этишдан ҳамда қонуннинг тўғри татбиқ этилишини таъминлашдан иборатдир.

Жиноят ишларини юритишнинг жиноят-процессуал қонунчиликда белгиланган тартиби қонунийликни мустақамлашга, жиноятларнинг олдини олишга, шахс, давлат ва жамият манфаатларини ҳимоя этишга ёрдам қилмоғи лозим.

*(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги
УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)***3-модда. Жиноят-процессуал қонунчилигининг
вақт ва ҳудуд бўйича амал қилиши**

Жиноят ишларини юритиш, жиноят содир этилган жойдан қатъи назар, башарти Ўзбекистон Республикасининг бошқа давлатлар билан тузилган шартнома ва битимларида ўзгача қоидалар белгиланмаган бўлса, иш юзасидан суриштирув, дастлабки тергов ва суд муҳокамаси юриллаётган пайтда амалда бўлган қонунчиликка мувофиқ олиб борилади.

*(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги
УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)***4-модда. Жиноят-процессуал қонунчилигининг
ажнабий фуқароларга ва фуқаролиги
бўлмаган шахсларга нисбатан амал
қилиши****

Ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар тўғрисидаги ишларни юритиш Ўзбекистон Республикаси ҳудудда ушбу Кодексга мувофиқ олиб борилади.

* 1-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

** Модданing номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

Иммунететга эга бўлган шахсларга нисбатан ушбу Кодекс Ўзбекистон Республикаси иштирок этадиган халқаро шартномалар ва битимларга зид келмайдиган ҳолларда қўлланилади.

(5–10-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 28 сентябрдаги УРҚ–262-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 39-сон, 340-модда)

2-БОБ. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ ПРИНЦИПЛАРИ

11-модда. Қонунийлик

Судья, прокурор, терговчи, суриштирувчи, ҳимоячи, шунингдек жиноят ишини юритишда иштирок этувчи барча шахслар Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, ушбу Кодекс ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонун ҳужжатларига аниқ риоя этишлари ва уларнинг талабларини бажаришлари шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қонунлари аниқ бажаришдан ва уларга риоя қилишдан ҳар қандай чекинмиш, қандай сабабларга қўра юз берганидан қатъи назар, жиноят процессида қонунийлики бузиш ҳисобланади ва белгиланган жавобгарликка сабаб бўлади.

12-модда. Одил судловнинг фақат суд томонидан амалга оширилиши

Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқ жиноят ишлари бўйича одил судловни фақат суд амалга оширади.

13-модда. Жиноят ишларини ҳайъатда ва якка тартибда кўриб чиқиш

Жиноят ишлари ҳайъатда кўрилади. Жиноят кодекси 15-моддасининг иккинчи – тўртинчи қисмларида назарда тутилган жиноятлар тўғрисидаги ишлар эса, судья томонидан якка тартибда кўрилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

Агар судья томонидан якка тартибда кўриб чиқиладиган жиноят иши бўйича суд муҳокамаси вақтида Жиноят кодекси 15-моддасининг бешинчи қисмида назарда тутилган жиноятлар содир этилганлигини кўрсатувчи ҳолатлар аниқланса, ишнинг кўрилиши уни якка тартибда кўриб чиқишни бошлаган судья томонидан давом эттирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

Иш биринчи инстанция суди томонидан ҳайъатда кўрилганда суд таркибига судья ва икки нафар халқ маслаҳатчиси киради. Ўзбекистон Республикаси Олий суди ишларни уч нафар судьядан иборат таркибда кўриб чиқади.

Одил судловни амалга оширишда халқ маслаҳатчилари судьянинг барча ҳуқуқларидан фойдаланадилар. Улар суд мажлисида ишни кўриш жараенида келиб чиқадиган ҳамма

масалаларни ҳал қилишда ва ҳукм чиқаришда раислик қилувчи билан тенг ҳуқуққа эгадирлар.

Тегишли суд ҳайъатларида апелляция ва кассация тартибда ишларни кўриш уч нафар судьядан иборат таркибда амалга оширилади. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳукмларига апелляция ва кассация шикоятлари (протестлари) Ўзбекистон Республикаси Олий судининг жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатида беш нафар судьядан иборат таркибда кўриб чиқилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ–664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ–664-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

14-модда. Судьяларнинг мустақиллиги ва уларнинг фақат қонунга бўйсунishi

Одил судловни амалга оширишда судьялар ва халқ маслаҳатчилари мустақилдирлар ҳамда фақат қонунга бўйсунадилар. Судьялар ва халқ маслаҳатчилари жиноят ишларини қонун асосида кўриб чиқадиладар ва ҳал қиладиладар.

Судьялар ва халқ маслаҳатчиларининг одил судловни амалга ошириш борасидаги фаолиятига бирон-бир тарзда аралашига йўл қўйилмайди ва бундай аралашув қонунга мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлади.

15-модда. Жиноят ишини кўзғатишнинг муқаррарлиги

Прокурор, терговчи ва суриштирувчи жиноят аломатлари топилган ҳар бир ҳолда, ўз ваколатлари доирасида жиноят ишини кўзғатишлари, жиноий ҳодисани, жиноят содир этишда айбдор бўлган шахсларни аниқлаш ва уларни жазолаш учун қонунда назарда тутилган барча чораларни кўришлари шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ–335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

16-модда. Одил судловни фуқароларнинг қонун ва суд олдида тенглиги асосида амалга ошириш

Жиноят ишлари бўйича одил судлов фуқароларнинг жинси, irqи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеидан қатъи назар, қонун ва суд олдида тенглиги асосида амалга оширилади.

17-модда. Шахснинг шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилиш

Судья, прокурор, терговчи ва суриштирувчи ишда қатнашаётган шахсларнинг шаъни ва қадр-қимматини ҳурмат қилишлари шарт.

Ҳеч ким қийноққа солиниши, зуравонликка, шафқатсиз ёки имсон шаъни ва қадр-қимматини камситувчи бошқа тарздаги таъйиққа дучор этилиши мумкин эмас.

Инсон шаъни ва қадр-қимматини камситадиган, унинг шахсий ҳаётига тааллуқли маълумотлар тарқалиб кетишига олиб келадиган, соғлиғини хавф остига қўядиган, асоссиз равишда унга жисмоний ва маънавий азоб-уқубат етказадиган ҳаракатлар қилиш ёки қарорлар чиқариш тақиқланади.

18-модда. Фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофазаси қилиш

Жиноят ишини юритиш учун маъсулиятли барча давлат органлари ва мансабдор шахслар жиноят процессида қатнашаётган фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини муҳофазат қилишлари шарт.

Ҳеч ким суд қарорига асосланмаган ҳолда ҳибсга олиниши ёки қамоқда сақланиши мумкин эмас. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонун тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)*

Суд ва прокурор қонунга хилоф равишда озодликдан маҳрум этилган ёки қонун ёхуд суд ҳукмида назарда тутилганидан ортиқ муддат ҳибсда ушлаб турилган ёки қамоқда сақланган ёхуд уй қамоғида бўлган ҳар қандай шахсни дарҳол озод қилиши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Фуқароларнинг шахсий ҳаёти, уларнинг турар жойлари дахлсизлиги, ўзаро ёзишмалари, телеграф алоқалари ва телефон орқали сўзлашувларининг сир сақланиши қонун билан қўриқланади.

Шахс эгаллаб турган турар жой ёки бошқа бино ва ҳудудда тинтув ўтказиш, олиб қўйиш, қўздан кечирish, алоқа муассасаларида почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш ва уларни олиб қўйиш, телефонлар ва бошқа телекоммуникация қўрилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш фақат ушбу Кодексда белгиланган ҳолларда ва тартибда амалга оширилиши мумкин. *(Бешинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 ноябрдаги УРҚ-651-сонли Қонуни тахририда – ҚХММС, 01.12.2020 й., 03/20/651/1577-сон)*

Ишни юритиш жараёнида шахснинг ҳуқуқ ва эркинликларини бузиш оқибатида унга етказилган зарар ушбу Кодексда белгиланган асослар ва тартибда ундирилиши лозим.

19-модда. Судда жиноят ишларининг ошкора қўрилиши

Барча судларда жиноят ишлари ошкора қўрилади, бундан давлат сирларини қўриқлаш манфаатларига зид келадиган ҳоллар, шунингдек жинсий жиноятлар тўғрисидаги ишлар қўрилаётган ҳоллар мустасно.

Судларда жиноят ишларини ошкора қўриш суднинг ташаббуси билан ёки жиноят процесси иштирокчиларининг илтимосномасига кўра аудио- ва видеоёзувдан фойдаланган ҳолда, шунингдек видеоконференцалоқа режимида ўтказилиши мумкин.

Ун саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг жиноятлари тўғрисидаги ишларни, шунингдек фуқароларнинг шахсий ҳаёти ҳақидаги маълумотларни ёки уларнинг шаъни ва қадр-қимматини камситадиган маълумотларни ошкор қилмаслик

мақсадида ҳамда жабрланувчининг, гувоҳнинг ёки ишда иштирок этувчи бошқа шахсларнинг, худди шунингдек улар оила аъзоларининг ёки яқин қариндошларининг хавфсизлигини таъминлаш тақозо этилган ҳолларда бошқа ишларни суд ажрими билан ёпиқ суд мажлисида қўришга йўл қўйилади.

Шахсий ёзишма ва шахсий телеграф хабарномалари очиқ суд мажлисида фақат бу хат ва хабарларни жўнатган ҳамда олган шахсларнинг розилиги билан ўқиб эшиттирилиши мумкин. Акс ҳолда улар ёпиқ суд мажлисида ўқиб эшиттирилади ва текширилади.

Ишни ёпиқ суд мажлисида қўриш барча процессуал қоидаларга риоя қилган ҳолда амалга оширилади. Ишни ёпиқ мажлисда қўриш тўғрисидаги суднинг ажрими буткул муҳокамага нисбатан ёки унинг алоҳида қисмларига нисбатан чиқарилиши мумкин. Бу ажрим суд мажлисига ййғилганларга тааллуқли бўлиб, жиноят процесси иштирокчиларига нисбатан таъбиқ этилмайди.

Ёпиқ суд мажлисида видеоконференцалоқа тизимидан фойдаланишга йўл қўйилмайди, бундай мажлисни аудио- ва видеоёзувга олиш эса амалга оширилмайди.

Суд судланувчининг ва жабрланувчининг яқин қариндошларини, шунингдек бошқа шахсларни ёпиқ мажлисларда текшириладиган ҳолатлар тўғрисидаги маълумотларни ошкор қилганлик учун жавобгарлик ҳақида огоҳлантириш, уларнинг бу мажлисларда ҳозир бўлишига рухсат беришга ҳақли.

Суд мажлиси залида тартибни сақлаб туриш учун зарур бўлган ҳолларда, суд айрим шахсларнинг суднинг очиқ мажлисларида ҳозир бўлишини тақиқлашга ҳақли.

Суд залида овозларни ёзиб олиш, фотосуратга, видеоёзувга ва кинотасвирга олишга фақат суд мажлисида раислик қилувчининг рухсати билан йўл қўйилади, бу ҳақда тегишли ажрим чиқарилади.

Суд ҳужмалари, ажримлари ва қарорлари барча ҳолларда ошкора эълон қилинади.

Суднинг қонуний кучга кирган қарорлари жиноят процесси иштирокчиларининг розилиги билан ёки шахсини кўрсатмаган тарзда суднинг расмий веб-сайтида эълон қилиниши мумкин, бундан ёпиқ суд мажлисларида қўрилган ишлар бўйича суд қарорлари мустасно.

Судлов фаолиятида ошкораликни кенгайтириш учун судлар зарур ҳолларда оммавий ахборот воситалари ходимларини, тегишли жамоат бирлашмаларини ва жамоаларни бўлажак процесслар тўғрисида хабардор қилиши, шунингдек процессларни бевосита корхоналарда, муассасаларда, ташкилотларда, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида ҳамда таълим муассасаларида ўтказиши мумкин.

Судларда жиноят ишларининг ошкора қўрилиши принципини чеклайдиган қўшимча талабларни жорий этиш тақиқланади, бундан ушбу Кодексда тўғридан-тўғри назарда тутилган ҳоллар мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

20-модда. Жиноят ишлари юритиладиган тил

Жиноят ишларини юритиш ўзбек тилида, қорақалпоқ тилида ёки музайян жойдаги кўпчилик аҳоли сўзлашадиган тилда олиб борилади.

Иш юритилаётган тилни билмайдиган ёки етарли даражада тушунмайдиган процесс иштирокчиларига ўз она тилида ёки ўзи биладиган бошқа тилда озгаки ёки ёзма арз қилиш, кўрсатув ва тушунтиришлар бериш, илтимоснома ва шикоятлар билан муурожаат қилиш, судда сузлаш ҳуқуқи таъминланади. Бундай ҳолларда, шунингдек иш материаллари билан танишиш вақтида процесс иштирокчилари қонунда белгиланган тартибда таржимон хизматидан фойдаланишлари мумкин.

Айбланувчига, судланувчига ёки процессда иштирок этувчи бошқа шахсларга тақдим этилиши лозим бўлган тергов ва суд ҳужжатлари уларнинг она тилига ёки улар биладиган бошқа тилга таржима қилиб берилиши лозим.

21-модда. Жиноят ишларни юритишда жамоатчиликнинг иштироки

Жиноят иши буйича тергов олиб бориш ва ишни судда кўриш чоғида суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд жиноят содир этилган ҳолатларни аниқлаб олиш, айбдорларни қидириш ва фош этиш, адолатли ҳукм чиқариш, шунингдек жиноятнинг содир этилиш сабаблари ва унга имкон берган шароитларни аниқлаш учун ўз ваколатлари доирасида жамоатчилик ёрдамидан фойдаланишга ҳақлидир.

Жамоат биларшмалари ва жамоаларнинг вакиллари жиноят ишини юритишда жамоат айбловчилари ҳамда жамоат ҳимоячилари тариқасида қатнашишга ҳақлидир.

22-модда. Ҳақиқатни аниқлаш

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд жиноят юз берганлигини, унинг содир этилишида ким айбдорлигини, шунингдек у билан боғлиқ барча ҳолатларни аниқлаши шарт.

Иш буйича ҳақиқатни аниқлаш учун фақат ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда топишган, текширилган ва баҳоланган маълумотлардан фойдаланиш мумкин. Гумон қилинувчидан, айбланувчидан, судланувчидан, жабрланувчидан, гувоҳдан ва ишда иштирок этувчи бошқа шахслардан зўрлаш, қўрқитиш, ҳуқуқларини чеклаш ва қонунга хилоф бўлган ўзгача чоралар билан кўрсатувлар олишга ҳаракат қилиш ман этилади.

Иш буйича исботланиши лозим бўлган барча ҳолатлар синчковлик билан, ҳар томонлама, тўла ва ҳолисона текшириб чиқилиши керак. Ишда юзага келадиган ҳар қандай масалани ҳал қилишда айбланувчини ёки судланувчини ҳам фош қиладиган, ҳам оқлайдиган, шунингдек унинг жавобгарлигини ҳам енгиллаштирадиган, ҳам оғирлаштирадиган ҳолатлар аниқланиши ва ҳисобга олиниши лозим.

Далилларни тўплash ва мустақкамлашда ружат берилмаган усуллар қўлланилганлиги тўғрисидаги муурожаатлар қонунчиликда белгиланган тартибда суд-тиббий экспертизаси ёки бошқа экспертиза ўтказилган ҳолда мажбурий текширилиши лозим. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги ЎРК-470-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК-683-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

23-модда. Айбсизлик презумпцияси

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи унинг жиноят содир этишда айбдорлиги қонунда назарда тутилган тартибда исботлангунга ва қонуний кучга кирган суд ҳукми билан аниқлангунга қадар айбсиз ҳисобланади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўзининг айбсизлигини исботлаб бериши шарт эмас.

Айбдорликка оид барча шубҳалар, башарти уларни бартараф этиш имкониятлари тугаган бўлса, гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг фойдасига ҳал қилиниши лозим. Қонун қўлланилаётганда келиб чиқадиган шубҳалар ҳам гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг фойдасига ҳал қилиниши керак.

24-модда. Гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчини ҳимояланиш ҳуқуқи билан таъминлаш

Гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчи ҳимояланиш ҳуқуқига эга.

Ҳимояланиш ҳуқуқи суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд зиммасидаги гумон қилинувчига, айбланувчига ва судланувчига унга берилган ҳуқуқларни тушунтириб бериш ҳамда у ўзига қўйилган айбловдан ҳимояланиш учун қонунда назарда тутилган барча восита ва усуллардан фойдаланишда ҳақиқий имкониятга эга бўлишига қаратилган чора-тадбирлар кўриш мажбурияти билан таъминланади.

25-модда. Судда ишларни юритишда тортишув

Биринчи инстанция судининг суд мажлисида, шунингдек ишлар юқори судларда кўрилаётганда иш юритиш тарафларнинг ўзаро тортишув асосида амалга оширилади.

Иш судда кўрилаётганда айблаш, ҳимоя қилиши ва ишни ҳал қилиш вазифалари бир-бирдан алоҳида бажарилиб, айнан бир орган ёки айнан бир мансабдор шахс зиммасига юклатилиши мумкин эмас.

Биринчи инстанция судида иш юритиш фақат айблов ҳулосаси ёки айблов далолатномаси ёхуд тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш учун ишни судга юбориш тўғрисидаги қарор мавжуд бўлганда бошланиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРК-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Давлат ва жамоат айбловчилари, судланувчи, вояга етмаган судланувчининг қонуний вакили, ҳимоячи, жамоат ҳимоячиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари суд мажлисида тарафлар сифатида иштирок этадилар ва далиллар тақдим этиш, уларни текширишда қатнашиш, илтимос билан муурожаат қилиш, ишнинг тўғри ҳал этилиши учун ақамиятга молик ҳар қандай масала буйича ўз фикрларини билдиришда тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар.

Суд айблов ёки ҳимоя тарафида турмайди ҳамда уларнинг бирон-бир манфаатларини ифодаламайди.

Суд ҳолислик ва бегаразликни сақлаган ҳолда тарафлар процессуал мажбуриятларини бажаришлари ва берилган ҳуқуқларини амалга оширишлари учун зарур шароитлар яратиб беради. *(Беъинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-йи-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда)*

26-модда. Далилларни бевосита ва оғзаки усулда текшириш

Жиноят ишини юритишни амалга оширишда суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд далилларни бевосита текширишлари: гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабрланувчи ва гувоҳларни сўроқ қилишлари, эксперт хулосаларини эшитишлари, ашёвий далилларни қўздан кечиришлари, баённома ва бошқа ҳужжатларни ўқиб эшитишлари шарт. Ушбу Кодексда назарда тутилган алоҳида ҳоллардагина бу қондалардан четга чиқишга йўл қўйилиши мумкин.

Суд фақат суд мажлисида текширилган далилларга асосланиб ҳукм чиқаради.

27-модда. Процессуал ҳаракатлар ва қарорлар устидан шикоят қилиш ҳуқуқи

Процесс иштирокчилари ва бошқа шахслар, шунингдек жиноят ишини юритишдан манфаатдор бўлган қорхоналар, муассасалар ва ташиқлотларнинг вакиллари ушбу Кодексда белгилаб қўйилган тартибда ва мuddатда суриштирувчи, терговчи, прокурор, судья ва суднинг процессуал ҳаракати ёки қарори устидан шикоят беришга ҳақлидир.

Маҳкум (оқланган шахс), унинг ҳимоячиси, қонуний вакили, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар, уларнинг вакиллари биринчи инстанция судининг ҳукми (ажрими) устидан апелляция ёки кассация тартибда шикоят беришга, прокурор протест билдиришга ҳақлидир.

Процесснинг исталган пайтида илтимоснома билдириш ва шикоят бериш мумкин. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-III-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда)*

Мурожаат ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар судга электрон ҳужжат тарзида юборилиши мумкин.

Иш ҳолатлари ҳужжатларнинг фақат асл нусхалари билан тасдиқланиши лозим бўлганда, шунингдек бошқа зарур ҳолларда суднинг талаби билан ҳужжатларнинг асл нусхалари тақдим этилади. *(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги ЎРҚ-597-сонли Қонуни билан киртилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

Иккинчи бўлим. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИ ИШТИРОКЧИЛАРИ**3-боб. ЖИНОЯТ ИШINI ЮРИТИШГА МАСЪУЛ БЎЛГАН ДАВЛАТ ОРГАНЛАРИ ВА МАНСАБДОР ШАХСЛАР****28-модда. Суд**

Ўзбекистон Республикасида жиноят ишлари буйича одил судловни Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоятлар, Тошкент шаҳар судлари, жиноят ишлари буйича туман (шаҳар) судлари ва қарбий судлар амалга оширади.

Биринчи инстанция суди жиноят иши буйича ҳукм ёки ажрим чиқариш ҳуқуқига эга. Апелляция инстанцияси

суди биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳукмлари ва ажримлари устидан берилган шикоятлар (протестлар) буйича ишларни қўриб, ҳукми ёки ажрим чиқаради. Кассация инстанцияси суди биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судининг ҳукмлари ва ажримлари устидан берилган шикоятлар (протестлар) буйича ишларни қўриб, ажрим чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

29-модда. Суднинг ваколатлари

Суднинг ваколатларига: қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ёхуд қамоқда сақлаш ёки уй қамоғи мuddатини узайтириш масалалари билан боғлиқ илтимоснома, шикоят ва протестни эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида ажрим чиқарган судни албатта хабардор қилган ҳолда қўриб чиқиш; паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш; айбланувчининг лавозимидан четлаштириш тўғрисидаги, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш ҳақидаги ёки айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши мuddатини узайтириш тўғрисидаги, мурдани эксгумация қилиш ҳақидаги, почта-телеграф жўнатмаларини тхлатлаш тўғрисидаги илтимосномаларни қўриб чиқиш; прокурорнинг амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги ёхуд маҳкумини жазодан озод қилиш тўғрисидаги илтимосномасини қўриб чиқиш; прокурорнинг гувоҳ ва жабрланувчининг (фуқаровий даъвогарнинг) курсатуварини олдиндан мустақамлаш тўғрисидаги илтимосномасини қўриб чиқиш; жиноят ишини суд муҳокамасига тайёрлаш; дастлабки эшитув ўтказиш; ишни муҳокамага қилиш ва ҳукм чиқариш ёки бошқа қарор қабул қилиш; ишни апелляция, кассация тартибда қўриб чиқиш; ҳукмини ижро эттириш қиради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги ЎРҚ-335-сонли, 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ-373-сонли, 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли, 2019 йил 28 августдаги ЎРҚ-558-сонли, 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ-664-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги ЎРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚҲТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

Юқори судлар, бундан ташқари, Ўз ваколатлари доирасида қуйи судларнинг судлов фаолияти устидан назоратни амалга оширади.

30-модда. Судьялар ва халқ маслаҳатчилари

Жиноят ишини қўришда ушбу суд таркибига тайинланган ёки сайланган судьялар ва халқ маслаҳатчилари қатнашади.

31-модда. Судьянинг ваколатлари

Судья якка ўзи ёки суд таркибиде иш тутиб, ушбу Кодекснинг 29-моддасида назарда тутилган ваколатларни амалга оширади. Бундан ташқари, судья ишни суд муҳокамасига тайёрлаш билан боғлиқ ҳаракатларни бажаради. Суд мажлисида раислик қилади ва ушбу Кодексда

назарда тутилган бошқа ҳуқуқ ва мажбуриятларни амалга оширади.

32-модда. Суд мажлиси котиби

Суд мажлисида суд мажлиси котиби вазифаларини судьянинг ёрдамчиси (катта ёрдамчиси) бажаради.

Суд мажлиси котиби жиноят ишини суд мажлисида қўриш учун тайёрлайди, суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида процесс иштирокчиларини хабардор қилади; судга чақирилган процесс иштирокчиларининг келган-келмаганлигини текширади, ҳозир бўлмаган шахсларнинг келмаганлиги сабабини аниқлаб, бу ҳақда судга маълум қилади; суд мажлислари баённомасини юритади; раислик қилувчининг суд муҳокамасини тайёрлаш ва ўтказиш билан боғлиқ бошқа топшириқларини бажаради.

Суд мажлиси котиби баённомада суднинг ҳаракатлари ва қарорларини, шунингдек суд мажлиси барча иштирокчиларининг ҳаракатлари, аризалари, илтимосномалари, кўрсатувларини тўлиқ ва тўри баён қилиб бориши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

33-модда. Прокурор

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унга бўйсунувчи прокурорлар суриштирув ва дастлабки тергов bosқичларида Ўзбекистон Республикаси қонунларининг аниқ ва бир хилда ижро этилиши устидан назоратни амалга оширади.

Прокурор суриштирув ва дастлабки тергов bosқичларида қонуннинг бузилишини, ким томонидан содир этилганлигидан қатъи назар, бартараф этиш учун қонунда назарда тутилган чора-тадбирларни ўз вақтида қўриши шарт.

Прокурор ўз ваколатларини ҳар қандай орган ва мансабдор шахсдан мустақил равишда, фақат қонунга бўйсуниб ва Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурори кўрсатмаларига таянган ҳолда амалга оширади.

34-модда. Прокурорнинг ваколатлари

Прокурор суриштирув ва дастлабки тергов bosқичларида ушбу Кодекснинг 243, 382–388, 558, 559-моддаларида назарда тутилган ваколатларни амалга оширади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

Прокурор суд муҳокамасида қатнашиш, ушбу Кодекснинг 409-моддасида назарда тутилган ваколатларни амалга оширади

35-модда. Терговчи

Жиноят иши бўйича дастлабки терговни прокуратура, ички ишлар органларининг ва давлат хавфсизлик хизматининг терговчилари олиб боради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда)

36-модда. Терговчининг ваколатлари

Терговчи: жиноят ишини қўзғатишга ва тугатишга, ишни қўзғатишни рад этишга; жиноятни содир этишда гумон қилинаётган шахсларни ушлаш ва сўроқ қилишга; олиб Кодексда назарда тутилган тергов ҳаракатларини ушбу боришга; шахсни ишда гумон қилувчи тариқасида иштирок қилиш учун жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилишга; шахсни ишда айбланувчи тариқасида иштирок қилиш учун жалб этиш тўғрисида ва унга нисбатан эҳтиёт чорасини танлаш ҳақида қарор қабул қилишга, бундан қамоққа олиш ёки уй қамоғи мустасно; ўз юритувиغا қабул қилган ишлар бўйича тезкор-қидирув тадбирларини бажариш тўғрисида езма топшириқлар беришга; бошқа терговчи ва суриштирувчиларга айрим тергов ҳаракатларини юритиш тўғрисида топшириқ беришга; терговга қадар текширув ёки тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларга шахсларни ушлаб туриш, мажбурий келтириш, қидириш тўғрисидаги қарорларнинг ижросини топширишга, улардан айрим тергов ҳаракатларини юритишда кўмаклашишни талаб қилишга; қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш, уй қамоғи бўйича қўшимча тақиб (чеклов) белгилаш тўғрисида илтимоснома беришга, шунингдек эҳтиёт чорасини ушбу Кодекснинг 240 ва 243-моддаларига мувофиқ бекор қилишга ёки ўзгартиришга; паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома беришга; айбланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш ҳақида илтимосномалар беришга, шунингдек мазкур процессуал мажбурлов чораларини ушбу Кодексда белгиланган тартибда бекор қилишга; мурдани эсгумация қилиш тўғрисида, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш ҳақида илтимосномалар беришга, шунингдек мазкур чораларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда бекор қилишга; амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисида ёки жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисида прокурорга тақдимнома киритишга ҳақлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Терговчи терговнинг йўналишини ва тергов ҳаракатларини юритишга оид барча қарорларни, прокурор рухсатини олиш қонунда назарда тутилган ҳолларни истисно этганда, мустақил равишда қабул қилади.

Терговчи прокурорнинг шахсини ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш ҳақидаги, жиноятни тавсиф қилиш ва айблов ҳажми ҳақидаги, қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш, уй қамоғи бўйича қўшимча тақиб (чеклов) белгилаш, паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги, айбланувчини лавозимидан четлаштириш, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги, амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисида ёки жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисида прокурорга тақдимнома

киришти ҳақидаги, ишни судга юбориш ёки ишни тугатиш ҳақидаги, тугалланган ишни қўшимча терговга қайтариш ҳақидаги кўрсатмаларига рози бўлмас, ўз эътирозларини ёзма равишда баён қилган ҳолда ишни юқори турувчи прокурорга тақдим этишга ҳақлидир. Бундай ҳолларда қуйи турувчи прокурорнинг кўрсатмасини юқори турувчи прокурор ўз қарори билан ё бекор қилади ёки иш бўйича тергов юритишни бошқа терговчига топширади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-III-сонли, 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли, 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли, 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли, 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли қонуллари тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ОМГА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда; 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Терговчининг ўз юритишидаги иш юзасидан қонунга мувофиқ берган ёзма топшириқлари ва чиқарган қарорлари барча корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан ижро этилиши мажбурийдир.

37-модда. Тергов бошқармаси, бўлими, бўлинмаси, гуруҳи бошлигининг ва унинг уринбосарининг ваколатлари

Тергов бошқармаси, бўлими, бўлинмаси, гуруҳининг бошлиғи ва унинг уринбосари ўз ваколатлари доирасида жиноятларни очиш ва уларнинг олдини олиш юзасидан терговчиларнинг ўз вақтида ҳаракат қилишни назорат этадилар. жиноят ишлари бўйича дастлабки терговни тўла, ҳар томонлама ва ҳолисона олиб бориш чораларини кўрадилар.

Тергов бошқармаси, бўлими, бўлинмаси, гуруҳининг бошлиғи ва унинг уринбосари ишларни текшириб кўришга, шунингдек дастлабки тергов ўтказиш, шахсни ишда айбланувчи тартиқасида иштирок қилиш учун жалб этиш, жиноятни тавсиф қилиш ва айбловнинг ҳажми, ишнинг йўналишини белгилаш, айрим тергов ҳаракатларини ўтказиш ҳақида терговчига кўрсатмалар беришга, ишни бир терговчидан иккинчи терговчига олиб беришга, ишни тергов қилишни бир неча терговчига топширишга, шунингдек терговчи ваколатларидан фойдаланиб, дастлабки тергов олиб боришда қатнашишга ва дастлабки терговни шахсан ўзи олиб боришга ҳақлидир.

Тергов бошқармаси, бўлими, бўлинмаси, гуруҳи бошлигининг ва унинг уринбосарининг иш юзасидан кўрсатмалари терговчига ёзма тарзда берилади ва уларнинг ижро этилиши мажбурийдир.

Олинган кўрсатмалар устидан прокурорга шикоят қилиниши, ушбу Кодекс 36-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларни истисно этганда, уларнинг ижро этилишини тўхтатиб қўймайди.

38-модда. Суриштирув

Жиноят ишлари бўйича суриштирув:

- 1) ички ишлар органларининг;
- 2) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузу-

ридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаментининг ва унинг жойлардаги бўлимларининг;

3) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюросининг ва унинг жойлардаги бўлимларининг;

4) Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг ва унинг жойлардаги бўлимларининг;

5) Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг ва унинг жойлардаги бўлимларининг суриштирувчилари томонидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2019 йил, 28-сон, 500-модда)

38¹-модда. Суриштирувчининг ваколатлари

Суриштирувчи: жиноят ишени қўзғатишга ва тугатишга, ишни қўзғатишни рад этишга; жиноятни содир этишда гумон қилинаётган шахсларни ушлаш ва сўроқ қилишга; ушбу Кодексда назарда тутилган тергов ҳаракатларини олиб боришга; шахсни ишда гумон қилинувчи тартиқасида иштирок қилиш учун жалб этиш тўғрисида қарор қабул қилишга; шахсни ишда айбланувчи тартиқасида иштирок қилиш учун жалб этиш ҳақида ва унга нисбатан эҳтиёт чорасини танлаш тўғрисида қарор қабул қилишга, бундан қамоққа олиш ёки уй қамоғи мустасно; ўз юритувига қабул қилган ишлар бўйича тезкор қидирув тадбирларини бажариш ҳақида ёзма топшириқлар беришга; бошқа суриштирувчиларга айрим тергов ҳаракатларини юритиш тўғрисида топшириқ беришга; терговга қадар текширув ёки тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларга шахсларни ушлаб туриш, мажбурий келтириш, қидириш тўғрисидаги қарорларнинг ижросини топширишга, улардан айрим тергов ҳаракатларини юритишда қўмаклашишни талаб қилишга; қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш, уй қамоғи бўйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш тўғрисида илтимоснома беришга, шунингдек эҳтиёт чорасини ушбу Кодекснинг 240 ва 243¹-моддаларига мувофиқ бекор қилишга ёки ўзгартиришга; паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома беришга; айбланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида, шахсни тиббий муассасга жойлаштириш ҳақида илтимоснома беришга, шунингдек мазкур процессуал мажбурият чораларини ушбу Кодексда белгиланган тартибда бекор қилишга; мурдан эхсумация қилиш тўғрисида, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш ҳақида илтимосномалар беришга, шунингдек мазкур чораларни ушбу Кодексда белгиланган тартибда бекор қилишга; амнистия актига асосан жиноят ишени қўзғатишни рад қилиш тўғрисида ёки жиноят ишени тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш ҳақида прокурорга тақдимнома киритишга ҳақлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли қонуллари тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Суриштирувчи суриштирувнинг йўналишини оид барча қарорларни мустақил равишда қабул қилади, бундан қонунда прокурор рухсатини олиш назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Суриштирувчи прокурорнинг шахсни олиш айбланувчи тарихида иштирок этишга жалб қилиш ҳақидаги, жиноятни тавсиф қилиш ва айблов ҳажми ҳақидаги, қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги ҳўтият чорасини қўллаш, уй қамоғи бўйича қўшимча таъиқ (чеклов) белгилаш, паспортнинг (ҳаракатланиш ҳўжжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги, айбланувчини лавозимидан четлаштириш, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тарзидаги процессуал мажбуриятлар чораларини қўллаш ҳақидаги, амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисида ёки жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш ҳақида прокурорга тақдимнома киритиш тўғрисидаги, ишни судга юбориш ёки ишни тугатиш ҳақидаги, тугалланган ишни қўшимча терговга қайтариш тўғрисидаги кўрсатмаларига рози бўлмас, ўз эътирозларини ёзма равишда баён қилган ҳолда ишни юқори турувчи прокурорга тақдим этишга ҳақлидир. Бундай ҳолларда юқори турувчи прокурор кўйи турувчи прокурорнинг кўрсатмасини ўз қарори билан ё бекор қилади ёки иш бўйича суриштирув юритишини бошқа суриштирувчига топширади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ўРҚ-476-сонли ва 2019 йил 28 августдаги ўРҚ-558-сонли қонунлари таҳририда – ўР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Суриштирувчининг ўз юритишидаги иш юзасидан қўнунга мувофиқ берган ёзма топшириқлари ва чиқарган қарорлари барча корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан ижро этилиши мажбурийдир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли Қонун билан киритилган – ўР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

39-модда. Суриштирув бўлинимаси бошлиғининг ва унинг ўринбосарининг ваколатлари

Суриштирув бўлинимасининг бошлиғи ва унинг ўринбосари ўз ваколатлари доирасида жиноятларни очиш ва уларнинг олдини олиш юзасидан суриштирувчиларнинг ўз вақтида ҳаракат қилишини назорат этадилар, жиноят ишлари бўйича суриштирувни тўла, ҳар томонлама ва холисона олиб бориш чораларини кўрадилар.

Суриштирув бўлинимаси бошлиғи ва унинг ўринбосари ишлари текириб кўришга, суриштирувчига суриштирув юритиш, шахсни ишда гумон қилинувчи, айбланувчи тарихида иштирок қилиш учун жалб этиш, жиноятни тавсиф қилиш ва айбловнинг ҳажми, ишнинг йўналишини белгилаш, айрим тергов ҳаракатларини ўтказиш ҳақида кўрсатмалар беришга, ишни бир суриштирувчидан иккинчи суриштирувчига олиб беришга, ишни тергов қилишни бир неча суриштирувчига топширишга, шунингдек суриштирувчи ваколатларидан фойдаланиб, суриштирув юритишда қатнашишга ва суриштирувни шахсан ўзи олиб боришга ҳақлидир.

Суриштирув бўлинимаси бошлиғининг ва унинг ўринбосарининг иш юзасидан кўрсатмалари суриштирувчига ёзма тарзда берилади ва уларнинг ижро этилиши мажбурийдир

Олинган кўрсатмалар устидан прокурорга шикоят қилиниши, ушбу Кодекс 38¹-моддасининг учинчи қисмида

назарда тутилган ҳолларни истисно этганда, уларнинг ижро этилишини тўхтатиб қўймайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли Қонун таҳририда – ўР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

39¹-модда. Терговга қадар текишурувни амалга оширувчи органлар

Терговга қадар текишурув қуйидагилар томонидан амалга оширилади:

1) ички ишлар органлари;

2) ҳарбий қисмлар, қўшилмаларнинг командирлари, ҳарбий муассасалар ва ҳарбий ўқув юртларининг бошлиқлари – уларга бўйсунувчи ҳарбий хизматчилар, шунингдек ўқув машқлари ўтказилаётган вақтда ҳарбий хизматга мажбурият томонидан содир этилган жиноятларга доир ишлар бўйича; Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ходимларининг хизмат мажбуриятини бажариш билан боғлиқ жиноятлари ёки қисм, қўшилма, муассаса ёхуд ўқув юрти жойлашган ерда содир этган жиноятларига доир ишлар бўйича;

3) давлат хавфсизлик хизмати органлари – қўнунга кўра уларнинг юритишига берилган ишлар бўйича; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги ўРҚ-522-сонли Қонун таҳририда – ўР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда)*

4) Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги жазони ижро этиш тизимини бошқариш органларининг бошлиқлари, жазони ижро этиш колониялари, тарбия колониялари, тергов ҳибсхоналари ҳамда турмаларнинг бошлиқлари – шу муассасалар ходимлари хизматни ўтатишнинг белгиланган тартибига қарши қилган жиноятларга доир ишлар, худди шунингдек маъкур муассасалар худудида содир этилган бошқа жиноятларга доир ишлар бўйича;

5) давлат ёнғиндан назорат қилиш органлари – ёнғинларга доир ва ёнғинга қарши қондаларни бузганликка доир ишлар бўйича;

6) чегарани кўриқлаш органлари – давлат чегарасини бузганликка доир ишлар бўйича;

7) олис сафарда бўлган денгиз кемаларининг капитанлари;

8) давлат божхона хизмати органлари – божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузганликка доир ишлар бўйича; *(биринчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонун таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

9) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бўлинимаси – бюджет, солиқ ва валюта тўғрисидаги қонунчиликни бузганликка доир ишлар шунингдек электр, иссиқлик энергияси, газ, водопроводдан фойдаланиш билан боғлиқ жиноятлар тўғрисидаги ишлар бўйича; *(биринчи қисмининг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 15 январдаги ўРҚ-516-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли ва 2021 йил 25 августдаги ўРҚ-711-сонли қонунлари таҳририда – ўР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)*

10) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси ва унинг жойлардаги

булималари – вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсларни, ота-онани моддий таъминлашдан бўйин товлашга, суд ҳужжатини ижро этмасликка, суд ҳужжатларини ва бошқа органлар ҳужжатларини мажбурий ижро этиш жараёнига аралашшига, банд солинган мол-мулкни қонунга хилоф равишда тасарруф этишга доир ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 10-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли ва 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сонли қонунлари таҳририда* – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон; 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)

11) *Ўзбекистон Республикаси* Давлат солиқ қўмитасининг Чакана савдо ва хизмат кўрсатиш соҳасида ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш бош бошқармаси ва унинг ҳудудий бўлимлари – бозорлар, савдо комплекслари ҳудудларида ва уларга туташ бўлган автотранспорт воситаларини вақтинча сақлаш жойларида аниқланган молиявий-иқтисодий ва солиқ соҳаларидаги ҳуқуқбузарликларга доир ишлар бўйича;

12) (биринчи қисмининг 12-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ-583-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 858-модда)

13) *Ўзбекистон Республикаси* Миллий гвардияси ва унинг жойлардаги бўлималари – қонун билан уларнинг иш юритишига берилган ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 13-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 28-сон, 500-модда)

14) *Ўзбекистон Республикаси* Президенти давлат хавфсизлик хизмати – унинг юритувига тааллуқли ишлар бўйича. (биринчи қисмининг 14-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 сентябрдаги УРҚ-564-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 656-модда)

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органлар зиммасига зарур чоралар кўриш вазифаси, шу жумладан жиноят аломатларини ва жиноят содир этган шахсларни топиш, ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ текшириб чиқилганидан сўнг жиноят иши юзасидан далил тарикасида фойдаланиш мумкин бўлган маълумотларни аниқлаш мақсадида илмий-техника воситаларидан фойдаланган ҳолда, зарур чоралар кўриш вазифаси юклатилади. Ички ишлар, давлат хавфсизлик хизмати, *Ўзбекистон Республикаси* Президенти давлат хавфсизлик хизмати, давлат бохжона хизмати органлари, шунингдек *Ўзбекистон Республикаси* Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси ҳамда Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва уларнинг жойлардаги бўлималари шу мақсадда тезкор-қидирув тадбирларини ўтказишга ҳақли. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 15 январдаги УРҚ-516-сонли, 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли ва 2019 йил 5 сентябрдаги УРҚ-564-сонли қонунлари таҳририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда; УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 656-модда)

Тезкор-қидирув фаолиятини ўтказиш тартиби қонун билан белгиланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

39²-модда. Терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган бошлигининг ва унинг мансабдор шахсининг ваколатлари

Ушбу Кодекснинг 39¹-моддасида санаб ўтилган ҳар бир органнинг раҳбарлари терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг бошлиғи сифатида ҳаракат қила туриб, терговга қадар текширувни бошлашга ёки ўзига буйсунувчи бошқа мансабдор шахсга уни юритишни топширишга, жиноят ишини қўзғатишга ёки иш қўзғатишни рад этишга ёхуд аризани, хабарни терговга тегишлилигига қўра ўтказишга ҳақлидир.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи мансабдор шахс зиммасига терговга қадар текширувни амалга оширишга доир вазифаларни юклатиш тартиби мазкур орган томонидан белгиланади.

Бошлиқнинг топшириғига биноан ва унинг раҳбарлигида ишлаётган мансабдор шахс жиноятнинг олдини олиш ёки унинг содир этилишига йўл қўймаслик, далилларни тўплаш ва сақлаш, жиноят содир этишда гўмон қилинганларни ушлаш ва яширинган гўмон қилинувчиларни қидириб топиш ҳамда жиноят тўғрисидаги аниқланган мулкий зарарнинг ўрни қопланганини таъминлаш учун зарур бўлган, кечиктириб бўлмайдиган барча ҳаракатларни амалга ошириши шарт.

Терговга қадар текширувни ёки тезкор-қидирув тадбирларини амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси зиммасига терговчи, суриштирувчи юриётган иш бўйича айрим процессуал ҳаракатларни ва тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш тўғрисидаги топшириқларни бажариш ҳамда терговчи, суриштирувчи процессуал ҳаракатларни бажаришида кўмаклашиш мажбурияти ҳам юклатилади.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси терговга қадар текширувни амалга ошираётганда, ҳудди шунингдек терговчининг, суриштирувчининг топшириғини бажараётганда, ушбу Кодексда белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда процессуал ҳаракатларни амалга оширади ва қарорлар қабул қилади.

Гўмон қилинувчидан, айбланувчидан ёки судланувчидан тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларнинг мансабдор шахслари томонидан аризалар, тушунтиришлар ёки курсатувлар олиш мазкур жиноят иши ўз юритувида бўлган суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки судьянинг ёзма рухсатига асосан ва фақат ҳимоячи шитироқда амалга оширилади, бундан белгиланган тартибда ҳимоячидан воз кечилган қоллар мустасно. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг қарорлари мазкур орган бошлиғи томонидан тасдиқланиши лозим. Бошлиқнинг ёзма кўрсатмалари уларни бажаришни тўхтатмай туриб, ушбу кўрсатмалар устидан прокурорга шикоят қилишга ҳақли бўлган унга буйсунувчи мансабдор шахс учун мажбурийдир.

Прокурорнинг ёзма кўрсатмалари терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган бошлиғи ва унинг мансабдор шахси учун мажбурийдир. Улар прокурорнинг кўрсатмаларидан норози бўлган тақдирда, кўрсатмаларни

бажаришни тўхтатмай туриб, юқори турувчи прокурорга уларнинг устидан шикоят қилишга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

**4-6-б. ЖИНОЯТ ИШНИ ЮРИТИШДА ИШТИРОК
ЭТУВЧИ ЖАМОАТ БИРЛАШМАЛАРИ, ЖАМОАЛАР
ВА УЛАРНИНГ ВАКИЛЛАРИ**

**40-модда. Жамоат бирлашмалари ва жамоалар-
нинг жиноят процессида қўрилиши
лозим бўлган ариза ва илтимослари**

Жамоат бирлашмалари ва жамоалар, уларнинг раҳбар органлари ҳамда вакиллари содир этилган ёки тайёрланаётган жиноят тўғрисидаги хабар билан суриштирув органига, терговчига, прокурорга ёки судга мурожаат этишлари мумкин. Улар: айбланувчига ёки судланувчига нисбатан эҳтиёт чораси сифатида жамоат бирлашмаси ёки жамоа кафилигига беришни танлаш ҳақида; маҳкумни муддатидан илгари шартли равишда жазодан озод қилиш ёки жазони енгилроғи билан алмаштириш ҳақида; озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганларнинг жазони ўтash шароитларини ўзгартириш ҳақида; судланганликни олиб ташлаш ҳақида ва бошқа масалалар бўйича ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда ҳамда тартибда илтимос қилишга ҳақлидирлар.

**41-модда. Жамоат бирлашмалари ва жамоаларни
жиноят ҳақида хабардор қилиш**

Суриштирувчи ва терговчи фуқаронинг оғир ва ўта оғир жиноятлар тўғрисидаги ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилингани ҳақида унинг иш, ўқиш ёки яшash жойидаги жамоага хабар беради, суд эса уларга шу иш бўйича суд муҳокамаси қачон ва қаерда ўтказилиши ҳақида хабар беради.

**42-модда. Жамоат айбловчилари ва жамоат
ҳимоячилари**

Жамоат бирлашмалари ва жамоалар суд муҳокамасида жамоат айбловчиси ёки жамоат ҳимоячиси тариқасида иштирок этиш учун ўз вакилларини юборишлари мумкин.

Жамоат айбловчилари ва жамоат ҳимоячиларини жамоат бирлашмасининг ёки корхона, муассаса, ташкилот жамоасининг йиғилиши кўрсатади. Йиғилиш қарори судга тақдим этилиши лозим.

Жамоат бирлашмаси, жамоа ўзи йўллаган жамоат айбловчиси ёки жамоат ҳимоячисини хоҳлаган вақтда чақириб олишга ёки уни бошқа вакил билан алмаштиришга ҳақлидир.

**43-модда. Жамоат айбловчисининг ҳуқуқ ва маж-
буриятлари**

Суд муҳокамасида иштирок этаётган жамоат айбловчиси: иш материаллари билан танишишга; далиллар тақдим этишга ва уларни текширишда иштирок этишга; илтимоснома беришга; тарафларнинг музокараларида

сўзга чиқиб, айбловнинг исботлангани ҳақида судга фикр билдиришга ҳақлидир. Жамоат айбловчиси айбловдан воз кечишга ҳақли.

Жамоат айбловчиси: суд муҳокамасида иштирок этиши; жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг фикрини судда баён қилиши ва иш ҳолатларини аниқлашга кўмаклашиши шарт.

**44-модда. Жамоат ҳимоячисининг ҳуқуқ ва маж-
буриятлари**

Суд муҳокамасида иштирок этаётган жамоат ҳимоячиси: иш материаллари билан танишишга, далиллар тақдим этишга ва уларни текширишда иштирок этишга; илтимоснома беришга; тарафларнинг музокараларида сўзга чиқиб, судланувчини оқлайдиган ёки унинг жавобгарлигини енгиллаштирадиган ҳолатлар хусусида судга фикр билдиришга ҳақлидир.

Жамоат ҳимоячиси: суд муҳокамасида иштирок этиши; жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг фикрини судда баён қилиши ва ишнинг судланувчининг аҳолини енгиллаштирувчи ҳолатларини аниқлашга кўмаклашиши шарт.

**5-6-б. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ЎЗ
МАНФААТЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛАДИГАН ШАХСЛАР.
ҲИМОЯЧИЛАР ВА ВАКИЛЛАР**

45-модда. Айбланувчи

Айбланувчи ушбу Кодексда белгиланган тартибда айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши ҳақида қарор чиқарилган шахсдир.

Айбланувчи судда судланувчи деб, ҳукм чиқарилганидан кейин эса, маҳкум ёки оқланган деб аталади.

**46-модда. Айбланувчининг ҳуқуқ ва мажбурият-
лари**

Айбланувчи: ўзининг нимада айбланаётганлигини билиш; қамоққа олинганлиги ва турган жойи тўғрисида адвокатга ёки яқин қариндошига телефон орқали кўнгироқ қилиш ёхуд хабар бериш; ҳимоячига эга бўлиш ҳамда учрашувларнинг сони ва давом этиш вақти чекланмаган ҳолда у билан холи учрашиш, ушбу Кодекс 230-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно; ўзига қўйилган айблов юзасидан ҳамда ишнинг бошқа ҳар қандай ҳолатлари бўйича кўрсатувлар бериш ёхуд кўрсатувлар беришдан бош тортиш ва кўрсатувларидан жиноят ишига доир далиллар сифатида унинг ўзига қарши фойдаланилиши мумкинлиги ҳақида хабардор бўлиш; ўз она тилидан ҳамда таржимон хизматидан фойдаланиш; ўзининг ҳимояланиш ҳуқуқини шахсан ўзи амалга ошириш; илтимоснома бериш ва рад қилиш; далиллар тақдим этиш; суриштирувчи ёки терговчининг рухсати билан тергов ҳаракатларида иштирок этиш; суриштирув ёки дастлабки тергов тамом бўлганидан сўнг ишнинг барча материаллари билан танишиб чиқиш ҳамда ундan зарур маълумотларни ёзиб олиш, материаллар ва ҳужжатлардан техника воситалари ёрдамида ўз ҳисобидан кўчирма нусхалар олиш ёки улардаги маълумотларни ўзга шахсда қайд этиш; жиноят ишнинг суриштирувчи, терговчи ёки прокурор

томонидан тугатилганлигига қарши эътироз билдириш ҳамда суд муҳокамаси ўтказилишини талаб қилиш; суд томонидан иш бўйича дастлабки эшитиш ўтказилаётганда иштирок этиш, ярашув тўғрисидаги, амнистия актини қўллаш ҳақидаги ишлар бўйича, биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судининг мажлисларида, суднинг рухсати билан эса, кассация инстанцияси судининг мажлисларида иштирок этиш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар бериш; суд мажлисининг баённомаси билан танишиш ҳамда у ҳақда ўз мулоҳазаларини билдириш; иш бўйича келтирилган протестлар, апелляция, кассация шикоятларидан хабардор бўлиш ва уларга нисбатан эътирозлар билдириш ҳуқуқига эга (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 ў., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 ў., 03/21/675/0126-сон*)

Судланувчи охириги сўз билан чиқиш ҳуқуқига эга. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда*)

Айбланувчи: суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг чақирувига биноан ҳозир бўлиши; суриштирув, дастлабки тергов ва суд муҳокамасида иштирок этишдан бош тортмаслиги; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва бошқа қонунга хилоф ҳаракатлар билан тўсқинлик қилмаслиги; ўзига нисбатан танланган эҳтиёт чорасидан келиб чиқадиган талабларни бажариши; гувоҳлантириш, эксперт текшируви учун намуналар олиш, экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштириш ҳақидаги суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарорлари ва суднинг ажримлари ҳамда ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа процессуал қарорлар ижро этилишига тўсқинлик қилмаслиги; ишнинг тергов ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Айбланувчи зиммасига кўрсатув бериш, шунингдек ўзининг айбдор эмаслигини ёки ишнинг бошқа бирор ҳолатларини исботлаш мажбурияти юкланиши мумкин эмас.

47-модда. Гумон қилинувчи

Гумон қилинувчи жиноят содир этгани тўғрисида маълумотлар бор бўлса-да, бу маълумотлар уни ишда айбланувчи тарқасида иштирок этишга жалб қилиш учун етарли бўлмаган шахсдир. Шахсни гумон қилинувчи тарқасида эътироз этиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи ёки прокурор қарор чиқаради.

48-модда. Гумон қилинувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Гумон қилинувчи: ўзининг нимада гумон қилинаётганлигини билиш; ушлаб турилганлиги ва турган жойи тўғрисида адвокатга ёки яқин қариндошига телефон

орқали кўнгирок қилиш ёхуд хабар бериш; у амалда ушланган ёки жиноят жойида ушлаб билан боғлиқ тезкор-қидирув тадбири амалда яқунланган ёхуд унинг гумон қилинуви деб эътироз этилганлиги тўғрисидаги қарор унга маълум қилинган пайтдан бошлаб ҳимоячига эга бўлиш ҳамда учрашувларнинг сони ва давом этиш вақти чекланмаган ҳолда у билан холи учрашиш, ушбу Кодекснинг 230-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно; ушланганидан кейин йигирма тўрт соатдан кечиктирмай сўроқ қилинишини талаб қилиш; ўзига нисбатан қўйилган гумон хусусида ҳамда ишнинг бошқа ҳар қандай ҳолатлари тўғрисида кўрсатувлар бериш ёхуд кўрсатувлар беришдан бош тортиш ва кўрсатувларидан жиноят ишига доир далиллар сифатида унинг ўзига қарши фойдаланилиши мумкинлиги ҳақида хабардор бўлиш; ўз она тилидан ҳамда таржимон хизматидан фойдаланиш; ўзининг ҳимоялиши ҳуқуқини шахсан ўзи амалга ошириш; илтимоснома бериш ва рад қилиш; далиллар тақдим этиш; суриштирувчи ёки терговчининг рухсати билан тергов ҳаракатларида иштирок этиш; ярашув тўғрисидаги, амнистия актини қўллаш ҳақидаги ишлар бўйича суд мажлисларида иштирок этиш; суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар бериш ҳуқуқига эга. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 ў., 03/21/675/0126-сон*)

Гумон қилинувчи: суриштирувчи, терговчи ва прокурорнинг чақирувига биноан ҳозир бўлиши, суриштирувда ва дастлабки терговда иштирок этишдан бош тортмаслиги; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўсқинлик қилмаслиги; ўзига нисбатан танланган эҳтиёт чорасидан келиб чиқадиган талабларни бажариши; суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг гувоҳлантириш, эксперт текшируви учун намуналар олиш, экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги қарорлари ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа процессуал қарорлар ижро этилишига тўсқинлик қилмаслиги; ишни тергов қилишда тартибга риоя этиши шарт. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

Гумон қилинувчи зиммасига кўрсатув бериш, шунингдек ўзининг жиноятга алоқадор эмаслигини ёки ишнинг бошқа бирор ҳолатларини исботлаш мажбурияти юкланиши мумкин эмас.

49-модда. Ҳимоячи

Ҳимоячи гумон қилинувчиларнинг, айбланувчиларнинг, судланувчиларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини қонунда белгиланган тартибда ҳимоя қилишни амалга ошириш ҳамда уларга зарур юридик ёрдам кўрсатиш ваколатига эга бўлган шахсдир.

Ишда ҳимоячилар сифатида адвокатлар иштирок этишлари мумкин. Адвокатнинг ишда иштирок этишига у адвокат гувоҳномасини кўрсатганидан ва муайян ишни юритишга ваколатли эканлигини тасдиқловчи ордерни тақдим этганидан кейин йўл қўйилади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг яқин қариндошлари ёки қонуний вакилларидан бирининг адвокат билан бир қаторда ҳимоячи сифатида иштирок этишига гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг илтимосномаси бўйича суриштирувчининг, терговчининг қарори ёки суд ажримиغا биноан йўл қўйишга мумкин.

Ҳимоячининг ишда иштирок этишига жиноят процессининг ҳар қандай босқичида, шахс ушланганида эса унинг ҳаракатланиш эркинлигига бўлган ҳуқуқи амалда чекланган пайдан бошлаб рухсат этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 15 сентябрдаги УРҚ-178-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 37-38-сон, 365-модда)

50-модда. Ҳимоячини таклиф этиш

Ҳимоячи гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, уларнинг қонуний вакиллари, шунингдек гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг илтимоси ёки розилиги билан бошқа шахслар томонидан таклиф этилади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг илтимосига кўра суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд ишда ҳимоячининг иштироки этишини таъминлайди.

Танлаган ҳимоячининг йигирма тўрт соат ичида ишда иштирок этишга киришишга имконияти бўлмаган ҳолларда, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига ёхуд уларнинг қариндошларига бошқа ҳимоячини таклиф этишни ёки ҳимоячи тайинлашни сўраб Ўзбекистон Республикаси Адвокатлар палатасининг ҳудудий бошқармаси томонидан белгиланадиган адвокатлик тузилмаларига мурожаат қилишни тавсия этади. Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи танлаган ҳимоячи исталган вақтда ишда иштирок этишга киришишга ҳақлидир. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли ва 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

Ишни юритаётган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд гумон қилинувчини, айбланувчини, судланувчини юридик ёрдам учун тўловдан батамом ёки қисман озод этишга ҳақлидир. Бундай ҳолларда адвокат меҳнатиغا ҳақ тўлаш харажатлари Вазирлар Маҳкамаси белгилайдиган тартибда давлат ҳисобидан бўлади.

51-модда. Ҳимоячи иштирок этиши шарт бўлган ҳоллар

Қуйидаги ишлар бўйича:

1) вояга етмаганларнинг иши бўйича;

2) соқовлар, карлар, кўрлар, жисмоний нуқсони ёки рўйи ҳолати бузилганлиги сабабли ўзини ўзи ҳимоя қилиш ҳуқуқини амалга оширишга қийналадиган бошқа шахсларнинг иши бўйича; *(биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

3) судлов иши олиб борилаётган тилни билмайдиган шахсларнинг иши бўйича;

4) жазо чораси сифатида умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси тайинланиши мумкин бўлган жиноятларни содир этишда гумон қилинаётган ёки айбланаётган шахсларнинг иши бўйича; *(биринчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

5) шахсларнинг манфаатлари ўзаро қарама-қарши бўлиб, улардан ақали бири ҳимоячига эга бўлган ишлар бўйича;

6) давлат айбловчиси ёки жамоат айбловчиси иштирок этаётган ишлар бўйича;

7) жабранувчининг вакили сифатида адвокат иштирок этаётган ишларда;

8) тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш туғрисидаги ишларда; *(биринчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

8¹) суд томонидан дастлабки зшитув ўтказилаётган ишларда;

8²) ўта оғир жиноят содир этганликда гумон қилинаётган ёки айбланаётган шахсларга оид ишлар бўйича;

8³) шахсга нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш, шунингдек қамоқда сақлаш, уй қамоғи муддатини узайтириш масаласи кўриб чиқилаётганда;

8⁴) айбига иқрорлик туғрисида келишув тузилган ишлар бўйича; *(биринчи қисмининг 8¹ – 8⁴-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

9) апелляция ва кассация инстанцияси суди томонидан кўриладиган ишларда ҳимоячининг иштироки этиши шарт. *(биринчи қисмининг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд ишининг мураккаблиги ва бошқа ҳолатлари туфайли гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўз ҳуқуқларини амалга оширишда қийналиши мумкин деган хулосага келса, бошқа ишлар бўйича ҳам ҳимоячининг иштироки этишини шарт деб топишга ҳақлидир.

Агар ушбу модданиннг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган ҳолларда гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг илтимосига кўра ёхуд уларнинг розилиги билан бошқа шахслар томонидан ҳимоячи таклиф қилинмаган бўлса, Ўзбекистон Республикаси Адвокатлар палатасининг ҳудудий бошқармаси томонидан белгиланадиган адвокатлик тузилмаси раҳбари суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ҳимоячи тайинлаш туғрисидаги қарори ёки суднинг ажримиغا биноан қарор ехуд ажрим Ўзбекистон Республикаси Адвокатлар палатасининг ҳудудий бошқармасига келиб тушган пайдан эътиборан тўрт соатдан кечиктирмай жиноят иши бўйича ҳимоячининг иштирокини таъминлаши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил*

31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

52-модда. Ҳимоячидан воз кечиш

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи иш юритишнинг исталган пайтида ҳимоячидан воз кечишга ҳақлидир. Бундай воз кечишга фақат гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг ташаббуси билан ва ҳимоячининг ишда иштирок этишига суриштирувчи, терговчи ёки суд томонидан адвокат таклиф этиш орқали таъминланадиган реал имконият мавжуд бўлгандагина йўл қўйилади, бунда адвокат ўз ҳимояси остидаги шахс билан холи учрашганидан кейин ҳимоядан воз кечилганлигини тасдиқлайди. Ҳимоячидан воз кечиш жараёни видеоёзув орқали қайд этилиши шарт. Ҳимоячидан воз кечганлик ҳақида гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, шунингдек адвокат, суриштирувчи ёки терговчи томонидан имзоланадиган баённома тузилади ёхуд суд мажлиси баённомасига ёзиб қўйилади. Видеоёзув материаллари баённомасига илова қилинади. Бунда ҳимоячининг ҳимоя остидаги шахс билан холи учрашиши видеоёзув орқали қайд этилмайди. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдаги УРҚ–617-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон*)

Ушбу Кодекс 51-моддаси биринчи қисмининг 1–4, 8, 8^б, 8^в ва 9-бандларида назарда тутилган ҳолларда ҳимоячидан воз кечишга йўл қўйилмайди. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ–587-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ–675-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон*)

Ҳимоячидан воз кечиш гумон қилинувчини, айбланувчини ёки судланувчини кейинчалик ишда ҳимоячи иштирок этишига руҳсат бериш ҳақида илтимос қилиш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди. Бундай илтимос барча ҳолларда қаноатлантирилиши керак. Суд терговни давомидида ҳимоячининг иштирок этиши ҳақида берилган илтимоснома ишнинг ҳолатларини ҳисобга олиб ва судланувчига ҳимоя ҳуқуқини таъминлаш манфаатларини кузлаб суд томонидан ҳал этилади. Ҳимоячининг суд мажлиси давомидида ишга киришиши суд терговини қайта бошлаш учун асос бўлмайди.

53-модда. Ҳимоячининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Ҳимоячи: манфаатларини ҳимоя қилаётган шахснинг нимада гумон қилинаётганлиги ёки айбланаётганлигини билиш; адвокатлик гувоҳномасини кўрсатганидан ва муайян ишни юритишга ваколатли эканлигини тасдиқловчи ордени тақдим этганидан сўнг ишда иштирок этиш; гумон қилинувчи сўроқ қилинаётганда иштирок этиш, шахсга айблов эълон қилинаётганда ҳозир бўлиш ҳамда айбланувчи сўроқ қилинаётганда, шунингдек уларнинг иштирокида ўтказиладиган бошқа тергов ҳаракатларида иштирок этиш ва гумон қилинувчиларга, айбланувчиларга, гувоҳларга, экспертларга, мутахассисларга саволлар бериш; бошқа тергов ҳаракатлари юргизиладиганда суриштирувчи ёки терговчининг руҳсати билан иштирок этиш; ўзи иштирок этган тергов ҳаракатининг юритилиши ҳусусида ёзма мулоҳазалар бериш; илтимоснома бериш ва рад этиш; ушбу Кодекс 87-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ

далилларни тўплаш ва тақдим этиш; гумон қилинувчи ёки айбланувчи иштирокида ўтказилган процессуал ҳаракатларга оид ҳужжатлар билан, суриштирув ёки дастлабки тергов тамом бўлганидан кейин эса жиноят ишининг барча материаллари билан танишиш ҳамда ундан зарур маълумотларни ёзиб олиш, материаллар ва ҳужжатлардан техника воситалар ёрдамида ўз ҳисобидан кўчирма нусхалар олиш ёки уларда кўрсатилган маълумотларни ўзга шахлда қайд этиш; агар ҳимояни амалга ошириш учун зарур бўлса, давлат сирлари, тижорат сирини ёки бошқа сирини ўз ичига олган ахборот билан қонунчиликда назарда тутилган тартибда танишиш; суд томонидан иш бўйича дастлабки эшитув ўтказилаётганда ва суд муҳокамасида тараф сифатида иштирок этиш; суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар келтириш; суд мажлисининг баённомаси билан танишиш ва бу ҳақда ўз мулоҳазаларини билдириш, иш бўйича келтирилган шикоятлар, протестлар тўғрисида билиш ҳамда уларга нисбатан эътирозлар билдириш; апелляция, кассация инстанцияси суди мажлисларида иштирок этиш ҳуқуқига эга. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ–470-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ–664-сонли, 2021 йил 18 февралдаги УРҚ–675-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 14-сон, 271-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Агар гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи қамоқда сақланаётган ёки уй қамоғида бўлса, ҳимоячи у билан жиноят ишини юритишга маъсул бўлган давлат органи ва мансабдор шахсларнинг руҳсатисиз, учрашувларнинг сони ва давом этиш вақти чекланмаган ҳолда холи учрашишга ҳақли. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Ҳимоячи ўз вазифасини амалга ошириши муносабати билан билган маълумотларни ошкор қилишига ҳақли эмас.

Ҳимоячи: гумонни ёки айбловни рад этадиган ёхуд жавобгарликни енгилаштирадиган ҳолатларни аниқлаш учун қонунда назарда тутилган барча восита ва усулларни қўллаши ҳамда гумон қилинувчига, айбланувчига ёки судланувчига зарур юридик ёрдам кўрсатиши; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўқсинлик қилмаслиги; ишнинг тергов ва суд мажлиси вақтида тартибга rioя этиши шарт.

Ишда иштирок этиш ҳақида битим тузилган ёки тайинланган вақтидан бошлаб адвокат ҳимоячи вазифасини бажариши рад этишга ҳақли эмас.

54-модда. Жабрланувчи

Жиноят, худди шунингдек ақли норасо шахснинг ижтимоий ҳавфи қилмиши шахсга маънавий, жисмоний ёки мулкий зарар етказган деб ҳисоблаш учун далиллар бўлган тақдирда, бундай шахс жабрланувчи деб эътироф

этилади. Жабрланувчи деб эътироф этиш ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради.

Жабрланувчи вояга етмаган ёки белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган шахс бўлса, ишда у билан биргалликда ёки унинг ўрнига қонуний вакили иштирок этади.

55-модда. Жабрланувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Жабрланувчи: курсатув бериш, далиллар тақдим қилиш, илтимоснома бериш ва рад қилиш; ўз она тилидан ва таржимон хизматидан фойдаланиш; ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун вакил олиш; суриштирувчи ёки терговчининг руҳсати билан тергов ҳаракатларида иштирок этиш; суриштирув ёки дастлабки тергов тамом бўлганидан сўнг ишнинг барча материаллари билан танишиш ва ундан зарур маълумотларни ёзиб олиш, материаллар ва ҳужжатлардан техника воситалари ёрдамида ўз ҳисобидан кўчирма нусхалар олиш ёки улардаги маълумотларни ўзга шаклда қайт этиш; қонунда назарда тутилган ҳолларда ярашув тўғрисида ариза бериш ҳамда суд томонидан иш бўйича дастлабки эшитув ўтказилаётганда ва ярашув тўғрисидаги ишлар бўйича, биринчи инстанция, апелляция, кассация инстанцияси судининг мажлисларида иштирок этиш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар келтириш; шахсан ўзи ёки вакили орқали судда айбловни қувватлаш; суд мажлисининг баённомаси билан танишиш ва у ҳақда ўз мулоҳазаларини билдириш; иш бўйича келтирилган шикоятлар, протестлардан хабардор бўлиш ва уларга нисбатан эътирозлар билдириш ҳуқуқига эгадир (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-III-сонли, 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон*)

Жабрланувчи: суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши; ҳаққоний курсатувлар бериш; ҳақикатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўқинлик қилмаслиги; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг талаби бўйича далиллар тақдим қилиши; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

Жабрланувчи узрсиз сабабга кўра келмаган тақдирда ушбу Кодекснинг 261–264-моддаларида назарда тутилган тартибда мажбурий олиб келиниши мумкин.

Жабрланувчи курсатув беришдан бош торганлик ва бида туриб ёлгон курсатувлар берганлик учун қонунда белгиланган тарзда жавобгар бўлади.

Жабрланувчининг ўлимга олиб келган жиноятлар тўғрисидаги ишлар бўйича ушбу моддада кўрсатилган ҳуқуқ ва мажбуриятларни дастлабки тергов органлари ёки суд томонидан марҳумнинг қонуний вакили деб эътироф этилган яқин қариндошлари ёки бошқа шахслар амалга оширадilar.

56-модда. Фуқаровий даъвогар

Жиноят, худди шунингдек ақли норасо шахснинг жамоат учун хавфли қилмиши шахсга, корхонага, муассасага ёки ташкилотга мулкий зарар етказган деб ҳисоблаш учун далиллар бўлса, улар фуқаровий даъвогар деб эътироф этилади. Фуқаровий даъвогар деб эътироф этиш ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради.

Вояга етмаганларнинг, шунингдек муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган шахсларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш учун фуқаровий даъво уларнинг қонуний вакиллари ва прокурор томонидан қўзғатилиши мумкин.

57-модда. Фуқаровий даъвогарнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Фуқаровий даъвогар: фуқаровий даъво қўзғатиш ва уни қувватлаш; далиллар тақдим қилиш; қўзғатилган даъво бўйича тушунтиришлар бериш; ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун вакил олиш; илтимоснома бериш ва рад қилиш; суриштирувчидан, терговчидан, прокурордан ёки суддан даъвони таъминлаш чораларини қўриш ҳақида илтимос қилиш; суриштирув ёки дастлабки тергов тамом бўлганидан сўнг ишнинг барча материаллари билан танишиш ва ундан зарур маълумотларни ёзиб олиш, материаллар ва ҳужжатлардан техника воситалари ёрдамида ўз ҳисобидан кўчирма нусхалар олиш ёки улардаги маълумотларни ўзга шаклда қайт этиш; суд томонидан иш бўйича дастлабки эшитув ўтказилаётганда ҳамда биринчи инстанция, апелляция, кассация инстанцияси судининг мажлисларида иштирок этиш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар бериш; суд ҳукми ва ажримнинг фуқаровий даъвога тегишли қисми устидан шикоят қилиш; иш бўйича келтирилган шикоятлар, протестлардан хабардор бўлиш ва уларга нисбатан эътирозлар қўқуқига эгадир (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-II-сонли, 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон*)

Фуқаровий даъвогар: суриштирувчи, терговчи, прокурор, суднинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши ва уларнинг талабларига асосан фуқаровий даъвога тегишли бўлган далиллар тақдим этиши; ҳақикатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўқинлик қилмаслиги; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

Фуқаровий даъвогар деб эътироф этилган шахс айни вақтда жабрланувчининг барча ҳуқуқларидан фойдаланади ва унинг мажбуриятларини бажаради.

58-модда. Фуқаровий жавобгар

Айбланувчи томонидан ёки ижтимоий хавфли қилмиш содир этган ақли норасо шахс томонидан етказилган зарар учун қонунга кўра мулкий жавобгар шахс, корхона, муассаса

ёки ташкилот ишда фуқаровий жавобгар сифатида иштирок этиш учун жалб қилиниши мумкин. Фуқаровий жавобгар сифатида жалб қилиш ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради.

59-модда. Фуқаровий жавобгарнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Фуқаровий жавобгар: айблов ва фуқаровий даъвонинг мазмунини билиш; даъвога эътироз билдириш; тушунтириш бериш; ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун вакил олиш; далиллар тақдим қилиш; илтимоснома бериш ва рад қилиш; суриштирув ёки дастлабки тергов тамом бўлганидан сўнг ишинг барча материаллари билан танишиш ва ундан зарур маълумотларни ёзиб олиш, материаллар ва ҳужжатлардан техника воситалари ёрдамида ўз ҳисобидан кўчирма нусхалар олиш ёки улардаги маълумотларни ўзга шахлда қайд этиш; суд томонидан иш бўйича дастлабки эшитув ўтказилаётганда ҳамда биринчи инстанция, апелляция, кассация инстанцияси судининг мажлисларида иштирок этиш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоятлар келтириш; суд ҳукми ва ажримнинг фуқаровий даъвога тегишли қисми устидан шикоятлар бериш; иш бўйича келтирилган шикоят ва протестлардан хабардор бўлиш ва уларга нисбатан эътирозлар билдириш ҳуқуқига эгадир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-Б-сонли, 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонуллари таҳририда – УР ОМА, 2001 йил, 1-2-сон, 11-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

Фуқаровий жавобгар: суриштирувчи, терговчи, прокурор, суднинг чақирувига биноан ҳозир бўлиши ва уларнинг талабларига асосан фуқаровий даъвога тегишли бўлган далиллар тақдим қилиши; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўсқинлик қилмаслиги; ишнинг терговчи ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

60-модда. Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг, жабрланувчининг қонуний вакиллари

Қонуний вакил ишда иштирок этишга вояга етмаган ёхуд белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки жабрланувчининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун жалб қилинади.

Ишда қонуний вакил сифатида ота-оналар, фарзандликка олганлар, васийлар, ҳомийлар, вояга етмаган ёки белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз деб эътироф этилган иштирокчига ҳомийлик қилувчи муассасалар ва ташкилотларнинг вакиллари қатнашишлари мумкин. Гумон қилинувчининг, айбланувчининг ва судланувчининг қонуний вакили ишда гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи билан бирга, жабрланувчининг қонуний вакили эса жабрланувчи билан бирга, шунингдек унинг ўрнида ҳам иштирок этади.

Вояга етмаган гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки жабрланувчининг илтимосига кўра, ишда ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган шахслар билан бир қаторда унинг катта ёшдаги яқин қариндошларидан бирининг ёки ўзи ишонадиган бошқа шахсинг қонуний вакил сифатида иштирок этишига йўл қўйиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни билан қиртилган – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)*

Қонуний вакилнинг ишда иштирок этишига йўл қўйилганлиги ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради. Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчининг манфаатлари билан қонуний вакилнинг манфаатлари ўзаро мос келмаса, гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчи тарафидан ишда иштирок этиш учун қарор ёхуд ажрим билан адвокат тайинланади.

61-модда. Қонуний вакилнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Қонуний вакил: ўзи вакиллик қилаётган шахсинг суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга чақирилганлигидан хабардор бўлиш; ўзи вакиллик қилаётган қамоқдаги шахс билан холи учрашиш; ўзи вакиллик қилаётган шахс ушбу Кодексга мувофиқ эга бўлган процессуал ҳуқуқларини амалга ошириш ҳуқуқига эга.

Қонуний вакил: ўзи вакиллик қилаётган шахсга нисбатан ўтказиладиган процессуал ҳаракатларда иштирок этиши; суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ва суднинг чақирувчига биноан ҳозир бўлиши; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар орқали тўсқинлик қилмаслиги; ишнинг терговчи ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)*

Қонуний вакил гувоҳ сифатида сўроқ қилиниши, шунингдек ҳимоячи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгар тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши мумкин. Бундай ҳолларда қонуний вакил юқорида айтиб ўтилган процесс иштирокчиларининг ҳуқуқлари ва мажбуриятларига эга бўлади.

62-модда. Жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарини ва фуқаровий жавобгарнинг вакиллари

Жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарининг, фуқаровий жавобгарнинг вакиллари тариқасида адвокатлар, вакил сифатида иштирок этишга махсус рухсатномалари бўлган шахслар, суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрмига кўра ишда қатнашишга рухсат берилган яқин қариндошлар ва бошқа шахслар иштирок этишлари мумкин.

Вакилнинг ишда иштирок этиши учун унинг жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгар билан тузган топшириқ шартномаси асос бўлади. Юридик шахсинг вакили сифатида унинг раҳбари иштирок этиши учун алоҳида ваколатнома керак эмас. Раҳбар томонидан

берилган ишонч қоғози бўйича юридик шахсларнинг вакиллари сифатида унинг штатдаги ходимларига ва адвокатларга рухсат этилади.

Жабранувчининг, фуқаровий даъвогарнинг ёки фуқаровий жавобгарнинг вакили ишда ўзи вакиллик қилаётган шахс билан бирга, шунингдек унинг ўрнида ҳам иштирок этади. Жабранувчи, фуқаровий даъвогар ва фуқаровий жавобгар иш юритишнинг исталган вақтида вакилдан воз кечишга ёки бошқа шахсни вакил қилиб олишга ҳақлидир.

63-модда. Вакилнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Жабранувчининг, фуқаровий даъвогарнинг, фуқаровий жавобгарнинг вакили тегишинча жабранувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар эга бўлган процессуал ҳуқуқлардан фойдаланади. Вакил иш юритишнинг исталган вақтида ўз мажбуриятларини бажаришни давом эттиришдан воз кечишга ҳақлидир.

Вакил: ўзи вакиллик қилаётган шахсларнинг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиши; уларнинг ишончини суистеъмол қилмаслиги; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши; ҳақиқатни аниқлашга далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва қонунга хилоф бошқа ҳаракатлар билан тўсқинлик қилмаслиги; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

64-модда. Процесс иштирокчиларининг ҳуқуқларини тушунтириб бериш ва бу ҳуқуқларни амалга оширишни таъминлаш мажбурияти

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судья гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, шунингдек жабранувчига, фуқаровий даъвогарга, фуқаровий жавобгарга ва уларнинг вакилларига берилган ҳуқуқларини тушунтириб бериши ва бу ҳуқуқларни амалга ошириш имкониятларини таъминлаши шарт. Шу билан бирга процесс иштирокчиларига юкланган мажбуриятлар ва уларни бажармаслик оқибатлари тушунтирилиши лозим.

6-БОБ. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ИШТИРОК ЭТУВЧИ БОШҚА ШАХСЛАР

65-модда. Гувоҳ

Жиноят иши бўйича аниқланиши лозим бўлган бирор ҳолатни билиши мумкин бўлган ҳар қандай шахс гувоҳ сифатида кўрсатув бериш учун қақирилиши мумкин.

66-модда. Гувоҳнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Гувоҳ: адвокатнинг юридик ёрдамидан фойдаланиш; тергов ҳаракатларида адвокат билан бирга иштирок этиш; сўроқ юритилаётган тилни билмасга ёки етарлича билмасга, ўз она тилида кўрсатувлар бериш ва бу ҳолда таржимон хизматидан фойдаланиш; унинг сўроқ қилинишида иштирок этувчи таржимонни рад қилиш; кўрсатувларини ўз қўли билан ёзиб бериш; ўзига қарши кўрсатув бермаслик;

сўроқ баённомаси билан танишиш, унга қўшимча ва ўзгартишлар киритиш; кўрсатувлар беришда ёзма белгилар ва ҳужжатлардан фойдаланиш; ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоятлар келтириш ҳуқуқига эга. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

Гувоҳ: суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши; иш бўйича ўзига маълум ҳамма нарса ҳақида ҳаққоний сўзлаб бериши; берилган саволларга жавоб қайтариши; иш бўйича ўзига маълум бўлган ҳолатларни сўроқ қилувчининг рухсатисиз ошкор этмаслиги; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

Гувоҳ узрсиз сабабга кўра келмаган тақдирда ушбу Кодекснинг 261–264-моддаларига назарда тутилган тартибда мажбурий равишда олиб келиниши мумкин.

Гувоҳ кўрсатув беришдан бош торганлик, шунингдек била туриб ёлгон кўрсатув берганлик учун қонунда белгиланган тарзда жавобгар бўлади.

66¹-модда. Гувоҳнинг адвокати

Гувоҳнинг адвокати белгиланган тартибда гувоҳнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳамда унга зарур юридик ёрдам кўрсатиш ваколатига эга бўлган шахсдир.

Жиноят ишида тарафлар манфаатини ҳимоя қилаётган шахс мазкур иш бўйича гувоҳнинг адвокати бўлиши мумкин эмас.

Гувоҳнинг адвокати ишда иштирок этишга у адвокатлик гувоҳномасини кўрсатганидан ва ордерни тақдим этганидан сўнг, гувоҳ қақирилган пайдан эътиборан қўйилади.

Гувоҳнинг адвокати: ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилаётган шахснинг қайси жиноят иши бўйича қақирилганлигини билиш; гувоҳнинг сўроқ қилинишида, шунингдек у иштироки билан ўтказилаётган бошқа тергов ҳаракатларида иштирок этиш, унга қисқа маслаҳатлар бериш; сўроқ қилаётган шахснинг рухсати билан гувоҳга саволлар бериш; гувоҳни сўроқ қилишда иштирок этаётган таржимонни рад қилиш ҳақида қонунда белгиланган тартибда арз қилиш; сўроқ тугаганидан сўнг гувоҳнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисидаги, сўроқ баённомасига киритилиши лозим бўлган арзларини баён этиш ҳуқуқига эга.

Гувоҳнинг адвокати: гувоҳга зарур юридик ёрдам кўрсатиши; далилларни йўқ қилиш, сохталаштириш, гувоҳларни кўндиришга уриниш ва бошқа қонунга хилоф ҳаракатлар орқали ҳақиқатни аниқлашга тўсқинлик қилмаслиги; ишни тергов қилишида ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя қилиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

67-модда. Эксперт

Хулоса бериш учун зарур фан, техника, санъат ёки ҳунар соҳасида махсус билимларга эга бўлган ҳар қандай жисмоний шахс эксперт сифатида қақирилиши мумкин.

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ–250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

Эксперт қақриш, экспертиза тайинлаш ва ўтказиш ушбу Кодекснинг 172–187-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

68-модда. Экспертнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Эксперт: экспертиза предметиға оид иш материаллари билан танишиш, улардан зарур маълумотларни ёзиб олиш ёки қўчирма нусхалар олиш; экспертизани ўтказиш учун зарур бўлган қўшимча материаллар ва текшириш объектилари тақдим этилиши ҳақида илтимосномалар бериш; тергов ҳаракатлари ўтказилаётганда суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг рухсати билан ҳозир бўлиш ҳамда шу тергов ҳаракатларида иштирок этувчи шахсларға экспертиза предметиға оид саволлар бериш; суд муҳокамасида экспертиза предметиға оид далилларни текширишда иштирок этиш ва сурак қилинаётган шахсларға суднинг рухсати билан саволлар бериш; ашёвий далиллар ва ҳужжатларни қўздан кечиритиш; ўз хулосасида нафақат ўзининг олдиға қўйилган саволлар буйича, балки экспертиза предметиға оид ва иш учун аҳамиятға молик бошқа масалалар буйича ҳам фикрларини баён этиш; унинг хулосаси ёки курсатувлари процесс иштирокчилари томонидан нотўғри талқин қилинганлиги хусусида тергов ҳаракати ёки суд мажлиси баённомасиға киритилиши лозим бўлган баёнотлар бериш; агар у иш юрифтаётган тилни билмаса ёки етарлича билмаса, ўз она тилида хулоса тақдим этиш ва курсатувлар бериш ҳамда бундай ҳолда таржимон хизматидан фойдаланиш; агар ишни юрифтаётган суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) экспертнинг ҳуқуқ ва эркинликларини бузаетган бўлса, бу қарорлар, ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) устидан шикоятлар қилиш ҳуқуқиға эгадир.

Эксперт: ушбу Кодекснинг 76 ва 78-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда ўзини ўзи рад этиши ҳақида дарҳол араз қилиши; ўзиға тақдим этилган текшириш объектиларини ҳар томонлама ва тўлиқ текширишдан ўтказиши, ўз олдиға қўйилган саволлар юзасидан асосли ва холисана ёзма хулоса бериши; суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг қақриувиға биноан суриштирувда, дастлабки терговда ёки суд мажлисида шахсан иштирок этиш учун келиши; ўзи ўтказган экспертиза хусусида курсатувлар бериши ва ўзи берган хулосани тушунириш учун қўшимча саволларға жавоб бериши; экспертизани ўтказиши муносабати билан ўзиға маълум бўлиб қолган маълумотларни ошкор қилмаслиги; тақдим этилган текшириш объектилари ва иш материалларининг сақланишини таъминлаши; иш тергов қилинаётганда ва суд муҳокамаси вақтида тартибға риоя қилиши шарт.

Эксперт узрисиз сабабларға қўра келмаган тақдирда қонунда назарда тутилган жавобгарликка тортилиши мумкин.

Эксперт била туриб нотўғри хулоса берганлиги, суриштирув ёки дастлабки тергов маълумотларини суриштирувчи, терговчи ёхуд прокурорнинг рухсатсиз ошкор қилганлиги, шунингдек узрисиз сабабларға қўра хулоса беришини рад этганлиги ёки бу ишдан буйин товланганлиги учун жиноий жавобгар бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ–250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

69-модда. Мутахассис

Тергов ва суд муҳокамасини ўтказишда далилларни топиш ва мустаҳкамлашда суриштирувчиға, терговчиға, прокурорға ва судға ёрдам бериш учун мутахассис қақрилади. Мутахассис сифатида шифокор, педагог ҳамда зарур билим ва малакаға эга бўлган бошқа шахслар қақрилиши мумкин.

Ҳимоячининг илтимосномасиға қўра суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд томонидан мутахассис тушунириш бериш учун қақрилиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

Тергов ва суд муҳокамасини ўтказишда илмий-техника воситаларини (магнитофон, видеомагнитофон, киноға олиш аппаратлари ва бошқа аппаратларни) қўллаш учун мутахассис қақрилиши мумкин.

Тергов ва суд муҳокамасиға мутахассис қақриш ҳамда унинг иштирок этиши тартиби ушбу Кодекснинг 91, 92, 136–138, 146, 147, 149, 151, 156-моддаларида, 22'-бобида ва 193-моддасида назарда тутилган тартибда амалға оширилади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ–418-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

70-модда. Мутахассиснинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Мутахассис: ўзининг қандай мақсадда қақрилганлигини билиш; башарти тегишли билимларға эга бўлмаса, иш юрифташда иштирок этишдан бош тортиш; ўзи иштирок этаётган процессуал ҳаракатларға оид иш материаллари билан танишиш; ўзи иштирок этаётган процессуал ҳаракатларға алоқадор араз ва мулоҳазалар билдириш; тергов ҳаракатлари ва суд муҳокамасида иштирок этаётган шахсларға суриштирувчининг, терговчининг, прокурор ва суднинг рухсати билан саволлар бериш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари устидан шикоятлар келтириш ҳуқуқиға эгадир.

Мутахассис: суриштирувчи, терговчи, прокурор, суднинг қақриувиға биноан ҳозир бўлиши; тергов ҳаракатлари ва суд муҳокамасини юрифташда далилларни топиш ва мустаҳкамлаш учун илмий-техника воситалари, махсус билим ва малакасидан фойдаланган ҳолда иштирок этиши; иш буйича ҳақиқатни аниқлаш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларға суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг эътиборини қаратиши; ўзи бажараетган ҳаракатлар буйича тушуниришлар бериши; жиноятнинг келиб чиқиш сабабларини, содир қилинмишиға имкон берган шароитларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш чораларини ишлаб чиқишда суриштирувчиға, терговчиға, прокурорға ва судға ёрдам бериши; суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг рухсатсиз суриштирув ва дастлабки тергов материалларини ошкор этмаслиги; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибға риоя этиши шарт.

71-модда. Таржимон

Таржимон қуйидаги ҳолларда қақирилади:

1) гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ёхуд уларнинг вакиллари, гувоҳ, эксперт, мутахассис иш юритилаётган тилни билмаса ёки етарли даражада билмаса ёинки кар ёки соқов бўлса;

2) бирор маттни бошқа тилдан таржима қилишга зарурат бўлса.

Таржимонга тегишли қондалар иш юритишда иштирок этиш учун таклиф қилинган, кар ёки соқовнинг имо-ишораларини тушунадиган шахсга нисбатан ҳам қўлланилади.

72-модда. Таржимоннинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Таржимон: таржимани аниқлаштириш мақсадида процесс иштирокчиларига саволлар бериш; ўзи қатнашган тергов ҳаракатлари баённомаси, шунингдек суд мажлиси баённомаси билан танишиш ҳамда баённомага киритилиши лозим бўлган мулоҳазалар билдириш; башарти таржима қилиш учун зарур билим ва малакага эга бўлмаса, иш юритишда иштирок этишдан воз кечиш; суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят келтириш ҳуқуқига эгадир.

Таржимон: суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг, суднинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши; ўзига топширилган таржимани аниқ ва тўлиқ бажариши; таржиманинг тўғрилигини ўзининг иштирокида ўтказилган тергов ҳаракати баённомаси ва суд мажлисининг баённомасига, шунингдек процесс иштирокчиларига уларнинг она тилига ёки улар биладиган бошқа тилга таржима қилиб топшириладиган процессуал ҳужжатларга имзо чекиш билан тасдиқлаши; суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг рухсатисиз суриштирув ва дастлабки тергов материалларини ошкор қилмаслиги; ишнинг тергови ва суд мажлиси вақтида тартибга риоя этиши шарт.

Таржимон била туриб нотўғри таржима қилган тақдирда қонунда белгиланган жавобгарликка тортилади.

73-модда. Холислар

Холислар суриштирувчи, терговчи, прокурор томонидан тергов ёки бошқа ҳаракатлар ўтказилганини, уни ўтказиш жараёни ва натижаларини тасдиқлаш учун ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда қақирилади.

Тергов ҳаракатларини юритишда иштирок этиш учун ишнинг оқибатидан манфаатдор бўлмаган, камида икки нафар вояга етган фуқаро қақирилиши лозим Тергов ҳаракатини бошлашдан олдин суриштирувчи, терговчи ёки прокурор холисларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушуниради.

74-модда. Холисларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Холис: тергов ҳаракатида иштирок этиш; тергов ҳаракати бўйича баённомага киритилиши лозим бўлган арз ва мулоҳазалар бериш; ўзи иштирок этган тергов ҳаракатининг баённомаси билан танишиш; суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят келтириш ҳуқуқига эгадир.

Холис: суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қақирувига биноан ҳозир бўлиши; тергов ҳаракатини юритишда иштирок этиши; тергов ҳаракати ўтказилгани, уни ўтказиш жараёни ва натижаларини тергов ҳаракати баённомасида имзо чекиб тасдиқлаши; суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг рухсатисиз суриштирув ва дастлабки тергов материалларини ошкор қилмаслиги шарт.

Холис уэрсиз сабабга қўра ўз вазифасини бажаришдан бош торганлик учун қонунда белгиланган жавобгарликка тортилади.

Холис ўзи иштирок этган тергов ҳаракатини юритиш билан боғлиқ ҳолатлар бўйича гувоҳ тариқасида сўроқ қилиниши мумкин. У бундай ҳолларда ушбу Кодекснинг 66-моддасида назарда тутилган ҳуқуқлардан фойдаланади ва мажбуриятларни бажаради.

75-модда. Жабрланувчиларга ва уларнинг вакилларига, гувоҳларга, экспертларга, мутахассисларга, таржимонларга ва холисларга уларнинг сарф-ҳаражатларини тўлаш

Жабрланувчи ёки унинг вакили, гувоҳ, эксперт, мутахассис, таржимон ёки холис сифатида қақирилган шахснинг иш жойидаги ўртача ойлик маоши унинг суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд ҳўзурига қақирилиши муносабати билан кетган ҳамма вақт учун сақланади. Ишламайдиган шахсларга улар кундалик машғулотлари билан шўғуллана олмангликлари учун ҳақ тўланади. Бундан ташқари кўрсатилган ҳамма шахслар қақирилиш муносабати билан қилган сарф-ҳаражатларини ундириш ҳуқуқига эгадирлар.

Эксперт, мутахассис ва таржимон ўз мажбуриятларини бажарганликлари учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга. Ушбу мажбуриятлар хизмат топшириғи тарзида бажарилган ҳоллар бундан мустасно.

Сарф-ҳаражатлар қонунда белгиланган тартибда ва миқдорда тўланади.

7-БОБ. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ИШТИРОК ЭТИШГА МОНЕЛИК ҚИЛАДИГАН ҲОЛАТЛАР. РАД ҚИЛИШЛАР

76-модда. Судьянинг, прокурорнинг, терговчининг, суриштирувчининг, терговга қадар текширувчи амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг ва суд мажлиси котибининг ишда иштирок этишига монелик қиладиган ҳолатлар

Қуйидаги ҳолларда судья, шунингдек халқ маслаҳатчиси, прокурор, терговчи, суриштирувчи, терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суд мажлисининг котиби жиноят ишини юритишда иштирок этишга ҳақли эмас ва уни рад қилиш лозим, башарти:

1) у шу иш бўйича жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар, эксперт, мутахассис, таржимон, холис, гувоҳ, ҳимоячи сифатида, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг қонуний вакили ёки жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарнинг, фуқаровий жавобгарнинг вакили сифатида иштирок этаётган ёки илгари иштирок этган бўлса;

2) у ушбу ишни юритиш учун масъул бўлган бирор мансабдор шахснинг ёки ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандида кўрсатилган ўзга шахсларнинг қариндоши бўлса;
3) унинг холислигига ва беғаразлигига шубҳа туғдирадиган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлса.

Судья илгари шу ишни юритишда терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд мажлисининг котиби сифатида иштирок этган бўлса, ўша ишни келгусида кўришда қатнаша олмайди. (Модданинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Биринчи, апелляция ёки кассация инстанцияси судида ишни кўришда иштирок этган судья ўз иштирокида чиқарилган ҳукми, ажрим бекор қилинганидан кейин ўша ишни кўришда иштирок эта олмайди.

Жиноят ишhini биринчи инстанция судида кўришда иштирок этган судья шу жиноят ишhini апелляция ёки кассация инстанцияси судида кўришда иштирок эта олмайди.

Жиноят ишhini апелляция инстанцияси судида кўришда иштирок этган судья шу жиноят ишhini биринчи инстанция ёки кассация инстанцияси судида кўришда иштирок эта олмайди.

Жиноят ишhini кассация инстанцияси судида кўришда иштирок этган судья шу жиноят ишhini биринчи инстанция ёки апелляция инстанцияси судида кўришда ёхуд ишhini кассация тартибида такроран кўришда иштирок эта олмайди.

Суриштирувчининг, терговчининг, шунингдек суд мажлиси котибининг ўз процессуал мажбуриятларини бажариши уларнинг шу иш буйича тегишчан суриштирувни, дастлабки терговни юритишда такроран иштирок этиши, шунингдек суд мажлиси баённомасини юритиш учун монелик қилмайди. (Учинчи–еттинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

77-модда. Жамоат бирлашмаси ёки жамоа вакилининг ишда иштирок этишига монелик қиладиган ҳолатлар

Жамоат айбловчиси, жамоат ҳимоячиси ва жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг бошқа вакиллари ушбу Кодекснинг 76-моддасида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда ишда иштирок этишга ҳақли эмаслар ва рад қилинишлари лозим.

78-модда. Экспертнинг, мутахассиснинг, таржимоннинг, холиснинг ишда иштирок этишига монелик қиладиган ҳолатлар

Эксперт, мутахассис, таржимон, холис ушбу Кодекснинг 76-моддасида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, шунингдек ишда иштирок этаётган шахслардан бирортасига хизмат юзасидан ёки бошқа жиҳатдан тобе бўлса, жиноят ишhini юритишда иштирок этишга ҳақли эмас ва рад қилиниши лозим.

Бундан ташқари, башарти эксперт, мутахассис, таржимоннинг ўз касбига нолойиқлиги аён бўлиб қолса, холислар эса, ички ишлар органи, Ўзбекистон

Республикаси Давлат ҳавфсизлик хизмати, Миллий гвардияси, Ўзбекистон Республикаси Президенти давлат ҳавфсизлик хизмати, прокуратура, адлия ёки суд ходими бўлсалар, рад қилинишлари лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон*)

Материаллари ишнинг кўзга тилишига асос бўлган тафтиш ёки ўзга идоровий текширув ўтказган шахс ушбу ишда эксперт ёки мутахассис сифатида иштирок этишга ҳақли эмас.

Ишда мутахассис сифатида иштирок этган шахс келгусида ушбу иш буйича эксперт қилиб тайинланиши мумкин.

79-модда. Ҳимоячининг, жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгар вакилининг ишда иштирок этишига монелик қиладиган ҳолатлар

Ҳимоячи, шунингдек жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарнинг ёки фуқаровий жавобгарнинг вакили қуйидаги ҳолларда жиноят ишhini юритишда иштирок этишга ҳақли эмас, башарти у:

1) илгари шу иш буйича судья, халқ маслаҳатчиси, прокурор, терговчи, суриштирувчи, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суд мажлисининг котиби, гувоҳ, эксперт, мутахассис, таржимон ёки холис сифатида иштирок этган бўлса; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

2) ушбу ишнинг терговиде ёки судда кўрилишда иштирок этган ёхуд иштирок этаётган судья, прокурор, терговчи, суриштирувчи ёки суд мажлисининг котиби билан қариндошлик муносабатида бўлса ёхуд юридик ёрдам кўрсатиш тўғрисида у билан битим тузган процесс иштирокчисининг манфаатларига манфаати қарама-қарши бўлган шахс билан қариндошлик муносабатида бўлса;

3) судья, прокурор, терговчи, суриштирувчи лавозимиде бўлса, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно: башарти у муомалага лаёқатсиз шахсларнинг вакили бўлса ёки ўзи ишлайдиган ва фуқаровий даъвогар деб эътироф этилган ёки фуқаровий жавобгар тариқасида ишга жалб қилинган муассасанинг вакили сифатида қатнашса;

4) ўз ҳимоясидаги гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ёки ўзи вакиллик қиладиган жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарнинг, фуқаровий жавобгарнинг манфаатларига манфаати қарама-қарши бўлган шахсга юридик ёрдам кўрсатаётган ёки муқаддам шундай ёрдам кўрсатган бўлса.

80-модда. Рад қилиш ва ўзини ўзи рад этиш ҳамда уларни қал қилиш тартиби

Ушбу Кодекснинг 76–79-моддаларида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда судья, халқ маслаҳатчиси, прокурор, терговчи, суриштирувчи, суд мажлисининг котиби, жамоат бирлашмасининг ёки жамоанинг вакили, ҳимоячи, жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарнинг ёки фуқаровий жавобгарнинг вакили, эксперт, мутахассис, таржимон, холис ўзини ўзи рад этиши шарт. Агар ўзлари

бундай қилмасалар, улар шу асосга кўра гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари, ҳимоячи томонидан, суд мажлисида эса бундан ташқари давлат айбловчиси, жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг вакили томонидан рад қилиниши мумкин.

Ишни тергов қилиш чоғида рад этиш масаласи прокурор, терговчи, суриштирувчи томонидан, суд мажлисида эса суд томонидан ҳам қўйилиши мумкин.

Рад қилиш ҳақидаги арз асослангандиқ биллиши керак.

Рад қилинган шахс рад этиш ҳақидаги масала кўрилунига қадар тушунтириш беришга ҳақли.

Судьяни рад қилиш масаласи қолган судьялар томонидан рад қилинган шахснинг иштирокисиз кўриб чиқилади. Овозлар тенг бўлинганда судья рад қилинган ҳисобланади. Кўпчилик судьяларни ёки суднинг буткул таркибини ёхуд суд мажлисининг котибини рад қилиш ҳақидаги масала тўла таркибдаги суд томонидан оддий кўпчилик овоз билан ҳал этилади. Ишни яқка ўзи кўраётган судьяни рад қилиш масаласини унинг ўзи ҳал қилади.

Прокурорни рад қилиш масаласи ишни тергов қилиш чоғида юқори турувчи прокурор томонидан, суд мажлисида эса ишни кўраётган суд томонидан ҳал этилади.

Жамоат бирлашмаси ёки жамоа вакилини рад қилиш масаласи ишни кўраётган суд томонидан ҳал этилади.

Суриштирувчи ёки терговчини рад қилиш масаласи суриштирув ва дастлабки тергов устидан назорат олиб борувчи прокурор томонидан ҳал этилади.

Экспертни, мутахассисни, таржимонни, ҳимоячини, жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарининг, фуқаровий жавобгарнинг вакиллари рад қилиш масаласи ишни тергов қилиш чоғида суриштирувчи ёки терговчи томонидан, суд мажлисида эса ишни кўраётган суд томонидан ҳал этилади.

Холисини рад қилиш масаласи суриштирувчи ёки терговчи томонидан ҳал этилади.

Ишни тергов қилиш чоғида қўйилган рад қилиш масаласи суриштирувчи, терговчи, прокурор томонидан йигирма тўрт соат ичида ҳал этилади. Рад қилиш суд мажлисида қўйилган бўлса, бу масала шу мажлисда дарҳол ҳал этилади.

Рад қилишни қаноатлантириш ёки қаноатлантирмаслик ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради.

Агар терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси ушбу Кодекснинг 76, 79-моддаларида кўрсатилган ҳолатлар мавжудлиги сабабли ўзини ўзи рад этмаса, уни рад қилиш масаласи манфаатдор шахсларнинг аризаларига кўра терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган бошлиғи ёки прокурор томонидан ҳал қилинади. Рад қилишни қаноатлантириш ёки қаноатлантирмаслик ҳақида қарор чиқарилади. (Ун учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Учинчи бўлим. ДАЛИЛЛАР ВА ИСБОТ ҚИЛИНИШИ ЛОЗИМ БЎЛГАН ҲОЛАТЛАР

8-БОБ. ДАЛИЛЛАР

81-модда. Далилларнинг турлари

Ижтимоий хавфли қилмишнинг юз берган-бермаганлигини, шу қилмишнинг содир этган шахснинг айбли-айбсизлигини ва ишни тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга молик бошқа ҳолатларни суриштирувчининг, терговчининг ва суднинг қонунда белгиланган тартибда аниқлашига асос бўладиган ҳар қандай ҳақиқий маълумотлар жиноят иши бўйича далил ҳисобланади.

Бу маълумотлар гувоҳнинг, жабрланувчининг, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг кўрсатувлари, экспертнинг хулосаси, ашёвий далиллар, овозли ёзувлар, видеоёзувлар, кинотасвир ва фотосуратлардан иборат материаллар, тергов ва суд ҳаракатларининг баённомалари ва бошқа ҳужжатлар билан аниқланади.

Агар текзор-қидирув тадбирларининг натижалари фақат қонун талабларига мувофиқ олинган бўлса, ушбу Кодекс нормаларига мувофиқ текширилган ва баҳоланганидан кейин ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар ходимларининг ёки текзор-қидирув тадбирида иштирок этган бошқа шахсларнинг ҳаракатларига боғлиқ бўлмаган ҳолда шахсда жиноят содир этиш учун шакланган қасд мавжуд бўлганигидан далолат берса, ушбу натижалар далил сифатида тан олинishi мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

82-модда. Айблов ва ҳукм қилиш учун асослар

Ишни айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси билан судга юбориш ва айблов ҳукми чиқариш учун қуйидагилар исботланган бўлиши керак (биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

1) жиноят объекти; жиноят туфайли етказилган зиённинг хусусияти ва миқдори, жабрланувчининг шахсини тавсифловчи ҳолатлар;

2) содир этилган жиноятнинг вақти, жойи, усули, шунингдек Жиноят кодексига кўрсатиб ўтилган бошқа ҳолатлари; қилмиш ва рўй берган ижтимоий хавфли оқибатлар ўртасидаги сабабий боғлиқлиги;

3) жиноятнинг ўшу шахс томонидан содир этилганлиги; 4) жиноят тўғри ёки эгри қасд билан ёхуд бепарволик ёки ўз-ўзига ишончи оқибатида содир этилганлиги, жиноятнинг сабаблари ва мақсадлари;

5) айбланувчининг, судланувчининг шахсини тавсифловчи ҳолатлар.

83-модда. Реабилитация учун асослар

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи қуйидаги ҳолларда айбсиз деб топилади ва реабилитация этилиши лозим:

1) иш кўзгатилган ва тергов ҳаракатлари ёки суд муҳока-
маси ўтказилган иш бўйича жиноий ҳодиса юз бермаган
бўлса;

- 2) унинг қилмишида жиноят таркиби бўлмаса;
- 3) унинг содир этилган жиноятга дахли бўлмаса.

84-модда. Айблилик тўғрисидаги масалани ҳал қилмай туриб, жиноят ишини тугатиш учун асослар

Қуйидаги ҳолларда шахснинг жиноят содир этилишида айблилиги тўғрисидаги масалани ҳал қилмай туриб жиноят иши тугатилиши лозим, башарти:

- 1) шахсни жавобгарликка тортиш мuddати ўтган бўлса;
- 2) эълон қилинган амнистия акти содир этилган жиноят ёки шахсга дахлдор бўлса;
- 3) айбланувчи, судланувчи вафот этган бўлса;
- 4) шахсга нисбатан айнан шу айблов бўйича суднинг қонуний қучга кирган ҳукми бўлса;
- 5) шахсга нисбатан айнан шу айблов бўйича ишни тугатиш ҳақида суднинг қонуний қучга кирган ажрими (қарори) ёки ваколатли мансабдор шахснинг жиноят иши кўзгатиши рад этиш ёхуд ишни тугатиш ҳақида бекор қилинмиш қарори бўлса;
- 6) иш фақат жабрланувчининг шикояти билан кўзгатиладиган ҳолларда унинг шикояти бўлмаса, ушбу Кодекснинг 325-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно;
- 7) шахс ижтимоий хавфли қилмиш содир этган пайтда жиноий жавобгарликка тортиш мумкин бўлган ёшга тўлмаган бўлса;

В) Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси Махсус қисмининг тегишли моддасида шахснинг ўз қилмишига амалда пушаймон бўлганлиги тўғрисида ёхуд белгиланган мuddат ичида етказилган моддий зарарнинг ўрни қопланганлиги ва (ёки) жиноят оқибатлари бартараф этилганлиги муносабати билан жавобгарликдан озод қилиниши назарда тутилган бўлса. (Биринчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда; 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 2, 3 ва 8-бандларида назарда тутилган ҳолларда, агар айбланувчи, судланувчи ёки вафот этган айбланувчининг, судланувчининг яқин қариндошлари талаб қилса, ишни юритиш умумий тартибда давом эттирилиши мумкин. Бундай ҳолларда ҳукм қилиш учун асослар мавжуд бўлса, айблов ҳукми жазо тайинланмасдан чиқарилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)

Жиноят содир этганидан кейин рўқий ҳолатининг ўз ҳаракатлари аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган даражада бузилиши юзага келган шахс тўғрисидаги жиноят иши ушбу Кодекснинг 61-бобида белгиланган тартибда айбдорлик ҳақидаги масала ҳал қилинмасдан тугатилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Жабрланувчи Жиноят кодексининг 66'-моддасида назарда тутилган жиноятлар тўғрисидаги ишлар бўйича гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи билан ярашган

тақдирда жиноят иши ушбу Кодекснинг 62-бобида белгиланган тартибда суд томонидан айблилик ҳақидаги масала ҳал қилинмасдан тугатилиши мумкин. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)

Жиноят иши қуйидаги ҳолларда шахснинг розилиги билан унинг айблилиги ҳақидаги масалани ҳал қилмай туриб тугатилиши мумкин, башарти:

- 1) ишни тергов қилиш ёки судда қўриб чиқиш пайтига келиб, қилмиш ижтимоий хавфлилик хусусиятини йўқотган ёхуд вазият ўзгариши оқибатида бу шахс ижтимоий жиҳатдан хавфли бўлмай қолган деб эътироф этилса;
- 2) ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноятни биринчи марта содир этган шахс айбини бўйича олиш тўғрисида арз қилган, чин қўнғилдан пушаймон бўлган, жиноятнинг очилишига фаол ердан берган ва келтирилган зарарни бартараф қилган бўлса; (бешинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)
- 3) содир этилган қилмишининг хусусиятини, биринчи марта ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноят содир этганнинг шахсини ҳисобга олиб, материалларни вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияга қараб чиқиш учун бериш мақсада мувофиқ бўлса. (бешинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)

9-БОБ. ИСБОТ ҚИЛИШНИНГ УМУМИЙ ШАРТЛАРИ

85-модда. ИСБОТ ҚИЛИШ

Исбот қилиш ишни қонуний, асосланган ва адолатли ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатлар тўғрисидаги ҳақиқатни аниқлаш мақсадида далиллارни тўplash, текшириш ва баҳолашдан иборатдир.

86-модда. ИСБОТ ҚИЛИШ ИШТИРОКЧИЛАРИ

Исбот қилишни суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд амалга оширади.

Исбот қилишда гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, ҳимоячи, жамоат айбловчиси, жамоат ҳимоячиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иштирок этиш ҳуқуқига эгадирлар.

Исбот қилишда иштирок этишга гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар, таржимонлар, хोलислар, шунингдек бошқа фуқаролар ва мансабдор шахслар жалб этилади. Улар ушбу Кодексда белгиланган тартибда далиллارни тўplash, текшириш ва баҳолаш билан боғлиқ ҳуқуқларни амалга оширадилар ҳамда мажбуриятларни бажарадилар.

87-модда. ДАЛИЛЛАР ТЎPLAШ

Далиллар тергов ва суд ҳаракатларини юритиш: гумон қилинувчини, айбланувчини, судланувчини, гувоҳни, жабрланувчини, экспертни сурак қилиш; юзлаштириш; таниб олиш учун курсатиш; ҳуксатувани ҳодиса руй берган

жойда текшириш; олиб қўйиш; тинтув; қўздан кечириш; гувоҳлантириш; мурдани эгсгумация қилиш; эксперимент ўтказиш, экспертиза тадқиқотларини ўтказиш учун намуналар олиш; экспертиза ва тафтиш тайинлаш; тақдим этилган ашёлар ва ҳужжатларни қабул қилиш; телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш, шунингдек тезкор қидирув тадбирларини ўтказиш йўли билан тўпланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли ва 2020 йил 30 ноябрдаги УРҚ-651-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; ҚХММБ, 01.12.2020 й., 03/20/651/1577-сон)*

Ҳимоячи жиноят иши бўйича далилларни тўplash ва тақдим этишга ҳақли бўлиб, улар жиноят иши материалларига қўшиб қўйилиши, шунингдек терговга қадар текширув, суриштирув, дастлабки тергов ўтказиш ва жиноят ишини судда қўриш жараёнида мажбурий баҳолашни лозим. Ишбу далиллар: ишга тааллуқли ахборотга эга бўлган шахсларни суровдан ўтказиш ҳамда уларнинг розилиги билан ёзма тушунтиришлар олиш; давлат органларига ва бошқа органларга, шунингдек корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга сўров юбориш ҳамда улардан маълумотномалар, тавсифномалар, тушунтиришлар ва бошқа ҳужжатларни олиш орқали тўпланиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ-470-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)*

88-модда. Ишот қилиш жараёнида фуқаролар, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини қўриқлаш

Далилларни тўplash, текшириш ва баҳолаш жараёнида фуқароларнинг, шунингдек корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини қўриқлаш таъминланиши керак.

Ишот қилишда қуйидагилар тақиқланади:

1) шахсларнинг ҳаёти ва соғлиғи учун хавфли бўлган ёки уларнинг шаъни ва қадр-қимматини камситувчи хатти-ҳаракатлар содир этиш;

2) зўрлик, пўписа қилиш, алдаш ва қонунга ҳилоф бошқа йўлар билан кўрсатув, тушунтириш, ҳулосалар олишга, экспериментал ҳаракатларни бажаришга, ҳужжатлар ёки буюмлар тайёрлашига ва берилишига эришиш;

3) тунги вақтда, яъни кеч соат 22⁰⁰ дан эрталаб соат 6⁰⁰ гача, тергов ҳаракатлари олиб бориш. Тайёрланаётган ёки содир этилаётган жиноятнинг олдини олиш, жиноят изи йўқолишига ёки гумон қилинувчининг қочиб кетишига йўл қўймаслик, эксперимент жараёнида текширилаётган ҳодисанинг ҳолатини қайтадан тиклаш зарурати бўлган ҳоллар бундан мустасно.

4) шахсни ғайриқонуний ҳаракатлар содир этишга ундаш ва бундай ундаш оқибатида содир этилган жиноят учун уни айблаш;

5) шахсни жиноят ишига гумон қилинувчи ёки айбланувчи сифатида жалб қилиш учун асослар мавжуд бўлган тақдирда, уни гувоҳ тариқасида сўроқ қилиш, бундан экспертиза ёки тафтиш ўтказиш талаб этиладиган ҳоллар мустасно.

б) шахсга унинг процессуал ҳуқуқлари тушунтирилганига қадар ундан бирон-бир ёзма ёки оғзаки кўрсатувлар олиш;

7) ушланган гумон қилинувчининг ёки айбланувчининг яқин қариндошларини процесс иштирокчиси сифатида жалб қилиш учун асослар мавжуд бўлмаган тақдирда, уларни ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга чақириш ва сўроқ қилиш;

8) мазмунан қўриб чиқиш учун судга юборилган жиноят иши доирасида процесс иштирокчиларини суриштирув ва дастлабки тергов органлари ходимлари томонидан ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга чақириш ва (ёки) сўроқ қилиш, бундан улар билан боғлиқ бўлган алоҳида иш юритувга ажратилган жиноят иши ёки суднинг ёзма топшириғи мавжуд бўлган ҳоллар мустасно. *(Иккинчи қисмнинг 4 – 8-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киртилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

Тергов ёки суд ҳаракатлари билан боғлиқ ишларни бажараётганда, суриштирувчи, терговчи, прокурор, судья ва ишда мутахассис ёки эксперт сифатида иштирок этаётган шифокорлардан бошқа шахсларнинг ўзга жинсдаги шахсни яланғоч қилиб ечинтириш чоғида ҳозир бўлишлари тақиқланади.

Суриштирувчи, терговчи, прокурор, судья тергов ва суд муҳокамаси жараёнида гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабрланувчи ва бошқаларнинг шахсий ҳаётига доир аниқланган маълумотларни ошкор қилмаслик чора-тадбирларини қўриши шарт. Бунинг учун шундай маълумотлар аниқланиши мумкин бўлган тергов ёки суд ҳаракатлари олиб борилаётганда иштирок этадиган шахслар доираси чекланади, иштирокчилар эса уларни ошкор қилганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилади.

Тергов ёки суд ҳаракатлари жараёнида олиб қўйиладиган нарсалар ва ҳужжатлар тегишли баённомаларда аниқ кўрсатилиши керак. Шу билан бирга нарса ёки ҳужжат эгасига баённома нусхаси ёки унинг кўчирмаси топширилиб, тилхат олинади. Ишга алоқаси бўлмаган нарса ва ҳужжатлар қонуний эгасига дарҳол қайтарилиши керак. Фуқаролар сақлаши тақиқланган нарса ва ҳужжатлар йўқ қилиниши ёхуд уларни сақлашга ваколати бўлган ва уларни тасарруф этадиган муассасалар ёки ташкилотларга берилиши лозим.

89-модда. Давлат сирларини қўриқлаш

Давлат сирлари бўлган ҳужжатлар ёки нарсаларни кўздан кечириш, олиб қўйиш ва унга доир бошқа ҳаракатлар фақат суриштирувчи ёки терговчининг прокурор санкция берган қарорига биноан ёхуд суд ажримига кўра амалга оширилиши мумкин.

Прокурор ёки суд мажлисида раислик қилувчи бундай ҳаракатларни ўтказиш вақти, жойи ва бошқа шартларини шу ҳужжатлар ёки нарсаларни сақлаш учун жавобгар бўлган корхона, муассаса ёки ташкилот раҳбари билан келишилади.

Бундай ҳаракатларни юритишда эксперт, мутахассис, ҳолис сифатида фақат давлат сирлари бўлган ҳужжатлар ва нарсалар билан танишишга ружат берилган шахслар иштирок этадилар.

90-модда. Далиллари баённомада қайд этиш

Маълумотлар ва нарсалардан, улар тергов ҳаракати баённомаси ёки суд мажлиси баённомасида қайд этилганидан кейингина далил сифатида фойдаланиш мумкин.

Баённомалар юриктик учун маъсулият суриштирув ва дастлабки тергов bosқичида суриштирувчи ва терговчи, судда эса раислик қилувчи ва суд мажлиси котиби зиммасига юклатилади.

Баённомаларга: тергов ёки суд ҳаракатининг иштирокчилари тўғрисидаги маълумотлар, бу шахсларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари тушунтирилгани; тергов ёки суд ҳаракатининг ўтказилиш жойи ва вақти, шарт-шароитлари, жараёни ва натижалари, бунда топилган моддий объектлар тавсифи ва уларнинг иш учун аҳамиятли бўлган белгилари; тергов ҳаракатлари ёки суд муҳокамаси иштирокчилари тасдиқлашни сўраган фактлар; уларнинг юз бераётган ҳодиса сабаблари хусусидаги кўрсатувлари, тушунтиришлари, мулоҳазалари; улар томонидан берилган илтимосномалар, шикоятлар, рад этишлар; тергов ҳаракатини олиб бориш ёки суд муҳокамаси жараёнидаги тартиббузарлик ҳоллари, шунингдек бу тартиббузарликларни бартараф этиш ва олдини олиш учун кўрилган чора-тадбирлар киритилади.

91-модда. Далиллари қайд этишда ёрдамчи усуллар. Баённомага иловалар

Далиллари қайд этиш учун баённома тузиш билан бир қаторда овоз эшиш, видеоёзув, кинотасвир, фотосуратга тушириш, қолиплар тайёрлаш, нусхалар олиш, режалар, схемалар тайёрлаш ва ахборотни акс эттиришнинг бошқа усуллари қўлланилиши мумкин. Суриштирувчи, терговчи, суд далиллари мустақамлашнинг бу усуллари қўлланишига қўмақлашиш учун мутахассисларни жалб этиши мумкин.

Суриштирувчи, терговчи, суд томонидан далиллари қайд этишнинг қандай усуллари қўлланилган, фойдаланилган аппаратлар, асбоблар, ускуналар, материалларнинг техникавий тавсифи келтирилиб, тегишлича тергов ҳаракати баённомаси ёки суд мажлиси баённомасида акс эттирилади.

Тергов ёки суд ҳаракатининг бориши ва натижалари акс эттирилган фотосуратлар, фонограммалар, видеоёзувлар, кинотасвирлар, қолиплар, нусхалар, режалар, схемалар ва бошқалар баённомага илова қилинади. Ҳар қайси иловда тергов ёки суд ҳаракатининг номи, ўтказилган жойи, санаси кўрсатилган изоҳловчи матн бўлиши лозим. Бу изоҳловчи матни суриштирув ва дастлабки тергов bosқичида суриштирувчи ёки терговчи ва ҳолислар, судда эса раислик қилувчи ва суд мажлиси котиби ўз имзолари билан тасдиқлайдилар.

Қуйидаги процессуал ҳаракатлар видеоёзув орқали қайд этилиши шарт.

- 1) ўта оғир жиноятлар буйича ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш;
- 2) тинтув;
- 3) кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш;
- 4) тергов эксперименти;
- 5) шахсни ушлаш;
- 6) ҳимоячидан воз кечиш;

7) шахсни ушлаш жараёнида ўтказиладиган шахсий тинтув ва олиб қўйиш. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдаги УРҚ-617-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)

Ушбу модда тўртинчи қисмининг 5, 6 ва 7-бандларида назарда тутилган процессуал ҳаракатларни видеоёзув орқали қайд этиш Ушбу Кодексда белгиланган ҳусусиятлар инобатга олинган ҳолда амалга оширилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдаги УРҚ-617-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚХММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)

91¹-модда. Тергов ҳаракатларини видеоконференцалоқа режимида ўтказиш*

Гувоҳлар, жабранувчилар, гумон қилинувчилар ва айбланувчилар иштирокидаги тергов ҳаракатлари (сўроқ, шахсларни ва нарсаларни таниб олиш, юзлаштириш) мазкур шахслари улар турган жойидаги ёки яшаш жойидаги вилоятнинг ёки тумanning ёхуд шаҳарнинг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органига ёки судига қақирган, техник воситалардан фойдаланган ҳолда видеоконференцалоқа режимида ўтказилиши мумкин. Видеоконференцалоқа жараёнида тергов ҳаракати иштирокчилари тергов ҳаракати жараёни ва натижаларини тўғридан-тўғри трансляция орқали бевосита кузатиб боради.

Тергов ҳаракатларини видеоконференцалоқа режимида ўтказиш тўғрисидаги қарор суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд томонидан ўз ташаббуси билан ёхуд жиноят процесси иштирокчиларининг илтимосномасига кўра қабул қилинади.

Тергов ҳаракатларини видеоконференцалоқа режимида ўтказишда фойдаланиладиган техник воситалар ва ускуналар қуйидаги минимал талабларга жавоб бериши зарур:

тасвир сифати буйича – ўлчами 1920x1080, секундига 50 та кадр;

овоз сифати буйича – частота диапазони 100–12000 Гц; ахборот хавфсизлигини таъминлаш буйича – VPN ҳимояланган алоқа каналидан фойдаланган ҳолда.

91²-модда. Тергов ҳаракатларини видеоконференцалоқа режимида ўтказиш асослари

Тергов ҳаракатлари қуйидаги ҳолларда видеоконференцалоқа режимида ўтказилади:

- 1) шахснинг жиноят ишини тергов қилаётган органга ёки тергов ҳаракати ўтказилаётган жойга соғлигининг ҳолатига ёки бошқа узрли сабабларга кўра бевосита келиш имконияти бўлмаганда;
- 2) жиноят процесси иштирокчиларининг хавфсизлигини таъминлаш зарурати туғилганда;
- 3) кечиктириб бўлмайдиган тергов ҳаракатлари ўтказилганда;
- 4) тергов ҳаракатини ўтказиш қийинлашиши ёки ортиқча харажатлар келтириб чиқариши мумкинлиги ҳақида асосли сабаблар мавжуд бўлганда.

* 91¹-91⁴-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган асослар мавжуд бўлганда суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд тегишли қарор чиқаради.

91¹-модда. Тергов ҳаракатларини видеоконференцалоқа режимда ўтказиш шартлари ва тартиби

Муайян тергов ҳаракатини видеоконференцалоқа режимда ўтказиш ҳақида қарор қабул қилинган тақдирда суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд жиноят процессининг муайян иштирокчисини чақиртиришни ва тергов ҳаракатини видеоконференцалоқа режимда ўтказишни ташкил этишни сураб тегишли органга ушбу Кодекс талабларига мувофиқ топшириқ юборади.

Суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг топшириғини бажарувчи мансабдор шахс чақиртирилган жиноят процесси иштирокчисининг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларини текшириши, унинг ушбу Кодексда назарда тутилган ҳуқуқларини таъминлаши ва тергов ҳаракати тугаллангунига қадар унинг ёнида бўлиши керак.

Тергов ҳаракатини видеоконференцалоқа режимда ўтказиш учун мутахассислар жалб қилиниши мумкин.

Видеоконференцалоқа режимда суроқ, шахсларни ёки нарсаларни таниб олиш ёхуд юзлаштириш ушбу Кодекснинг 96–108, 112–131-моддалари талабларига риоя этган ҳолда амалга оширилади. Тергов ҳаракати иштирокчиларига видеоконференцалоқада иштирок этаётган шахсларга саволлар бериш ва улардан жавоблар олиш, ушбу Кодексда назарда тутилган процессуал ҳуқуқлар ва мажбуриятларни амалга ошириш имконияти таъминланиши керак.

91²-модда. Видеоконференцалоқа режимда ўтказилган тергов ҳаракати жарвёни ва натижаларини қайд қилиш

Видеоконференцалоқа режимда ўтказилган тергов ҳаракати жарвёни ва натижалари электрон маълумотларни ташувчи тегишли воситаларга баённома тузилган ҳолда ёзилади ва қайд этилади.

Тергов ҳаракатининг баённомаси суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд ва топшириқни бажарувчи мансабдор шахс томонидан тузилади. Видеоконференцалоқа материаллари баённомага қўшиб қўйилади.

Тергов ҳаракатининг баённомаси ушбу Кодексда назарда тутилган умумий қоидаларга риоя қилинган ҳолда тузилади ва унда жиноят процесси иштирокчилари кўрсатувларининг моҳияти акс этирилади.

Видеоконференцалоқа ёзувининг вақти ўтказилган тергов ҳаракатининг аниқ вақтига мос келиши керак. Видеоконференцалоқа жарвёнидаги танаффуслар юзасидан изоҳ берилиши ҳамда улар видеоёзувда ва баённомада акс этирилиши керак.

Видеоконференцалоқа режимда ўтказилган тергов ҳаракати баённомаси суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд, топшириқни бажараётган мансабдор шахс ҳамда тергов ҳаракатининг бошқа иштирокчилари томонидан имзоланади. Топшириқни бажараётган мансабдор шахс томонидан тузилган баённома суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга юборилади.

92-модда. Далилларни қайд этишнинг тўғрилигини тасдиқлаш

Тергов ҳаракатлари иштирокчиларининг, шунингдек суд муҳофазасидаги тарафларнинг бу ҳаракатлар жарвёни ва натижалари акс этирилган баённома билан танишиш, ҳудди шунингдек баённомага қўшимча ва тузатишлар киритиш ҳуқуқлари таъминланиши керак.

Суриштирувчи ёки терговчи тергов ҳаракатлари тамом бўлиши биланоқ, бу ҳаракат иштирокчиларига баённомани ўқиб чиқишга имкон беради ёхуд илтимосларига кўра уларга ўқиб беради. Шундай тартибда раислик қилувчи ёки унинг топшириғига биноан суд мажлиси котиби суд залидан ташқарида бажарилган суд ҳаракати иштирокчиларини, шунингдек тарафларни суд мажлиси баённомасидаги ушбу суд ҳаракатига тааллуқли ёзувлар билан таништиради.

Оғзаки билдирилган қўшимчалар, тузатишлар, фикр-мулоҳазалар, зътирозлар, илтимослар ва шикоятлар баённомага киритилади, езма равишда ифода этилганлари эса баённомага илова қилинади. Уччирилган ёки киритилган қўшимча сўзлар ёхуд бошқа тузатишлар хусусида баённома охиридаги имзолар олдидаги изоҳот берилади.

Тергов ҳаракати баённомаси билан таништирилган шахслар баённоманинг ҳар бир саҳифаси остига ва унинг охирига имзо чекади.

93-модда. Баённомага имзо чекишдан бош тортиш ёки имзо чека олмаслик ҳолларини тасдиқлаш

Суриштирувчи ёки терговчи процесс иштирокчиларидан биронтасининг ёки бошқа шахсларнинг ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда тергов ҳаракатлари баённомасига имзо чекишдан бош тортганлиги тўғрисида баённомага ёзиб қўйиб, уни ўз имзоси билан тасдиқлайди.

Юқориди назарда тутилган ҳолларда суд мажлиси баённомасининг суд ҳаракатлари тўғрисидаги ёзувларини имзолашдан бош тортганлиги ҳақида шу баённомага ёзилади ҳамда уни раислик қилувчи ва суд мажлиси котиби ўз имзоси билан тасдиқлайди.

Баённомага имзо чекишдан бош тортган шахс бош тортиш сабабини тушунтиришга ҳақли. Бу тушунтириш баённомага киритилиши лозим.

Тергов ёки суд ҳаракати иштирокчиси ўзининг жисмоний нуқсонни тўғрисида баённомани ўқиб, имзолмай олмаса, баённомани унинг розилиги билан қимоччи, вакил ёки маъмур шахс ишонадиган бошқа фуқаро ўқиб беради ва имзо чекади. Бу ҳақда баённомага ёзиб қўйилади.

94-модда. Далилларни текшириш

Иш бўйича қабул қилинадиган қарор синчковлик билан, тўла, ҳар томонлама ва ҳолисона текширилган далилларгагина асосланган бўлиши лозим. Текширув қўшимча далилларни тўпшадиган иборат бўлиб, улар текшириладиган далилларни тасдиқлаши ёки рад этиши мумкин.

95-модда. Далилларга баҳо бериш

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд ишдаги барча ҳолатларни синчковлик билан, тўла, ҳар томонлама

ва ҳолисона қўриб чиқишга асосланган ҳолда қонунга ва ҳуқуқий онга амал қилиб ўзларининг ички ишончлари бўйича далилларга баҳо берадилар. Ҳар бир далил ишга алоқадорлиги, мақбуллиги ва ишончилиги нуқтаи назаридан баҳоланиши лозим.

Далиллар жиноят иши учун аҳамиятли бўлган мавжуд ҳолатлар ҳақидаги хулосаларни тасдиқловчи, рад этувчи ёки шубҳа остига олувчи фактлар ёки нарсалар тўғрисидаги маълумотларни ақл эитрган тақдирдагина ишга алоқадор деб эътироф этилади.

Далиллар белгиланган тартибда тўпланган ва ушбу Кодекснинг 88, 90, 92–94-моддаларида назарда тутилган шартларга мувофиқ бўлсагина, улар мақбул деб эътироф этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

Тегириув натижасида ҳақиқатга мувофиқ эканлиги аниқланган далиллар ишончи деб ҳисобланади.

Исботланиши керак бўлган барча ва ҳар бир ҳолатнинг ҳақиқийлигини сўзсиз тасдиқловчи ишга оид барча ишончи далиллар тўпланган бўлса, уларнинг жами ишни ҳал қилиш учун етарли деб ҳисобланади.

95-модда. Далилларнинг мақбул эмаслиги

Агар фактик маълумотлар қонунга хилоф усуллар орқали ёки жиноят процесси иштирокчиларини қонун билан кафолатланган ҳуқуқларидан маҳрум қилиш ёки бу ҳуқуқларни чеклаш йўли билан ёхуд ушбу Кодекс талаблари бузилган ҳолда олинган бўлса, шу жумладан:

1) жиноят процесси иштирокчиларига ёки уларнинг яқин қариндошларига нисбатан қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаган ҳолда;

2) уларни сохталаштириш (қалбакилаштириш) йўли билан;

3) гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг ҳимояга бўлган ҳуқуқлари, шунингдек таржимон хизматларидан фойдаланиш ҳуқуқи бузилган ҳолда;

4) жиноят иши бўйича процессуал ҳаракатнинг мазкур жиноят ишини юритишни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан бажарилиши натижасида;

5) номаълул манбадан ёхуд жиноят ишини юритиш жараёнида аниқлаш мумкин бўлмаган манбадан;

6) жабрланувчи, гувоҳ, гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг суриштирувдаги, дастлабки терговдаги судда далиллар мажмуи билан ўз тасдиғини топпаган курсатувларидан олинган бўлса, улар далил сифатида мақбул эмас деб топилди.

Фактик маълумотлардан далил сифатида фойдаланишнинг мақбул эмаслиги терговга қадр текширувни амалга ошираётган органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг ўз ташаббуси билан ёки иштирокчиларнинг илтимосномаси бўйича аниқланади. Терговга қадр текширувни амалга ошираётган органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судья далилларнинг мақбул эмаслиги тўғрисидаги масалани ҳал қилаётганида ҳар бир ҳолатда йўл қўйилган бузилиш нимада аниқ фидоаланганлигини аниқлаб олиши ва асослантирилган қарор қабул қилиши шарт.

Гувоҳ, жабрланувчи, гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчидан ушбу Кодекс нормалари бузилган ҳолда олинган курсатувлардан, эксперт хулосасидан, ашёвий далиллардан, аудио-, видеоёзувлардан ва бошқа материаллардан далил сифатида фойдаланиш тақиқланади. *(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги УРҚ–470-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)*

10-БОБ. СЎРОҚ ҚИЛИШНИНГ УМУМИЙ ҚОИДАЛАРИ

96-модда. Сўроқ қилиш жойи

Суриштирувчи ёки терговчи гувоҳни, жабрланувчини, гумон қилинувчини ва айбланувчини суриштирув, дастлабки тергов ўтказиладиган жойда ёки сўроқ қилинувчи қаерда бўлса, ўша жойда. суд эса суд муҳокамаси юритилаётган жойда сўроқ қилади.

97-модда. Сўроқ қилиш учун қақриув

Гувоҳ, жабрланувчи, шунингдек озодликда юрган гумон қилинувчи, айбланувчи ва судланувчи суриштирувчи, терговчи, прокурорга ва судга қақриув қоғози билан қақрилади. Қақриув қоғози почта орқали жўнатилади ёки чопар орқали топширилади. Қақриув телефонограмма, телеграмма, радиogramма билан ёки телефакс орқали ҳам бўлиши мумкин.

Қақриув қоғозида шахс ким сифатида, қайси манзилга ва кимнинг ҳузурига қақрилайётганлиги, қайси кунда ва қайси соатга келиши кераклиги, шунингдек уарсиз сабабларга кўра келмай қолган тақдирда қандай оқибатлар рўй бериши кўрсатилган бўлиши лозим.

Қақриув қоғози қақрилувчига топширилиб, тилхат олинади. Қақриув қоғози олиб борилганда қақрилувчи вақтинча йўқ бўлса, унга бериб қўйиш учун қақриув қоғози у билан бирга яшовчи вояга етган оила аъзоларидан бирига, ётоқхона маъмуриятига, уй эгасига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи вакилига топширилиб, тилхат олинади.

Қамқоқда сақлаш жойларида, реабилитация марказларида, жазони ижро этиш муассасаларида сақланаётган шахслар сўроқ қилиш учун мазкур жойлар ва муассасаларнинг маъмурияти орқали қақририлади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ–299-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)*

98-модда. Сўроқ қилинувчининг шахсини аниқлаш

Суриштирувчи, терговчи ва суд сўроқ қилиш олдинда сўроқ қилинувчидан унинг фамилияси, исми ва отасининг исмини, туғилган вақти (йили, ойи, кун) ва туғилган жойини, яшаб жойи ва иш жойини, мансаби, машғулот тури, маълумоти, оилавий аҳолини, судланганлиги ёки судланмаганлигини аниқлаши ҳамда бу маълумотларни жиноят ишидаги ёки сўроқ қилинувчининг шахсий ҳужжатларидаги маълумотлар билан солиштириб кўриши ёхуд сўроқ қилинувчи ўзини ким деб таништирган бўлса, айнан ўша шахс эканлигига бошқа йўллар билан ишонч ҳосил қилиш лозим.

**99-модда. Сўроқ қилинувчининг қайси тилда
кўрсатув бера олишини аниқлаш**

Сўроқ қилинувчи иш юритилаётган тилни биладими, у қайси тилда кўрсатув бера олиши мумкин, деган саволлар тўғйлиб қолса, бу масала аниқланиши лозим. Ушбу Кодекснинг 71-моддасида назарда тутилган ҳолларда гаржимон қақрилади ва у келгунча сўроқ қилиш тўхтатиб турилади.

100-модда. Ҳуқуқ ва мажбуриятларни тушунтириш

Сўроқ қилинувчининг шахси аниқлангандан кейин унга ушбу Кодексда назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлари тушунтирилади. Бу ҳуқуқ ва мажбуриятлар тушунтирилганлиги сўроқ баённомаси ёки суд мажлиси баённомасида қайд этилади.

**101-модда. Ишнинг ҳолатлари тўғрисида эркин
сўзлаб бериш**

Сўроқ қилинувчига ишнинг унга маълум бўлган ҳолатлари тўғрисида сўзлаб бериш таклиф қилинмоғи лозим. Сўроқ қилинувчи эркин сўзлаб берганидан кейин унинг кўрсатувларини тўлдириш ва аниқлашга қаратилган саволлар берилиши мумкин.

**102-модда. Ишора қилувчи саволлар беришга йўл
қўйилмаслиги**

Кутилаётган жавобга бевосита ёки билвосита йўналтириш мазмунидаги саволлар ишора қилувчи саволлар деб ҳисобланади. Ишора қилувчи саволлар бериш тақиқланади.

**103-модда. Сўроқ қилинувчининг ҳужжатлар ва
бошқа ёзувлардан фойдаланиши**

Сўроқ қилинувчининг кўрсатувлари рақамлар еки хотирада сақланиши қийин бошқа маълумотларга тааллуқли бўлса, у сўроқ жараёнида ўзидаги ёки ишга қўшиб қўйилган ҳужжатлардан ёхуд бошқа ёзувлардан фойдаланиши мумкин.

Сўроқ қилинувчига сўроқ қилиш жараёнида ўзидаги ҳужжатлар ва бошқа ёзувларни ўқиб эшиттиришга рухсат этилиши мумкин.

Суриштирувчи, терговчи ва суд сўроқ қилинувчидан сўроқ қилиш жараёнида у фойдаланаётган ҳужжатлар ва бошқа ёзувларни талаб қилиши, уларни кейин қайтариб бериши еки ишга қўшиб қўйиши мумкин.

**104-модда. Сўроқ қилинувчининг илгариги сўроқ-
ларда берган кўрсатувларини ўқиб
эшиттириш**

Сўроқ қилинувчининг илгариги сўроқда берган кўрсатувлари фақат унинг ҳозирги сўроқда берган кўрсатувлари тингланиб, қайд қилиниб, у имзо чекканидан кейин ва қуйидаги ҳолларда ўқиб эшиттирилиши мумкин:

1) ҳозирги ва илгариги сўроқларда берилган кўрсатувлар ўртасида жиддий қарама-қаршилиқлар бўлганда;

2) сўроқ қилинувчи судда кўрсатув беришдан бош тортганда;

3) иш сўроқ қилинувчининг иштирокисиз кўриб чиқилаётганда.

**105-модда. Сўроқ қилинувчига нарсалар ва
ҳужжатларни кўрсатиш**

Сўроқ жараёнида суриштирувчи, терговчи ва суд, шунингдек суд муҳокамасида тарафлар ишга қўшиб қўйилган ёки тарафлар иштириб бўлган нарсалар ва ҳужжатларни сўроқ қилинувчига кўрсатишлари, шунингдек бу ҳужжатларни ўқиб эшиттиришлари мумкин.

Сўроқ баённомасида ёки суд мажлиси баённомасида қайси нарса ёки ҳужжат кўрсатилганлиги, ҳужжат матнининг қайси қисми ва унинг ким томонидан ўқиб эшиттирилганлиги, нарса ёки ҳужжатни кўрсатиш вақтида қандай саволлар берилганлиги ва бунга жавобан сўроқ қилинувчи қандай кўрсатувлар берганлиги аниқ акс эттирилиши керак.

**106-модда. Сўроқ жараёни ва натижаларини қайд
қилиш**

Сўроқ жараёни ва натижалари суриштирув ва дастлабки тергов босқичида сўроқ баённомасида, суд муҳокамасида эса суд мажлиси баённомасида қайд қилинади.

Сўроқ жараёнида баённома юритиш билан бир қаторда овозни ёзиб олиш, видеоёзув ва кинотасвирга олиш ҳам қўлланилиши мумкин.

Кўрсатувлар баённомага биринчи шахс номидан, имкон борича сўзма-сўз ёзиб борилади. Савол-жавоб сўроқ жараёнида қандай олиб борилган бўлса, шундай изчилликда қайд қилинади. Суриштирувчи, терговчи ёки суд мажлисида расмлик қилувчи томонидан четлатилган, шунингдек сўроқ қилинувчи жавоб беришдан бош тортган саволлар ҳам баённомага киритилиши керак.

Баённомада бундан ташқари, сўроқ қилинувчи томонидан аввалги сўроқларда берилган кўрсатувларнинг ўқиб эшиттирилгани, кўрсатув бериш жараёнида сўроқ қилинувчининг ҳужжат ёки бошқа ёзувлардан фойдалангани, сўроқ қилинувчига сўроқ давомида нарса ва ҳужжатлар кўрсатилгани, сўроқ пайтида овоз ёзиш, видеоёзув, кинотасвирга олиш ўтказилгани қайд қилинади. Фонограмма, видеоёзув ва кинотасма баённомага илова қилинади.

Сўроқ тугаганидан кейин баённома ўқиб чиқиш учун сўроқ қилинувчига кўрсатилади ёхуд унинг илтимосига кўра суриштирувчи, терговчи томонидан унга ўқиб берилади.

Сўроқ қилинувчи кўрсатуви ўз қўли билан ёзма равишда баён қилишга ҳақли. Ўз қўли билан ёзилган кўрсатув баённомага илова қилиниб, бу ҳақда баённомага ёзиб қўйилади.

Сўроқ қилинувчи ёки тарафларнинг илтимосига кўра суд мажлисида баённомага имзо қўйилгунига қадар ёзилган овоз, видеоёзув ёки кинотасвир намоиш қилиниши мумкин. Улар билан баённома ўртасида жиддий тафовут бўлган ҳолларда, тафовут сабабини аниқлаш учун янгитдан сўроқ қилиниши мумкин.

Сўроқ қилинувчи баённомани ўқиб бўлгач, кўрсатувлари тўғри ёзилганлиги ва у билан танишганлигини имзо чекиб, тасдиқлайди. Имзо баённомани охирига қўйилади, башарти кўрсатувлар бир неча саҳифага ёзилган бўлса, ҳар қайси саҳифага алоҳида имзо чекилади.

Сўроқ қилишда таржимон қатнашаётган бўлса, у сўроқ қилинаётган шахснинг баённомадаги кўрсатувини унга оғзаки таржима қилади, сўроқ қилинувчининг ўз қўли билан ёзиб берган кўрсатувларини эса ёзма равишда таржима қилади. Таржимон кўрсатувлар ёзилган баённоманинг охирига ва ҳар бир саҳифасига алоҳида, шунингдек сўроқ қилинувчининг ўз қўли билан ёзиб берган кўрсатувларининг таржимасига имзо чекади.

107-модда. Сўроқнинг давом этиш вақти

Сўроқнинг умумий давом этиш вақти бир кунда саккиз соатдан ошмаслиги лозим. Дам олиш ва овқатланиш учун бериладиган бир соат танаффус бу ҳисобга кирмайди.

108-модда. Қўшимча сўроқ

Қўшимча сўроқ куйидаги ҳолларда ўтказилади:

- 1) сўроқ қилинувчи ишининг ўзига маълум бўлган барча ҳолатлари тўғрисида кўрсатув бера олиши учун ушбу Кодекснинг 107-моддасида назарда тутилган сўроқнинг умумий давом этиш вақти етарли бўлмаса;
- 2) сўроқ қилинган шахс илгари берган кўрсатувларини тўлдириш ёки ўзгартириш истagini билдирса;
- 3) айбланувчига янги ёки ўзгартирилган ёхуд қўшимча айблов зълон қилинса;
- 4) суриштирувчи ёки терговчи томонидан илгари сўроқ қилинган шахснинг кўрсатувлари тўғри ёзилганлигини прокурор қўшимча сўроқ қилиш йўли билан текшириб қўришни лозим топса;
- 5) бошқа суриштирувчи ёки терговчи томонидан илгари сўроқ қилинган шахснинг кўрсатувлари тўғри ёзилганлигини ишни юритиш учун қабул қилган суриштирувчи ёки терговчи қўшимча сўроқ қилиш йўли билан текшириб қўришни лозим топса; (*5-банд Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)
- 6) илгари сўроқ қилинган шахста берилиши керак бўлган иш учун муҳим янги саволлар туғилса;
- 7) шахс сўроқ қилинганидан кейин ишга киришган захирадаги халқ маслаҳатчиси ушбу шахсни янгитдан сўроқ қилишни талаб қилса.

11-БОБ. ГУМОН ҚИЛИНУВЧИНИ ВА АЙБЛАНУВЧИНИ СЎРОҚ ҚИЛИШ

109-модда. Гумон қилинувчини ва айбланувчини сўроқ қилиш тартиби

Гумон қилинувчини ва айбланувчини сўроқ қилиш ушбу Кодекснинг 96–108-моддаларида назарда тутилган умумий қоидаларга, шунингдек ушбу бобнинг куйидаги моддаларига риоя қилган ҳолда олиб борилади.

110-модда. Сўроқ қилиш муддатлари

Суриштирувчи ва дастлабки тергов ўтказиш жараёнида гумон қилинувчи, айбланувчи ушланган, сўроқ қилиш учун қақрилан, қамоққа олинган ёки мажбурий келтирилгандан кейин дарҳол ёки йигирма тўрт соатдан кечиктирмай, сўроқ қилиниши керак.

Суд тергови кетаётганда судланувчига истаган вақтида кўрсатув бериш ҳуқуқи судья томонидан таъминланиши шарт. Агар судланувчи бирор суд ҳаракати ўтказилаётган пайтда кўрсатув бериш тўғрисида истақ билдирса, суд унга шу ҳаракатлар тугаши биланоқ кўрсатув бериш учун имконият яратadi.

111-модда. Гумон қилинувчи ёки айбланувчини биринчи марта сўроқ қилишдан олдинги ҳаракатлар

Гумон қилинувчини, шунингдек айбланувчини биринчи марта сўроқ қилишдан бевосита олдин суриштирувчи, терговчи ушбу Кодекснинг 98–100-моддаларида назарда тутилган ҳаракатларни бажариши шарт.

Шундан сўнг суриштирувчи, терговчи:

- 1) гумон қилинувчига, айбланувчига унинг ушбу Кодекснинг 46 ва 48-моддаларида назарда тутилган процессуал ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради;
 - 2) гумон қилинувчи, айбланувчи шартнома тузган ҳимоячининг ёхуд, агар гумон қилинувчи, айбланувчи шартнома тузишга улгурмаган ёки туза олмаган бўлса, бошқа ҳимоячининг сўроқда иштирок этишини таъминлайди;
 - 3) гумон қилинувчига унинг қандай жиноят содир этишда гумон қилинаётганлигини зълон қилади;
 - 4) гумон қилинувчига ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилинганлиги тўғрисидаги қарорни тақдим қилади ва айбловнинг моҳиятини тушунтиради.
- Суриштирувчи, терговчи айбланувчини биринчи марта сўроқ қилишдан олдин у ўзини айбли ҳисоблаши-ҳисобламаслигини ёки ўз айбини тўла ёхуд қисман рад этиши ёки этмаслигини аниқлаши шарт.
- Суриштирувчи, терговчи ушбу моддада санаб ўтилган ҳаракатларнинг бажарилишини гумон қилинувчи ёки айбланувчининг сўроқ баённомасида, суд эса суд мажлиси баённомасида қайд қилади.

112-модда. Гумон қилинувчи ва айбланувчининг кўрсатувларини баҳолаш

Гумон қилинувчининг у содир этган жиноят ҳақидаги кўрсатувлари ва айбланувчининг ўз айбига иқдор бўлиши, бу иқдор бўлиш мавжуд далиллар мажмуи билан тасдиқланган тақдирдагина, уни айблаш учун асос қилиб олиниши мумкин.

Гумон қилинувчи ва айбланувчининг берган кўрсатувлари билан аниқланган ҳолатлар, айбланувчи ўз айбига иқдор бўлган тақдирда ҳам, ўзининг айбдор эканлигини инкор қилган тақдирда ҳам ишининг ҳамма ҳолатлари билан боғланган ҳолда бошқа далиллар каби текшириб чиқиши ва баҳоланиши лозим.

113-модда. Айбини бўйнига олиш тўғрисидаги араз

Айбини бўйнига олиш тўғрисидаги араз – ариза бербунининг ўзи содир этган жинояти тўғрисида у шу жиноятни содир этишда гумон қилинмасдан ва унга айблов зълон этилмасдан олдин берган хабаридир.

Айбини бўйнига олиш тўғрисидаги араз оғзаки ёки ёзма бўлиши мумкин. Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд оғзаки хабарни баённомада ақс этирвади, унга араз қилувчининг шахсига доир маълумотлар киритилади

ва унда арзнинг мазмуни биринчи шахс номидан баён қилинади. Баённомага арз қилувчи ва суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судья имзо чекади.

Айбини бўйича олиш тўғрисидаги арз суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд томонидан ушбу Кодекснинг 112-моддасида кўрсатилган қоидаларга мувофиқ баҳоланади.

112-боб. ГУВОҲ ВА ЖАБРЛАНУВЧИНИ СЎРОҚ ҚИЛИШ

114-модда. Гувоҳ ва жабрланувчини сўроқ қилиш тартиби

Гувоҳ ва жабрланувчини сўроқ қилиш ушбу Кодекснинг 96–108-моддаларига назарда тутилган умумий қоидаларга, шунингдек ушбу бобнинг қуйидаги моддаларига риоя қилган ҳолда олиб борилади.

Сўроққа ўз адвокати билан ҳозир бўлган гувоҳни ёки жабрланувчини сўроқ қилиш адвокат иштирокида амалга оширилади. Сўроқ тугаганидан сўнг адвокат гувоҳнинг ёки жабрланувчининг ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисидаги, сўроқ баённомасига киритилиши лозим бўлган арзларини баён этишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги ЎРҚ–198-сонли Қонуни киритилган – ЎР ҚҲТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар узрли сабабларга қўра судга келмаган тақдирда, суднинг ташаббуси билан ёки жиноят процесси иштирокчиларининг илтимосномасига қўра видеоконференцапола воситасида сўроқ қилиниши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ–476-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚҲТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

115-модда. Гувоҳ ва жабрланувчи тариқасида сўроқ қилиниши мумкин бўлмаган шахслар

Гувоҳ ва жабрланувчи тариқасида:

- 1) ҳукм ва ажрим чиқариш жараёнида келиб чиққан масалаларни маслаҳатхонада муҳокама қилишга оид ҳолатлар тўғрисида – судьяни ва халқ маслаҳатчисини;
- 2) жиноят иши юзасидан ўз вазифаларини бажаришлари натижасида ўзларига маълум бўлган ҳолатлар тўғрисида – ҳимоячини, шунингдек жабрланувчининг, фуқаровий даъвогарнинг, фуқаровий жавобгарнинг вақилини;
- 3) руҳий ҳолати бузилганлиги ёки жисмоний нуқсони сабабли иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатни тўғри идрок этиш ва бу ҳақда курсатув бера олиш лаёқатига эга бўлмаган шахсни сўроқ қилиш мумкин эмас. *(3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ–567-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

116-модда. Гувоҳ ёки жабрланувчи тариқасида фақат ўз розилиғи билан сўроқ қилиниши мумкин бўлган шахслар

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг яқин қаринодошлари гумон қилинувчига, айбланувчига

тааллуқли ҳолатлар ҳақида гувоҳ ёки жабрланувчи тариқасида фақат ўзларининг розиликлари билан сўроқ қилинишлари мумкин.

117-модда. Гувоҳ ва жабрланувчини процессуал мажбуриятларни бузганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантириш

Гувоҳ ёки жабрланувчининг шахси аниқлангандан унга процессуал ҳуқуқ ҳамда мажбуриятлари тушунтирилгандан кейин у курсату в беришдан бош тортганлик ва била туриб ёлфон курсатув берганлик учун жиноий жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилиб, Бу ҳақда сўроқ баённомаси ёки суд мажлиси баённомасига ёзиб қўйилади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг яқин қаринодошлари курсатув беришдан бош тортганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилмайди.

118-модда. Алоҳида ҳолатларни баҳона қилиб курсатув беришдан бош тортишга йул қўйилмаслиги

Суриштирувчи, терговчи ёки суд томонидан аниқланаётган ҳолатлар ўзида давлат сирларини ёки касб сирини ёхуд гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёхуд бошқа шахслар ҳаётининг сир тутиладиган томонларини акс эттирганлигини баҳона қилиб, гувоҳ ва жабрланувчи курсатув беришдан бош тортишга ҳақли эмас.

Аниқланиши лозим бўлган ҳолатлар ўзида давлат сирини ёки касб сирини акс эттиради ёхуд шахслар ҳаётининг сир тутиладиган томонларига тегишли деб ҳисоблаш учун асос бўлганда, суриштирувчи, терговчи ва суд гувоҳ ёки жабрланувчини сўроқ қилиш чоғида бу ҳолатларнинг ошкор этилишига йул қўйилмаслиги чора-тадбирларини кўриши шарт.

119-модда. Гувоҳ ва жабрланувчининг курсатувлари

Гувоҳ ёки жабрланувчи процессуал мажбуриятларни бузганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилгандан кейин жабрланувчи гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар билан ўзаро муносабатлари, гувоҳ эса, шунингдек жабрланувчи билан ўзаро муносабатлари тўғрисидаги саволларга жавоб беради. Шундан сўнг сўроқ қилувчининг таклифига қўра гувоҳ ёки жабрланувчи иш бўйича ўзлари билган барча маълумотларни айтиб берадилар. Улар иш учун аҳамиятли бўлган ёки аҳамиятли бўлиши мумкин бўлган ҳар қандай ҳолат тўғрисида, шу жумладан гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ва процесс бошқа иштирокчиларининг шахси ҳақида ҳам курсатувлар беришлари мумкин.

120-модда. Гувоҳни ва жабрланувчини уларнинг илтимосига қўра сўроқ қилиш

Тергов олиб борилаётган жойда ёки судда бўлган гувоҳ ёки жабрланувчи курсатув беришга хоҳиш билдирса, улар қоида тариқасида ўша куннинг ўзида ёки кейинги кундан кечиктирмай сўроқ қилиниши керак.

Гувоҳ ёки жабрланувчининг кўрсатуви беришга хоҳиши тўғрисидаги хабар терговчи ёки судга почта орқали келса, унга сўроқ ўтказиладиган жой ва вақт дарҳол хабар қилинади ва у келиши биланоқ сўроқ ўтказилади.

121-модда. Вояга етмаган гувоҳ ёки жабрланувчини сўроқ қилишнинг ўзига хос жиҳатлари

Вояга етмаган гувоҳ ёки жабрланувчини сўроқ қилиш қонуний вакили ёки катта ёшдаги яқин қариндоши, педагог ва (ёки) психолог ёхуд жабрланувчининг вакили иштирокида уларнинг розилиги билан ўтказилади. Кўрсатилган шахслар сўроқ қилувчининг руҳсати билан гувоҳ ёки жабрланувчига саволлар беришлари мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли ва 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон, ҚММБ 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)*

Педагогни ва (ёки) психологни сўроқ қилишга жалб этиш вояга етмаган гувоҳ ёки жабрланувчи қонуний вакилининг ёки катта ёшдаги яқин қариндошининг, жабрланувчи вакилининг илтимосига биноан ёхуд суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг ташаббусига кўра амалга оширилади. Педагогнинг ва (ёки) психологнинг иштироки жиноят ишини юриётган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд томонидан таъминланади.

Вояга етмаган жабрланувчи ёки гувоҳни сўроқ қилишда иштирок этиш учун педагогни ва (ёки) психологни жалб этиш тўғрисида илтимоснома бериш ҳуқуқи сўроқ қилишдан олдин унинг қонуний вакилига ёки катта ёшли яқин қариндошига, жабрланувчи вакилига суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд томонидан тушунтирилади.

Вояга етмаган гувоҳни ёки жабрланувчини сўроқ қилишнинг умумий давом этиш вақти кун давомида дам олиш ва овқатланиш учун бир соатлик танаффусни ҳисобга олмаганда тўрт соатдан ошмаслиги керак. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)*

Ун олти ёшгача бўлган гувоҳлар ва жабрланувчилар кўрсатуви беришдан бош торганлик ва била туриб ёлгон кўрсатув берганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилмайдилар, бироқ суриштирувчи, терговчи ёки суд мажлисида раислик қилувчи шу гувоҳ ва жабрланувчиларга уларнинг процессуал ҳуқуқи ва мажбуриятларини тушунириш чоғида ҳаққоний кўрсатув бериш ва бу билан жиноят иши бўйича ҳақиқатни аниқлашга кўмаклашиш маънавий бурчи эканлигини эслатиб ўтади.

Жинсий эркинликка қарши, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар савдосига оид жиноят ишлари бўйича вояга етмаган гувоҳни ёки жабрланувчини сўроқ қилиш, шунингдек бошқа ҳолатларда сўроқ қилиш, агар бунди одил судловнинг ёки вояга етмаган шахснинг манфаатлари талаб этса, стенография, видеокузатув, шунингдек аудио- ва видео қайд этиш тизимлари билан жиҳозланган максус хонада қонуний вакил, педагог ва (ёки) психолог иштирокида ўтказилиши мумкин. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)*

Сўроқни стенография, видеокузатув, шунингдек аудио- ва видео қайд этиш тизимлари билан жиҳозланган максус

хоналарда ўтказиш тартиби суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд томонидан белгиланади.

Зарур бўлган ҳолларда, химоячи, вояга етмаган шахснинг қонуний вакили, педагог ёки психолог саволларни суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг руҳсати билан қайта тузиш ҳуқуқига эга, бунда саволларнинг моҳияти ўзгартирилмайди.

Вояга етмаган гувоҳни ёки жабрланувчини сўроқ қилиш стенографияси, улар кўрсатувларининг аудио- ва видеоёзувлари ушбу моддага мувофиқ баённомага илова қилинади. *(Учинчи – олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

12¹-боб. КўРСАТУВЛАРНИ ОЛДИНДАН МУСТАҲКАМЛАБ ҚЎЙИШ*

121¹-модда. Кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш

Кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш гувоҳ ва жабрланувчини (фуқаровий даъвогарни) ишни судга қадар юритиш босқичида прокурорнинг илтимосига биноан сўроқ қилишдан иборат бўлиб, у ушбу Кодексда назарда тутилган суд муҳокамаси қондаларига кўра суд томонидан амалга оширилади.

121²-модда. Кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш учун асослар

Гувоҳни, жабрланувчини (фуқаровий даъвогарни) объектив сабабларга кўра (Ўзбекистон Республикасининг ташқарига чиқиб кетиши, уларда жиноят ишини юритишда иштирок этишни истисно қиладиган оғир ва давомли касаллик мавжудлиги) ишни судга қадар юритиш ёки суд муҳокамаси чоғида кейинчалик сўроқ қилиш мумкин бўлмай қолади деб тахмин қилиш учун асослар мавжуд бўлган ҳолларда, уларнинг кўрсатувлари олдиндан мустаҳкамлаб қўйилиши мумкин.

Кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш зарур бўлганда суриштирувчи, терговчи кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақида қарор чиқаради ва уни зарур материаллар билан бирга прокурорга юборади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи, жабрланувчи (фуқаровий даъвогар), гувоҳ ва химоячи кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тўғрисида прокурорга мурожаат қилади.

Прокурор кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақидаги қарорнинг ёхуд мурожаатнинг асослилигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, кўрсатувларни олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақидаги қарорни ёки мурожаатни суриштирув, дастлабки тергов юритилмаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судга ёки ҳудудий ҳарбий судга юборади.

* 12¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон.

Илтимоснома курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш зарурлигини тасдиқловчи жиноят иши материалларининг кучирма нусхалари илова қилинади.

121¹-модда. Курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш шартлари

Суд курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тўғрисидаги илтимосномани материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан йигирма тўрт соатдан кечиктирмай кўриб чиқади ва илтимосномани қаноатлантириш ҳамда суд мажлисини тайинлаш ёки илтимосномани қаноатлантиришни рад қилиш тўғрисида ажрим чиқаради ва бу ҳақда тарафларга хабар беради.

Илтимоснома қаноатлантирилган тақдирда, судья курсатувларни олдиндан мустақамлаш бўйича суд мажлисини уч суткадан кечиктирмай ўтказиши мумкин.

Агар судья курсатувларни олдиндан мустақамлашни илтимосномани ва унга илова қилинган ҳужжатларни кўриб чиқиш натижасида асосиз деб топса, илтимосномани қаноатлантиришни рад этади.

Суднинг курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тўғрисидаги илтимосномани қаноатлантиришни рад этиш ҳақидаги ажрими устидан ушбу ажрим чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичيدا апелляция тартибида хусусий шикоят ёки хусусий протест берилиши мумкин. Апелляция шикояти, протести ажримни чиқарган суд орқали берилади, мазкур суд йигирма тўрт соат ичيدا уларни материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига юбориши шарт. Апелляция инстанцияси суди ушбу материалларни шикоят ёки протест билан бирга келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соатдан кечиктирмай кўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини кўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартириши, шикоятни ёки протестни эса қаноатлантирмасдан қолдиришига;

судьянинг ажримини бекор қилишига ва курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйишга ҳақли.

Апелляция инстанцияси судининг ажрими устидан шикоят, протест берилиши мумкин эмас.

Илтимосномани қаноатлантириш рад этилганидан кейин судга такоран мурожаат қилишига фақат курсатувларни мустақамлаш тўғрисида илтимоснома бериш учун янги асослар мавжуд бўлган тақдирдагина йўл қўйилади.

121⁴-модда. Курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тартиби

Гувоҳнинг, жабрланувчининг (фуқаровий даъвогарнинг) курсатувларини олдиндан мустақамлаб қўйиш судда сўроқ қилиш тартибига риоя этилган ҳолда, суриштирувчи, терговчи, прокурор, гумон қилинувчи, айбланувчи, унинг ҳимоячиси ва зарурат бўлганда процесснинг бошқа иштирокчилари иштирокида суд мажлисида ушбу Кодекснинг 442-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш прокурорнинг

маърузаси билан бошланади, у курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш зарурлигини асослайди.

Суд мажлиси аудио- ва видеоёзвудан фойдаланган ҳолда, шунингдек видеоконференцалоқа режимида ўтказилиши мумкин.

Курсатувларни олдиндан мустақамлаш жараёнида гумон қилинувчи, айбланувчининг иштироки гувоҳ ёки жабрланувчи (фуқаровий даъвогарнинг) хавфсизлигига таҳдид соладиган ёки руҳий ҳолатига таъсир қиладиган бўлса, гумон қилинувчи, айбланувчи суд мажлисига чақирилмайди.

Суд мажлисининг жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Агар суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки ҳимоячи узрли сабабларга кўра келмаган ва бу ҳақда судга олдиндан хабар берган бўлса, курсатувларни олдиндан мустақамлаб қўйишга доир ҳаракатларнинг амалга оширилиши кейинга қолдирилиши мумкин.

Гувоҳнинг ёки жабрланувчининг (фуқаровий даъвогарнинг) курсатувларини олдиндан мустақамлаб қўйишга доир ҳаракатлар амалга оширилганлиги ҳақида ушбу Кодекснинг 426, 427-моддалари талабларига мувофиқ суд мажлисининг баённомаси тузилади.

Тарафлар суд мажлиси баённомасининг кучирма нусхасини, шунингдек ўз ҳисобидан аудио- ва видеоёзвудларни олишга ҳамда суд мажлисининг баённомаси юзасидан ўз мулоҳазаларини беришга ҳақлидир.

Судья суд мажлисининг баённомаси юзасидан берилган мулоҳазаларни дарҳол кўриб чиқади ва уларни қабул қилиш ёки рад этиш тўғрисида қарор чиқаради.

Суд мажлисининг баённомаси, аудио- ва видеоёзвудлар, баённома юзасидан берилган мулоҳазалар ва уларни кўриб чиқиш натижаси бўйича қабул қилинган қарор жиноят иши материалларига қўйиш учун прокурорга юборилади.

Баённоманинг ва унга илова қилинган материалларнинг кучирма нусхалари судда сақланади.

121⁵-модда. Курсатувлари олдиндан мустақамлаб қўйилган шахсни қайта сўроқ қилиш учун асослар

Курсатувлари олдиндан мустақамлаб қўйилган гувоҳларни, жабрланувчиларни (фуқаровий даъвогарларни) қайта сўроқ қилишга кейинчалик судга қадар иш юритиш босқичида ёки суд муҳокамаси давомида курсатувлари олдиндан мустақамлаб қўйилган шахсга берилиши керак бўлган иш учун муҳим аҳамиятга молик янги саволлар туғилганда йўл қўйилади.

13-БОБ. ЮЗЛАШТИРИШ

122-модда. Юзлаштириш учун асослар

Юзлаштириш илгари сўроқ қилинган икки шахс курсатувлари ўртасида жиддий қарама-қаршиликлар бўлганда бу қарама-қаршиликларнинг сабабини аниқлаш учун ўтказилади.

Юзлаштиришда гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабрланувчи ва гувоҳ сўроқ қилиниши мумкин.

123-модда. Юзлаштириш ўтказишнинг тартиби

Юзлаштириш ўтказиш чоғида ушбу Кодекснинг 96–108-моддаларида назарда тутилган сўроқ қилишнинг умумий қоидаларига, шунингдек ушбу бобнинг қуйидаги қоидаларига риоя қилинади.

Юзлаштириб сўроқ қилиш олдида суриштирувчи, терговчи ёки суд мажлисида раислик қилувчи ҳар бир сўроқ қилинувчидан навбат билан уларнинг ўзаро танишлиги ёки таниш эмаслигини, ўзаро муносабатлари қандай эканлигини сўрайди ва жавобларини тинглайди. Шундан сўнг ҳар бир сўроқ қилинувчига навбат билан қарама-қаршилик келиб чиққан ҳолатлар тўғрисидаги саволларга жавоб бериш таклиф қилинади. Башарти қарама-қаршилик бир нечта масалага ёки бир нечта ҳолатга тааллуқли бўлса, юзлаштиришда ҳар икки сўроқ қилинувчи бир масала ёки бир ҳолат бўйича кўрсатув бергач, уларга кейинги масала ёки кейинги ҳолат тўғрисидаги саволлар берилиши мумкин.

Юзлаштириш чоғида сўроқ қилинаётган шахс суриштирувчи, терговчи ёки суд мажлисида раислик қилувчининг рухсати билан бошқа сўроқ қилинувчига савол бериши мумкин. Суд мажлисида сўроқ қилинувчиларнинг ҳар иккаласига халқ маслаҳатчилари, шунингдек тарафлар савол беришлари мумкин. Суриштирувчи, терговчи ва суд мажлисида раислик қилувчи иш учун жиддий аҳамиятга эга бўлмаган ёки юзлаштиришда аниқлаштирилаётган қарама-қаршиликка тааллуқли бўлмаган саволларни четлатишга ҳақлидир.

124-модда. Юзлаштириш чоғида илгариги кўрсатувларни ўқиб эшиттириш

Юзлаштириш чоғида сўроқ баённомаси ёки сўроқ қилинаётган шахслар аввалги сўроқларда берган кўрсатувларнинг фонограммалари шу шахслар юзлаштирилиб, уларнинг кўрсатувлари баённомага киритилганидан кейингина ўқиб берилиши ёки эшиттирилишига йўл қўйилади.

14-БОБ. ТАНИБ ОЛИШ УЧУН КўРСАТИШ**125-модда. Таниб олиш учун кўрсатиш асослари**

Таниб олиш учун кўрсатиш гувоҳ, жабранувчи, гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг бирор шахс ёки нарса тўғрисидаги кўрсатувини текшириб кўриш учун қуйидаги ҳолларда амалга оширилади:

- 1) бу кўрсатув муайян бир шахс ёки муайян бир нарсага оид эканлигини аниқлаш зарур бўлганда;
- 2) суриштирувчи, терговчи ёки судга маълум бўлган кўплаб шахс ёки нарсалар орасидан кўрсатувда тасвирлаб берилган шахс ёки нарсани топиш зарур бўлганда.

126-модда. Таниб олиш учун кўрсатишдан олдин сўроқ қилиш

Таниб олувчи таниб олиш лозим бўлган шахс ёки нарсанинг белгилари, аломатлари, хусусиятлари тўғрисида олдиндан сўроқ қилиниши лозим.

127-модда. Шахсни таниб олиш учун кўрсатиш тартиби

Шахс таниб олиш учун тергов олиб борилаётган ишга алоқаси бўлмаган, ташқи белгилари билан ўзига ўхшайдиган шахслар гуруҳи орасида ҳолислар хузурида кўрсатилади. Таниб олиш учун кўрсатилаётган шахсларнинг умумий сони уч нафардан кам бўлмаслиги керак.

Таниб олинувчига таниб олиш учун кўрсатиладиган шахслар гуруҳи орасида истаган жойни эгаллаш таклиф қилинади.

Таниб олинувчи кийими, соч қирқтириши ёки тараша ёхуд бошқа белгилари билан таниб олиш учун кўрсатиладиган ўзга шахслар орасида яққол ажрлиб турмаслиги лозим.

Шахсни таниб олиш учун кўрсатишнинг иложи бўлмаганда ёхуд хавфсизликини таъминлаш мақсадида унинг фотосуратидан фойдаланиш мумкин.

Таниб олиш учун жадавъл қўрозга яхшилаб ёпиштирилиб, муҳрланган ва рақамланган, лекин суратга олинган шахсларнинг исми ва фамилиялари кўрсатилмаган камида учта фотосурат кўрсатилади.

Таниб олувчининг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида шахсни таниб олиш учун кўрсатиш суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг қарорига кўра таниб олинувчининг таниб олувчини қўриб туриши истисно этиладиган шартлолларда ўтказилиши мумкин. Бу ҳолда ҳолислар таниб олувчи турган жойда бўлади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

128-модда. Кўчар нарсаларни таниб олиш учун кўрсатиш тартиби

Тергов олиб борилаётган жойга, судга ёки бошқа жойга олиб борилиши мумкин бўлган нарсалар, нарсаларнинг бўлаги ва ҳайвонлар ушбу ишга алоқаси бўлмаган бошқа турдош нарсалар орасида таниб олиш учун кўрсатилади.

Таниб олувчи сўроқ қилинганда тасвирлаганидан ташқи белгилари, аломатлари, хусусиятлари бўйича жиддий фарқ қилмайдиган нарсалар турдош деб ҳисобланади. Таниб олиш учун кўрсатилаётган нарсаларни жойлаштириш тартиби суриштирувчи, терговчи томонидан ҳолислар хузурида белгиланади.

Турдош объектлар орасидан таниб олиш тўғрисидаги қоида мурдани таниб олишда қўлланилмайди.

129-модда. Кўчмас объектни таниб олиш учун кўрсатиш тартиби

Жабранувчи, гувоҳ, гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи жой, бино, бинодаги алоҳида хона ёки бошқа кўчмас объект номини айтиб ва тасвирлаб берса-да, бироқ унинг жойлашган ўрнини аниқ айтиб бера олмаса, бирор аниқ жойдан объектга бориш йўлини кўрсатишга истак билдирса, унга шу объектни кўрсатишга имкон берилади.

Суриштирувчи ёки терговчи ва ҳолислар ёхуд суд таркиби ва тарафлар таниб олувчи билан биргаликда у айтган жойга келадилар. Таниб олиш учун кўрсатиш иштирокчилари шу жойдан бошлаб таниб олувчининг кўрсатуви бўйича юра бошлайдилар. Бунда таниб олувчига

таниб олиш учун кўрсатишнинг бошқа иштирокчилари ёки ёт шахслар тарафидан йўналиш айтиб қўйилишининг олдини олиш чоралари кўрилиши лозим.

130-модда. Таниб олиш учун кўрсатиш чоғида таниб олувчининг кўрсатуви

Таниб олиш учун бир гуруҳ шахслар ёки бир неча нарсани кўрсатилганидан кейин таниб олувчиға у илгари тасвирлаган шахс ёки нарсани кўрсатиш таклиф этилади.

Таниб олувчи кўрсатилган шахслардан ёки нарсалардан бирини кўрсатса, унга кўрсатилган бошқа шахслар ёки нарсалар орасидан бу шахсни ёки нарсани қайси белгилари ёки хусусиятлариға кўра таниганлигини тушунтириб бериш таклиф қилинади.

Таниб олувчи таниб олиш учун унга кўрсатилган шахслар ёки нарсаларни илгари кўрмаганлигини айтса, унга қидирилаётган шахс ёки қидирилаётган нарса улардан нимаси билан фарқ қилишини тушунтириб бериш таклиф қилинади.

131-модда. Таниб олиш учун кўрсатиш ҳолатини мустаҳкамлаш

Суриштирув ёки дастлабки тергов вақтида ўтказилган таниб олиш учун кўрсатиш тўғрисида баённома тузилади. Суд муҳокамасида ўтказилган таниб олиш учун кўрсатиш суд мажлиси баённомасида қайд қилинади.

Барча ҳолларда баённомаға: таниб олувчи, таниб олиш учун кўрсатиш шароити, жараёни ва натижалари, таниб олиш учун кўрсатилган шахслар, уларнинг ёши, бўйи, миллати, турар жойи, кўзға ташланувчи белгилари, кийимлари; таниб олиш учун кўрсатилган нарсалар тавсифи; таниб олиш учун кўчмас объектлар кўрсатилганда эса, шунингдек таниб олувчи кўрсатган йўналишлар ва изланаётган объектға бирор аниқ жойдан бориш йўллари тўғрисидаги маълумотлар киритилиши лозим.

Агар шахсни таниб олиш кўриб туришни истисно этадиган шароитларда ўтказилган бўлса, баённомаға бу ҳақда тегишли ёзув киритилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-санли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Таниб олиш учун фотосуратлар кўрсатилган бўлса, баённомаға фотожадвал илова қилиниши лозим.

Таниб олувчининг кўрсатувлари, шунингдек унга суриштирувчи, терговчи, суд тарафлар ёки бошқа шахслар томонидан берилган саволлар ва қайтарилган жавоблар ушбу Кодекснинг 106-моддасида назарда тутилган қоидаларға риоя қилинган ҳолда баённомаға ёзиб борилади.

15-БОБ. КЎРСАТУВЛАРНИ ҲОДИСА СОДИР БЎЛГАН ЖОЙДА ТЕКШИРИШ

132-модда. Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш учун асослар

Суриштирувчи, терговчи, суд гумон қилинувчилар, айбланувчилар, судланувчилар, гувоҳлар ҳамда жабрланувчиларнинг кўрсатувларини текширилаётган ҳодиса

содир бўлган жойда ҳолатларни қайта тиклаш йўли билан текшириб кўришға ҳақлидир.

Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текширишдан мақсад: кўрсатувлари текширилаётган шахста маълум, суриштирувчи, терговчи ва судға эса номаълум бўлган нарсалар, ҳужжатлар, излар ва белгиларни топиш; шахсининг тергов ёки суд муҳокамаси давомида топилган нарсалар, ҳужжатлар, излар қаерда бўлганлигини кўрсатиб бериши; бир неча шахсининг айни бир ҳодиса тўғрисида берган кўрсатувларидаги ўхшашлик ва фарқларни аниқлаш учун ишда аҳамиятли бўлган жой ёки йўналишни шахс кўрсатиб бериши; ҳолатларни қайта тиклаш ва ҳодиса содир бўлган жойдаги шароит билан қиёслаш орқали кўрсатувларнинг тўғри ёки нотўғрилигини аниқлашдан иборат.

Кўрсатуви текширилаётган шахс ҳодиса содир бўлган жойда бир вақтнинг ўзида кўрсатиш, кўздан кечириш ёки баъзи нарсаларни, ҳужжатларни, изларни олиш ёхуд муайян ҳаракатларни намойиш қилиш орқали тушунтириш беради ёки ўзининг аввал берган кўрсатувлариға аниқлик киритади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчининг кўрсатувларини ҳодиса содир бўлган жойда текшириш натижалари, бу шахсларнинг муайян ҳодисалар ҳақида билганлари фақат уларнинг жиноят содир этишға дахлдорлигидан дарак берсагина, далил кучиға эға бўлади.

133-модда. Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш тартиби

Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текширишни суриштирувчи ёки терговчи ҳолислар иштирокида, суд эса тарафлар иштирокида ўтказилади. Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текширишға мутахассислар ва экспертлар жалб қилиниши мумкин.

Суриштирувчи, терговчи ёки суд тарафлар ва бу тергов ҳаракатининг бошқа қатнашчилари иштирокида текшириладиган кўрсатувларни эълон қилади, кўрсатув берган шахсдан уларнинг тўғри ёки нотўғрилигини, қўшимча ва ўзгартиришлар киритишға эҳтиёж бор ёки йўқлигини сўрайди, текширишнинг мақсади ва тартибини тушунтиради. Башарти гувоҳ ёки жабрланувчининг кўрсатувлари текширилаётган бўлса, улар, ўн олти ёшға тулмаган шахсларни истисно қилганда, кўрсатув беришдан бош тортанлик ва била туриб ёлғон кўрсатув берганлик учун жиноий жавобгарликка тортилиш ҳақида огоҳлантирилиши лозим.

Бир вақтнинг ўзида бир неча шахсининг кўрсатувларини ҳодиса содир бўлган жойда текширишға йўл қўйилмайди.

Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш қўйидагилардан иборат бўлиши мумкин: кўрсатув берган шахс текширилаётган ҳодисанинг шароит ва ҳолатини жойида тиклайди; иш учун аҳамиятли бўлган нарсаларни, ҳужжатларни, изларни қидириб топади ва кўрсатади; айрим ҳаракатларни намойиш қилади; текширилаётган ҳодисада у ёки бу нарсанинг қандай аҳамияти бўлганлигини кўрсатади; ҳодиса содир бўлган жойда шароитнинг ўзгарганлигиға эътиборни қаратади; ўзининг аввалги кўрсатувларини аниқлаштиради ва уларға ойдинлик киритади. Бу ҳаракатлар вақтида четдан аралашишға, гап ўргатишға ва ишора қилувчи саволлар беришға йўл қўйилмайди.

Кўрсатуви текширилаётган шахс эркин сўзлаб берган ва ҳаракатларни эркин намойиш қилиб бўлган, унга саволлар берилиши мумкин. Кўрсатуви ҳодиса содир бўлган жойда текширишда қатнашаётган шахслар суриштирувчи, терговчи ва суднинг эътиборини, уларнинг фикрича иш ҳолатларини аниқлаштиришга ёрдам берадиган барча нарсаларга қаратишга, баъзи ҳаракатларнинг такрорланишини талаб қилишга ҳақлидир. Кўрсатувлари ҳодиса содир бўлган жойда текширилаётган шахс ва тергов ҳаракатининг бошқа иштирокчиларни ўтказилаётган тергов ҳаракати юзасидан уларни қўшимча равишда сўроқ қилишни талаб этишга ҳақлидир.

134-модда. Кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш баённомаси

Кўрсатувлар ҳодиса содир бўлган жойда текширилгани ҳақида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ суриштирувчи ёки терговчи баённома тузади, суд эса текширувнинг бориши ва натижаларини суд мажлиси баённомасига киритади.

Бундан ташқари баённомада: кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш қаерда, қачон, қандай шароитда ўтказилганлиги; қандай жойлар ва нарсалар кўздан кечирилганлиги; ҳодиса содир бўлган жойда берилган кўрсатувларнинг мазмуни қандайлиги; ҳодисанинг шароити ва ҳолатларини тиклаш нимада ўз аксини топганлиги; шахс ўзининг аввалиги кўрсатувларига қандай аниқликлар киритганлиги кўрсатилиши лозим.

16-БОБ. КЎЗДАН КЕЧИРИШ

135-модда. Кўздан кечириш учун асослар

Жиноят излари, ашёвий далилларни топиш, ҳодиса содир бўлган вазиятни ва иш унда аҳамиятли бўлган бошқа ҳолатларни аниқлаштириш мақсадида терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд ҳодиса содир бўлган жойни, мурдани, ҳайвонларни, теварак-атрофни, биноларни, нарсалар ва ҳужжатларни кўздан кечиради. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Одам баданини кўздан кечириш гувоҳлантириш ёки экспертиза ўтказиш қоидаларига асосланган ҳолда (ушбу Кодекснинг 142–147 ва 172–187-моддалари) амалга оширилади. Почта-телеграф жўнатмаларини кўздан кечириш ушбу Кодекснинг 167-моддасида назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Нарсаларни олиб қўйиш ва тинтув ўтказиш чоғида топилган нарса ва ҳужжатлар шу тергов ҳаракатларини ўтказиш учун белгиланган қоидаларга риоя қилган ҳолда кўздан кечирилиши лозим.

136-модда. Кўздан кечириш тартибининг умумий қоидалари

Терговга қадар текширув, суриштирув ёки дастлабки тергов босқичида кўздан кечириш ҳолислар иштирокида ўтказилади. Жиноят иши қўрилаётган вақтда кўздан

кечиришга зарурат туғилса, суд бу ҳақда ажрим чиқаради ва кўздан кечиришни тарафлар иштирокида ўтказиши.

Зарур ҳолларда терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд кўздан кечириш чоғида ўлчов ўтказиши, фотосуратга, кинотасвирга, видеоёзувга туширади, режалар, схемалар, чизмалар тузади, излардан қўлиплар ва нусхалар олади. Бу ишларни бажаришга ёрдам бериш учун кўздан кечиришга мутахассислар жалб қилиниши мумкин. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Кўздан кечириш чоғида топилган ва олиб қўйилган барча нарсалар ҳолисларга, тарафларга ва кўздан кечиришнинг бошқа иштирокчиларига кўрсатилиши лозим.

Кўздан кечиришда иштирок этаётган шахслар суриштирувчи, терговчи ва суднинг эътиборини уларнинг фикрича иш ҳолатларини ойдинлаштиришга ёрдам бериши мумкин бўлган барча ҳолларга қаратишга ҳақлидирлар.

137-модда. Ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш

Ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш айнан ана шу жойда жиноят содир этилганлиги ёки унинг излари борлиги ҳақида маълумотлар бўлган тақдирда ўтказилади.

Кечириштиб бўлмайдиган ҳолларда ҳодиса содир бўлган жой жиноят иши қўзғатилишидан олдин ҳам кўздан кечирилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

Катта майдонларни ва биноларни кўздан кечириш бир неча суриштирувчи ёки терговчи томонидан амалга оширилиши мумкин, бунда уларнинг ҳар бири камида икки нафар ҳолис иштирокида кўздан кечириши лозим.

Ҳодиса содир бўлган жойдан олинган нарсалар, ҳужжатлар ва излар Уралади ва муҳрланади. Катта ҳажмдаги нарсалар олинмайдиган ва муҳрланмайдиган, лекин терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи ёки терговчи уларни сақлаш чораларини кўриши лозим. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

138-модда. Мурдани кўздан кечириш

Суриштирувчи ёки терговчи мурданинг ташқи кўринишини у топилган жойда ҳолислар ва суд-тиббийёт соҳасидаги мутахассис шифокор иштирокида кўздан кечиради. Бундай мутахассис шифокор иштирок этишига имконият бўлмаган тақдирда, бошқа шифокор иштирок этади. Зарур ҳолларда мурдани кўздан кечириш учун бошқа мутахассислар, шунингдек экспертлар жалб қилинади.

Экспузатсия вақтида мурдани кўздан кечириш ушбу Кодекснинг 148–152-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилган ҳолда ўтказилади.

Мурда топилган жойда уни таниб олиш учун кўрсатиш чоғида ушбу Кодекснинг 126 ва 131-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилинади. Таниб олинмаган мурдаларнинг бармоқ излари олинishi шарт. Ушбу Кодекснинг 188–191, 193 ва 197-моддалари талабларига риоя қилган

ҳолда мурдадан текшириш учун бошқа хил намуналар ҳам олиниши мумкин.

Таниб олинмаган мурдани фақат прокурор рухсати билангина кўйилади.

139-модда. Теварак-атроф ва биноларни кўздан кечириш

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ва суд теварак-атроф ва биноларни кўйидаги қоидаларга риоя қилган ҳолда кўздан кечирилади.

Фуқаронинг уйи ёки хизмат жойини кўздан кечириш зарурати бўлса, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи ёки терговчи бу ҳақда қарор, суд эса ажрим чиқаради. Турар жойи кўздан кечирилмаган шахс ёки тегишли корхона, муассаса, ташкилотнинг вакили чиқарилган қарор ёки ажрим билан таништирилиб, бу ҳақда имзо чекирилади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Кўздан кечириш корхонада, муассасада, ташкилотда ўтказилса – маъмурият вакилининг, харбий қисмда, штабда ва муассасада ўтказилса – кўмондонлик вакилининг зарур ҳолларда эса моддий жавобгар шахснинг қатнашиши шарт. Биноларни кўздан кечиришда ушбу Кодекснинг 160 ва 161-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилиниши лозим.

140-модда. Нарса ва ҳужжатларни кўздан кечириш

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ва суд нарса ва ҳужжатларни улар топилган жойда, башарти кўздан кечириш кўп вақт ёки кўшимча техник воситалар талаб қилса, кейинчалик суриштирув, дастлабки тергов ёки суд муҳоамаи ўтказилаётган жойда кўздан кечирилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Кўздан кечириш техник воситалардан фойдаланилган ҳолда, башарти нарса ёки ҳужжатларнинг йўқолишига ёхуд шикастланишига олиб келмаса, ўтказилиши мумкин.

141-модда. Кўздан кечириш баённомаси

Ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи ёки терговчи кўздан кечириш ўтказилганлиги тўғрисида баённома тузади, суд эса кўздан кечириш жараёнини ва унинг натижаларини суд мажлиси баённомасида қайд этади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Баённомада кўздан кечириш давомида топилган барча нарсалар, улар қандай тартибда кўздан кечирилган бўлса, худди шу тартибда, кўздан кечириш пайтида қандай ҳолатда кузатилган бўлса, худди шу ҳолатда қайд этилади. Кўздан кечириш чоғида топилган ва олинган барча излар, нарсалар ва ҳужжатлар санаб ўтилади. Олинган буюмининг

эгасига тегишли маълумотнома ёки баённоманинг нусхаси берилadi.

Бундан ташқари, баённомада: кўздан кечириш қайси вақтда, қандай об-ҳавода ва қандай ёруғликда ўтказилганлиги; қандай илмий-техника воситалари қўлланилганлиги ва қандай натижалар олинганлиги; кўздан кечиришда кўмаклашиш учун кимлар жалб қилинганлиги ва кўмаклашиш нимада ўз ақсини топганлиги; қандай нарсалар ва ҳужжатлар қай тартибда ва қандай муҳр билан муҳрланганлиги; кўздан кечирилганидан кейин мурда ва иш учун аҳамиятли бўлган нарсаларнинг қаерга юборилганлиги кўрсатилган бўлиши лозим.

17-БОБ. ГУВОҲЛАНТИРИШ

142-модда. Гувоҳлантириш учун асослар

Гувоҳлантириш:

1) одамнинг баданидаги иш учун аҳамиятга молик хусусият ёки аломатларни, алоҳида белгиларни, унинг жисмоний ривожланганлиги тўғрисидаги маълумотларни, доғларни, тирналган, шилинган, қонталаш жойларни топиш зарурати тутилган ҳолларда, агар бунинг учун экспертиза ўтказиш лозим бўлмаса;

2) экспертиза ўтказишни талаб қилмайдиган усуллари қўллаш йўли билан шахснинг мастлик ва бошқа физиологик ҳолатини аниқлаш зарурати тутилган ҳолларда ўтказилади.

143-модда. Гувоҳлантириладиган шахслар

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ва жабрланувчи гувоҳлантирилишлари мумкин. Гувоҳ унинг кўрсатувлари тўғрилигини текшириш учунгина гувоҳлантирилиши мумкин.

144-модда. Гувоҳлантиришни ўтказиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки жабрланувчининг баданида жиноят излари, иш учун аҳамиятга молик бошқа белгилар ёки унинг ғайритабиий физиологик ҳолати тўғрисида етарли маълумотлар бўлса, гувоҳлантиришни ўтказиш ҳақида суриштирувчи ёки терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради.

Қарорда ёки ажримда: гувоҳлантиришни ким ва қандай мақсадда ўтказиши; кимни гувоҳлантириш кераклиги; гувоҳлантирилиши учун шахс кимнинг ҳузурига ва қачон етиб келиши кўрсатилган бўлиши лозим.

145-модда. Гувоҳлантириш ҳақидаги қарорнинг ёки ажримнинг мажбурийлиги

Суриштирувчининг, терговчининг гувоҳлантириш ўтказиш тўғрисидаги қарори ёки суднинг шу тўғридаги ажрими қайси шахс хусусида чиқарилган бўлса, уша шахсга нисбатан мажбурийдир.

Гувоҳлантиришдан бош тортаётган шахслар мажбурий келтирилиши ва гувоҳлантирилиши мумкин.

146-модда. Гувоҳлантиришни ўтказиш тартиби

Гувоҳлантиришни ўтказиш ҳақидаги қарор ёки ажрим гувоҳлантирилувчига эълон қилинади. Гувоҳлантиришнинг

барча иштирокчиларига уларнинг ҳуқуқ ва бурчлари тушунтирилиши лозим.

Шахсни ечинтириб яланғочлаш, шунингдек унинг баданидаги тирналган, шилинган, қонталаш жойларни аниқлаш билан боғлиқ бўлмаган гувоҳлантириш суриштирувчи ёки терговчи томонидан ҳолислар иштирокида, зарур ҳолларда эса шифокор ёки бошқа мутахассис иштирокида ўтказилади. Ушбу турдаги гувоҳлантириш тарафлар иштирокида суд томонидан ҳам ўтказилиши мумкин.

Шахсни ечинтириб яланғочлаш ёки унинг баданидаги тирналган, шилинган, қонталаш жойларни аниқлаш билан боғлиқ бўлган, шунингдек ушбу Кодекс 142-моддасининг иккинчи бандида назарда тутилган гувоҳлантириш суриштирувчи, терговчи ёки суднинг топшириғига биноан шифокор ёхуд бошқа мутахассис тиббий ходим томонидан ўтказилади.

147-модда. Гувоҳлантириш баённомаси

Гувоҳлантириш ўтказилганлиги ҳақида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қондаларга мувофиқ суриштирувчи ёки терговчи баённома тузади, суд эса гувоҳлантириш жараёни ва натижаларини суд мажлиси баённомасида қайд этади. Баённомада гувоҳлантириш ўтказган шахннинг ҳамма ҳаракатлари ва гувоҳлантириш давомида аниқланган барча излар, хусусиятлар ва белгилар қайд этилган бўлиши лозим.

Гувоҳлантириш шифокор ёки бошқа мутахассис томонидан ўтказилган бўлса, у баённома тузади ва имзолайди, гувоҳлантирилган шахс ва ҳолислар ҳам имзолаганидан сўнг баённомани тегишинча суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим этади.

18-БОБ. МУРДАНИ ЭКСГУМАЦИЯ ҚИЛИШ

148-модда. Мурдани эксгумация қилиш асослари ва тартиби

Қўздан кечириш, таниб олиш, текшириш ёки экспертизага намуналар олиш учун мурдани қабрдан чиқариб олиш зарур бўлган тақдирда прокурор, терговчи ёки суриштирувчи мурдани эксгумация қилиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақида мазкур тергов ҳаракатини ўтказиш асосларини баён этган ҳолда қарор чиқаради. Қарорга илтимосномани асословчи зарур материаллар илова қилинади.

Терговчининг ёки суриштирувчининг мурдани эксгумация қилиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақидаги қарори ва зарур материаллар прокурорга юборилади.

Прокурор мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосноманинг асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, мурдани эксгумация қилиш тўғрисида илтимоснома кўзгатиш ҳақидаги қарорни ва зарур материалларни судга юборади.

Суд мурдани эксгумация қилишни суриштирув органларига ёки терговчига топширади, бу ҳақда ажрим чиқаради. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

148¹-модда. Мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш

Мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юристилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича гумон (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёхуд мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда эса, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг кўрсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яққа тартибда кўриб чиқилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ–664-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимоснома материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соатдан кечиктирмай ёпиқ суд мажлисида кўриб чиқилади.

Суд мажлисида прокурор, терговчи, суриштирувчи, қонуний вакил ёки мурдани эксгумация қилиниши лозим бўлган вафот этган шахннинг яқин қариндошларидан бири, зарур ҳолларда гумон қилинувчи, айбланувчи, шунингдек, агар ишда иштирок этмаётган бўлса, ҳимоячи ва қонуний вакил иштирок этади.

Суд мажлисининг ўтказилиш жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг суд мажлисига келмаганлиги мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланади, у мазкур тергов ҳаракатини ўтказиш заруратини асослаб беради. Сўнгра тақдим қилинган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонга қиради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

148²-модда. Суд ажрими

Судья мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиб, мурдани эксгумация қилиш тўғрисида ёки мурдани эксгумация қилишни рад этиш ҳақида ажрим чиқаради.

Судьянинг мурдани эксгумация қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрими асосланган бўлиши керак.

Судьянинг мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги ажрими ўқиб эшитirilган пайтдан эътиборан кучга қиради. Судьянинг ажрими прокурорга ижро учун, гумон қилинувчига, айбланувчига, ҳимоячига эса маълумот учун юборилади.

Судьянинг мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги ёки мурдани эксгумация қилишни рад этиш ҳақидаги ажрими устидан у чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичида апелляция тартибида шикоят берилиши, протест билдирилиши мумкин. Апелляция шикоятни, протест ажрими чиқарган суд орқали берилади, мазкур суд

йигирма тўрт соат ичида уларни материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига юбориши шарт. Апелляция инстанцияси суди ушбу материалларни шикоят ёки протест билан бирга улар келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмай кўриб чиқиши керак.

Апелляция шикояти ёки протести берилиши суднинг мурдани эксгумация қилиш тўғрисидаги ажрими ихросини тўхтатиб туради.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини кўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартирмас, шикоятни ёки протестни эса қаноатлантирмай қолдиришга;

судьянинг ажримини бекор қилишга ва мурдани эксгумация қилишга рухсат беришга ёки мурдани эксгумация қилишни рад этишга ҳақли.

Мурдани эксгумация қилиш рад этилган тақдирда, айнан уша мурдага нисбатан мазкур масала бўйича такроран судга муурожаат қилишга мурдани эксгумация қилишни тақозо этадиган янги ҳолатлар юзага келганда йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

149-модда. Мурдани эксгумация қилиш тартиби

Суриштирувчи, терговчи ёки суд мурдани эксгумация қилишни соғлиқни сақлаш органлари билан келишган ҳолда ва мурда кўмилган жой вакилининг иштирокида амалга оширади. Эксгумация суриштирув ёки дастлабки тергов вақтида амалга ошириладиган бўлса, ҳолисларнинг иштирок этиши шарт. Суд эксгумацияни тарафлар иштирокида амалга оширади.

Мурдани эксгумация қилишда суд тиббиёти соҳасидаги мутахассис шифокор, зарур бўлса, бошқа мутахассислар ҳам қатнашадилар. Агар экспертиза тайинланган бўлса, эксгумация ўтказишда суд тиббиёти экспертнинг иштирок этиши шарт.

Зарур ҳолларда, эксгумацияни ўтказишга гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, шунингдек мурдани таниб олиши мумкин бўлган шахслар жалб қилиниши мумкин.

150-модда. Мурдани эксгумация қилиш билан боғлиқ процессуал ҳаракатлар

Эксгумация экспертиза қилиш мақсадида ўтказиладиган бўлса, экспертиза ўтказиш ҳақида қарор ёки ажрим чиқарилиши лозим. Бунда мурда экспертиза муассасасига жўнатилади ёки экспертиза мурда кўмилган жойнинг ўзида ўтказилади.

Мурдани кўздан кечириш, таниб олиш ва эксперт текшируви учун намуналар олиш ушбу Кодекснинг 125, 126, 131, 138, 188–191, 193 ва 197-моддаларида назарда тутилган қоидалар асосида амалга оширилади.

151-модда. Мурдани эксгумация қилиш баён-номаси

Мурдани эксгумация қилиш тўғрисида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ суриштирувчи ёки терговчи баённома тузади, суд эса эксгумация жараёни ва натижаларини суд мажлисининг

баённомасида қайд этади. Баённомага қабр, тобут ва мурданинг фотосуратлари, кинотасвир ва видеоёзувлари илова қилиниши мумкин.

Мурда эксгумация қилинганидан сўнг кўздан кечириш, таниб олиш ёки эксперт текшируви учун намуналар олиш амалга оширилган бўлса, мазкур тергов ҳаракатлари тўғрисида баённома тузилади.

152-модда. Мурдани эксгумациядан сўнг кўмиш

Эксгумациядан ва бошқа процессуал ҳаракатлардан сўнг мурдани кўмиш мурдани эксгумация қилиш тўғрисида қарор ёки ажрим чиқарган шахснинг иштирокида амалга оширилади. Мурда кўмилганлиги тўғрисида баённома тузилади.

19-БОБ. ЭКСПЕРИМЕНТ

153-модда. Эксперимент ўтказиш учун асослар

Суриштирувчи, терговчи ва суд гувоҳлар, жабрланувчилар, гумон қилинувчилар, айбланувчилар, судланувчиларнинг кўрсатувларини, бошқа далилларни, шунингдек иш юзасидан қилинган тусомол, текшириладиган ҳодисага оид муайян ҳаракатлар, шароит ва ҳолатларни тиклаш ҳамда зарурий тажрибалар ўтказиш орқали текширишга ҳақлидир.

Эксперимент бирор ҳодисани идрок қилиш, муайян ҳаракатларни бажариш, бирор ҳодисанинг содир бўлиш имкониятини текшириш, шунингдек ҳодисанинг юз бериш ва изларнинг қолиш йўсинларини аниқлаш учун ўтказилади.

154-модда. Эксперимент ўтказиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Эксперимент ўтказиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Эксперимент натижасида фуқаролар, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга мулкий зарар етказилиши, ишлаб чиқариш тартиботининг, транспорт воситалари ҳаракати жаваблигини бузилиши ва бошқа нохуш оқibatларнинг келиб чиқиши эҳтимол бўлса, суриштирувчининг, терговчининг бундай эксперимент ўтказиш тўғрисидаги қарорига прокурор санкция бериши лозим.

Эксперимент жамоат тартиби ёки ахлоқ нормаларининг бузилишига олиб келадиган бўлса, уни ўтказишга йўл қўйилмайди.

Эксперт томонидан ўтказиладиган эксперимент суд экспертизасининг таркибий қисми ҳисобланади.

155-модда. Экспериментни ўтказиш тартиби

Суриштирувчи ёки терговчи экспериментни ҳолислар, суд эса тарафлар иштирокида ўтказиши.

Эксперимент ўтказишга мутахассис ва эксперт, шунингдек тажриба ҳаракатларини олиб борувчи шахслар жалб қилиниши мумкин. Мураккаб экспериментлар камида икки неча ҳолис ва бир неча мутахассис иштирокида ўтказилиши мумкин. Эксперимент ўтказишга, шунингдек кўрсатувлари текширилиши лозим бўлган шахслар ҳам жалб қилиниши лозим. Бунда гувоҳлар ва жабрланувчилар кўрсатув беришдан бўйин товлаганлик ва била туриб

ёлгон кўрсатув берганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилиши лозим. Эксперимент иштирокчиларига унинг мақсади ва ўтказилиш тартиби тушунтирилади.

Тажрибазаркатларини ўтказишдан олдин ўрганилаётган ҳодиса шароитлари текширилаётган кўрсатув ёки тусомларга тўла мувофиқ ҳолда тикланган бўлиши лозим. Бунинг учун гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабранувчи, гувоҳларнинг ҳар бирига алоҳида-алоҳида ўзи қатнашган ёки шохид бўлган ҳодисанинг шароит ва ҳолатларини тиклаш таклиф қилиниши мумкин. Шундан кейин суриштирувчи, терговчи ёки суд тегишли тажриба ҳаракатларини ўтказиш, шу мақсадда ўлчаш, фотосуратга тушириш, кинотасвирга олиш, овоз ёзиш, видеоёзув, режа, схема ва чизмалар тузиш, экспериментал қоллилар ва изларнинг нусхаларини тайёрлаш мумкин.

Эксперимент ўтказиш шароити тикланаётган ҳаракат ёки ҳодисалар юз берган шароитга иложи борича ўхшаш бўлиши лозим. Тажрибалар имкон борича бир неча марта ўтказилади. Тажрибаларнинг шароитлари ўзгартирилиши мумкин.

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабранувчи, гувоҳ мутахассис ва экспертга эксперимент юзасидан савол берилиши мумкин. Суднинг ижозати билан экспериментда иштирок этаяётган шахсларга тарафлар ҳам савол бериши мумкин. Тарафлар ва экспериментда иштирок этаяётган бошқа шахслар суриштирувчининг, терговчининг ва суднинг эътиборини, уларнинг фикрича иш ҳолатини аниқлашга ёрдам бериши мумкин бўлган барча ҳолатларга қаратишга, эксперимент шароитига аниқлик киритиши ва тажриба ҳаракатларини такрорлашни талаб қилишга ҳақлидир. Кўрсатуви текширилаётган шахс эксперимент муносабати билан ўзининг қўшимча сўроқ қилинишини талаб қилиши мумкин.

156-модда. Эксперимент баённомаси

Эксперимент ўтказилганлиги ҳақида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ суриштирувчи, терговчи баённома тузади, суд эса экспериментнинг бориши ва натижаларини суд мажлиси баённомасида акс эттиради. Бундан ташқари, баённомада: эксперимент қандай мақсадда, қачон, қаерда ва қандай шароитда ўтказилганлиги; ҳодисанинг шароитини ва ҳолатини тиклаш айнан нималарда ўз аксини топганлиги; қандай тажриба ҳаракатлари қай тартибда, ким томонидан ва неча марта ўтказилганлиги; қандай натижалар олинганлиги кўрсатилган бўлиши лозим.

20-БОБ. ОЛИБ ҚҲЙИШ ВА ТИНТУВ

157-модда. Олиб қўйиш учун асослар

Жиноят иши учун аҳамиятга молик нарса ва ҳужжатларнинг айнан қимда ва қаерда эканлиги маълум бўлиб, уларни қидиришнинг ҳожати бўлмаса, суриштирувчи, терговчи ва суд уларни олиб қўйишга ҳақлидир.

158-модда. Тинтув ўтказиш учун асослар

Суриштирувчи ва терговчи бирор турар жой, хизмат, ишлаб чиқариш биносида ёки ўзга жойда ёҳуд бирор

шахсда иш учун аҳамиятли бўлган нарса ёки ҳужжатлар бор деб уйлаш учун етарли маълумотга эга бўлган тақдирда тинтув ўтказишга ҳақлидир.

Тинтув қидирилаётган шахсни, шунингдек мурдани топиш учун ҳам ўтказилиши мумкин.

159-модда. Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш тўғрисида қарор ёки ажрим

Олиб қўйиш ёки тинтув суриштирувчи ёки терговчининг қарори ёҳуд суднинг ажримига кўра ўтказилади, бунда улар олиб қўйиш ёки тинтув ўтказишни суриштирув органига ёки терговчига топширишга ҳақлидилар.

Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда бу ҳаракатлар қаерда ва қимниқда ўтказилиши зарурлиги, қайси нарса ёки ҳужжатларнинг қидириб топилиши ва олиб қўйилиши лозимлиги кўрсатилган бўлиши керак.

160-модда. Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш вақтида ҳозир бўладиган шахслар

Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказишда ҳолислар, зарурат бўлган тақдирда мутахассис ва таржимон ҳам иштирок этадилар.

Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш жараёнида бу ҳаракатлар уйда ўтказилаётган шахслнинг ўзи ёки ҳеч бўлмаганда унинг вояга етган оила аъзоларидан бирининг иштирок этиши таъминланиши лозим. Башарти уларнинг иштирок этишини таъминлашга имкон бўлмаса, тегишли ҳокимлик ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг вакили таклиф қилинади.

Корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, ҳарбий қисмлар жойлашган биналарда олиб қўйиш ёки тинтув уларнинг вакиллари иштирокида ўтказилади.

Тинтув қилинаётганларга, ҳолисларга, мутахассисларга, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, ҳарбий қисмларнинг вакилларига тинтув ёки олиб қўйиш ўтказилишидан аввал уларнинг суриштирувчи ёки терговчининг барча ҳаракатлари чоғида ҳозир бўлиш ҳамда ана шу ҳаракатлар хусусида арз қилиш ҳуқуқлари тушунтирилиши керак. Бундай арз баённомага киритилиши шарт.

161-модда. Олиб қўйиш ва тинтув ўтказиш тартиби

Тинтув суриштирувчи ёки терговчининг асосланган қарорига биноан, прокурорнинг санкцияси билан ўтказилади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда тинтув прокурорнинг санкциясиз ўтказилиши мумкин, лекин бундай ҳолда кейинчалик шу ўтказилган тинтув ҳақида йигирма тўрт соат ичда прокурорга хабар қилинади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолатлар суриштирувчи ёки терговчининг прокурорга юборган хабарномасида асослантирилиши лозим. Хабарноманинг нусхаси ишга қўйиб қўйилади.

Суриштирувчи ёки терговчи олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш ҳақидаги қарорга ёки ажримга асосан иш учун аҳамиятли бўлган нарса ва ҳужжатларни қидириб топиш мақсадида турар жойга ёки бошқа бинога киришга ҳақлидир.

Суриштирувчи, терговчи олиб қўйиш ёки тинтув ўтказишга киришишдан олдин олиб қўйиш ёки тинтув

ўтказилаётган шахсни қарор ёки ажрим билан таништириб имзо қўйдириши шарт.

Суриштирувчи, терговчи олиб қўйиш ёки тинтув ўтказилаётган бинода ёки ўзга жойда турган шахсларнинг олиб қўйиш ёки тинтув тамом бўлгунга қадар шу бино ёки жойдан чиқиб кетишини, шунингдек уларнинг бир-бирлари билан ёки бошқа шахслар билан гаплашишини тақиқлаб қўйишга ҳақлидир.

Суриштирувчи, терговчи олиб қўйиш чоғида қарор ёки ажрим билан таништиригандан сўнг олинishi лозим бўлган нарса ва ҳужжатларни ихтиёрий равишда беришни таклиф қилади, таклиф рад этилган тақдирда мажбурий равишда олади. Башарти бу нарса ва ҳужжатлар олиб қўйишни амалга ошириш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда кўрсатилган жойдан топилмаса, у ҳолда тинтув ўтказилади.

Суриштирувчи, терговчи тинтув ўтказишга киришаётганда қарор ёки ажрим тақдим этганидан сўнг, олиб қўйилиши керак бўлган нарса ва ҳужжатларни беришни таклиф қилади. Башарти улар ихтиёрий равишда берилса, олиб қўйиш баённомаси тузилади. Агар қидирилаётган нарса ёки ҳужжатлар берилмаса ёхуд тўлиқ ҳолда топширилмаган бўлса, тинтув ўтказилади. Тинтув чоғида бу хусусдаги қарорда ёки ажримда кўрсатилган нарса ёки ҳужжатлар қидирилади ва олинади. Иш учун аҳамиятга молик бошқа нарса ёки ҳужжатлар, шунингдек сақланishi тақиқланган ашёлар топилган тақдирда, улар ҳам олиб қўйилиши лозим. Суриштирувчини, терговчини бу нарса ёки ҳужжатларни олиб қўйишга ундаган асослар тинтув ўтказилганлиги ҳақидаги баённомада акс эттирилади.

Олинаётган нарса ва ҳужжатларнинг ҳаммаси холисларга, олиб қўйиш ёки тинтув ўтказишда иштирок этган бошқа шахсларга кўрсатилади, баённомада тўлиқ акс эттирилади, зарурат бўлган тақдирда ўралиб, муҳрланади. Ўралган ва муҳрланган нарса ва ҳужжатларни кейинги тергов давомида очишга фақат холислар иштирокида йўл қўйилади.

Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш вақтида ётиқ биноларни ёки буюмлар сақланадиган жойни унинг эгаси ўз ихтиёри билан очиб беришдан бош тортса, суриштирувчининг, терговчининг ўзи уларни очишга ҳақлидир. Бунда зарурат бўлмаганда қўлфлар, эшиклар ва бошқа нарсаларнинг шикастлантирилишига йўл қўйилмаслиги ҳамда уйдаги саранжомлик бузилмаслиги лозим.

162-модда. Шахсий тинтув ва олиб қўйиш

Ушбу Кодекснинг 157 ва 158-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда суриштирувчи ёки терговчи шахснинг кийимлари, унинг ёнидаги буюмлари ичидан ёки баданидан топилган, иш учун аҳамиятга молик нарса ва ҳужжатларни олиб қўйиши мумкин.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси фақат ушбу Кодекснинг 224-моддасига асосан шахсни ушлаган тақдирда, унда қурол борлиги ёки у жиноят содир этганлигини фош қилувчи далиллардан қутулиш ниятида эканлигини тахмин қилишга етарли асослар мавжуд бўлса, уни шахсий тинтув қилишни ва олиб қўйишни амалга оширишга ҳам ҳақлидир. Бунда шахсий тинтув ва олиб қўйиш баённомаси ушбу Кодекснинг 163-моддаси талабларига риоя қилган ҳолда тузилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентабрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Шахсий тинтув ва олиб қўйиш ушбу Кодекснинг 157–161-моддаларида кўрсатилган қоидалар асосида ўтказилади. Аммо шахсий тинтув ва олиб қўйиш қўйидаги ҳолларда алоҳида қарор ёки ажрим чиқарилмасдан ўтказилиши мумкин:

1) гумон қилинувчини ушлаш чоғида ушланувчининг ёнида қурол борлигига ёхуд жиноят содир этганлигини фош қиладиган далиллардан қутулмоқчи эканлигига етарли асослар бўлганда (ушбу Кодекснинг 224-моддаси);

2) гумон қилинувчи ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга олиб келиниб, уни ушлаш ҳақида ушбу Кодекснинг 225-моддасига асосан баённома тузилганда;

3) айбланувчига нисбатан қамоқда сақлаш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилаётганида, башарти унинг ёнида қурол, шунингдек сақланishi ман этилган буюмлар ёхуд иш учун аҳамиятга молик нарса ва ҳужжатлар бўлиши мумкин деб ўйлашга етарли асослар бўлганида;

4) олиб қўйиш ёки тинтув ўтказилаётган бинода ёки бошқа жойда турган шахс олиб қўйиш ва тинтув ўтказиш ҳақидаги қарорга ёки ажримга кўра олинishi зарур бўлган нарса ёки ҳужжатларни ўз ёнида яширишга сақламоқда деб ўйлаш учун етарли асослар бўлганида.

Шахсий тинтув ҳамда нарса ва ҳужжатларни олиб қўйиш тинтилаётган шахс билан бир жинсдаги мутахассис ҳамда холислар иштирокида ўтказилиши мумкин. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентабрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

163-модда. Олиб қўйиш ёки тинтув баённомаси

Суриштирувчи, терговчи олиб қўйиш ёки тинтув ўтказилган тўғрисида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган талабларга риоя қилган ҳолда баённома тузади. Суд томонидан ўтказилган нарса ва ҳужжатларни олиб қўйиш натижалари суд мажлиси баённомасида акс эттирилади.

Баённомада нарса ва ҳужжатларнинг айнан қаерда ва қандай шариотда топилганлиги, ихтиёрий равишда берилганлиги ёки мажбурий равишда олинганлиги кўрсатилиши лозим. Барча олинган нарса ва ҳужжатлар баённомада бирма-бир қайд қилиниб, уларнинг миқдори, ўлчови, оғирлиги, ҳар қайсисининг ўзига хос белгилари кўрсатилиши, зарурат бўлган тақдирда ўралиши ва муҳрланиши лозим.

Олиб қўйиш ёки тинтув вақтида изланаётган нарса ва ҳужжатларни йўқ қилишга ёки яширишга уриниш ҳоллари содир бўлган тақдирда, бу ҳол суриштирувчи ёки терговчи томонидан қўрилган чоралар ҳам кўрсатилиб баённомада акс эттирилиши лозим.

164-модда. Олиб қўйиш ёки тинтув тўғрисидаги қарор ва баённоманинг нусхасини топириш шартлиги

Олиб қўйиш ёки тинтув тўғрисидаги қарор ва баённоманинг нусхаси ё суд мажлисининг олиб қўйиши ўтказиш тўғрисидаги баённомасидан кўчирма тинтилган шахсга ёки унинг вояга етган оила аъзоларига, улар бўлмаган тақдирда эса, тегишли ҳокимлик ёхуд фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи вақлига топширилиб, тилхат олинади.

Зарур ҳолларда мазкур шахсларга олиб қўйилаётган ҳужжатларнинг нусхалари бериллади.

165-модда. Дипломатия ваколатхоналарининг биноларидан ва дипломатия вакилларидан олиб қўйиш ёки уларда тинтув ўтказиш

Олиб қўйиш ёки тинтув дипломатия ваколатхонаси ҳудудида ўтказилаётган дипломатия ваколатхоналари ва уларнинг дипломатия дахлсизлигига эга бўлган ходимлари, шунингдек уларнинг оила аъзолари эгаллаб турган биноларда фақат дипломатия ваколатхонаси бошлигининг илтимосига қўра ёки унинг розилиги билан ўтказилиши мумкин, дипломатия ваколатхонаси ходимларининг ёки уларнинг вояга етган оила аъзоларининг истиқомат жойларида ёхуд улар эгаллаб турган бошқа биноларда олиб қўйиш ва тинтув уларнинг илтимосларига қўра ёки розиликлари билан ўтказилиши мумкин. Қўрсатилган имтиёзлар Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинмаган бўлса-да, дипломатия дахлсизлигига эга бўлган ажнабий вакилларга ва уларнинг оила аъзоларига ҳам бериллади.

Дипломатия дахлсизлигига эга бўлган шахсга ва унинг оила аъзоларига нисбатан шахсий тинтув ёки олиб қўйиш ушбу модданинг биринчи қисмида қўрсатилган талабларга риоя қилган ҳолда ўтказилиши мумкин.

Дипломатия вакили ёки унинг оила аъзоларининг олиб қўйишга ёки тинтув ўтказишга розилиги Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги орқали сўралади.

Дипломатия ваколатхоналари ва дипломатия дахлсизлигидан фойдаланадиган вакиллар, шунингдек уларнинг оила аъзолари жойлашган биноларда тинтув ёки олиб қўйиш ўтказиш чоғида прокурор ва Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигининг вакили ҳозир бўлиши шарт.

166-модда. Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг бошқа шахсларга юборган ёхуд бошқа шахсларнинг гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига юборган почта-телеграф жўнатмаларида содир этилган жиноятга доир маълумотлар ёки иш учун аҳамиятга молик ҳужжатлар, буюмлар бор деб гумон қилиш учун етарлича асослар мавжуд бўлганда, прокурор, терговчи ёки суриштирувчи мазкур шахсларнинг барча почта-телеграф жўнатмаларини ёки уларнинг айримларини хатлаш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақида мазкур тергов ҳаракатини ўтказиш асосларини баён этган ҳолда қарор чиқаради.

Хатлаб қўйилиши мумкин бўлган почта-телеграф жўнатмалари жумласига барча турдаги хатлар, телеграммалар, радиogramмалар, бандероллар, посылкалар, почта контейнерлари кирди.

Прокурорнинг, терговчининг ёки суриштирувчининг почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарориди: хат-хабарлари ушлаб турилиши лозим бўлган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми; бу шахснинг доимий яшаш жойи манзили; хатланаётган почта-телеграф жўнатмаларининг турлари; хатлаш чорасининг мuddати; жўнатмаларни ушлаб туриш ва бу ҳақда прокурорга, терговчига ёки суриштирувчига маълум қилиш мажбурияти юклатилган алоқа

муассасасининг номи кўрсатилади. Қарорга илтимосномани асословчи зарур материаллар илова қилинади.

Терговчининг ёки суриштирувчининг почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарори ва зарур материаллар прокурорга юборилади.

Прокурор почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосноманинг асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарорни ва зарур материалларни судга юборади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг бошқа шахсларга ёки бошқа шахсларнинг гумон қилинувчига, айбланувчига юборган почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги масала ушбу бобда белгиланган тартибда, судланувчининг бошқа шахсларга ёки бошқа шахсларнинг судланувчига юборган почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш эса ушбу Кодекснинг 423, 438-моддаларида назарда тутилган тартибда суд томонидан ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

166¹-модда. Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари буйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёхуд почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда эса, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг қўрсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яқка тартибда қўриб чиқилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ–664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда, ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимоснома материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соатдан кечиктирмай ёпиқ суд мажлисида қўриб чиқилади.

Суд мажлисида прокурор, зарурат бўлган ҳолларда терговчи, суриштирувчи, гумон қилинувчи, айбланувчи, шунингдек, агар ишда қатнашаётган бўлса, ҳимоячи ва қонуний вакил ҳам иштирок этади.

Суд мажлисининг ўтказилиш жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг суд мажлисига келмаганлиги почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланади, у мазкур тергов ҳаракатини ўтказиш заруратини асослаб беради, сўнгра тақдим қилинган

материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

166²-модда. Суд ажрими

Судья почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиб, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисида ёки почта-телеграф жўнатмаларини хатлашни рад этиш ҳақида ажрим чиқаради.

Судьянинг почта-телеграф жўнатмаларини хатлашни рад этиш ҳақидаги ажрими асослангирилган бўлиши керак.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган суд ажрими ўқиб эшитилган пайтдан эътиборан кучга киради. Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги ажрим тегишли алоқа муассасасининг бошлиғига юборилади ва уни бажариш мазкур бошлиқ учун мажбурийдир. Бу ажримни бажармаганлик ёки унинг мазмунини ошкор этганлик қонунда белгиланган жавобгарликка сабаб бўлади.

Алоқа муассасасининг бошлиғи суд ажримида қўрсатилган хат-хабарлар ва бошқа жўнатмаларни ушлаб туради ҳамда бу ҳақда прокурорга, терговчига, суриштирувчига ёки судга дарҳол маълум қилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган суд ажрими устидан мазкур ажрим чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичида гумон қилинувчи, айбланувчи, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакили томонидан апелляция тартибда шикоят берилиши ёхуд прокурор томонидан протест билдирилиши мумкин. Апелляция шикояти, протест ажримни чиқарган суд орқали берилади, мазкур суд уларни қирқ саккиз соат ичида материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига юбориши шарт. Шикоят ёки протест берилиши суднинг почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги ажрими ижросини тўхтатиб турмайди. Апелляция инстанцияси суди ушбу материалларни шикоят ёки протест билан бирга улар келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмай қўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини қўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартириш, шикоятни ёки протестни эса қаноатлантирмай қолдиришга;

судьянинг ажримини бекор қилишга ва почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйишга ёки почта-телеграф жўнатмаларини хатлашни рад этишга ҳақли.

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш рад этилган тақдирда, айнан ўша гумон қилинувчига, айбланувчига нисбатан мазкур масала бўйича такроран судга мурожаат қилишга почта-телеграф жўнатмаларини хатлашни тақозо этадиган янги ҳолатлар юзага келганда йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

167-модда. Почта-телеграф жўнатмаларини кўздан кечириш ва олиб қўйиш

Суриштирувчи ёки терговчи алоқа муассасасига бориб, ушланган почта-телеграф жўнатмаларини холислар

иштирокида, зарурат бўлганда эса, тегишли мутахассис иштирокида очиб, кўздан кечирилади. Иш учун аҳамиятга молик маълумотлар, ҳужжатлар, нарсалар топилган тақдирда, суриштирувчи, терговчи почта-телеграф жўнатмаларини олиб қўйиш ёхуд улардан нусха қўчириш билан чегараланади. Агар кўздан кечирилган жўнатмаларда иш учун аҳамиятга молик маълумотлар, ҳужжатлар, нарсалар бўлмаса, суриштирувчи, терговчи уларни эгаларига етказиш ёки ўзи белгиланган мuddатгача ушлаб туриш ҳақида қўрсатма беради.

Ушланган жўнатмалар кўздан кечирилган ҳар бир ҳолда баённома тузилиб, унда қайси почта-телеграф жўнатмалари кўздан кечирилганлиги, нималар олинганлиги ва нималар эгаларига юборилиши, нималар эса вақтинча ушлаб қолиниши кераклиги, қайси жўнатмалардан нусхалар олинганлиги қўрсатилиши лозим. Баённома ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган талабларга риоя этилган ҳолда тузилади.

168-модда. Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйишни бекор қилиш

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш қарор чиқарган судни албатта хабардор этган ҳолда, суриштирувчи, терговчи томонидан прокурорнинг розилиги билан ёки бу чорани қўллашга зарурат қолмаса, суд томонидан бекор қилинади. Суриштирув ёки дастлабки тергов босқичида иш тугатилганда, биринчи инстанция судида эса, ишни тугатиш ҳақида ажрим чиқарилганда ёхуд ҳўкм қонуний кучга кирган, хатлаб қўйиш чораси бекор қилиниши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш чорасининг бекор қилинганлиги айнан бир шахсга нисбатан почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш тўғрисидаги илтимоснома билан судга такроран мурожаат этишга монелик қилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

21-БОБ. ТЕЛЕФОНЛАР ВА БОШҚА ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯ ҚУРИЛМАЛАРИ ОРҚАЛИ ОЛИБ БОРИЛАДИГАН СЎЗЛАШУВЛАРНИ ЭШИТИБ ТУРИШ, УЛАР ОРҚАЛИ УЗАТИЛАДИГАН АХБОРОТНИ ОЛИШ*

169-модда. Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурilmалари орқали олиб борилadиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш учун асослар

Агар иш бўйича тўпланган далиллар иш учун аҳамиятга молик маълумотлар олиниши мумкинлигига ётарли даражада асос бўла олса, суриштирувчи, терговчи

* 21-боб Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 ноябрдаги УРҚ–651-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.12.2020 й., 03/20/651/1577-сон

телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақлидир.

170-модда. Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш тартиби

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг телефонлари ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш суриштирувчининг, терговчининг прокурор томонидан санкция берилган қарорига ёхуд суднинг ажримига биноан амалга оширилади.

Жабранувчига, гувоҳга, худди шунингдек уларнинг қариndoшлари ва яқинларига нисбатан куч ишлатиш, товламачилик ёки бошқа қонунга хилоф ҳаракатлар содир этиш ҳавфи мавжуд бўлган тақдирда, ушбу шахсларнинг аризалари буйича ёхуд уларнинг ёзма розилиги ҳамда прокурорнинг санкцияси билан ёки суднинг ажримига кўра уларнинг телефонлари ёхуд бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш амалга оширилиши мумкин.

Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда суриштирувчи, терговчи прокурорни кейинчалик дарҳол ёзма равишда хабардор қилган ҳолда, унинг санкциясиз телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш тўғрисидаги қарорни махсус ваколатли давлат органига юборишга ҳақли. Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш ҳақидаги прокурор томонидан санкция берилмаган қарор бир сутка давомида қонуний кучга эга бўлади.

Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш тўғрисидаги қарори ёки ажрими унда эшитиб туриладиган ахборотнинг хусусияти ҳамда ҳажми, шунингдек сўзлашувларни эшитиб туриш, маълумотлар узатилишини олиб боришни ва натижаларини қайд этиш шакли белгиланиб, ушбу қарор ёки ажрим махсус ваколатли давлат органига ижро этиш учун юборилади. Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш олти ойдан ортиқ давом этиши мумкин эмас.

Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш чоғида олинган ахборот қайд этилиши (езилиши) керак. Қайд этилган ахборот (ёки ёзув) тергов ҳаракати баённомасига қўшиб қўйилиши лозим.

171-модда. Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш баённомаси

Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олишни ҳамда қайд қилишни амалга оширган шахс ишга алоқадор ахборотнинг мазмунини баён этган ҳолда баённома тузади. Сўзлашувлар, хабарлар ва маълумотлар ёзуви муҳрланади ҳамда баённомасига қўшиб қўйилади.

Телефонлар ва бошқа телекоммуникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш, улар орқали узатиладиган ахборотни олиш баённомасида абонентнинг рақами, эшитиб туриш ва қайд қилиш вақти ҳамда жойи, фойдаланилган техник воситаларнинг турти ва модели, бу ишларни амалга оширган шахслар тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган бошқа маълумотлар ҳам ас этирилади.

22-БОБ. ЭКСПЕРТИЗА

172-модда. Экспертиза тайинлаш учун асослар

Иш учун аҳамиятли ҳолатлар тўғрисидаги маълумотларни фан, техника, санъат ёки касб соҳаси буйича билими бўлган шахс ўтказадиган махсус текшириш орқали олиш мумкин бўлганда экспертиза тайинланади. Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи, прокурор, судья, мутахассислар, ҳолисларнинг бундай билимларга эга бўлиши экспертиза тайинлаш заруратидан азод этмайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Эксперт олдига қўйилган саволлар ва унинг берган хулосаси экспертнинг махсус билимлари доирасидан ташқари чиқиши мумкин эмас.

Экспертизани ушбу Кодексад белгиланган тартибга хилоф равишда ўтказиладиган текширув билан алмаштиришга йўл қўйилмайди. Идоравий текширув хулосаси, тафтиш ҳужжатлари, мутахассислар маслаҳати экспертиза ўтказиш заруратини истисно этмайди.

173-модда. Экспертиза тайинлаш ва ўтказишнинг шартлиги

Башарти, иш буйича:

1) Улимнинг сабабини, етказилган тан жароҳатларининг хусусияти ва оғирлик даражасини;

2) жинсий алоқадда бўлганликни, ҳомиладорлик ҳолатини ва ҳомилани сунъий йўл билан тушириш белгиларини;

3) гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабранувчининг ешини, агар бу ҳақда ҳужжатлар бўлмаса ёки ҳужжатлар шубҳа туғдирса;

4) гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг, устидан тиббий йўсидаги мажбурият чораларини қўллашга доир иш юрилтаётган шахсининг рухий ва жисмоний

аҳволини ҳамда уларнинг ғайриҳуқуқий қилмишни содир этаетган пайтда ўз ҳаракатларини идрок этиш ва идора қилиш лаёқатини, шунингдек жиноий жавобгарликнинг аҳамиятини тушуниш, жиноят процессида қўрсатувлар бериш ҳамда ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини мустақил ҳимоя қила олиш лаёқатини;

5) жабрланувчининг, гувоҳнинг руҳий ва жисмоний ҳолатини ҳамда улар иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларни идрок қилиш, эсда сақлаш ва сўроқ қилганда ифодаб бериш лаёқатига эга эканликларини, шунингдек жабрланувчининг жиноят процесси чоғида ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини мустақил ҳимоя қила олиш лаёқатини;

6) таносил ва бошқа юқумли касалликларга чалинган, сурункали ичкиликбозликка ва гиёҳвандликка дучор бўлган шахсларни даволаш зарурлигини ва имкониятларини;

7) гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар ва уларнинг тури мавжудлигини; (7-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*)

8) пул белгилари, қимматли қоғозлар ва бошқа ҳужжатлар қалбакилаштирилганлигини;

9) портлашлар, ҳалокатлар ва бошқа фавқулодда ҳодисаларнинг техникавий сабабларини аниқлаш зарур бўлганда экспертиза тайинлаш ва ўтказиш шарт.

Иш учун аҳамиятга молик бошқа ҳолатларни аниқлашда ҳам, агар бунинг учун махсус билимларни қўллаш зарур бўлса ва бу ҳолатлар исботлашнинг бошқа воситалари билан пухта аниқланмаган бўлса, экспертиза ўтказиш шарт.

174-модда. Эксперт этиб тайинланадиган шахслар

Эксперт сифатида давлат суд-экспертиза муассасаси эксперти, бошқа корхона, муассаса, ташкилот ходими ёки бошқа жисмоний шахс иштирок этиши мумкин.

Белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган шахслар, шунингдек қасддан содир этган жиноятлари учун судланганлик ҳолати тугалланмаган ёки судланганлиги олиб ташланмаган шахслар эксперт сифатида жалб этилиши мумкин эмас.

Суд-тиббиёт, суд-психиатрия, суд-психология, суд-авто-техника, суд-иқтисодий, криминалистика экспертизаларини фақат давлат суд-экспертиза муассасаларининг мутахассислари, алоҳида ҳолларда эса, бошқа корхона, муассаса, ташкилотларнинг мутахассислари ўтказади. Алоҳида ҳол экспертиза тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда асослантрилиши лозим.

Терговга қадам текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи, суднинг эксперт этиб тайинланган шахсини чақириш ва унинг экспертиза ўтказиши тўғрисидаги талаби ушбу шахс ишлаётган корхона, муассаса ёки ташкилот раҳбари учун мажбурийдир. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда*)

175-модда. Текшириш объектлари

Ашёвий далиллар, эксперт текшируви учун намуналар, бошқа моддий объектлар, мурдалар ва уларнинг қисмлари, ҳужжатлар, шунингдек экспертиза ўтказилаётган иш материаллари текшириш объектлари бўлиши мумкин. Эксперт текширувлари тирик одамга нисбатан ҳам ўтказилади.

Экспертизани ўтказишда текшириш объектлари (тирик одамдан ташқари) эксперт текширувини ўтказиш учун қай даражада зарур бўлса, шу даражада шикастланиши ёки ишлатилиши мумкин. Бунда текшириш объектининг қисман шикастланиши ёки ишлатилишига экспертизани тайинлаган органнинг (шахсининг) ёзма рухсати олиниши зарур, тайинланган экспертизанинги ўзига хос хусусиятлари объектининг шикастланишини (бузилишини) ёки ишлатилишини таҳозо этувчи ҳоллар бундан мустасно.

Текшириш объектларининг экспертизани тайинлаган органнинг (шахсининг) ёзма рухсати билан ёхуд тайинланган экспертизанинги ўзига хос хусусиятлари билан боғлиқ ҳолда шикастланганлиги ёки ишлатилганлиги давлат суд-экспертиза муассасаси, бошқа корхона, муассаса, ташкилот ёки эксперт томонидан мазкур объектларнинг мулкдорига зарарнинг ўрни қоплаб берилишига сабаб бўлмайдир.

Текшириш объектлари, агар уларнинг ўлчамлари ва хоссалари имкон берса, уралган ва муҳрланган ҳолда экспертига топширилиши керак.

Текшириш объектини экспертнинг иш жойига етказиб беришнинг иложи бўлмаганда, экспертизани тайинлаган орган (шахс) унга мазкур объектни монеликсиз кириб кўришни ва уни текшириш имкониятини таъминлайди.

Текшириш объектлари давлат суд-экспертиза муассасаларида, суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органларида ва судларда ашёвий далилларни сақлаш қондаларига риоя қилинган ҳолда сақланади.

Экспертиза тугалланганидан кейин текшириш объектлари, агар улар тўла ишлатилган бўлмаса, экспертизани тайинлаган органга (шахсга) қайтарилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда*)

176-модда. Қўшимча ва қайта экспертизалар

Қўшимча экспертиза эксперт (экспертлар комиссияси) хулосасидаги бўлиқларнинг ўрнини тўлдириш учун тайинланади ва шу ёки бошқа эксперт (экспертлар комиссияси) томонидан ўтказилади.

Эксперт (экспертлар комиссияси) хулосаси асослантрилмаганда ёки унинг тўғрилигига шубҳа тугилганда ёхуд унга асос қилиб олинган далиллар ишончли эмас деб топилганда ёки экспертизани ўтказишнинг процессуал қондалари жиддий бузилганда қайта экспертиза тайинланади.

Қайта экспертиза тайинланганда эксперт (экспертлар комиссияси) олдига илгари қўлланилган эксперт текшируви усулларининг илмий асосланганлиги тўғрисидаги масала қўйилиши мумкин.

Қайта экспертизани тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда қайта экспертизани тайинлаган органнинг (шахсининг) биринчи (олдинги) экспертиза хулосасига қўшилмаганлиги сабаблари кўрсатилиши лозим.

Қайта экспертизани ўтказиш бошқа экспертга (экспертлар комиссиясига) топширилади. Биринчи (олдинги) экспертизани ўтказган эксперт (экспертлар комиссияси) қайта экспертизани ўтказишда ҳозир бўлиши ва тушунтиришлар бериши мумкин, лекин у эксперт текширувини ўтказиш ва хулоса тузишда иштирок этмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

176¹-модда. Экспертизанинг экспертлар комиссияси томонидан ўтказилиши

Экспертиза бир хил (комиссиявий экспертиза) ёки турли хил (комплекс экспертиза) суд-эксперт ихтисослигидаги бир неча эксперт томонидан ўтказилиши мумкин.

Экспертизанинг экспертлар комиссияси томонидан ўтказилиши экспертизани тайинлаган орган (шахс) ёки мазкур экспертизанинг ўтказилишини ташкил этувчи давлат суд-экспертиза муассасаси ёхуд бошқа корхона, муассаса, ташкилот раҳбари томонидан белгиланади.

Экспертизани ўтказиш топширилган экспертлар комиссияси ўз олдига қўйилган масалаларни ҳал этиш зарурлигидан келиб чиқиб, ўтказиладиган эксперт текширувларининг мақсади, кетма-кетлиги ва ҳажмини келишиб олади.

Экспертизани ўтказиш топширилган экспертлар комиссияси таркибидаги ҳар бир эксперт эксперт текширувларини мустақил ва алоҳида олиб боради, шахсан ўзи ва комиссиянинг бошқа аъзолари томонидан олинган натижаларни баҳолайди ҳамда қўйилган саволлар юзасидан ўз махсус билимлари доирасида фикрларини шакллантиради.

Эксперт текширувларининг экспертлар комиссияси таркибига киритилмаган шахслар томонидан тўлиқ ёки қисман ўтказилишига йўл қўйилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

177-модда. Комиссиявий экспертиза

Комиссиявий экспертиза ўтказилаётганда экспертларнинг ҳар бири эксперт текширувларини тўлиқ ҳажмда ўтказиши ва улар олинган натижаларни биргалиқда таҳлил қилади.

Экспертлар умумий фикрга келганидан сўнг биргалиқдаги хулосани ёки хулоса беришнинг иложи йўқлиги тўғрисидаги ҳужжатни тузиши ва имзолайди.

Экспертлар ўртасида келишмовчиликлар келиб чиққан тақдирда, уларнинг ҳар бири келишмовчиликлар келиб чиққан барча ёки айрим масалалар бўйича алоҳида хулоса беради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

178-модда. Комплекс экспертиза

Комплекс экспертиза иш учун аҳамиятга молик ҳолатларни турли илм соҳаларидан фойдаланган ҳолда бир неча эксперт текширувини ўтказиш йўли билангина аниқлаш мумкин бўлган ҳолларда тайинланади.

Комплекс экспертизани ўтказишда экспертларнинг ҳар бири ўз ваколати доирасида эксперт текширувларини олиб боради. Комплекс экспертизанинг хулосасида экспертларнинг ҳар бири қайси эксперт текширувларини ва қанча ҳажмда олиб борганлиги, қайси ҳолатларни шахсан ўзи аниқлаганили ҳамда қандай фикрларга келганлиги кўрсатилади. Экспертларнинг ҳар бири хулосанинг ушбу эксперт текширувлари баён этилган қисмини имзолайди ва улар учун жавобгар бўлади.

Умумий фикрни (фикрларни), олинган натижаларни баҳолашга ва ушбу фикрни (фикрларни) шакллантиришга ваколатли бўлган экспертлар қилади. Агар экспертлар комиссияси яқиний фикрнинг ёки унинг бир қисмининг асоси сифатида экспертлардан бирининг (алоҳида экспертларнинг) аниқлаган ҳолатлари олинган бўлса, бу ҳақда хулосада кўрсатилиши керак.

Экспертлар ўртасида келишмовчиликлар келиб чиққан тақдирда, уларнинг ҳар бири келишмовчиликлар келиб чиққан барча ёки айрим масалалар бўйича алоҳида хулоса беради.

Агар комплекс экспертизани ўтказиш давлат суд-экспертиза муассасасига топширилган бўлса, унда ушбу экспертизани ташкил қилиш унинг раҳбари зиммасига юклатилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

179-модда. Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг экспертиза тайинлаш ва ўтказишдаги ҳуқуқлари

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи экспертиза тайинлаш ва ўтказишда:

- 1) экспертиза ўтказилгунга қадар экспертиза тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажрим билан танишиб чиқиш ва ўзига берилган ҳуқуқлар тушунтирилишини талаб қилиш. Бу ҳақда баённома тузилади ёки суд мажлиси баённомасига ёзиб қўйилади;
- 2) эксперти тараф этиш;
- 3) ўзи кўрсатган шахслар орасида эксперт тайинлашини илтимос қилиш;
- 4) эксперт хулоса бериши учун унинг олдига қўшимча саволлар қўйиш, қўшимча материаллар тақдим этиш;
- 5) экспертиза ўтказилаётганда суриштирувчи, терговчи, суднинг руҳати билан ҳозир бўлиш, экспертдан текширув вақтида қўллаётган усулларининг ва олинган натижаларнинг моҳиятини тушунтириб беришни талаб қилиш, экспертга тушунтиришлар бериш;
- 6) эксперт хулосаси билан танишиб чиқиш ва қўшимча ёки қайта экспертиза ўтказиш тўғрисида илтимос қилиш ҳуқуқига эга.

Санаб ўтилган ҳуқуқлардан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланаётган шахс ҳам, агар бунга унинг руҳий ҳолати имкон берса, фойдаланади.

180-модда. Экспертиза тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Экспертиза тайинлаш тўғрисида терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради.

Унда: экспертиза тайинлаш учун асос бўлган сабаблар; экспертизага юборилаётган ашёвий далиллар ва бошқа объектлар, уларнинг қачон, қаерда ва қайси ҳолатда топилганлиги ва олинганлиги; иш материаллари бўйича экспертиза ўтказишда эса эксперт хулосаси асосини лозим бўлган маълумотлар; эксперт олдига қўйилган саволлар; экспертиза муассасасининг номи ёки экспертиза ўтказиш топширилган шахснинг фамилияси кўрсатилиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Зарур ҳолларда экспертиза жиноят иши қўзғатилишидан олдин ҳам тайинлиниши мумкин.

Экспертиза ўтказиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим унга тааллуқли шахслар учун мажбурийдир.

181-модда. Экспертиза ўтказишда мажбурлов чегараси

Мураккаб тиббий текширув усулларидан, шунингдек кучли оғриқ бериш билан боғлиқ усуллардан мажбурий фойдаланишга фақат экспертиза ўтказилаётган шахснинг розилиги билан, агар ушбу шахс вояга етмаган ёки унинг руҳий ҳолати бузилган бўлса, унинг қонуний вақилининг, вассийсининг ёки ҳомийсининг розилиги билан йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)

182-модда. Давлат суд-экспертиза муассасасида ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотда экспертиза ўтказиш

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд экспертиза тайинлаш тўғрисида ўзи чиқарган қарорни ёки ажримни, текшириш объектларини, зарур ҳолларда эса жиноят ишини ҳам давлат суд-экспертиза муассасасининг ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотнинг раҳбарига юборади. Агар қарор ёки ажримда эксперт кўрсатилмаган бўлса, ташкилотнинг раҳбари мазкур ташкилот ходимларидан қайси бири экспертиза ўтказиши тўғрисида фармоиш бериши керак. Бу ҳақда у экспертизани тайинлаган органга (шахсга) хабар беради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Давлат суд-экспертиза муассасасининг ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотнинг раҳбари экспертиза ўтказишни ташкил қилади, текшириш объектларининг сақланишини таъминлайди, экспертизани ўтказиш муддатларини аниқлайди, эксперт текшируви туганидан сўнг хулосани, текшириш объектлари ва иш материалларини экспертизани тайинлаган органга (шахсга) юборади.

Давлат суд-экспертиза муассасасининг ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотнинг раҳбари, агар мазкур ташкилотда эксперт текширувларини ўтказиш учун тегишли мутахассислар ёхуд зарур моддий-техник база ёки махсус шaroитлар бўлмаса, экспертизани тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажримни ижро этмасдан ҳамда экспертизани ўтказиш учун тақдим этилган текшириш объектлари ва иш

материалларини уч кунлик муддатда қайтариш; экспертизани тайинлаган органдан (шахсдан) экспертлар комиссияси таркибига ушбу ташкилотда ишламайдиган шахсларни, шу жумладан бошқа давлатлардан мутахассисларни, агар экспертизани ўтказиш учун уларнинг махсус билимлари зарур бўлса, қиритиш тўғрисида илтимос қилиш ҳуқуқига эга.

Давлат суд-экспертиза муассасасининг ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотнинг раҳбари экспертизани тайинлаган органининг (шахснинг) розилигисиз экспертизани ўтказиш учун ушбу ташкилотда ишламайдиган мутахассисларни жалб этишга; экспертизани ўтказиш учун зарур бўлган қўшимча текшириш объектларини экспертизани тайинлаган органининг (шахснинг) қарори ёки ажримсиз талаб қилиб олишга ҳақли эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

183-модда. Экспертиза муассасасидан ташқарида экспертиза ўтказиш

Экспертиза экспертиза муассасасидан ташқарида ўтказиладиган бўлса, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд экспертиза ўтказиш тўғрисида қарор ёки ажрим чиқаргандан кейин экспертиза ўтказиш топширилаётган шахсни чақиртиради, унинг шахси ва малакасини, гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, жабрланувчига бўлган муносабатини ва уни рад этишга асослар бор-йўқлигини аниқлайди.

Экспертизани тайинлаган терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд экспертиза тайинланганлиги тўғрисидаги қарорни ёки ажримни тақдим этади, уни ушбу Кодекснинг 68-моддасида кўрсатилган ҳуқуқ ва мажбуриятлари билан таништирилади ва била туриб нотўғри хулоса берганлиги, суриштирув еки дастлабки тергов маълумотларини суриштирувчининг, терговчининг ёхуд прокурорнинг рухсатисиз ошкор қилганлиги, шунингдек хулоса беришни рад этганлиги ёки бундан бўйин товланганлиги учун жиноий жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради. Эксперт берган ариза ва илтимосномалар ҳам шу зайдда қайд этилади. Экспертнинг илтимоси рад этилган тақдирда, экспертиза тайинлаган терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи еки суд бу ҳақда қарор ёки ажрим чиқаради.

Агар гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабрланувчи ёки гувоҳнинг баданини ёхуд руҳий ҳолатини текшириш зарурати пайдо бўлса, экспертиза тайинлаган терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи еки суд уларнинг экспертиза олиб келинишини таъминлаши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

184-модда. Экспертнинг ёки экспертлар комиссиясининг хулосаси

Эксперт еки экспертлар комиссияси эксперт текширувларини ўтказиб бўлганидан кейин тегишинча эксперт ёхуд

экспертлар комиссияси таркибига кирувчи ҳар бир эксперт имзоси билан тасдиқланадиган хулоса тузади.

Хулосада: экспертиза ўтказилган сана ва жой; экспертизани ўтказиш асоси; экспертизани тайинлаган орган (шахс) тўғрисида маълумотлар; эксперт (фамилияси, исми, отасининг исми, маълумоти, итиссоллиги, иш стажи, илмий даражаси, илмий унвони, эгаллаб турган лавозими) ва экспертизани ўтказиш топширилган ташкилот ҳақида маълумотлар; экспертнинг била туриб нотўғри хулоса берганлиги, суриштирув ёки дастлабки тергов маълумотларини суриштирувчи, терговчи ёхуд прокурорнинг рухсатисиз ошкор қилганлиги, шунингдек хулоса беришни рад этганлиги ёки бу ишдан бўйин товлаганлиги учун жиноий жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилганлиги; экспертнинг олдига қўйилган саволлар; экспертга тақдим этилган текшириш объектлари ва иш материаллари; экспертиза ўтказилаётганда ҳозир бўлган шахслар ҳақида маълумотлар; қўлланилган усуллар кўрсатилган ҳолда эксперт текширувларининг мазмуни ва натижалари, шунингдек бу эксперт текширувлари, агар экспертлар комиссияси ишлаган бўлса, ким томонидан ўтказилганлиги; эксперт текшируви натижаларининг баҳолалиши, қўйилган саволларга берилган асосли жавоблар; иш учун аҳамиятга молик бўлган ва экспертнинг ташаббусига кура аниқланган ҳолатлар кўрсатилиши лозим.

Хулосада ҳуқуқбузарлик сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитлар, шунингдек уларни бартараф этишга доир ташкилий-техникавий таъсиялар кўрсатилган бўлиши мумкин.

Хулосани ва унинг натижаларини тасвирловчи материаллар ушбу хулосага илова қилинган ҳақда унинг таркибий қисми бўлиб хизмат қилади. Эксперт текширувининг олиб борилиши, шарт-шароитлари ва натижаларини ҳужжатлаштирадиган материаллар давлат суд-экспертиза муассасасида ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотда қонунчилиқда белгиланган муддатларда сақланади. Улар экспертизани тайинлаган органнинг (шахсининг) талабига биноан ишга қўйиб қўйиш учун тақдим этилади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар тақдим этилган текшириш объектларининг, материалларнинг ёки экспертнинг махсус билимлари етарли эмаслиги эксперт текшируви давомида маълум бўлиб қолса, хулоса айрим қўйилган саволларга жавоб беришни рад этиш асосини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Эксперт текшируви туганидан сўнг хулоса, текшириш объектлари ва иш материаллари экспертизани тайинлаган органга (шахсга) юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

185-модда. Хулоса беришнинг иложи йўқлиги тўғрисидаги ҳужжат

Агар эксперт қўйилган саволларни унинг махсус билимлари асосида ҳал қилиш мумкин бўлмаслигига ёки унга тақдим этилган текшириш объектларининг ёхуд материалларнинг яроқсизлигига ёки хулоса бериш учун етарли эмаслигига ва уларни тўлдириб бўлмаслигига ёхуд

фан ва суд-экспертлик амалиётининг ҳолати қўйилган саволларга жавоб топиш имкониятини бермаслигига ишонч ҳосил қилса, у хулоса беришнинг иложи йўқлиги тўғрисида асосланган ҳужжат тузади ҳамда уни экспертизани тайинлаган органга (шахсга) юборади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

186-модда. Экспертни сўроқ қилиш

Экспертнинг хулосаси етарли даражада аниқ бўлмаб, камчиликларини тўлдирish учун қўшимча текшириш ўтказишга зарурат бўлмаса ёки эксперт фойдаланган усулларга аниқлик киритиш зарур бўлиб қолса, суриштирувчи, терговчи ёки суд экспертини ушбу Кодекснинг 98–108-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда сўроқ қилиш ҳуқуқига эга.

Эксперт фақат ўзи томонидан берилган хулоса ва шахсан ўтказган эксперт текширувлари юзасидан сўроқ қилиниши мумкин.

Экспертни у хулоса бергунига қадар сўроқ қилиш тақиқланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

187-модда. Эксперт хулосасини баҳолаш

Эксперт хулосаси терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд томонидан жиноят иши ёки терговга қадар текширув материаллари бўйича тўпланган бошқа далиллар билан биргаликда унинг илмий асосланганлиги ва экспертиза ўтказиш учун белгиланган барча процессуал қоидаларга риоя этилганлиги нуқтаи назаридан баҳоланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Экспертнинг хулосаси суриштирувчи, терговчи ёки суд учун муқаррар далилий кучга эга эмас. Хулосага қўшилмаслик қарорда ёки ажримда асослаб берилиши лозим.

Агар жиноят иши ёки терговга қадар текширув материаллари бўйича бир неча экспертиза ўтказилган ва экспертлар бир хил фикрга келмаган бўлса, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки суд баъзи экспертларнинг хулосаларига қўшилиши ва бошқа экспертларнинг хулосаларига қўшилмаслик тўғрисидаги ўз фикрини асослаб бериши лозим. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

22'-боб. ТАФТИШ

187'-модда. Тафтиш тайинлаш учун асослар

Юридик шахслар ва яққа тартибдаги тадбиркорларни тафтиш қилиш иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатлар

* 22'-боб Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда.

ҳақидаги маълумотларни текшириш бўлими субъектларнинг бухгалтерия, молия, статистика, банк ҳужжатларини ва бошқа ҳужжатларини ўрганиш ҳамда таққослаб кўриш йўли билан олиш мумкин бўлган ҳолларда тайинланади. Суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки судьянинг махсус билимларга эга эканлиги тафтишни тайинлашдан озод этмайди.

Тадбиркорлик субъектини тафтиш қилиш фақат унинг қонунчилиги бузганлиги фактлари бўйича қўзғатилган жиноят иши доирасида амалга оширилади. Бунда тафтишга тадбиркорлик субъектининг фақат қўзғатилган жиноят иши билан боғлиқ фаолияти камраб олиниши мумкин.

Жиноят иши қўзғатилгунига қадар тафтишни тайинлашга фақат қонунчиликда белгиланган ҳолларда ва тартибда йўл қўйилади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

187¹-модда. Тафтишни тайинлаш

Тафтиш терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг, суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан тайинланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

1) текшириладиган субъектнинг тўлиқ номи ва унинг ташкили-ҳуқуқий шакли (яъна тартибдаги тадбиркорнинг фамилияси, исми, отасининг исми), солиқ тўловчининг идентификация рақами ва юридик манзили;

2) жиноят ишининг рақами ёки тафтишни тайинлаш учун терговга қадар текшириш жараёнида юзга келган асослар ёхуд қўшимча ёки қайта тафтиш тайинлаш учун асослар;

3) тафтиш ўтказиш чоғида ўрганиладиган масала ёки масалалар доираси;

4) молия-ҳужалик фаолиятининг тафтиш қилиниши лозим бўлган даври;

5) тафтиш ўтказиш топширилган ваколатли органнинг номи, шу жумладан қўшимча равишда жалб этиладиган давлат органлари ва ташкилотлар.

Тафтиш ўтказиш чоғида тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда кўрсатилмаган масалани ёки масалалар доирасини, шунингдек молия-ҳужалик фаолиятининг даврини ўрганиш тақиқланади.

Ушбу Кодекснинг 187¹-моддасида кўрсатилган органлар ва ташкилотлар тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажрим олинган пайтдан эътиборан икки иш кунидан кечиктирмай тафтиш ўтказиш ҳақида тафтишни ўтказиш учун тайинланган шахсларни албатта кўрсатган ҳолда буйруқ чиқаради.

187²-модда. Тафтиш ўтказиш учун тайинладиган шахслар

Тафтиш ўтказиш учун тайинладиган шахслар сифатида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаментининг, давлат солиқ хизматининг, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг ва ҳудудий молия

органларининг мутахассислари иштирок этиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 15 январдаги УРҚ-516-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда)

Зарур бўлган ҳолларда, суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарорига ёхуд суднинг ажримига кўра бошқа давлат органлари ва ташкилотларнинг ходимлари ҳам тафтиш ўтказиш учун жалб этилиши мумкин.

187³-модда. Тадбиркорлик субъектларини тафтишдан ўтказиш шартлари

Тадбиркорлик субъектларини тафтиш қилиш юридик хизмат вакиллари ва (ёки) жалб этилган адвокатлар албатта иштирок этган ҳолда (тадбиркорлик субъекти маъзур ҳуқуқдан воз кечган ҳоллар бундан мустасно) ўтказилади.

Юридик хизмат вакилининг иштирокидан ва (ёки) адвокатнинг юридик ёрдамидан воз кечиш тафтишнинг кейинги босқичларида тадбиркорлик субъекти томонидан уларни жалб этиш учун тўсиқ бўлмайди.

Тафтиш ўтказувчи шахс тадбиркорлик субъектининг ваколатли вакилига унинг тафтиш ўтказишда иштирок этишга юридик хизмат вакилини ва (ёки) адвокатни жалб этишга ёхуд уларнинг иштирокидан воз кечишга бўлган ҳуқуқини тафтиш ўтказиш бошлангунига қадар ёзма шаклда тўшунтиради ва бу ҳақда баённома тузилади.

Агар тадбиркорлик субъектининг мансабдор шахси ёки вакили томонидан юридик хизмат вакилини ва (ёки) адвокатни жалб этиш нияти билдирилса, тафтиш ўтказишнинг бошланиши юридик хизмат вакили ва (ёки) адвокат етиб келгунига қадар, бироқ кўпи билан йигирма тўрт соатга тўхтаб турилади.

Юридик хизмат вакилининг ва (ёки) адвокатнинг йигирма тўрт соат ичида етиб келиш имконияти бўлмаган тақдирда, тафтиш уларнинг иштирокисиз бошланади.

Тафтиш ўтказиш учун асос бўлиб хизмат қилувчи қуйидаги ҳужжатларнинг мавжуд бўлиши тадбиркорлик субъектини тафтишдан ўтказишнинг мажбурий шартидир: тафтиш тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажрим; ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш тўғрисидаги буйруғи;

тафтиш ўтказувчи шахснинг хизмат гувоҳномаси; тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳнома.

187⁴-модда. Тафтиш ўтказиш тартиби

Тафтиш ўтказиш учун тайинланган шахслар текширилаётган субъектнинг мансабдор шахсларини ёки вакилларини тафтиш ўтказиш учун асос бўлган ҳужжатлар билан тафтиш ўтказиш бошлангунига қадар таништириши, шунингдек текширувларни рўйхатдан ўтказиш китобига ёзув киритиши шарт.

Тафтиш тайинлаш тўғрисидаги қарорнинг ёки ажримнинг ва ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш ҳақидаги буйруғининг кўчирма нусхалари текширилаётган субъектнинг мансабдор шахсига ёки вакилига имзо қўйдириб топширилган, шунингдек улар хизмат гувоҳномаси ва тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳнома билан таништирилган пайт тафтиш ўтказиш бошланган пайт деб ҳисобланади.

Текширилаган субъект мансабдор шахсининг ёки вакилининг тафтиш ўтказиш учун асос бўлган ҳужжатларни олиш ва улар билан танишишдан бош тортиши тафтишни бекор қилиш учун асос бўлмайди.

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили тегишли ҳужжатларни олиш ва улар билан танишишдан бош торган тақдирда, тафтиш ўтказиш учун тайинланган шахс томонидан унинг ўзи ва текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили имзолайдиган баённома тузилади. Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили мазкур баённомани имзолашдан бош торган тақдирда, унга тегишли ёзув ёзиб қўйилади. Мазкур ҳолда баённома имзоланган пайт тафтиш ўтказиш бошланган пайт деб ҳисобланади.

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили тафтиш ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатларни, ахборотни ва материалларни тафтиш ўтказиш учун асос бўлган ҳужжатлар олинганидан ва улар билан танишиб чиқилганидан кейин тақдим этиши шарт.

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили ҳужжатларни, ахборот ва материалларни тақдим этишдан бош торган тақдирда, тафтиш ўтказувчи шахс бундан буёнги процессуал ҳаракатларни ўтказиш тўғрисида қарор қабул қиладиган суриштирувчиغا, терговчига, прокурорга ёки судга бу ҳақда дарҳол хабар қилади.

Ҳужжатларни олиб қўйиш зарур бўлган тақдирда, суриштирувчи, терговчи ёки прокурор олиб қўйиш тўғрисида қарор, суд эса ажрим чиқаради. Олиб қўйиш ушбу Кодекснинг 20-банди белгиланган қоидалар буйича амалга оширилади.

Тафтиш ўтказувчи шахс зарур бўлган тақдирда, текширилаган субъектнинг ҳудуди ва биноларини текширувдан, шунингдек мол-мулкни инвентаризациядан ўтказиши мумкин.

Тафтиш тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда курсатилган масалаларни ўрганиш солиқ, валютага оид, бухгалтерия тўғрисидаги қонунчиликка ва бошқа қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тафтиш ўтказувчи шахсининг текширилаган субъектнинг ҳудудида ва биноларига (турар жойлар бундан мустасно) киришига тўқсинлик қилинган, шунингдек тафтишни амалга ошириш учун унинг мол-мулкни инвентаризациядан ўтказиш рад қилинган тақдирда, тафтиш ўтказувчи шахсининг ўзи ва текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили томонидан имзоланадиган баённома тузилади. Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили баённомани имзолашдан бош торган тақдирда, унга тегишли ёзув ёзиб қўйилади. Баённома бундан буёнги процессуал ҳаракатларни ўтказиш тўғрисида қарор қабул қиладиган суриштирувчиغا, терговчига, прокурорга ёки судга тақдим этилади.

Тафтиш ўтказувчи шахсининг текширилаган субъектнинг ҳудудида ва биноларига (турар жойлар бундан мустасно) киришига тўқсинлик қилинганлиги, шу жумладан ушбу субъектнинг мол-мулкни инвентаризациядан ўтказиш рад этилганлиги, шунингдек тафтиш ўтказувчи шахсининг ўз ҳизмат мажбуриятларини бажаришига тўқсинлик қилинганлиги қонунда назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади.

Тафтиш ўтказувчи шахсларнинг ўз хизмат мажбуриятларини бажаришига тўқсинлик қилинганлиги учун жавобгарликка тортиш тафтишни бекор қилиш учун асос бўлмайди.

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахсига ёки вакилига тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатнома топширилган кун тафтиш ўтказиш тугалланган кун деб ҳисобланади.

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномани олишдан бўйин товлаган тақдирда, тафтиш ўтказувчи шахс тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномага бу ҳақда тегишли ёзув киритади ва шу пайтдан эътиборан тафтиш тугалланган деб ҳисобланади. Мазкур ҳолда тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг бир нусхаси текширилаган субъектга почта орқали буюртма хат билан юборилади.

187^а-модда. Айрим ҳолларда тафтиш ўтказиш тартиби

Текширилаган субъектнинг мансабдор шахси ёки вакили турган жой номаълум бўлган тақдирда, тафтиш ўтказувчи шахс тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорнинг ёки ажримнинг ва ваколатли органининг тафтиш ўтказиш ҳақидаги буйруғининг кўчирма нусхаларини текширилаган субъектнинг юридик манзилига ва унинг мансабдор шахсининг яшаш жойи манзилига уч иш куни ичида буюртма хат билан юборади. Бундай ҳолда буюртма хат юборилган сана тафтиш ўтказиш бошланган сана деб ҳисобланади.

Текширилаган субъект мансабдор шахсининг ёки вакилининг йўқлиги тафтишни бекор қилиш учун асос бўлмайди. Бундай ҳолда тафтиш текширилаган субъектнинг молия-ҳужжалик фаолияти тўғрисидаги, ишда мавжуд бўлган ҳужжатлар, ахборот ва материаллар асосида ўтказилади.

Текширилаган субъектнинг ҳужжатлари, ахбороти ва материаллари йўқотилган, йўқ қилинган ёки мавжуд бўлмаган тақдирда, тафтиш ўтказувчи шахс тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда курсатилган масалаларни ўрганиши солиқ, валютага оид, бухгалтерия тўғрисидаги қонунчиликка ва бошқа қонунчиликка мувофиқ ўтказиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатнома текширилаган субъектнинг юридик манзилига ва далолатноманинг кўчирма нусхаси текширилаган субъект мансабдор шахсининг яшаш жойига буюртма хатлар билан юборилган кун тафтиш ўтказиш тугалланган кун деб ҳисобланади.

187^б-модда. Тафтиш ўтказиш муддатлари

Тафтиш ўтказиш муддати ўттиз календарь кундан иборатдир.

Зарур бўлган тақдирда, текширилаган субъектнинг ҳужжатлари ҳажми, фаолиятининг тури ва қўлларини ҳисобга олинган ҳолда, тафтиш муддати молия-ҳужжалик фаолиятининг тафтишни ўтказувчи шахсининг асосланган илтимосномаси буйича суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарори билан Ўзбекистон Респуб-

ликаси Бош прокурорнинг ёки унинг ўринбосарининг розилигига кўра ёхуд суднинг ажрими билан:

тадбиркорлик субъектларига нисбатан ўттиз календарь кунга;

давлат органлари ва ташкилотларига, шунингдек устав фондидаги (устав капиталидаги) давлат улуши 50 фоиз ва удан ортиқ миқдорда бўлган ҳўжалик юритувчи субъектларга нисбатан суриштирувнинг дастлабки терговнинг ва суд мажлисида жиноят ишини муҳокама қилишининг ушбу Кодексда белгиланган муддатлардан ошмайдиган муддатга узайтирилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)

187^а-модда. Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатнома

Тафтиш ўтказувчи шахслар ўтказилган тафтиш натижаларига кўра далолатнома тузади.

Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномада куйидагилар кўрсатилади:

- 1) тафтиш ўтказилган жой, далолатнома тузилган сана;
- 2) тафтиш ўтказиш учун асослар;
- 3) тафтиш ўтказилган муддат;
- 4) тафтиш ўтказган шахсларнинг фамилияси, исми, отасининг исми;

5) юридик шахснинг тўлиқ номи, текширилаётган даврда унинг раҳбарлик вазифаларини ёки бухгалтерия ҳисоби ва молиявий бошқарува вазифаларини амалга оширган мансабдор шахсларининг фамилияси, исми, отасининг исми (якка тартибдаги тадбиркорнинг фамилияси, исми, отасининг исми);

6) текширилаётган субъектнинг жойлашган ери (почта манзили), банк реквизитлари, шунингдек унинг солиқ тўловчининг идентификация рақами;

7) текширилаётган субъект молия-ҳўжалик фаолиятининг илгариги текширувлари тўғрисидаги маълумотлар;

8) текширилаётган давр ҳамда тафтиш ўтказиш учун тақдим этилган ҳужжатлар, ахборот ва материаллар тўғрисидаги умумий маълумотлар;

9) қонунчиликнинг аниқланган бузилишларининг (улар мавжуд бўлган тақдирда) батафсил тавсифи қонунчиликнинг бузилган нормаларига ҳавола қилинган ҳолда;

10) ўтказилган тафтиш натижаларига доир, шу жумладан қонунчиликнинг бузилишлари мавжуд эмаслиги тўғрисидаги хулосалар. *(Иккинчи қисмининг 9 ва 10-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатнома ҳамда уч нускада тузилади

Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг барча нусхалари тафтиш ўтказувчи шахслар томонидан имзоланади. Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг бир нусхаси текширилаётган субъектнинг мансабдор шахсига ёки вакилига топширилади, у далолатноманинг барча нусхаларига олганлиги тўғрисида олиш санасини кўрсатган ҳолда имзо қўйиши шарт. Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг қолган нусхалари тафтиш материалларига қўшиб қўйилади.

Текширилаётган субъект мансабдор шахсининг ёки вакилининг тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномадаги имзоси унинг тафтиш натижаларидан рози эканлигини билдирмайди.

Тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномага тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорнинг ёки ажримнинг ва ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш ҳақидаги буйруғининг кўчирма нусхалари, тафтиш доирасида содир этилган ҳаракатлар тўғрисидаги баённомалар, инвентаризация далолатномалари, тафтиш ўтказиш чоғида олинган материаллар, шунингдек тафтиш доирасида содир этилган ҳаракатларни тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар қўшиб қўйилиши керак.

Тафтиш тугалланган кундан эътиборан кейинги иш кунидан кечиктирмай тафтиш материаллари тафтиш ўтказиш ваколатига эга бўлган органда қонунчиликда белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши ва тафтишни тайинлаган суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга тақдим этилиши керак. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тафтиш ўтказган орган тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг тасдиқланган кўчирма нусхасини қонуний чоралар кўрилиши учун тегишли ваколатли органга ҳам юборади.

187^б-модда. Қўшимча ёки қайта тафтиш

Қўшимча тафтиш тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномада мавжуд бўлган камчиликларни тўлдириш ва иш бўйича янгидан аниқланган ҳолатларни аниқлаштириш учун тайинланади.

Қайта тафтиш қуйидаги ҳолларда тайинланади:

тафтиш хулосалари ва натижаларига рози эмаслик тўғрисида текширилган субъект, айбланувчи ёки судланувчи томонидан тақдим этилган эътирозлар асосли деб топилганда;

тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномада тафтиш материаллари ва жиноят ишининг бошқа материаллари билан қарама-қаршилиқлар мавжуд бўлганда, шунингдек тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномадаги хулосаларга асос бўлган ҳужжатлар, ахборот ва материаллар нотўғри деб топилганда;

тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномада кўрсатилган хулосалар асоссиз бўлганда ёки уларнинг тўғрилиги шубҳа туғдириганда.

Дастлабки тафтишни ўтказган шахслар қайта тафтиш ўтказиш учун тайинланиши мумкин эмас.

Қўшимча тафтиш ёки қайта тафтиш ушбу бобда белгиланган тартибда ва муддатларда ўтказилади.

187^в-модда. Текширилаётган субъект мансабдор шахсларининг ёки вакиллариининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари

Текширилаётган субъектнинг мансабдор шахслари ёки вакиллари қуйидагиларга ҳақли:

текширувчи шахслардан тафтиш ўтказиш учун асос бўлган ҳужжатларни талаб қилиш, хизмат гувоҳномаси, шунингдек тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳнома билан танишиш.

Ўз фаолияти тафтишдан ўтказилиши тўғрисида тегишли ахборотга эга бўлиш, тафтиш ўтказувчи шахслар томонидан тадбирлар ўтказилиши чоғида тушунтиришлар бериш ва уларда ҳозир бўлиш;

тафтиш ўтказувчи шахсларнинг ўз ваколатига кирмайдиган масалаларга доир талабларини бажармаслик ва ўша шахсларни тафтиш мавзуга тааллуқли бўлмаган ҳужжатлар, ахборот ва материаллар билан таништирмаслик; хизмат гувоҳномасини, тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳномани, тафтишни тайинлаш ҳақидаги қарорнинг ёки ажримнинг, ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш тўғрисидаги буйруғининг кўчирма нусхаларини тақдим этмаган шахсларни тафтиш ўтказиш учун ҳудудга ва биноларга киритмаслик, шунингдек тафтиш муддатлари бошланмаган ёки ўтиб кетган ёхуд тафтиш ўтказувчи шахс текширувларни рўйхатдан ўтказиш китобини тўлдиришни рад этган тақдирда, ҳудудга ва биноларга киритмаслик;

тафтиш тугалланган кунда тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатноманинг бир нусхасини тафтиш ўтказувчи шахслардан олиш;

қонунчиликда белгиланган тартибда тафтиш натижалари устидан шикоят қилиш, шу жумладан суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга қўшимча ёки қайта тафтиш тайинлаш тўғрисида илтимоснома киритиш йўли билан шикоят қилиш. *(Биринчи қисмининг еттинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тегиштирилётган субъектнинг мансабдор шахслари ёки вакиллари;

тафтиш ўтказувчи шахсларни тафтиш ўтказиш учун ҳудудга ва биноларга киритиши;

тафтиш ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатларни, ахборотни ва материалларни тафтиш ўтказувчи шахсларнинг қонуний талабига кўра тақдим этиши;

тафтиш ўтказувчи шахсларнинг ўз мажбуриятларини бажаришида уларга кўмаклашиши шарт.

187¹-модда. Тафтиш ўтказувчи шахсларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари

Тафтиш ўтказувчи шахслар ўз ваколатлари доирасида қуйидагиларга ҳақли:

тегиштирилётган субъектнинг ҳудудини ва биноларини текшириш, унинг мол-мулкни инвентаризациядан ўтказиш;

тафтиш ўтказиш учун зарур бўлган ҳужжатларни, ахборотни ва материалларни талаб қилиб олиш;

тегиштирилётган субъектнинг раҳбарлик вазифаларини ёки бухгалтерия ҳисоби ва молиявий бошқарув вазифаларини амалга оширувчи шахсларидан, моддий жавобгар ходимларидан ҳамда бошқа ходимларидан тушунтиришлар олиш;

қонунчиликнинг аниқланган бузилишлари бартараф этилишини талаб қилиш; *(биринчи қисмининг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

объектив асослар мавжуд бўлган тақдирда, тафтиш ўтказиш муддатини узайтириш тўғрисида суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга илтимоснома киритиш;

(биринчи қисмининг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

ўшабу Кодексда ва бошқа қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган ўзга ҳаракатларни бажариш. *(Биринчи қисмининг еттинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тафтиш ўтказувчи шахсларнинг қонуний талаблари тегиштирилётган субъектнинг мансабдор шахслари ва вакиллари томонидан ижро этилиши шарт.

Тафтиш ўтказувчи шахслар ўз ваколатлари доирасида: хизмат гувоҳномасини, шунингдек тафтишга рухсат бериш тўғрисидаги махсус гувоҳномани тақдим этиши;

тафтишни тайинлаш тўғрисидаги қарорнинг ёки ажримнинг ва ваколатли органнинг тафтиш ўтказиш ҳақидаги буйруғининг кўчирма нусхаларини тегиштирилётган субъектнинг мансабдор шахсига ёки вакилига имзо қўйдириб топшириши;

тегиштирилётган субъектлар фаолиятининг амалга оширилишига тўсиқларни юзага келтирмаслиги ва фаолиятининг тўхтатиб қўйилишига йўл қўймаслиги, бундан қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар мустасно; *(учинчи қисмининг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

давлат сирларини ёки қонун билан қўриқланган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотларни ошқор этмаслиги;

юрidik хизмат вакилларининг ва (ёки) жалб этилган адвокатларнинг тафтишнинг исталган босқичида иштирок этишига бўлган ҳуқуқи тўғрисида ҳамда қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳуқуқлар ҳақида тегиштирилётган субъектнинг мансабдор шахсини ёки вакилини хабардор қилиши;

тегиштирувларни рўйхатдан ўтказиш китобини қонунчиликда белгиланган ҳолларда ва тартибда тўлдириши; *(учинчи қисмининг олтинчи ва еттинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

тафтиш натижалари тўғрисидаги далолатномани расмийлаштириши, унинг бир нусхасини тегиштирилётган субъектда тафтиш тугалланган кунни қолдириши;

ҳуқуқбузарлик фактлари аниқланган тақдирда, қонунчиликда назарда тутилган таъсир чораларини қўриши шарт. *(Учинчи қисмининг тўққizinчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

23-БОБ. ЭКСПЕРТИЗА ТЕКШИРУВИ УЧУН НАМУНАЛАР ОЛИШ

188-модда. Намуналарнинг турлари ва уларни олиш усуллари

Суриштирувчи, терговчи ёки суд тирик одамнинг, мурабининг, ҳайвоннинг, ўсимликнинг, буюмининг, материалнинг ёки модданинг хусусиятларини ўзида акс эттирувчи намуналар олишга, башарти уларнинг эксперт

текшируви эксперт олдига қўйилган саволларни ҳал қилиш учун зарур бўлса, ҳақлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)*

Тирик одамдан ўзида унинг хусусиятларини акс эттирувчи: биологик – қон, соч, сулак, инсон организмидан ажралиб чиқадиган моддалар; психофизик – дастхат; анатомик – тери нақшининг чиқиқлари, тиш қолиплари, шунингдек овознинг хусусиятлари, касб малакасини акс эттирувчи намуналар олиниши мумкин. Мурдани кўздан кечиришда ҳам текширув ўтказиш учун керакли моддий намуналар олиниши мумкин.

Намуна тариқасида хом ашё, маҳсулот ва бошқа материаллардан модданинг турга оид ёки ўзига хос физик ёхуд кимёвий хоссаларини акс эттирувчи намуналар олиниши мумкин.

Текширув ўтказиш жараёнида эксперт гильза, уқ, бузиш асбоблари ва бошқа объектларнинг тажриба намуналарини тайёрлашга ва уларнинг экспериментал изларига қараб, ўхшашлик ёки фарқлиниш масаласини ҳал этишга ҳақлидир.

189-модда. Намуна олиш ҳуқуқига эга бўлган шахслар ва органлар

Эксперт текшируви намуналар олинadиган шахсни ечинтириб яланғочлаш билан боғлиқ бўлмаса ва алоҳида касб маҳоратини талаб қилмаса, суриштирувчи, терговчи ёки суднинг ўзи, зарурат бўлганда эса шифокор, бошқа мутахассис, эксперт иштирокида эксперт текшируви учун намуналар олишга ҳақлидир.

Эксперт текшируви учун намуналар олиш яланғоч бўлишни тақозо этса ёки алоҳида касб маҳоратини талаб қилса, суриштирувчи, терговчи ёки суднинг топшириғига биноан текширув учун намуналарни шифокор ёки бошқа тиббий мутахассис олади.

190-модда. Намуна олиниши мумкин бўлган шахслар

Эксперт текшируви учун намуналар гумон қилинувчидан, айбланувчидан, судланувчидан, жабрланувчидан, шунингдек тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш бўйича устидан иш юритилаётган шахсдан олиниши мумкин.

Ҳодиса содир бўлган жойда ёки ашёвий далилларда бошқа шахслар томонидан ҳам из қолдирилган бўлиши мумкинлиги тўғрисида етарлича асослар бўлган тақдирда шу шахслардан ҳам эксперт текшируви учун намуна олиниши мумкин.

191-модда. Намуна олиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Намуна олиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Унда: намуна оладиган шахс ёки орган; намуна олиниши керак бўлган шахс; айнан қандай намуна ва қанча миқдорда олиниши лозимлиги; намуна олинadиган шахс қачон ва кимнинг ҳузурига келиши зарурлиги; олинган намунанинг қачон ва кимга тақдим қилиниши кераклиги кўрсатилиши лозим.

192-модда. Намуна олишда мажбурлов чегараси

Ўзидан намуна олиниши учун келишдан бош тортаётган гумон қилинувчилар, айбланувчилар, судланувчилар, жабрланувчилар мажбурий келтирилиши мумкин, бунда башарти қўлланиладиган усуллар оғриқ бермайдиган ҳамда инсон ҳаёти ва саломатлиги учун хавфсиз бўлса, улардан мажбурлов йўли билан намуналар олинади.

Ўза шахслардан намуналар фақат ушбу Кодекснинг 190-моддасида назарда тутилган ҳолларда ҳамда таносил касаллиги ва бошқа юқумли касалликларни аниқлаш билан боғлиқ бўлган ҳолларда мажбурлов йўли билан олиниши мумкин.

193-модда. Суриштирувчи, терговчи ёки суд томонидан намуналар олиш тартиби

Суриштирувчи ёки терговчи намуна олиниши керак бўлган шахсни чақиртиради ёки у турган жойга бориб, уни намуна олиш тўғрисидаги қарор ёки суднинг ўзига келиб тушган ажрим билан таништириб тилхат олади ва бу шахсга, мутахассисга, ҳолисларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтиради, агар кимдир рад этилган бўлса, бу масалани ҳал қилади. Кейин суриштирувчи ёки терговчи керакли ҳаракатларни бажаради ва эксперт текшируви учун намуналар олади. Бунда оғриқ бермайдиган ҳамда инсон ҳаёти ва саломатлиги учун хавфли бўлмаган илмий-техникавий воситалар қўлланилиши мумкин.

Мурдадан, шунингдек хом ашёлардан, маҳсулотлардан, бошқа материаллардан намуналар олиш, эскуматга қилиш, олиб қўйиш ёки тинтув ўтказиш йўли билан амалга оширилади. Олинган намуналар ўралади ва муҳрланади. Кейин суриштирувчи ёки терговчи уларни намуна олиш баённомаси билан бирга тегишли экспертга юборади. Агар намуна олиш суднинг ажримига биноан амалга оширилган бўлса, ушбу ажримни бажарган суриштирувчи ёки терговчи намуналарни уларни олиш тўғрисидаги баённома билан бирга судга юборади. Суд тарафлар иштирокида намуналарни кўздан кечириб, уларнинг ҳақиқийлигига ва тўла сақланганлигига ишонч ҳосил қилгандан кейин олинган намунани ажрим ва баённома билан бирга тегишли экспертга юборади.

194-модда. Шифокор ёки бошқа мутахассис томонидан намуналар олиш тартиби

Суриштирувчи, терговчи ёки суд тегишли шахсни, шунингдек ундан намуна олиш тўғрисидаги қарорни ёки ажримни шифокорга ёки бошқа мутахассисга юборади. Шифокорни, бошқа мутахассисни, ҳолисларни рад этиш масаласини қарор ёки ажрим чиқарган суриштирувчи, терговчи ёки суд ҳал қилади.

Шифокор ёки бошқа мутахассис зарур ҳаракатларни бажаради ва эксперт текшируви учун намуналар олади. Бунда оғриқ бермайдиган ҳамда инсон ҳаёти ва саломатлиги учун хавфли бўлмаган илмий-техникавий воситалардан фойдаланилиши мумкин. Намуналар ўралиб ва муҳрланиб, суриштирувчи, терговчи ёки судга юборилади.

Текшириш учун ҳайвонлардан намуналар олиш зарурати туғилса, суриштирувчи, терговчи ёки суд тегишли қарорни ёхуд ажримни ветеринарга ёки бошқа мутахассисга юборади.

195-модда. Эксперт томонидан тажриба учун намуналар олиш

Текширув ўтказиш жараёнида эксперт томонидан ушбу Кодекс 188-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган тажриба намуналари тайёрлиниши мумкин.

Суриштирувчи ёки терговчи бундай намуналарни тайёрлаш чоғида ҳозир бўлишга ҳақли бўлиб, бу ҳол улар томонидан тузиладиган баённомада акс эттирилади.

Эксперт текширув ўтказиш бўлганидан кейин намуналарни муҳрланган ҳолда ўз хулосасига қўшиб қўяди.

Суриштирувчи ёки терговчи, суд муҳокамасида эса суд ва тарафлар эксперт тақдим қилган тажриба намуналарини кўздан кечирадilar, шундан сўнг улар ашёвий далил сифатида жиноят ишига қўшиб қўйилади.

196-модда. Намуналар олишда шахс ҳуқуқларининг ҳимоя қилиниши

Эксперт текшируви учун намуналар олишда қўлланиладиган усуллар ва илмий-техникавий воситалар инсон ҳаёти ва саломатлиги учун хавфсиз бўлиши лозим. Кучли оғриқ берадиган мураккаб тиббий тадбирлар ва усулларни қўллаш намуна олиниши лозим бўлган шахснинг розилиги билан, башарти у вояга етмаган ёки руҳий ҳолати бузилган бўлса, унинг қонуний вакили, васийлари ёки ҳомийларининг розилиги билан амалга оширилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли ва 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда; ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)*

Намуна олиш намуна олинувчини ечintiриб ялан-қочлаш билан боғлиқ бўлса, шифокор, бошқа мутахассис, ҳолислар намуна олинувчи шахс билан бир жинсда бўлишлари лозим.

197-модда. Намуналар олиш баённомаси

Эксперт текшируви учун намуналар олинганлиги тўғрисида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ суриштирувчи ёки терговчи баённома тузади, суд эса ўзига келган намуналарни суд мажлиси баённомасида акс эттиради.

24-БОБ. НАРСАЛАР ВА ҲУЖЖАТЛАРНИ ТАҚДИМ ҚИЛИШ**198-модда. Нарсаларни уларнинг эгаси бўлмиш шахслар ташаббуси билан суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим қилиш**

Фуқаролар, шунингдек корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари ўз фикрларига кўра иш учун аҳамиятга молик бўлган нарсаларни суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим қилишга ҳақлидир.

Суриштирувчи, терговчи ёки суд тақдим қилинган нарсани ушбу Кодекснинг 136, 137, 139 ва 140-моддаларида баён қилинган қоидаларга асосан кўздан кечириши,

агар тақдим қилинган нарсани иш учун аҳамиятли деб топса ёки келгусида аҳамияти бўлиши мумкин деб ҳисобласа, уни қабул қилиши шарт. Шунингдек ушбу иш учун аҳамиятли бўлмаган, лекин муомаладан чиқарилган нарсалар (қуроллар, гиёҳвандлик воситалари, порнография наشرлари ва бошқалар) ҳам қабул қилиб олиниши лозим.

Иш учун аҳамиятли бўлмаган ва муомаладан чиқарилмаган нарсалар тақдим қилинган ҳолларда, суриштирувчи, терговчи ёки суд уларни кўздан кечириб бўлганидан кейин эгалирига дарҳол қайтариб беради.

199-модда. Суриштирувчи, терговчи ёки суднинг талабига кўра нарсаларни тақдим қилиш

Суриштирувчи, терговчи ёки суд тинтув ёки олиб қўйиш ўтказмасдан фуқаро, корхона, муассаса, ташкилот раҳбаридан, шунингдек турбодрон тергов ва суд ҳаракатларини юритиш чоғида вақтинча фойдаланиш учун зарур бўлган нарсаларни тақдим этишларини талаб қилишга ҳақлидир. Бундай нарсалар жумласига қуйидагилар кирди:

1) эксперимент ўтказишда текшириляётган ҳодисанинг ҳолатини ва шароитини қайта тиклаш учун фойдаланиладиган ўхшаш нарсалар ёки макетлар;

2) таниб олиш учун кўрсатиляётган нарса билан турдош бўлган нарса;

3) тергов ёки суд ҳаракатларини юритиш ёхуд эксперт текширувини ўтказиш учун зарур бўлган мосламалар, асбоб-ускуналар, анжомлар, материаллар, агар бундай нарсалар суриштирувчи, терговчи ёки судда ёхуд уларнинг топшириги бўйича ҳаракат қилляётган мутахассис, эксперт ёки экспертиза муассасасида бўлмаса. Зарурат қолмагач, бу нарсалар эгасига қайтарилиши лозим.

200-модда. Ҳужжатларни, уларнинг эгаси бўлмиш шахслар ташаббуси билан суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим қилиш

Фуқаролар, шунингдек корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари ўз ихтиёрларидаги ҳужжатларни ёки ўзларидаги мавжуд маълумотлар асосида махсус тузилган ҳужжатларни суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим қилишга ҳақлидирлар.

201-модда. Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг талабига кўра ҳужжатларни тақдим қилиш

Корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг талабига кўра ўз ихтиёрларидаги ҳужжатларни ёки ўзларидаги мавжуд маълумотлар асосида махсус тузилган ҳужжатларни тақдим қилишлари шарт.

Корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари ва бошқа мансабдор шахслари суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суднинг талабига кўра ўз ваколатлари доирасида тафтиш ёки бошқа хизмат текшируви ўтказишлари ва тафтиш ёки текширув натижалари тўғрисидаги далолатномани барча иловалари билан бирга белгиланган муддатда тақдим қилишлари шарт.

Суриштирувчи, терговчи, прокурор еки суд тафтиш ёки текширув натижалари тўғрисидаги далолатномада ёхуд бошқа ҳужжатда белгиланган қоидалардан чекинишлар, нуқсонлар, зиддиятлар ва бошқа камчиликларни аниқлаган тақдирда, ҳужжатдаги қайд этилган хатолар бар்தарафд этилишни талаб қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)

202-модда. Нарса ва ҳужжатларни тақдим қилиш баённомаси

Ашёвий далиллар сифатида аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган нарса ва ҳужжатлар тақдим қилинганлиги тўғрисида ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ суриштирувчи, терговчи баённома тузади, суд эса суд мажлисининг баённомасига ёзиб қўяди.

Баённомада:

1) нарса ёки ҳужжатни тақдим этган шахс тўғрисидаги маълумотлар;

2) бу шахсининг нарса ёки ҳужжатни ишга қўшиб қўйиш тўғрисидаги илтимосномаси;

3) нарса ёки ҳужжатни қўздан кечириш жараёни ва натижалари, агар у почта орқали юборилган бўлса, унинг ўрамасини қўздан кечириш натижалари;

4) нарса ёки ҳужжатнинг суриштирувчи, терговчи ёки судга ҳақиқатан ҳам топширилгани ёхуд нарса ёки ҳужжат уни келтирган шахсга қайтариб берилгани кўрсатилади.

Ашёвий далил сифатида аҳамиятли бўлган ёки аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган нарса ёки ҳужжатни тақдим этган шахсга суриштирувчи ёки терговчи баённомадан нусха, суд мажлисида раислик қилувчи эса суд мажлиси баённомасидан кўчирма беради.

Қабул қилиб олинган нарса ёки ҳужжат почта орқали келган бўлса, баённоманиннг нусхаси ёки ундан олинган кўчирма нарсани ёки ҳужжатни юборган шахсга жўнатилади, почта паттаси баённомага илова қилинади. Суриштирувчи, терговчи ёки суд почта орқали олинган нарса ёки ҳужжатни ишга алоқадор эмас деб топиб, уни юбуровчига почта орқали қайтарган тақдирда ҳам почта паттаси баённомага қўшиб қўйилади.

Тақдим этилган нарса ёки ҳужжатни ашёвий далил сифатида ишга қўшиб қўйиш ҳақидаги илтимосни рад қилиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Тафтишлар ва бошқа хизмат текширувларининг далолатномалари ёзма далил сифатида тақдим қилинган бошқа ҳужжатлар қатори ишга махсус расмийлаштирилмасдан қўшиб қўйилади.

Тергов ёки суд ҳаракатларини юритишда вақтинча фойдаланиш учун сўралган нарсаларнинг қабул қилингани ва қайтариб берилгани суриштирувчи, терговчи, суд мажлисида раислик қилувчи ёки суд мажлисининг котиби, шунингдек нарсаларнинг эгаси томонидан бериладиган тилхатлар билан расмийлаштирилади. Тақдим қилинган нарсалар иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлса, уларнинг белгилари, хоссалари, техникавий тавсифи, башарти улар юритилаётган тергов давомида ишлатилган бўлса, шу тергов ҳаракати баённомасида ёки суд мажлиси баённомасида акс эттирилади.

25-БОБ. НАРСА ВА ҲУЖЖАТЛАРНИ АШЁВИЙ ВА ЁЗМА ДАЛИЛ СИФАТИДА ИШГА ҚЎШИБ ҚЎЙИШ

203-модда. Ашёвий далиллар

Келиб чиқшини, кимга тегишлилигини, маълум мақсадларда фойдаланилганлигини ёки фойдаланишга яроқлилигини, қўздан-қўлга ўтганлиги ёки турган жойи ўзгарганлигини, у ёки бу моддалар, нарса, жараён ва ҳодисалар таъсир этганлигини аниқлаш мумкин бўлган физикавий аломатлар ёки белгиларга, шунингдек иш ҳолатларини аниқлашга хизмат қиладиган ҳар қандай бошқа аломатлар ва белгиларга эга бўлган нарса ашёвий далил ҳисобланади.

203¹-модда. Жиноят қуроли

Ашёвий далил деб эътироф этилган жиноятга тайёргарлик кўриш ёки содир этиш учун махсус мўлжалланган, тайёрланган ёки мослаштирилган нарсалар, шунингдек жиноий мақсадларга эриштиш учун жиноят содир этиш жараёнида бевосита фойдаланилган мол-мулк жиноят қуролидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

204-модда. Ёзма далиллар

Мансабдор шахс ёки фуқаро томонидан сўз, рақам, чизма ёки бошқа шаклда ёзилган ва иш учун аҳамиятли бўлиши мумкин бўлган маълумотларни сақлаш, ўзгартириш, бериш учун мўлжалланган ҳужжат ёки бошқа ёзувлар ёзма далил ҳисобланади.

Тергов ҳаракатининг баённомаси, суд мажлисининг баённомаси ва уларнинг иловалари ҳам ёзма далил ҳисобланади.

Ушбу Кодекснинг 203-моддасида кўрсатилган аломатлари, белгилари, излари бўлган ҳужжатлар ва бошқа хатлар ҳам ашёвий далил бўлиб хизмат қилиши мумкин.

205-модда. Ашёвий ва ёзма далилларни олиш усуллари

Ашёвий ва ёзма далил сифатида фойдаланиладиган нарсалар, ҳужжатлар ва бошқа ёзувлар ҳодиса содир бўлган жойни ёки бошқа жойларни, биналарни кўздан кечириш, таниб олиш учун кўрсатиш, гувоҳлантириш, мурдани эксгумация қилиш, эксперт текшируви учун намуналар олиш, кўрсатувани ҳодиса юз берган жойда текшириш, олиб қўйиш, тинтув ёки эксперимент ўтказиш жараёнида олиниши мумкин ёхуд улар ушбу Кодекснинг 198–202-моддаларида назарда тутилган тартибда суриштирувчи, терговчи ёки судга тақдим қилиниши мумкин.

206-модда. Ашёвий далилларни кўздан кечириш

Бошқа шахслардан топилган, олиб қўйилган ёки қабул қилиб олинган нарсалар ушбу Кодекснинг 135–137, 139 ва 140-моддаларида кўрсатилган қоидаларга асосан дарҳол кўздан кечирилади.

Кўздан кечиришда нарсанинг ишга тааллуқлилиги ҳақида хулоса чиқаришга асос бўладиган, шунингдек уни бошқа нарсалардан фарқловчи белгилар аниқланиши лозим.

Кўздан кечириш жараёни ва унинг натижалари нарса олинган пайтда ўтказилаётган тергов ҳаракати баённомасида ёки суд мажлиси баённомасида қайд этилади.

207-модда. Нарсани ашёвий далил деб эътироф этиш ва уни жиноят ишига қўшиб қўйиш

Нарсани ашёвий далил деб эътироф этиш ва уни жиноят ишига қўшиб қўйиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Ушбу қарор ёки ажримда ашёвий далилни ишда қолдириш ёки уни сақлаш учун топшириш масаласи ҳам ҳал қилиниши лозим.

208-модда. Ашёвий далилларни сақлаш ва бошқа жойга юбориш

Ашёвий далилларни сақлаш, шунингдек уларни экспертиза ўтказиш учун юборишда ёки жиноят иши бошқа суриштирув, дастлабки тергов органига, прокурорга ёхуд судга ўтказилиши муносабати билан юбориш чоғида ашёвий далилларнинг йўқотилиши, шикастланиши, бузилиши, бир-бирига қўшилиб ёки аралашиб кетишининг олдини олиш чоралари кўрилиши лозим.

Ишни ўтказишда у билан бирга йўлланадиган ашёвий далиллар илова хатда ёки унга илова қилинадиган рўйхатда бирма-бир санаб ўтилади. Бундан ташқари, айблов хулосасига ёки айблов далолатномасига илова қилинган маълумотномада ишга доир барча ашёвий далиллар, ҳар биротини қаерда эканлиги кўрсатилиб, бирма-бир санаб ўтилиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Ашёвий далиллар почта ёки чопар орқали етказиб берилганда суриштирувчи, терговчи ёки судья ҳолислар иштирокида, зарур бўлганда эса, шунингдек эксперт ёхуд мутахассислар иштирокида олинган далилларни кўздан кечириш ва уларни илова хати ёки рўйхати билан солиштирилади. Кўздан кечириш жараёни ва натижаси ҳақида баённома тузилади.

Ашёвий далиллар, улар ҳақидаги масала суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, ажрим билан ёхуд суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг ишни тугатиш тўғрисидаги қарори билан ҳал қилинмагунга қадар сақлаб турилади. Ушбу Кодекснинг 210-моддасида назарда тутилган ҳолларда ашёвий далилларга оид қарор иш юритиш тамом бўлгунга қадар қабул қилиниши мумкин.

Ашёвий далил сифатида ишга қўшиб қўйилган нарсга эгалик қилиш ҳуқуқи борасидаги низо фуқаровий суд ишларини юритиш тартибда ҳал қилиниши лозим бўлганда, бу нарса фуқаровий иш бўйича суд чиқарган ҳал қилув қарори қонуний кучга киргунга қадар сақланиши лозим.

209-модда. Пул, қимматли қоғозлар, валюта бойликлари ва заргарлик буюмларини сақлаш учун топшириш

Ишга ашёвий далил сифатида қўшиб қўйилган пул, қимматли қоғозлар, валюта бойликлари, заргарлик буюмлари ва қимматбаҳо металллардан, қимматбаҳо тошлардан ясалган бошқа буюмлар, шунингдек бундай буюмларнинг резгилари топилганда мутахассис иштирокида кўздан кечирилиши ва белгиланган тартибда сақлаш учун топширилиши лозим.

Фуқаровий даъвоини таъминлаш мақсадида ёхуд гаров тариқасида олиб қўйилган ёки қабул қилинган пуллар уч суткадан кечиктирмай суриштирув, дастлабки тергов органи ёки суднинг депозит ҳисобига топширилиши шарт. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда*)

210-модда. Жиноят ишини юритиш тамом бўлгунга қадар ашёвий далиллар тўғрисида қабул қилинадиган қарорлар

Ашёвий далиллардан: тез бузиладиган нарсалар, кундалик рўзғорда зарур бўладиган нарсалар; уй ҳайвонлари, паррандалар ва боқиш лозим бўлган бошқа ҳайвонлар зарур тергов ҳаракатлари ўтказилгач, кечиктирмай эгаларига қайтариб берилиши лозим.

Тез бузиладиган нарсалар ёки уй ҳайвонлари, паррандалар ва бошқа ҳайвонларнинг қонуний эгаси ёхуд мулкдори номаълум бўлган ёки бошқа сабабларга кўра уларни қайтариб бериш мумкин бўлмаган ҳолларда улар қараб туриш ёки белгиланган мақсадга мувофиқ фойдаланиш учун тегишли корхона, муассаса, ташкилотга топширилиши лозим.

211-модда. Жиноят ишини юритиш тамом бўлганлиги муносабати билан ашёвий далиллар тўғрисида қабул қилинадиган қарорлар

Ҳукмда, шунингдек жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги ажримда ёки қарорда ашёвий далиллар масаласи қуйидаги қоидаларга риоя этилган ҳолда ҳал қилинади:

1) гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, маҳкумга тегишли бўлган жиноят қуроллари мусодара қилиниши керак ва улар тегишли муассасаларга топширилади ёки йўқ қилиб юборилади. Гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, маҳкумга тегишли бўлмаган мол-мулк қонуний эгаларига, мулкдорларига ёки уларнинг ҳуқуқий ворисларига, шунингдек меросхўрларига қайтариб берилади. Гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига, маҳкумга тегишли бўлмаган мол-мулкнинг қонуний эгалари, мулкдорлари ёки уларнинг ҳуқуқий ворислари, худди шунингдек меросхўрлари аниқланмаган тақдирда, ушбу мол-мулк давлат даромадига ўтказилади, (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда*)

2) муомаладан чиқарилган ашёлар тегишли муассасаларга берилиши лозим ёки йўқ қилиб юборилади:

3) ҳеч қандай қимматга эга бўлмаган ашёлар йўқ қилиб юборилади, манфаатдор шахслар ёки муассасалар илтимос қилган ҳолларда эса уларга берилиши мумкин;

4) жиноят ёки бошқа ғайриҳуқуқий ҳаракатлар содир қилиниши натижасида қонуний эгаси ва мулкдоридан маҳрум бўлиб қолган пуллар ёки бошқа бойликлар қонуний эгаларига, мулкдорларига ёки уларнинг ҳуқуқ ворисларига, шунингдек меросхўрларига қайтариб берилиши лозим;

5) жиноий йўл билан орттирилган пуллар ва бошқа бойликлар суднинг ҳукмига биноан жиноят натижасида етказилган мулкый зарарни қоплашга ўтказилади, мулкый зарар кўрган шахс аниқланмаган тақдирда, давлат фойдасига ўтказилади;

б) ашёвий далил ҳисобланувчи ҳужжатлар уларни сақлаш зарурати тугагунга қадар ишда асраб турилади ёки манфаатдор шахсларга ёхуд муассасаларга берилади.

212-модда. Ашёвий далилларни шикастланганлик ёки йўқотганлик учун жавобгарлик

Экспертиза ўтказиш ёки бошқа қонуний ҳаракатлар натижасида шикастланган ёки йўқолган ашёнинг қиймати суд қиёмлирига қўшилади.

Айблов ҳукми чиқарилганда, агар бу ашё маҳқумга ёки фуқаровий жавобгарга тегишли бўлса, унинг қиймати тўланмайди, агар ашё бошқа бирор шахсга тегишли бўлса, унинг қиймати бу шахсга суд томонидан тўланиши ва айни вақтда бу сумма маҳқум ёки фуқаровий жавобгар ҳисобидан давлат фойдасига ундирилиши лозим.

Оқлов ҳукми чиқарилганда ҳамда иш тугатилган ҳолларда экспертиза ўтказиш ёки бошқа қонуний ҳаракатлар натижасида шикастланган ёки йўқолган ашёнинг қиймати қонуний эгасига ёки мулкдорига, шунингдек процессуал мавқеидан қатъи назар, уларнинг ҳуқуқ ворислари ва меросхўрларига тўланади.

Ашёвий далиллар шикастланган ёки йўқолган бошқа барча ҳолларда уларнинг қиймати зарар келтириш натижасида келиб чиқадиغان мажбуриятларга доир фуқаровий қонунчилик қондаларига мувофиқ тўлатирилиши лозим. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Тўртинчи бўлим. ПРОЦЕССУАЛ МАЖБУРЛОВ

26-БОБ. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ШАХС ҲУҚУҚЛАРИНИ ЧЕКЛАШ АСОСЛАРИ ВА ЧЕГАРАЛАРИ

213-модда. Процессуал мажбурлов чораларини қўллаш учун асослар

Жиноят процесси иштирокчиси тергов ёки суд ҳаракатларини амалга оширишга тўсқинлик қилаётган, ўзига юклатилган мажбуриятларни бажармаётган бўлса, шунингдек гумон қилинувчи, айбланувчининг келгуси жиноий фаолиятининг олдини олиш ва ҳукм ижросини таъминлаш учун зарур бўлса, суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд ушбу Кодексда белгиланган ҳолларда ҳамда тартибда мажбурлов чораларини қўллашга ҳақлидир.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси ушлаб туриш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини ушбу Кодекснинг 221 ва 224-моддаларида белгиланган ҳолларда ва тартибда қўллашга ҳақлидир. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

214-модда. Процессуал мажбурлов чораларини қўллашнинг қонунийлиги ва асослиги

Процессуал мажбурлов чоралари фақат асослар мавжуд бўлганда ва қонунда белгиланган тартибда қўлланилиши мумкин.

Ушбу Кодексда бошқача асослар назарда тутилмаган бўлса, процессуал мажбурлов фақат қўзғатилган жиноят иши бўйича ва суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қароридан ёки суднинг ажримидан кўрсатилган шахсларга нисбатан қўлланилади.

215-модда. Ушлаб турилган, қамоқда сақланаётган ёки тиббий муассасага жойлаштирилган шахслар билан муносабатда бўлиш

Ушлаб турилган, қамоқда сақланаётган ёки экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштирилган шахслар, улар сақланадиган жойлардаги тартибга оид чеклашларини истисно этганда, қонунчиликда белгиланган ҳуқуқларга эгадирлар ва шу ҳужжатларда кўрсатилган мажбуриятларни бажарадилар. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушлаб турилган, қамоқда сақланаётган ёки тиббий муассасага жойлаштирилган шахсларга нисбатан ғайриинсоний муносабатда бўлиш мумкин эмас.

Ушлаб турилган, қамоқда сақланаётган ёки тиббий муассасага жойлаштирилган шахсга ўзининг ҳимоячиси билан холи учрашиш, қонунчиликка оид материаллардан фойдаланиш имконияти берилиши, шикоят, илтимоснома ва бошқа процессуал ҳужжатларни ёзиши учун ихтиёрида қроғоз ва ёзув жиҳозлари бўлиши лозим. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

216-модда. Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ-299-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

217-модда. Процессуал мажбурлов чораси қўлланилгани ҳақида хабар қилиш

Суриштирувчи, терговчи, прокурор гумон қилинувчига, айбланувчига нисбатан ушлаб туриш тарзидаги, суд эса қамоққа олиш, уй қамоғи ёки экспертиза ўтказиш учун шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини қўллаганида шахсга нисбатан қўлланилган процессуал мажбурлов чораси ҳамда унинг ушлаб турилган жойи тўғрисида дарҳол оила

азъоларидан бирига, улар бўлмаган тақдирда эса бошқа қариндошларига ёки яқин кишиларига хабар бериши, шунингдек бу ҳақда иш ёҳуд ўқиш жойига маълум қилиши шарт.

Ушлаб турилган, қамоққа олинган, уй қамоғига ёки тиббий муассасага жойлаштирилган шахс бошқа давлатнинг фуқароси бўлса, бу ҳақда дарҳол Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигига хабар берилиши шарт. Хабарноманинг кўчирма нусخаси ишга илова қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдоғида ўРҚ-617-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)

218-модда. Ушлаб турилган, қамоққа олинган ёки тиббий муассасага жойлаштирилган шахсининг қарамоғидагиларга ҳомийлик қилиш ва унинг мол-мулкни қўриқлаш чоралари

Ушлаб турилган, қамоққа олинган ёки экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштирилган шахсининг қаровсиз ва ердამга муҳтож вояга етмаган фарзандлари, кексайган ота-оналари, бошқа боқимлари бўлганда суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд уларни қариндошларининг ёки бошқа шахслар ёҳуд муассасаларининг ҳомийлигига топшириши, мажбурлов чораси қўлланилган шахсининг назоратсиз қолаётган мол-мулкни ёҳуд уй-жойи бўлса, уларни қўриқлаш чорасини қўриши шарт.

Шахсининг қарамоғидагиларга ҳомийлик қилиш ва унинг мол-мулкни қўриқлаш тўғрисидаги кўрсатилган чоралар ушлаб туриш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини қўллаган терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси томонидан ҳам қўрилиши шарт. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – ўР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

219-модда. Прокурорнинг процессуал мажбурлов чоралари қўлланилиши тўғрисидаги кўрсатмасининг мажбурийлиги

Прокурорнинг процессуал мажбурлов чораларини қўллаш ҳақидаги кўрсатмалари суриштирувчи ва терговчи, шунингдек терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган учун мажбурийдир. Бундай кўрсатмаларга эътирозлар юқори турувчи прокурорга ушбу Кодекснинг 36, 39 ва 39²-моддаларида назарда тутилган тартибда тақдим этилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

27-БОБ. УШЛАБ ТУРИШ

220-модда. Ушлаб туриш мақсади

Ушлаб туриш жиноятни содир этишда гумон қилинаётган шахсни унинг жиний фаолият билан шуғулланишига барҳам бериш, қочиб кетишининг, далилларни яшириши ёки йўқ қилиб юборишининг

олдини олиш мақсадида қисқа муддатга озодликдан маҳрум қилишдан иборатдир.

Ушлаб туриш жиноят иши қўзғатилгунга қадар ҳам, иш қўзғатилганидан кейин ҳам амалга оширилиши мумкин. Кейинги ҳолатда ушлаб туришга фақат суриштирувчининг, терговчининг ёки прокурорнинг қарорига биноан йўл қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги ўРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚҲТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)*

221-модда. Ушлаб туриш асослари

Жиноятни содир этишда гумон қилинган шахс қуйидаги асослар мавжуд бўлганда ушлаб турилиши мумкин:

- 1) шахс жиноят устида ёки бевосита уни содир этганидан кейин қўлга тушса;
- 2) жиноят шохидлари, шу жумладан жабрланувчилар уни жиноят содир этган шахс тариқасида тўғридан-тўғри кўрсатсалар;
- 3) унинг ўзида ёки кийимида, ёнида ёки уйда содир этилган жиноятнинг яққол излари топилса;
- 4) шахсни жиноят содир этишда гумон қилиш учун асос бўладиган маълумотлар мавжуд бўлиб, у қочмоқчи бўлса ёки доимий яшайдиган жойи йўқ ёҳуд шахси аниқланмаган бўлса.

222-модда. Жиноят иши қўзғатилгунга қадар гумон қилинувчини ушлаб туриш ҳуқуқига эга бўлган шахслар

Ички ишлар органининг, терговга қадар текширувни, суриштирувни ёки дастлабки терговни амалга оширувчи бошқа органнинг ходими, шунингдек муомалага лаёқатли ҳар қандай шахс ушбу Кодекснинг 221-моддасида кўрсатилган асослар мавжуд бўлган тақдирда, жиноят содир этишда гумон қилинган шахсни ушлаш ва яқин орадаги ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга олиб келишга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

223-модда. Ушлаш чоғида иммунитет ҳуқуқидан фойдаланувчи шахслар

Депутатлар, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари буйича вакили (омбудсман), Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш буйича вакил, судьялар ва прокурорлар ушлаб турилиши ҳақда ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга олиб келиниши мумкин эмас. Мазкур таққш ушбу Кодекс 221-моддасининг 1-бандида назарда тутилган ушлаб туриш ҳолларига нисбатан таъбиқ этилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 10 апрелдаги ўРҚ-209-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги ўРҚ-411-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги ўРҚ-442-сонли ва 2017 йил 14 сентябрдаги ўРҚ-446-сонли қонунлари тахририда – ўР ҚҲТ, 2009 йил, 15-сон, 179-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 37-сон, 978-модда)

**224-модда. Жиноят иши қўзғатилгунга қадар
ушлаб туриш тартиби**

Ички ишлар органи ходими, бошқа ваколатли шахс ушлаб туришнинг ушбу Кодекснинг 221-моддасида кўрсатилган асосларидан биттаси мавжудлигини бевосита аниқласа ёки бошқа шохидларнинг сўзларидан аниқласа:

- 1) узини таништириши ва ушлаб турилган шахснинг талабига қўра ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатни кўрсатиши;
- 2) гумон қилинувчига у жиноят содир этишда гумон қилиб ушланганлигини маълум қилиши;
- 3) ушлаб турилган шахсга адвокат ёки яқин қариндосига телефон қилиш ёки хабар бериш, ҳимоячига эга бўлиш, курсатувлар беришни рад этишга бўлган процессуал ҳуқуқларини тушунтириши;
- 4) ушлаб турилган шахсга у берган курсатувлардан жиноят ишига доир далиллар сифатида унинг ўзига қарши фойдаланилиши мумкинлигини билдириши;
- 5) ушлаб турилган шахсдан яқин орадаги ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга бирга боришини талаб қилиши шарт.

Ушланаётган шахсда қурол борлиги ёки у жиноят содир этганлигини фош қилувчи далиллардан қутулиш ниятида эканлигини тахмин қилишга етарли асослар мавжуд бўлса, ушлаётган ваколатли шахс уни шахсий тинтув ёки олиб қўйиш амалга оширишга ҳақлидир. Шахсий тинтув ўтказиш ёки олиб қўйиш тўғрисидаги баённома ушланган шахс ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга келтирилгандан сўнг ҳолислар ҳозирлигида тўзилиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган процессуал ҳаракатлар видеоёзув орқали қайд этилиши шарт.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган процессуал ҳаракатларни бажаришни кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда, уларни видеоёзув орқали қайд этмасдан амалга оширишга йўл қўйилади. Мазкур ҳолда ички ишлар органи ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа орган биносида амалга ошириладиган ушлаб туришга нисбатан татбиқ этилмайди.

Шахсни ушлаш видеоёзув орқали қайд этилмаган ҳолда, ички ишлар органи ходими ёки бошқа ваколатли шахс ушлаб турилган шахс яқин орадаги ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга олиб келингандан сўнг видеоёзувдан фойдаланган ҳолда унинг процессуал ҳуқуқларини тушунтириши шарт. Ушлаб турилган шахсга видеоёзув уни намойиш қилиш орқали таништирилади.

Шахсни яланғочлаш билан боғлиқ шахсий тинтувни видеоёзув орқали қайд этиш тақиқланади.

Ушлаб туриш, шахсий тинтув қилиш ёки олиб қўйиш баённомасига процессуал ҳаракатлар видеоёзув орқали қайд этилганлиги ҳақида ёзиб қўйилиб, видеоёзув материаллари баённомага қўшиб қўйилади.

Агар ушланган шахс иш юритилаётган тилни билмаса ёки етарлича билмаса, гумон қилинувчининг ҳуқуқлари унга таржимон иштирокида биринчи суроққа қадар тушунтирилиб, бу ҳақда баённомага ёзиб қўйилади.

Ваколатли шахслар ва фуқаролар қонунга хилоф ёки асоссиз ушлаб турилганлик ёқуд ушлаш вақтида ваколатлари доирасидан четга чиққанлик учун қонунда белгиланган жавобгарликка тортилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдaги УРҚ–617-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)

**225-модда. Ушлаб туриш баённомасини тузиш
ва ушлаб туришнинг асослигини
текшириш**

Ушлаб турилган шахс ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга келтирилгандан сўнг ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органининг навбатчиси ёки бошқа ходими ушлаб туриш баённомасини бошлиқнинг кўрсатмасига биноан дарҳол тузиши, унда қўйидагиларни кўрсатиши керак:

- 1) баённома тузилган жой ва вақтни;
- 2) ушбу шахснинг кимлиги, ким томонидан, қачон, қандай ҳолатларда, қонунда кўрсатилган қандай асосларга қўра ушланганлигини;
- 3) ушланган шахс қандай жиноятни содир этганлигида гумон қилинаётганлигини;
- 4) ушланган шахс ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга қайси вақтда олиб келинганлигини;
- 5) шахсий тинтув қилиш ва олиб қўйиш натижаларини (улар ўтказилган бўлса);
- 6) ушланган видеоёзув орқали қайд этилганлиги (у ўтказилган бўлса), ушланган шахснинг видеоёзув материаллари билан танишганлиги, шунингдек шахсни ушлаш вақтида фойдаланилган воситаларнинг техник хусусиятларини. Баённомани ушлаб туришнинг асослигини текшириш вазифаси топширилган ички ишлар органи ходими ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа орган ходими, ушлаб келтирган ваколатли шахс ёки фуқаро, ушланган шахс ва ҳолислар имзо чекиб, тасдиқлайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 майдaги УРҚ–617-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)*

Ички ишлар органи ходими ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органининг ходими амалга оширилган ушлаб туриш ҳақида ушланган шахс ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга келтирилган пайтдан эътиборан ўн икки соат ичида прокурорга ёзма шаклда хабар бериши шарт.

Ушлаб туришнинг асосли эканлигини текшириш, ҳужжатларни талаб қилиш ва қўздан кечириш ушланган шахс ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга келтирилган пайтдан эътиборан йигирма тўрт соатдан кечиктирмай ўтказилиши лозим.

Ушлаб туришга асос бўлмаган тақдирда, ички ишлар органи бўлинимасининг бошлиги ёки бошқа ваколатли шахс ушланганини озод қилиш тўғрисида қарор чиқаради. Қарорнинг нусхаси дарҳол прокурорга юборилади. *(Иккинчи – тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Шахс амалда ушланган ёки уни жиноят жойида ушлаш билан боғлиқ тезкор-қидирув тадбири амалда яқунланган пайтдан бошлаб у билан боғлиқ процессуал ҳаракатлар амалга оширилгунга қадар унинг ҳимоячи билан ҳоли учрашиши таъминланади. Бу ҳақда баённома тузилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил*

18 февралдаги УРҚ–675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Ушлаб туриш, жиноят иши кўзга тиши, ишда гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисидаги қарорлар дарҳол гумон қилинувчига эълон қилинади, айни вақтда унга ушбу Кодекснинг 48-моддасида назарда тутилган ҳуқуқлари тушунтирилади ва танланган ёки тайинланган ҳимоячига танишиб чиқиш учун тақдим этилади. Қарор билан таништирилгани ва ҳуқуқлари тушунтирилгани қарорда қайд этилиб, ваколатли шахс ва ушланган шахс томонидан имзоланиб, тасдиқланади. Бунда ушланган шахс ушлаб келтирилган пайтдан бошлаб йигирма тўрт соатдан кечиктирилмай сўроқ қилиниши лозим. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

226-модда. Ушлаб туриш муддати

Ушлаб туриш муддати шахс амалда ушланган пайтдан (эркин ҳаракатланишга бўлган ҳуқуқларнинг ҳақиқий чекланган пайти) эътиборан кўпи билан қирқ саккиз соатни ташкил этади. Суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан зарур ва етарли асослар тақдим этилганда ушлаб туриш суднинг қарори билан қўшимча равишда қирқ саккиз соатга узайтирилиши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ–675-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Ушлаб туриш муддати тугагунга қадар ва асослар мавжуд бўлганда шахс айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши, унга айб эълон қилиниши, ушбу Кодекснинг 109–112-моддаларидagi қондалар буйича сўроқ қилиниши ва ушбу Кодекснинг 236–240-моддалари қондаларига амал қилган ҳолда эҳтиёт чорасини танлаш ҳақидаги масала ҳал қилиниши зарур.

Алоҳида ҳолларда, ушлаб турилган гумон қилинувчига нисбатан суд томонидан қамоққа олиш, уй қамоғи ёки гаров тарзидаги эҳтиёт чоралари қўлланилиши мумкин. Бунда гумон қилинувчига у ушланган кундан эътиборан ўн кун ичида айблов эълон қилиниши керак. Акс ҳолда эҳтиёт чораси бекор қилинади ва шахс қамоқдан ёки уй қамоғидан озод этилади, гаров эса гаровга қўювчига қайтарилади. Жиноят иши кўзга тилганидан кейин ва ушлаб туришнинг бутун муддати мобайнида ишни юритиш ўзига тааллуқли бўлган суриштирувчи ва терговчи жиноятни содир этиш ҳолатларини аниқлаш, ушлаб туришнинг асосли эканлигини текшириш учун ўз ваколатлари доирасида тергов ҳаракатлари ўтказиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

227-модда. Суриштирувчининг, терговчининг ёки прокурорнинг қарорига биноан ушлаб туриш*

Суриштирувчининг, терговчининг ёки прокурорнинг ушлаб туриш, гумон қилинувчи тариқасида ишда иштирок

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ–335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда.

этишга жалб қилиш ҳақидаги қарори асосида ички ишлар органи ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа орган ходими ушланган шахсни ушбу Кодекснинг 224-моддаси қондаларига риоя этган ҳолда энг яқин ички ишлар органига ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга дарҳол олиб бориши шарт. Амалга оширилган ушлаб туриш тўғрисида ушлаб туриш ҳақида қарор чиқарган ваколатли шахс дарҳол хабардор қилиниши лозим. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ–100-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)

Гумон қилинувчи ҳақиқий ушланган пайтдан бошлаб ўтган вақт айбланувчини қамоқда сақлаш ёки унинг уй қамоғида бўлиши ҳамда Жиноят кодексининг 62-моддасида белгиланганга муносиб равишда суд томонидан тайинланган жазо муддатига киритилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

228-модда. Ушлаб турилганларни сақлаш жойлари

Ушланган шахс ички ишлар органи ёки ҳуқуқни муҳофаза қилувчи бошқа органга келтирилганидан сўнг у озодиқдан маҳрум этиш жойи ҳисобланганга хизмат биналарида сақланади ёки вақтинча сақлаш ғимонаси камерасига, ушлаб турилган ҳарбий хизматчи эса гауптвахтага жойлаштирилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Ушлаб турилганларни айрим жойларда истисно тарзида махсус мослаштирилган биналарда, денгиз ва даре кемаларида эса махсус ажратилган каюталарда сақлашга йўл қўйилади.

Жазони ижро этиш муассасаларида ушлаб турилганларни сақлаш учун махсус камералар жиҳозланади.

Ушлаб турилганларни қамоқда сақлаш жойларида сақлаш тартиби ва шарт-шароитлари қонунда белгиланади. (Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ–299-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

229-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ–299-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

230-модда. Ушлаб турилганларга учрашиш учун ружат бериш

Ушлаб турилган шахсга ҳимоячи билан учрашуга ушбу Кодекс 46-моддасининг биринчи қисмида ва 48-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган қондаларга кўра ружат берилади.

Ушлаб турилган шахсга ҳимоячи билан биринчи холи учрашуга биринчи сўроққача ружат берилади. Қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси танланаётган ушлаб турилган шахснинг ҳимоячи билан учрашуга ушбу Кодекс 226-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмида

назарда тутилган эҳтиёт чораси қўлланилиши лозим бўлган, муддатлар инобатга олинган ҳолда рухсат берилади ҳамда учрашув суриштирувчи, терговчи ва прокурор томонидан икки соатга қадар чекланиши мумкин.

Ушлаб турилган шахсга қариндошлари ва бошқа шахслар билан учрашувга ушлаб турилган шахслар сақланадиган жойнинг маъмурияти ушлаб туриш тўғрисидаги материаллар қайси терговчи ёки суриштирувчининг иш юритувида бўлса, фақат ўша терговчи ёки суриштирувчининг ёзма рухсати асосида изозат беради, ҳимоячи билан учрашув бундан мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

(231 – 233-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ-299-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

234-модда. Ушлаб турилганни озод қилиш асослари ва тартиби

Жиноят содир этишда гумон қилиниб ушлаб турилган шахс, агар:

1) жиноят содир этганлиги ҳақидаги гумон тасдиқланмаса;

2) ушлаб турилганга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш зарурати бўлмаса ёки уни қўллаш суд томонидан рад этилса;

3) ушлаб туришининг белгиланган муддати тугаган бўлса ва ушлаб турилганга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилмаган ёхуд ушбу Кодекс 243-моддаси ўнчинчи қисмининг 3-бандига мувофиқ ушлаб туриш муддати узайтирилмаган бўлса, озод қилинади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)*

Ушлаб турилган шахсни озод қилиш суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарорига ёхуд суднинг ажримига бинсан ушлаб турилганлар сақланадиган жойнинг бошлиғи томонидан амалга оширилади. Озод қилиш тўғрисидаги қарор ёки ажрим ушлаб турилганлар сақланадиган жойга келиб тушиши билан дарҳол ижро этилади.

Ушлаб турилган шахсни бундан буён ушлаб туриш учун асослар йўқлиги аниқлангани биланоқ суриштирувчи ва терговчи уни дарҳол озод қилишлари шарт.

Прокурорнинг, терговчининг ёки суриштирувчининг ушлаб турилган шахсни озод қилиш ҳақидаги қарори ёхуд суднинг уни ушлаб туриш муддатини узайтириш тўғрисидаги ёки унга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ҳақидаги ажрими қонунда белгиланган ушлаб туриш муддати ичида ушлаб турилганлар сақланадиган жойга келиб тушмаса, ушлаб турилганлар сақланадиган жойнинг бошлиғи бу шахсни озод қилади ва унинг озод қилинганлиги тўғрисида прокурорга, терговчига ёки суриштирувчига билдириш хати юборади. *(Тўртинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – УР ОМГА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)*

Зарур ҳолларда ушлаб турилганлар сақланадиган жойнинг маъмурияти озод қилинган шахсларнинг яшаш

жойига текин жўнаб кетишини таъминлайди; уларнинг илтимосига қўра, ушлаб турилганлар сақланадиган жойда бўлган вақти ҳақида маълумотнома беради.

235-модда. Ушлаб туриш туфайли етказилган зиённи ундириш

Шахсга қонунсиз ушлаб туриш туфайли етказилган зиён, башарти кейинчалик унга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилган бўлса ёки ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган асосларга қўра иш тугатилган бўлса, тўлиқ ҳажмда қопланади.

28-БОБ. ЭҲТИЁТ ЧОРАЛАРИ

236-модда. Эҳтиёт чоралари қўлланилишининг мақсад ва асослари

Эҳтиёт чораси айбланувчи, судланувчи суриштирувдан, дастлабки терговдан ва суддан буйим товлашининг олдини олиш; унинг бундан буёнги жинсий фаолиятининг олдини олиш; унинг иш бўйича ҳақиқатни аниқлашга халал берадиган уринишларига йўл қўймаслик; ҳукмининг ижро этилишини таъминлаш мақсадида қўлланилади.

Айбланувчи, судланувчи содир этган, Жиноят кодекси 15-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган жиноятнинг хавфлилиги туфайли у суриштирувдан, дастлабки терговдан ва суддан яшириниши мумкин деган уринли тахмин ҳам қамоққа сақлаш тарзидаги эҳтиёт чорасини танлаш учун асос бўлиши мумкин.

Экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштирилишини кутаётган шахсларга, шунингдек ақли норасолик ҳолатида ижтимоий хавfli қилмиш содир этган ёки жиноят содир этганидан кейин руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган шахсларга нисбатан эҳтиёт чоралари уларнинг қочиб кетишининг ва бошқа ижтимоий хавfli қилмишлар содир этишининг олдини олиш, шунингдек тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ҳақидаги суд ажримининг ижросини таъминлаш мақсадида қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

237-модда. Эҳтиёт чораларининг турлари

Эҳтиёт чораларига қуйидагилар киради: муносиб хулқ-атворда бўлиш тўғрисида тиллат, шахсий кафилилик, жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг кафилилиги; гаров; уй қамоғи; қамоққа олиш; вояга етмаганларни кузатув остига олиш учун топшириш; ҳарбий хизматчининг хулқ-атвори устидан қўмондонлик кузатуви. Бир шахсга нисбатан бир вақтнинг узиде ана шу чоралардан фақат биттаси қўлланилишига йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

238-модда. Эҳтиёт чорасини танлашда эътиборга олинадиган ҳолатлар

Эҳтиёт чораларидан қайси бирини қўллаш тўғрисидаги масалани ҳал қилишда суриштирувчи, терговчи, прокурор,

суд ушбу Кодекснинг 236-моддасида назарда тутилган асослардан ташқари қўйилган айбнинг оғирлигини, айбланувчининг шахсини, машғулот турини, ёши, соғлиғи, oilaviy аҳволи ва бошқа ҳолатларни ҳам ҳисобга олади.

Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги ЎРҚ-411-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

239-модда. Эҳтиёт чораси қўлланилиши мумкин бўлган шахслар

Эҳтиёт чораси фақат айбланувчиларга, судланувчиларга, маҳкумларга ва ақли норасолик ҳолатида ижтимоий хавфли қилимишлар содир этган ёки жиноят содир этганидан кейин руҳий ҳолатининг бузилиши юзга келган шахсларга нисбатан қўлланилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги ЎРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Алоҳида ҳолларда, ишни судга қадар юритиш bosқичида ушлаб турилган гумон қилинувчига нисбатан суд томонидан қамоққа олиш, уй қамоғи ёки гаров тарзидаги эҳтиёт чоралари қўлланилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-476-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси: *(учинчи қисмининг биринчи хатбошии Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

1) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси депутати ва Сенати аъзосига нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тегишли палатаси ёки унинг Кенгаши розилиги билан;

2) Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилига (омбудсманга) нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг розилиги билан;

2¹) Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурдаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилга нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Президентининг розилиги билан; *(2-банд Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ-446-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)*

3) Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси депутати, халқ депутатлари вилоят, Тошкент шаҳар, туман ва шаҳар Кенгашининг депутати нисбатан – Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, тегишли халқ депутатлари Кенгаши розилиги билан; *(3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги ЎРҚ-666-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)*

4) Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг судьяларига нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Конституциявий судининг розилиги билан, Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар судларининг, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маъмурий судларининг, фуқаролик ишлари бўйича туманлараро, туман, шаҳар судларининг, жиноят

ишлари бўйича туман, шаҳар судларининг, туманлараро, туман, шаҳар иқтисодий судларининг, туманлараро маъмурий судларининг ва Ўзбекистон Республикаси ҳарбий судларининг судьяларига нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг хулосаси мавжуд бўлганда Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг розилиги билан; *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

4¹) Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг аъзосига нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгашининг розилиги билан; *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги ЎРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

5) прокурор ва прокуратура терговчисига нисбатан – Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг розилиги билан қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)*

240-модда. Эҳтиёт чорасини қўллаш, бекор қилиш, ўзгартириш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Эҳтиёт чораси суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ва суднинг ажрими билан қўлланилиши, бекор қилиниши ва ўзгартирилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги ЎРҚ-411-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Ишни судга қадар юритиш bosқичида қўлланилган қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси шахсни бундан кейин қамоққа сақлаш ёки унинг уй қамоғида бўлиши учун асослар мавжуд бўлмаганда прокурор томонидан, шунингдек прокурорнинг розилиги билан суриштирувчи ёки терговчи томонидан эҳтиёт чоралари тўғрисида қарор чиқарган судни албатта хабардор этган ҳолда бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин. Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасининг бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши ушбу эҳтиёт чорасини айнан уша шахсга нисбатан қўллаш тўғрисидаги илтимоснома билан судга тақридан мурожаат этишга монелик қилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ-373-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Ишни судга қадар юритиш bosқичида суд томонидан қўлланилган гаров тарзидаги эҳтиёт чораси уни бундан буён қўллаш учун асослар мавжуд бўлмаганда, худди шунингдек иш юритиш тугатилган тақдирда, мазкур эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида қарор чиқарган суд албатта хабардор этилган ҳолда прокурор томонидан, шунингдек прокурорнинг розилиги билан суриштирувчи ёки терговчи томонидан бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-476-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Эҳтиёт чорасини қўллаш, бекор қилиш, ўзгартириш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда: шахснинг қандай

жиноятни содир этишда айбланаётганлиги; эҳтиёт чораси қандай қонуний асосларга таяниб қўлланганлиги ёхуд тегишли далиллар келтириш йўли билан бу асослар йўқлиги ёки ўзгаргани; эҳтиёт чорасини танлашга таъсир қилувчи, қонуни билан белгиланган ҳолатларни ҳисобга олиб, эҳтиёт чораларини қўлаш, бекор қилиш ёки ўзгартириш заруратини изоҳловчи сабаблар кўрсатилган бўлиши лозим. Қарор ёки ажрим қимга нисбатан чиқарилган бўлса, шу шахсга дарҳол эълон қилинади, шахснинг оғир касаллиги ёки унинг қочиб кетганлиги тўғрисида эълон қилиниши мумкин бўлмаган ҳоллар бундан мустасно.

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси бекор қилинган ёхуд ўзгартирилган тақдирда, қамоқда ёки уй қамоғида бўлган шахс дарҳол озод қилиниши керак. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

241-модда. Эҳтиёт чорасини қўлаш тўғрисидаги қарор устидан шикоят бериш ва протест билдириш

Эҳтиёт чорасини қўлаш тўғрисидаги қарор устидан терговни назорат қилаётган, уни бекор қилишга ёки ўзгартиришга ҳақли бўлган прокурорга шикоят берилиши мумкин. Прокурор шикоятни олган пайтдан эътиборан уч сутка ичيدا уни қўриб чиқиши ҳамда шикоят берган шахсни ўз қароридан хабардор этиши шарт.

Суриштирув ёки дастлабки тергов босқичида қамоққа олиш, уй қамоғи, гаров тарзидаги эҳтиёт чораларини қўлаш ҳақидаги ёки қамоқда сақлаш, уй қамоғи мuddатини узайтириш тўғрисидаги ёхуд уй қамоғи бўйича қўшимча таъқиқ (чеклов) белгиланган ҳақидаги масала юзасидан суднинг ажримини устидан мазкур ажрим чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичيدا апелляция тартибида шикоят берилиши, протест билдирилиши мумкин. Шикоят, протест ажрим чиқарган суд орқали берилади, ушбу суд уларни йигирма тўрт соат ичيدا материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига юбориши шарт. Апелляция инстанцияси суди мазкур материалларни улар шикоят ёки протест билан бирга келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмай қўриб чиқиши керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Шикоят ёки протест берилиши эҳтиёт чорасини қўлаш тўғрисидаги масала бўйича қарор ажрасини тўғратиб қўймайди.

Сирдан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланган шахс мазкур эҳтиёт чорасини қўлаш тўғрисидаги ажрим устидан у тегишли ваколатли органга келтирилган пайтдан эътиборан етмиш икки соат ичيدا суд тартибида шикоят қилишга ҳақли. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 4 апрелдаги ЎРҚ-470-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 14-сон, 271-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)

242-модда. Қамоққа олиш

Эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиш Жиноят кодексига уч йилдан ортқ мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо назарда тутилган қасддан содир этилган жиноятларга доир ҳамда эҳтиётсизлик оқибатида содир этилиб, бунинг учун Жиноят кодексига беш йилдан ортқ мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича қўлланилади.

Алоҳида ҳолларда қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси уч йилдан ортқ бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо назарда тутилган қасддан содир этилган жиноятларга доир, шунингдек эҳтиётсизлик оқибатида содир этилиб, бунинг учун беш йилдан ортқ бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича қўйидаги ҳолатлардан бири мавжуд бўлган тақдирда:

айбланувчи, судланувчи тергов ва суддан яширинганида; ушлаб турилган гумон қилинувчининг шахси аниқланмаганида;

илгари қўлланилган эҳтиёт чораси айбланувчи, судланувчи томонидан бузилганида;

ушлаб турилган гумон қилинувчи ёки айбланувчи, судланувчи Ўзбекистон Республикасида доимий яшаш жойига эга бўлмаганида;

жиноят озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўташ даврида содир этилганида, қўлланилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)

242¹-модда. Уй қамоғи

Уй қамоғи гумон қилинувчига, айбланувчига ёки судланувчига нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини танлаш учун асослар мавжуд бўлганида унинг ёшени, соғлиғи ҳолатини, oilавий аҳолини ва бошқа ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда қамоққа олиш мақсадга номувофиқ деб топилган тақдирда қўлланилади.

Уй қамоғи гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг жамиятдан тўлиқ ёхуд қисман ажратиб қўйилиб, ўзи мулкдор, ижарага олувчи сифатида ёки бошқа қонуний асосларда яшаб турган турар жойда таъқиқлар (чекловлар) юклатилган, шунингдек унинг устидан назорат амалга оширилган ҳолда бўлишдан иборат бўлади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг соғлиғи ҳолатини ҳисобга олган ҳолда тиббий муассаса уй қамоғида сақлаш жойи этиб белгиланиши мумкин.

Уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини танлаш тўғрисидаги суднинг ажримида гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи дучор қилинадиган озодлик бўйича аниқ таъқиқлар (чекловлар), шунингдек ўрнатилган таъқиқларга (чекловларга) риоя этилиши устидан назоратни амалга ошириш зиммасига юклатилаётган орган кўрсатилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Ўзига нисбатан уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чораси танланган шахсга куйидаги тақиқлар (чекловлар) ўрнатилиши мумкин:

- 1) муайян шахслар билан алоқада бўлиш;
- 2) хат-хабар олиш ва жўнатиш;
- 3) ҳар қандай алоқа воситаларидан фойдаланиш ва улар ёрдамида сўзлашувлар олиб бориш;
- 4) уй-жойини тарх этиш.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи барча тақиқларга (чекловларга) ёхуд улардан айримларига дучор этилиши мумкин.

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ҳимоячи, қонуний вакил, белгиланган тақиқларга (чекловларга) рияз этилиши устидан назоратни амалга ошириш вазифаси зиммасига юклатилган орган, суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд билан сўзлашиш учун, шунингдек зарурият юзага келган тақдирда, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларни, тез тиббий ёрдамни, ёнгин хавфсизлиги хизматини, кўчқарув хизматини ва бошқа шошилинч хизматларни қақришш учун телефон алоқасидан фойдаланиш ҳуқуқидан чекланиши мумкин эмас. Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи ўз яшаш жойидаги уй қamoғини ижро этиш зиммасига юклатилган ички ишлар органига ҳар бир шундай кўнгирак ҳақида хабар беради. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Қamoққа олинганнинг яшаш жойи қуриқлиниши мумкин. Зарур ҳолларда унинг ҳулқ-атвори устидан назорат ўрнатилади.

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг уй-жойидан чиқиши буйича ўрнатилган тақиқларга (чекловларга) рияз этиши устидан назорат амалга оширилаётганда ички ишлар органи унинг яшаш жойида бўлишини сўтканинг исталган вақтида текширишга ҳақли.

Текшириш кундузги вақтда кўпи билан бир марта ва тунги вақтда кўпи билан бир марта ўтказилади.

Зарур ҳолларда, уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилган шахсга нисбатан электрон кўзатиш воситалари қўлланилиши мумкин.

Уй қamoғини ижро этиш гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг яшаш жойидаги ички ишлар органи зиммасига юклатилади.

Агар тиббий кўрсатувларга кўра гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи соғлиқни сақлаш муассасасига олиб келинган ва ётқизилган бўлса, суд ўрнатган тақиқларнинг (чекловларнинг) амал қилиши гумон қилинувчига, айбланувчига ёки судланувчига нисбатан эҳтиёт чорасини ўзгартириш ёхуд бекор қилиш масаласи прокурор томонидан, шунингдек прокурорнинг розилиги билан суриштирувчи ёки терговчи, суд томонидан ҳал этилгунга қадар давом этади. Тегишли соғлиқни сақлаш муассасасининг ҳудуди уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини ижро этиш жойи ҳисобланади. *(Ун учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тақририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи суриштирув органига ёки дастлабки тергов органига, шунингдек судга назорат қилувчи органининг транспорт воситасида олиб борилади.

Уй қamoғида жамиятдан тулиқ ажратиб қуйилган шариоитда бўлган гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки судланувчининг ҳимоячи, қонуний вакил билан учрашувлари ушбу эҳтиёт чораси ижро этилаётган жойда ўтказилади.

Уй қamoғининг муддати, уни узайтириш ва унинг устидан шикоят қилиш тартиби ушбу Кодекснинг 241, 243, 245–248-моддаларида назарда тутилган қоидалар билан белгиланади.

Ўрнатилган тақиқлар (чекловлар) уй қamoғида бўлган гумон қилинувчи, айбланувчи ёки судланувчи томонидан бузилган тақдирда унга нисбатан қamoққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

243-модда. Қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тартиби

Қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чораси фақат ушлаб турилган гумон қилинувчига ёки айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилинган шахсга нисбатан қўлланилиши мумкин.

Қонунда назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда ва суриштирув ёки дастлабки тергов давомида қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чораси танланганда прокурор, шунингдек прокурорнинг розилиги билан суриштирувчи ёки терговчи қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимоснома кўзатиш ҳақида қарор чиқаради. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тақририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимоснома кўзатиш ҳақидаги қарорда ушлаб турилган гумон қилинувчи ёки айбланувчини қamoққа олиш ёки уни уй қamoғига жойлаштириш заруратини келтириб чиқарган асослар баён қилинади.

Прокурор қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимосноманинг асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, илтимоснома кўзатиш тўғрисидаги қарор ва зарур материаллар судга юборади. Агар илтимоснома ушлаб турилган гумон қилинувчи ёки айбланувчига нисбатан кўзатилаётган бўлса, қарор ва курсатилган материаллар ушлаб туриш муддати туғашидан камида саккиз соат олдин судга тақдим қилиниши керак. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тақририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома жиноят содир қилинган ёки суриштирув, дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари буйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, макур судларнинг судьяси бўлмаганида эса ҳудуд қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги материални кўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг курсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан якка тартибда кўриб

чиқилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли, 2018 йил 29 январдаги ЎРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ-664-сонли қонунилари тахририда* – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома епиқ суд мажлисида, материаллар келиб тушган пайдан эътиборан саккиз соат ичида, лекин ушлаб туришининг энг кўп муддатидан кечиктирмай куриб чиқилади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома прокурор, ҳимоячи, ушлаб турилган гумон қилинувчи ёки айбланувчи иштирокида куриб чиқилади. Ушлаб турилган гумон қилинувчи, айбланувчи суд мажлисига олиб келинади. Суд мажлисида гумон қилинувчининг ёки айбланувчининг қонуний вакили, шунингдек суриштирувчи, терговчи иштирок этишга ҳақли. Зарур бўлган ҳолларда суриштирувчи, терговчи судга чакирлиши мумкин. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги ЎРҚ-675-сонли қонунилари тахририда* – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Суд мажлисининг жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимосномани куриб чиқиш учун монелик қилмайди, ҳимоячи бундан мустасно. Қидирув эълон қилинган айбланувчига нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома айбланувчининг иштирокисиз куриб чиқилади. (Саққизинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги ЎРҚ-675-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимосномани куриб чиқиш прокурор маърузаси билан бошланади, у мазкур эҳтиёт чорасини қўллаш зарурилигини асослаб беради. Шундан сўнг гумон қилинувчи ёки айбланувчи, ҳимоячи, судда ҳозир бўлган бошқа шахслар эшитилади, тақдим қилинган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради

Судья гумон қилинувчи ёки айбланувчига нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимосномани куриб чиқиш, қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

1) қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида;

2) қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллашни рад қилиш тўғрисида;

2¹) қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллашни рад қилиш ва уй қамоғи ёки гаров тарзидаги эҳтиёт чорасини танлаш тўғрисида;

2²) уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллашни рад қилиш ва гаров тарзидаги эҳтиёт чорасини танлаш тўғрисида; (2² – 1-бандлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган* – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

3) тарафлар қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллашнинг асосланганлиги ёки асосланмаганлигига доир қўшимча далилларни тақдим этишлари учун ушлаб туриш муддатини қирқ саккиз соатдан кўп бўлмаган муддатга узайтириш тўғрисида.

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш рад қилинган ва гаров тарзидаги эҳтиёт чораси танланган тақдирда, гумон қилинувчини ёки айбланувчини ушлаб туриш муддати гаров киритиш имконини бериш учун суд томонидан кўпи билан қирқ саккиз соатгача бўлган муддатга узайтирилади, кўрсатилган муддатда гаров киритилмаган тақдирда қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ҳақидаги илтимоснома қаноатлантирилган ҳисобланади. (Ун биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги ЎРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган* – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Судьянинг қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ҳақидаги ёки уни қўллашни рад қилиш тўғрисидаги ажрими у ўқиб эшиттирилган пайдан эътиборан кучга киради ва дарҳол ижро қилиниши керак. Судьянинг ажрими ижро учун прокурорга, маълумот учун эса гумон қилинувчига, айбланувчига, ҳимоячига юборилади. Судьянинг ажрими устидан ушбу Кодекс 241-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидаларга биноан апелляция тартибида шикоят берилиши, протест билдирилиши мумкин.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини куриб чиқиш, уз ажрими билан:

1) судьянинг ажримини ўзгартирмас, шикоят ёки протестни эса қаноатлантирмаддан қолдиришга;

2) судьянинг ажримини бекор қилиш ва гумон қилинувчи ёки айбланувчини қамоқдан, уй қамоғидан озод қилиш ёхуд унга нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллашга ҳақли.

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш рад қилинган тақдирда, айнан уша гумон қилинувчига, айбланувчига нисбатан мазкур масала буйича такроран судга мурожаат қилишга қамоққа олишни ёки уй қамоғини қўллашни тақоза этадиган янги ҳолатлар юзага келганда йул қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги *ЎРҚ-373-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

243¹-модда. Уй қамоғи буйича белгиланган тақиқларни (чекловларни) бекор қилиш ёки ўзгартириш ёхуд қўшимча тақиқлар (чекловлар) белгилаш тартиби

Уй қамоғи буйича тақиқлар (чекловлар) асослар мавжуд бўлганда прокурор томонидан, шунингдек прокурорнинг розилиги билан суриштирувчи ёки терговчи томонидан қисман бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин.

Ушбу Кодекс 242¹-моддасининг бешинчи қисми доирасидаги уй қамоғи буйича қўшимча тақиқлар (чекловлар) прокурорнинг ёки прокурорнинг розилиги билан суриштирувчининг ёхуд терговчининг илтимосномасига кура судьянинг ажрими асосида белгиланиши мумкин.

Уй қамоғи буйича қўшимча тақиқлар (чекловлар) белгилаш тўғрисидаги илтимоснома ушбу Кодекс 243-модда-

сининг бешинчи, олтинчи ва еттинчи қисмларида назарда тутилган тартибда тегишли суднинг судьяси томонидан куриб чиқилади.

Уй қамоғи буйича қўшимча тақиқлар (чекловлар) белгилаш тўғрисидаги илтимосномани куриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланади, у қўшимча тақиқлар (чекловлар) белгилаш зарурлигини асослаб беради. Шундан сўнг гумон қилинувчи ёки айбланувчи, химоячи, судда ҳозир бўлган бошқа шахслар зийнатилади, тақдим этилган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради.

Суд гумон қилинувчига ёки айбланувчига нисбатан уй қамоғи буйича қўшимча тақиқлар (чекловлар) белгилаш тўғрисидаги илтимосномани куриб чиқиб, қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш ҳақида;
қўшимча тақиқ (чеклов) белгилашни рад қилиш тўғрисида.

Судьянинг уй қамоғи буйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш ҳақидаги ёки қўшимча тақиқ (чеклов) белгилашни рад қилиш тўғрисидаги ажрими ўқиб зийнатирилган пайдан эътиборан кучга киради ва дарҳол ижро этилиши лозим. Судьянинг ажрими ижро этиш учун прокурорга, маълумот учун эса – гумон қилинувчига, айбланувчига ва химоячига юборилади. Судьянинг ажрими устидан ушбу Кодекс 241-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидаларга биноан апелляция тартибда шикоят қилиниши, протест билдирилиши мумкин.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестни куриб чиқиб, ўз ажрими билан:

- 1) судьянинг ажримини ўзгартириш, шикоятни ёки протестни эса қаноатлантирмай қолдиришга;
- 2) судьянинг ажримини бекор қилишга ва гумон қилинувчига ёки айбланувчига нисбатан уй қамоғи буйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилашга;
- 3) судьянинг гумон қилинувчига ёки айбланувчига нисбатан уй қамоғи буйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш тўғрисидаги ажримини бекор қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

244-модда. Қамоқда сақлаш жойлари

Эҳтиёт чораси тартибда қамоққа олинган гумон қилинувчилар ва айбланувчилар тергов ҳибсонасининг камераларида сақланади. Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд бир жиноят иши буйича ёки бир неча ўзаро боғлиқ жиноят ишлари буйича гумон қилинувчиларни ва айбланувчиларни алоҳида-алоҳида сақлаш тўғрисида тергов ҳибсонасининг маъмуриятига ёзма кўрсатма беришга ҳақли.

Агар қамоққа олинганлар Жиноят кодекси 15-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган оғир ва ўта оғир жиноятларни содир этишда айбланган бўлса, прокурорнинг қарорига ёки суднинг ажримига кўра тергов ҳибсонасининг бир кишилик камерасида қамоқда сақлаб турилиши мумкин. Бу чора вояга етмаганларга, олтиш ёшдан ошганларга, шифокорнинг ёзма ҳулосаси билан тасдиқланган оғир касалларга ва руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан қўлланилмайди. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил

12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Қамоққа олинганлар вақтинча сақлаш ҳибсоналарида ун суткагача сақланиши мумкин. Қамоққа олинганларни тергов ҳибсонасига олислиги ёки лозим даражадаги қатнов йўллари мавжуд эмаслиги туфайли олиб боришининг имконияти бўлмаган ҳолларда, бундай шахслар вақтинча сақлаш ҳибсоналарида суриштирувчи ёки терговчининг прокурор билан келишилган қарорига, шунингдек прокурорнинг қарорига ёхуд суднинг ажримига кўра ўттиз суткагача сақланиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Қамоққа олинган ҳарбий хизматчилар гауптвахталарда кўпи билан йигирма суткагача, олис жойларда эса, бу эҳтиёт чорасининг бутун амал қилиш муддати мобайнида сақланиши мумкин. Ҳарбий хизматчилар гауптвахтада сақлаш муддати ҳарбий судлар томонидан ишни судда куриб чиқиш вақтига, лекин кўпи билан ўн беш суткага узайтирилиши мумкин. Интизомий қисмга юборишга ҳукм қилинган ҳарбий хизматчилар ҳукм қонуний кучга киргунига қадар гауптвахталарда сақланиши мумкин.

Тергов ҳаракатларини бажариш ёки жиноят ишларини тергов ҳибсоналари жойлашган аҳоли пунктлари худудидан ташқарида судда куриб чиқиш учун зарур бўлган ҳолларда, қамоққа олинганларни мазкур ҳаракатларни амалга ошириш ва суд мажлисларини ўтказиш учун ҳар қуни олиб бориш имконияти бўлмаганда улар тергов ҳибсоналаридан вақтинча сақлаш ҳибсоналарига ўтказилиши, лекин бир ой мобайнида кўпи билан ўн суткага ўтказилиши мумкин. Бундай ўтказиш учун қамоққа олинганни бошқа ерга кўчириш тўғрисидаги суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарори ёхуд суднинг ажрими эса бўлади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Башарти маҳкум бошқа жиноят иши буйича гувоҳ ёки жабрланувчи бўлса, у суд ҳукми қонуний кучга кирганидан кейин жазони ижро этиш муассасасидан тергов ҳибсонасига ўтказилиши ёки тергов ҳибсонасида қолдирилиши мумкин. Бу ҳолда маҳкум: Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг, вилоятлар, Тошкент шаҳар прокурорларининг, шунингдек уларга тенглаштирилган прокурорларнинг розилиги билан уй оғачга муддатга, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосари розилиги билан олти ойгача муддатга, суднинг ажримига кўра эса иш судда куриб чиқилиши вақтига тергов ҳибсонасида сақланиши мумкин.

Бошқа туманда (шаҳарда) турган маҳкум бошқа ерга кўчириш тўғрисидаги суриштирувчининг ёки терговчининг прокурор билан келишилган қарорига, шунингдек прокурорнинг қарорига ёхуд суднинг ажримига мувофиқ бошқа ерга ўтказилади. Маҳкумни бошқа ерга кўчириши ижро этиш Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг махсус бўлинмалари зиммасига юкланади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Қамоққа олинганларни қамоқда сақлаш жойларида сақлаш тартиби ва шарт-шароитлари қонунда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ-299-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

245-модда. Қамоқда ва уй қамоғида сақлаб туриш муддати

Жиноятлар тергов қилинатганда қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддати кўпи билан уч ойни ташкил этади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Қамоқда сақлаб туришнинг ёки уй қамоғининг қонун нормаларида белгиланган уч ойлик муддатини:

беш ойгача узайтириш имкони – Қорақалпоғистон Республикаси прокурори ёки вилоят, Тошкент шаҳар прокурори ва уларга тенглаштирилган прокурорларнинг илтимосномасига биноан;

етти ойгача узайтириш имкони – Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосарларининг илтимосномасига биноан суд томонидан қўриб чиқилади.

Муддатни янада узайтиришга йўл қўйилмайди. Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган илтимосномаларни қўриб чиқишда суд тақдимида зўтирилган материалларнинг асослилигини, шунингдек процессуал нормалар ва талабларга риоя этилганлигини инобатга олади.

Қамоқда сақлаб туриш муддатида ушбу Кодекснинг 599-моддасига мувофиқ шахсни Ўзбекистон Республикасига ушлаб бериш тўғрисидаги суроьга кўра унинг хорижий давлат ҳудудида қамоқда сақланган вақти қўшиб ҳисобланади.

Агар Ўзбекистон Республикасига хорижий давлат томонидан ушлаб берилган шахсни ушбу модда иккинчи қисмининг учинчи хатбошида белгиланган қамоқда сақлаб туришнинг охириги муддати тугаган бўлса ва ишнинг ҳолатларига қўра қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини ўзгартириш мумкин бўлмаса, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосарларининг илтимосномасига биноан суд ушбу Кодекснинг 247-моддасида назарда тутилган талабларга риоя этган ҳолда, қамоқда сақлаб туришнинг қўшимча муддатини белгилашга ҳақли, аммо ушбу муддат шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудида вақтинча сақлаш ҳибсончасига ёҳуд тергов ҳибсончасига жойлаштирилган пайтдан эътиборан уч ойдан ортиқ бўлмаслиги керак.

Тергови тамомланган жиноят ишининг материаллари айбланувчига ва унинг ҳимоячисига танишиб чиқиш учун ушбу модда иккинчи қисмининг учинчи хатбошида ёҳуд ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган қамоқда сақлаб туришнинг охириги муддати тугашидан камида бир ой олдин тақдимида зўтирилган бўлиши лозим.

Айбланувчи ва унинг ҳимоячиси ишнинг материаллари билан танишиб чиқиши учун кетган вақт эҳтиёт чораси тарикасида қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини ҳисоблаб чиқишда инобатга олинмайди. *(Иккинчи – еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

246-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

247-модда. Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тартиби

Айбланувчини қамоқда сақлаб туришнинг ёки уй қамоғида бўлишининг белгиланган муддати тугашидан камида олти сутка олдин тегишли прокурор қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақида қарор чиқаради, бу қарор судга юборилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарорда терговнинг қўзилиб кетганлиги сабаблари, текширилиши лозим бўлган тўсмуслар ва ҳолатлар, қўшимча равишда сўралаётган муддат кўрсатилиши керак.

Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома жиноят содир этилган ёки суриштирув, дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёҳуд қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги материални қўриб чиқишда унинг иштирокчини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг кўрсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яққа тартибда қўриб чиқилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соат ичида ёпиқ суд мажлисида қўриб чиқилади.

Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома прокурор, айбланувчи, ҳимоячи иштирокида қўриб чиқилади. Зарур ҳолларда суриштирувчи, терговчи судга чақирилиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

Айбланувчи стационар суд-психиатрия экспертизасидан ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштирилган тақдирда, қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома суд томонидан айбланувчининг иштирокисиз қўриб чиқилиши мумкин. Бунда айбланувчининг ҳимоячиси суд мажлисида иштирок этиши шарт.

Судья қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиб, қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

1) қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш тўғрисида;

2) қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтиришни рад қилиш тўғрисида.

Судьянинг қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтириш ҳақидаги ёки қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтиришни рад қилиш тўғрисидаги ажрими ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан кучга киради ва дарҳол ижро қилиниши керак. Судьянинг ажрими ижро учун прокурорга, маълумот учун эса айбланувчига, ҳимоячига юборилади. Судьянинг ажрими устидан ушбу Кодекс 241-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидаларга биноан етимиш икки соат ичيدا апелляция тартибида шикоят берилиши, протест билдирилиши мумкин. (Иккинчи – саккизинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини кўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

1) судьянинг ажримини ўзгартирмасдан, шикоят ёки протестни эса қаноатлантирмадсан қолдиришига;

2) судьянинг ажримини бекор қилиш ва қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтиришни рад этишига ёхуд қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддатини узайтиришига ҳақли. Қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддати тугаб, озод этилган айбланувчига нисбатан қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғи муддати узайтирилган тақдирда, суд унга нисбатан қамоқда олиши ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаши керак. (2-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда*)

248-модда. Қонунга хилоф равишда қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғига жойлаштириш туфайли етказилган зарарни қоплаш

Эҳтиёт чораси тариқасида қонунга хилоф равишда қамоқда сақлаб туриш ёки уй қамоғига жойлаштириш туфайли шахсга етказилган зиён, башарти кейинчалик унга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилган бўлса ёки жиноят иши ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган асосларга кўра тугатилган бўлса, тулик ҳажмида қопланади. Бунда ушбу Кодекснинг еттинчи бўлими қоидалари қўлланилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

249-модда. Гаров

Гаров гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, уларнинг қариндошлари, бошқа фуқаролар ёки юридик шахслар томонидан суриштирув, дастлабки тергов органининг ёхуд суднинг депозит ҳисобварағига топширилаётган пул маблағидан ёки қимматбаҳо буюмлардан иборатдир. Гаров тариқасида кўчмас мулк ҳам қабул қилиниши мумкин.

Ишни судга қадар юритиш босқичида гумон қилинувчига ёки айбланувчига нисбатан суд томонидан пул тарзидаги гаров қўлланилган тақдирда, гаров суриштирув ёки дастлабки тергов органининг депозит ҳисобварағига ўтказилади.

Гаровни қабул қилиш ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор баённома тузади, суд эса суд мажлиси баённомасига тегишлича белги қўяди. Баённомада гумон қилинувчига, айбланувчига ёки судланувчига унинг ушбу Кодекснинг 46 ва 48-моддаларида кўрсатилган мажбуриятлари тушунтирилганини ва у бу мажбуриятларни бузмасликка ўз берганлиги, гаровга қўювчига эса гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи мажбуриятларини бажармаган тақдирда гаров суммасидан маҳрум бўлиши маълум қилинганлиги кўрсатилиши керак. Баённома гаровни қабул қилган мансабдор шахс, гаровга қўювчи ва гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи томонидан имзоланади.

Гаров суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан кам бўлиши мумкин эмас ва уни ушбу эҳтиёт чорасини танлаган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд айбловнинг оғирлигини, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг ва гаровга қўювчининг шахсини, гаровга қўювчининг мулкий аҳволини ҳамда унинг гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи билан муносабатларини инобатга олган ҳолда белгилайди. (*Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Гаровга қўювчи гаровни топшириш чоғида, шу эҳтиёт чораси танланган айбловнинг ҳоҳияти, гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига тайинланиши мумкин бўлган жазо ва ўзининг жавобгарлиги тўғрисида хабардор қилиниши керак. У ўзи қабул қилган мажбуриятларидан гаровнинг давлат мулкига ўтиб кетиши учун сабаб бўладиган асослар юзага келгунга қадар воз кечиши мумкин.

Гаровга қўювчи гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг хулқ-атворини кузатишга имкони бўлмаганлигини баҳона қилишга ҳақли эмас, бундан у бартараф этиб бўлмайдиган вазиятнинг таъсирини исботлаб берадиган ҳолатлар мустасно.

Агар эҳтиёт чорасини ўзгартириш уни танлаш шарт-шароитлари бузилганлиги туфайли рўй бермаётган бўлса, худди шунингдек иш бўйича иш юритиш тугатилган ёхуд суд ҳукми кучга кирган тақдирда гаров гаровга қўювчига қайтарилади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ўз зиммасига олган мажбуриятларини бузган тақдирда гаров суд ажрими билан давлат мулкига ўтказилади ва гумон қилинувчига, айбланувчига, судланувчига нисбатан жиддийроқ эҳтиёт чораси қўлланилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

250-модда. Муносиб хулқ-атворда бўлиш ҳақидаги тилхат

Муносиб хулқ-атворда бўлиш ҳақидаги тилхат айбланувчининг ёки судланувчининг суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга тергов ва суддан

яширинмаслик, жиноят иши бўйича ҳақиқатни аниқлашга тўқинлик қилмаслик, жинсий фаолият билан шуғулланмаслик, суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг қақриви билан етиб келиш ҳақида берган ёзма мажбуриятдан иборатдир. Тилхат берувчи шахс бундан ташқари ўз зиммасига суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг ижозатсиз ушбу аҳоли пунктидан чиқиб кетмаслик ва шу аҳоли пункти доирасида истиқомат жойини ўзгартирса, бу ҳақда уларни хабардор қилиш мажбуриятини олади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айбланувчи ёки судланувчи ўз зиммасига олган мажбуриятларини бузган тақдирда унга нисбатан жиддийроқ эҳтиёт чораси қўлланилиши мумкин, бу ҳақда у тилхат олиш чоғида огоҳлантирилади.

251-модда. Шахсий кафиллик

Шахсий кафиллик ишончга сазовор бўлган шахсларнинг айбланувчи, судланувчи муносиб хулқ-атворда бўлишига кафил эканлигини ҳақида ёзма мажбурият олишидан иборатдир.

Кафиллар сонини суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд белгилайди. Алоҳида ҳолларда юксак ишончга сазовор бўлган битта шахс ҳам кафил бўлиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Кафиллар ушбу эҳтиёт чораси қўлланилишига сабаб бўлган айбловнинг моҳияти, айбланувчига қўлланилиши мумкин бўлган жазо, олдини олиш мақсадида кафиллик тариқасидаги эҳтиёт чораси кўрилган ҳаракат айбланувчи, судланувчи томонидан содир этилган тақдирда кафилларнинг жавобгарлиги ҳақида огоҳлантирилиши лозим. Бу маълумотлар кафилликка бериш баённомасида қайд қилиниб, уни шу эҳтиёт чорасини қўллаётган мансабдор шахс, айбланувчи, судланувчи ва кафиллар имзолаши лозим ёки бу маълумотлар суд мажлиси баённомасида акс эттирилади. Бундан ташқари, ҳар бир кафилликка олувчи кафиллик тўғрисида тилхат беради.

Кафиллар уларни жавобгарликка тортиш учун сабаб бўладиган асослар келиб чиққунга қадар ўз зиммаларига олинган мажбуриятлардан воз кечишлари мумкин.

Кафиллар айбланувчининг, судланувчининг хулқ-атворини кузатишга имкони бўлмаганлигини баҳона қилишга ҳақли эмаслар, улар бартараф этиб бўлмайдиган вазиятнинг таъсирини исботлаб берадиган ҳоллар бундан мустасно.

Айбланувчи, судланувчи олди олиниши учун шахсий кафиллик қўлланилган ҳаракатларни содир этган тақдирда, кафил қонунда белгиланган жавобгарликка тортилиши мумкин.

252-модда. Жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг кафиллиги

Жамоат бирлашмаси ёки жамоа ишда айбланувчи, судланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилинган шахсни кафилликка олиш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақлидир.

Жамоат бирлашмаси ёки жамоа ўз қарорини айбланувчининг, судланувчининг муносиб хулқ-атворда бўлишига кафил эканлиги тўғрисидаги ёзма мажбурият тарзида баён қилади. Бу мажбурият суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судга тақдим қилинади, улар жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг қарорига рози бўлсалар, шундай эҳтиёт чорасини танлаб, бу ҳақда қарор ёки ажрим чиқарадилар. Айни вақтда жамоат бирлашмаси ёки жамоа вакилига ушбу эҳтиёт чораси қўлланилишига сабаб бўлган айбловнинг моҳияти, айбланувчига, судланувчига эса башарти хулқ-атвори номуносиб бўлса, эҳтиёт чораси жиддийроғи билан алмаштирилиши мумкинлиги тушунтирилгани тўғрисида баённома тузилади.

Айбланувчи, судланувчи бошқа ишга ўтган ёхуд истиқомат жойини ўзгартирган тақдирда жамоат бирлашмаси ёки жамоа бу ҳақда эҳтиёт чорасини танлаган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судга дарҳол хабар бериши шарт. Бундай ҳолларда жамоа кафиллиги бекор қилинади ва бошқа эҳтиёт чораси билан алмаштирилиши мумкин. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айбланувчининг, судланувчининг хулқ-атвори номуносиб бўлган тақдирда жамоат бирлашмаси ёки жамоа кафилликдан воз кечишга ҳақлидир.

253-модда. Вояга етмаганларни кузатув остига олиш учун топшириш

Вояга етмаганларни ота-оналари, васийлари, ҳомийлари, болалар муассасасининг маъмурияти кузатув остига олиши учун топшириш ушбу Кодекснинг 556-моддасида кўрсатилган тартибда амалга оширилади.

254-модда. Ҳарбий хизматчининг хулқ-атвори устидан қўмондонлик кузатуви

Айбланаётган муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчиси ёки ўқув йигинига қақирилган ҳарбий хизматга мажбур шахс суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими бўйича ҳарбий қисм, қўшилма, ҳарбий муассаса, ҳарбий ўқув юрти қўмондонлигининг кузатувига берилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Қўмондонлик кузатуви қонунчиликда назарда тутилган айбланувчининг муносиб хулқ-атворда бўлишини таъминлайдиган чораларни кўришдан иборат. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу эҳтиёт чорасини қўллаш, бекор қилиш ёки ўзгартiriш тўғрисидаги суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ва суднинг ажрими қўмондонлик учун мажбурийдир, унга ҳарбий хизматчи устидан кузатув ўрнатиш заруратини келтириб чиқарган айбловнинг моҳияти тушунтирилиши лозим. Олдини олиш мақсадида

мазкур эҳтиёт чораси қўлланилган ҳаракатлар айбланувчи томонидан содир этилган тақдирда, қўмондонлик суриштирувчини, терговчини, прокурорни ёки судни бу ҳақда дарҳол хабардор қилиши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

28¹-боб. ПАСПОРТНИНГ (ҲАРАКАТЛАНИШ ҲУЖЖАТИНИНГ) АМАЛ ҚИЛИШНИ ТЎХТАТИБ ТУРИШ*

254¹-модда. Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати-нинг) амал қилишини тўхтатиб туриш мақсади ва асослари

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш айбланувчи, судланувчи суриштирувдан, дастлабки терговдан ва суддан бўйин товланишнинг олдини олиш, унинг бундан кейинги жиноий фаолиятининг олдини олиш, ҳукмнинг ижро этилишини таъминлаш мақсадида амалга оширилади.

Айбланувчи ёки судланувчи паспортдан (ҳаракатланиш ҳужжати)дан фойдаланиб, Ўзбекистон Республикасидан чиқиб кетиши ёки хорижда ҳаракатланиши мумкин, деб ҳисоблашга етарли асослар мавжуд бўлса, мазкур паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилиши тўхтатиб турилиши мумкин.

Айбланувчи паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги масала ушбу бобда белгиланган тартибда, судланувчи паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш ҳақидаги масала эса, ушбу Кодекснинг 423-моддасида назарда тутилган тартибда суд томонидан ҳал қилинади.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш фақат давлатлараро ёки халқаро қидирув эълон қилинган айбланувчига ёки судланувчи шахсга нисбатан қўлланилади.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш Ўзбекистон Республикаси фуқаролигини тугатишга ёки фуқаролиги бўлмаган шахснинг ҳуқуқий мақомини бекор қилишга сабаб бўлмайди.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш дегадда паспортнинг, биометрик паспортнинг, хорижда чиқиш учун биометрик паспортнинг ва фуқаролиги бўлмаган шахс ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини вақтинчалик тўхтатиб туриш тушунилади.

254²-модда. Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати-нинг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш

Прокурор, терговчи, суриштирувчи паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақида мазкур процессуал мажбурлов чорасини қўллаш асосларини баён этган ҳолда қарор чиқаради.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарорда паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш зарурияти юзага келишига сабаб бўлган асослар баён қилинади. Қарорга илтимосномани асословчи зарур материаллар илова қилинади.

Суриштирувчини, терговчининг паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарори ва зарур материаллар прокурорга юборилади.

Прокурор паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимосноманинг асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарорни ва зарур материалларни судга юборади.

254³-модда. Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати-нинг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёхуд паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги материални кўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда эса, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг кўрсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яқка тартибда кўриб чиқилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимоснома материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан қиқ саккиз соатдан кечиктирмай ёпиқ суд мажлисида кўриб чиқилади.

Суд мажлисида прокурор, шунингдек, агар ишда қатнашаётган бўлса, ҳимоячи ва қонуний вакил иштирок этади. Зарур ҳолларда суриштирувчи, терговчи судга чақирилиши мумкин.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланиб, у давлатлараро ёки халқаро қидирув эълон қилинган айбланувчи ёки судланувчи паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиш заруриятини асослаб беради. Сўнгра ҳимоячи, судда ҳозир бўлган бошқа шахслар эшитилади, тақдим этилган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага (маслаҳатхонага) чиқади.

254⁴-модда. Суд ажрими

Судья паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжати) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиб, куйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

* 28¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан қиритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда.

1) паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида;

2) паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туришни рад этиш ҳақида.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги судьянинг ажримда: қидирув зълон қилинган айбланувчи ёки судланувчи ҳақидаги маълумотлар; паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш асослари кўрсатилади.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туришни рад этиш ҳақидаги судьянинг ажрими асослантирилган бўлиши керак.

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги ёки паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туришни рад этиш ҳақидаги судьянинг ажрими у ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан кучга киради. Судьянинг ажрими ижро этиш учун прокурорга, маълумот учун эса, ҳимоячига юборилади.

Судьянинг ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ажрими устидан у чиқарилган кундан эътиборан қирқ саккиз соат ичида айбланувчининг ёки судланувчининг ҳимоячиси ва қонуний вакили томонидан шикоят берилиши ёхуд апелляция тартибда прокурор томонидан протест билдирилиши мумкин. Шикоят, протест ажримни чиқарган суд орқали берилиб, мазкур суд қирқ саккиз соат ичида уларни материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судга юбориши шарт.

Шикоят ёки протест бериш паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги судьянинг ажрими ижросини тўхтатиб туради.

Апелляция инстанцияси суди мазкур материалларни шикоят ёки протест билан бирга улар келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соатдан кечиктирмай қўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини қўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартирмасдан, шикоятни ёки протестни эса, қаноатлантирмаддан қолдиришга;

судьянинг ажримини бекор қилишга ва паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туришга ёки паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туришни рад этишга ҳақли.

254^а-модда. Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги суд ажрими устидан шикоят бериш

Паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилиши тўхтатиб турилган шахс паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисидаги судьянинг ажрими устидан у тегишли ваколатли органга келтирилган пайтдан эътиборан етмиш икки соат ичида суд тартибда шикоят қилишга ҳақли.

254^а-модда. Амал қилиши тўхтатиб турилган паспорт (ҳаракатланиш ҳужжати) ўрнига янги паспорт(ҳаракатланиш ҳужжати) бериш

Айблов ҳукми чиқарилганда ёки ушбу Кодекснинг 84-моддаси асосида айбдорлик тўғрисидаги масалани ҳал қилмай туриб жиноят иши тугатилганда суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг қарорига кўра қонунчиликда белгиланган тартибда янги паспорт (ҳаракатланиш ҳужжати) берилиши билан паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилиши тикланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

29-БОБ. ЛАВОЗИМДАН ЧЕТЛАШТИРИШ

255-модда. Айбланувчини, судланувчини лавозимдан четлаштириш асослари ва мuddатлари

Башарти айбланувчи, судланувчи ўз иш жойида қолса, жиноят иши буйича ҳақиқатни аниқлашга ёки жиноят оқибатида етказилган зарарнинг ўрнини қоплашга тўсқинлик қилади ёхуд жиноий фаолиятини давом эттиради, деб ҳисоблаган етарли асослар мавжуд бўлса, улар лавозимдан четлаштирилиши мумкин.

Айбланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги масала ушбу бобда белгиланган тартибда, судланувчини лавозимдан четлаштириш ҳақидаги масала эса ушбу Кодекснинг 423, 438-моддаларида назарда тутилган тартибда суд томонидан ҳал қилинади.

Айбланувчини, судланувчини лавозимдан четлаштириш мазкур процессуал мажбурлов чорасини қўллаш учун асос бўлган ҳолатлар бекор бўлгунига қадар ўтган вақт мобайнида қўлланилади.

Айбланувчини, судланувчини лавозимдан четлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чораси қарор чиқарган судни албатта хабардор этган ҳолда суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд томонидан бекор қилинади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айбланувчини лавозимдан четлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини қўллаш рад қилинган ёки у бекор қилинган тақдирда, айнан уша айбланувчига нисбатан мазкур масала буйича такроран судга мурожаат қилишга лавозимдан четлаштириш учун асос бўладиган янги ҳолатлар юзга келганда йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

256-модда. Ишни судга қадар юритиш босқичида айбланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш

Айбланувчини лавозимдан четлаштириш учун асослар мавжуд бўлганда прокурор, терговчи ва суриштирувчи айбланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисида

илтимоснома кўзғатиш ҳақида мазкур процессуал мажбурулов чорасини қўллаш асосларини баён этган ҳолда қарор чиқаради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарорда: лавозимидан четлаштириладиган шахс ҳақидаги маълумотлар; унинг иш жойи; лавозимдан четлаштириш асослари кўрсатилади. Қарорга илтимосномани асословчи зарур материаллар илова қилинади.

Суриштирувчининг, терговчининг айланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарори ва зарур материаллар прокурорга юборилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Прокурор айланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисидаги илтимосноманинг асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, айланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида илтимоснома кўзғатиш ҳақидаги қарорни ва зарур материалларни судга юборади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

257-модда. Айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш

Айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юртилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёхуд айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги материални кўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг кўрсатмасига биноан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яқка тартибда кўриб чиқилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимоснома ёпиқ суд мажлисида, материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соатдан кечиктирмасдан кўриб чиқилади.

Суд мажлисида прокурор, айланувчи, шунингдек, агар ишда қатнашаётган бўлса, ҳимоячи ва қонуний вакил иштирок этади. Зарур бўлганда суриштирувчи, терговчи судга қақирилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Суд мажлисининг жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланади, у мазкур процессуал мажбурулов чорасини қўллаш заруратини асослаб беради. Сунгра айланувчи, ҳимоячи, судга ҳозир бўлган бошқа шахслар эшитилади, тақдим қилинган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хоната киради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

258-модда. Суд ажрими

Судья айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиб, айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисида ёки айланувчини лавозимдан четлаштиришни рад қилиш ҳақида ажрим чиқаради.

Судьянинг айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги ажримида: лавозимдан четлаштириладиган шахс ҳақидаги маълумотлар; унинг иш жойи; лавозимдан четлаштириш асослари; айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисида тегишли корхона, муассаса, ташкилот раҳбарига қўйиладиган талаб кўрсатилади.

Судьянинг айланувчини лавозимдан четлаштиришни рад қилиш ҳақидаги ажрими асосланганлиги булиши керак.

Судьянинг айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги ажрими у ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан кучга киради. Ажрим тегишли корхона, муассаса, ташкилот раҳбарига ижро учун, прокурорга, айланувчига, ҳимоячига эса маълумот учун юборилади.

Судьянинг ушбу модда биринчи қисмида назарда тутилган ажрими устидан у чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичيدا айланувчи, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакили, лавозимдан четлаштирилган айланувчи ишлаган тегишли корхона, муассаса, ташкилот раҳбари томонидан апелляция тартибида шикоят берилиши ёхуд прокурор томонидан протест билдирилиши мумкин. Шикоят, протест ажримни чиқарган суд орқали берилади, мазкур суд қирқ саккиз соат ичيدا уларни материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судга юбориши шарт. Шикоят ёки протест бериш суднинг айланувчини лавозимдан четлаштириш тўғрисидаги ажрими ижросини тўхтатиб қўймайди. Апелляция инстанцияси суди ушбу материалларни шикоят ёки протест билан бирга улар келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмасдан кўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини кўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартириш, шикоятни ёки протестни эса қаноатлантиришсиз қолдиришга;

судьянинг ажримини бекор қилиш ва айланувчига нисбатан лавозимдан четлаштириш тарзидаги процессуал мажбурулов чорасини қўллашга ёки мазкур процессуал мажбурулов чорасини бекор қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

259-модда. Айбланувчини, судланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисидаги тўғрисидаги ажримни ижро этиш

Суднинг айбланувчини, судланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисидаги ажрими корхона, муассаса, ташкилот раҳбари учун мажбурий бўлиб, раҳбар ажримни олиши билан дарҳол уни ижро этиши ҳамда бу ҳақда суриштирувчини, терговчини, прокурорни ва судни хабардор қилиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ–335-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2017 йил, 36-сан, 943-модда)

260-модда. Шахсни лавозимдан қонунга хилоф равишда четлаштириш оқибатида етказилган зиёни қоплаш

Шахснинг лавозимдан қонунга хилоф равишда четлаштирилган оқибатида етказилган зиён, башарти кейинчалик унга нисбатан оқлов ҳукми чиқарилган ёки жиноят иши ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган асосларга кўра тугатилган бўлса, тўла ҳажмида қопланади.

30-БОБ. МАЖБУРИЙ КЕЛТИРИШ

261-модда. Чақирувга биноан ҳозир бўлиш мажбурияти

Жиноят ишини юритиш муносабати билан суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд томонидан белгиланган тартибда чақирилган шахслар айнан кўрсатилган вақтда ҳозир бўлишлари шарт.

Узрсиз сабабларга кўра келмаганлари тақдирда улар мажбурий келтириладилар.

262-модда. Мажбурий келтириш лозим бўлган шахслар

Мажбурий келтириш гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг, жабрланувчининг, гувоҳнинг процессуал ҳаракатларда ёки суд мажлисида иштирок этишини таъминлаш учун, башарти улар узрсиз сабабларга кўра келишдан бош тортганлиги аниқланган тақдирда, қўлланилади.

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчини олдиндан чақирувсиз мажбурий келтириш улар суриштирув, дастлабки тергов ва суддан яшириниб юрган ёки аниқ яшаш жойи бўлмаган тақдирда қўлланилиши мумкин.

Судланувчининг судга келмаганлиги сабабини олдиндан аниқламасдан қилиб, мажбурий келтиришга алоҳида ҳолларда, ишни кўриш судланувчи бўлмаганлиги сабабли кейинга қолдирилаётган ва бунда унинг турган жойи тўғрисида маълумот бўлмаган тақдирда йўл қўйилади.

Гувоҳга ёки жабрланувчига нисбатан мажбурий келтиришнинг қўлланилгани уларни кўрсатув беришдан бош тортганлик учун қонунда белгиланган жавобгарликдан озод қилмайди.

263-модда. Мажбурий келтириш тўғрисидаги қарор ёки ажрим

Суриштирувчи, терговчи, прокурор мажбурий келтириш тўғрисида қарор, суд эса ажрим чиқаради. Ушбу қарорда ёки ажримда: мажбурий келтирилиши керак бўлган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми; унинг процессуал маъқеи; яшаш ёки иш жойи; мажбурий келтириш учун асослар; шахсни қаерга ва қачон олиб келиш кераклиги; мажбурий келтириш кимга топширилганлиги кўрсатилган бўлиши лозим.

264-модда. Мажбурий келтириш тўғрисидаги қарорни ёки ажримни бажариш

Мажбурий келтириш тўғрисидаги қарор ёки ажрим ижро этиш учун иш юритилаётган жойдаги ички ишлар органига топширилади.

Мажбурий келтирилиши лозим бўлган шахсни топган ички ишлар органининг ходими уни қарор ёки ажрим билан таништириб тилхат олади ва мазкур қарорни ёки ажримни чиқарган суриштирувчи, терговчи, прокурор ёхуд судга олиб келади. Бунда қарорга (ажримга) шахс топилган вақт ва жой, уни олиб келиб топширилган вақт, шунингдек унинг мажбурий келтирилиши билан боғлиқ ариза, шикоят ва илтимослар ҳақидаги маълумотнома илова қилиниши лозим.

Ички ишлар органи шахснинг қочиб кетганлиги, таътилда, хизмат сафарига эканлиги, оғир касаллиги ёки бошқа сабабларга кўра йўқлиги оқибатида мажбурий келтиришга имкон бўлмаганлигини аниқласа, бу ҳақда маълумотнома тузади ҳамда қарорни ёки ажримни чиқарган суриштирувчи, терговчи, прокурорга ёхуд судга хабар беради.

31-БОБ. ШАХСНИ ТИББИЙ МУАССАСАГА ЖОЙЛАШТИРИШ

265-модда. Суд экспертизасини ўтказиш учун шахсни тиббий муассасага жойлаштириш асослари ва мuddатлари

Агар суд-тиббийёт ёки суд-психиатрия экспертизасини ўтказишда айбланувчини, судланувчини стационар кўриқдан ўтказиш зарурати вужудга келса, улар тегишли тиббий муассасага жойлаштирилиши мумкин.

Рухий ҳолати айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиш ва айблов эълон қилиш имкониятини иситисно этадиган гумон қилинувчи ҳам, агар айнан унинг ижтимоий ҳавфи қилмиш содир этганлигига етарлича далиллар мавжуд бўлса, экспертиза ўтказиш учун тиббий психиатрия муассасасига жойлаштирилиши мумкин.

Агар шахснинг гумон қилинувчи тариқасида бўлиши мuddати стационар суд-психиатрия экспертизаси тамом бўлгунига қадар тугаса, унинг руҳий ҳолати имкон берса, унга айблов эълон қилиш ёки уни тиббий психиатрия муассасасидан озод қилиш ёхуд уни тиббий йўсиндаги мажбурилов чорасини қўллаш бўйича иш юритилаётган шахс тариқасида эътироф этиш тўғрисида қарор чиқариш зарур.

Жабранувчилар ва гувоҳлар тегишли суд экспертизасини ўтказиш учун тиббий муассасага мажбурий жойлаштирилиши мумкин эмас, улар гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг Жиноят кодекси 15-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган оғир ёки ўта оғир жиноятларни содир этганилигини фош қилаётган ва улар берган кўрсатувларнинг ишончлилигини текширишнинг бошқа имконияти бўлмаган ҳоллар бундан мустасно.

Ишни судга қадар юритиш bosқичида шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги масала ушбу бобда белгиланган тартибда, судланувчини тиббий муассасага жойлаштириш ҳақидаги масала эса ушбу Кодекснинг 423, 438-моддаларида назарда тутилган тартибда суд томонидан ҳал қилинади.

Шахс тиббий муассасага кўпи билан бир ой муддатга жойлаштирилиши мумкин. Алоҳида ҳолларда, шифокорларнинг стационар суд экспертизасини ўтказиш давомида олинган хулосасига асосан, бу муддат суд томонидан фақат айбланувчи ва судланувчига nisбатан бир ойгача узайтирилиши мумкин. Айбланувчининг ишни судга қадар юритиш bosқичида тиббий муассасада бўлиш муддатини узайтириш суд томонидан прокурорнинг ушбу бобда белгиланган тартибда киритилган илтимосномасига бinoан, судланувчининг тиббий муассасада бўлиш муддатини узайтириш эса ушбу Кодекснинг 423, 438-моддаларида белгиланган тартибда ҳал қилинади.

Айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома айбланувчи тиббий муассасада бўлишининг белгиланган муддати tugашидан камида олти сутка оддин тегишли прокурор томонидан киритилади.

Айбланувчи, судланувчи ёки ўзига nisбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш бўйича иш юритилаётган шахс тиббий муассасага жойлаштирилаётганда, агар mazкур муассаса қамоққа олинганларни ёки уй қамоғидаги шахсларни сақлаш учун мослаштирилган бўлса, қамоққа олиш ёхуд уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси танланиши мумкин. Бошқа ҳолда mazкур эҳтиёт чораси бекор қилиниши ёки энгилроғи билан алмаштирилиши керак. (Саққизинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

Гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг тиббий муассасада бўлган вақти қамоқда ёки уй қамоғида сақлаш муддатига қўшиб hisобланади. (Туққизинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

266-модда. Ишни судга қадар юритиш bosқичида шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш учун асослар mavjud бўлганда прокурор, терговчи ва суриштирувчи шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақида mazкур процессуал

мажбурлов чорасини қўллаш асосларини баён этган ҳолда қарор чиқаради. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарорда: тиббий муассасага жойлаштириладиган шахс ҳақидаги маълумотлар ва унинг процессуал ҳолати; шахсни тиббий муассасага жойлаштириш асослари; шахс жойлаштириладиган тиббий муассасанинг номи; эҳтиёт чораси тўғрисида таклиф этилаётган қарор кўрсатилади. Қарорга илтимосномани асословчи зарур материаллар илова қилинади.

Суриштирувчининг ёки терговчининг шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарори ва зарур материаллар прокурорга юборилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Прокурор шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимосноманинг асослилигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги қарорни ва зарур материалларни судга юборади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

267-модда. Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги ёки айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш ҳақидаги илтимосномани кўриб чиқиш

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, mazкур судларнинг судьяси бўлмаган еҳуд тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқишда унинг иштирокини истисно этувчи ҳолатлар mavjud бўлган тақдирда, Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоят, Тошкент шаҳар суди, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий суди раисининг кўрсатмасига бinoан бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яқна тартибда кўриб чиқилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома ёпиқ суд мажлисида, материаллар келиб тушган пайтдан эътиборан қирқ саккиз соат ичида кўриб чиқилади.

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома прокурор, химоячи, шунингдек, агар ишда қатнашаётган бўлса, ўзига nisбатан экспертиза ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштириш масаласи кўриб чиқилаётган шахсларнинг манфаатларини ифодаловчи жабранувчининг вакили, гувоҳнинг адвокати, қонуний вакилар иштирокида кўриб чиқилади. Тиббий муассасага жойлаштирилаётган шахс, агар унинг соғлиги имкон

берса, суд мажлисида қатнашишга ҳақли. Зарур ҳолларда суриштирувчи ёки терговчи судга қақририлиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Суд мажлисининг жойи, санаси ва вақти ҳақида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиш прокурорнинг маърузаси билан бошланади, у мазкур процессуал мажбурулов чорасини қўллаш заруратини асослаб беради. Сўнгра тиббий муассасага жойлаштирилаётган шахс, агар у суд мажлисида иштирок этмаётган бўлса, ҳимоячи, судда ҳозир бўлган бошқа шахслар эшитилади, тақдим қилинган материаллар текширилади. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонга киради.

Айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимоснома суриштирув ёки дастлабки тергов юритилаётган жойда ёки тиббий муассаса жойлашган ерда, ушбу моддада назарда тутилган тартибда қўриб чиқилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқишда суд тақдим этилган материалларнинг асослилигини, шунингдек процессуал нормаларга ва талабларга риоя этилганлигини ҳисобга олади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

268-модда. Суд ажрими

Судья шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиб, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисида ёки шахсни тиббий муассасага жойлаштиришни рад қилиш ҳақида ажрим чиқаради.

Суднинг шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги ажримида тиббий муассасага жойлаштирилмайдиган шахс ҳақидаги маълумотлар; унинг процессуал ҳолати; шахс жойлаштирилаётган тиббий муассасанинг номи; шахсни тиббий муассасага жойлаштириш асослари; эҳтиёт чораси тўғрисидаги қарор, зарур ҳолларда эса, шахсни мазкур муассасага кўчириш тўғрисидаги фармойиш кўрсатилади.

Судья айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқиб, айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш ҳақида ёки айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтиришни рад қилиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Ушбу модданинг биринчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган суд ажрими ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан кучга киради. Ажрим ижро учун прокурорга, маълумот учун эса ҳимоячига, жабранувчининг вакилига, гувоҳнинг адвокатига, қонуний вакилга юборилади.

Ушбу модданинг биринчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган суд ажрими устидан мазкур ажрим чиқарилган кундан эътиборан етмиш икки соат ичида тиббий муассасага жойлаштирилаётган шахс, унинг ҳимоячиси, жабранувчининг вакили, гувоҳнинг адвокати ва қонуний вакил томонидан апелляция тартибда шикоят берилиши ёхуд прокурор томонидан протест билдирилиши мумкин. Шикоят, протест ажрим чиқарган суд орқали берилади, мазкур суд уларни қирқ саккиз соат ичида материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига юбориши шарт. Шикоят, протест берилиши суд ажримининг ижросини тўхтатиб қўймайди. Апелляция инстанцияси суди ушбу материалларни шикоят ёки протест билан бирга улар келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмасдан қўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини, протестини қўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

судьянинг ажримини ўзгартирмасдан, шикоятни ёки протестини эса қаноатлантиришсиз қолдиришга;

судьянинг ажримини бекор қилиш ва шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тартибдаги процессуал мажбурулов чорасини қўллашга ёки айбланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтиришга ёхуд мазкур процессуал мажбурулов чорасини бекор қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

269-модда. Шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тартибдаги процессуал мажбурулов чорасини бекор қилиш

Стационар суд-тиббий ёки суд-психиатрия экспертизаси хулосасини олганидан сўнгра прокурор, терговчи ва суриштирувчи қарор чиқарган судни албатта хабардор қилган ҳолда шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тартибдаги процессуал мажбурулов чорасини бекор қилиш ҳақида қарор чиқаради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Суд экспертизаси натижаларига кўра шахс ақли норасо деб эътироф этилганда унинг тиббий муассасада бундан буён бўлиши тўғрисидаги масала ушбу Кодекснинг 61-боби нормаларига мувофиқ ҳал этилади. жабранувчи, гувоҳ ақли норасо деб эътироф этилган ёки шахснинг психиатрия ёрдами кўрсатиш талаб этиладиган бошқа турдаги руҳий касаллиги аниқланган ҳолларда эса, қонунчиликка мувофиқ умумий асосларда ҳал этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

**32-боб. ПРОЦЕСС ИШТИРОКЧИЛАРИНИНГ
ХАВФСИЗЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ. СУРИШТИРУВ,
ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВ ВА СУДДА ПРОЦЕССУАЛ
МАЖБУРИЯТЛАР ҲАМДА ТАРТИБНИ БУЗГАНЛИК
УЧУН ЖАВОБГАРЛИК**

**270-модда. Жиноят процесси иштирокчиларининг
хавфсизлигини таъминлаш**

Жабранувчи, гувоҳ еки ишда иштирок этаётган бошқа шахсларга, шунингдек уларнинг оила аъзолари еки яқин қариндошларига ўлдириш, куч ишлатиш, мол-мулкни йўқ қилиб ташлаш ёхуд мол-мулкга шикаст этказиш билан ёки ўзга гайриҳуқуқий хатти-ҳаракатлар билан таҳдид қилинаётир дейиш учун етарли маълумотлар мавжуд бўлган тақдирда суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд бу шахсларнинг ҳаёти, саломатлиги, шаъни, қадр-қиммати ва мол-мулкни муҳофаза қилиш, шунингдек айбдорларни аниқлаш ҳамда уларни жавобгарликка тортиш чораларини қўришлари шарт.

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд ички ишлар органларида ишда иштирок этаётган шахсларнинг ҳаёти, саломатлиги, шаъни, қадр-қиммати ва мол-мулкни муҳофаза қилинишини таъминловчи барча зарур чораларни қўриш хусусида ёзма равишда топшириқ беришга ҳақлидир.

Ички ишлар органи хавф таҳдид солаётган шахсларга доир жиноят ишидаги мавжуд маълумотлардан, бу хавфнинг эҳтимол тутилган хусусияти, манбалари, жойи, вақти ва бошқа ҳолатларидан хабардор этилиши лозим.

**271-модда. Процессуал мажбуриятларни бузганлик
учун жавобгарлик**

Жиноят ишини юритиш чоғида Жиноят кодексининг 230–241-моддаларида назарда тутилган, одил судловга қарши қаратилган жиноятни содир этган процесс иштирокчилари ушбу Кодекснинг умумий қоидаларига биноан жавобгарликка тортиладилар.

Бундан ташқари процессуал мажбуриятларни бузганликлари учун, хусусан:

жабрланувчилар ва гувоҳлар – суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг гувоҳлантиришдан, экспертизадан ўтиш, эксперт текшируви учун намуналар тақдим этиш тўғрисидаги қонуний талабларини бажаришдан бош тортанлик учун;

уйда олиб қўйиш, тинтув ўтказиладиган шахслар, шунингдек мол-мулк хатланган шахслар (гумон қилинувчи, айбланувчи ва уларнинг яқин қариндошларидан ташқари) – суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг талаби билан изланаётган ашёларни беришдан бош тортанлик учун;

алоқа муассасаларининг ходимлари – суднинг почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги ажримни бажармаганлик ёки етарли даражада бажармаганлик учун; (иккинчи қисмининг *тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

мансабдор шахслар ва фуқаролар – башарти улар ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечиришга, тергов эксперименти ўтказишга, мурдани эксгумация қилишга, олиб қўйиш ва тинтув ўтказишга тўсқинлик қилсалар;

процесс иштирокчилари – суриштирув ёки дастлабки тергов маълумотларини ошкор қилганлик учун, агар улар маълумотларни ошкор қилишга йўл қўйилмаслиги ҳақида суриштирувчи, терговчи, прокурор томонидан огоҳлантирилган бўлсалар;

корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг раҳбарлари – суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг чақиривига биноан гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, гувоҳ, мутахассис, эксперт, таржимон, шунингдек жабранувчи, фуқаросини даввогар, фуқаровий жавобгар, уларнинг вакиллари, жамоат айбловчиси, жамоат ҳимоячиси, халқ маслаҳатчиларининг келишига тўсқинлик қилганлик, жиноятнинг сабабларига ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларга барҳам бериш тўғрисидаги суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг тақдимномасини ёки суднинг хусусий ажримини бажармаганлик ёхуд талаб даражасида бажармаганлик учун қонунда назарда тутилган жавобгарликка тортилишлари мумкин.

**272-модда. Суд мажлисида тартибни бузганлик
учун жавобгарлик**

Суд мажлисида тартибни бузган, раислик қилувчининг фармойишларига буйсунмаган ёки судни беҳурмат қилган тақдирда тартиббузар бундай ҳаракатларнинг такрорланиши уни суд мажлиси залидан чиқариб юборишга сабаб бўлажаги ҳақида, ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган тартиббузар эса бундан ташқари, маъмурий жавобгарликка тортилиши ҳам мумкинлиги хусусида огоҳлантирилади. Бу огоҳлантириш таъсир қилмаса, процесс иштирокчиси суднинг ажримига, бошқа шахслар эса раислик қилувчининг фармойишига мувофиқ суд мажлиси залидан чиқариб юборилади. Ишни қўриш чиқариб юборилган шахсларсиз давом эттирилади.

Суднинг ажрими айбловчи ёки ҳимоячига тааллуқли бўлса, ишни эшитиш кейинга қолдирилиши лозим, бир шахсни бир неча айбловчи айблаггани ёки бир неча ҳимоячи ҳимоя қилаётган ҳоллар бундан мустаснодир. Залдан чиқариб юборилган айбловчи ёки ҳимоячининг ноумуносиб хулқ-атвори тўғрисида суд хусусий ажрим чиқариб, уни тегишлилигига қараб, юқори турувчи прокурорга ёки Ўзбекистон Республикаси Адвокатлар палатасининг ҳудудий бошқармаси ҳузуридаги малака комиссиясига юборади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-I-сонли ва 2011 йил 21 апрелдаги УРҚ-288-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚХТ, 2011 йил, 16-сон, 162-модда*)

Суд залидан судланувчи чиқариб юборилган бўлса, ҳукм унинг иштирокида эълон қилиниши ёки эълон қилинганидан кейин унга дарҳол маълум қилиниб, тилхат олиниши лозим.

Суд мажлиси залидан чиқариб юборилган шахс (судланувчи, айбловчи ва ҳимоячи бундан мустасно) раислик қилувчи томонидан унинг жойининг ўзида чиқарган ажримига асосан маъмурий жавобгарликка тортилиши мумкин. Ажрим суд мажлисининг баённомасида қайд этилади.

273-модда. Суд мажлисида процессуал мажбуриятларни бузганлик учун жавобгарликни юклашга қаратилган суд ҳаракатлари

Агар процесс иштирокчисининг одил судловга қарши жиноят содир этганлик учун жиноий жавобгарликка тортилишига асослар суд муҳокамасида ёки иш апелляция ёхуд кассация тартибига қўриб чиқилаётганда аниқланган бўлса, унда суд жиноят ишини кўзғатиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тегишли материалларни илова қилган ҳолда бу ҳақда прокурорга хабар қилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

274-модда. Пул ундириш ва жарима солиш тўғрисидаги масалани суд томонидан ҳал қилиш тартиби

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда пул ундириш ва жарима солиш жиноят ишини кўриш қайси судга тааллуқли бўлса, шу суд томонидан амалга оширилади. Процессуал мажбуриятларни ёки тартибни бузишга бевосита суд мажлисида йўл қўйилган бўлса, жарима солиш ҳақидаги ажрим ишни кўраётган суд томонидан шу мажлисининг узида чиқарилади.

Бошқа ҳолларда пул ундириш тўғрисидаги масала суд томонидан пул ундириладиган шахс қақирилиб ҳал қилинади. Мазкур шахснинг узрсиз сабабларга қўра келмаслиги ишни кўришга монелик қилмайди.

Суд мажлисида суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан тартибузарлик тўғрисида тузилган баённома ва унга илова қилинган материаллар ёхуд суд мажлиси баённомасидан олинган тегишли қўчирма ўқиб эшиттирилади. Шундан сўнг жавобгарликка тортилаётган шахснинг изоҳлари, суд мажлисида прокурор қатнашаётган бўлса, унинг фикри эшитилади ва ажрим чиқарилади.

Таржимонга, мутахассисга, қафилга пул ундириш ёхуд суд мажлиси залида тартибни бузган шахсга жарима солиш тўғрисидаги ажримни чиқарган суд бу ажримнинг ижросини уч ойгача мuddатга кечиктиришга ёки ижронинг бўлиб-бўлиб бажарилишига рухсат беришга ҳақлидир.

**Бешинчи бўлим. ЖИНОЯТ НАТИЖАСИДА
ЕТКАЗИЛГАН МУЛКИЙ ЗИЁННИ ҚОПЛАШ**

**33-бoб. ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА ФУҚАРОВИЙ
ДАЪВО. БОШҚА МУЛКИЙ УНДИРИШЛАР**

275-модда. Жиноят процессида кўриладиган фуқаровий даъволар

Бевосита жиноят тўғрисида ёки ақли норасо шахснинг ижтимоий хавфли қилмиши натижасида фуқароларга ва юридик шахсларга етказилган мулкий зиённи қоплаш, шунингдек жабрланувчини дафн этиш ёки унинг стационарда даволаниш харажатларини ҳамда сугурта тариқасида унга тўланган пул, нафақа ёки пенсия пулини

ундириш тўғрисидаги фуқаровий даъволар жиноят процессида кўрилади.

Фуқаровий даъвонинг судловга тегишлилиги бу даъво кўзғатилган жиноят ишининг қайси судловга тегишлилигига қараб аниқланади.

276-модда. Фуқаровий даъвони кўзғатиш

Жиноят тўғрисида ёки ақли норасо шахснинг ижтимоий хавфли қилмиши натижасида ўзини мулкий зиён кўрган деб ҳисобловчи шахс ёхуд унинг вакили жиноят иши кўзғатилган пайдан бошлаб то суд терговга бошлангунга қадар фуқаровий даъво кўзғатишга ҳақлидир.

Жиноят содир этиш ёки ақли норасо шахснинг ижтимоий хавфли қилмиши натижасида мол-мулкни йўқолган ёки шикастланган шахс вафот этган тақдирда унинг меросхўрлари жиноят процессида фуқаровий даъво кўзғатиш ва уни қувватлаш ҳуқуқига эга бўлади.

Фуқаровий даъво ёзма шаклда ҳам, оғзаки шаклда ҳам кўзғатилиши мумкин. Оғзаки даъво аризаси баённомага езиб қўйилади.

Жиноят процессида фуқаровий даъво кўзғатиш, уни кўриб чиқиш ва ҳал қилиш учун давлат божини ундирилмайди.

Жиноят процессида фуқаровий даъво қўзғатмаган шахс, шунингдек даъвоси қўрилмасдан қолдирилган шахс уни фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида кўзғатишга ҳақлидир.

277-модда. Фуқаровий даъвога деб эътироф этиш

Фуқаровий даъво кўзғатилган ҳолларда содир этилган қилмиш оқибатида шахсга мулкий зиён етказилган деб ҳисобласа, уни фуқаровий даъвога деб эътироф этиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Қарорнинг ёки ажримнинг нуқсаси даъвони кўзғатган шахсга ёки унинг вакилига тақдим этилади. Бунда фуқаровий даъвога ушбу Кодекснинг 57-моддасида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлар, фуқаровий даъвога деб эътироф этиш рад қилинган шахсга эса қарор устидан шикоят қилиш тартиби тушунтирилади.

278-модда. Ишда фуқаровий жавобгар тариқасида иштирок этишга жалб қилиш

Ариза берувчи фуқаровий даъвога деб эътироф этилгач ва айбланувчининг, судланувчининг ёки ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурулов чоралари қўлланилиши тўғрисидаги масала қўйилган шахснинг қилмишлари оқибатида етказилган зиён учун қонунга қўра бошқа шахслар мулкий жавобгар эканлиги аниқлангач, тегишли фуқарони ёки юридик шахсни ишда фуқаровий жавобгар тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи қарор, суд эса ажрим чиқаради. Қарор ёки ажрим фуқаровий жавобгарга ёки унинг вакилига эълон қилинади. Бунда уларга ушбу Кодекснинг 59 ва 63-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлар тушунтирилади.

279-модда. Прокурорнинг фуқаровий даъвони кўзғатиши ва уни қувватлаши

Прокурор фуқаровий даъвони кўзғатиши ёки кўзғатилган фуқаровий даъвони қувватлаши ёхуд, башарти

давлат ёки жамият манфаатларини ёхуд фуқароларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тақозо этса, даъвога қарши эътироз билдириши шарт.

280-модда. Жиноят процессида фуқаровий-процессуал қонунчиликдаги қоидаларнинг қўлланиши

Суриштирув, дастлабки тергов жараёнида ва судда фуқаровий даъво бўйича иш юритиш ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда олиб борилади. Фуқаровий даъво бўйича юзага келадиган процессуал муносабатлар ушбу Кодекс билан тартибга солинмаган бўлса, унда жиноят процесси принциплариغا хилоф бўлмаган фуқаровий-процессуал қонунчиликнинг қоидалари қўлланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

281-модда. Зиёни ундириш асослари, шарт-шароити, ҳажми ва усули тўғрисидаги қоидаларнинг қўлланилиши. Даъво мuddати

Фуқаровий даъво бўйича иш юритишда зиёни ундириш асослари, шарт-шароити, ҳажми ва усули фуқаровий, меҳнат ва бошқа соҳа қонунчилиги қоидаларига мувофиқ аниқланади.

Бошқа соҳа қонунчилигида белгиланган даъво мuddати жиноят процессидаги фуқаровий даъвога нисбатан қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

282-модда. Даъвони тан олиш, тарафларнинг ўзаро келишуви ва даъводан воз кечиш оқибатлари

Айбланувчи, судланувчи ёки фуқаровий жавобгарнинг даъвони тан олганлиги, шунингдек фуқаровий даъвогар, айбланувчи, судланувчи ёхуд фуқаровий жавобгарнинг ўзаро келишганлик тўғрисидаги аризаси фуқаровий даъво бўйича иш юритишнинг тугатилишига олиб келмайди ва суриштирувчини, терговчини фуқаровий даъвога доир ҳолатларни симчовлик билан, тўла, ҳар томонлама ва ҳолисона текшириш мажбуриятдан, судни эса фуқаровий даъвони қўриш ва ҳал қилиш мажбуриятдан озод этмайди.

Даъводан воз кечишнинг қабул қилиниши даъво бўйича иш юритишни тугатишга асос бўлади ва жиноят процессида ҳам, фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида ҳам фуқаровий даъвогарни ўша шахсга ҳудди шу асос билан даъвони қайта қўзғатиш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

283-модда. Суднинг фуқаровий даъвога оид ҳукми ва ажрими

Айблов ҳукмини чиқаришда, шунингдек тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш ёки содир этган қилмишнинг хусусиятига ва ўзининг рўйи ҳолатига кўра шахс ижтимоий хавfli бўлмаган ҳолларда бундай чорани қўлламаслик ҳақида ажрим чиқаришда суд асосларнинг исботланиши ва даъво ҳажмини эътиборга олиб, уни тўлиқ

ёки қисман қаноатлантиради ёхуд уни қаноатлантиришни рад этади.

Суд оқлов ҳукмини чиқараётганда, шунингдек тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш бўйича ишни тугатиш ҳақида ажрим чиқараётганда фуқаровий даъвони қондиришни куйидаги ҳолларда рад этади, башарти:

1) жиноят ёки ижтимоий хавfli қилмиш ҳодисаси юз бермаган бўлса;

2) судланувчининг ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш масаласи ҳал этилаётган шахсининг содир этилган жиноятга ёки ижтимоий хавfli қилмишга дахли йўқлиги аниқланган бўлса;

3) судланувчининг ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш масаласи ҳал этилаётган шахсининг мулкий зиён келтирган ҳаракати зарурий мудофаа чегарасидан чиқмаган ҳолда содир этилган бўлса.

Судланувчи томонидан содир этилган қилмиш жиноят деб топилмаганлиги сабабли у оқланган тақдирда, шунингдек ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган асослардан бошқа асосларга кўра тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш бўйича иш юритиш тугатилганда суд даъвонинг исботланиш даражаси ва ҳажмини эътиборга олиб, уни тўлиқ ёки қисман қаноатлантиради ёки қаноатлантиришни рад этади.

Даъвонинг ҳажми жиноят тавсифига ва айбдорга жазо чораси тайинлашга таъсир этмаса, фуқаровий даъвони қаноатлантиришда суд даъво талаби чегарасидан чиқишга ҳақлидир.

Жиноят процессида қўзғатилган фуқаровий даъво қаноатлантирилмаган тақдирда даъвогар шу шахсга ва ҳудди шу асослар бўйича фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида даъво қўзғатиш ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

284-модда. Жиноят нарсаларини давлат эгалигига ўтказиш

Жиноят нарсаси бўлган мол-мулк, башарти аввалги эгасига қайтариб берилиши лозим бўлмаса, суд ҳукми билан давлат эгалигига ўтказилади. Бу мол-мулк топилмаган бўлса, суд ҳукми билан, жиноят иши тугатилган бўлса, суднинг фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида чиқарган ҳал қилув қарорига кўра унинг қиймати давлат фойдасига ундирилади.

285-модда. Жиноий йўл билан орттирилган мол-мулкнинг бундан буён кимга тегишли бўлишини белгилаш

Айбланувчи томонидан жиноий йўл билан орттирилган пуллар, буюмлар ва бошқа бойликлар суд ҳукми билан etkazилган мулкий зиёни қоплаш учун сарфланади, зиёни қоплашдан орган сумма эса давлат фойдасига ўтказилади.

Жиноят нарсаси бўлиш мол-мулк учинчи шахсларда топилиб, улардан тортиб олинган ва тегишлигига қараб, қайтарилган бўлса, судланувчи томонидан ушбу мол-мулкни сотиш йўли билан орттирилган пуллар, буюмлар ва бошқа бойликлар суд ҳукми билан давлат эгалигига ўтказилади. Мол-мулкни инсофли эгалловчига бу мол-мулк эгасига қайтарилиши натижасида etkazилган зиёни ундириш ҳақида маҳкумга нисбатан фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида даъво қўзғатиш ҳуқуқи тушунтирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил*

21 декабрдаги УРҚ–311-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 51-сон, 542-модда)

286-модда. Ҳукмнинг фуқаровий даъво ва бошқа мулкий ундиришлар билан боғлиқ қисмини ижро этиш

Ҳукмнинг ва тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисидаги ажримнинг фуқаровий даъвои қаноатлантиришга, шунингдек бошқа мулкий ундиришларга оид қисми қонунчиликда назарда тутилган тартибда ижро этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**34-БОБ. МОЛ-МУЛКНИ ЖАБРЛАНУВЧИ ЁКИ
ФУҚАРОВИЙ ДАЪВОГАРГА ҚАЙТАРИШ**

287-модда. Йўқолган мол-мулкни қайтариш

Жиноят содир этилиши натижасида жабрланувчи ёки юридик шахсининг йўқолган ва ашёвий далил деб эътироф этилган мол-мулки эгасига қайтарилиши лозим. Жабрланувчи вафот этган тақдирда унинг мол-мулки меросхўрларига, тугатилган юридик шахсининг мол-мулки эса унинг ҳуқуқ ворисига ўтказилади.

Эгасини аниқлаб бўлмаган мол-мулк давлат эгалигига ўтказилади.

Мол-мулкни қайтариб бериш ёки уни давлат эгалигига ўтказиш суднинг қонуний қўлга кирган ҳужми ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги ажримга асосан, иш тугатилганга эса суриштирувчининг, терговчининг қарори ёки суднинг ажримига кўра амалга оширилади.

288-модда. Мол-мулк қийматини ундириб бериш тўғрисида даъво мавжуд бўлган тақдирда унинг бундан бўён кимга тегишли бўлишини белгилаш

Жиноят содир этилиши натижасида маҳрум бўлинган ва иш бўйича ашёвий далил деб эътироф этилган мол-мулкнинг мулкдори ёки қонуний эгаси бу мол-мулдан воз кечса ва унинг қийматини ундириб бериш тўғрисида фуқаровий даъво қўзғатса, суд мол-мулдан воз кечишни асосли деб топиб, фуқаровий даъвои қаноатлантирган ҳолда мол-мулкни маҳкумга ёки фуқаровий жавобгарга беради.

Суд мол-мулдан воз кечишни асоссиз деб топса, даъвои қондирмайди ёки қисман қондириб, қайтариладиган мол-мулкнинг қиймати қанчага пайсайган бўлса, шу суммани ёхуд товар кўринишини йўқотганлиги сабабли таъмирлашга қилинадиган чиқим суммасини ва тоновини жабрланувчи ёки фуқаровий даъвогар фойдасига ундириб беради. Мол-мулкнинг дастлабки ва кейинги қиймати ҳамда товар кўринишини йўқотганлик учун тонов пули мутахассис ёки эксперт иштирокида аниқланади, таъмирлаш қиймати эса таъмирлашнинг амалга ошираётган қорхона берган ҳужжат асосида аниқланади.

289-модда. Жабрланувчи ва бошқа шахсларнинг мол-мулкни рекевизиция қилиш ва мусодара этиш

Хусусий эгаликда бўлиши ман қилинган мол-мулк иш бўйича ашёвий далил деб эътироф этилган бўлса, мулкдор тўғри ёки ғайриҳуқуқий равишда қўлга киритганига қараб, у рекевизиция қилинади ёки мусодара этилади, яъни мол-мулк ҳақини тўлаш ёки тўламаслик шarti билан суд томонидан бундай мол-мулкка эгалик қилиш, ундan фойдаланиш ҳамда уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга бўлган тегишли давлат органига ёки юридик шахсга берилади.

**35-БОБ. ҲУКМНИНГ МУЛКИЙ УНДИРИШЛАР
ТЎҒРИСИДАГИ ҚИСМИ ИЖРОСИНИ ТАЪМИНЛАШ**

290-модда. Мол-мулкни хатлаш

Ҳукмнинг фуқаровий даъвога ва бошқа мулкий ундиришларга доир қисмининг ижросини таъминлаш учун суриштирувчи, терговчи ёки суд гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ёки фуқаровий жавобгарнинг мол-мулкни хатлаши шарт. Ашёвий далил деб эътироф этилган мол-мулкни ўзлаштиришнинг, харж қилиб юборишнинг, яширишнинг, йўқ қилиб ташлашнинг ёки шикастлантиришнинг олдини олиш мақсадида ушбу мол-мулк ҳам хатланади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи ва фуқаровий жавобгар оиласининг нормал турмушини таъминлаш учун зарур бўлган уй-жой, квартира, уй анжомлари ва буюмлари, кийим ва буюмлар хатланмайди.

Турар жойлар ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойлар, мулк шаклидан қатъи назар, давлатга хонлик қилиш, конституциявий тузумга, Ўзбекистон Республикаси Президентига таъовуз қилиш, терроризм, қўпорувачилик жиноятлари содир этиш учун фойдаланилган ёхуд бу жиноятлар қасддан одам ўлдириш, босқинчилик, талончилик ёки бошқа оғир, ўта оғир жиноятлар билан боғлиқ бўлган ҳолларда – бу жойлар хатланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-I-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда)

Хатлаш мулкдорга ёки мол-мулкнинг эгасига мол-мулкни тасарруф қилиш, зарур ҳолларда эса ундan фойдаланиш ман этилганлигини эълон қилишдан ҳуд мол-мулкни тортиб олишдан ва уни сақлаб туриш учун бошқа шахсларга топширишдан иборатдир.

Мол-мулкни хатлаш суриштирувчининг ёки терговчининг қарори бўйича прокурор розилиги билан ёхуд бу тергов ҳаракатини бажаришни тергов органига топширишга ҳақли бўлган суднинг ажрими бўйича амалга оширилади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда мол-мулкни хатлаш прокурорнинг розилигисиз ҳам амалга оширилиши мумкин, лекин кейинчалик йигирма тўрт соат ичда прокурор қарор ва баеннома нусхаси илова қилинган ҳолда хабардор қилинади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолатлар суриштирувчининг ёки терговчининг прокурорга

юборилган хабарномасида асослантирилиши лозим. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)*

Хатлаш тўғрисидаги қарорда ёки ажримда у ким томонидан, қачон ва қайси иш бўйича чиқарилган, нима мақсадда ва кимнинг мол-мулки хатлангани лозимлиги, фуқаровий даъвони таъминлаш учун хатланаётганда эса хатланаётган мол-мулк суммаси ҳам кўрсатилади.

Суриштирувчи ёки терговчи ҳукмнинг мулкий ундириш ёхуд мулкий йўсиндаги жазо қисмининг ижросини таъминловчи чораларни кўрмаган тақдирда, ишни юретаётган суд уларга бундай чораларни кўриш мажбуриятини оқлайди.

Мол-мулкни хатлаш тўғрисида қарор чиқарилгандан кейин суриштирувчи ёки терговчи томонидан гаров реестрига бир кун ичида тегишли ёзув киритилади, мол-мулкни хатлаш ҳақида суд ажрими чиқарилгандан кейин эса, қонунчиликка мувофиқ ваколатли бўлган органлар томонидан уч сутка ичида шундай ёзув киритилади. *(Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Фуқаровий даъвони қаноатлантирганда ёки бошқа мулкий ундиришларни кўллаётганда ҳукм қонуний кучга киргунига қадар, башарти олдин чора кўрилмаган бўлса, суд ҳукмнинг шу қисми ижросини таъминлайдиган чоралар кўриш ҳақида ажрим чиқаришга ҳақлидир.

Дипломатия ваколатхоналари биноларидаги ва дипломатия вакилларига қарашли мол-мулкни хатлашда ушбу Кодекснинг 165-моддасида назарда тутилган қондаларга риоя қилиниши лозим.

291-модда. Мол-мулкни хатлаш баённомаси

Суриштирувчи ёки терговчи мол-мулкни хатлаш тўғрисида ушбу Кодекснинг 90–92-моддалари талабларига риоя қилган ҳолда икки нафардан кам бўлмаган ҳолислар иштирокида баённома тузади. Баённомада хатланган барча мол-мулкнинг номи, ўлчови, оғирлиги, эскириш даражаси ва бошқа ўзига хос белгилари санаб ўтилиб, мол-мулкни хатлаётган шахснинг ҳаракатлари тўғрисидаги ва баённомага киритилган мол-мулкнинг учинчи шахсларга тегишлилиги ҳақидаги арзлар баён этилади. Мол-мулк олиб қўйилган тақдирда айнан ниманинг олинганлиги ва қаерга ёки кимга сақлаш учун топширилганлиги баённомада кўрсатилади.

Мол-мулкни хатлаш чоғида уни яшириш, йўқ қилиб юбориш ёки шикастлашга уринишлар қилинган бўлса, суриштирувчи ёки терговчи томонидан қўлланган чоралар кўрсатилиб, баённомада акс эттирилиши лозим.

292-модда. Мол-мулк хатланганлиги тўғрисидаги баённоманинг нусхасини тақдим қилиш мажбурийлиги

Мол-мулк хатланганлиги тўғрисидаги баённоманинг нусхаси мол-мулкни рўйхатга олинган шахсга ёки унинг вояга етган оила аъзоларидан бирига, улар бўлмаган тақдирда,

мол-мулк рўйхатга олинган ҳудуддаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи вакилига топширилиб тилхат олинади.

Корхона, муассаса, ташкилот ёки дипломатия ваколатхонаси ҳудудидаги мол-мулкни рўйхатга олиш ўтказилган бўлса, мол-мулк хатланганлиги тўғрисидаги баённоманинг нусхаси тегишли маъмурият ёки дипломатия ваколатхонаси вакилига топширилиб, қўл кўйдириб олинади.

293-модда. Хатлаш чоғида мол-мулкни баҳолаш

Хатланаётган мол-мулк суриштирувчи ёки терговчи томонидан унинг эскириш даражасини эътиборга олиб, баҳолаш пайтида мавжуд бўлган бозор нархида баҳоланади. Зарур ҳолларда баҳолаш мутахассис иштирокида ёки баҳоловчи ташкилот томонидан амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ–257-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 315-модда)*

Пуллар, облигациялар, чеклар, акциялар ва бошқа қимматли қозғалар ўз қиймати бўйича ҳисобга олинади.

Ҳукмнинг фуқаровий даъво қисми ижросини таъминлаш учун мол-мулкни хатлашда баённомага қиймати зиёни қоплаш учун етарли мол-мулк киритилади. Бунда мулкдор ёки мол-мулк эгаси, ўзининг фикрича, қайси мол-мулкни баённомага киритиш зарур деб ҳисобласа, шу мол-мулкни кўрсатишга ҳақлидир.

294-модда. Хатланган мол-мулкни олиб қўйиш ва сақлаш

Хатланган мол-мулк олиб қўйилиб, сақлаш учун фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи ёхуд бошқа ташкилот вакилига топширилиши мумкин.

Хатланган мол-мулк мулкдорга ёки мол-мулк эгасига, унинг вояга етган оила аъзоларидан бирига ёки бошқа шахсга сақлаб туриш учун қолдирилиб, унга ушбу мол-мулкнинг тўла-тўқис сақланиши учун қонунда назарда тутилган жавобгарлик тушунтирилади ва бу ҳақда ундан тилхат олинади.

Мувомадала бўлиши ман қилинган ашёлар ҳар қандай ҳолларда ҳам олиб қўйилиши керак. Уларни сақлаш тартиби қонун билан белгиланади.

Банк муассасаларида сақланаётган пуллар, шунингдек давлат заёми облигациялари, акциялар ва бошқа қимматли қозғалар олиб қўйилмайди, лекин мол-мулк хатлангани тўғрисидаги қарорни ёки ажримни олиш биланок, уларни харжлаш операциялари тўхтатиб қўйилади.

295-модда. Мол-мулк хатланганлигини бекор қилиш

Оқлов ҳукми қонуний кучга кирганда, жиноят иши тугатилганда, шунингдек фуқаровий даъвогар ўз даъвосидан воз кечганда ҳамда фуқаровий даъвони қаноатлантириш юзасидан кўрилган чораларга сабаб бўлган асослар бартараф этилган бошқа ҳолларда мол-мулкнинг хатланганлиги бекор қилинади. Бунда гаров реестридан мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги ёзув чиқариб ташланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли

қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

**Олтинчи бўлим. ЖИНОЯТЛАРНИНГ
ОЛДИНИ ОЛИШ ЧОРАЛАРИ**

**36-боб. ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ
ОЛИШ ЧОРАЛАРИ**

**296-модда. Жиноятнинг сабабларини ва унинг
содир этилишига имкон берган шарт-
шароитларни аниқлаш мажбурияти**

Жиноят ишларини юритишда суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суд жиноятнинг сабабларини ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни аниқлашлари шарт.

**297-модда. Жиноятнинг сабабларини ва унинг
содир этилишига имкон берган
шарт-шароитларни бартараф қилиш
тўғрисида суриштирувчининг, тергов-
чининг, прокурорнинг тақдимномаси**

Суриштирувчи, терговчи, прокурор жиноят ишини тергов қилиш чоғида жиноятнинг сабабларини ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни аниқлаб чиқиб, тегишли давлат органига, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига, жамоат бирлашмасига, жамоага ёки мансабдор шахсга ана шу сабаб ва шарт-шароитларни бартараф қилиш чораларини кўриш тўғрисида тақдимнома киритади. Тақдимноманинг нусхаси ишга қўшиб қўйилади.

**298-модда. Жиноятнинг сабабларини ва унинг
содир этилишига имкон берган
шарт-шароитларни бартараф қилиш
тўғрисида суднинг хусусий ажрими**

Жиноят ишини кўриш жараёнида жиноятнинг сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитлар аниқланганидан кейин суд хусусий ажрим чиқариб, унда тегишли давлат органларидан, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан, жамоат бирлашмаларидан, жамоалардан ёки мансабдор шахслардан ана шу сабаб ва шарт-шароитларни бартараф этиш чораларини кўришни талаб қилади.

**299-модда. Тақдимномани ва хусусий ажрим-
ларни бажариш мажбурияти**

Жиноятнинг сабабларини ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни бартараф қилиш тўғрисидаги тақдимнома ёки хусусий ажрим юборилган давлат органи, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи, жамоат бирлашмаси, жамоа ёки мансабдор шахс зарур чораларни кўриши ва қўрилган чораларнинг натижалари тўғрисида кечи билан бир ойлик муддат ичида тегишлича суриштирувчини, терговчини, прокурорни ёки судни хабардор қилиши шарт.

Тақдимнома ёки хусусий ажрим бажарилмаган ёки виждонан бажарилмаган тақдирда корхона, муассаса ёки

ташкилотнинг айбдор раҳбари қонунда назарда тутилган жавобгарликка тортилади.

**300-модда. Фуқаро ижтимоий бурчини намунали
бажарганлиги тўғрисида тақдимнома
ва хусусий ажрим**

Суриштирувчи, терговчи ёки прокурор – тақдимнома, суд эса хусусий ажрим чиқариш йўли билан тегишли корхона, муассаса ва ташкилот раҳбарини ва жамоасини жиноятнинг олдини олиш ёки уни фош этишда фуқаро юксак онглилик, жасорат кўрсатгани, ижтимоий бурчини намунали бажарганлиги тўғрисида хабардор қилиши мумкин.

Еттинчи бўлим. РЕАБИЛИТАЦИЯ

**37-боб. РЕАБИЛИТАЦИЯ АСОСЛАРИ
ВА ОҚИБАТЛАРИ**

301-модда. Реабилитация асослари

Оқлов ҳукми, шунингдек ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган ҳолатлар, шахсни реабилитация этишга асос бўлади.

**302-модда. Реабилитация этилишнинг мулкий ва
бошқа оқибатлари**

Реабилитация этилган шахс қонунга хилоф равишда ушлаб турилгани, эҳтиёт чораси сифатида қонунга хилоф равишда қамоқда сақлангани ёки уй қамоғига жойлаштирилгани, паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилиши қонунга хилоф равишда тўхтатиб турилгани, ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилингани туфайли вазифасидан қонунга хилоф равишда четлаштирилгани ёхуд тиббий муассасага қонунга хилоф равишда жойлаштирилгани натижасида унга етказилган мулкий зарарни ундириш ҳамда маънавий зиён оқибатлари бартараф этилишини талаб қилиш ҳуқуқига эга. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда, 2019 йил, 35-сон, 623-модда*)

Бундай ҳолларда реабилитация этилган шахснинг ушбу Кодекснинг 310-моддасида назарда тутилган меҳнат қилиш, пенсия олиш, уй-жойдан фойдаланиш ва бошқа ҳуқуқлари ҳам тикланиши лозим.

**303-модда. Қисман реабилитация этишнинг асос-
лари ва оқибатлари**

Шахснинг қисман реабилитация этилишига қуйидагилар асос бўлади:

1) шахснинг қамоқда ёки уй қамоғида сақлаб турилганига қараганда қамроқ муддатга озодликдан маҳрум этишга ёки озодликни чеклашга ёхуд озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазога ҳукм қилинганлиги;

2) ҳукмдан айбловнинг қисман чиқариб ташланганлиги ва бунинг натижасида қонунга кўра қамоқда ёки уй

қамоғида сақлаш ёхуд озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш мумкин эмаслиги;

3) озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш муддатининг юқори суд томонидан ҳақиқатда ўталган муддатга қараганда камайтирилганлиги ёхуд бошқа энгилроқ жазо тури билан алмаштирилганлиги; (1–3-бандлар *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

4) жиноий жазо тайинламай ҳукм чиқарилган ҳолларда ушлаб туриш, қамоққа олиш ёки уй қамоғининг, тиббий муассасага жойлаштиришнинг асоссизлиги. (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Қисман реабилитация этиш айбланувчига ёки маҳкумга етказилган мулкий зиённинг асосиз қисми қопланишига ва маънавий зиён оқибатларининг асосиз қисми бартараф қилинишига сабаб бўлади.

38-60б. РЕАБИЛИТАЦИЯ ЭТИЛГАН ШАХСГА ЕТКАЗИЛГАН ЗИЁННИ ҚОПЛАШ ВА УНИНГ БОШҚА ҲУҚУҚЛАРИНИ ТИКЛАШ ТАРТИБИ

304-модда. Мулкий зиённи қоплаш ҳажми

Реабилитация этилган шахсга ушбу Кодекснинг 302 ва 303-моддаларида кўрсатилган қонунга хилоф ҳаракатлар билан етказилган мулкий зиён тўла ҳажмида қопланади.

Куйидагилар қопланиши лозим бўлади:

1) реабилитация этилган шахс ўзига нисбатан содир этилган қонунга хилоф ҳаракатлар натижасида маҳрум бўлган иш ҳақи ва меҳнатдан топиладиган бошқа даромадлар;

2) пенсия ва нафақалар, башарти уларни тўлаш тўхтатиб қўйилган бўлса;

3) пуллар, пул жамғармалари ва уларга тўланадиган фойзалар, давлат заёми облигациялари ва уларга чиққан ютуқлар, акциялар ва бошқа қимматли қоғозлар, шунингдек суднинг ҳукми, ажримига (қарорига) асосан мусодара қилинган ёхуд давлат фойдасига ўтказилган ашёлар ёхуд бошқа мол-мулкнинг қиймати;

4) суриштирув, дастлабки тергов органлари ёки суд томонидан олинган ва йўқотилган мол-мулк қиймати;

5) суд ҳукмини ижро қилиш чоғида ундирилган жарималар ва суд чиқимлари.

6) юридик ёрдам кўрсатилиши учун шахс томонидан адвокатлар бюросига, ҳайъатига ёки фирмасига тўланган пул, шунингдек унга нисбатан содир этилган қонунга хилоф ҳаракатлар натижасида қилинган бошқа харажатлар. (Иккинчи қисмининг 6-банди *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда*)

Реабилитация этилган шахс вафот этган тақдирда ушбу модданин 1, 3, 4, 5 ва 6-бандларида назарда тутилган зиённи ундириш ҳуқуқига унинг меросхўрлари, 2-бандида назарда тутилган зиённи ундириш ҳуқуқига эса боқувчисини йўқотганлик пенсияси билан таъминланиши лозим бўлганлар жумласига кирувчи оила аъзолари эга бўладилар.

305-модда. Мулкий зиённи қоплаш манбаи

Ушбу Кодекс 304-моддасининг 1,3,4,5 ва 6-бандларида кўрсатилган зиён молия органлари томонидан, 2-бандида кўрсатилган зиён *Ўзбекистон Республикаси* Молия вазирлиги хузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси бўлимлари томонидан давлат бюджети ҳисобидан қопланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 9 сентябрдаги УРҚ-254-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 35–36-сон, 300-модда*)

306-модда. Мулкий зиённи ундириш ҳуқуқи ва унинг миқдори масаласини ҳал қилиш

Ушбу Кодекс 83-моддасида назарда тутилган асосларга кўра чиқарилган оқлов ҳукмида ёки ишни тугатиш ҳақидаги ажримда суд ишни тугатиш тўғрисидаги қарорда эса суриштирувчи, терговчи, прокурор реабилитация этилган шахснинг ўзига етказилган мулкий зиённи ундириб олиш ҳуқуқини эътироф этишлари лозим. Ҳукми, ажрим ёки қарорнинг нухаси реабилитация этилган шахсга топширилади ёки почта орқали юборилади. Айни вақтда унга ҳукм, ажрим ёки қарор устидан шикоят қилиш тартиби, шунингдек мулкий зиённи қоплаш ва бошқа ҳуқуқларини тиклаб олиш тартиби тушунтирилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

Реабилитация этиш тўғрисида қарор чиқарган суд, прокурор, терговчи ёки суриштирувчи реабилитация этилган шахсдан ариза тушган кундан бошлаб бир ойдан кечиктирмасдан зиён миқдорини аниқлайди, зарурат туғилганда бунинг учун молия органларидан ва *Ўзбекистон Республикаси* Молия вазирлиги хузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармаси бўлимларидан ҳисоб-китоб талаб қилиб олади. Иш апелляция ёки кассация тартибида кўриш чоғида суд томонидан тугатилган бўлса, зиён миқдорини ҳукм чиқарган суд аниқлайди. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 9 сентябрдаги УРҚ-254-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 35–36-сон, 300-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

307-модда. Мулкий зиённи қоплаш тартиби

Мулкий зиённинг миқдори ҳисоблаб чиқарилганидан кейин бу зиённи қоплаш учун пул тўловларини амалга ошириш тўғрисида суд ажрим, суриштирувчи, терговчи ёки прокурор қарор чиқаради. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Ажрим ёки қарорнинг нухаси гербли муҳр билан тасдиқланиб, тўловни амалга ошириш лозим бўлган органларга тақдим этиш учун реабилитация этилган шахсга, у вафот этган бўлса, ушбу Кодекснинг 304-моддаси учинчи қисмида кўрсатилган шахсларга берилди ёки юборилди.

308-модда. Тўловни амалга ошириш тўғрисидаги қарор ёки ажрим устидан шикоят қилиш

Суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг пул тўловни амалга ошириш тўғрисидаги қарори устидан манфаатдор шахслар ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда ва мuddатда судга шикоят қилишлари мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Суднинг тўловни амалга ошириш тўғрисидаги ажрими устидан манфаатдор шахслар юқори судга умумий тартибда шикоят қилишлари, прокурор эса протест қиритиши мумкин.

309-модда. Реабилитация этилган шахсга етказилган маънавий зиён оқибатларини бартаф қилиш

Шахс ушлаб турилганлиги, қамалганлиги ёки уй қамоғида турганлиги, лавозимидан четлаштирилганлиги, тиббий муассасага жойлаштирилганлиги ёки ҳукм қилинганлиги тўғрисидаги маълумотлар матбуотда эълон қилинган, радио, телевидение ёки бошқа оммавий ахборот воситалари орқали тарқатилган бўлса, реабилитация этилган шахснинг, у вафот этган бўлса, қариндошларининг, суд, прокурор, терговчининг ва суриштирувчининг талабига қўра тегишли оммавий ахборот воситалари унинг реабилитация этилганлиги тўғрисида бир ой ичда хабар беришлари шарт.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

310-модда. Реабилитация этилган шахснинг бошқа ҳуқуқларини тиклаш

Қонунга хилоф равишда ҳукм қилингани, қонунга хилоф равишда тиббий муассасага жойлаштирилгани, эҳтиёт чораси тариқасида қонунга хилоф равишда қамоққа олингани ёки уй қамоғига жойлаштирилгани, қонунга хилоф равишда ушлаб турилгани туфайли ишдан (лавозимидан) озод қилинган ёки ишда айбланувчи, судланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиниши муносабати билан лавозимидан қонунга хилоф равишда четлаштирилган шахс олдин ишлаган ишга (лавозимига) тикланиши лозим, корхона, муассаса, ташкилот тугатилган ёки қонунда назарда тутилган бошқа асослар уни олдинги ишлаб турган ишга (лавозимига) тиклаш имкониятини бермаган тақдирда унга аввалгисига тенг бошқа иш (лавозим) берилиши лозим.

Реабилитация этилган шахснинг қонунга хилоф равишда эҳтиёт чораси тариқасида қамоқда сақланган ёки уй қамоғида бўлган вақти, жазо ўтаган вақти, лавозимидан четлаштирилганлиги туфайли ишламай юрган вақти, тиббий муассасада сақланган вақти умумий меҳнат стажига ва иктисодиёт бўйича иш стажига қўшилади.

Қонунга хилоф равишда ҳукм этилгани, эҳтиёт чораси тариқасида қамоқда сақлангани ёки уй қамоғига жойлаштирилгани, ушлаб турилгани ёки тиббий муассасага

жойлаштирилгани туфайли ўқув юртидан ҳайдалган шахс илтимосига қўра ўқишга тикланиши шарт. (Биринчи – учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

Қонунга хилоф равишда ҳукм этилгани ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланилгани туфайли уй-жойдан фойдаланиш ҳуқуқидан маҳрум бўлган шахсга илгари у эгаллаб турган уй-жой қайтарилади, башарти уни қайтариб беришининг имкони бўлмаса, ўша аҳоли пунктнинг ўзида аввалгисига тенг қулайликларга эга бўлган уй-жой берилади.

Қонунга хилоф равишда ҳукм қилинганлиги ёки ишда айбланувчи, судланувчи сифатида иштирок этишга жалб қилинганлиги муносабати билан паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилиши тўхтатиб турилган шахсга янги паспорт (ҳаракатланиш ҳужжати) бериш йўли билан паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилиши тикланади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

311-модда. Ҳуқуқларни даъво тартибда тиклаш

Шахснинг меҳнат қилиш, пенсия олиш ва уй-жойдан фойдаланиш ҳуқуқларини тиклаш, шунингдек мол-мулкни қайтариш ёки унинг қийматини тўлаш тўғрисидаги талаби қаноатлантирилган бўлса ёхуд шахс қабул қилинган қарорга рози бўлмаса, у тегишли талаб билан даъво ишини юритиш тартибда судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

312-модда. Талаб қилиш мuddати

Мулкий зиёни қоплаш учун пул товони тўлашни реабилитация этилган шахс ёки ушбу Кодекс 304-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган шахслар бундай тўловларни амалга ошириш ҳақидаги ажрим ёки қарорни олган пайдан эътиборан икки йил мобайнида талаб қилишлари мумкин.

Бошқа ҳуқуқларни тиклашни реабилитация этилган шахс ҳуқуқларини тиклаш тартибини тушунтирувчи билдириш хати олган пайдан эътиборан бир йил мобайнида талаб қилиши мумкин. Узрли сабабларга қўра бу мuddат ўтказиб юборилган ҳолларда у манфаатдор шахснинг аризасига биноан суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки суд томонидан тикланиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

313-модда. Реабилитация этилган ҳарбий хизматчиларнинг мулкий ва бошқа ҳуқуқларини тиклаш

Реабилитация қилинган ҳарбий хизматчиларнинг хизматга оид, пенсия олиш, уй-жойдан фойдаланиш ва бошқа шахсий ҳама мулкий ҳуқуқларини тиклаш ва уларга етказилган мулкий зарарнинг ўрнини қоплаш, маънавий зиён оқибатларини бартаф этиш ушбу бодда белгиланган қоидаларга мувофиқ ва Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, мудофаа вазири, ички ишлар вазири, Давлат хавфсизлик хизмати раиси, Ўзбекистон

Республикаси Президенти давлат хавфсизлик хизмати раиси ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг қўмондони томонидан белгиланадиган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 сентябрдаги УРҚ-564-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 656-модда)

Саққизинчи бўлим. ПРОЦЕССУАЛ МУДДАТЛАР ВА ЧИҚИМЛАР

39-БОБ. ПРОЦЕССУАЛ МУДДАТЛАР

314-модда. Муддатларни ҳисоблаш

Ушбу Кодексда белгиланган муддатлар, шунингдек қонунда назарда тутилган ҳолларда суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан тайинланган муддатлар соатлар, суткалар ва ойлар билан ҳисобланади. Муддатларни ҳисоблашда муддатнинг ўтиши бошланган соат, сутка ҳисобга олинмайди, аммо бу қоида ушлаб туриш, қамоқда сақлаш ёки уй қамоғида ва тиббий муассасада бўлиш муддатларини ҳисоблашга тааллуқли эмас. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Муддатни ҳисоблашда ишдан холи вақт ҳам эътиборга олинади. Муддатлар суткалар билан ҳисобланганда муддат охириги суткада соат 24⁰⁰ да тугайди. Тегишли ҳаракат судда, прокуратурада ёки бошқа давлат муассасасида бажарилиши лозим бўлса, муддат ушбу муассасаларда иш вақти тамом бўлиши билан тугайди.

Ойлар билан ҳисобланадиган муддат охириги ойнинг муддат бошланган кунига тўғри келган санасида тугайди, муддатнинг тугаши тегишли санаси бўлмаган ойда тўғри келса, муддат шу ойнинг сўнги суткасида тамом бўлади. Муддатнинг тугаши ишдан холи кунга (дам олиш, байрам кунига) тўғри келса, муддат шундан кейинги биринчи иш кунисида тугайди, ушлаб туриш, қамоқда сақлаш ёки уй қамоғида ва тиббий муассасада бўлиш муддатини ҳисоблаш ҳоллари бундан мустасно. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

315-модда. Процессуал мажбурлов чоралари қўлланганда муддатларни ҳисоблаш

Шахсни ушлаб туриш, қамоқда сақлаш ёки уй қамоғи ва тиббий муассасага жойлаштиришда муддат ушбу чоралар амалда қўлланилган пайтдан бошлаб ҳисобланади. Ушбу Кодекснинг тегишинча 226, 245 ва 268-моддаларида кўрсатилган муддат ўтган, шахс дарҳол озод қилиниши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Шикоят, илтимоснома ёки бошқа ҳужжат муддат тугагунга қадар уни қабул қилишга ваколатли шахсга топширилган ёхуд хабар қилинган бўлса, муддатга риоя этилган деб ҳисобланади. Шикоят, илтимоснома ёки бошқа ҳужжат муддат тугагунга қадар почтага топширилган

бўлса, қамоқда сақланаётган ёхуд тиббий муассасадаги шахслар учун эса дастлабки қамоқ ёки тиббий муассаса маъмуриятига топширилган бўлса, муддат ўтган деб ҳисобланмайди.

316-модда. Муддатни узайтириш

Ушбу Кодексда белгиланган муддатлар унда назарда тутилган ҳоллардагина узайтирилиши мумкин.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан муайян ҳаракатни бажариш учун белгиланган муддат процесснинг манфаатдор иштирокчиси қилган илтимосга биноан муддатни белгиланган суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан узайтирилиши мумкин.

317-модда. Муддатни тиклаш

Узрли сабабларга кўра ўтказиб юборилган муддат иш юритаётган суриштирувчи, терговчи, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан тикланиши лозим. Ўтказиб юборилган муддатни тиклаш қақидеги илтимосномани қаноатлантириш ёки рад этиш хусусида суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради. Муддатни тиклашнинг рад этилиши устидан умумий тартибда шикоят қилиниши ва протест билдирилиши мумкин.

Белгиланган муддат ўтказиб юборилгандан сўнг шикоят қилинганда ажрим ёки қарорнинг ижроси манфаатдор процесс иштирокчисининг илтимосига биноан, ўтказиб юборилган муддатни тиклаш ҳақидаги масала ҳал қилинганга қадар тўхтатиб турилиши мумкин.

40-БОБ. ПРОЦЕССУАЛ ЧИҚИМЛАР ВА УЛАРНИ ҚОПЛАШ

318-модда. Процессуал чиқимлар

Процессуал чиқимлар:

1) жабрланувчиларга ва уларнинг вакилларига, гувоҳларга, экспертларга, мутахассисларга, таржимонларга, ҳолисларга уларнинг процессуал ҳаракатлар ўтказиладиган жойга келиб кетиш, турар жойни ижарага олиш харажатларини қоплаш учун, шунингдек суткалик харажат пули тариқасида бериладиган суммадан;

2) доимий иш ҳақи олмайдиган жабрланувчиларга ва уларнинг вакилларига, гувоҳларга, ҳолисларга уларни одатдаги машғулотида чалғитганлик учун туланадиган суммадан;

3) экспертларга, таржимонларга, мутахассисларга улар суриштирув, дастлабки тергов ёки судда ўз вазифаларини бажарганлиги учун туланадиган ҳақдан, ана шу вазифалар хизмат топшириги тартибиде бажарилган ҳоллар бундан мустасно;

4) ушбу Кодекснинг 50-моддасига мувофиқ судланувчи тўловдан озод қилинган тақдирда юридик ёрдам кўрсатганлик учун ҳимоячига туланадиган ҳақдан;

5) ашёвий далилларни сақлаш ва жўнатиш билан боғлиқ харажатлар суммасидан;

6) экспертиза муассасаларида экспертиза ўтказиш учун сарфланган суммадан;

7) шахсларни ушлаш, мажбурий келтириш ва қидириш учун қилинган харажатлардан;

7¹) суриштирув, дастлабки тергов ёки суд мажлисини видеоконференцалоқадан фойдаланган ҳолда ўтказиш чоғида қилинган харажатлардан; (7¹-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

8) жиноят ишини юритишда қилинган бошқа харажатлардан иборат бўлади.

Ушбу модданинг 1, 2, 3, 4 ва 7¹-бандларида кўрсатилган суммалар суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажримиغا мувофиқ бюджет маблағлари ҳисобидан тўланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

319-модда. Ўртача иш ҳақининг сақланиши

Гувоҳ тариқасида, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари, эксперт, мутахассис, таржимон, ҳолис, жамоат айбловчиси ва жамоат ҳимоячиси тариқасида қақриладиган шахснинг суриштирувчига, терговчига, прокурорга ёки судга қақриланлиги билан боғлиқ буткул вақт учун уларнинг иш чойида ўртача иш ҳақи сақлаб қолинади.

320-модда. Процессуал чиқимларни ундириш

Процессуал чиқимлар, ушбу модданинг олтинчи, еттинчи ва саккизинчи қисмларида назарда тутилганидан ташқари ҳолларда, маҳкумлардан ундирилади ёки давлат ҳисобига ўтказилади

Суд процессуал чиқимларни, таржимонга тўланган суммадан ташқари, маҳкумдан ундиришга ҳақли. Процессуал чиқимлар жазодан озод қилинган маҳкум, шунингдек жазо тайинланмаган маҳкум зиммасига юклатилиши мумкин.

Суд бир неча судланувчини айбли деб топган тақдирда, уларнинг ҳар бирини қанча миқдорда процессуал чиқимларни ундириш лозимлигини белгилайди. Бу ҳолда суд айбнинг оғир ёки енгиллигини, жиноят учун жавобгарлик даражаси ва маҳкумларнинг мулкӣ аҳволини инобатга олади.

Судланувчи оқланган ёки ушбу Кодекснинг 83-моддасига мувофиқ иш тугатилган тақдирда процессуал чиқимлар давлат ҳисобига ўтказилади. Судланувчи бири айблов буйича оқланган, бошқа айблов буйича зса айбли деб топилган бўлса, суд у айбли деб топилган айблов билан боғлиқ процессуал чиқимларни тўлашни унинг зиммасига юклайди.

Процессуал чиқимлар ундирилиши лозим бўлган шахснинг тўловга моддий имконияти бўлмаган тақдирда чиқимлар давлат ҳисобига ўтказилади. Маҳкумнинг процессуал чиқимни тўлаши унинг қарамоғида бўлганларнинг моддий аҳволига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлса, суд маҳкумни процессуал чиқимларнинг ҳаммасини ёхуд бир қисмини тўлашдан озод этишга ҳақлидир. Маҳкум ҳуқуқий ёрдам учун тўловдан озод этилган тақдирда адвокат меҳнатига ҳақ тўлаш билан боғлиқ процессуал чиқимлар, шунингдек таржимонга бериладиган пуллар давлат ҳисобидан тўланади.

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ёки судга қонунда белгиланган тартибда қақриланган процессуал чиқимларнинг узриси сабабларга кўра келмаслиги оқибатида ишнинг судда кўрилишини ёхуд тергов ҳаракатлари ўтказишни кечиктириш билан боғлиқ процессуал чиқимлар ана шу келмаган шахдан ундирилади.

Моддий жавобгарлик: адвокат узриси сабабларга кўра келмаган учун тегишли адвокатлар бюросига, ҳайъатига ёки фирмасига, жамоат айбловчиси ёки жамоат ҳимоячиси узриси сабабларга кўра келмаган учун тегишли жамоат бирлашмаси ёхуд жамоага юклатилиши мумкин. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда*)

Суд вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишлар юзасидан процессуал чиқимларни тўлашни вояга етмаганнинг ҳулқ-атвори устидан тегишли назорат йўқлигида айби бўлган тақдирда вояга етмаган маҳкумнинг ота-онасига ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларга юклаши мумкин.

Жабрланувчининг шикояти буйича кўзғатилган иш юзасидан судланувчи оқланган тақдирда суд процессуал чиқимларни иш юритилишига сабаб бўлган шикоятни берган шахдан тўлиқ ёки қисман ундиришга ҳақлидир.

МАХСУС ҚИСМ

Тўққизинчи бўлим. ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШ

40¹-БОБ. ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШНИНГ УМУМЙ ШАРТЛАРИ*

320¹-модда. Ишни судга қадар юритишнинг шакллари

Ишни судга қадар юритиш жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотлар қабул қилинган пайтдан бошланади ҳамда терговга қадар текширувни ва жиноят ишини тергов қилишни ўз ичига олади.

320²-модда. Терговга қадар текширув

Терговга қадар текширув жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни текшириш, уларни кўриб чиқиш натижаси юзасидан қарор қабул қилишга доир тадбирларни, шунингдек иш учун аҳамиятли бўлиши мумкин бўлган жиноят излари, нарсалар ва ҳужжатларни мустаҳкамлаш ва сақлашга доир чораларни ўз ичига олади.

Терговга қадар текширув мазкур Кодекснинг 39¹-моддасида кўрсатилган органлар томонидан ушбу Кодекснинг 41-бобида белгиланган қоидаларга мувофиқ амалга оширилади.

Терговга қадар текширув суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан ҳам олиб борилиши мумкин.

* 40¹-боб *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*

320³-модда. Жиноят ишини тергов қилиш

Жиноят ишини тергов қилиш суриштирув ёки дастлабки тергов шаклида амалга оширилади.

Дастлабки тергов ушбу Кодекснинг 345-моддаси иккинчи – еттинчи қисмларида назарда тутилган жиноят ишлари бўйича, шунингдек ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда ўтказилади.

Суриштирув ушбу Кодекснинг 381³-моддаси биринчи – учинчи қисмларида назарда тутилган жиноят ишлари бўйича ўтказилади.

Тергов суриштирув шаклида ўтказиладиган жиноят ишлари терговнинг ҳар томонлама, ҳолисона ва тўла ўтказилишини таъминлаш мақсадида ушбу Кодекснинг 381³-моддасига мувофиқ прокурорнинг асосланган қарорига кўра дастлабки тергов олиб бориш учун топширилиши мумкин.

41-БОБ. ЖИНОЯТ ИШINI ҚЎЗГАТИШ**321-модда. Жиноят ишини қўзғатиш мажбурияти**

Суриштирувчи, терговчи, прокурор ва терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси ўз ваколатлари доирасида жиноят содир этилганлиги тўғрисида сабаб ва етарли асослар мавжуд бўлган барча ҳолларда жиноят ишини қўзғатиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ–335-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

322-модда. Жиноят ишини қўзғатиш сабаблари ва асослари

Жиноят ишини қўзғатиш учун:

- 1) шахсларнинг аризалари;
 - 2) корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслар берган хабарлар;
 - 3) оммавий ахборот воситалари берган хабарлар;
 - 4) жиноят содир этилганлигини кўрсатувчи маълумотлар ва изланиш суриштирувчи, терговчи, прокурор, шунингдек терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органнинг бевосита ўзи аниқлаши; *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*
 - 5) айбини бўйнига олиш ҳақидаги арыз сабаб бўлади.
- Жиноят белгилари мавжудлигини кўрсатувчи маълумотлар жиноят ишини қўзғатиш учун асос бўлади.

323-модда. Жиноят ишини аноним хабарларга асосан қўзғатишга йўл қўйилмаслиги

Жиноят ҳақидаги имзосиз, қалбаки имзоли ёки уйдирма шахс номидан ёзилган хат, ариза ёки бошқа аноним хабарлар жиноят ишини қўзғатиш учун сабаб бўла олмайди.

324-модда. Шахсларнинг аризалари

Шахсларнинг жиноят тўғрисидаги аризалари ёзма ёки оғзаки бўлиши мумкин. Ёзма ариза арыз қилувчи шахс томонидан имзоланган бўлиши лозим.

Оғзаки ариза баённомада қайд этилади. Баённомада арыз қилувчи, унинг яшаш ва ишлаш жойи, шунингдек шахсий ҳужжатлари тўғрисидаги маълумотлар акс эттирилиши лозим. Башарти арыз қилувчи ҳужжат курсата олмаса, унинг шахси тўғрисидаги маълумотларни бошқа йўللار билан текшириш чораси қўрилиши керак.

Арыз қилувчи жиноят тўғрисида била туриб ёлгон хабар берганлик учун жиноий жавобгарликка тортилиши ҳақида огоҳлантирилади ва бу хусусда баённомада қайд қилиниб, унинг имзоси билан тасдиқланади. Сўнгра баённомада жиноят содир этиш ҳолатлари хусусидаги маълумотлар арыз қилувчи номидан, илоҳи борица сўзма-сўз акс эттирилади. Баённомани арыз қилувчи ва аризани қабул қилган мансабдор шахс имзолайди.

Жиноят ишини қўзғатишга ушбу Кодекснинг 113-моддасида назарда тутилган айбини бўйнига олиш тўғрисидаги арыз сабаб бўлса, била туриб ёлгон хабар берганлик учун жиноий жавобгарликка тортилиши тўғрисида огоҳлантирилмаслигини мустасно этганда, унга шахсларнинг аризаларини қабул қилиш ва расмийлаштириш тўғрисидаги ушбу моддада назарда тутилган барча қоидалар тааллуқлидир.

325-модда. Жабрланувчининг шикоятига асосан жиноят иши қўзғатиш

Жиноят кодекси 105-моддасининг биринчи қисмида, 109-моддасида, 110-моддасининг биринчи қисмида, 111-моддасида, 118-моддасининг биринчи қисмида, 119-моддасининг биринчи қисмида, 121-моддасининг биринчи қисмида, 136-моддасида, 139-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 140-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 141¹-моддасининг биринчи қисмида, 149-моддасида назарда тутилган жиноятлар тўғрисидаги жиноят ишлари айбдорни жавобгарликка тортишни сўраб жабрланувчи берган шикоят аризаси асосидагина қўзғатилади. Жабрланувчи ночор аҳволда бўлганлиги, айбланувчига қарам бўлганлиги туфайли ёки бошқа сабабларга кўра ўз ҳуқуқини ва қонуний манфаатларини ўзи ҳимоя қила олмайдиган алоҳида ҳолларда прокурор жабрланувчининг шикоятисиз ҳам жиноят ишини қўзғатиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 5 январдаги УРҚ–317-сонли ва 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 1-сон, 3-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда)*

Жиноят кодексининг 167, 170, 172, 173-моддаларида назарда тутилган ва устав фондида давлат улуши бўлмаган юридик шахсга нисбатан унинг ҳодими томонидан содир этилган жиноятлар тўғрисидаги жиноят ишлари фақат мазкур юридик шахс раҳбарининг, мулкдорининг ёки ваколатли бошқарув органининг аризасига кўра қўзғатилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ–345-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)*

326-модда. Корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслар берган хабарлар

Корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслар жиноят тўғрисида

берган хабарлар хизмат хати ёки тасдиқланган телефонграмма, телеграмма ёхуд радиogramма шаклида бўлиши лозим. Хабар юборувчи содир этилган жиноятга оид ҳолатларни тасдиқловчи ўз ихтиёридаги ҳужжатларни хабарга илова қилиб юбориши мумкин.

327-модда. Оммавий ахборот воситалари берган хабарлар

Муайян жиноят тўғрисида матбуот, радио ва телевидение, ҳужжатли кинофильмлардаги, шунингдек оммавий ахборот воситаларига йўлланган, лекин эълон қилинмаган хатлардаги хабарлар жиноят ишини кўзғатишга сабаб бўлади.

Жиноят тўғрисидаги хабарни эълон қилган ёки тегишли жойларга юборган оммавий ахборот воситалари, шунингдек бу хабар муаллифлари суриштирувни, терговчи, прокурор ёки суднинг талабига асосан ўз ихтиёрларида бўлган ҳужжатларни ва хабарни тасдиқловчи бошқа материалларни тақдим қилишлари шарт.

328-модда. Жиноят ишини кўзғатиш ваколатига эга бўлган органлар ёки мансабдор шахс томонидан жиноятга оид маълумотларнинг бевосита аниқланиши

Жиноят содир этилганлигини кўрсатувчи маълумотларнинг бевосита аниқланиши қуйидаги ҳолларда жиноят ишини кўзғатишга сабаб бўлиши мумкин:

1) терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси маъмурий вазифани амалга ошираётганида жиноятга оид маълумотларни аниқлаганида; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

2) суриштирувчи, терговчи бошқа жиноятга доир иш бўйича дастлабки тергов юритиш чоғида жиноятга оид маълумотларни олганида; (2-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

3) прокурор қонунларнинг бажарилиши устидан назорат қилиш пайтида ёки бошқа жиноятга доир иш бўйича дастлабки тергов олиб бориш чоғида жиноятга оид маълумотларни олганида;

4) (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

5) (5-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

329-модда. Жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотларни кўриб чиқиш тартиби

Жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотлар рўйхатга олиниши ва дарҳол, жиноят ишини кўзғатиш учун сабаб қонунийлигини ва асослар етарли эканлигини текшириш зарурати бўлган тақдирда эса, ўн суткадан кечикмасдан ҳал қилиниши лозим. Ушбу муддат жиноятга оид аризалар, хабарлар ва бошқа маълумотлар олинган пайдан бошлаб ҳамда то ишни кўзғатиш ёки кўзғатишни

рад қилиш тўғрисида қарор чиқарилгунига қадар ёхуд терговга қадар текширув материаллари ушбу Кодекснинг 587-моддасига мувофиқ прокурорга юборилгунига қадар бўлган вақтни ўз ичига олади.

Ушбу модда биринчи қисмида кўрсатилган муддат ичида терговга қадар текширув ўтказилиб, унинг давомида қўшимча ҳужжатлар, тушунтиришлар талаб қилиб олиш, шунингдек шахсни ушлаб туриш, ушбу Кодекс 162-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ шахсий тинтув ва олиб қўйиш ходиса содир бўлган жойни кўздан кечириш, экспертиза ўтказиш, тафтиш тайинлаш, тезкор-қидирув тадбирларини ўтказиш ҳақида топшириқлар бериш мумкин. Терговга қадар текширув вақтида бошқа тергов ҳаракатларини ўтказиш ман қилинади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли ва 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2017 йил, 1-сон, 1-модда*)

Алоҳида ҳолларда, терговга қадар текширув муддати қуйидаги ҳолатлардан бири мавжуд бўлган тақдирда, суриштирувчи, терговчи ёки терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг асослангандир қарорига кўра прокурор томонидан бир ойгача узайтирилиши мумкин:

1) ўтказиш учун кўп вақт талаб қиладиган экспертиза, хизмат текшируви, тафтиш ёки бошқа текширув тайинланган бўлса; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда*)

2) олий жойларда бўлган ёки қақирувга биноан ҳозир бўлишдан бўйин товлаётган шахслардан тушунтиришлар талаб қилиб олиш зарур бўлса;

3) янги ҳолатлар аниқланиб, уларни қўшимча тарзда текширмасдан туриб қарор қабул қилишнинг имкони бўлмаса;

4) етказилган моддий зарарнинг ўрнини ихтиёрий равишда қоплаш ва (ёки) жиноят оқибатларини бартараф этиш учун Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси Маъсус қисмининг тегишли моддасида белгиланган муддат ўтмаган бўлса. (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 21 декабрдаги УРҚ-237-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 552-модда, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

330-модда. Жиноятга оид маълумотларни кўриб чиқиш натижасида қабул қилинадиган қарорлар

Жиноятга оид маълумотлар олинган ёки бундай маълумотлар бевосита аниқланган ҳар бир ҳолда қуйидаги қарорлардан бири қабул қилинади: (биринчи хатбоши *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

- 1) жиноят ишини кўзғатиш ҳақида;
- 2) ишни кўзғатишни рад қилиш ҳақида;
- 3) ариза ёки хабарни терговга тегишлилигига қараб юбориш ҳақида.

331-модда. Жиноят ишини қўзғатиш тартиби

Ушбу Кодекснинг 322-моддасида назарда тутилган сабаб ва асослар мавжуд бўлган тақдирда жиноят ишини қўзғатиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи, прокурор, шунингдек терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси қарор чиқаради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Қарорда: ишни қўзғатиш сабаблари ва асослари; Жиноят кодексининг жиноят иши қўзғатилган жиноятни назарда тутувчи моддаси; бундан буён ишни йўритувига олувчи мансабдор шахс кўрсатилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)*

Жиноят ишини қўзғатиш тўғрисидаги қарорнинг қўчирма нусхаси ушбу ишнинг тергов қилиниши устидан назоратни амалга ошириши лозим бўлган прокурорга юборилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Иш қўзғатилгандан кейин узоққа қўзилган жиноятларнинг олдини олиш ва жиноятлар такрорланишига йўл қўймай, шунингдек иш учун аҳамияти бўлиши эҳтимол тутилган жиноят излари, нарсалар ва ҳужжатларни мустаҳкамлаш ва қўриқлаш юзасидан дарҳол чоралар кўриш лозим.

Тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлган фактлар бўйича тадбиркорлик субъектига нисбатан жиноят ишини қўзғатишга фақат Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорларининг розилиги билан ёхуд Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосарининг розилиги билан йўл қўйилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

332-модда. Жиноят ишларини бирлаштириш ва ажратиш

Битта тергов ёки суд иш юритувига фақат бир неча шахсининг бир ёки бир неча жиноятни биргалашиб содир этганида айбланишига доир ишлар ёхуд бир шахснинг бир неча жиноятни содир этганида айбланишига доир ишлар бирлаштирилиши мумкин.

Бир ёки бир неча жиноятни биргалашиб содир этишда айбланаётган шахсларга нисбатан ишни ажратишга, башарти бу иш ҳолатлари бўйича зарур бўлиб қолса ҳамда бундай ажратиш суриштирувнинг, дастлабки терговнинг ва суд томонидан ишни кўриб чиқишнинг тўлиқ ва ҳолисона бўлишига таъсир қилмаса, йўл қўйилади.

Тергов қилинаётган жиноят иши билан боғлиқ бўлмаган янги жиноят аниқланган тақдирда, жиноят ишининг мазкур ҳолатга доир қисми жиноят иши қўзғатилган ҳолда алоҳида иш юритувга ажратилади.

Ишларни бирлаштириш ва ажратиш суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими билан амалга оширилади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги*

УРҚ-123-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50-51-сон, 502-модда)

333-модда. Жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш

Ушбу Кодекс 83-моддасининг 1 ва 2-бандларида ҳамда 84-моддаси биринчи қисмининг 1, 3–8-бандларида назарда тутилган ҳолатлар аниқланган тақдирда, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки прокурор жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисида қарор чиқаради, жиноят содир этилганлиги тўғрисида хабар берган фуқаро, корхона, муассаса, ташкилот, жамоат бирлашмаси ёки мансабдор шахс бу ҳақда хабардор қилинади. Бунда уларга қарор устидан шикоят қилиш ҳуқуқи ва тартиби тўшунтирилиши лозим. Жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги қарорнинг қўчирма нусхаси прокурорга юборилади.

Ушбу Кодекс 84-моддаси биринчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган ҳолат суриштирувчи, терговчи ёки прокурор томонидан аниқланган тақдирда, жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш ушбу Кодекснинг 63-бобида назарда тутилган қоидаларга биноан суд томонидан амалга оширилади.

Ушбу Кодекс 84-моддаси биринчи қисмининг 1, 2, 3-бандларида назарда тутилган асосларга қўра жиноят иши қўзғатишни рад этишга, агар узага масаладан жиноят иши қўзғатишни рад этиш тўғрисидаги масала қўйилмаётган шахс ёки вафот этган шахсининг яқин қариндошлари бунга эътироз билдирса, йўл қўйилмайди.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси томонидан ушбу Кодекс 84-моддаси биринчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган ҳолат аниқланган тақдирда, жиноятга оид ариза, хабар ва бошқа маълумотлар дарҳол прокурорга юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

334-модда. Маъмурий, интизомий ва бошқа ҳуқуқ-бузарликлар тўғрисидаги хабарлар бўйича кўриладиган чоралар

Келиб тушган хабарда жиноят ҳақида эмас, балки маъмурий, интизомий ёки бошқа ҳуқуқбузарлик ёхуд ахлоқ нормалари бузилганлиги ҳақида маълумот бўлса, терговга қадар текширувни амалга оширувчи органининг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчи ёки прокурор жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш билан бир пайтда хабарни ҳуқуқни бузган шахсга нисбатан маъмурий, интизомий жавобгарлик ёки жамоат таъсир чоралари қўллаш учун ҳуқуқни бузган шахс ишлайдиган ёки ўқийдиган жой маъмуриятига, унинг турар жойидаги жамоага, жамоат бирлашмасига ёки вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияга, тегишли ваколатларга эга бўлган давлат органи ёки мансабдор шахсга юборади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 37-сон, 978-модда)*

Келиб тушган хабарда фуқароларнинг сиёсий, меҳнат, уй-жой, оилавий ёки бошқа ҳуқуқлари бузилганлиги, шунингдек хорхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва жамоат бирлашмаларининг фуқаровий суд ишларини юритиш тартибда қўриқланиданган қонуний манфаатлари бузилганлиги кўзга ташланса, унда ишни кўзғатишни рад қилиш билан бир вақтда манфаатдор шахсларга судга мурожаат қилиш ҳуқуқлари ва тартиби тушунтирилиши лозим. Башарти улар маълум сабабларга кўра, суд орқали ўзларини ҳимоя қилишни сураш имкониятига эга бўлмасалар, прокурор бундай шахсларни ҳимоя қилиб, судга ариза билан мурожаат этишга ҳақлидир.

335-модда. Жиноят тўғрисидаги аризани (хабарни) терговга тегишлилигига қараб юбориш

Аризани (хабарни) терговга тегишлилигига қараб юборишга ушбу туман (шаҳар) ҳудудидан ташқарида содир этилган жиноят ҳақида хабар берилган ва жиноят ишини кўзғатиш масаласини ҳал қилиш учун текшириш ҳаракатларини жиноят содир этилган туманда (шаҳарда) ўтказиш зарур бўлган ҳоллардагина йўл қўйилади.

336-модда. Жиноят ишини иш кўзғатилганидан кейин юбориш

Жиноят ишини кўзғатиш тўғрисида қарор чиқарилганидан кейин:

1) прокурор ишни ушбу Кодекснинг 345 ва 381²-моддаларига мувофиқ дастлабки тергов ёки суриштирув органига юборади ёхуд ўзи дастлабки тергов ёки суриштирув юритишга киришади;

2) терговчи дастлабки терговни юритишга киришади ва бу ҳақда дарҳол прокурорни хабардор қилади ёки прокурорнинг розилиги билан жиноят ишини ушбу Кодекснинг 345-моддасида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра бошқа дастлабки тергов органига еки ушбу Кодекснинг 381²-моддасида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра суриштирув органига юборади;

3) суриштирувчи суриштирув юритишга киришади ва бу ҳақда дарҳол прокурорни хабардор қилади ёки прокурорнинг розилиги билан жиноят ишини ушбу Кодекснинг 381²-моддасида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра бошқа суриштирув органига ёки ушбу Кодекснинг 345-моддасида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра дастлабки тергов органига юборади;

4) терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган бошлиғи жиноят ишини ушбу Кодекснинг 345 ва 381²-моддаларида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра дастлабки тергов ёки суриштирув органига ўтказиш учун дарҳол прокурорга юборади. Жиноят ишининг тергови терговга қадар текширувни амалга оширган органнинг суриштирувига ёки дастлабки терговга тегишли бўлган тақдирда, жиноят иши прокурорни дарҳол хабардор қилган ҳолда суриштирувни ёки дастлабки терговни амалга ошириш учун қабул қилиниши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

337-модда. Жиноят ишини кўзғатишнинг қонуний-лиги устидан прокурор назорати

Жиноят ишини кўзғатишнинг қонунийлиги устидан назорат олиб бораётган прокурор:

1) жиноят ишини кўзғатиш тўғрисидаги қарорни бекор қилишга ва иш кўзғатишни рад қилишга; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

2) жиноят ишини кўзғатишнинг рад қилиш тўғрисидаги қарорни бекор қилишга ва айни вақтда иш кўзғатишга ҳақлидир. (2-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

3) (3-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

338-модда. Жиноят иши кўзғатиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилиш

Прокурорнинг жиноят иши кўзғатиш тўғрисидаги қарори устидан юқори турувчи прокурорга шикоят қилиниши мумкин. Иш кўзғатиш тўғрисидаги қарорнинг прокурор томонидан бекор қилиниши устидан ҳам худди шундай тартибда шикоят қилиниши мумкин.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг, суриштирувчининг, терговчининг иш кўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги қарори устидан прокурорга, прокурорнинг иш кўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги қарори устидан юқори турувчи прокурорга, суднинг ажрим иши устидан эса юқори судга шикоят қилиниши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

42-боб. (Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

43-БОБ. ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВНИНГ УМУМИЙ ШАРТЛАРИ

344-модда. Дастлабки терговни олиб боришга ваколатли мансабдор шахслар

Дастлабки терговни прокуратура, ички ишлар органлари ва давлат хавфсизлик хизмати терговчилари олиб боради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сан, 47-модда)*

Дастлабки терговни прокурорлар ҳам олиб боришлари мумкин.

345-модда. Жиноят ишининг терговга тегишлилиги

Ушбу модданинг иккинчи–еттинчи қисмларида назарда тутилган жиноят ишлари бўйича дастлабки тергов ўтказилиши шарт.

Жиноят кодексининг 97 – 103¹, 108, 116, 132, 137, 141 – 149, 175-моддаларида, 177-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида, 180 – 181¹-моддаларида, 184-моддаси учинчи қисмида, 184¹-моддасида, 186-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 192¹ – 192¹¹, 197¹, 205 – 215, 218 – 222, 229⁴, 230 – 230¹, 231-моддаларида, 232-моддаси иккинчи қисмида, 232¹ – 236, 241¹ – 242, 265-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича, шунингдек қонунда кўрсатилган айрим тоифадаги мансабдор шахсларнинг жиноятларига доир ишлар бўйича дастлабки тергов прокуратура органларининг терговчилари томонидан амалга оширилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли, 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-754-сонли ва 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон; 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)

Жиноят кодексининг 279–302-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича, шунингдек ҳарбий хизматчилар томонидан содир этилган жиноятларга доир ишлар бўйича дастлабки тергов ҳарбий прокуратура терговчилари томонидан олиб борилади.

Жиноят кодексининг 150–163, 182, 223, 246-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича дастлабки тергов давлат хавфсизлик хизмати терговчилари томонидан олиб борилади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда)

Жиноят кодексининг 104-моддасида, 105-моддаси иккинчи қисмида, 106, 107-моддаларида, 110-моддаси иккинчи қисмида, 113-моддаси учинчи – бешинчи қисмларида, 114-моддаси учинчи қисмида, 115¹-моддасида, 117-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 118, 119-моддаларида, 121-моддаси иккинчи қисмида, 124-моддасида, 127-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 127¹-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 128-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 129-моддаси иккинчи қисмида, 131-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида, 133-моддаси иккинчи қисмида, 133¹, 134, 135-моддаларида, 138-моддаси иккинчи қисмида, 164 – 166-моддаларида, 168-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 169-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 171-моддаси учинчи қисмида, 173-моддаси учинчи қисмида, 176-моддасида, 186¹-моддасида, 186¹-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 193 – 197, 198 – 204, 216-моддаларида, 216¹-моддасининг иккинчи қисмида, 217-моддасида, 225-моддаси учинчи қисмида, 226-моддаси иккинчи қисмида, 228-моддаси иккинчи қисмида, 229⁴, 243, 244, 244¹-моддаларида, 244⁴-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 245, 247, 248-моддаларида, 248¹-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 249, 250-моддаларида, 250¹-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 251 – 255¹-моддаларида, 255⁴-моддаси иккинчи – тўртинчи қисмларида, 256 – 258-моддаларида, 259-моддаси иккинчи қисмида, 260-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 260¹-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 262-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 263-моддасида, 263¹-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 264-моддасида, 266-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 267-моддасида, 268-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 269-моддаси иккинчи

ва учинчи қисмларида, 270-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 271, 273-моддаларида, 274-моддаси иккинчи қисмида, 275-моддасида, 276-моддаси иккинчи қисмида, 277-моддаси учинчи қисмида, 278-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 278¹-моддаси иккинчи қисмида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича, шунингдек воғма етмаганлар содир этган жиноятларга доир барча ишлар бўйича (қасддан одам ўлдириш билан боғлиқ бўлган жиноятлар бундан мустасно) дастлабки тергов ички ишлар органларининг терговчилари томонидан амалга оширилади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли, 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли ва 2022 йил 23 июлдаги УРҚ-780-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон; 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон; 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон)

Жиноят кодексининг 130-моддаси учинчи қисмида, 167-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида, 178, 186¹, 188, 188¹, 244¹, 244²-моддаларида назарда тутилган жиноятлар тўғрисидаги ишлар бўйича дастлабки тергов иш қўзғатган дастлабки тергов органи томонидан амалга оширилади. Терговга қадар текширувни амалга ошираётган орган ёки суриштирув органи томонидан ушбу қисмда назарда тутилган жиноятлар бўйича иш қўзғатилган тақдирда, иш бўйича терговни амалга оширувчи дастлабки тергов органи прокурор томонидан белгиланади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

Жиноят кодексининг 237–241-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича дастлабки тергов ушбу иш қўзғатилишига сабаб бўлган жиноят қайси органнинг терговига тегишли бўлса, уша орган томонидан олиб борилади.

Агар терговни олиб боришда бошқа дастлабки тергов органи терговига тегишли янги жиноят аниқланса, ишни юриётган дастлабки тергов органи фақат тегишли прокурорнинг розилиги билан терговни тўлиқ ҳажмда тамомлаши мумкин.

Агар терговни олиб боришда суриштирув органига тегишли бўлган ва тергов қилинаётган жиноят иши билан боғлиқ бўлмаган янги жиноят аниқланса, жиноят ишини ажратиш ва бошқаларга ўтказиш ушбу Кодекснинг 332 ва 381²-моддаларига мувофиқ амалга оширилади. Бунда агар мазкур янги жиноят ушбу Кодекс 381¹-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган жиноятлар туркумига кирса, ажратилган жиноят иши бўйича суриштирувни амалга ошириш прокурор томонидан суриштирувчига топширилади.

Тўрли дастлабки тергов органлари терговига тегишли жиноят ишлари битта иш юритувига бирлаштирилганда, прокурор терговни олиб боришни оғирроқ жиноят тўғрисидаги жиноят ишининг тергови қайси органга тегишли бўлса, шу органга, жиноятларнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражаси тенг бўлганда эса, жиноят ишини узоқроқ мuddат давомида тергов қилаётган органга топширади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, унинг ўрин-босарлари ёки Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорлари, шунингдек

уларга тенглаштирилган прокурорлар терговнинг ҳар томонлама, тўлиқ ва ҳолисона олиб борилишини таъминлаш мақсадида жиноят ишини, терговга тегишлилик қоидаларидан қатъи назар, қуйидаги ҳолларда асосланган раҳбарнинг қарорига биноан бир дастлабки тергов органидан бошқасига ўтказишга ҳақли: *(ун биринчи қисмининг биринчи хатбошииси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675 сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

1) агар жиноят ишининг тергови тегишли бўлган орган жиноятни ҳисобга олишдан илгари яширган бўлса;

2) агар жиноят ишининг тергови тегишли бўлган органининг раҳбари ёки раҳбарнинг яқин қариндоши иш юзасидан жабрланувчи, гумон қилинувчи ёхуд айбланувчи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгар деб топилган бўлса;

3) айбсизлиги аён бўлган шахс айбланувчи тариқасида жалб этилганда ёки қamoққа олиш ёки уй қamoғи тартибдаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида олдиндан била туриб қонунга хилоф равишда илтимоснома кўзғатилганда;

4) дастлабки терговни олиб боришда қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки кадр-қимматни камситувчи муомала турлари қўлланилганда;

5) терговнинг натижаларига ва иш бўйича қонуний қарор қабул қилинишига салбий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган тарзда ушбу Кодекс талаблари бузилганда.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 сентябрдаги УРҚ-181-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2008 йил, 39-сон, 390-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

346-модда. Ҳудудий жиҳатдан терговга тегишлилик

Жиноят қаерда содир этилган бўлса, жиноят иши уша туман (шаҳар) терговчисининг терговига тегишли бўлади.

Дастлабки тергов, башарти иш ҳолатларини анча тез, пухта, тўла, ҳолисона, ҳар томонлама текширишга ёрдам берса, иш кўзғатилган жойда ёки гумон қилинувчи ёхуд айбланувчи ёки гувоҳларнинг кўпчилиги турган ёрда ўтказилиши ҳам мумкин.

Юқори турувчи прокурор ёки юқори тергов бўлинимаси бошлигининг фармойишига асосан дастлабки тергов ҳудудий жиҳатдан терговга тегишлилик қоидаларига риоя қилинмаган ҳолда олиб борилиши ҳам мумкин.

347-модда. Терговчининг топшириқларини бажариш

Ҳар бир терговчи ўз юритувида бўлган жиноят иши бўйича Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида исталган жойда бирор тергов ҳаракатини шахсан ўзи бажаришга ёхуд уни ўтказишни бошқа терговчига ёки суриштирувчига топширишга ҳақлидир.

Терговчининг топшириғида ижро этувчи учун мажбурий бўлган ижро муддати кўрсатилади. Терговчининг топшириғини бу муддат ичида ижро этишнинг иложи бўлмаса, топшириқ олган шахс топшириқ берган терговчига топшириқ қачон бажарилши мумкинлиги тўғрисида ёзма равишда, телеграмма ёки телефонограмма орқали хабар қилади ва унинг кўрсатмаларига биноан топшириқни бажаришни давом эттиради.

348-модда. Жиноят ишини бошқаларга ўтказиш

Жиноят ишини бир тергов бўлинимаси доирасида бир терговчидан бошқа терговчига ўтказиш шу тергов бўлинимасининг раҳбари томонидан амалга оширилади.

Ишни бир тергов бўлинимасидан бошқасига ўтказиш юқори тергов бўлинимасининг бошлиғи томонидан прокурор розилиги билан амалга оширилади.

Ишни бир дастлабки тергов органидан бошқасига ўтказишга прокурорнинг қарорига биноан йўл қўйилади.

348'-модда. Йўқолган жиноят ишини ёки унинг материалларини тиклаш

Йўқолган жиноят ишини ёки унинг материалларини тиклаш прокурорнинг қарорига кўра, жиноят иши ёхуд унинг материаллари судда йўқолган тақдирда эса ижро этиш учун прокурорга юбориладиган суд ажримига кўра амалга оширилади.

Йўқолган жиноят ишини ёки унинг материалларини тиклаш жиноят иши ҳужжатларининг ушбу Кодексда белгиланган тартибда далиллар деб топилши мумкин бўлган сақлаб қолинган кўчирма нусхалари бўйича ва процессуал ҳаракатларни бажариш орқали амалга оширилади.

Жиноят иши тикланаётганда суриштирув, дастлабки тергов ишларини юритиш, қamoқда сақлаш ва уй қamoғи муддатлари ушбу Кодекснинг 245, 351 ва 381'-моддаларида белгиланган тартибда ҳисобланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Агар йўқолган жиноят иши бўйича қamoқда сақлашнинг ёки уй қamoғининг охириги муддати тугаган бўлса, айбланувчи дарҳол озод қилиниши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

349-модда. Дастлабки терговда жамоатчилиқнинг иштироки

Терговчи жиноятларнинг олдини олиш ва уларни фoш этиш учун жамоатчилиқни жалб қилишга ҳақлидир. Шу мақсадда у жамоат бирлашмаларига, жамоаларга, аҳолига жиноят иши учун аҳамиятга молик маълумотлар ҳақида хабар қилишни, қидирилаётган шахслар ёки нарсалар турган жойни кўрсатишни сураб мурожаат қилади.

Жамоат бирлашмалари ва жамоалар терговчининг илтимосига кўра, айрим тергов ҳаракатларида иштирок этиш учун ўз ораларидан ҳолислар, таржимонлар, мутахассисларни тавсия қилишлари мумкин. Жамоатчилик вакиллари бўлиш ҳолисларга, таржимонларга, мутахассисларга нисбатан ушбу Кодекснинг тегишли процесс иштирокчиларининг ҳуқуқлари ва бурчлари тўғрисидаги қоидалари тўлиқ татбиқ этилади.

350-модда. Дастлабки терговнинг бошланиши

Терговчи жиноят ишини кўзғатиб, уни ўз иш юритувида олади ва бу ҳақда иш кўзғатилганлиги тўғрисидаги қарорга ёзиб қўяди. Башарти терговчига олдин кўзғатилган иш

берилган бўлса, у ишни ўз юритувига олганлиги тўғрисида қарор чиқаради, шундан сўнг дастлабки терговни бошлайди.

351-модда. Дастлабки тергов муддатлари

Дастлабки тергов жиноят иши қўзғатилган кундан бошлаб уч ойдан ошмаган муддатда тамомланиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

Жиноят ишлари бирлаштирилаётганда улар бўйича иш юритиш муддати узоқроқ муддат давомида тергов қилинган жиноят иши бўйича белгиланади. Бунда қолган жиноят ишлари бўйича иш юритиш муддати узоқроқ тергов қилинган ишнинг муддати билан қамраб олинади ва қўшимча равишда ҳисобга олинмайди.

Алоҳида иш юритувга ажратилган жиноят иши бўйича дастлабки тергов муддати, агар жиноят иши янги жиноят бўйича ёки янги шахсга нисбатан ажратилаётган бўлса, тегишли қарор чиқарилган кундан эътиборан ҳисобланади. Қолган ҳолларда муддат бу жиноят иши қайси жиноят ишидан алоҳида иш юритувга ажратилган бўлса, ўша жиноят иши қўзғатилган пайдан эътиборан ҳисобланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРК–123-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 502-модда)*

Иш айблов ҳулосаси билан, ишни тиббий ўйсиндаги мажбурулов чораларини қўллаш ёҳуд тарафларнинг ярашуви учун судга юбориш тўғрисидаги қарор билан, амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисидаги тақдимнома билан прокурорга топширилган кўни ёҳуд ишни тугатиш ҳақида қарор чиқарилган кўни дастлабки тергов тамомланган ҳисобланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРК–193-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

Дастлабки тергов муддатига қуйидагилар қирмайди:

- 1) айбланувчи, қўмоёчи, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иш материаллари билан танишиб чиққан вақт;
- 2) дастлабки тергов тўхтатиб турилган вақт;
- 3) қўшимча тергов ўтказиш учун прокурор томонидан қайтарилган иш терговчига қилиб тушгунга қадар ўтган вақт.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган дастлабки тергов муддати тегишинча Қорақалпоғистон Республикаси прокурори ёки вилоят, Тошкент шаҳар прокурори ва унга тенглаштирилган прокурор томонидан беш ойгача узайтирилиши мумкин.

Кейинчалик дастлабки тергов муддати фақат Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосарлари томонидан етти ойгача узайтирилиши мумкин.

Иш қўшимча тергов ўтказиш учун қайтариб юборилганда, шунингдек тўхтатилган ёки тугатилган иш қайта тикланганда қўшимча тергов муддати мазкур ишни терговчи қабул қилган пайдан эътиборан бир ой доирасида белгиланади. Бу муддатни янада узайтириш иш прокурорига берилгунга, тўхтатиб турилгунга ёки тугатилгунга қадар ўтган тергов муддати ҳисобга олинган ҳолда умумий асосларда амалга оширилади. *(Бешинчи – саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРК–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Тергов муддатини узайтириш ҳақидаги илтимосномани терговчи тергов муддати тугашидан камида уч сутка илгари прокурорга топширади. Прокурор ўз устжи билан илтимосномани қаноатлантиради ёки дастлабки терговни тамомлаб, ишни судга юбориш тўғрисида курсатма беради ёҳуд жиноят ишини тугатиш тўғрисида қарор чиқаради.

352-модда. Тергов ҳаракатларини ўтказишда ҳолисларнинг иштироки

Дастлабки терговда олиб қўйиш, тинтув ўтказиш, қўздан кечириш, гувоҳлантириш, эксперимент ўтказиш, таниб олиш учун курсатиш, курсатуви ҳодиса юз берган жойда текшириш, эксперт тадқиқотини ўтказиш учун намуналар олиш, мурданни эксгумация қилиш камида икки нафар ҳолис иштирокида амалга оширилади.

Башарти бир тергов ҳаракатини бир неча терговчи ёки терговчи ва у раҳбарлик қилаётган суриштирувчилар бир пайтнинг ўзида турли хоналарда ёки бир-биридан анча узоқ жойларда ўтказаетган бўлсалар, ҳар бир терговчи ва суриштирувчи ҳузурда доимо камида икки нафар ҳолис иштирок этиши лозим.

Фуқаро терговчининг қонуний талабларини ва тақлифларини бажаришдан бош тортаётганлигини ёки терговчига қаршилик курсатаётганлигини ёҳуд дастлабки тергов юритиш тартибига тўғри келмайдиган бошқа ҳуқуққа зид хатти-ҳаракатлар қилаётганини тасдиқлаш учун ҳам ҳолислар тақлиф қилинади. Ушбу Кодекснинг 93-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

353-модда. Жиноят ишидаги маълумотларни ошкор қилмаслик мажбурияти

Терговчи жиноят ишидаги барча маълумотларни ёки унинг муайян қисмидаги маълумотларни ошкор қилинмайдиган деб эътироф этишга ҳақли. Ана шу асосда у тергов ҳаракатларида иштирок этаётган ёки тергов ҳаракатларини бажаришда ҳозир бўлган ёҳуд тергов материаллари билан танишаётган шахслардан уларнинг зиммасига ишда мавжуд бўлган маълумотларни унинг руҳсатисиз ошкор қилмаслик тўғрисида мажбурият юклатилган ҳақида тилхат олиши мумкин. Тилхатда, шунингдек мазкур мажбуриятни бузганлиги учун Жиноят кодексининг 239-моддасига биноан жавобгарлик ҳақидаги оголантириш ҳам акс эттирилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРК–198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)*

Ишдаги маълумотларни ошкор қилмаслик мажбурияти гўмон қилинувчи ва айбланувчи зиммасига юкланиши мумкин эмас.

Ҳимоячининг ишдаги маълумотларни ошкор қилмаслик мажбурияти унинг гўмон қилинувчи ёки айбланувчи билан бўладиган суҳбатига тааллуқли эмас.

354-модда. Дастлабки терговни терговчилар гуруҳига топшириш

Жиноят иши кўп меҳнат талаб этса, жуда мураккаб ёки ўта долзарб бўлса, прокурор ёки тергов бўлиминининг бошлиғи шу иш бўйича дастлабки тергов юритишни доимий ёки махсус тузилган тергов гуруҳига топшириши мумкин. Бундай топшириқ ҳақида қарор чиқарилиши

лозим бўлиб, унда тергов гуруҳининг раҳбари ва аъзолари кўрсатилади. Башарти дастлабки терговни терговчилар гуруҳига топшириш тўғрисидаги қарор жиноят ишини кўзгатиш тўғрисидаги қарор билан айна бир вақтда қабул қилинган бўлса, иккала масала бир қарорнинг узида баён этилади. Гуруҳ таркибида ўзгаришлар бўлганда ва гуруҳ раҳбари ўзгартирилганда ҳам қарор чиқарилади.

**355-модда. Терговчилар гуруҳи раҳбарининг
ваколатлари**

Гуруҳ раҳбари бўлган терговчи жиноят ишини ўз юртишига қабул қилиб олади ва дастлабки терговнинг умумий йўналиши ва пировард натижаси учун, шунингдек жиноят процессининг шу босқичида бажариладиган ҳар бир ҳаракат ва қарорнинг қонуний ҳамда асосланган бўлиши учун тўла жавобгар бўлади.

Гуруҳ раҳбари бўлган терговчи:

1) ишни ўзи раҳбарлик қилаётган терговчиларга тақсимлаб беради, уларнинг ҳар бири бажарадиган иш қисми ёки тергов йўналишини белгилайди, айрим тергов ҳаракатлари бажаришни топшириб, уларни ижро этиш мuddатини белгилайди;

2) шахсан ўзи тергов ҳаракатларини бажаради ва раҳбарлиги остидаги терговчилар ўтказаяётган айрим тергов ҳаракатларида иштирок этади;

3) қарорлар чиқаради, шу жумладан шахсни ишда айбланувчи тарикасида иштирок этишга жалб қилиш, қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимосномалар кўзгатиш, ишни тўла ёки унинг бирор қисмини тугатиш ёхуд тўхтатиш ҳақида қарорлар чиқаради; (3-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

4) прокурорнинг кўрсатмалари ижро этилишини таъминлайди, ушбу Кодекс 36-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда ишни ўз эътирозлари билан бирга юқори турувчи прокурорга юборади;

5) терговга қадар текширувни амалга оширувчи органларга ва тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларга тергов ҳаракатларини ёки тезкор-қидирув тадбирларини олиб бориш тўғрисида топшириқлар ва кўрсатмалар беради, шунингдек улардан терговчилар бажараятган тергов ҳаракатларини ўтказишда ердан беришни талаб қилади, ўз топшириқлари, кўрсатмалари, талаблари бажарилиши устидан назорат қилиб боради, (5-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

6) жиноятнинг сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитларни бартараф қилиш чоралари тўғрисида тахдиминомалар юборади;

7) айблов хулосасини тузади ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш учун ишни судга юбориш тўғрисида қарор чиқаради ва тасдиқлаш учун уларни иш билан бирга прокурорга юборади ёхуд амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш тўғрисида судга илтимоснома киритиш ҳақида прокурорга тахдиминома киритади. (7-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

356-модда. Гуруҳ аъзолари бўлган терговчилар

Гуруҳ аъзолари бўлган терговчилар гуруҳ раҳбари бўлган терговчи топшириқларини, кўрсатмаларини бажарадилар ва бу тўғрисида уни хабардор қиладилар.

Гуруҳ аъзолари бўлган терговчилар томонидан бажарилган тергов ҳаракатларининг натижалари жиноят ишини юритишга қабул қилиб олган терговчи бажарган ҳаракатининг натижалари билан бир хил аҳамиятга эгадир.

Гуруҳ аъзоси бўлган терговчи гуруҳ раҳбари бўлган терговчининг топшириғини, кўрсатмасини қонунга хилоф ёки асоссиз деб ҳисобласа, бу ҳақда у гуруҳ раҳбарига ўз эътирозларини билдиради. Гуруҳ раҳбари бўлган терговчи бу эътирозларни кўриб чиқиб, топшириқни ёки кўрсатмани бекор қилади ёки уни ижро этиш учун бошқа терговчига беради ёхуд ўзи тегишли тергов ҳаракатини бажаради. Гуруҳ аъзоси бўлган терговчи ўз эътирозлари бўйича терговчилар гуруҳининг раҳбари қабул қилган қарорга рози бўлмаса, назорат олиб борувчи прокурорга ўз эътирозларини етказди, прокурор уziel-кесил қарор қабул қилади.

**357-модда. Тергов ҳаракатининг бир неча терговчи
томонидан бажарилиши**

Муайян шароитларда ва мақсадларда кўздан кечириш, тинтув, эксперимент ёки бошқа тергов ҳаракатларини ўтказишда унинг иштирокчилари айна бир вақтда турли биноларда бўлишлари ёки бир-бирларидан анча масофага узоқлашишлари, шунингдек, башарти тергов ҳаракатларини юритишда бир қанча иштирокчиларни ёки ҳозир бўлган шахсларни кузатиш таъминлишини лозим бўлиб қолса, тергов ҳаракатларини бир неча терговчи ёки терговчининг ўзи унга ердан бераётган суриштирувчилар билан амалга ошириши мумкин. Бунда терговчилардан бири қолган терговчилар, суриштирувчилар ва бошқа тергов ҳаракати иштирокчилари фаолияти устидан раҳбарлик қилади.

**358-модда. Терговчининг ва прокурорнинг ҳара-
катлари ҳамда қарорлари устидан
шикоят бериш**

Терговчининг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят тергов бўлинмаси бошлиғига ва ишни тергов қилишда қонунларга риоя этилиши устидан назорат олиб бораётган прокурорга бериллади.

Прокурорнинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят юқори турувчи прокурорга бериллади.

**44-боб. ЖИНОЯТ ИШИДА ГУМОН ҚИЛИНУВЧИ
ТАРИҚАСИДА ВА АЙБЛАНУВЧИ ТАРИҚАСИДА
ИШТИРОК ЭТИШГА ЖАЛБ ҚИЛИШ**

**359-модда. Шахсни жиноят ишида гумон қили-
нувчи тарикасида иштирок этишга
жалб қилиш асослари**

Шахс ушбу Кодекснинг 221-моддасида назарда тутилган асосларга қура, жиноят содир этишда гумон қилиниб ушланган бўлса ёхуд ишда уни жиноят содир этишда

гумон қилишга асос берувчи маълумотлар мавжуд бўлса, у жиноят ишида гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилинади.

360-модда. Жиноят ишида гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисидаги қарор

Шахсни жиноят ишида гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи ёки прокурор қарор чиқаради.

Бирор жиноятни содир этишда гумон қилинаётган шахс иш қўзғатилгунга қадар ушланган бўлса ва ушбу Кодекснинг 225-моддасида назарда тутилган текшириш ушлаб туришининг асосли эканлигини тасдиқлаган бўлса, терговчи шахсни ушлаб туриш, иш қўзғатиш ва ишда гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш ҳақида тўхтамларга келиб, уларни битта қарорда баён қилади.

Қарорда ушлаб турилган шахс қайси жиноятни содир этишда гумон қилинаётганлиги, Жиноят кодексининг қайси моддасида бу жиноят назарда тутилгани, ушлаб туришининг сабаб ва асослари, шунингдек шахсни ушлаб туриш, агар жиноят иши илгари қўзғатилган бўлса, жиноят ишини қўзғатиш ва уни ишда гумон қилинувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш ҳақидаги қарор кўрсатилиши керак.

Қарор гумон қилинувчига у биринчи марта сўроқ қилингунга қадар эълон қилинади. Айни вақтда унга ушбу Кодекснинг 48-моддасида назарда тутилган гумон қилинувчининг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тушунтирилади.

361-модда. Жиноят ишида айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисидаги қарор

Шахсни жиноят ишида айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисида суриштирувчи, терговчи ёки прокурор қарор чиқаради, унда:

1) айбланувчи тариқасида жалб этилаётган шахснинг фамилияси, исми ва отасининг исми, туғилган куни, ойи ва йили;

2) айбловнинг мазмуни, яъни шахснинг зиммасига қўйилаётган жиноят ҳодисаси, у содир этилган жой, вақт ва бошқа муҳим ҳолатлар баёни;

3) Жиноят кодексининг ушбу жиноятни назарда тутган моддаси, қисми, банди ақс этирилиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Жиноят кодексининг турли моддалари, қисмлари ёки бандларида назарда тутилган бир неча жиноятни содир этишда айблаганда, бу жиноятлардан ҳар бирининг моҳияти ва юридик тавсифи алоҳида кўрсатилиши лозим.

Қарорнинг ҳулоса қисмида мазкур шахсни ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисида тўхтама келинганлиги ифодаланиши лозим.

362-модда. Айбловни ўзгартириш, тугатиш ва тўлдириш

Башарти тергов ўтказиш чоғида дастлабки айбловни қайта кўриб чиқISHНИ ТАҚОЗО ЭТАДИГАН ЯНГИ ДАЛИЛЛАР

тулланган бўлса ёки дастлабки айбловнинг ноаниқлиги ёхуд юридик тавсифи нотўғрилиги маълум бўлиб қолса, дастлабки айблов ўзгартирилиши, қисман тугатилиши ёки тўлдирилиши лозим. Бу ҳақда терговчи қарор чиқаради ва унда айбловнинг янги мазмунини баён қилади.

Ушбу Кодекснинг 83-моддасида ҳамда 84-моддасининг биринчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган айбланувчини реабилитация этиш учун асос бўладиган ёки ишнинг ретиш учун монелик қиладиган ҳолатлар аниқланса, айблов тугатилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)*

Айбловни тугатиш тўғрисида терговчи қарор чиқаради. Бир йўла шу қарор билан терговчи айбланувчига нисбатан қўлланилган эҳтиёт чораси, мулкни хатлаш, лавозимдан четлаштириш чораларини бекор қилади ва шахсга айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга қонунсиз жалб қилинганлиги сабабли кўрган зиёнларини ундириб олиш ҳуқуқига эга эканлигини тушунтиради. Қарорнинг нусхаси шу шахсга дарҳол тақдим қилиниши ёки юборилиши лозим.

363-модда. Тугатилган айбловни қайта тиклаш

Башарти Жиноят кодекси ёки ушбу Кодекс нормаларини қўлланишдаги хатолар натижасида иш тугатилган бўлса, шунингдек айбланувчининг айбланишини кўрсатувчи янги далиллар аниқланса, тугатилган айблов қайта тикланиши мумкин. Бундай ҳолларда, шунингдек айбловни нотўғри тугатиш одил судловга қарши қаратилган жиноятнинг ёки айбланувчи томонидан ёхуд айбланувчининг илтимоси ёки розилиги билан ҳаракат қилган ўзга шахс томонидан далиллари қалбакилаштириш, яшириш ёхуд йўқ қилиб юборишнинг оқибати бўлса, айблов Жиноят кодексининг 64-моддасида белгиланган жиноий жавобгарликка тортиш мuddати ичида қайта тикланиши мумкин.

45-БОБ. ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВНИ ТЎХТАТИШ ВА ҚАЙТА ТИКЛАШ

364-модда. Дастлабки терговни тўхтатиш асослари ва тартиби

Дастлабки тергов:

1) иш бўйича айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахс аниқланмаган;

2) айбланувчининг қаерда эканлиги номаълум бўлган;

3) айбланувчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетган, башарти унинг терговга келишини таъминлаш имкониёти бўлмаса;

4) айбланувчи ишни юритишда унинг иштирок этишини истисно этадиган оғир ва давомли, лекин даволаб бўладиган касалликка чалинган ҳолларда тўхтатилади.

Дастлабки тергов ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган асослар юзга келган вақтдан бошлаб тўхтатилади. Лекин дастлабки тергов тўхтатилгунга қадар терговчи айбланувчи йўқлигида бажариш мумкин бўлган барча тергов ҳаракатларини бажариши шарт.

Дастлабки терговни тўхтатиш тўғрисида терговчи қарор чиқаради ва унинг нусхасини прокурорга юборади.

365-модда. Қидирув эълон қилиш

Айбланувчининг турган жойи номаълум бўлганда терговчи унинг турган жойини аниқлаш учун зарур бўлган барча чораларни қўриши, зарур ҳолларда эса унга нисбатан қидирув эълон қилиши шарт.

Терговчи фақат айбланувчи тарикасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши тўғрисида қарор чиқарилган шахсга нисбатан қидирув эълон қилишга ҳақли.

Қидирув дастлабки тергов ўтказилаётганида ҳам, шунингдек дастлабки тергов тўхтатилганидан кейин ҳам эълон қилиниши мумкин.

Ушбу Кодекснинг 242 ва 243-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда қидириляётган айбланувчи топилган тақдирда, суднинг ажрими билан унга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилиши мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда)*

Қидириляётган айбланувчи ушланган тақдирда у ушланган жойдаги прокурор ушланган шахснинг қидириляётган айбланувчи эканлигини аниқлаши ва қамоққа олиш учун қонуний асослар мавжудлигига ишонч ҳосил қилиши лозим.

366-модда. Айбланувчи касал бўлиб қолганида дастлабки терговни тўхтатиш

Суд-тиббийет эксперти ёки психиатр-эксперт айбланувчининг касалини жиноят иштини юритишда унинг иштирок этишини истисно этадиган оғир ва давомли, лекин даволаб бўладиган касалик деб топса, иш буйича дастлабки тергов айбланувчи соғайгунга қадар тўхтатилади.

Бундай ҳолда айбланувчига нисбатан танланган эҳтиёт чораси терговчи томонидан ушбу Кодекснинг 236 – 254-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилинган ҳолда сақлаб қолиниши, ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин.

367-модда. Жиноят ишида айбланувчи тарикасида иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахс аниқланмаган ҳолларда дастлабки терговни тўхтатиш

Барча тергов ҳаракатлари бажариб бўлинганидан кейин ҳам жиноят ишида айбланувчи тарикасида иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахс аниқланмаса, иш юритишни тўхтатиш мумкин.

Бундай ҳолларда терговчи тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи орган орқали айбланувчи тарикасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахсни аниқлаш ва уни жавобгарликка тортиш чораларини қўриши шарт. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Айбланувчи тарикасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахс аниқланмаганлиги сабабли тўхтатилган иш Жиноят кодексининг 64-моддасида белгиланган жавобгарликка тортиш мuddати ўтиб кетгач, тугатилиши лозим.

368-модда. Айбланувчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетган тақдирда дастлабки терговни тўхтатиш

Айбланувчининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетганлиги аниқланган бўлса ва бу ҳол дастлабки тергов ҳаракатларида унинг ҳозир бўлишини таъминлаш имконини бермаса, барча тергов ҳаракатлари бажарилганидан кейин иш буйича дастлабки терговни ўтказиш тўхтатилади.

369-модда. Дастлабки терговни тўхтатиш тўғрисидаги қарор

Жиноят иши буйича дастлабки тергов терговчининг қарори билан тўхтатилади. Бу қарорда ишнинг моҳияти ҳамда терговни тўхтатиш асослари, ушбу Кодекс 364-моддасининг биринчи қисмидаги 2, 3 ва 4-бандларда назарда тутилган ҳолларда эса айбланувчи тарикасида ишда иштирок этишга жалб қилинган шахс ҳам кўрсатилади.

Терговчи дастлабки терговни тўхтатгач, бу ҳақда жабрланувчини, фуқаровий даъвогарни, фуқаровий жавобгарни ёки уларнинг вакилларини хабардор қилади.

370-модда. Терговчининг дастлабки тергов тўхтатилгандан кейинги ҳаракатлари

Терговчи дастлабки терговни тўхтатиш асосларига қараб ички ишлар органлари ва бошқа ваколатли органлардан айбланувчи тарикасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахсларни аниқлаш, яшириниб юрган айбланувчиларни қидириб топиш учун қўриляётган чоралардан мунтазам хабардор бўлиб туради ва шу мақсадда ўзи сувор хатлари юборади, маълумотлар ва тушунтирувлар олади, жамoатчиликнинг ёрдамидан фойдаланади ёхуд айбланувчининг дастлабки терговнинг тўхтатилишига сабаб бўлган касаллигидан вақти-вақти билан хабардор бўлиб туради. Айбланувчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқиб кетган ҳолларда терговчи жиноят содир этишда айбланаётган ва бошқа давлатлар ҳудудида яшириниб юрган шахсларни ушлаб беришни тартибга солувчи қонунчиликка ва халқаро шартномаларга мувофиқ чоралар кўради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚИМБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Дастлабки тергов тўхтатилгандан кейин иш у қайта тиклангунга қадар тергов ҳаракатлари ўтказилишига йўл қўйилмайди.

371-модда. Тўхтатилган жиноят иши буйича дастлабки терговни қайта тиклаш

Тўхтатилган жиноят иши буйича дастлабки тергов:

1) терговни тўхтатиш учун асос тарикасида ушбу Кодекснинг 364-моддасида назарда тутилган ҳолатлар бартараф этилганда;

2) иш буйича айбланувчининг иштирокисиз бажарилиши мумкин бўлган қўшимча тергов ҳаракатларини ўтказиш зарурати туилганда қайта тикланади.

Дастлабки терговни тўхтатиш тўғрисидаги қарор қонунга номувофиқ бўлса, прокурор уни бекор қилиши ва дастлабки терговни қайта тиклаш тўғрисида қарор чиқариши мумкин.

Терговчи дастлабки терговнинг қайта тикланганлиги ҳақида прокурорга дарҳол хабар қилади.

Иш юзасидан дастлабки тергов қайта тикланиши билан бир пайтда дастлабки терговнинг ўтиш муддати ҳам тикланади. Тергов муддатининг кейинчалик узайтирилиши дастлабки терговни тўхтатишдан олдин ўтган тергов муддатини эътиборга олган ҳолда ушбу Кодекснинг 351-моддасига биноан амалга оширилади.

46-606. ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВНИ ТАМОМЛАШ

372-модда. Дастлабки терговни тамомлаш турлари

Дастлабки тергов жиноят ишини тугатиш тўғрисида қарор чиқариш, айблов хулосаси тузиш, ишни тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ёки тарафларнинг ярашуви учун судга юбориш тўғрисида қарор чиқариш ёхуд амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисида тақдимнома тайёрлаш билан тамомланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)

373-модда. Жиноят ишини тугатиш

Жиноят иши ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда тугатилади.

Ушбу Кодекс 84-моддаси биринчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлганда, жиноят ишини тугатиш ушбу Кодекснинг 63-бобида назарда тутилган қоидаларга биноан суд томонидан амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

374-модда. Жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги қарор

Жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги қарор белгиланган қоидаларга риоя қилинган ҳолда тузилади.

Қарорнинг тавсиф қисмида:

- 1) жиноят ишини қўзғатиш асослари ва унинг содир этилишига доир тергов вақтида текширилган тусмоллар;
- 2) гумон қилинувчи ва айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилинган шахслар тўғрисидаги маълумотлар, уларга қўйилган айб ва уларга нисбатан қўлланилган эътиёт чоралари, башарти бу шахсларга қўйилган гумон ёки айб илгари чиқарилган алоҳида қарор билан тугатилмаган бўлса;
- 3) жиноят ишини тугатиш асослари;
- 4) бу асосларни тасдиқловчи далиллар, улар ишнинг қайси жилдлари ва саҳифаларида акс эттирилганлиги;
- 5) ашёвий далилларнинг рўйхати, бу ашёлар сақланаётган жой ва уларнинг эгалари, шунингдек манфаатдор шахслар ёки муассасалар томонидан бу ашёларни уларга қайтариб бериш тўғрисидаги илтимослари, башарти шундай илтимос қилинган бўлса;
- 6) фуқаровий даъвони таъминлаш чоралари баён қилинади. *(6-банд Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)*

Қарорнинг хулоса қисмида:

- 1) жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги;
- 2) гумонни ёки айбловни олиб ташлаш тўғрисидаги;
- 3) эътиёт чораларини, айбланувчини лавозимидан четлаштириш, шахсни тиббий муассасга жойлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чораларини, шунингдек фуқаровий даъвони таъминлаш чораларини бекор қилиш тўғрисидаги; *(3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)*
- 4) ашёвий далиллар тўғрисидаги қарорлар баён қилинади.

Терговчи ишни тугатиш тўғрисида қарор чиқаргач, бу ҳақда гумон қилинувчига, айбланувчига, химоячига, шунингдек жабрланувчига, фуқаровий даъвогарга, фуқаровий жавобгарга ва уларнинг вакилларига, ҳудди шунингдек иш корхона, муассаса, ташкилот ёки фуқаронинг берган хабари билан қўзғатилган бўлса, шу корхона, муассаса, ташкилот вакилига ёхуд фуқарога хабар қилади. Айни вақтда уларга ишни тугатиш тўғрисидаги қарор устидан прокурорга шикоят қилиш ҳуқуқига эга эканликлари тушунтирилади.

(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

Ҳарбий хизматга қақрилувчи шахсга нисбатан иш тугатилганда терговчи бу ҳақда етти кунлик муддат ичида ёзма тарзда туман (шаҳар) мудофаа ишлари бўлимига хабар қилади.

375-модда. Жиноят иши тамомлангандан кейин ундаги материаллар билан танишиб чиқиш ҳуқуқини таъминлаш

Терговчи тўпланган далилларни айблов хулосасини тузиш учун етарли деб топганидан кейин айбланувчи ва химоячига дастлабки тергов тамомланганлигини эълон қилади, уларга ишдаги барча материаллар билан танишиб чиқишга доир ҳуқуқларини тушунтиради ва танишиб чиқиш учун ишни тақдим этади.

Башарти иш тугатилган бўлса, терговчи бу ҳақда ва иш материаллари билан танишиш ҳуқуқи ҳақида гумон қилинувчини, айбланувчини ва химоячини хабардор қилади ҳамда уларнинг илтимосига биноан уларга танишиб чиқиш учун ишни тақдим этади.

Терговчи дастлабки тергов тамомланганлиги ва иш айблов хулосаси билан судга юборилиши ёки иш тугатилганлиги тўғрисида жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакилларига хабар қилади, башарти улар хоҳласалар, барча иш материаллари билан танишиб чиқиш ҳуқуқига эга эканликларини тушунтиради. Сўнг терговчи қўрсатиб ўтилган процесс иштирокчиларининг илтимосига мувофиқ, танишиб чиқиш учун уларга ишни тақдим этади.

Жабрланувчилар, гувоҳлар, ҳолислар ва процесснинг бошқа иштирокчилари хавфсизлигини таъминлаш мақсадида тергов ҳаракатлари баенномасининг кириш қисми танишиб чиқиш учун тақдим қилинмаслиги мумкин. Бундай ҳолларда баенномаларнинг қўрсатиб ўтилган процесс иштирокчилари тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олган кириш қисмидаги муҳрланган ҳолда сақланади.

Башарти айбланувчининг ҳимоячиси ёки жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгарнинг вакили узрли сабабларга биноан белгиланган вақтда иш материаллари билан танишиб чиқиш учун кела олмаса, терговчи танишиб чиқиш мuddатини кўпи билан беш суткага кечиктириши мумкин. Ҳимоячи ёки вакил бу мuddат ичида келмаган тақдирда айбланувчига бошқа ҳимоячини таклиф қилиш, жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгарга бошқа вакил чақириш учун имконият яратилади.

376-модда. Жиноят ишидаги материаллар билан танишиб чиқиш тартиби

Терговчи ишдаги материалларни танишиб чиқиш учун тикилган ва рақамланган кўринишда, ҳар бир жилддаги ҳужжатларни рўйхат қилган тарзда тақдим этади.

Иш билан танишиб чиқиш учун зарур бўлган мuddат чекланмайди. Лекин процесс иштирокчилари ишдаги материаллар билан танишишни атайлаб чўзишга уринаётган бўлсалар, терговчи ўз қарориди ишдаги материаллар билан танишиш учун муайян мuddат белгилашга ҳақлидир.

Иш билан танишиб чиқаётган шахс ишдаги ҳужжатлардан кўчирмалар ёзиб олишга ҳақлидир, давлат сирларини ўз ичига олган маълумотлар бундан мустасно.

Терговчи ишдаги материаллар билан танишиб чиққанлик тўғрисида баённома тузади.

Иш билан танишиб чиққандан кейинги оғзаки илтимосларни терговчи баённомага киритади. Процесс иштирокчиси ёзма тарзда алоҳида илтимоснома бериши мумкин, бу ҳақда баённомада ёзиб қўйилади.

377-модда. Илтимослар қилиш ва уларни кўриб чиқиш тартиби

Айбланувчи, ҳимоячи, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иш билан танишиб чиқишга ёки бирор сабабга кўра танишиб чиқишдан бош тортганларидан кейин терговчи улардан қўшимча тергов ҳаракатларини ўтказиш ёки янги қарорлар қабул қилиш хусусида илтимослари бор ёки йўқлигини аниқлайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)*

Тарафларнинг аризасига биноан илтимосномалар тайёрлаш ва тақдим қилиш учун уч сутка доирасида вақт берилиши мумкин. Терговчи илтимосномани тула ёки қисман рад қилиш тўғрисида қарор чиқаради ва бу ҳақда илтимоснома берилган вақтдан бошлаб уч сутка ичида аризачига хабар беради.

Аризачи илтимосни қондириш рад қилинганлиги тўғрисидаги қарор билан танишиб чиққандан кейин икки сутка ичида прокурорга рад этилганлик устидан шикоят қилиши мумкин.

378-модда. Илтимос қондирилгандан кейин жиноят иши билан қайта таништириш

Терговчи илтимос қондирилгандан кейин, у ким томонидан ва қимларнинг манфаатлари йўлида билдирилган бўлишдан қатъи назар, айбланувчи,

ҳимоячига, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари ишдаги барча материаллар билан яна танишиб чиқиш имкониятини беради.

(Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)

379-модда. Айблов хулосаси

Айбланувчи ва унинг ҳимоячисини жиноят ишидаги барча материаллар билан таништириб бўлгач, терговчи, башарти ишни судга юбориш учун етарли асослар борлиги тўғрисидаги фикри ўзгармаган бўлса, айблов хулосаси тузади.

Айблов хулосаси тавсиф-асослантириш ва хулоса қисмларидан иборат бўлади. Тавсиф қисмида дастлабки терговда аниқланган ҳолатлар: жабрланувчи, шунингдек айбланувчи тўғрисидаги маълумотлар; айбланувчининг айбдорлигини тасдиқловчи далиллар, айбланувчининг ўзини ҳимоя қилиш учун келтирган ваъдалари ва уларни текшириш натижалари баён қилинади.

Хулоса қисмида айбланувчининг шахси тўғрисидаги маълумотлар келтирилади ҳамда эълон қилинган айбловнинг мазмуни Жиноят кодексининг шу жиноятни назарда тутган моддаси ёки моддаларини ҳам кўрсатган ҳолда баён қилинади.

Айблов хулосасида баён қилинган ҳолатларни тасдиқловчи иш саҳифалари кўрсатилиши керак. Айблов хулосаси қаерда ва қачон тузилганлиги кўрсатилиб, терговчи томонидан имзоланади.

380-модда. Айблов хулосасига иловалар

Айблов хулосасига терговчининг фикрича суд мажлисига чақирилиши лозим бўлган шахсларнинг рўйхати, шунингдек қўлланилган эҳтиёт чоралари, гумон қилинувчи ва айбланувчи қанча вақт қамоқда сақланганлиги ёки у уй қамоғида бўлганлиги тўғрисидаги, ашёвий далиллар, фуқаровий даъвони таъминлаш чоралари, суд чикимлари тўғрисидаги маълумотлар илова қилинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

Суд мажлисига чақирилиши лозим бўлган шахсларнинг рўйхатида терговчи уларнинг турган жойи ҳамда курсатувлари ёки хулосалари ишнинг қайси саҳифасида баён қилинганлигини кўрсатади.

Жабрланувчилар, гувоҳлар, ҳолислар ва процесснинг бошқа иштирокчилари ҳавфсизлигини таъминлаш мақсадида, суд мажлисига чақирилиши лозим бўлган шахслар рўйхатида уларнинг таҳаллуслари кўрсатилиши мумкин. Ҳавфсизлиги таъминланганига муҳтож бўлган шахслар ҳақидаги маълумотлар улар иштирокида ўтказилган тергов ҳаракатлари баённомаларининг кириш қисмлари билан бирга муҳрланган ҳолда судга тақдим этилади. Улар билан фақат айблов хулосасини тасдиқловчи прокурор ва ишни кўриб чиқувчи судья танишишлари мумкин.

381-модда. Жиноят ишининг прокурорга юборилиши

Терговчи айблов хулосасини имзолаганидан кейин жиноят ишини дарҳол прокурорга юборади.

46*-боб. СУРИШТИРУВНИНГ УМУМИЙ ШАРТЛАРИ***381¹-модда. Суриштирувни амалга оширишга ваколатли бўлган мансабдор шахслар**

Суриштирувни ушбу Кодекснинг 38-моддасида белгиланган органларнинг суриштирувчилари амалга оширади.

Суриштирувни ушбу Кодексда белгиланган ҳолларда прокурорлар ва терговчилар ҳам амалга ошириши мумкин.

381²-модда. Жиноят ишининг терговга тегишлилиги

Суриштирув қўйидагиларнинг суриштирувчилари томонидан олиб борилади:

1) ички ишлар органларининг – Жиноят кодексининг 105-моддаси биринчи қисмида, 109-моддасида, 110-моддаси биринчи қисмида, 111, 112-моддаларида, 113-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 114-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 115-моддасида, 117-моддаси биринчи қисмида, 120-моддасида, 121-моддаси биринчи қисмида, 125, 125¹, 126-моддаларида, 127-моддаси биринчи қисмида, 127¹-моддаси биринчи қисмида, 128-моддаси биринчи қисмида, 128¹-моддасида, 129-моддаси биринчи қисмида, 131-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 133-моддаси биринчи қисмида, 136-моддасида, 138-моддаси биринчи қисмида, 139, 140-моддаларида, 168-моддаси биринчи қисмида, 169-моддаси биринчи қисмида, 170-моддасида, 171-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 172-моддасида, 173-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 185–185¹-моддаларида, 186¹-моддаси биринчи қисмида, 216¹-моддаси биринчи қисмида, 216²-моддасида, 225-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 226-моддаси биринчи қисмида, 227-моддасида, 228-моддаси биринчи ва учинчи қисмларида, 228¹ – 229³-моддаларида, 244⁴-моддаси биринчи қисмида (божжона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ жиноятлардан ташқари), 244⁵-моддасида, 248¹-моддаси биринчи қисмида, 255²-моддаси биринчи қисмида, 259-моддаси биринчи қисмида, 260-моддаси биринчи қисмида, 260¹-моддаси биринчи қисмида, 261-моддасида, 262-моддаси биринчи қисмида, 263¹-моддаси биринчи қисмида, 266-моддаси биринчи қисмида, 268-моддаси биринчи қисмида, 269-моддаси биринчи қисмида, 270-моддаси биринчи қисмида, 274-моддаси биринчи қисмида, 276-моддаси биринчи қисмида, 277-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 278-моддаси учинчи ва тўртинчи қисмларида, 278¹–278⁶-моддаларида, 278⁷-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдати* УРҚ–534-сонли, 2019 йил 23 майдати УРҚ–542-сонли, 2019 йил 8 июлдаги УРҚ–548-сонли,

2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ–579-сонли, 2020 йил 26 мартдаги УРҚ–613-сонли, 2021 йил 12 февралдаги УРҚ–673-сонли, 2021 йил 18 февралдаги УРҚ–675-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли ва 2022 йил 15 февралдаги УРҚ–754-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 21-сон, 385-модда; 28-сон, 500-модда; 45-сон, 844-модда; ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон; 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон; 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон)

2) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси ҳамда унинг жойлардаги бўлинмалари – Жиноят кодексининг 122, 123-моддаларида, 232-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 2-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

3) Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ҳамда унинг жойлардаги бўлинмалари – Жиноят кодексининг 177-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 179, 183-моддаларида, 184-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида (божжона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ жиноятлардан ташқари), 185²-моддасида, 186-моддаси биринчи қисмида, 189–192-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 3-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 15 январдаги УРҚ–516-сонли, 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли, 2021 йил 18 февралдаги УРҚ–675-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 3-сон, 37-модда; 35-сон, 623-модда; ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

4) Ўзбекистон Республикаси Давлат божжона қумитаси ҳамда унинг жойлардаги бўлинмалари – Жиноят кодексининг 130-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 130¹-моддасида, 184-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 244³-моддасида, 244⁴-моддаси биринчи қисмида, 250¹-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган божжона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ бўлган жиноятларга доир ишлар бўйича; (биринчи қисмининг 4-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдати* УРҚ–534-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5) Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ва унинг жойлардаги бўлинмалари – Жиноят кодексининг 250¹-моддаси биринчи қисмида (божжона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ жиноятлардан ташқари) ва 259¹-моддасида назарда тутилган жиноятлар тўғрисидаги ишлар бўйича. (биринчи қисмининг 5-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 июлдаги УРҚ–548-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 28-сон, 500-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Жиноят кодексининг 130-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида (божжона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

* 46*-боб Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда.

билан боғлиқ жиноятлардан ташқари), 130¹-моддасида (божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ жиноятлардан ташқари), 167-моддаси биринчи қисмида, 244¹-моддасида (божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ жиноятлардан ташқари) назарда тутилган жиноятларга доир ишлар буйича суриштирув ишни қўзғатган орган томонидан олиб борилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Жиноят кодексининг 237-моддаси биринчи қисмида, 238-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида, 239, 240-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар буйича суриштирув ушбу иш қўзғатилишига сабаб бўлган жиноят қайси органнинг терговига тегишли бўлса, уша орган томонидан олиб борилади.

Агар суриштирувни олиб боришда бошқа суриштирув органи терговига тегишли янги жиноят аниқланса, ишни юриятга суриштирув органи фақат тегишли прокурорнинг розилиги билан суриштирувни тулик ҳажмда тамомлаши мумкин.

Агар суриштирувни олиб боришда дастлабки тергов органига тегишли бўлган ва тергов қилинаётган жиноят иши билан боғлиқ бўлган янги жиноят аниқланса, прокурорнинг розилиги билан жиноят иши ушбу Кодекснинг 345-моддасида белгиланган терговнинг тегишлилигига кўра дастлабки тергов органига ўтказилади.

Агар суриштирувни олиб боришда дастлабки тергов органига тегишли бўлган ва тергов қилинаётган жиноят иши билан боғлиқ бўлмаган янги жиноят аниқланса, жиноят ишини ажратилиш ва бошқаларга ўтказиш ушбу Кодекснинг 332 ва 345-моддаларига мувофиқ амалга оширилади. Бунда агар мазкур янги жиноят ушбу Кодекс 345-моддасининг олтинчи қисмида назарда тутилган жиноятлар туркумига кирса, ажратилган жиноят иши буйича дастлабки терговни амалга ошириш прокурор томонидан дастлабки тергов органига топширилади.

Турли суриштирув органларига тегишли жиноят ишлари битта иш юритувига бирлаштирилганда, прокурор суриштирувни олиб боришни оғирроқ жиноят тўғрисидаги жиноят ишининг тергови қайси органга тегишли бўлса шу органга, жиноятларнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражаси тенг бўлганда эса, жиноят иши буйича узоқроқ муддат давомида суриштирув олиб бораётган органга топширади.

Суриштирув органлари терговига тегишли бўлган жиноят ишлари бошқа дастлабки тергов органлари терговига тегишли бўлган жиноят ишлари билан битта иш юритувига бирлаштирилганда, прокурор терговни олиб боришни ушбу Кодекснинг 345-моддасида белгиланган терговга тегишлилик қоидалари буйича дастлабки тергов органига топширади.

Жиноят қаерда содир этилган бўлса, жиноят иши уша туман (шаҳар) суриштирув органининг суриштирувчисига тегишли бўлади.

Суриштирув, агар иш ҳолатларини анча тез, пухта, тўла, ҳолисона, ҳар томонлама текширишга ёрдам берса, иш қўзғатилган жойда ёки гумон қилинувчи ёхуд айбланувчи ёки гувоҳларнинг кўпчилиги турган ерда ҳам ўтказилиши мумкин.

Юқори турувчи прокурор ёки юқори турувчи суриштирув бўлинимаси бошлигининг фармойишига асосан суриштирув ҳудудий жиҳатдан терговга тегишлилик қоидаларига риоя қилинмаган ҳолда олиб борилиши мумкин.

381¹-модда. Суриштирувни амалга оширишда жиноят-процессуал қонунчилик нормаларининг қўлланилиши*

Суриштирув мазкур бобда белгиланган хусусиятларни инобатга олган ҳолда ушбу Кодекс билан белгиланган умумий қоидаларга мувофиқ амалга оширилади.

381¹-модда. Суриштирувчининг топшириқларини бажариш

Ҳар бир суриштирувчи ўз юритувига бўлган жиноят иши буйича Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида исталган жойда бирор тергов ҳаракатини шахсан ўзи бажаришга ёхуд уни ўтказишни бошқа суриштирувчига топширишга ҳақлидир.

Суриштирувчининг топшириғида ижро этувчи учун мажбурий бўлган ижро муддати кўрсатилади. Топшириқни бу муддат ичида ижро этишнинг иложи бўлмаса, топшириқ олган шахс топшириқ берган суриштирувчига топшириқ қачон бажарилиши мумкинлиги тўғрисида ёзма равишда, телеграмма ёки телефонограмма орқали хабар қилади ва унинг кўрсатмаларига биноан топшириқни бажаришни давом эттиради.

381¹-модда. Жиноят ишини ўтказиш

Жиноят ишини бир суриштирув органи доирасида бир суриштирувчидан бошқа суриштирувчига ўтказиш шу суриштирув органининг раҳбари ёки суриштирув бўлинимаси бошлиғи томонидан амалга оширилади.

Ишни бир суриштирув бўлинимасидан бошқасига ўтказиш юқори суриштирув органи раҳбари ёки юқори суриштирув бўлинимасининг бошлиғи томонидан прокурор розилиги билан амалга оширилади.

Ишни бир суриштирув органидан бошқа суриштирув органига ўтказиш прокурор розилиги билан амалга оширилади.

Терговнинг ҳар томонлама, тўла ва ҳолисона олиб борилишини таъминлаш мақсадида прокурор қуйидаги ҳолатларда ишни судга қадар юритишнинг ҳар қандай bosқичида жиноят ишини дастлабки тергов шаклида тергов қилиш учун дастлабки тергов органига ўтказиши ёки ўз иш юритувига олиши мумкин:

- 1) ишда айбланувчи тариқасида иштирок этиш учун жалб қилиниши лозим бўлган шахсини аниқлаш учун дастлабки тергов органлари ва тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларни жалб қилган ҳолда қўшимча тергов ва процессуал чораларни қўллаш зарур бўлганда,
- 2) ушбу Кодекснинг 345-моддаси ўн биринчи қисми 1–5-бандларида назарда тутилганда.

* Модданнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ўРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган асослар бўйича жиноят ишини ўтказиш ҳақида прокурор асосланган қарор чиқаради.

381⁴-модда. Суриштирувнинг бошланиши

Суриштирувчи жиноят ишини қўзғатиб, уни ўз иш юритувига олади ва бу ҳақда иш қўзғатиш тўғрисидаги қарорга эзиб қўяди. Башарти суриштирувчига олдин қўзғатилган иш берилган бўлса, у ишни ўз юритувига олганлиги тўғрисида қарор чиқаради, шундан сўнг суриштирувни бошлайди.

381⁵-модда. Суриштирув юритиш мuddати

Суриштирув жиноят иши қўзғатилган кундан бошлаб бир ойдан ошмаган мuddатда тамомланиши лозим.

Жиноят ишлари бирлаштирилаётганда улар бўйича иш юритиш мuddати узоқроқ мuddат давомида тергов қилинган жиноят иши бўйича белгиланади. Бунда қолган жиноят ишлари бўйича иш юритиш мuddати узоқроқ тергов қилинган ишнинг мuddати билан қамраб олинади ва қўшимча равишда ҳисобга олинмайди.

Алоҳида иш юритувига ажратилган жиноят иши бўйича суриштирув мuddати, агар жиноят иши янги жиноят бўйича ёки янги шахсга нисбатан ажратилаётган бўлса, тегишли қарор чиқарилган кундан эътиборан ҳисобланади.

Қолган ҳолларда мuddат бу жиноят иши қайси жиноят ишдан алоҳида иш юритувига ажратилган бўлса, ўша жиноят иш қўзғатилган пайтдан эътиборан ҳисобланади.

Иш айблов далолатномаси билан, ишни тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ёхуд тарафларнинг ярашуви учун судга юбориш тўғрисидаги қарор билан, амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисидаги тақдимнома билан прокурорга топширилган кунни ёхуд ишни тугатиш ҳақида қарор чиқарилган кунни суриштирув тамомланган ҳисобланади.

Суриштирув мuddатига қуйидагилар кирмайди:

1) айбланувчи, ҳимоячи, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий давogar, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иш материаллари билан танишиб чиққан вақт;

2) суриштирув тўхтатиб турилган вақт;

3) қўшимча суриштирув ўтказиш учун прокурор томонидан қайтарилган иш суриштирувчига келиб тушгунга қадар ўтган вақт.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган суриштирув мuddати прокурор томонидан йигирма кунгача узайтирилиши мумкин.

Иш қўшимча суриштирув ўтказиш учун қайтариб юборилганда, шунингдек тўхтатилган ёки тугатилган иш қайта тикланганда қўшимча суриштирув мuddати мазкур ишни суриштирувчи қабул қилган пайтдан эътиборан ун кун доирасида белгиланади.

381⁶-модда. Суриштирувнинг суриштирувчилар гуруҳи томондан амалга оширилиши ҳамда тергов ҳаракатларининг бир неча суриштирувчилар томонидан бажарилиши

Жиноят иши кўп меҳнат талаб этса, жуда мураккаб ёки ўта долзарб бўлса, прокурор ёки суриштирув бўлинмасининг

бошлиғи шу иш бўйича суриштирув ишларини юритишни доимий ёки махсус тузилган суриштирувчилар гуруҳига топшириши мумкин.

Суриштирувчилар гуруҳини тузиш тартиби, гуруҳ раҳбари ва аъзоларининг ваколатлари, шунингдек тергов ҳаракатларининг бир неча суриштирувчилар томонидан бажарилиши тартиби ушбу Кодекснинг 354–357-моддаларида белгиланган терговчилар гуруҳини тузиш, гуруҳ раҳбарининг ва гуруҳ аъзолари бўлган терговчиларнинг ваколатлари, шунингдек тергов ҳаракатларини бир неча терговчилар томонидан бажариш тартиби билан бир хил белгиланади.

381⁷-модда. Суриштирувни тўхтатиш

Суриштирув суриштирувчининг қарори билан ушбу Кодекснинг 364–371-моддаларида белгиланган ҳолларда ва тартибда тўхтатилади.

Шу билан бирга суриштирувчи томонидан фақат айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши тўғрисида қарор чиқарилган шахсга нисбатан қидирув эълон қилиниши мумкин.

Агар суриштирув ушбу Кодекснинг 364-моддаси 1-бандида белгиланган асосларга қўра тўхтатилган бўлса, суриштирувчи тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органлар орқали ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиниши лозим бўлган шахсни аниқлаш ва уни жавобгарликка тортиш чораларини қўриши шарт.

381⁸-модда. Суриштирувни тамомлаш турлари

Суриштирув жиноят ишини тугатиш тўғрисида қарор чиқариш, айблов далолатномаси, ишни тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ёки тарафларнинг ярашуви учун судга юбориш тўғрисида қарор чиқариш ёхуд амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш ҳақида судга илтимоснома киритиш тўғрисида тақдимнома тайёрлаш билан тамомланади.

381⁹-модда. Жиноят ишини тугатиш

Жиноят иши ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда тугатилади.

Ушбу Кодекс 84-моддаси биринчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган асос мавжуд бўлганда жиноят ишини тугатиш ушбу Кодекснинг 63-бобида назарда тутилган қондаларга биноан суд томонидан амалга оширилади.

Суриштирувчининг жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги қарори ушбу Кодекснинг 374-моддасида назарда тутилган талабларга риоя этилган ҳолда тузилади.

Суриштирувчи ишни тугатиш тўғрисида қарор чиқаргач, бу ҳақда гумон қилинувчига, айбланувчига, ҳимоячига, шунингдек жабрланувчига, фуқаровий давogarга, фуқаровий жавобгарга ва уларнинг вакилларига, худди шунингдек иш корхона, муассаса, ташкилот ёки фуқаронинг берган хабари билан қўзғатилган бўлса, шу корхона, муассаса, ташкилот вакилларига ёхуд фуқарога хабар қилади. Айни вақтда уларга ишни тугатиш тўғрисидаги қарор устидан прокурорга шикоят қилиш ҳуқуқи тушунтирилади.

Ҳарбий хизматга қақрилувчи шахсга нисбатан иш тугатилганда суриштирувчи бу ҳақда етти кунлик мuddат

ичида ёзма тарзда туман (шаҳар) мудофаа ишлари бўлимига хабар қилади.

381¹²-модда. Айблов далолатномаси

Суриштирувчи тўпланган далилларни ишни судга ўтказиш учун етарли деб топса, айблов далолатномаси тузади.

Айблов далолатномаси соддалаштирилган шаклда тузилади ва суриштирувда аниқланган ҳолатлар, айбланувчининг шахси тўғрисидаги маълумотлар, зълон қилинган айбловнинг мазмуни, шунингдек суриштирув давомида аниқланган ва ушбу жиноят иши учун аҳамиятли бўлган бошқа маълумотларни ўз ичига олади. Айблов далолатномасининг намунавий шакли Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори томонидан тасдиқланади.

Айблов далолатномасига суд мажлисига қаҳририлиши лозим бўлган шахсларнинг яшаш жойи кўрсатилган рўйхати, шунингдек гумон қилинувчи ва айбланувчига нисбатан қанча вақт қamoққа олиш ёки уй қamoғи тарикасидаги эҳтиёт чораси қўлланилганлиги, ашёвий далиллар, ҳукмнинг фуқаровий даъво ва бошқа мулкӣ ундиришлар бўйича қисми ижросини таъминлаш чоралари, суд чиқимлари тўғрисидаги маълумотлар илова қилинади.

Суд мажлисига қаҳририлиши лозим бўлган шахсларнинг хавфсизлигини таъминлаш зарур бўлган ҳолларда, ушбу Кодекснинг 380-моддаси учинчи қисмига мувофиқ мазкур шахсларнинг тегишли рўйхати тузилади ва судга тақдим этилади.

381¹³-модда. Жиноят иши тамомланганидан кейин ундаги материаллар билан танишиб чиқиш ҳуқуқини таъминлаш

Айблов далолатномаси тузилганидан сўнг суриштирувчи айбланувчи ва ҳимоячига суриштирув тамомланганлигини зълон қилади, уларга ишдаги барча материаллар билан танишиб чиқишга доир ҳуқуқларини тушунтиради ва танишиб чиқиш учун ишни тикилган ҳамда рақамланган кўринишда, ҳужжатларнинг ҳар бир жилдини рўйхати билан тақдим этади.

Башарти иш тугатилган бўлса, суриштирувчи бу ҳақда ва иш материаллари билан танишиб чиқиш ҳақида гумон қилинувчини, айбланувчини, ҳимоячини хабардор қилади ҳамда уларнинг илтимосига биноан уларга танишиб чиқиш учун ишни тақдим этади.

Суриштирувчи суриштирув тамомланганлиги ва иш айблов далолатномаси билан судга юборилиши ёки иш тугатилганлиги тўғрисида жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакилларига хабар қилади, башарти улар хоҳласалар, барча иш материаллари билан танишиб чиқиш ҳуқуқига эга эканликларини тушунтиради. Сўнг суриштирувчи кўрсатиб ўтилган процесс иштирокчиларининг илтимосига мувофиқ, танишиб чиқиш учун уларга ишни тақдим этади.

Жабрланувчилар, гувоҳлар, ҳолислар ва процесснинг бошқа иштирокчилари хавфсизлигини таъминлаш мақсадида тергов ҳаракатлари баённомасининг кириш қисмлари танишиб чиқиш учун тақдим қилинмаслиги мумкин. Бундай ҳолларда баённомаларнинг кўрсатиб ўтилган процесс иштирокчилари тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олган кириш қисмлари муҳрланган ҳолда сақланади.

Башарти айбланувчининг ҳимоячиси ёки жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгарнинг вакили уэрли сабабларга биноан белгиланган вақтда иш материаллари билан танишиб чиқиш учун кела олмаса, суриштирувчи танишиб чиқиш муддатини кўпи билан беш суткага кечиктириши мумкин. Ҳимоячи ёки вакил бу муддат ичида келмаган тақдирда айбланувчига бошқа ҳимоячини таклиф қилиш, жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгарга бошқа вакил қаҳириш учун имконият яратилади.

Иш билан танишиб чиқадётган шахс ишдаги ҳужжатлардан кўчирмалар ёзиб олишга ҳақлидир, давлат сирларини ёки қонун билан кўриқланидиган бошқа сирларни ўз ичига олган маълумотлар бундан мустасно. Суриштирувчи айблов далолатномаси ва ишдаги материаллар билан танишиб чиққанлик тўғрисида баённома тузади.

Иш билан танишиб чиққанидан кейинги оғзаки илтимосларни суриштирувчи баённомага киритади. Процесс иштирокчиси ёзма тарзда алоҳида илтимоснома бериши мумкин, бу ҳақда баённомада ёзиб қўйилади.

381¹⁴-модда. Илтимослар қилиш ва уларни кўриб чиқиш тартиби

Айбланувчи, ҳимоячи, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иш билан танишиб чиқишга ёки бирор сабабга кўра танишиб чиқшдан бош тортганларидан кейин суриштирувчи улардан кўшимча суриштирув ҳаракатларини ўтказиш ёки янги қарорлар қабул қилиш хусусида илтимослари бор ёки йўқлигини аниқлайди.

Тарафларнинг аризасига биноан уларга илтимосномалар тайёрлаш ва тақдим қилиш учун икки сутка доирасида вақт берилиши мумкин. Суриштирувчи илтимосномани тўла ёки қисман рад қилиш тўғрисида қарор чиқаради ва бу ҳақда илтимоснома берилган вақтдан бошлаб уч сутка ичида аризачига хабар беради.

Аризачи илтимосни қондириш рад қилинганлиги тўғрисидаги қарор билан танишиб чиққанидан кейин икки сутка ичида прокурорга рад этилганлик устидан шикоят қилиши мумкин.

381¹⁵-модда. Жиноят иши билан қайта таништириш

Суриштирувчи илтимос қондирилганидан кейин, у ким томонидан ва кимларнинг манфаатлари йўлида билдирилган бўлишидан қатъи назар, зарур ҳолларда баён қилинган тергов ва бошқа процессуал ҳаракатларни ўтказгандан ҳамда айблов далолатномасини қайта тузгандан сўнг, айбланувчи, ҳимоячига, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакилларига айблов далолатномаси ва жиноят ишининг бошқа материаллари билан яна танишиб чиқиш имкониятини беради.

381¹⁶-модда. Жиноят ишининг прокурорга юборилиши

Айблов далолатномаси суриштирувчи томонидан имзоланади ва суриштирув бўлинимаси бошлиги билан келишилгандан сўнг, жиноят иши дарҳол прокурорга юборилади.

381¹²-модда. Суриштирувчининг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоят бериш

Суриштирувчининг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоятлар суриштирув бўлинимаси бошлиғига ёки ишни тергов қилишда қонуларга риоя этилиши устидан назорат олиб бораётган прокурорга берилади.

47-606. СУРИШТИРУВ ВА ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВ ОРГАНЛАРИ, ШУНИНГДЕК ТЕРГОВГА ҚАДАР ТЕКШИРУВНИ АМАЛГА ОШИРИУВЧИ ОРГАНЛАРНИНГ ҚОНУНЛАРНИНГ ИЖРО ЭТИШИ УСТИДАН НАЗОРАТ*

382-модда. Прокурорнинг ваколатлари

Суриштирув ва дастлабки тергов ҳаракатларини юритишда қонуларнинг ижро этилиши устидан назорат прокурор томонидан амалга оширилади.

Жиноят содир этилгани тўғрисидаги ариза ва хабарларни қуриш ҳамда ҳал қилиш, текширишни амалга оширишнинг ушбу Кодексда белгиланган тартиби, чиқарилган қарорларнинг қонунийлиги суриштирув ва дастлабки тергов органларининг қонуларнинг ижро этилиши устидан олиб борадиган назоратнинг соҳасидир.

Суриштирув ва дастлабки тергов органлари томонидан қонуларнинг ижро этилиши устидан назоратни амалга ошириб, прокурор ўз ваколати доирасида:

суриштирув ва дастлабки тергов органларидан ҳамда терговга қадар текширувни ёки тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органлардан ишларни текшириш учун, содир этилган жиноятларга оид тезкор-қидирув, суриштирув, дастлабки тергов ишларининг боришига доир ҳужжатларни, материалларни ва бошқа маълумотларни талаб қилиб олади; содир этилган ёки тайёрланаётган жиноятлар ҳақидаги ариза ва маълумотларни қабул қилиш, рўйхатдан ўтказиш ва ҳал этиш тўғрисидаги қонун талаблари қай даражада ижро этилаётганлигини ҳар ой камида бир марта текширади;

суриштирувчилар ва терговчиларнинг, шунингдек терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг қонунга хилоф ҳамда асоссиз қарорларини бекор қилади; (учинчи қисмнинг иккинчи ва учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

жиноятларни тергов қилиш, эҳтиёт чорасини танлаш, ўзгартириш ёки бекор қилиш, уй қamoғи бўйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш ҳақида илтимоснома кўзғатиш, жиноят тавсифини белгилаш, ишда айбланувчи тарикасида иштирок этишга жалб қилиш, айрим тергов ҳаракатларини бажариш ва жиноят содир этган шахсларни қидириш тўғрисида ёзма кўрсатмалар беради; (учинчи қисмнинг *тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

қamoғқа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ёхуд уй қamoғи бўйича қўшимча тақиқ (чеклов) белгилаш тўғрисида судга илтимоснома киритади ёки илтимосномага розилик беради ёхуд қamoғқа сақлаб туриш ёки уй қamoғи муддатини узайтириш тўғрисида судга илтимоснома киритади; (учинчи қисмнинг *бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли Қонуни билан киритилган, 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли ва 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

айбланувчини лавозимидан четлаштириш тўғрисида, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш ҳақида судга илтимоснома киритади ёки илтимосномага розилик беради ёхуд айбланувчининг тиббий муассасага бўлиши муддатини узайтириш тўғрисида судга илтимоснома киритади; (учинчи қисмнинг *олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

амнистия актига асосан жиноят ишини кўзғатишни рад қилиш ҳақида ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисида судга илтимоснома киритади; (учинчи қисмнинг *еттинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда*)

мурдани эксгумация қилиш тўғрисида, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисида судга илтимоснома киритади ёки илтимосномага розилик беради; (учинчи қисмнинг *саккизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

паспортнинг (ҳаракатланиш ҳужжатининг) амал қилишини тўхтатиб туриш тўғрисида судга илтимоснома киритади ёки илтимосномага розилик беради; (учинчи қисмнинг *туъқизинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда*)

ғувоҳларнинг ва жабрланувчиларнинг (фуқаровий даъвогарнинг) кўрсатувларини олдиндан мустаҳкамлаб қўйиш тўғрисида судга илтимоснома киритади;

ғумон қилинувчи ёки айбланувчи билан айбга иқrorлик тўғрисида ушбу Кодексда белгиланган тартибда келишув тузади; (учинчи қисмнинг *унинчи ва ўн биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон*)

терговга қадар текширувни ёки тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларга шахсларни ушлаш, мажбурий келтириш, қидириш ҳақидаги қарорлар, суднинг қamoғқа олиш ёки уй қamoғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги ажримини ижро этишни, шунингдек прокурор ёки прокуратура терговчаси юритувидаги ишлар юзасидан жиноятларни очиш ва жиноят содир этган шахсларни аниқлаш учун зарур чораларни қуриш тўғрисида кўрсатмалар беради; (учинчи қисмнинг *ўн иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2018 йил 18 апрелдаги*

* ҚХТ-боннинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда.*

УРҚ-476-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

суриштирувда, дастлабки терговда ишироқ этади ҳамда зарур ҳолларда ушбу Кодексга мувофиқ ҳар қандай иш бўйича айрим тергов ҳаракатларини шахсан бажаради ёки терговни тўлиқ амалга оширади; (учинчи қисмининг ўн учинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 сентябрдаги УРҚ-181-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 390-модда)*

тинтув ўтказишга, телефонлар ва бошқа телеком-муникация қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туришга ҳамда улар орқали узатиладиган ахборотни олишга, уй-жой ҳақсизлиги, ёзишмалар, телефон орқали сўзлашувлар ҳамда бошқа сўзлашувлар, алоқа тармоқлари орқали узатиладиган почта, курьерлик жўнатмалари ва телеграф хабарлари сир сақлашнинг ҳуқуқларини чекловчи ҳамда абонентлар ёки абонент қурилмалари ўртасидаги боғлиқлишлар ҳақида ахборот олишга қаратилган тезкор-қидирув тадбирларини ўтказишга, шунингдек қонунда назарда тутилган ҳолларда, терговга қадар текширувни амалга оширувчи орган мансабдор шахсининг, суриштирувчининг ҳамда терговчининг бошқа ҳаракатларига рухсат беради; (учинчи қисмининг ўн тўртинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 ноябрдаги УРҚ-651-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.12.2020 й. 03/20/651/1577-сон)*

дастлабки тергов ва суриштирув муддатларини ушбу Кодексда белгиланган ҳолларда ва тартибда узайтиради; (учинчи қисмининг ўн бешинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

ишларни суриштирув ва дастлабки тергов органларига қўшимча тергов ўтказиш тўғрисидаги ўз кўрсатмалари билан қайтаради;

жиноят ишини прокуратуранинг бир терговчисидан бошқасига эса, бир дастлабки тергов ва суриштирув органидан бошқа дастлабки тергов ва суриштирув органига ўтказиши; (учинчи қисмининг ўн еттинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

суриштирувчининг ёки терговчининг, башарти улар ишнинг терговни чоғида қонун бузилишига йўл қўйган бўлсалар, суриштирув ёхуд дастлабки тергов ишларини давом эттиришдан четлатади;

жиноят ишлари кўзгатади ёки уларни кўзгатишни рад этади, ишларни тугатади ёхуд юритилишини тўхтатади; қонунда назарда тутилган ҳолларда терговчи ёки суриштирувчининг ишни тугатишига розилик беради; айблов ҳулосаси, айблов далолатномаси ёки қарорини тасдиқлайди, ишларни судга юборади. (Учинчи қисмининг ўн тўққизинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Прокурорнинг ушбу Кодексда назарда тутилган тартибга мувофиқ суриштирув ва дастлабки тергов органларига ҳамда терговга қадар текширувни ёки тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларга терговга қадар текшириш ўтказиш, ишларни кўзгатиш ва

тергов қилиш билан боғлиқ бўлган кўрсатмалари ана шу органлар учун мажбурийдир. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

383-модда. Кўп воқеали жиноят ишлари бўйича прокурорнинг ваколатлари

Прокурор ёки унинг ўринбосари кўп воқеали жиноят ишлари бўйича айбловнинг айрим воқеалари юзасидан муайян шахсга нисбатан тўпланган далиллارни айблов ҳулосаси ёки айблов далолатномасини тузиш учун етарли деб эътироф этса, шу воқеалар бўйича терговни тамомлаш ва ишни судга юбориш ҳақида ёзма кўрсатма беришга ҳақли.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

384-модда. Айблов ҳулосаси ёки айблов далолатномаси билан келган жиноят иш юзасидан прокурор ҳар эҳтисоз лозим бўлган масалалар

Прокурор ёки унинг ўринбосари терговчидан айблов ҳулосаси ёки суриштирувчидан айблов далолатномаси билан келган жиноят ишини ўрганиб чиқиши ва:

- 1) айбланувчи зиммасига қўйиладиган қилмиш содир этилган ёки этилмаганлигини ва бу қилмишда жиноят таркиби бор-йўқлигини;
- 2) қўйилган айб ишдаги маъжуд далиллар билан асосланганлиги-асосланмаганлигини;
- 3) айбланувчининг исботланган барча жиноий қилмишлари айблов мазмунига киритилган-киритилмаганлигини;
- 4) жинояти фош қилинган барча шахслар айбланувчи тарихида ишда иштирок этишга жалб қилинган-қилинмаганлигини;
- 5) айбловни ёки ишни тугатишга сабаб бўладиган ҳолатлар бор-йўқлигини;
- 6) айбланувчининг қилмишларига тўғри ёки нотўғри тавсиф берилганлигини;
- 7) терговга тегишлилик ҳодаларига риоя қилинганлигини;
- 8) эҳтиёт чораси тўғри ёки нотўғри танланганлигини;
- 9) фуқаровий даъво ва бошқа мулкий ундиришларни таъминлаш чоралари қўрилган-қўрилмаганлигини;
- 10) жиноятнинг сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитлар аниқланган-аниқланмаганлигини ҳамда уларга барҳам бериш чоралари қўрилган-қўрилмаганлигини;
- 11) тергов синчковлик билан, ҳар томонлама, тўла ва ҳолисона ўтказилган-ўтказилмаганлигини, барча важлар текширилганлигини ва ҳимоянинг илтимосномалари кўриб чиқилганлигини;
- 12) ишни бирлаштиришда ёки ажратишда ушбу Кодекснинг 332-моддаси талабларига риоя этилган-этилмаганлигини;
- 13) айблов ҳулосаси ёки айблов далолатномаси ушбу Кодекснинг 379, 380 ва 381¹-моддаларида назарда тутилган талабларга мувофиқ тузилган-тузилмаганлигини;
- 14) суриштирувчи ва терговчи ушбу Кодекснинг бошқа талабларига риоя қилган-қилмаганлигини текшириши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

385-модда. Айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси билан келган жиноят иши юзасидан прокурорнинг қарори

Прокурор ёки унинг ўринбосари айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси билан келган жиноят ишини кўпи билан беш суткада қуриб чиқиши ва қўйидаги қарорлардан бирини қабул қилиши шарт.

- 1) ишни судга юбориш учун асослар мавжуд деб топиб, айблов хулосаси ёки айблов далолатномасини тасдиқлаш;
- 2) ўз қарори билан айблов мазмунидан айрим бандларни чиқариб ташлаш, енгилроқ жиноятни назарда тутувчи қонунни қўллаш ва шу ўзгариштирлар билан айблов хулосаси ёки айблов далолатномасини тасдиқлаш;
- 3) қўшимча тергов ўтказиш учун ишни ўз кўрсатмалари билан суриштирувчи ёки терговчига қайтариш;
- 4) суриштирув ўтказилган жиноят ишини терговга тегишлилик қоидалари бузилганлиги аниқланган ёки ушбу Кодекснинг 381³-моддаси тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда дастлабки тергов органига ўтказиш;
- 5) ишни юритишни тўхтатиш;
- 6) ишни тугатиш;
- 7) амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш тўғрисида судга илтимоснома киритиш. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Башарти айбловни тўлдириш ёки уни оғирлаштириш томонига ёхуд ҳаққий қўлатларга қўра аввали айбловдан жиддий фарқ қиладиган томонга ўзгаришни талаб қилинса, прокурор ёки унинг ўринбосари қўшимча ёки ўзгаририлган айб ёълон қилиш учун ишни қўшимча терговга қайтаради.

386-модда. Эҳтиёт чораси тўғрисида қарор

Айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси билан келган жиноят иши бўйича прокурор ёки унинг ўринбосари эҳтиёт чорасини ўз қарори билан бекор қилишга, ўзгариштиришга ёки илгари эҳтиёт чораси танланмаган бўлса, шундай чорани татбиқ этишга ҳақлидир. Бунда ушбу Кодекснинг 28-бобидаги қоидалар қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

387-модда. Суд мажлисига қақирилиши лозим бўлган шахсларнинг рўйхатини ўзгартириш

Жиноят иши судга юборилгунга қадар прокурор ёки унинг ўринбосари суд мажлисига қақириладиган шахсларнинг рўйхатини ўз қарори билан қисқартириш ёки тўлдиришга ҳақлидир бунда айбланувчилар, муомала лаёқатига эга бўлган жабрланувчилар, вояга етмаган айбланувчиларнинг қонуний вакиллари, шунингдек фуқаровий даъвогар деб эътироф этилган шахслар ёки фуқаровий жаъвогар тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилинганлар ва уларнинг вакиллари рўйхатдан

тушириб қолдирилиши мумкин эмас. Дастлабки терговда ёки суриштирувда гувоҳ сифатида сўроқ қилинмаган ва эксперт сифатида хулоса бермаган шахслар рўйхатга қўшимча қилиб киритилиши мумкин эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

388-модда. Жиноят ишини судга юбориш

Прокурор ёки унинг ўринбосари айблов хулосасини ёки айблов далолатномасини тасдиқлаб, жиноят ишини тегишли судга юборади. Шу судга иш билан бирга суд мажлисига текшириш ва ҳал этиш учун барча илтимослар ва шикоятлар юборилади. *(Биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Прокурор ёки унинг ўринбосари ишининг судга юборилганлиги ҳақида айбланувчига ва ҳимоячига, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жаъвогар ва уларнинг вакилларига дарҳол хабар қилади ва, агар илтимослари бўлса, уларни судга юборишга ёки суд мажлисига баён қилишга ҳақли эканликлари тўғрисида маълум қилади. Айни вақтда прокурор ёки унинг ўринбосари айбланувчига ва ҳимоячига айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси ва унга қилинган иловаларнинг тасдиқланган нусхаларини юборади, суд мажлисига қақирилиши лозим бўлган шахслар рўйхати бундан мустасно, башарти айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси ёхуд иловага ўзгаришлар киритилган бўлса, уларни ўзгариштириш тўғрисидаги қарорнинг нусхаси ҳам юборилади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Агар айбланувчи қамоқда сақланаётган бўлса, ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлар прокурорнинг топшириғига қўра унга қамоқда сақлаш жойининг маъмурияти томонидан улар келиб тушган куни тилхат олиб топширилади, тилхат ҳужжатлар топширилган сана ва вақт кўрсатилган ҳолда судга тақдим этилади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги ЎРҚ-299-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)*

Ўиничи бўлим. БИРИНЧИ ИНСТАНЦИЯ СУДИДА ИШ ЮРИТИШ

48-БОБ. СУДЛОВГА ТЕГИШЛИЛИК

389-модда. Жиноят ишларининг судловга тегишлилиги

Жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг судловига юқори судларнинг ва ҳарбий судларнинг судловига тегишли бўлган ишлардан ташқари ҳамма жиноят ишлари тегишлидир.

Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоят, Тошкент шаҳар судининг судловига Жиноят кодекси

97-моддасининг иккинчи қисмида, 118-моддасининг тўртинчи қисмида, 150, 153, 155, 157, 158-моддаларида, 159-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 160, 161-моддаларида, 210-моддасининг учинчи қисмида, 230, 231, 242, 244-моддаларида назарда тутилган жиноятларга доир ишлар тегишлидир. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Агар бир судда қўриб чиқиладиган жиноят иши бўйича суд муҳокамаси пайтда судланувчи томонидан бошқа суд судловига тегишли жиноят содир этилганлигини кўрсатувчи ҳолатлар аниқланса, ишни қўриб чиқиш суд муҳокамасини бошлаган суд томонидан давом эттирилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Ҳарбий судлар судловига тегишли ишлар қонунчилик билан белгиланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг судловига ўта мураккаб ва аҳамиятли ишлар тегишлидир.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси, Қорақалпоғистон Республикаси судининг раиси, вилоят, Тошкент шаҳар судининг раислари, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий судининг раиси ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган жиноят тўғрисидаги ишни, агар у мазмунан мураккаб бўлмаса, жиноят ишлари бўйича тегишли туман (шаҳар) судига, шунингдек ҳудудий ҳарбий судга қўриш учун топширишга ҳақли. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда)

390-модда. Юқори суднинг ўзи қўриши учун қўйи суд судловига тегишли жиноят ишини олиш ҳуқуқи

Юқори суд қўйи суд судловига тегишли ҳар қандай жиноят ишини биринчи инстанция суди тариқасида ўзи қўриш учун олишга ҳақлидир.

391-модда. Жиноят ишининг ҳудудий жиҳатдан судловга тегишлилиги

Жиноят иши жиноят содир этилган жойдаги судда қўрилади.

Жиноят содир этилган жойни аниқлаш имконияти бўлмаса, иш дастлабки тергов ёки суриштирув тамом бўлган ҳудуддаги суд томонидан қўрилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Узоққа қўзилган ёки давомли жиноятларга доир ишлар жиноят қайси ҳудудда тамомланган ёки тўхтатилган бўлса, шу ҳудуддаги суднинг судловига тегишли бўлади.

392-модда. Жиноят ишлари бирлаштирилганда уларнинг судловга тегишлилиги

Бир неча шахсни турли ҳудудларда содир этган жиноятлари учун айблаш тўғрисидаги жиноят ишлари, шунингдек бир шахсни бир неча жимоятни содир этишда айблаш тўғрисидаги жиноят ишлари бирлаштирилганда, агар бу ишлар бир хил даражадаги икки ёки бир неча суднинг судловига тегишли бўлса, иш дастлабки тергов ёки суриштирув қайси ҳудудда тамомланган бўлса, шу ҳудуддаги суд томонидан қўрилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Бир шахс ёки бир гуруҳ шахслар турли даражадаги судларнинг судловига тегишли бир неча жимоятни содир этишда айланган бўлса, бундай ишлар юқори суд томонидан қўрилади.

Башарти иш бўйича бир шахс ёки бир гуруҳ шахслар бир неча жимоятни содир этишда айлансалар ва бу шахслардан лоақал бири ёки жимоятлардан бири ҳақидаги иш ҳарбий суднинг судловига тегишли бўлса, барча жимоятлар ва барча шахсларга доир иш ҳарбий суд томонидан қўрилади.

393-модда. Жиноят ишининг судловга тегишлилигига қўра ўтказилиши

Жиноят иши тўла, ҳолисона ва ўз вақтида қўрилишини таъминлаш мақсадида ишни бир суддан бошқа судга юқори суд қарори билан ўтказиш мумкин.

Ишни бошқа вилоятдаги ёки Қорақалпоғистон Республикасидаги судга ўтказиш масаласи Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Раиси томонидан ҳал этилади.

Башарти судья жиноят ишини судда муҳокама қилиш учун тайинлаш масаласини ҳал қилиш чоғида иш мазкур суднинг судловига тегишли эмаслигини аниқласа, ишни судловга тегишлилигига қўра ўтказиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Ишнинг ўтказилишига фақат иш суд мажлисида қўрила бошлангунга қадар йўл қўйилади.

Иш шу даражадаги бошқа суднинг судловига тегишли экани суд мажлисида маълум бўлиб қолса, ишнинг ҳолатларини тўла текширишга зарар етказмайдиган бўлса, суд ишни қўришни давом эттириверади, акс ҳолда суд ишни судловга тегишлилигига қўра бошқа судга юбориб, бу ҳақда ажрим чиқаради.

Суд ўз мажлисида ишнинг юқори суд ёки ҳарбий суд судловига тегишлилигини аниқлагач, уни тегишли судга юбориб, бу ҳусусда ажрим чиқаради.

Юқори суднинг суд мажлисида қўрила бошланган ишни қўйи судга юборишга йўл қўйилмайди.

394-модда. Судловга тегишлилик хусусида торти-шувга йўл қўйилмаслиги

Судловга тегишлилик хусусида судлар ўртасида баҳс бўлишига йўл қўйилмайди. Ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда бир суддан бошқа судга юборилган жиноят иши албатта қўриб чиқиш учун қабул қилиниши лозим.

**49-боб. ЖИНОЯТ ИШИНИ СУДДА КЎРИШ
УЧУН ТАЙЁРЛАШ*****395-модда. Келиб тушган жиноят иши бўйича
судьянинг ҳаракатлари**

Судья жиноят ишини айблов далолатномаси ёки айблов хулосаси ёхуд тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ҳақидаги масалани кўриб чиқиш учун ишни судга юбориш тўғрисидаги қарор билан қабул қилиб олгач, куйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

- 1) ишни судловга тегишлилигига кўра ўтказиш тўғрисида;
- 2) ишни судда кўриш учун тайинлаш ҳақида;
- 3) дастлабки эшитув ўтказиш тўғрисида.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган масалаларга доир ажрим судья томонидан иш судга келиб тушган пайдан эътиборан етти суткадан кечиктирмай қабул қилинади. Бу муддат шу суднинг раиси томонидан кўпи билан уч суткагача узайтирилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

**396-модда. Судга келиб тушган жиноят иши бўйича
аниқланиши лозим бўлган ҳолатлар**

Судья ушбу Кодекс 395-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган масалаларни ҳал этишда жиноят иши бўйича ҳар бир айбланувчига нисбатан куйидаги ҳолатларни аниқлаши керак:

- 1) иш мазкур суднинг судловига тегишлими;
- 2) ишнинг суд мажлисида кўрилиши учун асослар етарлими;
- 3) суриштирув ва дастлабки тергов ўтказиш чоғида ушбу Кодекснинг талабларига риоя қилинганми;
- 4) айбланувчига нисбатан эҳтиёт чораси тўғри танланганми;
- 5) жиноят оқибатида етказилган мулкий зарарнинг ўрни қопланишини таъминлаш чоралари кўрилганми;
- 6) айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси ушбу Кодекснинг талабларига мувофиқ тузилганми;
- 7) дастлабки эшитув ўтказиш учун асослар борми.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

**397-модда. Жиноят ишини судда кўриш учун
тайинлаш тўғрисидаги ажрим**

Жиноят ишини судда кўриш учун тайинлаш тўғрисидаги ажримда: *(модданинг номи ва биринчи хатбоиши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

1) суд ишнинг рақами, ажрим чиқарилган вақт ва жой; *(1-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

* 49-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон.

- 2) судьянинг лавозими ва фамилияси;
- 3) судланувчининг фамилияси, исми, отасининг исми, Жиноят кодексининг унга нисбатан эълон қилинган айбга доир моддаси;
- 4) ишнинг суд мажлисида кўрилиши учун етарли асослар борлиги тўғрисидаги хулоса;
- 5) судланувчиларга нисбатан қўлланилган эҳтиёт чораси тўғрисидаги қарор;
- 6) суд муҳокамасида давлат айбловчисининг ва ҳимоячининг иштироки;
- 7) ишнинг очик ёки ёпиқ суд мажлисида кўрилиши;
- 8) суд муҳокамасининг жойи ва вақти кўрсатилиши лозим. *(6, 7 ва 8-бандлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*
(Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)

**398-модда. Мулкий зарарни қоплашни таъминлаш
чоралари**

Судья суриштирув ёки дастлабки тергов юритилганда жиноят оқибатида етказилган мулкий зарарнинг ўрни қопланишини таъминлаш чоралари кўрилмаганигини ва бундай чоралар бевосита суд томонидан кўрилиши мумкин эмаслигини аниқлагач, ўз ажрими билан суриштирувчининг ёки терговчининг зиммасига зарур чоралар кўриш вазифасини юклайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

399-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

400-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

401-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

**401'-модда. Дастлабки терговнинг техник
йўсиндаги камчиликларини бартараф
этиш учун ишни прокурорга юбориш**

Суриштирув ёки дастлабки тергов жараёнида йўл қўйилган техник йўсиндаги камчиликлар, шу жумладан ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар ва арифметик хатолар аниқланган тақдирда, судья уларни бартараф этиш учун ишни прокурорга юборади.

Техник йўсиндаги камчиликлар бартараф этилганидан ва иш прокурор томонидан қайтарилганидан кейин беш сутка ичида суд ушбу Кодексда белгиланган умумий қондаларга кўра жиноят ишини судда муҳокама қилиш учун тайинлаш билан боғлиқ масалаларни ҳал этади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

402-модда. Процесс иштирокчиларини жиноят иши материаллари билан таништириш

Судья жиноят иши судда муҳокама қилиш учун тайинлангандан сўнг прокурор, ҳимоячи, жамоат айбловчиси, жамоат ҳимоячиси, шунингдек судланувчи, жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакилларига, башарти улар суриштирув ёки дастлабки тергов даврида иш материаллари билан таништирилмаган бўлсалар, ишдаги барча материаллар билан танишиб чиқишлари ва ўзлари учун зарур бўлган маълумотларни кўчириб олишларига имконият яратиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

403-модда. Суд мажлисига қақриш

Судья жиноят ишини судда кўриш учун тайинлаш тўғрисидаги суд ажримига кўрсатилган шахсларни суд мажлисига қақриш тўғрисида фармойиш беради, шунингдек суд мажлисига тайёргарлик билан боғлиқ бошқа чораларни кўради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

404-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)

405-модда. Суд мажлисида жиноят ишини муҳокама қилиш муддати

Жиноят ишини судда муҳокама қилишга тайинлаш тўғрисида судьянинг ажрими чиқарилган вақтдан бошлаб кўли билан ўн суткада суд ишни кўришни бошлаши лозим. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)*

Жиноят ишини судда муҳокама қилиш муддати ишни муҳокама қилиш бошланган кундан эътиборан икки ойдан ошмаслиги керак.

Жиноят ишини кўриш тўхтатиб турилган вақт ишни муҳокама қилиш муддатига кирмайди.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган муддат биринчи инстанция судининг ажримига асосан Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоят, Тошкент шаҳар судининг, Ўзбекистон Республикаси ҳарбий судининг раиси томонидан тўрт ойгача узайтирилиши мумкин. *(Пуртишчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Судларда жиноят ишларини кўриб чиқиш муддатини тўрт ойдан кўпроққа узайтиришга алоҳида ҳолларда фақат

мураккаб ва кўп воқеали ишлар бўйича йўл қўйилади. Биринчи инстанция судининг ажримига асосан беш ойгача бўлган бундай узайтириш Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисининг уринбосари ва олти ойгача бўлган шундай узайтириш Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси томонидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; 2004 йил 1-2-сон, 18-модда)

405¹-модда. Айблов далолатномаси билан келган жиноят ишини судда муҳокама қилиш муддатлари

Айблов далолатномаси билан келган жиноят ишини судда муҳокама қилиш муддати ишни муҳокама қилиш бошланган кундан эътиборан бир ойдан ошмаслиги керак.

Жиноят ишини кўриш тўхтатиб турилган вақт ишни муҳокама қилиш муддатига кирмайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган муддат биринчи инстанция судининг ажримига асосан Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоят, Тошкент шаҳар судининг, Ўзбекистон Республикаси ҳарбий судининг раиси томонидан икки ойгача узайтирилиши мумкин. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

**49¹-боб. ЖИНОЯТ ИШИ БЎЙИЧА
ДАСТЛАБКИ ЭШИТУВ***

405²-модда. Жиноят иши бўйича дастлабки эшитувни ўтказиш

Жиноят иши бўйича дастлабки эшитув ушбу бобда назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда, суд муҳокамасининг умумий қоидалари бўйича ўтказилади.

405³-модда. Жиноят иши бўйича дастлабки эшитувни ўтказиш учун асослар

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда, суд тарафларнинг илтимосига кўра ёки ўз ташаббуси билан жиноят иши бўйича дастлабки эшитув ўтказилади.

Дастлабки эшитув қуйидагилар учун асослар мавжуд бўлган тақдирда ўтказилади:

- 1) жиноят иши бўйича иш юртишени тўхтатиб туриш;
- 2) жиноят иши бўйича иш юртишени тугатиш;
- 3) жиноят ишини айблов далолатномасини, айблов ҳулосасини ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини

* 49¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон

қўллаш тўғрисидаги қарорни тасдиқлаган прокурорга юбориш;

4) ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда жиноят ишларини бирлаштириш;

5) номақбул далилларни ишдан чиқариб ташлаш тўғрисида тарафлардан бирининг илтимоси мавжуд бўлса, ушбу далилларни чиқариб ташлаш.

405⁴-модда. Жиноят иши бўйича дастлабки зшитув ўтказиш тўғрисидаги ажрим

Жиноят иши бўйича дастлабки зшитув ўтказиш тўғрисидаги ажримда куйидагилар кўрсатилади:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган вақт ва жой; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

2) судьянинг лавозими ва фамилияси;

3) айбланувчининг фамилияси, исми, отасининг исми ва Жиноят кодексининг унга нисбатан айблов қўйилган моддаси;

4) илтимоснома киритган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми ва процессуал мақоми;

5) дастлабки зшитувни ўтказиш учун асослар;

6) дастлабки зшитув иштирокчилари;

7) дастлабки зшитув ўтказиладиган жой ва вақт.

405⁵-модда. Жиноят иши бўйича дастлабки зшитувни ўтказиш муддатлари

Жиноят иши бўйича дастлабки зшитув судья томонидан жиноят иши бўйича дастлабки зшитувни тайинлаш тўғрисидаги ажрим чиқарилган пайдан эътиборан беш суткадан кечиктирмай бошланиши керак.

Дастлабки зшитувни ўтказиш давомийлиги дастлабки зшитув бошланган кундан эътиборан ўн суткадан ошмаслиги керак.

405⁴-модда. Жиноят иши бўйича дастлабки зшитувни ўтказиш тартиби

Дастлабки зшитув судья томонидан ёпиқ суд мажлисида яққа тартибда, тарафлар иштирокида ўтказилади.

Тарафларни суд мажлисига чақирдиш тўғрисидаги билдириш дастлабки зшитув ўтказиладиган кунга қадар қамида уч сутка олдин юборилган бўлиши керак.

Суд мажлисида айбланувчи, унинг ҳимоячиси ва давлат айбловчиси иштирок этиши шарт.

Дастлабки зшитув айбланувчи йўқлигида унинг илтимосига қўра ёки башарти суд муҳокамасини ушбу Кодекс 410-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган тартибда ўтказиш учун асослар мавжуд бўлса, тарафлардан бирининг илтимосига қўра ўтказилиши мумкин.

Ўз вақтида хабардор қилинган жабрланувчининг ва унинг вакилининг, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгарнинг ҳамда улар вакилларининг суд мажлисига келмаганлиги дастлабки зшитувни ўтказиш учун монелик қилмайди.

Раислик қилувчи дастлабки зшитув бўйича суд мажлисини белгиланган вақтда очади.

Раислик қилувчи суд таркибининг эълон қилади, кимлар давлат айбловчиси, ҳимоячи, суд мажлисининг котиби эканлигини эълон қилади.

Раислик қилувчи айбланувчининг шахсини аниқлайди. Кейин раислик қилувчи, агар жиноят иши бўйича иш юритишда иштирок этаётган бўлса, айбланувчининг қонуний вакилининг, жабрланувчининг, унинг вакилининг шахсини аниқлайди.

Раислик қилувчи суд мажлиси иштирокчиларига уларнинг судьяни, давлат айбловчисини, суд мажлиси котибини ва суд мажлисининг бошқа иштирокчиларини рад қилиш ҳуқуқларини тушунтиради. Билдирилган рад қилишларни суд ушбу Кодекснинг 80-моддасида назарда тутилган тартибда ҳал қилади.

Раислик қилувчи айбланувчидан, шунингдек суд мажлисига чақирилган шахслардан илтимослари бор-йўқлигини суради.

Дастлабки зшитувни ўтказиш раислик қилувчининг маърузаси билан бошланади, маърузадан кейин у суд мажлисида ҳозир бўлганларни эшитади. Сўнгра жиноят ишига доир материаллар текширилади.

Агар бир тараф номақбул далилни чиқариб ташлаш тўғрисида илтимоснома берган бўлса, судья бошқа тарафдан унда мазкур илтимосномага қарши эътироз бор-йўқлигини суриштиради. Эътирозлар мавжуд бўлмаган ва далилларни номақбул деб эътироф этиш учун қонунда назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда судья илтимосномани қаноатлантиради.

Тарафларнинг қўшимча далилларни талаб қилиб олиш тўғрисидаги илтимосномалари, агар ушбу далиллар иш учун аҳамиятли бўлса, қаноатлантирилиши керак. Шундан сўнгра давлат айбловчисининг ва ҳимоячининг дастлабки зшитувда ҳал этилаётган масалалар юзасидан фикри эшитилади. Давлат айбловчисининг ва ҳимоячининг фикрини эшитгач, раислик қилувчи ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради, ушбу ажрим суд мажлисида ўқиб эшиттирилиши керак.

Дастлабки зшитув натижалари бўйича судья ушбу Кодекснинг 405⁴-моддасида назарда тутилган ажримлардан бирини чиқаради.

Дастлабки зшитув жараёнида суд мажлиси котиби ушбу Кодекснинг 426-моддасида назарда тутилган қоидалар бўйича баённома юритади.

405⁷-модда. Жиноят иши бўйича иш юритишни тўхтатиб туриш ва қайта тиклаш

Агар жиноят иши бўйича дастлабки зшитувни ўтказиш чоғида айбланувчининг яширинганлиги аниқланса, судья ушбу айбланувчига нисбатан иш юритишни тўхтатиб туриш ва унга нисбатан қидирув эълон қилиш тўғрисида ажрим чиқаради, бундан ушбу Кодекснинг 410 ва 418-моддаларида назарда тутилган ҳоллар мустасно. Бир вақтнинг ўзида айбланувчига нисбатан эҳтиёт чорасини ўзгартириш масаласи ҳал этилади.

Айбланувчининг суд мажлисида иштирок этишини истисно этадиган оғир ва давомли касалликка чалинганлиги суд-тиббий экспертиза хулосаси билан тасдиқланган тақдирда, судья ишни юритишни айбланувчи соғайғунига қадар тўхтатиб туриш тўғрисида ажрим чиқаради.

Жиноят иши бўйича иш юритишнинг тўхтатиб турилишига сабаб бўлган ҳолатлар бартараф этилганидан кейин қайта тикланади.

Жиноят иши бўйича иш юритишни қайта тиклаш тўғрисида судья ажрим чиқаради.

405⁹-модда. Тўхтатиб турилган жиноят ишини прокурорга ўтказиш

Ушбу Кодекс 405²-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ юриктилиши тўхтатиб турилган жиноят иши айблов далолатномасини ёки айблов хулосасини тасдиқлаган прокурорга айбланувчини қидириш чораларини кўриш учун ўтказилади

405⁹-модда. Жиноят ишини тўхтатиб туриш муддатлари

Жиноят иши қуйидаги ҳолларда тўхтатиб турилади: ушбу Кодекс 405²-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган тақдирда – айбланувчи топилгунига қадар; ушбу Кодекс 405²-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган тақдирда – айбланувчи соғайгунига қадар.

405¹⁰-модда. Жиноят ишини тугатиш

Ушбу Кодекснинг 83-моддасида, 84-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлганда суд жиноят ишини тугатади.

Суд ажримида: жиноят ишини тугатиш асослари кўрсатилади; эҳтиёт чораларини, шунингдек ғўқариб дэввони таъминлаш чораларини бекор қилиш ҳақидаги масалалар ҳал этилади;

ашёвий далиллар тўғрисидаги масала ҳал этилади.

Суд ушбу Кодекс 84-моддасининг бешинчи қисмида назарда тутилган асослар бўйича ишни тугатишга ҳақлидир. Жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги ажримнинг кўчирма нусхаси ажрим чиқарилган кундан эътиборан беш сутка ичيدا прокурорга юборилади, ўзига нисбатан иш тугатилган шахсга ва жабрланувчига топширилади

405¹¹-модда. Номажбул далиллари чиқариб ташлаш тўғрисидаги илтимоснома

Айбланувчи, ҳимоячи ва давлат айбловчиси жиноят иши материалларидаги ҳар қандай далилни, агар уларни номажбул далиллар деб ҳисобласа, чиқариб ташлаш тўғрисида илтимоснома беришга ҳақли.

Илтимоснома жиноят иши судга айблов далолатномаси ёки айблов хулосаси билан бирга юборилганидан кейин, айблов далолатномасининг ёки айблов хулосасининг кўчирма нусхаси олинган кундан эътиборан уч сутка ичيدا берилиши мумкин.

Илтимосноманинг кўчирма нусхаси айблов далолатномасини ёки айблов хулосасини тасдиқлаган прокурорга, шунингдек жабрланувчига илтимоснома судга тақдим этилган кунда юборилади.

Илтимосномада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) тараф чиқариб ташланишини илтимос қилаётган далил;

2) далилни номажбул деб топиш ва чиқариб ташлаш учун ушбу Кодексда назарда тутилган асослар.

Далиллар қонунга хилоф усуллар билан ёки жиноят процесси шитирокчиларини қонун билан қафолатланган ҳуқуқларидан маҳрум қилган ёки уларнинг ҳуқуқларини чеклаган ёхуд ушбу Кодекс талабларини бузган ҳолда олинганлигига асосланган ҳолда уларни чиқариб

ташлаш тўғрисида ҳимоя тарафи томонидан берилган илтимосномани кўриб чиқиш чоғида ҳимоя тарафи тақдим этган важларни рад этиш прокурорнинг зиммасида бўлади. Қолган ҳолларда бунинг исботлаш вазифаси илтимоснома берган тарафнинг зиммасида бўлади.

Агар суд далилни чиқариб ташлаш тўғрисида қарор қабул қилса, мазкур далил юридик кучини йўқотади ва у кўчмага ёки бошқа суд қарорига асос бўлиши, шунингдек суд муҳофазаси жараёнида бу далилни текшириш ва ундан фойдаланиш мумкин эмас.

Ишни мазмунан кўриш давомида илгари номажбул деб топилган ва чиқариб ташланган далилни мақбул деб топиш масаласи тарафларнинг илтимосномасига асосан кўриб чиқиши мумкин.

405¹²-модда. Жиноят ишини айблов далолатномасини ёки айблов хулосасини, тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисидаги қарорни тасдиқлаган прокурорга юбориш учун асослар

Судья жиноят ишининг суд томонидан кўриб чиқилишига доир тўсқинликларни бартараф этиш учун уни тарафларнинг илтимосномасига кўра ёки ўз ташаббуси билан қуйидаги ҳолларда прокурорга юборади, агар:

1) айблов далолатномаси ёки айблов хулосаси ушбу Кодекснинг талаблари бузилган ҳолда тузилган бўлса ва бу мазкур айблов далолатномаси ёки айблов хулосаси асосида суд томонидан ҳукм ёки бошқа қарор чиқариш имкониятини истисно этса;

2) тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисидаги қарор билан бирга судга юборилган жиноят иши бўйича айблов далолатномасини ёки айблов хулосасини тузиш зарурати бўлса;

3) жиноят ишларини бирлаштириш учун ушбу Кодекснинг 332-моддасида назарда тутилган асослар мавжуд бўлса;

4) айбланувчи жиноятиши материаллари билан танишиш чоғида унга ушбу Кодекснинг 375 ва 381¹³-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқлар тушунтирилмаган бўлса;

5) айблов далолатномасида ёки айблов хулосасида, жиноят ишини тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш учун судга юбориш тўғрисидаги қарорда баён этилган ҳақиқий ҳолатлар айбланувчининг, ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисида иш юритилаётган шахсининг ҳатти-ҳаракатларини оғирроқ жиноят, ижтимоий хавфли қилмиш сифатида малакалаш учун асослар мавжудлигидан далолат берса ёки бундай ҳолатлар мавжудлиги дастлабки эшитув жараёнида аниқланган бўлса.

Ушбу модда биринчи қисмининг 5-бандида назарда тутилган асосларга кўра жиноят ишини прокурорга юборишда суд айбланувчининг, ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисида иш юритилаётган шахсининг ҳатти-ҳаракатларини оғирроқ жиноят, ижтимоий хавфли қилмиш сифатида тавсифлаш учун асос бўлган ҳолатларни кўрсатиши шарт. Бунда суд жиноятни ёки ижтимоий хавфли қилмишни Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодекси Махсус қисмининг қайси моддаси билан тавсифлаш лозимлигини кўрсатишга,

шунингдек далилларни баҳолаш тўғрисида, айбланувчининг айбдорлиги ҳақида хулоса қилишга ҳақи эмас.

Судья жиноят ишини прокурорга юборишда айбланувчига нисбатан эҳтиёт чораси тўғрисидаги масалани ҳал этади. Зарур бўлган тақдирда судья айбланувчини қамқоқда сақлаш мuddатини тергов ишларини юритиш ва бошқа процессуал ҳаракатларни бажариш учун ушбу Кодекснинг 245-моддасида назарда тутилган мuddатларни инобатга олган ҳолда узайтиради.

405¹³-модда. Жиноят ишларини битта иш юритувга бирлаштириш

Дастлабки эшитув вақтида ушбу Кодекснинг 392-моддасида назарда тутилган, жиноят иши келиб тушганидан кейин юзага келган асослар аниқланган тақдирда, судья ўз ташаббуси билан ёки тарафларнинг илтимосномасига кўра жиноят ишларини битта иш юритувга бирлаштириш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

405¹⁴-модда. Суд ажрими

Судья дастлабки эшитувни ўтказиш натижалари бўйича куйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

- 1) жиноят иши бўйича иш юритишни тўхтатиб туриш тўғрисида;
- 2) жиноят иши бўйича иш юритишни тугатиш ҳақида;
- 3) жиноят ишини айблов далолатномасини, айблов хулосасини ёки тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш тўғрисидаги қарорни тасдиқлаган прокурорга юбориш тўғрисида;
- 4) ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда жиноят ишларини бирлаштириш ёки ажратиш ҳақида;
- 5) далилни номақбул деб топиш ва чиқариб ташлаш тўғрисидаги илтимосномани қаноатлантириш тўғрисида ёки қаноатлантиришни рад этиш ҳақида.

Ажрим чиқарилган ёки иш апелляция инстанцияси судидан қайтган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмай уни чиқарган суд томонидан ижро этилади.

405¹⁵-модда. Суд ажрими устидан шикоят бериш ва протест келтириш

Судьянинг ажрими устидан у чиқарилган қўрдан эътиборан етмиш икки соат ичда апелляция тартибида хусусий шикоят, хусусий протест берилиши мумкин.

Хусусий шикоят, хусусий протест ажримни чиқарган суд орқали берилади, суд уни материаллар билан бирга апелляция инстанцияси судига йигирма тўрт соат ичда юбориши шарт. Апелляция инстанцияси суди мазкур материалларни келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соатдан кечиктирмай хусусий шикоят, хусусий протест билан бирга кўриб чиқиши керак.

Апелляция инстанцияси суди хусусий шикоят, хусусий протестни кўриб чиқиб, ўз ажрими билан:

- судьянинг ажримини ўзгартириш; шикоятни, протестни эса – қаноатлантирмай қолдиршига;
- судьянинг ажримини ўзгартиришга;
- судьянинг ажримини бекор қилишга ва ишни моҳиятан кўриб чиқиш учун судга юборишга ҳақли.

Жиноят иши ажримни чиқарган судга апелляция инстанцияси судининг ажрими чиқарилган пайтдан эътиборан йигирма тўрт соатдан кечиктирмай қайтарилиши керак.

Биринчи инстанция судининг ажрими бекор қилинган ҳолларда иш биринчи инстанция суди томонидан ишни суд муҳокамасига тайинлаш босқичидан бошлаб умумий қоидаларга асосан кўриб чиқилади.

50-БОБ. СУД МУҲОКАМАСИНИНГ УМУМИЙ ШАРТЛАРИ

406-модда. Жиноят ишини муҳокама қилиш чоғида суд таркибининг ўзгармаслиги

Ҳар бир жиноят иши бир таркибдаги суд ёки бир судья томонидан кўриб чиқилиши лозим.

407-модда. Захирадаги халқ маслаҳатчиси

Башарти ишни муҳокама қилиш узоқ вақт талаб қиладиган бўлса, ишда захирадаги халқ маслаҳатчиси қатнашиши мумкин бўлиб, у ишни муҳокама қилиш бошлангич пайтдан эътиборан суд мажлиси залида ҳозир бўлади ва судьянинг ҳуқуқларидан фойдаланади, суд маслаҳатлашувларида ва иш бўйича қарор чиқариш вақтида қатнашиш ҳуқуқи бундан мустасно.

Халқ маслаҳатчиси суд таркибидан чиқиб кетган тақдирда захирадаги халқ маслаҳатчиси унинг ўрнини эгаллайди ва ишни муҳокама қилиш давом этади.

408-модда. Суд мажлисида раислик қилувчи

Суд мажлисида шу суднинг раиси, унинг ўринбосари ёки судья раислик қиладди.

Раислик қилувчи суд мажлисида раҳбарлик қиладди, ишнинг барча ҳолатларини синчковлик билан ҳар томонлама, тўла ва ҳолисона текшириш ҳамда ҳақиқатни аниқлаш учун ушбу Кодексда назарда тутилган ҳамма чораларни кўради, ҳурлаётган ишга алоқаси бўлмаган ҳолатларни суд муҳокамасига киритмайди.

Раислик қилувчи суд мажлиси залида тартибга риоя қилинишини таъминлайди. Унинг фармойишлари тарафлар ва барча ҳозир бўлганлар учун мажбурийдир.

Тарафлардан ёки бошқа шахслардан бирортаси раислик қилувчининг ҳаракатларига эътироз билдирган тақдирда бу эътирозлар суд мажлисининг баённомасига ёзиб қўйилади.

409-модда. Суд муҳокамасида прокурорнинг иштироки

Прокурор биринчи инстанция судларида жиноятларга доир ишларни кўришда иштирок этиб, давлат айбловини қувватлайди, далилларни текширишда иштирок этади, судланувчиларга, жабрланувчилар, гувоҳлар, экспертлар ва судга тақлиф этилган бошқа шахсларга саволлар беради. Жиноят кодексининг нормаларини қўллаш, судланувчининг ҳаракатларини тавсифлаш, унга жазо турини ва меъерини тайинлаш тўғрисида ҳамда суд ҳал этиши лозим бўлган бошқа масалалар юзасидан ўз фикрини баён қиладди, жиноятнинг сабаблари ва унинг содир этилишига имкон

берган шарт-шароитлар ҳақида ҳамда уларни бартараф этишга қаратилган чоралар хусусида ўз фикрини билдиради.

Прокурор давлат айбловини қувватлар экан, ушбу Кодекснинг, Ўзбекистон Республикаси бошқа қонунларининг талабларига ва ишининг барча ҳолатларини қараб чиқишга асосланган ўз ишончига амал қилади.

Суд тергови маълумотлари асосида прокурор судланувчига қўйилган айбловни ўзгартириш зарур деган хулосага келса, у бу ҳақда судга асослантирилган баёнот бериши шарт.

Суд муҳокамаси натижасида прокурор суд тергови маълумотлари судланувчининг айбсизлигидан далолат беради деган ишончга келса, у айбловдан воз кечиши ва воз кечиш сабабларини судга баён қилиши шарт. Прокурорнинг айбловдан воз кечиши суд томонидан жиноят ишини реабилитация асосларига қўра туғатишга сабаб бўлади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Прокурор айбловнинг мазмунини ўзгартириш ёки айбловдан воз кечиш сабаблари хусусидаги фикрини судга ёзма равишда тақдим этиши шарт.

Прокурор, башарти фуқароларнинг ҳуқуқларини ва жамият манфаатларини муҳофаза этиш мақсадлари талаб қилса, даъво қўзғатади ёки жабранувчи томонидан қўзғатилган фуқаровий даъвони қувватлайди.

Прокурор жиноят ишларини қўришда ёки ҳўкмни ижро этиш билан боғлиқ масалаларни ёхуд ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда бошқа масалаларни ҳал этишда апелляция, кассация инстанцияси судида иштирок этади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-И-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда; ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

410-модда. Суд муҳокамасида судланувчининг иштироки

Биринчи инстанция судининг мажлисида жиноят иши судланувчининг иштирокида муҳокама қилинади, судланувчининг судга келиши шарт.

Судланувчи суд мажлисига келмаса, ишни муҳокама қилиш кейинга қолдирилиши лозим, ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. Судга келмаган судланувчини суд мажбурий келтиришга, шунингдек унга нисбатан эҳтиёт чорасини қўллашга ёки эҳтиёт чорасини ўзгартиришга ҳақлидир.

Ишнинг судланувчи иштирокисиз муҳокама қилинишига судланувчи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган ва судга келишдан бўйин товлаган, унинг йўқлиги иш бўйича ҳақиқатни аниқлашга монелик қилмаган тақдирдагина ёхуд у ушбу Кодекс 272-моддасида назарда тутилган тартибда суд мажлиси залидан чиқариб юборилган бўлса, йўл қўйилиши мумкин.

411-модда. Жабранувчининг суд мажлисига келмаслиги оқибатлари

Жабранувчи суд мажлисига келмаса, суд жабранувчининг иштирокисиз ишдаги барча ҳолатларни тўла аниқлаш ҳамда унинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мумкин ёки мумкин

эмаслигига қараб, жиноят ишини муҳокама қилиш ёки кейинга қолдириш масаласини ҳал этади.

Жабранувчи суд мажлисига узрсиз сабабларга қўра келмаган тақдирда суд уни мажбурий келтириш ҳақида ажрим чиқаради.

412-модда. Прокурорнинг, ҳимоячининг, жамоат айбловчисининг, жамоат ҳимоячисининг суд мажлисига келмаслиги оқибатлари

Прокурор суд мажлисига келмай қолган тақдирда жиноят ишини муҳокама қилиш кейинга қолдирилади.

Ҳимоячи суд мажлисига келмаса, уни бошқа ҳимоячи билан алмаштиришга фақат судланувчининг розилиги билан йўл қўйилади. Шу суд мажлисида ҳимоячини алмаштириш имконияти бўлмаса, ишни муҳокама қилиш кейинга қолдирилади.

Жамоат айбловчиси ёки жамоат ҳимоячиси судга келмай қолса, ишнинг ҳолатларига қараб, суд ишни улар иштирокисиз қўриш мумкинлиги ёки муҳокамани кейинга қолдириш масаласини ҳал этади.

Ишга янги киришган прокурорга ёки ҳимоячига суд муҳокамасида иштирок этишга тайёргарлик қўриш учун зарур вақт берилиши лозим.

Прокурор ёки ҳимоячининг узрсиз сабабларга қўра судга келмаганлиги тўғрисида суд тегишлича юқори турувчи прокурорга ёки Ўзбекистон Республикаси Адвокатлар палатасининг ҳақудий бошқармаси ҳузурдаги малака комиссиясига хабар қилади. Жамоат айбловчиси ёки жамоат ҳимоячиси узрсиз сабабларга қўра келмаган тақдирда суд бу ҳақда тегишли жамоат бирлашмасига ёки жамоага хабар қилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-И-сонли ва 2011 йил 21 апрелдаги УРҚ-288-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚҲТ, 2011 йил, 16-сон, 162-модда)*

413-модда. Фуқаровий даъвогар ёки фуқаровий жавобгарнинг суд мажлисига келмаслиги оқибатлари

Фуқаровий даъвогар ёки унинг вакили суд мажлисига келмаган тақдирда, суд фуқаровий даъвони қўрмайди; бу ҳолда мулкий зарар қўрган шахснинг фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида даъво қилиш ҳуқуқи сақланади.

Суд фуқаровий даъвони фуқаровий даъвогарнинг илтимосига қўра унинг иштирокисиз қўришга ҳақлидир.

Башарти фуқаровий даъвони прокурор қувватласа ёки суд уни қўриш зарур деб топса, фуқаровий даъвогар ёки унинг вакили келиш-келмаслигидан қатъи назар, суд фуқаровий даъвони қўраверади.

Фуқаровий жавобгар ёки унинг вакилининг суд мажлисига келмаслиги фуқаровий даъвони қўришни тўхтатмайди.

414-модда. Суд муҳокамасининг доираси

Судда жиноят ишини муҳокама қилиш фақат айбланувчиларга нисбатан ва зълон қилинган айблов бўйича олиб борилади.

Тайинланган жазонинг енгиллиги ёки оғирроқ жиноятга доир қонунни қўллаш зарурлиги тўғрисида апелляция инстанцияси суднинг ҳукми, ажрими қассадия инстанцияси суди томонидан бекор қилинганидан кейин иш қўриб чиқилган ҳолларда, апелляция инстанцияси судида муҳокама судланувчининг умуман айбдорлиги ёки айбдор эмаслиги тўғрисидаги масалага дахл қилмаган ҳолда, фақат жиноятни тавсифлашга ва жазо чорасига оид қисм бўйича амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

415-модда. Айбловнинг суд томонидан ўзгартирилиши

Суд айбловни ўзгартиришга ҳақли. Бунда айбловнинг бир қисми ёки жиноятнинг тавсифий аломатлари чиқариб ташланади.

Суд суриштирувда дастлабки терговда эълон қилинган айбловни ушбу Кодекснинг 416 ва 417-моддаларида назарда тутилган тартибда ўзгартиришга ёки тўлдиришга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 36-сон, 943-модда)*

415¹-модда. Суриштирувнинг, дастлабки терговнинг тўлиқ эмаслигини ёки жиноят-процессуал қонуни нормаларининг жиддий бузилишларини бартараф этиш

Суриштирув, дастлабки терговнинг тўлиқ эмаслиги ёки жиноят-процессуал қонуни нормаларининг жиддий бузилишлари жиноят ишини қўриб чиқиш чоғида суд томонидан бартараф этилади.

Судланувчига нисбатан айбловни оғирроғи билан ёки ҳақиқий аҳволга кўра дастлабки айбловдан жиддий фарқ қиладиган айблов билан алмаштириш учун ёки бошқа шахсни ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш учун асослар аниқланган тақдирда, суд суриштирув, дастлабки терговнинг тўлиқ эмаслигини ёки жиноят-процессуал қонуни нормаларининг жиддий бузилишларини ушбу Кодекснинг 416 ва 417-моддаларига мувофиқ бартараф этади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 36-сон, 943-модда)

416-модда. Судланувчини янги айблов бўйича жиноий жавобгарликка тортиш учун асослар аниқланганда суднинг ҳаракатлари

Агар суд тергов вақтида судланувчининг унга илгари айблов қўйилмаган жиноятни содир этганилигини кўрсатувчи ҳолатлар аниқланса, суд янги айблов бўйича жиноят ишини қўзғатиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тегишли материалларни илова қилган ҳолда бу ҳақда прокурорга хабар қилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сен-*

тябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

Янги айблов дастлабки айблов билан узвий боғлиқ бўлган ва уларни алоҳида-алоҳида кўриш имконияти бўлмаган ҳолларда, судланувчини янги айблов бўйича жиноий жавобгарликка тортиш асосларини аниқлаш тартиби давлат айбловини қўллаб-қувватловчи прокурорнинг ёки жабрланувчининг, унинг вакилининг ёхуд судланувчининг, унинг ҳимоячисининг, қонуний вакилининг илтимосномасига кўра амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Илтимосномада айбловни тўлдириш билан боғлиқ процессуал ҳаракатларнинг ўтказилиши зарурати асосланган бўлиши керак.

Суд берилган илтимоснома бўйича уни қаноатлантириш тўғрисида ёки қаноатлантирмаддан қолдириш ҳақида ажрим чиқаради.

Илтимоснома қаноатлантирилган тақдирда, суд ажримда айбловни тўлдириш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун қандай ҳолатларга аниқлик киритилиши лозимлигини кўрсатади ва унинг ижросини айблов далолатномаси ёки айблов хулосасини тасдиқлаган прокурорга ижро муддатини бир ойгача доирада кўрсатган ҳолда топиради.

Қўшимча процессуал ҳаракатлар натижаларига кўра давлат айбловини қўллаб-қувватловчи прокурор судга йиғилган далилларни тақдим этади, айблов далолатномаси ёки айблов хулосасига қўшимчани ўқиб эшиттириш ҳамда унинг кўчирма нусхасини судланувчига ва унинг ҳимоячисига топиради. *(Бешичи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Суд прокурор томонидан тақдим этилган материаллар бўйича тарафларнинг фикрини аниқлайди ва уларни жиноят ишига қўшиб қўйиш ҳақида ажрим чиқаради.

Суд судланувчининг, унинг ҳимоячисининг илтимосномаси бўйича уларнинг прокурор томонидан тақдим этилган қўшимча далиллар ва айблов далолатномаси ёки айблов хулосасига қўшимча билан танишишга, шунингдек ушбу далилларга ва хулосага эътирозлар тақдим этишга бўлган ҳуқуқини таъминлайди. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Суд ушбу модданинг саккизинчи қисмида кўрсатилган масалаларни ҳал қилишда судланувчи ва унинг ҳимоячиси ҳуқуқларини таъминлаш учун суд мажлисида ўн суткагача танаффус эълон қилади.

Суднинг ажрими белгиланган муддатда ижро этилмаган ёки дастлабки айбловни ўзгартириш ёки тўлдириш учун далилларни аниқлаш имконияти мавжуд бўлмаган тақдирда, суд жиноят ишида мавжуд бўлган далиллар асосида суд муҳокамасини давом эттиради.

Суднинг ажримини ижро этиш натижалари бўйича ёки суд муҳокамаси жараёнида тақдим этилган янги далилларни баҳолаш ва текшириш ушбу Кодекс 443-моддасининг иккинчи қисмида белгиланган тартибда ўтказилади.

Тўпланган қўшимча далиллар ва аниқланган ҳолатлар асосида прокурор оғирроқ айбловга ўзгартирилган ёки тўлдирилган айблов асосида ёхуд ҳақиқий аҳолига кўра дастлабки айбловдан жиддий фарқ қиладиган айблов асосида қарорнинг таърифини тарафлар музокараларида судга тақдим этади. (Учинчи – ун иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

417-модда. Жиноий жавобгарликка тортилмаган шахс томонидан жиноят содир этилганлигини қўрсатувчи ҳолатлар аниқланганда суднинг ҳаракатлари

Агар суд тергови вақтида жавобгарликка тортилмаган шахс томонидан жиноят содир этилганлигини қўрсатувчи ҳолатлар аниқланса, суд жиноят ишини қўзғатиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тегишли материалларни илова қилган ҳолда бу ҳақда прокурорга хабар қилади. (Модданинг номи ва биринчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

Тахмин қилинаётган жиноят қўрилаётган иш билан узвий боғлиқ бўлган ва бу ишларни алоҳида-алоҳида қўриш имконияти бўлмаган ҳолларда, давлат айбловини қўллаб-қувватловчи прокурор ёки жабрланувчи, унинг вакилининг ёхуд судланувчининг, унинг ҳимоячисининг, қонуний вакилининг илтимосномасига қўра суд бошқа шахсни ишда айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш учун асосларни аниқлаш юзасидан тегишли процессуал ҳаракатларни бир ойгача бўлган мuddатда ўтказишни иш бўйича айблов далолатномаси ёки айблов хулосасини тасдиқлаган прокурорга топшириш ҳақида ажрим чиқаради. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

Илтимосномада бошқа шахсни айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиш билан боғлиқ процессуал ҳаракатларни амалга ошириш зарурати асосланган бўлиши керак.

Суд ажримини ижро этиш натижаларига кўра давлат айбловини қўллаб-қувватловчи прокурор судга янгидан тузилган айблов хулосаси ёки айблов далолатномаси ёхуд уларга қўшимчани тақдим этади ҳамда унинг кўчирма нусхасини судланувчига ва унинг ҳимоячисига топширади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Илгари эълон қилинган айблов бошқа шахс айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиниши муносабати билан ўзгартирилган тақдирда, суд ишни қўришни суд муҳокамасининг умумий шартлари бўйича қайта тиклайди. Бундай ҳолларда суд муҳокамасининг мuddати ўзгартирилган ёки тўлдирилган айблов бўйича ишни судда қўриш қайта тикланган пайдан эътиборан ҳисобланади.

Иш бўйича суд тергови ўтказилаётганда суд судда ишни юритиш тўхтатиб турилишига қадар ўтказилган процессуал

ҳаракатларни такроран ўтказиш зарурлиги тўғрисидаги масалани тарафларнинг фикрини инобатга олган ҳолда ҳал қилади.

Прокурор томонидан айблов далолатномаси ёки айблов хулосасига қўшимчалар тақдим этилганда, суд судланувчига, унинг ҳимоячисига прокурор томонидан тақдим этилган қўшимча далиллар ва айблов далолатномаси ёки айблов хулосасига қўшимча билан танишишга, шунингдек ушбу далилларга ва далолатнома ёки хулосага эътирозлар тақдим этишга бўлган ҳуқуқини таъминлайди. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Суд прокурор томонидан тақдим этилган материаллар бўйича тарафларнинг фикрини аниқлайди ва уларни жиноят ишга қўшиб қўйиш ҳақида ажрим чиқаради.

Суд ушбу модданинг еттинчи қисмида қўрсатилган масалаларни ҳал қилишда судланувчи, унинг ҳимоячиси ҳуқуқларини таъминлаш учун суд мажлисида ун суткагача танаффус эълон қилади.

Қўшимча тақдим этилган янги далилларни баҳолаш ва текшириш ушбу Кодекс 443-моддасининг иккинчи қисмида белгиланган тартибда ўтказилади.

Тўпланган ва қўшимча тақдим этилган далиллар асосида прокурор тарафлар музокараларида судга тўлдирилган айбловни инобатга олган ҳолда қарорнинг таърифини тақдим этади.

Агар суд тергови вақтида била туриб ёлгон қўрсатув берган гувоҳ, жабрланувчи ёки била туриб нотўғри хулоса берган эксперт ёхуд била туриб нотўғри таржима қилган таржимон томонидан жиноят содир этилганлигини қўрсатувчи ҳолатлар аниқланса, суд ҳукм чиқарганидан сўнг жиноят ишини қўзғатиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун тегишли материаллар илова қилган ҳолда бу ҳақда прокурорга хабар қилади. (Иккинчи – ун учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

418-модда. Жиноят ишининг муҳокамасини кейинга қолдириш

Суд мажлисига қақирилган шахслардан бирортасининг келмай қолганлиги оқибатида ёки янги далиллар талаб қилиб олиш зарур бўлганлиги муносабати билан ёхуд суд мажлисини олиб боришнинг техник воситаларидан, шу жумладан видеоконференцалоқа тизимларидан фойдаланишда техник носозликлар юзага келганлиги туфайли жиноят ишини муҳокама қилиш мумкин бўлмаса, суд ишни муҳокама қилишни кейинга қолдиради ва суд мажлисига келмаган шахсларни қақирши ёки янги далилларни талаб қилиб олиш ёхуд техник носозликларни бартараф этиш чораларини кўради.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

419-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

420-модда. Жиноят ишени кўришни тўхтатиш

Судланувчи яширинган бўлса, шунингдек судга келишга имконият бермайдиган руҳий ҳолати бузилган ёки бошқа оғир касалликка чалинган тақдирда, суд мазкур судланувчига нисбатан ишни тўхтатади ва бошқа судланувчиларга нисбатан ишни муҳокама қилишни давом эттираверади. Агар суд ушбу Кодекснинг 416 ва 417-моддаларида назарда тутилган тартибда прокурорга қўшимча процессуал ҳаракатларни амалга оширишни топшириш ҳақида ажрим чиқарса, шунингдек ишни алоҳида-алоҳида муҳокама қилиш ҳақиқатни аниқлашни қийинлаштирган тақдирда, ишни юритиш бутунлай тўхтатилади. Яширинган судланувчини қидирув суд ажрими билан эълон қилинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Судланувчининг оғир касал бўлганиги тўғрисида ишни кўриш тўхтатилган тақдирда суд унга нисбатан танланган эҳтиёт чорасини бекор қилиш ёки ўзгартириш масаласини муҳокама қилиши лозим.

Суд жиноят ишени кўришни тўхтатиш тўғрисида ажрим чиқаради. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

420¹-модда. Жиноят ишени кўришни қайтадан бошлаш

Жиноят ишени кўришни тўхтатишнинг асоси сифатидаги, ушбу Кодекснинг 420-моддасида назарда тутилган ҳолатлар бартараф этилгач, тўхтатилган жиноят ишени кўриш қайтадан бошланади.

Суд жиноят ишени кўришни қайтадан бошлаш тўғрисида ажрим чиқаради.

Жиноят ишени кўриш қайтадан бошланганда жиноят ишени муҳокама қилиш муддатининг ўтиши ҳам бир вақтнинг ўзида қайтадан бошланади. Мазкур муддатни яна узайтириш ушбу Кодекснинг 405 ва 405¹-моддалари асосида, жиноят ишени муҳокама қилишнинг жиноят ишени кўриш тўхтатилишидан олдинги муддатини инобатга олган ҳолда амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

421-модда. Суд мажлисида жиноят ишенинг тугатилиши

Агар суд мажлисида ушбу Кодекснинг 83-моддасида ва 84-моддасида биринчи қисмининг 1, 2, 3 ва 8-бандларида назарда тутилган асослар аниқланса, суд ишни кўришни давом эттиради ҳамда 83-моддада назарда тутилган асослар бўйича оқлов ҳукми, 84-модда биринчи қисмининг 1, 2, 3 ва 8-бандларида назарда тутилган асослар бўйича эса айбдор шахсга жазо тайинламай, айблов ҳукми чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда)

422-модда. Эҳтиёт чораси масаласини ҳал этиш

Суд муҳокамаси вақтида суд судланувчига нисбатан эҳтиёт чорасини қўллашга, ўзгартиришга ёки бекор қилишга ҳақлидир.

423-модда. Суд мажлисида ажрим чиқариш тартиби

Суд муҳокамаси вақтида ҳал қилинадиган барча масалалар юзасидан суд ажрим чиқаради.

Суд эҳтиёт чораларини қўллаш (ўзгартириш, бекор қилиш) тўғрисидаги, паспортнинг (ҳаракатланish хужжатининг) амал қилишни тўхтатиб туриш ҳақидаги, айбланувчини, судланувчини лавозимидан четлаштириш ҳақидаги, шахсни тиббий муассасага жойлаштириш тўғрисидаги, айбланувчининг, судланувчининг тиббий муассасада бўлиши муддатини узайтириш ҳақидаги, почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги, рад қилишлар ҳақидаги ажримларни, бошқа органларга ижро этиш учун юбориладиган ўзга ажримларни, шунингдек хусусий ажримларни алоҳида хонада (маслаҳатхонада) чиқаради. Бу ажримлар алоҳида хужжатлар тартибда расмийлаштирилади ва суд томонидан имзоланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Судланувчининг бошқа шахсларга ёки бошқа шахсларнинг судланувчига почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш тўғрисидаги суд ажримида алоқа муассасаси томонидан судга почта-телеграф жўнатмаларини етказиб бериш ҳақида кўрсатма бўлиши лозим. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Бошқа барча ажримлар суднинг ҳожиши билан ё юқорида кўрсатилган тартибда, ёки ўз жойида қиларилиб, бу ажрим суд мажлисининг баённомасига ёзиб қўйилади.

Суд муҳокамаси вақтида суднинг чиқарган ҳар бир ажрими дарҳол эълон қилиниши лозим.

424-модда. Суд мажлисининг тартиби

Судьялар кириб келаётганда суд мажлиси залида ҳозир бўлганларнинг ҳаммаси ўринларидан турадилар.

Суд процессининг барча иштирокчилари судга тик турган ҳолда мурожаат қиладилар, кўрсатувлар берадилар ва баёнотлар қиладилар. Ушбу қоидадан фақат раислик қилувчининг рухсати билангина четга чиқиши мумкин.

Суд процессининг барча иштирокчилари, шунингдек суд залида ҳозир бўлган барча шахслар раислик қилувчининг суд мажлисида белгиланган тартибга риоя қилиш тўғрисидаги фармойишларини сўзсиз бажаришлари лозим.

Ўн олти ёшга тўлмаган шахслар, башарти улар судланувчи, жабрланувчи, гувоҳ бўлмасалар, суд мажлиси залига киритилмайдилар.

425-модда. Суд мажлисида тартибни бузувчиларга нисбатан қўлланиладиган чоралар

Тартиббузар суд мажлисида тартибни бузганида, раислик қилувчининг фармойишига бўйсунмаганида

ёки судга ҳурматсизлик қилганида унга нисбатан ушбу Кодекснинг 272-моддасида назарда тутилган чоралар қўлланилади.

426-модда. Суд мажлисининг баённомаси

Суд муҳофазаси вақтида суд мажлисининг котиби ушбу Кодекснинг 90–92-моддаларида назарда тутилган қоидалар асосида баённома юритади.

Баённома қўлда ёки компьютерда ёзилиши мумкин. Баённоманинг тулиқ бўлишини таъминлаш учун аудиоёзув воситаларидан, стенограмма юритишдан фойдаланиш мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Суд мажлисининг баённомасида қўйидагилар кўрсатилади: суд ишининг рақами; мажлисининг жойи ва санаси; мажлис бошланган ва тамом бўлган вақт кўрсатилган ҳолда; суднинг номи ва таркиби; суд мажлисининг котиби, таржимон, айбловчи, ҳимоячи, судланувчи, жабрланувчи ва унинг вакили, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари, шунингдек суд қаҳирган бошқа шахслар; қўрилаган иш; судланувчининг шахсига доир маълумотлар; ҳозир бўлган ва ҳозир бўлмаган гувоҳлар ҳамда уларнинг келмаганлиги сабаблари. Баённомада: раислик қилувчининг барча фармойишлари кўрсатилади ва суднинг ҳаракатлари қандай тартибда ўтган бўлса, шу тартибда ёзилади, ишда иштирок этувчи шахсларнинг ариза ва илтимосномалари; судланувчи, жабрланувчи ва гувоҳлар кўрсатувларининг батафсил мазмуни; берилган саволларга экспертнинг жавоблари; суд музокараларининг кетма-кетлиги, суд музокараларида иштирок этган шахсларнинг хулосалари ҳамда судланувчи охириги сўзининг мазмуни; башарти жиноят процесси иштирокчилари илтимос қилса, ишни қўриш пайтида юз берган ҳолатлар тўғрисидаги арзлар акс эттирилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

Суд мажлиси видеоконференцалоқа режимида ўтказилган тақдирда, суд мажлиси баённомасида ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилганлардан ташқари:

суд мажлиси видеоконференцалоқа режимида ўтказилганлиги ҳақидаги;

техника воситалари тўғрисидаги;

суд мажлисини видеоконференцалоқа режимида ўтказишга қўмақлашаётган суд ва ходимлар ҳақидаги маълумотлар кўрсатилиши керак.

Суд мажлиси аудио- ёки видеоёзувга олинган тақдирда, суд мажлиси баённомасига суд мажлисида ёзиб олиш техника воситаларидан фойдаланилганлиги тўғрисида белги қўйилади.

Аудио- ва видеоёзув сақланаётган электрон ёки бошқа манбалар суд мажлиси баённомасига илова қилинади, унда ушбу воситалар қўлланилганлиги ҳақида белги қўйилади.

Суд зарур деб топган ҳолларда, гувоҳлар ва жабрланувчилар суд мажлисининг баённомасидаги ўзи берган кўрсатувларни имзолайди.

Суд мажлисининг баённомаси раислик қилувчи ва суд мажлисининг котиби томонидан имзоланади.

Суд мажлиси баённомасининг мазмуни буйича раислик қилувчи билан суд мажлисининг котиби ўртасида келишмовчилик бўлган тақдирда, котиб ўз мулоҳазаларини баённомага илова қилиши шарт, бу мулоҳазалар суд таркиби томонидан қўрилади. Ушбу масала юзасидан ажрим чиқарилиб, баённомага илова қилинади.

Суд мажлисининг баённомаси ҳукм чиқарилган куннинг эртасидан, мураккаб ишлар буйича эса уч суткадан кечиктирмай имзоланиши керак.

Тарафлар баённоманинг ва суд мажлиси аудиоёзувининг кучирма нусхаларини ўз ҳисобидан олишга ҳақли. *(Учинчи ва ўн биринчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*
(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

427-модда. Суд мажлисининг баённомаси юзасидан мулоҳазалар бериш ва уларни қўриб чиқиш тартиби

Суд мажлиси баённомаси имзоланганидан кейин беш сутка ичида тарафлар шу баённома ва суд мажлисининг аудиоёзуви юзасидан ўз мулоҳазаларини беришга ҳақлидирлар. Мулоҳазаларни раислик қилувчи қўриб чиқиб, уларга қўшишдан тақдирда уларнинг тўғрилигини тасдиқлайди ва суд мажлиси баённомасига қўшиб қўяди.

Раислик қилувчи суд мажлисининг баённомаси ёки аудиоёзуви юзасидан берилган мулоҳазаларга қўшилган тақдирда, бу мулоҳазалар ушбу ишни қўрган суд таркиби ҳал этиши учун киритилади. Башарти ишни судьянинг яққа ўзи қўриб чиққан бўлса, раислик қилувчининг қарори ўзил-кесил ҳисобланади. лекин манфаатдор тарафлар бу қарор устидан ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда шикоят бериши ёки протест билдириши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

51-БОБ. СУД МАЖЛИСИНING ТАЙЁРЛОВ ҚИСМИ

428-модда. Суд мажлисини очиш

Раислик қилувчи тайинланган вақтда суд мажлисини очади ва қандай жиноят иши қўрилишини эълон қилади.

429-модда. Процесс иштирокчиларининг судга келган-келмаганлигини текшириш

Суд мажлисининг котиби давлат айбловчиси, жамоат айбловчиси, судланувчи, ҳимоячи, жамоат ҳимоячиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ёки уларнинг вакиллари судга келган-келмаганлиги тўғрисида ахборот беради. Шундан кейин судга таржимон, гувоҳлар, экспертлар ва мутахассислар келган-келмаганлиги текширилади. Котиб ҳозир бўлмаганларнинг нима сабабдан келмаганлигини маълум қилади.

Ишда иштирок этаётган шахсларнинг кимлиги паспорт ёки идентификацияловчи ID-карта ёхуд уларнинг шахсини

тасдиқловчи бошқа ҳужжатлар бўйича аниқланади (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги ЎРҚ–759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

430-модда. Таржимона унинг ҳуқуқларини, мажбуриятларини ва жавобгарлигини тушунтириш

Раислик қилувчи таржимона ушбу Кодекснинг 72-моддасида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятларини, шунингдек жавобгарлигини тушунтиради.

431-модда. Суд таркибини, тарафларни эълон қилиш ва рад қилиш ҳуқуқини тушунтириш

Раислик қилувчи суд таркибини эълон қилади, кимлар давлат айбловчиси, жамоат айбловчиси, ҳимоячи, жамоат ҳимоячиси эканлигини, кимлар жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва кимлар уларнинг вакиллари эканлигини, кимлар суд мажлисининг котиби, эксперт, мутахассис, таржимон эканлигини маълум қилади. Шундан кейин судланувчига ва бошқа тарафларга уларнинг судьяни, суд таркибини ёки судьялардан бирортасини, шунингдек тарафлардан бирортасини рад қилиш ҳуқуқларини тушунтиради.

Суд мажлисида заҳирадаги халқ маслаҳатчиси иштирок этмаган бўлса, раислик қилувчи бу ҳақда эълон қилади ва унинг фамилиясини айтади. Заҳирадаги халқ маслаҳатчиси ҳам рад қилиниши мумкин.

Рад қилишлар ушбу Кодекснинг 80-моддасида белгиланган қоидалар асосида ҳал қилинади.

432-модда. Гувоҳларни суд мажлиси залидан чиқариб туриш

Раислик қилувчи гувоҳларнинг суд мажлиси залидан алоҳида хонага чиқиб туришлари тўғрисида фармойиш беради. Кейинчалик у сўроқ қилинмаган гувоҳларнинг сўроқ қилинган гувоҳлар билан, шунингдек суд мажлиси залидagi бошқа шахслар билан мулоқотда бўлмаслиги чораларини кўради.

433-модда. Процесс иштирокчиларидан бирортаси келмаганда жиноят ишнинг кўриш мумкинлиги ёки мумкин эмаслиги масаласини ҳал қилиш

Суда қақирилган процесс иштирокчиларидан бирортаси келмаган тақдирда суд жиноят ишнинг муҳокама қилиш мумкинлиги ёки мумкин эмаслиги тўғрисида тарафларнинг фикрини эшитиш ва муҳокамани давом эттириш ёки уни кейинга қолдириш тўғрисида ажрим чиқаради.

Муҳокамани кейинга қолдириш тўғрисида ажрим чиқарилган тақдирда суд ҳозир бўлган гувоҳлар ва экспертни сўроқ қилиши мумкин. Башарти кейинчалик иш суднинг яна ўша таркибида ёки ўша судья томонидан қўриладиган бўлса, процесснинг мазкур иштирокчилари суд мажлисига иккинчи марта фақат зарурат туғилган ҳолларда қақирилиши мумкин.

434-модда. Судланувчининг шахсини ва унга процессуал ҳужжатларнинг нусхалари топширилган вақтни аниқлаш

Раислик қилувчи судланувчининг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили, ойи, куни ва жойини, яшаб турган жойи, машғулот, маълумоти, оилавий аҳволи ва унинг шахсига дахлдор бошқа маълумотларни сўраб, унинг шахсини аниқлайди.

Сўнгра раислик қилувчи судланувчидан айблов ҳуқуқасининг ва айблов далолатномасининг нусхаси, шунингдек ушбу Кодекс 388-моддасининг иккинчи қисмида санаб ўтилган процессуал ҳужжатларнинг нусхалари унга топширилган-топширилмаганлигини ва айнан қачон топширилганлигини сўрайди. Бу ҳужжатларнинг нусхалари топширилмаган ёки суд мажлиси бошланишига уч суткадан кам муддат қолганда топширилган бўлса, ишни муҳокама қилиш кейинга қолдирилиши лозим. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги ЎРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

435-модда. Судланувчига унинг ҳуқуқларини тушунтириш

Раислик қилувчи судланувчининг шахсини аниқлаганидан кейин унга ушбу Кодекснинг 46-моддасида назарда тутилган суд муҳокамасидаги ҳуқуқларини тушунтиради. Сўнгра судланувчидан ана шу ҳуқуқларнинг ҳар бирини тушунган ёки тушунмаганлигини сўрайди. Башарти судланувчи салбий жавоб берса, раислик қилувчи унинг ёшени, умумий заковат даражасини, руҳий ва жисмоний ҳолатини эътиборга олиб, унга ҳуқуқларини қайтадан тушунтиради.

436-модда. Тарафларга уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтириш

Раислик қилувчи жамоат айбловчиси, жамоат ҳимоячиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари ушбу Кодекснинг тегишлича 43, 44, 55, 57, 59, 61 ва 63-моддаларида назарда тутилган суд муҳокамасидаги ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради.

437-модда. Экспертга ва мутахассисга уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтириш

Раислик қилувчи экспертга ва мутахассисга уларнинг ушбу Кодекснинг тегишлича 68 ва 70-моддаларида назарда тутилган суд муҳокамасидаги ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради.

438-модда. Илтимослар қилиш ва уларни ҳал этиш

Суд мажлисининг тайёрлов қисми илтимослар бор-йўқлигини аниқлаш билан якунланади. Раислик қилувчи тарафлардан янги гувоҳлар, экспертлар ёки мутахассислар қақирши, ашёвий далиллар ва ҳужжатлар талаб қилиб олиш тўғрисида уларнинг илтимослари бор-йўқлигини сўрайди. Илтимос қилувчи тараф қўшимча далиллар айнан қайси ҳолатларни аниқлаш учун зарурлигини кўрсатиши шарт.

Тараф арз қилган ҳар бир илтимосни муҳокама қилиб, суд бошқа тарафнинг фикрини тинглайди ва башарти, илтимос иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларни аниқлашга қаратилган бўлса, уни қаноатлантиради, акс ҳолда қаноатлантиришни рад этади.

Илтимоснинг рад этилиши суд муҳокамаси давомида тарафни кейинчалик бошқа асосларга кўра яна шу илтимос билан муурожаат этиш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди.

Суд ўзининг ташаббуси билан янги гувоҳларни чақириш, экспертиза тайинлаш, ҳужжатларни ва бошқа қўшимча далилларни талаб қилиб олиш тўғрисида ажрим чиқаришга ҳақлидир.

Башарти суд қўшимча далилларни текширишни лозим деб топса, суд мажлисига янги гувоҳлар, экспертлар келишини ёки ҳужжатлар талаб қилиб олиншини таъминлаш чораларини куриб, айна чоғда муҳокамани давом эттиради ёки уни кейинга қолдиради.

52-606. СУД ТЕРГОВИ

439-модда. Суд терговининг бошланиши

Раислик қилувчи суд тергови бошланиши тўғрисида эълон қилади. Суд тергови айблов хулосасининг хулоса қисмида баён этилган, судланувчига қўйилган айбловни ёхуд айблов далолатномасида баён этилган айбловнинг мазмунини давлат айбловчиси томонидан ўқиб эшиттиришдан бошланади. Раислик қилувчи судланувчидан айбловнинг моҳияти унга тушунарли ёки тушунарсиз эканлигини ва ўз айбига иқрорлиги ёки иқрор эмаслигини сўрайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда; 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

440-модда. Далилларни текшириш навбатини белгилаш

Судланувчилардан ўз айбларига иқрорликлари ёки иқрор эмасликлари тўғрисида сўраб бўлган, суд далилларни текшириш навбати тўғрисида тарафларнинг таклифларини эшитади. Бундай навбатни суд ажримда акс эттиради.

Башарти далилларни текшириш судланувчиларни сўроқ қилиш билан бошланган бўлса, улардан кейин суд жабрланувчиларни сўроқ қилади. Судланувчилар кўрсатув беришдан бош торган ёки бошқа далилларнинг текширилишидан олдин кўрсатув беришга рози бўлмаган тақдирда жабрланувчиларни, гувоҳларни сўроқ қилиш, далилларни кўздан кечириш, гувоҳлантириш, ёзма далилларни ўқиб эшиттириш, экспертиза ўтказиш ва бошқа суд ҳаракатларини бажариш навбати тўғрисидаги масалани суд ишнинг муайян ҳолатларини ва тарафларнинг таклифларини инобатга олган ҳолда ҳал қилади.

441-модда. Гувоҳнинг қасамёди ва уни жавобгарлик тўғрисида огоҳлантириш

Гувоҳни сўроқ қилишдан олдин раислик қилувчи унинг шахсини аниқлайди ва кўрсатув беришдан бош торганлик ёки била туриб ёлгон кўрсатув берганлик учун

жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради. Сунгра раислик қилувчи гувоҳ барчанинг олдида ошкора равишда қуйидаги мазмунда қасамёд қилишни таклиф этади: «Иш юзасидан ўзимга маъълум бўлган ҳамма нарсани судга айтиб беришга қасамёд қиламан. Фақат ҳақиқатни, барча ҳақиқатни гапириб бераман, ҳақиқатдан ўзга нарсани гапирмайман.» Қасамёд матни гувоҳга унинг мажбурияти ва жавобгарлиги тушунтирилгани ҳақидаги гувоҳнинг тилхати билан берилганга суд мажлисининг баённомасига илова қилинади.

Ўн олти ёшга тўлмаган гувоҳга ҳам ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ошкора қасамёд қилиш таклиф қилинади, лекин кўрсатув беришдан бош торгани ёки била туриб, ёлгон кўрсатув бергани учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилмайди ва ундан тилхат олинмайди.

442-модда. Судда сўроқ қилиш тартиби

Судда сўроқ қилиш ушбу Кодекснинг 96–108-моддаларида назарда тутилган талабларга, шунингдек қуйида белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда олиб борилади.

Ҳар бир гувоҳ хали сўроқ қилинмаган гувоҳлар йўқлигида сўроқ қилинади. Сўроқ қилинган гувоҳлар суд мажлиси залида қоладилар ва суд тергови тамом бўлмасдан илгари залдан фақат суднинг ижозати билан чиқиб кетишлари мумкин.

Вояга етмаган гувоҳни сўроқ қилиш ҳақиқатни аниқлаш манфаатлари талаб қилган ҳолларда суднинг ажримни билан судланувчининг йўқлигида ўтказилиши мумкин. Судланувчи суд мажлиси залига қайтиб киргандан кейин гувоҳнинг берган кўрсатувлари унга маъълум қилиниши ҳамда шу гувоҳга саволлар беришга имконият яратилиши лозим.

Вояга етмаган гувоҳ сўроқ қилиниб бўлган, суд бу гувоҳнинг мажлис залида қолиши зарур деб ҳисоблайдиган ҳоллари мустасно этганда, суд мажлиси залидан чиқариб юборилиши лозим. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й, 03/19/587/4122-сон)*

Жабрланувчи, шунингдек эксперт ва мутахассис суд муҳокамасининг бошидан охиригача суд мажлиси залида бўлишга ва барча сўроқлар чоғида ҳозир бўлишга ҳақлидир.

Судланувчини сўроқ қилиш ишининг унга маъълум ҳолатлари тўғрисида кўрсатув бериши ҳақида раислик қилувчининг таклифи билан бошланади. Шундан кейин судланувчини давлат айбловчиси, жамоат айбловчиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ва уларнинг вакиллари, ҳимоячи, жамоат ҳимоячиси, фуқаровий жавобгар ва унинг вакили сўроқ қиладилар. Сунгра судланувчига бошқа судланувчилар ва уларнинг ҳимоячилари саволлар бериши мумкин.

Жабрланувчиларни, шунингдек айблов хулосасига ва айблов далолатномасига илова қилинган руйхатга биноан суд мажлисида қақирилган ёки айбловчи томонининг илтимосига биноан қўшимча равишда қақирилган гувоҳлар ва экспертларни сўроқ қилиш ҳам ушбу модданинг олтинчи қисмида назарда тутилган тартибда ўтказилади. Башарти гувоҳлар ва экспертлар суд мажлисига ҳимоя томонининг илтимосига биноан қақирилган бўлсалар, уларни дастлаб шу илтимосни қилган судланувчи ёки унинг ҳимоячиси, кейин эса бошқа судланувчилар ва уларнинг ҳимоячилари, жамоат ҳимоячиси, фуқаровий жавобгар

ва унинг вакили, давлат айбловчиси, жамоат айбловчиси, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ва уларнинг вакиллари сўроқ қиладилар. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Раислик қилувчи ва халқ маслаҳатчилари сўроқ қилинаётган ҳар қандай шахсга суд терговининг исталган пайтида саволлар беришга ҳақлидир.

Суд мажлисида кўрсатув бериб булган шахсларга берган маълумотларини тўлдириш ва аниқликлар киритиши учун суднинг ижозати билан саволлар берилиши мумкин.

443-модда. Ёзма далилларни, экспертларнинг хулосаларини ва тергов ҳаракатлари баённомаларини текшириш

Тарафларнинг илтимосларига ёки суднинг ташаббусига кўра раислик қилувчи, халқ маслаҳатчиларидан бири ёки суд мажлисининг котиби суриштирувда ва дастлабки терговда ишга қўшиб қўйилган, иш учун аҳамиятли бўлиши эҳтимол тутилган ёзма далилларни, экспертларнинг хулосаларини ва тергов ҳаракатлари баённомаларини ўқиб эшиттиради.

Суднинг талабига кўра ёки бошқа шахсларнинг ташаббуслари билан тақдим қилинган ҳужжатларни суд ўқиб эшиттиради ва тарафларга тақдим қилади, улар эса шу ҳужжатларнинг ишга аҳамияти бор-йўқлиги тўғрисида ўз фикрларини баён қиладилар. Сунгра суд ҳужжатларни ишга қўшиш ёки тегишлилигига қараб қайтариш тўғрисида ажрим чиқаради.

444-модда. Кўздан кечириш

Суд кўздан кечиришни ушбу Кодекснинг 135–141-моддаларида назарда тутилган талабларга ва қўйда белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда ўтказиши.

Суд суриштирувда ва дастлабки терговда ишга қўшилган ашёвий далилларни, шунингдек тарафлар ва бошқа шахслар бевосита суд муҳокамасида тақдим этган нарсаларни суд мажлиси залида тарафларнинг иштирокида кўздан кечиради. Суд кўздан кечиришни ўтказишга экспертларни, мутахассисларни, гувоҳларни ҳам жалб этиши мумкин.

Суд жой, бинолар, иншоотлар, хоналарни, шунингдек суд мажлиси залига келтириб бўлмайдиган транспорт воситалари ва бошқа объектларни улар турган жойга бориб ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган шахслар иштирокида кўздан кечиради.

445-модда. Гувоҳлантириш

Суд терговда гувоҳлантиришни суд ушбу Кодекснинг 142–147-моддаларида назарда тутилган талабларга ҳамда қўйда белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда ўтказиши.

Гувоҳлантириш ечинтириб яланғочлаш билан боғлиқ бўлса, алоҳида хонада шифокор ёки бошқа мутахассис томонидан, гувоҳлантирилаётган шахснинг жинсидаги холислар иштирокида ўтказилади. Гувоҳлантириш ўтказиб билинганидан сўнг процесснинг мазкур иштирокчилари суд мажлиси залига қайтиб кирадилар ва у ерда тарафларнинг, гувоҳлантирилган шахснинг ва холисларнинг иштирокида шифокор ёки бошқа мутахассис гувоҳлантирилган шахснинг баданида излар ёки белгилар аниқланган бўлса, шу хусусда ақборот беради ҳамда тарафларнинг, судьяларнинг

саволларига жавоб беради. Бу маълумотлар, шунингдек гувоҳлантирилган шахснинг ҳамда холисларнинг мулоҳаза ва тушунтиришлари суд мажлисининг баённомасига ёзиб қўйилади ва улар шифокорнинг, бошқа мутахассиснинг, гувоҳлантирилган шахснинг ва холисларнинг имзолари билан тасдиқланади.

446-модда. Экспертиза

Суд терговда экспертиза ушбу Кодекснинг 172–187-моддаларида назарда тутилган талабларга ва қўйда белгиланган қоидаларга амал қилган ҳолда тайинланади ва ўтказилади.

Суд мажлисида экспертизани илгари судгача иш юритиш босқичида хулоса берган экспертлар ёки суд тайинланган янги экспертлар ёхуд ҳам илгариги, ҳам кейин тайинланган экспертлар биргаликда ўтказиши. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Тарафлардан бирортасининг илтимоси бўйича ёки ўз ташаббуси билан суд экспертиза тайинлаш тўғрисида ажрим чиқаради ва уни суд мажлисида ўқиб эшиттиради. Ажримда экспертиза ўтказиш топширилган шахс ёки экспертиза муассасаси кўрсатилади ва эксперт олдида саволлар қўйилади. Бунда суд тарафларга уларнинг экспертнинг рад этиш, тараф кўрсатган қўшимча шахсни экспертлар сафига киритиш, эксперт олдида қўшимча саволлар қўйиш, экспертизани тарафларнинг иштирокида ўтказиш тўғрисида илтимослар қилиш, шунингдек экспертиза давомида изоҳот бериб бориш ҳуқуқига эга эканликларини тушунтиради.

Илтимослар ёки экспертнинг рад қилиш тўғрисидаги араларни суд ушбу Кодекснинг 80-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ ҳолда қўриб чиқади.

Суд терговда эксперт сўроқ қилинаётган шахсларга саволлар беришга, ёзма далиллар, тергов ҳаракатларининг баённомалари, бошқа экспертларнинг хулосалари билан танишишга, кўздан кечиришлар, экспериментларда ва экспертиза предметида оид суднинг бошқа ҳаракатларида иштирок этишга ҳақлидир.

Суд тергови давомида экспертнинг олдида қўшимча саволлар қўйилиши мумкин.

Экспертиза предметида оид ҳолатлар текшируви тугалланган, суд хулоса тайёрлаш учун экспертиза муҳлат беради. Башарти бунинг учун лаборатория тадқиқотлари ўтказиш лозим бўлса, суд экспертига тегишли объектларни беради.

Эксперт ўз хулосасини суд мажлисида ўқиб эшиттиради. Хулоса суд мажлисининг баённомасига илова қилинади.

Эксперт хулоса берганидан сўнг, хулосада баён қилинган ҳолатлар бўйича у суд мажлисида сўроқ қилиниши мумкин.

447-модда. Таниб олиш учун кўрсатиш, эксперимент ўтказиш, эксперт текшируви учун намуналар олиш

Суд терговда таниб олиш учун кўрсатиш, эксперимент ўтказиш ва эксперт текшируви учун намуналар олиш ушбу Кодекснинг 125–131, 153–156, 188–197-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ ўтказилади. Тарафлар шу суд ҳаракатлари муносабати билан илтимослар қилишга ва ўз мулоҳазаларини билдиришга ҳақлидирлар.

Суд ушбу ҳаракатларни ўтказишда кумаклашишни сориштирувчи ёки терговчидан талаб қилишга ҳақлидир. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРК-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Таниб олиш учун кўрсатиш, эксперимент ўтказиш ҳамда намуналар олиш жараёни ва натижалари, шунингдек мазкур суд ҳаракатларининг юритилиши муносабати билан билдирилган илтимослар, мулоҳазалар ва тушунтиришлар суд мажлисининг баённомасида қайд қилинади.

448-модда. Суд терговининг тамомланиши

Барча далиллар текшириб чиқилганидан кейин раислик қилувчи тарафлардан улар суд терговини тўлдирмоқчи-ларми ва тўлдирмоқчи бўлсалар, нима билан тўлдирмоқчи эканликларини сўрайди. Башарти бу ҳақда илтимос қилинса, суд уни муҳокама қилади ва ҳал этади.

Илтимосларни қаноатлантириш учун зарур бўлган қўшимча ҳаракатлар бажарилганидан сўнг раислик қилувчи суд терговини тамом бўлган деб эълон қилади.

53-БОБ. ТАРАФЛАРНИНГ МУЗОКАРАСИ ВА СУДЛАНУВЧИНИНГ ОХИРГИ СЎЗИ

449-модда. Тарафлар музокарасининг мазмуни ва тартиби

Суд тергови тамомланганидан сўнг суд тарафларнинг музокарасини эшитишга ўтади. Музокара давлат айбловчиси ва жамоат айбловчисининг нутқлари билан бошланади. Сўнгра жабрланувчи, фуқаровий даъвогар ёки уларнинг вакиллари, ҳимоячи ва жамоат ҳимоячиси, судланувчи, фуқаровий жавобгар ёки унинг вакили сўзга чиқади.

Давлат айбловчиси ва жамоат айбловчисининг, шунингдек ҳимоячи ва жамоат ҳимоячисининг сўзга чиқиш навбатини суд уларнинг таклифларини инобатга олган ҳолда белгилайди.

Тарафлар ўзларининг нутқларида суд терговиди кўриб чиқилмаган далилларни келтиришга ҳақли эмас. Текшириш учун судга янги далилларни тақдим этиш лозим бўлса, тарафлар суд терговини янгидан бошлаш тўғрисида илтимос қилишлари мумкин.

Давлат айбловчиси суд терговининг яқунларини инобатга олиб, ўз нутқида судланувчининг айблилиги ёки айбли эмаслиги тўғрисидаги хулосасини асослантириши лозим. Давлат айбловчиси судланувчи айбли деган хулосага келганда, унга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган жазо тури ва меъёри ҳақида судга ўз фикрини баён қилади.

Тарафлар нутқ сўзлаб бўлганларидан кейин, улардан ҳар бири бошқа тарафнинг нутқларида айtilган масалалар юзасидан эътирозлар ёки мулоҳазалар билан яна бир мартадан сўзга чиқишлари мумкин. Сўнги эътироз билдириш ҳуқуқи ҳамиша ҳимоячи ва судланувчига берилади.

Суд тарафларнинг музокарасини муайян муддат билан чеклаб қўйиши мумкин эмас, лекин раислик қилувчи музокарада иштирок этаётган шахсларнинг нутқларини, башарти улар кўрилаётган ишга дахли йўқ ҳолатларга тааллуқли бўлса, тўхтатиб қўйишга ҳақлидир.

450-модда. Тарафларнинг айбловнинг моҳияти юзасидан таклифлари

Музокара тамом бўлганидан кейин тарафлар ушбу Кодекс 457-моддасининг биринчи қисмидаги 1–6-бандларда назарда тутилган масалалар юзасидан чиқариладиган қарорнинг ўзлари таклиф этадиган мазмунини судга ёзма равишда тақдим этишлари мумкин. Давлат айбловчиси ва ҳимоячи учун қарорнинг бундай мазмунини судга тақдим этиш мажбурийдир.

451-модда. Судланувчининг охириги сўзи

Тарафларнинг музокараси тамом бўлганидан кейин раислик қилувчи судланувчига охириги сўз беради. Судланувчининг охириги сўзи вақтида унга ҳеч қандай савол беришга йўл қўйилмайди.

Суд судланувчининг охириги сўзини муайян муддат билан чеклаб қўйиши мумкин эмас, лекин раислик қилувчи судланувчининг сўзини, у ишга мутлақо алоқаси йўқ ҳолатларни баён қила бошлаган ҳолларда, тўхтатишга ҳақлидир.

452-модда. Суд терговини янгидан бошлаш

Башарти тарафлар музокарадаги нутқларида ёки судланувчи охириги сўзида иш учун муҳим аҳамиятга молик янги ҳолатлар тўғрисида гапирсалар ёки муқаддам текширилмаган, лекин ишга алоқадор далилларни келтирсалар, суд тарафларнинг илтимосларига кўра ёки ўз ташаббуси билан суд терговини янгидан бошлаш тўғрисида ажрим чиқаради. Янгидан бошланган суд тергови тамом бўлганидан кейин суд тарафларнинг музокарасини янгитдан очади ва судланувчига охириги сўз беради.

453-модда. Суднинг қарор қабул қилиш учун алоҳида хонага (маслаҳатхонага) кириши

Судланувчининг охириги сўзини эшитиб бўлганидан сўнг суд ҳукми чиқариш ёки ажрим чиқариш учун дархол алоҳида хонага (маслаҳатхонага) киради. Бу ҳақда раислик қилувчи суд мажлиси залида ҳозир бўлганларга эълон қилади.

54-БОБ. ҲУҚМ

454-модда. Ҳукми чиқариш

Суд ҳукми Ўзбекистон Республикаси номидан чиқаради.

455-модда. Ҳукмининг қонуний, асосли ва адолатли бўлиши

Ҳукми қонуний, асосли ва адолатли бўлиши шарт. Ҳукми қонуннинг барча талабларига амал қилинган ҳолда ва қонун асосида чиқарилган бўлса, қонуний деб эътироф этилади.

Ҳукми ишнинг ҳақиқий ҳолатлари унда кераклигича тула ва юз берганига ҳақиқатан монанд тарзда аниқланган бўлса, асосли деб эътироф этилади.

Ҳукм айбдорга нисбатан жазо ёки бошқа таъсир чораси у содир этган жиноятнинг ижтимоий хавфлилик даражаси ва унинг шахси эътиборга олиниб тайинланган бўлса, айбисз шахс эса оқланган ва реабилитация этилган бўлса, адолатли деб эътироф этилади.

Суд ҳукми фақат суд муҳокамасида текширилган далиллар билан асослайди.

Суднинг ҳукмида ифодаланган барча ҳулосалари асосланган бўлиши лозим.

456-модда. Судьялар маслаҳатлашувининг сир тутилиши

Судья ҳукми алоҳида хонада, суд эса маслаҳатхонада чиқаради. Бундай пайтда мазкур хонада фақат судьянинг ўзи ёки ушбу иш бўйича суд таркибига кирган судьялар ҳозир бўлишлари мумкин. Бошқа шахсларнинг ҳозир бўлишларига йўл қўйилмайди.

Кеч кириши билан, зарурат бўлган тақдирда эса, кун давомида ҳам суд маслаҳатни тўхтатишга ҳақлидир. Маслаҳатлашув дам олиш кuni ва байрам кунида ҳам тўхтатилади. Судьялар маслаҳатлашув вақтида айtilган мулоҳазаларни ошкор қилишга ҳақли эмас.

457-модда. Ҳукм чиқариш вақтида суд ҳал қиладиган масалалар

Суд ҳукм чиқариш вақтида алоҳида хонада (маслаҳатхонада) куйидаги масалаларни ҳал қилади:

- 1) судланувчи айбли деб топилаётган қилмиш ҳақиқатан содир этилганми;
- 2) бу қилмиш жиноят деб ҳисобланадими ва у Жиноят кодексининг қайси моддасида назарда тутилган;
- 3) бу қилмишни судланувчи содир этганми;
- 4) судланувчи жиноят содир этилишида айблими ва, башарти айбли бўлса, унинг айби қандай шаклда;
- 5) судланувчининг жавобгарлигини энгиллаштирадиган ва оғирлаштирадиган ҳолатлар борми;
- 6) судланувчи содир этган жиноятни учун жазоланиши керакми;
- 7) судланувчига қандай жазо тайинланиши лозим ва у шу жазони ўташи керакми;
- 8) судланувчини Жиноят кодексининг 34-моддасига мувофиқ ўта хавfli рецидивист деб топил лозими;
- 9) озолидиган маҳрум қилинган маҳкум жазони қандай тартибли колонияда ўташи лозим ва жазо муддатининг бир қисмини турмада ўташи керакми;
- 10) фуқаровий даъво қаноатлантирилиши керакми, бу даъво кимнинг фойдасига ва қанча миқдорда қаноатлантирилиши лозим, шунингдек фуқаровий даъво қўзғатилмаган бўлса, жиноят тufайли келтирилган мулкij зарар ундирилиши керакми, судланувчилар шериклик ёки ҳиссадорлик тартибида жавобгарликка тортилишлари лозими;
- 11) фуқаровий даъвони таъминлаш учун хатланган мол-мулкни нима қилиш керак; (11-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда)
- 12) ашёвий далиллارни нима қилиш керак;
- 13) процессуал чиқимларни кимнинг зиммасига ва қанча миқдорда юклаш керак;

14) судланувчига нисбатан эҳтиёт чорасини танлаш, илгаригисини қолдириш, ўзгартириш ёки бекор қилиш керакми;

15) судланувчига нисбатан тиббий йусиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ёхуд унинг устидан ҳомийлик белгилаш зарурми;

16) судланувчига нисбатан лавозимидан четлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини бекор қилиш керакми. (16-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда)

Судланувчи бир неча жиноятни содир этганликда айбланаётган бўлса, суд ушбу модданинг 1–8-бандларида назарда тутилган масалаларни ҳар бир жиноят бўйича алоҳида-алоҳида ҳал қилади.

Жиноятни содир этишда бир неча судланувчи айбланаётган бўлса, суд ушбу моддада кўрсатилган масалаларни ҳар бир судланувчига нисбатан алоҳида-алоҳида ҳал қилади.

Ушбу модданинг 15-бандида назарда тутилган тиббий йусиндаги мажбурлов чоралари экспертнинг тегишли ҳулосаси мавжуд бўлгандагина қўлланилиши мумкин.

Суд муҳокамаси жараёнида ушбу Кодекс 533-моддасининг биринчи қисми 1–4-бандларида назарда тутилган ҳолатлардан бирортаси аниқланиб қолса, суд ҳукмининг ижросини қонуندا белгиланган тартибда кечиктириш масаласини муҳокама қилиши шарт.

458-модда. Судланувчининг руҳий ҳолати бузилганлиги ва ақли норасолиги масаласини муҳокама қилиш

Суриштирув, дастлабки тергов ёки суд муҳокамаси вақтида судланувчининг руҳий ҳолати бузилганлиги ва ақли норасолиги ҳақидаги масала юзага келган ҳолларда суд ҳукм чиқариш чоғида бу масалани яна бир бор муҳокама қилиши шарт. Суд судланувчи ижтимоий хавfli қилмишни содир этиш вақтида ақли норасолик ҳолатда бўлган ёки уни содир этганидан кейин ўз ҳаракатларининг аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган даражада руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган деб топган тақдирда, ушбу Кодекснинг 577-моддасида назарда тутилган ажримни чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

459-модда. Шартли ҳукм қилинган шахс устидан кузатув олиб бориш масаласини муҳокама қилиш

Шартли ҳукм қўлланилганда суд шартли ҳукм қилинган шахс устидан кузатув олиб боришни кимга юклатиш лозимлигини ҳал қилади.

Шартли ҳукм қилиш тўғрисида жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг илтимосномаси бўлса, суд шартли ҳукм қилинган шахснинг хулқ-атворини кузатиш учун уни шу бирлашма ёки жамоага топшириши мумкин.

460-модда. Судьяларнинг маслаҳатлашув тартиби

Иш суд таркиби томонидан куриллаётган бўлса, ҳукм чиқариш олдидан раислик қилувчи бошчилигида

судьяларнинг масоҳатлашуви ўтказилиб, раислик қилувчи суд ҳал қилиши лозим бўлган саволларни ушбу Кодекснинг 457-моддасида кўрсатилган изчилликда қўяди. Ҳар бир савол шундай шаклда қўйилиши керакки, токи бу саволга ё маъқулловчи, ёки рад этувчи жавоб қайтариладиган бўлсин. Жавоб қайтарганидан сўнг судья жавобнинг сабаб-асосларини ифодалаш мумкин.

Ҳар бир саволни ҳал қилишда судьялардан ҳеч бири овоз беришда бетараф қолишга ҳақли эмас. Барча масалалар овозларнинг оддий кўпчилиги билан ҳал қилинади. Раислик қилувчи ҳаммадан кейин овоз беради.

Биринчи навбатда судланувчининг манфаатига тўлароқ мос келадиган фикр овозга қўйилади. Башарти оқлаш тўғрисида овоз берган судья ёки судьялар озчиликини ташкил қилиб, бошқа судьялар эса жиноятнинг тавсифи ёки жазо чораси тўғрисида ҳар хил фикрда бўлсалар, оқлаш учун берилган овоз ёки овозлар Жиноят кодексининг енгилроқ жазо чорасини назарда тутган тегишли моддаси бўйича тавсиф қилиш учун берилган овозга қўшилади.

Ишни судья кураётган бўлса, ушбу Кодекснинг 457–459-моддаларида кўрсатилган масалаларни яқка ўзи ҳал қилади.

461-модда. Суд терговини яна давом эттириш

Ушбу Кодекснинг 457–459-моддаларида кўрсатилган масалаларни алоҳида ҳонада (масоҳатхонада) муҳокама қилиш вақтида суд иш учун аҳамияти бўлган бирор ҳолат қўшимча равишда аниқланиши керак деб топса, ҳукм чиқармай, суд терговини яна давом эттириш тўғрисида ажрим чиқаради. Суд тергови тамом бўлганидан кейин суд яна тарафларнинг музокарасини бошлайди ва судланувчининг охириги сўзини эшитилади.

462-модда. Ҳукм турлари

Суд айблов ёки оқлов ҳукми чиқариши мумкин. Судланувчига нисбатан қандай турда ҳукм чиқариш масаласини ҳал қилиш вақтида суд ушбу Кодекснинг 23-моддасида назарда тутилган айбсизлик презумпцияси принципи талабларига амал қилиши шарт.

463-модда. Айблов ҳукми чиқариш асослари

Айблов ҳукми таҳминларга асосланган бўлиши мумкин эмас ва фақат судланувчининг жиноят содир этишда айбли эканлиги суд муҳокамаси давомида исбот қилинган тақдирдагина чиқарилади. Айблов ҳукмига жиноят содир этилишининг иш бўйича барча мумкин бўлган ҳолатларини текшириш, иш материалларида маълум бўлиб қолган барча кам-қўстини тўлдирishi, юзга келган ҳамма шубҳа ва қарама-қаршиликларга барҳам бериш натижасида йиғилган ишончли далилларгина асос қилиб олинishi лозим.

Суд қуйидаги ҳолларда жазодан озод қилиб, айблов ҳукмини чиқаради, башарти:

- 1) мазкур ҳукм билан судланувчига тайинланган жазони қўллашдан озод қилувчи амнистия акти эълон қилинган бўлса;
- 2) шахснинг ҳукм чиққанига қадар қамоқда ёки уй қамоғида бўлган вақти Жиноят кодексининг 62-моддасида назарда тутилган ушлаб туришни, қамоққа олишни ёки уй қамоғини ҳисобга олиш қоидаларини назарда тутиб, суд томонидан тайинланган жазо чорасига тенг ёхуд бу чорадан

ортиқ бўлса. (Иккинчи қисмининг 2-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

Суд қуйидаги ҳолларда жазо тайинламасдан айблов ҳукмини чиқаради, башарти:

- 1) маҳкум содир этган жиноят учун жазо тайинлашни истисно этадиган амнистия акти эълон қилинган бўлса;
- 2) мазкур жиноят учун айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиш мuddати ўтиб кетган бўлса;
- 3) ҳукм чиқариладиган вақтга келиб, қилмиш ижтимоий хавфлилигини йўқотса ёки уни содир этган шахс ижтимоий хавfli бўлмай қолса;
- 4) маҳкумнинг тузалишига жамоат бирлашмалари ва жамоалар томонидан қўлланиладиган жамоат таъсир чоралари ёки маъмурий жазо чоралари кўриш йўли билан эришиш мумкин бўлса;
- 5) ҳукм чиқариш вақтигача судланувчи вафот этган бўлса;
- 6) Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 71-моддасига мувофиқ шахсни ўз қилмишига амалда пушаймон бўлганлиги тўғрисида жазодан озод қилиш учун асослар мавжуд бўлса. (6-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 27 декабрдаги УРҚ-277-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 52-сон, 509-модда*)

464-модда. Оқлов ҳукмини чиқариш асослари

- Оқлов ҳукми қуйидаги ҳолларда чиқарилади, башарти:
- 1) жиноий ҳодиса юз бермаган бўлса;
 - 2) судланувчи содир этган қилмишда жиноят таркиби бўлмаса;
 - 3) жиноят содир этилишига судланувчи дахлдор бўлмаса.

Жиноят бошқа шахс томонидан содир этилганлиги аниқланса, шунингдек судланувчига қўйилган айблов иш ҳолатлари батафсил текширилгандан кейин ишонарли тарзда ўз тасдиғини топмаса, суд ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган асосга қўра судланувчини оқлайди. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

465-модда. Ҳукмини тузиш

Ушбу Кодекснинг 457–459-моддаларида назарда тутилган масалалар ҳал этилганидан сўнг суд ҳукмини тузишга киришади. Судда иш қайси тилда қўрилган бўлса, ҳукм шу тилда, аниқ ва тушунарли ибораларда баён қилинади ва кириш, тавсиф ҳамда қарор қисмларидан иборат бўлади.

Ҳукм уни чиқаришда қатнашган судьялардан бири ёки ҳукмини яқка ўзи чиқарган судья томонидан қўлда ёки техник воситалардан фойдаланган ҳолда ёзилиши лозим. Ҳукм киритилган тузатишлар ҳукм эълон қилинишидан олдин изохланиши ва судьянинг (судьяларнинг) имзоси билан тасдиқланиши лозим.

466-модда. Ҳукмининг кириш қисми

- Ҳукмининг кириш қисмида:
- 1) суд ишининг рақами, ҳукм чиқарилган вақт ва жой, (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сен-*

тябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

2) ҳукми чиқарган суднинг номи, суднинг таркиби, суд мажлисининг котиби, тарафлар, таржимон;

3) судланувчининг исми, отасининг исми ва фамилияси, туғилган йили, ойи, кuni ва жойи, яшаш жойи, ишлаш жойи, маҳсулотли, маълумоти, оилавий аҳоли ва судланувчи ҳусусидаги иш учун аҳамиятли бошқа маълумотлар;

4) судланувчига қўйилган айблов Жиноят кодексининг қайси моддасида назарда тутилганлиги кўрсатилади.

467-модда. Айблов ҳукмининг тавсиф қисми

Айблов ҳукмининг тавсиф қисмида суд исбот этилган деб эътироф этган жиноий қилмишнинг тавсифи, содир этилган жойи, вақти, усули, айбнинг шакли, жиноятнинг сабаблари, мақсадлари ва оқибатлари кўрсатилиши лозим. Ҳукмда суднинг ҳар бир судланувчига нисбатан ҳулосаларига асос бўлган далиллар ва суднинг бошқа далилларни рад этиш сабаблари ёзилади. Жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатлар, айбнинг бир қисми асоссиз деб топилган тақдирда ёки жиноятнинг тавсифи нотўғрилиги аниқланганда аса айбловни ўзгартириш асослари ва сабаблари кўрсатилади.

Суд шунингдек Жиноят кодекси моддасининг жазо қисмида озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа жазо чоралари ҳам назарда тутилган бўлса, озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазо чимга асосланиб тайинлаганини; озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилинганга колонияда сақлаш тартибининг муайян турини белгилашни ёки озодликдан маҳрум этиш жазосини турмада ўташи тайинлашни; судланувчи ўта хавфли рецидивист деб топилганлигини; шартли ҳукм қўлланилганини; Жиноят кодексининг моддасида ҳудди шундай жиноят учун назарда тутилган энг кам жазодан ҳам камроқ жазо тайинланганлигини; бошқа енгилроқ жазога ўтилганлигини; умумий қондалардан чекиниб колонияга тури тайинланганлигини; бошқа таъсир чораларини қўллаб ёки қўлласдан судланувчи жазодан озод этилганлигини асослаб бериши шарт.

Суд қонунчиликка мувофиқ судланувчига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чораси қўллаш ёки унинг устидан ҳомийлик тайинлаш лозим деб топса, бундай қарорга келиш сабабларини кўрсатиши шарт. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Жамоат бирлашмасининг ёки жамоанинг судланувчини шартли ҳукм қилиб, у билан тарбиявий иш олиб бориш учун ўзларига беришни сураган илтимосномалари бўлса, суд бу илтимосномаларни қаноатлантириш ёки рад этиш сабабларини ҳукмда кўрсатади.

Суд шунингдек қўзғатилган фуқаровий даъво тўғрисида ёки жиноят оқибатида келтирилган мулкий зарарни ундириш тўғрисида ўз ташаббуси билан чиқарган қарорнинг асосларини ҳам кўрсатиши лозим.

468-модда. Айблов ҳукмининг қарор қисми

Айблов ҳукмининг қарор қисмида:

1) судланувчининг фамилияси, исми ва отасининг исми;

2) судланувчининг жиноят содир этганлиқда айбли деб топилганлиги тўғрисидаги қарор;

3) Жиноят кодексининг судланувчининг айбли деб эътироф этилишига асос бўлган моддаси (модданнинг қисми, банди), шунингдек судланувчининг ўта хавфли рецидивист деб топилганлиги, башарти суд шундай қарор қабул қилган бўлса;

4) судланувчи айбли деб топилган ҳар бир жинояти учун тайинланган жазо тури ва меъёри; Жиноят кодексининг моддаларига мувофиқ узил-кесил тайинланган ва ўталиши лозим бўлган жазо чораси; озодликдан маҳрум этилган шахсининг жазо муддатини ўташи лозим бўлган тегишли тартибли колония тури;

4) озодликни чеклаш тариқасидаги жазога ҳукм этилган шахс учун белгиладиган таъқирлар (чеклашлар); (4¹-банд Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда)

5) судланувчи шартли равишда ҳукм қилинган бўлса, синов муддати ва маҳкумининг устидан кузатув олиб бориш вазифаси юклатилган жамоа ёки шахс;

6) ушлаб турилган ёки қамоқда ёҳуд уй қамоғида сақланган вақтни жазо тайинлашда жазо муддати ҳисобига киритиш тўғрисидаги қарор; (6-банд Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

7) ҳукм қонуний кучга киргунга қадар судланувчига нисбатан эҳтиёт чорасига доир қарор;

8) маҳкумининг зиммасига юклатилган мажбуриятлар;

9) ушбу Кодекснинг 533-моддасида назарда тутилган асослар аниқланган ҳолларда ҳукмининг ижросини кечиктириш тўғрисидаги қарор кўрсатилади.

Башарти судланувчига Жиноят кодексининг бир неча моддаси билан айблов қўйилган бўлса, ҳукмининг қарор қисмида судланувчи қайси моддалар буйича оқланганлиги ва қайси моддалар буйича ҳукм қилинганлиги кўрсатилиши лозим.

Судланувчи жазони ўташдан озод қилинган бўлса, бу ҳақда ҳукмининг қарор қисмида кўрсатилади.

Барча ҳолларда тайинланган жазо шундай ифодаланиши лозимки, токи ҳукмини ижро этишда суд тайинлаган жазо тури ва меъёри ҳусусида ҳеч қандай шубҳа туғилмасин.

469-модда. Оқлов ҳукмининг тавсиф қисми

Оқлов ҳукмининг тавсиф қисмида қуйидагилар кўрсатилади: судланувчига қўйилган айбловнинг моҳияти; суд аниқлаган иш ҳолатлари; судланувчининг айбсизлиги тўғрисидаги суд ҳулосасини тасдиқловчи далиллар; судланувчининг жиноят содир этишда айби бор деб даъво қилишга асос бўлган далилларни суд нима учун ишонарли эмас ёки етарли эмас деб ҳисоблаши ёки нима учун суд жиноий ҳодисанинг ўзи юз бермаган ёҳуд судланувчи содир этган қилмишни жиноят эмас деб ҳисоблаши; фуқаровий даъвога оид қарорнинг асослари.

470-модда. Оқлов ҳукмининг қарор қисми

Оқлов ҳукмининг қарор қисмида:

1) судланувчининг исми, отасининг исми ва фамилияси;

2) судланувчини жиноят содир этилишида айбсиз деб эътироф этиш ва уни оқлаш тўғрисидаги қарор;

3) судланувчига нисбатан қўлланилган эҳтиёт чорасини бекор қилиш тўғрисидаги қарор; башарти эҳтиёт чораси сифатида у қamoғида ёки уй қamoғида сақланаётган бўлса, оқланган шахсни дарҳол, суд мажлиси залининг ўзида озод қилиш тўғрисидаги қарор; (3-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

4) қўзғатилган фуқаровий даъвони қаноатлантириш рад этилган бўлса, даъвошни таъминлаш учун қўрилган чораларни бекор қилиш тўғрисидаги қарор;

5) (5-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда*)

6) оқланган шахннинг унга etkazилган мулкий зиёнини қоплаш ҳамда маънавий ва бошқа зиён оқибатларини ушбу Кодекснинг 304–313-моддаларида назарда тутилган тартибда бартараф қилиш ҳуқуқини эътироф этиш.

Судланувчи содир этилган жиноятга дахлдор эмаслиги сабабли оқланган тақдирда, оқлов ҳукмининг қарор қисмида жиноят содир этган шахсларни аниқлаш ва уларни жиноий жавобгарликка тортиш учун иш прокурорга юборилиши кўрсатилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

471-модда. Ҳукмнинг қарор қисмида ҳал қилиниши лозим бўлган бошқа масалалар

Айблов ҳукмининг ҳам, оқлов ҳукмининг ҳам қарор қисми, ушбу Кодекснинг 468 ва 470-моддаларига кўрсатилган масалалардан ташқари, қуйидагиларни ўз ичига олиши лозим:

1) судланувчини лавозимидан четлаштириш тарзидаги процессуал мажбурлов чорасини бекор қилиш тўғрисида ушбу Кодекснинг 255–260-моддаларига мувофиқ қабул қилинган қарор; қўзғатилган фуқаровий даъво ёки суднинг ташаббуси билан зиёнини қоплаш тўғрисида ушбу Кодекснинг 283–289-моддаларига мувофиқ қабул қилинган қарор; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

2) ашёвий далиллар ҳамда ишга илова қилинган бошқа нарсалар ва ҳужжатлар тўғрисида ушбу Кодекснинг 289-моддасига мувофиқ қабул қилинган қарор;

3) процессуал чиқимлар тўғрисида ушбу Кодекснинг 320-моддасига мувофиқ қабул қилинган қарор;

4) ҳукм устидан апелляция шикоятини бериш, протест билдиришининг ушбу Кодекснинг тегишмича 497³ ва 497⁴-моддаларида назарда тутилган тартиби, муддатлари. (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

472-модда. Ҳукмнинг имзоланиши ва судьянинг алоҳида фикри

Ҳукм судья томонидан чиқарилган бўлса, уни судьянинг яқка ўзи, суд таркиби томонидан чиқарилган бўлса, судьяларнинг ҳаммаси имзолайди. Овоз бериш вақтида

озчиликни ташкил қилган судья ҳукмига имзо қўйиб, ўзининг алоҳида фикрини ёзма равишда баён қилишга ҳақлидир. Бу фикрни у бевосита маслаҳатхонада ёзиши лозим. Алоҳида фикр ишга илова қилинади, лекин суд мажлисининг залида эълон қилиниши мумкин эмас.

Агар алоҳида фикр мавжуд бўлган иш апелляция тартибда кўрилмаган бўлса, ҳукм қонуний кучга киргандан кейин иш уни белгиланган тартибда кўриб чиқиш масаласини ҳал этиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий судига юборилиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

473-модда. Ҳукмни эълон қилиш

Суд ҳукмини имзолаганидан кейин суд мажлиси залига қайтиб чиқади ва раислик қилувчи ёки халқ маслаҳатчиси ҳукмнинг қарор қисмини эълон қилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

Суд мажлиси залида ҳозир бўлганларнинг ҳаммаси, шу жумладан суд таркиби ҳам ҳукмни тик туриб эшитадилар.

Агар ҳукм судланувчи билмайдиган ёки етарлича билмайдиган тилда баён қилинган бўлса, ҳукмнинг қарор қисми эълон қилингандан кейин, мазкур қисм таржимон томонидан судланувчининг она тилида ёки у тушунадиган бошқа тилда ўқиб эшиттирилиши керак. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 18 сентябрдаги УРҚ-335-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 38-сон, 433-модда*)

Раислик қилувчи судланувчига ва бошқа тарафларга ҳукмнинг мазмунини, ҳукм устидан апелляция тартибда шикоят бериш муддати ва тартибни тушунтиради. Башарти судланувчи фавқулодда жазо чораси – умрбод озодликдан маҳрум қилишга ҳукм қилинган бўлса, унга афв этишни сўраб илтимос қилиш ҳуқуқи ҳам тушунтирилади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-II-сонли, 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда; УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

474-модда. Судланувчини қамоқдан ёки уй қамоғидан озод қилиш

Судланувчи оқланганда, шунингдек жазо тайинланмасдан ёки жазодан озод қилиб ёҳуд шартли равишда озодликдан маҳрум этиб ёки озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинлаб айблов ҳукми чиқарилганда, ҳудди шунингдек судланувчи дастлабки қамоқда ёҳуд уй қамоғида бўлган вақтдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш жазоси тайинланганда, қамоқда ёҳуд уй қамоғида сақланаётган судланувчи бевосита суд мажлиси залининг ўзида дарҳол озод қилиниши лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

475-модда. Ҳукмнинг нухасини маҳкумга ва оқланган шахсга бериш

Ҳукм эълон қилинганидан кейин уч суткадан кечиктирилмай, ҳажми катта бўлган тақдирда эса уч суткадан кечиктирилмай, унинг нухаси маҳкумга ва оқланган шахсга берилиши лозим. Бошқа тарафларга ҳукм нухаси ёки унинг кўчирмаси шу муддатда, уларнинг илтимосларига асосан берилади.

Агар маҳкум қамоқда сақланаётган бўлса, ҳукмнинг кўчирма нухаси унга қамоқда сақлаш жойининг маъмурияти томонидан ҳукм келиб тушган кунни тилхат олиб топширилади, тилхат кўчирма нухса топширилган сана ва вақт кўрсатилган ҳолда судга тақдим этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ-299-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)*

476-модда. Ҳукм чиқариш билан бир вақтда суд томонидан ҳал қилинадиган бошқа масалалар

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахснинг вояга етмаган болалари, қари ота-оналари, қарамоғида бошқа шахслар бўлса ва улар қаровсиз ҳамда ердасиз қолаётган бўлса, суд айблов ҳукмини чиқариш билан бир вақтда уларни қариндошлари ёки бошқа шахсларнинг ва муассасаларнинг васийлигига ёки ҳомийлигига топшириш тўғрисида, маҳкумнинг қаровсиз қолаётган мол-мулки ёки уй-жойи бўлса, уларни кўриқлаб туриш чораларини кўриш тўғрисида ажрим чиқаради.

Ушбу Кодекснинг 50-моддасида кўрсатилган тартибда тайинланган адвокат ишда ҳимоячи бўлиб қатнашган ҳолларда суд адвокатлар бюроси, ҳайъати ёки фирмаси раҳбарининг илтимосномаси бўлган тақдирда ажрим чиқариб, унда адвокатлар бюроси, ҳайъати ёки фирмаси фойдасига маҳкумдан ҳақ ундириш ва бу ҳақнинг миқдори тўғрисидаги масалани ҳал қилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда)*

Ушбу Кодекснинг 298 ва 300-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда, шунингдек тегишли мансабдор шахсларнинг эътиборини суриштирув ва дастлабки тергов ўтказишида йўл қўйилган камчиликларга жалб қилиш зарур бўлганда суд ҳукм чиқариш билан бир вақтда хусусий ажрим ҳам чиқаради.

Ушбу моддада кўрсатилган барча процессуал қарорлар суд мажлисининг залида ҳукм эълон қилинганидан кейин ўқиб эшиттирилиши лозим.

477-модда. Маҳкум билан учрашишга ижозат бериш

Ҳукм эълон қилинганидан кейин раислик қилувчи ёки суд раиси қамоқда сақланаётган маҳкумнинг яқин қариндошлари ёки унинг ҳимоячиси илтимосига кўра у билан учрашиш имкониятини бериши шарт.

Ўн биринчи бўлим. СУД ҲУКМЛАРИ, АЖРИМЛАРИНИ ҚАЙТА КЎРИБ ЧИҚИШ*

55-60б. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

55¹-60б. БИРИНЧИ ИНСТАНЦИЯ СУДИНИНГ ҲУКМИ, АЖРИМИ УСТИДАН АПЕЛЛЯЦИЯ ТАРТИБИДА ШИКОЯТ БЕРИШ (ПРОТЕСТ БИЛДИРИШ)**

497¹-модда. Апелляция тартибиде шикоят бериладиган ва протест билдириладиган қарорлар

Биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳукмлари устидан апелляция тартибиде шикоят бериш ёки протест билдириш мумкин.

Биринчи инстанция судининг суд муҳокамаси вақтида чиқарилган ажрими устидан апелляция тартибиде шикоят бериш ва протест билдириш ҳукм устидан шундай ҳаракатларни содир этиш билан бир пайтнинг ўзиде амалга оширилиши мумкин.

497²-модда. Ҳукм устидан апелляция тартибиде шикоят бериш ва протест билдириш ҳуқуқига эга бўлган шахслар

Маҳкум, унинг ҳимоячиси, қонуний вакили, шунингдек жабрланувчи, унинг вакили суднинг қонуний кучга кирмаган ҳукми устидан шикоят беришга, прокурор ва унинг ўринбосари эса, протест билдиришга ҳақлидир.

Фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари ҳукмнинг фуқаровий даъвога дахлдор қисми устидан шикоят беришга ҳақлидир.

Суд томонидан оқланган шахс, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакили ҳукмнинг оқлаш сабаблари ҳамда асосларига доир қисми устидан шикоят беришга ҳақлидир. Ишда тараф бўлмаган шахслар ҳам суд ҳукмининг ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларига дахлдор қисми устидан апелляция тартибиде шикоят беришга ҳақлидир.

497³-модда. Ҳукмлар устидан апелляция тартибиде шикоят бериш ва протест билдириш тартиби

Қонуний кучга кирмаган ҳукмлар устидан апелляция тартибиде куйидагича шикоят берилиши ва протест билдирилиши мумкин:

1) жиноят ишлари буйича туман (шаҳар) судларининг ҳукми устидан – Қорақалпоғистон Республикаси судига, вилоятлар, Тошкент шаҳар судига;

* Ўн биринчи бўлим номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

** 55¹-60б Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-П-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 1-2-сон, 11-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

2) ҳудудий ҳарбий судларнинг ҳукми устидан – Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий судига;

3) Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоят, Тошкент шаҳар судининг, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий судининг ҳукми устидан – Ўзбекистон Республикаси Олий судига;

4) Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳукми устидан – мазкур суднинг Жиноят ишлари буйича судлов ҳайъатига.

Апелляция шикоятлари ва протестлари ҳукм чиқарган суд орқали берилади. Шикоят ёки протест бевосита апелляция инстанцияси судига берилган тақдирда, суд уларни ҳукм чиқарган судга ушбу Кодекснинг 497^а-моддасида баён этилган талабларни бажариш учун юборади.

497^а-модда. Ҳукм устидан апелляция шикоятлари ва протестлари бериш мuddати

Апелляция шикояти ва протестлари ҳукм эълон қилинган кундан эътиборан йигирма сутка ичида, маҳкум, оқланган шахс, жабрланувчи томонидан эса уларга ҳукмнинг кўчирма нусхаси топширилган кундан эътиборан шу мuddат ичида берилиши мумкин.

Ҳукм устидан шикоят ва протест бериш учун белгиланган мuddат ичида иш суддан талаб қилиб олинishi мумкин эмас. Тарафлар шу вақт мобайнида иш билан суд биносида танишишга ҳақли.

Белгиланган мuddат ўтгандан кейин берилган шикоят ёки протест оқибатсиз қолдирилади, бу ҳақда уларни берган шахсларга хабар қилинади.

497^б-модда. Апелляция шикояти ёки протести бериш мuddатини тиклаш тартиби

Ҳукм устидан шикоят бериш ёки протест билдириш мuddати узрли сабабларга кўра ўтказиб юборилган ҳолларда апелляция шикояти ёки протести бериш ҳуқуқига эга бўлган шахслар ҳукм чиқарган судга мuddатни тиклаш сўралган илтимоснома билан мурожаат қилиши мумкин. Зарур ҳолларда, бу масала илтимоснома берган шахснинг иштирокида ҳал қилинади.

Суднинг ўтказиб юборилган мuddатни тиклашни рад этиш тўғрисидаги ажрими устидан апелляция инстанцияси судига хусусий шикоят (протест) берилиши мумкин бўлиб, у мазкур ажримни бекор қилишга, ўтказиб юборилган мuddатни тиклашга ва апелляция шикояти (протести) бўйича ишни қуришга ёхуд ишни ҳукм чиқарган судга ушбу Кодекс 497^а-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган талабларни бажариш учун юборишга ҳақли.

497^в-модда. Апелляция шикояти, протести берилганлиги тўғрисида хабар бериш

Ҳукм чиқарган суд апелляция шикояти, протести берилганлиги тўғрисида маҳкумни, оқланган шахсни, уларнинг ҳимоячиларини, қонуний вакилини, жабрланувчини, унинг вакилини, шунингдек фуқаровий даввогарни, фуқаровий жавобгарни, уларнинг вакилларини агар шикоят, протест уларнинг манфаатларига дахлдор бўлса, хабардор қилади.

Ушбу мuddанинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга шикоятнинг, протестнинг кўчирма нусхалари ёхуд ҳукм чиқарган суднинг интернет-ресурси орқали уларнинг электрон нусхалари билан танишиш мумкинлиги тўғрисида хабарнома юборилади. Бунда тарафларга шикоят, протест юзасидан ўз эътирозларини ёзма шаклда ёхуд электрон ҳужжат тарзида бериш ҳуқуқи уларни тақдим этиш мuddати кўрсатилган ҳолда тушунтирилади. Шикоят, протест устидан келиб тушган эътирозлар ишга қўшиб қўйилади.

Тарафлар апелляция шикоятига, протестига доир эътироз билан бирга алоҳида ҳолда янги материалларни тақдим этишга ёхуд уларни талаб қилиб олиш ва текшириш, шунингдек ўзлари кўрсатган жабрланувчиларни, гувоҳларни, экспертларни, мутахассисларни судга қақариш ва сўроқ қилиш ҳақида илтимоснома беришга ҳақли.

497^г-модда. Ҳукм устидан апелляция шикояти ёки протести бериш оқибатлари

Апелляция шикояти ёки протести берилиши ҳукмнинг қонуний кучга киришини ва унинг ижро этирилишини тўхтатиб туради.

Ҳукм устидан шикоят бериш ва протест билдириш учун белгиланган мuddат тугагач, ҳукм чиқарган суд ушбу Кодекснинг 497^а-моддасида назарда тутилган талабларни бажариб, ишни шикоятлар, протестлар ҳамда улар юзасидан билдирилган эътирозлар, шунингдек тақдим этилган қўшимча материаллар билан бирга ўн кундан кечиктирмай апелляция инстанцияси судига юборади.

Бу мuddат алоҳида ҳўлларда юқори суд раиси ёки унинг ўринбосари томонидан кўпи билан йигирма кунга узайтирилиши мумкин.

497^д-модда. Апелляция шикояти ва протестининг мазмуни

Апелляция шикояти ва протестида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) шикоят, протест йўлланаётган суднинг номи;
- 2) шикоят берган шахс, унинг процессуал мавқеи, яшаш жойи ёки туриш манзили тўғрисидаги маълумотлар;
- 3) ҳукми чиқарган суднинг номи, суд ишининг рақами, ҳукм чиқарилган сана, шикоят берилаётган ва протест билдирилаётган ҳукм қимга нисбатан чиқарилган бўлса, шу шахс тўғрисидаги маълумотлар; *(биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УПК-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*
- 4) шикоят, протест берган шахснинг вазжлари, унинг фикрига кўра ҳукм ёки бошқа қарорнинг нотўғрилиги нимадан иборат эканлиги ҳамда илтимосининг моҳияти;
- 5) шикоят, протест берган шахс ўз талабларини асослаётган, шу жумладан биринчи инстанция суди томонидан текширилмаган далиллар;
- 6) янгидан тақдим этилаётган далиллар ва уларнинг биринчи инстанция судига тақдим этилмаганлиги сабаблари;
- 7) шикоятга, протестга илова қилинаётган материаллар рўйхати;
- 8) шикоят, протест берилган сана ҳамда шикоят, протест бераётган шахснинг имзоси.

Агар апелляция шикоятининг, протестининг мазмуни мазкур модданинг биринчи қисмида кўрсатилган талабларга жавоб бермаса ва бу келгусида ишни мазмунан қўриб чиқишга тўқсонлик қилса, судья апелляция шикоятини, протестини уни берган шахсга қайтариш тўғрисида апелляция шикоятини ёки протестини қайта тузиш учун мuddатни белгиланган ҳолда уч кунлик мuddатда ажрим чиқаради.

Судьянинг апелляция шикоятини, протестини қайтариш тўғрисидаги ажрими талаблари бажарилмаган ва апелляция шикояти, протести белгиланган вақтда келиб тушмаган ҳолларда, у берилмаган деб ҳисобланади. Бундай ҳолда ҳукм қонуний кучга кирган деб ҳисобланади.

497⁹-модда. Апелляция шикоятга, протестига ўзгартириш ва қўшимча киритиш

Апелляция шикояти (протести) берган шахс апелляция инстанцияси судининг мажлиси бошлангунига қадар уни ўзгартиришга ёки янги вазлар билан тўлдиршига ҳақли.

Ҳукм устидан шикоят (протест) бериш мuddати ўтганидан кейин берилган апелляция протестига, жабрланувчининг ёки унинг вакилининг апелляция шикоятига ўзгартириш ёки қўшимча киритишда маҳкумнинг аҳволини оғирлаштириш тўғрисида масала, агар бундай талаб дастлабки шикоятда, протестда мавжуд бўлмаса, қўйилиши мумкин эмас.

Ҳукм устидан шикоят қилиш мuddати ўтганидан кейин ишга киришган ҳимоячи апелляция шикоятини ўзгартириши ёки уни янги вазлар билан тўлдирши, илгари ишда иштирок этган ҳимоячи томонидан берилган шикоят вазларига қўшимча асослар тақдим этиши мумкин.

497¹⁰-модда. Апелляция шикоятини ёки протестини қайтариб олиш

Ҳукм устидан шикоят берган ёки протест билдирган шахс ўз шикоятини ёки протестини қайтариб олишга ҳақли. Юқори турувчи прокурор ҳам протестни қайтариб олиш ҳуқуқига эга.

Маҳкумнинг ҳимоячиси, қонуний вакили ўз шикоятини фақат маҳкумнинг розилиги билан қайтариб олишга ҳақли.

Маҳкум ҳимоячи томонидан берилган шикоятни қайтариб олишга ҳақли.

Апелляция шикоятини ёки протестини қайтариб олишга апелляция инстанцияси суди маслаҳатхонага киргунига қадар йил қўйилади.

497¹¹-модда. Биринчи инстанция судининг ажрими устидан шикоят ва протест бериш

Иш бўйича биринчи инстанция судининг ажрими устидан у чиқарилган кундан эътиборан йигирма кунлик мuddатда ушбу Кодекснинг 497⁷-моддасида назарда тутилган шахслар томонидан ҳусусий шикоят ёки ҳусусий протест берилиши мумкин.

Ҳукм чиқариш билан ақунланган суд муҳокамаси чоғида чиқарилган ажрим устидан шикоят берилган ёхуд протест билдирилган тақдирда, ҳукм устидан шикоят ва протест бериш учун белгиланган мuddат тугагандан кейингина иш апелляция инстанцияси судига юборилади.

Суд муҳокамаси чоғида чиқарилган ва далилларни текшириш тартибига, жиноят процесси иштирокчиларининг илтимосномаларига, эҳтиёт чорасини танлашга, уни ўзгартиришга ёки бекор қилишга, шунингдек суд мажлиси залида тартиб сақлашга тааллуқли ажримлар устидан ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тартибда шикоят бериш ва протест билдириш мумкин эмас. Уларга қарши эътирозлар апелляция шикоятига ёки апелляция протестига киритилиши мумкин.

Ушбу иш бўйича тараф ҳисобланмаган шахслар ҳам суд ажрими устидан, агар ажрим уларнинг манфаатларига дахлдор бўлса, шикоят беришга ҳақлидир.

497¹²-модда. Ишни апелляция инстанцияси судига юбориш тўғрисида хабар бериш

Биринчи инстанция суди жиноят иши апелляция инстанцияси судига юборилганлиги тўғрисида ушбу Кодекснинг 497²-моддасида кўрсатилган шахсларни хабардор қилади.

55²-БОБ. АПЕЛЛЯЦИЯ ИНСТАНЦИЯСИ СУДИДА ИШ ЮРИТИШ*

497¹³-модда. Апелляция инстанцияси суди муҳокамасининг предмети

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикояти (протести) бўйича ҳақиқий ҳолатлар аниқланишининг тўлиқлигини ва жиноят қонуни нормалари тўғри қўлланилганлигини, иш юртишчи амалга ошириш чоғида жиноят-процессуал қонун нормаларига риоя этилган-этилмаганлигини, биринчи инстанция суди ҳукмининг, ажримининг қонунийлиги, асослиги ва адолатлиги ишда мавжуд бўлган ва апелляция инстанцияси суди томонидан қўшимча равишда текширилган далиллар бўйича текширади.

497¹⁴-модда. Апелляция инстанцияси судида ишни қўриш мuddатлари

Апелляция инстанцияси суди жиноят ишини иш шикоят ёки протест билан бирга келиб тушган кундан эътиборан ун беш суткадан кечиктирмай қўришга киришиши керак.

Иш ўта мураккаб бўлган тақдирда ва бошқа алоҳида ҳолларда тегишли суд раиси бу мuddатни кўпи билан ун беш суткага, Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ёки унинг ўринбосари эса кўпи билан бир ойга узайтириши мумкин.

Ишни қўриш мuddати узайтирилганлиги ҳақида жиноят процессининг манфаатдор иштирокчилари хабардор қилиниши керак.

Апелляция инстанцияси суди томонидан жиноят ишини қўриш давомийлиги уни қўриш бошланган кундан эътиборан икки ойдан ошмаслиги керак.

* 55²-боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 13.01.2021 й. 03/21/664/0014-сон.

**497¹⁵-модда. Апелляция инстанцияси суди маж-
лисини тайинлаш ва тайёрлаш**

Судья апелляция шикоят, протести билан келиб тушган жиноят ишини ўрганиб, суд мажлисини тайинлаш тўғрисида етти сутка ичида ажрим чиқаради ва унда қуйидаги масалалар ҳал этилади:

1) жиноят ишини қўриб чиқиш жойи, санаси ва бошланиш вақти тўғрисидаги;

2) тарафларни, шунингдек гувоҳларни, экспертларни ва бошқа шахсларни суд мажлисига чақириш, шикоятда, протестда кўрсатилган қўшимча далилларни, агар мазкур илтимосномани асосли деб топса, талаб қилиб олиш тўғрисидаги;

3) ушбу Кодекснинг 19-моддасида назарда тутилган ҳолларда жиноят ишини ёпиқ суд мажлисида қўриш тўғрисидаги;

4) қамоқда ёки уй қамоғида сақланаётган маҳкумнинг суд мажлисида иштирок этиши тўғрисидаги.

Ажрим чиқарилган кундан эътиборан уч сутка ичида процесс иштирокчиларига суд мажлиси тайинланганлиги ҳақида хабарнома юборилади.

Агар жиноят ишини ўрганиш чоғида биринчи инстанция суди томонидан ушбу Кодекс 497⁶-моддаси иккинчи қисмининг талаблари бажарилмаганлиги аниқланса, судья апелляция инстанцияси судида ишни қўриб чиқишга монелик қилувчи ҳолатларни бартараф этиш учун жиноят ишини шу судга қайтаради.

**497¹⁶-модда. Тарафларнинг апелляция инстанция-
си суди мажлисида иштирок этиши**

Апелляция инстанцияси суди мажлисида қуйидагилар иштирок этиши шарт:

1) тегишчиси Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят, Тошкент шаҳар прокурори, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий прокурори томонидан ваколат берилган прокурор;

2) маҳкум, оқланган шахс ёки ўзига нисбатан жиноят иши тугатилган шахс – мазкур шахс суд мажлисида иштирок этиш тўғрисида илтимоснома берган ёки суд мазкур шахснинг суд мажлисида иштирок этишини зарур деб топган ҳолларда;

3) жимоячи – ушбу Кодекснинг 51 ва 52-моддаларида кўрсатилган ҳолларда

Қамоқда ёки уй қамоғида сақланаётган ва апелляция шикоятини (протестини) қўриб чиқишда ҳозир бўлиш истагани билдирган маҳкумга суд мажлисида бевосита ёки видеоконференцалоқа тизимидан фойдаланиш орқали иштирок этиш ҳуқуқи таъминланади.

**497¹⁷-модда. Апелляция инстанцияси судида
жиноят ишини қўриш тартиби**

Апелляция инстанцияси судида жиноят иши биринчи инстанция судида иш юритиш қоидалари бўйича, ушбу бобда назарда тутилган қоидалар инобатга олинган ҳолда қўрилади.

Раислик қилувчи суд мажлисини очади ҳамда қандай жиноят иши ва кимнинг апелляция шикоят, протести бўйича қўрилишини эълон қилади.

Раислик қилувчи суд таркибини эълон қилади, прокурорнинг, жимоячининг, суд мажлиси котибининг ва, агар суд мажлисида иштирок этаётган бўлса, таржимоннинг фамилияси, исмини ва отасининг исмини маълум қилади.

Апелляция инстанцияси суди мажлисининг жойи, санаси ва вақти тўғрисида ўз вақтида хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги жиноят ишини қўришга монелик қилмайди, бундан суд мажлисида иштирок этиши шарт бўлган шахслар мустасно.

Раислик қилувчи ҳозир бўлган жиноят процесси ишти-рокчиларига уларнинг ҳуқуқларини тушунтиради ва уларда рад қилишга оид арзлар ва илтимосномалар бор-йўқлигини, апелляция шикоятда, протестда баён этилган илтимосларни қувватлашни ёки қувватламаслигини аниқлайди. Бундай илтимослар мавжуд бўлганда суд улар бўйича ажрим чиқаради.

Суд муҳокамаси судьялардан бирининг маърузаси билан бошланади. У биринчи инстанция суди ҳукмининг ёки ажримининг мазмунини, апелляция шикоятининг, протестининг мазмунини ва унга қарши эътирозларнинг моҳиятини қисқача баён этади.

Раислик қилувчи апелляция шикоят берган шахсга, апелляция шикоят ва протести кимга нисбатан берилган бўлса уша шахсга, уларнинг жимоячилари ва вакилларига, сўнгра эса прокурорга сўз беради. Иш бўйича бир нечта шикоят мавжуд бўлган тақдирда, сўзга чиқиш навбати суд томонидан тарафларнинг фикри инобатга олинган ҳолда белгиланади. Агар берилган апелляция шикоятлари орасида прокурорнинг апелляция протести бўлса, сўз биринчи навбатда унга берилади.

Суд тарафларнинг сўзларини эшитиб, ҳукмининг қонуний-лиги, асослиги ва адолатлигини лозим даражада текшириб қўришни таъминлаш заруратидан келиб чиқиб, бевосита суд мажлисида текшириладиган далиллар ҳажмини аниқлаш тўғрисида; суд мажлисида судланувчини, жабрланувчиларни, гувоҳларни, экспертлар ва зарурат бўлса, бошқа шахсларни чақириш ҳақида; судланувчига нисбатан эҳтиёт чорасини сақлаб қолиш, танлаш, бекор қилиш ёки ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилади.

Шундан кейин суд мажлисига чақирилган судла-нувчини, гувоҳларни, жабрланувчиларни сўроқ қилиш йўли билан далилларни текширишга, шунингдек тарафларнинг илтимоси бўйича ҳамда ўзининг ташаббуси билан ҳужжат-ларни, баённомаларни ва ишга оид бошқа материалларни ўқиб эшитиришга киришади. Далилларни текшириш тартиби тарафларнинг фикрлари инобатга олинган ҳолда суд томонидан белгиланади. Тарафлар апелляция инстанцияси судига апелляция шикоятда, протестда келтирилган важларни тасдиқлаб ёки инкор этиб, қўшимча материаллар тақдим этишга ҳақли.

Биринчи инстанция судида сўроқ қилинган гувоҳлар, агар суд бунга зарур деб топса, апелляция инстанцияси судида сўроқ қилинади.

Тарафларнинг далилларни, шу жумладан биринчи инстанция суди томонидан текширилмаган далилларни текшириш тўғрисидаги ва суд мажлисига гувоҳлар, экспертларни ҳамда бошқа шахсларни чақириш тўғрисидаги илтимосномалари ушбу Кодекс 438-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида белгиланган тартибда суд томонидан ҳал этилади. Бунда суд илтимосномани қаноатлантиришни фақат у биринчи инстанция суди

томонидан қаноатлантирилмаганлигига асосланиб рад этишга ҳақли эмас.

Биринчи инстанция суди томонидан текширилмаган далиллар (яъни далиллар) суд томонидан қабул қилинади, бунда уларни текшириш тўғрисида илтимоснома берган шахс ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра бу далилларни биринчи инстанция судига тақдим этишга имконияти бўлмаганлигини асослаб бериши керак.

Апелляция инстанцияси суди далилларни видеоконференцлоқа тизимларидан фойдаланган ҳолда текширишга ҳақли.

Суд терговни тугаллаганча, суд тарафлардан суд терговига қўшимча қилиш юзасидан илтимослари бор-йўқлигини суриштиради. Суд бу илтимосларни ҳал этади ва шундан кейин тарафларнинг музокараларига ўтади.

497¹⁸-модда. Тарафларнинг музокаралари ва судланувчининг охириги сўзи

Суд музокаралари ушбу Кодекснинг 449-моддаси қоидалари асосида ўтказилади, бунда шикоят, протест берган шахс биринчи бўлиб сўзга чиқади.

Тарафларнинг музокаралари тамом бўлганидан кейин раислик қилувчи судланувчига, агар у суд мажлисида иштирок этаётган бўлса, охириги сўз беради, шундан кейин суд қарор чиқариш учун маслаҳатхонага киради.

497¹⁹-модда. Ҳукми бекор қилиш ёки ўзгартириш асослари

Ҳукми бекор қилиш ёки ўзгартириш учун қуйидагилар асос бўлади:

- 1) суд терговининг тўлиқ эмаслиги ёки бир ёқлама олиб борилганлиги;
- 2) суднинг ҳукмида баён қилинган суд ҳулосалари ишнинг ҳақиқий ҳолатларига мувофиқ келмаслиги;
- 3) ушбу Кодекс нормаларининг жиддий равишда бузилганлиги;
- 4) Жиноят кодекси нормаларининг нотўғри қўлланилганлиги;
- 5) жазонинг адолатсизлиги.

497²⁰-модда. Суд терговининг тўлиқ эмаслиги ва бир ёқламалиги

Суд терговни қуйидаги ҳолларда тўлиқ эмас ва бир ёқлама деб топилади, башарти иш буйича:

- 1) ушбу Кодекснинг 82 – 84-моддаларига кўрсатилган ҳолатлар етарлича тўлиқ аниқланмаган бўлса;
- 2) кўрсатувлари ишни ҳал қилиш учун жиддий аҳамиятга эга бўлган шахслар сўроқ қилинмаган бўлса;
- 3) ўтказилиши шарт бўлган экспертиза ўтказилмаган бўлса;
- 4) иш учун жиддий аҳамиятга эга бўлган ҳужжатлар ёки ашёвий далиллар талаб қилиб олинмаган бўлса;
- 5) натижалари иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган бошқа тергов ҳаракатлари ўтказилмаган бўлса;
- 6) ишни янгитдан апелляция тартибда кўриш учун юборган кассация инстанцияси судининг ажримига кўрсатилган ҳолатлар текширилмаган бўлса.

497²¹-модда. Ҳукмда баён қилинган суд ҳулосаларининг ишнинг ҳақиқий ҳолатларига мувофиқ келмаслиги

Қуйидаги ҳолларда суд ҳукми жиноят ишнинг ҳақиқий ҳолатларига мувофиқ эмас деб эътироф этилади, агар:

- 1) суд ҳулосалари суд мажлисида кўрилган далиллар билан тасдиқланмаган бўлса;
- 2) суд ўз улусасига жиддий таъсир қилиши мумкин бўлган ҳолатларни ҳисобга олмаган бўлса;
- 3) иш учун муҳим аҳамиятга эга бўлган ҳолатларга нисбатан бир-бирига зид далиллар мавжуд бўлгани ҳолда, суд қайси сабабларга кўра далиллардан баъзиларини ишонарли деб топиб, бошқаларини рад этганлиги ҳукмда кўрсатилмаган бўлса;
- 4) суднинг ҳукмида баён этилган ҳулосаларда жиддий зиддиятлар мавжуд бўлиб, улар судланувчининг айблилиги тўғрисидаги масалани ҳал қилишга, Жиноят кодекси нормаларини тўғри қўллашга ёки жазо чорасини белгилашга таъсир кўрсатган бўлса ёки таъсир кўрсатиши мумкин бўлса.

497²²-модда. Жиноят-процессуал қонун нормаларининг жиддий бузилишлари

Процесс иштирокчиларини қонун билан кафолатланган ҳуқуқлардан маҳрум қилган ёки бу ҳуқуқларни чеклаган ёхуд суд ишнинг ҳар томонлама кўриб чиқишига бошқача тарзда ҳалал берган ҳақда қонуний, асосли ва адолатли ҳукм чиқаришга таъсир қилган ёки таъсир қилиши мумкин бўлган қоидабузарликлар ушбу Кодекс нормаларини жиддий бузиш деб эътироф этилади.

Ҳукми қуйидаги ҳолларда бекор қилиниши керак, агар:

- 1) ҳукми қонунга хилоф таркибдаги суд чиқарган бўлса;
- 2) судьянинг ҳукми яққа ўзи чиқариши тартиби ёки ҳукм чиқаришда судьялар маслаҳатлашувининг сир сақланиши бузилган бўлса;
- 3) иш судланувчи йўқлигида кўрилган бўлса, бундан ушбу Кодекс 410-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳол мустасно;
- 4) суриштирув ёки дастлабки тергов тамомланганидан сўнг айбланувчи ишдаги барча материаллар билан таништирилмаган ва бу қоидабузарлик ҳукм чиқарган суд томонидан бартараф этилмаган бўлса;
- 5) ҳимоячиси бўлмаган судланувчига ҳимоя нуқти учун сўз берилмаган бўлса;
- 6) судланувчига охириги сўз берилмаган бўлса;
- 7) судланувчининг она тилидан ва таржимон хизматидан фойдаланиш ҳуқуқи бузилган бўлса;
- 8) қонунга кўра ҳимоячининг иштироки шарт бўлса-ю, иш унинг иштирокисиз тергов қилинган ёки кўриб чиқилган бўлса;
- 9) ишни юритишни истисно этадиган ҳолатлар бўла туриб, суриштирув, дастлабки тергов ва суд муҳокамаси ўтказилган бўлса;
- 10) суд мажлиси баённомаси ишга тикилмаган ёхуд имзоланмаган бўлса.

497²¹-модда. Жиноят кодекси нормаларининг нотўғри қўлланилиши

Қуйидагилар Жиноят кодекси нормаларининг нотўғри қўлланилиши деб эътироф этилади:

- 1) Жиноят кодекси Умумий қисми моддалари талабларининг бузилганлиги;
- 2) жиноятнинг Жиноят кодексининг қўлланилиши керак бўлган моддаси (модданинг қисми, банди) ўрнига бошқа моддаси (модданинг қисми, банди) билан тавсифланганлиги;
- 3) маҳкумга Жиноят кодексининг мазкур моддасида назарда тутилмаган жазо тури ва меъёри тайинланганлиги.

497²⁴-модда. Жазонинг адолатсизлиги

Жазо жиноятнинг оғирлигига, маҳкумнинг шахсига номувофиқ бўлса ёки Жиноят кодекси Махсус қисмининг тегишли моддасида назарда тутилган доирадан четга чиқмасдан тайинланган бўлса-да, бироқ тури ёки миқдори буйича ўта енгил ёки ўта оғир бўлса адолатсиз ҳисобланади.

497²⁵-модда. Апелляция инстанцияси судида жиноят ишини қўриш чегараси

Суд жиноят ишини апелляция тартибиде қўришда апелляция шикоят, протести важдлари билан чегараланмайди ва ишни барча маҳкумларга, шу жумладан апелляция шикоят бермаган шахсларга ёки ўзига нисбатан шикоят, протест берилмаган маҳкумларга нисбатан ҳам тўла ҳажмда текширади.

Апелляция инстанцияси суди қарор қабул қилиш чоғида биринчи инстанция суди томонидан текширилган далилларни ҳам, апелляция инстанцияси судига тарафлар томонидан тақдим этилган ёки у томонидан талаб қилиб олинган ва текшириб чиқилган янги далилларни ҳам эътиборга олади.

Агар биринчи инстанция суди томонидан суд терговининг тўлиқ эмаслигига ёки бир ёқламалилигига ёхуд процессуал бузилишларга йўл қўйилган бўлса, апелляция инстанцияси суди тўлиқ ёки қисман суд теровини ўтказиш йўли билан бузилишларнинг ўрнини тўлдириш, процессуал бузилишларни бартараф этиш чораларини кўради. Шу мақсадда апелляция инстанцияси суди:

- 1) ишни ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган ҳужжатларни тарафларнинг илтимосига кўра талаб қилиб олишга;
- 2) зарур суд экспертизасини тайинлашга;
- 3) суд мажлисига қўшимча гувоҳларни, экспертларни, мутахасссларни қақаришга ва сўроқ қилишга, тарафлар томонидан тақдим этилган ёки уларнинг илтимосига кўра суд томонидан талаб қилиб олинган ёзма, ашёвий далилларни ва бошқа далилларни текширишга;
- 4) биринчи инстанция суди томонидан текширилган далилларни мақбул эмас деб топишга ва уларни далиллар мажмуидан чиқариб ташлашга;
- 5) биринчи инстанция суди томонидан мақбул эмас деб топилганлиги учун далиллар мажмуидан чиқариб ташланган далилларни мақбул далиллар деб топишга ва уларни текширишга;
- 6) фуқаровий даъвога тааллуқли бўлган ҳолатларни текширишга ва фуқаровий даъво буйича қарор қабул қилишга;

7) иш материаллари тўла, ҳар томонлама ва ҳолисона текшириб чиқилишини таъминлаш учун зарур бўлган бошқа ҳаракатларни бажаришга ҳақли.

Апелляция инстанцияси суди асослар мавжуд бўлганда маҳкумни ўта хавфли рецидивист деб топишга, унга жазони ижро этиш колониясининг қаттиқроқ тартиби турини белгилашга, жиноят туфайли етказилган зарарнинг миқдорини кўпайтиришга ҳақли.

497²⁶-модда. Апелляция инстанцияси судининг ваколатлари

Апелляция инстанцияси суди жиноят ишини қўриш натижаларига кўра қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

- 1) ҳукми ўзгартириш, апелляция шикоятини, протестини эса қаноатлантирмасдан қолдириш тўғрисида;
- 2) айблов ҳукмини бекор қилиш ва оқлов ҳукмини чиқариш тўғрисида;
- 3) айблов ҳукмини бекор қилиш ва янги айблов ҳукмини чиқариш тўғрисида;
- 4) оқлов ҳукмини бекор қилиш ва айблов ҳукмини чиқариш тўғрисида;
- 5) ҳукми бекор қилиш ва жиноят ишини тугатиш тўғрисида;
- 6) ушбу Кодекснинг 416 ёки 417-моддаларида назарда тутилган ҳолатлар аниқланганда, айблов ҳукмини бекор қилиш ҳақида ва ишни биринчи инстанция судига юбориш тўғрисида;
- 7) ҳукми ўзгартириш тўғрисида;
- 8) шикоят, протест қаётариб олинган ҳолларда, апелляция тартибиде иш юритишни тугатиш тўғрисида.

Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 5 – 8-бандларида назарда тутилган ҳолларда апелляция инстанцияси суди ажрим чиқаради.

Ушбу модда биринчи қисмининг 2 – 4-бандларида назарда тутилган ҳолларда, апелляция инстанцияси суди апелляция ҳукмини чиқаради.

Апелляция инстанцияси судининг қарорини эълон қилиш ушбу Кодекснинг 473-моддаси қоидаларига кўра амалга оширилэди.

497²⁷-модда. Биринчи инстанция судининг айблов ҳукмини жиноят ишини тугатган ҳолда бекор қилиш

Апелляция инстанцияси суди жиноят ишини қўриб, қуйидаги ҳолларда айблов ҳукмини бекор қилади ва жиноят ишини тугатади, агар:

- 1) иш буйича ушбу Кодекснинг 83-моддасида ҳамда 84-моддасининг биринчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган асослар аниқланса;
- 2) иш буйича тўпланган далиллар судланувчини айбдор деб топиш учун етарли бўлмаса ва қўшимча далилларни тўплаш имконияти қолмаган бўлса.

497²⁸-модда. Айблов ҳукмини бекор қилиш ва ишни биринчи инстанция судига юбориш

Агар жиноят ишини апелляция тартибиде қўриш чоғида ушбу Кодекснинг 416, 417-моддаларида назарда

тутилган ҳолатлар аниқланса, суд прокурорнинг ёки жабрланувчининг, унинг вакилининг ёки маҳкумнинг, унинг ҳимоячисининг, қонуний вакилининг илтимосномасига қўра, судланувчини янги айблов бўйича жиноий жавобгарликка тортиш ёки бошқа шахсни иш бўйича айбланувчи тарқасида ишда иштирок этишга жалб этиш тўғрисидаги илтимосномани қаноатлантириш ҳақида ажрим чиқаради.

Ажримни ижро этиш айблов далолатномасини ёки айблов ҳулосасини тасдиқлаган прокурорнинг зиммасига юклатилади.

Суднинг ажрими ушбу Кодекснинг 416, 417-моддаларида белгиланган муддатда бажарилмаган ёки прокурорнинг айбловга қўшимча киритиш ёхуд янги шахсни ишда айбланувчи сифатида иштирок этиш учун жалб этиш мумкин эмаслиги тўғрисидаги ҳулосаси келиб тушган тақдирда, апелляция инстанцияси суди суд муҳокамасини жиноят ишида мавжуд бўлган далиллар асосида давом эттиради.

Маҳкумга янги айблов қўйилган ёки янги шахс айбланувчи сифатида иштирок этиш учун ишга жалб этилган тақдирда апелляция инстанцияси суди айблов ҳукмини бекор қилади ва ишни биринчи инстанция судига янгидан кўриш учун юборади.

Биринчи инстанция суди томонидан иш муҳокамаси умумий асосларда амалга оширилади.

497²⁵-модда. Ҳукми маҳкумнинг, оқланган шахснинг аҳволини оғирлаштириш томонга бекор қилиш

Апелляция инстанцияси суди биринчи инстанция судининг ҳукмини бекор қилишга ва маҳкумга нисбатан жазони қучайтирган ёки унга эълол қилинган айблов доирасида оғирроқ жиноятга оид қонунни қўллаган ҳолда янги айблов ҳукми чиқаришга ҳақли.

Апелляция инстанцияси суди томонидан биринчи инстанция судининг айблов ҳукми маҳкумнинг аҳволини оғирлаштирган ҳолда бекор қилиниши фақат прокурорнинг протестига ёки жабрланувчининг, унинг вакилининг шикоятига қўра янги ҳукм чиқариш орқали амалга оширилиши мумкин.

Биринчи инстанция судининг оқлов ҳукми апелляция инстанцияси суди томонидан фақат прокурорнинг протестига ёки жабрланувчининг, унинг вакилининг судланувчининг оқлашни қонунга хилофлиги ва асосизлиги борасида берилган шикоят бўйича айблов ҳукми чиқарилган ҳолда бекор қилиниши мумкин.

497³⁰-модда. Ҳукми ўзгартириш

Апелляция инстанцияси суди биринчи инстанция судининг айблов ҳукмини ўзгартириш чоғида қуйидагиларга ҳақли:

- 1) жазони енгиллаштиришга ёки маҳкумга нисбатан енгилроқ жиноятга оид қонунни қўллашга;
- 2) маҳкумни ўта хавфли рецидивист деб топишга;
- 3) жазони ижро этиш муассасаси турини енгилроғига ёки оғирроғига ўзгартиришга;
- 4) жиноят натижасида етказилган ва қопланиши белгиланган моддий зарар миқдорини, шунингдек маънавий зиённинг компенсацияси миқдорини камайтиришга ёки қўпайтиришга;

5) ашёвий далиллар, процессуал чиқимлар тўғрисидаги масалаларни ва бошқа масалаларни ҳал этишга.

Оқлов ҳукмининг оқлов асосларига доир қисми оқланган шахснинг, унинг ҳимоячисининг, қонуний вакилининг шикоятига қўра ўзгартирилиши мумкин.

497³¹-модда. Апелляция инстанцияси судининг ҳукми ва ажрими

Апелляция инстанцияси судининг ҳукми ушбу Кодекснинг 454 – 477-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя этилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси номидан чиқарилади.

Апелляция инстанцияси судининг ажримида қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган сана ва жой; (иккинчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/1716/0877-сон*)

2) суднинг номи ва таркиби, ишни кўришда иштирок этган прокурор ва бошқа шахслар;

3) апелляция шикояти ёки протести берган шахс;

4) биринчи инстанция судининг шикоят ёки протест берилган ҳукмининг қарор қисми мазмуни;

5) шикоятнинг, протестнинг, ишда иштирок этаятган шахслар эътирозлари ва тушунтиришларининг моҳияти, шунингдек прокурорнинг фикри;

6) шикоят, протест бўйича апелляция инстанцияси судининг қарори.

Шикоят, протест қаноатлантирилмай қолдирилганда апелляция инстанцияси судининг ажримида ҳукм қонуний, асосли ва адолатли деб, биринчи инстанция судининг ажрими қонуний ҳамда асосли деб топилаганининг, шикоят ёки протест эса қаноатлантирилмасдан қолдирилганлигининг асослари кўрсатилиши керак.

Ҳукм, ажрим бекор қилинган ёки ўзгартирилган тақдирда, апелляция инстанцияси судининг ажримида қонуннинг қайси нормалари талаблари бузилганлиги ва бекор қилинаётган ёки ўзгартирилаётган қарорнинг асосизлиги нимадан иборат эканлиги кўрсатилиши керак.

Апелляция инстанцияси суди қарор қабул қилиш чоғида биринчи инстанция суди томонидан текширилган далиллар ва апелляция инстанцияси суди томонидан текширилган янги далилларга асосланиши мумкин.

Апелляция инстанцияси судининг ажрими суднинг бутун таркиби томонидан имзоланади. Овоз бериш чоғида озчилик тарафда қолган судья ажрими имзолаб, ўзининг алоҳида фикрини ёзма тарада баён этишга ҳақли.

Апелляция инстанцияси судининг ажрими суд мажлиси залида ўқиб эшиттирилади ва дарҳол қонуний кучга киради.

Апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажрими уни чиқарган судга ёки бошқа судга чиқарилган кундан эътиборан беш суткадан кечиктирмай жиноят иши билан бирга ижро этиш учун юборилади.

Маҳкумни дарҳол қамоқдан ёки уй қамоғидан озод этиш учун асос бўладиган ҳукм, ажрим, агар маҳкум суд мажлисида иштирок этаятган бўлса, суд залида ижро этилиши лозим. Бошқа ҳолларда ҳукмининг, ажримнинг кўчирма нусхаси ҳукм, ажрим чиқарилганидан кейин апелляция инстанцияси томонидан жазони ижро этиш муассасасининг маъмуриятига ёки маҳкумнинг яшаш жойидаги уй қамоғини ижро этиш ўз зиммасига юклатилган

ички ишлар органига йигирма тўрт соатдан кечиктирмай юборилади.

497³²-модда. Апелляция инстанцияси судининг хусусий ажрими

Апелляция инстанцияси суди ушбу Кодекснинг 298 ва 300-моддаларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган ҳолларда, шунингдек тегишли мансабдор шахсларнинг эътиборини суриштирув, дастлабки тергов ва суд муҳокамаси жараёнида йўл қўйилган камчиликларга қаратиш зарур бўлган тақдирда хусусий ажрим чиқаради.

**497³³-модда. Апелляция инстанцияси суди маж-
лиснинг баённомаси**

Апелляция инстанцияси судида суд мажлисининг қотиби ушбу Кодекснинг 426-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ баённома юритида. Суд мажлисининг баённомаси юзасидан мулоҳазалар берилиши мумкин бўлиб, улар ушбу Кодекснинг 427-моддасида назарда тутилган тартибда қўриб чиқилади.

497³⁴-модда. Суд ажрими устидан берилган хусусий шикоятни, протестни қўриб чиқиш

Ушбу Кодекснинг 497²-моддасида кўрсатилган шахслар биринчи инстанция суди ажрими устидан ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда апелляция тартибда хусусий шикоят, протест беришга ҳақли.

Агар иш бўйича ҳукм чиқарилган бўлиб, бироқ хусусий шикоят ёки протест фақат биринчи инстанция судининг ажрими устидан берилган бўлса, суд ҳукм устидан апелляция шикояти, протести бериш учун белгиланган муддат ўтганидан сўнг ишни юқори судга юборади.

Суднинг ажрими устидан берилган хусусий шикоят, протест апелляция инстанцияси судида иш юритишнинг умумий қоидалари бўйича қўриб чиқилади.

Апелляция инстанцияси суди ишни биринчи инстанция судининг ажрими устидан берилган хусусий шикоят, протест бўйича қўриш натижалари юзасидан қўйидагиларга ҳақли:

- 1) биринчи инстанция суди ажримини ўзгартириш, хусусий шикоятни, протестни эса қаноатлантирмасдан қолдиришга;
- 2) биринчи инстанция суди ажримини бекор қилишга ва ишни янгидан судда қўриб чиқиш учун юборишга;
- 3) биринчи инстанция суди ажримини бекор қилишга ва ушбу Кодексда белгиланган асосларга мувофиқ ишни прокурорга юборишга;
- 4) биринчи инстанция суди ажримини бекор қилишга ва амнистия актини қўллашга;
- 5) биринчи инстанция суди ажримини бекор қилишга ва иш юритишни тугатишга;
- 6) биринчи инстанция судининг хусусий ажримини бекор қилишга;
- 7) биринчи инстанция суди ажримини ўзгартиришга.

Апелляция инстанцияси судининг биринчи инстанция суди ажрими устидан берилган хусусий шикоят (протест) бўйича чиқарган ажрими узил-кесилдир.

497³⁵-модда. Апелляция инстанцияси судида ишни қўшимча қўриш

Баъзи маҳкумларга дахли бўлган, белгиланган муддатда юборилган апелляция шикояти ёки протести бирор сабабга қўра апелляция инстанцияси судига бошқа маҳкумларнинг жиноят иши қўриб булинганидан кейин келиб тушса ёки ўтказиб юборилган муддат ушбу Кодекснинг 497³-моддасида назарда тутилган тартибда суд томонидан тикланса, шунингдек маҳкумининг, унинг ҳимоячисининг ёки қонуний вакилининг апелляция шикояти, ушбу маҳкумга доир иш процесснинг бошқа иштирокчиси берган апелляция шикояти ёхуд апелляция протести бўйича қўриб чиқилганидан сўнг келиб тушган бўлса, апелляция инстанцияси суди бундай шикоят ёки протестни қўриб чиқиши ва у бўйича ажрим чиқариши шарт.

Агар ишни қўшимча қўриш чоғида апелляция инстанцияси суди томонидан чиқарилган ҳукм, ажрим илгари чиқарилган ҳукмга, ажримга зид бўлса, апелляция инстанцияси суди кассация тартибда протест киритиш тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун ишни Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисига юборади.

Ишни қўшимча қўриш тартиби кечикиб келиб тушган хусусий шикоятни ва протестни ҳал этиш учун ҳам қўлланилади.

497³⁶-модда. Апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажрими устидан шикоят бериш

Апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажрими устидан кассация тартибда шикоят, протест берилиши мумкин.

**56-БОБ. СУДНИНГ ҲУКМИ ВА АЖРИМИ УСТИДАН
КАССАЦИЯ ТАРТИБИДА ШИКОЯТ БЕРИШ
(ПРОТЕСТ БИЛДИРИШ)***

**498-модда. Кассация тартибда қайта кўрилиши мумкин бўлган суд ҳукмлари, ажрим-
лари**

Биринчи инстанция судининг апелляция тартибда қўриб чиқилган ҳукмлари, ажримлари, шунингдек апелляция инстанцияси судининг ҳукмлари, ажримлари кассация тартибда қайта кўрилиши мумкин.

Кассация инстанцияси судининг қарорлари ушбу Кодекснинг 497³⁹-моддасида назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Бош прокурори ва уларнинг ўринбосарлари протестига қўра тақдоран кассация тартибда қайта кўрилиши мумкин.

**499-модда. Суднинг ҳукми, ажрими устидан кас-
сация тартибда шикоят беришга (про-
тест билдиришга) бўлган ҳуқуқ**

Биринчи ва апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажрими устидан кассация тартибда шикоят беришга

* 56-боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январьдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ. 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

булган ҳуқуқ маҳкумга, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакилига, жабрланувчи ҳамда унинг вакилига тегишлидир.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорлари ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорлар биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажрими устидан кассация тартибида протест билдиришга ҳақли.

Фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари биринчи инстанция ҳамда апелляция инстанцияси суди ҳукмининг ажримининг фуқаровий даъвога дахлдор қисми устидан шикоят беришга ҳақли.

Судда оқланган шахс, унинг ҳимоячиси ва қонуний вакили биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси суди ҳукмининг, ажримининг оқлаш сабаблари ҳамда асосларига доир қисми устидан шикоят беришга ҳақли.

Ишда тараф бўлмаган шахслар ҳам биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси суди ҳукмининг, ажримининг ўз ҳуқуқлари ҳамда қонуний манфаатларига дахлдор қисми устидан кассация тартибида шикоят беришга ҳақли.

500-модда. Кассация шикоятини, протестини бериш тартиби ва мuddатлари

Кассация шикояти, протести бевосита кассация инстанцияси судига – Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатига берилади.

Агар шикоятда, протестда қуйидаги масалалар қўйилган бўлса, ишни кассация тартибида қайта кўришга фақат ҳукм қонуний кучга кирганидан сунг бир йил ичида йўл қўйилади:

- 1) оғирроқ жиноят тўғрисидаги қонунини қўлаш зарурлиги тўғрисида;
- 2) жазони кучайтириш тўғрисида ёки маҳкумнинг аҳоли ёмонлашишига олиб келадиган бошқа ўзгартиришлар ҳақида;
- 3) оқлов ҳукмини ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги ажримни бекор қилиш тўғрисида.

501-модда. Кассация шикоятининг, протестининг мазмуни

Кассация шикоятида, протестида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) шикоят, протест йўлланаётган кассация инстанцияси судининг номи;
- 2) шикоят, протест берган шахс, унинг процессуал ҳолати, яшаш жойи ёки турган жойи тўғрисидаги маълумотлар;
- 3) суд ишининг рақами, устидан шикоят, протест берилган ҳуқи, ажрим чиқарилган сана, биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судининг номи; (3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)
- 4) шикоят, протест берган шахснинг фикрига кўра ҳукмининг, ажримининг нотўғрлиги нимадан иборат эканлиги, иш бўйича судга қадар иш юритишни амалга ошириш ёки суд муҳоамаси чоғида қарор қабул қилишга таъсир кўрсатган қонуннинг қайси нормалари бузилганлигига доир вазлари, шунингдек унинг илтимосининг мазмуни;

5) шикоят, протест берган шахс ўз талабларини асослаган далиллар;

6) шикоятга, протестга илова қилинаётган материаллар рўйхати;

7) шикоят, протест берилган сана ва шикоят, протест берган шахснинг имзоси.

502-модда. Кассация шикоятини, протестини қайтариш

Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьясининг ажрими билан кассация шикояти, протести қуйидаги ҳолларда қайтарилди, агар:

- 1) шикоят, протест ушбу Кодекснинг 501-моддасида назарда тутилган талабларга жавоб бермаса;
- 2) (биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон);
- 3) иш кассация тартибида кўриб чиқилмайдиган бўлса;
- 4) шикоятни, протестни қайтариб олиш тўғрисида ариза (хат) келиб тушган бўлса.

Шикоят, протест берган шахс ушбу модда биринчи қисмининг 1-бандида кўрсатилган ҳолатлар бартараф этилганидан кейин умумий тартибда янгитдан мурожаат қилишга ҳақли. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

503-модда. Жиноят ишини суддан талаб қилиб олиш

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг судьяси кассация шикояти, протести бўйича жиноят ишини суддан талаб қилиб олишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Бош прокурори ва уларнинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорлари жиноят ишини суд қарорлари устидан кассация тартибида протест киритиш тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун суддан талаб қилиб олишга ҳақли. Ушбу Кодекс 499-моддасининг биринчи, учинчи – бешинчи қисмларида кўрсатилган шахсларнинг аризалари, шунингдек судьяларнинг тақдимномалари, оммавий ахборот воситаларининг хабарлари ишларни талаб қилиб олиш учун сабаб бўлиши мумкин.

504-модда. Ҳукмини, ажримни ижро этишни тўхтатиб туриш

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ва унинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикасидаги ҳар қандай суднинг ҳукми ва ажрими ижро этилишини кассация шикояти, протести кассация тартибида ҳал қилингунига қадар тўхтатиб туришга ҳақлидир. Қонуннинг очикдан-очик бузилганлигини тасдиқловчи далиллар мавжуд бўлган тақдирда мазкур шахслар жиноят ишини талаб қилиб олиш билан бир вақтда ҳукмининг, ажримнинг ижросини то улар юзасидан протест билдирилгунига қадар уч ойдан ошмайдиган мuddатга тўхтатиб қўйишга ҳақлидир.

**56¹-боб. КАССАЦИЯ ИНСТАНЦИЯСИ
СУДИДА ИШ ЮРИТИШ***

**505-модда. Кассация инстанцияси суднинг суд
муҳокамаси предмети**

Кассация инстанцияси суди кассация шикоят, протести буйича ишдаги мавжуд материалларга кўра биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судлари томонидан Жиноят кодекси нормалари тўғри қўлланилганлигини ҳамда ушбу Кодекс нормаларига риоя этилганлигини текширади.

**506-модда. Кассация шикоятини, протестини
кўриб чиқиш мuddатлари**

Кассация шикоят, протести кассация инстанцияси судида у келиб тушган кундан эътиборан икки ойгача бўлган мuddат ичида кўриб чиқишлиш лозим. Бу мuddат ишнинг мураккаблиги ёки ҳажми катталиги туфайли, шунингдек бошқа узрли сабаблар мавжуд бўлганда, кассация инстанцияси суднинг ажрими билан кўпи билан бир ойга узайтирилиши мумкин.

507-модда. Кассация шикоятини, протестини урганиш

Кассация инстанцияси суднинг судьяси кассация шикояти, протестини урганиб, кўпи билан ўн суткалик мuddат ичида қуйидаги масалаларни ҳал қилади:

шикоятни, протестни ушбу Кодекснинг 502-моддасига мувофиқ қайтаришга доир асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисидаги;

жиноят ишини талаб қилиб олишга доир асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисидаги.

Шикоятни, протестни урганиш натижаларига кўра, судья:

шикоятни, протестни қайтариш тўғрисида, жиноят ишини талаб қилиб олиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Келиб тушган жиноят ишини урганиш натижаларига кўра, судья:

шикоятни, протестни иш билан бирга кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритиш тўғрисида,

ушбу Кодекснинг 522-моддасида назарда тутилган асослар мавжуд бўлган тақдирда шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритишни рад этиш ҳақида ажрим чиқаради.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларига кўрсатилган қарор қабул қилинганлиги тўғрисида кассация шикояти, протести берган шахсга уч кунлик мuddат ичида хабар қилинади.

508-модда. Кассация шикоятини, протестини кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритиш тўғрисидаги ажримнинг мазмуни

Шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига иш билан бирга кўриб чиқиш учун киритиш тўғрисидаги ажримда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган вақт, жой; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

2) ажрим чиқарган судьянинг лавозими ва фамилияси;

3) кассация шикояти, протести берган шахс тўғрисидаги маълумотлар;

4) биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судларининг номи, шунингдек улар томонидан қабул қилинган суд қарорларининг қисқача мазмуни;

5) кассация шикоятининг, протестининг қисқача мазмуни;

6) шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритиш асослари.

509-модда. Шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритишни рад этиш тўғрисидаги ажримнинг мазмуни

Шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритишни рад этиш тўғрисидаги ажримда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган вақт, жой; (биринчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

2) ажрим чиқарган судьянинг лавозими ва фамилияси;

3) кассация шикояти, протести берган шахс тўғрисидаги маълумотлар;

4) биринчи инстанция ва апелляция инстанцияси судларининг номи, шунингдек улар томонидан қабул қилинган суд қарорларининг қисқача мазмуни;

5) кассация шикоятининг, протестининг қисқача мазмуни;

6) шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритишни рад этиш асослари;

7) ажрим устидан шикоят бериш, протест билдириш тартиби.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг раиси ёки унинг ўринбосарлари кассация шикояти берган шахсининг шикоятига, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ёки унинг ўринбосарларининг протестига кўра, ўз ажрими билан судьянинг шикоятни, протестни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритишни рад этиш тўғрисидаги ажримини бекор қилишга ва кассация шикоятини, протестини Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари буйича судлов хайъатига кўриб чиқиш учун киритишга ҳақли.

509¹-модда. Шикоят, протест кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритилганлиги тўғрисида хабардор қилиш

Маҳкум, оқланган шахс, уларнинг ҳимоячилари, қонуний вакили, жабрланувчи ёки унинг вакили, шунингдек фуқаровий давзоғар, фуқаровий жавобгар ёки уларнинг вакиллари, агар шикоят, протест уларнинг манфаатларига дахлдор бўлса, иш кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритилганлиги тўғрисида уч кунлик мuddат ичида хабардор қилинади.

* 56¹-боб *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга шикоятнинг, протестнинг кўчирма нусхаси юборилади ёхуд уларнинг электрон нусхалари билан кассация инстанцияси судининг интернет-ресурси орқали танишиш мумкинлиги тўғрисидаги хабарнома юборилади. Бунда тарафларга шикоятга (протестга) доир ўз эътирозларини ёзма шаклда ёхуд электрон ҳужжат тарзида, эътирозлар тақдим этилган муддатни кўрсатган ҳолда беришга бўлган ҳуқуқи тушунтирилади. Шикоят (протест) устидан келиб тушган эътирозлар ишга қўйиш бўлмайди.

509²-модда. Кассация шикоятига, протеста ўзгартиш ва қўшимча киритиш

Кассация шикояти, протести берган шахс кассация инстанцияси суди мажлиси бошлангунига қадар уни ўзгартиришга ёки янги важлар билан тўлдиришга ҳақли.

Кассация протестига ўзгартиш ёки қўшимча киритиш, жабрланувчининг ёки унинг вакилининг кассация шикоятига ўзгартиш ёки қўшимча киритиш чоғида маҳкумнинг аҳолини оғирлаштириш тўғрисидаги масала, агар бундай талаб дастлабки кассация шикоятда, протестда кўрсатилмаган бўлса, қўйилиши мумкин эмас.

Кассация шикояти берилгандан кейин ишга киришган ҳимоячи шикоятни ўзгартириши ёхуд янги важлар билан тўлдириши, илгари ишда иштирок этган ҳимоячи томонидан берилган шикоят важларига қўшимча асослар тақдим этиши мумкин.

509³-модда. Кассация шикоятини, протестини қайтариб олиш

Кассация шикояти, протести берган шахс уни қайтариб олишга ҳақли. Юқори турувчи прокурор ҳам протестни қайтариб олиш ҳуқуқига эга.

Маҳкумнинг ҳимоячиси, қонуний вакили ўз шикоятини фақат маҳкумнинг розилиги билан қайтариб олишга ҳақли.

Маҳкум ўз ҳимоячиси томонидан берилган шикоятни қайтариб олишга ҳақли.

Кассация шикоятини, протестини қайтариб олишга кассация инстанцияси суди маслаҳатхонага киргунига қадар йўл қўйилади.

509⁴-модда. Кассация инстанцияси судида ишни кўриш муддатлари

Кассация инстанцияси суди шикоятни, протестни иш билан бирга кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун киритиш тўғрисида ажрим чиқарилган кундан эътиборан ўн беш суткадан кечиктирмай жиноят ишини кўришга киришиши керак.

Иш ўта мураккаб бўлганда ва бошқа алоҳида ҳолларда, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган муддат кассация инстанцияси судининг ажрими билан кўпи билан бир ойга узайтирилиши мумкин.

Ишни кўриш муддати узайтирилганлиги ҳақида жиноят процессининг манфаатдор иштирокчилари хабардор қилиниши керак.

Кассация инстанцияси суди томонидан жиноят ишини кўриб чиқиш давомийлиги уни кўриб чиқиш бошланган кундан эътиборан икки ойдан ошмаслиги керак.

509⁵-модда. Жиноят ишини кассация инстанцияси судида кўриб чиқиш учун тайинлаш чоғида ҳал этилиши лозим бўлган масалалар

Судья кассация шикояти, протести берилган жиноят ишини кассация инстанцияси судида кўриб чиқиш учун тайинлаш тўғрисида етти суткадан кечиктирмай ажрим чиқаради, унда куйидаги масалаларни ҳал қилади:

1) жиноят ишини кўриш бошланадиган жой, сана ва вақт тўғрисидаги;

2) суд мажлиси тарафларни ва жиноят процессининг бошқа иштирокчиларини чақириш тўғрисидаги;

3) ушбу Кодекснинг 19-моддасида назарда тутилган ҳолларда, жиноят ишини ёпиқ суд мажлисида кўриш тўғрисидаги;

4) озодликдан маҳрум қилиш ёки озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўтаётган маҳкумнинг суд мажлисида иштирок этиши тўғрисидаги.

Қабул қилинган қарор тўғрисида ушбу Кодекс 499-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга, шунингдек прокурорга уч сутка ичида хабар қилинади.

509⁶-модда. Кассация инстанцияси суди мажлисида тарафларнинг иштироки

Кассация инстанцияси судининг мажлисида куйидагилар иштирок этиши шарт:

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори томонидан ваколат берилган прокурор:

ушбу Кодекснинг 51 ва 52-моддаларида кўрсатилган ҳолларда, ҳимоячи.

Маҳкум, оқланган шахс, уларнинг ҳимоячилари ва қонуний вакиллари, жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари кассация инстанцияси судида ишни кўришда иштирок этишга ҳақли. Жазони ижро этиш муассасасида бўлган ёки озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўтаётган маҳкумнинг иштирок этиши зарурлиги тўғрисидаги масала суд томонидан ҳал этилади. Мазкур шахслар суд мажлисида бевосита ёхуд видеоконференцалоқа тизимидан фойдаланган ҳолда иштирок этиши мумкин.

Кассация инстанцияси суди мажлисининг жойи, санаси ва вақти тўғрисида ўз вақтида хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги жиноят ишини кўришга монелик қилмайди, суд мажлисида иштирок этиши шарт бўлган шахслар бундан мустасно.

509⁷-модда. Жиноят ишини кассация инстанцияси судида кўриш тартиби

Кассация инстанцияси судининг мажлиси раислик қилувчи томонидан очилади, у қандай жиноят иши ва кимнинг кассация шикояти, протести бўйича кўрилаётганлигини эълон қилади. Шундан кейин раислик қилувчи суд таркибинин эълон қилади, прокурорнинг, ҳимоячининг, суд мажлиси котибининг, шунингдек, агар суд мажлисида иштирок этаётган бўлса, таржимоннинг фамилиясини, исмини ва отасининг исмини маълум қилади.

Раислик қилувчи ҳозир бўлган жиноят процесси иштирокчиларига уларнинг ҳуқуқларини тушунтиради ва уларда рад қилишга оид арзлар ҳамда илтимосномалар бор-

йўқлигини, кассация шикоятда, протестида баён этилган илтимосларни қувватлашни ёки қувватламаслигини аниқлайди. Бундай илтимослар мавжуд бўлмаганда суд улар буйича ажрим чиқаради.

Ишни кўриш судьялардан бири томонидан биринчи инстанция, апелляция инстанцияси суди ҳукми, ажримининг, кассация шикоятининг, протестнинг мазмунини қисқача баён этиш билан бошланади.

Судьянинг маърузасидан кейин суд кассация шикояти, протестини берган тарафларнинг маърузаларини ва бошқа тарафнинг эътирозларини эшитади. Бир неча шикоят мавжуд бўлган тақдирда сўзга чиқиш навбати тарафларнинг фикрлари ҳисобга олинган ҳолда суд томонидан белгиланади. Агар берилган кассация шикоятлари орасида прокурорнинг кассация протести бўлса, сўз биринчи навбатда унга берилади.

Кассация инстанцияси судининг мажлисида иштирок этаётган прокурор кўриб чиқилаётган кассация шикоятлари юзасидан фикрини билдиради, протестда кўрсатилган вазҳларни баён этади.

Шундан кейин суд иш материаллари буйича далилларни текширишга ўтади. Тарафлар кассация инстанцияси судига кассация шикоятда, протестида келтирилган вазҳларни тасдиқлаб ёки инкор этиб, қўшимча материаллар тақдим этишга ҳақли.

Суд муҳокамаси яқунланганидан сўнг суд тарафларнинг музокарасига ўтади.

Тарафларнинг маърузалари тугаганидан кейин суд маслаҳатхонага киради.

Кассация инстанцияси судининг қарори ушбу Кодекснинг 497³¹-моддасида назарда тутилган тартибда қабул қилинади.

Кассация инстанцияси судининг қарорини эълон қилиш ушбу Кодекснинг 497³¹-моддаси қоидаларига кўра амалга оширилади.

Суд муҳокамасининг бориши ва мазмуну ҳақида суд мажлисининг баённомаси тузилади. Баённома ушбу Кодекснинг 426-моддасида кўрсатилган муддатда тайёрланиши керак. Баённома билан суд мажлисининг барча иштирокчилари танишишга ва зарурат бўлганда ушбу Кодекснинг 427-моддасида назарда тутилган тартибда унга доир ўз мулоҳазаларини билдиришга ҳақлидир.

509⁶-модда. Кассация инстанцияси суди томонидан жиноят ишнинг қарори чегараси

Кассация инстанцияси суди кассация шикояти, протестида баён этилган вазҳлар билан чегараланмасдан, ишни барча маҳкумларга, шу жумладан шикоят бермаган ҳамда устидан шикоят ёки протест билдирилмаганларга нисбатан ҳам тўла ҳажмда текширади.

Жиноят иши буйича бир неча шахс ҳукми қилинган ёки оқланган тақдирда, суд кассация шикояти, протести берилмаган маҳкумларга ёки оқланган шахсларга нисбатан ҳукмини, ажримни бекор қилишга, башарти ҳукм, ажримнинг бекор қилиниши уларнинг аҳволини оғирлаштирса, ҳақли эмас.

Кассация инстанцияси судининг кўрсатмалари жиноят ишнинг апелляция тартибда янгидан кўраётган суд учун мажбурийдир.

Кассация инстанцияси суди ишни янгидан апелляция тартибда кўриб чиқиш учун юборётганда айблов ишот-ланганлиги ёки ишотланмаганлиги, у ёки бу далилларнинг ишончилиги ёки ишончсизлиги, бир далилнинг иккинчисидан афзаллиги, жиноятнинг таснифи ва жазо чораси тўғрисида олинган ҳулоса чиқариб қўйишга ҳақли эмас.

509⁹-модда. Кассация инстанцияси судининг ваколатлари

Кассация инстанцияси суди жиноят ишнинг кўриш натижалари буйича қуйидаги ажримлардан бирини қабул қилади:

- 1) биринчи инстанция, апелляция инстанцияси судларининг ҳукмларини, ажримларини ўзгартиришсиз қолдириш, кассация шикоятини, протестини эса қаноатлантирмаздан қолдириш тўғрисида;
- 2) апелляция инстанцияси судининг ҳукмини, ажримини бекор қилиш ва биринчи инстанция судининг ҳукмини, ажримини ўзгартиришсиз қолдириш тўғрисида ёки ишнинг апелляция тартибда янгидан кўриб чиқиш учун юбориш тўғрисида;

3) иш буйича қабул қилинган барча суд қарорларини бекор қилиш ва ишнинг тугатиш тўғрисида;

4) биринчи инстанция, апелляция инстанцияси судининг ҳукмини, ажримини ўзгартириш тўғрисида.

Апелляция инстанцияси судининг ҳукми, ажримини қуйидаги ҳолларда бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши лозим, агар:

1) кассация инстанцияси суди ушбу қарорлар билан аввалги ҳукмлар ёки ажримлар ассоси равишда бекор қилинган ёки ўзгартирилган деб топса;

2) ишнинг кўраётганда улар апелляция инстанцияси суди ҳукмининг, ажримининг ёки кассация инстанцияси суди ажримининг қонунийлигига таъсир кўрсатган ёки таъсир кўрсатиши мумкин бўлган қонун бузилишига йўл қўйган бўлса.

509¹⁰-модда. Кассация инстанцияси судининг ажримини

Кассация инстанцияси судининг ажримини қуйидагилар қўрсатилган бўлиши керак:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган сана ва жой, (биринчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УПК–716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон*)

2) суднинг номи ва таркиби, ишнинг кўришда иштирок этган прокурор ва бошқа шахслар;

3) кассация шикоятини ёки протестини берган шахс;

4) биринчи инстанция, апелляция инстанцияси судининг шикоят ёки протест берилган ҳукмининг, ажримининг қарор қисми мазмунини;

5) шикоятнинг, протестнинг, кассация инстанцияси суди мажлисида иштирок этаётган шахслар эътирозларининг ва тушунтиришларининг моҳияти, шунингдек прокурорнинг фикри;

6) шикоят, протест буйича кассация инстанцияси судининг қарори

Шикоят, протест қаноатлантирилмайд қолдирилганда кассация инстанцияси судининг ажримини ҳукм қонуний.

асосли ва адолатли деб, биринчи, апелляция инстанцияси судининг ажрими қонуний ва асосли деб таъминланганининг шикоят ёки протест эса қаноатлантирилмасдан қолдирилганлигининг асослари кўрсатилиши керак.

Хукм, ажрим бекор қилинган ёки ўзгартирилган тақдирда, кассация инстанцияси судининг ажримида қонуний қайси нормалари талаблари бузилганлиги ва бекор қилинаётган еки ўзгартирилаётган қарорнинг асосизлиги нимадан иборат эканлиги кўрсатилиши керак.

Кассация инстанцияси судининг ажрими суднинг тўлиқ таркиби томонидан имзоланади. Овоз беришда озчилик томонда бўлган судья ажримга имзо қўйиб, ўзининг алоҳида фикрини ёзма равишда баён қилишга ҳақлидир.

Кассация инстанцияси судининг ажрими суд мажлиси залида ўқиб эшиттирилади ва дарҳол қонуний кучга киради.

Кассация инстанцияси судининг ажрими ушбу Кодекс 497¹⁹-моддасининг саккизинчи ва тўққизинчи қисмларида белгиланган тартибда ижро этилади.

509¹¹-модда. Ишни кассация инстанцияси судида қўшимча тарада кўриш

Агар айрим маҳкумларга тааллуқли кассация шикояти ёки протести бирор сабабга кўра кассация инстанцияси судига бошқа маҳкумларга тааллуқли жиноят иши кўриб бўлинганидан кейин келиб тушса, шунингдек, агар маҳкумнинг, унинг ҳимоячисининг ёки қонуний вакилининг кассация шикояти, ушбу маҳкумга тааллуқли иш жиноят процессининг бошқа иштирокчисининг кассация шикояти ёки протести бўйича кўриб чиқилганидан сўнг келиб тушган бўлса, кассация инстанцияси суди бундай шикоятни ёки протестни кўриб чиқиши ва у бўйича ажрим чиқариши шар.

Агар ишни қўшимча кўриш чоғида кассация инстанцияси суди томонидан чиқарилган ажрим илгари чиқарилган ажримга зид бўлса, иш кассация инстанцияси судида такроран кўриш ҳақида протест киритиш тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун кассация инстанцияси суди томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий суди раисига юборилади.

509¹²-модда. Ишни кассация инстанцияси судида такроран кўриш

Кассация инстанцияси суди жиноят ишини Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Бош прокурори ва улар ўринбосарларининг ушбу Кодекснинг 497¹⁹-моддасида назарда тутилган асосларга кўра киритган кассация протести бўйича кассация тартибда такроран кўради.

Жиноят ишини кассация инстанцияси судида такроран кўриш Ўзбекистон Республикаси Олий судининг илгари маъкур ишни кўришда иштирок этмаган беш нафар судьясидан иборат таркибда, ушбу бобда назарда тутилган қоидаларга риоя этилган ҳолда амалга оширилади.

Кассация инстанцияси суди ишни такроран кўриб чиқишда:

- 1) кассация инстанцияси судининг ажримини бекор қилишга ёки ўзгартиришга;
- 2) биринчи, апелляция инстанциялари судининг ҳукмини, ажримини ўз кучида қолдиришга ёки ўзгартиришга;

3) апелляция инстанцияси судининг ҳукмини, ажримини бекор қилишга ва ишни апелляция тартибда янгидан кўриш учун юборишга;

4) иш бўйича қабул қилинган барча суд қарорларини бекор қилишга ва ишни тугатишга ҳақлидир.

509¹³-модда. Суд ҳукми, ажрими бекор қилингандан кейин ишни кўриш

Судининг ҳукми ёки ажрими кассация тартибда бекор қилинганидан кейин иш апелляция инстанцияси суди томонидан умумий тартибда кўрилади.

Апелляция инстанцияси суди томонидан ишни кўриш чоғида жазони кучайтиришга ёки оғирроқ жиноятга доир қонунни қўллашга фақат, башарти дастлабки ҳукм ёки ажрим кассация тартибда жазонинг энгиллиги ёки оғирроқ жиноятга оид қонунни қўллаш зарурати муносабати билан бекор қилинган бўлса, йўл қўйилади. Апелляция инстанцияси судининг чиқарган ҳукми, ажрими устидан умумий тартибда шикоят берилиши мумкин.

57-БОБ. ЯНГИ ОЧИЛГАН ҲОЛАТЛАР ТУФАЙЛИ ИШ ЮРИТИШНИ ҚАЙТАДАН БОШЛАШ*

(510–521-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

522-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш учун асослар**

Суднинг қонуний кучга кирган ҳукми ва ажрими янги очилган ҳолатлар туфайли бекор қилиниши ҳамда иш юритиш қайтадан бошланиши мумкин.

Янги очилган ҳолатлар суднинг ҳукми ёки ажрими қонуний кучга кирган пайтда мавжуд бўлган, бироқ судга маълум бўлмаган ҳолатларда.

Янги очилган ҳолатлар қуйидагилардан иборат:

1) жабрланувчининг ёки гувоҳнинг била турб елгон кўрсатув ёхуд экспертнинг била турб елгон хулоса берганлиги, худди шунингдек ашёвий далиллар, тергов ва суд ҳаракатлари баённомаларининг ҳамда бошқа ҳужжатларнинг сохта эканлиги ёки била турб нотўғри таржима қилинганлиги қонунга хилоф, асосиз ёки адолатсиз ҳукм, қонунга хилоф ёки асосиз ажрим чиқарилишига сабаб бўлганлиги суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланганлиги;

2) суриштирувчининг, терговчининг ёки прокурорнинг қонунга хилоф, асосиз ёки адолатсиз ҳукм, қонунга хилоф ёки асосиз ажрим чиқарилишига олиб келган жиноий хатти-ҳаракатларга йўл қўйганлиги суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланганлиги;

* 57-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

** 522–527¹-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

3) умайян жиноят ишини кўриш чоғида судья томонидан содир этилган жиноий хатти-ҳаракатлар суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланганини;

4) ўз ҳолича ёки илгари аниқланган ҳолатлар билан биргаликда маҳкумнинг айбсизлигидан ёхуд у ҳукм этилганига нисбатан оғирлиги даражаси бўйича бошқа жиноят содир этганлигидан ёхуд оқланган шахснинг ёки ўзига нисбатан иш тугатилган шахснинг айбдорлигидан далолат берадиган бошқа ҳолатлар.

523-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қайтадан бошлаш мuddатлари

Маҳкумнинг фойдасини кўзлаб, айблов ҳукминин янги очилган ҳолатлар туфайли қайта кўриб чиқиш ҳеч қандай мuddатлар билан чегараланмайди.

Маҳкумнинг ўлими уни реабилитация қилиш мақсадида иш юретишни янги очилган ҳолатлар туфайли қайтадан бошлаш учун монелик қилмайди.

Оқлов ҳукмини ёки ишни тугатиш ҳақидаги суд ажримини ёки айблов ҳукмини жазонинг энгиллиги ёки оғирроқ жиноятга доир қонунни қўллаш зарурлиги муносабати билан қайта кўришга фақат Жиноят кодексининг 64-моддасида белгиланган жавобгарликка тортишнинг ўтиш мuddатлари давомида ва янги ҳолатлар очилган кундан эътиборан бир йилдан кечиктирилмаган ҳолда йўл қўйилади.

Янги очилган ҳолатлар очилган кун қуйидагича ҳисобланади:

1) ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 1 – 3-бандларида назарда тутилган ҳолларда – сохта далиллар тақдим этганлиқда, била туриб нотўғри таржима қилганлиқда ёки иш бўйича тергов юретишда ёхуд ишни судда кўришда жиноий суистеъмол содир этганлиқда айбли шахсларга нисбатан чиқарилган ҳукм қонуний кучга кирган кун;

2) ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган ҳолларда – янги очилган ҳолатлар муносабати билан иш юретишни қайтадан бошлаш тўғрисида судга прокурор томонидан протест ёки ушбу Кодекс 524-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган шахслар томонидан илтимоснома киритилган кун.

524-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қўзғатиш

Маҳкум, оқланган шахс, уларнинг ҳимоячилари ва қонуний вакиллари, жабрланувчи ҳамда унинг вакили кассация инстанцияси судига янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қўзғатиш тўғрисида илтимоснома беришга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорлари ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорлар кассация инстанцияси судига янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қўзғатиш тўғрисида протест беришга ҳақли.

Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қўзғатиш тўғрисида судга протест киритиш учун қуйидагилар сабаб бўлиши мумкин:

1) фуқароларнинг, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари мансабдор шахсларининг хабарлари;

2) оммавий ахборот воситаларининг хабарлари;

3) суриштирув, дастлабки тергов жараёнида ва судда бошқа жиноят ишини кўриш жараёнида олинган маълумотлар.

Агар судга келиб тушган илтимосномада, протестда ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган ҳолатларни кўрсатувчи маълумотларга ҳавола мавжуд бўлса, судья суриштирув, тергов органларидан ва суддан тегишли процессуал ҳужжатларни талаб қилиб олади ҳамда асослар мавжуд бўлган тақдирда янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги ёки бундай асослар мавжуд эмаслиги ҳақидаги масалани ўз ажрими билан кассация инстанцияси судида кўриб чиқиш учун киритади.

Агар судга келиб тушган илтимосномада ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 4-бандида кўрсатилган ҳолатлар кўрсатилган бўлса, суд материалларни тергов ўтказиш учун прокурорга юбориш тўғрисида ажрим чиқаради. Янги очилган ҳолатлар тергов қилинаётганда ушбу Кодексда назарда тутилган қондаларга риоя этилган ҳолда сўроқ, кўздан кечириш, экспертиза, олиб қўйиш ва бошқа тергов ҳаракатлари ўтказилиши мумкин. Тергов натижалари бўйича прокурор уч ойлик мuddатда судга янги очилган ҳолатлар туфайли суд ҳукми, ажримини қайта кўриш учун асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисида тегишли материалларни илова қилган ҳолда хулоса юборади.

Прокурорнинг хулосасини кўриб чиқиш натижалари бўйича судья ўз ажрими билан янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги ёки бундай асослар мавжуд эмаслиги ҳақидаги масалани кассация инстанцияси судида кўриб чиқиш учун киритади.

Судьянинг янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қайтадан бошлаш учун асослар мавжуд эмаслиги тўғрисидаги ажрими манфаатдор шахсларнинг шикоятига қўра ёки Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ёки унинг ўринбосарларининг протестига қўра, материалларни кассация инстанцияси судига кўриб чиқиш учун ўтказган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ёки унинг ўринбосарлари томонидан бекор қилиниши мумкин.

525-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юретишни қўзғатиш тўғрисидаги аризаларни, хабарларни прокурор томонидан кўриб чиқиш

Агар прокурорга келиб тушган аризада ёки хабарда ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 1–4-бандларида назарда тутилган ҳолатлар мавжудлиги кўрсатилган бўлса, уларни текшириш ёки тергов қилиш натижалари бўйича иш юретишни янги очилган ҳолатлар туфайли қайтадан бошлаш учун асослар аниқланганда прокурор кассация инстанцияси судига тегишли протест киритади.

Протест ушбу Кодекс 522-моддаси учинчи қисмининг 1–3-бандларида назарда тутилган ҳолларда жиноят иши материаллари ва бошқа иш бўйича ҳукмининг кўчирма нусхаси, шу модда учинчи қисмининг 4-бандида назарда

тутилган ҳолларда эса тергов материаллари илова қилинган ҳолда судга юборилади.

Прокурор янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни кўзғатиш тўғрисида судга протест киритиш учун асослар йўқ деб топса, бу ҳақда асосланган қарор чиқаради.

Прокурор қарорининг кўчирма нусхаси уч сутка ичида аризага юборилиб, унга қарор устидан юқори турувчи прокурорга шикоят қилиш ёки янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни кўзғатиш тўғрисида илтимоснома билан судга мустақил равишда мурожаат қилиш ҳуқуқи тушунтирилади.

526-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги масалани суд томонидан кўриб чиқиш

Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги масала Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан кўриб чиқилади.

Суд мажлисида прокурор, илтимоснома берган шахс, унинг вакили, ҳимоячиси, суд мажлисига қаҳририлган бошқа шахслар иштирок этади. Суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги илтимосномани кўриб чиқишга монелик қилмайди. Зарур бўлганда суд уларнинг зиммасига суд мажлисига келиш мажбуриятини юклатишга ҳақли. Қамоқда сақланаётган маҳкумининг суд мажлисида иштирок этиши видеоконференцалоқа тизимларидан фойдаланган ҳолда таъминланиши мумкин.

Суд муҳокамаси туагаач, ажрим чиқарилади.

527-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги масала бўйича суд ажрими

Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиб, суд қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

- 1) суд ҳукмини, ажримини бекор қилиш, янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш ва ишни янгитдан кўриб чиқиш учун биринчи инстанция ёки апелляция инстанцияси судига юбориш тўғрисида;
- 2) иш бўйича қабул қилинган барча суд қарорларини бекор қилиш, янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш ва ишни ушбу Кодекснинг 416, 417-моддаларида назарда тутилган ҳоллар аниқланганда прокурорга юбориш тўғрисида;
- 3) агар янги тергов ишини юритишга ёки жиноят ишини судда кўришга зарурат бўлмаса, суд ҳукмини, ажримини бекор қилиш ва жиноят ишини тугатиш тўғрисида;
- 4) янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлашни рад этиш тўғрисида.

Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритишни қайтадан бошлаш тўғрисидаги масала бўйича чиқарилган суд ажримининг кўчирма нусхаси прокурорга ва аризага юборилади. Қарорнинг кўчирма нусхаси бошқа манфаатдор шахсларга уларнинг илтимосига кура юборилади.

527¹-модда. Янги очилган ҳолатлар туфайли қайта бошланган жиноят иши бўйича иш юритиш

Янги очилган ҳолатлар туфайли иш юритиш қайтадан бошланганлиги муносабати билан суд қарорлари бекор қилингандан кейин жиноят иши бўйича дастлабки тергов ва суд муҳокамаси умумий тартибда амалга оширилади.

Ун иккинчи бўлим. ҲУКМ, АЖРИМ, ҚАРОРЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ

58-БОБ. ҲУКМЛАРНИ ВА АЖРИМЛАРНИ ИЖРО ЭТТИРИШ*

528-модда. Ҳукмининг қонуний кучга кириши ва уни ижро эттириш

Агар биринчи инстанция судининг ҳукми устидан тарафлар шикоят бермаган бўлса, ушбу ҳукми унинг устидан апелляция тартибда шикоят ва протест бериш муддати ўтиши билан қонуний кучга киради. Апелляция шикояти ёки протест берилган тақдирда ҳукми, агар у бекор қилинмаган бўлса, иш юқори суд томонидан кўриб чиқилган кунда қонуний кучга киради.

Апелляция инстанцияси судининг ҳукми эълон қилинган пайтдан эътиборан қонуний кучга киради.

Маҳкумлар икки ва ундан ортиқ бўлган тақдирда, агар улардан лоақал биттасига тааллуқли ҳукми устидан шикоят ёки протест берилган бўлса, апелляция инстанцияси суди ишни кўриб чиққунинга қадар маҳкумларнинг ҳаммасига нисбатан ҳукми қонуний кучга қирмай туради.

Ҳукми қонуний кучга кирган ёки жиноят иши апелляция инстанцияси судидан қайтарилган кундан эътиборан уч сутка ичида ҳукми биринчи инстанция суди томонидан ижро эттирилади. Иш фақат биринчи инстанция судига юборилиши лозим ва прокурорга ёки бошқа судга юборилиши мумкин эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

529-модда. Суд мажлиси залида қамоқдан ёки уй қамоғидан озод этиш

Суд ҳукмини эълон қилгач суд мажлиси залида қуйидагиларни қамоқдан ёки уй қамоғидан дарҳол озод қилади:

- 1) оқланган шахсни;
- 2) жазо тайинланмаган маҳкумини;
- 3) жазодан озод этилган маҳкумини;
- 4) ушлар тузғин ёки эҳтиёт чорасини қўллаш оқибатида қамоқда ёки уй қамоғида бўлган вақтдан ёхуд кассация ёки назорат тартибда бекор қилинган ҳукмга бимоан шу иш бўйича жазони ўтаган вақтдан куп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этилган ёки озодлиги чекланган маҳкумини;

* 58-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон.

5) шартли равишда озодликдан маҳрум этилган маҳкуми;

6) озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазога маҳкум этилган шахсин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

530-модда. Суд ажримининг қонуний кучга кириши ва уни ижро этиш

Биринчи инстанция судининг ажрими шу ажрим устидан апелляция тартибда хусусий шикоят бериш ва хусусий протест билдириш мuddати ўтиши билан ёхуд шикоят ёки протест билдирилган тақдирда иш апелляция инстанцияси судида кўриб чиқилганидан кейин қонуний кучга киради ва ижро этилади.

Суднинг апелляция тартибда шикоят берилиши, протест билдирилиши мумкин бўлмаган ажрими шу ажрим чиқарилиши биланоқ дарҳол кучга киради ва ижро этилади.

Жиноят ишини тугатиш ҳақидаги суд ажримининг айбланувчини еки судланувчини қамоқдан еки уй қамоғидан озод қилишга оид қисми дарҳол ижро этилиши лозим.

Апелляция ва кассация инстанцияси судларининг ажрими эълон қилинган пайтдан эътиборан қонуний кучга киради.

Апелляция ва кассация инстанцияси судининг ажрими ушбу Кодекс 497¹-моддасининг саккизинчи ва тўққизинчи қисмларида назарда тутилган қоидаларга кўра ижро этирилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

531-модда. Ҳукми, ажрими ижро этириш тартиби

Ҳукм, ажрим ижро этириш уларни қабул қилган суд зиммасига юклатилади.

Ҳукми ижро этиш тўғрисидаги фармойиш судья ёки суд раиси томонидан ҳукми ижро этиш мажбурияти юклатилган органга ҳукмининг нухсаси билан биргаликда юборилади. Ишни апелляция, кассация тартибда кўриш чоғида ҳукм ўзгартирилган тақдирда, ҳукмининг кўчирма нухсасига апелляция, кассация инстанцияси суди ажримининг кўчирма нухсаси илова қилинади. *(Мадданнинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)*

Ҳукми ижро этувчи органлар унинг ижро этилганлиги ҳақида ҳукми чиқарган судга дарҳол хабар беради. Жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳкум жазони қаерда ўтаётгани ҳақида ҳукми чиқарган судга хабар бериши шарт.

Суд қарорини ўз вақтида еки тула бажармаслик қонунчиликка биноан жавобгарликка сабаб бўлади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қонуний кучга кирган ҳукмининг нухсаси зарур ҳолларда маҳкумининг иш, ўқиш ёки яшаш жойига юборилади.

Қонуний кучга кирган ҳукм ҳақида зарур ҳолларда матбуот ёки бошқа оммавий ахборот воситалари орқали жамоатчиликка маълум қилинади.

Суд маҳкуми ҳарбий унвонидан еки махсус унвонидан маҳрум этиш тўғрисида қарор чиқарган бўлса, суд ҳукмининг нухсаси ижро этиш учун ана шу унвонин берган органга юборади. Суд давлат мукофотлари билан тақдирланган ёки олий ҳарбий ёхуд махсус унвонга эга бўлган шахсга нисбатан айблов ҳукмини чиқаришда уни ана шу мукофотлар ёки унвонлардан маҳрум этиш тўғрисида тегишли органга тақдимнома киритишининг мақсадга мувофиқлиги масаласини ҳал қилади.

Суд қарорининг жарима солишга ва бошқа мулкий ундиришларга тааллуқли қисмини ижро этиш учун ижро варақалари ёки уларнинг дубликатлари суд қарорининг нухсаси билан бирга биринчи инстанция суди томонидан суднинг қарори қонуний кучга кирган ёки иш апелляция инстанцияси судидан қайтарилган кундан эътиборан уч кундан кечиктирмай маҳкумининг яшаш жойидаги ёхуд жазони ўташ жойидаги, шунингдек маҳкумининг мол-мулки турган жойдаги давлат ижрочиларига электрон ҳужжат тарзида юборилади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли ва 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

Қамоқда сақланаётган маҳкуми озодликдан маҳрум этиш тўғрисидаги ҳукм қонуний кучга киргани ва ижро этирилиши ҳақида суд маҳкумининг оиласини хабардор қилиши шарт.

Қамоқда сақланаётган маҳкум билан учрашувларга ҳукми ижро этиришдан аввал ушбу Кодекснинг 477-моддаси асосида рухсат этилади.

Суд томонидан маҳкумининг вояга етмаган фарзандларини муассасаларнинг, қариндошларининг ёки бошқа шахсларнинг ҳоимчилигига бериш тўғрисида қарор қабул қилинган бўлса, суд бу ҳақда болалар турган жойдаги васийлик органига, шунингдек маҳкумга хабар беради.

Маҳкумининг қаровсиз қолган мол-мулки ва турар жойини қўриқлаш чораларини кўриш зарурлиги тўғрисида суд мол-мулк ва турар жой жойлашган ердаги дохилликка ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига хабар қилади. Бу ҳақда маҳкуми хабардор этади.

532-модда. Ҳукми ижро этиш босқичида маҳкумининг ҳуқуқлари

Ҳукми ижро этиш босқичида маҳкум; судга ҳукмининг ижросини кечиктириш ҳақида, касаллиги ёки ногиронлиги туфайли жазони ўташдан озод қилиш ҳақида, жазонинг ўталмай қолган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш ва мuddатидан олдин шартли озод қилиш ҳақида, жазони ижро этиш жойларида сақлаш шароитларини ўзгартириш ва ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа масалалар буйича аризалар беришга; суд мажлисида иштирок этишга ва кўрсатувлар беришга, далиллар тақдим қилишга, илтимослар қилишга ва рад этишга; ишдаги барча материаллар билан танишишга, суднинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоятлар беришга ҳақли.

59-60б. ҲУҚМ, АЖРИМ ВА ҚАРОРЛАРНИ ИЖРО ЭТИШДА ЮЗАГА КЕЛГАН МАСАЛАЛАРНИ ҲАЛ ҚИЛИШ

533-модда. Ҳуқмнинг ижросини кечиктириш

Судья озодликдан маҳрум этилган шахсга нисбатан ҳуқм ижросини қуйидаги асослардан бирортаси мавжуд бўлганда кечиктириши мумкин.

1) маҳкум жазони ўташига монелик қиладиган даражада оғир касал бўлиб қолганида – у соғайгунча;

2) ҳукмини ижро этиш пайтигача маҳкума ҳомиладор бўлиб қолса – бир йилдан ошиқ бўлмаган мuddатга;

3) маҳкуманинг ёш боласи бўлса – у уч ёшга тўлгунга қадар;

4) жазони дарҳол ўташни бошлаш ёнғин ёки бошқа бирор табиий офат юз берганлиги, силанинг меҳнатга яроқли ягона аъзоси оғир касал бўлиб қолганиги, вафот этганлиги оқибатида ёки бошқа фавқулодда ҳолатлар маҳкум ёки унинг oilасини жуда мушкул аҳволга солиб қўйиши мумкин бўлса – уч ойдан ошмаган мuddатга.

Ҳуқмнинг жарима солиш, фуқаровий даъвои қаноатлантириш ёки келтирилган зиённи қоплаш қисмининг ижро этилишини олти ойгача кечиктириш ёки тўловларни бўлиб-бўлиб тўлаш масаласини судья ишнинг муайян ҳолатларини ва маҳкумнинг моддий аҳволини эътиборга олиб ҳал қилади.

Ута хавфли рецидивистларга ва ўта оғир жиноят содир этган шахсларга нисбатан ҳуқмнинг ижросини кечиктириш мумкин эмас.

534-модда. Касаллиги туфайли жазони ўташдан озод қилиш тартиби

Маҳкум жазони ўтаётган вақтида жазони ўташга монелик қиладиган руҳий ҳолатининг сурункали бузилиши юзага келган ёки бошқа оғир касалликка дучор бўлган тақдирда судья жазонинг ижро қилинишига мутасадди органнинг тақдимномасига биноан, махсус тиббий комиссиянинг ҳулосасига асосан маҳкумни ўталмай қолган жазони ўташдан озод қилиш тўғрисида ажрим чиқаришга ҳақлидир.

Рухий ҳолатининг сурункали бузилиши юзага келган маҳкумни ўталмай қолган жазодан озод қилишда судья унга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини тайинлашга ёхуд уни соғлиқни сақлаш органлари ёки қариндошлари васийлигига беришга ҳақлидир. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Бундай шахслар соғайган тақдирда, башарти бу ҳол жазонинг ижро этиш мuddати тугашига қадар содир бўлса, суд тайинланган жазони ижро этиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Рухий ҳолатининг бузилиши юзага келган шахслардан ташқари, оғир касалликка дучор бўлган шахсларни ўталмай қолган жазодан озод қилиш масаласини ҳал этишда судья содир этилган жиноятнинг оғирлигини, маҳкумнинг шахсини ва бошқа ҳолатларни ҳисобга олади. (Пўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Маҳкумни ўталмай қолган жазодан касаллиги туфайли озод қилганда судья уни фақат асосий жазодан эмас, балки қўшимча жазо чорасидан ҳам озод қилишга ҳақли, бу ажримда курсатилиши лозим.

535-модда. Жазонинг шартлилигини бекор қилиш тартиби

Агар шартли ҳуқм қилинган шахс синов мuddати давомида суд унга юклаган мажбуриятларни бажармаса ёхуд жамоат тартиби ёки меҳнат интизомини бузганлиги учун унга маъмурий ёки интизомий таъсир чораси қўлланилган бўлса, суд унинг ҳулқи устидан назорат олиб боровчи орган тақдимномасига биноан Жиноят кодекси 72-моддасининг олтинчи қисмига мувофиқ, жазонинг шартлилигини бекор қилиб, ҳуқмда тайинланган жазони ижро этиш тўғрисида ажрим чиқариши мумкин.

536-модда. Жазодан мuddатидан илгари шартли озод қилиш ва жазони енгилроғи билан алмаштириш тартиби

Жиноят кодексининг 73 ва 74-моддаларида назарда тутилган ҳолларда жазодан мuddатидан илгари шартли озод қилиш ва жазонинг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг тақдимномасига ёки маҳкумнинг, унинг ҳимоячисининг илтимосномасига биноан судья томонидан қўлланилади.

Интизомий қисмда жазони ўтаётганларга нисбатан ана шу чоралар интизомий қисм қўмондонлигининг тақдимномасига ёки маҳкумнинг, унинг ҳимоячисининг илтимосномасига биноан судья томонидан қўлланилади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда*)

Жазодан мuddатидан илгари шартли озод қилиш ва жазонинг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш учун саккиз ёшга тўлмаي жиноят содир этган шахсларга нисбатан жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти ва воёга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиянинг бирликтидаги тақдимномасига биноан ёхуд маҳкумнинг, унинг ҳимоячисининг илтимосномасига асосан судья томонидан қўлланилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда*)

Муайян ҳуқудан маҳрум этиш тарзидаги жазодан озод қилиш жамоат бирлашмаси, жамоа, маҳкумнинг ўзи ёки унинг ҳимоячисининг илтимосномасига биноан судья томонидан амалга оширилади.

Ушбу масалалар тўғрисидаги тақдимномалар ёки илтимосномалар уларни рад этиш тўғрисида қарор чиққан кундан бошлаб камида олти ой ўтгач, қайта кўриб чиқиши мумкин. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда*)

536'-модда. Маҳкумни амнистия актига асосан жазодан озод қилиш тартиби

Маҳкумни амнистия актига асосан асосий ва ижро этилмаган қўшимча жазодан тўлиқ ёки қисман озод қилиш

ёхуд жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш ёки унга тайинланган жазонинг ўталмай қолган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш прокурорнинг илтимосномасига биноан маҳкумнинг жазони ўташ жойидаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ–193-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

537-модда. Озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилинган шахсларни сақлаш шароитини жазони ўташ вақтида ўзгартириш

Қонунчиликда назарда тутилган асосларга мувофиқ маҳкумни жазони ижро этишининг бир тартибли колониясидан бошқа тартибли колониясига, турмадан колонияга ва колониядан турмага ўтказиш жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг тақдимномасига биноан, шунингдек маҳкумнинг ёки унинг ҳимоячисининг илтимосномасига кўра судья томонидан амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Судья жазони ижро этишининг бир тартибли колониясидан бошқа тартибли колониясига, турмадан колонияга, колониядан турмага ўтказишни рад этса, бу масала юзасидан киритилган тақдимнома ёки илтимоснома рад қилиш ҳақида қарор чиқарилган кундан бошлаб камида олти ой ўтган қайта кўриб чиқилиши мумкин.

Қонунчиликда назарда тутилган асосларга мувофиқ маҳкумни тарбия колониясидан жазони ижро этиш колониясига ўтказиш тарбия колонияси маъмуриятининг вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссия билан келишилган тақдимномасига биноан судья томонидан амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли, 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ–446-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунари тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ун саккиз ёшга тулган маҳкумни тарбия колониясидан жазони ижро этиш колониясига ўтказиш масаласини ҳал этишда судья унинг тузалиш даражасини ҳисобга олиши лозим. Маҳкум тарбия колониясида жазони ўташ муддатини давом эттириш учун, узоғи билан йигирма бир ёшга тулгунга қадар қолдирилиши мумкин. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)*

538-модда. Маҳкумни тергов ҳибсхонасида сақлаб туриш

Бошқа шахс содир этган жиноят ҳақидаги иш юзасидан тергов ҳаракатлари олиб бориш зарур бўлганда жазони ижро этиш муассасасида жазони ўташ шarti билан озодликдан маҳрум қилишга ҳукм

қилинган маҳкум тергов ҳибсхонасига Қорақалпоғистон Республикаси прокурорининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокурорларининг ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорларнинг розилиги билан – уч ойгача муддатга, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосарларининг розилиги билан эса олти ойгача муддатга ёки иш судда кўрилиши муносабати билан – суд ажримига кўра иш судда кўриб чиқиладиган вақтга қадар ушлаб турилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ–299-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда)

539-модда. Жарима солишни, мажбурий жамоат ишларини, ахлоқ тузатиш ишларини ва озодликни чеклашни жазонинг бошқа тури билан алмаштириш тартиби

Жарима солишни, мажбурий жамоат ишларини, ахлоқ тузатиш ишларини ва озодликни чеклашни жазонинг бошқа тури билан алмаштириш Жиноят кодексининг 44, 45¹, 46, 48¹, 82, 82¹, 83 ва 84¹-моддаларига мувофиқ судья томонидан жазони ижро этувчи органларнинг тақдимномасига кўра ёки жамоат бирлашмасининг ёхуд меҳнат жамоасининг илтимосномаси бўйича амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

539¹-модда. Ҳуқуқлар, ажримлар ва қарорларни ижро этишда фуқаровий даъво ҳамда бошқа мулкий ундирувларга оид қисми бўйича юзага келадиган масалаларни ҳал этиш

Ҳуқуқлар, ажримлар ва қарорларни ижро этишда фуқаровий даъво ҳамда бошқа мулкий ундирувларга оид қисми бўйича юзага келадиган масалалар фуқаролик процессуал қонунчилигида ҳамда суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда, ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

540-модда. Ижро қилинмаган бошқа ҳуқуқлар мавжуд бўлган тақдирда ҳукмни ижро этиш тартиби

Маҳкумга нисбатан ижро этилмаган бир неча ҳукм мавжуд бўлиб, кейинги ҳукми чиқарган суд бундан беҳабар бўлса, ҳукм ижро этилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди ҳукм қилинган шахсга Жиноят кодексининг 60-моддасига амал қилиб, мазкур ҳукмларнинг ҳаммасида белгиланган жазоларни қўллаш тўғрисида ажрим чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда)

541-модда. Ҳукм, ажрим ва қарорнинг ижросига тааллуқли масалаларни ҳал қилувчи судлар

Биринчи ва иккинчи гуруҳ ногирони бўлиб қолган шахсларни озодликдан маҳрум этиш тарзидаги жазони ўташдан озод қилиш тўғрисидаги, ҳукм ижросини кечиктириш тўғрисидаги, ҳукмни ижро қилмаслик тўғрисидаги, жарима солишни, мажбурий жамоат ишларини, ахлоқ тузатиш ишларини ва озодликни чеклашни жазонинг бошқа тури билан алмаштириш тўғрисидаги, ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги, руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан қўлланилаётган тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини узгартириш, узайтириш ёки туғатиш тўғрисидаги, алкоголизм ёки гиёҳвандликка мубтало бўлган шахсларга нисбатан мажбурий даврлаш чораларини қўллаш, узайтириш ёки туғатиш тўғрисидаги фуқаровий даъво ҳамда бошқа мулкний ундирувларга оид қисми бўйича масалаларни, шунингдек ҳукмни ижро этишда юз берадиган ҳар қандай шубҳа ва ноаниқликларни ҳукмни чиқарган суд ҳал қилади. Башарти ҳукм уни чиқарган суд фаолият қўрсатаётган ҳудуддан ташқарида ижро этилаётган бўлса, бу масалалар тенг даражадаги суд томонидан ҳал этилади, ҳукм ижро этилаётган ҳудудда тенг даражадаги суд бўлмаса, юқори суд томонидан ҳал этилади. Бундай ҳолларда ажримнинг нусхаси ҳукм чиқарган судга жўнатилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли ва 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2015 йил, 32-сон, 425-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Маҳкумни касаллиги ёки ногиронлиги сабабли жазони ўташдан озод қилиш тўғрисидаги, жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озод қилиш тўғрисидаги, жазонинг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш тўғрисидаги, жазонинг шартлилигини бекор қилиш тўғрисидаги, бир жазони ижро этиш колониясидан ёки тарбия колониясидан бошқа турдаги колонияга, жазони ижро этиш колониясидан турмага ва турмадан жазони ижро этиш колониясига ўтказиш ҳақидаги масалаларни маҳкум жазони ўтаб турган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг судьяси ҳал қилади.

Озодликдан маҳрум этишга шартли равишда ҳукм қилинганда синов муддатини қисқартириш ёки шартли ҳукмни бекор қилиб, маҳкумни ҳукмда белгиланган жазони ўташ учун жўнатиш ҳақидаги, ҳукмнинг ижро этилиши кечиктирилган маҳкумни жазодан озод этиш, шунингдек ҳукмнинг ижросини кечиктиришни бекор қилиш ва маҳкумни озодликдан маҳрум этишни ўташ учун юбориш тўғрисидаги, судланганликни олиб ташлаш ҳақидаги масалалар шу маҳкумнинг истиқомат жойидаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди судьяси томонидан ҳал қилинади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 14 декабрдаги 163-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 11-модда)

542-модда. Ҳукм, ажрим ва қарорни ижро этиш билан боғлиқ масалаларни ҳал қилиш тартиби

Ҳукмни ижро этиш тўғрисидаги масалалар судья томонидан прокурор ҳамда маҳкум иштирокида суд мажлисида ҳал қилинади. Маҳкумнинг ушбу Кодекс 532-моддасида назарда тутилган ҳуқуқлари таъминланади. Судья воғга етмаган, шунингдек маҳкумий нуқсонлари бўлган ёки руҳий ҳолати бузилган маҳкумларга доир ҳукмларни ижро этиш билан боғлиқ масалаларни кўриб чиқаётганида қимоячи иштирок этиш шарт. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

Жазони ижро этиш муассасаси ҳудудини ёки маъмуриятнинг йўлланмаси бўйича ўзи туриши лозим бўлган бошқа жойни ўзбошимчилик билан ташлаб кетган маҳкумни манзил-колониядан бошқа тартибли колонияга ўтказиш тўғрисидаги масала прокурорнинг илтимосномасига биноан кўриб чиқилади. Маҳкумнинг судда ҳозир бўлишини таъминлаш имконияти бўлмаган тақдирда мазкур масала суд томонидан маҳкумнинг иштирокисиз кўриб чиқилади. Бунда маҳкумни қамоққа олиш ва унга нисбатан қидирув эълон қилиш ҳақидаги масала суд томонидан ҳал қилиниши керак. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРҚ–124-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 503-модда)

Жарима жазосига, ахлоқ тузатиш ишларига ёки озодликни чеклашга ҳукм қилинган шахс жарима жазосини, ахлоқ тузатиш ишларини ва озодликни чеклашни жазонинг бошқа турлари билан алмаштириш тўғрисидаги масала кўриб чиқилиши учун судга узрсиз сабабларга кўра келмаган тақдирда, жазони ижро этувчи органининг тақдимномаси маҳкум йўқлигида кўриб чиқилиши мумкин. Жарима, мажбурий жамоат ишлари ёки ахлоқ тузатиш ишлари озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан, шунингдек озодликни чеклаш озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан алмаштирилган тақдирда суд маҳкумга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ва қидирув эълон қилиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиши керак. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Агар масала ҳукмнинг фуқаровий даъво тўғрисидаги қисмини ижро этишга тааллуқли бўлса, суд мажлисига фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ёки уларнинг вакиллари ҳам қақрилади. Мазкур шахсларнинг суд мажлисида келмай қолиши ишни кўришни тўхтатиб қўймайди.

Маҳкумни касаллиги, ногиронлиги сабабли жазони ўташдан озод этиш тўғрисидаги, жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озод қилиш тўғрисидаги, жазонинг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо билан алмаштириш тўғрисидаги, жазонинг шартлилигини бекор қилиш тўғрисидаги, бир жазони ўташ колониясидан бошқа тартибли колонияга ўтказиш тўғрисидаги, тарбия колониясидан жазони ижро этиш колониясига, жазони ижро этиш колониясидан турмага ва турмадан жазони ижро этиш колониясига ўтказиш тўғрисидаги, махсус тартибли жазони ўташ колониясидан қаттиқ тартибли жазони ўташ

колониясига ўтказиш тўғрисидаги, ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг меҳнат стажига қўшиш, шунингдек маҳкумларга нисбатан амнистия актини қўллаш тўғрисидаги масалалар маҳкум жазони ўтаб турган жойдаги туман (шаҳар) судининг ажримси билан ҳал этилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-III-сонли ва 2008 йил 22 декабрдаги ЎРҚ-193-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1-2-сон, 18-модда; УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

Иш жазонинг ижросини амалга оширувчи муассаса ҳамда вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиянинг биргаликдаги тақдимномасига биноан кўриб чиқиладиган ҳолларда судья мазкур комиссияни илтимоснома куриладиган вақт ва жой ҳақида кабардор қилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)*

Бошқа маҳкумларга тарбиявий таъсир кўрсатиш мақсадида мuddатидан илгари шартли озод этиш ҳақидаги тақдимнома судья томонидан жазони ижро этиш колониясида ёки тарбия колониясида кўриб чиқилиши мумкин.

Ишни кўриш тақдимнома ёки илтимосномани ўқиб эшиттиришдан бошланади, кейин судья тақдим этилган материалларни текширади ва суд мажлисида ҳозир бўлган шахсларнинг фикрларини эшитади. Охирида маҳкум ёки унинг ҳимоячисига сўз берилади. Сўнгра судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради.

543-модда. Синов мuddати тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш

Судья шартли ҳукм қилинган шахснинг синов мuddатини қисқартириш билан боғлиқ бўлган масалаларни кўриб чиқаётганида суд мажлисига ана шу шахсларнинг ҳуққ-атвори устидан назорат олиб боровчи органларнинг, шунингдек маҳкумни кузатиб турувчи ва у билан тарбиявий иш олиб боровчи жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг вакиллари тақлим этилади.

544-модда. Судланганликни олиб ташлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш

Судланганликни олиб ташлаш тўғрисидаги масала судья томонидан жазони ўтаб бўлган шахснинг, унинг ҳимоячиси ёки қонуний вакилининг ёхуд жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг илтимосномасига асосан кўриб чиқилади.

Судланганликни олиб ташлаш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқишда илтимоснома ким ҳақида берилган бўлса, шу шахснинг суд мажлисида қатнашиши шарт. У ҳимоячи олиш ҳуқуқи билан таъминланади. Судланганликни олиб ташлаш тўғрисидаги илтимоснома жамоат бирлашмаси ёки жамоа томонидан берилган бўлса, уларнинг вакиллари суд мажлисида иштирок этиши шарт.

Судланганликни олиб ташлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш тақдим қилинган илтимосномани ўқиб эшиттиришдан бошланади, сўнг судья судда ҳозир бўлганларнинг фикрларини эшитади ва ажрим чиқариш учун алоҳида хонага киради.

Судланганликни олиб ташлаш рад этилса, судьяга бу масалага доир қайта илтимоснома ажрим чиққан кундан бошлаб камида бир йил ўтгандан кейин киритилиши мумкин.

545-модда. Ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги илтимосномаларни кўриб чиқиш

Ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги масала жамоат бирлашмаси ёки жамоа илтимосномаси бўйича, жазони ўтаб чиққан шахс меҳнатга қобилиятсиз бўлган тақдирда эса, унинг илтимосномаси бўйича ҳам мазкур шахс турган жойдаги туман (шаҳар) судининг судьяси томонидан кўриб чиқилади.

Ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги масала судья томонидан кўриб чиқилаётган пайтда илтимоснома ким ҳақида берилган бўлса, шу шахснинг, шунингдек илтимос кўзатган жамоат бирлашмаси ёки жамоанинг вакили қатнашиши шарт.

Ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш мавжуд материалларни ўқиб эшиттириш билан бошланади. Сўнг судья қақирилган шахсларни тинглайди, маҳкумнинг ахлоқ тузатиш ишларини ўташ вақтида ҳалол меҳнат қилганлиги ва намунали ҳуққдан далолат берувчи маълумотларни аниқлаб олади.

Ахлоқ тузатиш ишлари ўталган вақтни маҳкумнинг умумий меҳнат стажига қўшиш тўғрисидаги илтимоснома юзасидан судья чиқарган ажрим устидан юқори судга шикоят бериш ва протест билдириш мумкин.

546-модда. Хизмат бўйича чеклаш, интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳисобга киритиш тўғрисидаги илтимосномаларни кўриб чиқиш

Хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳарбий хизмат мuddати ҳисобига киритиш тўғрисидаги масала ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан ана шундай турдаги жазоларнинг мuddати туғатч, қўмондонликнинг илтимосномасига асосан кўриб чиқилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 24 сентябрдаги УРҚ-115-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 401-модда)*

Хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳарбий хизмат мuddати ҳисобига киритиш тўғрисидаги масала ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан кўриб чиқилаётган пайтда илтимоснома ким ҳақида киритилган бўлса, шу шахснинг, шунингдек илтимоснома киритган қўмондонликнинг вакили қатнашиши шарт.

Хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳарбий хизмат мuddати ҳисобига киритиш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш мавжуд материалларни ўқиб эшиттиришдан бошланади, сўнг ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси қақирилган шахсларни тинглайди, маҳкумнинг хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмда сақлаш вақт-творидан далолат берувчи маълумотларни аниқлаб олади.

Хизмат бўйича чеклаш ёки интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳарбий хизмат мuddати ҳисобига киритиш тўғрисидаги илтимоснома юзасидан ҳудудий ҳарбий

суднинг судьяси чиқарган ажрим устидан умумий тартибда шикоят берилиши ва протест билдирилиши мумкин. (Иккинчи – тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 24 сентябрдаги УРҚ–115-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 401-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда*)

Ўн учинчи бўлим. АЛОҲИДА ТОИФАДАГИ ЖИНОЯТ ИШЛАРИНИ ЮРИТИШ

60-боб. ВОЯГА ЕТМАГАНЛАРНИНГ ЖИНОЯТЛАРИ ҲАҚИДАГИ ИШЛАРНИ ЮРИТИШ

547-модда. Вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишларни юритиш тартиби

Жиноят қилгунга қадар ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларнинг жиноятлари ҳақидаги ишларни юритиш тартиби умумий қоидалар, шунингдек ушбу Кодекснинг 548–564-моддалари асосида белгиланади.

548-модда. Вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишлар бўйича исботланиши лозим бўлган ҳолатлар

Суриштирув, дастлабки тергов ҳаракатлари ва суд муҳокамаси даврида вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишлар бўйича, ушбу Кодекснинг 82–84-моддаларида кўрсатилган ҳолатлардан ташқари, қуйидагилар исботланиши лозим: (*биринчи хатбoshi Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

- 1) вояга етмаган айбланувчининг аниқ ёши (туғилган йили, ойи, кuni);
- 2) вояга етмаганнинг шахсига хос хусусиятлар ва унинг саломатлиги ҳолати;
- 3) унинг турмуш ва тарбияланиш шароитлари;
- 4) катта ёшли далолатчилар ва бошқа иштирокчиларнинг бор ёки йўқлиги.

549-модда. Вояга етмаганнинг қонуний вакили ишда қатнашиши

Вояга етмаганнинг жиноятлари ҳақидаги ишни юритишда қонуний вакилнинг қатнашиши шарт.

Қонуний вакилнинг ишда иштирок этишига суриштирувчи ёки терговчининг қарори бўйича вояга етмаган шахсни гумон қилинувчи ёки айбланувчи тариқасида биринчи суроқ қилиш пайтидан бошлаб йўл қўйилади. Қонуний вакилнинг ишда иштирок этишига йўл қўйилганда унга ушбу Кодекснинг 61-моддасида назарда тутилган ҳуқуқлар тушунтирилади.

Қонуний вакил ўз ҳаракати билан вояга етмаган шахсининг манфаатига зарар етказиш деб ҳисоблаш учун асос бўлса, суриштирувчининг, терговчининг қарори ёки суднинг ажрими билан вояга етмаганнинг қонуний вакили ишда қатнашишдан четлаштирилиши мумкин. Бундай

ҳолда вояга етмаган шахснинг манфаатларини ҳимоя қилиш бошқа қонуний вакилга ёки васийлик ва ҳомийлик органининг вакилига топширилади.

550-модда. Вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишда ҳимоячининг иштирок этишини таъминлаш

Вояга етмаган шахсни гумон қилинувчи ёки айбланувчи тариқасида биринчи суроқ қилишдан бошлаб, суриштирувчи ёки терговчи ишда ҳимоячининг иштирок этишини таъминлаш чораларини кўради. Шу мақсадда вояга етмаган шахсга ва унинг қонуний вакилига ўзлари хоҳлаган ҳимоячини таклиф этиш ҳуқуқига эга эканлиги тушунтирилади. Агар ҳимоячи вояга етмаган шахснинг, унинг қонуний вакилнинг ёхуд бошқа шахсларнинг топшириғи ёки розилиғи билан қаҳирилмаган бўлса, суриштирувчи, терговчи ёки суд ишда ҳимоячининг иштирок этишини ўз ташаббуси билан таъминлашга мажбур.

551-модда. Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг вакилларини вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишлар бўйича суд муҳокамасида иштирок этишга жалб қилиш

Суд вояга етмаганларнинг жиноятлари ҳақидаги ишлар кўриладиган вақт ва жой ҳақида уларнинг ота-онасини, ота-она ўрнини босувчи шахсларни, вояга етмаганлар ўқиган ёки ишлаган корхонани, муассасани, ташкилотни, вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияни, зарур бўлса, бошқа ташкилотларни ҳам хабардор қилади. Суд бу ташкилотларнинг вакилларини, судланувчининг васий ёки ҳомийсини суд мажлисига қаҳирисга ҳаққидир.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ–446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда*)

552-модда. Вояга етмаган шахсга айблов эълон қилиш

Вояга етмаган шахсга айблов эълон қилиш вақтида ҳимоячи билан бир қаторда вояга етмаган шахснинг қонуний вакили ҳам иштирок этади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ–587-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й, 03/19/587/4122-сон*)

553-модда. Вояга етмаган гумон қилинувчи ва айбланувчини суроқ қилиш

Вояга етмаган гумон қилинувчини ва айбланувчини суроқ қилиш ҳимоячи, қонуний вакил иштирокида амалга оширилади.

Ҳимоячи ва қонуний вакил гумон қилинувчига ва айбланувчига саволлар беришга ҳақли. Суроқ яқунлангач, ҳимоячи ва қонуний вакил баённома билан танишишга ва у ҳақда ўз мuloҳазаларини билдиришга ҳақли.

Вояга етмаган гумон қилинувчини, айбланувчини суроқ қилишнинг умумий давомийлиги кун давомида дам олиш ва овқатланиш учун бир соатлик танаффусни ҳисобга олмаганда олти соатдан ошмаслиги керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)

554-модда. Вояга етмаган гумон қилинувчини ёки айбланувчини сўроқ қилишда педагогнинг ва (ёки) психологнинг иштироки

Вояга етмаган гумон қилинувчини ёки айбланувчини сўроқ қилишда суриштирувчининг, терговчининг ёки прокурорнинг ихтиёрига кура ёхуд вояга етмаган гумон қилинувчи ёки айбланувчи ҳимоячисининг, қонуний вакилининг илтимосига биноан педагог ва (ёки) психолог иштирок этиши мумкин. Педагогнинг ва (ёки) психологнинг иштироки таъминлаш жиноят иштини юриятдан суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг ёки суднинг зиммасига юклатилади. Педагог ва (ёки) психолог суриштирувчининг, терговчининг руҳсати билан гумон қилинувчига ёки айбланувчига саволлар беришга, сўроқ тугатилган сўнг эса, сўроқ баённомаси билан танишиб, баённомадаги ёзувларнинг тўғрилиги ва тўлиқлиги ҳақида ўз фикрларини ёзма шаклда баён этишга ҳақлидир. Бу ҳуқуқлар суриштирувчи, терговчи томонидан педагогга ва (ёки) психологга вояга етмаган шахсни сўроқ қилишдан олдин тушунтирилади ва бу ҳақда сўроқ баённомасида қайд қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

555-модда. Вояга етмаган айбланувчига нисбатан қўлланиладиган эҳтиёт чоралари

Ушбу Кодекснинг 236-моддасида назарда тутилган асослар бўлган тақдирда вояга етмаган айбланувчига ушбу Кодекснинг 237-моддасида назарда тутилган эҳтиёт чоралардан бирини қўллаш мумкин. Вояга етмаган шахс ота-онасининг, ҳомийлар, васийларнинг қаровига ёки, башарти у болалар муассасасида тарбияланган бўлса, шу муассаса раҳбарларининг қаровига ҳам берилиши мумкин.

Вояга етмаган айбланувчига нисбатан эҳтиёт чоралари қўлланилгани тўғрисида унинг қонуний вакилига, агар бундай вакил бўлмаса, бошқа қариндошларига хабар қилинади.

556-модда. Вояга етмаган шахсни қаровга топшириш тартиби

Вояга етмаган шахсни ота-онаси, васийлар, ҳомийлар ёки болалар муассасаси раҳбарларининг қаровига топшириш мазкур шахслардан биронтаси вояга етмаганнинг суриштирувчи, терговчи, прокурор ҳузурига ва судга ўз вақтида келишини, шунингдек айбланувчининг ушбу Кодекс 46-моддасида назарда тутилган бошқа мажбуриятларни бажаришини таъминлаш масъулиятини ёзма равишда ўз зиммасига олишдан иборатдир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Вояга етмагани ота-онасининг, васийларнинг, ҳомийларнинг ёки бошқа шахсларнинг қаровига топшириш

уларнинг, шунингдек вояга етмаган шахснинг ўзининг розилиги билангина амалга оширилади.

Суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд вояга етмаган шахсни қаровга топширишдан олдин ота-оналар, васийлар ёки ҳомийларнинг шахси, уларнинг вояга етмаган шахс билан ўзаро муносабати ҳақида маълумот тўплаши ва улар усмири қаров остига олишни лозим даражада амалга оширишга қодир эканлигига ишонч ҳосил қилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Ота-оналар, васийлар, ҳомийлар ўзларининг касалликлари, иш билан банд эканликлари, вояга етмаган шахс билан ўзаро муносабатлари ёмонлашганлиги ва шунинг оқибатида унинг муносиб ҳулқ-атворда бўлишини таъминлай олмасликлари сабабли вояга етмаган шахс ўз қаровларида бўлишдан истаган вақтда воз кечишга ҳақлидир

Ота-оналардан, васийлардан, ҳомийлардан болалар муассасаси раҳбарларидан вояга етмаган шахсни қаровга қабул қилиш ҳақида тилхат олинаётганда улар ушбу эҳтиёт чораси қўлланишига асос бўлган айбловнинг моҳияти, айбланувчига тайинлашни мумкин бўлган жазо ва вояга етмаган шахс содир этиши эҳтимол тутилган қилмишларнинг олдини олиш мақсадига қаровга берилгандан кейин у худди ана шу хатти-ҳаракатларни содир этса, қаровга олувчиларнинг жавобгарлиги ҳақида хабардор қилиниши лозим. Бу маълумотлар қаровга бериш баённомасида ёки суд мажлиси баённомасида акс эттирилади.

Айбланувчи ўз вазифасини бажармаган тақдирда уни ўз қарамоғига олган шахс қонунда назарда тутилган жавобгарликка тортилиши мумкин.

557-модда. Вояга етмаган шахсни болалар муассасасига жойлаштириш

Эҳтиёт чораларини қўллаш учун асослар бўлган тақдирда, вояга етмаган айбланувчини, судланувчини турмуш ва тарбияланиш шароитига кура илгариги яшаш жойида қолдириб бўлмаса, у суриштирувчининг, терговчининг прокурор санкция берган қарорига ёки суднинг жримига биноан болалар муассасасига жойлаштирилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

558-модда. Вояга етмаган айбланувчини қамоққа олиш ёки уй қамоғига жойлаштириш*

Эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиш ёки уй қамоғи вояга етмаган шахсга нисбатан фақат ушбу Кодекснинг 236-моддасида назарда тутилган асослар бўлганда ва унга беш йилдан ортқ мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тайинлашни мумкин бўлган қасддан жиноят содир этганликда айб эълон қилинган ҳақда айбланувчининг муносиб ҳулқ-атворда бўлишини бошқа эҳтиёт чоралари таъминлай олмайдиган тақдирда қўлланилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил*

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда.

29 августдаги 254-III-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

Вояга етмаган шахсга нисбатан қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимоснома қўзғатиш ҳақидаги масалани кўриб чиқишда прокурор иш материаллари билан шахсан танишиб чиқиши, илтимосноманинг асослигини текшириши, ҳодисанинг фавқулоддалигига ишонч ҳосил қилиши ва айбланувчини ушбу эҳтиёт чорасини қўллаш билан боғлиқ ҳолатлар бўйича сўроқ қилиши шарт. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-100-сонли ва 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 249-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

Эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олиш қўлланилган вояга етмаган шахслар катта ёшдагилардан, шунингдек вояга етмаган маҳкумлардан алоҳида сақланиши лозим.

559-модда. Суриштирувни, дастлабки терговни тамомлаш ва вояга етмаган шахсни иш материаллари билан таништириш

Вояга етмаган айбланувчига суриштирув, дастлабки тергов тамомланганлиги эълон қилиниб, унга иш материаллари кўрсатилаётганда унинг қонуний вакили иштирок этади. Суриштирувчи, терговчи қонуний вакилга айбланувчини иш материаллари билан таништириш вақти ва жойи тўғрисида хабар бериши керак. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 6 декабрдаги УРҚ-587-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)

Суриштирувчи, терговчи вояга етмаган айбланувчига унинг шахси шаклланишига салбий таъсир қилиши мумкин бўлган иш материалларини танишиш учун кўрсатмаслик тўғрисида қарор чиқаришга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

560-модда. Вояга етмаганларнинг жиноятлари тўғрисидаги ишни ёпиқ суд мажлисида кўриш

Ушбу Кодекс 19-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда вояга етмаганларнинг жиноятлари тўғрисидаги иш ёпиқ суд мажлисида кўрилади.

561-модда. Вояга етмаган судланувчини суд мажлиси залидан чиқариб туриш

Вояга етмаган судланувчининг жимоячиси, қонуний вакили, шунингдек прокурорнинг фикрини эшитиб, вояга етмаган шахсга салбий таъсир этиши мумкин бўлган ҳолатлар текширилаётганда суд ўза ажримни суд залидан чиқариб туришга ҳақли.

Вояга етмаган шахс суд залига қайтарилганидан сўнг расмлик қилувчи унга йўқлигида бўлиб ўтган муҳокама мазмунини етарли ҳажмда ва шаклда маълум қилади ва унинг йўқлигида сўроқ қилинган шахсларга савол бериши учун вояга етмаганга имконият яратиб беради.

562-модда. Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияга ишнинг кўрилиши ҳақида хабар бериш

Суд, зарурат бўлганда, вояга етмаган шахснинг жинояти тўғрисидаги ишни кўриш вақти ва жойи ҳақида вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияга хабар беради. Суд, шунингдек бу комиссия вакилларини гувоҳ сифатида сўроқ қилиш учун суд мажлисига чақиришга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)

563-модда. Вояга етмаган судланувчига нисбатан ҳукм чиқаришда суд томонидан ҳал этиладиган масалалар

Вояга етмаган судланувчига нисбатан ҳукм чиқаришда суд, ушбу Кодекснинг 457-моддасида кўрсатилган масалалардан ташқари, башарти вояга етмаган шахс шартли ҳукм қилинса, унга озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо тайинланса, вояга етмаган шахсга жамоат тарбиячиси тайинлаш зарурлигини муҳокама қилишга мажбур.

564-модда. Вояга етмаган шахсни жавобгарликдан ёки жазодан мажбурлов чораларини қўллаган ҳолда озод қилиш

Вояга етмаган шахсни Жиноят кодекси 87-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ жавобгарликдан озод қилиб, материалларни вояга етмаганлар иши билан шуғулланувчи комиссияда кўришга топширишда суриштирувчи, терговчи, прокурор қарор, суд эса ажрим чиқаради. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

Вояга етмаган шахсга нисбатан ишни кўришда Жиноят кодекси 87-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда суд вояга етмаган шахсни жазодан озод қилиш ва унга нисбатан мажбурлов чорасини қўлланиш тўғрисидаги масалани муҳокама этиши шарт. Суд мажбурлов чорасини қўлланиш ёки қўлланмаслик тўғрисида асослангиринган ажрим чиқаради.

Мажбурлов чорасини қўлланиш ёки қўлланмаслик тўғрисидаги ажрим устидан умумий тартибда шикоят берилиши ва протест билдирилиши мумкин.

61-БОБ. ТИББИЙ ЙЎСИНДАГИ МАЖБУРЛОВ ЧОРАЛАРИНИ ҚўЛЛАШ Тўғрисидаги ИШЛАРНИ ЮРИТИШ

565-модда. Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги масалаларни кўриш тартиби

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги масалаларни кўриш тартиби ушбу Кодекснинг умумий қондалари, шунингдек 566 – 581-моддалари асосида белгиланади.

566-модда. Иสบотланиши лозим бўлган ҳолатлар

Жиноят содир этганидан кейин руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган шахснинг жинояти тўғрисидаги иш бўйича шахсда руҳий ҳолатининг жиноят содир этганидан кейин юзага келган ва жазонинг қўлланилишини истисно этадиган тарзда бузилганлиги исботланиши лозим.

Ақли норасолик ҳолатида ижтимоий хавфли қилмиш содир этганлик тўғрисидаги иш юзасидан қуйидагилар исботланиши лозим:

1) ушбу Кодекс 82-моддасининг 1, 2 ва 5-бандларида назарда тутилган ҳолатлар;

2) қилмишни содир этган пайтида шахснинг руҳий ҳолати сурункали ёки вақтинча бузилганлиги, ақли заифлиги ёки руҳий ҳолатининг бошқача тарзда бузилганлиги, буларнинг оқибатида у ақли норасолик ҳолатида бўлганлиги, яъни ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини англай олмаганлиги ёки уларни бошқара олмаганлиги;

3) мазкур шахснинг суриштирув, дастлабки тергов ва суд муҳокамаси вақтидаги руҳий ҳолати.

Жиноят содир этганидан сўнг руҳий ҳолати бузилган шахснинг иши бўйича, худди шунингдек ижтимоий хавфли қилмишни ақли норасолик ҳолатида содир этган шахснинг иши бўйича шахснинг бундан бунёнги ҳулқ-атвори унинг ўзи ва атрофдагилар учун хавф туғдириши мумкинлиги ёки мумкин эмаслиги, унинг даволанишга муҳтожлиги ёки муҳтож эмаслиги, унга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланилишига зарурат борлигини ёки йўқлигини ва айнан қандай чоралар қўллаш лозимлигини ҳал қилиш учун асос бўладиган ҳолатлар исботланиши лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

567-модда. Суд-психиатрия экспертизаси

Суриштирувчи, терговчи ёки суд айбланувчининг, судланувчининг ёхуд ишга айбланувчи, судланувчи тариқасида жалб қилинмаган шахснинг руҳий ҳолатининг бузилганлиги масалалари юзасидан унинг жиноят содир этганлиги ёки Жиноят кодексига назарда тутилган ижтимоий хавфли қилмиш содир этганлиги ҳақида ишонарли далиллар мавжуд бўлган тақдирда, суриштирувчи, дастлабки терговчи юриштиш ва суд муҳокамаси вақтида мазкур шахснинг ақли норасолиги ёки руҳий ҳолатининг бузилганлиги тўғрисида асосли шубҳа туғилган бўлса, суд-психиатрия экспертизаси тайинлайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли ва 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

568-модда. Суд-психиатрия экспертизаси аниқлайдиган масалалар

Суд-психиатрия экспертизаси ўтказишда қуйидаги масалалар аниқланиши лозим:

1) шахс ижтимоий хавфли қилмиш содир этган пайтда руҳий ҳолати ўз ҳаракатларининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини англай олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган даражада сурункали ёки вақтинча бузилганлик, ақли

заифлик ёки руҳий ҳолатининг бошқача тарзда бузилиши ҳолатида бўлганлиги;

2) ҳозирги вақтда шахснинг руҳий ҳолати бузилганлиги оқибатида ҳукм қилиш ва жазоланишнинг унга ахлоқ тузатиш жиҳатида таъсир кўрсата олиши ёки кўрсата олмаслиги;

3) ушбу руҳий ҳолатининг бузилиши сурункалими ёки шахс муайян муддат мобайнида тузалиши мумкинми;

4) шахс дучор бўлган руҳий ҳолатнинг бузилиши янги ижтимоий хавфли қилмишни келтириб чиқариши ёки бунга сабаб бўлиши мумкинми; *(Биринчи қисмининг 1–4-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

5) шахс ўзининг руҳий ҳолатига кўра тўғри кўрсатув беришга, кўздан кечириш, гувоҳлантириш, эксперимент ўтказиш ва бошқа тергов ҳамда суд ҳаракатларида иштирок этишга қодирми;

6) ҳозирги вақтда шахснинг ақли расолики истисно қилмайдиган руҳий ҳолати бузилганми ва улар нималардан иборат. *(Биринчи қисмининг 6-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Шахсни эксперт тадқиқоти ўтказиш учун тиббий муассасага жойлаштириш ушбу Кодекснинг 265 – 269-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилиб амалга оширилади.

569-модда. Шахс тиббий муассасага жойлаштирилганда жиноят ишини юртиштириш тўхтатиб турилиши

Башарти гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг руҳий ҳолати бузилганлиги ёки бошқа оғир касаллиги амбулатория экспертизаси хулосаси ёки бошқа тиббий ҳужжатлар билан тасдиқланган бўлса ва қандай касалликка дучор бўлганлигини аниқлаш, ақли расолиги, муомалага лаёқатлиги масаласини ҳал этиш, шунингдек тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини танлаш учун стационар экспертиза ўтказилаётган бўлса, шахс тиббий муассасага жойлаштирилган даврда, башарти бошқа процессуал ҳаракатларни ўтказишга ҳожат бўлмаса, ишни юртиштиш тўхтатиб турилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Ишни юртиштириш тўхтатиб турилиши айбланувчини қамоқда сақлаш ва шахснинг тиббий муассасада бўлишига оид қонунда белгиланган муддатлар ўтишини тўхтатмайди.

570-модда. Шахснинг тергов ва суд ҳаракатларини юртиштиришдаги иштироки

Ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўлланиши тўғрисида иш юртилаётган шахс соғайса ёки унда барқарор ремиссия ҳолати юз берса ва шу туфайли сўроқларда тўғри кўрсатув бера олса ҳамда бошқа тергов ва суд ҳаракатларида иштирок эти олса, суриштирувчи, терговчи ва суд бу шахсга тергов қилишда ва суд муҳокамасида қатнашиш ҳамда ўзини ҳимоя қилиш ҳуқуқини амалга ошириш имконини бериши лозим.

Ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўллаш тўғрисида иш юртилаётган шахс: унга қандай

ижтимоий хавfli қилмиш содир этганлик учун айб қўйлаётганини билишга; кўрсатув беришга; далиллар тақдим қилишга; илтимослар қилишга; суриштирув ёки дастлабки тергов тамомланганидан сўнг ишнинг барча материаллари билан танишиб чиқишга; ҳимоячига эга бўлишга; суд муҳокамасида қатнашишга; рад қилишга, суриштирувчи, терговчи, прокурор ва суднинг ҳаракатлари ҳамда қарорлари устидан шикоят қилишга ҳақлидир.

Суриштирувчи, терговчи тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш ишини юритишни бошлаш ва суд-психиатрия экспертизаси тайинлаш тўғрисидаги қарорни эълон қилганда мазкур шахсга ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқларини тушунтириб беради. Ҳуқуқлар тушунтирилганлиги тўғрисида баённома тузилади (*Биринчи – учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*).

Мазкур шахс алоқида тергов ва суд ҳаракатларини юритиш вақтида ушбу Кодексдаги айбланувчи ва судланувчилар учун белгиланган ҳуқуқларга ҳам эга.

571-модда. Ҳимоячининг иштироки

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги ишни юритишда суд-психиатрия экспертизасини тайинлаш ҳақида қарор чиқарилган вақтдан бошлаб ҳимоячининг иштирок этиши шарт.

Ишга киришган вақтдан бошлаб ҳимоячи, башарти ҳимояси остидаги шахснинг соғлиғи халал бермаса, у билан холи учрашишга ҳақли, шунингдек ушбу Кодекснинг 53-моддасида назарда тутилган бошқа барча ҳуқуқлардан ҳам фойдаланади.

Суд-психиатрия экспертизаси ўтказиш тўғрисидаги қарор ёки ажримни ижрога юборишдан олдин суриштирувчи, терговчи ёки суд у билан ҳимоячинини таништириши ва унинг қўйидаги ҳуқуқларини таъминлаши зарур; тайинланган экспертни ёки умуман экспертиза муассасасини рад қилиш, муайян шахсни эксперт қилиб тайинлашни илтимос қилиш; экспертнинг олдига қўшимча саволлар қўйиш; экспертиза ўтказилаётганда қатнашиш учун рухсат сураш. Суриштирувчи, терговчи ёки суд ҳимоячининг илтимосномасини, башарти асослар бўлса, қондиради ва экспертизани тайинлаш тўғрисидаги қарор ёки ажримга тегишли қўшимчалар ва узгартишлар киритади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*).

Агар суд-психиатрия экспертизасининг хулосасига кўра, ҳимоя остидаги шахс руҳий ҳолатининг бузилиши жиноят содир этилгандан сўнг юзага келган ёки у ижтимоий хавfli қилишни ақли норасолик ҳолатида содир этган бўлса ёхуд унинг ақли расолигини истисно этмайдиган, бироқ руҳий ҳолати ўзини ҳимоя қилиш ҳуқуқини мустақил амалга оширишни қийинлаштирадиган тарзда бузилган бўлса, ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳимоячининг ишда иштирок этиши шартлиги ҳақидаги қонда амал қилишда давом этади. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*).

Кейинчалик суд-психиатрия экспертизасининг хулосаси асосида шахс ақли расо ва руҳий соғлом деб топилса, ишда

ҳимоячининг иштироки масаласи умумий тартибда ҳал қилинади.

572-модда. Ишни судга юбориш тўғрисидаги қарор

Суриштирувчи, терговчи процесс иштирокчиларини иш материаллари билан таништиргач ва илтимосномаларни ҳал қилгач, ишни судга юбориш тўғрисида қарор тузади.

Суриштирувчи, терговчи қарорнинг тасвиф-асослаш қисмида ушбу Кодекснинг 566-моддасида назарда тутилган ҳолатларни, шунингдек ишни судга юбориш асосларига норози бўлган ҳимоячининг ва бошқа шахсларнинг вазжларини, агар шундай вазжлар билдирилган бўлса, баён қилади ва иш саҳифаларига ҳавола қилиб, унинг фикрича, ишни судга юбориш учун асослар борлигини тасдиқловчи далиллар келтиради.

Ишни судга юбориш тўғрисидаги қарорга суд мажлисига чақирилиши лозим бўлган шахсларнинг руйхати, шунингдек суриштирув ёки дастлабки тергов юритилган мuddат, устидан тергов ўтказилган шахшнинг қамоқда, уй қамоқда ва тиббий муассасада бўлган мuddати, ашёвий далиллар, фуқаровий даъво ва уни таъминлаш чоралари, процессуал чиқимлар тўғрисидаги маълумотномалар илова қилинади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*).

(*Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*).

573-модда. Ишни прокурорга ўтказиш ва судга ошириш

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги ишни суриштирувчи, терговчи уни судга ошириш тўғрисидаги қарор билан бирга прокурорга ўтказиши шарт. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*).

Прокурор иш билан танишиб чиқиб, қўйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

1) ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида (84-модданинг биринчи қисми 2-банди бундан мустасно) назарда тутилган асосларга кўра ишни тугатиш; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ–193-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда*).

2) қўшимча тергов ўтказиш учун ишни суриштирувчига, терговчига қайтариш; (2-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ–442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*).

3) қарорни тасдиқлаб, ишни судга ошириш ёхуд амнистия актига асосан жиноят ишини тугатиш тўғрисида судга илтимоснома киритиш. (3-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ–193-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда*).

574-модда. Ишни суд муҳокамасига тайёрлаш

Судья тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тўғрисидаги ишни прокурордан олгач, уни ушбу Кодекснинг 395–405-моддаларида назарда тутилган

қоидаларга биноан ўтказиладиган суд муҳокамасига тайинлайди.

575-модда. Суд муҳокамаси

Суд муҳокамаси ушбу Кодекснинг 50–52-бобларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ равишда ўтказилади.

Суд мажлисида прокурор ва ҳимоячи иштирок этиши шарт.

Суд тергови прокурорнинг ишни судга ошириш тўғрисидаги қарорини ўқиб эшиттиришидан бошланади. Шундан сўнг суд тарафларнинг иштирокида тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш учун асослар мавжудлигини тасдиқлайдиган еки рад этадиган далилларни текширади: сўроқ қилади, қўздан кечириш ўтказидаи, ҳужжатларни ўқиб эшиттиради, экспертларни тинглайди, ҳақиқатга эришиш учун зарур бўлган бошқа ҳаракатларни бажаради.

Суд тергови тамомланганидан сўнг суд тарафларнинг музокарасига ўтади. Музокарада прокурор, шунингдек жабрланувчи, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар ва уларнинг вакиллари иштирок этадилар. Музокаранинг охирида ҳимоячи сўзга чиқади. Охириги эътироз билдириш ҳуқуқи ҳам унга берилади.

Тарафларнинг нутқларини эшитиб булғач, судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага кирилади.

576-модда. Алоҳида хонада суд ҳал қиладиган масалалар

Алоҳида хонада суд қуйидаги масалаларни ҳал қиладди:

1) жиноят содир этилганини ёки ақли норасолик ҳолатида ижтимоий хавфли қилмиш содир этилганини; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

2) ана шу жиноят ёки ижтимоий хавфли қилмиш иши кўрилайётган шахс томонидан содир этилганини;

3) ҳозирги вақтда мазкур шахснинг руҳий ҳолати бузилганини;

4) жиноят содир этганидан кейин руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган ёки ақли норасо ҳолда ижтимоий хавфли қилмиш содир этган шахсга тиббий йўсиндаги мажбурул чорасини қўллаш талаб этиладими ва агар талаб этилса, айнан қандай чорани қўллаш керак; (3 ва 4-бандлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

5) мазкур шахс руҳий касалликдан умумий асосларда доволанишга муҳтожми.

Суд, шунингдек ушбу Кодекс 457-моддаси биринчи қисмининг 10–14-бандларида назарда тутилган масалаларни ҳам ҳал қиладди.

577-модда. Суд ажрими

Кейинчалик руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган шахс содир этган жиноят тўғрисидаги ёки ақли норасолик ҳолатида содир этилган ижтимоий хавфли қилмиш ҳақидаги иш бўйича суд мажлисида чиқарилган суд ажрими қуйидаги қоидалар асосида тузилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Суд ажримнинг кириш қисмида суд ишининг рақамини, иши кўрилайётган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили, ойи, куни ва жойи, турар жойи, иш жойи, машғулот тури, маълумотини ва шахси тўғрисидаги иш учун аҳамиятга молик бошқа маълумотларни кўрсатади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон*)

Ажримнинг тавсиф-асослаш қисмида суд тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш ёки қўлламаслик учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатларни баён қиладди, шу чорани қўллашни тақозо қиладиган, шубҳа остига қўядиган ёки унга монелик қиладиган далиллар келтиради. Шундан сўнг ажримда суд ушбу Кодекснинг 576-моддасида санаб утилган масалаларга ўзининг жавобларини ифодалайди.

Ажримнинг хулоса қисмида суд қуйидаги қарорлардан бирини баён қиладди:

1) шахсни жиноят содир этган, кейинчалик унда руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган деб эътироф этиш ёхуд уни ижтимоий хавфли қилмишни ақли норасо ҳолатда содир этган деб топиш тўғрисида, шунингдек бу шахсга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш ёки қўлламаслик тўғрисида; (*тўртинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

2) иши кўрилайётган шахс қилган деб ҳисобланаётган жиноят ҳодисаси ёки ижтимоий хавфли қилмиш йўқлиги сабабли ишни тугатиш тўғрисида;

3) шахснинг дахлдор эмаслиги туфайли тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш тўғрисидаги иш юритишни тугатиш ҳақида ва ушбу шахсни аниқлаш ҳамда уни айбланувчи тариқасида ишда иштирок этишга жалб қилиш чораларини кўриш учун ишни прокурорга юбориш тўғрисида;

4) тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш тўғрисидаги ишни юритишни тугатиш ва мазкур шахсга нисбатан иш бўйича ушбу Кодекснинг 579-моддасига асосан суд иши юритувини қўзғатиш ҳақида. (*Тўртинчи қисмининг 3 ва 4-бандлари Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Кейинчалик руҳий ҳолатининг бузилиши юзага келган шахс содир этган жиноят ёки ақли норасолик ҳолатида содир этилган ижтимоий хавфли қилмиш туфайли мулкий зиён етказилган бўлса, зиённинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги масала фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида ҳал этилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Руҳий ҳолати бузилган ва умумий асосда доволанишга муҳтож бўлган шахсга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурул чораларини қўллаш тўғрисидаги ишни юритиш тугатилган тақдирда суд бу ҳақда шахснинг турар жойидаги соғлиқни сақлаш органига дарҳол хабар қиладди.

578-модда. Тиббий йўсиндаги мажбурул чорасини тугатиш ёки ўзгартириш

Ўзига нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурул чораси қўлланилган шахс соғайган тақдирда ёхуд руҳий ҳолати

3) гумон қилинувчининг, айбланувчининг, судланувчининг исми, отасининг исми ва фамилияси, туғилган йили, ойи, куни ва жойи, яшаш жойи, ишлаш жойи, машғулоти, маълумоти ва иш учун аҳамиятга молик бошқа маълумотлар кўрсатилади.

Суд ажримининг тавсиф-асослаш қисмида ярашув учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади, ушбу Кодекснинг 585-моддасида санаб ўтилган масалаларга жавоблар ифодаланган.

Ажримнинг қарор қисмида суд қуйидаги масалаларни ҳал этади:

1) жиноят ишини тарафларнинг ярашганлиги муносабати билан ёки ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида белгиланган бошқа асослар бўйича тугатиш ёхуд уни умумий қоидалар бўйича суриштирув ёки дастлабки терговни амалга ошириш учун прокурорга юбориш тўғрисидаги; (тўртинчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда; 36-сон, 943-модда)

2) эҳтиёт чораси тўғрисидаги;

3) ашёвий далиллар тўғрисидаги;

4) зарарни қоплаш тўғрисидаги.

Суднинг ажримига гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчи, жабрланувчи (фуқаровий даъвогар), уларнинг қонуний вакиллари, ҳимоячи томонидан хусусий шикоят берилиши ҳамда прокурор томонидан хусусий протест келтирилиши мумкин.

62¹-Боб. АЙБГА ИҚРОРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ КЕЛИШУВ*

586¹-модда. Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув ва уни тузиш шартлари

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув жиноят ишини юриштиришга ўзига нисбатан қўйилган гумонга, айбловга рози бўлган, жиноятнинг очилишига фаол кўмаклашган ва келтирилган зарарни бартараф этган гумон қилинувчининг ёки айбланувчининг илтимосномасига асосан назорат қилувчи прокурор билан ижтимоий ҳаффи катта бўлмаган, унча оғир бўлмаган ва оғир жиноятлар бўйича тузиладиган келишувдир.

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув қуйидаги шартлар мавжуд бўлган тақдирда тузилади:

1) гумон қилинувчи, айбланувчи ўз ҳаракатларининг моҳиятини, шунингдек ўзи берган илтимосноманинг қобилитини англаб етган бўлса;

2) илтимоснома ихтиёрий равишда ва ишда иштирок этаётган ҳимоячи билан маслаҳатлашувлар ўтказилганидан кейин берилган бўлса;

3) гумон қилинувчи, айбланувчи суриштирув ёки тергов органи томонидан қўйилган гумонни ёхуд айбловни, иш бўйича мавжуд бўлган далиллари, шунингдек етказилган зарарнинг хусусияти ва миқдорини инкор этмас ҳамда уни бартараф этган бўлса.

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув қуйидаги ҳолларда тузилиши мумкин эмас, агар:

1) ушбу Кодекснинг 61-бобида белгиланган тартибда тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш учун асослар мавжуд бўлса;

2) шахс томонидан бир неча жиноят содир этилган бўлиб, улардан лоақал биттаси ушбу моддада белгиланган талабларга тўғри келмас.

586²-модда. Айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимоснома ва уни бериш тартиби

Гумон қилинувчи, айбланувчи айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани суриштирувнинг ва дастлабки терговнинг исталган босқичида бериши мумкин.

Келишув тузиш ҳақидаги илтимоснома гумон қилинувчи, айбланувчи, унинг ҳимоячиси ва, агар ишда қатнашаётган бўлса, қонуний вакили томонидан имзоланган бўлиши лозим.

Илтимосномада гумон қилинувчи, айбланувчи суриштирув ва дастлабки терговда қўйилган гумонни ёки айбловни тан олиши, далиллари инкор қилмаслиги, жиноятни тергов қилишга кўмаклашиши, жиноят натижасида олинган мол-мулкнинг топилиши учун қайси ҳаракатлари амалга ошириш шартлигини, жиноятга алоқадор бошқа ахборотни тақдим этишга доир мажбуриятларини ҳамда жиноят оқибатида етказилган зарар бартараф этилганлигини кўрсатади.

Келишув тузиш ҳақидаги илтимосномада гумон қилинувчи, айбланувчи томонидан бажариладиган ва жиноятни фош этиш учун кўмаклашадиган муайян ҳаракатлар ҳам кўрсатилиши мумкин.

586³-модда. Айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосноманинг прокурор томонидан кўриб чиқилиши

Айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимоснома жиноят ишини юритаётган суриштирувчи, терговчига тақдим этилади.

Суриштирувчи, терговчи айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш тўғрисидаги илтимосномани олган пайтдан эътиборан йигирма тўрт соат ичида жиноят иши материалларини келишув тузиш масаласини ҳал қилиш учун прокурорга юборади.

Прокурор келишув тузиш тўғрисидаги илтимосномани у келиб тушган пайтдан эътиборан етмиш икки соат ичида суриштирувчи ёки терговчи ҳамда гумон қилинувчи, айбланувчи, унинг ҳимоячиси иштирокида кўриб чиқади ва ушбу Кодекснинг 586¹-моддасида кўрсатилган талабларга риоя этилганлигини текширади. Зарур ҳолларда, прокурор жабрланувчини ёки фуқаровий даъвогарни ҳам келишув тузиш масаласини кўриб чиқиш учун жалб қилади.

Прокурор келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани кўриб чиқаётганда:

1) жиноят иши материалларини ва тақдим қилинган ёки талаб қилиб олинган қўшимча материалларни ўрганади, келишув тузишнинг асосларини текширади, шунингдек гумон қилинувчининг, айбланувчининг келишув предмети

* 62¹-Боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 февралдаги УРҚ-675-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон.

булган ҳаракатларни амалга ошириш имкониятларини баҳолайди;

2) гумон қилинувчи, айбланувчи айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувнинг барча шартлари билан танишган-танишмаганлигини, илтимосномани ихтиёрий равишда ва ўз хоҳиши билан, шунингдек ҳимоячи билан муҳокама қилганидан кейин берган-бермаганлигини, унга нисбатан бирон-бир таъйик еки мажбурув ўтказилган-ўтказилмаганлигини, тузилаётган келишувнинг моҳиятини тушушган-тушулмаганлигини аниқлайди.

Шундан кейин прокурор, агар келишувга асосан ҳукм чиқарилиб, жазо тайинланганидан кейин гумон қилинувчининг, айбланувчининг била туриб ёлгон кўрсатувлар берганлиги ёки терговдан бирон-бир муҳим ва иш учун аҳамиятли бўлган маълумотларни қасддан яширганлиги, келишувда назарда тутилган шартлар ва мажбуриятларни бажармаганлиги аниқланса, ҳукм қайта ҳўриб чиқилиши мумкинлигини айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақида илтимоснома берган гумон қилинувчига, айбланувчига тушунтиради.

586¹-модда. Прокурорнинг айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги қарори

Прокурор айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани кўриб чиқиб, куйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

1) айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани қаноатлантириш ҳақида;

2) айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани рад қилиш тўғрисида.

Прокурор томонидан айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги илтимосномани рад қилиниши гумон қилинувчи, айбланувчи ва унинг ҳимоячисини ушбу масала юзасидан такроран илтимоснома бериш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

586²-модда. Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувнинг мазмуни

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувда куйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

келишув тузилган сана ва жой;

келишув тузаётган прокурор тўғрисидаги маълумотлар; келишув тузаётган гумон қилинувчининг, айбланувчининг фамилияси, исми ва отасининг исми, бошқа маълумотлари, ҳимоячи ҳақидаги маълумотлар;

жиноят содир этилган жой ва вақтнинг, шунингдек исботланиши лозим бўлган бошқа ҳолатларнинг тавсифи; Жиноят кодексининг мазкур жиноят учун жавобгарликни назарда тутувчи моддаси, қисми, банди;

гумон қилинувчига, айбланувчига қўланилиши мумкин бўлган жазони енгиллаштирувчи ҳолатлар, айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузилган жиноятлар бўйича жазо тайинлаш тартиби;

содир этилган жиноятни фош этиш, жиноят иши бўйича далилларни тақдим этиш, жиноий йўл билан орттирилган мол-мулкни аниқлаш бўйича гумон қилинувчи, айбланувчи келишув имзоланганидан кейин бажаришни ўз зиммасига оладиган ҳаракатлар,

ётказилган зарарнинг миқдори ва унинг ўрни қопланиши;

ушбу Кодекс 586³-моддасининг бешинчи қисмида назарда тутилган шартларни бажармаганлик оқибатлари.

Агар иш бўйича гумон қилинувчи, айбланувчи сифатида бир неча шахс жалб этилган бўлса, айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув ҳар бир гумон қилинувчи, айбланувчи билан алоҳида-алоҳида тузилади.

Келишув прокурор, гумон қилинувчи, айбланувчи, унинг ҳимоячиси томонидан имзоланади. Келишув имзоланганига қадар гумон қилинувчи, айбланувчи келишув тузиш масаласини ва унинг оқибатларини ҳимоячи билан холи қолиб ва махфий ҳолда муҳокама қилиш ҳуқуқига эга.

586⁴-модда. Суриштирувчининг, терговчининг, прокурорнинг айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузилганидан кейинги ҳаракатлари

Айбга иқрорлик тўғрисида келишув имзоланганидан кейин иш бўйича тергов ва бошқа процессуал ҳаракатлар ўтказиш зарурати мавжуд бўлмаган тақдирда прокурор айблов ҳулосасини еки айблов далолатномасини тасдиқлаб, ишни зудлик билан судга юборади.

Айбга иқрорлик тўғрисида келишув имзоланганидан кейин тергов ва бошқа процессуал ҳаракатлар ўтказиш зарурати мавжуд бўлган тақдирда, прокурор ишни суриштирув еки тергов органига юборади.

Суриштирувчи, терговчи гумон қилинувчининг, айбланувчининг айбини тасдиқлаш учун етарли ҳажмда далилларни тўплайди.

Агар ишни судга қадар юритиш жараёнида жиноятнинг айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувда назарда тутилмаган бошқа ҳолатлари аниқланса, келишув ўз кучини йўқотади.

Бунда айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузишнинг истисно этадиган ҳолатлар аниқланган тақдирда, жиноят иши бўйича иш юритиш умумий тартибда олиб борилади.

Агар аниқланган ҳолатлар айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузишнинг истисно этмаса, келишув ушбу Кодекснинг 586² – 586⁴-моддаларида назарда тутилган тартибда ва муддатларда қайта кўриб чиқилиши мумкин.

Гумон қилинувчининг ёки айбланувчининг айбини тасдиқлаш учун далиллар тўплаганидан кейин суриштирувчи, терговчи ишни прокурорга тақдим этади. Прокурор жиноят иши материалларини беш сутка ичيدا кўриб чиқиб, айблов ҳулосасини еки айблов далолатномасини тасдиқлаб, ишни айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув билан бирга судга юборади.

Агар иш бўйича гумон қилинувчи, айбланувчи сифатида иштирок этиш учун бир неча шахс жалб қилинган бўлса ва уларнинг барчаси билан ҳам айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузилмаган бўлса, ўзи билан келишув тузилмаган гумон қилинувчиларга, айбланувчиларга тааллуқли материаллар ажратилади ва улар бўйича иш юритиш умумий қоидаларга риоя этган ҳолда амалга оширилади, бу ҳақда келишувда кўрсатилади.

586⁵-модда. Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувни суд томонидан кўриб чиқиш тартиби

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувга доир ишлар ушбу моддада назарда тутилган ўзига хос хусусиятлар инobatта олинган ҳолда умумий тартибда, жиноят иши

келишув билан бирга судга келиб тушган пайдан эътиборан бир ойдан кечиктирмай кўриб чиқилади.

Суд мажлисида судланувчи, жабрланувчи (фуқаровий даъвогар), агар ишда иштирок этмаган бўлса, қонуний вакил, ҳимоячи, прокурор иштирок этади.

Суд мажлиси ўтказиладиган жой ва сана ҳақида лозим даражада хабардор қилинган жабрланувчи (фуқаровий даъвогар) ёки унинг вакилининг келмаганлиги ишни кўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувга оид ишлар бўйича суд муҳокамасида прокурор келишувнинг мазмунини ўқиб эшиттиради, судланувчининг суриштирув ҳамда дастлабки терговга қўмаклашганлигини тасдиқлайди ва бу айнан нимада ифодаланганлигини тушунтиради.

Суд айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувга оид ишларни кўриб чиқиш чоғида:

келишувни тузишда гумон қилинувчининг, айбланувчининг процессуал ҳуқуқлари таъминланган-таъминланмаганлигини ва ушбу Кодекснинг 586^б-моддасида кўрсатилган талаблар бажарилган-бажарилмаганлигини; келишувнинг гумон қилинувчи, айбланувчи томонидан ихтиёрий равишда тузилган-тузилмаганлигини;

гумон қилинувчи, айбланувчи келишувнинг моҳиятини, унинг шартларини тушунган-тушунмаганлигини, унинг оқибатларини англаб етган-етмаганлигини;

судланувчи келишувни қўллаб-қувватлаши ёки қўллаб-қувватланмаслигини;

гумон қилинувчи, айбланувчи етказилган зарарни бартараф этиш чораларини кўрган-кўрмаганлигини аниқлайди.

Суд судланувчи ва унинг ҳимоячисининг, прокурорнинг, шунингдек зарур ҳолларда, жабрланувчининг (фуқаровий даъвогарнинг) фикрини эшитиш, шундан сўнг қарор қабул қилиш учун алоҳида хонага киради.

Суд мажлиси вақтида ушбу Кодекснинг 90 – 92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга қўра баённома юритилади.

586^б-модда. Суднинг айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув бўйича қарори

Суд айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги қарорни кўриб чиқиб, қуйидаги қарорлардан бирини чиқаради:

1) келишувни тасдиқлаш тўғрисида;

2) келишувни тасдиқлашни рад этиш ва ишни прокурорга юбориш ҳақида.

Келишув тасдиқланган ҳолларда, суд айблов ҳукми чиқаради.

586^г-модда. Суднинг айбга иқрорлик тўғрисидаги келишувни тасдиқлашни рад этиши ва жиноят ишини прокурорга юбориши

Суд айбга иқрорлик тўғрисида келишув тузиш ҳақидаги қарорни кўриб чиқиб, агар:

1) келишувни тасдиқлаш учун асослар мавжуд бўлмаса ёки келишувни тузишда процессуал қонунчилик талаблари бузилган бўлса;

2) суд келишувда назарда тутилган судланувчига қўйилган айбловда жиноятнинг малакалинишга тааллуқли шартларга рози бўлмаса;

3) судланувчининг айбдорлиги борасида судда асосли шубха туғилган бўлса;

4) тарафлар тузилган келишувдан воз кечса, келишувни тасдиқлашни рад этиш ҳақида ажрим чиқаради ва жиноят ишини умумий қоидалар бўйича тергов қилиш ёки келишувни қайта кўриб чиқиш учун прокурорга юборади.

Суднинг ажримига судланувчи, жабрланувчи (фуқаровий даъвогар), уларнинг қонуний вакиллари, ҳимоячи томонидан хусусий шикоят берилиши ҳамда прокурор томонидан хусусий протест келтирилиши мумкин.

586^д-модда. Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув бўйича суд ҳукмини чиқариш

Айбга иқрорлик тўғрисидаги келишув бўйича айблов ҳукми ушбу Кодекснинг 54-боби талабларига мувофиқ чиқарилади.

Айблов ҳукмининг тавсиф қисмида келишув тузиш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатлар баён этилади, ушбу Кодекснинг 586^г-моддасида санаб ўтилган саволларга жавоблар шакллантирилади.

Айблов ҳукмининг қарор қисмида келишувни тасдиқлаш ҳақидаги қарор ва судланувчига ушбу ҳукм юзасидан шикоят қилиш ҳуқуқи тушунтирилганлиги ҳам баён этилади.

63-БОБ. ИШНИ СУДГА ҚАДАР ЮРИТИШ БОСҚИЧИДА АМНИСТИЯ АКТИНИ ҚўЛЛАШ*

587-модда. Терговга қадар ўтказилган текширув материалларини ёки жиноят ишини суриштирувчи, терговчи томонидан прокурорга юбориш тартиби

Амнистия актини қўллаш учун асослар мавжуд бўлган тақдирда, суриштирувчи, терговчи терговга қадар ўтказилган текширув материалларини ёки жиноят ишини қайси шахсга нисбатан амнистия актини қўллаш тўғрисидаги масала қўйилаётган бўлса, уша шахснинг, гумон қилинувчининг, айбланувчининг аризаси ҳамда амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш ҳақида ёхуд жиноят ишини тугатиш тўғрисида судга илтимоснома киритиш ҳақидаги тақдирнома билан прокурорга юборади.

Агар бир нечта шахсга нисбатан жиноят иши бўйича улардан лоақал биттаси амнистия актининг таъсир доирасига тушса, унга нисбатан жиноят ишининг қисми амнистия актини қўллаш тўғрисида судга илтимоснома киритиш учун ушбу Кодекснинг 332-моддасида назарда тутилган қоидаларга биноан алоҳида иш юритишга ажратилиши мумкин.

588-модда. Амнистия актини қўллаш тўғрисидаги ариза

Амнистия актини қўллаш тўғрисидаги ариза терговга қадар текширув қайси шахсга нисбатан ўтказилаётган бўлса, уша шахс, гумон қилинувчи ёки айбланувчи томонидан,

* 63-боб Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда.

тегишчан терговга қадар ўтказилган текширувнинг, суриштирувнинг ва дастлабки терговнинг исталган босқичида берилиши мумкин.

589-модда. Жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги илтимосномани судга киритиш тўғрисидаги масаланинг прокурор томонидан қуриб чиқиш тартиби

Прокурор суриштирувчининг, терговчининг тақдим-номаси асослигини текшириб, унга рози бўлган тақдирда, амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги илтимосномани терговга қадар ўтказилган текширув материаллари ёҳуд жиноят иши билан бирга судга юборади. Прокурор илтимосномани терговга қадар ўтказилган текширув материаллари ёки жиноят иши унга келиб тушган кундан эътиборан беш суткадан кечиктирмай судга юбориши лозим.

Жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги илтимосномани судга юбориш учун асослар бўлмаган тақдирда, прокурор терговга қадар ўтказилган текширув материалларини ёки жиноят ишини суриштирувчиға ёҳуд терговчиға қайтариш ҳақида асослангилган қарор чиқаради. Прокурорнинг қарори устидан юқори турувчи прокурорга шикоят берилиши мумкин.

590-модда. Суд мажлиси

Прокурорнинг амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш ҳақидаги ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги илтимосномаси жиноят содир қилинган ёҳуд суриштирув, дастлабки тергов юритилаётган жойдаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг, ҳудудий ҳарбий суднинг судьяси томонидан, мазкур судларнинг судьяси бўлмаган ёҳуд илтимосномани қуриб чиқишда унинг иштирокисни истисно этувчи ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда эса Қорақалпоғистон Республикаси судининг, вилоят, Тошкент шаҳар судининг раиси, Ўзбекистон Республикаси Ҳарбий судининг раиси белгилайдиган бошқа тегишли суднинг судьяси томонидан яқка тартибда қуриб чиқилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Суд мажлиси илтимоснома жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги терговга қадар ўтказилган текширув материаллари ёки жиноят иши билан бирга судга келиб тушган пайдан эътиборан ўн суткадан кечиктирмай ўтказилади.

Илтимосномани қуриб чиқиш суд томонидан прокурор албатта иштирок этган ҳолда амалга оширилади.

Суд мажлисида амнистия актини қўллаш ҳақидаги масала қайси шахсга нисбатан қўйилаётган бўлса, ўша шахс, гумон қилинувчи, айбланувчи, шунингдек агар ишда қатнашаётган бўлса, уларнинг химоячиси ва конуний вакиллари иштирок этади. Суд мажлиси ўтказиладиган вақт

ва жой ҳақида лозим даражада хабардор қилинган мазкур шахсларнинг узрсиз сабабларга қўра келмаганлиги суд мажлисининг ўтказилишига монелик қилмайди.

Қамоққа олиш ёки уй қамоғи тарзидаги эҳтиёт чораси қайси гумон қилинувчиға, айбланувчиға нисбатан танланган бўлса, ўша гумон қилинувчининг, айбланувчининг ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган гумон қилинувчининг, айбланувчининг суд мажлисида иштирок этиши зарурлиги масаласи суд томонидан ҳал қилинади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

Суд мажлиси прокурорнинг маърузаси билан бошланади, прокурор амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш ёки жиноят ишини тугатиш зарурлигини асослаб беради. Сўнгра амнистия актини қўллаш ҳақидаги масала қайси шахсга нисбатан қўйилаётган бўлса, ўша шахснинг, гумон қилинувчининг, айбланувчининг, химоячининг, конуний вакилнинг сузлари эшитилади, тақдим этилган материаллар текширилади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Суд тарафларда жиноят ишини тугатиш ёҳуд жиноят иши қўзғатишни ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида белгиланган бошқа асослар бўйича рад қилиш учун асослар бор-йўқлигини аниқлайди. Шундан кейин судья ажрим чиқариш учун алоҳида хонага қиради. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

Суд мажлиси вақтида ушбу Кодекснинг 90 – 92-моддаларида назарда тутилган қоидаларга қўра баённома юритилади.

Суд муҳокамаси натижалари бўйича судья қонунда белгиланган тартибда ажрим чиқаради, ушбу ажримнинг гумон қилинувчини ёки айбланувчини қамоқдан ёки уй қамоғидан озод қилишга доир қисми дарҳол ижро этилиши лозим. (Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

Суднинг ажрими ижро этиш учун прокурорга, маълумот учун эса амнистия актини қўллаш ҳақидаги масала қайси шахсга нисбатан қўйилган бўлса, ўша шахсга, гумон қилинувчиға, айбланувчиға, жабрланувчиға (фуқаровий даъвогарга), химоячиға ва конуний вакилга юборилади.

Агар суд мажлиси давомийда амнистия актини қўллаш учун асослар мавжуд эмаслиги аниқлани, суд терговга қадар ўтказилган текширув материалларини ёки жиноят ишини умумий қоидалар бўйича тегишчан терговга қадар текширув ўтказиш ёки суриштирув ёҳуд дастлабки тергов ишини юритиш учун прокурорга юбориш тўғрисида ажрим чиқаради. (Ўн биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)

591-модда. Суднинг ажрими

Суд ажримининг кириш қисмида:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган вақт ва жой; (биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг

2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

2) ажрим чиқарган суднинг номи, судьянинг, суд мажлиси котибининг, тарафларнинг, таржимоннинг исми, отасининг исми ва фамилияси;

3) амнистия актини қўллаш ҳақидаги масала қайси шахсга нисбатан қўйилаётган бўлса, ўша шахсининг, гумон қилинувчининг, айбланувчининг исми, отасининг исми ва фамилияси, туғилган йили, ойи, кuni ва жойи, яшаш жойи, ишлаш жойи, машғулот, маълумоти, оилавий аҳволи ва уларнинг шахси тўғрисидаги, иш учун аҳамиятли бошқа маълумотлар кўрсатиллади.

Суд ажримининг тавсиф-асослаш қисмида илтимосномани қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади.

Ажримнинг қарор қисмида суд куйидаги масалаларни ҳал этади:

амнистия актига асосан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш ҳақидаги ёхуд жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги; прокурорнинг жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги ёки жиноят ишини тугатиш ҳақидаги илтимосномасини қаноатлантиришни рад этиш ҳамда терговга қадар ўтказилган текширув ёки суриштирув материалларини ёхуд жиноят ишини умумий қоидалар бўйича тегишлича терговга қадар текширув ўтказиш ёки суриштирув ёхуд дастлабки тергов ишини юритиш учун прокурорга юбориш тўғрисидаги; (учинчи қисмининг учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

прокурорнинг илтимосномасини қисман қаноатлантириш ва ушбу Кодекснинг 83 ва 84-моддаларида белгиланган бошқа асослар бўйича жиноят ишини қўзғатишни рад этиш ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисидаги; (учинчи қисмининг тўртинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

эҳтиёт чораси тўғрисидаги;

ашёвий далиллар тўғрисидаги;

фуқаровий даъво ни таъминлаш чоралари тўғрисидаги.

Суднинг ажримига амнистия актини қўллаш ҳақидаги масала қайси шахсга нисбатан қўйилган бўлса, ўша шахс томонидан, гумон қилинувчи, айбланувчи, жабрланувчи (фуқаровий даъвогар), уларнинг ҳимоячилари, қонуний вакиллари томонидан хусусий шикоят берилиши ва прокурор томонидан хусусий протест келтирилиши мумкин, бундай шикоят ва протестлар тегишлича апелляция тартибда кўриб чиқишли лозим. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон*)

Ҳн тўртинчи бўлим. ЖИНОЙИ СУД ИШЛАРИНИ ЮРИТИШ СОҲАСИДАГИ ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИҚ*

64-64б. СУДЛАР, ПРОКУРОРЛАР, ТЕРГОВЧИЛАР ВА СУРИШТИРУВ ОРГАНЛАРИНИНГ ХОРИЖИЙ ДАВЛАТЛАР ВАКОЛАТЛИ ОРГАНЛАРИ БИЛАН УЗРО ҲАМКОРЛИГИНИНГ ТАРТИБИ ТўҒРИСИДАГИ АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

592-модда. Процессуал ҳаракатларни хорижий давлат ҳудудида бажариш тўғрисида сўров юбориш

Ушбу Кодексда назарда тутилган процессуал ҳаракатларни хорижий давлат ҳудудида бажариш зарур бўлганда суд, прокурор, терговчи, суриштирувчи мазкур ҳаракатлар *Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ* ёки *Ўзаролик принципи* асосида хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан бажарилиши тўғрисида сўров киритади. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда*)

Ўзаролик принципи сўров киритилаётганда *Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳавфсизлик хизмати* ёки *Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасининг* айрим процессуал ҳаракатларни бажаришда хорижий давлатнинг ваколатли органига ҳуқуқий ёрдам кўрсатиш тўғрисидаги ёзма мажбурияти билан тасдиқланади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда*)

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров: умумий юрисдикция судлари томонидан амалга оширилган жиноят ишларини юритиш билан боғлиқ масалалар бўйича – *Ўзбекистон Республикаси Олий суди* орқали;

суднинг қарори ёки прокурорнинг розилиги (санкцияси) талаб қилинмайдиган процессуал ҳаракатлар бўйича – *Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Ўзбекистон Республикаси Давлат ҳавфсизлик хизмати* орқали; (учинчи қисмининг учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда*)

қолган ҳолларда – *Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси* орқали юборилади.

Зарур ҳолларда, ушбу модданиннг учинчи қисмида кўрсатилган органлар *Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлиги* орқали хорижий давлатларнинг ваколатли органлари билан алоқа боғлайди.

593-модда. Процессуал ҳаракатларни хорижий давлат ҳудудида бажариш тўғрисидаги сўровнинг мазмуни ва шакли

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровда куйидагилар бўлиши керак:

* Ҳн тўртинчи бўлим *Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 28 сентябрдаги УРҚ-262-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 39-сон, 340-модда.*

1) сўров юбораётган органнинг номи;
2) сўров юборилаётган органнинг номи ва жойлашган ери;

3) жиноят ишининг номланиши ва сўровнинг хусусияти;
4) ўзига нисбатан сўров юборилаётган шахс тўғрисидаги маълумотлар, шу жумладан унинг тутилган санаси ва жойи, фуқаролиги, машғулоти тури, яшаш жойи ёки турган жойи ҳақидаги маълумотлар, унинг процессуал мақоми, юридик шахс учун эса унинг номи, юридик манзили ва жойлашган ери;

5) аниқланиши лозим бўлган ҳолатлар баёни, шунингдек сўралаётган ҳужжатлар, ашёвий ва бошқа далиллар руйхати;

6) содир этилган жиноятнинг ҳақиқий ҳолатлари тўғрисидаги маълумотлар, унинг тавсифи, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг қилмиш жиноят деб эътироф этилишига асос бўладиган тегишли моддаси матни;

7) агар жиноят натижасида зарар етказилган бўлса, унинг миқдори тўғрисидаги маълумотлар.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровда уни ижро этиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар ҳам бўлиши мумкин.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров уни юбораётган мансабдор шахс томонидан имзоланади.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров ва унга илова қилинаётган ҳужжатлар сўровни юбораётган органнинг гербли муҳри билан тасдиқланади ҳамда улар юборилаётган хорижий давлатнинг расмий тилига ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бошқа тилга таржима қилинади.

594-модда. Хорижий давлат ҳудудида олинган далилларнинг юридик кучи

Хорижий давлат ҳудудида жиноят иши бўйича процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни ижро этиш давомида унинг ваколатли органлари томонидан олинган ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ ёки ўзаролик принципи асосида шахсни жиноий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги сўровга илова қилиниб, Ўзбекистон Республикасига юборилган, белгиланган тартибда тасдиқланган ва топширилган далиллар ушбу Кодекс талабларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олинган далиллар сингари юридик кучга эга бўлади.

595-модда. Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ижро этиш

Суд, прокурор, терговчи, суриштирувчи хорижий давлатнинг тегишли ваколатли органидан келиб тушган, ўзларига белгиланган тартибда топширилган процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ ёки ўзаролик принципи асосида ижро этади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 6 сентябрдаги УРҚ-442-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 36-сон, 943-модда)*

Агар процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўров келиб тушган орган уни ижро этишга ваколатли бўлмаса, у сўровни ваколатли органга юборади ва бу ҳақда сўров ташаббускорини ёзма равишда хабардор қилади.

Беvosита судга, прокурорга, тергов органига, суриштирув органига процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисида келиб тушган сўров ушбу Кодекс 592-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган тегишли органлар билан келишилган ҳолдагина ижро этилиши мумкин.

Процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни ижро этишда ушбу Кодекс нормалари қўлланилади. Хорижий давлат ваколатли органининг илтимоси бўйича, агар бу Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига зид бўлмаса, хорижий давлатнинг процессуал қонунчилиги нормалари қўлланилиши мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда ёки ўзаролик принципи асосида, процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни ижро этишда хорижий давлат ваколатли органининг вакиллари ушбу Кодекс 592-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган тегишли органлар ружсати билан ҳозир бўлиши мумкин.

Агар процессуал ҳаракатларни бажариш тўғрисидаги сўровни ижро этиш мумкин бўлмаса, у ҳолда олинган ҳужжатлар сўровни ижро этишга тўсқинлик қилган сабаблар кўрсатилиб, сўровни олган орган орқали, зарур бўлганда эса дипломатик йўллар орқали хорижий давлатнинг сўровни юборган ваколатли органига қайтариб юборилади.

Агар сўров Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига зид бўлса ёки унинг ижроси Ўзбекистон Республикаси суверенитетига ёхуд хавфсизлигига зарар етказиши мумкин бўлса, у ижро этилмасдан қайтариб юборилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

596-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган гувоҳни, жабрланувчини, экспертни, фуқаровий даъвогарни, фуқаровий даъвогарни, фуқаровий даъвогарни, уларнинг вакилларини чақириш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган гувоҳ, жабрланувчи, эксперт, фуқаровий даъвогар, фуқаровий жавобгар, уларнинг вакиллари Ўзбекистон Республикаси ҳудудида процессуал ҳаракатларни бажариш учун жиноят ишини юртаётган мансабдор шахс томонидан чақирилиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларни чақириш тўғрисидаги сўров ушбу Кодекснинг 592-моддасида белгиланган тартибда юборилади. Шахсларни чақиришда процессуал мажбурлов чораларини қўллаш таҳдиди бўлмаслиги керак.

Чақирув бўйича келган, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар Ўзбекистон Республикасининг Давлат chegarасини кесиб ўтунига қадар содир этилган қилмишлар учун ёки чиқарилган ҳукмлар асосида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жиноий жавобгарликка тортилиши, қамоққа олиниши ёхуд шахсий эркинликнинг бошқача чекланишларига дучор этилиши мумкин эмас. Агар чақирув бўйича келган шахс унинг ҳозир бўлиши чақиртирган мансабдор шахсга бошқа керак бўлмай

қолган пайтдан эътиборан ўн беш суткалик узлуксиз мuddат ўтунига қадар Ўзбекистон Республикасининг ҳудудини тарқ этиш имкониятига эга бўла туриб, шу ҳудудда қoлишида давом этса ёки жўнаб кетганидан кейин Ўзбекистон Республикасига қайтиб келса, мазкур иммунитетнинг амал қилиши тугайди.

Хорижий давлат ҳудудига қамоқда сақланаётган шахс, башарти бу шахс ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларни қақририш тўғрисидаги сўровда назарда тутилган процессуал ҳаракатлар бажарилиши учун хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига вақтинча ўтказилган бўлса, ушбу моддада белгиланган тартибда қақририлади. Бундай шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудига бўладиган бутун даврида қамоқда сақланаверади. Уни қамоқда сақлашга хорижий давлат ваколатли органининг тегишли қарори асос бўлади. Мазкур шахс сўровга берилган жавобда кўрсатилган мuddатларда тегишли хорижий давлат ҳудудига қайтарилиши керак.

Шахсни ўтказиш ёки ўтказишни рад этиш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикасининг элчор шартномаларида ёки ўзаролик принцили асосида белгиланади.

597-модда. Жиноят иши материалларини хорижий давлатнинг ваколатли органига юбориш

Чет эл фуқароси Ўзбекистон Республикаси ҳудудига жиноят содир этган, кейинчалик унинг ҳудудидан чиқиб кетган ҳамда процессуал ҳаракатларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига унинг иштирокида бажаришининг имкони бўлмаган тақдирда, тергов қилинаётган жиноят ишининг барча материаллари Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасига топширилади. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси мазкур материалларни хорижий давлатнинг ваколатли органига тергов қилиш учун юбориш тўғрисидаги масалани ҳал қилади.

Жиноят иши материалларига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги ариза, шунингдек далиллар илова қилинади. Ишдаги ҳар бир ҳужжат мазкур жиноят ишини юритаётган органининг гербли муҳри билан тасдиқланган ва юборилаётган хорижий давлатнинг расмий тилига ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида назарда тутилган бошқа тилга таржима қилинган бўлиши керак.

598-модда. Жиноий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги сўровни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига ижро этиш

Хорижий давлат ваколатли органининг хорижий давлат ҳудудига жиноят содир этган ва Ўзбекистон Республикасига қайтиб келган Ўзбекистон Республикасининг фуқаросини жиноий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги сўрови Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси томонидан кўриб чиқилади. Бундай ҳолларда жиноят ишини юритиш ушбу Кодексда белгиланган тартибда олиб борилади. Жиноят иши бўйича узил-кесил қарор қабул қилган орган қарорнинг кучирма нусхасини Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасига юради.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси қабул қилинган қарор ҳақида хорижий давлатнинг сўровни

юборган ваколатли органини ёзма равишда хабардор қилади. Мазкур органининг илтимосига кўра жиноят иши бўйича узил-кесил қарорнинг кучирма нусхаси ҳам юборилиши мумкин.

65-БОБ. ШАХСНИ ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИККА ТОРТИШ ЁКИ ҲУҚМНИ ИЖРО ЭТИШ УЧУН УШЛАБ БЕРИШ

599-модда. Хорижий давлат ҳудудига бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисида сўров юбориш

Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида ва халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳолларда ҳамда тартибда ёки ўзаролик принцили асосида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хорижий давлатнинг ваколатли органига хорижий давлат ҳудудига бўлган шахсни жиноий жавобгарликка тортиш ёки ҳуқмни ижро этиш учун ушлаб бериш тўғрисида сўров юбориши мумкин.

Хорижий давлат ҳудудига бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисида ўзаролик принцили асосида сўров юбориш, агар сўров юборилишига сабаб бўлган қилмиш ҳар иккала давлат қонунчилигига мувофиқ жиноий жазоланадиган қилмиш бўлса ва шахс жиноий жавобгарликка тортиш учун ушлаб берилган тақдирда – уни содир этганлик учун бир йилдан кам бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо ёки оғирроқ жазо назарда тутилганда ёхуд шахс ҳуқмини ижро этиш учун ушлаб берилган тақдирда – у олти ойдан кам бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазога ёки оғирроқ жазога ҳуқм қилинганда амалга оширилади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Хорижий давлат ҳудудига бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўровни юбориш зарурияти юзага келганда ҳамда бунинг учун ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган асослар ва шартлар мавжуд бўлганда, барча зарур материаллар мазкур сўровни юбориш ҳақидаги масалани ҳал этиш учун Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасига тақдим этилади.

Хорижий давлат ҳудудига бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўровда қуйидагилар бўлиши керак:

- 1) сўров юборётган органининг номи;
- 2) ўзига нисбатан сўров юборилаётган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми, унинг туғилган санаси ва жойи, фуқаролиги, яшаш жойи ёки турган жойи ҳақидаги маълумотлар ва унинг шахси ҳақидаги бошқа маълумотлар, шунингдек имкони борича ташқи қиёфаси тавсифи, фотосурати ва шахсни идентификация қилиш имконини берадиган бошқа материаллар;
- 3) ўзига нисбатан сўров юборилаётган шахс томонидан содир этилган жиноятнинг ҳақиқий ҳолатлари баёни ва тавсифи, шу жумладан у томонидан етказилган зарарнинг миқдори ҳақидаги маълумотлар, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг қилмиш жиноят деб эътироф этилишига асос бўладиган тегишли моддаси матни;
- 4) шахсни жиноят ишида айбланувчи тариқасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисидаги қарор ёхуд ҳуқм

чиқарилган жой ва сана тўғрисидаги, шунингдек ҳукм қонуний кучга кирганлиги ҳақидаги маълумотлар

Хорижий давлат ҳудудида бўлган шахсни жиноий жавобгарликка тортиш учун ушлаб бериш тўғрисидаги сўровга шахсни жиноят ишида айбланувчи тарикасида иштирок этишга жалб қилиш тўғрисидаги қарорнинг ва қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги суд ажримининг тасдиқланган кўчирма нусхалари илова қилиниши керак. Хорижий давлат ҳудудида бўлган шахсни ҳукми ижро этиш учун ушлаб бериш тўғрисидаги сўровга қонуний кучга кирган ҳукмнинг тасдиқланган кўчирма нусхаси ва жазонинг ўталмаган муддати тўғрисидаги маълумотнома илова қилиниши керак.

600-модда. Ўзбекистон Республикасига ушлаб берилган шахснинг таъиний жавобгарлиги доираси

Ўзбекистон Республикасига хорижий давлат томонидан ушлаб берилган шахс ўзи ушлаб берилгунча қадар содир этган ва ушлаб берилишига сабаб бўлмаган жинояти учун уни ушлаб берган давлатнинг розилигисиз жиноий жавобгарликка тортилиши, жазоланиши, шунингдек учинчи бир давлатга топширилиши мумкин эмас. Қуйидаги ҳолларда хорижий давлатнинг розилити талаб қилинмайди, агар:

у ушлаб берган шахс жиноят иши тугатилган кундан эътиборан, ҳукм қилинган тақдирда эса жазо ўталган ёки ҳар қандай қонуний асосга қўра жазодан озод қилинган кундан эътиборан бир ой ичида Ўзбекистон Республикаси ҳудудини тарк этмаган бўлса. Ушлаб берилган шахс ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар бўйича Ўзбекистон Республикаси ҳудудини тарк этиш имкониятига эга бўлмаган вақт бу муддатга қўшиб ҳисобланмайди;

у ушлаб берган шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудини тарк этган, аммо кейин илтиёрий равишда Ўзбекистон Республикасига қайтиб келган бўлса.

Хорижий давлат томонидан ушлаб берилган шахсга нисбатан жиноят иши бўйича узил-кесил қарор қабул қилган орган унинг кўчирма нусхасини Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасига юборади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хорижий давлатнинг ваколатли органини у томонидан ушлаб берилган шахсга нисбатан жиноят ишини юритиш натижалари ҳақида ёзма равишда хабардор қилади. Мазкур органининг илтимосига қўра жиноят иши бўйича узил-кесил қарорнинг кўчирма нусхаси ҳам юборилиши мумкин.

601-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўровни ижро этиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни жиноий жавобгарликка тортиш ёки ҳукми ижро этиш учун ушлаб бериш тўғрисидаги сўров Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ ёки ўзаролик принципи асосида Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси томонидан қўриб чиқилади.

Ўзаролик принципи Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўровни юборган хорижий давлат ваколатли органининг шунга ўқшаш вазиятда Ўзбекистон Республикаси ваколатли органининг

сўровига биноан шахсни ушлаб бериш амалга оширилиши ҳақидаги ёзма ваъдаси билан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин:

агар шахс жиноий жавобгарликка тортиш учун ушлаб берилганда содир этилган қилмиш учун Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси бир йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазони ёки оғирроқ жазони назарда тутса;

агар ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисида сўров юборилган шахс олти ойдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазога ёки оғирроқ жазога ҳукм қилинган бўлса;

сўровни юборган хорижий давлат ўзига нисбатан сўров юборилган шахснинг фақат сўровда курсатилган жинояти учун жиноий жавобгарликка тортилишини ҳамда суд муҳокамаси тугатганидан ва жазони ўтаганидан кейин мазкур давлат ҳудудини эркин тарк эта олишини, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг розилигисиз учинчи давлатга чиқариб юборилмаслигини, топширилмаслигини ёхуд ушлаб берилмаслигини, худди шунингдек қийноқларга, эъраунликка, шафқатсиз ёки инсон шаъни ва қадр-қимматини қамситувчи бошқа тарздаги муомалага дучор этилмаслигини ва унга нисбатан ўлим жазоси қўлланилмаслигини кафолатласа.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарор Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг уринбосари томонидан қабул қилинади. Айни бир шахсни ушлаб бериш тўғрисида бир неча давлатнинг сўрови мавжуд бўлганда, шахсни қайси давлатга ушлаб бериш кераклиги тўғрисидаги қарорни Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори қабул қилади. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси қабул қилинган қарор тўғрисида ўзига нисбатан қарор қабул қилинган шахсни йигирма тўрт соат ичида ёзма равишда хабардор қилади ва унга мазкур қарор устидан ушбу Кодекснинг 602-моддасига мувофиқ шикоят қилиш ҳуқуқини тушунтиради.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарор ўзига нисбатан қарор қабул қилинган шахс ёзма равишда хабардор этилган пайтдан эътиборан ўн сутка ўтиши билан кучга киради. Қабул қилинган қарор устидан шикоят қилинган тақдирда, шахсни ушлаб бериш суднинг ажрими қонуний кучга киргунинга қадар амалга оширилмайди.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилиш муддати ўтгач ёки суднинг ажрими қонуний кучга кирганидан кейин Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси қабул қилинган қарорни, суднинг ажримини ижро этиш учун Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигига юборади.

602-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилиш

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ёки унинг уринбосарининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарори

устидан сўралаётган шахс қамоқда сақланаётган жойдаги Қорақалпоғистон Республикаси судига, вилоят, Тошкент шаҳар судига маъзур шахс ёхуд унинг ҳимоячиси томонидан хабарнома олинган пайтдан эътиборан ўн сутка ичида шикоят қилиниши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Сўралаётган шахс қамоқда сақланаётган жойнинг маъмурияти шикоятни олиши билан уни дарҳол судга юборди ва бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасини ёзма равишда хабардор қилади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хабарнома олинган кундан эътиборан уч суткадан кечиктирмай судга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарорнинг қонунийлиги ва асослигини тасдиқловчи материалларни юборди.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг ёки унинг ўринбосарининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарори устидан берилган шикоятни қўриб чиқиш шикоят суд томонидан олинган кундан эътиборан ўн сутка ичида уч нафар судьядан иборат таркибда, очиқ суд мажлисида прокурор, ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисидаги қарор қабул қилинган шахс ва, агар ишда иштирок этаятган бўлса, унинг ҳимоячиси иштирокида амалга оширилади.

Суд мажлиси бошланишида раислик қилувчи ҳайси шикоят қўриб чиқилишини эълон қилади, ҳозир бўлган процесс иштирокчиларига уларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради. Аризачи ва (ёки) унинг ҳимоячиси шикоятни асослаб беради, шундан сўнг сўз прокурорга берилади.

Суд муҳокамаси давомида суд шикоят берган шахснинг айблилиги масаласини муҳокама қилмай, устидан шикоят берилган қарорнинг Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги ва халқаро шартномаларига мувофиқлигини текшириш билан чекланади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Шикоятни қўриб чиқиш натижасида суд қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

шикоятни қаноатлантиришсиз қолдириш тўғрисида;

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш ҳақида.

Суднинг ажрими апелляция шикоятни бериш ёки протести билдириш мuddати тугаши билан қонуний кучга кирди.

Суднинг ажрими ўқиб эшиттирилгандан кейин дарҳол прокурорга, шунингдек ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисида қарор қабул қилинган шахсга ва, агар ишда иштирок этган бўлса, унинг ҳимоячисига юборилади.

Суднинг ажрими устидан у чиқарилган кундан эътиборан йигирма сутка ичида апелляция тартибида Ўзбекистон Республикаси Олий судига шикоят берилиши ёки протест билдирилиши мумкин.

Апелляция шикояти, протести ажримни чиқарган суд орқали берилиб, суд уни материаллар билан бирга қандаш уч сутка ичида Ўзбекистон Республикаси Олий судига юбориши ва бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Бош

прокуратурасини ёзма равишда хабардор қилиши шарт.

Апелляция шикояти, протести келиб тушган кундан эътиборан ўн суткадан кечиктирмай Ўзбекистон Республикаси Олий суди томонидан қўриб чиқилади. (Ўчинчи – ўн иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

Ўзбекистон Республикаси Олий суди апелляция шикоятини, протестини қўриб чиқиб, қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

суд ажримини ўзгартирмас, апелляция шикоятини ёки протестини эса қаноатлантиришсиз қолдириш тўғрисида; (Ўн учинчи қисмининг биринчи ва иккинчи хатбошлари *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-664-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)

суднинг ажримини бекор қилиш тўғрисида.

Апелляция инстанцияси суднинг ажрими у ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан қонуний кучга кирди ва дарҳол ижро этилиши керак. Апелляция инстанцияси суднинг ажрими прокурорга ижрони ташкил этиш учун, ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисидаги қарор қабул қилинган шахсга ва, агар ишда иштирок этган бўлса, унинг ҳимоячисига маълумот учун юборилади.

603-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни хорижий давлатга ушлаб беришни рад этиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни хорижий давлатга ушлаб беришга қуйидаги ҳолларда йўл қўйилмайди, агар:

ўзига нисбатан сўров келиб тушган шахс Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлса;

сўров юборилишига сабаб бўлган жиноят Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ёки Ўзбекистон Республикаси манфаатларига қарши унинг ҳудудидан ташқарида содир этилган бўлса;

сўралаётган шахсга нисбатан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида яни ўша қилмиш учун қонуний кучга кирган ҳукм ёки суднинг ажрими (қарори) ёхуд ваколатли мансабдор шахснинг жиноят иши қўзғатишни рад этиш ҳақидаги ёки уни тугатиш тўғрисидаги бекор қилинмаган қарори мавжуд бўлса;

сўров юборилишига асос бўлган қилмиш Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига қўра жиноят бўлмаса;

Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигига мувофиқ жиноят иши қўзғатиш мумкин бўлмаса ёки тугатилиши лозим бўлса ёхуд мuddати ўтиб кетганлиги тўғрисида ёки бошқа қонуний асосга қўра ҳукми ижро этиш мумкин бўлмаса; (Биринчи қисмининг бешинчи ва олтинчи хатбошлари *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

сўралаётган шахсга нисбатан Ўзбекистон Республикасида яни ўша қилмиш учун жиноят иши қўзғатилган бўлса;

ўзига нисбатан сўров келиб тушган шахсга уни сўраётган давлатда ирқи, диний эътиқоди, фуқаролиги, миллати, муайян ижтимоий ғуруҳга мансублиги ёки сиёсий эътиқодига қўра таъқиб этилиши мумкинлиги сабабли Ўзбекистон Республикасида бошпана берилган бўлса.

Сўралаётган шахсга нисбатан унинг йўқлигида чиқарилган ҳукми ижро этиш учун Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш, агар ҳукм қилинган шахс ўзининг ҳимояга бўлган ҳуқуқини таъминлаш учун етарлича имкониятга эга бўлмаган деб ҳисоблашга асослар бўлса, рад этилиши мумкин. Агар сўровни юборган хорижий давлат ҳукми қилинган шахсга унинг иштирокида такрорий суд муҳоамаси ўтказилишига бўлган ҳуқуқни кафолатласа, ушлаб бериш амалга оширилади.

Агар Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш амалга оширилмаса, бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хорижий давлатнинг ваколатли органини рад этиш асосларини кўрсатган ҳолда ёзма равишда хабардор қилади.

604-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб беришни кечиктириш ва вақтинча ушлаб бериш

Ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисида сўров келиб тушган шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бошқа жиноят учун жиноий жавобгарликка тортилаётган ёки жазони ўтаётган бўлса, уни ушлаб бериш жиноят иши тугатилгунига, ҳукм ижро этилгунига ёки ҳар қандай қонуний асосга қўра жазодан озод қилингунига қадар кечиктирилиши мумкин.

Агар жазони ўтаётган шахсни ушлаб беришни кечиктириш жиноий жавобгарликка тортиш мuddати ўтиб кетишига сабаб бўлиши ёки жиноятни тергов қилишга зарар етказиши мумкин бўлса, сўралаётган шахс, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосари томонидан белгиланган шартларга риоя этиш мажбурияти мавжуд бўлган тақдирда, вақтинча ушлаб берилиши мумкин.

Вақтинча ушлаб берилган шахс жиноят иши бўйича қайси процессуал ҳаракатлар бажарилиши учун ушлаб берилган бўлса, ўша процессуал ҳаракатлар бажарилганидан кейин, бироқ шахс топширилган кундан эътиборан уч ойдан кечиктирмай қайтариб берилиши керак. Ҳар иккала давлат ваколатли органининг ўзаро аҳдлашувига қўра бу мuddат шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудида содир бўлган жиноят учун ҳукм қилинган ёки қонунга мувофиқ ҳукм қилиниши мумкин бўлган жазо мuddатидан ортиқ бўлмаган мuddатга узайтирилиши мумкин.

605-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш учун ушлаб туриш ва қamoққа олиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисида хорижий давлатнинг ваколатли органидан тегишли тарзда расмийлаштирилган сўров олинганда ва мазкур шахсни ушлаб бериш учун қонунда назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда, ушбу шахс ушлаб турилиши ва унга нисбатан қamoққа олиш тарзидаги эҳтиёт чораси қўлланилиши мумкин.

Хорижий давлат ваколатли органининг илтимосномасига биноан шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўров олингунига қадар ҳам ушлаб турилиши мумкин. Илтимосномада қamoққа олиш тўғрисидаги қарорга ёки қонуний кучга кирган ҳукмга ҳавола ва мазкур сўров қўшимча равишда тақдим этилиши

кўрсатилиши керак. Шахсни қamoққа олиш тўғрисидаги илтимоснома ушбу сўров юборилгунига қадар почта, телеграф, телекс, факс ёки бошқа aloқа воситалари орқали етказилиши мумкин.

Шахс, агар у бошқа давлат ҳудудида уни ушлаб беришга сабаб бўладиган жиноят содир этган деб гумон қилиш учун қонунда назарда тутилган асослар мавжуд бўлса, ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган илтимосномасиз ҳам етмиш икки соатгача ушлаб турилиши мумкин.

Шахс ушланганидан кейин ички ишлар органиларининг ёки бошқа сириштирув органларининг ходимлари олинган материалларни прокурорга тақдим этади, у материалларни ўрганиб чиқади ва ушлаб турилган шахснинг қидирув эълон қилинган шахс эканлиги тўғрисида етарли асослар мавжуд бўлган, шунингдек ушбу Кодекснинг 603-моддасида баён қилинган асослар мавжуд бўлмаган тақдирда, қamoққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимоснома кузатиш ҳақида қарор чиқаради ва уни судга юборади.

Прокурорнинг қamoққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисида илтимоснома киритиши, унинг судья томонидан қўриб чиқилиши, ажрим чиқарилиши, шунингдек судьянинг ажрими устидан шикоят бериш ёки протест билдириш ушбу Кодекснинг 241 ва 243-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади. Шахс қamoққа олинганлиги тўғрисида прокурор Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни қamoққа олиш ҳақида илтимоснома ёки ушлаб бериш тўғрисида сўров юборган ёҳуд юбориши мумкин бўлган хорижий давлатнинг ваколатли органини дарҳол ёзма равишда хабардор қилади.

Ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисидаги масала курилаётган шахсни қamoққа сақлаб туриш мuddати кўпи билан уч ойни ташкил этади. Мазкур мuddат ушлаб бериладиган шахснинг топширилишини таъминлаш мақсадида, шунингдек хорижий давлатнинг ваколатли органидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўров юзасидан қўшимча маълумотлар талаб қилинган ҳолларда ушбу Кодекснинг 245-моддаси иккинчи қисмида ва 247-моддасида назарда тутилган тартибда узайтирилиши мумкин.

Қamoққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш тўғрисидаги ёки қamoққа сақлаб туриш мuddатини узайтириш тўғрисидаги илтимосномани қўриб чиқишда суд тақдим этилган материалларнинг асослилигини, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг қончилигини ва халқаро шартномалари талабларига риоя этилганини ҳисобга oлади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

606-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ушлаб турилган ёки қamoққа олинган шахсни озод қилиш

Ушлаб беришни таъминлаш учун ушлаб турилган ёки қamoққа олинган шахс прокурорнинг қарори асосида дарҳол озод қилиниши керак, агар:

ушбу Кодекс 605-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ ушлаб турилган шахсни қamoққа олиш тўғрисидаги илтимоснома ушланган пайдан эътиборан уч судга ичиди келиб тушмаган бўлса;

хорижий давлат ваколатли органининг уни озод қилиш зарурлиги тўғрисидаги хабарномаси келиб тушган бўлса;

қамоққа олинган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўров ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан қирқ сутка ичида тақдим этилмаган бўлса;

хорижий давлатнинг ваколатли органидан қамоққа олинган шахсни ушлаб бериш тўғрисидаги сўровга қўшимча равишда сўралган маълумотлар бир ой ичида, хорижий давлат ваколатли органининг илтимоси келиб тушган тақдирда эса икки ой ичида келиб тушмаган бўлса;

унга нисбатан қамоққа олиш тарзидаги эҳтиёт чорасини қўллаш ёки қамоқда сақлаш муддатини узайтириш суд томонидан рад этилган бўлса;

уни ушлаб беришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилинган бўлса;

уни ушлаб бериш тўғрисидаги қарор суд томонидан бекор қилинган бўлса;

ўзига нисбатан ушлаб бериш тўғрисида қарор қабул қилинган шахс уни топшириш учун белгиланган кундан эътиборан ўн беш сутка ичида хорижий давлатнинг ваколатли органи томонидан қабул қилиб олинмаган бўлса, агар бундай топшириш санаси кўчирилмаган бўлса.

Прокурор қабул қилинган қарор ҳақида қамоққа олиш тўғрисида ажрим чиқарган судни ёзма равишда хабардор қилади.

Шахсни ушлаб бериш мақсадида тақдоран ушлаб туриш ва қамоққа олишга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган шахсни ушлаб бериш тўғрисида янги сўров олинганидан кейин йўл қўйилади, ушбу модда биринчи қисмининг еттинчи ва саккизинчи хатбошиларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

607-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган ушлаб бериладиган шахсни топшириш

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ушлаб бериладиган шахсни топшириш жойи, санаси ва вақти ҳақида хорижий давлатнинг ваколатли органини ёзма равишда хабардор қилади. Агар мазкур шахс топшириш учун белгиланган кундан эътиборан ўн беш сутка ичида қабул қилиб олинмаса, у қамоқдан озод қилинади.

Хорижий давлатнинг ваколатли органи ушлаб берилиши лозим бўлган шахсни ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар туфайли қабул қилиб олиши мумкин бўлмай қолган ва бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратурасини ёзма равишда хабардор қилган тақдирда, топшириш санаси кўчирилиши мумкин. Агар Ўзбекистон Республикасининг ваколатли органи ушлаб берилиши лозим бўлган шахсни ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар туфайли топшириши мумкин бўлмай қолса, топшириш санаси ўша тартибда кўчирилиши мумкин.

608-модда. Ушлаб берилган шахсни транзит тарзида ўтказиш

Хорижий давлат ваколатли органининг учинчи давлат томонидан мазкур органга ушлаб берилган шахсни Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали транзит тарзида ўтказиш тўғрисидаги илтимосномаси ушбу Кодекснинг 601 ва 603-моддалари талабларига риоя этилган ҳолда кўриб чиқилади.

609-модда. Ашёларни топшириш

Шахсни хорижий давлатнинг ваколатли органига ушлаб беришда жиноят қуроли бўлган ашёлар, шунингдек жиноят изларини ўзида акс эттирган ёки жиноий йўл билан топилган ашёлар топширилади. Бу ашёлар шахсни ушлаб бериш унинг вафот этганлиги ёки бошқа сабаблар туфайли амалга оширилиши мумкин бўлмай қолган тақдирда ҳам мазкур органнинг илтимосига биноан топширилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ашёларни топшириш, агар мазкур ашёлар бошқа жиноят ишини юритиш учун зарур бўлса, вақтинча кечиктириб турилиши мумкин.

Учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш учун ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ашёларни топшириш хорижий давлат ваколатли органининг жиноят ишини юритиш тамомлаши билан ашёларни қайтариш тўғрисидаги қамолатлари мавжуд бўлган тақдирдагина амалга оширилади.

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISI
ОЛИЙ КЕНГАШИНING
ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACININING
ЖИНОЯТ КОДЕКСИ ҚАМДА ЎЗБЕКИСТОН
RESPUBLIKACININING ЖИНОЯТ-ПРОЦЕССУАЛ
КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ
ТЎҒРИСИДА

(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотномаси, 1995 йил, 1-сон, 2-модда)

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодекси 1995 йилнинг 1 апрелидан амалга киритилсин.

2. 1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ 1995 йилнинг 1 апрелига қадар ҳукм қилинган, содир этган қилмишлари 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига биноан жиноий деб топилмайдиган шахслар жазонинг барча туридан (асосий ва қўшимча жазодан) озод қилинсин.

3. 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ жиноий деб топилмайдиган қилмишларга доир суриштирув, дастлабки тергов ва суд органларининг юриетишидаги ишлар тугатилсин.

4. 1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ ҳукм қилинган, жазони ўтаб бўлмаган шахсларга нисбатан тайинланган жазо чоралари, башарти, 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг тегишли моддасида назарда тутилганига нисбатан огирроқ бўлса, 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Жиноят кодексига мувофиқ ҳолга келтирилсин. Жазо чораси судлар томонидан 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг тегишли моддасида белгиланган энг кўп жазо чорасига қадар камайтирилади.

5. Озодликдан шартли равишда маҳрум қилиб, маҳкуми меҳнатга мажбуран жалб этиш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 23²-моддаси) ёки ҳукмининг ижросини кечиктириш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 44¹-моддаси) қўлланилган шахсларга нисбатан шартли ҳукм қилиш (1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 72-моддаси) билан алмаштирилсин.

6. Озодликдан маҳрум этиш жойларидан шартли равишда озод қилиб, маҳкуми меҳнатга мажбуран жалб этиш (1959 йил 21 майда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси 50²-моддаси) қўлланилган шахсларга нисбатан жазонинг ўталмаган қисми 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 74-моддасида назарда тутилган тартибда енгилроқ жазо билан алмаштирилсин.

7. Ахлоқ тузатиш-меҳнат ёки тарбия-меҳнат колонияларида озодликдан маҳрум этиш тарикасидаги жазони

ўтаётган шахсларни сақлаш тартиби 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ ҳолга келтирилсин.

8. Ушбу Қарорнинг 2-бандига мувофиқ жазодан озод қилинган шахслар, шунингдек 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига мувофиқ жиноий деб топилмайдиган қилмишлар учун ҳукм қилиниб, жазони илгари ўтаб чиққан ёки жазони ўташдан мuddатидан илгари озод қилинган шахслар судланмаган деб ҳисоблансин.

9. Ушбу Қарорнинг ижроси:

а) 2, 4, 5, 6, 7-бандларда ўқтирилган шахсларга нисбатан – ана шу шахсларга нисбатан ҳукмларни ижро этувчи органларнинг тақдиминомасига биноан жазони ўташ жойларидаги судлар зиммасига;

б) 3-бандга мувофиқ тугатилиши лозим бўлган ишларга нисбатан – суриштирув, дастлабки тергов органлари ва судлар зиммасига оқлатилсин.

10. Ушбу Қарор 2–7-бандларининг ижроси 1995 йилнинг 1 октябрга қадар амалга оширилсин.

11. Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Ўзбекистон Республикаси Прокуратураси ва Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги ушбу Қарорнинг ижросини таъминласинлар.

12. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси уч ойлик мuddат ичида Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгашига Ўзбекистон Республикасининг ҳонунларини 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодексига ҳамда Жиноят-процессуал кодексига мувофиқ ҳолга келтириш тўғрисида тақлифлар тақдим этсин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорларини 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодексига мувофиқ ҳолга келтирсин;

Республика вазирликлари, Давлат кўмиталари ва идоралари 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодексига зид келадиган ўзларининг норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин;

1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ва Жиноят-процессуал кодексида келиб чиқадиган норматив ҳужжатлар 1996 йилнинг 1 январига қадар ишлаб чиқишлисини таъминласин.

13. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ойлик мuddат ичида 1994 йил 22 сентябрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Жиноят кодекси ҳамда Жиноят-процессуал кодекси нашр этилишини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгаши Раиси
вазифасини бажарувчи**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2014–ХII-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
МАЪМУРИЙ
ЖАВОБГАРЛИК
ТЎҒРИСИДАГИ
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ҚОНУНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ
КОДЕКСИНИ ТАСДИҚЛАШ ҲАҚИДА*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1995 йил, 3-сон, 6-модда)*Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси тасдиқлансин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти****И. КАРИМОВ**Тошкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2015–XII-сонЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК
ТЎҒРИСИДАГИ КОДЕКСИ**Биринчи бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****1 БОБ. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР****1-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги
қонунчилик**

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик ушбу Кодекс, Ўзбекистон Республикаси қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари, Қорақалпоғистон Республикаси қонунлари, Қорақалпоғистон Республикаси Жуқорги Кенгесининг ва Вазирлар Кенгашининг қарорлари, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг қарорларидан иборатдир.

Ушбу Кодекс қоидалари мазкур Кодексга киритилмаган қонунчилик ҳужжатларида содир этганлик учун жавобгарлик назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларга ҳам тааллуқлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**2-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги
қонунчиликнинг вазифалари**

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик инсон ва жамият фаровонлиги йўлида фуқароларнинг ҳуқуқ ва

эркинликларини, мулкни, давлат ва жамоат тартибини, табиий муҳитни муҳофаза қилишни, ижтимоий адолат ва қонунийликни таъминлашни, маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларнинг ўз вақтида ва объектив куриб чиқилишини, шунингдек бундай ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишни, фуқароларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш руҳида тарбиялашни ўз олдига вазифа қилиб қўяди. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бу вазифаларни амалга ошириш учун ушбу Кодекс қандай ҳаракат ёки ҳаракатсизлик маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳисобланишини, маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этган шахсга нисбатан қайси орган (мансабдор шахс) томонидан қай тартибда қанақа маъмурий жазо қўлланилиши ва ижро этилишини белгилайди.

**3-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги
қонунчиликнинг принциплари**

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик қонунийлик, фуқароларнинг қонун олдида тенглиги, демократизм, инсонпарварлик, одиллик ва айб учун жавобгарлининг муқаррарлиги принципларига асосланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**4-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги
қонунчиликнинг соҳасида Ўзбекистон
Республикасининг вазолатлари**

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик соҳасида қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси ихтиёрига берилади:

маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчиликнинг принципларини аниқлаш ва умумий қоидаларини белгилаб бериш; *(модданинг номи, биринчи ва иккинчи хатбошлари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

маъмурий жавобгарликка сабаб бўладиган ҳаракат ёки ҳаракатсизликни, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни куриб чиқиш ваколатига эга бўлган органлар тизимини (мансабдор шахсларни), мазкур ишларни юритиш ва чиқарилган қарорларнинг ижроси тартибини белгилаш; маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик соҳасида Қорақалпоғистон Республикасининг ваколатларини белгилаш; *(туртинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)* вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимият вакиллик органлари ҳамда ҳокимлари маъмурий жавобгарлик назарда тутилмаган қарор қабул қилишлари мумкин бўлган масалалар доирасини белгилаш.

5-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик соҳасида Қорақалпоғистон Республикасининг ваколатлари

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик соҳасида қуйдагилар Қорақалпоғистон Республикасини иктиёрига берилади. *(модданинг номи ва биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

жамоат тартибини сақлаш масалалари буйича, башарти бу масалалар ушбу Кодекс билан тартибга солинмаган бўлса, шунингдек табиий офатлар ва эпидемияларга қарши кураш масалалари буйича маъмурий жавобгарлик белгилаш;

ушбу Кодекснинг 90, 109, 110, 161-моддаларига, 164-моддасининг иккинчи қисмига, 168-моддасига биноан бузилиши маъмурий жавобгарликка сабаб бўладиган қоидаларни белгилаш. *(Учинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

6-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 28 сентябрдаги УРҚ-638-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 28.09.2020 й., 03/20/638/1333-сон)*

7-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш

Давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш, уларнинг содир этилишига олиб келувчи сабаблар ва шароитларни аниқлаш ҳамда баргараф этишга, фуқароларни онгли, интизомли бўлиш, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига риоя қилиш руҳида тарбиялашга йўналтирилган тадбирлар ишлаб чиқадилар ва уларни амалга оширадилар.

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, Қорақалпоғистон Рес-

публикаси ҳудудида эса Қорақалпоғистон Республикасининг Конституциясига ҳам мувофиқ қонунийлик, ҳуқуқ-тартибот ва фуқаролар ҳаёқсизлигини таъмин эта бориб, ўз ҳудудларида барча давлат органлари ва жамоат бирлашмаларининг маъмурий ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасидаги ишларини мувофиқлаштириб турадилар, ички ишлар органлари, вояга етмаганлар ишлари буйича идоралараро комиссиялар ҳамда уларга ҳисобдор маъмурий ҳуқуқбузарлик билан кураш олиб боровчи бошқа органлар фаолиятига раҳбарлик қиладилар. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йл, 37-сон, 978-модда)*

8-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун таъсир кўрсатиш чораларини қўлланиш вақтида қонунийликни таъминлаш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун ҳеч ким қонунчиликда белгиланган асослар ва тартибдан бошқача тарзда таъсир кўрсатиш чорасига тортилиши мумкин эмас. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш қонунийликка риоя қилиш асосида олиб борилади.

Тегшли ваколат берилган органлар ва мансабдор шахслар маъмурий таъсир кўрсатиш чораларини ўз ваколатлари доирасида қўллайдилар.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун таъсир кўрсатиш чораларини қўлланиш чоғида қонунчилик талабларига риоя этилиши ваколатли юқори турувчи органлар ва мансабдор шахслар томонидан мунтазам равишда назорат қилиб турилиши билан, прокурор назорати билан, шикоят бериш ҳуқуқи билан таъминланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

9-модда. Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги қонунчиликнинг амал қилиши

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс бу ҳуқуқбузарлик содир этилган вақт ва жойда амал қилиб турувчи қонунчилик асосида жавобгарликка тортилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикасининг байроғи остидаги ёки Ўзбекистон Республикасининг портида рўйхатга олинган ва Ўзбекистон Республикасининг ҳудудидан ташқарида очик ҳаво ёки сув бўшлиғида бўлган кемада маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс, агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ушбу Кодексга мувофиқ маъмурий жавобгарликка тортилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 апрелдаги УРҚ-145-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 14-15-сон, 88-модда)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки бекор қилувчи ҳужжатлар орқага қайтиш кучига эгадир, яъни ушбу ҳужжатлар чиққунга қадар

содир этилган ҳуқуқбузарлик ҳолларига ҳам тааллуқлидир. Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни белгиловчи ёки жавобгарликни кучайтирувчи ҳужжатлар эса орқага қайтиш кучига эга бўлмайд.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш кўрилаётган вақт ва жойда амал қилиб турган қонунчилик асосида юртилади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Иккинчи бўлим. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ВА МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

УМУМИЙ ҚИСМ

II боб. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК

10-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тушунчаси

Маъмурий ҳуқуқбузарлик деганда қонунчиликка биноан маъмурий жавобгарликка тортиш назарда тутилган, шахсга, фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига, мулкчиликка, давлат ва жамоат тартибига, табиий муҳитга таъжовуз қилувчи ғайриҳуқуқий, айбли (қасддан ёки эҳтиётсизлик орқасида) содир этилган ҳаракат ёки ҳаракатсизлик тушунилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу Кодексда назарда тутилган ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жавобгарлик, башарти бу ҳуқуқбузарлик ўз хусусиятига кўра жиноий жавобгарликка тортишга сабаб бўлганда тақдирда, амалга оширилади.

11-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликни қасддан содир этиш

Башарти, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги ғайриҳуқуқий эканлигини билган бўлса, унинг зарарли оқибатларига кўзи етган, юз беришини истаган бўлса ёки бу оқибатларнинг келиб чиқишига онгли равишда йўл қўйган бўлса, бундай маъмурий ҳуқуқбузарлик қасддан содир этилган, деб ҳисобланади.

12-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликни эҳтиётсизлик орқасида содир этиш

Башарти маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс ўз ҳаракати ёки ҳаракатсизлиги зарарли оқибатларга олиб келиши мумкинлигини олдиндан кўра билган бўлса ҳам, лекин калтабинлик билан уларнинг олдини олиш мумкин деб ўйлаган бўлса, ёхуд бундай оқибатларнинг келиб чиқиши мумкинлигини олдиндан кўриши лозим ва мумкин бўлгани ҳолда олдиндан кўра билмаган бўлса, бундай маъмурий ҳуқуқбузарлик эҳтиётсизлик орқасида содир этилган, деб ҳисобланади.

13-модда. Маъмурий жавобгарликка тортилиш ёши

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган пайтда ўн олти ёшга тулган шахслар, агар ушбу Кодексда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, маъмурий жавобгарликка тортилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда)

14-модда. Вояга етмаганларнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлиги

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахсларга нисбатан Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар тўғрисидаги низомда назарда тутилган чоралар қўлланилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)

Ана шу шахслар мазкур Кодекснинг 61, 116¹, 116², 116³, 125, 125¹, 126, 127, 128, 128¹, 128², 128³, 128⁴, 128⁵, 128⁶, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 135¹, 136, 138, 183, 184, 185, 185¹, 185², 185³, 194, 194¹, 209¹, 218, 220, 221-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этган тақдирда, улар умумий асосларда маъмурий жавобгарликка тортилади. Содир этилган ҳуқуқбузарлик хусусиятини ва ҳуқуқбузарнинг шахсини ҳисобга олган ҳолда мазкур шахсларга нисбатан (ушбу Кодекснинг 194 ва 194¹-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни содир этган шахслар бундан мустасно) ишлар вояга етмаганлар ишлари бўйича туман (шаҳар) идоралараро комиссиялари ихтиёрига берилиши мумкин, ушбу Кодекснинг 61-моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни содир этган шахсларнинг ишлари эса шу комиссияларга берилиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

15-модда. Мансабдор шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Мансабдор шахслар бошқарув тартибини, давлат ва жамоат тартибини сақлаш, табиий муҳитни, аҳоли соғлигини муҳофаза қилиш соҳасида белгиланган қоидаларга ва бажарилишини таъминлаш ўз хизмат вазифаларига кирадиган бошқа қоидаларга риоя этмаганлик билан боғлиқ маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганликлари учун маъмурий жавобгарликка тортилишлари лозим.

Доимий, вақтинча ёки махсус ваколат бўйича тайинланадиган ёки сайланадиган, ҳокимият вакили вазифаларини бажарадиган ёхуд давлат органларида, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларида, мулк шаклидан қатъи назар, корхоналарда, муассасаларда, ташкилотларда ташкилий-бошқарув, маъмурий-ҳўжалик вазифаларини амалга оширадиган ва юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни содир этишга ваколат берилган шахс, ҳудди шунингдек халқаро ташкилотда ёхуд чет давлатнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи, маъмурий ёки суд органида

мазкур вазифаларни амалга оширувчи шахс мансабдор шахс деб эътироф этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*

Давлатнинг бирон-бир ҳокимият органи номидан иш қўриб, муайян вазифаларни доимий ёки вақтинча амалга оширувчи ва ўз ваколатлари доирасида кўпчилик ёхуд барча фуқаро ёки мансабдор шахслар учун мажбурий бўлган ҳаракатларни содир этиш ёки фермойишлар бериш ҳуқуқига эга бўлган шахс ҳокимият вакили деб эътироф этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*

16-модда. Ҳарбий хизматчилар ва интизом уставлари татбиқ этиладиган бошқа шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Ҳарбий хизматчилар ва йўнган қақирилган ҳарбий хизматга мажбурлар, шунингдек ички ишлар органларининг ҳамда Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг оддий аскарлар ва бошлиқлар таркибига мансуб шахслар маъмурий ҳуқуқбузарлик учун интизом уставларига мувофиқ жавобгар бўладилар. Мазкур шахслар ижро ҳужжатини ижро этмаганлиги, суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисидаги қонунчиликни, йўл ҳаракати қоидаларини, ов қилиш, балиқ тутиш ва балиқ захираларини сақлаш қоидаларини, боғжона қоидаларини бузганлиги учун умумий асосларда маъмурий жавобгар бўлади. Юқорида кўрсатилган шахсларга нисбатан маъмурий қамоққа олиш чоралари қўлланилиши мумкин эмас. Муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчиларига жарима солиниши мумкин эмас. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ–238-сонли, 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ–726-сонли ва 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ–762-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда, ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон; 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахслар жумласига кирмайдиган, интизом уставлари ёки интизом тўғрисидаги махсус қоидалар татбиқ этиладиган бошқа шахслар, ана шу устав ёки қоидаларда тўғридан-тўғри назарда тутилган ҳолларда, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганликлари учун интизомий жавобгар бўладилар, бошқа ҳолларда эса умумий асосларда маъмурий жавобгар бўладилар

17-модда. Ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бўлган ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар умумий асосларда маъмурий жавобгарликка тортилдилари лозим.

Иммунитетга эга бўлган шахсларга нисбатан ушбу Кодекснинг Ўзбекистон Республикаси қатнашичи бўлган халқаро шартномалар ва битимларга зид бўлмаган қисми қўлланилади.

17¹-модда. Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган йўл ҳаракати қоидаларини бузганлиги учун шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги қайд этилган тақдирда, маъмурий жавобгарликка транспорт воситасидан мулкдори тортилади.

Юридик шахсга тегишли транспорт воситасидан фойдаланиб содир этилган йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган тақдирда, маъмурий жавобгарликка юридик шахснинг транспорт воситасидан фойдаланиш учун масъул бўлган шахси тортилади.

Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги қайд этилган тақдирда, ҳуқуқбузарликнинг такрорийлиги ҳисобга олинмайди, ушбу Кодекс 321-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳол бундан мустасно.

Агар маъмурий жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарор устидан берилган шикоятни қўриб чиқиш жараёнида тегишли транспорт воситасига ҳуқуқбузарлик қайд этилган пайтда эгалик қилган шахс аниқланса ёхуд мазкур транспорт воситаси бошқа шахсларнинг ғайриҳуқуқий хатти-ҳаракатлари натижасида транспорт воситаси мулкдорининг эгалигидан чиқиб кетганлиги аниқланса, транспорт воситасидан мулкдори ўзига тегишли транспорт воситасидан фойдаланиб содир этилган, махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган йўл ҳаракати қоидабузарликлари учун маъмурий жавобгарликдан озод этилади.

Тезкор ва махсус хизматларнинг транспорт воситалари, шунингдек улар кузатиб келаётган транспорт воситалари томонидан йўл ҳаракати қоидаларига мувофиқ имтиёздан фойдаланган ҳолда содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар махсус фото- ва видео қайд этишининг автоматлаштирилган техник воситалари орқали қайд этилган тақдирда ҳамда кечиктириб бўлмайдиган хизмат вазифаларини бажарганликни тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилганда ҳайдовчиларнинг маъмурий қоидабузарлиги охири зарурат ҳолатларида содир этилган деб топилди ва маъмурий иш ушбу Кодекснинг 271-моддасига мувофиқ тугатилди. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Тезкор ва махсус хизматларнинг кук ёки қизил ёхуд кук ва қизил рангли ялтироқ маёқчани ёққан ҳолда ҳамда махсус товушли сигналлар билан ақинлаштириб келаётган транспорт воситаларига уларнинг тусиқсиз ўтиб кетиши учун йўл берган транспорт воситалари ҳайдовчилари томонидан содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар фото- ва видеоқайд этишининг махсус автоматлаштирилган техник воситалари орқали қайд этилган тақдирда, ҳайдовчиларнинг маъмурий ҳуқуқбузарлиги охири зарурат

ҳолатларда содир этилган деб топилди ва маъмурий иш ушбу Кодекснинг 271-моддасига мувофиқ тугатилди. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

17⁻модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган ҳуқуқбузарликлар учун шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Ушбу Кодекс 227¹⁰-моддасининг иккинчи қисмида ва 227¹³-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда, декларант ёхуд унинг ишончли вакили маъмурий жавобгарликка тортилади.

Ушбу Кодекс 227¹⁶-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда, божхона органи олдидаги мажбуриятни ўз зиммасига олган шахс маъмурий жавобгарликка тортилади.

Ушбу Кодекс 227²²-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда, декларацияловчи шахс маъмурий жавобгарликка тортилади, бунда, агар мазкур ҳуқуқбузарлик божхона расмийлаштируви учун тақдим этилган ҳужжатларда нотўғри ахборот кўрсатилганиги оқибада содир этилган бўлса, тегишли ҳужжатларни ва ахборотни тақдим этган декларант ёхуд унинг ишончли вакили маъмурий жавобгарликка тортилади.

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган божхона тўғрисидаги қонунчилик бузилганлигига доир маъмурий ишларни қўриб чиқишда ҳуқуқбузарлик такрорий содир этилганлиги эътиборга олинмайди, бундан ушбу Кодекс 321-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган ҳол мустасно.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон*)

17⁻модда. Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган ҳуқуқбузарликлар учун шахсларнинг маъмурий жавобгарлиги

Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган, ушбу Кодекс 175-моддасининг иккинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни содир этганлик учун юридик шахснинг раҳбари ёки яқка тартибдаги тadbиркор маъмурий жавобгарликка тортилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон*)

18-модда. Зарурий мудофаа

Ушбу Кодексда ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жавобгарлик белгилловчи бошқа норматив ҳужжатларда назарда тутилган, лекин зарурий мудофаа

ҳолатида, яъни шахсни ёки мудофааланувчининг ёхуд бошқа шахснинг ҳуқуқларини, жамият ёки давлат манфаатларини ғайриҳуқуқий тажовузлардан шундай тажовуз қилаётган шахсга зарар етказиш йўли билан ҳимоя қилиш вақтида, башарти бунда зарурий мудофаа чегарасидан чиқиб кетишига йўл қўйилмаган бўлса, содир этилган ҳаракатлар маъмурий ҳуқуқбузарлик деб ҳисобланмайди.

19-модда. Охири зарурат

Ушбу Кодексда ёки бошқа норматив ҳужжатларда назарда тутилган, ҳуқуқларга ҳамда қонун билан ҳимоя этиладиган манфаатларга зарар етказган, охири зарурат ҳолатида, яъни шахсга ёки мазкур шахснинг ёхуд бошқа шахснинг ҳуқуқларига, жамият ёки давлат манфаатларига таҳдид этаётган хавфни, башарти бу хавфни ўша ҳолатда бошқа-қа чоралар билан бартараф этиб бўлмаса ҳамда етказилган зарар олди олинган зарарга қараганда камроқ бўлса, бартараф этиш учун содир этилган ҳаракатлар маъмурий ҳуқуқбузарлик деб ҳисобланмайди.

20-модда. Ақли норасолик

Ғайриҳуқуқий ҳаракат ёки ҳаракатсизлик содир этган вақтида ақли норасолик ҳолатида бўлган шахс, яъни руҳий ҳолатининг сурункали ёки вақтинча бузилганлиги, ақли заифлиги ёхуд бошқа хил касалик оқибада ўз ҳаракатининг (ҳаракатсизлигининг) аҳамиятини идрок эта олмаган ёки бошқара олмаган шахс маъмурий жавобгарликка тортилиши мумкин эмас.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

21-модда. Ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлилиги сабабли маъмурий жавобгарликдан озод қилиш

Содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарлик кам аҳамиятли бўлган тақдирда, суд ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод этиб, уни оғохлантириш билан кифояланиши мумкин. Агар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни қўриб чиқувчи бошқа орган (мансабдор шахс) содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлилиги ҳақида хулосага келса, иш ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш ҳақидаги масалани ҳал этиш учун ушбу Кодекснинг 308¹-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда*)

21⁻модда. Жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд қўрқитиш

Жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд шундай мажбурлашни қўллаш билан қўрқитиш натижасида ушбу Кодекс билан қўриқланадиган ҳуқуқ ва манфаатларга зарар етказган шахс, агар бундай мажбурлаш ёки қўрқитиш натижасида шахс ўз ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) бошқара олмаган бўлса, маъмурий жавобгарликка тортилмайди.

Ушбу Кодекс билан кўриқланадиган ҳуқуқ ва манфаатларга жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд шундай мажбурлашни қўллаш билан кўрқитиш натижасида зарар етказганлик учун маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги масала, агар бундай мажбурлаш ёки кўрқитиш оқибатида шахс ўз ҳаракатларини (ҳаракатсизлигини) бошқариш имкониятини сақлаб қолган бўлса, ушбу Кодекс 19-моддасининг қоидалари инобатга олинган ҳолда ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги ЎРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

21²-модда. Ярашилганлиги муносабати билан маъмурий жавобгарликдан озод қилиш

Ушбу Кодекснинг 40-моддасида (туҳмат), 41-моддасида (ҳақорат қилиш), 45-моддасида (фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш), 46-моддасида (фуқарога маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотларни ошқор этиш), 46¹-моддасида (шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш), 52-моддасида (енгил тан жароҳати етказиш), 61²-моддасида (мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш), 104-моддасида (экинзорларни пайқон қилиш, қишлоқ хўжалик экинларининг далада тўплаб қўйилган ҳосилота зарар етказиш ёки уни йўқ қилиб юбориш, қучатларга шикаст етказиш), 133-моддасида (транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши жабрланувчига енгил тан жароҳати ёки анча миқдорда моддий зарар етказилишига олиб келиши), 134-моддасида (ҳайдовчиларнинг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши транспорт воситаларининг ёки бошқа мол-мулкнинг шикастланишига олиб келиши), 183-моддасида (майда безорилик) ҳамда 200-моддасида (ўзбошимчалик) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этган шахс, агар у ўз айбига иқрор бўлса, жабрланувчи билан ярашса ва етказилган зарарни бартараф этса, маъмурий жавобгарликдан озод этилиши мумкин.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) тарафларнинг ярашуви муносабати билан ишни судга юбориш тўғрисида қарор чиқаради ва маъмурий жавобгарликдан озод қилиш ҳақидаги масалани ҳал этиш учун иш материалларини ушбу Кодекснинг 313¹-моддасида белгиланган тартибда судга юборadi.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни бир йил ичда такроран содир этган шахс томонларнинг ярашуви муносабати билан маъмурий жавобгарликдан озод қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги ЎРҚ-720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)

III боб. МАЪМУРИЙ ЖАЗО ВА МАЖБУРЛОВ ЧОРАСИ*

22-модда. Маъмурий жазонинг мақсади

Маъмурий жазо жавобгарликка тортиш чораси бўлиб, у маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни қонуналарга

риоя этиш ва уларни ҳурмат қилиш руҳида тарбиялаш, шунингдек ана шу ҳуқуқбузарнинг ўзи томонидан ҳам, бошқа шахслар томонидан ҳам янги ҳуқуқбузарлик содир этилишининг олдини олиш мақсадида қўлланилади.

23-модда. Маъмурий жазонинг турлари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун қуйидаги маъмурий жазо чоралари қўлланилиши мумкин:

- 1) жарима;
 - 2) маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш кўроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш;
 - 3) маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш кўроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни мусодара қилиш;
 - 4) муайян шахсни унга берилган махсус ҳуқуқдан (транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан, ов қилиш ҳуқуқидан) маҳрум этиш;
 - 5) маъмурий қамоққа олиш;
 - 6) чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш. (6-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*
- Ушбу модда биринчи қисмининг 2 – 6-бандларида санаб ўтилган маъмурий жазо чоралари фақат Ўзбекистон Республикаси қонунари билан белгилашти мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*
- (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли Қонуни билан қирилган – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

24-модда. Асосий ва қўшимча маъмурий жазо чоралари

Ашеларни уларнинг ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш, мусодара қилиш ва махсус ҳуқуқдан (транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан) маҳрум этиш ҳам асосий, ҳам қўшимча маъмурий жазо тариқасида, ушбу Кодекснинг 23-моддасида назарда тутилган бошқа маъмурий жазо чоралари эса фақат асосий жазо тариқасида қўлланилиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги ЎРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)*

Битта маъмурий ҳуқуқбузарлик учун ё асосий ёки ҳам асосий, ҳам қўшимча жазо чораси қўлланилиши мумкин.

25-модда. Жарима

Жарима маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этишида айбдор шахсдан давлат ҳисобига пул ундиришдир.

Жариманинг миқдори маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган вақтдаги, давом этаётган маъмурий ҳуқуқбузарлик учун эса бу ҳуқуқбузарлик аниқланган вақтдаги белгилаб қўйилган базавий ҳисоблаш миқдоридан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Фуқароларга солинадиган жариманинг энг кам миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг эллиқдан бир қисмидан,

* III боб номи Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 мартдаги ЎРҚ-613-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон.

мансабдор шахсларга эса – ўндан бир қисмидан кам бўлмаслиги керак.

Фуқаро ва хизматчиларга солинадиган жаримнинг энг кўп миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ошмаслиги керак. Баъзи ҳуқуқбузарликлар учун базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт юз эллик бараваригача миқдорда жарима солиниши мумкин. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли ва 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон*)

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари билан белгиладиган жаримнинг энг кўп миқдори ушбу Кодекснинг 6-моддасига биноан фуқароларга – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ошмаслиги керак. (Иккинчи – бешинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

26-модда. Ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш

Маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ҳисобланган ёки бевосита шундай нарсга бўлган ашёни ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш, шу ашёни мажбурий тарзда тортиб олиб, уни кейинчалик сотиб юбориш ҳамда сотишдан тушган пулни ашёнинг собиқ эгасига тортиб олинган ашёни сотиш харажатларини чегириб ташлаган ҳолда топширишдан иборатдир.

Ўқотар ов қуролини, пневматик ов қуролини ҳамда унинг ўқ-дориларини ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш асосий тирикчилик манбаи овчилик бўлган шахсларга нисбатан қўлланилиши мумкин эмас. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон*)

Ашёни ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш чорасини қўлланиш тартиби ва тортиб олинадиган ашёларнинг турлари ушбу Кодекс ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан белгилаб қўйилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

27-модда. Мусодара қилиш

Маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли бўлган ашёни ёки маъмурий ҳуқуқбузарликнинг бевосита ашёсини мусодара қилиш маъzur ашёни ҳақ тўламадан мажбурий тарзда давлат мулкига ўтказишдан иборат бўлиб, ушбу чора жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди томонидан қўлланилади. Ҳуқуқбузарнинг шахсий мулки бўлмаган ашё мусодара қилиниши мумкин эмас, муомаладан чиқарилган ашёлар бундан мустасно. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон*)

Ўқотар ов қуролини, пневматик ов қуролини ҳамда унинг ўқ-дориларини, бошқа ов қуролларини мусодара қилиш асосий тирикчилик манбаи овчилик бўлган шахсларга нисбатан қўлланилиши мумкин эмас. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон*)

Мусодара қилиш чорасини қўлланиш тартиби ушбу Кодекс ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан белгилаб қўйилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

28-модда. Махсус ҳуқуқдан маҳрум қилиш

Муйаян шахсни унга берилган махсус ҳуқуқдан (транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан, ов қилиш ҳуқуқидан) маҳрум қилиш чораси жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди томонидан уч йилгача мuddатга қўлланилади. Бундай ҳуқуқдан маҳрум қилиш мuddати ўн беш кундан кам бўлмаслиги керак. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон*)

Ногиронлиги сабабли транспорт воситаларидан фойдаланадиган шахсларга нисбатан транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум қилиш чораси қўлланилиши мумкин эмас, ушбу Кодекс 128³-моддасининг бешинчи қисмида, 128⁴-моддасининг учинчи қисмида, 131-моддасининг биринчи қисмида, 136-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилган ҳоллар бундан мустасно. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда*)

Асосий тирикчилик манбаи овчилик бўлган шахсларга нисбатан ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиш чораси қўлланилиши мумкин эмас.

29-модда. Маъмурий қamoққа олиш

Маъмурий қamoққа олиш уч суткадан ўн беш суткагача мuddатга, фавуқлода ҳолат тартиби шароитида эса, жамoат тартибига таъовуз қилганлиги учун – ўттиз суткагача мuddатга қўлланилади. Маъмурий қamoққа олиш жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди томонидан, фавуқлода ҳолат тартиби шароитида эса, шунингдек ҳарбий комендант ёки ички ишлар органи бошлиғи томонидан белгиланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон*)

Маъмурий қamoққа олиш чораси ҳoмилдор аёлларга, уч ёшгача боласи бўлган аёлларга, ўн тўрт ёшгача бўлган боласини якка ўзи тарбиялаётган шахсларга, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларга, биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларга нисбатан қўлланилиши мумкин эмас. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг*

2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

29¹-модда. Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш уларнинг Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи кейинчалик бир йилдан уч йилгача муддатга чекланган ҳолда, мажбурий ёки назорат остида мустақил равишда чиқиш кетишидан иборат. Маъмурий тарзда чиқариб юбориш жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди томонидан қўлланилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги ЎРҚ–463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги ЎРҚ–665-сонли қонуллари тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда, ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш ушбу Кодекснинг 51², 51³, 51⁴, 56, 57, 58-моддаларида, 61¹-моддаси биринчи қисмида, 94, 165¹, 184², 184³, 189, 189¹, 201, 202¹-моддаларида, 224¹-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 225-моддаси еттинчи ва саккизинчи қисмларида, 239, 240, 241-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда қўлланилиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги ЎРҚ–579-сонли ва 2022 йил 15 февралдаги ЎРҚ–753-сонли қонуллари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ–405-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

29²-модда. Карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши шароитида тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасини қўллаш

Карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши шароитида эпидемияларга қарши кураш қоидаларини бузишга оид ҳуқуқбузарлик содир этган шахсга нисбатан тегишли тиббий асослар мавжуд бўлган тақдирда давлат санитария назорати органлари томонидан карантинда сақлаш ёки даволаниш тарзидаги тиббий йўсиндаги мажбурлов чораси қўлланилиши мумкин.

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чораси ўттиз суткагача бўлган муддатда маъмурий жазо тайинлаш билан бирга қўлланилади ҳамда давлат санитария назорати органлари томонидан белгиланган жойларда ижро этилади.

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чорасининг ижроси давлат санитария назорати, ички ишлар ва Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органлари томонидан таъминланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 мартдаги ЎРҚ–613-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон)

**IV боб. МАЪМУРИЙ ЖАЗОНING
ҚўЛЛАНИЛИШИ**

30-модда. Маъмурий жазо қўлланилишининг умумий қоидалари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жазо ушбу Кодекс ва бошқа нормативе ҳужжатларда белгилаб қўйилган доирада ва тартибда қўлланилади.

Жазони қўлланиш чоғида содир этилган ҳуқуқбузарлик хусусияти, ҳуқуқбузарнинг шахси, унинг айбдорлик даражаси, мулкий аҳоли, жавобгарлики енгиллаштирувчи ва оғирлаштирувчи ҳолатлар ҳисобга олинади.

31-модда. Маъмурий жавобгарлики енгиллаштирувчи ҳолатлар

Маъмурий жавобгарлики енгиллаштирувчи ҳолатлар жумласига қуйидагилар киради:

- 1) айбдорнинг ўз қилмишидан чин кўнгилдан пушаймон бўлиши;
- 2) айбдорнинг ҳуқуқбузарликининг зарарли оқибатлари олдини олиши, етказилган зиённи ихтиёрий равишда тўлаши ёки келтирилган зарарни бартараф қилиши;
- 3) ҳуқуқбузарликининг кучли руҳий ҳаяжон таъсири остида ёки оғир шахсий, оилавий ёхуд бошқа шароитлар юзага келганлиги оқибатида содир этилиши;
- 4) ҳуқуқбузарликининг таҳдид ёки мажбурлов таъсирида ёхуд хизмат юзасидан, моддий ёки бошқа жиҳатдан қарамлиги таъсири остида содир этилиши;
- 5) ҳуқуқбузарликининг вояга етмаган шахс томонидан содир этилиши;
- 6) ҳуқуқбузарликининг ҳомиладор аёл ёки ўн тўрт ёшгача бўлган боласини якка ўзи тарбиялаётган шахс томонидан содир этилиши.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни қўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) бошқа ҳолатларни ҳам жавобгарлики енгиллаштирувчи ҳолат деб топиши мумкин.

32-модда. Маъмурий жавобгарлики оғирлаштирувчи ҳолатлар

Маъмурий жавобгарлики оғирлаштирувчи ҳолатлар жумласига қуйидагилар киради:

- 1) ғайриҳуқуқий ҳаракатларни тўхтатиш ваколати бор шахслар томонидан қўйилган талабга қарамай, бундай ҳаракатларни давом эттириши;
 - 2) маъмурий жазо чорасига тортилган шахснинг бир йил мобайнида яна ўша хилдаги ҳуқуқбузарлики содир этиши, худди шунингдек ҳуқуқбузарликининг илгари судланган шахс томонидан содир этилиши;
 - 3) вояга етмаган шахсини ҳуқуқбузарликка тортиши;
 - 4) ҳуқуқбузарликининг бир гуруҳ шахслар томонидан содир этилиши;
 - 5) ҳуқуқбузарликининг табиий офат шароитида ёки бошқа фавқўлодда ҳолатларда содир этилиши;
 - 6) ҳуқуқбузарликининг маст ҳолда содир этилиши.
- Маъмурий жазо чорасини қўлланувчи орган (мансабдор шахс) содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликининг хусусиятига қараб мазкур ҳолатни айбни оғирлаштирувчи ҳолат деб топмаслиги мумкин.

33-модда. Енгилроқ маъмурий жазо чорасини қўлланилиши

Суд маъмурий жазо чорасини қўллаётганда жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатларни ва ҳуқуқбузарнинг моддий аҳволини инобатга олган ҳолда сабаблар ва асосларни албатта курсатиб, ушбу Кодекснинг Махсус қисмидаги моддаларнинг санкциясида назарда тутилган энг кам жазодан ҳам камроқ жазо ёки ушбу моддада назарда тутилмаган бошқа янада енгил жазо чорасини қўллаши мумкин. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқувчи бошқа орган (мансабдор шахс) жавобгарликни енгиллаштирувчи ҳолатларни ва ҳуқуқбузарнинг моддий аҳволини инобатга олган ҳолда, енгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун ишни ушбу Кодекснинг 308-моддасида белгиланган тартибда судга юборди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

34-модда. Бир неча ҳуқуқбузарликни содир этганлик учун маъмурий жазо қўллаш

Битта шахс икки ёки ундан ортиқ маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган тақдирда, маъмурий жазо ҳар бир ҳуқуқбузарлик учун алоҳида-алоҳида қўлланилади.

Башарти, шахс бир неча маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган бўлиб, шу ҳақдаги ишлар бир вақтнинг ўзида айни бир орган (мансабдор шахс) томонидан кўриб чиқилаётган бўлса, бу шахсга нисбатан қўлланиладиган узил-кесил жазо оғирроқ маъмурий жазони назарда туловчи санкция доирасида қўлланилади.

Башарти, шахс ушбу Кодекснинг Махсус қисмидаги бир неча модда билан маъмурий жавобгарлик белгиланган ва улар тўғрисидаги ишларни ҳар хил орган (мансабдор шахс) кўрадиган ҳаракат (ҳаракатсизлик) содир этган бўлса, унга нисбатан жазо оғирроқ маъмурий жазони назарда туловчи санкция доирасида қўлланилади.

Башарти, шахс ушбу Кодекснинг Махсус қисмидаги тегишли модда билан маъмурий жавобгарлик назарда тутилган ҳаракатни (ҳаракатсизликни) вояга етмаган шахсни маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этишга жалб қилган ҳолда (ушбу Кодекснинг 188-моддаси) содир этган бўлса, иш материаллари кўриб чиқиш учун судга топширилади.

Ушбу модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда асосий жазога содир этилган ҳуқуқбузарликлардан исталган биттаси учун жавобгарлик тўғрисидаги моддаларда назарда тутилган қўшимча жазо чораларидан бири қўшилиши мумкин. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда)*

35-модда. Маъмурий қамоқ ва махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш муддатларини ҳисоблаш

Маъмурий қамоқ муддати суткалар билан, махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш муддати эса – кунлар, ойлар, йиллар билан ҳисобланади.

36-модда. Маъмурий жазо қўллаш муддатлари

Маъмурий жазо ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан бошлаб, давом этаётган ҳуқуқбузарликлар учун эса, ҳуқуқбузарлик аниқланган кундан бошлаб бир йилдан кечиктирмай қўлланилиши мумкин *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)*

Жиноят ишини қўзғатиш рад этилган ёки жиноят иши тугатилган бўлса-ю, лекин ҳуқуқбузарнинг ҳаракатларида маъмурий ҳуқуқбузарлик аломатлари мавжуд бўлса, маъмурий жазо чораси жиноят иши қўзғатишни рад этиш ёки жиноят ишини тугатиш тўғрисида, агар ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган муддатлар ўтмаган бўлса, қарор қабул қилинган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай қўлланилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

Ушбу моддада назарда тутилган муддатлар ашёларни боғжонага доир қонунчилик асосида мусодара қилиш ҳолларига нисбатан татбиқ этилмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

37-модда. Тугаганидан сўнг шахс маъмурий жазога тортилмаган деб ҳисобланадиган муддат

Башарти, маъмурий жазога тортилган шахс шу жазони ўташ муддати тугаган кундан бошлаб бир йил мобайнида янги маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этмаган бўлса, маъмурий жазога тортилмаган деб ҳисобланади.

38-модда. Етказилган зарарни қоплаш мажбуриятини юқлаш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс маъмурий ҳуқуқбузарлик оқибатида келтирилган зарарни қоплаши шарт.

Башарти, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этиш оқибатида жисмоний шахсга, корхона, муассаса, ташкилотга, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи ёки давлатга етказилган мулкий зарар белгилаб қўйилган базавий ҳисоблаш миқдоридан кўп бўлмаса, орган (мансабдор шахс) жазо қўлланиш пайтида айбдор бу зарарни қоплаши тўғрисидаги масалани ҳам ҳал этишга ҳақлидир, жиноят ишлари бўйича суд эса – бу масалани етказилган зарар миқдоридан қатъи назар ҳал қилаверади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

Бошқа ҳолларда маъмурий ҳуқуқбузарлик натижасида етказилган мулкий зарарни қоплаш фуқаролик-ҳуқуқий тартибда ҳал қилинади.

39-модда. Бажарилмаганлиги учун маъмурий жазо қўлланилган вазифани ижро этиш

Маъмурий жазони қўллаш маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахсни бажарилмаганлиги учун маъмурий жазо қўлланилган вазифани бажаришдан озод этмайди.

МАХСУС ҚИСМ

V БОБ. ФУҚАРОЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИГА ТАЖОВУЗ ҚИЛАДИГАН ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

40-модда. Тўхмат

Тўхмат, яъни била туриб ёлгон, бошқа бир шахсни шарманда қилувчи уйдирмаларни тарқатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан олтинчи бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ–18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

41-модда. Ҳақорат қилиш

Ҳақорат қилиш, яъни шахснинг шаъни ва қадр-қимматини қасддан камситиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ–18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

42-модда. Давлат тили тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Фуқароларнинг тарбия ва таълим беришда тилни эркин танлашдан иборат ҳуқуқларини бузиш, тилдан фойдаланишда тўсқинлик қилиш ва чеклаш, давлат тилини, шунингдек Ўзбекистон Республикасида яшовчи бошқа миллатлар ва элатларнинг тилларини менсимаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

43-модда. Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатларини қабул қилиш ва қўриб чиқишни қонунга хилоф равишда

рад этиш, уларни қўриб чиқиш мuddатларини узрли сабабларсиз бузиш, ёзма ёхуд электрон шаклда жавоб юбормаслик, жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликка зид қарор қабул қилиш, жисмоний ва юридик шахсларнинг бузилган ҳуқуқлари тикланишини, мурожаат муносабати билан қабул қилинган қарорнинг бажарилишини таъминламаганлик – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 11 декабрдаги УРҚ–381-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2014 йил, 50-сон, 588-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

44-модда. Ҳужжатлар билан танишиб чиқишни асоссиз равишда рад этиш

Фуқарога унинг ҳуқуқ ва манфаатларига дахлдор бўлган ҳужжатлар, қарорлар ва бошқа материаллар билан танишиб чиқиш имкониятини беришни асоссиз равишда рад этиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

45-модда. Фуқароларнинг турар жойи дахлсизлигини бузиш

Турар жойга унда истиқомат қилувчиларнинг хоҳиш-иродасига хилоф равишда ноқонуний тарзда кириш, мансабдор бўлмаган шахс томонидан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

46-модда. Фуқарога маънавий ёки моддий зарар етказиши мумкин бўлган маълумотларни ошкор этиш

Тиббий ёки тижорат сирларини, ёзишма, ёзишма ва бошқа ҳабарлар, нотариал ҳақаратлар, банк операциялари ва жамғармалар сирларини, худди шунингдек фуқарога, унинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларига маънавий ёхуд моддий зарар етказиши мумкин бўлган бошқа маълумотларни ошкор этиш, башарти ушбу Кодекснинг 46⁻моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик аломатлари мавжуд бўлмаса –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

46¹-модда. Шахсий ҳаёт дахлсизлигини бузиш

Шахснинг шахсий ёки оилавий сирини ташкил этувчи шахсий ҳаёти тўғрисидаги маълумотларни унинг розилигисиз қонунга хилоф равишда йиғиш ёки тарқатиш, – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

46²-модда. Шахсга доир маълумотлар тўғрисидаги қонунчиликини бузиш*

Шахсга доир маълумотларни қонунга хилоф равишда йиғиш, тизимлаштириш, сақлаш, ўзгартириш, тўлдириш, улардан фойдаланиш, уларни бериш, тарқатиш, узатиш, эгасизлантириш ва йўқ қилиш, худди шунингдек ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг шахсга доир маълумотларига ишлов берилаётганда жисман Ўзбекистон Республикаси ҳудудида жойлашган техник воситаларда ҳамда Шахсга доир маълумотлар базаларининг давлат реестрида белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган шахсга доир маълумотлар базаларида шахсга доир маълумотларни йиғишга, тизимлаштиришга ва сақлашга оид талабларга риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари, мансабдор шахсларга эса – элик баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 28-сон, 500-модда; ҚММБ, 30.10.2021 й, 03/21/726/1001-сон)

47-модда. Болаларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш борасидаги мажбуриятларни бажармаслик

Ота-аналар ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан вояга етмаган болаларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш борасидаги мажбуриятларни бажармаслик, шу жумладан вояга етмаган болаларнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этишига олиб келиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

Болаларнинг мажбурий умумий ўрта таълим, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими олишига ота-аналар ёки

уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан тўққинлик қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 22.07.2020 й, 03/20/629/1087-сон)

47¹-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар тўғрисидаги маълумотларни васийлик ва ҳомийлик органига хабар қилмаслик

Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар тўғрисидаги маълумотларни шундай болалар турган муассаса раҳбари ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахси томонидан васийлик ва ҳомийлик органига хабар бермаслик, худди шунингдек улар томонидан ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар ҳақида атайин нотўғри маълумотлар бериш –

мансабдор шахсга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

47²-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни жойлаштиришда қонунчилик талабларини бузиш

Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни оилага тарбияга (патронат), фарзандликка беришда, уларга васийлик (ҳомийлик) белгилашда ёхуд уларни етим болалар ёки ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар учун тайинланган тегишли давлат муассасасига жойлаштиришда қонунчилик талабларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон.

47¹-модда. Никоҳ ёши тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Никоҳ ёшига етмаган шахс билан ҳақиқатда никоҳ муносабатларига киришиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ота-она ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар томонидан никоҳ ёшига етмаган шахсни эрга бериш ёхуд уйлантириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Никоҳ ёшига етмаган шахс билан никоҳ тузишга доир диний маросимни амалга ошириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

47²-модда. Вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсларни моддий таъминлашдан бўйин товлash

Моддий ердамга муҳтож бўлган вояга етмаган ёки меҳнатга лаёқатсиз шахсни моддий таъминлашдан бўйин товлash, яъни уларни моддий жиҳатдан таъминлаш учун суднинг ҳал қилув қарорига ёки суд буйруғига биноан ундирилши лозим бўлган маблағни жами бўлиб икки ойдан ортиқ муддат мобайнида тўламаслик, –

ўн беш сутка муддатга маъмурий қamoққа олишга ёки ушбу Кодексга мувофиқ маъмурий қamoқ қўлланилиши мумкин бўлмаган шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Биринчи марта ҳуқуқбузарлик содир этган шахс, агар у маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриш жараёнида алимент мажбуриятлари бўйича қарздорликни ихтиёрий равишда тўлаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

47³-модда. Ота-онани моддий таъминлашдан бўйин товлash

Вояга етган шахсларнинг меҳнатга лаёқатсиз ва моддий ердамга муҳтож бўлган ота-онани ёки уларнинг ўрнини босувчи шахсларни моддий таъминлашдан бўйин товлash, яъни уларни моддий жиҳатдан таъминлаш учун суднинг ҳал қилув қарорига биноан ундирилши лозим бўлган маблағни жами бўлиб икки ойдан ортиқ муддат мобайнида тўламаслик, –

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ. 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

ўн беш сутка муддатга маъмурий қamoққа олишга ёки ушбу Кодексга мувофиқ маъмурий қamoқ қўлланилиши мумкин бўлмаган шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Биринчи марта ҳуқуқбузарлик содир этган шахс, агар у маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриш жараёнида алимент мажбуриятлари бўйича қарздорликни ихтиёрий равишда тўлаган бўлса, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)

48-модда. Васийлик ҳуқуқини сунистеъмом қилиш

Васийликка олинганнинг зарарига ғаразли мақсадларни кўзлаб васийликдан ёки ҳомийликдан фойдаланиш ёки уни назоратсиз ва зарур моддий ёрдамсиз қолдириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

49-модда. Меҳнат ва меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Мансабдор шахс томонидан меҳнат ва меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчиликни бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, бундан била туриб ғайриқонуний ишдан бушатиш мустасно, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни вояга етмаган шахсга нисбатан содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда, 49-сон, 890-модда)

49¹-модда. Вояга етмаган шахсларнинг меҳнатидан фойдаланишга йўл қўйилмаслиги тўғрисидаги талабларни бузиш

Вояга етмаган шахс меҳнатидан унинг соғлиғига, ҳавфсизлигига ёки ахлоқ-одобига зиён етказиши мумкин бўлган ишларда фойдаланиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 21 декабрдаги УРҚ–236-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 551-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда*)

49²-модда. Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисидаги қонунчилик талабларини бажармаслик

Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш тўғрисидаги қонунчилик талабларини бажармаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 20 декабрдаги УРҚ–268-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 51-сон, 479-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда*)

49³-модда. Вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик, ҳомиладорлик ва туғиш нафақаларини тўлаш бўйича мажбуриятдан бўйин товлаш

Вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик, ҳомиладорлик ва туғиш нафақаларини қонунчиликда белгиланган миқдорларда тўлаш бўйича мажбуриятдан бўйин товлаш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 декабрдаги УРҚ–274-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 28 ав-*

густдаги УРҚ–558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 51-сон, 485-модда; 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда)

49⁴-модда. Хорижий ишчи кучини Ўзбекистон Республикасига жалб қилиш ва ундан фойдаланиш тартибини бузиш

Хорижий ишчи кучини Ўзбекистон Республикасига жалб қилиш ва ундан фойдаланиш тартибини бузиш, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда*)

50-модда. Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонунчилиكنи бузиш*

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг давлат кўшимча кафолатларни таъминлайдиган шахсларни ишга жойлаштириш учун иш ўринларининг энг кам сонини яратишга доир қарорларини бажармаслик, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Маҳаллий меҳнат органлари томонидан корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга ишга юборилган шахсларни ишга қабул қилишни буш иш ўринлари (вакант лавозимлар) мавжуд бўлгани ҳолда асоссиз равишда рад этиш, шунингдек иш ўринларининг белгиланган энг кам сони ҳисбидан иш ўринларига ишга жойлаштиришни асоссиз равишда рад этиш, худди шунингдек аввал талабнома берилган, касбга тайёрлашга, қайта тайёрлашга ва малакасини оширишга юборилган шахсларни ишга қабул қилишни асоссиз равишда рад этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

* Модданинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунари тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда)

50¹-модда. Хусусий бандлик агентликлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Мансабдор шахс томонидан хусусий бандлик агентликлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Хусусий бандлик агентликларининг мансабдор шахслари томонидан ўз фаолияти ҳақидаги маълумотларни Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигига тақдим этмаслик, худди шунингдек маълумотларни бузиб кўрсатиш ёки маълумотларни тақдим этиш мuddатларини бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

51-модда. Меҳнатга маъмурий тарзда мажбурлаш

Меҳнатга бирон-бир шаклда маъмурий тарзда мажбурлаш, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 февралдаги УРҚ–673-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

51¹-модда. Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Ногиронлиги бўлган шахсларга бинолардан, иншоотлардан, транспортдан, ахборотдан ва алоқа воситаларидан, шу жумладан ахборот-коммуникация технологиялари ва тизимларидан монеликсиз фойдаланиш учун шарт-шароитлар яратиш, шунингдек меҳмонхоналарнинг мулкдорлари томонидан умумий хоналар фондининг камида битта хонасини уриндиқли аравачадан фойдаланадиган ногиронлиги бўлган шахслар учун қўлай тарзда жиҳозлаш бўйича талабларни бажармаганлик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майддаги УРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**V¹ БОБ. САЙЛОВ ВА РЕФЕРЕНДУМИ ТАШКИЛ
ЭТИШ ҲАМДА ЎТКАЗИШ СОҲАСИДАГИ
ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК***

51²-модда. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг, сайлов комиссияларининг, референдум ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига аралашиш

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг, сайлов комиссияларининг, референдум ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига аралашиш, худди шунингдек уларнинг ишига тўсиқларни юзага келтириш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51³-модда. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг, сайлов комиссияларининг, референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорларини ижро этмаслик

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг, сайлов комиссияларининг, референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорларини ижро этмаслик, худди шунингдек уларнинг мувожадатларини кўриб чиқишни гайриҳуқуқий равишда рад этиш, уларни кўриб чиқиш мuddатларини узрли сабабларсиз бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

* V¹ боб Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ–373-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда.

51⁴-модда. Номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш

Номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51¹-модда. Сайловолди ташвиқотини, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини бузиш

Сайловолди ташвиқотини, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини номзод, ишончли вакил, сиёсий партия вакили, мансабдор шахс томонидан бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51¹-модда. Номзодлар, сиёсий партиялар тўғрисида ёлгон маълумотларни тарқатиш

Сайлов натижаларига таъсир кўрсатиш мақсадида номзод, сиёсий партия тўғрисида атайлаб ёлгон маълумотларни эълон қилиш ёки бошқа усуллар орқали тарқатиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51¹-модда. Сайловга ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида ахборот ҳамда ташвиқот материалларини қасддан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасддан шикаст етказиш

Биноларга, иншоотларга ёки бошқа жойларга жойлаштирилган ахборот, ташвиқот материалларини сайловга ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида қасддан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасддан шикаст етказиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51⁰-модда. Сайловни ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш

Сайловни ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

51⁰-модда. Жамоатчилик фикри сўровлари натижаларини, сайлов ёки референдум натижалари тахминларини чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш

Жамоатчилик фикри сўровлари натижаларини, сайлов ёки референдум натижалари тахминларини, шунингдек сайлов ёки референдум билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**VI БОБ. АҲОЛИ СОҒЛИҒИНИ САҚЛАШ
СОҲАСИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБЛИК**

52-модда. Енгил тан жароҳати етказиш

Эҳтиётсизлик орқасида енгил тан жароҳати етказиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қасддан енгил тан жароҳати етказиш, бу ҳаракат соғлиқнинг қисқа мuddат ёмонлашувига ёки меҳнат қобилиятини унча кўп давом этмайдиган турғун тарзда йўқотишга олиб келмаган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан тўрт бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

53-модда. Санитария қонунчилигини бузиш

Санитария қонунчилигини, санитария нормаларини, қоидаларини ва гигиена нормативларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚҲММЕ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

54-модда. Эпидемияларга қарши кураш қондаларини бузиш

Карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлишининг ёки тарқалишининг олдини олиш мақсадида белгиланган мажбурий қоидаларни бузиш, шу жумладан карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши шaroитида шифохонадаги ички тартибга риоя этмаслик, давлат санитария назорати органларининг тиббий текширувдан ўтиш ва даволаниш, карантинчи ўташ учун белгиланган жойларга етиб бориш ва ушбу жойларни белгиланган муддат давомида торқ этмаслик, касаллик юқиш хавfli мавжуд бўлган даврда мулоқотда бўлинган шахслар ва бoрилинган жойлар ҳақидаги маълумотларни ошкор қилиш туғрисидаги ёки бошқа қонуний талабларини уярли сабабларсиз бажармаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари, мансабдор шахсларга эса – ўттиз баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 мартдаги УРҚ-613-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон)

55-модда. Радиацион хавфсизликка доир қоидалар, нормалар, йуриқномалар ва бошқа талабларни бузиш

Радиацион хавфсизликка доир қоидалар, нормалар, йуриқномалар ва бошқа талабларни бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

56-модда. Гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ёки психотроп моддаларни оз миқдорда айриқонуний равишда тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки жунатиш

Гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ёки психотроп моддаларни ўтказиш мақсадини кузламай оз миқдорда айриқонуний равишда тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки жунатиш –

гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ёки психотроп моддаларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга ёхуд гиёҳвандлик воситаларини, уларнинг аналогларини ёки психотроп моддаларни мусодара қилиб, ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоқ жазосига сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

56¹-модда. Жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш

Иш жойларида, соғлиқни сақлаш, таълим, спорт-соғломлаштириш муассасаларида, ёнғин чиқиш хавfli бўлган жойларда, шу жумладан автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчаларида ва бошқа жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш, бундан тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш учун махсус ажратилган жойлар ва (ёки) хоналар мустасно, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисми миқдориди жарима солишга сабаб бўлади

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 29 декабрдаги УРҚ-396-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 52-сон, 645-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

57-модда. Таносил касаллиги ёки ОИВ касаллиги/ОИТС юқадиган манбани яшириш

Таносил касаллигига ёки ОИВ касаллиги/ОИТСга учраган беморнинг касаллик юқтирилган манбани, шунингдек ўзи билан алоқа қилиб таносил касаллиги ва ОИВ касаллиги/ОИТС юқиши хавfliни туғдирган шахсларни яшириши – базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

58-модда. Таносил касаллигига ёки ОИВ касаллиги/ОИТСга учраган шахсларнинг текширишдан буйин товлаши

Таносил касаллигига ёки ОИВ касаллиги/ОИТСга учраганлиги ҳақида етарли маълумотлар бўлган шахсларнинг соғлиқни сақлаш органлари томонидан оғохлантирилганидан кейин ҳам текширишдан буйин товлаши – базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

59-модда. ОИВ касаллиги/ОИТС юққан-юқмаганлигини аниқлаш учун тиббий куриқдан ўтказишда, шунингдек тиббий ва косметик муолажаларни ўтказишда хавфсизлигини етарли даражада таъминламаганлик

ОИВ касаллиги/ОИТС юққан-юқмаганлигини аниқлаш учун тиббий куриқдан ўтказишда, шунингдек ОИВ касаллиги/ОИТСни юқтиришга олиб келадиган тиббий ва косметик муолажа ўтказишда хавфсизлигини етарли даражада таъминламаганлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 майдаги УРҚ-248-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 21-сон, 161-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

59^й-модда. Ҳаёти ёки соғлиги учун хавфли ҳолатда бўлган шахсга шовишлик ва (ёки) кечиктириб бўлмайдиган тиббий ёрдам кўрсатишни асосис равишда рад этиш

Ҳаёти ёки соғлиги учун хавфли ҳолатда бўлган шахсга тиббий ташкилотларида қонунга ёки махсус қондаларга мувофиқ шовишлик ва (ёки) кечиктириб бўлмайдиган тиббий ёрдам кўрсатиши керак бўлган шахс томонидан шундай ёрдам кўрсатишни асосис равишда рад этиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**VII БОБ. МУЛККА ТАЖОВУЗ ҚИЛУВЧИ
ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

60-модда. Табiiй ресурсларга эгалик ҳуқуқини бузиш*

Ердан, сувдан, ўсимлик ёки ҳайвонот дунёсидан ўзбошимчилик билан фойдаланиш ёхуд ерга ва бошқа табiiй ресурсларга (бундан ер ости бойликлари ва ер ости сувлари мустасно) эгалик ҳуқуқини бевосита ёки яширин шаклда бузувчи битимлар тузиш ёки бошқа ҳаракатлар содир этиш, табиатдан махсус фойдаланиш ҳуқуқини бошқаларга бериш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли, 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; УР ҚХТ,*

2019 йил, 10-сон, 171-модда; 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

Ер участкаларини ўзбошимчилик билан эгаллаб олиш, шу жумладан ушбу ер участкаларига нисбатан қонуний ҳуқуқлари мавжуд бўлмаган ҳолда улардан фойдаланиш, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари, мансабдор шахсларга эса – эллик баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбошимчилик билан эгаллаб олинган, ажратилган ер участкасига туташ бўлган ва туташ бўлмаган ер участкаларида қурилиш ишларини амалга ошириш, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик баравари, мансабдор шахсларга эса – уч юз баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлиқни биринчи марта содир этган шахс, агар у ўзбошимчилик билан эгалланган ер участкасининг қайтарилишини таъминласа ва ўзбошимчилик билан эгаллаб олишнинг оқибатларини бартараф этса, жавобгарликдан озод этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган, – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

60^й-модда. Суғориладиган ерларни ўзбошимчилик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик буйича чоралар кўрмаслик

Суғориладиган ерларни ўзбошимчилик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик буйича ер эгаси, ердан фойдаланувчи ёки ижарачи томонидан чоралар қурилмаганлиги, шу жумладан ер участкаси ўзбошимчилик билан эгаллаб олинганлиги факти тўғрисида ваколатли органлар хабардор этилмаганлиги, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари, мансабдор шахсларга эса – эллик баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда; 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

61-модда. Оз миқдорда талон-торож қилиш

Мулкчилик шаклидан қатъи назар корхона, муассаса, ташкилотларнинг мол-мулкни ўғирлаш, ўзлаштириш, растрата қилиш, мансаб лавозимини сумистеъмол қилиш ёки фирибгарлик йўли билан оз миқдорда талон-торож қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда.

(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Башарти талон-торож қилинган мулкнинг қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан ошмаса, бундай талон-торож оз миқдордаги талон-торож қилиш деб ҳисобланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли, 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Устав фондида давлат улуши бўлмаган корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг мол-мулкни уларнинг ходими томонидан ўғирлаш, ўзлаштириш, растрата қилиш, мансаб лавозимини суистеъмол қилиш ёки фирибгарлик йўли билан содир этилган оз миқдорда талон-торож қилиш фақат мазкур корхоналар, муассасалар, ташкилотлар раҳбарининг, мулкдорининг ёки ваколатли бошқарув органининг аризасига кўра жавобгарликка сабаб бўлади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)*

61¹-модда. Нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчисини пора эвазига оддириб олиш

Нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчисига мазкур хизматчининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракати уни пора эвазига ўзига оддириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Нодавлат тижорат ташкилоти ёки бошқа нодавлат ташкилоти хизматчисининг ўз ваколатларидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракати уни пора эвазига ўзига оддириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчиси деганда меҳнат шартномаси ёки фуқаролик ҳуқуқий шартнома асосида меҳнат фаолиятини амалга оширувчи, мансабдор шахс аломатларига эга бўлмаган шахс тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сан, 312-модда)

61²-модда. Мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш

Ўзганинг мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш, оз миқдорни ташкил этса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзганинг мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш кўп бўлмаган миқдорни ташкил этса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

Оз миқдор деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваригача бўлган доирадаги, кўп бўлмаган миқдор деганда эса, базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлган доирадаги миқдор тушунилади. *(Биринчи – учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Устав фондида давлат улуши бўлмаган корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг мол-мулкни қасддан нобуд қилиш ёки унга зарар етказиш фақат мазкур корхоналар, муассасалар, ташкилотлар раҳбарининг, мулкдорининг ёки ваколатли бошқарув органининг аризасига кўра жавобгарликка сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда)

62-модда. Топиб олинган мол-мулкни яшириш

Топиб олинган ёки тасодифан қўлга тушиб қолган қиймати базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан орტიқ бўлган ўзганинг мол-мулкни яшириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

63-модда. Ғайриқонуний ов, балиқ овлаш маҳсулотини, ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларни йиғиш ва тайёрлаш маҳсулотини қабул қилиб олиш

Ғайриқонуний ов, балиқ овлаш маҳсулотини, ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларни йиғиш ва тайёрлаш маҳсулотини тайёрлаш ёки қайта ишлаш ташкилотининг, савдо ёхуд умумий овқатланиш ташкилотининг мансабдор шахси томонидан қабул қилиб олиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли

қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

64-модда. Моддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Моддий маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача, мансабдор шахсларга эса – эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат муҳофазасига олинган моддий маданий мерос кўчмас мулк объектларининг қўриқланадиган теграларида, алоҳида муҳофаза қилинадиган тарихий-маданий ҳудудларда, шу жумладан ўзининг тарихий-маданий қимматига қўра Умумжаҳон мероси рўйхатига киритилган ҳудудларда ва уларнинг қўриқланадиган теграларида моддий маданий мерос объектлари ҳисобланмаган бинолар, иншоотлар ҳамда бошқа объектларни белгиланган тартибда руҳсатнома олмасдан қуриш ёки бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 августдаги УРҚ–560-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 652-модда; 49-сон, 890-модда)

64-модда. Моддий маданий мерос объектларига нисбатан ҳурматсизлик билан муносабатда бўлиш

Моддий маданий мерос объектларига нисбатан ҳурматсизлик билан муносабатда бўлиш, яъни ёзувлар ёзиш, расмлар чизиб йўли билан уларни тахқирлаш ёки уларга шикаст етказиш, моддий маданий мерос объектларини, шу жумладан уларнинг тарихий, илмий, бадиий ёҳуд ўзгача маданий қимматига доғ туширувчи ёки уларни масхара қилувчи ҳаракатларни содир этиш, худди шунингдек моддий маданий мерос объектларига нисбатан жамоат тартибини бузувчи ҳаракатларни содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган оз миқдорда зарар етказган ҳуқуқбузарлиқни содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган, кўп бўлмаган миқдорда зарар етказган ҳуқуқбузарлиқни содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи ёки учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлиқни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

ўн беш сутка муддатга маъмурий қamoққа олишга ёки ушбу Кодексга мувофиқ ўзига нисбатан маъмурий қamoққа олиш қўлланилиши мумкин бўлмаган шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Оз миқдордаги зарар деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваригача бўлган доирадаги, кўп бўлмаган миқдордаги зарар деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлган доирадаги миқдор тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 19 октябрдаги УРҚ–794-сонли Қонуни билан киритилган — ҚММБ, 19.10.2022 й., 03/22/794/0939-сон)

VIII бoб. ЭКОЛОГИЯ, АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВА ТАБИАТДАН ФОЙДАЛАНИШ СОҲАСИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК*

65-модда. Ерлардан ҳўжасизларча фойдаланиш ёки уларни яроқсиз ҳoлга тушириш

Ерлардан ҳўжасизларча фойдаланиш, объектлар қуриш пайтида унумдор қатламни олмаслик, ер майдонларидан бошқа мақсадларда фойдаланиш, ерларни фойдаланишдан чиқаришга, ҳосилдорлик пасайишига, тупроқнинг бузилиши ёки йўқ бўлиб кетишига олиб келадиган бошқа ҳаракатларни содир этиш, шунингдек таназулга юз тугган қишлоқ ҳўжалиги ерларини консервациялашининг белгиланган тартибин бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Ерга эгалик қилувчилар, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар томонидан бир гектаргача майдонга эга ер участкасида сўғориладиган ерларни яхшилаш ҳамда муҳофаза қилиш, шу жумладан ерлардан мақсадли, оқилона фойдаланилишини, тупроқнинг қайта тикланилишини ва ҳосилдорлиги оширилишини таъминлаш бўйича мажбуриятларнинг бажарилмаслиги, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ерга эгалик қилувчилар, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар томонидан бир гектардан ортқ майдонга эга ер участкасида сўғориладиган ерларни яхшилаш ҳамда муҳофаза қилиш, шу жумладан ерлардан мақсадли, оқилона фойдаланилишини, тупроқнинг қайта тикланилишини ва ҳосилдорлиги оширилишини таъминлаш бўйича мажбуриятларнинг бажарилмаслиги, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда

* VIII бoбнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ–435-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда.

жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Қишлоқ ҳужалиги ва бошқа ерларни яроқсиз ҳолга тушириш, уларни ишлаб чиқариш чиқитлари ва бошқа чиқиндилар, кимёвий ва радиоактив моддалар ҳамда оқова сувлар билан ифлослантириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда, ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

66-модда. Ер бериш тартибини бузиш

Ер бериш тартибини бузиш, худди шунингдек фермер ёки деҳқон ҳужалиги юритиш учун, яқка тартибда уй-жой қуриш ва турар жой биносига хизмат кўрсатиш, жамоа боғдорчилиги ва полизчилиги учун фуқароларга ер берилишига тўсқинлик қилиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-І-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

67-модда. Вақтинча эгаллаб турилган ерларни ўз вақтида қайтариб бермаслик ёки уларни ўз ўрнида фойдаланиш учун яроқли ҳолга келтирмаслик

Вақтинча эгаллаб турилган ерларни ўз вақтида қайтариб бермаслик ёки уларни ўз ўрнида фойдаланиш учун яроқли ҳолга келтириш юзасидан мажбуриятларни бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

68-модда. Ер тузиш лойиҳаларидан ўзбошимчалик билан четга чиқиш, давлат ер кадастри юритиш қондаларини бузиш

Тасдиқланган ер тузиш лойиҳа ҳужжатларидан тегишли ружат бўлмағи туриб четга чиқиш, худди шунингдек тегишли органлар билан келишмай туриб объектларни жойлаштириш, лойиҳалаштириш, қуриш ва уларни фойдаланишга топшириш, давлат ер кадастри юритиш қондаларини бузиш, ерлардан фойдаланиш тўғрисидаги

ҳисоботларни бузиб кўрсатиш, ахборотларни беришдан бўйин товлаш ёки нотўғри ахборот бериш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари, мансабдор шахсларга эса – беш баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари, мансабдор шахсларга эса – ўн баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

68¹-модда. Кучмас мулкка бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказиш учун ўз вақтида мурожаат этмаслик

Кучмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи органга ер участкасига, бино ва иншоотга бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатидан ўтказиш учун ўз вақтида мурожаат этмаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари, мансабдор шахсларга эса – ўн беш баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

69-модда. Чегара белгиларини, геодезик пунктларни ва чеклов белгиларини йўқ қилиш ёки шикастлантириш

Эгаликдаги, фойдаланишдаги ерларнинг чегара белгиларини, геодезик пунктларни ва ўрмонлардаги чегара белгиларини йўқ қилиш ёки шикастлантириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

70-модда. Ер ости бойликларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш талабларини бузиш

Фойдали қазилмалар жойлашган майдонларга ўзбошимчилик билан иморатлар қуриш, фойдали қазилма конларини экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ҳамда кон назорати органлари билан келишмай туриб ишга солиш, ер ости бойликларидан фойдаланиш талаблари ва тартибини бузиш (бундан фойдали қазилмаларни лицензиясиз қазиб олиш мустасно), ер қаъридан фойдаланишда ишларни олиб бориш хавфсизлиги талабларини бузиш, ер ости бойликларини муҳофаза қилиш қондаларини ва табиий муҳитни, бинолар ва иншоотларни ер ости бойликларидан фойдаланиш билан боғлиқ бўлган ишларнинг зарарли

таъсирдан муҳофаза қилиш талабларини бажармаслик, ер ости сувлари режимини кузатиш учун қазилган қудуқларни, маркшейдерлик ва геологик белгиларни йўқ қилиш ёки шикастлантириш, худди шунингдек умумтарқалган фойдали қазилмалардан фойдаланиш қоидаларини ерга эгалик қилувчилар ва ердан фойдаланувчилар томонидан бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ–536-сонли ва 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда; ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

Конларнинг бой участкаларини танлаб ишлашти, минерал хомашёни қазиб олаётганда ва қайта ишлашда фойдали қазилмаларни нормативдан ортқ нобуд қилиш, фойдали қазилма конларни яроқсиз ҳолга келтириш ва фойдали қазилма захираларидан оқилонга фойдаланиш талабларини бошқача тарзда бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Маркшейдерлик ҳужжатларини йўқотиш, тугатилаётган ёки консервация қилинаётган конларни ва бурғиланган қудуқларни аҳолининг хавфсизлигини таъминловчи ҳолатга келтириб қўйиш талабларини, шунингдек консервация вақтида конларни, қазилаётган жойларни ва бурғиланган қудуқларни муҳофаза этиш талабларини бажармаслик – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи ёки учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан эллик бараваригача, мансабдор шахсларга эса – эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

70¹-модда. Дарёларнинг ўзанларини тозалашга ва киргоқларини мустақамлашга доир ишларни амалга ошириш тартибини бузиш

Дарёларнинг ўзанларини тозалашга ва киргоқларини мустақамлашга доир ишларни амалга ошириш тартибини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача, мансабдор шахсларга эса – эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли бўлган ашёни ёки маъмурий ҳуқуқбузарликнинг бевосита

ашёсини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

70²-модда. Фойдали қазилмаларни рухсатномасиз қазиб олиш

Фойдали қазилмаларни рухсатномасиз қазиб олиш, худди шунингдек олтин изловчилар усулида рухсатномасиз қазиб олиш, бундан ер ости сувлари ҳамда дарёлар ўзанларида жойлашган фойдали қазилмалар мустасно, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача, мансабдор шахсларга эса – эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 октябрдаги УРҚ–721-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли бўлган ашёни ёки маъмурий ҳуқуқбузарликнинг бевосита ашёсини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан етмиш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

71-модда. Ер ости бойликларини геологик жиҳатдан ўрганиш ишларини олиб бориш қоидалари ва талабларини бузиш

Ер ости бойликларини геологик жиҳатдан ўрганиш ишларини олиб бориш қоидалари ва талабларини топилган фойдали қазилмалар захираларига ёки фойдали қазилмалар қазиб олиш корхоналари, шунингдек фойдали қазилмалар қазиб олиш билан боғлиқ бўлмаган ер ости иншоотлари қуриш ва улардан фойдаланиш шароитларига нотўғри баҳо берилишига олиб келиши мумкин бўлган ёки олиб келган тарзда бузиш, ер ости бойликларини кейинги геологик жиҳатдан ўрганишда ва конларни ишга солишда зарур бўлган геологик ҳужжатларни, фойдали қазилма намуналари дубликатларини ва кернларини йўқотиб қўйиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

72-модда. Сув ресурсларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш*

Сувларни ифлослантириш ёки булғатиш, сувтўплагич иншоотларида сувни муҳофаза қилиш режимини бузиш, шунингдек сув объектларига оқинди сувларни оқизишга йўл қўйиш шартлари тўғрисидаги талабларни бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

Корхоналар, коммунал ва бошқа объектларни сувларнинг ифлосланиши ва булғаниши ёки уларнинг зарарли оқибатлари олдиндан олувчи иншоотлар ва қурилмаларсиз фойдаланишга топшириш, шунингдек сув объектларининг табиий ҳолатини бузувчи бошқа ҳаракатлар қилиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда)

Сув қудуқларини қазиниш белгиланган қоидаларини ва технологиясини бузиш (бундан жисмоний шахсларнинг ўз эҳтиёжлари учун, шу жумладан томорқа ер участкаларини сўғориш учун ер ости сувларини яқка тартибда олишга мўлжалланган қудуқларни қазиш ҳоллари мустасно), ишлатилаётган ва қузатув қудуқларини йўқ қилиб юбориш ёки шикастлантириш, сув ўзи чиқадиган қудуқларни уларни тартибга соладиган қурилмалар билан жиҳозлашга, шунингдек ишлатишга яроқсиз қудуқларни консервациялашга ёки йўқ қилишга доир чораларни кўрмаслик, сифатли ер ости сувлари ҳосил бўладиган тетрада ер ости сувлари ифлосланишининг ёки сифати ёмонлашишининг манбаи бўлиб қолиши мумкин бўлган саноат, қишлоқ ҳўжалиги иншоотларини ва бошқа объектларни жойлаштириш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи ёки учинчи қисмларида назарда тутилган ҳўқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида тақрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ–436-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

73-модда. Зарарли моддалар ва қоршамаларга оид операцияларни кема ҳўжатларида қайд этиш мажбуриятларини бажармаслик

Кема ёки бошқа сузиш воситаси капитани ёки бошиқлар таркибига мансуб бошқа шахслар томонидан зарарли моддалар ёки қоршамаларга оид операцияларни кема ҳўжатларида қайд этиш юзасидан амалдаги қонунчиликда назарда тутилган мажбуриятларнинг бажарилмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

74-модда. Сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли қоидаларини бузиш

Табиий сув оқимлари (жилғалар, сойлар, дарёлар ва бошқалар), сув ҳавзалари (кўллар, денгизилар) ва бошқа табиий сув объектларидан олинадиган сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли қоидаларини, сув олиш лимитларини бузиш, сувларнинг ҳамда сув объектларининг ҳолатига таъсир кўрсатувчи гидротехника ишларини ва бошқа ишларни ўзбошимчилик билан бажариш, шунингдек лойиҳда назарда тутилган балиқларни муҳофаза қилиш иншоотлари ва қурилмалари бўлмаган ҳолда улардан сув олишни амалга ошириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли, 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда; 41-сон, 807-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

Суний сув оқимлари (очиқ ва епиқ каналлар, коллектор-дренаж тармоқлари), сув ҳавзалари (сув омборлари, сел сувлари тўпланадиган жойлар, ҳовузлар ва бошқалар) ҳамда бошқа суний сув объектларидан олинадиган сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли қоидаларини бузиш, яъни сувдан ҳўжасизларча фойдаланиш, сувларнинг ва сув объектларининг ҳолатига таъсир этувчи гидротехника ишларини ва бошқа ишларни ўзбошимчилик билан бажариш, сув объектларидан белгиланган сув олиш лимитлари, сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли режаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда)

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда)*

Ер ости сувли қатламларидан олинадиган сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли қоидаларини, ер ости сувли қатламларидан сув олиш лимитларини бузиш, ер ости сувларидан ўзбошимчилик билан сув олиш, бундан жисмоний шахсларнинг ўз эҳтиёжлари, шу жумладан томорқа ер участкаларини суғориш учун сувдан умумий фойдаланиши мустасно, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 25 декабрдаги УРҚ–240-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 555-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

75-модда. Сувларнинг давлат ҳисобини юритиш қоидаларини бузиш

Сув объектларидан олинадиган ва уларга қуйиладиган сув миқдорининг дастлабки ҳисобини юритиш ва оқиб келиб қўшилиётган сувлар сифатини аниқлаш қоидаларини бузиш, шунингдек давлат сув кадастри юритишнинг белгиланган тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

76-модда. Сув ҳўжалиги иншоотлари ва қурил-маларини шикастлантириш, улاردан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Сув ҳўжалиги иншоотлари ва қурилмаларини шикаст-лантириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Сув ҳўжалиги иншоотлари ва қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

77-модда. Ўрмон фонди ерларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Тегишли рухсат олмай туриб иморат солиш, ёғочни қайта ишлаш, оғборлар ва бошқа иншоотлар қуриш мақсадида ўрмон фонди ерларидаги даратхти кундаков қилиш, ўрмон фонди ерларида пичанзорлар ва яйловларни шикастлантириш, ўзбошимчилик билан пичан ўриш, дренаж тизимларини ва йўллارни йўқ қилиш ёки шикастлантириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ–459-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бара-варидан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўрмон фонди ерларида чорва молларини ўтлатиш қоидаларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ–459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

78-модда. Кесиладиган ўрмон фондидан фойдаланиш тартибини бузиш

Кесиладиган ўрмон фондидан фойдаланиш, ёғоч тайёрлаш ва ташиб олиб кетиш тартибини, шунингдек ўрмон кесиш чиптаси (ордери)да ёки ўрмон чиптасида белгиланган бошқа талабларни бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисmidан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

79-модда. Дарахтларни, буталарни, бошқа ўсимликларни ва ниҳолларни қонунга хилоф равишда кесиш, кундаков қилиш, шикастлантириш, йўқ қилиш ёки бошқа жойга кўчириб ўтказиш

Дарахтларни, буталарни, бошқа ўсимликларни ва ниҳолларни қонунга хилоф равишда кесиш, кундаков қилиш, шикастлантириш, йўқ қилиш ёки бошқа жойга кўчириб ўтказиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроли бўлган ашёни ёки маъмурий ҳуқуқбузарликнинг бевосита ашёсини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Юридик шахсларга тегишли бўлган ёки ўзларига бириктирилган ҳудудларда дарахтларни муҳофаза қилиш ва сақлашга доир қонунчиликда белгиланган чораларни қўрмаганлик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)

79¹-модда. Ўсимлик дунёси объектларини йиғиш, тайёрлаш ва улардан фойдаланиш тартиби ҳамда шартларини бузиш

Ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларнинг техник ва доривор хомашёсини, ёввойи ҳолда ўсувчи ўсимликларни озиқ-овқат мақсадлари учун йиғиш ҳамда тайёрлашнинг, шунингдек ўсимлик дунёси объектларидан маданий-маърифий, ўқув-тарбиявий, соғломлаштириш, рекреация ва эстетик мақсадларда фойдаланишнинг белгиланган тартибини ҳамда шартларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш

бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

80-модда. Ўрмонларни тиклаш қондаларини бузиш

Ўрмонларни тиклаш, уларнинг ҳолатини ва тури тарқибини яхшилашга, уларнинг маҳсулдорлигини оширишга, шунингдек етилган ёғоч захираларидан фойдаланишга оид қондалар ва йўриқномаларни бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда, 49-сон, 890-модда)

81-модда. Қизил китобга киритилган ўсимликларни йиғиш

Ўзбекистон Республикасининг Қизил китобига киритилган ўсимликларни ёки уларнинг яшаш фаолияти натижасида ҳосил бўлган илдиэлари, пёёбёшларни, таналари, поялари, новдалари, пўстлоғи, барглари, гўнчалари, гуллари, уруғлари, мевалари, шарбатини (елиминини) ва бошқа маҳсулотларини ўзбошимчалик билан йиғиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда, 49-сон, 890-модда)

82-модда. Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг режимини бузиш*

Давлат қўриқхонаси режимини бузиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мажмуа (ландшафт) буюртма қўриқхоналари, табиат боғлари, давлат табиат ёдгорликлари, айрим табиий объектлар ҳамда мажмуаларни сақлаб қолиш, такрор

* Модданнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1-2-сон, 1-модда

кўпайтириш ва тиклаш учун мўлжалланган ҳудудлар, муҳофаза этиладиган ландшафтлар, шу жумладан сувни муҳофаза қилиш зоналари, соҳил бўйи минтақалари, айрим табиий ресурсларни бошқариш учун мўлжалланган ҳудудлар, давлат биосфера резерватлари ҳамда давлатлараро муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар режимини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ–178-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларидан назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

83-модда. Ҳормон учун фойдали фаунани йўқ қилиб юбориш

Ҳормон учун фойдали фаунани йўқ қилиб юбориш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ–543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

84-модда. Ҳормонларда ёнғин хавфсизлиги талабларини бузиш

Ҳормонларда ёнғин хавфсизлиги талабларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ–543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

85-модда. Ифлослантирувчи моддалар ва биологик организмларни атмосфера ҳавосига чиқариб ташлаш, унга зарарли физиквий таъсир кўрсатиш ёки атмосфера ҳавосидан белгиланган талабларни бузган ҳолда фойдаланиш

Ифлослантирувчи моддаларни ва биологик организмларни йўл қўйиладиган нормалардан ортиқ даражада атмосфера ҳавосига чиқариб ташлаш; атмосфера ҳавосига йўл қўйиладиган энг юқори нормативдан ортиқ даражада зарарли физиквий таъсир кўрсатиш; махсус ваколат берилган давлат органларининг руҳсатисиз атмосферага ифлослантирувчи моддалар ва биологик организмларни чиқариб ташлаш; қонунчиликка мувофиқ махсус ваколат берилган давлат органларининг руҳсатини олиш талаб этиладиган ҳолларда бундай руҳсатни олмай туриб атмосфера ҳавосига зарарли физиквий таъсир кўрсатиш, худди шунингдек ноқулай метеорологик шароит даврида атмосферафнинг ифлосланганлик даражаси ортиб кетишига сабаб бўлувчи ифлослантирувчи моддалар ва биологик организмларни чиқариб ташлашни камайтириш чора-тадбирларини тўлиқ ҳажмда бажармаганлик; бундай моддаларни ёппасига чиқариб ташлашларнинг олдини олиш чора-тадбирларини амалга оширмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун атмосфера ҳавосидан белгиланган нормативлардан ортиқча фойдаланиш, худди шунингдек атмосфера ҳавосидан тасдиқланган нормативларсиз ёки махсус ваколат берилган давлат органларининг руҳсатисиз фойдаланиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485–I-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

86-модда. Атмосферага чиқариладиган зарарли моддаларни тозалаш иншоотидан фойдаланиш қоидаларини бузиш, шунингдек ундан фойдаланмаслик

Атмосферага чиқариладиган зарарли моддаларни тозалаш учун ўрнатилган иншоотлар, ускуналар, аппаратуралардан, шунингдек чиқариб ташланадиган зарарли моддалар миқдори ва таркибини назорат қилувчи воситалардан фойдаланиш қоидаларини бузиш ёки улардан фойдаланмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

86¹-модда. Озон қатламига зарарли таъсир кўрсатишининг олдини олишга доир талабларни бузиш

Объектларни лойиҳалаштириш, қуриш, реконструкция қилиш, мукаммал таъмирлаш, ҳўжалик фаолиятини ҳамда бошқа фаолиятни амалга ошириш чоғида корхоналар, муассасалар ва ташиқлотлар томонидан озонни бузувчи моддалардан, таркибида озонни бузувчи моддалар мавжуд бўлган асқоб-усқуналар ва техник қурилмалардан фойдаланиш ҳамда уларни қўллашни тартибга солиш қораларини кўрмаслик, шунингдек озонни бузувчи моддаларнинг ҳисобини юритмаслик, уларнинг озон учун хавфсиз моддалар билан алмаштирилишини таъминламаслик, уларнинг атмосфера ҳавосига чиқарилишига йўл қўйиш, рециркуляцияни (озонни бузувчи моддалардан қайта фойдаланиш мақсадидида уларни бирламчи тозалашни) амалга оширмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

87-модда. Чиқиндиларида ифлослантирувчи моддалар нормативдан ортиқ бўлган транспорт ва бошқа ҳаракатланувчи воситалар ва қурилмаларни тайёрлаш ҳамда фойдаланишга чиқариш

Чиқиндиларида ифлослантирувчи моддалар, шунингдек ишлаб турган вақтида шовқин ва бошқа физик таъсир даражаси белгиланган нормативдан ортиқ бўлган автотомобиллар, самолётлар, кемалар ва бошқа ҳаракатланувчи воситалар ва қурилмаларни тайёрлаш ҳамда фойдаланишга чиқариш, ёҳуд ҳаракатланувчи воситалар ва қурилмаларни таъмирлаш ҳамда уларга техник хизмат кўрсатиш чоғида ишлаб чиқарилган газлардаги ифлослантирувчи моддаларнинг таркиби ҳамда улар физиквий омилларининг зарарли таъсири тегишли нормативларга мувофиқлигини тегиририш ва тартибга солиб туришни таъминламаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Респуб-*

ликасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда)

Чиқиндиларида ифлослантирувчи моддалар, шунингдек ишлаб турган вақтида шовқин даражаси белгиланган нормативдан ортиқ бўлган ҳаракатланувчи қурилмалардан фойдаланиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмига миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданин биринчи еки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

88-модда. Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш талабларига риоя қилмаслик

Қурилиш ишларини ва бошқа ишларни бажариш чоғида ёнилғи моддаларни ва қурилиш материалларини бир жойга тўплашда, ушбу моддалар ва материалларни, шунингдек ёқилғи ҳисобланмайдиган материалларни ёқишда атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш талабларига риоя этмаслик, махсус техник қурилмаларни қўлламасдан битумни эритиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо қораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

Дала ва аҳоли пунктларида ангиэ, ҳазон ва шох-шаббаларни ёки ўсимликларнинг бошқа қолдиқларини ёқиб юбориш, атмосфера ҳавосини зарарли моддалар билан ифлослантиришига олиб келса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)*

Ушбу модданин учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга

эса – ун бараваридан ун беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

89-модда. Ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари ва бошқа дориларни шунингдек кучли таъсир этувчи заҳарли моддаларни ҳамда буғланувчан бирикмаларни ташishi, сақлаш ва қўлланиш қоидаларини бузиш

Ўсимликларни ҳимоя қилиш воситаларини, уларнинг ўсишини тезлаштирувчи воситаларни, минерал ўғитларни ҳамда бошқа дориларни, шунингдек кучли таъсир этувчи заҳарли моддаларни ва буғланувчан бирикмаларни ташishi, сақлаш, улардан фойдаланиш, уларни қўллаш ҳамда улардан бушаган идишларни зарарсизлантириш қоидаларини тупроқнинг, сувнинг, атмосфера ҳавосининг ифлосланишига ёки ўсимликлар, ҳайвонот дунёси йўқ қилиб юборилишига олиб келиши мумкин бўлган тарзда бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса ёхуд тупроқ, сув, атмосфера ҳавосининг ифлосланишига, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига зарар етишига олиб келса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

89¹-модда. Ишлатиш тақиқланган ва ишга яроқсиз бўлиб қолган кимёвий моддаларни зарарсизлантириш қоидаларини бузиш

Ишлатиш тақиқланган ва ишга яроқсиз бўлиб қолган кимёвий моддаларни тегишли рухсатномасиз, худди шунингдек рухсатномада кўрсатилган шартларни бузган ҳолда зарарсизлантириш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

90-модда. Ов қилиш ва балиқ овлash қоидаларини, шунингдек ҳайвонот дунёсидан фойдаланишнинг бошқа турларини амалга ошириш қоидаларини бузиш

Ов қилиш ва балиқ овлash қоидаларини, шунингдек ҳайвонот дунёсидан фойдаланишнинг бошқа турларини амалга ошириш қоидаларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ун бараваридан ун беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ун беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган худди шундай ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

шу ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ва ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ун беш бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган худди шундай ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси икки марта қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

шу ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ва ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан йигирма беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга ёхуд шу ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ва ашёларини мусодара қилиб, уч йилгача мuddатга ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этишга сабаб бўлади.

Тегишли рухсати бўлмағи туриб ёки тақиқланган жойларда ёхуд тақиқланган мuddатларда, тақиқланган қуроллар ёки воситалар билан ов қилиш ёки балиқ овлash, – шу ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроли ва ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – қирқ бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёхуд шу ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроли ва ашёларини мусодара қилиб, уч йилгача мuddатга ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги УРҚ–543-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2022 йил 31 майдаги УРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

90¹-модда. Ов қилиш ва балиқ овлashнинг тақиқланган қуролларини ёки воситаларини тайёрлаш, олиб кириш, сақлаш, ташishi ёки юбориш, олиш ёхуд сотиш

Ов қилиш ва балиқ овлashнинг тақиқланган қуролларини ёки воситаларини тайёрлаш, олиб кириш, сақлаш, ташishi ёки юбориш, олиш ёхуд сотиш, –

ҳуқуқбузарлик куроли ва ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳудди шундай ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиши,

– ҳуқуқбузарлик куроли ва ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майдаги ЎРҚ-543-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

91-модда. Саноат чиқиндиларини, маиший чиқиндиларни ва бошқа чиқиндиларни тўплаш, ташиш, жойлаштириш, зарарсизлантириш, сақлаш, утилизация қилиш, қайта ишлаш, реализация қилиш чоғида табиатни муҳофаза қилиш талабларини бузиш

Саноат чиқиндиларини, маиший чиқиндиларни ва бошқа чиқиндиларни тўплаш, ташиш, жойлаштириш, зарарсизлантириш, сақлаш, утилизация қилиш, қайта ишлаш, реализация қилиш чоғида табиатни муҳофаза қилиш талабларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса ёхуд табиий муҳитга зарар етказган бўлса, –

– фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги ЎРҚ-495-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонуллари тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

91-модда. Белгиланмаган жойларга қаттиқ маиший чиқиндиларини ва қурилиш чиқиндиларини ташлаш, шунингдек суяқ маиший чиқиндиларни тўкиш

Белгиланмаган жойларга қаттиқ маиший чиқиндиларни ва қурилиш чиқиндиларини ташлаш, шунингдек суяқ маиший чиқиндиларини тўкиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли ва 2020 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-653-сонли қонуллари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

Маиший ва қурилиш чиқиндиларини полигонларига жойлаштирилиши керак бўлган чиқиндиларни белгиланмаган жойларга ташлаш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

– маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш куроли бўлган ашёни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан элик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-653-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги ЎРҚ-495-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда)

91-модда. Санитар тозалаш инфратузилмаси объектларини жойлаштириш ва улардан фойдаланиш бўйича талабларни бузиш

Санитар тозалаш инфратузилмаси объектларини жойлаштириш ва улардан фойдаланиш бўйича талабларни бузиш –

– фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги ЎРҚ-495-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

91-модда. Чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида дастлабки ҳисобга олиш ва назорат қилиш, шунингдек чиқиндиларни кўмиш ва утилизация қилиш жойлари бўйича кадастр ахборотларини тақдим этиш тартибини бузиш

Чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида дастлабки ҳисобга олиш ва назорат қилиш тартибини бузиш –

– мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чикиндиларни кўмиш ва утилизация қилиш жойлари бўйича кадастр ахборотларини тақдим этиш тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

92-модда. Ҳайвонлар яшайдиган муҳитни муҳофаза қилиш қоидаларини, зоологик ва ботаник коллекцияларни вужудга келтириш ва улар билан савдо қилиш қоидаларини бузиш, худди шунингдек ҳайвонларни ўзбошимчалик билан бошқа жойга кўчириш, иқлимлаштириш ёки частиштириш

Ҳайвонлар яшайдиган муҳитни ва уларнинг кўчиш йўлларини муҳофаза қилиш қоидаларини, зоологик ва ботаник коллекцияларни вужудга келтириш, тўлдириш, сақлаш, улардан фойдаланиш ва уларни ҳисобга олиш қоидаларини, зоологик ва ботаник коллекциялар билан савдо қилиш қоидаларини, шунингдек ҳайвонот ва ўсимлик дунёси объектларини, зоологик ва ботаник коллекцияларни бошқа жойга жўнатиш ва чет элга олиб кетиш қоидаларини бузиш, худди шунингдек ҳайвонларни ўзбошимчалик билан бошқа ерга кўчириш, иқлимлаштириш ёки частиштириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майддаги УРҚ–543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

93-модда. Қизил китобга киритилган ҳайвонлар ва ўсимликлар турларини сақлашга зарар келтиради деб топилган ҳайвонлар ёки ўсимликларни қонунга хилоф равишда олиб келиш

Ўзбекистон Республикаси Қизил китобга киритилган ҳайвонлар ва ўсимликлар турларини сақлашга зарар келтиради деб топилган ҳайвонлар ёки ўсимликларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб келиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

94-модда. Ноёб ёки йўқ бўлиб кетиш хавфига турган ҳайвонларни йўқ қилиб юбориш, ўлжа қилиш ёхуд шундай ҳайвонларнинг қирилиб кетишига, сони камайиб кетишига ёки яшаш муҳити бузилишига сабаб бўлиши мумкин бўлган бошқа ҳаракатлар содир этиш

Ўзбекистон Республикаси Қизил китобга киритилган ҳайвон турларига мансуб ноёб ёки йўқ бўлиб кетиш хавфига турган ҳайвонларни йўқ қилиб юбориш, ўлжа қилиш ёхуд уларнинг туҳум, увилдирик қўядиган инларини, бошпаналарини йўқ қилиш, инларини, уяларини ва бошқа яшаш жойларини бузиш ёхуд шундай ҳайвонларнинг қирилиб кетишига, сони камайиб кетишига ёки яшаш муҳити бузилишига сабаб бўладиган бошқа ҳаракатлар содир этиш ёхуд бундай ҳайвонларни овлаш руҳсатномасида кўрсатилган шартларни бузган ҳолда ўлжа қилиш –

шу ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроли бўлган ашёларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомда такрор содир этилган бўлса, –

шу ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроли бўлган ашёларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 майддаги УРҚ–543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

95-модда. Табиий муҳитни тиклаш, табиий захираларни қайта ҳосил қилиш ва табиий муҳитга зарарли таъсир кўрсатиш оқибатларини бартараф этиш чораларини кўрмаганлик

Табиий муҳитни тиклаш, табиий захираларни қайта ҳосил қилиш ва табиий муҳитга зарарли таъсир кўрсатиш оқибатларини бартараф этиш чораларини кўрмаганлик – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

96-модда. Лойиҳаларни давлат экологик (санитария-экологик) экспертизасининг ижобий хулосасисиз рўёбга чиқариш

Лойиҳаларни давлат экологик (санитария-экологик) экспертизасининг ижобий хулосасисиз ёхуд унга риоя қилмаган ҳолда рўёбга чиқариш, шунингдек бундай

хулосаси бўлмай туриб объектларни маблаг билан таъминлашни бошлаш ёки маблаг билан таъминлаш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

IX боб. САНОАТДАГИ, ҚУРИЛИШДАГИ ВА ИССИКЛИК ҲАМДА ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ СОҲАСИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

97-модда. Ўзбекистон Республикаси Саноат хавфсизлиги давлат қўмитаси органлари назорати остидаги объектларда саноат хавфсизлиги талабларини бузиш

Ўзбекистон Республикаси Саноат хавфсизлиги давлат қўмитаси органлари назорати остидаги объектларда саноат хавфсизлиги талабларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ–536-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ–456-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

97¹-модда. Истироҳат боғларининг аттракционларидан фойдаланишда қонунчилик ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларини бузиш

Истироҳат боғларининг аттракционларидан фойдаланишда қонунчилик ва техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талабларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ–536-сонли Қонуни билан киртилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда; 49-сон, 890-модда)

98-модда. Портловчи ҳамда радиоактив материалларни (манбаларни) ҳисобга олиш, сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Саноатда ва Ўзбекистон Республикаси Саноат хавфсизлиги давлат қўмитаси органлари назорати остидаги бошқа объектларда портловчи ҳамда радиоактив материалларни (манбаларни) ҳисобга олиш, сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларини, нормаларини ҳамда йўриқномаларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ–536-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда; 49-сон, 890-модда)

99-модда. Шаҳарсозлик тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Лойиҳалаш, қурилиш-монтаж ишлари бажарилаётганда талабларни бузиш, шунингдек қурилиш соҳасида назорат қилиш ва йўл-қурилиш ишлари сифатини назорат қилиш инспекцияларининг кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлаш ёки ўз вақтида бажармаслик (бундан яқка тартибдаги уй-жой қурилиш объеклари мустасно), –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса –

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бинокорлик материалларини, конструкцияларини ва буюмларини ишлаб чиқаришда техник регламентлар талабларини бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан элик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қурилиши тугалланган бинолар ва иншоотларни фойдаланишга қабул қилиш қоидаларини, аҳоли пунктларининг ва аҳоли пунктларидан ҳудуднинг бош режаларини, уларни режалаштириш ва қуриш лойиҳаларини, маданий мерос объектлари жойлашган ҳудудларни реконструкция қилиш режаларини бузиш, даҳаларни, мавзёларни ва шаҳарларнинг сановат зоналарини, қишлоқ аҳоли пунктларини қуриш ва ободонлаштириш сифатини, шунингдек бинолар ва иншоотларнинг архитектура ечимларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан йигирма беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – қирқ бараваридан элик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Объектларни давлат экспертизасининг лойиҳа-смета ҳужжатларига, шу жумладан иш ҳужжатларига доир ижобий хулосасисиз, шунингдек қурилиш соҳасида назорат қилиш ва йўл-қурилиш ишлари сифатини назорат қилиш инспекцияларининг рухсатномасисиз қуриш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – элик бараваридан етмиш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг еттинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан қирқ бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етмиш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Шаҳарсозлик тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ биноларни, иншоотларни ёки бошқа объектларни қуришга, реконструкция қилишга ва капитал таъмирлашга тақиқлар

(чекловлар) белгиланган зоналарда шундай ишларни амалга ошириш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг элик бараваридан етмиш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етмиш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Тўққизинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Учинчи ва ўн биринчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 49-сон, 890-модда)

100-модда. Электр ва иссиқлик энергиясини беҳуда сарфлаш

Электр ва иссиқлик энергиясини беҳуда сарфлаш, яъни электр двигателларидан, электр печлари ва бошқа электр ҳамда иссиқлик ускуналаридан мунтазам равишда, ишлаб чиқариш зарурати бўлмаган ҳолда тулиқ фойдаланишмаслик ёки уларни बेқорга ишлатиб қўйиш, зичланган ҳаво, сув ва иссиқликнинг мунтазам равишда нобуд бўлиши, энергия билан таъминловчи ташкилотларнинг рухсатсиз хизмат бинолари ва бошқа биноларни иситиш учун, шунингдек ишлаб чиқариш жараёнида назарда тутилмаган бошқа мақсадлар учун электр энергиясидан фойдаланиш, ёритиш учун электр энергиясидан ҳужасизларча фойдаланиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-сонли Қонуни таҳририда* – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

101-модда. Электр, иссиқлик энергияси, газдан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Умумий фойдаланишдаги электр, иссиқлик, газ тармоқларига ўзбошимчалик билан уланishi ёки улардан фойдаланиш қоидаларини бошқача тарзда бузиш ёхуд электр, иссиқлик энергияси, табиий газни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш ёки бундай ҳисобга олиш асбобларининг курсаткичларини ўзгартириш мақсадида уларга ташқаридан аралаштириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга

эса – йигирма бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 15 сентябрдаги УРҚ–220-сонли, 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ–436-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 38-сон, 414-модда; 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Ўзбошимчилик билан эгаллаб олинган ер участкаларида қурилган бинолар ҳамда иншоотларни электр энергияси, иссиқлик ва газ таъминоти ташиқотлари томонидан электр, иссиқлик ва газ тармоқларига ўзбошимчилик билан улаш, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш бараваридан саксон беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

102-модда. Электр тармоқларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

1000 вольтгача кучланишли электр тармоқларини (ҳаво, ер ости ва сув ости электр узатиши, киритма ва тақсимлаш қурилмаларини) муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш, башарти бу ҳол истеъмолчиларни электр энергияси билан таъминлашда узилшига, электр тармоқларининг шикастланишига ёки халқ ҳўжалигига бошқа хил зиён етишига олиб келса ёки олиб келиши мумкин бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ундан бир қисмидан иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

1000 вольтдан ортиқ кучланишли электр тармоқларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш, башарти бу ҳол истеъмолчиларни электр энергияси билан таъминлашда узилшига, электр тармоқларининг шикастланишига ёки халқ ҳўжалигига бошқа хил зиён етишига олиб келса ёки олиб келиши мумкин бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

103-модда. Газдан ёқилғи ёки хомашё сифатида фойдаланиш билан боғлиқ бўлган ҳуқуқбузарликлар

Газдан фойдаланиш қурилмасига газни руҳсатсиз очиб бериш ёки газ истеъмол қилишини белгиланган тартибига риоя қилмаслик ёхуд газдан фойдаланиш қурилмаларида газ сарфлашининг тасдиқланган солиштирма нормаларисиз газ сарфлаш ёки бундай нормалардан ортиқча сарфлаш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли ва 2004 йил*

3 декабрдаги 714-II-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; 2005 йил, 1-сон, 18-модда)

Газдан фойдаланиш қурилмаларини газ сарфини ҳисобга олмай туриб ёки газ қўлланиб ҳосил қилинадиган иссиқлик энергияси ва маҳсулотларни ҳисобга олмай туриб ишлатиш ёхуд газдан фойдаланиш қурилмаси лойиҳасида назарда тутилган газ ёниш жараёнини автомат тарзда бошқариб турувчи воситаларининг, иссиқлик техникаси назорати асбобларининг ёки газдан оқилона ва самарали фойдаланишни таъминловчи иссиқликдан фойдаланиш ускуналарининг бўлмаслиги (бузуқлиги) – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Газ истеъмол қилувчи корхона, муассаса ва ташиқотлар учун назарда тутилган резерв ёқилғи ҳўжалигининг ишга тайёр эмаслиги ёки газдан фойдаланиш қурилмаларининг белгиланган резерв ёқилғи турларида ишлашга тайёр эмаслиги –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

X боб. ҚИШЛОҚ ҲўЖАЛИГИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК, ВЕТЕРИНАРИЯ, ВЕТЕРИНАРИЯ-САНИТАРИЯ ҚОИДАЛАРИ ВА НОРМАЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК*

104-модда. Экинзорларни пайҳон қилиш, қишлоқ ҳўжалик экинларининг далада тўплаб қўйилган ҳўселига зарар етказиш ёки уни йўқ қилиб юбориш, қўчатларга шикаст етказиш

Чорва моллар ёки паррандаларнинг ҳўжалик экинзорларини пайҳон қилиши, қишлоқ ҳўжалик экинларининг далада тўплаб қўйилган ҳўселига зарар етказиши ёки уни йўқ қилиб юбориши, қўчатларга шикаст етказиши – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Экинзорларни ёки қўчатзорларни ҳамма турдаги ҳаракатланувчи техника воситаларида босиб ўтиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданиннг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

* X бобнинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ–416-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда*

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 6 октябрдаги УРҚ-227-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 41-сон, 439-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

104¹-модда. Қишлоқ хўжалик экинларининг навини янгилаш ва нав жойлаштириш тартибини бузиш

Қишлоқ хўжалик экинларининг навини янгилаш ва нав жойлаштириш тартибини бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

104²-модда. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ва уруғликларни қабул қилиш, сақлаш, қайта ишлаш ва улардан фойдаланиш тартибини бузиш

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини ва уруғликларни қабул қилиш, сақлаш, қайта ишлаш ҳамда улардан фойдаланиш тартибини, шунингдек агросаноат мажмуи соҳасида технология жаранлар талабларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қишлоқ хўжалиги ўсимликларига доир ҳужжатларни юритиш қондаларини бузиш ёхуд ушбу ҳужжатларга уруғликларнинг навлари ва экилиш сифатлари тўғрисидаги нотўғри маълумотларни киритиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

105-модда. Таркибида гиёҳванд моддалар бўлган экинларни қўриқлашни таъминлаш чораларини кўрмаганлик

Таркибида гиёҳванд моддалар бўлган наша ва мойли кўкнор экинларини, мазкур экинлар ҳосилини сақлаш ва қайта ишлаш жойларини қўриқлаш юзасидан белгиланган тартибни таъминлаш чораларини кўрмаганлик, шунингдек таркибида гиёҳванд моддалар бўлган шундай экинларнинг анғизлари ва ишлаб чиқариш қиқиндиларини йўқ қилиб ташлаш чораларини кўрмаганлик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

106-модда. Ёввойи нашани йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик

Тасарруфда ер майдонлари бўлган шахслар томонидан ёввойи нашани йўқ қилиб юбориш чораларини кўрмаганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

107-модда. Ўсимликлар карантини объектларига ва бошқа зарarli организмларга қарши курашишга доир фитосанитария талабларини (чораларини) ҳамда бошқа қондаларни бузиш

Ўсимликлар карантини объектларига ва бошқа зарarli организмларга қарши курашишга доир фитосанитария талабларини ҳамда бошқа қондаларни карантин остидаги маҳсулотларни ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташвиш, қайта ишлаш, реализация қилиш ва йўқ қилиш чоғида бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Фитосанитария чораларига риюя қилмаслик, шу жумладан ўсимликлар карантини объектлари ва бошқа зарarli организмлар тарқалишининг олдини олиш чораларини кўрмаганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўз ҳудудида ўсимликлар карантини объектлари ва бошқа зарarli организмларни аниқлаган, фитосанитария дала назоратини ўтказиш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигига ихтиёрий равишда мурожаат қилган ҳамда уларнинг ўчоқлари кенгайишига йўл қўймаслик ва уларни бартараф этиш бўйича кечиктириб бўлмайдиган чоралар кўрган шахслар маъмурий жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 январдаги УРҚ-743-сонли Қонуни тахририда – ҚММЕ, 11.01.2022 й., 03/22/743/0010-сон)

108-модда. Карантин остидаги маҳсулотларни олиб кириш ва олиб чиқиш қондаларини бузиш

Карантин остидаги маҳсулотларни Ўзбекистон Республикасига олиб кириш ва унинг ҳудудида олиб чиқиш қондаларини бузиш – (модданинг номи ва биринчи

қисминг диспозицияси *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 январдаги УРҚ-743-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 11.01.2022 й., 03/22/743/0010-сон*)

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

109-модда. Ветеринария, ветеринария-санитария қондалари ва нормаларини бузиш

Ветеринария, ветеринария-санитария қондалари ва нормаларини бузганлик, эпизоотияларга қарши курашиш чораларини кўрмаганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

110-модда. Ит ва мушук боқиш қондаларини бузиш

Шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктларида ит ва мушук боқишнинг қондаларини бузиш, худди шунингдек мансабдор шахслар томонидан эгасиз ҳайвонларни тутириш чораларини кўрмаганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик фуқароларнинг соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етишига олиб келса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

111-модда. Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабатда бўлиш

Ҳайвонларга нисбатан шафқатсиз муносабатда бўлиш, яъни уларни гаразли ёки бошқа паст ниятларда қийноққа солиш ёки уларга азоб бериш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса ёхуд ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик воғга етмаган шахс ҳозирлигида содир этилган бўлса ёки ҳайвонларнинг ўлимига ёхуд майиб бўлишига олиб келса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

112-модда. Тракторчи-машинистлар томонидан қишлоқ хўжалик машиналаридан техник жиҳатдан фойдаланиш ва техника хавфсизлиги қондаларини қўпол равишда бузиш

Тракторчи-машинистлар томонидан тракторлар, комбайнлар, бошқа ўзинорар қишлоқ хўжалик, мелиорация, йўл-қурилиш машиналаридан техник жиҳатдан фойдаланиш қондаларини ва техника хавфсизлиги қондаларини қўпол равишда бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга ёки механизаторларни ушбу машиналарни бошқариш ҳуқуқидан бир йилгача муддатга маҳрум қилишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ-583-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 858-модда; 49-сон, 890-модда)

**XI БОБ. ТРАНСПОРТДАГИ, ЙЎЛ ХЎЖАЛИГИ
ВА АЛОҚА СОҲАЛАРИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР
УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

113-модда. Темир йўл транспортида қаракат хавфсизлиги қондаларини бузиш

Темир йўл изларига поездлар қатновининг бузилишига олиб келиши мумкин бўлган ашёларни қўйиш, шунингдек темир йўлни, ихота дарахтларини ва қор тўсиш ғовларини ҳамда бошқа йўл объектиларини, сигнал бериш ва алоқа иншоотлари ва қурилмаларини шикастлантириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Темир йўлдан от-арава ҳайдаб ўтиш ва чорва молларни ҳайдаб ўтиш, чорва молларни темир йўл яқинида боқиш қондаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Темир йўл транспортига юк ортиш вақтида белгиланган габаритларга риоя қилмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Темир йўлларни белгиланмаган жойлардан кесиб ўтиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирмадан бир қисми миқдорига жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситалари ҳайдовчилари томонидан темир йўл изини белгиланмаган жойдан кесиб ўтиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

114-модда. Темир йўл транспорти воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Зарурат бўлмағи туриб, ўзбошимчалик билан поездни тўхтатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Юк поездларида ўзбошимчалик билан юриш, поезд юриб кетаётганда поездга чиқиш ва поезддан тушиш, вагонларнинг зинаполярларида ва томларида кетиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

115-модда. Метрополитендан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Метрополитендан фойдаланишнинг белгиланган қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

116-модда. Учиш хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Аэродром ҳудудида аэродромларни таниб олиш учун қабул қилинган маркировка белгиларига ва қурилмаларга ўхшаш бирор-бир белги ва қурилма ўрнатиш ёки аэродром ҳудудида парвозлар хавфсизлигига таҳдид солиши мумкин бўлган фаолиятни белгиланган тартибда келишилмаган ҳолда амалга ошириш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бинолар ва иншоотларда тунги ва кундузги маркировка белгиларини ёки қурилмаларини ўрнатиш қоидаларини бажармаганлик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Аэродром ускуналарини, аэродром белгиларини, ҳаво кемаларини ва уларнинг ускуналарини шикастлантириш, – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли рухсати бўлмағи туриб аэропортлар (азаровокзаллардан ташқари), аэродромлар, учишни радио ва ёруғлик билан таъминлаб турувчи объектлар ҳудудида пиёда ёки транспортда юриш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Алкоғолли ичимлик, гиёҳвандлик моддаси таъсирида ёки ўзгача тарзда мастлик ҳолатида бўлган шахс томонидан ҳаво кемасини бошқариш, худди шунингдек бундай ҳолатда бўлган экипаж аъзоларининг ҳаво кемасини бошқаришига ижозат бериш ёқуд ҳаво кемасини бошқарувчи шахснинг алкоғолли ичимлик, гиёҳвандлик моддаси таъсиридаги ёки ўзгача тарздаги мастлик ҳолатини аниқлаш учун белгиланган тартибга мувофиқ текширувдан ўтишдан бўйин товлashi, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бахтсиз авиация ҳодисаси деб топилган ҳодисани, у ҳақидаги маълумотларни қасддан яшириш, худди шунингдек ушбу ҳодиса тўғрисидаги ахборотни қасддан бузиб курастиш, борддаги ва ердаги объектив назорат воситаларининг маълумотларига ҳамда бахтсиз авиация ҳодисаси билан боғлиқ бошқа далилий материалларга қасддан шикаст етказиш ёки уларни қасддан йўқ қилиб юбориш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

116¹-модда. Ҳаво кемасидан фойдаланиш вақтида лазер нуруни йўналтириш орқали халақит бериш

Ҳаво кемасидан фойдаланиш вақтида ҳаво кемасига лазер нуруни йўналтириш орқали халақит бериш – хуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

116²-модда. Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш

Ўзбекистон Республикасининг самовий ҳудудидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш (бундан

самовий ҳудудда учувчисиз учадиган аппаратлардан фойдаланиш ҳоллари мустасно), –

хуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ–436-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 2 майдаги УРҚ–534-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 49-сон, 890-модда)

116¹-модда. Авиация хавфсизлигини таъминлашга доир талабларни бузиш

Авиация хавфсизлиги бўйича текширувдан ўтмаган шахсларни, қўл юкини ёки бағажни, юкни, почтани, борт захираларини ёхуд ҳаво кемаларида ташиш таққидланган моддаларни ёки предметларни ҳаво кемаси бортига етказиб бериш ёки етказиб беришга қумаклашиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

117-модда. Ҳаво кемасида юриш-туриш қоидаларини бузиш

Ҳаво кемасида бўлган шахсларнинг ҳаво кемаси командирининг ёки ҳаво кемаси командири номидан экипаж аъзосининг фармойишларини бажармаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)*

Ҳаво кемаси бортида туриб фотосуратга, кинога, видеога олиш, шунингдек радиоалоқа воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш –

фото-киноплёнка ёки видеокассеталар мусодара қилиниб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 апрелдаги УРҚ–145-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 14–15-сон, 88-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

118-модда. Сув транспортда ҳаракат хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Сув транспорт соҳасида кемаларнинг портга кириши ва портдан чиқиши, порт сувларида кемаларнинг ҳаракати ва туриши ҳамда шатакка олиниши қоидаларини ёхуд сигнал чироқлари бериш, товуш сигналлар, шунингдек қўрилма ва кундузги сигналлар алмашишининг белгиланган тартибини бузиш ёки кема йўлига балиқ тутиш қўрилмаларини ўрнатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Порт сувларида тегишли рухсати бўлмағи туриб ғаввослик ишларини бажариш, шундай ишларни олиб борган чоғда сигналлар бериш қоидаларига риоя қилмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Сув транспортда хавфсизлиқни таъминловчи сигнал ва алоқа иншоотлари ҳамда қурилмаларини шикастлантириш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – бешдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

119-модда. Кичик ҳажмли кемаларни рўйхатдан ўтказиш қоидаларини, шунингдек бундай кемалардан ва улар турадиган базалардан (иншоотлардан) фойдаланиш қоидаларини бузиш

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кичик ҳажмли кемалар инспекцияси назоратидаги кичик ҳажмли кемаларни рўйхатдан ўтказиш қоидаларини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари, мансабдор шахсларга эса – икки баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Кичик ҳажмли кемалар ва улар турадиган базалардан (иншоотлардан) фойдаланиш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари, мансабдор шахсларга эса – уч баравари миқдорда жарима солишга ёхуд кема ҳайдовчиларини кемани бошқариш ҳуқуқидан бир йилу олти ой мuddатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ–597-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

120-модда. Портларда юкларни ортиш, тушириш ва тахлаш қоидаларини бузиш

Портларда юкларни ортиш, тушириш ва тахлаш қоидаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

121-модда. Транспорт воситаларининг ички жиҳозларига шикаст етказиш

Локомотивлар, вагонлар, дарё ва ҳаво кемалари, худди шунингдек ҳамма турдаги махсус транспортларнинг ойналари ва ички жиҳозларига шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Автобусларнинг, таксиларнинг, маршрут таксиларининг, шаҳар электр транспортининг ва метрополитен вагонларининг ойналари ва ички жиҳозларига шикаст etkazishi –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 8 апрелдаги УРҚ–145-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 14–15-сон, 88-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

122-модда. Тамаки маҳсулотини транспортда белгиланмаган жойларда истеъмол қилиш

Маҳаллий ва узоқ масофага қатнайдиغان поездларда, даре кемаларида белгиланмаган жойларда, шаҳар атрофига қатнайдиغان поездларнинг вагонларида (шу жумладан тамбуларида), шаҳар ичида, шаҳар атрофига, шаҳарлараро ва халқро йўналишларда қатнайдиغان автобусларда, шунингдек таксиларда, йўналишли таксиларда ҳамда шаҳар электр транспортда тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳаво кемаларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш, – базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 29 декабрдаги УРҚ–396-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 52-сон, 645-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

123-модда. Транспорт воситаларидан ахлат ёки бошқа нарсаларни ташлаб юбориш

Поездларнинг вагонлари, автотранспорт воситалари ва шаҳар йўловчилар транспортдан ахлат ёки бошқа нарсаларни ташлаб юбориш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

124-модда. Транспортда ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Транспортда белгиланган ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунчи тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

125-модда. Транспорт воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини бошқариш ва йўловчилар ташишда хавфсизлик камаридан фойдаланиш қоидаларига, худди шунингдек мотоцикл ва мопедлар ҳайдовчиларининг мотослемлардан фойдаланиш қоидаларига риоя этмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 6 апрелдаги УРҚ–86-сонли, 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 135-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Ҳайдовчиларнинг белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаган ёки мажбурий техник куриқдан ўтказилмаган ёхуд фойдаланиш ман этиладиган даражада носозлиги бўлган ёки қонунчиликда белгиланган тартибда фавқулдада вазиятда ойнани синдириш учун фойдаланиладиган болгача билан жиҳозланмаган, ўт ўчиргич, тиббиёт қўтиччаси, авария ҳолатида тўхтаганлигини билдирувчи белги ва нур қайтаргичли камзул билан бутланмаган, худди шунингдек ишлаётганида ташқарига чиқараётган ифлослантирувчи моддаларнинг миқдори, шунингдек шовқин даражаси белгиланган нормалардан ортиқ бўлган транспорт воситаларини бошқариши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда, ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳайдовчиларнинг тормоз тизимида, руль бошқарувида ёки улловчи қурилмада носозлиги булган ёхуд тегишли рухсатномасиз қайта жиҳозланган транспорт воситаларини бошқариши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳайдовчиларнинг шаҳарлараро ва халқро йўловчи ташишни амалга оширадиган автобусларни назорат асбобларисиз (тахографларсиз) ёки тахографларни ўчирган ҳолда бошқариши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Фойдаланиш белгиланган тартибда ман этилган транспорт воситаларини, худди шунингдек давлат рақам белгиси ўзбошимчалик билан ечиб олинган транспорт воситаларини бошқариши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги*

УРҚ–125-сонли, 2019 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 504-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Давлат рақам белгиси айни шу транспорт воситасига тегишли бўлмаган транспорт воситасини бошқариш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРҚ–125-сонли Қонуни билан киритилган, 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 504-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга қаршли транспорт воситаларини шиддан ташқари вақтда улардан фойдаланиш шартларига мувофиқ келадиган тарзда махсус жиҳозланмаган жойда сақлаш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари, мансабдор шахсларга эса – икки баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Ушбу Кодекснинг 125 (мопедлардан ташқари), 125¹, 126, 127, 128, 128¹, 128², 128³, 128⁴, 128⁵, 128⁶, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 135¹, 136, 139, 140, 141-моддаларида транспорт воситалари дейилганда барча турдаги автомобиллар ва тракторлар, қишлоқ ҳўжалик, мелiorация, йўл-қурилиш машиналари ва бошқа ўзинорар машиналар, трамвай ва троллейбуслар, шунингдек мотоцикллар ва бошқа механик транспорт воситаларини тушуноқ керак. (Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли ва 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ–583-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 46-сон, 858-модда)

125¹-модда. Юк ташиш қоидаларини, шатакка олиш қоидаларини бузиш

Юк ташиш қоидаларини, худди шунингдек шатакка олиш қоидаларини бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли рухсатномасиз оғир вазнли, йирик габаритли, хавфли юкларни ташиш ва юк билан ёки юксиз ҳолдаги габарит улчамлари, шунингдек умумий ҳақиқий вазни, ўққа тушувчи оғирлиги белгиланган нормалардан ортқ бўлган транспорт воситаларида йўлга чиқиш, худди шунингдек рухсатномада кўрсатилган ҳаракат йўналишидан четга чиқиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдориди жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан олти ойгача муддатга маҳрум этишга, юк ташиш учун масъул бўлган мансабдор шахсларга эса – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 ок-

тябрдаги УРҚ–640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

125²-модда. Бошқа давлатларда рўйхатдан ўтказилган юкларни ва (ёки) йўловчиларини ташиш учун мўлжалланган автотранспорт воситаларидан қонунга хилоф равишда фойдаланиш

Хорижий ташувчиларга тегишли бўлган, шу жумладан улар томонидан Ўзбекистон Республикаси худудига вақтинча олиб кирилган автотранспорт воситаларида йўловчилар ва юкларни Ўзбекистон Республикаси худудиди жойлашган пунктлар ўртасиди ташиш (каботаж), агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ–640-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

126-модда. Кўзгусимон ва (ёки) туси ўзгартирилган (қорайтирилган) ойнали, шунингдек теварак-атрофни кўришни чеклайдиган қоламали транспорт воситаларидан фойдаланиш*

Техник регламента мувофиқ бўлмаган кўзгусимон ва (ёки) туси ўзгартирилган (қорайтирилган) ойнали транспорт воситаларидан, худди шунингдек ҳайдовчилар ўрнидан теварак-атрофни кўришни чеклайдиган қўшимча нарсалар ўрнатилган ёки қоламалар суртилган транспорт воситаларидан фойдаланиш, бундан ойналар тусини ўзгартириш (қорайтириш) учун тегишли рухсатнома берилган транспорт воситалари мустасно, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ–542-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда; 49-сон, 890-модда)

127-модда. Транспорт воситаларининг товуш чиқарувчи, ёритувчи ва бошқа қурилмаларидан фойдаланиш, уларни ўрнатиш қоидаларини бузиш

Товуш сигнални сабабсиз бериш, транспорт воситаларига уни ишлаб чиқарган корхона назарда тутмаган

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда

товуш чиқарувчи ва ёритувчи қурилмаларни ўрнатиш, худди шунингдек уларни ўзгартириб ўрнатиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли рухсат олмай туриб транспорт воситаларига товуш чиқарувчи ва ёритувчи махсус қурилмаларни ўрнатиш, худди шунингдек давлат рақам белгиларини қуриш имкониятини чеклайдиган, уларни англашга тўққинлик қиладиган турли ашёлар ўрнатиш ва қоплама суртиш –

ана шу қурилмаларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

128-модда. Ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини пёдалар йўлқаларидан юргизиши, йўл белгилари ва йўл ҳаракатининг бошқа қоңдалари талабларига риоя этмаслиги

Ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини пёдалар йўлқаларидан юргизиши, йўл белгилари ёки йўлнинг қатнов қисмидаги чизиклар билан белгилаб қўйилган талабларга риоя этмаслиги (ушбу Кодекснинг 128¹-моддасида, 128²-моддасининг биринчи қисмида, 128³, 128⁴ ва 130-моддаларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно), одам ташиш, транспорт воситаларини қувиб ўтиш, йўналишли транспорт воситалари тўхтайдиган бекатлардан ёки пёдалар ўтиш жойларидан юриш, ташқи ёритиш асбобларидан фойдаланиш қоңдаларини бузиши, худди шунингдек йўловчиларга лойқа сачратиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли ва 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган худди шундай ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган худди шундай ҳуқуқбузарликни икки марта маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган худди шундай ҳуқуқбузарликни уч марта ва ундан ортиқ маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт баравари миқдорида жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан олти ой муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

128¹-модда. Транспорт воситасини бошқариш вақтида ҳайдовчиларнинг телефондан фойдаланиши

Транспорт воситасини бошқариш вақтида ҳайдовчиларнинг телефондан фойдаланиши (бундан телефондан қулоқчинлар орқали ва қўлларни ишлатмасдан туриб сузлашувлар олиб бориш имкониятини берадиган бошқа ускуналар орқали фойдаланиш мустасно), –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 26 декабрдаги УРҚ-73-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 51-52-сон, 501-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

128²-модда. Транспорт воситасини бошқариш вақтида теле-, видеодастурларни томоша қилиш мақсадида монитордан (дисплейдан) фойдаланиш

Транспорт воситасини бошқариш вақтида теле-, видеодастурларни томоша қилиш мақсадида транспорт воситаси салонининг олд қисмига ўрнатилган монитордан (дисплейдан) фойдаланиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРҚ-125-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50-51-сон, 504-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

128³-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларнинг белгиланган ҳаракат тезлигини бошқариш

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан кўп бўлмаган катталиқда ошириб юбориши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан ортиқ, лекин 40 километрдан кўп бўлмаган катталиқда ошириб юбориши ёки транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан кўп бўлмаган катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 40 километрдан ортиқ катталиқда ошириб юбориши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг тўққиз баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*)

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан ортиқ, лекин 40 километрдан кўп бўлмаган катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши ёхуд транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан кўп бўлмаган катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун икки марта маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдорида жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йил муддатга маҳрум қилишга сабаб бўлади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*)

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 40 километрдан ортиқ катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши ёки транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан кўп бўлмаган катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун икки марта маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши ёхуд транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини соатига 20 километрдан кўп бўлмаган катталиқда худди шундай ҳуқуқбузарлик учун уч марта маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор ошириб юбориши, –

транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан икки йил муддатга маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда*)

Ушбу модданинг биринчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилганда тезлики ўлчайдиган махсус ускуналар ва транспорт воситалари спидометрлари кўрсаткичларидаги йўл қўйилиши мумкин бўлган жами хатолар ҳисобга олиниб, улар қайд этган тезликдан соатига 5 километр чегириб ташланган ҳолда, маъмурий жазо чораси қўлланилади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

128^а-модда. **Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг светофорнинг тақиқловчи сигналови ёки йўл ҳаракатини тартибга солувчининг тақиқловчи ишорасига бўйсунмасдан тўхташ чизигини босиб кириши ва ўтиши**

Светофорнинг тақиқловчи сигналови ёки йўл ҳаракатини тартибга солувчининг тақиқловчи ишорасида йўлнинг қатнов қисмидаги йўл чизиклари ёки йўл белгилари билан белгиланган тўхташ чизигини босиб кириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккidan бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг светофорнинг тақиқловчи сигналови ёки йўл ҳаракатини тартибга солувчининг тақиқловчи ишорасига бўйсунмасдан ўтиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ўша ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи –

учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ўша ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо икки марта қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йил муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда, 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

128^б-модда. **Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг ҳалақат бериши ёки авария ҳолатини юзага келтириши, йўлнинг қарама-қарши ҳаракатлиши учун мўлжалланган томонига ёки бўлагига чиқиши**

Тезкор ва махсус хизматларнинг кўк ёки қизил ёхуд кўк ва қизил рангли ялтироқ маёқчани еққан ҳолда ҳамда махсус товушли сигнал билан яқинлашиб келаётган транспорт воситалари тўсиқсиз ўтиб кетиши учун транспорт воситалари ҳайдовчилари томонидан ҳалақат бериш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон*)

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўлнинг қарама-қарши ҳаракатлиши учун мўлжалланган томонига ёки бўлагига йўл ҳаракати қоидаларини бузган ҳолда чиқиши, худди шунингдек авария ҳолати юзага келишига сабаб бўлган, яъни йўл ҳаракатининг бошқа қатнашчиларини тезлики, ҳаракат йўналишини кескин ўзгаришига ёки ўз хавфсизлигини ёхуд бошқа фуқароларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун ўзга чораларни қўришга мажбур қилувчи ҳуқуқбузарликни содир этиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданнинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдориди жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йил муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ–629-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

128^б-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг тўхтаб туриш қоидаларини бузиши

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг тўхташ ёки тўхтаб туриш қоидаларини бузиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон*)

(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

129-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати хавфсизлигига таҳдид солувчи гуруҳ бўлиб ҳаракат қилишда қатнашиши

Мотоцикллар ва бошқа транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўлларда йўл ҳаракати хавфсизлигига таҳдид солувчи ёки авария ҳолатини келтириб чиқарувчи гуруҳ бўлиб ҳаракат қилишда қатнашиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан олти ойдан бир йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуналари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

130-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг темир йўлнинг ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини бузиши

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг темир йўлнинг ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан олти ойдан бир йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуналари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

131-модда. Транспорт воситаларини маст ҳолда бошқариш

Ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст ҳолда бошқариши –

транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йилу олти ойдан уч йилгача муддатга маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахс томонидан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ баравари миқдориди жарима солишга ёки ун беш сутка муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

Алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст шахсга транспорт воситасини бошқаришни топшириш –

транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан икки йилдан уч йилгача муддатга маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 26 декабрдаги 549-1-сонли, 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуналари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 3-сон, 38-модда; УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

132-модда. Кема ҳайдовчиларининг кичик ҳажмли кемаларни маст ҳолда бошқариши

Кема ҳайдовчиларининг кичик ҳажмдаги кемаларни маст ҳолда бошқариши, шунингдек кичик ҳажмли кемаларни бошқариши алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст ҳолдаги шахсларга топшириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга ёки кема ҳайдовчиларини кемани бошқариш ҳуқуқидан икки йил муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

133-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши жабрланувчига енгил тан жароҳати ёки анча миқдорда моддий зарар етказилишига олиб келиши

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши жабрланувчига енгил тан жароҳати ёки анча миқдорда моддий зарар етказилишига олиб келса, бундан жабрланувчига енгил тан жароҳати етказилишига олиб келмаган йўл-транспорт ҳодисаси содир этилганда йўл-транспорт ҳодисасида иштирок этган ҳайдовчилар томонидан йўл-транспорт ҳодисаси тўғрисида хабарнома тузилган ҳоллар мустасно, –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йилдан уч йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли қонуллари тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)*

Анча миқдордаги моддий зарар деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдоридан ошиб кетган зарар тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

134-модда. Ҳайдовчиларнинг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши транспорт воситаларининг ёки бошқа мол-мулкнинг шикастланишига олиб келиши

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши транспорт воситалари, йўл ҳаракатини тартибга солишчи воситалар ёки бошқа мол-мулк шикастланишига олиб келса, лекин анча миқдорда моддий зарар етказмаса, бундан йўл ҳаракатини тартибга солишчи воситалар ёки бошқа мол-мулк шикастланишига олиб келмаган йўл-транспорт ҳодисаси содир этилганда йўл-транспорт ҳодисасида иштирок этган ҳайдовчилар томонидан йўл-транспорт ҳодисаси тўғрисида хабарнома тузилган ҳоллар мустасно, –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан тўрт бараваригача миқдорда жарима солишга ёки транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан олти ойдан бир йилгача муддатга маҳрум этишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли қонуллари тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

135-модда. Йўл ҳаракати қоидаларида назарда тутилган ҳужжатлари бўлмаган шахсларнинг транспорт воситаларини бошқариши

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқини берувчи ҳужжатлари, транспорт воситасини рўйхатдан ўтказганлик тўғрисидаги, шунингдек транспорт воситасига эгалик қилиш, эгаси йўқлигида ундан фойдаланиш ёки уни тасарруф этиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлари, транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сўғурта қилиш бўйича сўғурта полиси (Ушбу Кодекс 135¹-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳол бундан мустасно), қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда эса лицензия карточкаси ёки йўл варақаси, юридик шахсларнинг транспорт воситалари ҳайдовчиларининг, шу жумладан йўловчи ёки юк ташиш фаолиятини амалга оширувчи ҳайдовчиларнинг малака оширишдан ўтганлиги тўғрисидаги сертификати (транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳномами алмаштириш ёки йўқолган гувоҳнома ўрнига бошқасини бериш ҳолларини истисно қилган ҳолда, гувоҳнома олинган пайтдан эътиборан икки йиллик давр бундан мустасно) ёнида бўлмаган ҳайдовчиларнинг транспорт воситаларини бошқариши, худди шунингдек ишончномаларни, транспорт воситаларини бошқа шахсга ўтказиш ва ижарага бериш шартномаларини рўйхатдан ўтказмасдан (ҳисобга қўймасдан) транспорт воситаларини бошқариш, –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуллари тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг шу воситаларни бошқариши, худди шунингдек бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсга транспорт воситаларини бошқаришининг топширилиши –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахсларнинг бундай воситаларни бошқариши –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳайдовчининг ёнида Ўзбекистон Республикасининг ички ишлар органлари ёхуд консуллик муассасалари томонидан берилган биометрик паспорт ёки идентификацияловчи ID-картаси мавжуд бўлган тақдирда, унинг транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини берувчи ҳужжатни, транспорт воситаси рўйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги, шунингдек транспорт воситасига эгалик қилиш, эгаси йўқлигида ундан фойдаланиш ёки уни тасарруф этиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлари, транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сўғурта қилиш бўйича сўғурта полисини ўз ёнида олиб юриши талаб этилмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли

ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

135¹-модда. Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сугурта қилиш тўғрисидаги қонунчиликнинг талабларини бузиш*

Транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сугурта қилиш бўйича сугурта полисларида назарда тутилмаган фойдаланиш даврида транспорт воситаларини бошқариш, худди шунингдек фақат мазкур сугурта полисларида кўрсатилган ҳайдовчилар айни шу транспорт воситаларини бошқариш тўғрисида мазкур сугурта полисларида назарда тутилган шартларни бузган ҳолда транспорт воситаларини бошқариш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

Фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сугурта қилиш бўйича қонунда белгиланган мажбуриятнинг транспорт воситалари эгалари томонидан бажарилмаслиги, худди шунингдек, агар бундай мажбурий сугурта қилинмаганлиги олдиндан аён бўлса, транспорт воситаларини бошқариш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми, мансабдор шахсларга эса – икки баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 21 апрелдаги УРҚ–156-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ–734-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 17-сон, 129-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

136-модда. Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг ва йўл ҳаракати бошқа иштирокчиларининг мастлиги ёки маст эмаслигини аниқлаш учун текширувдан ўтишдан бўйин товлаши

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда мастлиги ёки маст эмаслигини белгиланган тартибда аниқлаш учун текширувдан ўтишдан бўйин товлаши –

транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан бир йилу олти ойдан уч йилгача мuddатга маҳрум қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахс томонидан содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз баравари миқдориде жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликнинг мопед, велосипед ҳайдовчи, уловли арава-ни бошқариб борувчи шахс томонидан содир этилиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

137-модда. Йўл-транспорт ҳодисаси юз берган жойдан кетиб қолиш

Йўл-транспорт ҳодисаси қатнашчиларининг белгиланган қоидаларни бузган ҳолда ҳодиса юз берган жойдан кетиб қолиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

Йўл-транспорт ҳодисаси қатнашчиларининг белгиланган қоидаларни бузган ҳолда ҳодиса юз берган жойдан кетиб қолиши, агар ушбу йўл-транспорт ҳодисаси жабрланувчига енгил тан жароҳати ёки анча миқдорда моддий зарар етказилишига олиб келган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз баравари миқдориде жарима солишга ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йил мuddатга маҳрум этишга ёхуд ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

138-модда. Пиедалар ва йўл ҳаракати бошқа иштирокчиларининг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши

Пиедаларнинг йўл ҳаракатини тартибга солувчи сигналларга бўйсунмаслиги, уларнинг йўлнинг ҳаракат қисмини белгиланмаган жойлардан кесиб ўтиши, пиедалар йўлнинг қатнов қисмида, шу жумладан пиедалар ўтиш жойида ҳаракатланаётганда телефондан фойдаланиши, китобларни ёки даврий нашрларни ўқиши, видео-материалларни томоша қилиши ҳамда аудиоматериалларни эшитиши, шунингдек эътиборни чалғитадиган бошқа электрон воситалардан фойдаланиши, шунингдек мопед ва велосипед ҳайдовчиларининг, уловли арава-ни бошқариб борувчи ва йўлдан фойдаланувчи бошқа шахсларнинг йўл ҳаракатини тартибга солувчи сигналларга бўйсунмаслиги, усталик берувчи, таққиловчи ёки кўрсатма берувчи йўл белгилари талабларига риоя этмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисми миқдориде жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

Ҳайдовчиларга ҳар хил хизмат кўрсатиш мақсадида йўлнинг қатнов қисмида фуқароларнинг туриши, йўлларга ажратилган минтақа чегарасида мол боқиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида кўрсатилган шахсларнинг йўл ҳаракати қоидаларини бузиши авария ҳолатини вужудга келтирса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

Транспорт воситаси ҳаракатланаётган вақтда йўловчи томонидан тана қисмларини (қўлдан ташқари) салондан чиқариш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)*

Мопед велосипед ҳайдовчининг, уловли аравани бошқариб борувчи шахсининг алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст бўлган ҳолда йўл ҳаракати қоидаларини бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

139-модда. Носоз транспорт воситаларини йўлга чиқариш ва транспорт воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бошқача тарзда бузиш

Белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаган ёки мажбурий техник куриқдан ўтказилмаган транспорт воситаларини йўлга чиқариш, –

транспорт воситаларининг техник ҳолати ва улардан фойдаланилиши учун масъул бўлган мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Носозлиги бўлган ёки муайян шартлар туфайли транспорт воситасидан фойдаланиш тақиқланган ёки тегишли рухсатномасиз қайта ҳижозланган транспорт воситаларини йўлга чиқариш, –

транспорт воситаларининг техник ҳолати ва улардан фойдаланилиши учун масъул бўлган мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

140-модда. Маст ҳолдаги ҳайдовчиларнинг ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг транспорт воситаларини бошқаришига йўл қўйиш

Алкоғолли ичимликдан, гиёҳванд модда таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст бўлган ҳайдовчиларнинг ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқи бўлмаган шахсларнинг транспорт воситаларини бошқаришига йўл қўйиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

141-модда. Транспорт воситаларидан шахсий бойлик орттириш мақсадида фойдаланиш

Ҳайдовчиларнинг корхоналар, муассасалар ва ташиқлотларга қарашли транспорт воситаларидан шахсий бойлик орттириш мақсадида фойдаланиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

142-модда. Хавfli моддалар ва ашёларни транспортда ташиш қоидаларини бузиш

Темир йўл, ҳаво ва сув транспортда қўл юки сифатида ёнувчан, заҳарловчи, тез алангаланувчи, портловчи ҳамда заҳарли моддалар ва ашёларни олиб юриш қоидаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Юк сақлаш камерасига портловчи, тез алангаланувчи, заҳарли ва бадбўй моддалар ва ашёларни топшириш –

ана шу моддалар ва ашёларни ҳақини тўлаш шарт билан олиб қўйиб ёки олиб қўймай ёхуд мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Троллейбусда, трамвайда, метрополитенда, автобусда, маршрут таксисида портловчи, тез алангаланувчи, заҳарловчи ҳамда заҳарли моддалар ва ашёларни олиб юриш – базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

143-модда. Кира ҳақи тўламасдан юк олиб юриш

Троллейбусда, трамвайда, шаҳар ичида ва шаҳар атрофига қатнайдиған автобусда, маршрут таксисида кира ҳақи тўламасдан юк олиб юриш –

ҳар бир юк жойи учун базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

144-модда. Транспортда чиптасиз юриш

Йўловчининг транспортда чиптасиз юриши, ун ёшдан ўн олти ёшгача бўлган болаларни чиптасиз олиб юриш:

а) шаҳар атрофига қатнайдиған поездларда, – базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисми миқдориди жарима солишга сабаб бўлади;

б) маҳаллий ва узоқ масофага қатнайдиған поездларда, – базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Шаҳар атрофига қатнайдиған поездларда, маҳаллий ва узоқ масофага қатнайдиған поездларда беш ёшдан ўн ёшгача бўлган болаларни чиптасиз олиб юриш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бешдан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Йўловчиларнинг самолётда чиптасиз юриши – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Шаҳарлараро қатнайдиغان автобусда чиптасиз юриш – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Йўловчининг троллейбусда, трамвайда, шаҳар ичида ва шаҳар атрофига қатнайдиغان автобусда чиптасиз юриши – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

145-модда. Йўловчиларни чиптасиз ташиш

Ҳаво, темир йўл транспортида йўловчиларни чиптасиз ташиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Сув, автомобиль транспортида ва шаҳар электр транспортида йўловчиларни чиптасиз ташиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

146-модда. Ҳаво, темир йўл, сув ва автомобиль транспортида юкларнинг сақланишини таъминлаш қоидаларини бузиш

Темир йўлнинг юк ташиш учун мўлжалланган қатнов таркибига, контейнерларга, сузувчи ва бошқа транспорт воситаларига, шунингдек юк ташувчи мосламаларга шикаст етказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳаво кемалари, юк вагонлари, автомобиллар, автомобиль тиркамалари, контейнерларнинг, сузувчи воситалар тиромлари ва бошқа юкназарларнинг пломбаларига ва бекиткич қурilmаларига шикаст етказиш, уларнинг пломбаларини бузиш, айрим юк ўринларига ва юк ўрамаларига, пакетларига, юк қўраларининг, темир йўл станцияларининг, юк автомобиллари станцияларининг, контейнер пунктларининг (майдончаларининг), портларнинг (пристанларнинг) ва юк ташиш билан боғлиқ бўлган операцияларни бажариш учун фойдаланиладиган омборларнинг тўсиқларига шикаст етказиш, шунингдек тегишли рухсати бўлмайд туриб юк қўраларига, контейнер пунктларига (майдончаларига), портлар (пристанлар), шлюзларнинг юк турган ҳудудларига (жойларига) ва юқорида зикр этилган омборларга кириш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳаво, темир йўл, сув ва автомобиль транспортида юкларнинг бут сақланишини таъминлаш қоидаларини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учунчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-И-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

146¹-модда. Ташувчининг ўз фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш бўйича мажбуриятини бажармаслиги

Ташувчининг йўловчилар ҳаёти, соғлиғи ва (ёки) мол-мулкига зарар етказганлик учун қонунда белгиланган ўз фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш бўйича мажбуриятини бажармаслиги, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 9 июндаги УРҚ–388-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 23-сон, 301-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

147-модда. Йўлларга, йўл иншоотларига, йўл ҳаракатини тартибга солиб суғурта қилиш, техник воситаларга шикаст етказиш, уларни сақлаш қоидаларини бузиш

Йўлларга, темир йўлдан ўтиш жойларига, йўл ҳаракатини тартибга солувчи бошқа иншоотлар ёки техник воситаларга шикаст етказиш, шунингдек йўл ҳаракатига қасддан, шу жумладан йўл қопламасини ифлослантириш йўли билан халал бериш, худди шунингдек автомобиль йўлларини ўзбошимчилик билан қазиш, уларда сунъий нотехникликлар ва тўсиқлар яратиш, автомобиль йўлида ишларни амалга ошириш учун берилган рухсатнома талабларини бажармаслик, шунингдек йўлларни сақлаш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорда, мансабдор шахсларга эса – ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли ва 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли қонуни таҳририда – ҚҶММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон; 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)*

Йўл белгиларини ўрнатиш, йўлларни, темир йўлдан ўтиш жойлари ва бошқа йўл иншоотларини ҳаракат учун хавфсиз ҳолда сақлаш қоидаларини бузиш ёки йўлнинг айрим қисмларидан фойдаланиш ҳаракат хавфсизлигига таҳдид этадиган пайтда уларда ҳаракатни ўз вақтида тақиқлаш ёки чеклаш чораларини қўрмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

148-модда. Темир йўллар ва автомобиль йўллари учун ажратилган минтақаларни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

Темир йўллар ва автомобиль йўллари учун ажратилган минтақаларда темир йўл органлари ва йўл органлари билан келишмай туриб ерни хайдаш, ўт ўриш, дарахт кесиш ва уларга шикаст етказиш, чимларни олиб ташлаш ва тупроқ олиш, канализация, саноат, мелиорация сувларини ва оқова сувларни сув қочирини иншоотларига ва резерварига оқизиш, шунингдек ажратилган минтақаларда ва ёғоч кўприклардан 100 метргача бўлган масофада олов ёқиш, ёғоч кўприклар ва тахта тўшамали кўприкларда чекиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг тўртдан бир қисминдан иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

149-модда. Ер эгалари ёки ердан фойдаланувчиларнинг автомобил йўлларини ва йўл иншоотларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

Автомобиль йўлларига ажратилган минтақага тугаш жойлардаги ер эгалари ёки ердан фойдаланувчиларнинг умум фойдаланишдаги йўллардаги аҳоли пунктлари доирасида, ўзларига бириктириб қўйилган ер майдони чегарасида пиедалар юрадиган йўлчалар ва улар ўтадиган кўприкчалар қуриш, уларни таъмирлаш ва мунтазам орасталаб туриш мажбуриятларини, шунингдек ўзларига бириктирилган ер майдонидан қиқиш йўлларини ёки умумфойдаланишдаги автомобиль йўлларига келиб туташидан йўлларни, шу жумладан кесиш ўтиладиган кўприкларни техник жиҳатдан соз ҳолда ва озода сақлаш мажбуриятларини бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

150-модда. Магистрал қувурларни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

Магистрал қувурларни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми, мансабдор шахсларга эса – бир баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

151-модда. Рухсатсиз радиоузаткич шохобчаси ўрнатиш ва (ёки) ўндан фойдаланиш, шунингдек абонентлик қурилмасини электр алоқа тармоқларига улаш

Қувватидан қатъи назар радиоузаткич шохобчасини рухсатсиз ўрнатиш ва (ёки) ўндан фойдаланиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Абонентлик қурилмасини руйхатдан ўтказмай ёки рухсатсиз электр алоқа тармоқларига улаш – абонентлик қурилмасини мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-І-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

152-модда. Радиоэлектрон воситалар ва юқори частотали қурилмалардан фойдаланиш тартибини бузиш

Радиоэлектрон воситалар ёки юқори частотали қурилмаларни лойиҳалаш, қуриш (ўрнатиш) ва улардан фойдаланишнинг белгиланган қоидаларини, радиоайирбошлаш ва радиочастоталардан фойдаланиш қоидаларини бузиш, радиочурланнишнинг техник регламентлари ёки давлат стандартлари, нормалари ва белгиланган тартибда ўрнатилган параметрларига риоя этмаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

Радиоэлектрон воситаларни ёки юқори частотали қурилмаларни тайёрлаш, олиш, сотиш ёки ўзгага доимий ёхуд вақтинча фойдаланиш учун бериш тартибини бузиш – радиоэлектрон воситаларни ёки юқори частотали қурилмаларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

радиоэлектрон воситаларни ёки юқори частотали қурилмаларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-І-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

153-модда. Алоқа хизматининг сифатига доир нормалар ва давлат стандартларини бузиш

Алоқа хизматининг сифатига доир нормалар ва давлат стандартларини, давлат алоқа тармоғи билан боғланадиган симли электр алоқа воситаларининг, радионурланишларининг параметрларини бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли, 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

154-модда. Алоқа йўллари ва иншоотларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш

Алоқа йўллари ва иншоотларини, шунингдек алоқа йўли ва кабель иншоотларини муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-I-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

155-модда. Ахборотдан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Ахборот тизимидан фойдаланиш мақсадида унга рухсатсиз кириб олишда ифодаланган ахборот ва ахборот тизимларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ахборот тизимларининг ишини бузишга олиб келган худди шундай ҳуқуқбузарлик, худди шунингдек кириш чекланган ахборот тизимларини ахборот-ҳисоблаш тармоқларига улаш чоғида тегишли ҳимоя чораларини кўрмаганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ахборот тизимларини халқаро ахборот тармоқларига қонунга хилоф равишда улаш, бу тармоқларга тегишли ҳимоя

чораларини кўрмасдан улашиш, худди шунингдек улардан маълумотларни қонунга хилоф равишда олиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзанинг электрон ҳисоблаш машиналари учун яратилган дастури ёки маълумотлар базасини ўз номидан чиқариш ёхуд қонунга хилоф равишда ундан нуска олиш ёки бундай асарларни тарқатиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

155¹-модда. Компьютер тизимидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Компьютер тизимидан фойдаланишга рухсати бўлган шахснинг ушбу тизимдан фойдаланишнинг белгиланган қоидаларини бузиши компьютер ахборотининг йўқ қилиб юборилишига, тўсиб қўйилишига, модификациялаштирилишига, компьютер ускунаси ишлашнинг бузилишига сабаб бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик ўта муҳим ахборот мавжуд бўлган компьютер тизимидан фойдаланиш вақтида содир этилса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 25 декабрдаги УРҚ-137-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 532-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

155²-модда. Телекоммуникация тармоғидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш

Телекоммуникация тармоғидан қонунга хилоф равишда (рухсатсиз) фойдаланиш, жиноят аломатлари мавжуд бўлмаган тақдирда –

ҳуқуқбузарлик содир этиш қуролини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

156-модда. Автомат телефонларни шикастлантириш

Автомат телефонларни шикастлантириш – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**ХII БОБ. ФУҚАРОЛАРНИНГ ТУРАР ЖОЙ
ҲУҚУҚЛАРИГА ТААЛЛУҚЛИ, КОММУНАЛ
ХИЗМАТ ВА ОБОДОНЛАШТИРИШ СОҲАСИДАГИ
ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ
ЖАВОБГАРЛИК**

**157-модда. Ҳисобга олиш тартибини ҳамда
уйларга ва турар жой биноларига
кўчиб кириш мuddатларига бузиш**

Турар жой шароитини яхшилашга муҳтож фуқароларни ҳисобга олиш, ҳисобдан чиқариш ва фуқароларга турар жой бериш тартибини бузиш, уйларга ва турар жойларга кўчиб киришининг белгиланган мuddатларига риоя қилмаслик – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисминдан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**158-модда. Давлат уй-жой фондиди хусусийлаш-
тириш қоидаларини бузиш**

Давлат уй-жой фондиди хусусийлаштириш қоидаларини бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**159-модда. Турар жойларни сақлаш ва улар-
дан фойдаланиш қоидаларини,
уй-жой фондидан техник фойдала-
ниш қоидалари ва нормаларини,
кўп квартирали уйларни бошқариш
қоидаларини бузиш**

Турар жойларни сақлаш ва улардан фойдаланиш, умум фойдаланадиган жойларни санитария ҳолатида сақлаш қоидаларини бузиш, уй-жой фондидан техник фойдаланиш қоидалари ва нормаларини бузиш (бундан ушбу модданин иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳоллар мустасно), кўп квартирали уйлардаги турар жойларда чорва молларни, худди шунингдек одамларнинг саломатлигига хавф солувчи ҳайвонларни боқиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Кўп квартирали уйларни бошқариш қоидаларини бузиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Кўп квартирали уйлардаги таянч ва (ёки) тўсиқ конструкцияларни қонунчиликни ҳамда техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларни бузган ҳолда ўзгартириш ва (ёки) реконструкция қилиш, шу жумладан кўп квартирали уйларда ва кўп квартирали уйларга туташ ер участкаларида ўзбошимчилик билан иморатлар (иншоотлар) қуриш ишларини амалга ошириш, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – қирқ бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни (тўсиқ конструкцияларга оид қисмида) биринчи марта содир этган шахс, агар у кўп квартирали уйдаги тўсиқ конструкцияларнинг амалга оширилган ўзгартирилишини ёки уларни реконструкция қилиш тўғрисида йул қўйилган бузилишларни, кўп квартирали уйга туташ ер участкасида ўзбошимчилик билан қурилган иморатларни (иншоотларни), шунингдек уларнинг оқибатларини ихтиёрий равишда бартараф этса, жавобгарликдан озод этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-773-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)

**159¹-модда. Фуқаролар ўртасида бинони, иншоотни
ёки уларнинг бир қисмини, турар
жойни ижарага бериш шартнома-
сининг, текин фойдаланишга бериш
шартномасининг мавжуд эмаслиги
ёхуд давлат солиқ органларида ижа-
рага бериш шартномасининг мажбурий
ҳисобга қўйилишига риоя этмаслик**

Фуқаролар ўртасида бинони, иншоотни ёки уларнинг бир қисмини, турар жойни ижарага бериш шартномасининг, текин фойдаланишга бериш шартномасининг мавжуд эмаслиги ёхуд давлат солиқ органларида ижарага бериш шартномасининг мажбурий ҳисобга қўйилишига риоя этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 30 декабрдаги УРҚ-313-сонли Қонуни билан қиртилган, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 52-сон, 556-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

160-модда. Уйларни қуриш қоидаларини бузиш

Уйларни, ҳужалик ва рўзғор биноларини қуриш қоидаларини бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

160¹-модда. Эгасиз турар жойларни аниқлаш, ҳисобга олиш ва давлат мулкига ўтказиш тартибини бузиш

Фуқаролар томонидан турар жойларни фуқароларнинг узини ўзи бошқариш органларида вақтинча бўш турган жой сифатида ҳисобга қўйиш тартибини бузиш –

– базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади.

Эгасиз турар жойларни аниқлаш, ҳисобга олиш ва давлат мулкига ўтказиш тартибини бузиш –

– мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

161-модда. Шаҳарларни ва бошқа аҳоли пунктларини ободонлаштириш қоидаларини бузиш

Шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктларининг ҳудудларини ободонлаштириш қоидаларини бузиш, шунингдек тозалик ва санитария тартибини таъминлаш қоидаларига риоя қилмаслик –

– фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

162-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ–653-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 04.12.2020 й, 03/20/653/1592-сон)

163-модда. Водопроводдан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Водопровод тармоқларига (сув таъминоти тармоқларига) ўзбошимчилик билан уланиш ҳамда водопроводдан фойдаланиш қоидаларини бошқача тарзда бузиш, ер ишлари ва бошқа ишларни бажараётганда водопровод тармоқларини муҳофазга қилиш қоидаларини бузиш, башарти бу ҳол уларнинг шикастланишига сабаб бўлса ёхуд совуқ ёки иссиқ сувни ҳисобга олиш асбобларига, шу жумладан уларнинг пломбаларига қасддан шикаст етказиш, худди шунингдек бундай ҳисобга олиш асбобларининг кўрсаткичларини ўзгартириш мақсадига уларга ташқаридан аралаштириш –

– фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 31 декабрдаги УРҚ–19-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ–436-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 16 августдаги*

УРҚ–708-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 385-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Ўзбошимчилик билан эгалаб олинган ер участкаларида қурилган биноларни водопровод (сув таъминоти) ташкилотлари томонидан водопровод тармоқларига (сув таъминоти тармоқларига) улаш, –

– мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан саксон беш бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

163¹-модда. Канализация тармоқларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш

Уй-жойларни, жамоат, ишлаб чиқариш объектлари ва бошқа объектларни, шунингдек ер участкаларини канализация тармоқларига (оқова сувни чиқариб юбориш тармоқларига) ўзбошимчилик билан улаб олиш, таркибидоғи ифлослантирувчи моддалар йўл қўйилмайдиган даражадан ортқ бўлган оқова сувларни канализацияга оқизиш ҳамда канализациядан фойдаланиш қоидаларини бошқача тарзда бузиш, ер ишлари ва бошқа ишларни бажараётганда канализация тармоқларини муҳофазга қилиш қоидаларини бузиш, башарти бу ҳол уларнинг шикастланишига сабаб бўлса, –

– фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ–495-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Ўзбошимчилик билан эгалаб олинган ер участкаларида қурилган бинолар ва ишоотларни ичимлик суви таъминоти ташкилотлари томонидан канализация тармоқларига (оқова сувни чиқариб юбориш тармоқларига) улаш, –

– мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан саксон беш бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 31 декабрдаги УРҚ–19-сонли Қонуни билан киритилган, – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 385-модда)

163²-модда. Сув таъминоти ва канализация хизматлари кўрсатиш қоидаларини бузиш

Сув таъминоти ва канализация хизматлари кўрсатиш қоидаларини бузиш –

– мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишига сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ-495-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**ХIII БОБ. САВДО, ТАДБИРКОРЛИК ВА МОЛИЯ
СОҶАЛАРИДАГИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

164-модда. Савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузиш

Савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини бузиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари, мансабдор шахсларга эса – йигирма баравари миқдорида миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини анча миқдордаги қийматда бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш баравари миқдорида, мансабдор шахсларга эса қирқ баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 165-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Савдо ёки хизмат кўрсатиш қоидаларини кўп миқдордаги қийматда бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш баравари, мансабдор шахсларга эса – саксон баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Ёнилғи-мойлаш материаллари билан қўлда савдо қилиш ёхуд шаҳарларда белгиланмаган жойларда қўлда савдо қилиш –

сотилаётган ашёларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)*

Ёнилғи-мойлаш материаллари сотиш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда)*

Энергетик ичимликларни ўн саккиз ешга тўлмаган шахсларга реализация қилиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда)*

Товарлар ва кўрсатилаётган хизматлар учун нақд пул маблағлари билан ёки пластик карточкалар бўйича ҳисоб-китоблар шаклига қараб, уларнинг нархларини сунъий равишда ошириш ёки пасайтириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Анча миқдор деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан уч юз бараваригача бўлган доирадаги, кўп миқдор деганда эса, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч юз бараваридан беш юз бараваригача бўлган доирадаги миқдор тушунилади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 25 декабрдаги 729-I-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 1-сон, 20-модда; УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

165-модда. Лицензиялаш, рухсат бериш ва хабардор қилиш тартиб-таомиллари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Фаолиятни (ҳаракатларни) хабардор қилиш тартибида амалга оширадиган шахс томонидан ваколатли органга қонунчиликда мазкур фаолият учун белгиланган талаблар ва шартлар бажарилганлиги тўғрисида ёлғон ёки нотўғри ахборот тақдим этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Хабардор қилиш тартибида амалга оширилиши лозим бўлган фаолият (ҳаракатлар) билан хабарнома юбормасдан шуғулланиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Амалга оширилиши учун рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатни олиш талаб этиладиган фаолият (ҳаракатлар) билан рухсат этиш хусусиятига эга ҳужжатсиз шуғулланиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Лицензияланиши лозим бўлган фаолият билан лицензиясиз шуғулланиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга

эса – йигирма бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 октябрдаги УРҚ–721-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)

165¹-модда. Сифатсиз ёки қалбакилаштирилган дори воситаларини ёхуд тиббий буюмларни ўтказиш мақсадида ишлаб чиқариш, тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки ўтказиш, дори воситаларини ёки тиббий буюмларни дорихоналардан ва уларнинг филиалларидан ташқарида реализация қилиш, шунингдек дори воситаларини рецепт буйича чакана реализация қилиш тартибини бузиш

Сифатсиз ёки қалбакилаштирилган дори воситаларини ёхуд тиббий буюмларни ўтказиш мақсадида ишлаб чиқариш, тайёрлаш, олиш, сақлаш, ташиш ёки ўтказиш, шунингдек дори воситаларини ёки тиббий буюмларни дорихоналардан ва уларнинг филиалларидан ташқарида реализация қилиш, –

мазкур ҳуқуқбузарликларни содир этиш қуроллари ва ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар, гиёвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп моддалар мавжуд бўлмаган дори воситаларини рецепт буйича чакана реализация қилиш тартибини бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситаларини рецепт буйича чакана реализация қилиш тартибини бузиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисми таркибда кучли таъсир қилувчи моддалар мавжуд бўлган дори воситалари билан боғлиқ ҳаракатларни амалга оширишда қўлланилмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 25 августдаги УРҚ–711-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 17 сентябрдаги УРҚ–221-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 21 июлдаги УРҚ–629-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 38-сон, 415-модда; ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)

166-модда. Товарларни (маҳсулотларни) уларнинг сифатини тасдиқлайдиган ҳужжатларсиз сотиш ёки мажбурий равишда рақамли маркировкалаш қоидаларини бузиш

Ҳужалик юридувчи субъектларнинг озиқ-овқат маҳсулотларини ва саноат товарларини (маҳсулотларини) уларнинг сифатини ва ишлаб чиқариш марказини тасдиқлайдиган ҳужжатларсиз сотиши, ҳудди шунингдек сотиш мақсадида олиш –

товарларни (маҳсулотларни) мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

товарларни (маҳсулотларни) мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Товар белгисиде ишлаб чиқарувчининг номи ва жойлашган ери тўғрисида ахборот мавжуд бўлмаган товарларни реализация қилиш, ҳудди шунингдек реализация қилиш мақсадида олиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қонунчиликда мажбурий рақамли маркировкалаши белгиланган товарларни (маҳсулотларни) ишлаб чиқарувчилар ва импорт қилувчилар томонидан идентификация воситалари орқали мажбурий рақамли маркировкалаш қоидаларини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг юз баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

167-модда. Видеоёзувли кассеталарни сотиш ва видео муассасаларининг ишлаш қоидаларини бузиш

Эксперт комиссияси баҳоламаган видеоёзувли кассеталарни сотиш –

видео кассеталарни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли рухсат олмай туриб видео муассасаларни (видеоёзувли кассеталарни ижарага бериш пунктлари, видеоэзаллар, кабелъ телевидениеги студияларини) очиш ёки бундай муассасаларни ёпиш тўғрисида қарор қабул қилинганидан кейин ҳам уларнинг фаолиятни давом эттириши –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Видео муассасаларда эксперт комиссияси баҳоламаган видеоёзувли кассеталардан фойдаланиш –

видеоёзувли кассеталарни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи ёки учинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

видеоёзувли кассеталарни ва видео аппаратурани мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдо-

рининг беш баравари миқдориди, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

168-модда. Бозорларда савдо қилиш қоидаларини бузиш

Бозорларда савдо қилиш қоидаларини бузиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисми миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

169-модда. Таркибиди кимёвий моддаларнинг қолдиги йўл қўйиладиган даражадан ортиқ бўлган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сотиш

Таркибиди одамлар ва ҳайвонлар саломатлиги учун зарарли бўлган пестицидлар, минерал ўғитлар ва бошқа кимёвий моддаларнинг қолдиқ миқдори йўл қўйилиши мумкин деб белгиланган даражадан ортиқ эканлигини била туриб қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини, худди шунингдек захарли ёввойи ўсимликларни, уларнинг ҳосилини, меваларини, уруғларини, барглари ва илдизларини бозорларда сотиш –

маҳсулотларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

маҳсулотларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан тўрт бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

170-модда. Валюта бойлиқларини қонунга хилоф равишда олиш ёки ўтказиш

Валюта бойлиқларини қонунга хилоф равишда олиш ёки ўтказиш –

валюта бойлиқлари мусодара қилиниб, ўн беш суткагача маъмурий қамоққа олишга ёки ушбу Кодексга мувофиқ ўзига нисбатан маъмурий қамоқ қўлланилиши мумкин бўлмаган шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ–734-сонли қонуллари таҳририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

171-модда. Валюта ва экспорт-импорт операцияларини амалга ошириш тартибини бузиш

Валюта операцияларини амалга оширувчи корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва банклар ходимларининг чет эл валютасини Ўзбекистон Республикасининг ваколат берилган банклардаги валюта счетларига яшириб қолиш мақсадини кузламай туриб, вақтида ёхуд тулиқ ўтказилмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваридан ўн икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Валюта тушумининг бир қисмини қонунчиликда белгилаб қўйилган тартибда ва миқдорларда мажбурий сотишдан бўйин товлаш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваридан ўн икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Экспорт-импорт операцияларини амалга оширишнинг белгиланган тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг саккиз бараваридан ўн икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн икки бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 22 декабрдаги 179-сонли, 1999 йил 15 апрелдаги 772-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуллари таҳририда – УР ОМА, 1995 йил, 12-сон, 269-модда; 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

171-модда. Ўзбекистон Республикасининг манфаатларига хилоф равишда битим тузиш

Наф келтирмаслиги аён бўлган битимни тузиш, шу жумладан Ўзбекистон Республикаси ҳудудига илгари фойдаланилган, жисман ишлатиб бўлинган, маънавий эскирган ёки замон талабларига жавоб бермайдиган асбоб-ускунани ёхуд технологияларни олиб киришга, шунингдек уларни ўрнатиш ва жорий этишга олиб келган битимни тузиш, республика манфаатларига анча миқдорда зарар етказган бўлса, худди шунингдек бундай битим тузилишига сабаб бўлган эксперт ҳулосасини ёки бошқа ҳужжатни ваколатли давлат органининг ёки бошқа ташкилотнинг мансабдор шахси томонидан бериш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

172-модда. Ёнилғи-мойлаш материалларини қабул қилиш, ҳисобга олиш, сақлаш, бериш, олиш қоидаларини бузиш

Ёнилғи-мойлаш материалларини қабул қилиш, ҳисобга олиш, сақлаш, бериш, олиш қоидаларини бузиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

173-модда. Техник регламентларга жавоб бермайдиган ёнилғи-мойлаш материалларини реализация қилиш

Техник регламентларга жавоб бермайдиган ва кўпбалаб заҳарли моддалар чиқишига олиб келадиган ёнилғи-мойлаш материалларини реализация қилиш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ-485-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

174-модда. Солиқлар ёки йиғимларни тўлашдан бўйин товлаш

Солиқ олинадиган фойдани (даромадни) ёки бошқа объектларни қасддан яшириш (камайтириб кўрсатиш) ёхуд солиқлар ва йиғимлар тўлашдан қасддан бўйин товлаш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари, мансабдор шахсларга эса – ўн беш баравари миқдоридан миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-197-сонли ва 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик анча миқдорда содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йиғирма баравари миқдоридан, мансабдор шахсларга эса ўттиз баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги 254-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 165-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Даромадлар тўғрисида декларация тақдим этишдан бўйин товлаш, декларацияни ўз вақтида тақдим этмаслик ёки унда атайин нотўғри маълумотларни тақдим этиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

174¹-модда. Қимматли қоғозлар бозори тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Эмитентлар ва қимматли қоғозлар тўғрисидаги ахборотни, ҳисоботларни эълон қилмаслик ёки ўз вақтида эълон қилмаслик, шунингдек давлат назорати органларига ҳисоботлар ёхуд ахборотни топширмаслик ёки ўз вақтида топширмаслик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Эмитентлар томонидан қимматли қоғозлар чиқариш тартибини бузиш инвесторлар манфаатларига зарар етказмаган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қимматли қоғозларни чиқаришнинг белгиланган тартибини эмитентлар томонидан бузиш инвесторларга зарар етказилишига олиб келган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қимматли қоғозларга доир битимлар тузиш ва уларни руйхатдан ўтказишнинг белгиланган тартибини қимматли қоғозлар бозорининг иштирокчилари томонидан бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

Инвесторлар, қимматли қоғозлар билан амалга ошириладиган операциялар бўйича ҳисоб ва ҳисоботнинг белгиланган тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тегишли даромадларни инвесторларга тўламаслик ёки тўлиқ тўламаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Вакolatли давлат органининг ҳуқуқбузарликларга барҳам бериш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлаш ёки ўз вақтида бажармаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қимматли қоғозлар бозори иштирокчилари томонидан инвесторлар ва давлат назорати органларини атайин

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

нотўғри маълумотлар тарқатиш (тақдим этиш) орқали чалғитиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбумодданингучинчи, тўртинчи, еттинчивасаккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Саккизинчи ва тўққизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 10 октябрдаги УРҚ–59-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 41-сон, 405-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

175-модда. Солиқ солиш объектларининг ҳисобини ва ҳисоботини юритишнинг белгиланган тартибини, шунингдек тўлов интизомини бузиш

Фойда (даромад) ёки бошқа солиқ солиш объектларининг ҳисобини олиб бормаслик ёхуд бундай ҳисобни белгиланган тартибни бузган ҳолда юритиш, агар бу ҳаракатлар туланиши лозим бўлган солиқларнинг ёки йиғимларнинг суммасини камайтиришга олиб келса, шунингдек солиқларни ва йиғимларни ҳисоблаб чиқариш ҳамда тўлаш учун зарур бўлган бошқа ҳужжатларни тақдим этмаслик, худди шунингдек камерал солиқ текшируви натижалари бўйича аниқланган тафовутларнинг асосларини ёхуд аниқлаштирилган солиқ ҳисоботини белгиланган мuddатда тақдим этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Солиқ ҳисоботини ўз вақтида тақдим этмаслик – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдориди, мансабдор шахсларга эса – ўн баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Касса операцияларини юритиш тартибини ва тўлов интизомини бузиш, шу жумладан қардор корхоналардан тўловларни ундириш юзасидан солиқ органларининг иккаско топшириқларини бажармаслик, шунингдек пул маблағларини ҳисобдан чиқариш навбатини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 3 августдаги УРҚ–786-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон)*

Солиқ органларига ҳисобга қўйилганлиги тўғрисидаги маълумотномасиз корхоналар ва ташкилотларга ҳисобкитоб ҳисобварақларини ёки бошқа ҳисобварақларни очиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Солиқлар ва йиғимларни тўлаш учун тўлов топшириқ-номасини хизмат кўрсатаётган банкка солиқ тўловчи

томонидан тақдим этмаслик ёки ўз вақтида тақдим этмаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

Фискал белгиларни акс эттириш ёхуд автоматлаштирилган ҳисобга олиш ўлчов воситалари билан жиқозлаш ёки солиқ органларининг ахборот тизимлари билан интеграция қилинишини таъминлаш ва солиқ органларига тегишли ахборот бериш бўйича қонунчиликда белгиланган талабларни ёки тартибни бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг юз баравари миқдориди жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

175¹-модда. Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Бухгалтерия ҳисоби тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган мажбуриятларни бухгалтерия ҳисоби субъектининг ва (ёки) бухгалтерия ҳисоби хизматининг раҳбари томонидан бажармаганлик, шу жумладан бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботлар маълумотларининг тўғрилиги ҳамда ишончлигини таъминламаганлик, шунингдек активлар ва мажбуриятларнинг инвентаризациясини ўтказмаганлик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ–726-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 25 декабрдаги 729–сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ–734-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 7-сон, 20-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

175²-модда. Бюджет ва смета-штат интизомини бузиш

Молия йилида бюджет ва смета-штат интизомини бузиш учна кўп бўлмаган миқдорда содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса ёхуд анча миқдорда содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Унча кўп бўлмаган миқдор деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлган миқдор тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

175⁴-модда. Солиқ тўловчиларнинг идентификация рақамларини қўлланиш тартибини бузиш

Солиқ тўловчиларнинг идентификация рақамларини қўлланиш тартибини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

175⁴-модда. Иш ҳақини тақиқланган шаклларда тўлаш

Иш ҳақини тақиқланган шаклларда тўлаш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 30 августдаги 271-II-сонли Қонуни билан киритилган, Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-II-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 182-модда; 2002 йил, 9-сон, 165-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

175³-модда. Ходимлар сонини яшириш

Ходимлар сонини яшириш – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомда такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 декабрдаги УРҚ-274-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 51-сон, 485-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

175⁶-модда. Бюджет суровини, рўйхатдан ўтказиш учун харажатлар сметаларини ва штат жадвалларини, шунингдек молиявий ҳисоботни ҳамда давлат мақсадли жамғармалари бюджетларининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни тақдим этиш тартибини бузиш

Бюджет суровини, рўйхатдан ўтказиш учун харажатлар сметаларини ва штат жадвалларини, шунингдек молиявий ҳисоботни ҳамда давлат мақсадли жамғармалари бюджетларининг ижроси тўғрисидаги ҳисоботларни тақдим этиш тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-660-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда, ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон)

175⁷-модда. Бюджет жараёнининг очиқлигини таъминлаш тартибини бузиш

Бюджет жараёнининг очиқлигини таъминлаш тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-660-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон)

175⁸-модда. Давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Давлат харидлари режаларини, шу жумладан режа-жадвалларини шакллантириш ва жойлаштириш тартиби буйича қонунчилик талабларига риоя этмаслик, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда давлат харидларини амалга ошириш чоғида махсус ахборот порталига давлат харидлари буйича эълонлар жойлаштириш тартибини, мажбурий муҳокама ўтказиш тартиби ва мuddатларини ҳамда давлат хариди натижаларини жойлаштириш мuddатларини бузиш, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат харидлари тўғрисидаги эълонларга ва харид ҳужжатларига қонунчиликда тақиқланган ҳамда рақобатни чекловчи ахборотни, ҳаволалар ва талабларни киритиш, харид ҳужжатларини тасдиқлаш ҳамда буюртмаларни шакллантириш тартибларини бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Товарларни, ишларни ва хизматларни етказиб бевуқларини тендер ўтказиш йўли билан аниқлаш талабларини бузиш, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ товарларни етказиб бевуқини, иш бажарувчини ва хизмат кўрсатувчини рақобатли харид усули воситасида аниқлаш белгиланган

ҳолларда, давлат харидларини ягона етказиб бериувачидан ёки тўғридан-тўғри шартномалар асосида амалга ошириш тўғрисида қарор қабул қилиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Давлат харидлари жароеидаги аффилиланганлик ва манфаатлар тўқнашуви ҳақида давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда хабар бермаслик, шунингдек давлат харидлари тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилмаган ҳолларда, давлат харидлари бўйича таклифларни қабул қилмаслик ёки таклифларни тақдим этиш мuddатларини давлат харидлари тўғрисидаги қонунчилик талабларига зид равишда қисқартириш, шунингдек таклифлар солинган конвертларни очиш ва харид ҳужжатларига мувофиқ таклифларни баҳолаш талабларини бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ-666-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)

176-модда. Ноқонуний тадбиркорлик фаолияти

Тадбиркорлик фаолиятини давлат рўйхатидан ўтмасдан амалга ошириш, –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни анча миқдордаги назорат қилинмайдиган даромад олган ҳолда содир этиш, –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни кўп миқдордаги назорат қилинмайдиган даромад олган ҳолда содир этиш, –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи – учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Биринчи марта ҳуқуқбузарлик содир этган шахс, агар у ҳуқуқбузарлик аниқланган пайтдан эътиборан ўттиз кун ичида солиқлар ва йиғимлар тарзида давлатга етказилган зарарнинг ўрнини ихтиёрий равишда қоплаган, тадбиркорлик субъектининг рўйхатдан ўтказилишини таъминлаган ва зарур бўлган ружат бериувчи ҳужжатларни расмийлаштирган бўлса, ҳуқуқбузарлик нарсаларини мусодара қилмасдан жавобгарликдан озод этилади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли ва 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

176¹-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли Қонуни билан чиқарилган –ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон)*

176¹-модда. **Ҳужалик юритувчи субъектнинг манзили ёки банк реқвизитлари ўзгарганлиги ёки қайта рўйхатдан ўтганлиги тўғрисидаги маълумотларни тақдим этмаслик ёки ёлғон маълумотларни тақдим этиш**

Ҳужалик юритувчи субъект томонидан почта манзили (жойлашган ери), банк реқвизитлари ўзгарганлиги тўғрисидаги ёки ўзи қайта рўйхатдан ўтганлиги тўғрисидаги маълумотларни ўн кунлик мuddат ичида ваколатли давлат органларига тақдим этмаслик ёхуд ёлғон маълумотларни тақдим этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-I-сонли Қонуни билан киритилган, Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-I-сонли, 1999 йил 20 августдаги 832-I-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; 1999 йил, 5-сон, 124-модда; 9-сон, 229-модда; УР ҚҲТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

176¹-модда. **Автомобиль транспортда йўловчилар ташиш фаолияти билан лицензиясиз шуғулланиш**

Автомобиль транспортда йўловчилар ташиш фаолияти билан лицензиясиз шуғулланиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти баравари миқдоридан мансабдор шахсларга эса – ўттиз баравари миқдоридан жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ-56-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

176¹-модда. **Таксиларни ягона таниш белгилари билан жиҳозлашга доир талабларни бузиш**

Ягона таниш белгилари билан жиҳозланмаган ёки белгиланган талаблар бузилган ҳолда жиҳозланган таксиларни йўлга чиқариш –

транспорт воситаларининг техник ҳолати ва улардан фойдаланиш учун масъул бўлган мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Белгиланган тартибда ягона таниш белгилари билан тулиқ жиҳозланган таксиларнинг ҳайдовчилари томонидан мазкур белгилардан қасддан фойдаланмаслик ёки улар шикастланганлигига қарамай йўловчиларни ташиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги ЎРҚ–345-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

177-модда. Ўзганиш товар белгисидан, хизмат кўрсатиш белгисидан, товар келиб чиққан жой номидан ёки фирма номидан қонунга хилоф равишда фойдаланиш

Ўзганиш товар белгисидан, хизмат кўрсатиш белгисидан, товар келиб чиққан жой номидан ёки адаштириб юбориш даражасида улар билан ўхшаш бўлган белгилардан шу турдаги товарларга (хизматларга) нисбатан қонунга хилоф равишда фойдаланиш ёхуд Ўзганиш фирма номидан қонунга хилоф равишда фойдаланиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги ЎРҚ–534-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 49-сон, 890-модда)

177¹-модда. Муаллифлик ҳуқуқини ва турдош ҳуқуқларни бузиш

Асарлардан ёки турдош ҳуқуқлар объектларидан қонунга хилоф равишда фойдаланиш, худди шунингдек асарларнинг ёки турдош ҳуқуқлар объектларининг контрафакт нусхаларини такрорлаш, тарқатиш, барчанинг эътиборига етказиш ёхуд асарларнинг ёки турдош ҳуқуқлар объектларининг нусхаларида уларнинг тайёрловчилари ҳақида, уларни ишлаб чиқариш жойлари тўғрисида, шунингдек муаллифлик ҳуқуқининг ва турдош ҳуқуқларнинг эгалари ҳақида ёлгон ахборотни кўрсатиш, –

асарларнинг ва турдош ҳуқуқлар объектларининг контрафакт нусхаларини, шунингдек уларни такрорлаш ҳамда тарқатиш учун фойдаланиладиган материаллар ва ускуналарни ҳамда бошқа ҳуқуқбузарлик содир этиш қуролларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

асарларнинг ва турдош ҳуқуқлар объектларининг контрафакт нусхаларини, шунингдек уларни такрорлаш ҳамда тарқатиш учун фойдаланиладиган материаллар ва ускуналарни ҳамда бошқа ҳуқуқбузарлик содир этиш қуролларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача,

мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги ЎРҚ–534-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 49-сон, 890-модда)

177²-модда. Ихтирога, фойдали моделга ва саноат намунасига бўлган ҳуқуқларни бузиш

Тегишли патентланган ихтирони, фойдали моделни, саноат намунасини ўз ичига олган маҳсулот ёки буюмни рухсатсиз тайёрлаш, қўллаш, импорт қилиш, сотишга таклиф этиш, сотиш, фуқаролик муомаласига бошқа йўсинда киритиш ёки шу мақсадда сақлаб туриш, шунингдек ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усулни қўллаш ёхуд бевосита ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усул билан тайёрланган маҳсулотни фуқаролик муомаласига киритиш ёки шу мақсадда сақлаб туриш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 2 майдаги ЎРҚ–534-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 49-сон, 890-модда)

178-модда. Рақобат тўғрисидаги қонунчиликни, табиий монополиялар тўғрисидаги қонунчиликни ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Монополияга қарши органга ва истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи органларга ахборот тақдим этмаслик ёки ўз вақтида тақдим этмаслик ёхуд уларга маълум туриб ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тақдим этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Монополияга қарши органнинг қоидабузарликларни тўғатиш тўғрисидаги, дастлабки ҳолатни тиклаш ҳақидаги,

* Модданинг номини Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

истеъмолчиларнинг ҳуқуқлари бузилишларини бартараф этиш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлаш, ўз вақтида ёки лозим даражада бажармаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тайёрловчининг товарлар (ишлар, хизматлар) хавфсизлиги ва сифати устидан назоратни амалга оширувчи давлат бошқаруви органларининг кўрсатмаларини бажаришдан бўйин товлashi, уларни ўз вақтида ёки лозим даражада бажармаслиги –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Хўжалик юритувчи субъектларни қўшиб юборишда, қўшиб олишда ҳамда акцияларни (улушларни) ва бошқа мулкий ҳуқуқларни олиш бўйича битимлар тузишда монополияга қарши талабларни бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Рақобатни чеклашга олиб келадиган ёки олиб қилиши мумкин бўлган ҳаракатларни келишиб олинган ҳолда содир этиш ва битимларни тузиш, шунингдек товар ёки молия бозорига устун маъқени сунистеъмол қилиш, худди шунингдек танлов (тендер) ёки биржа савдоларига доир монополияга қарши талабларни бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Норматив ҳужжатлар талабларига жавоб бермайдиган товар (иш, хизмат) туфайли истеъмолчиларга зарар етказиш, шунингдек истеъмолчиларга товарлар (ишлар, хизматлар) тўғрисида ахборот тақдим этмаганлик ёки билат туриб нотўғри маълумотлар тақдим этганлик, шу жумладан истеъмолчиларни товарнинг истеъмолга оид хусусиятлари ёки сифати ҳусусида чалғитиш, товарни унга ўқшаш маҳсулотлар билан алмаштириб қўйиш, маҳсулотнинг хусусиятлари ва сифатини қасддан ўзгартириш, худди шунингдек қалбақлаштирилган озиқ-овқат маҳсулотини ишлаб чиқариш, олиб кириш ва реализация қилиш –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Яроқлилик мuddати ўтган товарларни, шунингдек ишлаб чиқарилган санаси ва яроқлилик мuddати кўрсатилиши шартлиги қонунчиликда назарда тутилган товарларни ишлаб чиқарилган санаси ва яроқлилик мuddати кўрсатилмаган ҳолда реализация қилиш ҳамда сотиш учун қабул қилганлик –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу мuddанинг учинчи – саккизинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этиш –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади *(Еттинчи, саккизинчи ва тўққизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 43-сон, 841-мuddа)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли, 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2013 йил, 1-сон, 1-мuddа; 41-сон, 543-мuddа; 2019 йил, 49-сон, 890-мuddа)

178³-мuddа. Реклама тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Фуқаролар ва мансабдор шахслар томонидан реклама ахборотига тааллуқли ҳужжатлар ва материалларни ваколатли давлат органига белгиланган мuddатда тақдим этмаганлик ёки атайин нотўғри маълумотлар тақдим этганлик, шунингдек ваколатли давлат органининг реклама тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишини тугатиш ҳақидаги кўрсатмасини ўз мuddатида бажармаганлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Фуқаролар ва мансабдор шахслар томонидан нотўғри реклама берганлик, ташқи рекламани жойлаштириш тартибига риоя қилмаганлик ёки аксилреклама жисмларида бош торганлик, худди шунингдек реклама қилиниши қонунчилик билан тақиқланган маҳсулотни реклама қилганлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Мuddанинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу мuddанинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚҲТ, 2013 йил, 41-сон, 543-мuddа)*

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-сонли Қонуни билан киритилган, 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ-259-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-мuddа; УР ҚҲТ, 2010 йил, 37-сон, 317-мuddа; 2019 йил, 49-сон, 890-мuddа)

179-модда. Аудиторнинг қонунчилик бузилганлиги ҳолларини яшириши, била туриб сохта аудиторлик ҳисоботини ёки аудиторлик хулосасини тузиши

Аудиторнинг аудиторлик текширувини ўтказиш чоғида ўзи аниқлаган бухгалтерия ҳисобини юритишга, шунингдек молиявий ҳисобот тузишга доир қонунчиликда белгиланган талаблар бузилганлиги ҳолларини яшириши, худди шунингдек аудиторнинг била туриб сохта аудиторлик ҳисоботини ёки аудиторлик хулосасини тузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРҚ–125-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 504-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

179¹-модда. Мажбурий аудиторлик текширувини ўтказишдан бош тортиш

Ҳужалик юритувчи субъектнинг мажбурий аудиторлик текширувини ўтказишдан бош тортиши –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175–II-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

179²-модда. Фуқароларнинг жамғариб бориладиган пенсия таъминоти тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Иш берувчи юридик шахсларнинг мансабдор шахслари томонидан Халқ банки филиалига фуқароларни жамғариб бориладиган пенсия тизимида ҳисобга олиш учун зарур маълумотларни, фуқароларнинг шахсига оид маълумотлар билан боғлиқ ўзгаришлар тўғрисидаги маълумотларни қасддан тақдим этмаслик ёки нотўғри маълумотларни тақдим этганлик, худди шунингдек ҳисоблаб чиқарилган ва киритилган жамғариб бориладиган пенсия бадаллари тўғрисидаги маълумотларни ходимларга тақдим этмаслик – базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан тўрт бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Жамғариб бориладиган мажбурий пенсия бадалларини киритишдан бош тортиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларини очиш ва юритиш, ушбу ҳисобварақларнинг ҳолати тўғрисида фуқароларни хабардор қилиш, жамғариб бориладиган пенсия туловларини тайинлаш ва бериш тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Фуқароларнинг шахсий жамғариб бориладиган пенсия ҳисобварақларидаги маблағлардан белгиланганидан бошқа мақсадларда фойдаланиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 23 сентябрдаги УРҚ–8-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 37–38-сон, 280-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

179³-модда. Жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмин молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Ички назоратни, мижозларни лозим даражада текшириш натижаларини ҳужжатлаштириш ва сақлашни, таваккалчиликларни аниқлаш, баҳолаш ва ҳужжатлар билан қайд этишни ташкил қилиш ва амалга оширишга доир талабларни бузиш, операцияни амалга оширишни рад этиш, худди шунингдек махсус ваколатли давлат органига шубҳали операциялар ҳақидаги ахборотни тақдим этмаслик, ўз вақтида тақдим этмаслик ёки нотўғри ахборот тақдим этганлик, қонунчилик талабларининг пул маблағларини ёки бошқа мол-мулкни ишга солиш тўхтатиб қўйишга ёки операцияларни тўхтатиб туришга оид қисмини ижро этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ички назорат қоидаларига риоя этилиши устидан мониторинг ва назоратни амалга оширишнинг белгиланган тартибини тегишли назорат қилувчи, лицензияловчи ва руйхатдан ўтказувчи органлар томонидан бузиш, худди шунингдек жиноий фаолиятдан олинган даромадларни легаллаштиришга, терроризмин молиялаштиришга ва оммавий қирғин қуролини тарқатишни молиялаштиришга қарши курашиш муносабати билан тижорат, банк сирини ёки қонун билан қўриқладиган бошқа сирни ташкил этувчи маълумотларни ғайриқонуний равишда талаб қилиш, олиш ёхуд ошкор этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ–223-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

15 январдаги УРҚ-516-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда; 2019 йил, 3-сон, 37-модда; 49-сон, 890-модда)

179⁴-модда. Биржа фаолияти тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Биржалар фаолиятини тартибга солувчи ваколатли органларнинг қондабузарликларни бартараф этиш тўғрисидаги курсатмаларини бажармаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

179⁵-модда. Қасддан банкротликка олиб келиш

Якка тартибдаги тадбиркор томонидан ёки юридик шахс мансабдор шахси, муассиси (иштирокчиси) ёхуд мол-мулкнинг мулкдори томонидан шахсий манфаатларини ёки бошқа шахсларнинг манфаатларини кузлаб содир этилган қасддан банкротликка олиб келиш, яъни туловга қобилиятсизликни қасддан юзга келтириш ёки юзатиш, ушбу якка тартибдаги тадбиркорнинг ёки юридик шахснинг барқарор иқтисодий ночорлигига (банкротлигига) олиб келса, кредиторларга зарар етказилишига сабаб бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг элик бараваридан бир юз элик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; 2019 йил, 22-сон, 403-модда; 49-сон, 890-модда)

**XIV БОБ. ОДИЛ СУДЛОВГА ТАЖОВУЗ
ҚИЛУВЧИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

180-модда. Судга ҳурматсизлик қилиш

Гувоҳ, жабрланувчи, даъвогар, жавобгар, ишда қатнашувчи бошқа шахсларнинг судга келишдан қасддан бўйин товлашида ёки маъмур шахсларнинг ва бошқа фуқароларнинг раислик қилувчи фармойишига буйсунмаслигида ёхуд суд мажлиси пайтида тартибни бузишда ўз ифодасини топган судга ҳурматсизлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

181-модда. Суднинг хусусий ажрими (қарори) бўйича чоралар кўрмаслик

Мансабдор шахс томонидан суд чиқарган хусусий ажримни (қарорни) кўриб чиқмаслик ёхуд ажримда (қарорда) кўрсатилган қонунни бузиш ҳолларини бартараф этиш чораларини кўрмаслик, худди шунингдек хусусий ажримга (қарорга) ўз вақтида жавоб бермаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

182-модда. Халқ маслаҳатчисининг судга боришига тўсқинлик қилиш

Мансабдор шахснинг халқ маслаҳатчиси ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш учун судга боришига тўсқинлик қилиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

**XV БОБ. ЖАМОАТ ТАРТИБИГА ТАЖОВУЗ
ҚИЛУВЧИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

183-модда. Майда безорилик

Майда безорилик, яъни жамоат жойларида уятли сўзлар билан сўкиниш, фуқароларга ҳақоратомуз шилқимлик қилиш ҳамда жамоат тартибни ва фуқароларнинг осойишталигини бузувчи шу каби бошқа халти-ҳаракатларда ифодаланган жамиятда юриш-туриш қоидаларини қасддан менсимаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

184-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

184¹-модда. Фуқароларнинг жамоат жойларида ибодат либосларида юриши

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг (диний ташкилотларнинг хизматидагилар бундан mustасно) жамоат жойларида ибодат либосларида юриши, –

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й. 03/21/683/0375-сон.

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

184²-модда. Диний мазмундаги материалларни қонунга хилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, олиб кириш ёки тарқатиш

Диний мазмундаги материалларни тарқатиш мақсадида қонунга хилоф равишда тайёрлаш, сақлаш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олиб кириш ёки тарқатиш, – материалларни ва уларни тайёрлаш ҳамда тарқатиш учун тегишли воситаларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – эллик бараваридан юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 22 июндаги УРҚ-37-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 25–26-сон, 226-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

184³-модда. Миллий, ирқий, этник ёки диний адоватни тарғиб қилувчи материалларни тайёрлаш, сақлаш ёки тарқатиш

Миллий, ирқий, этник ёки диний адоватни тарғиб қилувчи материалларни тарқатиш мақсадида тайёрлаш, сақлаш ёки тарқатиш –

материалларни ва уларни тайёрлаш ҳамда тарқатиш учун тегишли воситаларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 22 июндаги УРҚ-37-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 25–26-сон, 226-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

185-модда. Қуролдан белгиланган тартибни бузган ҳолда фойдаланиш

Пневматик, улоқтириш, сигнал берувчи қуролдан белгиланган тартибни бузган ҳолда отиш, шунингдек тигли совуқ қуролдан (ов пичоқлари, ов ханжарчалари ва ханжарлардан, рапиралар, шпагалар ва қилчалардан) белгиланган тартибни бузган ҳолда фойдаланиш –

қуролни ва ўқ-дориларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўқотар қуролдан белгиланган тартибни бузган ҳолда отиш –

қуролни ва ўқ-дориларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

185¹-модда. Пиротехника буюмларининг қонунга хилоф муомаласи

Пиротехника буюмларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, тайёрлаш, сақлаш, ташиш, жўнатиш, улардан фойдаланиш, худди шунингдек уларни қонунга хилоф равишда Ўзбекистон Республикасига олиб кириш (Ўзбекистон Республикасидан олиб чиқиш) ёки утказиш – ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 22 сентябрдаги УРҚ-261-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 38-сон, 329-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

185²-модда. Совуқ қуролни ёки совуқ қурол сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ашёларни олиб юриш

Совуқ қурол сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ашёларни улардан касбий фаолиятда, спорт фаолиятида ёки ҳўжалик-маиший мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлган ҳолларда, жамоат жойларида очик (филофсиз) ҳолда олиб юриш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Совуқ қуролни ва совуқ қурол сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган ашёларни улардан ов қилишда, касбий фаолиятда, спорт фаолиятида ёки ҳўжалик-маиший мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган ҳолларда, жамоат жойларида олиб юриш, худди шунингдек ўзини ўзи ҳимоя қилиш мақсадида олиб юриш, –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ-645-сонли Қонун билан киритилган – ҚХММБ, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон)

185³-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида фуқаровий ва хизмат қуроли сифатида муомалада бўлиши тақиқланган ашёларнинг қонунга хилоф равишда муомалада бўлиши

Тигининг ёки кескичининг (дамининг) узунлиги тўқсон миллиметрдан ортиқ бўлган, тўғмаси ёки пишанинг босилганда солидан автоматик равишда чиқадиغان ва маҳкамланадиган ёхуд оғирлик кучи ёки тезкор ҳаракат ҳисобига сурилиб чиқадиغان ҳамда автоматик равишда ўрнашадиган тигли совуқ қурол ва пичоқларнинг, шунингдек қурол сифатида қўлаш учун махсус мошлаттирилган

зарб бериб-парчаловчи ва улоқтирувчи таъсирга эга ашёларни (гурзилар, кастетлар, сурикенлар, бумерангларни ва бошқа ашёларни) қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш, таъмирлаш, реализация қилиш, олиш, сақлаш, олиб юриш, ташиш, коллекциялаш, кўргазмага қўйиш, улардан фойдаланиш. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида олиб кириш ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали транзит қилиш, –

мазкур ашёларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ–645-сонли Қонун билан киритилган – ҚХММБ, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон)

186-модда. Фуқароларнинг хонаки усулда ҳозирланадиган ўткир спиртли ичимликларни сотиш мақсадида тайёрлаши ёки сотиши

Фуқароларнинг хонаки усулда ҳозирланадиган ўткир спиртли ичимликларни сотиш мақсадида тайёрлаши ёки сотиши –

сотишга мўлжалланган ашёларни ва тайёрлаш воситаларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

186¹-модда. Этил спирти, алкоғолли ва тамаки маҳсулотларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомалага киритиш

Этил спирти, алкоғолли ва тамаки маҳсулотларини қонунга хилоф равишда ишлаб чиқариш ёки муомалага киритиш –

ҳуқуқбузарлик ашёларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг элик бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 24 сентябрдаги УРҚ–182-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 39-сон, 391-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

187-модда. Жамоат жойларида алкоғоль маҳсулотини истеъмол қилиш

Иш жойларида, кўчаларда, стадионларда, хиёбонларда, истироҳат боғларида, жамоат транспортининг барча турларида ва бошқа жамоат жойларида алкоғоль маҳсулотини истеъмол қилиш, бундан тўйлар, юбилейлар ҳамда бошқа тантаналар ва маросимлар ўтказиладиган жойлар, шунингдек алкоғоль маҳсулотини қуйиб реализация қилишга рухсат этилган саавдо ва умумий оғватланиш объектлари мустасно, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан икки бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 29 декабрдаги УРҚ–396-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 52-сон, 645-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

188-модда. Вояга етмаган шахсни ғайририжтимоий хатти-ҳаракатларга жалб қилиш

Вояга етмаган шахсни спиртли ичимликлар истеъмол қилишга, гиёҳвандлик воситалари, уларнинг аналоглари ёки психотроп ҳисобланмаган, лекин кишининг ақл-идрокига, иродасига таъсир қиладиган моддалар ёки воситаларни истеъмол этишга жалб қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ–153-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли, 2019 йил 9 январдаги УРҚ–514-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; 49-сон, 890-модда)

188¹-модда. Вояга етмаган шахсни маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этишга жалб қилиш

Вояга етмаган шахсни маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этишга жалб қилиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ–153-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

188²-модда. Вояга етмаган шахснинг кўнгил очиш (дам олиш) жойларида тунги вақтда бўлишига йўл қўйиш

Ресторанлар, кафеалар, барлар, клублар, дискотекалар, кинотеатрлар, компьютер заллари, Интернет тармоғидан фойдаланиш хизматларини кўрсатиш учун жиҳозланган хоналар ёки бошқа кўнгил очиш (дам олиш) жойларининг рақбарлари ёхуд бошқа маъсул шахслари томонидан вояга етмаган шахснинг тунги вақтда ота-онасидан бири ёки унинг ўрнини босувчи шахснинг кузатувисиз кўрсатилган муассасаларда бўлишига йўл қўйиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 майдаги УРҚ–244-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 де-

кабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 20-сон, 146-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

188¹-модда. Тиланчилик қилиш

Аэропортларда, вокзалларда, хиёбонларда, истироҳат боғларида, бозорларда ва савдо мажмуалари ҳудудларида, шунингдек уларга туташ ҳудудларда, автоматотранспорт воситаларининг вақтинча сақлаш жойларида, кўчаларда, стадионларда, бекатларда, йўлларнинг қатнов қисмида, моддий маданий мерос объектлари жойлашган ҳудудларда, жамоат транспортининг барча турларида ва бошқа жамоат жойларида пул, озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқа моддий қимматликлар беришни фаол тарзда сўраб, тиланчилик билан шуғулланиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

Вояга етмаган шахсларни, кекса ёшдаги шахсларни, руҳий ҳолати бузилган, ноғиронлиги бўлган шахсларни ва бошқа шахсларни тиланчилик қилишга жалб этиш, шунингдек шахсларга алкоғолли ичимликларни ёхуд гиёҳвандлик моддалари ёки психотроп моддалар бўлмаган, лекин шахснинг ақл-идрокига таъсир кўрсатувчи моддаларни мажбуран истеъмол қилдирган ҳолда уларни тиланчилик қилишга жалб этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; 49-сон, 890-модда)

189-модда. Порнографик маҳсулотни тайёрлаш, олиб кириш, тарқатиш, реклама қилиш, намоиш этиш

Порнографик маҳсулотни тарқатиш, реклама қилиш, намоиш этиш мақсадида тайёрлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, порнографик маҳсулотни реклама қилиш, намоиш этиш, тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намоиш этиш, тарқатиш, –

порнографик маҳсулотни, шу жумладан уни тайёрлаш, тарқатиш, реклама қилиш ва намоиш этиш воситаларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан тўрт юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан тўрт юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 12 апрелдаги УРҚ-324-сонли ва 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли қонуналари тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 15-сон, 166-модда; ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

189¹-модда. Зўравонлиқни ёки шафқатсизлиқни тарғиб қилувчи маҳсулотни тайёрлаш, олиб кириш, тарқатиш, реклама қилиш, намоиш этиш

Зўравонлиқни ёки шафқатсизлиқни тарғиб қилувчи маҳсулотни тарқатиш, реклама қилиш, намоиш этиш мақсадида тайёрлаш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш, уни реклама қилиш, намоиш этиш, тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида реклама қилиш, намоиш этиш, тарқатиш, –

зўравонлиқни ёки шафқатсизлиқни тарғиб қилувчи маҳсулотни, шу жумладан уни тайёрлаш, тарқатиш, реклама қилиш ва намоиш этиш воситаларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан тўрт юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан тўрт юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 12 апрелдаги УРҚ-324-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 15-сон, 166-модда; ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

190-модда. Фоҳишалик билан шуғулланиш

Фоҳишалик билан шуғулланиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуналари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; 49-сон, 890-модда)

191-модда. Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинлар

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларда қонунга хилоф равишда иштирок этиш –

ана шу ўйинлар буюмларини, шунингдек ўйинга тикилган ҳамда ўйиндаги ютуқ бўлган пуллар, ашёлар ва бошқа қимматбаҳо буюмларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлиқни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш ёхуд вояга етмаган шахсни қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларда иштирок этишга жалб қилиш –

ана шу ўйинлар буюмларини, шунингдек ўйинга тикилган ҳамда ўйиндаги ютуқ бўлган пуллар, ашёлар ва бошқа қимматбаҳо буюмларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қимор ва таваккалчиликка асосланган бошқа ўйинларни ташкил этиш ёки ўтказиш учун телекоммуникация тармоқларида, шу жумладан Интернет жаҳон ахборот тармоғи провайдерлари томонидан хизматлар кўрсатиш ёки хизматлар кўрсатишга қумаклашиш, тегишли дастурий таъминотдан нуска кўпайтириш, уни кўпайтириш, тарқатиш – компьютер ва бошқа ёрдамчи воситаларни, шунингдек ўйинга тикилган ҳамда ўйиндаги ютуқ бўлган пуллар, ашёлар ва бошқа қимматбаҳо буюмларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 сентябрдаги УРҚ–109-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 37–38-сон, 377-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

192-модда. Машиий шовқинга қарши кураш талабларини бузиш

Тунги вақтда – соат 23.00 дан 06.00 гача – фуқароларнинг оёсийшалиги ва нормал дам олишини бузиш, яъни баланд овоз билан қўшиқ айтиш, мусиқа чалиш, товуш сигналлари бериш, хонадонларда, турар жойларнинг йўлақлари ва эшикларида, кўчаларда овози баланд қилиб қўйилган телевизорлар, радиоприёмниклар, магнитофонлар ва овоз чиқарувчи бошқа аппаратлардан фойдаланиш, турар жой биноларида ва улардан ташқарида жуда зарур бўлмагани ҳолда шовқин чиқарувчи ишлар қилиш, шунингдек машиий шовқинга қарши кураш талабларини бузувчи бошқа ҳаракатларни содир этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисми, мансабдор шахсларга эса – учдан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорда, мансабдор шахсларга эса – иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

192¹-модда. Тўйлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимлар ўтказиш тартибига доир талабларга риоя этмаслик

Тўйлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимлар ўтказувчи шахс томонидан мазкур тадбирларни ўтказиш тартибига доир талабларга риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тўйхоналар, кафе ва ресторанларнинг мансабдор шахси томонидан тўйлар, оилавий тантаналар, маърака ва маросимларни ўтказиш тартибига доир талабларга риоя этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг элли баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 17 мартдаги УРҚ–612-сонли Қонуни билан қиритилган – ҚХММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)

XVI боб. БОШҚАРУВНИНГ БЕЛГИЛАНГАН ТАРТИБИГА ТАЖОВУЗ ҚИЛВУЧИ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

193-модда. Депутатлик ва сенаторлик фаолиятининг кафолатларини бузиш

Давлат органларининг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг, мулкчилик шаклидан қатъи назар корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг мансабдор шахслари томонидан депутатлар ҳамда сенаторлар олдидagi ўз вазифаларини бажармаслик, уларнинг ишига тўсқинлик қилиш, уларга атайлаб сохта маълумот бериш, депутатлик ва сенаторлик фаолиятининг кафолатларини бузиш, худди шунингдек мансабдор шахслар томонидан парламент суровини, депутат, сенатор суровини қўриб чиқмасдан қолдириш ёки уларни қўриб чиқиш мuddатларини узрли сабабларсиз бузиш ёхуд улар юзасидан дилга туриб нотўғри маълумотларни қасддан тақдир этиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ–456-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

193¹-модда. Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчисини пора эвазига оёдириб олиш

Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчисига мазкур хизматчининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда содир этиши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оёдириб олаётган шахс манфаатларини қўзғаб бажариши ёки бажармаслигини эвазига қонунга хилоф эканлигини била туриб, моддий қимматликлар бериш ёки уни мулкий манфаатдор этиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Давлат иштирокидаги ташкилот деганда: устав фондида давлат улуши мавжуд бўлган тижорат ташкилоти;

тўлиқ ёки қисман давлат органи ёки давлат ташкилоти томонидан ташкил этилган ёки таъсис этилган нотижорат ташкилоти тушунилади.

Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчиси деганда меҳнат шартномаси ёки фуқаролик-ҳуқуқий шартнома асосида меҳнат фаолиятини амалга оширувчи, мансабдор шахс аломатларига эга бўлмаган шахс тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

193²-модда. Давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи хизматчисининг қонунга хилоф равишда моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши

Давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи хизматчисининг ўз хизмат мавқеидан фойдаланган ҳолда бажариши лозим ёки мумкин бўлган муайян ҳаракатни уни пора эвазига ўзига оғдириб олаётган шахс манфаатларини кўзлаб бажариши ёки бажармаслиги эвазига қонунга хилоф эканлигини билла туриб, моддий қимматликлар олиши ёки мулкий манфаатдор бўлиши. –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Давлат иштирокидаги ташкилот деганда:

устан фондига давлат улushi мавжуд бўлган тижорат ташкилоти;

тўлиқ ёки қисман давлат органи ёки давлат ташкилоти томонидан ташкил этилган ёки таъсис этилган нотижорат ташкилоти тушунилади.

Давлат органининг, давлат иштирокидаги ташкилотнинг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг хизматчиси деганда меҳнат шартномаси ёки фуқаролик-ҳуқуқий шартнома асосида меҳнат фаолиятини амалга оширувчи, мансабдор шахс аломатларига эга бўлмаган шахс тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

193¹-модда. Нотариал ҳаракатни амалга оширишни қонунга хилоф равишда рад этиш

Нотариал ҳаракатни амалга оширишни қонунга хилоф равишда рад этиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

194-модда. Ички ишлар органлари ходимининг қонуний талабларини бажармаслик

Ички ишлар органлари ходимининг ҳуқуқбузарликни тўхтатиш, ҳужжатларни текшириш учун тақдим этиш, ички ишлар органларига бориш ёки курсатилган мuddатда ички ишлар органларида бўлиш тўғрисидаги қонуний талабларини узрли сабабларсиз бажармаслик, транспорт воситасини тўхтатиш, жабранувчиларга ердан курсатиш ҳақидаги қонуний талабларини бажармаслик ёхуд ички ишлар органлари ходимининг қонуний талабларига бошқача тарзда буйсунмаслик, худди шунингдек жамоат тартибини сақлаш ҳамда фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш вазибаларини амалга ошираётган бошқа шахсларнинг қонуний талабларини бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан ўн икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ–542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн икки бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–719-сонли қонунилар тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

194¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчисининг (ходимининг) қонуний талабларини бажармаслик

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчисининг (ходимининг) ҳуқуқбузарликларни тўхтатиш, ҳужжатларни текшириш учун тақдим этиш, курсатилган мuddатда Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларига (ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга) бориш ёки Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларида (ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларда) ҳозир бўлиш тўғрисидаги қонуний талабларини узрли сабабларсиз бажармаслик, транспорт воситасини тўхтатиш, жабранувчиларга ердан курсатиш ҳақидаги қонуний талабларини бажармаслик ёхуд Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчисининг (ходимининг) қонуний талабларига бошқача тарзда буйсунмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан ўн икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн икки бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ-575-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-719-сонли қонунилар тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 825-модда; 49-сон, 890-модда, ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

195-модда. Ички ишлар органлари ходимларининг ўз хизмат бурчларини бажаришлариغا қаршилик кўрсатиш

Ички ишлар органлари ходимининг ўз вазифаларини бажариши билан боғлиқ қонуний талабларини бажармасликка омма олдида ҳар қандай шаклда даъватлар қилиш, худди шунингдек ички ишлар органлари ходимларига оммавий равишда буйсунмасликни келтириб чиқариш мақсадида била туриб сохта уйдирмаларни тарқатиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан йитирма бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-719-сонли қонунилар тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда; 49-сон, 890-модда, ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

195¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчиларининг (ходимларининг) ўз хизмат бурчларини бажаришлариغا қаршилик кўрсатиш

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчисининг (ходимининг) ўз хизмат вазифаларини бажариши билан боғлиқ қонуний талабларини бажармасликка омма олдида ҳар қандай шаклда даъватлар қилиш, худди шунингдек Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ҳарбий хизматчиларига (ходимларига) оммавий равишда буйсунмасликни келтириб чиқариш мақсадида била туриб сохта уйдирмаларни тарқатиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан йитирма бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ-575-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-719-сонли қонунилар тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 825-модда; 49-сон, 890-модда, ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

196-модда. Ҳуқуқбузарлик сабаблари ва шарт-шароитларини бартараф этиш юзасидан Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ва ички ишлар органларининг ёзма тақдимномаларини бажариш чораларини кўрмаслик

Ҳуқуқбузарликни содир этиш сабабларини ҳамда уни содир этишга олиб келувчи шарт-шароитларни бартараф этиш юзасидан Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардия-

си ва ички ишлар органларининг ёзма тақдимномаларини бажариш чораларини кўрмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли, 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ-575-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунилар тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда; 44-сон, 825-модда; 49-сон, 890-модда)

196¹-модда. Чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг қонуний талабларини бажармаслик ва уларнинг қонуний фаолиятига қаршилик кўрсатиш

Чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасини ноқонуний ҳесиб ўтиш билан боғлиқ ҳаракатларни тўтатиш, шунингдек зарур ҳужжатларни тақдим этиш ҳақидаги қонуний талабларини бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг қонуний талабларини бажармасликка ҳар қандай кўринишда омма олдида даъват этиш, оммавий равишда буйсунмасликни келтириб чиқариш мақсадида атайин сохта уйдирмалар тарқатиш йўли билан чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг ўз қонуний фаолиятини амалга оширишига қаршилик кўрсатиш, худди шунингдек чегара қўшинлари ҳарбий хизматчиларининг ҳуқуқбузарликларни тўтатиш ҳақидаги қонуний талабларига буйсунмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 20 сентябрдаги УРҚ-114-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 400-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

197-модда. Прокурорнинг қонуний фаолиятига тўсиқлик қилиш ва унинг талабларини бажармаслик

Далолатнома ва бошқа зарур ҳужжатлар, материаллар ва маълумотлар тақдим этишнинг текширишлар ва тафтишлар ўтказишни, мутахассислар ажратишни рад этишда, прокуратурага келишдан, қонуни бузганлик туғрисида тушунтириш беришдан бўйин товлашда ифодаланган прокурорнинг қонуний фаолиятига тўсиқлик қилиш ва унинг талабларини бажармаслик, худди шунингдек прокурор фикри билдирилган ҳужжатларни кўриб чиқмаслик ёки уларни тўлиқ ҳажмда бажармаслик, шунингдек прокурорнинг гайриқонуний қарор қабул қилишига эришиш мақсадида унга қандай шаклда бўлмасин бирон-бир таъсир кўрсатганлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

197¹-модда. Адвокатнинг профессионал фаолиятига тўсқинлик қилиш

Адвокат суроовига ахборотни (ҳужжатларни) тақдим этмасликда, ўз вақтида тақдим этмасликда ёҳуд била туриб ёлғон ёки нотўғри ахборот (ҳужжатлар) тақдим этишда ифодаланган тарзда адвокатнинг профессионал фаолиятига тўсқинлик қилиш, шунингдек адвокатнинг ишда иштирок этишига тўсқинлик қилиш ёки унинг ишонч билдирувчи шахс (ҳимоя остидаги шахс) манфаатларига зид бўлган вазиятни мажбуран эгаллашига эришиш мақсадида адвокатга қандай шаклда бўлмасин таъсир ўтказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–198-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ–497-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

197²-модда. Нотариуснинг касбий мажбуриятларини бажаришига тўсқинлик қилиш

Нотариуснинг касбий мажбуриятларини бажаришига тўсқинлик қилиш, шу жумладан нотариусга нотариал ҳаракатларни амалга ошириш учун зарур бўлган маълумотлар ва ҳужжатларни тақдим этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ–255-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

197³-модда. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш буйича вакилнинг ҳамда унинг девони ходимларининг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилиш

Мансабдор шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш буйича вакил ҳамда унинг девони ходимлари олдидаги ўз мажбуриятларини бажармаслик, уларнинг ишига тўсқинлик қилиш, уларга била туриб ёлғон ахборот бериш, худди шунингдек мансабдор шахслар томонидан мурожаатларни, хулосаларни, тақдимномаларни, илтимосномаларни кўриб чиқмасдан қолдириш ёки уларни кўриб чиқиш мuddатларини узрли сабабларсиз бузиш ёҳуд улар юзасидан била туриб қасддан ишончсиз маълумотларни тақдим этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ–486-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ–583-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда; 2019 йил, 46-сон, 858-модда; 49-сон, 890-модда)

197⁴-модда. Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари буйича вакилининг (омбудсманнинг) қонуний фаолиятига тўсқинлик қилиш

Мансабдор шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари буйича вакили (омбудсман) олдидаги ўз мажбуриятларини бажармаслик, унинг ишига тўсқинлик қилиш, унга била туриб ёлғон ахборот бериш, худди шунингдек мансабдор шахслар томонидан мурожаатларни, хулосаларни, тақдимномаларни, илтимосномаларни кўриб чиқмасдан қолдириш ёки уларни кўриб чиқиш мuddатларини узрли сабабларсиз бузиш ёҳуд улар юзасидан била туриб қасддан ишончсиз маълумотларни тақдим этиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ–530-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда; 49-сон, 890-модда)

197⁵-модда. Таълим муассасаси педагог ходимининг касбий фаолиятига қонуний хилоф равишда аралашши ёки ўз хизмат вазифаларини бажаришига тўсқинлик қилиш

Таълим муассасаси педагог ходимининг касбий фаолиятига таълим оловчилар билимини тўғри ва холис баҳолашига таъсир кўрсатиш билан ифодаланган тарзда қонуний хилоф равишда аралашши ёки таълим муассасаси педагог ходимининг хизмат вазифаларини бажаришига тўсқинлик қилиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УРҚ–629-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)

197^а-модда. Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш фаза қилиш органлари давлат инспекторининг қонуний фаолиятига тўққинлик қилганлик, шунингдек унинг кўрсатмаларини бажармаслик

Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш органлари давлат инспекторининг қонуний фаолиятига тўққинлик қилганлик, шу жумладан унинг текшириш ўтказишига тўққинликларни юзага келтирганлик, ҳўжалик юритувчи субъектларнинг ҳудудлари ва иншоотларини кўздан кечириш учун уларга киритишни рад этганлик, шунингдек экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилишларини бартараф этишга доир кўрсатмаларини бажармаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ–640 сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

198^а-модда. Ҳокимият вакилининг қонуний талабларини бажармаслик ёки хизмат вазифаларини бажаришига тўққинлик қилиш

Ҳокимият вакилининг қонуний талабларини бажармаслик ёки хизмат вазифаларини бажаришига тўққинлик қилиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан ўн икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳўқўбўзарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин такрор содир этганлик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн икки бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–719-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)

198^б-модда. Қарздорнинг ижро ҳўжжатини ижро этмаслиги

Базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараварига тенг ёки ундан ошмайдиган миқдордаги суммани ундириш тўғрисидаги ижро ҳўжжатининг мазкур ҳўжжатни ихтиёрий равишда ижро этиш учун давлат ижрочиси белгиланган муддатда қарздор томонидан узрсиз сабабларга кўра ижро этилмаслиги –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан кўп миқдордаги суммани ундириш тўғрисидаги ижро ҳўжжатининг ушбу ҳўжжатнинг ихтиёрий равишда ижро этилиши учун белгиланган муддатда қарздор томонидан узрсиз сабабларга кўра ижро этилмаслиги ёки қарздорнинг зиммасига муайян ҳаракатларни бажариш ёхуд бу ҳаракатларни бажаришдан ўзини тийиш мажбуриятини юкловчи ижро ҳўжжатининг давлат ижрочиси белгиланган муддатда қарздор томонидан узрсиз сабабларга кўра ижро этилмаслиги –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

198^в-модда. Суд ҳўжжатлари ва бошқа органлар ҳўжжатларини ижро этиш тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик

Суд ҳўжжатлари ва бошқа органлар ҳўжжатларини ижро этиш тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик, яъни қарздорнинг даромадлари ва мулкий аҳволи ҳақида нотўғри маълумотлар берганлик, ижро ҳўжжатини йўқотганлик, ундирувчи қарздорнинг иш ҳақидан ҳамда унга тенглаштирилган тўловлардан ушлаб қолиш учун юборилган ижро ҳўжжатларини ижро этиш, уларнинг ҳисобини юритиш ва уларни сақлаш тартибини бузганлик, шунингдек қарздор ўзининг янги иш, ўқш жойи, пенсия ва бошқа даромадлар олиш жойи ҳақида маълум қилмаганлиги, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қонунчиликда назарда тутилган йирик битимларни тузишда, айрим турдаги молия-кредит хизматларини, халқаро йўловчи ташиш хизматларини ва давлат хизматларини кўрсатишда ижро ҳўжжатлари бўйича қарздорлик мавжудлиги текширувchini амалга оширмаганлик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳўзуридаги Мажбурий ижро бюроси органларига тақдим этилгунига қадар айрим тоифадаги ижро ҳўжжатларининг ижро этилишини таъминлмаганлик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳўқўбўзарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини мажбурий ижро этиш жараёнига аралашши, яъни ижро ҳужжатининг ижро этилишига тўсқинлик қилиш ёки давлат ижросисига турли шаклда қонунга хилоф равишда таъсир ўтказиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади. (Иккинчи – бешинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ–762-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ–199-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

198¹-модда. Вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларининг давлат рўйхатидан ўтказилмаган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларини амалга киритиш

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилмаган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларнинг мансабдор шахслари томонидан амалга киритиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ–372-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

198⁴-модда. Адлия органларининг бажарилиши мажбурий бўлган тақдимномаларини бажармаслик

Адлия органларининг бажарилиши мажбурий бўлган тақдимномаларини бажармаслик, шу жумладан ўз вақтида ёки тўлиқ бажармаслик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–666-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон*)

198⁵-модда. Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазирлиги ҳузуридаги Маданий мерос агентлигининг ва унинг ҳудудий бошқармаларининг кўрсатмаларини бажармаганлик

Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазирлиги ҳузуридаги Маданий мерос агентлигининг ва унинг ҳудудий бошқармаларининг кўрсатмаларини бажармаганлик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ–754-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон*)

199-модда. Махсус хизматларни қасддан алдаб чақирганлик

Ички ишлар органи, ёнғинга қарши хизмат, тиббий тез ердан ва бошқа махсус хизматларни қасддан алдаб чақирганлик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ–542-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда; 49-сон, 890-модда*)

200-модда. Ўзбошимчалик

Ўзбошимчалик, яъни ўзининг ҳақиқий ёки назарда тутилган ҳуқуқини фуқароларнинг ҳуқуқларига ёки қонун билан муҳофаза этиладиган манфаатларига, давлат манфаатлари ёки жамоат манфаатларига жиддий зарар ёки зиён келтирмаган ҳолда ўзбошимчалик билан амалга ошириш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисминдан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

200¹-модда. Оммавий тадбирлар ўтказиш қондаларини бузиш

Оммавий тадбирлар ўтказиш қондаларини бузиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 25 апрелдаги 482-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 5-сон, 67-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

200²-модда. Ер участкасини ноқонуний олиб қўйиш

Ер участкасини ноқонуний олиб қўйиш, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик олиб қўйилаётган ер участкасидаги биноларни, бошқа иморатларни, иншоотларни ёки дов-дарахтларни ёхуд уларнинг қисмларини, мазкур мол-мулкнинг бозор қиймати, шунингдек унинг мулкдорига бундай олиб қўйиш муносабати билан етказилган зарарнинг ўрни олдиндан ва тўлиқ қопланмаган ҳолда бузиб ташлашга, уларга кўп бўлмаган миқдорда зарар етказилишига олиб келса, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир юз эллик бараваридан икки юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Кўп бўлмаган миқдор деганда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан юз бараваригача бўлган доирадаги миқдор тушунилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ-667-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/667/0035-сон)

201-модда. Йўғилишлар, митинглар, кўча юришлари ёки намойишлар уюштириш, ўтказиш тартибини бузиш

Йўғилишлар, митинглар, кўча юришлари ёки намойишлар уюштириш, ўтказиш тартибини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг олтиш бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

Диний йўғилишлар, кўча юришлари ва бошқа диний маросимлар ўтказиш ҳодаларини бузиш, – базавий ҳисоблаш миқдорининг саксон бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

201¹-модда. Қонунчилик ҳужжатларини бажармасликка ёки бузишга омма олдида даъват қилиш

Ўзбекистон Республикасининг қонунчилик ҳужжатлари талабларини жамоат тартибига ва жамоат хавфсизлигига таҳдид соладиган тарзда бажармасликка ёки бузишга, шу жумладан оммавий ахборот воситаларидан, телекоммуникация тармоқларидан, Интернет жаҳон ахборот тармоғидан, шунингдек матнни қўлайтиришининг

босма ёки бошқа усулларидадан фойдаланган ҳолда омма олдида даъват қилиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг олтиш бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 мартдаги УРҚ-679-сонли Қонун билан киритилган – ҚХММБ, 30.03.2021 й., 03/21/679/0256-сон)

202-модда. Рухсат этилмаган йўғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар ўтказиш учун шароитлар яратиш

Рухсат этилмаган йўғилишлар, митинглар, кўча юришлари ва намойишлар қатнашчиларига бинолар ёки бошқа мулк (алоқа воситалари, қўлайтирадиган ва бошқа хил техник ускуналар, транспорт)ни бериш ёки шундай тадбирларни ўтказиш учун бошқа шароитларни яратиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса, – етмиш бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

202¹-модда. Ғайриқонуний нодавлат нотижорат ташкилотлари, оқимлар, секталарнинг фаолиятида қатнашишга ундаш

Ўзбекистон Республикасида ғайриқонуний нодавлат нотижорат ташкилотлари, оқимлар, секталар фаолиятида қатнашишга ундаш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли Қонуни билан киритилган; 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ-18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

202²-модда. Ёлғон ахборот тарқатиш

Шахснинг қадр-қиммати камситилишига ёки унинг обрўси зангириланишига олиб келадиган ёлғон ахборотни тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади.

Жамоат тартибига ёки хавфсизлигига таҳдид солувчи ёлғон ахборотни тарқатиш, шу жумладан оммавий ахборот воситаларида, телекоммуникация тармоқларида ёки Интернет жаҳон ахборот тармоғида тарқатиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли Қонун билан киритилган – ҚХММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)

203-модда. Байроқлар ва вимпеллардан ғайри-қонуний фойдаланиш, плакатлар, эмблемалар ва рамзларни тайёрлаш, тарқатиш ёки тақиб юриш

Белгиланган тартибда руйхатдан ўтказилмаган байроқлар ва вимпеллардан жамоат жойларида фойдаланиш, худди шунингдек мазмуни давлат ва жамоат тартибига, фуқароларнинг ҳуқуқларига ва қонуний манфаатларига зарар етказишга қаратилган плакатлар, эмблемалар ва рамзларни тайёрлаш, тарқатиш ёки тақиб юриш –

мазкур ашёларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қизил Хоч ва қизил Ярим Ой эмблемалари ва фарқловчи белгиларидан қонунига хилоф равишда фойдаланиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

203¹-модда. Давлат рамзлари тўғрисидаги қонунийликни бузиш

Ўзбекистон Республикаси ёки Қорақалпоғистон Республикасининг Давлат байроғи, Давлат герби ёхуд Давлат мадҳияси тўғрисидаги қонунийликни бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 24 декабрдаги УРҚ-273-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 51-сон, 484-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

204-модда. Фавқулодда ҳолат тартибининг талабларини бузиш

Фавқулодда ҳолат тартибининг талабларини бузиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

204¹-модда. Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш, шунингдек фуқаро муҳофазаси тўғрисидаги қонунийлик талабларини бажармаслик

Аҳолини ва ҳудудларни табиий ҳамда техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан муҳофаза қилиш, шунингдек фуқаро муҳофазаси тўғрисидаги қонунийлик талабларини бажармаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик одамлар соғлиғига, юридик ва жисмоний шахсларнинг мол-мулкига зарар етказишга олиб келса, шунингдек атроф табиий муҳитга ва одамлар ҳаётига таҳдид солса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Табиий ва техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлар тўғрисидаги ахборотни яшириш, ўз вақтида тақдим этмаслик ёки улар ҳақида атайин сохта ахборот тақдим этиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 15 декабрдаги УРҚ-230-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 50-51-сон, 529-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

205-модда. Фавқулодда ҳолат тартиби шароитида жамоат тартибига тажовуз қилиш

Фавқулодда ҳолат эълон қилинган жойларда мишмишлар тарқатиш ва ҳуқуқ-тартиботни бузишга ўндовчи ёки миллий адоватни авж олдирувчи бошқа ҳаракатлар, фуқаролар ва мансабдор шахсларнинг ўз қонуний ҳуқуқлари ва бурчларини амалга оширишларига фаол тўсиқлик қилиш, худди шунингдек ички ишлар органлари ходимининг, ҳарбий хизматчи ёки жамоат тартибини сақлаш вазифасини бажараётган бошқа шахсларнинг қонуний фармойиши ёки талабига қасддан буйсунмаслик ёхуд жамоат тартибини ва фуқаролар оқошталлигини бузadиган бошқа шунга ўхшаш ҳаракатлар ёки маъмурий назорат қоидаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўттиз суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

206-модда. Маъмурий назорат қоидаларини бузиш

Устидан маъмурий назорат ўрнатилган шахсларнинг бундай назорат қоидаларини бузиши – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

206¹-модда. Тазйиқ ўтказган ва (ёки) зуравонлик содир этган ёхуд уларни содир этишга мойил бўлган шахс томонидан ҳимоя ордери талабларини бажармаслик

Тазйиқ ўтказган ва (ёки) зуравонлик содир этган ёхуд уларни содир этишга мойил бўлган шахс томонидан ҳимоя ордери талабларини бажармаслик, – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ–640-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

207-модда. Вояга етмагани қаровга олиш тўғрисидаги ёзма мажбуриятни бажармаслик

Ота-оналарнинг, уларнинг ўрнини босувчи шахсларнинг, болалар муассасалари раҳбарларининг ўз қаровига олган вояга етмаганга нисбатан ўзлари қабул қилган ёзма мажбуриятларни бажармаслиги – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

208-модда. Кафилнинг ёзма мажбуриятни бажармаслиги

Кафилнинг ёзма мажбуриятни бажармаслиги, олдини олиш учун шахсий кафолат қўлланилган ҳаракатлар айбланувчи томонидан содир этилишига олиб келган бўлса, – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

209-модда. Давлат мукофотларига нисбатан қонунга хилоф ҳаракатлар қилиш

Орден, медаль, фахрий ўнвоннинг кўкракка тақиладиган нишонини қонунга хилоф равишда тақиб юриш, сотиб олиш, сотиш, айирбошлаш ёки бировга бошқача тарзда ҳақ эвазига бериш – базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

209¹-модда. Вазирликлар, идоралар ва ташкилотлар ходимларининг формали кийим-бошини қонунга хилоф равишда кийиб юриш

Формали кийим-бош кийиб юриши назарда тутилган вазирликлар, идоралар ва ташкилотлар ҳарбий хизматчилари ҳамда ходимларининг тасдиқланган намунадаги ҳарбий, идоравий ва махсус формали кийим-бошини бундай ҳуқуққа эга бўлмаган шахслар томонидан кийиб юриш, –

формали кийим-бошни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ–456-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

210-модда. Қамоқда сақлаш жойларида, жазони ижро этиш муассасаларида, махсус даволаш-олдини олиш ёки махсус ўқув-тарбия муассасаларида сақланаётган шахсларга тақиқланган нарсаларни бериш

Қамоқда сақлаш жойларида, жазони ижро этиш муассасаларида, махсус даволаш-олдини олиш ёки махсус ўқув-тарбия муассасаларида сақланаётган шахсларга берилиши тақиқланган нарсаларни куздан кечиритишдан яшириб бериш ёки бошқа ҳар қандай усул билан беришга уриниш –

бериш тақиқланган ашёларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ–299-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

210¹-модда. Ўта муҳим ва тоифаланган объектларга кириш-чиқиш режимини бузиш ёки ушбу объектларнинг қўриқланишини таъминлашга доир мажбуриятларни бажармаслик

Ўта муҳим ва тоифаланган объектларга кириш-чиқиш режимини бузиш, яъни тегишли ружятномасиз ўта муҳим ва тоифаланган объектларга шахсининг ўзбошимчилик билан кириши, ушбу объектларда транспорт воситаларининг ҳаракатланиши ёки мол-мулкнинг жойини ўзгариши, – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўта муҳим ва тоифаланган объектларнинг қўриқланишини таъминлашга доир мажбуриятларни корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг уларни бажаришга

масъул бўлган мансабдор шахслари томонидан бажарилмаслиги, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ун беш суткагача маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

211-модда. Ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш

Корхоналарда, муассасаларда, ташкилотларда, жамоат жойларида, омбухона биноларида, ётоқхоналар ва турар жойларда, шунингдек тегишли объектларни лойиқлаштириш, қуриш ва қайта қуриш чоғида ёнғин хавфсизлиги қоидаларини бузиш ёки ёнғинга қарши инвентарлар, ускуналар, ёнғинни аниқлаш ва ўчиришнинг автомат воситаларидан фойдаланиш ва уларни сақлаш қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни содир этиш, агар ёнғин чиқишига олиб келган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

212-модда. Техник регламентларга ёки стандартларнинг мажбурий талабларига риоя этмаслик

Ҳужалик фаолияти субъектларининг техник регламентларга ёки стандартларнинг мажбурий талабларига риоя этмаслиги –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса –

уч бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

Стандартлар ва ўлчов воситаларини назорат қилувчи давлат инспекторларнинг текширилган махсулот техник регламентларга ёки стандартларнинг мажбурий талабларига номувофиқ бўлган ҳолларда уни ишлаб чиқаришни тақиқлаш ёки реализация қилишни (етказиб беришни, сотишни), ўндан фойдаланишни (уни ишлашни) тўхтатиб қўйиш тўғрисидаги кўрсатмаларини бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

213-модда. Метрология қоидаларини бузиш

Метрология қоидаларини бузиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

214-модда. Мажбурий сертификатлаштириш қоидаларини бузиш

Тайёрловчиларнинг (тадбиркорларнинг), сертификатлаштириш органларининг ва аккредитация қилинган синов лабораторияларининг (марказларининг) махсулотни (ишларни, хизматларни) мажбурий сертификатлаштириш қоидаларини бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

215-модда. Давлат статистик ҳисоботларини тақдим этиш тартибини бузиш

Мансабдор шахсларнинг давлат статистика кузатувини олиб бориш учун зарур бўлган ҳисобот ва бошқа маълумотларни тақдим этмасликда ифодаланган давлат статистика ҳисоботларини тақдим этиш тартибини бузиши, ҳисобот маълумотларини бузиб кўрсатиши ёки ҳисоботларни тақдим этиш мuddатларини бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли, 2002 йил 13 декабрдаги 447-11-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; 2003 йил, 1-сон, 8-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

215¹-модда. Корхонанинг молия-ҳўжалик фаолияти тўғрисидаги материалларни тақдим этиш тартибини бузиш

Корхоналарнинг молия-ҳўжалик фаолияти тўғрисидаги материалларни мансабдор шахслар томонидан банкротлик тўғрисидаги ишлар бўйича давлат органларига тақдим этмаслик ёки вақтида тақдим этмаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин, бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда, УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

215²-модда. Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилиш

Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг курсатмалари ва тақдимномаларини бажаришдан бўйин товлаганликда ёки ўз вақтида бажармаганликда,

маълумотлар базасига киришга руҳсат бермаганликда ва ахборот тақдим этмаганликда, билла туриб нотўғри маълумот тақдим этганликда ифодаланган тарзда Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилиш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг фаолиятига аралашганлик ҳамда унинг мансабдор шахсларига уларнинг зиммасига юклатилган вазифалар ва функцияларини қонуний равишда бажаришига тўсқинлик қилиш мақсадида ҳар қандай шаклда таъсир кўрсатганлик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 23 апрелдаги УРҚ–92-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 23 июлдаги УРҚ–486-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 17-18-сон, 170-модда; 2018 йил, 30-сон, 618-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

215³-модда. Солиқ тўловчиларнинг мажбуриятлари юзага келганлиги тўғрисида ахборот тақдим этиш тартибини бузиш

Солиқ тўловчиларнинг мажбуриятлари юзага келганлиги тўғрисида қўнуччиликка мувофиқ ахборот тақдим этадиган органлар ва ташкилотларнинг мансабдор шахслари томонидан солиқ тўловчиларнинг мажбуриятлари юзага келганлиги тўғрисидаги ахборотни тақдим этиш тартибининг кўрсатилган ахборотни тақдим этмасликда, ўз вақтида тақдим этмасликда ёки бузиб кўрсатган ҳолда тақдим этишда ифодаланган бузилиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг дўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 30 декабрдаги УРҚ–242-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 557-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

215⁴-модда. Архив иши тўғрисидаги қўнуччиликни бузиш*

Архив ҳужжатларини топширининг, сақлашнинг, улардан фойдаланишнинг, худди шунингдек архивлар ва идоравий архивлар томонидан хизматлар кўрсатишнинг белгиланган тартибини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача, мансабдор шахслар ва хизматчиларга эса – икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахслар ва хизматчиларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ–411-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

215⁵-модда. Давлат хизматлари курсатиш соҳасидаги қонунчиликни бузиш

Давлат хизматлари курсатиш соҳасидаги қонунчиликнинг арз қилувчидан мурожаатни қабул қилишни рад этганликда, давлат хизматлари курсатиш чоғида мурожаатларни кўриб чиқиш тартибини ва мuddатларини бузганликда, арз қилувчидан қонунчиликда назарда тутилмаган ҳужжатларни талаб қилиб олганликда, давлат хизматлари курсатиш соҳасидаги ваколатли давлат органининг қонуний талабини (топширигини) бажармаганликда ифодаланган тарзда бузилиши, –

мансабдор шахсларга ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ–486-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

215⁴-модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги органларининг давлат мулки объектлари тўғрисидаги маълумотларни киритиш ҳақидаги тақдимномаларини бажармаслик

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги органларининг давлат мулки объектлари, шу жумладан хориздаги давлат мулки объектлари тўғрисидаги маълумотларни киритиш ҳақидаги тақдимномаларини бажармаслик ёки маълумотларнинг тўлиқлигини таъминламаслик, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–666-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)

215⁷-модда. Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари фаолиятининг очиқлиги тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик (бундан ушбу Кодекснинг 175⁷ ва 229-моддаларида назарда тутилган ҳоллар мустасно), жумладан Очиқ маълумотлар сифатида жойлаштириладиган, ижтимоий аҳамиятга молик бўлган маълумотлар рўйхатида киритилган маълумотларни эълон қилмаганлик ёки тўлиқ, эълон қилмаганлик, эълон қилиш мuddатларига ва тартибига риоя этмаганлик ёки маълумотларни бузиб курсатганлик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 3 августдаги УРҚ–786-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон)

216-модда. Кимовиди савдоси ёки танловда қатнашиш учун берилган талабномаларни яшириш

Давлат корхоналари ва бошқа объектлар хусусийлаштирилиши муносабати билан ёпиқ тендер тарзидаги кимовиди савдосида ёки танловда қатнашиш учун берилган талабномаларни яшириш, кимовиди савдоси, танлов натижаларини яқунлашда талабномаларни ҳисобга олмаслик –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

217-модда. Матбаа ва штемпель-гравёрлик корхоналарини очмиш ҳақида уларнинг фаолият олиб бориши қоидаларини бузиш

Матбаа ва штемпель-гравёрлик корхоналари ва устахоналарини очмиш ва уларнинг фаолият олиб бориши қоидаларини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг учдан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Матбаа ускуналари, ҳарфлар, матрицалар, муҳрлар ва штампларни қўлга киритиш, сотиш, фойдаланиш, ҳисобга

олиш ва сақлаш қоидаларига риоя этиш учун масъул бўлган шахсларнинг бу қоидаларни бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

218-модда. Оммавий ахборот воситалари маҳсулотларини қонунга хилоф равишда тайёрлаш ва тарқатиш

Оммавий ахборот воситаларининг маҳсулотларини белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказмасдан ёки уларни чиқаришни ёхуд нашр этишни тўхтатиш тўғрисида қарор қабул қилингандан кейин қонунга хилоф равишда тайёрлаш ва тарқатиш –

босма ёки бошқа маҳсулотларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

219-модда. Қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш

Қимматбаҳо металллар ва қимматбаҳо тошларни ёки таркибиди шундай металл ҳамда тошлар бўлган буюмларни ишлаб чиқариш, қайта ишлаш, улардан фойдаланиш чоғида қабул қилиб олиш, сарфлаш, ҳисобга олиш, сақлаш, уларнинг парчалари ва чиқиндиларини тўплаш ҳамда Давлат фондига топшириш қоидаларини, шунингдек қимматбаҳо металллардан ва қимматбаҳо тошлардан ясалган загарлик ҳамда бошқа буюмларнинг асиллик даражасини аниқлаш ва уларни тамғалаш тартибини бузиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 23 августдаги УРҚ–710-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 24.08.2021 й., 03/21/710/0815-сон)

219¹-модда. Рангли металлларни, уларнинг парчалари ва резги-чиқитларини, шунингдек қора металл парчалари ва резги-чиқитларини тайёрлаш, олиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни сотиш қоидаларини бузиш

Қимматбаҳо металллар сирасига кирмайдиган рангли металлларни, уларнинг парчалари ва резги-чиқитларини, шунингдек қора металл парчалари ва резги-чиқитларини тайёрлаш, олиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни сотиш қоидаларини бузиш, –

рангли металлларни, уларнинг парчалари ва резги-чиқитларини, шунингдек қора металл парчалари ва резги-чиқитларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч беш

бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 26 майдаги 82-II-сонли Қонуни билан киритилган; 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2000 йил, 5–6-сон, 153-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

220-модда. Қуролнинг ва унинг ўқ-дориларининг муомалада бўлиши қоидаларини бузиш

Ички ишлар органларининг тегишли рухсатномасига эга бўлган жисмоний шахсларнинг фуқаровий, мукофот тарзида берилган, коллекциялаш, кургазмага қўйиш учун мўлжалланган қуролни ва унинг ўқ-дориларини реализация қилиш, олиш, сақлаш, олиб юриш, ташиш, коллекциялаш, кургазмага қўйиш қоидаларини бузиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ҳақини тўлаб шу қуролни ва ўқ-дориларни олиб қўйишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

қуролни ва ўқ-дориларни мусодара қилиб ёки мусодара қилмай, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳизмат қуролини ва унинг ўқ-дориларини сақлаш, олиб юриш ҳамда улардан фойдаланиш қоидаларини хизмат қуролидан ва унинг ўқ-дориларидан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган давлат органларининг мансабдор шахслари ҳамда махсус хизмат вазифаларига эга бўлган юридик шахсларнинг ходимлари томонидан бузиш, худди шунингдек қуролни ва унинг ўқ-дориларини, ўқотар қуролнинг асосий қисмларини олиш, бериш, ҳисобга олиш, реализация қилиш, ташиш, сақлаш, коллекциялаш, кургазмага қўйиш қоидаларини ички ишлар органларининг тегишли рухсатномаларига эга бўлган юридик шахсларнинг қурол ва унинг ўқ-дорилари, ўқотар қуролнинг асосий қисмлари бут сақланишини, уларнинг белгиланган тартибда берилиши–қабул қилиб олинишини ҳамда ҳисобга олинишини таъминлашга доир мажбуриятлар ўз зиммасига юклатилган масъул ходимлари томонидан бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Қуролни ва унинг ўқ-дориларини, ўқотар қуролнинг асосий қисмларини қабул қилиш, ҳисобга олиш ҳамда сотиш қоидаларини фуқаровий ва хизмат қуролни ҳамда унинг ўқ-дориларини реализация қилишга доир лицензияга эга бўлган юридик шахсларнинг мансабдор шахслари томонидан бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

Ички ишлар органларининг тегишли рухсатномалари расмийлаштирилган фуқаровий ва хизмат қуролига товушсиз ўқ узиш мосламаларини ҳамда тунда кўриш мўлжаллагичларини (бундан ов қилиш учун мўлжаллагичлар мустансо) ўрнатish –

товушсиз ўқ узиш мосламаларини ва тунда кўриш мўлжаллагичларини мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

220¹-модда. Қуролнинг қонунга хилоф муомаласи

Пневматик, сигнал берувчи, улоқтириш қуролини, ўзини ўзи ҳимоя қилиш қуролини ички ишлар органларининг тегишли рухсатномаларисиз реализация қилиш, олиш, сақлаш, олиб юриш, ташиш, коллекциялаш, кўргазмага қўйиш, улардан фойдаланиш, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан олиб чиқиш, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали транзит олиб ўтиш –

қуролни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади

Пневматик, сигнал берувчи, тигли совуқ, улоқтириш қуролини, ўзини ўзи ҳимоя қилиш қуролини ички ишлар органларининг тегишли лицензияларисиз ишлаб чиқариш, таъмирлаш, реализация қилиш –

қуролни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз бараваридан бир юз эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

221-модда. Қуролни рўйхатдан ўтказиш (қайта рўйхатдан ўтказиш) қондаларини ёки унинг муомаласи соҳасидаги рухсатномаларнинг амал қилиш мuddатини узайтириш қондаларини бузиш

Фуқаровий, хизмат қуролни, мукофот тарзида берилган, коллекциялаш, кўргазмага қўйиш учун мўлжалланган қуролни ва унинг ўқ-дориларини ички ишлар органларида рўйхатдан ўтказиш (қайта рўйхатдан ўтказиш) қондаларини, шунингдек ички ишлар органларининг қуролини сақлашга ва олиб юришга, сақлашга, коллекциялашга ёки кўргазмага қўйишга доир рухсатномаларининг амал қилиш мuddатларини узайтириш қондаларини бузиш – (модданинг номи ва диспозицияси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

Базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга

сабаб бўлади. (Модданинг санкцияси Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ўРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – ўР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

222-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ўРҚ–772-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

223-модда. Паспорт тизими қондаларини бузиш

Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг паспортсиз ёки идентификацияловчи ID-картасиз ёхуд ҳақиқий бўлмаган паспорт ёки идентификацияловчи ID-карта билан, доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтмасдан яшаш, Ўзбекистон Республикаси фуқаросининг паспортини ёки идентификацияловчи ID-картасини, хорижга чиқиш учун биометрик паспортини қасддан яроқсизлантириши ёки уни эҳтиёт қилиб сақламаганлиги оқибатида йўқотиб қўйиши, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахснинг ҳаракатланиш ҳужжатини қасддан яроқсизлантириши ёки уни эҳтиёт қилиб сақламаганлиги оқибатида йўқотиб қўйиши, Ўзбекистон Республикаси ҳудудига доимий яшовчи чет эл фуқаросининг ва фуқаролиги бўлмаган шахснинг ҳақиқий бўлмаган идентификацияловчи ID-картаси (Ўзбекистон Республикасида яшаш гувоҳномаси) билан, доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтмасдан яшаш, идентификацияловчи ID-картасини (Ўзбекистон Республикасида яшаш гувоҳномасини) қасддан яроқсизлантириши ёки уни эҳтиёт қилиб сақламаганлиги оқибатида йўқотиб қўйиши –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган айни бир ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Паспорт тизими қондаларига риоя этиш учун масъул бўлган шахслар томонидан шахсларнинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларсиз яшашига йўл қўйилиши, ҳудди шунингдек фуқаролар томонидан ўз турар жойларида шахсларнинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатларсиз, доимий яшаш ва вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтмасдан яшашига йўл қўйилиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўн саккиз ёшгача бўлган Ўзбекистон Республикаси фуқароси ўн олти ёшга тўлиши муносабати билан идентификацияловчи ID-картасини ўз вақтида олмаганлиги учун маъмурий жавобгарликка тортилмайди.

Ўн саккиз ёшгача бўлган, Ўзбекистон Республикасида доимий яшаётгани чет эл фуқароси ва фуқаролиги бўлмаган шахт ўн олти ёшга тўлиши муносабати билан идентификацияловчи ID-картасини ўз вақтида олмаганлиги учун маъмурий жавобгарликка тортилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

223¹-модда. Паспортдан ёки идентификацияловчи ID-картадан ғайриқонуний равишда фойдаланиш

Шахслар томонидан йўқолганлиги тўғрисида ариза берилган ўз паспортларидан ёки идентификацияловчи ID-карталаридан, шунингдек бошқа шахсларга тегишли бўлган паспортлардан ёки идентификацияловчи ID-карталардан ғарзали мақсадларда фойдаланиш – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

223²-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда)

223¹-модда. Паспортни ёки идентификацияловчи ID-картани қонунига хилоф равишда олиб қўйиш ёхуд паспортни ёки идентификацияловчи ID-картани гаровга олиш

Паспортни ёки идентификацияловчи ID-картани шахслардан қонунига хилоф равишда олиб қўйиш ёхуд паспортни ёки идентификацияловчи ID-картани гаровга олиш –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

224-модда. Чегара зонасига, шунингдек фуқароларнинг кириши ва бўлишига вақтинча чеклов белгиланган жойларга кириш ҳамда уларда яшаш қондаларини бузиш

Чегара зонасига, шунингдек фуқароларнинг кириши ва бўлишига вақтинча чеклов белгиланган жойларга кириш ҳамда уларда яшаш қондаларини бузиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-І-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда)

Чегара зонасига, шунингдек фуқароларнинг кириши ва бўлишига вақтинча чеклов белгиланган жойларга киришга ҳамда уларда яшашга оид қондаларни бузган фуқароларнинг бундай жойларда яшашига йўл қўйиш – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-ІІ-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

224¹-модда. Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктларидаги режимни бузиш

Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктларидаги режимни бузиш, яъни шахслар ва транспорт воситаларининг ўтказиш пунктларида бўлиши ҳамда ҳаракатланиши тартибига риоя этмаслик, шахсларнинг ўтказиш пунктларидаги тақиқланган жойларга ва транспорт воситаларига ғайриқонуний кириши – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктларидаги режимни бузганлик учун ушбу модданing биринчи қисмида белгиланган жаримани тўламаган тақдирда, кейинчалик Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи бир йил мuddатга чекланган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юборилади.

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегараси орқали ўтказиш пунктларидаги режимни бузишни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этиб, ушбу модданing иккинчи қисмида белгиланган жаримани тўламаган тақдирда, кейинчалик Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи уч йил мuddатга чекланган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юборилади. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 20 сентябрдаги УРҚ-114-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 400-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

224^а-модда. Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасида барпо этилган муҳандислик-техника иншоотларини ва тўсиқларни йўқ қилиб юбориш ёки уларга шикаст етказиш

Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасида барпо этилган муҳандислик-техника иншоотларини ва тўсиқларни йўқ қилиб юбориш ёки уларга шикаст етказиш – ҳуқуқбузарлик содир этиш қуролини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

ҳуқуқбузарлик содир этиш қуролини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 20 сентябрдаги УРҚ-114-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 400-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

225-модда. Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузиш

Чет эл фуқаросининг ёки фуқаролиги бўлмаган шахсининг Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузиши, яъни ҳақиқий бўлмаган ҳужжатлар билан яшاشи, вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтишининг, кўчишининг ёки яшаш жойини танлашининг белгиланган тартибига риоя этмаганлиги, бўлиш мuddати тугагач қиқиб кетишдан бўйин товлаши, худди шунингдек Ўзбекистон Республикаси ҳудуди орқали транзит ўтиш қоидаларига ўн суткагача риоя этмаганлиги, – (биринчи қисмининг диспозицияси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл фуқаросининг ёки фуқаролиги бўлмаган шахсининг Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини ўн суткадан ортиқ, аммо ўттиз суткадан кўп бўлмаган мuddатга бузиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл фуқаросининг ёки фуқаролиги бўлмаган шахсининг Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини ўттиз суткадан ортиқ мuddатга бузиши, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг Ўзбекистон Республикасида бўлиши қоидаларида назарда тутилган чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни қабул қилиш тартибини мансабдор шахс томонидан бузиш, –

мансабдор шахсга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни хусусий ишлар билан Ўзбекистон Республикасига таклиф қилган шахс томонидан чет эл фуқароларининг ва фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтишини, шунингдек уларнинг бу ерда бўлишининг белгиланган мuddати ўтгач қиқиб кетишини таъминлаш юзасидан чоралар қўрилмаганлиги, худди шунингдек шахс томонидан хусусий ишлар билан келган чет эл фуқароларига ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга уй-жой майдони, транспорт воситаларини бериш ёхуд бошқа хизматлар курсатиш, агар бу Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидалари бузилишига олиб келиши олдидан аён бўлса, – (бешинчи қисмининг диспозицияси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи – бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Ўн саккиз ёшгача бўлган чет эл фуқароси ва фуқаролиги бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузганлиги учун маъмурий жавобгарликка тортилмайди.

Чет эл фуқароси ва фуқаролиги бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузганлиги учун ушбу мuddанинг биринчи – учинчи қисмларида белгиланган жаримани тўламаган тақдирда, улар кейинчалик Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи бир йил мuddатга чекланган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқариб юборилади.

Чет эл фуқароси ва фуқаролиги бўлмаган шахс Ўзбекистон Республикасида бўлиш қоидаларини бузишни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этган тақдирда, улар кейинчалик Ўзбекистон Республикасига кириш ҳуқуқи уч йил мuddатга чекланган ҳолда Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чиқариб юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ-579-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда)

225^б-модда. Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги суд қарорини бажармаслик

Чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан уларга нисбатан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисида қабул қилинган суд қарорларини бажармаслик –

базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш беш бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёхуд ўн беш суткагача мuddатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

226-модда. Чет элга чиқиш учун ҳужжатларни расмийлаштириш тартибини бузиш

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан чет элга чиқиш учун ҳужжатларни расмийлаштиришни сураб мурожаат этишининг белгиланган тартибини бузиш –

қонунга хилоф равишда расмийлаштирилган ҳужжатларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Белгиланган тартибни бузган ҳолда чет элга чиқиш учун ҳужжатларни расмийлаштириш – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227-модда. Божхона назорати зонаси режимининг бузилиши

Божхона органининг рухсатисиз божхона назорати зонаси чегараси орқали ва унинг доирасида товарлар, транспорт воситалари ва шахсларни олиб ўтиш ёки божхона назорати зонаси режимини бузувчи бошқа хатти-ҳаракатлар содир этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 10 октябрдаги ЎРҚ-59-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 41-сон, 405-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹-модда. Божхона чегарасини кесиб ўтганлик тўғрисида ёки товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқиш мақсади тўғрисида божхона органига хабар бериш тартибини бузиш*

Товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига олиб кириш чоғида Ўзбекистон Республикаси божхона чегарасини кесиб ўтганлик тўғрисида ёки товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикаси божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқиш мақсади тўғрисида божхона органига хабар бермаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқиш мақсади тўғрисида божхона органига нотўғри хабар бериш,

агар бундай хабар божхона органи томонидан белгиланган тартибда рўйхатга олинган бўлса, худди шунингдек товарлар ва транспорт воситаларини белгиланган жойда ҳамда белгиланган вақтда етказиб бермаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227²-модда. Фалокат юз берган ёки енгиб бўлмас куч таъсир этган ҳолда чора кўрмаслик

Фалокат юз берган ёки енгиб бўлмас куч таъсир этган тақдирда Ўзбекистон Республикаси Божхона кодексининг 224-моддасида назарда тутилган чора-тадбирларни кўрмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги ЎРҚ-401-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 3(1)-сон, 32-модда)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги ЎРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227³-модда. Товарлар ва транспорт воситаларини етказиб берилган жойда кўрсатмаслик ҳамда уларнинг ҳужжатларини топширмаслик

Товарлар ва транспорт воситаларини етказиб берилган жойда Ўзбекистон Республикаси Божхона кодексининг 218-моддасида назарда тутилган муддатда божхона органига кўрсатмаслик ҳамда уларнинг ҳужжатларини топширмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги ЎРҚ-401-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 3(1)-сон, 32-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

* 227¹–227³-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 10 октябрдаги ЎРҚ-59-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2006 йил, 41-сон, 405-модда.

227⁴-модда. Товарлар, транспорт воситалари ва уларнинг ҳужжатларини божхона органининг рухсатисиз бериш, уларни йўқотиш ёки етказиб бермаслик

Божхона назорати остида турган товарлар ва транспорт воситаларини божхона органининг рухсатисиз бериш, уларни йўқотиш ёки божхона органи белгиланган жойга етказиб бермаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

товарлар ва транспорт воситалари мусодара қилиниб ёки мусодара қилинмай, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)*

Божхона назорати остида турган товарлар ва транспорт воситаларининг божхона органига топшириш учун қабул қилинган божхона ҳужжатлари ёки бошқа ҳужжатларни йўқотиш ёхуд етказиб бермаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи – тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–666-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХМИБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227⁵-модда. Транспорт воситасини тўхтатмаслик ёки божхона органининг рухсатисиз жўнатиб юбориш

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали ўтаётган транспорт воситасини божхона органи томонидан белгиланган жойда тўхтатмаслик, шунингдек божхона назорати остида турган транспорт воситасини тўхтаб туриш жойидан божхона органининг рухсатисиз жўнатиб юбориш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга

эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227⁶-модда. Божхона назорати остида турган кема ва бошқа сузувчи воситалар ёнига келиб тўхташ

Кемалар ва бошқа сузувчи воситаларини божхона назорати остида турган кема ва бошқа сузувчи воситалар ёнига божхона органининг рухсатисиз келиб тўхташи, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227⁷-модда. Божхона расмийлаштирувини амалга ошириш тартибини бузиш

Божхона расмийлаштирувини амалга ошириш тартибини бузиш, яъни божхона расмийлаштирувини бошлаш ва тугаллаш, уни ўтказиш жойи, вақти ва таомили тўғрисидаги белгиланган талабларга риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227⁸-модда. Божхона расмийлаштируви тугалланмаган товарлар ва транспорт воситалари билан ғайриқонуний операциялар, шунингдек божхона органининг рухсатисиз юк операциялари ва бошқа операциялар ўтказиш

Божхона расмийлаштируви тугалланмаган товарлар ва транспорт воситалари билан операциялар ўтказиш, белгиланган талаблар ва шартларни бузиб, уларнинг ҳолатини ўзгартириш, улардан фойдаланиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)*

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

Божхона назорати остида турган товарлар ва транспорт воситаларини божхона органининг рухсатисиз транспортда

ташиш, ортиш, тушириш, қайта ортиш, бузилган ўровни тузатиш, ўраш, қайта ўраш ёки ташиш учун қабул қилиш, шундай товарлардан намуналар ва нусхалар олиш, мазкур товарлар ва транспорт воситалари туриши мумкин бўлган бинолар ва бошқа жойларни очиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)

Божхона расмийлаштируви тугалланмаган товарлар ва транспорт воситаларини тасарруф этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227^а-модда. Божхона идентификациялаш воситаларини ўзгартириш, йўқ қилиш, шикастлаш ёки йўқотиш

Божхона идентификациялаш воситаларини ўзгартириш, йўқ қилиш, шикастлаш ёки йўқотиш, шунингдек божхона назорати остида турган транспорт воситаларининг юкчасини, юкланган товарларни қонунга хилоф равишда очиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан йигирма бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

Ҳудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227^б-модда. Товарлар ва транспорт воситаларини декларациялаш тартибини бузиш

Товарлар ва транспорт воситаларини декларациялаш тартибини бузиш, яъни декларациялаш шакли, жойи ва уни амалга ошириш таомили ҳақидаги белгиланган талабларга риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Божхона органига товарлар ва транспорт воситалари учун божхона декларациясини, худди шунингдек ҳужжатлар ва қўшимча маълумотларни белгиланган муддатларда тақдим этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорида жарима солишга сабаб бўлади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227^в-модда. Божхона органи мансабдор шахсининг божхона назоратини ўтказиш учун ҳудуд ва бинога киришига тўсқинлик қилиш

Божхона назоратидан ўтказилиши лозим бўлган товарлар ва транспорт воситалари, бундай назоратни ўтказиш учун керакли ҳужжатлар мавжуд бўлган ёки назорат этиш божхона органлари зиммасига юкланган фаолият амалга оширилаётган ҳудуд ёхуд бинога божхона органи мансабдор шахсининг киришига тўсқинлик қилиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227^г-модда. Божхона органига ҳисоботларни тақдим этмаслик ва ҳисоб-китоб юритиш тартибига риоя қилмаслик

Божхона назорати остида ёхуд эркин божхона зоналари ва эркин омборлар ҳудудида бўлиб, олиб кирилаётган, олиб чиқилаётган, келиб тушаётган, сақланаётган, қайта ишланаётган, тайёрланаётган, сотиб олинаётган ва сотилаётган товарлар ҳақида белгиланган тартибда божхона органига зарур ҳисоботларни тақдим этмаслик,

худди шунингдек бундай товарлар ҳисоб-китобини юритиш тартибига риоя этмаслик, – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹³-модда. Товарларни сақлаш учун жойлаштириш, уларни сақлаш ва улар билан операциялар ўтказиш тартибини бузиш

Товарларни сақлаш учун жойлаштиришнинг белгиланган талаблари ва шартлариغا, уларни сақлаш тартибига, худди шунингдек божхона омборларида ҳамда эркин омборларда товарларга доир операциялар ўтказиш тартибига риоя этмаслик, бундан ушбу модданинг учинчи қисмида, ушбу Кодекснинг 227¹, 227¹¹, 227⁹ ва 227¹¹-моддаларида назарда тутилган ҳоллар мустасно, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

Товарларни божхона режимида сақлаш муддатларига риоя этмаслик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹⁴-модда. Товарларни қайта ишлаш тартибини бузиш

Товарларни қайта ишлаш тартибини бузиш, яъни товарларни қайта ишлашда белгиланган талабларга, чеклашлар ва шартларга, шу жумладан қайта ишлаш муддатлари, қайта ишлаш маҳсулотларининг чиқиш миқдори, товарларни қайта ишлаш буйича операциялар ўтказиш тартиби тўғрисидаги талаблар, чеклашлар ва шартларга риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

Қайта ишлаш маҳсулотларини бошқа товарларга алмаштириб қўйиш –

товарлар мусодара қилиниб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

товарлар мусодара қилиниб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлари Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунилари тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹⁵-модда. Эркин божхона зоналари ва эркин омборларда ишлаб чиқариш, тижорат ҳамда бошқа фаолиятини амалга ошириш тартибини бузиш

Эркин божхона зоналари ва эркин омборларда ишлаб чиқариш, тижорат ҳамда бошқа фаолиятни амалга ошириш тартибини бузиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹⁶-модда. Товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқмаслики ёки уларни ушбу ҳудудга қайтариб олиб кирмаслик

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига илгари олиб кирилган товарлар ва транспорт воситаларини

божхона ҳудудидан ташқарига белгиланган мuddатларда олиб чиқмаслик, агар уларни қайтариб олиб чиқиш шарт бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш баравари миқдориде жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда, ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Илгари олиб кирилган товарлар ва транспорт воситаларини олиб чиқмаганлик учун маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин ўттиз кун ичида уларни *Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига олиб чиқмаслик, агар бундай олиб чиқиш шарт бўлса, –*

товарларни ва транспорт воситаларини мусодара қилишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда*)

Илгари олиб чиқиб кетилган товарлар ва транспорт воситаларини *Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига белгиланган мuddатларда қайтариб олиб кирмаслик, агар бундай қайтариб олиб кириш шарт бўлса, –*

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этиш –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Тўртинчи ва бешинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли, 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда; 2019 йил, 44-сон, 827-модда, 49-сон, 890-модда*)

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига илгари олиб кирилган транспорт воситасини Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудидан ташқарига белгиланган мuddатда олиб чиқмаган шахс қонунчиликда белгиланган йиғимни ўз ихтиёри билан бир иш куни ичида тўлаган тақдирда, жавобгарликдан озод этилади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–666-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)

227¹¹-модда. Товарларни йўқ қилиш тартибини бузиш

Товарларни йўқ қилиш тартибини бузиш, яъни товарларни йўқ қилишнинг, уларни йўқ қилиш натижасида ҳосил бўлган чиқиндиларни тегишли божхона режимида жойлаштиришнинг белгиланган талаблари, чекашлари ва шартларига риоя этмаслик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

227¹²-модда. Муайян божхона режимида жойлаштирилган товарлар ва транспорт воситалари билан ғайриқонуний операцияларни амалга оширганлик

Товарлар ва транспорт воситалари билан ғайриқонуний операцияларни амалга ошириш, уларнинг ҳолатини ўзгартириш, улардан божхона режимида номувофик тарзда фойдаланиш, худди шунингдек *Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексига назарда тутилган ҳоллардан ташқари, божхона режимининг бошқа талаблари, чекашлари ва шартларига риоя қилмаслик, –*

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда*)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*)

Муайян божхона режимида жойлаштирилган товарлар ва транспорт воситаларини ушбу божхона режими талабларига мувофиқ бўлмаган тарзда тасарруф этиш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли*

Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227¹⁹-модда. Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтишда иқтисодий сиёсат чоралари ва бошқа чекловларни қўлланиш тартибига риоя қилмаслик

Иқтисодий сиёсат чоралари ва бошқа чекловлар қўлланиладиган товарларни ана шу чоралар ва чекловларни қўлланишининг белгиланган тартибини бузган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиш, Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексига назарда тутилган ҳоллардан ташқари, –

товарлар мусодара қилиниб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

товарлар мусодара қилиниб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; 49-сон, 890-модда)

227²⁰-модда. Тижорат мақсадлари учун мўлжалланмаган товарлар ниқоби остида Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш

Ушбу Кодекс 227²⁵-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллардан ташқари, Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали аслида ишлаб чиқариш ёки тижорат фаолияти учун мўлжалланган товарларни тижорат мақсадлари учун мўлжалланмаган товарлар ниқоби остида олиб ўтиш, –

товарларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

товарларни мусодара қилиб, базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги

УРҚ–577-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227²¹-модда. Товарлар ва транспорт воситаларини белгиланган тартибини бузган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиш

Товарлар ва транспорт воситаларини Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали божхона назоратини четлаб, яъни божхона органлари томонидан белгиланган жойларни четлаб ёки божхона расмийлаштирувининг белгиланган вақтидан ташқари пайтда олиб ўтиш, –

товарлар ва транспорт воситаларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган товарларни божхона назоратидан яшириш, яъни хуфядонлардан ёки товарларни топшиши қийинлаштирадиган бошқа усуллардан фойдаланиш ёхуд бир товарни бошқа товарга ўхшаш қилиб қўйиш, –

товарларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Хужжатлардан ёки божхона идентификациялаш воситаларидан алдов йўли билан фойдаланган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш, бундан ушбу Кодекснинг 227²²-моддасида ва 227²⁵-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно, –

товарларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; 49-сон, 890-модда)

227²²-модда. Товарларни декларацияламаслик ёки нотўғри декларациялаш

Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали олиб ўтиладиган товарларни декларацияламаслик ёки нотўғри декларациялаш, яъни товарлар, уларнинг божхона режими ва бошқалар ҳақида божхона мақсадлари учун зарур бўлган белгиланган эзма, озғани ёки бошқа шаклдаги маълумотларни бермаслик ёхуд нотўғри маълумотлар бериш, ушбу Кодекснинг 227¹, 227¹⁹, 227¹⁹, 227²⁰, 227²¹-моддаларида ва 227²⁵-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно, –

товарларни мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

Нотўғри маълумотларни кўрсатиш, бу маълумотлар Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни олиб ўтиш, уларни талаб этилаётган божхона режимида жойлаштириш, божхона тўловлари миқдори турисига божхона органи томонидан қарор қабул қилинишига таъсир этмаган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг уч баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227³-модда. Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига божхона қондаларини бузган ҳолда олиб кирилган товарлар ва транспорт воситаларини ташиш, сақлаш, сотиб олиш, улардан фойдаланиш ёки уларни тасарруф этиш

Ўзбекистон Республикасининг божхона ҳудудига божхона назоратини четлаб ўтиб ёхуд божхона назоратидан яшириб ёхуд ҳужжатлар ёки божхона идентификациялаш воситаларидан андов йўли билан фойдаланиб олиб кирилган ёхуд декларацияланмаган ёки нотўғри декларацияланган ҳолда олиб кирилган товарлар ва транспорт воситаларини ташиш, сақлаш, сотиб олиш, шунингдек ушбу товарлар ва транспорт воситаларидан фойдаланиш ёки уларни тасарруф этиш, худди шунингдек бож тўловлари бўйича имтиёзлар берилган, бундай имтиёзлар берилишга сабаб бўлганидан бошқа мақсадларда фойдаланилаётган ёхуд тасарруфдан чиқарилаётган товарлар ва транспорт воситаларини божхона органининг рухсатисиз ташиш, сақлаш ва сотиб олиш, –

товарлар ва транспорт воситаларини мусодара қилиб, фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; 49-сон, 890-модда)

227⁴-модда. Божхона тўловлари бўйича имтиёзлар берилган, шартли равишда чиқарилган товарлар ва транспорт воситаларидан фойдаланиш ҳамда уларни тасарруф этиш тартибини бузиш

Божхона тўловлари бўйича имтиёзлар берилган, шартли равишда чиқарилган товарлар ва транспорт воситаларидан имтиёзлар берилишига сабаб бўлганидан бошқа мақсадларда фойдаланиш ва уларни тасарруф этиш, Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексига назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

227⁵-модда. Божхона тўловларидан ғайриқонуний озод қилишга, уларни камайтиришга, тўланган божхона тўловларини қайтариб олиш, тўловлар ва бошқа ҳақни олишга ёхуд етарли асосларсиз уларни қайтармасликка қаратилган хатти-ҳаракатлар

Божхона декларацияси ва бошқа ҳужжатларда божхона тўловларидан озод қилиш ёки уларнинг миқдорини камайтириш учун асос бўладиган нотўғри маълумотларни кўрсатиш, ушбу Кодекснинг 227²-моддаси ва 227²¹-моддаси учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тўланган божхона тўловларини қайтариб олиш, тўловларни ва бошқа ҳақни олиш ҳуқуқини берадиган нотўғри маълумотлардан иборат ҳужжатларни божхона органига тақдим этиш ёки етарли асосларсиз уларни қайтармаслик ёхуд бу тўловларни ва бошқа ҳақни тўлиқ бўлмаган ҳажмда қайтарганлик, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етти бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; 49-сон, 890-модда)

227⁶-модда. Божхона тўловларини тўлаш муддатларини бузиш

Божхона тўловларини белгиланган муддатларда тўлаш, –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача, мансабдор шахсларга эса – беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; 49-сон, 890-модда)

227⁷-модда. Божхона брокери ёки божхона ташувчиси сифатидаги фаолият шартларини бузиш

Божхона брокери ёки божхона ташувчиси сифатидаги фаолият шартларини бузиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ун бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ун бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*) (*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

228-модда. Муҳрлар (пломбалар)ни қасддан бузиш ёки юлиб олиш

Ушбу Кодекс 146-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларни истисно этганда ваколатли мансабдор шахс қўйган муҳрлар (пломбалар)ни қасддан бузиш ёки юлиб олиш –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

229-модда. Бўш иш ўринларини яшириш

Бўш иш ўринларини (вакант лавозимларни) яшириш, бўш иш ўринлари (вакант лавозимлар) ёки ҳар бир ходим бўшатиб олиниши кутилаётганлиги тўғрисидаги ахборотни ўз вақтида тақдим этмаслик. Иш билан таъминлашга қўмаклашиш давлат жамғармасига ажратмаларни тўлашдан бўйин товлаш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ун бараваридан йигирма беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарликлар маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такроран содир этилган бўлса, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; 49-сон, 890-модда*)

230-модда. Фуқаролик ҳолати ақтлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Фуқаролик ҳолати ақтларини ёзиш органларига атайин ёлгон маълумотлар бериш ёки тегишли органларга қонунчиликда назарда тутилган фуқаролик ҳолати ақтлари тўғрисидаги маълумотларни тақдим этмаслик –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача, мансабдор шахсларга

эса – бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Биринчи қисми *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда, ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Топиб олинган (ташлаб кетилган) боланинг туғилганлигини қайд этишни таъминлашга доир чораларни васийлик ва ҳомиёлик органларининг ёки тиббиёт муассасасининг мансабдор шахслари, топиб олинган (ташлаб кетилган) бола турган муассаса маъмурияти томонидан кўрмаганлик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Тиббиёт муассасасининг мансабдор шахслари томонидан туғилиши ва ўлимни ўз вақтида қайд этишни таъминлаш чораларини кўрмаганлик, худди шунингдек туғилганлик тўғрисидаги тиббий маълумотномани ёхуд ўлим ҳақидаги, шу жумладан перинатал ўлим тўғрисидаги тиббий гувоҳномани нотўғри ва (ёки) ноаниқ тўлдирганлик, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан икки бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ–603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон*)

231-модда. Чақирув участкаларида қайд ҳисобидан ўтиши лозим бўлган ёшларнинг рўйхатларини мудофаа ишлари органларига тақдим этмаслик

Ҳарбий ҳисоб ишлари учун масъул бўлган шахсларнинг чақирув участкаларида қайд ҳисобидан ўтиши лозим бўлган ёшларнинг рўйхатларини туман (шаҳар) мудофаа ишлари органларига белгиланган муддатда тақдим этмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

232-модда. Чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларга улар мудофаа ишлари органларига чақирилаётганлиги тўғрисида хабар беришни таъминламаганлик

Раҳбарлар ёки ҳарбий ҳисоб ишлари учун масъул бўлган бошқа шахсларнинг туман (шаҳар) мудофаа ишлари органлари талаби бўйича чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларга улар мудофаа ишлари органларига чақирилаётганлиги тўғрисида хабар беришни ташкил этмаганликлари ёхуд фуқароларнинг чақирув участкаларига ёки йиғин жойларига ўз вақтида боришларига тўсқинлик қилиш –

* Модданинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.*

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

233-модда. Чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг дастлабки ҳисобини юритиш учун зарур бўлган ҳужжатларни ўз вақтида тақдим этмаслик

Раҳбарлар ёки ҳарбий ҳисоб ишлари учун масъул бўлган бошқа шахсларнинг, шунингдек уй эгаларининг туман (шаҳар) мудофаа ишлари органларига ва ҳокимликларга уй дафтарларини, чақирилувчилар ёки ҳарбий хизматга мажбур ҳисобланган шахсларнинг қайд қилиш карточкаларини ва ҳарбий ҳисоб ҳужжатларини ҳарбий ҳисобга олиш ёки ҳисобдан чиқаришни расмийлаштириш учун ўз вақтида тақдим этмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

234-модда. Чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурлар тўғрисидаги маълумотларни хабар қилмаганлик

Тиббий-ижтимоий эксперт комиссияларининг мансабдор шахслари ногиронлиги бўлган шахс деб топилган барча чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурлар тўғрисидаги маълумотларни, ногиронлик гуруҳидан қатъи назар, мудофаа ишлари органларига хабар қилмаганлиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Фуқаролик ҳолати актларини қайд қилиш идоралари мансабдор шахсларининг туман (шаҳар) мудофаа ишлари органларига чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг фамилияси, исми, отасининг исмидаги ўзгаришларга оид, уларнинг туғилган санаси ва жойи тўғрисида фуқаролик ҳолати актларини ёзиш дафтарига киритилган ўзгаришлар ҳақидаги, шунингдек чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг вафотини қайд этиш ҳоллари тўғрисидаги маълумотларни хабар қилмаганлиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир баравари миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.
(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

235-модда. Ҳарбий ҳисобдан ўтиш қоидаларини бузиш

Фуқароларнинг мудофаа ишлари органларига чақирув участкаси қайд ҳисобидан ўтиш учун чақирув бўйича эърили сабаблараси келмаганлиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисми миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Чақирилувчилар ва ҳарбий хизматга мажбурларнинг ҳарбий рўйхатдан ўтиш қоидаларини бузиши, шунингдек чақирув бўйича мудофаа ишлари органларига уэрсиз сабабларга қўра келмаслиги ёки турар жойи, ўқиш жойи, иш жойи ва лавозимидаги ўзгаришлар тўғрисидаги маълумотларни қаерда ҳарбий ҳисобда турган бўлса, шу органга ўз вақтида маълум қилмаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан учдан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан бир бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

236-модда. Ҳарбий ҳисоб ҳужжатларини қасддан яроқсизлантириш ёки уларни бепарволик туфайли йўқотиш

Ҳарбий ҳисоб ҳужжатларини (ҳарбий билетни, муқобил хизмат хизматчисининг гувоҳномадини ҳамда чақирув участкасида қайд этилганлик тўғрисидаги гувоҳномани) қасддан яроқсизлантириш ёки бепарволик билан сақлаш уларнинг йўқолишига олиб келса –

базавий ҳисоблаш миқдорининг ўндан бир қисмидан иккидан бир қисмигача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

237-модда. Ҳарбий ёки муқобил хизматдан бўйин товлаш

Муддатли ҳарбий хизмат ёки муқобил хизматга қақирувдан, сафарбарлик қақируви резерви хизмати сафига

олинишдан ёки хизматни Ўзбекистон Республикаси Қуроли Кучлари резервида Уташдан буйин товлash –

базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваридан беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-И-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонунири тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

238-модда. Муқобил хизмат хизматчисининг ўз вазифаларини бажармаслиги

Муқобил хизматни ўтаётган шахснинг ўз вазифаларини бажармаслиги –

базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваридан уч бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

239-модда. Нодавлат нотижорат ташкилотларининг фаолиятни амалга ошириш тартибини бузиши

Нодавлат нотижорат ташкилотлари (диний ташкилотлар бундан мустасно), шунингдек уларнинг ваколатхоналари ва филиалларининг давлат рўйхатидан ўтмасдан (ҳисобга олинмасдан) фаолиятни амалга ошириши – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бosh ташкилоти Ўзбекистон Республикасидан ташқарида жойлашган халқаро нодавлат нотижорат ташкилотларининг ҳамда чет эл нодавлат нотижорат ташкилотларининг ваколатхоналари ва филиаллари ҳамда улар ходимларининг бирор-бир сиёсий фаолиятда ҳамда ваколатхонанинг ёки филиалнинг уставдаги мақсад ва вазифаларига жавоб бермайдиган бoshқа фаолиятда қатнашиши, уларнинг сиёсий партиялар ва оммавий ҳаракатлар томонидан ўтказиладиган амалий ҳаракатлар ҳамда тadbирларни молиялаштириши, шунингдек бундай ташкилотларни тузиш ташаббуси билан чиқиши ва шундай ташкилотларни тузишни қўллаб-қувватлаши –

фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қamoққа олишга сабаб бўлади.

Нодавлат нотижорат ташкилотларининг белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаган рамзий белгиларни ишлатиши –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Нодавлат нотижорат ташкилотлари (сиёсий партиялар бундан мустасно), уларнинг ваколатхоналари ва филиаллари рўйхатдан ўтказувчи органнинг розилигисиз тadbирлар ўтказиши, худди шунингдек нодавлат нотижорат ташкилотлари ўтказётган тadbирларга рўйхатдан ўтказувчи орган вакилининг эркин киришини рад этиши –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Нодавлат нотижорат ташкилотларининг чет давлатлардан, халқаро ва чет эл ташкилотларидан, чет давлатлар фуқароларидан ёки уларнинг топиширигига биноан бoshқа шахслардан рўйхатдан ўтказувчи органнинг розилигисиз пул маблағлари ва мол-мулк олиши –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Нодавлат нотижорат ташкилотларининг ўз фаолияти тўғрисидаги ҳисоботларни рўйхатдан ўтказувчи органга тақдим этмаслиги, ўз вақтида тақдим этмаслиги ёки белгиланмаган шаклда тақдим этиши, ўз фаолияти тўғрисида билла туриб нотўғри маълумотлар тақдим этиши, худди шунингдек нодавлат нотижорат ташкилотларининг ахбороти, шу жумладан улар томонидан мол-мулк ёки пул маблағларидан фойдаланилиши тўғрисидаги тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этмаслиги –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги ЎРҚ-18-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонунири тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

239¹-модда. Жамоат фондининг харажатларни белгиланган энг юқори миқдордан ошириб юбориши ва йиллик ҳисоботни эълон қилмаслиги

Жамоат фондининг ҳар йилги маъмурий харажатларининг жами суммасини, шунингдек фондининг васийлик кенгаши ҳамда тафтиш комиссияси аъзоларига ҳақ тўлаш ҳамда уларнинг ўз вазифаларини бажариш билан боғлиқ харажатларини компенсация қилишни қонунчиликда белгиланган миқдордан ошириб юбориши –

мансабдор шахсларга харажатларининг энг юқори суммасидан ошиб кетган миқдордаги пул маблағларини мусодара қилган ҳолда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўттиз бараваридан эллик бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Жамоат фондининг мол-мулкдан фойдаланганик тўғрисидаги йиллик ҳисоботларни эълон қилмаслиги – мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан ўттиз бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 28 декабрдаги ЎРҚ-18-сонли Қонуни билан киритилган, 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли қонунири тахририда – УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

240-модда. Диний ташкилотлар тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Нолегал диний фаолият билан шуғулланиш, диний ташкилотлар раҳбарларининг маъмур ташкилотлар уставини руйхатдан ўтказишдан бош тортиши, диндорлар ва диний ташкилотлар аъзолари томонидан болалар ва ўсмирларнинг махсус ййғилишлари, шунингдек диний маросимга алоқаси бўлмаган меҳнат, адабиёт ва бошқа хилдаги тўғараклар ҳамда гуруҳларни ташкил этиш ва ўтказиш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача бўлган миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

Бир конфессияга мансуб диндорларни бошқасига киритишга қаратилган хатти-ҳаракатлар (прозелитизм) ва бошқа миссионерлик фаолияти, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваридан юз бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли, 2005 йил 28 декабрдаги УРҚ–18-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2005 йил, 52-сон, 384-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241-модда. Диний таълимотдан сабоқ бериш тартибини бузиш

Махсус диний маълумоти бўлмайти туриб ва диний ташкилот бошқаруви марказий органининг руксатисиз диний таълимотдан сабоқ бериш, худди шунингдек хусусий тартибда диний таълимотдан сабоқ бериш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга ёки ўн беш суткагача муддатга маъмурий қамоққа олишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

XVI¹ боб. ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИГА ТЎСҚИНЛИК ҚИЛГАНЛИК, ҚОНУНГА ХИЛОФ РАВИШДА АРАЛАШГАНЛИК ҲАМДА ХУЖАЛИК ЮРИТУВЧИ СУБЪЕКТЛАРНИНГ ҲУҚУҚЛАРИ ВА ҚОНУНИЙ МАНФААТЛАРИГА ТАЖОВУЗ ҚИЛАДИГАН БОШҚА ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК**

241¹-модда. Хусусий мулк ҳуқуқини бузиш

Назорат қилувчи, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ҳамда бошқа давлат органининг ва давлат ташкилотининг

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

** XVI¹ боб Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда.

мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан хусусий мулкдорларнинг ҳуқуқларини бузиш йўли билан уларга зарар етказиш, яъни мулк ҳуқуқини қонунга хилоф равишда чеклаш ва (ёки) ундан маҳрум қилиш, хусусий мулкка тажовуз қилиш, номақбуллиги олдиндан аён бўлган шартларни мулкдорга мажбуран қабул қилдириш, шу жумладан мол-мулкни ёки мулккий ҳуқуқларни топширини асосиз равишда талаб қилиш, шунингдек мулкдорнинг мулкни олиб қўйиш ёхуд уни ўз мол-мулкига бўлган ҳуқуқидан воз кечишга мажбуран, оз миқдордаги талон-торој аломатлари мавжуд бўлмаган тақдирда, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241²-модда. Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини текшириш ва молия-хўжалик фаолиятини тафтиш қилиш тартибини бузиш

Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини текширишнинг ва молия-хўжалик фаолиятини тафтиш қилишнинг белгиланган тартибини бузиш, худди шунингдек тадбиркорлик субъектлари фаолиятини қонунга хилоф равишда текшириш ташаббуси билан чиқиш ва (ёки) ўтказиш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241³-модда. Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини ва (ёки) уларнинг банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни қонунга хилоф равишда тўхтатиб туриш

Тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини ва (ёки) уларнинг банклардаги ҳисобварақлари бўйича операцияларни қонунга хилоф равишда тўхтатиб туриш, –

мансабдор шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241⁴-модда. Тадбиркорлик субъектларини ҳомийликка ва бошқа тадбирларга мажбурий жалб этиш

Назорат қилувчи, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ҳамда бошқа давлат органининг ва давлат ташкилотининг мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан тадбиркорлик

субъектларини пул маблағлари ҳамда бошқа моддий қимматликларни ажратиш билан боғлиқ ҳомийликка ва бошқа тадбирларга мажбурий жалб этиш, –

Базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241³-модда. Лицензиялаш тўғрисидаги қонунчиликни ва рухсат бериш тартиб-таомиллари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш*

Лицензия ва рухсат этиш хусусиятига эга бошқа ҳужжатларни беришнинг белгиланган тартиби ҳамда муддатларини бузиш, шу жумладан лицензияларнинг ва рухсат бериш тартиб-таомилларининг янги турларини қонунга хилоф равишда жорий этиш, –

мансабдор шахслар ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241⁴-модда. Имтиёзлар ва преференцияларни қўллашни ғайриқонуний равишда рад этиш, қўлламаслик ёки қўллашга тўсқинлик қилиш

Тадбиркорлик субъектларига берилган имтиёзлар ва преференцияларни қўллашни ғайриқонуний равишда рад этиш, қўлламаслик ёки қўллашга тўсқинлик қилиш, –

мансабдор шахслар ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241⁵-модда. Хўжалик юритувчи субъектларга ва бошқа ташиқлотларга пул маблағлари беришни асоссиз равишда кечиктириш

Хўжалик юритувчи субъектларга ва бошқа ташиқлотларга иш ҳақи, пенсиялар, нафақалар, стипендиялар ва уларга тенглаштирилган ўзга туловларни тулаш учун пул маблағлари беришни банкнинг мансабдор шахси ёки хизматчиси томонидан асоссиз равишда кечиктириш, –

базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ–416-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда; 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241⁶-модда. Тадбиркорлик субъектларининг ҳисобварақларида пул маблағлари мавжудлиги тўғрисидаги ахборотни қонунга хилоф равишда талаб қилиб олиш

Қонунчиликда назарда тутилмаган ҳолларда тадбиркорлик субъектларининг ҳисобварақларида пул маблағлари мавжудлиги тўғрисидаги ахборотни талаб қилиб олиш, – мансабдор шахслар ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ бараваридан саксон бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

241⁷-модда. Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ–486-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда)

241⁸-модда. Тадбиркорлик субъектларидан қонунчиликни бузган ҳолда ҳужжатлар талаб қилиб олиш

Тадбиркорлик субъектларидан қонунчиликда назарда тутилмаган статистика, молия, солиқ ҳисоботини ва бошқа ҳисоботини, шунингдек ўзга ҳужжатларни, шу жумладан банк ҳисобварақини очишда ортиқча ҳужжатларни талаб қилиб олиш, худди шунингдек қонунчиликда назарда тутилган ҳисоботини тақдим эттишнинг белгиланган муддатлари ва тартибига зид равишда талаб қилиб олиш, –

мансабдор шахслар ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма бараваридан қирқ бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Худди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилгандан кейин бир йил давомида такрор содир этилган бўлса, –

мансабдор шахслар ва хизматчиларга базавий ҳисоблаш миқдорининг қирқ бараваридан олтинчи бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ–503-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

241⁹-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–667-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/667/0035-сон)

**Учинчи бўлим. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР
ТЎҒРИСИДАГИ ИШЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШГА
ВАКОЛАТИ БЎЛГАН ОРГАНЛАР
(МАНСАБДОР ШАХСЛАР)**

XVII боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

242-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ваколати бўлган органлар (мансабдор шахслар)

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни:

1) жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судлари, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса иқтисодий судлар ва фуқаролик ишлари бўйича судлар; (1-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

2) (2-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚҲТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)

3) вояга етмаганлар ишлари бўйича туман (шаҳар) идоралараро комиссиялари; (3-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚҲТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)

4) ички ишлар органлари (мансабдор шахслари), давлат инспекцияси органлари (мансабдор шахслари) ва ушбу Кодекс билан ваколат берилган бошқа органлар (мансабдор шахслар) кўриб чиқадилар. (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚҲТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

243-модда. Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссияларнинг ваколатлари

Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар ўзларига тааллуқли маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни комиссия таркиби аъзоларининг камида ярами мавжуд бўлганда кўриб чиқишга, ушбу Кодекснинг Махсус қисмида назарда тутилган маъмурий жазоларни ўзларига берилган ваколатлар доирасида қўллашга ҳамда оддий кўпчилик овоз билан қарорлар қабул қилишга ҳақлидир.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли ва 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли қонуни тахририда* – УР ҚҲТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда; 2017 йил, 37-сон, 978-модда)

244-модда. Мансабдор шахсларнинг ваколатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни ушбу Кодекснинг 242-моддаси 4-бандида кўрсатилган органлар номидан кўриб чиқувчи мансабдор шахсларнинг рўйхати қонуничилик билан белгилаб қўйилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ваколати бўлган мансабдор шахслар ушбу Кодекснинг Махсус қисмида назарда тутилган маъмурий

жазо чораларини ўз ваколатлари доирасида ва фақат хизмат бурчини бажариб турган чоғдагина қўллашлари мумкин.

**XVIII боб. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР
ТЎҒРИСИДАГИ ИШЛАРНИНГ ТААЛЛУҚЛИЛИГИ**

245-модда. Жиноят ишлари бўйича судлар*

Жиноят ишлари бўйича судлар ушбу Кодекснинг 40, 41, 42, 43 (бундан тадбиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг бузилиши ҳоллари мустасно), 44, 45, 46, 46¹, 46²-моддаларида, 47-моддасининг иккинчи – тўртинчи қисмларида, 47¹, 47², 47³, 48, 49¹, 49², 51¹, 51², 51³, 51⁴, 51⁵, 51⁶, 51⁷, 52, 56, 57, 58, 59, 59¹-моддаларида, 60-моддасининг биринчи қисмида, 61, 61¹, 61², 62, 64, 64¹, 66, 67-моддаларида, 70¹-моддасининг иккинчи қисмида, 70²-моддасининг иккинчи қисмида, 76-моддасида (сув ҳўжалиги иншоотларини шикаст-лантиришга оид қисмида), 77-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида, 79-моддасининг иккинчи қисмида, 90-моддасининг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида, 90¹-моддасида, 91¹-моддасининг тўртинчи қисмида, 94, 99 (йўл қурилиши соҳасидаги қонунчиликни бузишга оид қисмида), 100-моддаларида, 101, 102, 103, 104, 105, 106-моддаларида, 107-моддасининг иккинчи қисмида, 108-моддасининг иккинчи қисмида, 110-моддасининг биринчи (мансабдор шахсларга нисбатан) ва иккинчи қисмларида, 111-моддасининг иккинчи қисмида, 112-моддасида (транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этишга оид қисмида), 116¹, 116²-моддаларида, 117-моддасининг иккинчи қисмида, 119-моддасида, 125¹-моддасининг иккинчи қисмида, 127-моддасининг иккинчи қисмида, 128-моддасининг тўртинчи қисмида, 128¹-моддасининг тўртинчи қисмида, 128²-моддасининг учинчи қисмида, 129-моддасининг иккинчи қисмида, 130-моддасининг иккинчи қисмида, 131, 132, 133, 134-моддаларида, 136-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 137-моддасида, 142-моддасининг иккинчи қисмида, 146-моддасининг учинчи қисмида, 146¹-моддасида, 147-моддасида (автомобиль йўллариини ўзбошимчалик билан қазий, уларда сўғийот тезликслар ва тўсиқлар яратиш, автомобиль йўлида ишларни амалга ошириш учун берилган рухсатнома талабларини бажармаслик, шунингдек йўллариини сақлаш қоидаларини бузиш), 149, 150-моддаларида, 151-моддасининг иккинчи қисмида, 152-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида, 155, 155¹, 155², 157, 158-моддаларида, 159-моддасининг биринчи қисмида (бундан кўп квартиралли уйлардаги турар жойларни сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларини, кўп квартиралли уй-жой фондидан техник фойдаланиш қоидалари ва нормаларини бузиш ҳоллари мустасно), 160, 160¹, 161, 163, 163¹-моддаларида, 164, 165, 165¹, 166, 167, 169, 170, 171, 171¹, 172, 173-моддаларида, 174-модданин биринчи ва иккинчи қисмларида, 174¹-моддасида, 175-моддасининг тўртинчи қисмида, 175¹, 175², 175³, 175⁴,

* Модданинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон.

175⁵, 175⁶, 175⁷, 175⁸, 176, 176², 176³, 176⁴, 177, 177¹, 177², 178, 178¹, 179, 179¹, 179², 179³, 179⁴, 179⁵, 180, 181, 182, 183, 184¹, 184², 184³, 185, 185¹, 185², 185³, 186, 186¹ -моддаларида, 187-моддасининг иккинчи қисмида, 188¹, 188², 189, 189¹, 190, 191, 192¹, 193, 193¹, 193², 193³, 194, 194¹, 195, 195¹, 196, 196¹, 197, 197¹, 197², 197³, 197⁴, 197⁵, 197⁶, 198-моддаларида, 198¹-моддасининг бешинчи қисмида, 198², 198³, 198⁴, 198⁵, 199, 200, 200¹, 200² (бундан тadbиркорлик субъектлари ҳуқуқларининг бузилиши ҳоллари мустасно), 201, 201¹, 202, 202¹, 202², 203, 203¹, 204, 204¹, 205, 206, 206¹, 207, 208, 209, 209¹, 210, 210¹, 215², 215⁴, 215⁷, 216, 217, 218, 219¹, 220, 220¹-моддаларида, 224¹-моддасининг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмида, 224²-моддасида, 225-моддасининг еттинчи ва саккизинчи қисмида, 225¹, 226, 227⁴, 227⁵, 227⁶-моддаларида, 227¹³-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмида, 227¹⁴, 227¹⁵-моддаларида, 227¹⁶-моддасининг иккинчи – бешинчи қисмида, 227¹⁷, 227¹⁸, 227¹⁹, 227²⁰, 227²¹-моддаларида, 227²²-моддасининг биринчи қисмида, 227²³, 227²⁴, 227²⁵, 227²⁶-моддаларида, 228-моддасида (муҳрлар (пломбалар) табиатни муҳофаза этиш тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги учун қўйилган ҳоллар бундан мустасно), 230, 231, 232, 233, 234, 237, 238, 239, 239¹, 240, 241, 241¹ ва 241²-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар ҳақидаги ишларни кўриб чиқади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли, 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли, 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли, 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли, 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли, 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли, 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли, 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли, 2019 йил 14 мартдаги УРҚ-530-сонли, 2019 йил 2 майддаги УРҚ-534-сонли, 2019 йил 23 майддаги УРҚ-542-сонли, 2019 йил 28 майддаги УРҚ-543-сонли, 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли, 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли, 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ-575-сонли, 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ-579-сонли, 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли, 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли, 2020 йил 17 мартдаги УРҚ-612-сонли, 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли, 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли, 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ-645-сонли, 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли, 2020 йил 25 декабрдаги УРҚ-658-сонли, 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-660-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли, 2021 йил 14 январдаги УРҚ-666-сонли, 2021 йил 14 январдаги УРҚ-667-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли, 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ-688-сонли, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли, 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли, 2022 йил 11 январдаги УРҚ-744-сонли, 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли, 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-754-сонли, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли, 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сон, 2022 йил 24 майддаги УРҚ-771-сонли, 2022 йил 31 майддаги УРҚ-772-сонли, 2022 йил 31 майддаги УРҚ-773-сонли, 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли ва 2022 йил 19 октябрдаги УРҚ-794-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 39-сон, 457-модда; 52-сон, 597-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда;

УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 2-сон, 24-модда; 5-сон, 83-модда; 16-сон, 326-модда; 30-сон, 618-модда; 43-сон, 841-модда; 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; 10-сон, 171-модда; 11-сон, 197-модда; 18-сон, 347-модда; 21-сон, 385-модда; 22-сон, 403-модда; 28-сон, 500-модда; 35-сон, 623-модда; 44-сон, 825-модда; 45-сон, 844-модда; ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон; 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон; 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон; 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон; 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон; 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон; 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон; 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон; 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон; 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон; 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон; 15.01.2021 й., 03/21/667/0035-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон, 12.01.2022 й., 03/22/744/0011-сон; 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон; 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон; 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон; 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон; 25.05.2022 й., 03/22/771/0448-сон; 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон; 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон; 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон; 19.10.2022 й., 03/22/794/0939-сон)

Агар ҳуқуқбузар ҳуқуқбузарлик фактини инкор этса, жиноят ишлари бўйича судлар маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги бошқа ишларни ҳам, худди шунингдек содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш ҳақидаги ёки енгилроқ маъмурий ҳал қўлаш тўғрисидаги масалаларни ҳал этиш учун уларгаги топширилган ишларни ҳам бевосита кўриб чиқади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

Жиноят ишлари бўйича судлар якка тартибдаги тadbиркорлар ва (ёки) уларнинг ходимлари, юридик шахс бўлган тadbиркорлик субъектларининг мансабдор шахслари ва (ёки) бошқа ходимлари томонидан тadbиркорлик фаолиятини амалга ошириш чоғида содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни ҳам кўриб чиқади, бундан ушбу Кодекс 60-моддасининг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмида, 60¹, 65, 68, 68¹, 99-моддаларида (қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекциясига оид қисмида), 159-моддасининг биринчи қисмида (Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уйлардан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекциясига оид қисмида), 175-моддасининг биринчи, учинчи ва олтинчи қисмида ва 283-моддасида назарда тутилган ҳоллар мустасно. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли ва 2022 йил 31 майддаги УРҚ-773-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон; 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)

245¹-модда. Иқтисодий судлар

Иқтисодий судлар иқтисодий низоларни ҳал этиш чоғида маъмурий ҳуқуқбузарликлар аниқланган ҳолларда ушбу Кодекс 175-моддасининг учинчи қисмида, 180 ва 181-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли ва 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда; ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон)

245²-модда. Адлия органлари

Ушбу Кодекснинг 198³ ва 198⁴-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, адлия органларининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ-666-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома қўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрдаги 320-И-сонли Қонуни билан киритилган, 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2002 йил, 1-сон, 20-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)

245³-модда. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси органлари

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси органлари ушбу Кодекснинг 198¹-моддасида ва 198²-моддасининг биринчи – тўртинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)*

Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ҳамда маъмурий жазо қўллашга суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларининг мажбурий ижросини амалга ошириш ваколати берилган Бюро органлари мансабдор шахслари ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда)

245⁴-модда. Фуқаролик ишлари бўйича судлар

Фуқаролик ишлари бўйича судлар фуқаролик ишларининг муҳокамаси чоғида маъмурий ҳуқуқбузарликларни аниқлаган ҳолларда ушбу Кодекснинг 180 ва 181-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 21 апрелдаги УРҚ-288-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 16-сон, 162-модда)

245⁵-модда. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги органлари

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги органларига ушбу Кодекснинг 215⁵-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва жарима тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қуйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги директори ва унинг ўринбосарлари;

Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Давлат хизматлари агентлиги ҳудудий бошқармаларининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда)

245⁶-модда. Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатаси

Ушбу Кодекснинг 175³, 175⁴ ва 215²-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Ҳисоб палатасининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 17 мартдаги УРҚ-612-сонли ва 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ-660-сонли қонунлари таҳририда – ҚХММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон, 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома қўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда)

245⁷-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросоноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси органлари

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросоноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси органларига ушбу Кодекснинг 74-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида, 75, 76-моддаларида (сунъий сув иншоотлари ва қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган сув ресурсларидан фойдаланишга оид қисми), 87-моддасида (қишлоқ ҳўжалиги, мелиорация ва йўл қурилиш техникасига оид қисми), 89 ва 89¹-моддаларида (қишлоқ ва сув ҳўжалигига оид қисми), 92-моддасида (наслчиликка оид қисми), 104¹, 104², 112-моддаларида, 125-моддасининг бешинчи, олтинчи ва еттинчи

қисмларида, 135, 139, 140, 141-моддаларида (қишлоқ хўжалиги, мелиорация ва йўл қурилиши техникасига оид қисми), 200, 212, 213, 214, 227¹⁴-моддаларида (қишлоқ ва сув хўжалигига оид қисми) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли, 2022 йил 24 майдаги УРҚ-771-сонли ва 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли қонунлари тахририда* – ҚММБ, 17.08.2021 ў, 03/21/708/0799-сон; 25.05.2022 ў, 03/22/771/0448-сон, ҚММБ, 04.08.2022 ў, 03/22/786/0705-сон)

Ўзбекистон Республикаси Вази́рлар Маҳкамаси ҳузуридаги Агросаноат мажмуи устидан назорат қилиш инспекцияси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазоларни қўллашга Инспекция бошлиғи ва унинг ўринбосарлари, Инспекция ҳудудий бошқармаларининг ҳамда Инспекция туманлар (Қувасой шаҳар) бўлиmlарининг бошлиқлари ва бошлиқ ўринбосарлари ҳақлидир.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ-583-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда; 2019 йил, 46-сон, 858-модда)

245¹⁵-модда. *Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакил ҳамда унинг девони ходимлари*

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилга ушбу Кодекснинг 43 (тадбиркорлик субъектларининг мурожаатлари қисмида), 200² (тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари бузилиши қисмида), 241¹ – 241⁴, 241⁶, 241¹⁰-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакил номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ҳамда жарима тарзидаги маъмурий жазоларни қўллашга унинг ўринбосарлари ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакил девони бош инспекторлари ҳақлидир.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ-583-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 январдаги УРҚ-744-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 858-модда; ҚММБ, 12.01.2022 ў, 03/22/744/0011-сон)

245¹⁶-модда. *Лицензиялаш, рухсат бериш ва хабардор қилиш тартиб-таомиллари соҳасидаги ваколатли органлар*

Лицензиялаш, рухсат бериш ва хабардор қилиш тартиб-таомиллари соҳасидаги ваколатли органлар, шунингдек уларнинг ҳудудий бўлиmlлари раҳбарлари ва ўринбосарлари ушбу Кодекснинг 165-моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 октябрдаги УРҚ-721-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 12.10.2021 ў, 03/21/721/0952-сон)

245¹⁷-модда. *Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги*

Ушбу Кодекснинг 215¹-моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома кўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 04.08.2022 ў, 03/22/786/0705-сон)

246-модда. (*Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)

247-модда. *Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар*

Вояга етмаганлар ишлари бўйича туман (шаҳар) идоралараро комиссиялари вояга етмаган шахслар томонидан ушбу Кодекснинг 194 ва 194¹-моддаларида назарда тутилганликдан бўлак содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқадилар. Ушбу Кодекснинг 61, 116¹, 116², 125, 125¹, 126, 127, 128, 128¹, 128², 128³, 128⁴, 128⁵, 128⁶, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 135¹, 136, 137, 138, 183, 185, 185¹, 220, 221-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни вояга етмаганлар ишлари бўйича туман (шаҳар) идоралараро комиссиялари маъмурий ишлар келиб тушган орган (мансабдор шахс) ишни шу комиссиялар қараб чиқиши учун топширган ҳоллардагина кўриб чиқадилар. Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар вояга етмаганларнинг ота-оналари ёки улар ўрнини босувчи шахсларга тааллуқли ушбу Кодекснинг 47-моддаси биринчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни ҳам кўриб чиқадилар.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли, 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли, 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли, 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли ва 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 37-сон, 978-модда; 2018 йил, 2-сон, 24-модда; ҚММБ, 30.10.2021 ў, 03/21/726/1001-сон)

248-модда. *Ички ишлар органлари*

Ички ишлар органларига ушбу Кодекснинг 47-моддасининг биринчи қисмида, 47¹, 54, 56¹-моддаларида,

110-моддасининг биринчи қисмида (фуқароларга нисбатан), 111-моддасининг биринчи қисмида, 113-моддасининг биринчи, иккинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида, 114, 115-моддаларида, 116-моддасининг биринчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида, 121, 122, 123, 125-моддаларида, 125¹-моддасининг биринчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128¹, 128²-моддаларида, 128³-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁴-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁵-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁶-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁷-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁸-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁹-моддасининг биринчи қисмида, 130-моддасининг биринчи қисмида, 135, 135¹-моддаларида, 136-моддасининг учинчи қисмида, 138, 139, 140, 141-моддаларида, 142-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 144, 145-моддаларида, 146-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 147-моддасида, 148-моддасида (ажратилган минтақаларда ва ёғоч кўприклардан 100 метргача бўлган масофада олов ёққанлик, тахта тўшамали кўприкларда чекканлик учун), 156, 161, 183-моддаларида, 187-моддасининг биринчи қисмида, 188, 188¹, 192, 204, 205, 221, 223, 223¹, 223², 224-моддаларида, 225-моддасининг биринчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ–579-сонли, 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ–643-сонли, 2021 йил 29 апрелдаги УРҚ–688-сонли, 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли, 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ–734-сонли ва 2022 йил 31 майдаги УРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда; ҚҲММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон; 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон; 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон; 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)*

Ички ишлар органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва маъмурий жазо қўллашга қуйидагилар ҳақли:

1) ушбу Кодекснинг 56¹-моддасида, 114-моддасида, 116-моддасининг биринчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида, 121, 122, 123-моддаларида, 142-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 144, 145-моддаларида, 146-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 156, 183, 192, 204, 205, 221, 223, 223¹, 223², 224-моддаларида, 225-моддасининг биринчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – туманлар, шаҳарлар, шаҳарлардаги туманлар ички ишлар бўлиmlарининг (бошқармаларининг) бошлиқлари ёки бошлиқ ўринбосарлари, шунингдек транспортда хавфсизлигини таъминлаш бошқармаларининг (бўлимларининг) бошлиқлари; *(иккинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ–579-сонли ва 2022 йил 31 майдаги УРҚ–772-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда; ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)*

2) ушбу Кодекснинг 54, 56¹-моддаларида, 113-моддасининг биринчи қисмида, 114-моддасининг биринчи қисмида, 115-моддасида, 121-моддасининг иккинчи қисмида, 122, 123, 156, 183-моддаларида, 187-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – метрополитенни муҳофаза қилиш бўйича ички ишлар бўлимининг бошлиғи ёки бошлиғи

ўринбосарлари; *(иккинчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ–643-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон)*

3) ушбу Кодекснинг 54-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – темир йўл вокзаллари ва аэропортлардаги бўлиmlаларининг бошлиқлари ва бошлиқ ўринбосарлари, 225-моддасининг биринчи – бешинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – темир йўл вокзаллари ва аэропортлардаги бўлиmlаларининг, ички ишлар органларининг миграция ва фуқароликни расмийлаштириш бўлиmlарининг (бошқармаларининг) бошлиқлари ва бошлиқ ўринбосарлари; *(иккинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ–643-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон)*

4) ушбу Кодекснинг 47-моддаси биринчи қисмида, 47¹, 54, 56¹-моддаларида, 110-моддасининг биринчи қисмида (фуқароларга нисбатан), 111-моддасининг биринчи қисмида, 113-моддасининг биринчи, иккинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида, 114, 122, 123-моддаларида, 127-моддасида (товуш сигнални сабабсиз беришга доир қисмида), 128¹-моддасида, 147-моддасининг биринчи қисмида (автомобиль йўлларини ўзбошимчилик билан қазिश, уларда сунъий нотекисликлар ва тўсиқлар яратганлик, автомобиль йўлида ишларни амалга ошириш учун берилган рўхсатнома талабларини бажармаганлик, шунингдек йўлларни сақлаш қоидаларини бузганлик учун), 148-моддасида (ажратилган минтақаларда ва ёғоч кўприклардан 100 метргача бўлган масофада олов ёққанлик, тахта тўшамали кўприкларда чекканлик учун), 161-моддасида (фуқароларга нисбатан), 187-моддасининг биринчи қисмида, 188, 188¹, 192, 221-моддаларида, 223-моддасининг биринчи қисмида, 223¹, 223²-моддаларида, 224-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – ички ишлар органлари таянч пунктларининг профилактика катта инспекторлари ва инспекторлари; *(иккинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

5) ушбу Кодекснинг 54, 123, 125-моддаларида, 125¹-моддасининг биринчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128¹, 128²-моддаларида, 128³-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁴-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁵-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 128⁶-моддасида, 129-моддасининг биринчи қисмида, 130-моддасининг биринчи қисмида, 135, 135¹-моддаларида, 136-моддасининг учинчи қисмида, 138, 139, 140, 141, 147-моддаларида (автомобиль йўлларини ўзбошимчилик билан қазिश, уларда сунъий нотекисликлар ва тўсиқлар яратиш, автомобиль йўлида ишларни амалга ошириш учун берилган рўхсатнома талабларини бажармаслик, шунингдек йўлларни сақлаш қоидаларини бузишга тааллуқли қоидабузарликлардан ташқари) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – йўл ҳаракати хавфсизлиги бошқармасининг (бош бошқармасининг) бошлиғи, унинг ўринбосарлари, йўл-патруль хизматида ҳамда маъмурий амалиётни ташкил этиш ва мувофиқлаштириш бўлиminинг бошлиғи, муҳим топшириқлар бўйича бош инспектор, инспектор (маъмурий

амалиёт бўйича), маъмурий амалиёт бўлиминининг (бўлимининг) бошлиғи, маъмурий ҳуқуқбузарликлар материалларини куриб чиқиш бўйича бош инспектор, катта инспектор (инспектор), йўл ҳаракати хавфсизлиги бўлимининг (бўлиминининг) бошлиғи, давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматининг катта инспектори ва йўл ҳаракати хавфсизлиги гуруҳининг маъмурий амалиёт бўйича инспектори, улар йўқлигида эса ички ишлар бўлимининг бошлиғи ёки унинг ўринбосари; (иккинчи қисмининг 5-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли, 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонунлари тахририда* – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон; 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

6) ушбу Кодекснинг 54, 123, 125-моддаларида, 125¹-моддасининг биринчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128¹, 128²-моддаларида, 128³-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁴-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁵-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 128⁶-моддасида, 129-моддасининг биринчи қисмида, 130-моддасининг биринчи қисмида, 135-моддасининг биринчи қисмида, 135¹-моддасида, 138-моддасининг биринчи, иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида, 147-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – йўл-патруль хизмати бригадаси (батальони, дивизиони, отряди, сафарбар гуруҳи) командири ёки командирининг ўринбосари; (иккинчи қисмининг 6-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонунлари тахририда* – ҚХММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

7) ушбу Кодекс 54, 123-моддаларида, 125-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 126-моддасининг биринчи қисмида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 128²-моддасида, 128³-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁴-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 135-моддасининг биринчи қисмида, 135¹-моддасининг биринчи қисмида, 138-моддасининг биринчи, иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – йўл-патруль хизматининг катта инспектори (инспектори) ва йўл ҳаракати қоидаларига ҳамда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашга оид бошқа норматив ҳужжатларга риоя этилиши устидан назоратни амалга оширувчи бошқа ходимлар (Иккинчи қисмининг 7-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонунлари тахририда* – ҚХММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

Ушбу модда иккинчи қисмининг 2 – 7-бандларида кўрсатилган ички ишлар органлари ходимлари ушбу Кодекснинг 54-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ҳамда маъмурий жазонини факат карантинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юкуми касаликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши муносабати билан тегишли ҳудудларда

ёки объектларда чекловчи тадбирлар (карантин) жорий этилган тақдирда, қўллашга ҳақлидир. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚХММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон)

Ички ишлар органлари таянч пунктларининг профилактика катта инспекторлари ва инспекторлари ушбу Кодекснинг 101-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни аниқлаган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома кўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади. (Тўртинчи ва бешинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 11 апрелдаги УРҚ-762-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

248¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органлари

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларининг мансабдор шахслари ушбу Кодекснинг 61, 185¹ (Божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлардан ташқари), 194¹, 195¹, 196 (Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларига тегишли қисми бўйича) ва 210¹-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни аниқлаган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома кўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 июлдаги УРҚ-548-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 28-сон, 500-модда)

248²-модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари

Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинларига ушбу Кодекснинг 224-моддасида ва 224¹-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари бўлинулариининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати Чегара қўшинлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жазима тарзда маъмурий жазо чораси қўллашга ҳақли.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)

249-модда. Давлат ёнгин назорати органлари

Давлат ёнгин назорати органларига ушбу Кодекснинг 84, 124, 211-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Давлат ёнгин назорати органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва маъмурий жазо қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси ёнгин назорати бўйича бош давлат инспектори ва унинг ўринбосарлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн бараваригача миқдорда жарима солишга;

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар, ўта муҳим давлат аҳамиятига молик ёки ёнгин ва портлаш хавфи юқори бўлган объектлардаги ёнгин назорати бўйича бош давлат инспекторлари ва уларнинг ўринбосарлари, шунингдек Ўзбекистон Республикаси ёнгин назорати бўйича бош давлат инспекторининг катта ёрдамчилари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг тўрт бараваригача, мансабдор шахсларга эса – саккиз бараваригача миқдорда жарима солишга;

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар, ўта муҳим давлат аҳамиятига молик ёки ёнгин ва портлаш хавфи юқори бўлган объектлардаги ёнгин назорати бўйича бош давлат инспекторларининг катта ёрдамчилари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг икки бараваригача, мансабдор шахсларга эса – уч бараваригача миқдорда жарима солишга;

туманлар (шаҳарлар), ўта муҳим давлат аҳамиятига молик ёки ёнгин ва портлаш хавфи юқори бўлган объектлардаги ёнгин назорати бўйича катта давлат инспекторлари ва уларнинг ўринбосарлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг бир бараваригача, мансабдор шахсларга эса – икки бараваригача миқдорда жарима солишга;

туманлар (шаҳарлар), ўта муҳим давлат аҳамиятига молик ёки ёнгин ва портлаш хавфи юқори бўлган объектлардаги ёнгин назорати бўйича давлат инспекторлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмигача, мансабдор шахсларга эса – бир бараваригача миқдорда жарима солишга. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

249¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги органлари

Ушбу Кодекснинг 119, 132 ва 204¹-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги органларининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома қўриб чиқиш учун ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга юборилади.

Ушбу Кодекснинг 119 ва 132-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақ-

дирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Кичик ҳажми кемалар инспекциясининг мансабдор шахслари томонидан тузилади.

Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Кичик ҳажми кемалар инспекциясининг бошлиғи, катта офицери ва бош мутахассиси, шунингдек фавқулодда вазиятлар ҳудудий бошқармаларининг бош инспекторлари Кичик ҳажми кемалар инспекциясининг мансабдор шахсларидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 15 декабрдаги УРҚ-230-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 50–51-сон, 529-модда; ҚХММБ, 25.12.2019 й, 03/19/597/4193-сон)

250-модда. Темир йўл транспорти ва метрополитен органлари

Темир йўл транспорти органларига ушбу Кодекснинг 113, 114-моддаларида, шунингдек 53, 121, 122, 123, 124-моддаларида, 142-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 144, 145-моддаларида, 146-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (темир йўл транспортида ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли қонуллари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Метрополитен органларига ушбу Кодекснинг 115-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Қўйидагилар темир йўл транспорти ва метрополитен органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқиш ва маъмурий жазо қўлланишга ҳақлидирлар:

станция бошлиғи ва унинг ўринбосари, вокзал бошлиғи ва унинг ўринбосари, локомотив (вагон) депосининг бошлиғи, йўловчилар поездининг бошлиғи (йўловчилар поездининг механик-бригадир);

йўловчилар поездининг назоратчи-тафтишчиси, йўловчилар поездининг тафтишчи-йўриқчиси, даромадларни назорат қилиш бўйича тафтишчи, йўл устаси, йўл дистанцияси бошлиғи, сигнализация ва алоқа дистанцияси бошлиғи,

ҳарбийлаштирилган соқчилик бошлиғи ва унинг ўринбосари, ёнгиннинг олдини олиш бўйича отряд (команда, ўт учирish поезди) бошлиғи ва унинг ўринбосари, катта йўриқчи ва йўриқчи, команданинг, ўт учирish поездининг, ҳарбийлаштирилган соқчиликнинг бўлинимаси (қоровул) бошлиғи,

бош санитария врачлари (тиббий-санитария хизмати бошлиғининг ўринбосари), Марказий санитария-эпидемиология станциясининг бош санитария врачлари, санитария-эпидемиология станциясининг бош санитария врачлари.

Йўловчилар поездининг бошлиғи (йўловчилар поездининг механик-бригадир), йўл устаси, команданинг, ўт учирish поездининг, ҳарбийлаштирилган соқчиликнинг бўлинимаси (қоровул) бошлиғи, бош санитария врачлари (тиббий-санитария хизмати бошлиғининг ўринбосари),

Марказий санитария-эпидемиология станциясининг бош санитария врачлари, санитария-эпидемиология станциясининг бош санитария врачлари соладиган жариманинг миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг иккиндан бир қисми миқдоридан ошмаслиги керак. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

251-модда. Ҳаво транспорти органлари

Ўзбекистон Республикасининг Парвозлар хавфсизлигини назорат қилиш давлат инспекцияси ушбу Кодекснинг 116, 116¹-моддаларида, 117-моддасининг биринчи қисмида ва 142-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқли бўлган ҳаво транспорти органидир, Миллий авиакомпания эса ушбу Кодекснинг 53-моддасида, 117-моддасининг иккинчи қисмида, 121-моддасининг биринчи қисмида, 122-моддасининг иккинчи қисмида, 124-моддасида, 144-моддасининг учинчи қисмида, 145-моддасининг биринчи қисмида, 146-моддасида (ҳаво транспортидаги ҳуқуқбузарликлар қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқли бўлган ҳаво транспорти органидир.

Қуйидагилар ҳаво транспорти органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва маъмурий жазоларни қўллашга ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Парвозлар хавфсизлигини назорат қилиш давлат инспекциясининг бошлиғи ва унинг ўринбосари, Ўзбекистон Республикаси Парвозлар хавфсизлигини назорат қилиш давлат инспекцияси бошқармаларининг ва бўлимларининг бошлиқлари;

Миллий авиакомпаниянинг бош директори ва унинг ўринбосарлари, авиакомпания Учиш мажмуасининг директори ва унинг ўринбосари, аэропорт (авиакорхона) директори, авиакомпания бош инспектори, авиакомпаниянинг тиббий-санитария хизмати бошлиғи.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

252-модда. Сув транспорти органлари

Сув транспорти органларига ушбу Кодекснинг 53, 121, 122, 124, 145-моддаларида, 146-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (сув транспортидаги ҳуқуқбузарлик учун), 118, 120-моддаларида, 142-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)*

Порт бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари, пристань ва вокзалларнинг бошлиқлари, порт, пристань ва вокзалларнинг навбатчи маъмурлари, порт ҳудудлари бошлиқлари ва шлюз бошлиқлари, кемаларнинг капитанлари, уларнинг ёрдамчилари ва штурманлари, кема қатнови инспекцияларининг қатна инспекторлари ва инспекторлари, кема тафтишчилари, порт, пристань жойлашган ердаги ҳарбийлаштирилган идоравий соқчиларининг юқори мансабдор шахси (бирлашган отряд бошлиғи, отряд бошлиғи, командир, ёниндан сақлаш йўриқчиси) сув

транспорти органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо қўллашга ҳақлидирлар.

253-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

254-модда. Шаҳар ва шаҳарлараро йўловчи ташийдиган автомобиль транспорти ва электр транспорти органлари

Шаҳар ва шаҳарлараро йўловчилар ташийдиган автомобиль транспорти ва электр транспорти органларига ушбу Кодекснинг 121, 122, 123, 124-моддаларида, 142-моддасининг учинчи қисмида, 143, 144, 145-моддаларида, 146-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида (шаҳар, шаҳарлараро автомобиль транспортида ва электр транспортида содир этилган ҳуқуқбузарликлар қисми) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли ва 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Шаҳар ва шаҳарлараро йўловчилар ташийдиган автомобиль транспорти ва электр транспорти назоратчи-тафтишчилари, чипта текширувчилари ва тегишли ваколати бўлган бошқа ходимлари ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо қўлланишга ҳақлидирлар.

254¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги органлари

Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги органларига ушбу Кодекснинг 125¹-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жарима тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлигининг Автомобилда ташишларни назорат қилиш бошқармаси бошлиғи ва унинг ўринбосарлари;

Қорақалпоғистон Республикаси Транспорт вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар транспорт бошқармаларининг автомобилда ташишлар хавфсизлигини таъминлаш устидан назорат қилиш бўлимларининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

255-модда. Давлат меҳнат инспекциясининг мансабдор шахслари

Давлат меҳнат инспекциясининг мансабдор шахслари ушбу Кодекснинг 49, 49¹, 49², 50, 50¹, 51 ва 229-моддаларида

назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни куриб чиқади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/21/603/0071-сон)

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни куриб чиқишга ва маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақлидир:

меҳнат тўғрисидаги қонунчиликни ва аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун – меҳнат бўйича давлат инспекторлари, меҳнат бўйича давлат ҳуқуқий инспекторлари;

меҳнатни муҳофаза қилиш, иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сўғурта қилиш тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун – меҳнат бўйича давлат инспекторлари, меҳнат бўйича давлат техник инспекторлари, меҳнат шартнолари бўйича давлат экспертлари. (Иккинчи қисмининг *иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

256-модда. Мудофаа вазирилик органилари

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирилик органиларига ушбу Кодекснинг 125-моддасида, 125¹-моддасининг биринчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128¹-моддаларида, 128²-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128³-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 128⁴-моддасида 129-моддасининг биринчи қисмида, 130-моддасининг биринчи қисмида, 135, 135¹, 138, 139, 140, 141-моддаларида (транспорт воситаларининг ҳайдовчилари – ҳарбий хизматчилар ва йиғинларга чақирилган ҳарбий хизматга мажбурлар томонидан содир этилган) ҳамда 235, 236-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚҲТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

Қўйидагилар Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирилик органилари номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни куриб чиқиш ва маъмурий жазо қўлланишга ҳақлидирлар:

ушбу Кодекснинг 235, 236-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – туман (шаҳар) мудофаа ишлари бўлимлари бошлиқлари ва туман (шаҳар) мукобил хизмат бўлимлари бошлиқлари:

ушбу Кодекснинг 125-моддасида, 125¹-моддасининг биринчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг биринчи қисмида, 128-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128¹, 128²-моддаларида, 128³-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 128⁴-моддасининг

биринчи ва иккинчи қисмларида, 128⁵-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 128⁶-моддасида, 129-моддасининг биринчи қисмида, 130-моддасининг биринчи қисмида, 135, 135¹, 138, 139, 140, 141-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун – ҳарбий автомобиль инспекциясининг бошлиғи, катта инспектори. (Иккинчи қисмининг *учинчи хатбоши* Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонунилари тахририда – УР ҚҲТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)

Транспорт воситаларининг ҳайдовчилари – ҳарбий хизматчилар ва йиғинларга чақирилган ҳарбий хизматга мажбурлар содир этган ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги баённомалар Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирилик Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирилик билан биргаликда белгилаб қўйидаган тартибда ҳарбий автомобиль инспекциясига юборилади.

257-модда. Давлат санитария назорати органилари

Давлат санитария назорати органиларига ушбу Кодекснинг 53, 54, 55-моддаларида, 85-моддасида (атмосфера ҳавосига йўл қўйиладиган энг юқори нормативдан ортиқ даражада зарарли физикавий таъсир кўрсатганлик ва атмосфера ҳавосига биологик организмлар қичқиб ташлаганлик, шуниингдек махсус ваколат берилган давлат органиларининг ружисати атмосфера ҳавосига зарарли физикавий таъсир кўрсатганлик ва атмосфера ҳавосига биологик организмлар қичқиб ташлаганлик учун, агар бу ҳуқуқбузарликлар санитария-гигиена қоидаларини бузиш бўлса), 86, 88, 89, 95-моддаларида (агар атмосфера ҳавосига физикавий таъсир кўрсатилган бўлса ва бу ҳуқуқбузарликлар санитария-гигиена қоидаларини бузиш бўлса), 87-моддасида (автомобиллар, самолётлар, кемалар ва бошқа ҳаракатланувчи воситалар ҳамда қурилмаларни ишлатиш пайтида шовқин даражаси белгиланган нормативдан ортиб кетганлиги учун), 96-моддасида (санитария-экологик экспертизаси қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-1-сонли ва 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли қонунилари тахририда* – УР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда; УР ҚҲТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда)

Давлат санитария назорати органилари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни куриб чиқиш ва жарима солиш тарикасида маъмурий жазо чораси қўллашга қўйидагилар ҳақлидирлар:

Ўзбекистон Республикаси Бош давлат санитария врачлари ва унинг ўринбосарлари;

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар Бош давлат санитария врачлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари;

туманлар (шаҳарлар) бош давлат санитария врачлари. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 30 августдаги 271-й-сонли ва 2021 йил 26 апрелдаги УРҚ-685-сонли қонунилари тахририда* – УР ОМА, 2001 йил, 9-10-сон, 182-модда; ҚҲММБ, 27.04.2021 й., 03/21/685/0373-сон)

258-модда. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазириликнинг, Ички ишлар вазириликнинг, Давлат хавфсизлик хизматининг ва Миллий гвардиясининг санитария назоратини амалга оширувчи тиббий хизматлари

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазириликнинг, Ички ишлар вазириликнинг, Давлат хавфсизлик хизматининг ва Миллий гвардиясининг санитария назоратини амалга оширувчи тиббий хизматларига ушбу Кодекснинг 53, 54, 55-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқ-бузарликлар (шу жумладан, санитария-гигиена қоидаларини ва атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш нормаларини бузганлик) тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Куйидагилар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо чорасини қўлашга ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазириликнинг бош санитария врачлари – марказий санитария-эпидемиология лабораториясининг бошлиғи ва унинг ўринбосари;

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирилик тиббиёт бошқармасининг бош санитария врачлари ва унинг ўринбосари (санитария-эпидемиология назорати бош марказининг бошлиғи), Қорақалпоғистон Республикаси Ички ишлар вазирилик тиббиёт бўлимининг бош санитария врачлари ва унинг ўринбосари (санитария-эпидемиология назорати марказининг бошлиғи), Тошкент шаҳар ва Тошкент вилояти ички ишлар бошқармалари, вилоятлар ички ишлар бошқармалари тиббиёт бўлимларининг бош санитария врачлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари (санитария-эпидемиология назорати марказларининг бошлиқлари); (иккинчи қисмининг учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли ва 2022 йил 27 октябрдаги УРҚ-797-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда; ҚММБ, 28.10.2022 й., 03/22/797/0967-сон*)

Давлат хавфсизлик хизматининг ҳарбий-тиббий хизмат санитария-эпидемиология станцияси бошлиғи;

Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардиясининг бош санитария врачлари. (Иккинчи қисмининг бешинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда)

259-модда. Давлат ветеринария хизмати

Давлат ветеринария хизматида ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқ-бузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Куйидагилар давлат ветеринария хизмати номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жарима солиш тарикасидаги маъмурий жазо чорасини қўлашга ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Бош давлат ветеринария инспектори ва унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар бош давлат ветеринария инспекторлари, уларнинг ўринбосарлари,

давлат чегарасидаги ва транспортдаги бош давлат ветеринария инспектори ва унинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдоридан икки бараваригача миқдорда;

Ўзбекистон Республикаси Ветеринария ва чорвачиликни ривожлантириш давлат қўмитасининг давлат ветеринария инспекторлари, туманлар ва шаҳарларнинг бош давлат ветеринария инспекторлари, чегара ва транспорт ветеринария пунктларининг (участкаларининг) давлат ветеринария инспекторлари ҳамда ветеринария участкаларининг ва бозорлардаги ветеринария-санитария экспертиза лабораторияларининг давлат ветеринария инспекторлари – базавий ҳисоблаш миқдоридан бир бараваригача миқдорда жарима солишга. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли, 2019 йил 12 ноябрдаги УРҚ-583-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 858-модда; 49-сон, 890-модда*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 26 декабрдаги УРҚ-416-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 52-сон, 597-модда)

260-модда. Ўзбекистон Республикаси Саноат вазириликнинг давлат қўмитасининг органлари

Ўзбекистон Республикаси Саноат хавфсизлиги давлат қўмитасининг органларига ушбу Кодекснинг 55-моддасида, 70-моддасида (ер қаъридан фойдаланишда ишларни олиб бориш хавфсизлиги қисмида), 97, 97¹, 98-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Саноат хавфсизлиги давлат қўмитаси органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жарима солиш тарикасидаги маъмурий жазо чорасини қўлашга куйидагилар ҳақли:

Давлат қўмитаси раиси ва унинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваригача миқдорда;

инспекцияларнинг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваригача миқдорда;

кон-техник инспекцияларининг ва ҳудудий бошқармаларнинг бошлиқлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваригача миқдорда;

давлат инспекторлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваригача миқдорда. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*) (Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ-536-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда)

260¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси ҳузуридаги Кон-геология фаолиятини назорат қилиш инспекцияси

Ўзбекистон Республикаси Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси ҳузуридаги Кон-геология фаолиятини

назорат қилиш инспекциясига ушбу Кодекснинг 70-моддасида (бундан ер қазридан фойдаланишда ишларни олиб бориш хавфсизлиги қисми мустасно), 70¹-моддасининг биринчи қисмида, 71-моддасида (бундан табиати муҳофаза қилиш қоидалари мустасно), 72-моддасида (ер ости сувларига доир қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон*)

Ўзбекистон Республикаси Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси ҳузурдаги Кон-геология фаолиятини назорат қилиш инспекцияси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва жарима солиш тарихисидagi маъмурий жазо чорасини қўлашга қўйидагилар ҳақли:

инспекция бошлиғи ва унинг ўринбосари – базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача миқдорда;
– минтақавий инспекциялар бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг етмиш бараваригача миқдорда;

инспекторлар – базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача миқдорда. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)
(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ-536-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда*)

261-модда. Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилувчи органлар

Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органларига ушбу Кодекснинг 63-моддасида, 65-моддасининг тўртинчи қисмида (бундан қишлоқ хўжалиғи ерларини ва бошқа ерларни яроқсиз қолга келтирганлик мустасно), 68-моддасида (табиати муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация максадларига мўлжалланган ерларга, сув фонди ерларига оид қисмида), 70-моддасида (бундан ер қазридан фойдаланишда ишларни олиб бориш хавфсизлиги мустасно), 70¹-моддасининг биринчи қисмида, 71-моддасида (табиати муҳофаза қилишга оид қисмида), 72-моддасида (бундан ер ости сувларига доир қисми мустасно), 73-моддасида, 74-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 75-моддасида (бундан ирригация тармоқларидан олиннадиган сувларни ҳисобга олиш мустасно, шунингдек давлат сув кадастрини юритишнинг белгиланган тартибини бузганлик учун), 77-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 78-моддасида, 79-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 79¹, 80, 81, 82, 83, 84-моддаларида, 85-моддасида (бундан санитария-гигиена қоидаларини бузиш деб ҳисобланувчи, атмосфера ҳавосига зарарли физикавий таъсир кўрсатиш, биологик организмларни атмосфера ҳавосига чиқариб ташлаш мустасно), 86, 86¹, 87, 88, 89-моддаларида (бундан атмосфера ҳавосига зарарли физикавий таъсир кўрсатиш мустасно), 89¹-моддасида, 90-моддасининг биринчи қисмида, 91-моддасида, 91¹ моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 91², 91³, 92, 93, 95-моддаларида, 96-моддасида (давлат экологик экспертизасига оид

қисмида), 148-моддасида (бундан ажратилган минтақаларда ва ёғоч кўприклардан 100 метргача бўлган масофада олов ёққанлик, ёғоч кўприклар ва тахта тўшамали кўприкларда чекканлик учун маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар мустасно), 163¹-моддасида (бундан ўй-жойларни, жамоат, ишлаб чиқариш объектларини ва бошқа объектларни канализация тармоқларига ўзбошимчалик билан улаб олиш мустасно), 214-моддасида (табиати муҳофаза қилишга оид қисмида), 228-моддасида (табиати муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчилик бузилганда муҳрлар (пломбалар) қўйилган ҳоллар) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 майдаги УРҚ-536-сонли, 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли ва 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 19-сон, 360-модда, ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон; 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон*)

Қўйидагилар Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқиш ва жарима солиш тарихисидagi маъмурий жазо чорасини қўлашга ҳақлидир:

Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг бош давлат инспекторлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитасининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бошқармаларининг бош давлат инспекторлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг юз бараваригача, мансабдор шахсларга эса – юз эллик бараваригача миқдорда;

Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг, Қорақалпоғистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитасининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳар экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бошқармаларининг, экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги назорат бўйича туман (шаҳар) инспекцияларининг давлат инспекторлари, давлат қўриқоналарининг, мажмуа (ландшафт) бюротма қўриқоналарининг, табиат боғларининг, давлат биосфера резерватларининг қўриқлаш ходимлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараваригача, мансабдор шахсларга эса – етмиш бараваригача миқдорда жарима солишга. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда, ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон*)

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли ва 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

261¹-модда. Давлат ўрмон хўжалиги органлари

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси органларига ушбу Кодекс 77-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 78-моддасида, 79-моддасида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 80, 83-моддаларида, 84-моддасида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 90-моддасининг биринчи қисмида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва жарима солиш тартиқсидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитасининг бош давлат инспекторлари, Қорақалпоғистон Республикаси Ўрмон хўжалиги қўмитасининг, вилоятлар ўрмон хўжалиги бошқармаларининг давлат инспекторлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса – йигирма бараваригача миқдорда;

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитасининг давлат инспекторлари, Қорақалпоғистон Республикаси Ўрмон хўжалиги қўмитасининг, вилоятлар ўрмон хўжалиги бошқармаларининг, давлат ўрмон хўжаликларининг, давлат ўрмон-ов хўжаликларининг, ихтисослаштирилган давлат ўрмон хўжаликларининг, давлат ўрмон ишлаб қўриш корхоналарининг давлат инспекторлари ва миллий табиат боғларининг ходимлари – фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса – ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон)

262-модда. Божхона органлари

Божхона органларига ушбу Кодекснинг 227, 227¹, 227², 227³, 227⁴, 227⁵, 227⁶, 227⁷, 227⁸, 227⁹, 227¹⁰, 227¹¹, 227¹²-моддаларида, 227¹³-моддасининг учинчи қисмида, 227¹⁴-моддасининг биринчи қисмида, 227¹⁵-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 10 октябрдаги УРҚ-59-сонли, 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли, 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ-355-сонли, 2021 йил 14 январдаги УРҚ-666-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 41-сон, 405-модда; 2013 йил, 18-сон, 233-модда; 41-сон, 543-модда, ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

Божхона органларининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари божхона органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва жарима тартиқсидаги маъмурий жазо чорасини қўллашга ҳақлидир. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўришга ҳамда жарима тартиқсидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга божхона органларининг божхона назорати ва расмийлаштирувини амалга оширадиган бош инспекторлари, катта инспекторлари (инспекторлари) ҳақлидир. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

263-модда. Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникациялари ривожлантириш ва назорат бўйича давлат инспекцияси органлари

Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш ва назорат бўйича давлат инспекцияси органларига ушбу Кодекс 151-моддасининг биринчи қисмида, 152-моддасининг биринчи қисмида, 153, 154, 156-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Ахборот технологиялари ва коммуникацияларини ривожлантириш ва назорат бўйича давлат инспекцияси органлари соҳасида назорат бўйича давлат инспекциясининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги ҳудудий бўлиналари бошлиқлари ушбу модданин биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқиш ва маъмурий жазо чораларини қўллашга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли ва 2017 йил 18 апрелдаги УРҚ-429-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда; 2017 йил, 16-сон, 265-модда)

264-модда. Давлат солиқ органлари, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бўлиналари

Давлат солиқ органларига, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ҳамда унинг жойлардаги бўлиналарига ушбу Кодекс 159¹, 168-моддасида, 174-моддасининг учинчи қисмида, 215¹-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. Ушбу Кодекс 175-моддасининг биринчи, иккинчи, учинчи, бешинчи ва олтинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар давлат солиқ органларига тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги*

УРҚ–758-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

Давлат солиқ органларининг бошлиқлари, уларнинг ўринбосарлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти бошлиғи, унинг ўринбосари, Департамент ҳудудий бошқармаларининг бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари, туман ва шаҳар бўлимларининг бошлиқлари тегишчанча ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо чораларини қўллашга ҳақлидирлар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 30 августдаги 271-й-сонли, 2003 йил 25 апрелдаги 482-й-сонли, 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ–56-сонли ва 2019 йил 15 январдаги УРҚ–516-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 182-модда; 2003 йил, 5-сон, 67-модда; УР ҚХТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда; 2019 йил, 3-сон, 37-модда)

264^а-модда. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Давлат молиявий назорати органлари

Ушбу Кодекснинг 175^а ва 175^б-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг Давлат молиявий назорати органларининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги УРҚ–666-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 15 апрелдаги 772-й-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 17 мартдаги УРҚ–612-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 5-сон, 124-модда; ҚХМБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)

264^б-модда. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва ҳудудий молия органлари

Ушбу Кодекснинг 175^а-моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг ва ҳудудий молия органларининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 декабрдаги УРҚ–660-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХМБ, 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон)

265-модда. Стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш органлари

Техник регламентларга, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш соҳасидаги қоидаларга риоя қилиниши устидан давлат назоратини амалга оширувчи органларга ушбу Кодекснинг 212, 213-моддаларида, 214-моддасида (табиати муҳофаза қилишга доир

қисми бундан мустасно) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 30 августдаги 281-й-сонли, 2018 йил 3 январдаги УРҚ–456-сонли ва 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1996 йил, 9-сон, 144-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 29-сон, 591-модда)

Қуйидагилар техник регламентларга, стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш соҳасидаги қоидаларга риоя қилиниши устидан давлат назоратини амалга оширувчи органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва жарима солиш тарқиқасида маъмурий жазо чорасини қўллашга ҳақлидирлар:

техник регламентлар, стандартлар ва ўлчов воситалари устидан назорат қилувчи Ўзбекистон Республикаси Бош давлат инспектори, Қорақалпоғистон Республикаси бош давлат инспектори, вилоятлар, Тошкент шаҳар бош давлат инспекторлари ва уларнинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваригача миқдорда;

техник регламентлар, стандартлар ва ўлчов воситалари устидан назорат қилувчи давлат инспекторлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваригача миқдорда жарима солишга. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 20 июлдаги УРҚ–485-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 29-сон, 591-модда; 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

266-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ–486-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда)*

266^а-модда. Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органлари

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органларига ушбу Кодекснинг 60-моддаси иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида, 60^а-моддасида, 68-моддасида (бундан табиати муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадлига мўлжалланган ерлар, сув фонди ерлари мустасно), 68^а-моддасида ва 69-моддасида (бундан қишлоқ ҳўжалиги ерларининг чегара белгиларига оид қисми мустасно) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жарима солиш тарқиқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қуйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлиги директори ва унинг ўринбосарлари;

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар бошқармалари бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари;

Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг туманлар (шаҳарлар) бўлимлари бошлиқлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 25 декабрдаги 729-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 1-сон, 20-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

266²-модда. Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг органлари

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг органларига ушбу Кодекснинг 65, 68-моддаларида (қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларга оид қисмида) ва 69-моддасида (қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларнинг чегара белгиларига оид қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқиш ва жарима солиш тариқасида маъмурий жазо чораси қўллашга қўйидагилар ҳақлидирлар:

Ўзбекистон Республикаси қишлоқ хўжалиги вазирининг қишлоқ хўжалиги ерлари мониторинги бўйича ўринбосари;

Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг ҳудудий органлари раҳбарлари ва уларнинг ўринбосарлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

266¹-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 23 июлдаги УРҚ-486-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 618-модда)*

266¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Ичимлик сувидан фойдаланишни назорат қилиш инспекцияси органлари

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Ичимлик сувидан фойдаланишни назорат қилиш инспекцияси органларига ушбу Кодекс 72-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида (ичимлик эҳтиёжлари учун сув қудуқларини қазишнинг белгиланган қоидаларини ва технологиясини бузишга оид қисмида), 74-моддасида (ичимлик суви олишнинг белгиланган лимитларини бузишга доир қисмида), 75-моддасида (сув объектларидан олинган ичимлик суви миқдорининг дастлабки ҳисобини юритиш қоидаларини бузишга оид қисмида), 76-моддасида (ичимлик суви таъминоти ва канализация тизими объектларидан фойдаланиш қоидаларини бузишга доир қисмида), 163-моддасида (водопровод тармоқларига ўзбошимчалик билан улашиш ва ичимлик суви таъминоти водопровиддан фойдаланиш қоидаларини бошқача тарзда бузишга оид қисмида), 163¹-моддасида (уй-жойларни, жамоат, ишлаб чиқариш объектларини ва бошқа объектларни канализация тармоқларига ўзбошимчалик билан улаб олишга доир қисмида), 163²-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Ичимлик сувидан фойдаланишни назорат қилиш инспекцияси органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқиш ва жарима солиш тариқасида маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Ичимлик сувидан фойдаланишни назорат қилиш инспекциясининг бошлиги ва унинг ўринбосари, бўлим бошлиқлари, бош мутахассислари;

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Ичимлик сувидан фойдаланишни назорат қилиш инспекцияси ҳудудий инспекцияларининг бош инспекторлари ва инспекторлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 10 октябрдаги УРҚ-495-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 25 августдаги УРҚ-711-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда; ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)

266¹-модда. Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уй-жой фондидан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекцияси

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уй-жой фондидан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекциясига, шунингдек унинг ҳудудий инспекцияларига ушбу Кодекс 159-моддасининг биринчи (кўп квартирали уйлардаги турар жойларни сақлаш ва улардан фойдаланиш қоидаларини, кўп квартирали уй-жой фондидан техник фойдаланиш қоидалари ва нормаларини бузишга оид қисмида), иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уй-жой фондидан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекцияси номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриб чиқишга ва жарима солиш тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уй-жой фондидан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекцияси бошлиги ва бўлим бошлиқлари;

Ўзбекистон Республикаси Уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳузуридаги Кўп квартирали уй-жой фондидан фойдаланиш соҳасини назорат қилиш инспекциясининг ҳудудий инспекциялари бошлиқлари.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-773-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)

267-модда. Давлат статистика органлари

Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси органларига ушбу Кодекснинг 215-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитасининг раиси ва унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, Тошкент шаҳар статистика бошқармалари бошлиқлари ва уларнинг ўринбосарлари, туманлар, шаҳарлар статистика бўлимларининг бошлиқлари ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган органлар номидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва маъмурий жазо чорасини қўллашга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 25 апрелдаги 482-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2003 йил, 5-сон, 67-модда)

267¹-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2005 йил 19 декабрдаги ЎРҚ-14-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2005 йил, 51-сон, 374-модда)*

268-модда. **Давлат пробир назорати органлари**

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат асиллик даражасини белгилаш палатаси органларига ушбу Кодекснинг 219-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Давлат асиллик даражасини белгилаш палатасининг бошлиғи асиллик даражасининг давлат назорати органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва маъмурий жазо чораларини қўллашга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 23 августдаги ЎРҚ-710-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 24.08.2021 й., 03/21/710/0815-сон)

268¹-модда. **Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги органлари**

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги органларига ушбу Кодекснинг 215¹ ва 215²-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар ҳақидаги ишлар тааллуқлидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 14 январдаги ЎРҚ-666-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)*

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги органлари номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ва жарима солиш тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги директори ҳамда унинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваригача миқдорда;

Ўзбекистон Республикаси Давлат активларини бошқариш агентлиги ҳудудий бошқармалари раҳбарлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари – базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваригача миқдорда жарима солишга.

(Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 30 августдаги 281-И-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 24 декабрдаги ЎРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1996 йил, 9-сон, 144-модда; ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

268²-модда. **Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекцияси ва унинг ҳудудий инспекциялари**

Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекциясига ва унинг ҳудудий инспекцияларига ушбу Кодекснинг 99-моддасида (йўл қурилиши соҳасидаги қонунчиликни бузиш бундан мустасно) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ушбу Кодекснинг 99-моддасида (йўл қурилиши соҳасидаги қонунчиликни бузиш бундан мустасно) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ҳамда Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекцияси ва унинг ҳудудий инспекциялари номидан жарима тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга Қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекциясининг бошлиғи, шунингдек ҳудудий инспекцияларнинг бошлиқлари ҳақлидир.

Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилиш соҳасида назорат қилиш инспекциясининг ва унинг ҳудудий инспекцияларининг мансабдор шахслари ушбу Кодекснинг 178-моддасида (истеъмолчиларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қонунчиликни бузишга доир қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар аниқланганда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади ва ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 29 апрелдаги ЎРҚ-688-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)

268³-модда. **Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазирлиги ҳузуридаги Маданий мерос агентлиги ва унинг ҳудудий бошқармалари**

Ушбу Кодекснинг 64 ва 198¹-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Туризм ва спорт вазирлиги ҳузуридаги Маданий мерос агентлигининг ва унинг ҳудудий бошқармаларининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги ЎРҚ-754-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 августдаги ЎРҚ-560-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 652-модда)

268^а-модда. Йўл-қурилиш ишлари сифатини назорат қилиш органлари

Ушбу Кодекснинг 99-моддасида (йўл-қурилиш соҳасидаги қонунчиликни бузишга оид қисми), 147-моддасининг биринчи қисмида (автомобиль йўлларини ўзбошимчалик билан қазиб, уларда сунъий нотекисликлар ва тўсиқлар яратиш, автомобиль йўлида ишларни амалга ошириш учун берилган рухсатнома талабларини бажармаслик, шунингдек йўлларни сақлаш қоидаларини бузиш) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси Транспорт вазирлиги ҳузуридаги Йўл-қурилиш ишлари сифатини назорат қилиш инспекциясининг мансабдор шахслари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги УРҚ-603-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

268^б-модда. Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси органлари

Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигига ушбу Кодекс 107-моддасининг биринчи қисмида ҳамда 108-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар тааллуқлидир.

Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигининг номидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишга ҳамда жарима тариқасидаги маъмурий жазо чораларини қўллашга қўйидагилар ҳақли:

Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигининг бош директори ҳамда унинг ўринбосарлари;

Қорақалпоғистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлигининг, вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар ўсимликлар карантини ва ҳимояси бошқармаларининг бошлиқлари ҳамда уларнинг ўринбосарлари;

туман (шаҳар) ўсимликлар карантини ва ҳимояси бўлимларининг бошлиқлари.

Ўзбекистон Республикаси Ўсимликлар карантини ва ҳимояси агентлиги ҳамда унинг ҳудудий бўлинмалари томонидан ушбу Кодекс 107-моддасининг иккинчи қисмида ҳамда 108-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар аниқланган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилади ва ушбу Кодекснинг 282-моддасида белгиланган тартибда судга кўриб чиқиш учун юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 24 майдаги УРҚ-771-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 25.05.2022 й., 03/22/771/0448-сон)

Тўртинчи бўлим. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК Тўғрисидаги ишларни юритиш**XIХ боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****269-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш вазифалари**

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш вазифалари: ҳар бир ишнинг ҳолатини ўз вақтида, ҳар томонлама, тўла ва объектив равишда аниқлаб чиқишдан, бу ишни қонунчиликка мувофиқ ҳолда ҳал этишдан, чиқарилган қарорнинг ижросини таъминлашдан, шунингдек маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этиш сабаблари ва бунга олиб келган шарт-шароитларни аниқлашдан, ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишдан, фуқароларни Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунларига риоя этиш руҳида тарбиялашдан, қонунийликни мустаҳкамлашдан иборатдир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

269^а-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар ишда иштирок этувчи шахслар томонидан тақдим этилган ҳужжатлар, ишни кўриб чиқиш жараёнида орган (мансабдор шахс) томонидан талаб қилиб олинган ҳужжатлар, шунингдек қоғозда расмийлаштирилган ҳужжатлар асосида шакллантирилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар электрон шаклда шакллантирилиши мумкин.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар электрон шаклда шакллантирилганда ишда иштирок этувчи шахслар органга (мансабдор шахсга) ўзининг электрон рақамли имзоси билан тасдиқланган ҳужжатларни электрон шаклда тақдим этишга ҳақли.

Ишлар электрон шаклда шакллантирилганда ишда иштирок этувчи шахслар томонидан судга тақдим этилган ёзма ҳужжатлар ишга электрон шаклда кўчириб қўйилади, шундан сўнг ёзма ҳужжатлар уларни тақдим этган шахсларга қайтарилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар электрон шаклда шакллантирилган тақдирда, орган (мансабдор шахс) томонидан расмийлаштирилган ҳужжатлар тегishинча органининг мажлисида расиллик қилувчининг ва котибнинг ёки ишни кўриб чиқувчи мансабдор шахснинг электрон рақамли имзоси билан тасдиқланади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар электрон шаклда бошқа органга топшириш ахборот тизими орқали амалга оширилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги электрон шаклда шакллантирилган ишларнинг қоғоздаги кўчирма нусхалари бўлиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

269¹-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишда иштирок этувчи шахсларнинг муурожаатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишда иштирок этувчи шахслар ушбу Кодексда белгиланган тартибда ва муддатларда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар юзасидан муурожаат қилишга ҳақли.

Муурожаат ва унга илова қилинадиган ҳужжатлар судга электрон ҳужжат шаклида юборилиши мумкин

Иш ҳолатлари ҳужжатларнинг фақат асл нусхалари билан тасдиқланиши лозим бўлганда, шунингдек бошқа зарур ҳолларда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган органининг (мансабдор шахсининг) талаби билан ҳужжатларнинг асл нусхалари тақдим этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

270-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш тартиби

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш тартиби ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

271-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритишни истисно этувчи ҳолатлар

Куйидаги ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритишни бошлаш мумкин эмас, бошланган иш эса тугатилиши лозим:

1) маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳодисаси ёки аломати йўқ бўлса;

2) маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш пайтида шахс ўн олти ёшга тўлмаган бўлса;

3) ғайриҳуқуқий ҳаракат ёки ҳаракатсизликни содир этган шахс ақли норасо бўлса;

4) шахс ҳаракатни зарурий мудофаа ҳолатида ёки охириги зарурат ҳолатида қилган бўлса;

4¹) шахс ҳаракатни жисмоний ёки руҳий мажбурлаш ёхуд қўриқтиш натижасида қилган бўлса; *(41-банд Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

5) амнистия акти чиқиши, агар у маъмурий жазо чорасини қўлланишни бекор қилса;

6) маъмурий жавобгарликни белгилловчи ҳужжат бекор қилинган бўлса;

7) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш пайтига келиб ушбу Кодекснинг 36-моддасида назарда тутилган муддатлар утиб кетган бўлса;

8) маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахс хусусида шу факт юзасидан маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги вколатли орган (мансабдор шахс) қарор чиқарган бўлса ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни тугатиш

тўғрисида чиқарилган қарор бекор қилинмаган бўлса, шунингдек маъмур факт юзасидан жиноят тўғрисидаги иш қўзғатилган бўлса;

9) шахс ишни юритила бошланган пайтда вафот этган бўлса;

10) ҳуқуқбузарликнинг оқибатлари бартараф этилган тақдирда шахсини жавобгарликдан озод этиш ушбу Кодекснинг тегишли моддасида назарда тутилган бўлса; *(10-банд Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда)*

10¹) ҳуқуқбузар ушбу Кодекснинг 21²-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар буйича жабрланувчи билан ярашган бўлса; *(10¹-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)*

11) агар ушбу Кодекс 164-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 165-моддасининг биринчи қисмида, 166-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 167-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 168-моддасида, 171-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 172, 173-моддаларида, 174-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 174¹-моддасининг биринчи – саккизинчи қисмларида, 175-моддасининг биринчи, иккинчи ва бешинчи қисмларида, 175¹-моддасининг биринчи қисмида, 175², 175³-моддаларида, 175⁴-моддасининг биринчи қисмида, 176² – 176⁴-моддаларида, 177-моддасининг биринчи қисмида, 177¹-моддасининг биринчи қисмида, 177²-моддасининг биринчи қисмида, 178-моддасининг биринчи, учинчи – саккизинчи қисмларида, 178¹-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 179²-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 179⁴-моддасининг биринчи қисмида, 179⁵-моддасида, 215-моддасининг биринчи қисмида, 215¹-моддасининг биринчи қисмида, 227⁸-моддасининг биринчи, учинчи ва бешинчи қисмларида, 227¹⁴-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 227¹⁵-моддасининг биринчи қисмида, 227¹⁶-моддасининг биринчи ва тўртинчи қисмларида, 227¹⁸-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида, 227¹⁹-моддасининг биринчи қисмида, 227²¹-моддасида, 227²²-моддасининг биринчи қисмида, 227²³-моддасининг биринчи қисмида, 227²⁴, 227²⁵ ва 227²⁶-моддаларида, 227²⁷-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликни биринчи марта содир этган тадбиркорлик субъектининг мансабдор шахслари ёки ходимлари ёхуд тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи фуқаролар йўл қўйилган бузилишларни ҳуқуқбузарлик аниқланган пайтдан эътиборан ўттиз кулик муддатда ихтиёрий равишда бартараф этган ва (ёки) етказилган моддий зарарнинг ўрнини қоплаган бўлса, бундан фуқароларнинг ҳаёти ва (ёки) соғлиғига зарар етказилган ҳоллар мустасно. *(11-банд Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли, 2022 йил 11 мартдаги УРҚ-758-сонли ва 2022 йил 3 августдаги УРҚ-786-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон; ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон)*

272-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни фуқароларнинг тенглиги асосида кўриб чиқиш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш барча фуқароларнинг жинси, ижтимоий келиб чиқиши, шахсий ва ижтимоий мавқеи, ирқи, миллати, тили, дини ва эътиқодидан қатъи назар, қонун олдида ва шу ишни кўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) олдида тенглиги асосида кўриб чиқилади.

273-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юригилаётган тил

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ўзбек тилида, қорақалпоқ тилида ёки муайян жойдаги кўпчилик аҳоли сузлашадиган тилда юригилади. Иш юригилаётган тилни билмайдиган иш иштирокчиларига таржимон орқали иш материаллари билан тўлиқ танишиш ва ишни моҳияти бўйича кўриб чиқиш чоғида қатнашиш ҳуқуқи, шунингдек ўз она тилида сўзлаш ҳуқуқи таъминланади.

274-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишнинг очиқ кўрилиши

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш очиқ кўрилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишнинг тарбиявий ва оғоҳлантирувчи ролини ошириш мақсадида бундай ишлар ҳуқуқбузарнинг иш, ўқиш жойидаги жамоаларида ёки яшаш жойида кўриб чиқиши мумкин.

275-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш чоғида қонунларнинг ижроси устидан прокурор назорати

Прокурор маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритиш чоғида қонунларнинг ижроси устидан назоратни амалга оширади экан:

маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида иш кўзга тушишга; иш материаллари билан танишиб чиқишга; иш юритиш вақтида органлар (мансабдор шахслар)нинг ҳаракатлари қонунийлигини текширишга; ишни кўриб чиқишда қатнашишга; ишни кўриб чиқиш вақтида вужудга келган масалалар ҳусусида илтимосини баён этишга, хулосалар беришга; маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун тегишли органлар (мансабдор шахслар) таъсир кўрсатиш чораларини тўғри қўлланганлигини текширишга;

маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қабул қилинган қарорга ёки шикоят юзасидан чиқарилган қарорга протест келтиришга; (саққизинчи хатбоши) *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги ЎРҚ-531-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)*

қонунда назарда тутилган бошқа ҳаракатлар қилишга ҳақлидир.

276-модда. Далиллар

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишга оид далиллар ҳар қандай фактик маълумотлардан иборат бўлиб, органлар (мансабдор шахслар) шу маълумотларга асосланиб маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳолати юз берган ёки бермаганлигини, муайян шахснинг уни содир этишда айбдорлигини ва ишни тўғри кўриб чиқиш учун аҳамиятли бўлган бошқа ҳолатларни қонунда белгиланган тартибда аниқлайди.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган маълумотлар қуйидаги воситалар: маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома, маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг тушунтиришлари ҳамда жабрланувчининг, гувоҳларнинг кўрсатувлари, эксперт хулосаси, мутахассис маслаҳати (тушунтиришлари), ашёвий далиллар, ашёлар ва ҳужжатларни олиб қўйиш тўғрисидаги баённома, аудио-, видеоёзувлардан ва фотосуратлардан иборат материаллар, шунингдек бошқа материаллар билан белгиланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги ЎРҚ-463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

277-модда. Далилларга баҳо бериш

Орган (мансабдор шахс) далилларга ишнинг ҳамма ҳолатларини ҳар томонлама, тўла ва объектив жамлаб текширишга асосланган ўзининг ички ишончи билан қонунга амал қилган ҳолда баҳо беради.

278-модда. Материалларни прокурорга топшириш

Башарти, ишни кўриб чиқиш пайтида орган (мансабдор шахс) ҳуқуқбузарлик ҳолатида жиноят аломатлари бор деган хулосага келса, материалларни прокурорга топширади.

XX БОБ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ БАЁННОМА

279-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани тузиш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилганлиги тўғрисидаги баённома ваколатли мансабдор шахс томонидан тузилади.

Ушбу Кодекснинг 283-моддасида назарда тутилган ҳолларда баённома тузилмайди.

280-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузишга ваколати бўлган шахслар

Бузилиши маъмурий жавобгарликни келтириб чиқарадиган қондаларга риоя этилишини текшириш ва (ёки) назорат қилиш қонунчилик билан зиммасига юклатилган тегишли органнинг ваколатли мансабдор шахси маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани тузади.

Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги ЎРҚ-436-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

281-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённоманинг мазмуни

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомада: шу баённома тузилган сана ва жой, баённомани тузган шахснинг лавозими, фамилияси, исми, отасининг исми; ҳуқуқбузарнинг шахсига оид маълумотлар; маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жой, вақт ва бу ҳуқуқбузарликнинг моҳияти, ана шундай ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлики назарда тутувчи норматив ҳужжат; агар гувоҳлар ва жабрланувчилар бўлса, уларнинг фамилиялари ва яшаш манзиллари; ҳуқуқбузарнинг тушунтириши; ишни ҳал қилиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлар кўрсатилади. Башарти, ҳуқуқбузарлик туфайли моддий зарар етказилган бўлса, бу ҳам баённомада кўрсатилади.

Баённома уни тузган шахс ва маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахс томонидан имзоланади; гувоҳлар ва жабрланувчилар бўлган тақдирда эса – баённома мазкур шахслар томонидан ҳам имзоланади.

Ҳуқуқбузарлик содир этган шахс баённомани имзолашдан бош тортган тақдирда, баённомага бу ҳақда ёзиб қўйилади. Ҳуқуқбузарлик содир этган шахс баённоманинг мазмуни юзасидан баённомага илова қилинадиган тушунтириш ва мулоҳазаларини беришга, шунингдек мазкур баённомага имзо чекишдан бош тортиш сабабларини баён этишга ҳақлидир.

Баённомани тузиш вақтида ҳуқуқбузарга ушбу Кодекснинг 294-моддасида назарда тутилган унинг ҳуқуқ ва бурчлари тушунтирилади ва бу ҳусусда баённомага ёзиб қўйилади.

282-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани жўнатиш

Баённома бошқа ҳужжатлар ва иш бўйича ашёвий далиллар билан бирга ҳуқуқбузарлик содир этилган ёки аниқланган пайтдан бошлаб бир суткадан кечиктирмай маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ваколатига эга бўлган орган (мансабдор шахс)га юборилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомага қўйидагилар илова қилинади:

- 1) маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг шахсини тасдиқловчи ҳужжатнинг кўчирма нусхаси;
- 2) ички ишлар органларининг маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг илгари маъмурий жавобгарликка тортилганлиги факти мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисидаги маълумотномаси;
- 3) маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг тушунтириши;
- 4) жабрланувчининг, гувоҳларнинг кўрсатувлари, экспертнинг ҳулосаси, агар улар мавжуд бўлса;
- 5) маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилганлиги фактини тасдиқловчи бошқа материаллар.

Ушбу Кодекснинг 133 ва 134-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги баённомага ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлардан ташқари қўйидагилар илова қилинади:

- 1) ҳайдовчилик гувоҳномаси, транспорт воситаси руйхатдан ўтказилганлиги тўғрисидаги гувоҳноманинг ва ишончноманинг кўчирма нусхаси;

- 2) сўғурта полисининг кўчирма нусхаси (мавжуд бўлган тақдирда);

3) алкоғолли ичимликдан, гиёҳвандлик моддаси таъсиридан ёки ўзгача тарзда маст ҳолда бошқарилганлиги белгиланган тартибда текширувдан ўтказилганлиги тўғрисидаги тиббий ҳулоса, алкоғолли ичимликдан, гиёҳвандлик моддаси таъсиридан ёки ўзгача тарздаги мастлик ҳолатини аниқлаш учун текширувдан ўтишдан бўйин товлаган тақдирда икки хелис иштирокида тузилган далолатнома;

4) қўздан кечириш далолатномаси ва ҳодиса жойининг чизмаси, транспорт воситасининг шикастланишлари тўғрисидаги маълумотнома ва техника воситалари шикастланишларининг фотосуратлари;

5) автоматотранспорт воситасига етказилган зарарни баҳолаш далолатномаси;

6) судга қадар автотехника экспертизаси тайинланганлиги ҳақидаги қарор ва экспертларнинг ҳулосаси;

7) суриштирув якунларига кўра, манфаатдор шахсларнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш материаллари билан танишганлиги тўғрисидаги баённома.

Ушбу Кодекснинг 52-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомага ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳужжатлардан ташқари қўйидагилар илова қилинади:

- 1) жабрланувчининг аризаси;
- 2) судга қадар тиббий экспертиза тайинланганлиги ҳақидаги қарор ва экспертларнинг ҳулосаси;
- 3) жиноят иши қўзғатишни рад этиш тўғрисидаги қарор. (Иккинчи – туртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда*)

283-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилмайдиган ҳоллар

Агар фуқаро ўзи содир этган ҳуқуқбузарлик фактига эътироз билдирмаса ҳамда унга жойининг ўзида солинадиган жариманинг миқдори базавий ҳисоблаш миқдорининг иккидан бир қисмидан ошмаса, йўл ҳаракати қоидаларининг бузилиши тўғрисидаги ишлар юзасидан эса фақат ушбу Кодекс 138-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда ҳам маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилмайди. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли, 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда: 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Жарима тўлаганлиги тўғрисида айбдорга белгиланган шаклдаги квитанция берилади.

Башарти, фуқаро ўзига солинадиган жаримга эътироз билдирса, у ҳолда ушбу Кодекснинг 279-моддасига мувофиқ баённома тузилади.

Транспорт воситасидан фойдаланган ҳолда йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги махсус автоматлаштирилган фото- ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган, шунингдек солиқ ёки божнома тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат

солиқ кўмитасининг ёки Давлат божхона кўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизимлари орқали қайд этилган тақдирда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузилмайди. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УПК-389-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 11 мартдаги УПК-758-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)*

Ушбу Кодекснинг 193-моддасида назарда тутилган депутатлик ва сенаторлик фаолиятининг қафоллари бузилган тақдирда, тегишинча Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари девонлари ҳамда халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлари котибиятлари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузмасдан ўзининг аризасида ҳуқуқбузарнинг шахси, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жой, вақт ва бу ҳуқуқбузарликнинг моҳияти ҳақидаги маълумотлари, шунингдек ишни ҳал этиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлари кўрсатган ҳолда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 10 сентябрдаги УПК-566-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 670-модда)*

Ушбу Кодекснинг 197¹-моддасида назарда тутилган адвокатнинг профессионал фаолиятига тўқинлик қилинган тақдирда, адвокат маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузмасдан ўз аризасида ҳуқуқбузарнинг шахси тўғрисидаги маълумотлари, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жойни, вақтни ва бу ҳуқуқбузарликнинг моҳиятини, шунингдек ишни ҳал этиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлари кўрсатган ҳолда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 11 октябрдаги УПК-497-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 809-модда)*

Ушбу Кодекснинг 197²-моддасида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик содир этилган тақдирда (таълим муассасаси педагог ходимининг касбий фаолиятига қонунга хилоф равишда аралашши ёки ўз хизмат вазифаларини бажаришига тўқинлик қилиш), таълим муассасасининг педагог ходими маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузмасдан ўз аризасида ҳуқуқбузарнинг шахси, маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жой, вақт ва унинг моҳияти тўғрисидаги маълумотлари, шунингдек ишни ҳал этиш учун зарур бўлган бошқа маълумотлари кўрсатган ҳолда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 21 июлдаги УПК-629-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)*

284-модда. Ҳуқуқбузарни ушлаб келтириш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузиш мақсадида, агар баённома тузиш шарт бўлиб, уни жойнинг ўзида тузишнинг имкони бўлмаса, ички ишлар органи ходими ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузишга ваколатли бошқа шахс ҳуқуқбузарни ички ишлар органига ёхуд фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи биносига келтириши мумкин.

Транспорт воситаларидан фойдаланиш, ҳаракат тартиби ва хавфсизлигини сақлаш, транспортда юкларни бут сақлашни таъминлаш борасидаги қоидалар, транспортдан

ёнгиндан сақлаш қоидалари, санитария-гигиена ва эпидемияга қарши кураш-санитария қоидалари бузилган тақдирда ҳуқуқбузар, агар унда шахсини тасдиқловчи ҳужжатлар ва у ҳақда зарур маълумотлар бериши мумкин бўлган гувоҳлар бўлмаса, ваколатли шахс томонидан ички ишлар органига ушлаб келтирилиши мумкин *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УПК-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш тўғрисидаги қонунчилик бузилганда баённома тузиш мақсадида, башарти ҳуқуқбузарнинг шахсини ҳуқуқбузарлик содир этилган жойнинг ўзида аниқлаш мумкин бўлмаса, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини асраш ва ундан фойдаланиш устидан назорат олиб борувчи органларнинг ходимлари, муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг мансабдор шахслари, шунингдек ички ишлар органининг ходимлари шундай ҳуқуқбузарлик содир этган шахсларни ички ишлар органига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи биносига ушлаб келтиришлари мумкин. Ҳуқуқбузар экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш жамоатчи инспекторлари, овчилик жамоатчи инспекторлари, балиқлари муҳофаза қилиш жамоатчи инспекторлари ва ўрмонларнинг жамоатчи инспекторлари томонидан ҳам ушлаб келтирилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УПК-278-сонли, 2017 йил 13 июндаги УПК-436-сонли, 2019 йил 23 майдаги УПК-542-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УПК-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 21-сон, 385-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахсларнинг қўриқланадиган объектларига, бошқа мол-мулкига тажовуз қилиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда ҳуқуқбузар Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси ходимлари ёки ҳарбийлаштирилган соқчилик ходимлари томонидан ҳуқуқбузарликка барҳам бериш, ҳуқуқбузарнинг шахсини аниқлаш ва ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузиш учун Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органига, ҳарбийлаштирилган соқчилик хизмати биносига ёки ички ишлар органига ушлаб келтирилиши мумкин. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги УПК-575-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 825-модда)*

Ҳуқуқбузарни олиб келиш иложи борича қисқа муддатда амалга оширилиши лозим.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи биносига олиб келинган шахс бу ерда бир соатдан ортиқ ушлаб турилиши мумкин эмас.

XXI БОБ. МАЪМУРИЙ ЙЎЛ БИЛАН УШЛАБ ТУРИШ, АШЁЛАР ВА ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИНИ КЎЗДАН КЕЧИРИШ, АШЁЛАР ВА ҲЎЖАТЛАРНИ ОЛИБ ҚЎЙИШ

285-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни юритишни таъминлаш чоралари

Бошқа таъсир курсатиш чоралари қўлланиб бўлинганидан кейин маъмурий ҳуқуқбузарликни тўқтатиш.

хуқуқбузарлик шахсини аниқлаш, башарти баённома тузиш зарур бўлиб, уни хуқуқбузарлик содир этилган жойнинг ўзида тузиш имкони бўлмаган тақдирда маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузиш, ишларнинг ўз вақтида ва тўғри қўриб чиқилишини таъминлаш ва маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар юзасидан чиқарилган қарорларни ижро этиш мақсадида мазкур шахсини маъмурий йўл билан ушлаб туришга, шахсан қўриқдан ўтказишга, унинг ашёлари, транспорт воситаларини куздан кечеришга ва ашё ҳамда ҳужжатларни олиб қўйишга йўл қўйилади.

Ушбу моддада назарда тутилган мақсадларда шахсини маъмурий йўл билан ушлаб туриш, шахсан қўриқдан ўтказиш, унинг ашёлари, транспорт воситаларини куздан кечериш ва ашё ҳамда ҳужжатларини олиб қўйиш тартиби ушбу Кодекс ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонуничилиги билан белгиланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

286-модда. Маъмурий йўл билан ушлаб туриш

Маъмурий йўл билан ушлаб туриш тўғрисида баённома тузилиб, унда: баённома тузилган сана ва жой, баённома тузган шахсининг лавозими, фамилияси, исми, отасининг исми; ушлаб турилган шахс ҳақидаги маълумотлар; уни ушлаб туриш вақти, жойи ва унинг асослари кўрсатилади.

Баённома уни тузган мансабдор шахс ва ушлаб турилган шахс томонидан имзоланади. Ушлаб турилган шахс баённомани имзолашдан бош тортган тақдирда, баённомага шу ҳақда эзиб қўйилади.

Ушлаб турилган шахсининг илтимосига кўра, у ушлаб турилган жой ҳақида унинг қариндош-уруғлари, адвокат, иш ёки ўқиб жойидаги маъмурият хабардор қилиб қўйилади. Вояга етмаган шахс ушлаб турилгани ҳақида унинг ота-онаси ёки улар ўрнини босувчи шахслар албатта хабардор қилинади.

287-модда. Маъмурий йўл билан ушлаб туришга ваколатли органлар (мансабдор шахслар)

Маъмурий йўл билан ушлаб туриш бу ишга Ўзбекистон Республикаси қонуничилиги билан ваколат бериб қўйилган органлар (мансабдор шахслар) томонидангина амалга оширилиши мумкин, чунончи: (биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1) ушбу Кодекснинг 47^а, 47^б, 51^а, 51^б, 54^а, 54^б, 57, 58, 61-моддаларида, 61^а-моддасининг биринчи қисмида, 70^а, 90, 90^а, 91, 92, 94, 113, 114, 115, 116, 116^а, 116^б, 117-моддаларида, 118-моддасининг учинчи қисмида, 121, 122, 123, 125, 125^а, 126, 127, 128, 128^а, 128^б, 128^в, 128^г, 128^д, 128^е, 128^ж, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 135^а, 136, 137, 138, 141, 142-моддаларида, 144-моддасининг учинчи қисмида, 146-моддасида, 147-моддасининг биринчи қисмида, 152-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида, 154, 156-моддаларида, 164-моддасининг тўртинчи қисмида, 170-моддасида, 176-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 176^а-моддасида, 176^б-моддасининг

иккинчи қисмида, 183, 184^а, 184^б, 184^в, 185, 185^а, 185^б, 185^в, 186, 187, 188, 188^а, 189, 189^а, 190, 191, 192, 194, 195, 198, 199, 201, 202^а, 203, 204, 205, 209, 209^а, 210, 218, 220, 224-моддаларида, 225-моддасининг биринчи – учинчи қисмларида, 225^а, 228, 239, 240, 241-моддаларида назарда тутилган хуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – ички ишлар органлари томонидан; (1-банд Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли, 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли, 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли, 2019 йил 9 январдаги УРҚ-514-сонли, 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли, 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ-579-сонли, 2020 йил 26 мартдаги УРҚ-613-сонли, 2020 йил 5 ноябрдаги УРҚ-645-сонли ва 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2018 йил, 1-сон, 8-модда; 16-сон, 326-модда; 43-сон, 841-модда, 2019 йил, 1-2-сон, 3-модда; 22-сон, 403-модда; 45-сон, 844-модда; ҚҲММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон; ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

2) ушбу Кодекснинг 184^а, 184^б, 196^а, 196^б, 224-моддаларида, 224^а-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 224^б-моддасида, 227^а-моддаси биринчи қисмида, 227^б-моддасида назарда тутилган хуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – чегара қўшинлари томонидан; (2-банд Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 20 сентябрдаги УРҚ-114-сонли ва 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 39-сон, 400-модда; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)

3) ушбу Кодекснинг 61, 198-моддаларида, 210^а-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган хуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – шу қўриқланадиган объект жойлашган ердаги ҳарбий соқчиликнинг катта мансабдор шахси томонидан; (3-банд Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

4) Қуроли Кучлар ва чегара қўшинларининг транспорт воситаларини бошқарувчи ҳайдовчилар ёки бошқа шахслар ушбу Кодекснинг 125, 125^а, 126, 127, 128, 128^а, 128^б, 128^в, 128^г, 128^д, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 135^а, 136, 137, 138, 141-моддаларида назарда тутилган хуқуқбузарликларни содир этган тақдирда – ҳарбий автомобиль инспекциясининг мансабдор шахслари томонидан; (4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 21 апрелдаги УРҚ-156-сонли, 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли ва 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2008 йил, 17-сон, 129-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2013 йил, 1-сон, 1-модда)

5) ушбу Кодекснинг 60-моддасида, 69-моддасида (қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ерлар бундан мустасно), 70^а, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 90, 90^а, 91, 92, 93, 94, 198-моддаларида назарда тутилган хуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органларининг мансабдор шахслари томонидан; (5-банд Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 25 апрелдаги 421-й-сонли, 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли, 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 1997 йил, 4-5-сон, 126-модда; УР ҚҲТ, 2017 йил,

24-сон, 487-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 22-сон, 403-модда; ҚҲММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)

5) ушбу Кодекснинг 77-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 79-моддасида (Ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 83, 84-моддаларида (Ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 90-моддасининг биринчи қисмида (Ўрмон фонди ерларига оид қисмида) назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат кумитаси органларининг мансабдор шахслари томонидан; (5⁻ банд Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ–639-сонли Қонуни билан киритилган – ҚҲММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон)

6) ушбу Кодекснинг 90¹, 184¹, 184¹, 185¹, 189, 189¹, 198, 227, 227¹–227²–моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – божиона органлари ходимлари томонидан; (6-банд Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ–577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда)

7) ушбу Кодекснинг 194, 204, 205-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – ҳарбий патруль томонидан;

8) ушбу Кодекснинг 152-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида (радиоэлектрон воситаларни ёки юқори частотали қурилмаларни сотиш ёхуд ўзага доимий ёки вақтинчалик фойдаланиш учун бериш қисми), 164-моддасининг тўртинчи қисмида, 165¹-моддасида, 166-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 170-моддасида, 176-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида, 176¹-моддасида, 176¹-моддасининг иккинчи қисмида, 186¹, 198-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – давлат солиқ органларининг, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бўлинмаларининг мансабдор шахслари томонидан; (8-банд Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ–56-сонли, 2008 йил 24 сентябрдаги УРҚ–182-сонли, 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ–345-сонли, 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли, 2019 йил 15 январдаги УРҚ–516-сонли ва 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда; 2008 йил, 39-сон, 391-модда; 2013 йил, 1-сон, 1-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚҲТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 3-сон, 37-модда; ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

9) ушбу Кодекснинг 54, 61, 185¹, 194¹, 195¹, 198-моддаларида, 210¹-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда – Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларининг мансабдор шахслари томонидан. (9-банд Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ–575-сонли Қонуни билан киритилган, 2020 йил 26 мартдаги УРҚ–613-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 44-сон, 825-модда; ҚҲММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон)

288-модда. Маъмурий йул билан ушлаб туриш мuddатлари

Маъмурий йул билан ушлаб туриш уч соатдан ортқ давом этиши мумкин эмас. Айрим ҳолларда алоҳида

зарурат муносабати билан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида маъмурий йул билан ушлаб туришнинг бошқача мuddатлари белгиланиши мумкин.

Чегара тартибини ёки Ўзбекистон Республикаси давлат чегараси орқали ўтиш пунктларидаги тартибни бузган шахслар баённома тузиш учун уч соатгача мuddатга ушлаб турилиши мумкин, ҳуқуқбузарнинг шахсини ва ҳуқуқбузарлик ҳолатларини аниқлаш учун зарур бўлган ҳолларда эса – ушлаб пайтдан бошлаб йилгирма тўрт соат ичида прокурорга эзма тарзда маълум қилиб, ун суткагача ёки ҳуқуқбузарда ўзининг шахсини тасдиқловчи ҳужжат бўлмаса, прокурорнинг санкцияси билан ун суткагача мuddатга ушлаб турилиши мумкин.

Ушбу Кодекснинг 54, 56, 57, 58, 61, 90-моддаларида, 164-моддасининг тўртинчи қисмида, 170, 183, 184¹, 184¹, 191, 194, 194¹, 195, 195¹, 201, 204, 205, 206, 210-моддаларида, 225-моддасининг биринчи – учинчи қисмларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган ёхуд ўзининг шахси тўғрисидаги маълумотларни яширган шахслар ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иши жиноят ишлари буйича суд ёки ички ишлар органи бошлиғи (бошлиқ ўринбосари) томонидан куриб чиқилгунга қадар лекин 24 соатдан кўп бўлмаган мuddатга ушлаб турилиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-II-сонли, 2006 йил 22 июндаги УРҚ–37-сонли, 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ–405-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли, 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ–579-сонли, 2020 йил 26 мартдаги УРҚ–613-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ–665-сонли ва 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ–726-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда; УР ҚҲТ, 2006 йил, 25–26-сон, 226-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚҲТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; 2019 йил, 45-сон, 844-модда; ҚҲММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон; 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон, ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

Маъмурий йул билан ушлаб туриш мuddати ҳуқуқбузарни баённома тузиш учун олиб келиш пайтдан бошланади, маст ҳолдаги шахслар учун эса – улар ҳушёр тортган вақтдан бошланади.

289-модда. Шахсни куриқдан ўтказиш ва ашёларни куздан кечириш

Шахсни куриқдан ўтказиш ички ишлар органларининг, ҳарбий соқчилиқ, ҳаво транспортининг, божиона органлари, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органлари ва чегара қўшинларининг ваколатли шахслари, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида бевосита назарда тутилган ҳолларда эса, шунга ваколати бўлган бошқа органлар томонидан амалга оширилиши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 29 октябрдаги УРҚ–575-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 44-сон, 825-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Шахсни куриқдан ўтказиш куриқдан ўтказилаётган шахс билан бир жинсда бўлган шахслар томонидан ва шу жинсдаги иккита ҳолида гувоҳ иштирок этган ҳолда амалга оширилиши мумкин.

Ашёларни куздан кечириб чиқиш ички ишлар органларининг, ҳарбий соқчилик, ҳаво транспортининг,

божхона органларининг, Ўзбекистон Республикаси Миллий гвардияси органларининг, чегара қўшинларининг, солиқ органларининг, Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси хузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бўлинмаларининг, Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органларининг, Ўзбекистон Республикаси Урмон хўжалиги давлат қўмитаси органларининг, Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида бевосита назарда тутилган ҳолларда эса, шунингдек тегишли ваколати бўлган органларнинг бошқа ваколатли шахслари томонидан амалга оширилади (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-И сонли, 2003 йил 25 апрелдаги 482-И сонли, 2006 йил 27 сентябрдаги ЎРҚ-56-сонли, 2017 йил 13 июндаги ЎРҚ-436-сонли, 2019 йил 15 январдаги ЎРҚ-516-сонли, 2019 йил 29 октябрдаги ЎРҚ-575-сонли ва 2020 йил 29 сентябрдаги ЎРҚ-639-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда; 2003 йил, 5-сон, 67-модда; ЎР ҚҚТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2019 йил, 3-сон, 37-модда; 44-сон, 825-модда; ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон)

Ашёларни, ов қилиш ва балиқ тутиш қуролларини, қўлга киритилган маҳсулотлар ва бошқа буюмларни кўздан кечириш, одатда, шу ашё ва буюмлар кимнинг мулки ёки эгаллигид бўлса, ўша шахс иштирокида амалга оширилади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда, мазкур ашёлар, буюмларни мулкдорсиз (эгасисиз) иккита ҳолис гувоҳ иштирокида ҳам кўздан кечириб чиқилиши мумкин.

Шахсий қўриқдан ўтказиш ва ашёларни кўздан кечириш тўғрисида баённома тузилади ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомага ёхуд маъмурий йўл билан ушлаб туриш тўғрисидаги баённомага тегишнча ёзиб қўйилади.

Божхона муассасаларида шахсий қўриқдан ўтказиш ва ашёларни кўздан кечириш божхонага доир қонунчилик билан белгиланган тартибда амалга оширилади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

290-модда. Ашёлар ва ҳужжатларни олиб қўйиш

Ҳуқуқбузарларни ушлаш, шахсий қўриқдан ўтказиш ёки ашёларини кўздан кечириш вақтида аниқланган ҳуқуқбузарлик содир этиш қуроли ёки бевосита шундай нарса бўлиши ашё ва ҳужжатлар ушбу Кодекснинг 287 ва 289-моддаларида назарда тутилган органларнинг мансабдор шахслари томонидан олиб қўйилади. Олиб қўйилган ашё ва ҳужжатлар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар қўриб чиқилгунга қадар шундай ашё ва ҳужжатларни олиб қўйиш ҳуқуқи берилган органлар (мансабдор шахслар) томонидан белгила бериладиган жойларда сақланади, иш қўриб бўлинганидан кейин эса, уни қўриб чиқиш натижаларига қараб, бу ашё ва ҳужжатлар белгиланган тартибда мусодара қилинади ёки эгасига қайтариб берилади ёхуд йўқ қилиб юборилади, ашёлар ҳақ тўлаб олиб қўйилган тақдирда эса – сотиб юборилади.

Олиб қўйилган орден, медал, фахрий унвоннинг кўкракка тақиладиган нишони қонуний эгасига қайтариб берилади, башарти, эгаси номаълум бўлса, унда тегишли органга жунатилади.

Божхона қоидалари ёки солиқ ва валюта тўғрисидаги қонунчилик бузилган тақдирда, башарти ҳуқуқбузар Ўзбекистон Республикасида доимий истиқомат жойига эга бўлмаса, жарима ундирилишини таъминлаш мақсадида унинг ашёлари (қимматли буюмлари) олиб қўйилиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-И сонли, 2003 йил 25 апрелдаги 482-И сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – ЎР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда; 2003 йил, 5-сон, 67-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ашё ва ҳужжатлар олиб қўйилган тақдирда бу хусусда баённома тузилади ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомага ёхуд буюмларни кўздан кечириб чиқиш ёки маъмурий йўл билан ушлаб туриш ҳақидаги баённомага тегишли ёзув ёзиб қўйилади.

Содир этилган ҳуқуқбузарлик учун ушбу Кодексга мувофиқ транспорт воситасини, кичик ҳажмли кемани бошқариш ҳуқуқидан, ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиш тарзида маъмурий жазо қўлланилиши мумкин бўлса, ҳуқуқбузардан унинг иши юзасидан қарор чиқарилгунга қадар транспорт воситаси, кичик ҳажмли кемани бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳнома, овчилик билети олиб қўйилади ва бу ҳақда маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомага, шунингдек ҳайдовчилик гувоҳномасининг талонига, кема бошқарувчиси гувоҳномасининг талонига тегишлича ёзиб қўйилиб, талонлар транспорт воситаси ҳайдовчисига, кема бошқарувчисига қайтариб берилади.

Транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳномани олиб қўйиш – Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги, ов қилиш ҳуқуқини берувчи гувоҳномани олиб қўйиш эса – Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади. (Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги ЎРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)

Ушбу Кодекснинг 185, 220, 220¹ ва 221-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар содир этилган тақдирда, ички ишлар органлари ходимлари иш қўриб чиқилгунга қадар қуролни ва унинг ўқ-дориларини олиб қўйишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда олиб қўйилаётган қуролнинг маркази ёки модели, калибри, туркуми ва рақами, ўқ-дориларнинг миқдори ва тури кўрсатилган ҳолда баённомага ёзиб қўйилади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги ЎРҚ-772-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)

Уз хизмат бурчини бажариш вақтида ҳуқуқбузарлик содир этган шахсга нисбатан унинг ашёларини олиб қўйиш, шахсий қўриқдан ўтказиш ва ашёларни кўздан кечириб чиқиш жуда зарур бўлган ҳоллардагина қўлланилади.

291-модда. Транспорт воситаларини ушлаб туриш ва қўриқдан ўтказиш асослари ва тартиби

Транспорт воситаларини ушлаб туриш ва қўриқдан ўтказиш қонунчилик билан ваколат берилган органлар (мансабдор шахслар) томонидан ушлаб туриш сабаби

бартараф этилгунга ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш қўрилгунга қадар амалга оширилши мумкин, чунончи: (биринчи қисмининг биринчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

а) транспорт воситаларининг ҳайдовчилари ушбу Кодекс 54-моддасининг иккинчи қисмида (транспорт воситаларининг ҳаракатланишига чекловлар бузилиши қисмида), 90¹-моддасида, 125-моддасининг учинчи, бешинчи ва олтинчи қисмларида, 125¹-моддасининг иккинчи қисмида, 126-моддасида, 127-моддасининг иккинчи қисмида, 128⁶-моддасида (агар транспорт воситасининг ҳайдовчиси бўлмаса ва тўхташ ёки тўхтаб туриш қоидаларининг бузилиши йўл ҳаракати иштирокчиларининг ҳаракатланишига ҳалақит берса), 131-моддасида, 135-моддасида (транспорт воситалари эгаларининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий сурғурта қилиш бўйича сурғурта полиси, ҳайдовчиларнинг малака оширишдан ўтганлиги тўғрисидаги сертификати ёнида давждун бўлмаганлиги ҳоллари бундан мустасно), 136-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 137-моддасида, 194-моддасида (ички ишлар органи ходимининг транспорт воситасини тўхатиш тўғрисидаги қонуний талабини бажармаслик қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этганда, шунингдек қонуничиликда тўғридан-тўғри назарда тутилган бошқа ҳолларда – ички ишлар органлари томонидан; (биринчи қисмининг «а» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли, 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли, 2019 йил 2 майдаги УРҚ-534-сонли, 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли, 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли, 2020 йил 28 сентябрдаги УРҚ-638-сонли, 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда; 2013 йил, 1-сон, 1-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 18-сон, 347-модда; 21-сон, 385-модда; 22-сон, 403-модда; ҚХММБ, 28.09.2020 й., 03/20/638/1333-сон; 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)*

б) Қуролли Кучларнинг ва чегара қўшинларининг транспорт воситаларини бошқараётган ҳайдовчилар ва бошқа шахслар йўл ҳаракати қоидаларини бузганда – ҳарбий автомобиль инспекциясининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «б» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда*)

в) ушбу Кодекснинг 60, 70¹, 78, 79, 81, 82, 84, 90, 90¹, 92, 94-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси органларининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «в» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 13 июндаги УРҚ-436-сонли, 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли, 2019 йил 28 майдаги УРҚ-543-сонли ва 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 24-сон, 487-модда; 2018 йил, 16-сон, 326-модда; 2019 йил, 22-сон, 403-модда; ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон*)

в¹) ушбу Кодекснинг 78-моддасида, 79-моддасида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 84-моддасида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида), 90-моддасининг биринчи қисмида (ўрмон фонди ерларига оид қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси органларининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «в¹» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон*)

г) ушбу Кодекснинг 90¹, 198, 227–227¹-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – Ўзбекистон Республикаси боғжона органларининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «г» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда*)

д) ушбу Кодекснинг 164, 166, 167, 168, 172, 173, 176, 186¹-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаменти ва унинг жойлардаги бўлинмаларининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «д» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-йил-сонли Қонуни билан киритилган, 2003 йил 25 апрелдаги 482-йил-сонли, 2004 йил 27 августдаги 671-йил-сонли, 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ-56-сонли, 2008 йил 24 сентябрдаги УРҚ-182-сонли, 2019 йил 15 январдаги УРҚ-516-сонли ва 2021 йил 30 ноябрдаги УРҚ-734-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда; 2003 йил, 5-сон, 67-модда; УР ҚХТ, 2004 йил, 37-сон, 408-модда; 2006 йил, 39-сон, 385-модда; 2008 йил, 39-сон, 391-модда; 2019 йил, 3-сон, 37-модда; ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)*

е) ушбу Кодекснинг 196¹, 224-моддаларида, 224¹-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 224²-моддасида, 227¹-моддасининг биринчи қисмида, 227²-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – чегара қўшинларининг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «е» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 20 сентябрдаги УРҚ-114-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 400-модда; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон*)

ж) ушбу Кодекс 210¹-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – ҳарбийлаштирилган соқчиларнинг мансабдор шахслари томонидан; (биринчи қисмининг «ж» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда*)

з) ушбу Кодекснинг 119 ва 132-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда – Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Кичик ҳажмли кемалар инспекциясининг мансабдор шахслари томонидан. (биринчи қисмининг «з» банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон*)

Карантинли ва инсон учун хавфли бўлган бошқа юқумли касалликлар пайдо бўлиши ҳамда тарқалиши муносабати билан тегишли ҳудудларда ёки объектларда чекловчи тадбирлар (карантин) жорий этилган шароитларда транспорт воситалари ҳайдовчилари томонидан ушбу Кодекс 54-моддасининг иккинчи қисмида (транспорт воситаларининг ҳаракатланишига чекловлар бузилиши қисмида) назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этилганда, транспорт воситаларини ушлаб туриш икки ишлар органлари томонидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш кўрилгунига қадар амалга оширилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 26 октябрдаги УРҚ-643-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон*)

Йул ҳаракати қондаларини бузганлик учун жарима солиш ҳақида қарор чиқарилган кундан эътиборан олтимш кун ичида жарима тўланмаган тақдирда, транспорт воситаси жарима солиш тўғрисида қарор чиқарган ваколатли орган раҳбарининг ёзма қарарига биноан жарима солиш тўғрисидаги қарорнинг ижроси юзасидан иш юритиш тугагунига қадар ушлаб турилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

Қонуничилик бузилганлиги учун ушланган транспорт воситаларини (Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ва чегара қўшинларининг транспорт воситаларидан ташқари) сақлаб туриш жойларига олиб бориш, жойлаштириш ва сақлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги УРҚ-345-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда, ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

292-модда. Транспорт воситасини бошқаришдан четлатиш, мастлик ҳолатини аниқлаш учун текширувдан ўтказиш

Транспорт воситаларини бошқараётган мастлик ҳолатида деб ҳисоблашга етарли асослар бўлган шахс транспорт воситасини бошқаришдан четлаштирилиши ва мастлик ҳолатини аниқлаш учун белгиланган тартибда текширувдан ўтказилиши керак.

Мазкур шахсни текширишга юбориш ва бу текширувни ўтказиш Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги. Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Адлия вазирлиги томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

293-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритишни таъминлаш чоралари устидан шикоят бериш

Маъмурий йул билан ушлаб туриш, шахсни кўриқдан ўтказиш, ашёларни кўздан кечириш, транспорт воситаларини ушлаб туриш ва кўздан кечириш, ашё ва ҳужжатларни олиб қўйиш, транспорт воситасини бошқаришдан четлаштириш устидан манфаатдор шахс юқори органга (мансабдор шахсга), прокурорга ёки судга шикоят бериши мумкин.

**XXII Баб. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК
ТЎҒРИСИДАГИ ИШНИ ЮРИТИШДА
ҚАТНАШУВЧИ ШАХСЛАР**

294-модда. Маъмурий жавобгарликка тортिलाётган шахснинг ҳуқуқ ва бурчлари

Маъмурий жавобгарликка тортिलाётган шахс иш материалари билан танишиб чиқишга, изоҳлар беришга, далиллар келтиришга, ўз илтимосини баён этишга, ишни кўриб чиқиш вақтида адвокатнинг юридик ёрдамидан фойдаланишга, ўз она тилида сўзлашга ва таржимоннинг хизматларидан фойдаланишга, иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шикоят беришга ҳақлидир.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш маъмурий жавобгарликка тортिलाётган шахс иштирокида кўриб чиқилади. Мазкур шахсга ишни кўриб чиқиш жойи ва вақти ҳақида хабар қилинганлиги тўғрисида маълумотлар бўлган ва ундан ишни кўриб чиқишни кечиктириш хусусида ҳеч қандай илтимос тушмаган ҳолларда, шунингдек ушбу Кодекс 309¹-моддасининг биринчи қисмида ва 309²-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган ҳоллардагина иш унинг иштирокисиз кўриб чиқилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон*)

Башарти содир этган ҳуқуқбузарлиги учун ушбу Кодексда маъмурий қамоққа олиш, ашёларини мусодара қилиш ёки ҳақини тўлаш шарти билан олиб қўйиш чораларини қўллаш назарда тутилган бўлса, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш вақтида маъмурий жавобгарликка тортिलाётган шахснинг иштирокети шарт. Мазкур шахс бундай маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқишда иштирок этишдан бўйин товлаган тақдирда, у жиноят ишлари бўйича суднинг ажримиغا биноан ички ишлар органи томонидан мажбуран олиб келиниши мумкин. Божхона тўғрисидаги қонунчиликни бузган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг божхона чегараси орқали товарларни ёки бошқа қимматликларни олиб ўтиш билан боғлиқ бўлиб, мусодара қўлланилиши мумкин бўлган маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш алоҳида ҳолларда, агар маъмурий жавобгарликка тортिलाётган шахс Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлса ёки унинг турган жойини аниқлаш имкони бўлмаса, бундай шахснинг иштирокисиз кўриб чиқилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 31 октябрдаги УРҚ-577-сонли, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 44-сон, 827-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

295-модда. Жабрланувчи

Маъмурий ҳуқуқбузарлик йўли билан маънавий, жисмоний ёки мулкый зарар етказилган шахс жабрланувчи деб топилади.

Жабрланувчи ишга оид ҳамма материаллар билан танишиб чиқишга, кўрсатувлар беришга, далиллар келтиришга, илтимослар қилишга, ишни кўриб чиқиш

пайтада адвокатнинг юридик ёрдамидан фойдаланишга, ўз она тилида сўзлашга ва таржимон хизматидан фойдаланишга, иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шикоят беришга ҳақлидир.

296-модда. Қонуний вакиллар

Вояга етмаган ёки ўзининг жисмоний нуқсонлари ёхуд руҳий ҳолатининг бузилганлиги сабабли маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар юзасидан ўз ҳуқуқини ўзи амалга оширолмайдиган – маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг ёки жабрланувчининг манфаатларини улар учун мазкур шахсларнинг қонуний вакиллари (ота-оналари, эр ёки хотинлари, вояга етган болалари, фарзандликка олувчилар, васийлар, ҳомийлар) ифодалашга ҳақлидирлар. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ–567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

Қонуний вакиллар иш материаллари билан танишишга ва манфаатларини ўзлари ифода этаётган шахс номидан илтимослар қилишга, иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шикоят беришга ҳақлидирлар.

297-модда. Адвокат

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқишда шу ҳуқуқбузарликни содир этган шахсни ушлаб туриш пайтада бошлаб адвокат қатнашиши мумкин.

Адвокат ишга оид материаллар билан танишиб чиқишга, уни тақлиф қилган шахснинг топшириғига биноан ва унинг номидан илтимослар қилишга ва иш юзасидан чиқарилган қарор устидан шикоят беришга ҳақлидир.

298-модда. Гувоҳ

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича аниқланиши керак бўлган бирон-бир ҳолатдан воқиф бўлиши мумкин бўлган ҳар қандай шахс шу иш юзасидан гувоҳ сифатида чақирилиши мумкин.

Ишни юритаётган органнинг (мансабдор шахснинг) чақирuviга биноан гувоҳ қўрсатилган вақтда келиши, ҳаққоний қўрсатувлар бериши, шу иш хусусида ўзига маълум бўлган ҳама нарсаларни айтиб бериши ва қўйилган саволларга жавоб бериши шарт.

299-модда. Эксперт

Хулоса бериш учун зарур фан, техника, санъат ёки ҳунар соҳасида махсус билимларга эга бўлган жисмоний шахс эксперт сифатида тайинланиши мумкин.

Эксперт сифатида давлат суд-экспертиза муассасаси эксперти, бошқа корхона, муассаса, ташкилот ходими ёки бошқа жисмоний шахс иштирок этиши мумкин.

Эксперт маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) томонидан махсус билимларга зарурат туғилган ҳолларда тайинланади.

Белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган шахслар, шунингдек қасддан содир этган жиноятлари учун судланганлик ҳолати тугалланмаган ёки судланганлиги олиб ташланмаган шахслар эксперт сифатида жалб этилиши мумкин эмас.

Эксперт: маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишнинг экспертиза предметиға оид материаллари билан танишиш, улардан зарур маълумотларни ёзиб олиш ёки кўчирма нусхалар олиш; экспертизани ўтказиш учун зарур бўлган қўшимча материаллар ва текшириш объектлари тақдим этилиши ҳақида илтимосномалар бериш; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) руҳсати билан ишни кўриб чиқишда ҳозир бўлиш, жавобгарликка тортилаётган шахсга, жабрланувчига, гувоҳларга экспертиза предметиға оид саволлар бериш; ашёвий далиллар ва ҳужжатларни кўздан кечириш; ўз хулосасида нафақат ўзининг олдиға қўйилган саволлар бўйича, балки экспертиза предметиға оид ва иш учун аҳамиятға молик бошқа масалалар бўйича ҳам фикрларини баён этиш; унинг хулосаси ёки қўрсатувлари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юртишда иштирок этувчи шахслар томонидан нотўғри талқин қилинганлиги хусусида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш баённомасиға киритилиши лозим бўлган баёнотлар бериш; агар у маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юртилаётган тилни билмасда ёки етарликча билмасда, ўз она тилида хулоса тақдим этиш ва қўрсатувлар бериш ҳамда бундай ҳолда таржимон хизматидан фойдаланиш; агар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган органнинг (мансабдор шахснинг) қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) экспертнинг ҳуқуқ ва эркинликларини бузаётган бўлса, бу қарорлар, ҳаракатлар (ҳаракатсизлик) устидан шикоят қилиш ҳуқуқиға эгадир.

Эксперт: ўзига тақдим этилган текшириш объектларини ҳар томонлама ва тулиқ текширишдан ўтказиши, ўз олдиға қўйилган саволлар юзасидан асосли ва холисона эзма хулоса бериши; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган органнинг (мансабдор шахснинг) чақирuviға биноан ҳозир бўлиши; ўзи ўтказган экспертиза хусусида қўрсатувлар бериши ва ўзи берган хулосани тушунтириш учун қўшимча саволларға жавоб бериши; экспертизани ўтказиши муносабати билан ўзига маълум бўлиб қолган маълумотларни ошкор қилмаслиги; тақдим этилган текшириш объектлари ва иш материалларининг сақланишини таъминлаши; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш кўриб чиқилаётганда тартибға риоя қилиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ–250-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

299¹-модда. Экспертлар ёки экспертлар комиссиясининг хулосаси

Эксперт ёки экспертлар комиссияси эксперт текширувларини ўтказиб бўлганидан кейин тегишинча эксперт ёхуд экспертлар комиссияси таркибига кирувчи ҳар бир эксперт имзоси билан тақдимланган хулоса тузади.

Хулосада: экспертиза ўтказилган сана ва жой; экспертизани ўтказиш асоси; экспертизани тайинлаган орган (мансабдор шахс) тўғрисида маълумотлар; эксперт (фамилияси, исми, отасининг исми, маълумоти, ихтисослиги, иш стаж, илмий даражаси, илмий унвони, эгаллаб турган лавозими) ва экспертизани ўтказиш топширилган ташкилот ҳақида маълумотлар; экспертнинг била туриб нотўғри хулоса берганлиги, хулоса бериши рад этганлиги ёки бу ишдан

бўйин товланганлиги учун жиноий жавобгарлик тўғрисида огоҳлантирилганлиги; экспертнинг олдига қўйилган саволлар; экспертга тақдим этилган текшириш объектилари ва иш материаллари; экспертиза ўтказилаётганда ҳозир бўлган шахслар ҳақида маълумотлар; қўлланилган усуллар кўрсатилган ҳолда эксперт текширувларининг мазмуни ва натижалари, шунингдек бу эксперт текширувлари, агар экспертлар комиссияси ишлаган бўлса, ким томонидан ўтказилганлиги; эксперт текшируви натижаларининг баҳолашиши, қўйилган саволларга берилган асосли жавоблар; иш учун аҳамиятга молик бўлган ва экспертнинг ташаббусига кўра аниқланган қолатлар кўрсатилиши лозим.

Хулосада ҳуқуқбузарлик сабаблари ва унинг содир этилишига имкон берган шарт-шароитлар, шунингдек уларни бартараф этишга доир ташкилий-техникавий тавсиялар кўрсатилган бўлиши мумкин.

Хулосани ва унинг натижаларини тасвирловчи материаллар ушбу хулосага илова қилинади ҳамда унинг таркибий қисми бўлиб хизмат қилади. Эксперт текширувининг олиб борилиши, шарт-шароитлари ва натижаларини ҳужжатлаштирадиган материаллар давлат суд-экспертиза муассасасида ёки бошқа корхона, муассаса, ташкилотда қонунчиликда белгиланган муддатларда сақланади. Улар экспертизани тайинлаган органнинг (мансабдор шахсининг) талабига биноан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишга қўшиб қўйиш учун тақдим этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар тақдим этилган текшириш объектиларининг, материалларнинг ёки экспертнинг махсус билимлари етарли эмаслиги эксперт текшируви давомида маълум бўлиб қолса, хулоса айрим қўйилган саволларга жавоб беришни рад этиш асосини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Эксперт текшируви тугаганидан сўнг хулоса, текшириш объектилари ва иш материаллари экспертизани тайинлаган органга (мансабдор шахсга) юборилади.

Хулоса маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) учун мажбурий эмас, бироқ унинг хулосага қўшилмаслиги асослантирилган бўлиши керак.

Агар эксперт қўйилган саволларни унинг махсус билимлари асосида ҳал қилиш мумкин бўлмаслигига ёки унга тақдим этилган текшириш объектиларининг ёхуд материалларининг ароқсиллигига ёки хулоса бериш учун етарли эмаслигига ва уларни тўлдириб бўлмаслигига ёхуд фан ва суд-экспертлик амалиётининг ҳолати қўйилган саволларга жавоб топиш имкониятини бермаслигига ишонч ҳосил қилса, у хулоса беришнинг илжойи йўқлиги тўғрисида асослантирилган ҳужжат тузади ҳамда уни экспертзани тайинлаган органга (мансабдор шахсга) юборди.

Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 1 июндаги УРҚ-250-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 22-сон, 174-модда)

299²-модда. Мутахассис

Далилларни тўплаш, текшириш ва баҳолашда маслаҳатлар (тушунтиришлар) бериш йўли билан кўмаклашиш ҳамда илмий-техника воситаларини қўллашда ёрдам бериш мақсадида фан, техника, санъат ёки ҳунар

соҳасида махсус билим ва қуниқмага эга бўлган, ишнинг якунидан манфаатдор бўлмаган вояга етган шахс мутахассис сифатида жалб этилиши мумкин.

Белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган шахслар мутахассис сифатида жалб қилиниши мумкин эмас.

Мутахассис: маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишнинг текшириш мавзусига доир материаллари билан танишиш, улардан зарур маълумотларни ёзиб олиш ёки кучирма нусхалар олиш; маслаҳатлар (тушунтиришлар) бериш учун зарур бўлган қўшимча материаллар ва ўрганиш объектиларини тақдим этиш тўғрисида илтимосномалар бериш; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ўз иш юритувида бўлган органнинг (мансабдор шахснинг) руҳсати билан ишни қўриб чиқиш чоғида ҳозир бўлиш, жавобгарликка тортилаётган шахсга, жабрланувчига, гувоҳларга текшириш мавзусига тааллуқли саволлар бериш; ашёвий далиллар ва ҳужжатларни қўздан кечирishi; ўз маслаҳатлари (тушунтиришлари) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритишда иштирок этувчи шахслар томонидан нотўғри талқин қилинганлиги хусусида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни қўриш баённомасига киритилиши лозим бўлган фикр-мулоҳазалар билдириш; агар у маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юритилаётган тилни билмаса ёки етарлича билмаса, она тилида маслаҳат бериш ва тушунтиришларини баён қилиш ҳамда бу ҳолда таржимон хизматидан фойдаланиш; агар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ўз иш юритувида бўлган органнинг (мансабдор шахснинг) қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ушбу мутахассиснинг ҳуқуқлари ва эркинликларини бузса, мазкур органнинг қарорлари, ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилиш ҳуқуқига эга.

Мутахассис: ўзига тақдим этилган текшириш объектиларини ҳар томонлама ва тўлиқ текширишдан ўтказиши, ўз олдига қўйилган масалалар юзасидан асосли ва ҳолисона маслаҳатлар (тушунтиришлар) бериши; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ўз иш юритувида бўлган органнинг (мансабдор шахснинг) қаҳирувига биноан келиши; ўтказилган текшириш хусусида кўрсатувлар бериши ва ўзи бериш маслаҳатларини (тушунтиришларини) тушунтириб бериш учун қўшимча саволларга жавоб бериши; текшириш ўтказилиши муносабати билан ўзига маълум бўлиб қолган маълумотларни ошкор қилмаслиги; тақдим этилган текшириш объектиларининг ва иш материалларининг бут сақланишини таъминлаши; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш қўриб чиқилаётганда тартибга риоя этиши шарт.

Мутахассиснинг барча юзвга келган масалалар бўйича маслаҳатлари судга ёзма шаклда тақдим этилиши керак, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш қўриб чиқилаётганда мутахассис томонидан берилган тушунтиришлар эса маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни қўриб чиқиш баённомасига киритилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

300-модда. Таржимон

Таржимон маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) томонидан тайинланади.

Таржимон мазкур органнинг (мансабдор шахснинг) чақириғига биноан келиши, ўзига топширилган таржимани тула-тўқис ҳамда аниқ бажариши шарт.

301-модда. Жабрланувчилар, гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар ва таржимонларнинг қопланиши лозим бўлган харажатлари

Жабрланувчилар, гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар ва таржимонлар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) ҳузурига келишлари муносабати билан уларнинг қилган харажатлари белгиланган тартибда қопланади.

Жабрланувчилар, гувоҳлар, экспертлар, мутахассислар ва таржимонлар сифатида чақирилган шахсларнинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) ҳузурига келишлари муносабати билан улар ишда бўлмаган вақтда ўз иш жойидаги маоши белгиланган тартибда сақланади.

Эксперт, мутахассис ва таржимон хизмат топшириғи тартибда бажарилган ҳоллардан ташқари, ўзининг вазифаларини бажарганлиги учун мукофотланиш ҳуқуқига эгадир. *(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

302-модда. Маъмурий жавобгарликка қонунга хилоф равишда тортилганлиги сабабли фуқарога етказилган зарарни қоплаш

Маъмурий жавобгарликка қонунга хилоф равишда тортилганлик натижасида фуқарога етказилган зарар маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиққан органнинг (мансабдор шахснинг) айбидан қатъи назар давлат томонидан тўлиқ ҳажмда тўланади.

Зарарни қоплаш ҳуқуқи маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш тугатилган тақдирдагина вужудга келади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритаётган орган (мансабдор шахс) фуқарога бузилган ҳуқуқларини тиклаш тартибини тушунтириб бериши ва маъмурий жавобгарликка қонунга хилоф равишда тортилганлиги натижасида фуқарога етказилган зарарни қоплаш учун қонунда назарда тутилган чораларни куриши шарт.

XXIII БОБ. МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ ИШЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ

303-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқишга тайёрланиш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқишга тайёрлаш вақтида тегишли орган (мансабдор шахс):

1) мазкур ишни кўриб чиқиш ўзининг ваколат доирасига кириш-кирмаслиги;

2) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ва ишга оид бошқа материаллар тўғри тузилган-тузилмаганлиги;

3) ишни кўриб чиқишда қатнашувчи шахслар уни кўриб чиқиш вақти ва жойи ҳақида хабардор қилинган-қилинмаганлиги;

4) зарур қўшимча материаллар сўраб олинган-олинмаганлиги;

5) маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахс, жабрланувчи, қонуний вакиллар, адвокат қилган илтимослар тўғрисидаги масалаларни ҳал этади.

303¹-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш материалларини қайтариш

Маъмурий иш мазкур органга (мансабдор шахсга) тааллуқли бўлмаган (судловига тегишли бўлмаган) еки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш материаллари ушбу Кодекснинг 281 ва 282-моддаларида назарда тутилган талаблар бузилган ҳолда юборилган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш материаллари маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани тузган органга (мансабдор шахсга) қайтарилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

304-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш жойи

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш шу ҳуқуқбузарлик содир этилган жойда кўриб чиқилади.

Ушбу Кодекснинг 113-моддасининг бешинчи қисмида, 119, 125, 125¹, 126, 127, 128, 128¹, 128², 128³, 128⁴, 128⁵, 128⁶, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 135¹, 136, 139, 140-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар транспорт воситалари рўйхатга олинган жойда кўриб чиқилиши ҳам мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 21 апрелдаги УРҚ-156-сонли ва 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 17-сон, 129-модда; 2011 йил, 17-сон, 168-модда)*

Ушбу Кодекснинг 187-моддасида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар шундай ҳуқуқбузарликлар содир этилган жойда еки ҳуқуқбузарнинг истикомат жойида кўриб чиқилади.

Вояга етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни ҳуқуқбузарнинг истикомат жойида кўриб чиқадилар. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда)*

Ўзбекистон Республикасининг қонунчилигида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бошқа жойда кўриб чиқилиши ҳам назарда тутилиши мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

305-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш муддатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги иш мазкур ишни кўриб чиқишга ваколатли орган (мансабдор шахс) томонидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ва ишга оид бошқа материаллар олинган кундан бошлаб ўн беш кунлик муддат ичида кўриб чиқилади.

Ушбу Кодекснинг 51², 51³, 51⁴, 51⁵, 51⁶, 51⁷, 51⁸, 51⁹, 170, 180, 181, 183, 187, 194, 194¹-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бир сутка мобайнида кўриб чиқилади, ушбу Кодекснинг 47-моддасида, 164-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида, 197⁵, 201, 202, 203, 204, 205-моддаларида назарда тутилган ишлар – уч сутка ичида, ушбу Кодекснинг 61-моддасида назарда тутилган ишлар эса – беш сутка ичида кўриб чиқилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 29 августдаги 681-1-сонли, 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли, 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли, 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли, 2020 йил 21 июлдаги УРҚ-629-сонли ва 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 9-сон, 181-модда; УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; ҚХММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон; ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)*

Ушбу Кодекснинг 56, 57, 58-моддаларида, 61¹-моддаси биринчи қисмида, 94, 165¹, 184², 184³, 189, 189¹, 201, 202¹-моддаларида, 224¹-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 225-моддасининг биринчи – учинчи қисмларида, 239, 240, 241-моддаларида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар, улар чет эл фуқарolari ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан содир этилганда, бир сутка мобайнида кўриб чиқилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ-579-сонли ва 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 45-сон, 844-модда; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)*

Ушбу Кодекс 271-моддасининг 11-бандида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги иш маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённома ва ишнинг бошқа материаллари ишни кўриб чиқишга ваколатли орган (мансабдор шахс) томонидан олинган кундан эътиборан ўттиз кунлик муддатда кўриб чиқилади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 29 декабрдаги УРҚ-418-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 1-сон, 1-модда)*

306-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш тартиби

Ишни кўриб чиқиш шу ишни кўрувчи органнинг таркибини эълон қилиш ёки мансабдор шахсни таништиришдан бошланади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни судда кўриб чиқиш чоғида суднинг ташаббусига ёки ишда иштирок этувчи шахсларнинг илтимосномасига қўра суд мажлисининг аудио- ёки видеоёзуви амалга оширилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

Ишни кўриб чиқувчи органнинг мажлисида раислик қилувчи ёки ишни кўриб чиқувчи мансабдор шахс қандай иш кўриб чиқилиши лозимлигини, маъмурий жавобгарликка ким тортилаётганлигини эълон қилади, ишни кўриб чиқишда қатнашувчи шахсларга уларнинг

ҳуқуқлари ва вазифаларини тушунтиради, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани ўқиб эшиттиради. Мажлисида ишни кўриб чиқишда қатнашувчи шахсларнинг сўзлари эшитилади, келтирилган далиллар ўрганилади ва тушган илтимослар ҳал этилади. Ишни кўриб чиқишда прокурор қатнашган тақдирда унинг хулосаси ўқиб эшитирилади.

307-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш вақтида аниқланиши лозим бўлган ҳолатлар

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш вақтида тегишли орган (мансабдор шахс): маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган-этилмаганлигини, ҳуқуқбузарлик содир этилган вақт ва жойни, мазкур шахс уни содир этишда айбдор-айбдор эмаслигини, унинг маъмурий жавобгарликка тортиlish-тортилмаслигини, жавобгарликни енгиллаштирувчи ёки оғирлаштирувчи ҳолатлар бор-йўқлигини, мулкий зарар етказилган-етказилмаганлигини, шунингдек ишни тўғри ҳал этишда аҳамиятга молик бошқа ҳолатларни аниқлаши шарт.

308-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш баённомаси

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш пайтида тегишли орган баённома юритади. Унда:

- 1) суд ишининг рақами, мажлиснинг санаси ва жойи; (биринчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*
- 2) ишни кўриб чиқувчи органнинг номи ва таркиби;
- 3) ўриллаётган ишнинг маъмуни;
- 4) ишда қатнашувчи шахсларнинг ҳозир бўлган-бўлмаганлиги ҳақидаги маълумотлар;
- 5) ишни қуришда қатнашувчи шахсларнинг тушунтиришлари, уларнинг илтимослари ва бу илтимосларни кўриб чиқиш натижалари;
- 6) ишни кўриб чиқиш пайтида ўрганилган ҳужжатлар ва ашёвий далиллар;
- 7) қабул қилинган қарорни ўқиб эшиттириш тўғрисидаги маълумотлар ва қарор устидан шикоят бериш тартиби ва муддатлари тушунтирилганлиги кўрсатилган бўлади.

Суд мажлисининг аудио- ёки видеоёзуви амалга оширилган тақдирда, суд мажлисининг баённомасига фақат ушбу модда биринчи қисмининг 1–4, 6-бандларида назарда тутилган масалалар юзасидан ёзув киритилади, ишда иштирок этувчи шахслар тушунтиришларининг, гувоҳлар курсатувларининг, экспертлар ўз хулосалари юзасидан берган оғзаки тушунтиришларининг, музокараларнинг ҳамда прокурор фикрларининг бошланган ва тугаган вақти кўрсатилади, шунингдек суд мажлисини ёзиб олишнинг техник воситаларидан фойдаланилганлиги тўғрисида белги қўйилади. Электрон ёхуд бошқа аудио- ёки видеоёзувлар жамланган воситалар суд мажлиси баённомасига кўйиб қўйилади.

Суд мажлиси видеоқонференцалоқа режимида ўтказилган тақдирда, суд мажлисининг баённомасида ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган маълумотлардан ташқари:

суд мажлиси видеоконференцалоқа режимда ўтказилганлиги тўғрисидаги;

суд мажлисини видеоконференцалоқа режимда ўтказишга кўмаклашадиган суднинг номи ҳақидаги;

ишда иштирок этувчи шахслар ва суд мажлисини видеоконференцалоқа режимда ўтказишга кўмаклашадиган судга келган суд процессининг бошқа иштирокчилари тўғрисидаги;

суд мажлисини видеоконференцалоқа режимда ўтказишга кўмаклашадиган суднинг ва ишни кўриб чиқаётган суднинг ахборот-коммуникация технологиялари бўйича ходимлари ҳақидаги маълумотлар ҳам кўрсатилиши керак. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

Маъмурий жавобгарликка тортиладиган шахснинг, жабрланувчининг ва ўзга манфаатдор шахсларнинг илтимосига биноан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишнинг мансбдор шахс томонидан кўриб чиқилиши қандай бораётганлиги ушбу модданинг биринчи қисми талабларига мувофиқ равишда юридилувчи баённомада акс эттирилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқувчи баённома тегишинча орган мажлисидаги раислик қилувчи ва котиб томонидан ёки ишни кўриб чиқувчи мансбдор шахс томонидан имзоланади.

Ўзига нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарор чиқарилган шахс, жабрланувчи ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузган орган ўз ҳисобидан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш тўғрисидаги баённоманинг кўчирма нусхасини, шунингдек суд мажлисининг аудио- ёки видеоёзувни олишга ҳақли. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

308¹-модда. Ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамият-лиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги масалани ҳал этиш тартиби

Агар орган (мансбдор шахс) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқаётганда содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги тўғрисида ёки ушбу Кодекснинг Махсус қисмидаги моддаларнинг санъасиясида назарда тутилган энг кам жазодан ҳам камроқ жазо чорасини қўллаш учун асослар борлиги ҳақида хулосага келса, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги тақдимнома билан судга юборилади.

Ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги тақдимномада шахснинг маъмурий жавобгарликдан озод қилиниши ёки унга нисбатан

енгилроқ маъмурий жазо чораси қўллаш кераклигининг сабаблари ва асослари баён этилади.

Суд ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги тақдимномани кўриб чиқиб, ушбу Кодекснинг 310-моддасида назарда тутилган қарорлардан бирини чиқаради.

Ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги тақдимнома маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш судга келиб тушган кундан эътиборан уч сутка ичида ушбу Кодекснинг 303, 304, 306 – 309-моддаларида назарда тутилган умумий қоидаларга риоя этилган ҳолда кўриб чиқилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда)

309-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор

Орган (мансбдор шахс) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиб, шу иш юзасидан қарор чиқаради.

Қарорда қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак: қарор чиқарган органнинг (мансбдор шахснинг) номи; суд ишнинг рақами; иш кўриб чиқилган сана; иш кўриб чиқилган шахс хусусидаги маълумотлар; ишни кўриб чиқиш пайтида аниқланган ҳолатларнинг баёни; маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарликни назарда тутувчи норматив ҳужжат; иш юзасидан қабул қилинган қарор, шунингдек унинг устидан шикоят бериш муддати ва тартиби. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли ва 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон; ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

Ушбу Кодекснинг 308¹-моддасида назарда тутилган ҳолларда қарорда ҳуқуқбузарликнинг кам аҳамиятлиги сабабли ҳуқуқбузарни маъмурий жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги ёки энгилроқ маъмурий жазо чорасини қўллаш ҳақидаги тақдимномани қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш ҳақидаги тўхтама ҳам кўрсатилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ-289-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда)*

Башарти, маъмурий ҳуқуқбузарлик учун ушбу Кодекс 242-моддасининг 1 ва 3-бандларида кўрсатиб ўтилган органлар (мансбдор шахслар) томонидан маъмурий жазони қўллаш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш пайтида айбдордан етказилган мулкий зарарни ундириб олиш масаласи ҳам ҳал этиладиган бўлса, иш юзасидан чиқарилган қарорда ундириб олиниши лозим бўлган шу зарарнинг миқдори, уни ундириб олиш муддати ва тартиби кўрсатилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)*

Иш юзасидан чиқарилган қарорда олиб қўйилган ашёлар ва ҳужжатлар, шунингдек ушлаб турилган транспорт

воситалари тўғрисидаги масала ҳам ҳал этилган бўлиши лозим.

Қарор мажлисда иштирок этаётган коллегиал орган аъзоларининг оддий кўпчилик овози билан қабул қилинади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор мансабдор шахс томонидан, органнинг қарори – мажлисда раислик қилувчи ва котиб томонидан имзоланади.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги иш бўйича қарор ахборот тизими орқали электрон ҳужжат қабул қилинади ва ижро этиш учун юборилиши мумкин. *(Сақизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ–597-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)*

Қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда жазо қўлланилганлиги тўғрисида маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги баённомага тегишли ёзув ёзиб қўйилади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

309¹-модда. Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали йўл ҳаракати қондалари бузилганлиги қайд этилган ҳолларда жарима солиш тўғрисидаги қарор

Махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган йўл ҳаракати қондалари бузилганлиги бўйича жарима солиш тўғрисидаги қарор маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахснинг иширокисиз чиқарилади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарор махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари қўлланилган ҳолда олинган материаллар илова қилиниб, юридик кучга эга бўлган электрон ҳужжат шаклида расмийлаштирилади ҳамда ушбу ҳужжатни тузган ваколатли шахснинг электрон рақамли имзоси билан тасдиқланади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарорнинг кўчирма нусхаси махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари қўлланилган ҳолда олинган материаллар илова қилиниб, электрон ҳужжатни қонғоздаги ҳужжатга айлантириш йўли билан таъйёрланади ҳамда мазкур қарор чиқарилган кундан эътиборан уч кун ичида бюуртма почта жўнатмаси тарзида ҳуқуқбузарга юборилади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарорда қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак: қарор чиқарилган сана ва жой; уни чиқарган органнинг номи, шахснинг лавозими ва фамилияси; маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахс тўғрисидаги маълумотлар; маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган вақт, жой ва ҳолатлар ушбу Кодекс Махсус қисмининг мазкур ҳуқуқбузарлики учун жавобгарлики назарда тулувчи моддаси, моддасининг қисми кўрсатилган ҳолда; махсус автоматлаштирилган фото ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган транспорт воситасининг ҳуқуқбузарлик содир этилган пайтдаги давлат рақам белгиси билан туширилган тасвири; қабул қилинган қарор, тайинланган жаримани тўлаш тартиби ва муддатлари, маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, шунингдек жарима солиш тўғрисидаги қарор хусусида шикоят беришнинг процессуал тартиби.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ–389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда)

309²-модда. Божхона тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилганлиги Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган ҳолларда жарима солиш тўғрисидаги қарор

Ўзбекистон Республикаси Давлат божхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган божхона тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилиши бўйича жарима солиш ҳақидаги қарор маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахснинг иширокисиз чиқарилади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарор юридик кучга эга булган электрон ҳужжат шаклида расмийлаштирилади ҳамда ушбу ҳужжатни тузган ваколатли шахснинг электрон рақамли имзоси билан тасдиқланади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарор чиқарилган кундан эътиборан уч кун ичида ҳуқуқбузарга электрон шаклда юборилади ёки қроғоз шаклида топширилади ёхуд почта орқали топширилганлиги маълум қилинадиган бюуртма хат билан юборилади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарорда қуйидагилар кўрсатилиши керак: қарор чиқарилган сана ва жой; уни чиқарган органнинг номи, шахснинг лавозими ва фамилияси; маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахс тўғрисидаги маълумотлар; маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган (аниқланган) вақт, жой ва ҳолатлар, ушбу Кодекс Махсус қисмининг мазкур ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлики назарда тулувчи моддаси ушбу модданиннг қисми кўрсатилган ҳолда; қабул қилинган қарор, тайинланган жаримани тўлаш тартиби ва муддатлари, маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахснинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, шунингдек жарима солиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят беришнинг процессуал тартиби.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)

309³-модда. Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун жарима солиш тўғрисидаги қарор

Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун жарима солиш тўғрисидаги қарор маъмурий ҳуқуқбузарлики содир этган шахснинг иширокисиз чиқарилади.

Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун жарима солиш тўғрисидаги қарор электрон ҳужжат шаклида расмийлаштирилади.

Жарима солиш тўғрисидаги қарор солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизимиинг қўллаш орқали олинган материаллар илова қилинган ҳолда мазкур қарор чиқарилган кундан эътиборан уч кун ичида

солиқ тўловчининг (хуқуқбузарнинг) шахсий кабинетига юборилади.

Солиқ органларининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган маъмурий хуқуқбузарликлар учун жарима солиш тўғрисидаги қарорда қуйидагилар кўрсатилиши керак: қарорнинг рақами, қарор чиқарилган сана ва жой; қарорни чиқарган органнинг номи, мансабдор шахснинг лавозими ҳамда фамилияси, исми, отасининг исми; солиқ тўловчининг номи ва идентификация рақами; маъмурий жавобгарликка тортилаётган шахс тўғрисидаги маълумотлар; маъмурий хуқуқбузарлик содир этилган вақт, жой ва хуқуқбузарликнинг тасвифи; ушбу Кодекс Махсус қисмининг содир этилган маъмурий хуқуқбузарлик учун жавобгарликни назарда тутувчи моддаси; тайинланган жарима ва уни тўлаш тартиби; жарима солиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилиш мuddати ва тартиби.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 11 мартдаги УРҚ–758-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)

310-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорнинг турлари

Орган (мансабдор шахс) маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўриб чиқиб, қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

- 1) маъмурий жазо қўлланиш тўғрисида;
- 2) ишни юретишни тугатиш тўғрисида.

Ишни юретишни тугатиш тўғрисидаги қарор ушбу Кодекснинг 271-моддасида назарда тутилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда чиқарилади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда)*

Суд томонидан ишни юретишни тугатиш тўғрисидаги қарор огоҳлантириш эълон қилинганда ҳам чиқарилади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 26 апрелдаги УРҚ–289-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 17-сон, 168-модда)*

311-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорни эълон қилиш ва унинг нусхасини бериш

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор ишни кўриб чиқиш тугаши биланоқ дарҳол эълон қилинади ва у чиқарилган пайтдан эътиборан қонуний кучга кириadi. *(Биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ–463-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)*

Қарорнинг нусхаси уч кун ичида устидан шу қарор чиқарилган шахсга, шунингдек ўзининг илтимосига кўра жабрланувчига топширилади ёки жўнатилади.

Қарорнинг нусхаси тилхат билан берилади, башарти қарорнинг нусхаси жўнатиш, бу ҳақда ишга тегишли ёзув ёзиб қўйилади.

Хизмат қуролидан ва унинг ўқ-дориларидан фойдаланиш хуқуқига эга бўлган давлат органларининг мансабдор шахсларига ҳамда махсус хизмат вазибаларига

эга бўлган юридик шахсларнинг ходимларига нисбатан ушбу Кодекснинг 185-моддасида, 220-моддаси учинчи, тўртинчи ва олтинчи қисмларида, 221-моддасида назарда тутилган маъмурий хуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар юзасидан чиқарилган қарорнинг кўчирма нусхаси тегишли давлат органига ёки юридик шахсга маълумот учун, ички ишлар органига эса ушбу шахснинг қуролидан фойдаланишни тақиқлаш тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш учун юборилади. *(Тўртинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ–772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон)*

312-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорни қорхона, муассаса, ташкилот ва мансабдор шахслар эътиборига етказиш

Ушбу Кодекснинг 61, 131, 140, 183, 187, 233, 237-моддаларида назарда тутилган маъмурий хуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) хуқуқбузарга нисбатан маъмурий жазо қўлланиш ҳақида чиқарилган қарорни шу хуқуқбузар ишлаб ёки ўқиб турган жойдаги маъмурият эътиборига етказиadi.

Маъмурий хуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишни кўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) қабул қилинган қарор тўғрисида маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузган мансабдор шахснинг эътиборига етказиadi.

313-модда. Маъмурий хуқуқбузарликлар содир этиш сабаблари ва уларга олиб келган шарт-шароитни бартаараф этиш тўғрисидаги тақдимнома

Ишни кўриб чиқувчи орган (мансабдор шахс) маъмурий хуқуқбузарликлар содир этиш сабаблари ва уларга олиб келган шарт-шароитларни аниқлаганда бу сабаблар ва шарт-шароитларни бартаараф қилиш юзасидан чоралар кўриш тўғрисидаги тақдимномани тегишли қорхона, муассаса, ташкилот раҳбарига киритади. Раҳбар тақдим келиб тушган кундан бошлаб бир ой ичида уни киритган органга (мансабдор шахсга) қўрилган чоралар ҳақида маълум қилиши шарт.

XXIII* БОБ. ЯРАШУВ ТЎҒРИСИДАГИ ИШЛАР БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ*

313¹-модда. Ярашилганлиги муносабати билан кўриб чиқиладиган маъмурий хуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар

Ярашилганлиги муносабати билан ушбу Кодекснинг 21²-моддасида назарда тутилган маъмурий хуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар кўриб чиқиши мумкин.

313²-модда. Ярашув тўғрисидаги ариза

Жабрланувчи ёхуд унинг қонуний вакили ярашув тўғрисидаги аризани иш ваколатли органлар (мансабдор

* XXIII* боб Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ–720-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон.

шахслар) томонидан кўриб чиқишлиши вақтида, шунингдек суд муҳокамасининг исталган босқичида, аммо суд қарор чиқаргунига қадар бериши мумкин.

Аризада етказилган зарар бартараф этилгани, шунингдек ярашилганлиги муносабати билан маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги иш юритилишини тугатиш тўғрисидаги илтимос кўрсатилган бўлиши керак.

Агар ярашув ҳақидаги ариза иш биринчи инстанция судида суд муҳокамасидаги ўтказилаётганда берилган бўлса, суд уни дарҳол кўриб чиқишга киришади.

Агар иш бўйича бир неча жабрланувчи бўлса, фақат барча жабрланувчилар билан ярашувга эришилган тақдирда, ярашув тўғрисидаги ишни юритиш мумкин.

Аризани қабул қилиш чоғида ваколатли орган (мансабдор шахс) ва суд жабрланувчига ёки унинг қонуний вакилига суд ярашувни тасдиқласа, у мазкур иш бўйича иш юритишни қайта тиклаш ҳақида илтимоснома бериш ҳуқуқини йўқотишини тушунтириши шарт.

313¹-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни судга юбориш тартиби

Ваколатли орган (мансабдор шахс) жабрланувчининг ёки унинг қонуний вакилининг ярашув тўғрисидаги аризасини олгач, уч кундан ортиқ бўлмаган муддатда ҳуқуқбузарнинг розилигига кўра ишни тарафларнинг ярашуви муносабати билан судга юбориш ҳақида қарор чиқаради ҳамда ишни тегишлилиги бўйича судга юборади.

Қарорнинг тавсиф қисмида: маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни юритиш учун асос;

маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этган шахслар ва улар томонидан содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар ҳақидаги маълумотлар;

ярашув тўғрисидаги аризининг мазмуни ҳамда ҳуқуқбузарнинг аризага нисбатан муносабати кўрсатилади.

Қарорнинг қарор қисмида: ишни судга юбориш ҳақидаги қарор; ашёвий далиллар тўғрисидаги маълумотлар кўрсатилади.

Агар иш бўйича ҳуқуқбузар сифатида иштирок этиш учун бир неча шахс жалб қилинган бўлиб, уларнинг барчаси билан ярашувга эришилмаган бўлса, ярашувга эришилмаган ҳуқуқбузарларга тааллуқли материаллар ажратилади ва улар бўйича иш юритиш умумий қоидаларга риоя этилган ҳолда амалга оширилади.

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар ваколатли органининг (мансабдор шахснинг) ишни тарафларнинг ярашуви муносабати билан судга юбориш ҳақидаги қарориде кўрсатилиши керак.

313²-модда. Суд муҳокамаси

Ярашув тўғрисидаги ишлар бўйича суд муҳокамаси иш судга келган пайдан зътиборан уч кундан кечиктирмай ўтказилиши керак.

Суд мажлисида: ҳуқуқбузар, жабрланувчи, уларнинг қонуний вакиллари ва, агар ишда қатнашаётган бўлса, адвокат иштирок этади.

Ярашув ҳақидаги ишлар бўйича суд муҳокамаси жабрланувчининг ярашув ҳақидаги аризасини ўқиб эшиттириш билан бошланади.

Суд ҳуқуқбузарнинг ва жабрланувчининг содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳолатлари тўғрисидаги сузларини эшитилади.

Суд: ярашувнинг ихтиёрийлиги ва унинг сабабларини; ҳуқуқбузар ўз айбига ихтиёрий равишда иқдор бўлганлигини;

ҳуқуқбузар ўзи содир этган қилмишнинг оқибатларини англаганлигини ва етказилган зарарни бартараф этиш чораларини кўрган-кўрмаганлигини;

жабрланувчига ёки ҳуқуқбузарга бирон-бир тазйиқ бўлган-бўлмаганлигини;

етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш билан боғлиқ масалаларини;

ҳуқуқбузарнинг, жабрланувчининг ва уларнинг қонуний вакилларининг ярашувга розилиklarини аниқлайди.

Шундан кейин, агар суд мажлисида иштирок этаётган бўлса, адвокатнинг фикрини эшитилади.

Агар суд мажлиси давомида ярашув, айбга иқдор бўлиш ихтиёрий эмаслиги, зарарнинг ўрнини қоплашни рад этиш ҳоллари аниқлангудек бўлса, суд тарафларнинг ярашуви муносабати билан ишни судга юбориш тўғрисидаги қарорни бекор қилади ва ишни умумий асосларда кўриб чиқади.

Бироқ, содир этилган қилмишда бошқа турдаги маъмурий ҳуқуқбузарлик ёки жиноят таркиби белгилари мавжуд бўлса, суд тарафларнинг ярашуви муносабати билан ишни судга юбориш ҳақидаги қарорни бекор қилади ва ишни маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги баённомани расмийлаштирган ёки маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги ишни қўзғатган органга умумий асосларда кўриб чиқиш учун еки терговга қадар текширув, суриштирув ва дастлабки терговни амалга ошириш учун юборади.

Суд муҳокамасининг натижалари бўйича суд қонунда белгиланган тартибда қарор чиқаради.

Суд мажлиси вақтида ушбу Кодекснинг 308-моддасида назарда тутилган қоидаларга биноан баённома юритилади.

313³-модда. Суд қарори

Суд қарорининг кириш қисмида: қарор чиқарилган вақт ва жой;

қарор чиқарган суднинг номи, судьянинг, суд мажлиси котибининг, тарафларнинг, агар ишда иштирок этаётган бўлса, таржимоннинг исми, отасининг исми ва фамилияси;

ҳуқуқбузарнинг исми, отасининг исми ва фамилияси, туғилган йили, оиди, куни ва жойи, яшаш жойи, иш жойи, машғулотининг тури, маълумоти ва иш учун аҳамиятта молик бошқа маълумотлар кўрсатилади.

Суд қарорининг тавсиф-асослаш қисмида ярашув учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади, ушбу Кодекснинг 313⁴-моддасида санаб ўтилган масалаларга жавоблар ифодаланади.

Қарорнинг қарор қисмида суд қуйидаги масалаларни ҳал этади:

маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги ишни тарафларнинг ярашуви муносабати билан ёки ушбу Кодекснинг 310-моддасида кўрсатилган бошқа асослар бўйича тугатиш

ҳақидаги, маъмурий жазонинг қўлланилиши тўғрисида ёхуд уни маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақидаги баённомани расмийлаштирган еки маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни қўзғатган органга юбориш ҳақидаги;

ашёвий далиллар тўғрисидаги;

зарарнинг ўрнини қоплаш ҳақидаги.

Суднинг қарорига ҳуқуқбузар, жабрланувчи, уларнинг қонуний вакиллари, адвокат томонидан шикоят берилиши ҳамда прокурор томонидан протест келтирилиши мумкин.

XXIII² боб. МУАЙЯН ЯШАШ ЖОЙИГА ЭГА БЎЛМАГАН ШАХСНИ РЕАБИЛИТАЦИЯ МАРКАЗИГА ЖОЙЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА ИШ ЮРИТИШ⁴

313²-модда. Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жой- лаштириш тўғрисида илтимоснома бериш

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахснинг реабилитация марказига жойлаштирилишини талаб қилувчи асослар аниқланган тақдирда, ички ишлар органи бундай шахс ички ишлар органига келтирилган пайтдан эътиборан 48 соат ичида уни реабилитация марказига ўтғиз сўтқадан кўп бўлмаган муддатга жойлаштириш тўғрисида судга илтимоснома юбориш учун материалларни тайёрлаши шарт.

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома ва уни реабилитация марказига жойлаштириш зарурлигини тасдиқловчи материаллар муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахс аниқланган ердаги ёки реабилитация маркази жойлашган ердаги жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судига ички ишлар органи томонидан бериледи.

313³-модда. Илтимосноманинг шакли ва мазмуни

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома судга ёзма шаклда бериледи ва ички ишлар органининг раҳбари ёки унинг ўринбосари томонидан имзоланади.

Илтимосномада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) илтимоснома берилдэгган суднинг номи;
 - 2) ички ишлар органининг номи ва жойлашган ери (почта манзили);
 - 3) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахснинг фамилияси, исми, отасининг исми;
 - 4) илтимосномага асос бўлган ҳолатлар;
 - 5) берилган илтимосноманинг асосларини тасдиқловчи далиллар;
 - 6) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимос, жойлаштириш муддатини кўрсатган ҳолда;
 - 7) илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати.
- Илтимосномада ички ишлар органининг телефон, факс рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида ушбу моддада назарда тутилган талабларни бузган ҳолда берилган илтимоснома ички ишлар органига қайтарилади.

313⁴-модда. Илтимосномага илова қилинадиган ҳужжатлар

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномага қуйидагилар илова қилинади:

1) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни аниқлаган мансабдор шахснинг муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида судга илтимоснома киритиш тўғрисида тегишли туман (шаҳар) ички ишлар органи бошлиғи томонидан тасдиқланган қарори;

2) яшаш манзиллари (манзиллар бўйича бюро) ҳақида маълумотлар берувчи органининг маълумотномаси, шунингдек муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахснинг Ўзбекистон Республикасидаги маълум бўлган охири яшаш жойини текшириш натижалари тўғрисидаги маълумот;

3) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахснинг тушунтириши еки бундай шахс томонидан тушунтириш бериш рад этилганлиги тўғрисида тегишли тарзда тузилган далолатнома;

4) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни тиббий кўриқдан ўтказиш натижалари тўғрисидаги тиббий маълумотнома;

5) муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахснинг ҳуқуқлари, шу жумладан адвокатнинг юридик ёрдамидан фойдаланиш ҳуқуқи ва ўз ақлиларига телефон орқали қўнғироқ қилиш ҳуқуқи тушунтирилганлиги ҳақидаги баённома.

Илтимосномага билдирилган илтимосномани асословчи бошқа ҳужжатлар ҳам илова қилиниши мумкин.

313⁵-модда. Илтимосноманинг суд томонидан қўриб чиқилиши

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома тақдим этилган пайтдан эътиборан 24 соат ичида судья томонидан ёпиқ суд мажлисида яқка тартибда қўриб чиқилади.

Ўзига нисбатан реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимоснома қўриб чиқилаётган шахс ва ички ишлар органининг вакили суд мажлисида иштирок этиши шарт. Суд мажлисида адвокат иштирок этиши мумкин.

Илтимосномани қўриб чиқиш ички ишлар органи вакилининг муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш зарурлиги ва жойлаштириш муддати асослаб берилдиган маърузаси шакли бошланади. Сўнгра ўзига нисбатан илтимоснома қўриб чиқилаётган шахс, агар суд мажлисида иштирок этмагган бўлса, адвокат, судга келган бошқа шахслар эшитилади, тақдим этилган материаллар текширилади.

Қарор судья томонидан алоҳида ҳолада чиқарилади.

Илтимосномани қўриб чиқиш натижалари бўйича суд қуйидаги қарорлардан бирини чиқаради:

⁴ XXIII² боб Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 16 декабр-даги УРҚ-810-сонли Қонун билан киритилган - ҚММБ, 17.12.2022 й., 03/22/810/1095-сон.

илтимосномани қаноатлантириш ва муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида;

илтимосномани қаноатлантиришни рад этиш ҳақида.

Илтимосномани қаноатлантириш ва муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида еки қаноатлантиришни рад этиш ҳақидаги қарор ўқиб эшиттирилган пайтдан эътиборан кучга кирази ва дарҳол ижро этилиши лозим.

Қарор ижро этиш учун дарҳол ички ишлар органи вакилига, агар суд мажлисида иштирок этган бўлса, адвокатга ва ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахсга топширилади.

Муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани кўриб чиқиш натижалари бўйича чиқарилган қарор устидан ушбу қарор чиқарилган кундан эътиборан уч кун ичида ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс, унинг қонуний вакили ва адвокат апелляция тартибда шикоят бериши, прокурор эса апелляция протести келтириши мумкин.

Апелляция инстанцияси судининг судьяси қарор устидан берилган шикоятни (протестни) у келиб тушган кундан эътиборан уч кун ичида якка тартибда кўриб чиқиб, унинг натижалари бўйича куйидаги қарорлардан бирини чиқаради:

қарорни ўзгаришсиз, шикоятни (протестни) эса қаноатлантирмасдан қолдириш тўғрисида;

муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисидаги илтимосномани қаноатлантириш ҳақидаги қарорни бекор қилиш ва шахсни реабилитация марказидан озод қилиш ҳақида;

илтимосномани қаноатлантирмасдан қолдириш ҳақидаги қарорни бекор қилиш ва муайян яшаш жойига эга бўлмаган шахсни реабилитация марказига жойлаштириш тўғрисида.

XXIV БОБ. МАЪМУРИЙ ХУҚУҚБУЗАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ ИШ ЮЗАСИДАН ҚАРОР (АЖРИМ) УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ВА ПРОТЕСТ БИЛДИРИШ*

314-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида шикоят бериш хуқуқи

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарор устидан ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс, жабрланувчи, уларнинг қонуний вакиллари ва адвокат томонидан, шунингдек маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузган орган томонидан шикоят берилиши мумкин.

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан жиноят ишлари бўйича суднинг қарори устидан шикоят бериш ушбу Кодекснинг XXIV* бобида белгиланган тартибда амалга оширилади.

* XXIV бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

315-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида шикоят бериш тартиби

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарор устидан иқори турувчи органга (мансабдор шахсга) еки жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судига, жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг қарори устидан эса апелляция инстанцияси судига шикоят берилиши мумкин. Иқтисодий суднинг қарори устидан Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексига белгиланган тартибда, фуқаролик ишлари бўйича суднинг қарори устидан эса Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик процессуал кодексига белгиланган тартибда шикоят берилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

Шикоят маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарор қабул қилган орган (мансабдор шахс) орқали еки бевосита шикоят йўлланган судга юборилади.

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарор чиқарган орган (мансабдор шахс) шикоятни олгач, уни уч сутка ичида иш билан бирга ушбу моддага мувофиқ шикоятни кўриб чиқиш хуқуқига эга бўлган органга (мансабдор шахсга) юборади.

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида шикоят берган шахс давлат божи тўлашдан озод этилади.

316-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида шикоят бериш муддати

Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида шу қарорнинг нухсиси олинган кундан эътиборан ўн кун ичида шикоят берилиши мумкин, бундан суд қарори мустасно. Мазкур муддат узрли сабаблар билан ўтказилиб юборилган тақдирда, бу муддат шикоятни кўриб чиқишга ваколатли орган (мансабдор шахс) томонидан қайта тикланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)

317-модда. Маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида протест билдириш

Прокурор маъмурий хуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан:

1) жиноят ишлари бўйича суд судьясининг қарори устидан – ушбу Кодекснинг XXIV*-бобида белгиланган тартибда апелляция инстанцияси судига; *(биринчи қисмнинг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

2) бошқа орган (мансабдор шахс) қарори устидан – қарор чиқарган органга (мансабдор шахсга) протест билдириши мумкин.

Иқтисодий суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексида белгиланган тартибда протест келтирилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5-6-сон, 102-модда; УР ҚХТ, 2017 йил, 37-сон, 978-модда; 2018 йил, 5-сон, 83-модда; 2019 йил, 12-сон, 225-модда)

Фуқаролик ишлари бўйича суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексида белгиланган тартибда протест келтирилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 21 апрелдаги УРҚ-288-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2011 йил, 16-сон, 162-модда)

318-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор ижросини тўхтатиб туриш

Белгиланган муддатда шикоят бериш маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижросини шикоят кўриб чиқилгунга қадар тўхтатиб туради, маъмурий қамоқ жазоси қўлланиш тўғрисидаги қарор ва маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жойда ундириб олинadиган жарима солиш ҳоллари бундан мустаснодир.

Прокурорнинг протест билдириши маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қабул қилинган қарор ижросини протест кўриб чиқилгунга қадар тўхтатиб туради.

319-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят ёки билдирилган протестни кўриб чиқиш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусидаги берилган шикоят ёки билдирилган протестни ваколатли органлар (мансабдор шахслар), шикоят ва протест тushун гандан бошлаб ўн кун муддат ичида кўриб чиқадилар.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят ёки билдирилган протестни кўриб чиқиш пайтида орган (мансабдор шахс) чиқарилган қарорнинг қонунийлиги, асослиги ва адолатлилигини текширади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарор устидан шикоят ёки протест жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судининг судьяси томонидан яққа тартибда кўриб чиқилади ва унинг натижаларига қўра, ушбу Кодекснинг 321-моддасида назарда тутилган қондаларга биноан қарор қабул қилинади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

320-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда)

321-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят ёки билдирилган протестни кўриб чиқувчи органнинг (мансабдор шахсининг) қарори

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят ёки билдирилган протестни кўриб чиқиш пайтида орган (мансабдор шахс) куйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

1) чиқарилган қарорни ўзгартириш, шикоят ёки протестни эса қаноатлантиришсиз қолдиради;

2) чиқарилган қарорни бекор қилади ва ишни қайта кўриб чиқиш учун юборади,

3) чиқарилган қарорни бекор қилади ва ишни юритишни тўхтатади;

4) жазо чорасини кучайтирмаган ҳолда уни маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлик тўғрисидаги норматив ҳужжатда назарда тутилган доирада ўзгартиради (Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорни бекор қилиш ёки ўзгартириш учун орган (мансабдор шахс) томонидан ишни тулиқ бўлмаган ҳолда ёки бир томонлама кўриб чиқиши; орган (мансабдор шахс) ҳал қилув қарорининг ва ушбу Кодекс Махсус қисмининг қўлланилган нормалари ва маъмурий жавобгарлик назарда тутилган бошқа норматив ҳужжатлар ишининг фактик ҳолатларига мос келмаслиги; маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритиш қондаларининг жиддий бузиллиги; қўлланилган маъмурий жазонинг адолатсизлиги асос бўлиб ҳисобланади.

Махсус автоматлаштирилган фото- ва видео қайд этиш техника воситалари орқали қайд этилган йўл ҳаракати қондалари бузилишларига доир иш ёки Ўзбекистон Республикаси Давлат боғхона қўмитасининг Ягона автоматлаштирилган ахборот тизими орқали қайд этилган боғхона тўғрисидаги қонунчилик бузилишларига доир иш янгитдан кўриб чиқиш учун юборилиб, қарор бекор қилинган тақдирда, мазкур иш маъмурий ҳуқуқбузарлиқни содир этган шахсга нисбатан у илгари содир этган ҳуқуқбузарликларнинг такрорийлиги инobatга олинган ҳолда умумий асосларда кўриб чиқишлик лозим. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 4 октябрдаги УРҚ-720-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)

Мазкур ишни кўриб чиқишга ваколати бўлмаган орган (мансабдор шахс) томонидан чиқарилган қарор бекор қилинади, иш эса ваколатли органга (мансабдор шахсга) кўриб чиқиш учун юборилади.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор юзасидан берилган шикоят ёки

билдирилган протест бўйича қабул қилинган қарорда: у чиқарилган вақт ва жой; шикоят ёки протестни куриб чиқаётган мансабдор шахс; прокурор ва бошқа иштирок этаётган шахслар; шикоят берган шахс ёки протест билдирган прокурор; маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича чиқарилган, шикоят берилган ёки протест билдирилган қарорнинг ҳамда шикоят, протестнинг моҳияти; чиқарилаётган қарорни асосланиши; шикоят ёки протест юзасидан қарор кўрсатилиши лозим.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят ёки билдирилган протестга доир қарорнинг нусхаси ўзи ҳақида ана шу қарор чиқарилган шахсга уч кун муддат ичида юборилади, жабранувчига эса – унинг илтимосига биноан юборилади. Протестни кўриб чиқиш натижалари тўғрисида прокурорга маълум қилинади. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)*

322-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорни қайта куриб чиқувчи органнинг (мансабдор шахсининг) ваколатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан орган (мансабдор шахс) чиқарган қарор юқори турувчи орган раҳбари, прокурорнинг протести бўйича эса уни чиқарган орган томонидан ҳам ушбу Кодекснинг 321-моддаси иккинчи ва учинчи қисмларида белгиланган асослар бўйича бекор қилиниши ёки ўзгартирилиши мумкин.

323-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор хусусида берилган шикоят юзасидан чиқарилган қарорга протест билдириш

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарор устидан берилган шикоят юзасидан чиқарилган қарорга прокурор протест билдириши мумкин. Шикоят юзасидан чиқарилган қарорга протест мазкур қарорни чиқарган органдан (мансабдор шахсдан) юқори турувчи органга киритилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)

324-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўришни тугатиш билан қарорни бекор қилиш оқибатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кўришни тугатиш билан қарорни бекор қилиш ундириб олинган пул суммаларини, ҳақи тўлаб олиб қўйилган ва мусодара қилинган нарсаларни қайтариб беришга, шунингдек илгари қабул қилинган қарор билан боғлиқ бошқа чеклашларни бекор қилишга сабаб бўлади. Нарсани қайтариб бериш мумкин бўлмаган ҳолларда унинг қиймати, башарти бу нарсалар тадбиркорлик учун мўлжалланган бўлса, бой берилган фойдаси ҳам қoplanади.

Фуқарони маъмурий қамоққа олиш ғайриқонуний равишда қўлланилганлиги натижада етказилган зарар қонунчиликда белгиланган тартибда қoplanади. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

XXIV¹ БОБ. ЖИНОЯТ ИШЛАРИ БЎЙИЧА СУДНИНГ МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ ИШ ЮЗАСИДАН ҚАРОРНИ (АЖРИМИНИ) ҚАЙТА КУРИШ БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ*

1-5. АПЕЛЛЯЦИЯ ИНСТАНЦИЯСИ СУДИДА ИШ ЮРИТИШ**

324¹-модда. Апелляция шикояти (протести) бериш тартиби

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан ўзига нисбатан суднинг қарори чиқарилган шахс, жабранувчи, уларнинг қонуний вакиллари, адвокат, шунингдек маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузган орган биринчи инстанция судининг қарори устидан апелляция шикояти беришга, прокурор эса протест келтиришга ҳақли.

Суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан шикоят (протест) иш билан бирга уч сутка ичида апелляция инстанцияси судига юборилиши лозим.

Суднинг маъмурий қамоққа олиш ёки маъмурий тартибда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарори устидан шикоят (протест) апелляция инстанцияси судига шикоят (протест) олинган куни юборилиши лозим.

Апелляция шикояти (протести) апелляция инстанцияси судининг номига йўлланади, лекин маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан қарорни чиқарган судга берилади.

324²-модда. Апелляция тартибда ишларни қайта кўрувчи судлар

Қорақалпоғистон Республикаси суди, вилоятлар, Тошкент шаҳар судлари жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) судлари томонидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриш натижалари юзасидан биринчи инстанция бўйича чиқарилган қарорларнинг қонунийлиги, асослантирилганлиги ва адолатлилигини апелляция тартибда текширади.

324³-модда. Апелляция шикояти (протести) бериш муддатлари

Биринчи инстанция судининг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан апелляция шикояти

* XXIV¹ боб Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли Қонуни билан киритилган, бобнинг номи 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда, ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон.

** XXIV¹ бобнинг 1-параграфи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон.

(протести) қарор ўқиб эшиттирилган кундан эътиборан йигирма сутка ичида, ўзига нисбатан суд қарори чиқарилган шахс ва жабрланувчи томонидан эса, қарорнинг кучирма нусхалари уларга топширилган ёки улар томонидан ушбу кучирма нусхалар олинган кундан эътиборан худди шу мuddатда берилиши мумкин.

Ушбу мuddанинг биринчи қисмида назарда тутилган мuddат ўтказиб юборилган тақдирда, апелляция шикоятни (протести) берувчи шахснинг илтимосномасига кўра, қарорни чиқарган суд, агар мuddатнинг ўтказиб юборилганлиги сабабларини узрли деб топса, ўтказиб юборилган мuddатни тиклашга ҳақли бўлиб, бу ҳақда ажрим чиқарилади.

Суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қарори устидан апелляция шикоятни (протести) бериш мuddатини тиклаш ҳақидаги илтимосномани рад қилиш тўғрисида ажрим чиқарилади, унинг устидан хусусий шикоят (хусусий протест) берилиши мумкин.

324^а-мuddа. Апелляция шикоятини (протестини) қайтариб олиш

Суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан шикоят берган шахс шикоятни қайтариб олишга ҳақли. Протестни қайтариб олиш ҳуқуқи протестни киритган прокурорга, шунингдек юқори турувчи прокурорга тегишлидир.

Ўзига нисбатан суднинг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги қарори чиқарилган шахс ўз адвокатининг шикоятини қайтариб олишга ҳақли.

Апелляция шикоятини (протестини) қайтариб олишга апелляция инстанцияси суди қарор қабул қилиш учун алоҳида хонага киргунига қадар йўл қўйилади.

324^б-мuddа. Апелляция шикоятини (протестини) қўриб чиқиш мuddатлари

Биринчи инстанция судининг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан берилган апелляция шикоятни (протести) у ишнинг барча материаллари билан келиб тушган кундан эътиборан ўн беш сутка ичида апелляция инстанцияси суди томонидан қўрилиши лозим.

Ушбу Кодекснинг 51^а, 51^б, 51^в, 51^г, 51^д, 51^е, 51^ж, 51^з, 51^и, 51^к мuddаларида назарда тутилган биринчи инстанция судининг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар бўйича қарорлари устидан берилган апелляция шикоятлари (протестлари) ишнинг барча материаллари билан келиб тушган кундан эътиборан беш кунлик мuddатда апелляция инстанцияси суди томонидан қўрилиши лозим.

Биринчи инстанция судининг маъмурий қамоққа олиш ёки маъмурий тартибда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарори устидан берилган апелляция шикоятни (протести) шикоят (протест) берилган пайдан эътиборан бир сутка ичида апелляция инстанцияси суди томонидан қўрилиши лозим.

324^в-мuddа. Суд хабарномалари ва қақирувлари

Ишда иштирок этувчи шахслар апелляция шикоятни (протести) қўриладиган вақт ва жой ҳақида суд қақирув қогозлари, телефонграммалар, телеграммалар ва хабардор қилинганлиги факти қайд этилишини таъминлайдиган бошқа алоқа воситалари орқали хабардор қилинади.

324^г-мuddа. Апелляция шикоятини (протестини) қўриш тартиби

Биринчи инстанция судининг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарори устидан берилган апелляция шикоятни (протести) апелляция инстанцияси судининг судьяси томонидан яққа тартибда қўрилади.

Апелляция инстанцияси суди маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни суд мажлисида ушбу параграфда белгиланган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда, ушбу Кодекснинг ХХШ бобида назарда тутилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни қўриш қоидаларига биноан қўриб чиқади.

Суд мажлисида раислик қилувчи қандай иш қўрилишини, апелляция шикоятни (протести) ким томонидан ва қайси суднинг қарори устидан берилганлигини маълум қилади, ишда иштирок этувчи қайси шахслар, уларнинг вакиллари келганлигини, ҳозир бўлганларнинг шахсини аниқлайди, мансабдор шахслар ва вакилларнинг ваколатларини текширади, ишда иштирок этётган шахсларга уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтиради, рад қилиш ҳақидаги арзларни ҳамда илтимосномаларни ҳал қилади.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида лозим даражада хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги ишни апелляция тартибда қўриш учун монелик қилмайди.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни апелляция инстанцияси судида қўриш суд мажлисида раислик қилувчи судьянинг маърузаси билан бошланади. Маъруза давомида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш ҳолатлари, биринчи инстанция суди қарорининг мазмуни, апелляция шикоятни (протести) важдари баён этилади.

Маърузадан кейин суд мажлисида ҳозир бўлган, ишда иштирок этувчи шахсларнинг, уларнинг вакилларининг тушунтиришлари эшитилади. Апелляция шикоятни берган шахс ёки унинг вакили ёхуд агар прокурор протест берган бўлса, прокурор биринчи бўлиб сўзга чиқади.

Апелляция инстанцияси суди ишда иштирок этувчи шахсларнинг сўзларини эшитиб, тегишли илтимосномалар мавжуд бўлганда ёки ўз ташаббусига кўра ишдаги мавжуд ва судга тақдим этилган (суд томонидан талаб қилиб олинган) янги далилларни текширади.

Суд апелляция шикоятининг (протестининг) важдари билан чегараланмай, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш материалларини тўлиқ ҳажмда текширади.

Апелляция инстанцияси суди иш ҳолатларини аниқлаштириши ва далилларни текширишини тамомлагач, ишда иштирок этётган шахсларга улар судда тушунтириш берган кетма-кетликда музокараларга чиқиш имкониятини яратади.

Суд музокаралари тугаллангач, судья қарор қабул қилиш учун алоҳида хонага қиради.

324^д-мuddа. Апелляция инстанцияси судининг ваколатлари

Биринчи инстанция судининг қарори устидан апелляция шикоятини (протестини) қўриб чиқиш натижаларига кўра, апелляция инстанцияси суди қуйидаги қарорлардан бирини қабул қилади:

1) биринчи инстанция суди қарорини ўзгаришсиз, қилинган (протестини) эса қаноатлантирмай қолдириш тўғрисида;

2) биринчи инстанция суди қарорини, шунингдек органнинг (мансабдор шахснинг) қарорини бекор қилиш ва ишни маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баеннома тузган органга (мансабдор шахсга) қайтариш ҳақида;

3) биринчи инстанция суди қарорини ўзгартириш ёки бекор қилиш ва янги қарор чиқариш тўғрисида;

4) биринчи инстанция суди қарорини бекор қилиш ва иш юритишни тугатиш тўғрисида;

5) жазо чорасини кучайтирмаган ҳолда уни маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатида назарда тутилган доирада ўзгартириш ҳақида;

6) апелляция шикоят (протести) қайтариб олиниши муносабати билан апелляция иш юритишини тугатиш тўғрисида.

Апелляция инстанцияси судининг қарори чиқарилганидан кейин дарҳол ўқиб эшиттирилади.

Апелляция инстанцияси судининг қарори у ўқиб эшиттирилган пайдан эътиборан қонуний кучга кирилади.

Апелляция инстанцияси судининг қарори устидан кассация тартибда шикоят (протест) берилиши мумкин.

324³-модда. Апелляция инстанцияси суди қарорининг кўчирма нусхасини юбориш (топшириш)

Апелляция инстанцияси судининг қарори чиқарилганидан кейин унинг кўчирма нусхаси ўзига нисбатан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича қарор чиқарилган шахсга, маъмурий ҳуқуқбузарлик ҳақида баеннома тузган органга уч суткагача бўлган муддатда топширилади ёки юборилади, шунингдек жабрланувчига ўз сўровига биноан ушбу муддатда топширилади ёки юборилади.

Суднинг маъмурий қамоққа олиш ёки маъмурий тартибда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарори устидан берилган апелляция шикоятини (протестини) кўриб чиқиш натижалари юзасидан чиқарилган қарор у қабул қилинган кун қарорни ижро этувчи органнинг, мансабдор шахснинг, шунингдек ўзига нисбатан қарор қабул қилинган шахснинг ва жабрланувчининг эътиборига етказилади.

2-§. КАССАЦИЯ ИНСТАНЦИЯСИ СУДИДА ИШ ЮРИТИШ*

324¹⁰-модда. Кассация тартибда суд ҳужжатларини қайта кўриш

Кассация тартибда биринчи инстанция судининг маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишлар бўйича апелляция тартибда қўрилган қарорлари ва апелляция инстанцияси судининг қарорлари қайта кўрилиши мумкин.

Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар кассация тартибда Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъати томонидан кўрилади.

324¹¹-модда. Кассация шикояти бериш (протест келтириш) ҳуқуқи

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш бўйича ўзига нисбатан суд қарори чиқарилган шахс, жабрланувчи, уларнинг қонуний вакиллари, адвокат ва маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баеннома тузган орган суд ҳужжатлари устидан кассация тартибда шикоят бериш ҳуқуқига эга.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори, унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар, Тошкент шаҳар прокурорлари ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорлар, шунингдек уларнинг ўринбосарлари суд ҳужжатлари устидан кассация тартибда протест келтиришига ҳақли.

324¹²-модда. Кассация шикояти (протести) бериш тартиби ва муддати

Кассация шикояти (протести) бевосита Ўзбекистон Республикаси Олий судига берилди.

Кассация шикояти (протести) апелляция инстанцияси судининг қарори чиқарилган кундан эътиборан олти ой ичида берилиши мумкин.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган муддат ўтказиб юборилган ҳолларда, кассация инстанцияси суди кассация шикояти (протести) бераётган шахснинг илтимосномасига асосан, агар уни ўтказиб юбориш сабабларини узрли деб топса, ўтказилган муддатни тиклашга ҳақли бўлиб, бу ҳақда ажрим чиқарилади.

324¹³-модда. Кассация шикоятининг (протестининг) мазмуни

Кассация шикоят (протестида) қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) шикоят (протест) берилётган суднинг номи;

2) шикоят (протест) бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми), унинг жойлашган ери (почта манзили) ёки яшаш жойи ва ишдаги процессуал ҳолати;

3) биринчи, апелляция инстанциясида ишни кўрган судлар, шунингдек улар томонидан қабул қилинган қарорлар мазмуни;

4) шикоят берилётган (протест билдирилётган) суд ҳужжатлари ва суд ишининг рақами; (биринчи қисмининг 4-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

5) суд ҳужжати кассация тартибда қайта кўриш учун асослар, бундай асослар мавжудлигини тасдиқловчи важларни келтирган ҳолда;

6) шикоят (протест) берган шахснинг илтимоси.

Кассация шикояти (протести) шикоят (протест) бераётган шахс томонидан имзоланиши керак.

(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни билан чиқарилган* – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)

324¹⁴-модда. Кассация шикоятини (протестини) қайтариш

Кассация шикояти (протести) қуйидаги ҳолларда кўриб чиқилмасдан Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьясининг ажрими билан қайтарилади, агар у:

* XXIV Бобнинг 2-параграфи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон.

1) кассация инстанцияси судига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан берилган бўлса;

2) ушбу Кодекснинг 324¹³-моддасида назарда тутилган талабларга жавоб бермаса;

3) *Биринчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

4) иш кассация тартибида қўрилиши лозим бўлмаса;

5) шикоят (протест) белгиланган мuddат ўтказилиб берилган бўлса;

6) шикоятни (протестни) чақириб олиш тўғрисида ариза келиб тушган бўлса.

Шикоят (протест) берган шахс ушбу модда биринчи қисмининг 1 ва 2-бандларида кўрсатилган ҳолатлар бартараф этилган, умумий тартибда янгидан мурожаат қилишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

324¹⁵-модда. Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни талаб қилиб олиш

Кассация шикоятини ўрганиб чиқаётган Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни суддан талаб қилиб олишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, унинг ўринбосарлари ишни кассация тартибида такроран қўришга асослар мавжудлиги тўғрисидаги масалани ҳал этиш учун маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни суддан талаб қилиб олишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарлари, Қорақалпоғистон Республикаси прокурори, вилоятлар, Тошкент шаҳар прокурорлари ҳамда уларга тенглаштирилган прокурорлар, шунингдек уларнинг ўринбосарлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг мурожаати мавжуд бўлган тақдирда, кассация протести келтириш масаласини ҳал этиш учун маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни суддан талаб қилиб олишга ҳақли.

324¹⁶-модда. Кассация шикоятини (протестини) кўриб чиқиш мuddатлари

Кассация шикояти (протести) бир ойгача бўлган мuddатда, маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш талаб қилиб олинган тақдирда эса, икки ойгача бўлган мuddатда кўриб чиқилиши лозим.

324¹⁷-модда. Кассация шикоятини (протестини) ўрганиш

Кассация шикояти (протести) кассация инстанцияси суди судьяси томонидан ўрганилиб, у кўпи билан ун сутка мuddатда қуйидаги масалаларни ҳал этади:

1) шикоятни (протестни) ушбу Кодекс 324¹⁴-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ қайтариш учун асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги тўғрисидаги;

2) маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни талаб қилиб олиш учун асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслиги ҳақидаги.

Шикоятни (протестни) ўрганиш натижаларига қўра, судья қуйидаги ажримлардан бирини чиқаради:

1) шикоятни (протестни) иш билан бирга кассация инстанцияси судига қўриб чиқиш учун киритиш тўғрисида;

2) шикоятни (протестни) қайтариш тўғрисида.

Қабул қилинган қарор тўғрисида кассация шикояти (протести) берган шахсга уч кунлик мuddатда хабар қилинади.

324¹⁸-модда. Кассация шикоятини (протестини) кўриб чиқиш учун кассация инстанцияси судига киритиш тўғрисидаги ажрим мазмуни

Шикоятни (протестни) иш билан бирга кассация инстанцияси судига қўриб чиқиш учун киритиш тўғрисидаги ажримда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) суд ишининг рақами, ажрим чиқарилган вақт ва жой; *(биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

2) ажрим чиқарган судьянинг фамилияси, исми ва отасининг исми;

3) кассация шикоятини (протестини) берган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми);

4) биринчи ва апелляция инстанцияси судининг номи ва улар томонидан қабул қилинган суд ҳужжатларининг қисқача мазмуни;

5) кассация шикоятининг (протестининг) қисқача мазмуни;

6) шикоятни (протестни) кассация инстанцияси судига қўриб чиқиш учун киритиш асослари.

Судья кассация шикоятини (протестини) кассация инстанцияси судида қўриб чиқиш учун киритиш билан бир вақтда шикоятни (протестни) берган шахснинг илтимосномасига қўра низолаштилаётган суд ҳужжатининг ижросини кассация тартибидаги иш юритиш тамомлангунга қадар тўхатиб туришга ҳақли.

324¹⁹-модда. Ишда иштирок этувчи шахсларни хабардор қилиш

Иш кассация инстанцияси судига қўриб чиқиш учун киритилганлиги ҳақида уч кунлик мuddатда кассация шикояти (протести) берган шахсга, шунингдек ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга, агар шикоят (протест) ўрганиш манфаатларига даҳл қилса, хабар қилинади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга шикоятнинг (протестнинг) кўчирма нусхаси ёки уларнинг электрон нусхалари билан кассация инстанцияси судининг интернет-ресурси орқали танишиш имконияти тўғрисидаги хабарнома юборилади. Бунда ишда иштирок этувчи шахсларга уларнинг шикоятга (протестга) доир эътирозларини ёзма шаклда ёки электрон ҳужжат тарзида бериш ҳуқуқи, ушбу эътирозларни тақдим этиш мuddати кўрсатилган ҳолда, тушунтирилади. Шикоят (протест) юзасидан келиб тушган эътирозлар ишга қўшиб қўйилади.

324²⁰-модда. Кассация шикоятини (протестини) тўлдирish, ўзгартириш. Шикоятни (протестни) қайтариб олиш

Кассация шикояти берган шахс кассация инстанцияси судининг суд мажлиси бошлангунга қадар уни янги вазлар билан тўлдирishга ёки ўзгартиришга ҳақли.

Протест келтирган прокурор, шунингдек юқори турувчи прокурор протестни кассация инстанцияси судининг суд мажлиси бошланғунига қадар тўлдиришга ёки ўзгартиришга ҳақли.

Кассация шикоятига (протестига) ўзгартириш ёки тўлдириш киритишда тегишчан маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисида баённома тузган орган, жабрланувчи ёки унинг вакили ёхуд прокурор томонидан маъмурий жавобгарликка тортилган шахснинг аҳволини ёмонлаштириш тўғрисида масала, агар бундай талаб дастлабки кассация шикоятда (протестда) мавжуд бўлмаса, қўйилиши мумкин эмас.

Кассация шикояти берган шахс уни қайтариб олишга ҳақли. Кассация протестини қайтариб олиш ҳуқуқи протестни киритган прокурорга, шунингдек юқори турувчи прокурорга тегишлидир. Кассация шикоятини (протестини) қайтариб олишга кассация инстанцияси суди қарор қабул қилиш учун алоҳида хонага кирғунига қадар йўл қўйилади.

Кассация шикоятини (протестини) қайтариб олишда кассация инстанцияси суди ажрим чиқаради ва бу ажрим билан, агар суд қарори устидан бошқа шахслар шикоят қилмаган бўлса, кассация тартибида иш юритишни тугатади.

324²¹-модда. Ишни кассация тартибида кўриб чиқиш муддатлари ва тартиби

Кассация шикояти (протести) кассация инстанцияси судининг судьяси томонидан якка тартибда кўриб чиқилади.

Кассация инстанцияси суди судья ишни шикоят (протест) билан бирга кўриб чиқиш учун кассация инстанцияси судига ўтказиш тўғрисида ажрим чиқарган кундан эътиборан ун беш суткадан кечиктирмай ишни кўриб чиқишга киришиши керак.

Ишни кассация инстанцияси суди томонидан кўриб чиқиш давоийлиги уни қуриш бошланган кундан эътиборан бир ойдан ошмаслиги керак.

Кассация инстанцияси суди мажлисида кассация шикояти (протести) берган шахс, шунингдек ишда иштирок этувчи бошқа шахслар ва (ёки) уларнинг вакиллари иштирок этиши мумкин.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида лозим даражада хабардор этилган шахслар келмаганлиги ишни кассация тартибида кўриб чиқиш учун монелик қилмайди.

Кассация тартибида ишни қуриш судьянинг маърузаси билан бошланади, у ишнинг ҳолатларини, иш бўйича қабул қилинган суд ҳужжатлари мазмунини, кассация шикоятда (протестда) келтирилган вазиятни баён этади.

Суд мажлисига келган ишда иштирок этувчи шахслар иш бўйича тушунтириш беришга ҳақли. Кассация шикояти берган шахс биринчи бўлиб тушунтиришлар беради, агар иш прокурорнинг протести бўйича ҳурилаётган бўлса, биринчи бўлиб прокурор сўзга чиқади.

Ишни кассация тартибида кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим қабул қилинади.

Ажримнинг қўчирма нусхалари кассация шикояти (протести) берган шахсга ва ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга ушбу Кодекснинг 324⁹-моддасида назарда тутилган тартибда юборилади.

324²²-модда. Кассация инстанцияси судининг ваколатлари

Кассация инстанцияси суди ишни кассация тартибида кўриб чиққач, қуйидагиларга ҳақли:

1) суд ҳужжатини ўзгартириш, кассация шикоятини (протестини) эса қаноатлантирмадан қолдиришга;

2) суд ҳужжатини тўлиқ ёки қисман бекор қилишга ва ишни апелляция инстанциясида янгидан кўриш учун юборишга;

3) суд ҳужжатини ўзгартиришга ёки бекор қилишга ва янги қарор қабул қилишга;

4) иш бўйича илгари қабул қилинган суд ҳужжатларидан бирини ўз кучида қолдиришга;

5) суд ҳужжатларини бекор қилишга ва ишни юритишни тугатишга;

6) жазо чорасини кучайтирмаган ҳолда уни маъмурий ҳуқуқбузарлик учун жавобгарлик тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатида назарда тутилган доирада ўзгартиришга,

7) кассация шикояти (протести) қайтариб олинганлиги муносабати билан кассация иш юритувини тугатишга.

324²³-модда. Суд ҳужжатини ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асослар

Суд ҳужжатининг ноқонунийлиги, асослантирилмаганлиги ва адолатсизлиги суд ҳужжатини кассация тартибида ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асос бўлади.

Суднинг мазмунан тўғри бўлган ҳужжати фақат биригина юзаки асосларга кўра бекор қилиниши мумкин эмас.

324²⁴-модда. Кассация инстанцияси судининг ажрими

Кассация инстанцияси судининг ажримида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

1) ажримни қабул қилган суднинг номи ва таркиби;

2) суд ишининг рақами, ажрим қабул қилинган сана ва жой; *(биринчи қисмнинг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)*

3) ажрим қабул қилинган иш;

4) кассация шикояти (протести) берган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми);

5) шикоят берилган (протест келтирилган) суд ҳужжатлари мазмунини;

6) суднинг кассация шикоятини (протестини) кўриб чиқиш натижалари юзасидан ҳулосалари ва суд амал қилган қонунлар ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига ҳаволалар.

Кассация инстанцияси судининг ажрими судья томонидан имзоланади.

Кассация инстанцияси судининг ажрими қабул қилинган кундан эътиборан қонуний кучга киради.

324²⁵-модда. Ишни кассация инстанцияси судида такроран кўриш

Кассация инстанцияси суди маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Бош прокурори ёки уларнинг ўринбосарлари киритган протестга кўра кассация тартибида такроран кўради.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кассация тартибида такоран кўриш ҳақидаги протест кассация инстанцияси судининг ажрими чиқарилган кундан эътиборан олти ойлик муддатда келтирилиши мумкин.

Кассация инстанцияси судида маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни такоран кўриш ушбу параграфда назарда тутилган қоидаларга риоя этилган ҳолда, мазкур ишни кўришда илгари иштирок этмаган Ўзбекистон Республикаси Олий судининг уч нафар судьясидан иборат таркибда амалга оширилади.

Кассация инстанцияси суди маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни такоран кўриш чоғида ушбу Кодекснинг 324²²-моддасида кўрсатилган қарорлардан бирини қабул қилишга, шу жумладан кассация инстанцияси судининг илгари қабул қилинган ажримини бекор қилишга ёки ўзгартиришга ҳақли.

324²⁶-модда. Кассация инстанцияси суди кўрсатмаларининг мажбурийлиги

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни кассация тартибида кўриб чиққан судининг иш ҳолатлари тўла-тўқис ва ҳар томонлама текширилишини таъминлашга, шунингдек ушбу Кодекс нормалари бузилишини бартараф этишга қаратилган кўрсатмалари ишни янгидан кўраётган апелляция инстанцияси суди учун мажбурийдир.

Кассация инстанцияси суди маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишни янгидан апелляция тартибида кўриб чиқиш учун юборётганда айб ибботланганлиги ёки ибботланмаганлиги, у ёки бу далилнинг ишончлилиги ёки ишончсизлиги, бир далилнинг бошқаларидан афзаллиги, маъмурий ҳуқуқбузарлиқнинг таснифи ва маъмурий жазо чораси тўғрисида олдиндан хулосалар чиқаришга ҳақли эмас.

3-Б. ҚОНУНИЙ КУЧГА КИРГАН СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ЯНГИ ОЧИЛГАН ҲОЛАТЛАР БЎЙИЧА ҚАЙТА КЎРИШ ЮЗАСИДАН ИШ ЮРИТИШ

324²⁷-модда. Суднинг қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш ҳуқуқи

Жиноят ишлари бўйича суд ўзи чиқарган ҳамда қонуний кучга кирган суд ҳужжатини ушбу параграфда назарда тутилган асосларга кўра ва тартибда янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

324²⁸-модда. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўрадиган судлар

Биринчи инстанция суди томонидан чиқарилган, қонуний кучга кирган қарор янги очилган ҳолатлар бўйича ушбу қарорни чиқарган жиноят ишлари бўйича суд томонидан кўрилади.

Янги очилган ҳолатлар бўйича апелляция ёки кассация инстанцияси судининг қайси қарорлари билан суд ҳужжати

ўзгартирилган ёки янги суд ҳужжати қабул қилинган бўлса, уша қарорларни қайта кўриш суд ҳужжати ўзгартирилган ёки янги қарор қабул қилинган инстанцияда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

324²⁹-модда. Суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш асослари

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш асослари қуйидагилардан иборат:

1) суд ҳужжати қабул қилинган пайтда мавжуд бўлган, лекин аризага маълум бўлмаган ва маълум бўлиши мумкин бўлмаган, иш учун муҳим ҳолатлар;

2) суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланган ва мазкур иш бўйича қонунга хилоф ёки асослантилмаган суд ҳужжати қабул қилинишига сабаб бўлган экспертнинг била туриб ёлғон хулоса берганлиги, гувоҳнинг била туриб ёлғон кўрсатувлар берганлиги, била туриб ёлғон таржима қилинганлиги;

3) суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, ажрими билан аниқланган ҳолатлар, яъни ишда иштирок этувчи шахснинг ёки унинг вакилининг ёхуд судьянинг мазкур ишни кўриш чоғида содир этилган жиноий қилмишлари;

4) жиноят ишлари бўйича суднинг ёки фуқаролик ишлари бўйича суднинг ёхуд иқтисодий суднинг мазкур иш бўйича суд ҳужжатини қабул қилиш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳужжати ёки бошқа органнинг қарори ёхуд бошқа ҳуқуқий ҳужжати бекор қилинганлиги. *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

324³⁰-модда. Суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани бериш тартиби ва муддати

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза ушбу суд ҳужжатини қабул қилган судга суд ҳужжатини қайта кўриш учун асос бўладиган ҳолатлар очилган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай ишда иштирок этувчи шахслар ёки прокурор томонидан берилди.

Аризанинг ва унга илова қилинган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар аризага илова қилинади.

Ариза беришининг ўтказиб юборилган муддати ариза билан муносабат қилган шахснинг илтимосномаси бўйича, агар илтимоснома қайта кўриш учун асос бўладиган ҳолатлар очилган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай берилган бўлса ва суд муддатни ўтказиб юбориш сабабларини узрли деб тан олса, суд томонидан тикланиши мумкин.

Суд ҳужжатлари чиқарилган пайдан эътиборан бир йил ўтгач берилган аризалар кўриб чиқилмайди.

324³¹-модда. Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризанинг шакли ва мазмуни

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги ариза судга ёзма шаклда берилади. Ариза уни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги аризада қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) ариза берилаётган суднинг номи;
 - 2) ишда иштирок этувчи шахсларнинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми), уларнинг турган жойи (почта манзили) ёки яшаш жойи;
 - 3) аризаچи янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришни талаб қилаётган суд ҳужжати қабул қилган суднинг номи; ишнинг рақами, суд ҳужжати қабул қилинган сана;
 - 4) аризаچининг ҳужжатларга ҳавола қилинган фикрига кўра қонуний кучга кирган суд ҳужжати қайта кўриб чиқиш учун асос бўладиган янги очилган ҳолат;
 - 5) ариза бераётган шахснинг талаби;
 - 6) илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати.
- Аризага қуйидагилар илова қилинган бўлиши керак:
- 1) янги очилган ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари;
 - 2) (Учинчи қисмининг 2-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 сентябрдаги УРҚ-716-сонли Қонун билан чиқарилган – ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон*)
 - 3) ариза вақил томонидан имзоланган тақдирда, уни имзолаш ваколатини тасдиқловчи ҳужжат.

324³²-модда. Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани иш юритишга қабул қилиш

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги аризанинг шакли ва мазмунига нисбатан ушбу Кодексда қўйилаётган талабларга риоя этилган ҳолда берилган ариза тегишли суднинг иш юритувига қабул қилинади.

Аризани суднинг иш юритувига қабул қилиш тўғрисидаги масала у судга келиб тушган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай ҳал қилинади.

Аризани иш юритишга қабул қилиш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Ажримнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга ушбу Кодекснинг 324²-моддасида назарда тутилган тартибда юборилади.

324³³-модда. Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани қайтариш

Суд қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги аризани, агар уни иш юритишга қабул қилиш ҳақидаги масалани ҳал қилишда қуйидагиларни аниқласа, қайтаради:

1) ариза ушбу Кодекснинг 324³⁰ ва 324³¹-моддаларида белгиланган қоидалар бузилган ҳолда берилганлигини;

2) ариза белгиланган муддат ўтганидан сўнг берилганлигини ва уни тиклаш тўғрисида илтимоснома мавжуд эмаслигини;

3) муддатни ўтказиб юбориш сабаблари узарсиз эканлигини, шунга кўра ариза бериш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклашга асос мавжуд эмаслигини.

Аризани қайтариш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Суднинг аризани қайтариш тўғрисидаги ажрими устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Ушбу модда биринчи қисмининг 1 ва 2-бандларида кўрсатилган ҳолатлар бартараф этилганидан сўнг ариза берган шахс ариза билан судга янгидан мурожаат қилишга ҳақли.

324³⁴-модда. Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш тартиби ва муддати

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза у судга келиб тушган кундан эътиборан ун беш кундан ошмаган муддатда, ишда иштирок этувчи шахслар хабардор қилинган ҳолда кўриб чиқилади.

Тегишли тарзда хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги аризани кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

324³⁵-модда. Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари юзасидан суд томонидан қабул қилинадиган ажрим

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари юзасидан суд аризани қаноатлантириш ва илгари ўзи қабул қилган суд ҳужжати бекор қилиш ҳақида еки аризани қаноатлантиришни рад этиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари юзасидан чиқарилган ажримнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари юзасидан чиқарилган суд ажрими устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Янги очилган ҳолатлар бўйича қонуний кучга кирган суд ҳужжати бекор қилинган тақдирда, илгари ўзи қабул қилган суд ҳужжати бекор қилган суднинг ўзи ишни ушбу Кодексда белгиланган умумий тартибда такроран кўради.

**Бешинчи бўлим. МАЪМУРИЙ ЖАЗО ҚўЛЛАНИШ
Тўғрисидаги қарорларни ижро этиш****XXV боб. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР****325-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор ижросининг мажбурийлиги**

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорни қорхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар ижро этиши мажбурийдир.

326-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорни ижро этишга қаратиш

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор, башарти ушбу Кодексда ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилигида ўзгача қоида белгиланмаган бўлса, чиқарилган пайдан бошлаб ижро этилиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор устидан апелляция тартибда шикоят берилган ёки протест билдирилган тақдирда бу қарор берилган шикоят ёки билдирилган протест қаноатлантиришсиз қолдирилгандан кейин ижро этилиши керак. Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жойнинг ўзида ундириб олинадиган жарима солиш тўғрисидаги қарор бундан мустаснодир. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)*

Жарима солиш тўғрисидаги қарор уни ихтиёрий равишда бажаришининг ушбу Кодекснинг 332-моддасида белгиланган мuddати утиб кетганидан кейин мажбурий равишда ижро этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор уни чиқарган орган (мансабдор шахс) томонидан ижро этишга қаратилади.

327-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор ушбу Кодексда ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилигида белгиланган тартибда ваколатли органлар (мансабдор шахслар) томонидан ижро этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бир шахсга нисбатан маъмурий жазо қўлланиш тўғрисида бир неча қарор чиқарилган ҳолларда уларнинг ҳар бири мустақил равишда ижро этилади.

328-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижросини кечиктириш

Маъмурий қамоққа олиш ёки жарима солиш (жойнинг ўзида ундириб олиннадиган жарима солиш бундан мустасно)

тарзида маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорни дарҳол ижро этишга имкон бермайдиган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, шу қарорни чиқарган орган (мансабдор шахс) унинг ижросини бир ойгача мuddатга кечиктириши мумкин.

329-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижросини тугатиш

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисида қарор чиқарган орган (мансабдор шахс) қуйидаги ҳолларда унинг ижросини тугатади:

- 1) амнистия акти эълон қилиниб, у маъмурий жазо чорасини қўлланишни йўқ қилса;
- 2) маъмурий жавобгарликни белгилловчи норматив ҳужжат бекор қилинган бўлса;
- 3) устидан қарор чиқарилган шахс вафот этган бўлса.

330-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор ижросининг муҳлати

Башарти, маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарор чиқарилган кундан бошлаб уч ой давомида ижро этишга қаратилмаган бўлса, у ҳолда бундай қарор ижро этилмайди. Ушбу Кодекснинг 318-моддасига мувофиқ қарорнинг ижроси тўхтатиб турилган тақдирда, кучини йўқотиш мuddатининг кечиши шикоят ёки протест кўриб чиқилгунга қадар тўхтатиб қўйилади. Ушбу Кодекснинг 328-моддасига мувофиқ қарорнинг ижроси кечиктирилган тақдирда, кучини йўқотиш мuddатининг кечиши мuddатини кечиктириш даври ўтгунга қадар тўхтатиб қўйилади.

331-модда. Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижроси билан боғлиқ бўлган масалаларни ҳал этиш

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижроси билан боғлиқ бўлган масалаларни шу қарорни чиқарган орган (мансабдор шахс) ҳал этади.

Маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг тўғри ва ўз вақтида ижро этилишини назорат қилиш шу қарорни чиқарган орган (мансабдор шахс) зиммасига юклатилади.

Органларнинг (мансабдор шахсларнинг) маъмурий жазо қўлланиш тўғрисидаги қарорнинг ижросига оид ҳаракати хусусида берилган шикоятлар ушбу Кодекснинг 315-моддасига айтиб ўтилган органлар томонидан 319 ва 320-моддаларида белгиланган талабларга риоя этилган ҳолда ҳал этилади.

XXVI боб. ЖАРИМА СОЛИШ Тўғрисидаги ҚАРОРНИ ИЖРО ЭТИШ БўЙИЧА ИШ ЮРИТИШ**332-модда. Жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш мuddатлари ва тартиби**

Жарима ҳуқуқбузар томонидан унга жарима солиш тўғрисидаги қарор топширилган кундан бошлаб ўттиз кундан кечиктирмай, бундай қарор хусусида шикоят берилган ёки протест билдирилган тақдирда – шикоят ёки протест қаноатлантирилмаганлиги тўғрисида хабар

берилган кундан бошлаб ўн беш кундан кечиктирмай тўланиши лозим, ушбу модданинг иккинчи қисми бундан мустасно. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2020 йил 17 мартдаги УРҚ-612-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; ҚХММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)*

Йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун солинган жаримани ҳуқуқбузар жарима солиш тўғрисидаги қарор чиқарилган кундан эътиборан олтиш кундан кечиктирмай, бундай қарор хусусида шикоят берилган ёки протест билдирилган ҳолларда эса, шикоят ёки протест қаноатлантирилмай қолдирилганиги тўғрисида хабар берилган кундан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай тўлаши керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 310-модда; УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда)*

Ўн олти ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган шахсларнинг мустақил иш ҳақи бўлмаган тақдирда, жарима уларнинг ота-аналари ёки улар ўрнини босувчи шахслардан ундириб олинди.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун солинган жарима ҳуқуқбузар томонидан тегишли банк муассасасига тўланади. ҳуқуқбузарлик содир этилган жойнинг ўзидан ундириб олинмаган жарима бундан мустасно. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда)*

332¹-модда. Жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этишнинг соддалаштирилган тартиби

Ҳуқуқбузар унга жарима солиш тўғрисидаги қарор топширилган кундан бошлаб ўн беш кун ичида жарима миқдорининг етмиш фоизини ихтиёрий равишда тўлаган тақдирда, у жариманинг қолган қисмини тўлашдан озод қилинади, бундан ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этишнинг соддалаштирилган тартиби қуйидаги ҳолларда қўлланилмади:

маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун суд томонидан жарима солинганда;

жарима солиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилинганда ёки протест билдирилганда;

қудди шундай ҳуқуқбузарлик маъмурий жазо чораси қўлланилганидан кейин бир йил давомида такрор содир этилганда.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 17 мартдаги УРҚ-612-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)

333-модда. Жарима солиш тўғрисидаги қарорни мажбурий ижро этиш

Ҳуқуқбузар жаримани ушбу Кодекснинг 332-моддасида белгиланган муддат ичида тўламаган тақдирда, жарима солиш тўғрисидаги қарор суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисидаги

қонунчиликда белгилаб қўйилган қоидаларга мувофиқ жаримани унинг иш ҳақи ёки бошқа маошидан, нафақасидан ёки стипендиясидан мажбурий тартибда ундириб олиш учун юборилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Башарти, жарима солинган шахс ишламаётган бўлса ёхуд жаримани ҳуқуқбузарнинг иш ҳақи ёки бошқа даромадидан, пенсияси ёки стипендиясидан бошқа сабабларга қўра ундириб олишининг иложи бўлмаса, уни ундириб олиш давлат ижроچиси томонидан жарима солиш тўғрисида тегишли орган (мансабдор шахс) чиқарган қарор асосида ҳуқуқбузарнинг мулкидан, шунингдек умумий мулкдаги унинг ҳиссасидан ундириб олиш йўли билан амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли ва 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда; УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда)*

Жарима Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ ижро ҳужжатлари бўйича ундириб олиниши мумкин бўлмаган мол-мулкдан ундириб олиниши мумкин эмас. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

334-модда. Жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш

Ушбу Кодекснинг 283-моддасига мувофиқ жарима маъмурий ҳуқуқбузарлик содир қилинган жойнинг ўзидан ундириб олинган тақдирда ҳуқуқбузарга қатыъи молиявий ҳисобот ҳужжати ҳисобланган белгиланган нусхадаги квитанция берилади.

Жарима маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этилган жойнинг ўзидан тўланмаса, ишни кўриб чиқиш ва қарорни ижро этиш ушбу Кодекснинг 332 ва 333-моддаларида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

335-модда. Жарима солиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш ишларини тугаллаш

Жарима солиш тўғрисидаги қарорга мувофиқ жарима тўла-тўқис ундириб олинган, унинг ижро этилганлиги ҳақида белги қўйилди, шу қарорни чиқарган органга (мансабдор шахсга) ёки судга қайтарилди.

Мажбурий ижрога қаратилган жарима солиш тўғрисидаги қарор ижрога этилганидан сўнг давлат ижроچиси ижро ишини юритишни тамомлаш тўғрисида қарор чиқаради ва унинг бир нусхасини уни чиқарган органга (мансабдор шахсга) ёки судга юборди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 17 мартдаги УРҚ-612-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)*

**XXVII боб. НАРСАНИ ҲАҚИНИ ТЎЛАШ ШАРТИ
БИЛАН ОЛИБ ҚЎЙИШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚАРОРНИ ИЖРО
ЭТИШ БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ**

**336-модда. Нарсани ҳақини тўлаш шarti билан
олиб қўйиш тўғрисидаги қарорни
ижро этиш**

Ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйиш тўғрисидаги қарор асосида олиб қўйилган нарсалар белгиланган тартибда шартнома-воситачилик асосида ёхуд аукцион шаклидаги кимшди савдосида реализация қилинади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда*)

Қуролини ва унинг ўқ-дориларини ҳақини тўлаб олиб қўйиш тўғрисидаги қарор ички ишлар органлари томонидан ижро этилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 31 майдаги УРҚ-772-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон*)

Ҳақини тўлаш шarti билан олиб қўйилган нарсани сотишдан тушган пуллар ушбу Кодекснинг 26-моддасига мувофиқ олиб қўйилган нарсаларни сотиш харажатларини чегириб қолиб, шу нарсаларнинг собиқ эгасига топширилади.

**XXVIII боб. НАРСАНИ МУСОДАРА ҚИЛИШ
ТЎҒРИСИДАГИ ҚАРОРНИ ИЖРО ЭТИШ
БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ**

**337-модда. Нарсани мусодара қилиш тўғрисидаги
қарорни ижро этиш**

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этиш қуроли ёки бевосита шундай ашё бўлган нарсани мусодара қилиш тўғрисидаги қарор Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Маъбурий ижро бюроси органларининг давлат ижрочилари томонидан ижро этилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-II-сонли ва 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда; УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда*)

**338-модда. Мусодара қилинган нарсани сотиш ёки
йўқ қилиб ташлаш тартиби**

Маъмурий ҳуқуқбузарлик содир этиш қуроли ёки бевосита шундай ашё бўлган мусодара қилинган нарсани сотиш ва йўқ қилиб ташлаш белгиланган тартибда амалга оширилади.

**339-модда. Нарсани мусодара қилиш тўғрисидаги
қарорни ижро этиш бўйича иш
юретишининг тугаланиши**

Маъмурий ҳуқуқбузарликни содир этиш қуроли ёки бевосита шундай нарса бўлган ашёни мусодара қилиш тўғрисидаги қарор ижро этилганидан сунг давлат ижрочиси ижро иши юритишни тамомлаш тўғрисида қарор чиқаради ва унинг бир нусхасини уни чиқарган жиноят ишлари бўйича судга юборади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли, 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли, 2018 йил 29 январдаги УРҚ-463-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонуни тахририда – УР ОМПА, 2015 йил, 8-сон, 312-модда; 2017 йил, 10-сон, 605-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 5-сон, 83-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон*)

**XXIX боб. МАХСУС ҲУҚУҚДАН МАҲРУМ ЭТИШ
ТЎҒРИСИДАГИ ҚАРОРНИ ИЖРО ЭТИШ БЎЙИЧА
ИШ ЮРИТИШ**

**340-модда. Махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш тўғри-
сидаги қарорни ижро этувчи органлар**

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарор ушбу Кодекснинг 248-моддасида кўрсатиб ўтилган ички ишлар органларининг мансабдор шахслари томонидан ижро этилади.

Кема ҳайдовчиларини кичик ҳажмли кемаларни бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарор ушбу Кодекс 249¹-моддасининг тўртинчи қисмида кўрсатиб ўтилган Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Кичик ҳажмли кемалар инспекциясининг мансабдор шахслари томонидан ижро этилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон*)

Ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарор ушбу Кодекснинг 261-моддаси иккинчи қисмида айтиб ўтилган ов қилиш қодаларига риоя этилиши устидан давлат назорати олиб боровчи органларнинг мансабдор шахслари томонидан ижро этилади.

**341-модда. Транспорт воситаларини ёки кичик
ҳажмли кемаларни бошқариш
ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги
қарорни ижро этиш тартиби**

Транспорт воситаларини ёки кичик ҳажмли кемаларни бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарор ҳайдовчилик гувоҳномасини, шунингдек унинг талонини олиб қўйиш йўли билан ижро этилади.

Башарти, ҳайдовчи ёки кема ҳайдовчиси транспорт воситаларининг ёки кичик ҳажмли кемаларнинг айрим турларини бошқариш ҳуқуқидангина маҳрум этилган бўлса, ҳайдовчилик гувоҳномасига ва унинг талонига транспорт воситаларининг ёки кичик ҳажмли кемаларнинг қайси турларини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилганлиги ёзиб қўйилади.

Транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳномаларни олиб қўйиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан, кичик ҳажмли кемаларни бошқариш ҳуқуқини берувчи гувоҳномаларни олиб қўйиш тартиби эса Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигининг Кичик ҳажмли кемалар инспекцияси томонидан белгиланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 24 декабрдаги УРҚ-597-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон*)

342-модда. Ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш тартиби

Ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги қарор овчилик билетини олиб қўйиш йўли билан ижро этилади.

Ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахс овчилик билетини топширишдан бўйин товлаган тақдирда ов қилиш қоидаларига риоя этилиши устидан давлат назоратини амалга оширувчи органлар овчилик билетини белгиланган тартибда олиб қўядилар.

343-модда. Махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш муддатини қисқартиришнинг асослари ва тартиби

Муайян муддатга транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан ёки ов қилиш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахс меҳнатга ҳалол муносабатда бўлиши ва намунали хулқ-атвори билан ўзини курсатган тақдирда, унга нисбатан жазо қўллаган жиноят ишлари бўйича суд бундай ҳуқуқдан маҳрум қилиш муддатини белгиланган муддатнинг камиди ярми ўтгач ва суд томонидан тайинланган жарима тўлангач, қорхона, муассаса, ташкилот маъмуриятининг илтимоси билан қисқартириши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 22 октябрдаги УРҚ-503-сонли ва 2021 йил 12 январдаги УРҚ-665-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда; ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)

344-модда. Махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш муддатини ҳисоблаш

Транспорт воситаларини ҳайдовчилар ва ов қилиш қоидаларини бузган шахслар махсус ҳуқуқдан маҳрум этиш тўғрисида қарор чиқарилган кундан бошлаб шундай ҳуқуқдан маҳрум этилган деб ҳисобланадилар.

Махсус ҳуқуқдан маҳрум қилиш муддати ўтгач, шунингдек бу муддат ушбу Кодекснинг 343-моддасига мувофиқ қисқартирилган тақдирда, шундай маъмурий жазо чорасига тортилган шахсга ундан олиб қўйилган ҳужжатлар белгиланган тартибда қайтариб берилди.

Транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган ҳайдовчи ҳайдовчилик гувоҳномасини топширишдан бош торган тақдирда, бу ҳуқуқдан маҳрум этиш муддати гувоҳнома олиб қўйилган кундан бошлаб, лекин қарор чиқарган орган белгиланган маҳрум этиш муддати тугашидан кечиктирмасдан ҳисобланади.

XXX боб. МАЪМУРИЙ ҚАМОҚҚА ОЛИШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚАРОРНИ ИЖРО ЭТИШ БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ

345-модда. Маъмурий қамоққа олиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш

Маъмурий қамоққа олиш тўғрисидаги қарор чиқарилгандан кейин дарҳол ижро этилади.

346-модда. Маъмурий қамоқни ўташ тартиби

Маъмурий қамоққа олинган шахслар ички ишлар органлари белгилаб қўйган жойларда қамоқда

сақланадилар. Маъмурий қамоққа олиш тўғрисидаги қарорни ижро этиш чоғида қамоққа олинганлар шахсий кўриқдан ўтказиладилар.

Маъмурий йўл билан ушлаб туриш муддати маъмурий қамоқ муддатига қўшиб ҳисобланади.

Маъмурий қамоқни ўташ Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган қоидалар асосида амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъмурий қамоққа олинган шахслар жисмоний ишларда фойдаланилади.

Маъмурий қамоққа олинган шахслар меҳнатидан фойдаланишни ташкил этиш туман (шаҳар) ҳокимликларига юклатилади.

Маъмурий қамоққа олинган шахсларга қамоқда бўлган вақтлари учун доимий иш жойларидан иш ҳақи тўланмайди.

XXXI боб. ЧЕТ ЭЛ ФУҚАРОЛАРИНИ ВА ФУҚАРОЛИГИ БЎЛМАГАН ШАХСЛАРНИ ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINI ХУДУДИДАН МАЪМУРИЙ ТАРЗДА ЧИҚАРИБ ЮБОРИШ ТЎҒРИСИДАГИ ҚАРОРНИ ИЖРО ЭТИШ БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ*

346¹-модда. Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси худудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарорнинг ижросини амалга оширувчи органлар

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси худудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарор куйидаги органлар томонидан ижро этилади:

ушбу Кодекснинг 51¹, 51², 51³, 56, 57, 58-моддаларида, 61¹-моддасининг биринчи қисмида, 94, 165¹, 184¹, 184², 189, 189¹, 201, 202¹-моддаларида, 225-моддасининг биринчи – учинчи қисмларида, 239, 240, 241-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқбузарликлар чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан содир этилган тақдирда – ички ишлар органлари томонидан; *(Иккинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 5 ноябрдаги УРҚ-579-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 45-сон, 844-модда)*

ушбу Кодекснинг 224¹-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳуқуқбузарлик чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан содир этилган тақдирда – чегара қўшинлари томонидан. *(Учинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)*

* XXXI боб Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда.

346²-модда. Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарорни ижро этиш

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарорни ижро этиш мазкур шахслар қайси чет давлат ҳудудига чиқариб юборилаётган бўлса, уша чет давлатнинг ҳокимият вакилига уларни расмий равишда топшириш ёхуд чиқариб юборилаётган шахснинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан назорат остида мустақил равишда чиқиб кетиши йўли билан амалга оширилади.

Агар чиқариб юборилаётган шахсни чет давлат вакилига топшириш Ўзбекистон Республикасининг мазкур давлат билан тузилган шартномасида назарда тутилмаган бўлса, чиқариб юбориш Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик хизматининг Чегара қўшинлари томонидан белгиланадиган жойда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 18 февралдаги УРҚ-522-сонли ва 2022 йил 15 февралдаги УРҚ-753-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда; ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)*

Чет эл фуқаросини ёки фуқаролиги бўлмаган шахсни Ўзбекистон Республикасининг Давлат чегарасидан ўтказиш пункти орқали чиқариб юбориш тўғрисида мазкур шахс қайси чет давлат ҳудудига (ҳудуди орқали) чиқариб юборилаётган бўлса, уша чет давлатнинг ҳокимият вакиллари, агар Ўзбекистон Республикасининг ушбу давлат билан тузилган шартномасида назарда тутилган бўлса, хабардор қилинади.

Чет эл фуқароларини ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни маъмурий тарзда чиқариб юбориш тўғрисидаги қарорни ижро этиш далолатнома билан расмийлаштирилади.

XXXI БОБ. ҚАРОРНИНГ МУЛКИЙ ЗАРАРНИ УНДИРИБ ОЛИШ ХУСУСИДАГИ ҚИСМИНИ ИЖРО ЭТИШ БЎЙИЧА ИШ ЮРИТИШ

347-модда. Қарорнинг мулкий зарарни ундириб олиш хусусидаги қисмини ижро этиш тартиби ва муддатлари

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорнинг мулкий зарарни ундириб олиш хусусидаги қисми ушбу Кодекс ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа қонунчилиги билан белгиланган тартибда ижро этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги иш юзасидан чиқарилган қарорнинг мулкий зарарни ундириб олиш хусусидаги қисми ижро ҳужжати ҳисобланади.

Мулкий зарар ҳуқуқбузар томонидан унга қарор топширилган кундан бошлаб ўн беш кундан кечиктирмай тўланиши лозим (ушбу Кодекснинг 311-моддаси), бундай қарор хусусида шикоят берилган ёки протест билдирилган маълум қилинган кундан бошлаб ўн беш кундан кечиктирмай қопланиши лозим.

348-модда. Қарорнинг мулкий зарарни ундириб олиш хусусидаги қисмини бажармаслик оқибатлари

Қарорнинг мулкий зарарни ундириб олишга оид қисми ушбу Кодекс 347-моддасининг учинчи қисмида белгиланган муддатда ижро этилмаса, у қонунчиликда белгиланган тартибда мажбурий ижро учун давлат ижрочисига юборилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли, 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда, УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACIISI
ОЛИЙ КЕНГАШИНИŃ
ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACIINIŃ
МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК ТЎҒРИСИДАГИ
КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ
ТАРТИБИ ҲАҚИДА

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг
Ахборотномаси, 1995 йил, 3-сон, 7-модда)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 1995 йилнинг 1 апрелидан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси амалга киритилган кундан бошлаб маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги амалдаги қонун ҳужжатларининг Кодексга зид келмайдиган қисми қўлланилади.

3. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 1995 йилнинг 31 мартдан кейин содир этилган маъмурий ҳуқуқбузарликларга нисбатан қўлланилади.

4. Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритишнинг Кодекс билан белгиланган тартиби Кодекс амалга киритилгунга қадар содир этилган ҳуқуқбузарликларга ҳам тааллуқлидир.

1995 йилнинг 1 апрелига қадар қўрилмай қолган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс билан белгилаб берилган кимга тааллуқли эканлигидан қатъи назар қайси органнинг (мансабдор шахснинг) юртишида бўлса, шу орган (мансабдор шахс) томонидан кўриб чиқилади.

5. Туман (шаҳар) судлари 1995 йилнинг 1 февралидан бошлаб маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш чоғида Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги кодексда кўзда тутилган ахлоқ тузатиш меҳнат ишларига жалб этиш тарзидаги маъмурий жазони қўллагасинлар.

6. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

Ўзбекистон Республикасининг қонунларини Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга мувофиқ ҳолга келтириш хусусида Олий Кенгашга тақлифлар тақдим этсин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг ҳужжатларини Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга мувофиқ ҳолга келтирсин;

республика вазирликлари, давлат кўмиталари ва идоралари Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга зид келадиган ўзларининг норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

7. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ойлик муддат ичида Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси нашр этилишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Кенгаши Раиси
вазифасини бажарувчи

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1994 йил 22 сентябрь,
2016–XII-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ФУҚАРОЛИК
КОДЕКСИ

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISINING
ҚОНУНИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISI
ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИНИНГ БИРИНЧИ
ҚИСМИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1996 йил, 2-сонга илова)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади**:

1. Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг биринчи қисми тасдиқлансин.
2. Фуқаролик кодексининг биринчи қисми Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг иккинчи қисмини амалга киритиш билан бир вақтда амалга киритилсин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1995 йил 21 декабрь,
163-1-сон

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISINING
ҚОНУНИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISI
ФУҚАРОЛИК КОДЕКСИНИНГ ИККИНЧИ ҚИСМИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1996 йил, 11-12-сон)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади**:

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг иккинчи қисми тасдиқлансин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 29 август,
256-1-сон

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
FUҚАРОЛИК КОДЕКСИ

БИРИНЧИ ҚИСМ

I бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-кичик бўлим. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

1-боб. FUҚАРОЛИК ҚОНУНЧИЛИГИ*

1-модда. Фуқаролик қонунчилигининг асосий не-
гизлари

Фуқаролик қонунчилиги улар томонидан тартибга солинадиган муносабатлар иштирокчиларининг тенглигини эътироф этишга, мулкнинг дахлсизлигига, шартноманинг эркинлигига, хусусий ишларга бирон-бир кишининг ўзбошимчалик билан аралашшига йўл қўйилмаслигига, фуқаролик ҳуқуқлари тўққонлиқсиз амалга оширилишини, бузилган ҳуқуқлар тикланишини, уларнинг суд орқали ҳимоя қилинишини таъминлаш зарурлигига асосланади.

Фуқаролар (жисмоний шахслар) ва юридик шахслар ўз фуқаролик ҳуқуқларига ўз эркинлигига мувофиқ эга бўладилар ва бу ҳуқуқларини ўз манфаатларини кўзлаб амалга оширадилар. Улар шартнома асосида ўз ҳуқуқ ва бурчларини белгилашда ва қонунчиликка зид бўлмаган ҳар қандай шартнома шартларини аниқлашда эркиндирлар. (Модданинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Товарлар, хизматлар ва молиявий маблағлар Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида эркин ҳаракатда бўлади.

Хавфсизликни таъминлаш, инсонларнинг ҳаёти ва соғлиғини ҳимоя қилиш, табиатни ва маданий мерос объектларини муҳофаза қилиш учун зарур бўлса, товарлар ва хизматлар ҳаракатда бўлишини чеклаш қонунчиликка мувофиқ жорий этилиши мумкин. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-модда. Фуқаролик қонунчилиги билан тартибга
солинадиган муносабатлар

Фуқаролик қонунчилиги фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг ҳуқуқий ҳолатини, мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқларнинг, интеллектуал фаолият натижаларига бўлган ҳуқуқларнинг вужудга келиш асосларини ҳамда уларни амалга ошириш тартибини белгилайди, шартнома мажбуриятлари ва ўзга мажбуриятларни, шунингдек бошқа мулкий ҳамда

* 1-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон

у билан боғлиқ шахсий номулкий муносабатларни тартибга солади.

Фуқаролар, юридик шахслар ва давлат фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинадиган муносабатларнинг иштирокчилари бўладилар.

Агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, фуқаролик қонунчилигида белгилаб қўйилган қондалар чет эллик фуқаролар, фуқаролари бўлмаган шахслар ҳамда чет эллик юридик шахслар иштирокидаги муносабатларга қўлланилади.

Шахсий номулкий муносабатлар ва мулкий муносабатлар билан боғлиқ бўлмаган шахсий муносабатлар, агар қонунларда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки бу муносабатларнинг моҳиятидан ўзгача ҳол аниқлашмаса, фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган белгиларга жавоб берадиган оилавий муносабатларга, меҳнат муносабатларига ва табиий ресурслардан фойдаланиш ҳамда атроф муҳитни муҳофаза қилиш муносабатларига нисбатан фуқаролик қонунчилиги бу муносабатлар махсус қонунлар билан тартибга солинмайдиган ҳолларда қўлланилади.

Бир тарафнинг иккинчи тарафга маъмурий бўйсунлишига асосланган мулкий муносабатларга, шу жумладан солиқ, молиявий ва бошқа маъмурий муносабатларга нисбатан фуқаролик қонунчилиги қўлланилмайди, бундан қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

3-модда. Фуқаролик қонунчилиги ҳужжатлари

Фуқаролик қонунчилиги ушбу Кодексдан, ушбу Кодекс 2-моддасининг биринчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида кўрсатилган муносабатларни тартибга солувчи бошқа қонунлар ҳамда қонунчилик ҳужжатларидан иборат.

Бошқа қонунлар ва қонунчилик ҳужжатларидаги фуқаролик қонунчилиги нормалари ушбу Кодексга мос бўлиши шарт.

Вазирликлар, идоралар ва бошқа давлат органлари ушбу Кодексда, бошқа қонунлар ҳамда қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ва доирада фуқаролик муносабатларини тартибга солувчи ҳужжатлар чикариши мумкин

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

4-модда. Фуқаролик қонунчилигининг вақт
бўйича амал қилиши

Фуқаролик қонунчилиги ҳужжатлари орқага қайтиш кучига эга эмас ва улар амалга киритилганидан кейин вужудга келган муносабатларга нисбатан қўлланилади.

Қонун у амалга киритилгунга қадар вужудга келган муносабатларга нисбатан қонунда тўғридан-тўғри назарда тутилган ҳоллардагина таъбиқ этилади.

Фуқаролик қонунчилиги ҳужжати амалга киритилгунга қадар вужудга келган муносабатлар бўйича бу қонунчилик ҳужжати у амалга киритилганидан кейин вужудга келган ҳуқуқ ва бурчларга нисбатан қўлланилади.

Агар шартнома тузилганидан кейин тарафлар учун мажбурий бўлган, шартнома тузилаётган пайтдагидан бошқача қоидаларни белгилайдиган қонун қабул қилинган бўлса, тузилган шартноманинг шартлари ўз кичини сақлаб қолади, бундан қонуннинг аввал тузилган шартномалардан келиб чиқувчи муносабатларга татбиқ этилиши кўрсатилган ҳоллар мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5-модда. Фуқаролик қонунчилигини ўхшашлик буйича қўллаш

Ушбу Кодекс 2-моддасининг биринчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган муносабатлар қонунчилиги ёки тарафларнинг келишуви билан тўридан-тўри тартибга солинмаган ҳолларда фуқаролик қонунчилигининг ўхшаш муносабатларни тартибга солишчи нормаси қўлланилади (қонун ўхшашлиги).

Кўрсатиб ўтилган ҳолларда қонун ўхшашлигидан фойдаланиш мумкин бўлмаса, тарафларнинг ҳуқуқ ва бурчлари фуқаролик қонунчилигининг умумий негизлари ва мазмунига (ҳуқуқ ўхшашлигига) ҳамда ҳалоллик, оқиллик ва адолат талабларига амал қилган ҳолда белгиланади.

Фуқаролик ҳуқуқларини чеклайдиган ва жавобгарлик белгилайдиган нормаларнинг ўхшашлик буйича қўлланилишига йўл қўйилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6-модда. Иш муомаласи одатлари. Маҳаллий одат ва аъёналар

Тадбиркорлик фаолиятининг бирон-бир соҳасида вужудга келган ва кенг қўлланиладиган, қонунчиликда назарда тутилмаган ҳулқ-атвор қоидаси, бирон-бир ҳужжатда ёзилганлиги ёки ёзилмаганлигидан қатъи назар, иш муомаласи одати деб ҳисобланади.

Фуқаролик қонунчилигида тегишли нормалар бўлмаган тақдирда, бу муносабатларни тартибга солишда маҳаллий одат ва аъёналар қўлланилади.

Тегишли муносабат иштирокчилари учун мажбурий бўлган қонунчилик нормаларига ёки шартномага зид бўлган иш муомаласи одатлари, маҳаллий одат ва аъёналар қўлланилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

7-модда. Фуқаролик қонунчилиги ва халқаро шартномалар ҳамда битимлар

Агар халқаро шартномада ёки битимда фуқаролик қонунчилигидигига қараганда бошқача қоидалар белги-ланган бўлса, халқаро шартнома ёки битим қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-БОБ. FUҚAROLIK HUQUQ VA BURCLARINING VUJUDGA KELISHI. FUҚAROLIK HUQUQLARINI AMALGA OSHIRISH VA HIMOMA QILISH

8-модда. Фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларининг вужудга келиш асослари

Фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари қонунчиликда назарда тутилган асослардан, шунингдек фуқаролар ҳамда юридик шахсларнинг, гарчи қонунчиликда назарда тутилган бўлмаса-да, лекин фуқаролик қонунчилигининг умумий негизлари ва мазмунига кўра фуқаролик ҳуқуқ ҳамда бурчларни келтириб чиқарадиган ҳаракатларидан вужудга келади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари қуйидагилардан вужудга келади:

1) қонунда назарда тутилган шартномалар ва бошқа битимлардан, шунингдек гарчи қонунда назарда тутилган бўлмаса-да, лекин унга зид бўлмаган шартномалар ва бошқа битимлардан;

2) қонунда фуқаролик ҳуқуқ ва бурчлари вужудга келишининг асоси сифатида назарда тутилган давлат органларининг ёки фуқароларнинг узини ўзи бошқариш органлари ҳужжатларидан;

3) суднинг фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини белгилаган қароридан;

4) қонун йўл қўядиган асосларда мол-мулк олиш натижасида;

5) фан, адабиёт, санъат асарларини яратиш, ихтиролар ва бошқа интеллектуал фаолият натижасида;

6) бошқа шахсга зарар етказиш натижасида;

7) асосиз бойиб кетиш натижасида;

8) фуқаролар ва юридик шахсларнинг бошқа ҳаракатлари натижасида;

9) қонунчилик фуқаролик-ҳуқуқий оқибатларнинг келиб чиқиши билан боғлайдиган ҳодисалар натижасида. (Иккинчи қисмнинг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт бўлган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, унга бўлган тегишли ҳуқуқлар рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

9-модда. Фуқаролик ҳуқуқларини амалга ошириш

Фуқаролар ва юридик шахслар ўзларига тегишли бўлган фуқаролик ҳуқуқларини, шу жумладан уларни ҳимоя қилиш ҳуқуқини ҳам ўз хоҳишларига кўра тасарруф этадилар.

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг ўз ҳуқуқларини амалга оширишдан воз кечиши бу ҳуқуқларнинг бекор қилинишига олиб келмайди, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Фуқаролик ҳуқуқларини амалга ошириш бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузмаслиги шарт. Фуқаролик ҳуқуқий муносабатлари иштирокчиларининг ҳалол, оқилонга ва адолат билан ҳаракат қилиши назарда тутилади.

Фуқаролар ва юридик шахслар ўз ҳуқуқларини амалга оширишда жамиятнинг маънавий тамойиллари ва ахлоқий нормаларини ҳурмат қилишлари, тадбиркорлар эса – иш одоби қоидаларига ҳам риоя этишлари керак.

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг бошқа шахсга зарар etkazишга, бошқача шаклда ҳуқуқни суиестемол қилишга, шунингдек ҳуқуқни унинг максadига зид тарзда амалга оширишга қаратилган ҳаракатларига йўл қўйилмайди.

Ушбу модданинг учинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган талабларга риоя қилинмаган тақдирда, суд шахсга қарашли ҳуқуқни ҳимоя қилишни рад этиши мумкин.

10-модда. Фуқаролик ҳуқуқларини суд орқали ҳимоя қилиш

Фуқаролик ҳуқуқлари процессуал қонунчилик eки шартномада белгилаб қўйилганидек, ишлар қайси судга тааллуқли бўлишига қараб, суд, иқтисодий суд eки ҳакамлик суди (бундан кейин – суд) томонидан ҳимоя қилинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 1 августдаги УРҚ-446-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 31–32-сон, 315-модда; 2017 йил, 37-сон, 978-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қонунда назарда тутилган ҳоллардагина фуқаролик ҳуқуқлари маъмурий тартибда ҳимоя қилинади. Маъмурий тартибда қабул қилинган қарор устидан судга шикоят қилиш мумкин.

11-модда. Фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш усуллари

Фуқаролик ҳуқуқлари қуйидаги йўللار билан ҳимоя қилинади:

- ҳуқуқни тан олиш;
- ҳуқуқ бузилишидан олдинги ҳолатни тиклаш ва ҳуқуқни бузадиган eки унинг бузилиши хавфини туғдирадиган ҳаракатларнинг олдини олиш;
- битимни ҳақиқий эмас деб топиш ва унинг ҳақиқий эмаслиги oқибатларини қўллаш;
- давлат органининг eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг ҳужжатини ҳақиқий эмас деб топиш;
- шахсининг ўз ҳуқуқини ўзи ҳимоя қилиши;
- бурчарни аслича (натура) бажаришга мажбур қилиш;
- зарарни тўлаш;
- неустойка ундириш;
- маънавий зинённи қоплаш;
- ҳуқуқий муносабатни бекор қилиш eки ўзгартириш;
- давлат органининг eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг қонунга зид ҳужжатини суднинг қўлламаслиги.

Фуқаролик ҳуқуқлари қонунда назарда тутилган бошқача усуллар билан ҳам ҳимоя қилиниши мумкин.

12-модда. Давлат органининг eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг ҳужжатини ҳақиқий эмас деб топиш

Давлат органининг eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг қонунчиликка мувофиқ бўлмаган ҳамда фуқароларнинг eки юридик шахсининг фуқаро-

лик ҳуқуқларини ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузадиган ҳужжати суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Суд ҳужжатини ҳақиқий эмас деб топган тақдирда, бузилган ҳуқуқ ушбу Кодекснинг 11-моддасида назарда тутилган усулларда ҳимоя қилиниши керак.

13-модда. Фуқаролик ҳуқуқларини шахсининг ўзи ҳимоя қилиши

Фуқаролик ҳуқуқларини шахсининг ўзи ҳимоя қилишига йўл қўйилади.

Фуқаролик ҳуқуқларини шахсининг ўзи ҳимоя қилиш усуллари ҳуқуқни бузишга муноосиб бўлиши ҳамда ҳуқуқ бузилишининг олдини олиш учун зарур ҳаракатлар доирасидан чиқиб кетмаслиги керак.

14-модда. Зарарни қоплаш

Агар қонун eки шартномада зарарни камроқ миқдорда тўлаш назарда тутилмаган бўлса, ҳуқуқ бузилган шахс ўзига etkazилган зарарнинг тўла қопланишини талаб қилиши мумкин.

Зарар деганда, ҳуқуқ бузилган шахсининг бузилган ҳуқуқини тиклаш учун қилган eки қилиши лозим бўлган ҳаражатлари, унинг мол-мулки йўқолиши eки шикастланиши (ҳақиқий зарар), шунингдек бу шахс ўз ҳуқуқлари бузилмаганида одатдаги фуқаролик муомаласи шароитида олиши мумкин бўлган, лекин ололмай қолган даромадлари (бой берилган фойда) тушунилади.

Агар ҳуқуқни бузган шахс бунинг натижасида даромад олган бўлса, ҳуқуқ бузилган шахс бошқа зарар билан бир қаторда бой берилган фойда бундай даромаддан кам бўлмаган миқдорда тўланишини талаб қилишга ҳақли.

15-модда. Давлат органилари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органилари томонидан etkazилган зарарни тўлаш

Давлат органи eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан қонунчиликка мувофиқ бўлмаган ҳужжат қабул қилиниши, шунингдек улар мансабдор шахсларининг ғайриқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида фуқарога eки юридик шахсга etkazилган зарарнинг ўрни давлат томонидан eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан қопланиши лозим. Бундай зарарнинг ўрни давлат органининг бюджетдан ташқари маблағлари eки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг маблағлари ҳисобидан қопланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Давлат органи eки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи бекор қилинган, уларнинг маблағлари етишмаган eхуд давлат органининг бюджетдан ташқари маблағлари eки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг маблағлари бўлмаган тақдирда фуқарога eки юридик шахсга etkazилган зарарнинг ўрни Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети маблағлари ҳисобидан қопланади.

Зарар қайси давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари мансабдор шахсларининг айби билан etkazилган бўлса, суднинг қарори билан зарарнинг ўрнини қоплаш ушбу органлар мансабдор шахсларининг зиммасига юклатилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 22 январдаги ЎРҚ-603-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)

2-кичик бўлим. ШАХСЛАР

3-боб. ФУҚАРОЛАР (ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАР)

16-модда. Фуқаро (жисмоний шахс) тушунчаси

Фуқаролар (жисмоний шахслар) деганда Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари, бошқа давлатларнинг фуқаролари, шунингдек фуқаролиги бўлмаган шахслар тушунилади.

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу Кодекснинг қондалари барча фуқароларга нисбатан қўлланилади.

17-модда. Фуқароларнинг ҳуқуқ лаёқати

Барча фуқароларнинг фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларига эга бўлиш лаёқати (ҳуқуқ лаёқати) тенг равишда эътироф этилади.

Фуқаронинг ҳуқуқ лаёқати у туғилган пайдан эътиборан вужудга келади ва вафот этиши билан тугайди.

18-модда. Фуқаролар ҳуқуқ лаёқатининг мазмуни

Фуқаролар:

мулк ҳуқуқи асосида мол-мулкка эга бўлишлари; мол-мулкни мерос қилиб олишлари ва васият қилиб қолдиришлари; банкда жамғармаларга эга бўлишлари; тадбиркорлик, деҳқон (фермер) ҳўжалиги билан ҳамда қонунда тақиқлаб қўйилмаган бошқа фаолият билан шуғулланишлари; ёлланма меҳнатдан фойдаланишлари; юридик шахслар ташкил этишлари; битимлар тузишлари ва мажбуриятларда иштирок этишлари; etkazилган зарарнинг тўланишини талаб қилишлари; машғулот турини ва яшаш жойини танлашлари; фан, адабиёт ва санъат асарларининг, ихтиронинг, қонун билан қўриқланадиган бошқа интеллектуал фаолият натижаларининг муаллифи ҳуқуқига эга бўлишлари мумкин.

Фуқаролар бошқа мулкый ва шахсий номулкый ҳуқуқларга ҳам эга бўлишлари мумкин.

19-модда. Фуқаронинг исми

Агар қонундан ёки миллий одатдан бошқача тартиб келиб чиқмаса, фуқаро ўз фамилияси ва номидан, шунингдек отасининг исми билан ҳуқуқ ва бурчларга эга бўлади ҳамда уларни амалга оширади.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда фуқаро тахаллусдан (тўқилган исмдан) фойдаланиши мумкин.

Фуқаро қонунда белгиланган тартибда ўз исмини ўзгартиришга ҳақли. Фуқаронинг ўз исмини ўзгартириши аввалги исми билан олган ҳуқуқ ва бурчларини бекор қилиш ёки ўзгартириш учун асос бўлмайди.

Фуқаро ўз исмини ўзгартирганлиги ҳақида қарздорлари ва кредиторларига хабар бериш учун зарур чораларни қўриши шарт ва у мазкур шахсларда фуқаронинг исми ўзгарганлиги ҳақида маълумот йўқлиги тўғриси келиб чиқиши мумкин бўлган оқибатлар хавфини ўз зиммасига олади.

Исмини ўзгартирган фуқаро ўзининг аввалги исмига расмийлаштирилган ҳужжатларга ўз ҳисобидан тегишли ўзгартиришлар киритилишини талаб қилишга ҳақли.

Фуқаро туғилган вақтида олган исмини, шунингдек ўзгартирилган исмини фуқаролик ҳолати ҳужжатларини қайд этиш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказиши керак.

Бошқа шахс исмидан фойдаланиб ҳуқуқ ва бурчларга эга бўлишга йўл қўйилмайди.

20-модда. Исми ҳимоя қилиш

Ўз исми билан яшаш ҳуқуқига эътироз билдирилаётган ёки исмидан қонунсиз фойдаланилаётганлиги муносабати билан манфаатлари бузилаётган шахс манфаатларини бузувчидан бундай ҳаракатларга чек қўйиши ва раддия беришни талаб қилиши мумкин. Агар манфаатлар қасддан бузилаётган бўлса, жабрланган шахс қўшимча суратда зарарни қоплашни талаб қилиши мумкин. Зарарни қоплаш учун манфаатни бузган шахснинг даромадини бериш талаб қилиниши мумкин. Манфаат қасддан бузилганида жабрланувчи маънавий зиённинг қопланишини ҳам талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Исм ёки шахсий шаън эгаси бўлмаган, лекин оилавий мавқеига кўра бундан манфаатдор бўлган шахс ҳам ушбу модданинг биринчи қисмида қўрсатилган ҳаракатларга чек қўйиш ёки раддия бериш ҳақидаги талабларни қўйиши мумкин. Бу шахс бошқа шахснинг ўлимидан кейин ҳам унинг исмини ва шаънини ҳимоя қилишга қаратилган талабларнинг бажарилишига ҳаракат қилиши мумкин. Исми ва шаъни бузиш тўғрисида келтирилган зарарни қоплаш талаби ўлимдан кейин тан олинмайди.

21-модда. Фуқаронинг яшаш жойи

Фуқаронинг доимий ёки асосан яшаб турган жойи унинг яшаш жойи ҳисобланади.

Ўн тўрт ёшга тўлган воёга етмаганларнинг (кичик ёшдаги болаларнинг) ёки васийликда бўлган фуқароларнинг қонуний вакиллари – ота-оналари, фарзандликка олувчилари ёки васийлари яшайдиган жой воёга етмаганлар ёки васийликда бўлган фуқароларнинг яшаш жойи ҳисобланади.

22-модда. Фуқаронинг муомала лаёқати

Фуқаронинг ўз ҳаракатлари билан фуқаролик ҳуқуқларига эга бўлиш ва уларни амалга ошириш, ўзи учун фуқаролик бурчларини вужудга келтириш ва уларни бажариш лаёқати (муомала лаёқати) у воёга етгач, яъни ўн саккиз ёшга тўлган тўла ҳажмда вужудга келади.

Воёга етгунга қадар қонуний асосда никоҳдан ўтган фуқаро никоҳдан ўтган вақтдан эътиборан тўла ҳажмда муомала лаёқатига эга бўлади.

Никоҳ тузиш натижасида эга бўлинган муомала лаёқати ўн саккиз ёшга тўлмасдан туриб никоҳ бекор қилинган тақдирда ҳам тўла сақланиб қолади.

Никоҳ ҳақиқий эмас деб топилганида суд вояга етмаган эр (хотин) суд белгиллаган пайдан бошлаб тула муомала лаёқатини йўқотганлиги ҳақида қарор қабул қилиши мумкин.

23-модда. Фуқаронинг ҳуқуқ лаёқати ва муомала лаёқатини чеклашга йўл қўйилмаслиги

Қонунда белгиланган ҳоллар ва тартибдан ташқари, ҳе қимнинг ҳуқуқ ва муомала лаёқати чекланиши мумкин эмас.

Фуқароларнинг муомала лаёқатини чеклашнинг қонунда белгилаб қўйилган шартлари ва тартибига риоя қилмаслик давлат органининг тегишли чеклашни белгилайдиган ҳужжати ҳақиқий эмаслигига сабаб бўлади.

Фуқаронинг ҳуқуқ лаёқатидан ёки муомала лаёқатидан тула ёки қисман воз кечиси ва ҳуқуқ лаёқати ёки муомала лаёқатини чеклашга қаратилган бошқа битимлар ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир, бундай битимларга қонун томонидан йўл қўйилмайдиган ҳоллар бундан мустасно.

24-модда. Фуқаронинг тадбиркорлик фаолияти

Фуқаро якка тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган пайдан бошлаб тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланишга ҳақлидир.

Фуқароларнинг юридик шахс ташкил этмасдан амалга ошириладиган тадбиркорлик фаолиятига нисбатан, агар қонунчиликдан ёки ҳуқуқий муносабат моҳиятидан бошқача тартиб аниқлашган бўлса, ушбу Кодекснинг қоидалари қўлланилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахс ташкил этмасдан ушбу модданинг биринчи қисми талабларини бузган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган фуқаро тузган битимлар хусусида ўзининг тадбиркор эмаслигини ва ж қилиб кўрсатишга ҳақли эмас. Суд бундай битимларга ушбу Кодекснинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ мажбуриятлар тўғрисидаги қоидаларини қўллаши мумкин.

25-модда. Фуқаронинг мулкий жавобгарлиги

Фуқаро ўз мажбуриятлари юзасидан ўзига қарашли бутун мол-мулки билан жавоб беради, қонунга мувофиқ ундирувни қаратиш мумкин бўлмаган мол-мулк бундан мустасно.

26-модда. Якка тартибдаги тадбиркорнинг ва якка тартибдаги тадбиркор мақомини йўқотган жисмоний шахсларнинг банкрот бўлиши

Якка тартибдаги тадбиркор кредиторларнинг ўз тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ бўлган талабларини қаноатлантиришга қодир бўлмаса, белгиланган тартибда банкрот деб топилиши мумкин.

Якка тартибдаги тадбиркор мақомини йўқотган жисмоний шахс кредиторларнинг талабларини қаноат-

лантиришга қодир бўлмаса, агар тегишли талаблар унинг илгариги тадбиркорлик фаолиятидан келиб чиққан бўлса, белгиланган тартибда банкрот деб топилиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўрсатилган шахсни банкрот деб топиш таъминларини амалга оширишда унинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ бўлмаган мажбуриятлари бўйича кредиторлари ҳам ўз талабларини қўйишга ҳақли. Мазкур кредиторларнинг улар томонидан шундай тартибда қўйилмаган талаблари банкрот деб топиш таъминли тугалланганидан кейин ҳам ўз кучини сақлаб қолади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўрсатилган шахс банкрот деб топилган тақдирда, унинг кредиторларининг талаблари ушбу Кодекснинг 56-моддасида назарда тутилган тартибда қаноатлантирилади.

Ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўрсатилган шахсни суд томонидан банкрот деб топишнинг ёки унинг ўзини банкрот деб эълон қилишининг асослари ва тартиби қонунчиликда белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 30 декабрдаги УРҚ-455-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 1-сон, 7-модда)

27-модда. Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганларнинг муомала лаёқати

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар, ушбу модданинг иккинчи қисмида санаб ўтилганлардан ташқари, битимларни ўз ота-оналари, фарзандликка олувчилари ёки ҳомиёларининг эзма розилиги билан тузадилар. Бундай вояга етмаган шахс томонидан тузилган битим кейинчалик шахсининг ота-онаси, фарзандликка олувчилари ёки ҳомиёси эзма равишда маъқуллаганидан сўнг, у ҳам ҳақиқий ҳисобланади.

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар ота-оналари, фарзандликка олувчилари ва ҳомиёларининг розилигисиз қуйидагиларни мустақил равишда амалга оширишга ҳақли:

1) ўз иш ҳақи, стипендияси ва бошқа даромадларини тасарруф этиш;

2) фан, адабиёт ёки санъат асарининг, ихтиронинг ёхуд ўз интеллектуал фаолиятининг қонун билан қўриқланадиган бошқа натижаси муаллифи ҳуқуқини амалга ошириш;

3) қонунга мувофиқ кредит муассасаларига омонатлар қўйиш ва уларни тасарруф этиш;

4) ушбу Кодекс 29-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган майда маиший битимларни ҳамда бошқа битимларни тузиш.

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларига мувофиқ уэлари тузган битимлар бўйича мустақил равишда мулкий жавобгар бўладилар. Бундай вояга етмаганлар уэлари етказган зарар учун ушбу Кодексга мувофиқ жавобгар бўладилар.

Етарли асослар мавжуд бўлганида суд ота-оналар, фарзандликка олувчилар ёки ҳомиёларининг ёхуд васийлик ва

Фуқаролик ҳолати ҳужжатлари ёзувларини тузатиш ва ўзгартириш етарли асослар бўлса ҳамда манфаатдор шахслар ўртасида низо бўлмаса, фуқаролик ҳолати ҳужжатларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади.

Манфаатдор шахслар ўртасида низо бўлса ёки фуқаролик ҳолати ҳужжатларини ёзиш органи ёзувни тузатиш ёки ўзгартириши рад этса, низо суд томонидан ҳал қилинади.

Фуқаролик ҳолати ҳужжатлари ёзувларини бекор қилиш ва тиклаш фуқаролик ҳолати ҳужжатларини ёзиш органи томонидан, манфаатдор шахслар ўртасида низо бўлса ёки фуқаролик ҳолати ҳужжатларидаги ёзувларда жиддий тафовутлар бўлса – суд қарори асосида амалга оширилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 25 декабрдаги 729–I-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1999 йил, 1-сон, 20-модда)*

Фуқаролик ҳолати ҳужжатларини қайд этувчи органлар, бу ҳужжатларни қайд этиш тартиби, фуқаролик ҳолати ҳужжатлари ёзувларини ўзгартириш, тиклаш ва бекор қилиш тартиби, ҳужжат дафтарлари ва гувоҳномадорнинг шакллари, шунингдек ҳужжатлар дафтарларини сақлаш тартиби ва муддатларини белгилувчи органлар қонунчилик билан белгиланади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4-БОБ. ЮРИДИК ШАХСЛАР

1-Ў. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

39-модда. Юридик шахс тушунчаси

Ўз мулкда, ҳўжалик юриштида ёки оператив бошқарувида алоҳида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, ўз номидан мулккий ёки шахсий номулкий ҳуқуқларга эга бўла оладиган ва уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот юридик шахс ҳисобланади.

Юридик шахслар мустақил баланс ёки сметага эга бўлишлари керак.

40-модда. Юридик шахсларнинг турлари

Фойда олишни ўз фаолиятининг асосий мақсади қилиб олган (тижоратчи ташкилот) ёки фойда олишни ана шундай мақсад қилиб олмаган ташкилот (тижоратчи бўлмаган ташкилот) юридик шахс бўлиши мумкин.

Тижоратчи ташкилот бўлган юридик шахс ҳўжалик ширкати ва жамияти, ишлаб чиқариш кооперативи, унитар корхона ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқача шаклда тузилиши мумкин.

Тижоратчи ташкилот бўлмаган юридик шахс жамоат бирлашмаси, ижтимоий фонд ва мулкдор томонидан молиявий таъминлаб туриладиган муассаса шаклида, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқача шаклда ташкил этилиши мумкин. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тижоратчи бўлмаган ташкилот ўзининг уставда белгиланган мақсадлариға мос келадиган доираларда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиши мумкин.

Юридик шахслар уюшмалар (иттифоқлар) га ва бошқа бирлашмаларға қонунға мувофиқ бирлашишлари мумкин. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175–II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда)*

Юридик шахс ушбу Кодекс, бошқа қонунчилик ҳужжатлари шунингдек устав ва бошқа таъсис ҳужжатлари асосида иш олиб боради. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

41-модда. Юридик шахсининг ҳуқуқ лаёқати

Юридик шахс ўзининг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган фаолияти мақсадлариға мувофиқ фуқаролик ҳуқуқ лаёқатига эга бўлади.

Юридик шахсининг ҳуқуқ лаёқати у тузилган пайтдан бошлаб вужудга келади (ушбу Кодекс 44-моддасининг тўртинчи қисми) ва уни тугатиш аяқунланган пайтдан эътиборан тугатилади (ушбу Кодекс 55-моддасининг ўнинчи қисми).

Юридик шахсининг махсус ҳуқуқ лаёқати унинг устави, низоми ёки қонунчилик билан белгиланади.

Юридик шахс қонун ҳужжатида рўйхати белгилаб қўйилган айрим фаолият турлари билан фақат махсус рухсатнома (лицензия) асосидагина шуғулланиши мумкин. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахсининг ҳуқуқлари қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибдагина чекланиши мумкин. Юридик шахсининг ҳуқуқларини чеклаш ҳақидаги қарор устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

42-модда. Юридик шахсларнинг вужудга келиши

Юридик шахслар мулкдор ёки у вакил қилган шахс томонидан ёхуд ваколатли органнинг фармойиши асосида, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган тартибда ташкил этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мулкдорлар, ҳўжалик юришти ёки оператив бошқариш ҳуқуқи субъектлари ёхуд улар вакил қилган шахслар юридик шахсларнинг муассислари ҳисобланади.

43-модда. Юридик шахсининг таъсис ҳужжатлари

Юридик шахс устав асосида ёки таъсис шартномаси ва устав асосида ёхуд фақат таъсис шартномаси асосида иш олиб боради. Қонунда назарда тутилган ҳолларда тижоратчи ташкилот бўлмаган юридик шахс шу турдаги ташкилотлар ҳақидаги низо асосида иш олиб бориши мумкин.

Юридик шахсининг таъсис шартномаси унинг муассислари томонидан тузилади, устави эса – тасдиқланади.

Ушбу Кодексға мувофиқ бир муассис томонидан ташкил этилган юридик шахс шу муассис тасдиқлаган устав асосида иш олиб боради.

Юридик шахснинг устави ва бошқа таъсис ҳужжатларида юридик шахснинг номи, унинг жойлашган ери (почта манзили), юридик шахс фаолиятини бошқариш тартиби белгилаб қўйилиши, шунингдек уларда тегишли турдаги юридик шахслар тўғрисида қонунда назарда тутилган бошқа маълумотлар бўлиши керак. Тижоратчи бўлмаган ташкилотлар ва унитар корхоналарнинг, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса, бошқа тижоратчи ташкилотларнинг ҳам таъсис ҳужжатларида юридик шахс фаолиятининг соҳаси ва мақсадлари белгилаб қўйилган бўлиши керак (*Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда*).

Таъсис шартномасида тарафлар (муассислар) юридик шахс ташкил этиш мажбуриятини оладилар, уни ташкил этиш соҳасида биргаликда фаолият кўрсатиш тартибини, унга ўз мол-мулкларини бериш ҳамда унинг фаолиятида иштирок этиш шартларини белгилайдилар. Шартномада фойда ва зарарларни иштирокчилар ўртасида тақсимлаш, юридик шахс фаолиятини бошқариш, муассисларнинг унинг таркибидан чиқиш шартлари ва тартиби ҳам белгилаб қўйилади. Таъсис шартномасига муассисларнинг келишувига мувофиқ бошқа шартлар ҳам киритилиши мумкин.

Таъсис ҳужжатларидаги ўзгартишлар давлат рўйхатидан ўтказилган пайдан бошлаб, қонунда белгиланган ҳолларда эса – давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширувчи орган ана шундай ўзгартишлар ҳақида хабардор қилинган пайдан бошлаб учинчи шахслар учун кучга эга бўлади. Юридик шахслар ва уларнинг муассислари мазкур ўзгартишларни ҳисобга олиб иш юритган учинчи шахслар билан муносабатларда ана шундай ўзгартишлар рўйхатга олинмаганлигини важ қилиб кўрсатишга ҳақли эмаслар.

44-модда. Юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказиш

Юридик шахс қонунчиликда белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. Давлат рўйхатидан ўтказиш ҳақидаги маълумотлар барчанинг танишиб чиқиши учун очик бўлган юридик шахсларнинг ягона давлат реестрига киритилади. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Юридик шахсни ташкил этишнинг қонунда белгилаб қўйилган тартибини бузиш ёки унинг таъсис ҳужжатлари қонунга мос келмаслиги юридик шахсни давлат рўйхатидан ўтказишнинг рад этилишига сабаб бўлади. Давлат рўйхатидан ўтказишнинг хабардор қилиш тартиби белгиланган юридик шахсларни рўйхатдан ўтказишни рад этиш қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. Юридик шахсни ташкил этиш мақсадга мувофиқ эмас деган важ билан уни рўйхатдан ўтказишни рад этишга йўл қўйилмайди. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 апрелдаги УРҚ-91-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 15-сон, 154-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Давлат рўйхатидан ўтказишни рад этиш, шунингдек рўйхатдан ўтказиш мuddатини бузиш устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

Юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган пайдан бошлаб ташкил этилган ҳисобланади.

Юридик шахс қонунда белгиланган ҳоллардагина қайта рўйхатдан ўтказилиши лозим.

45-модда. Юридик шахснинг органлари

Юридик шахс қонунчиликка ва таъсис ҳужжатларига мувофиқ иш олиб борадиган ўз органлари орқали фуқаролик ҳуқуқларига эга бўлади ва ўз зиммасига фуқаролик бурчларини олади. Юридик шахс органларини тайинлаш ёки сайлаш тартиби қонунчилик ва таъсис ҳужжатлари билан белгиланади. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Қонунда назарда тутилган ҳолларда юридик шахс ўз иштирокчилари орқали фуқаролик ҳуқуқларига эга бўлиши ва фуқаролик бурчларини ўз зиммасига олиши мумкин.

Қонунга ёки юридик шахснинг таъсис ҳужжатларига мувофиқ юридик шахс номидан иш олиб борадиган шахс ўзи вакили бўлган юридик шахс манфаатлари йўлида ҳалол ва оқилона иш олиб бориши керак. У юридик шахс муассислари (иштирокчилари, аъзолари) талаби билан, агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, юридик шахсга етказган зарарни тўлаши шарт.

46-модда. Юридик шахснинг номи ва жойлашган ери

Юридик шахс ўзининг ташкилий-ҳуқуқий шаклини билдирадиган номига эга бўлади. Тижоратчи бўлмаган ташкилотлар, унитар корхоналарнинг номлари, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса – бошқа тижоратчи ташкилотларнинг ҳам номлари юридик шахс фаолиятининг хусусиятини кўрсатиши керак.

Юридик шахснинг номига тўла ёки қисқартирилган расмий номни (давлатнинг номи) киритишга, юридик шахс ҳужжатларининг реқвизитларига ёки реклама материалларига ана шундай номи ёхуд давлат рамзлари элементларини қўшишга Ўзбекистон Республикаси Хукумати белгиладиган тартибда йўл қўйилади.

Юридик шахснинг жойлашган ери, агар қонунга мувофиқ юридик шахснинг таъсис ҳужжатларида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, у давлат рўйхатидан ўтказилган жой билан белгиланади.

Юридик шахс ўзи билан буладиган алоқа амалга ошириладиган почта манзилига эга бўлиши лозим ҳамда ўзининг почта манзили ўзгарганлиги тўғрисида ваколатли давлат органларини хабардор этиши шарт. (*Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда*)

Юридик шахснинг номи ва жойлашган ери (почта манзили) унинг таъсис ҳужжатларида кўрсатилади. (*Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда*)

Тижоратчи ташкилот бўлган юридик шахс ўз фирма номига эга бўлиши лозим.

Юридик шахс ўз фирмасининг номидан фойдаланиш мутлақ ҳуқуқига эгадир.

Ўзга фирма номидан ғайриқонуний суратда фойдаланаётган шахс фирма номига эгалик қилиш ҳуқуқи бўлган шахснинг талаби билан ундан фойдаланишни тўхтатиши ҳамда етказилган зарарларни тўлаши лозим.

47-модда. Ваколатхоналар ва филиаллар

Ваколатхона юридик шахснинг у турган ердан ташқарида жойлашган, юридик шахс манфаатларини ифодалайдиган ва уларни ҳимоя қиладиган алоҳида бўлинмасидир.

Филиал юридик шахснинг у турган ердан ташқарида жойлашган ҳамда унинг барча вазифаларини ёки вазифаларининг бир қисмини, шу жумладан, ваколатхона вазифаларини бажарадиган алоҳида бўлинмасидир.

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ваколатхона ва филиаллар юридик шахс ҳисобланмайди. Улар ўзларини ташкил этган юридик шахс томонидан мол-мулк билан таъминланадилар ҳамда у тасдиқлаган низоомлар асосида иш олиб борадилар. Ваколатхона ва филиалларнинг раҳбарлари юридик шахс томонидан тайинланади ҳамда унинг ишончномаси асосида иш олиб боради.

48-модда. Юридик шахснинг жавобгарлиги

Юридик шахс ўз мажбуриятлари буйича ўзига қарашли бутун мол-мулк билан жавоб беради.

Давлат корхонаси ва мулкдор томонидан молиявий таъминланадиган муассаса ўз мажбуриятлари буйича ушбу Кодекс 72-моддаси бешинчи қисмида ҳамда 76-моддаси учинчи қисмида назарда тутилган тартибда ва шартлар асосида жавоб берадилар.

Юридик шахс муассиси (иштирокчиси) ёки унинг мол-мулкнинг эгаси юридик шахснинг мажбуриятлари буйича жавоб бერмайди, юридик шахс эса муассис (иштирокчи) ёки мулкдорнинг мажбуриятлари буйича жавоб бермайди, ушбу Кодексда ёки юридик шахснинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Агар юридик шахснинг ноқорлиги (банкротлиги) шу юридик шахс учун мажбурий кўрсатмаларни бериш ҳуқуқига эга бўлган муассис (иштирокчи) сифатидаги шахснинг ёки юридик шахс мол-мулки мулкдорнинг ғайриқонуний ҳаракатлари туфайли вужудга келтирилган бўлса, юридик шахснинг мол-мулки етарли бўлмаган тақдирда бундай шахс зиммасига унинг мажбуриятлари буйича субсидиар жавобгарлик юклатилиши мумкин.

Муассис (иштирокчи) ёки юридик шахс мол-мулкнинг мулкдори шу юридик шахснинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган тақдирдагина мажбурий кўрсатмалар бериш ҳуқуқига эга.

Юридик шахс учун мажбурий кўрсатмалар бериш ҳуқуқига эга бўлган муассис (иштирокчи) ёки мулкдор юридик шахснинг муайян ҳаракатни амалга ошириши оқибатида ноқор (банкрот) бўлиб қолишини олдиндан билиб, ўз ҳуқуқидан унинг ана шундай ҳаракатни амалга оширишини кўзлаб фойдаланган ҳолдагина юридик шахснинг ноқорлиги (банкротлиги) уларнинг томонидан вужудга келтирилган деб ҳисобланади. *(Тўртинчи, бешинчи ва*

олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 1996 йил 27 декабрдаги 357-1-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 2-сон, 56-модда)

49-модда. Юридик шахсни қайта ташкил этиш

Юридик шахсни қайта ташкил этиш (қўшиб юбориш, қўшиб олиш, булиш, ажратиб чиқариш, ўзгартириш) унинг муассислари (иштирокчилари) ёки таъсис ҳужжатларида шунга вакил қилинган юридик шахс органи қарорига мувофиқ амалга оширилиши мумкин.

Қонунда белгиланган ҳолларда юридик шахсни булиш ёки унинг таркибидан бир ёхуд бир неча юридик шахсни ажратиб чиқариш шаклида унинг қайта ташкил этиш вакил қилинган давлат органларининг қарори билан ёхуд суд қарори билан амалга оширилади.

Агар юридик шахс муассислари (иштирокчилари), улар вакил қилган орган ёки юридик шахснинг ўз таъсис ҳужжатлари билан қайта ташкил этишга вакил қилинган органи юридик шахсни ваколатли давлат органининг қарориде белгиланган мuddатда қайта ташкил этмаётган бўлса, суд мазкур давлат органининг даъвоси буйича юридик шахснинг бошқарувчиси тайинлади ва унга ушбу юридик шахсни қайта ташкил этишни топширади. Бошқарувчи тайинланган пайтдан бошлаб унга юридик шахснинг ишларини бошқариш ваколатлари ўтади. Бошқарувчи судда юридик шахс номидан ҳаракат қилади, тақсимлаш балансини тузади ва уни юридик шахсларни қайта ташкил этиш натижасида вужудга келадиган таъсис ҳужжатлари билан бирга қўриб чиқиш учун судга топширади. Суднинг ушбу ҳужжатларни тасдиқлаши янгидан вужудга келаётган юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун асос бўлади.

Қонунда белгиланган ҳолларда юридик шахсларни қўшиб юбориш, қўшиб олиш ёки ўзгартириш шаклида қайтадан ташкил этиш ваколатли давлат органларининг розилиги билангина амалга оширилиши мумкин.

Қўшиб олиш шаклида қайта ташкил этиш ҳолларини истисно қилганда, янгидан вужудга келган юридик шахслар давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб юридик шахс қайта ташкил этилган ҳисобланади.

Юридик шахс унга бошқа юридик шахсни қўшиб олиш шаклида қайта ташкил этилганда қўшиб олинган юридик шахснинг фаолияти тўхтатилгани ҳақидаги ёзув юридик шахсларнинг ягона давлат реестрига киритилган пайтдан бошлаб юридик шахс қайта ташкил этилган ҳисобланади.

50-модда. Юридик шахсларни қайта ташкил этишда ҳуқуқий ворислик

Юридик шахслар қўшиб юборилганида улардан ҳар бирининг ҳуқуқ ва бурчлари топшириш ҳужжатида мувофиқ янгидан вужудга келган юридик шахсга ўтади.

Юридик шахс бошқа юридик шахсга қўшилганда, бу юридик шахсга қўшилган юридик шахснинг ҳуқуқ ва бурчлари топшириш ҳужжатида мувофиқ ўтади.

Юридик шахс бўлинган тақдирда унинг ҳуқуқ ва бурчлари тақсимлаш балансига мувофиқ янгидан вужудга келган юридик шахсларга ўтади.

Юридик шахс таркибидан бир ёки бир неча юридик шахс ажралиб чиққанида қайта ташкил этилган юридик

шахсининг ҳуқуқ ва бурчлари тақсимлаш балансига мувофиқ уларнинг ҳар бирига ўтади.

Бир турдаги юридик шахс бошқа турдаги юридик шахсга айланрилганида (ташкилий-ҳуқуқий шакли ўзгартирилганида), қайта ташкил этилган юридик шахсининг ҳуқуқ ва бурчлари топшириш ҳужжатида мувофиқ янгидан вужудга келган юридик шахсга ўтади.

51-модда. Топшириш ҳужжати ва тақсимлаш баланси

Топшириш ҳужжати ва тақсимлаш баланси қайта ташкил этилган юридик шахсининг барча кредиторлари ва қарздорларига нисбатан барча мажбуриятлари бўйича, шу жумладан тарафлар баҳслашаётган мажбуриятлар бўйича ҳам, ҳуқуқий ворислик тўғрисидаги қоидаларни ўз ичига олган бўлиши керак.

Топшириш ҳужжати ва тақсимлаш баланси юридик шахс муассислари (иштирокчилари) томонидан ёки юридик шахсларни қайта ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилган орган томонидан тасдиқланади ҳамда таъсис ҳужжатлари билан бирга янгидан вужудга келган юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказиш ёки мавжуд юридик шахсларнинг таъсис ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш учун тақдим этилади.

Таъсис ҳужжатлари билан бирга тегишинча топшириш ҳужжати ёки тақсимлаш балансни тақдим этмаслик, шунингдек уларда қайта ташкил этилган юридик шахсининг мажбуриятлари бўйича ҳуқуқий ворислик тўғрисидаги қоидаларнинг йўқлиги янгидан вужудга келган юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказишнинг рад этилишига олиб келади.

52-модда. Юридик шахс қайта ташкил этилганида кредиторлар ҳуқуқларининг кафолатлари

Юридик шахсни қайта ташкил этиш тўғрисида қарор қабул қилган юридик шахс муассислари (иштирокчилари) ёки орган қайта ташкил этилаётган юридик шахсининг кредиторларини бу ҳақда ёзма равишда хабардор қилишлари шарт.

Қайта ташкил этилаётган юридик шахсининг кредитори шу юридик шахсининг қарздор бўлишига олиб келган мажбуриятларни бекор қилишни ёки муддатидан олдин бажаришни ҳамда зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар тақсимлаш баланси қайта ташкил этилган юридик шахсининг ҳуқуқий ворисини аниқлаш имконини бермаса, янгидан вужудга келган юридик шахслар қайта ташкил этилган юридик шахсининг ўз кредиторлари олдидagi мажбуриятлари бўйича солидар жавобгар бўладилар.

53-модда. Юридик шахсни тугатиш

Юридик шахсни тугатиш унинг ҳуқуқ ва бурчлари ҳуқуқий ворислик тартибида бошқа шахсга ўтмасдан бекор қилинишига олиб келади.

Юридик шахс қуйидаги ҳолларда тугатилиши мумкин: унинг муассислари (иштирокчиларининг) ёки таъсис ҳужжатлари билан тугатишга ваколат берилган юридик шахс органининг қарорига мувофиқ, шу жумладан юридик шахсининг амал қилиш муддати тугаши, уни

ташкил этишдан қўзланган мақсадга эришилганлиги муносабати билан ёки юридик шахсни ташкил қилиш чоғида қонунчилик бузилишига йўл қўйилганлиги сабабли, агар бу бузилишларни бартараф этиб бўлмаса, суд юридик шахсни рўйхатдан ўтказишни ҳақиқий эмас деб тоғинида; (Иккинчи қисмининг иккинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*) фаолият лицензиясиз, фаолият (харакатлар) рухсатномасиз ёхуд ваколатли органини хабардор қилмасдан) амалга оширилган ёки қонунда тақиқланган фаолият амалга оширилган тақдирда, агар қонунчиликда бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, шунингдек ушбу Кодексда назарда тутилган бошқа ҳолларда суднинг қарорига кўра; (Иккинчи қисмининг учинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 11 декабрдаги УРҚ-592-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2021 йил 12 октябрдаги УРҚ-721-сонли қонунали тахририда – ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон*) молия-ҳўжалик фаолияти амалга оширилмаганлиги сабабли белгиланган тартибда ҳаракатсиз режимга ўтказилган пайтдан эътиборан уч йил ичида фаолият тикланмаган тақдирда рўйхатдан ўтказувчи органининг қарорига кўра, бундан нодавлат нотижорат ташкилотлари мустасно. (Иккинчи қисмининг тўртинчи хатбошиши *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 11 декабрдаги УРҚ-592-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон*)

Суднинг юридик шахсни тугатиш тўғрисидаги қарориди унинг муассислари (иштирокчилари) ёхуд юридик шахсининг таъсис ҳужжатлари билан уни тугатишга вакил қилинган орган зиммасига юридик шахсни тугатишни амалга ошириш вазифаси юклатилиши мумкин.

54-модда. Юридик шахсни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган шахсининг бурчлари

Юридик шахсни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган юридик шахс муассислари (иштирокчилари) ёки орган бу ҳақда юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи органга дарҳол ёзма хабар беришлари керак, давлат рўйхатидан ўтказувчи орган юридик шахс тугатиш жараёнида эканлиги ҳақидаги маълумотларни юридик шахсларнинг ягона давлат реестрига киритиб қўяди.

Юридик шахсни тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган юридик шахс муассислари (иштирокчилари) ёки орган тугатувчини – тугатиш комиссиясини ёки жисмоний шахсни тайинлайдилар ҳамда ушбу Кодексга мувофиқ тугатиш тартиби ва муддатини белгилайдилар. Юридик шахсни тугатиш тўғрисидаги қарор суд томонидан қабул қилинган тақдирда, тугатувчи юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган билан келишилган ҳолда тайинланади.

Тугатувчи тайинланган пайтдан бошлаб юридик шахсининг ишларини бошқариш бўйича ваколатлар тугатувчига ўтади. Тугатувчи тугатилаётган юридик шахс номидан судга иштирок этади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 декабрдаги УРҚ-127-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 506-модда*)

55-модда. Юридик шахсини тугатиш тартиби

Тугатувчи юридик шахсининг тугатилиши ҳақида оммавий ахборот воситаларида эълон беради. Юридик шахс бўлган тадбиркорлик субъектини ихтиёрий равишда тугатиш тўғрисидаги эълон рўйхатдан ўтказувчи орган томонидан унинг расмий веб-сайтига жойлаштирилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 11 декабрдаги УРҚ-592-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон)*

Юридик шахсининг тугатилиши ҳақидаги эълонда унинг кредиторлари талабларини билдириш тартиби ва муддатлари кўрсатилади. Бу муддат тугатиш тўғрисидаги эълон чиққан пайдан эътиборан икки ойдан кам бўлмашлиги керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 11 декабрдаги УРҚ-592-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон)*

Тугатувчи кредиторларни аниқлаш ва дебиторлик қарзини олиш чораларини куради, шунингдек кредиторларни юридик шахс тугатилиши ҳақида ёзма равишда хабардор қилади.

Кредиторлар томонидан талабларни қўйиш учун белгиланган муддат тамом бўлганидан кейин тугатувчи оралиқ тугатиш балансини тузади, бу баланс тугатилаётган юридик шахс мол-мулкнинг таркиби, кредиторлар қўйган талаблар рўйхати, шунингдек уларни қараб чиқиш натижалари тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 декабрдаги УРҚ-127-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 506-модда)*

Оралиқ тугатиш балансни юридик шахсини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган юридик шахс муассислари (иштирокчилари) ёки орган томонидан тасдиқланади. Юридик шахсини тугатиш тўғрисидаги қарор суд томонидан қабул қилинган тақдирда, оралиқ тугатиш балансни юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган билан келишилган ҳолда тасдиқланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 4 апрелдаги УРҚ-28-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 14-сон, 110-модда)*

Агар тугатилаётган юридик шахс (муассасалардан ташқари) ихтиёридаги пул маблағлари кредиторларнинг талабларини қондириш учун етарли бўлмаса, тугатувчи юридик шахсининг мол-мулкни ким ошди савдоси орқали суд қарорларини ижро этиш учун белгиланган тартибда сотади.

Тугатилаётган юридик шахс кредиторларига пул суммаларини тўлаш тугатувчи томонидан ушбу Кодекснинг 56-моддасида белгилаб қўйилган навбат тартибда, оралиқ тугатиш балансига мувофиқ, у тасдиқланган кундан бошлаб амалга оширилади. *(Олтинчи ва еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 декабрдаги УРҚ-127-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 506-модда)*

Кредиторлар билан ҳисоб-китоб қилиш тугатганидан кейин тугатувчи тугатиш балансини тузади, уни юридик шахсини тугатиш тўғрисида қарор қабул қилган юридик шахс муассислари (иштирокчилари) ёки орган тасдиқлайди. Юридик шахсини тугатиш тўғрисидаги қарор суд томонидан қабул қилинган тақдирда, тугатиш баланс

юридик шахсларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган билан келишилган ҳолда тасдиқланади. *(Саккизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 4 апрелдаги УРҚ-28-сонли ва 2007 йил 14 декабрдаги УРҚ-127-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 14-сон, 110-модда; 2007 йил, 50–51-сон, 506-модда)*

Тугатилаётган давлат корхонасининг мол-мулки, тугатилаётган муассасанинг эса – пул маблағлари кредиторларнинг талабларини қондириш учун етарли бўлмаса, кредиторлар ўз талабларининг қолган қисмини ушбу корхона ёки муассаса мулкдори ҳисобидан қондириш тўғрисида судга даъво билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эгадирлар.

Юридик шахсининг кредиторлар талаблари қондирилганидан кейин қолган мол-мулки унинг шу мол-мулкка ашёвий ҳуқуқларга ёки ушбу юридик шахсга нисбатан мажбурий ҳуқуқларга эга бўлган муассисларига (иштирокчиларига), агар қонунчиликда ўзгача тартиб назарда тутилмаган бўлса, топширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Молия-ҳужалик фаолиятини амалга ошираётган корхоналарни тугатиш, шунингдек уларни муассислари йўқлигида тугатиш таомили ва хусусиятлари қонунчилик билан тартибга солинади. *(Ўн бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 11 декабрдаги УРҚ-592-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда; ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Юридик шахсини тугатилиши ҳақидаги ёзув юридик шахсларнинг ягона давлат реестрига кирийтиб қўйилганидан сўнг, юридик шахсини тугатиш тамомланган, юридик шахсининг фаолияти эса тугаган ҳисобланади.

56-модда. Кредиторларнинг талабларини қаноатлантириш

Юридик шахс тугатилаётганида биринчи навбатда фуқароларнинг меҳнатга оид ҳуқуқий муносабатларидан келиб чиқадиган, алиментларни ундиришдан ва муаллифлик шартномалари бўйича муқофот тўлаш ҳақидаги талаблари, шунингдек ҳаётига ёки соғлиғига зарар етказганлиги учун тугатилаётган юридик шахс жавобгар бўлган фуқароларнинг талаблари ҳам тегишли вақтбай тўловларни капиталлаштириш йўли билан қаноатлантирилади.

Бошқа кредиторларнинг талаблари қонунчиликда назарда тутилган тартибда ва шартларда қаноатлантирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

57-модда. Юридик шахсининг ночорлиги (банкротлиги)

Тижоратчи ташкилот бўлган юридик шахс, давлат корхонасидан ташқари, шунингдек матлубот кооперативи ёки ижтимоий фонд шаклида иш олиб бораётган юридик шахсининг кредиторлар талабларини қондиришга қурби

етмаса, суднинг қарорига мувофиқ у ночор (банкрот) деб ҳисобланиши мумкин.

Юридик шахснинг банкрот деб ҳисобланиши унинг тугатилишига олиб келади.

Тижоратчи ташкилот бўлган юридик шахс, шунингдек матлубот кооперативи ёки ижтимоий фонд шаклида иш олиб бораётган юридик шахс банкротлик аломатлари мавжуд бўлган тақдирда ўзини банкрот деб топиш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат этади.

Суднинг юридик шахсни банкрот деб ҳисоблаши асослари, шунингдек бундай юридик шахсни тугатиш тартиби қонунда белгиланади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 25 апрелдаги 482-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 5-сон, 67-модда)*

2-5. TIJOPAT TASHKILOTLARI

58-модда. Хўжалик ширкатлари ва жамиятлари тўғрисидаги асосий қондалар

Улушларга (қўшилган ҳиссаларга) ёки муассисларнинг (иштирокчиларнинг) акцияларига бўлинган устав фонди (устав капитали)га эга бўлган тижоратчи ташкилотлар хўжалик ширкатлари ва жамиятлари ҳисобланади. Муассислар (иштирокчилар) қўшган ҳиссалар ёки улар сотиб олган акциялар ҳисобига вужудга келтирилган, шунингдек хўжалик ширкати ёки жамияти ўз фаолияти жараенида ишлаб чиқарган ва сотиб олган мол-мулк мулк ҳуқуқи асосида унга тегишлидир.

Хўжалик ширкатлари ва жамиятлари тўлиқ ширкат, командит ширкат, масъулияти чекланган ёки қўшимча масъулияти жамият, акциядорлик жамияти шаклида тузилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)*

Якка тадбиркорлар ва (ёки) тижоратчи ташкилотлар тўлиқ ширкатларнинг иштирокчилари ҳамда командит ширкатларда тўлиқ шериклар бўлишлари мумкин.

Фуқаролар ва юридик шахслар хўжалик жамиятларида иштирокчилар ва командит ширкатларда ҳисса қўшувчилар бўлишлари мумкин.

Агар қонунда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, давлат ҳокимияти органлари хўжалик жамиятларининг иштирокчилари ҳамда командит ширкатларга ҳисса қўшувчилар бўлишга ҳақли эмаслар.

Мулкдорлар томонидан молиявий таъминлаб туриладиган муассасалар, қонунда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, мулкдорнинг розчилиги билан хўжалик жамиятларининг иштирокчилари ва командит ширкатларга ҳисса қўшувчилар бўлишлари мумкин.

Қонун айрими тоифадаги фуқароларнинг хўжалик ширкатларида ва жамиятларида иштирок этишини таъқиқлаб ёки чеклаб қўйиши мумкин, акциядорлик жамиятлари бундан мустасно. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)*

Хўжалик ширкатлари ва жамиятлари бошқа хўжалик ширкатлари ва жамиятларининг муассислари (иштирокчилари) бўлишлари мумкин, ушбу Кодексда

ва бошқа қонунларда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Хўжалик ширкати ёки жамиятининг мол-мулкига пул, қимматли қоғозлар, пул билан баҳоланадиган бошқа буюмлар ёки мулкий ҳуқуқлар ёхуд бошқа шахсга ўтказиладиган ўзга ҳуқуқлар ҳисса сифатида қўшилиши мумкин.

Хўжалик жамияти иштирокчисининг қўшган ҳиссасини пул билан баҳолаш жамиятнинг муассислари (иштирокчилари) ўртасидаги келишувга мувофиқ амалга оширилади, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса – баҳоловчи ташкилот томонидан баҳоланиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ-257-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 315-модда)*

Хўжалик ширкатлари ва жамиятлари (акциядорлик жамиятидан ташқари) акциялар чиқаришга ҳақли эмас. *(Ун биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)*

59-модда. Хўжалик ширкати ёки жамияти ишти- рокчиларининг ҳуқуқ ва бурчлари

Хўжалик ширкати ёки жамиятининг иштирокчилари қуйидагиларга ҳақлидирлар:

ширкатнинг ёки жамиятнинг ишларини бошқаришда қатнашиш, бошқа қонунларда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно;

таъсис ҳужжатларида белгилаб қўйилган тартибда ширкатнинг ёки жамиятнинг фаолияти тўғрисида ахборот олиш ҳамда унинг бухгалтерия дафтарлари ва бошқа ҳужжатлари билан танишиш;

фойдани тақсимлашда қатнашиш;

ширкат ёки жамиятга тугатилган тақдирда, кредиторлар билан ҳисоб-китоб қилинганидан кейин қолган мол-мулкнинг бир қисмини ёки унинг қийматини олиш.

Хўжалик ширкати ёки жамиятнинг иштирокчилари ушбу Кодексда, бошқа қонунчиликда, ширкат ёки жамиятнинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган бошқа ҳуқуқларга ҳам эга бўлишлари мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Хўжалик ширкати ёки жамиятининг иштирокчилари: таъсис ҳужжатларида назарда тутилган тартибда, микдорда, усулларда ва муддатларда ҳисса қўшишлари; ширкат ёки жамиятнинг фаолияти тўғрисидаги махфий ахборотни ошкор қилмасликлари шарт.

Хўжалик ширкати ёки жамияти иштирокчиларининг ширкат ёки жамият таъсис ҳужжатларида назарда тутилган бошқа бурчлари ҳам бўлиши мумкин.

60-модда. Тўлиқ ширкат

Иштирокчилари ўз ўрталарида тузилган шартномага мувофиқ ширкат номидан тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланадиган ҳамда унинг мажбуриятлари бўйича ўзларига қарашли бутун мол-мулк билан жавоб берадиган ширкат тўлиқ ширкат ҳисобланади.

Шахс фақат битта тўлиқ ширкатнинг иштирокчиси бўлиши мумкин.

Тулиқ ширкатнинг фирма номи унинг барча иштирокчиларининг номлари (номланиши)ни, шунингдек «тулиқ ширкат» деган сўзларни, ёхуд бир ёки бир неча иштирокчининг «ва компания» деган сўзлар қўшилган номи (номланиши)ни, шунингдек «тулиқ ширкат» деган сўзларни ўз ичига олиши керак.

61-модда. Коммандит ширкат

Ширкат номидан тадбиркорлик фаолиятини амалга оширадиган ҳамда ширкатнинг мажбуриятлари буйича ўзларининг бутун мол-мулклари билан жавоб берадиган иштирокчилар (тулиқ шериклар) билан бир қаторда ширкат фаолияти билан боғлиқ зарар учун ўзлари қўшган ҳиссалар доирасида жавобгар бўладиган ҳамда ширкат томонидан тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишда қатнашмайдиган бир ёки бир неча иштирокчи (ҳисса қўшувчи, коммандитчи) мавжуд бўлса, бундай ширкат коммандит ширкат ҳисобланади.

Коммандит ширкатда қатнашаётган тулиқ шерикларнинг ҳуқуқлари ва уларнинг ширкат мажбуриятлари буйича жавобгарлиги ушбу Кодекснинг қоидалари билан белгиланади.

Шахс фақат битта коммандит ширкатда тулиқ шерик бўлиши мумкин.

Тулиқ ширкат иштирокчиси коммандит ширкатда тулиқ шерик бўла олмайди.

Коммандит ширкатдаги тулиқ шерик ўша ширкатнинг ўзида ҳисса қўшувчи ва бошқа тулиқ ширкатда иштирокчи бўлиши мумкин эмас.

Коммандит ширкатнинг фирма номи барча тулиқ шерикларнинг номлари (номланиши)ни, шунингдек «коммандит ширкат» деган сўзларни ёки камида битта тулиқ шерикнинг «ва компания» деган сўзлар қўшилган номи (номланиши)ни, шунингдек «коммандит ширкат» деган сўзларни ўз ичига олиши керак.

Агар коммандит ширкатнинг фирма номига ҳисса қўшувчининг номи киритилган бўлса, бундай ҳисса қўшувчи тулиқ шерикка айланади.

Коммандит ширкатга тулиқ шерик ҳақидаги қоидалар қўлланилади, агар бу ҳол ушбу Кодекснинг қоидаларига зид бўлмаса.

62-модда. Масъулияти чекланган жамият

Масъулияти чекланган жамият деб бир ёки бир неча шахс томонидан таъсис этилган, устав фонди (устав капитали) таъсис ҳужжатлари билан белгилаб қўйилган миқдорлардаги улушларга бўлинган жамият тан олинади. Масъулияти чекланган жамиятнинг иштирокчилари унинг мажбуриятлари буйича жавобгар бўлмайдилар ва жамият фаолияти билан боғлиқ зарар учун ўзлари қўшган ҳиссалар қиймати доирасида жавобгар бўладилар.

Жамиятнинг ўз ҳиссасини тўла қўшмаган иштирокчилари жамият мажбуриятлари буйича ҳар бир иштирокчи ҳиссасининг тўланмаган қисмининг қиймати доирасида солидар жавобгар бўладилар.

Масъулияти чекланган жамиятнинг фирма номи жамиятнинг номини, шунингдек «масъулияти чекланган» деган сўзларни ўз ичига олиши керак.

Масъулияти чекланган жамиятнинг ҳуқуқий мавқеи, унинг иштирокчиларининг ҳуқуқ ва бурчлари ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонун ҳужжатлари билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

63-модда. Қўшимча масъулиятли жамият

Бир ёки бир неча шахс томонидан таъсис этилган, устав фонди таъсис ҳужжатларида белгиланган миқдорлардаги улушларга бўлинган жамият қўшимча масъулиятли жамият ҳисобланади. Бундай жамиятнинг иштирокчилари унинг мажбуриятлари буйича ўз мол-мулклари билан қўшган ҳиссалари қийматига нисбатан ҳамма учун бир хил бўлган, жамиятнинг таъсис ҳужжатларида белгиланмаган каррали миқдорда солидар тарзда субсидар жавобгар бўладилар. Иштирокчилардан бири ночор (банкрот) бўлиб қолганида унинг жамият мажбуриятлари буйича жавобгарлиги, агар жамиятнинг таъсис ҳужжатларида жавобгарликни тақсимлашнинг бошқа тартиби назарда тутилган бўлмаса, бошқа иштирокчилар ўртасида уларнинг қўшган ҳиссаларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Қўшимча масъулиятли жамиятнинг фирма номи жамиятнинг номини, шунингдек «қўшимча масъулиятли» деган сўзларни ўз ичига олиши керак.

Ушбу Кодекснинг масъулияти чекланган жамият ҳақидаги қоидалари, агар ушбу моддада бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, қўшимча масъулиятли жамиятга нисбатан қўлланилади.

64-модда. Акциядорлик жамияти

Устав фонди муайян акциялар сонига бўлинган жамият акциядорлик жамияти ҳисобланади, акциядорлик жамиятнинг иштирокчилари (акциядорлар) унинг мажбуриятлари буйича жавоб берайдилар ва жамият фаолияти билан боғлиқ зарар учун ўзларига қарашли акциялар қиймати доирасида жавобгар бўладилар.

Акциялар ҳақини батамом тўламаган акциядорлар акциядорлик жамиятнинг мажбуриятлари буйича ўзларига қарашли акциялар қийматининг тўланмаган қисми доирасида солидар жавобгар бўладилар.

Акциядорлик жамиятнинг фирма номида жамиятнинг номи ҳамда бу жамият акциядорлик жамияти эканлиги ўз ифодасини топиши керак.

Акциядорлик жамиятнинг ҳуқуқий мавқеи ҳамда акциядорларнинг ҳуқуқ ва бурчлари ушбу Кодекс ва бошқа қонун ҳужжатлари билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)

(65-66-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚҲТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда)

67-модда. Шуъба хўжалик жамияти

Агар бир (асосий) хўжалик жамияти ёки ширкати иккинчи хўжалик жамиятининг устав фондида ундан устуник давкеига эга булган ҳолда иштирок этиши туғайли ёхуд улар уртасида тузилган шартномага мувофиқ ё булмаса бошқача тарзда иккинчи хўжалик жамияти томонидан қабул қилинадиган қарорларни белгилаб бериш имконига эга булса, ушбу иккинчи хўжалик жамияти шуъба хўжалик жамияти ҳисобланади.

Шуъба хўжалик жамияти юридик шахс ҳисобланади.

Шуъба хўжалик жамияти ўз мулкида ўзининг асосий жамияти (ширкати) устав фондидаги (устав капиталидаги) улушга эга бўлишга ҳақли эмас. Ушбу қисмда белгиланган тақиқ кучга киргунига қадар ўзининг асосий жамияти (ширкати) устав фондидаги (устав капиталидаги) улушни олган шуъба хўжалик жамияти ўзининг асосий жамияти (ширкати) иштирокчилари ёки акциядорлари умумий йиғилишида овоз беришга ҳақли эмас. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда*)

Шуъба хўжалик жамияти ўзининг асосий жамияти (ширкати)нинг қарзлари буйича жавоб бермайди.

Асосий жамият (ширкат) айби билан шуъба хўжалик жамияти ночор (банкрот) бўлиб қолган тақдирда, асосий жамият (ширкат) унинг қарзлари буйича субсидиар жавобгар бўлади.

Шуъба хўжалик жамияти иштирокчилари (акциядорлари) асосий жамиятдан (ширкатдан) унинг айби билан шуъба жамиятга етказилган зарарни тўлашни, агар қонунда бошқача тартиб белгиланган булмаса, талаб қилишга ҳақли.

68-модда. Қарам хўжалик жамияти

Хўжалик жамиятида иштирок этувчи бошқа жамият хўжалик жамиятига қарашли овоз берадиган акцияларнинг (улушнинг) йигирма фоизидан кўпроғига эга булса, бундай хўжалик жамияти қарам жамият деб ҳисобланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 14 майдаги УРҚ-372-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 20-сон, 222-модда*)

Қарам хўжалик жамияти юридик шахс ҳисобланади.

Қарам хўжалик жамияти ўз мулкида иштирок этувчи бошқа жамият устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларга эга бўлишга ҳақли эмас. Ушбу қисмда белгиланган тақиқ кучга киргунига қадар иштирок этувчи бошқа жамият устав фондидаги (устав капиталидаги) улушларни олган қарам хўжалик жамияти иштирок этувчи бошқа жамият иштирокчилари ёки акциядорлари умумий йиғилишида овоз беришга ҳақли эмас. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда*)

Хўжалик жамиятида иштирок этувчи бошқа жамият қарам жамият устав фондининг тегишли қисмини қўлга киритиб олганлиги ҳақидаги маълумотларни қонунда назарда тутилган тартибда дарҳол эълон қилиши шарт.

Хўжалик жамиятлари бир-бирларининг устав фондларида ўзаро қатнашишининг чегараси ва бундай

жамиятлардан бири бошқа жамият иштирокчилари ёки акциядорларининг умумий йиғилишида фойдаланиши мумкин булган овозлар сони қонунда белгилаб қўйилади.

69-модда. Ишлаб чиқариш кооперативлари

Фуқароларнинг шахсий иштирок этиш ҳамда аъзоларнинг (иштирокчиларнинг) мулк билан қўшиладиган пай бадалларини бирлаштириш асосида биргаликда ишлаб чиқариш ёки бошқа хўжалик фаолиятини олиб бориш учун аъзолик негиздаги ихтиёрий бирлашмаси ишлаб чиқариш кооперативи ҳисобланади. Қонунда ва ишлаб чиқариш кооперативининг таъсис ҳужжатларида унинг фаолиятида аъзолик асосида юридик шахслар ҳам иштирок этиши назарда тутилгани мумкин.

Ишлаб чиқариш кооперативининг аъзолари кооперативнинг мажбуриятлари буйича қонунда ва кооператив уставида назарда тутилган миқдорларда ва тартибда субсидиар жавобгар бўлади.

Кооперативнинг фирма номи кооперативнинг номини, шунингдек «ишлаб чиқариш кооперативи» деган сўзларни ўз ичига олган бўлиши лозим.

Ишлаб чиқариш кооперативларининг ҳуқуқий давкеси ва улар аъзоларининг ҳуқуқ ҳамда бурчлари ушбу Кодекс ва бошқа қонун ҳужжатлари билан белгиланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

70-модда. Унитар корхона

Ўзига бириктириб қўйилган мол-мулкка нисбатан мулкдор томонидан мулк ҳуқуқи берилмаган тижоратчи ташилот унитар корхона ҳисобланади.

Унитар корхонанинг мол-мулки бўлинмасдир ва у қўшилган ҳиссалар (улушлар, пайлар) буйича, шу жумладан корхона ходимлари уртасида ҳам, тақсимланиши мумкин эмас.

Унитар корхонанинг уставида ушбу Кодекс 43-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида кўрсатилган маълумотлардан ташқари корхона устав фондининг миқдори тўғрисидаги, уни ташкил этиш тартиби ва манбалари тўғрисидаги маълумотлар бўлиши керак.

Унитар корхонанинг мол-мулки унга хўжалик юритиш ёки оператив бошқариш ҳуқуқи асосида тегишлидир.

Унитар корхонанинг фирма номида унинг мол-мулкининг эгаси кўрсатилган бўлиши керак.

Унитар корхона раҳбари, шунингдек агар бу корхонанинг уставида назарда тутилган булса, кузатув кенгаши унинг бошқарув органидир. Унитар корхонанинг раҳбари ва кузатув кенгаши мулкдор томонидан ёки мулкдор вакил қилган орган томонидан тайинланади ҳамда уларга ҳисоб беради. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 мартдаги УРҚ-760-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.03.2022 й., 03/22/760/0249-сон*)

Унитар корхона ўз мажбуриятлари буйича ўзига қарашли бутун мол-мулк билан жавоб беради.

Унитар корхона ўз мол-мулки эгасининг мажбуриятлари буйича жавобгар бўлмайди.

Унитар корхона ўз мулкида ўз мулкдорининг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушга эга бўлишга ҳақли эмас. Ушбу қисмда белгиланган тақиқ кучга

киргунига қадар Ўз мулкдорининг устав фондидаги (устав капиталидаги) улушни олган унитар корхона ҳўжалик жамияти (ширкати) иштирокчилари умумий йўғилишида овоз беришга ҳақли эмас. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киртилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

Унитар корхоналарнинг ҳўқуқий мавқеи ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонунилик билан белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Унитар корхона мол-мулкнинг эгаси корхона мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, ушбу Кодекс 48-моддасининг учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳўллар бундан мустасно. Бу ҳўда шўьба корхона таъсис этган унитар корхонанинг шўьба корхона мажбуриятлари бўйича жавобгарлиги нисбатан ҳам қўлланилади.

71-модда. Ҳўжалик юритиш ҳўқуқига асосланган унитар корхона

Ҳўжалик юритиш ҳўқуқига асосланган унитар корхона мулкдорнинг ёки у вакил қилган органнинг қарорига мувофиқ ташкил этилади.

Ҳўжалик юритиш ҳўқуқига асосланган корхонанинг таъсис ҳўжжати унинг белгиланган тартибда тасдиқланган уставидан иборатдир.

Ҳўжалик юритиш ҳўқуқига асосланган унитар корхона ўз мол-мулкнинг бир қисмини ҳўжалик юритиш учун белгиланган тартибда топшириш йўли билан юридик шахс бўлган бошқа унитар корхона (шўьба корхона) ташкил этиши мумкин.

Муассис шўьба корхонанинг уставини тасдиқлайди ва унинг раҳбарини тайинлайди.

72-модда. Оператив бошқарув ҳўқуқига асосланган давлат унитар корхонаси

Қонуниликда назарда тутилган ҳўлларда, Ўзбекистон Республикаси Ҳўкуматининг қарорига мувофиқ давлат мулки бўлган мол-мулк неғизида оператив бошқарув ҳўқуқига асосланган давлат унитар корхонаси (давлат корхонаси) ташкил этилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Давлат корхонасининг таъсис ҳўжжати унинг уставидир. Оператив бошқарув ҳўқуқига асосланган давлат корхонасининг фирма номи унинг давлат корхонаси эканлигини қўрсатиши керак.

Давлат корхонасининг ўзига бириктириб қўйилган мол-мулкка бўлган ҳўқуқи ушбу Кодекснинг 178 ва 179-моддаларига мувофиқ белгиланади.

Давлат корхонасининг мол-мулки етарли бўлмаганида давлат унинг мажбуриятлари бўйича субсидиар жавобгар бўлади.

Давлат корхонаси уни тузган давлат органининг қарорига мувофиқ қайта ташкил этилиши ёки тугатилиши мумкин.

3-Ў. ТИЖОРАТЧИ БўЛМАГАН ТАШКИЛОТЛАР

73-модда. Матлубот кооперативи

Иштирокчиларнинг моддий (мулкий) эҳтиёжларини қондириш мақсадида фуқароларнинг аъзоликка асосланган ихтиёрий бирлашмаси матлубот кооперативи ҳисобланиб, бу бирлашув унинг аъзолари томонидан ўз мулкий (пай) бадалларини қўшиш йўли билан амалга оширилади.

Матлубот кооперативининг уставида ушбу Кодекс 43-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида қўрсатилган маълумотлардан ташқари қўйидаги маълумотлар бўлиши керак: кооператив аъзолари қўшадиган пай бадалларининг миқдори тўғрисидаги; кооператив аъзолари пай бадалларининг таркиби ва уларни қўшиш тартиби ҳамда уларнинг бадални қўшиш мажбуриятини бузганлик учун жавобгарлиги тўғрисидаги; кооперативни бошқариш органларининг таркиби ҳамда ваколатлари ва улар томонидан қарорлар қабул қилиш тартиби, шу жумладан қарорлар бир овоздан ёки овозларнинг малакали қўпчилиги билан қабул қилинадиган масалалар тўғрисидаги; кооператив қурган зарарларни кооператив аъзолари томонидан тўлаш тартиби тўғрисидаги.

Матлубот кооперативининг номида унинг фаолиятининг асосий мақсади қўрсатилиши, шунингдек «кооператив» сўзи ёки «матлубот уюшмаси» ёҳуд «матлубот жамияти» деган сўзлар бўлиши керак.

Матлубот кооперативининг аъзолари қўрилган зарарни йиллик баланс тасдиқланганидан кейин уч ой мобайнида қўшимча бадаллар тўлаш йўли билан қоплашлари шарт. Ушбу бурч бажарилмаган тақдирда кооператив кредиторларнинг талабларига мувофиқ суд томонидан тугатилиши мумкин.

Матлубот кооперативининг аъзолари унинг мажбуриятлари бўйича ҳар бир кооператив аъзоси тўлайдиган қўшимча бадалнинг тўланмаган қисми доирасида субсидиар жавобгар бўладилар. Бу ҳўда кооператив аъзолари солидар жавоб берадилар.

Матлубот кооперативининг тижорат фаолиятига нисбатан ушбу Кодекснинг тижоратчи ташкилотлар тўғрисидаги қоидалари қўлланилади.

Матлубот кооперативларининг ҳўқуқий мавқеи, шунингдек улар аъзоларининг ҳўқуқ ва бурчлари ушбу Кодексга ва бошқа қонун ҳўжжатларига мувофиқ белгиланади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

74-модда. Жамоат бирлашмалари

Маънавий ёки ўзга номоддий эҳтиёжларни қаноатлантириш учун ўз манфаатларининг муштараклиги асосида қонунда белгиланган тартибда бирлашган фуқароларнинг ихтиёрий бирлашмалари жамоат бирлашмалари ҳисобланади.

Жамоат бирлашмалари ўз уставларида назарда тутилган ишлаб чиқариш ёки ўзга тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишга ҳақлидилар.

Жамоат бирлашмаларининг иштирокчилари (аъзолари) ушбу бирлашмаларга мулк қилиб берган мол-

муқларига, шу жумладан аъзолик бадалларига бўлган ҳуқуқларини сақлаб қолмайдилар. Улар аъзо сифатида иштирок этаётган жамоат бирлашмаларининг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайдилар, мазкур бирлашмалар эса – ўз аъзоларининг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайдилар.

Жамоат бирлашмалари ҳуқуқий мавқеининг хусусиятлари қонунчилик билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

75-модда. Жамоат фондлари

Фуқаролар ва (ёки) юридик шахслар томонидан ихтиёрий мулкий бадаллар қўшиш асосида ташкил этилган, хайрия, ижтимоий, маданий, маърифий ёки бошқа ижтимоий фойдали мақсадларни қўзлайдиган, аъзолиги бўлмаган нодавлат нотижорат ташкилоти жамоат фонди деб эътироф этилади.

Жамоат фондида унинг муассислари (муассиси) ёки васият қилувчи томонидан ўтказилган мол-мулк фонднинг мулкдир. Фонд муассислари (муассиси) ёки фонд васиятнома бўйича ташкил этилганда васиятномани ижро этувчи фонднинг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди, фонд эса муассисларнинг (муассиснинг) ёки васиятномани ижро этувчининг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди.

Жамоат фондининг мол-мулкдан фонд уставида белгиланган мақсад ва вазифаларни амалга ошириш ҳамда маъмурий харажатларни қоплаш учун фойдаланилади. Фонд қонуничликка мувофиқ тadbиркорлик фаолияти билан ўз уставида белгиланган мақсадларга тўғри келадиган доирдада шуғулланиши мумкин. Фонднинг тижорат ташкилотлари устaв фондидаги (устaв капиталидаги) иштироки қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Жамоат фонди ҳар йили ўз фаолияти тўғрисида ҳисобот эълон қилиб бориши шарт.

Жамоат фондини бошқариш тартиби ва унинг органларини шакллантириш тартиби унинг уставида белгиланади.

Жамоат фондининг уставида ушбу Кодекс 43-моддасининг тўртинчи қисмида кўрсатилганидан ташқари қўйидаги маълумотлар бўлиши керак: фонд органларининг тузилиши, ваколатлари ва шакллантирилиш тартиби; фонд органларининг мансабдор шахсларини тайинлаш (сайлаш) ва лавозимидан озод қилиш тартиби; фонднинг мол-мулкни шакллантириш манбалари; фонднинг, унинг ваколатхоналари ҳамда филиалларининг мол-мулкни бошқариш борасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари; фонд ваколатхоналарини очиш ва филиалларини ташкил этиш тартиби; фонди қайта ташкил этиш ва тугатиш тартиби; фонд тугатилган тақдирда унинг мол-мулкдан фойдаланиш тартиби; фонд уставида ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш тартиби.

Жамоат фондининг уставида фонднинг белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилган рамзий белгисининг тавсифи, шунингдек қонунчиликка зид бўлмаган бошқа қоидалар ҳам бўлиши мумкин.

Жамоат фондлари ҳуқуқий ҳолатининг хусусиятлари қонунчилик билан белгиланади. *(Еттинчи ва саккизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 30 апрелдаги 621–II-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ОМА, 2004 йил, 5-сон, 90-модда)

76-модда. Муассасалар

Бошқарув, ижтимоий-маданий вазифаларни ёки тижоратчиликдан иборат бўлмаган бошқа вазифаларни амалга ошириш учун мулкдор томонидан ташкил этилган ва тула ёки қисман молиявий таъминлаб туриладиган ташкилот муассаса ҳисобланади.

Муассасанинг ўзига бириктириб қўйилган ва ўзи сотиб олган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлари ушбу Кодекснинг 178 ва 180-моддаларига мувофиқ белгиланади.

Муассаса ўз мажбуриятлари бўйича ихтиёридаги пул маблағлари билан жавоб беради. Бу маблағлар етарли бўлмаса, тегишли мол-мулкнинг эгаси унинг мажбуриятлари юзасидан субсидияр жавобгар бўлади.

Айрим турдаги давлат муассасалари ва бошқа муассасалар ҳуқуқий мавқеининг хусусиятлари қонунчилик билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

77-модда. Юридик шахслар бирлашмалари

Тижорат ташкилотлари ўзларининг тadbиркорлик фаолиятларини мувофиқлаштириш, шунингдек муштарак мулкий манфаатларини ифода этиш ҳамда ҳимоя қилиш мақсадида нотижорат ташкилотлар ҳисобланувчи уюшмалар (иттифоқлар) ва ўзга бирлашмаларига бирлашишлари мумкин. Агар иштирокчиларнинг қарорига мувофиқ уюшмага (иттифоққа) ва ўзга бирлашмага тadbиркорлик фаолияти билан шуғулланиш вазифаси юклатилса, бундай уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашма ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда ҳўжалик ширкати ёки жамиятига айлантирилиши керак ёхуд тadbиркорлик фаолиятини амалга ошириш учун ҳўжалик жамиятлари тузиши ёки уларда иштирок этиши мумкин.

Нотижорат ташкилотлари ўз фаолиятларини мувофиқлаштириш, шунингдек муштарак манфаатларини ифода этиш ҳамда ҳимоя қилиш мақсадида уюшмалар (иттифоқлар) шаклида бирлашмалар тузишлари мумкин.

Уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмалар юридик шахс ҳисобланади.

Уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмаларнинг аъзолари ўз мустақилликларини ва юридик шахс ҳуқуқларини сақлаб қоладилар.

Уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмалар ўз аъзоларининг мажбуриятлари бўйича жавоб бермайди.

Уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмаларнинг аъзолари уларнинг мажбуриятлари бўйича уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмаларнинг таъсис ҳужжатларида назарда тутилган миқдорда ва тартибда субсидияр жавобгар бўладилар.

Уюшма (иттифоқ) ва ўзга бирлашмаларнинг номи уларнинг асосий фаолиятини кўрсатиши, унга «уюшмаси», «иттифоқи» сузлари ёки бирлашма турини кўрсатадиган бошқа суз киритилган бўлиши керак.

Қонунчиликда юридик шахслар бирлашмалари ҳуқуқий мавқеининг хусусиятлари белгиланиши мумкин. (Саккизинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-II-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда)

78-модда. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари юридик шахс сифатида фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларнинг қатнашчиларидир.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари яратган ёки сотиб олган мол-мулк уларнинг мулкидир.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг ҳуқуқий мавқеи қонунчилик билан белгиланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5-БОБ. ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ МУНОСАБАТЛАР ИШТИРОКЧИСИ СИФАТИДА

79-модда. Давлатнинг фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларда иштирок этиши

Давлат фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинадиган муносабатларда уларнинг бошқа иштирокчилари билан баравар асосларда иштирок этади.

Фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинадиган муносабатларда давлат номидан давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари ҳамда улар махсус вакил қилган бошқа органлар иштирок этадилар. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Давлат ўзининг фуқаролик-ҳуқуқий мажбуриятлари буйича ўз мулки бўлган маблағлари билан жавоб беради.

80-модда. Давлат ва юридик шахслар жавобгарлигининг фарқлаб қўйилиши

Давлат томонидан тузилган юридик шахс давлатнинг мажбуриятлари буйича жавоб бермайди. Қонунда назарда тутилган ҳоллардан ташқари давлат ўзи тузган юридик шахснинг мажбуриятлари буйича жавоб бермайди.

Ушбу модданинг қоидалари давлат тузган шартнома асосида юридик шахснинг мажбуриятлари буйича ўз зиммасига кафилик олган (кафолат берган) ёки мазкур юридик шахс давлатнинг мажбуриятлари буйича ўз зиммасига кафилик олган (кафолат берган) ҳолларга тааллуқли эмас.

3-кичик бўлим. ОБЪЕКТЛАР

6-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

81-модда. Фуқаролик ҳуқуқлари объектларининг турлари

Фуқаролик ҳуқуқларининг объектларига ашёлар, шу жумладан пул ва қимматли қоғозлар, бошқа буюмлар, мол-мулк, шу жумладан мулкий ҳуқуқлар, ишлар ва хизматлар, ихтиролар, саноат намуналари, фан, адабиёт, санъат асарлари ва интеллектуал фаолиятнинг бошқа натижалари, шунингдек шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа моддий ҳамда номоддий бойликлар қиради.

82-модда. Фуқаролик ҳуқуқлари объектларининг муомалада бўлиши

Фуқаролик ҳуқуқларининг объектлари эркин суратда бошқа шахсларга берилиши ёки универсал ҳуқуқий ворислик (мерос қилиб олиш, юридик шахсни қайта ташкил этиш) тартибда ёхуд бошқа усул билан, агар улар муомаладан чиқарилмаган ёки уларнинг муомалада бўлиши чеклаб қўйилмаган бўлса, бир шахсдан иккинчи шахсга ўтиши мумкин.

Муомалада бўлишига йўл қўйилмайдиган фуқаролик ҳуқуқлари объектларининг турлари (муомаладан чиқарилган объектлар) қонунда тўғридан-тўғри кўрсатилган бўлиши керак.

Муайян муомала иштирокчиларигагина қарашли бўла оладиган ёки муомалада бўлишига махсус рухсатнома билан йўл қўйиладиган фуқаролик ҳуқуқлари объектларининг (муомалада бўлиши чекланган объектларнинг) турлари қонунда кўрсатилган тартибда белгиланади.

7-БОБ. МОДИЙ НЕЪМАТЛАР

83-модда. Мол-мулкнинг турлари

Мол-мулк фуқаролик ҳуқуқлари объекти сифатида кўчмас мулкка ва кўчар мулкка бўлинади.

Кўчмас мулк жумласига ер участкалари, ер ости бойликлари, бинолар, иншоотлар, кўп йиллик доврахатлар ва ер билан узвий боғланган бошқа мол-мулк, яъни белгиланган мақсадига номуносабиб зарар етказмаган ҳолда жойини ўзгартириш мумкин бўлмайдиган объектлар қиради. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли Қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 132-модда)

Қонунда бошқа мол-мулк ҳам кўчмас мол-мулк қаторига киритилиши мумкин.

Кўчмас мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни қўлга киритиш ва улар бекор бўлишининг хусусиятлари қонун билан белгилаб қўйилади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ-801-сонли қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон)

Кўчмас мулк жумласига қирмайдиган мол-мулк кўчар мулк ҳисобланади. Кўчар мулкка бўлган ҳуқуқларни рўйхатдан ўтказиш талаб этилмайди, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

84-модда. Кўчмас мол-мулкни давлат рўйхатидан ўтказиш

Кўчмас мулкка эгалик ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқлар, бу ҳуқуқларнинг вужудга келиши, бошқа шахсларга ўтиши, чекланиши ва бекор бўлиши давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

Кўчмас мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни ва у ҳақда тузиладиган битимларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган ҳуқуқ эгасининг илтимосига қўра амалга оширилган рўйхатдан ўтказишни рўйхатдан ўтказилган ҳуқуқ ёки битим тўғрисида хужжат бериш ёхуд рўйхатдан ўтказиш учун тақдим этилган хужжатга устхат ёзиш йўли билан тасдиқлаши шарт.

Кўчмас мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни ва у ҳақда тузиладиган битимларни давлат рўйхатидан ўтказувчи орган амалга оширилган рўйхатдан ўтказиш ҳамда рўйхатдан ўтказилган ҳуқуқлар ҳақидаги ахборотни ҳар қандай шахсга бериши шарт.

Ахборот, рўйхатдан ўтказиш қарерда амалга оширилганидан қатъи назар, кўчмас мол-мулкни рўйхатдан ўтказувчи ҳар қандай орган томонидан бериллади.

Кўчмас мол-мулкка бўлган ҳуқуқни ёки у ҳақда тузилган битимни давлат рўйхатидан ўтказишни рад этиш ёхуд рўйхатдан ўтказиш мuddатларининг бузилиши устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

Давлат рўйхатидан ўтказиш тартиби ва рўйхатдан ўтказишни рад этиш асослари қонунчилик билан белгилаб қўйилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

85-модда. Корхона

Бутун корхона мулкий комплекс сифатида кўчмас мулк ҳисобланади.

Бутун корхона ёки унинг қисми олиш-сотиш, гаровга қўйиш, ижара ҳамда ашёвий ҳуқуқларни белгилаш, ўзгартириш ва бекор қилиш билан боғлиқ бошқа битимларнинг объекти бўлиши мумкин.

Мулкий комплекс бўлган корхона таркибига унинг фаолияти учун мўлжалланган ҳамма мулк турлари, шу жумладан ер участкалари, бинолар, иншоотлар, ускуна, инвентар, хом ашё, маҳсулот, талаб қилиш ҳуқуқи, қарзлар, шунингдек корxonани, унинг маҳсулоти, ишлари ва хизматларини ахс эттирувчи хусусий аломатларга (фирма номи, товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари) бўлган ҳуқуқлар ва бошқа мутлақ ҳуқуқлар, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қиради.

86-модда. Ашёларнинг таснифи

Ашёлар фуқаролик ҳуқуқларининг объекти сифатида қуйидагиларга бўлинади:

хусусий ва турга хос аломатлари билан белгиланган ашёлар;

бўлинадиган ва бўлинмайдиган ашёлар; истемол қилинадиган ва истемол қилинмайдиган ашёлар;

асосий ва мансуб ашёлар, мураккаб ашёлар.

87-модда. Хусусий ва турга хос аломатлари билан белгиладиган ашёлар

Алоҳида, фақат ўзигагина хос, уни бир хил ашёлар орасидан ажратиб турадиган ва шу тариха хусусий аломатларга эга бўлган ашё хусусий аломатлари билан белгиланган ашё ҳисобланади. Хусусий аломатлари билан белгиланган ашёлар жумласига ноёб, яъни ўзи бир донда бўлган ашёлар, шунингдек муайян усул билан ажратиб қўйилган ашёлар (муҳр босиш, алоҳида белгилар тушириш, номер, рақам бериш ва шу кабилар) қиради.

Хусусий аломатлари билан белгиланган ашёлар бошқаси билан алмаштириб бўлмайдиган ашёлардир.

Бир турдаги ҳамма ашёларга хос аломатларга эга бўлган ҳамда сони, оғирлиги, ўлчови ва шу кабилар билан белгиладиган ашёлар турга хос аломатлари билан белгиладиган ашёлар ҳисобланади.

Турга хос аломатлари билан белгиладиган ашёлар бошқаси билан алмаштираш бўладиган ашёлардир.

88-модда. Бўлинадиган ва бўлинмайдиган ашёлар

Бўлиш натижасида ҳар қайси қисми бутуннинг хоссаларини ўзига сақлаб қоладиган ва шу билан бирга ўзининг хўжалик (мақсадли) аҳамиятини йўқотмайдиган ашё бўлинадиган ашё ҳисобланади.

Бўлиш натижасида қисмлари дастлабки ашёнинг хоссаларини йўқотадиган, унинг хўжалик (мақсадли) аҳамиятини ўзгартирадиган ашё бўлинмайдиган ашё ҳисобланади.

89-модда. Истемол қилинадиган ва истемол қилинмайдиган ашёлар

Бир қарра фойдаланиш натижасида йўқолиб кетадиган ёки дастлабки ҳолатида мавжуд бўлмай қоладиган ашёлар (хом ашё, ёқилғи, озик-овқат маҳсулотлари ва шу кабилар) истемол қилинадиган ашёлар ҳисобланади.

Қайта-қайта фойдаланишга мўлжалланган, бунда ўзининг дастлабки ҳолатини узоқ вақт давомида сақлаб қоладиган ҳамда аста-секин емирилиб борадиган ашёлар (бинолар, ускуналар, транспорт воситалари) истемол қилинмайдиган ашёлар ҳисобланади.

90-модда. Асосий ва мансуб ашёлар

Фойдаланиш тўғрисида вужудга келадиган муносабатларнинг моҳияти билан бошқа ашё (мансуб ашё)га боғлиқ мустақил ашё асосий ашё ҳисобланади.

Асосий ашёга вазифа қилиши керак бўлган ва у билан умумий хўжалик вазифаси орқали боғлиқ ашё мансуб ашё ҳисобланади.

Мансуб ашё, агар қонун хужжатлари ёки шартномада бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, асосий ашёнинг тақдирига боғлиқ бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

91-модда. Мураккаб ашёлар

Агар турли хил ашёлар бирикманинг моҳияти билан белгиладиган вазифаси бўйича фойдаланиш имконини

берадиган яхлит бир бутунни ташкил этса, улар битта ашё (мураккаб ашё) ҳисобланади.

Мураккаб ашё хусусида тузилган битим, агар шартномада бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса унинг барча таркибий қисмларига тааллуқли бўлади.

92-модда. Ҳосил ва даромадларга бўлган ҳуқуқ

Ашёдан келадиган ҳосил ва даромадлар, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, ашё эгасига тегишлидир.

93-модда. Ҳайвонлар

Қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, мол-мулк тўғрисидаги умумий қоидалар ҳайвонларга нисбатан ҳам қўлланилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳуқуқларни амалга ошириш чоғида ҳайвонлар билан шафқатсиз муносабатда бўлишга йўл қўйилмайди.

94-модда. Пул (валюта)

Ўзбекистон Республикасининг пул бирлиги сўмдир.

Сўз ёзиб қўйилган қиймати буйича қабул қилиниши шарт бўлган қонуний тўлов воситасидир.

Тўловлар нақд пул билан ва нақд пулсиз ҳисоб-китоблар тарзида амалга оширилади.

Ҳисоб-китобларни чет эл валютасида амалга ошириш ҳоллари, тартиби ва шартлари қонунчилик билан белгилаб қўйилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

95-модда. Валюта қимматликлари

Валюта қимматликлари деб ҳисобланадиган мол-мулк турлари ва улар хусусида битимлар тузиш тартиби қонун билан белгилаб қўйилади.

Валюта қимматликларига мулк ҳуқуқи умумий асосларда ҳимоя қилинади.

96-модда. Қимматли қоғозлар

Мулкий ҳуқуқларни белгиланган шаклга ва мажбурий рекевизитларга амал қилган ҳолда тасдиқловчи ҳужжатлар қимматли қоғозлар ҳисобланиб, уларни тақдим этган тақдирдагина мазкур ҳуқуқларни амалга ошириш ёки бошқа шахсларга бериш мумкин бўлади.

Қимматли қоғозлар бошқа шахсга берилиши билан улар томонидан тасдиқланадиган ҳамма ҳуқуқлар ҳам ўша шахсга ўтади.

Қимматли қоғозлар жумласига қуйидагилар киради: облигация, вексель, чек, депозит ва жамғарма сертификатлари, консометан, акция ҳамда қонунчилик билан қимматли қоғозлар жумласига киритилган бошқа ҳужжатлар киради. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

8-БОБ. НОМОДДИЙ НЕЪМАТЛАР

97-модда. Интеллектуал фаолият натижалари

Ушбу Кодекс ва бошқа қонунларда белгиланган ҳолларда ва тартибда интеллектуал фаолиятнинг аниқ ифода этилган натижалари ҳамда юридик шахснинг бу натижаларга тенглаштирилган ўзига хос воситалари, ана шу ишлар ёки хизматларни адо этётган жисмоний ёки юридик шахснинг маҳсулотлари (фирма номи, товар белгиси, хизмат кўрсатиш белгиси ва ҳ.к.)га нисбатан фуқаронинг ёки юридик шахснинг мутлақ ҳуқуқи эътироф этилади.

Мутлақ ҳуқуқ объекти бўлган интеллектуал фаолият натижалари ва ўзига хос воситаларидан учинчи шахслар ҳуқуқ эгасининг рухсати билангина фойдаланишлари мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

98-модда. Хизмат ва тижорат сир

Фуқаролик қонунчилиги хизмат ёки тижорат сир

бўлган ахборотни, башарти бу ахборот учинчи шахсларга номаълумлиги сабабли ҳақиқий ёки нисбий тижорат қимматига эга бўлган, қонун йўли билан ундан эркин баҳраманд бўлиш мумкин бўлмаган ҳамда ахборот эгаси унинг махфийлигини сақлашга доир чоралар кўрган ҳолларда ҳимоя этади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

99-модда. Шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа номоддий неъматлар

Шахснинг ҳаёти ва соғлиғи, шаъни ва кадр-қиммати, шахсий дахлсизлиги, ишчанлик обрўси, шахсий ҳаётининг дахлсизлиги, ҳусусий ва оилавий сир, номга бўлган ҳуқуқи, тасвирга бўлган ҳуқуқи, муаллифлик ҳуқуқи, бошқа шахсий номулкий ҳуқуқлар ҳамда туғилганидан бошлаб ёки қонунга мувофиқ фуқарога тегишли бўлган бошқа номоддий неъматлар тартиб олинмайди ва ўзга ушбу билан бошқа шахсга берилмайди. Вафот этган кишига тегишли бўлган шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа номоддий неъматлар қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда бошқа шахслар, шу жумладан ҳуқуқ эгасининг ворислари томонидан амалга оширилиши ва ҳимоя этилиши мумкин.

100-модда. Шаъни, кадр-қиммат ва ишчанлик обрўсини ҳимоя қилиш

Фуқаро ўзининг шаъни, кадр-қиммати ёки ишчанлик обрўсига путур етказувчи маълумотлар юзасидан, башарти бундай маълумотларни тарқатган шахс уларнинг ҳақиқатга тўғри келишини исботлай олмаса, суд йўли билан раддия талаб қилишга ҳақли.

Манфаатдор шахсларнинг талабига қўра фуқаронинг шаъни ва кадр-қиммати унинг вафотидан кейин ҳам ҳимоя қилишга йўл қўйилади.

Башарти, фуқаронинг шаъни, қадр-қиммати ёки ишчанлик обрўсига путур етказувчи маълумотлар оммавий ахборот воситаларида тарқатилган бўлса, айни шу оммавий ахборот воситаларида раддия берилиши лозим.

Башарти, бундай маълумотлар ташкилотдан олинган ҳужжатда учраса, бундай ҳужжат амлаштирилиши ёки чақириб олиниши керак.

Бошқа ҳолларда раддия бериш тартиби суд томонидан белгиланади.

Фуқаро оммавий ахборот воситаларида унинг ҳуқуқлари ёки қонун қўриқланадиган манфаатларини ҳамситувчи маълумотлар эълон қилинганда у айни ўша оммавий ахборот воситалари орқали чиқиб, ўзини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.

Башарти, суднинг ҳал қилув қарори бажарилмаса, суд қоидабузарга қонунчиликда белгиланган миқдорда ва тартибда ундириладиган жарима солишга ҳақлидир. Жаримани тўлаш қоидабузарни суднинг ҳал қилув қароридан назарда тутилган ҳаракатларни бажариш вазифасидан озод этмайди. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзининг шаъни, қадр-қиммати ёки ишчанлик обрўсига путур етказувчи маълумотлар тарқатилган фуқаро бундай маълумотлар рад этилиши билан бир қаторда уларни тарқатиш оқибатида етказилган зарарлар ва маънавий зиённинг ўринини қоплашни талаб қилишга ҳақлидир.

Ушбу моддадаги фуқаронинг ишчанлик обрўсини ҳимоя қилиш тўғрисидаги қоида юридик шахснинг ишчанлик обрўсини ҳимоя этишга нисбатан ҳам тегишли йўсинда татбиқ этилади.

4-кичик бўлим. БИТИМЛАР ВА ВАКИЛЛИК

9-БОБ. БИТИМЛАР

1-§. БИТИМЛАР ТУШУНЧАСИ, ТУРЛАРИ ВА ШАКЛИ

101-модда. Битимлар тушунчаси

Битимлар деб фуқаролар ва юридик шахсларнинг фуқаролик ҳуқуқ ва бурчларини белгилаш, ўзгартириш ёки бекор қилишга қаратилган ҳаракатларига айтилади.

102-модда. Битим турлари

Битимлар бир тарафлама, икки тарафлама ёки кўп тарафлама (шартномалар) бўлиши мумкин.

Битим тузиш учун қонунчиликка ёки тарафларнинг келишувига мувофиқ бир тарафнинг хоҳиши зарур ва етарли бўлса, бундай битим бир тарафлама битим ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шартнома тузиш учун икки тараф (икки тарафлама битим) ёки уч ёхуд ундан кўп тараф (кўп тарафлама битим) келишиб хоҳиш билдирган бўлиши керак.

103-модда. Бир тарафлама битимларни ҳуқуқий тартибга солиш

Бир тарафлама битим уни тузган шахс учун бурчлар келтириб чиқаради. У бошқа шахслар учун қонун ҳужжатларида ёки бу шахслар билан келишувда белгиланган ҳоллардагина бурчлар келтириб чиқариши мумкин.

Бир тарафлама битимларга нисбатан, башарти қонунчиликка, битимнинг табиати ва моҳиятига зид бўлмаса, мажбуриятлар ва шартномалар тўғрисидаги умумий қоидалар (ушбу Кодекснинг III бўлими) тегишинча қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

104-модда. Шартли битимлар

Агар тарафлар ҳуқуқ ва бурчларнинг келиб чиқишини юз бериши ёки бермаслиги номаълум бўлган ҳолатга боғлиқ қилиб қўйсалар, битим кечиктириш шarti билан тузилган ҳисобланади.

Агар тарафлар ҳуқуқ ва бурчларнинг бекор бўлишини юз бериши ёки бермаслиги номаълум ҳолатга боғлиқ қилиб қўйсалар, бундай битим бекор бўлиш шarti билан тузилган битим ҳисобланади.

Агар шартнинг юз беришига унинг юз беришидан манфаатдор бўлмаган тараф инсофсизлик билан қаршилик кўрсатган бўлса, бу шарт юз берган деб ҳисобланади.

Агар шартнинг юз беришига ушбу шартнинг юз беришидан манфаатдор бўлган тараф инсофсизлик билан ёрдамлашган бўлса, бу шарт содир бўлмаган ҳисобланади.

105-модда. Битимларнинг шакли

Битимлар оғзаки ёки ёзма (оддий ёки нотариал тасдиқланган) шаклда тузилади.

Сукут саклаш қонунчилиқда ёки тарафларнинг келишувига назарда тутилган ҳолларда битим тузишга бўлган хоҳиш-ироданинг ифодаси ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

106-модда. Битимнинг оғзаки шакли

Қонунчиликда ёки тарафларнинг келишувига ёзма шакл белгилаб қўйилмаган, жумладан у тузилаётган вақтнинг ўзидаёқ бажариладиган битим оғзаки тузилиши мумкин. Шахснинг хатти-ҳаракатидан унинг битим тузишга бўлган хоҳиш-иродаси билиниб турган ҳолда ҳам бундай битим тузилган ҳисобланади.

Жетон, патта ёки одатда қабул қилинган бошқа белги бериш йўли билан тасдиқланган битим, агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, оғзаки шаклда тузилган битим ҳисобланади.

Ёзма шаклда тузилган шартномани бажаришга қаратилган битимлар, агар қонунчилик ва шартномага зид бўлмаса, тарафларнинг келишувига мувофиқ оғзаки тузилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

107-модда. Битимнинг ёзма шакли

Ёзма шаклда тузилган битимни, агар иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса, тарафлар ёки уларнинг вақиллари имзолаши керак.

Агар қонунчиликка ёки иштинроқчилардан бирининг талабларига зид бўлмаса, битим тузиш чоғида имзодан факсимиле усулида нусха кўчириш воситаларидан фойдаланилишига йўл қўйилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Икки тарафлама битимлар ҳар бирини бераётган тараф имзоладиган ҳужжатларни ўзаро айирбошлаш йўли билан тузилиши мумкин.

Хатлар, телеграммалар, телефонограммалар, теле-тайпограммалар, факслар ёки субъектларни ва улар хоҳиш-иродасининг мазмунини ифодаладиган бошқа ҳужжатларни ўзаро айирбошлаш, агар қонунчиликда ёки тарафларнинг келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ёзма шаклда тузилган битимга тенглаштирилади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Қонунчиликда ва тарафларнинг келишувида битим шакли мос келиши шарт бўлган кўшимча талаблар (муайян шаклдаги бланкада тузилиши, муҳр босиб (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) тасдиқланиши ва бошқалар) белгилаб қўйилиши ва бу талабларга риоя этмаслик оқибатлари назарда тутилиши мумкин. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги ЎРҚ-391-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар фуқаро жисмоний камчилиги, касаллиги ёки саводсизлиги тўғрисида битимни шахсан ўзи имзолай олмаса, унинг илтимосига биноан битимни бошқа фуқаро имзолаши мумкин. Бошқа фуқаронинг имзоси нотариус ёки бундай нотариал ҳаракатни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа мансабдор шахс томонидан гувоҳлантрилиб, битим тузувчи уни шахсан ўзи имзолай олмаслигининг сабаблари кўрсатилиши шарт.

Ёзма шаклда тузилган битимни бажарган тараф иккинчи тарафдан ижронин тасдиқловчи ҳужжат талаб қилишга ҳақли. Оғзаки тadbиркорлик битимини бажарган тараф ҳам ана шундай ҳуқуққа эга, тузилган вақтинг ўзидаёқ бажариладиган битимлар бундан мустасно.

108-модда. Битимнинг оддий ёзма шакли

Нотариал тасдиқланиши талаб этиладиган битимлардан ташқари, куйидаги битимлар оддий ёзма шаклда тузилади:

1) юридик шахсларнинг ўзаро ва фуқаролар билан битимлари;

2) фуқаролар ўртасидаги белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ортиқ суммадаги битимлар, қонунда белгиланган ҳолларда эса – битим суммасидан қатъи назар бошқа битимлар. (Биринчи қисмининг 2-банди Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил

3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Ушбу Кодекснинг 106-моддасига мувофиқ оғзаки тузилиши мумкин бўлган битимлар учун оддий ёзма шаклга риоя этиш талаб қилинмайди.

109-модда. Битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик оқибатлари

Битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди, бироқ низо чиққан тақдирда тарафларни битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини гувоҳларнинг кўрсатувлари билан тасдиқлаш ҳуқуқидан маҳрум қилади.

Тарафлар битимнинг тузилганлигини, мазмунини ёки бажарилганлигини ёзма ёки бошқа далиллар билан тасдиқлашга ҳақлидирлар.

Қонунда ёки тарафларнинг келишувида тўғридан-тўғри кўрсатилган ҳолларда битимнинг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

110-модда. Битимларни нотариал тасдиқлаш

Битимни нотариал тасдиқлаш ушбу Кодекснинг 107-моддаси талабларига мос келадиган ҳужжатда нотариус ёки бундай нотариал ҳаракатни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган бошқа мансабдор шахс томонидан тасдиқловчи устхат ёзиб қўйиш йўли билан амалга оширилади.

Куйидаги ҳолларда битимларни нотариал тасдиқлаш шарт:

- 1) қонунда кўрсатилган ҳолларда;
- 2) тарафлардан бирининг талаби бўйича.

111-модда. Битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш

Ёр участкалари ва бошқа кўчмас мол-мулк билан боғлиқ битимлар (бошқа шахсга бериш, ипотека, узоқ муддатли ижара, меросни қабул қилиб олиш ва бошқалар) давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

Кўчмас мол-мулк хусусида тузилган битимларни рўйхатдан ўтказиш ва тегишли реестрларни юритиш тартиби қонунчилик билан белгиланади.

Қонунчиликда муайян турдаги кўчар мол-мулк хусусида тузиладиган битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш белгилаб қўйилиши мумкин. (Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

112-модда. Битимнинг нотариал шаклига ва уни рўйхатдан ўтказиш талабига риоя қилмасликнинг оқибатлари

Битимнинг нотариал шаклига ёки уни давлат рўйхатидан ўтказиш талабига риоя қилмаслик битимнинг ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради. Бундай битим ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Агар тарафлардан бири нотариал тасдиқлаш талаб қилинадиган битимни тула ёки қисман бажарган бўлса, иккинчитароф эса – битимни нотариал расмийлаштиришдан

бош тортса, суд битимни бажарган тарафнинг талаби буйича уни ҳақиқий деб ҳисоблашга ҳақлидир. Бу ҳолда битимни кейинчалик нотариал расмийлаштириш талаб қилинмайди.

Агар давлат рўйхатидан ўтказиш талаб қилинадиган битим керакли шаклда тузилган бўлиб, аммо тарафлардан бири уни рўйхатдан ўтказишдан бош тортса, суд бошқа тарафнинг талаби билан битимни рўйхатдан ўтказиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақли. Бундай ҳолда битим суд қарорига мувофиқ рўйхатдан ўтказилади.

Ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда битимни нотариал тасдиқлаш ёки давлат рўйхатидан ўтказишдан асоссиз бош тортаётган тараф битимни тузиш кечиктирилганлиги туфайли етказилган зарарни иккинчи тарафга тўлаши лозим.

2-5. БИТИМЛАРНИНГ ҲАҚИҚИЙ ЭМАСЛИГИ

113-модда. Низоли ва ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битимлар

Битим ушбу Кодексда белгилаб қўйилган асосларга кўра, суд ҳақиқий эмас деб топганлиги сабабли (низоли битим) ёки бундай деб топилшидан қатъи назар ҳақиқий эмас деб ҳисобланади (ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим).

Низоли битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талабни ушбу Кодексда кўрсатилган шахслар қўйишлари мумкин.

Ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳақиқий эмаслигининг оқибатларини қўланиш тўғрисидаги талабни ҳар қандай манфаатдор шахс қўйиши мумкин. Суд бундай оқибатларни ўз ташаббуси билан қўллашга ҳақли.

114-модда. Битимлар ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари тўғрисидаги умумий қоидалар

Ҳақиқий бўлмаган битим унинг ҳақиқий эмаслиги билан боғлиқ бўлган оқибатлардан ташқари бошқа юридик оқибатларга олиб келмайди ва у тузилган пайтидан бошлаб ҳақиқий эмасдир.

Битим ҳақиқий бўлмаганда тарафларнинг ҳар бири бошқасига битим буйича олган ҳамма нарсани қайтариб бериши, олинган нарсани аслича (шу жумладан олинган нарса мол-мулкдан фойдаланиш, бажарилган иш ёки курсатилган хизмат билан ифодаланганда) қайтариб бериш мумкин бўлмаганда эса, агар битим ҳақиқий эмаслигининг бошқа оқибатлари қонунда назарда тутилган бўлмаса, унинг қийматини пул билан тўлаши шарт.

115-модда. Битимнинг қонун талаб қиладиган шаклига риоя этмаслик

Битимнинг қонун талаб қиладиган шаклига риоя этмаслик қонунда тўғридан тўғри кўрсатилган ҳолдагина унинг ҳақиқий эмаслигига сабаб бўлади.

116-модда. Қонунчиликнинг талабларига мувофиқ бўлмаган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Қонунчиликнинг талабларига мувофиқ келмайдиган мазмундаги битим, шунингдек ҳуқуқ-тартибот ёки ахлоқ

асосларига атайин қарши мақсадда тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир. Бундай битимга нисбатан ушбу Кодекс 114-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

117-модда. Ўн тўрт ёшга тўлмаган шахс томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Ўн тўрт ёшга тўлмаган шахс томонидан тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмас, ушбу Кодекс 29-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган битимлар бундан мустасно.

Бундай битимдаги тарафларнинг ҳар бири битим буйича олган ҳамма нарсани иккинчи тарафга қайтариб бериши, олинган нарсани асл ҳолида қайтариб бериш мумкин бўлмаганда эса – унинг қийматини пул билан тўлаши шарт. Бундан ташқари, муомалага лаёқатли тараф, агар иккинчи тарафнинг муомалага лаёқатсизлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, иккинчи тарафга у кўрган ҳақиқий зарарни тўлаши шарт.

118-модда. Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган шахс томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган шахс томонидан ушбу Кодекснинг 27-моддасига мувофиқ унинг ота-онаси, фарзандликка олувчилари ёки ҳомийсининг розилиги талаб қилинадиган ҳолларда уларнинг розилигисиз тузилган битим ота-онаси, фарзандликка олувчилари ёки ҳомийсининг даъвоси буйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилши мумкин. Агар бундай битим ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бу модданинг қоидалари ушбу Кодекс 22-моддасининг иккинчи қисми ва 28-моддасида назарда тутилган ҳолларда тўла муомала лаёқатига эга бўлган вояга етмаганларга нисбатан татбиқ этилмайди.

119-модда. Муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Рухий касаллиги ёки ақли заифлиги сабабли муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битим ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. Бундай битимга нисбатан ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

120-модда. Муомала лаёқати чекланган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Спиртли ичимликларни ёки гиёҳванд воситаларни суистеъмол қилиш оқибатида муомала лаёқати чекланган фуқаро томонидан ҳомийсининг розилигисиз тузилган битимни суд ҳақиқий эмас деб топиши мумкин. Агар бундай битим ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс

117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бу модданинг қоидалари ушбу Кодекс 29-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ тузилган вақтинг ўзидаёқ бажариладиган майда маиший битимларга тааллуқли бўлмайди.

121-модда. Ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган фуқаро томонидан тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Гарчи муомаллага лаёқатли бўлса-да, бироқ битим тузиш вақтида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган ёки уларни бошқара олмайдиган ҳолатда бўлган фуқаро томонидан тузилган битим шу фуқаронинг ёки ҳуқуқлари ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатлари бундай битимни тузиш натижасида бузилган бошқа шахсларнинг даввоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Кейинчалик муомаллага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан тузилган битимни, агар битимни тузиш пайтида фуқаро ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмаганлиги ёки уларни бошқара олмаганлиги исботланган бўлса, унинг васийси қилган даввога мувофиқ суд ҳақиқий эмас деб топилши мумкин.

Агар битим ушбу модда асосида ҳақиқий эмас деб топилган бўлса, ушбу Кодекс 117-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бундан ташқари, битим тузиш пайтида ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмаган ёки уларни бошқара олмаган тарафга иккинчи тараф, агар у ўзи билан битим тузган фуқаронинг бундай ҳолатда эканлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, қилинган харажатларни, йўқотилган мол-мулкнинг ёки унга етказилган шикастнинг ҳақини тўлаши керак.

122-модда. Янглишиш таъсирида тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Жиддий аҳамиятга эга бўлган янглишиш таъсирида тузилган битим янглишиш таъсирида ҳаракат қилган тарафнинг даввоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилши мумкин.

Битимнинг табиати, унинг нарсасининг ўз вазифаси бўйича фойдаланиш имкониятини анча пассивирадиган ўхшашлиги ёки сифати ҳақида янглишиш жиддий аҳамиятга эгадир. Битимнинг сабаблари хусусида янглишиш жиддий аҳамиятга эга эмас.

Агар битим янглишиш таъсирида тузилганлиги туфайли ҳақиқий эмас деб топилса, ушбу Кодекс 114-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Бундан ташқари, ўз даввосига кўра битим ҳақиқий эмас деб топилган тараф янглишиш иккинчи тарафнинг айби билан ўз берганлигини исботлай олса, иккинчи тарафдан ўзига етказилган ҳақиқий зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли. Агар бу ҳол исботланмаса, ўз даввосига кўра битим ҳақиқий эмас деб топилган тараф иккинчи тарафнинг талаб билан, башарти ҳатто янглишиш янглишган тарафга боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра юз берган бўлса ҳам етказилган ҳақиқий зарарни унга тўлаши шарт.

123-модда. Алдаш, зўрлик, қўрқитиш, бир тараф вакилининг иккинчи тараф билан ёмон ниятда келишиши ёки оғир ҳолатлар юз бериши таъсирида тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Алдаш, зўрлик, қўрқитиш, бир тараф вакилининг иккинчи тараф билан ёмон ниятда келишиши таъсирида тузилган битим, шунингдек фуқаро оғир ҳолатлар юз бериши туфайли ўзи учун ўта ноқулай шартлар билан тузишга мажбур бўлган, иккинчи тараф эса бундан фойдаланиб қолган битим (асоратли битим) жабрланувчининг даввоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Агар битим юқорида кўрсатилган асослардан бирига кўра ҳақиқий эмас деб топилса, иккинчи тараф жабрланувчига унинг битим бўйича бажарган ҳамма нарсасини қайтариб бериши керак, олинган нарсани асл ҳолида қайтаришнинг иложи бўлмаганида эса – унинг қийматини пул билан тўлаши керак. Жабрланувчи битим бўйича иккинчи тарафдан олган мол-мулк, шунингдек иккинчи тарафга топширилган нарса эвзига ўзига тегишли бўлган мол-мулк давлат даромадига ўтказилади. Мол-мулкни асл ҳолида давлат даромадига ўтказиш мумкин бўлмаса, унинг қиймати пул билан ундириб олинади. Бундан ташқари, жабрланувчига иккинчи тараф унинг қилган харажатларини, унинг мол-мулки йўқотилиши ёки бузилиши натижасида етказилган зарарни тўлайди.

124-модда. Қалбаки ва кузбўямачилик учун тузилган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Юридик оқибатлар туғдириш нияти бўлмаган ҳолда, номмагина тузилган битим (қалбаки битим) ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир.

Агар битим бошқа битимни ниқоблаш ҳақсадида тузилган бўлса (кузбўямачилик битими), тарафлар ҳаққатда назарда тутилган битимга доир қоидалар қўлланилади.

125-модда. Юридик шахс ҳуқуқий лаёқатидан ташқарига чиқадиган битимнинг ҳақиқий эмаслиги

Юридик шахс томонидан унинг устав мақсадларига зид ҳолда тузилган ёки тегишли фаолият билан шуғулланишга лицензияси бўлмаган юридик шахс томонидан тузилган битим унинг муассиси (иштирокчиси) ёки ваколатли давлат органининг даввоси бўйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилши мумкин.

126-модда. Битим тузиш ваколатларини чеклаш оқибатлари

Агар шахснинг битим тузиш ваколатлари шартнома билан ёки юридик шахс ваколатлари унинг таъсис ҳужжатлари билан ишончномада, қонунда белгиланган кўйилганига нисбатан ёнқи битим тузилаётган вазиятдан аниқ кўриниб турган деб ҳисобланиши мумкин бўлган ваколатларига нисбатан чеклаб қўйилган бўлса ва битимни тузиш пайтида бундай шахс ёки орган ана шу чеклашлар доирасидан чиқиб кетган бўлсалар, битимдаги иккинчи тараф мазкур чеклашларни билган

ёки олдиндан билиши лозим бўлганлиги исботланган ҳоллардагина битим чеклаш белгиланишидан манфаатдор бўлган шахснинг даъвоси буйича суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

127-модда. Битимнинг ҳақиқий эмас деб ҳисобланиш пайти

Ҳақиқий эмас деб топилган битим у тузилган пайтдан бошлаб ҳақиқий эмас ҳисобланади. Битимнинг мазмунидан унинг фақат келажак вақт учун бекор қилиниши мумкинлиги англашилса, ҳақиқий эмас деб топилган битим келажак вақт учун ҳаракатдан тўхтайд.

128-модда. Битимнинг бир қисми ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари

Битимнинг бир қисми ҳақиқий саналмаслиги битимга ҳақиқий саналмаган қисм қўшилмаса ҳам у тузилган бўлар эди, деб таҳмин қилиш мумкин бўлса, унинг бошқа қисмларининг ҳақиқий саналмаслигига сабаб бўлмайди.

10-БОБ. ВАКИЛЛИК ВА ИШОНЧНОМА

129-модда. Вакиллик

Ишончномага, қонунга, суд қарорига ёки вакил қилинган давлат органининг ҳужжатига асосланган ваколат билан бир шахс (вакил) томонидан бошқа шахс (ваколат берувчи) номидан тузилган битим ваколат берувчига нисбатан фуқаролик ҳуқуқ ва мажбуриятларини бевосита вужудга келтиради, ўзгартиради ва бекор қилади.

Ўз характериға кўра фақат шахсан тузилиши мумкин бўлган битимни, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган бошқа битимларни вакил орқали тузишга йўл қўйилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Вакил ўзига ваколат берган шахс номидан шахсан ўзига нисбатан ҳам, у айни бир вақтда вакили бўлган бошқа шахсга нисбатан ҳам битимлар тузиши мумкин эмас, тижорат вакиллиги бўлган ҳоллар бундан мустасно.

130-модда. Муомалага лаёқатли шахслар номидан вакиллик қилиш

Муомалага лаёқатли шахслар ўзлари танлаган вакиллар орқали битимлар тузишлари мумкин, битим ўз характериға кўра фақат шахсан тузилиши мумкин бўлган ҳоллар, шунингдек қонунда кўрсатилган ҳоллар бундан мустасно.

131-модда. Муомалага лаёқатсиз шахслар номидан вакиллик қилиш

Муомалага лаёқатсиз фуқаролар номидан битимларни уларнинг ота-оналари, фарзандликка олувчилари ва васийлари тузадилар.

132-модда. Ваколатсиз вакиллик

Вакил қилинмаган шахс томонидан бошқа шахс номидан тузилган ёки ваколатлардан ташқари чиқи

тузилган битим ваколат берган шахс ушбу битимни кейинчалик маъқуллаган тақдирдагина унинг учун ҳуқуқ ва мажбуриятларни вужудга келтиради, ўзгартиради ва бекор қилади. Битим тузишга ваколат берган шахс битимнинг ижрога қабул қилинганлигидан гувоҳлик берувчи ҳаракатлар қилган ҳолда ҳам бундай битим маъқулланган ҳисобланади.

Битим тузишга ваколат берган шахс томонидан битимнинг кейинчалик маъқулланиши уни тузилган пайтидан бошлаб ҳақиқий битимга айлантиради.

133-модда. Тижорат вакиллиги

Тадбиркорлар шартномалар тузаётганида улар номидан доимо ва мустақил суратда вакиллик қилувчи шахс (тижорат вакили) вакилнинг ваколатлари кўрсатилган ёзма шартнома асосида, бундай ваколатлар кўрсатилмаган тақдирда эса – ишончнома асосида ҳам иш олиб боради.

Тижорат вакили ўзининг иштирокида тузилган шартномадаги турли тарафларнинг манфаатларини фақат бу тарафларнинг розилиги билан ҳамда қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳоллардагина айни бир вақтда ифодалаш мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар тарафлар билан тузилган битимда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тижорат вакили шартлашилган ҳақни ва топшириқни бажариш вақтида қилган чиқимларини тенг улушларда тўлашни шартномадаги тарафлардан талаб қилишга ҳақли.

Тижорат вакили ўзига берилган топшириқни бажариб бўлганидан кейин ҳам савдо битимлари тўғрисида ўзига маълум бўлган маълумотларни сир сақлаши шарт.

Тадбиркорлик фаолиятининг айрим соҳаларидаги тижорат вакиллигининг хусусиятлари қонунчилик билан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

134-модда. Ишончнома

Бир шахс (ишончли билдирувчи) томонидан иккинчи шахсга (ишончли вакилга) учинчи шахслар олдида вакиллик қилиш учун берилган ёзма ваколат ишончнома ҳисобланади. Ишончли вакил ўзига ишончнома билан берилган ваколатлар доирасида иш олиб боради.

Юридика шахс номидан, шунингдек юридик шахсга ҳам ишончнома фақат юридик шахснинг уставида (инизомида) кўрсатилган фаолият мақсадларига зид бўлмаган битимларни тузиш учунгина берилиши мумкин.

135-модда. Ишончноманинг шакли

Ишончнома оддий ёзма шаклда ёки нотариал шаклда расмийлаштирилади.

Нотариал шаклни талаб қилувчи битимларни тузиш ёхуд юридик шахсларга нисбатан ҳаракатларни амалга ошириш учун берилган ишончнома нотариал тасдиқланган бўлиши керак, ушбу Кодекснинг 136, 137, 138-моддаларида назарда тутилган ҳоллар ва қонунчилик билан ишончноманинг ўзгача шакли белгилаб қўйилган бошқа ҳоллар бундан мустасно.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

136-модда. Нотариал тасдиқланган ишончномаларга тенглаштирилган ишончномалар

Куйидагилар нотариал тасдиқланган ишончномаларга тенглаштирилади:

госпиталларда, санаторийларда ва бошқа ҳарбий-даволаш муассасаларида даволанаётган ҳарбий хизматчиларнинг ҳамда бошқа шахсларнинг шу муассасаларнинг бошиқлари, уларнинг тиббий қисми бўйича ўринбосарлари, катта ва навбатчи шифокорлари томонидан тасдиқланган ишончномалари, автоматотранспорт воситаларини бошқариш ва тасарруф этиш ҳақидаги ишончномалар бундан мустасно;

ҳарбий хизматчиларнинг, ҳарбий қисмлар, қўшилмалар, муассасалар ҳамда ҳарбий ўқув юртлири жойлашган, нотариал идоралар ва нотариал ҳаракатларни амалга оширувчи бошқа органлар бўлмаган пунктларда эса – ишчи ва хизматчиларнинг, улар оилаларининг ва ҳарбий хизматчилар оила аъзоларининг шу қисм, қўшилма, муассаса ва ўқув юртлирининг командирлари (бошиқлари) томонидан тасдиқланган ишончномалари, автоматотранспорт воситаларини бошқариш ва тасарруф этиш ҳақидаги ишончномалар бундан мустасно;

озодликдан маҳрум қилиш жойларида бўлган ёки қамоқда сақланаётган шахсларнинг тегишли муассасалар бошиқлари томонидан тасдиқланган ишончномалари, автоматотранспорт воситаларини бошқариш ва тасарруф этиш ҳақидаги ишончномалар бундан мустасно

(Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ–56-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда)

137-модда. Ишончноманинг бошқа шакллари

Хат-хабарларни, шу жумладан пул ва посилкаларни олишига, иш ҳақини ҳамда меҳнат муносабатлари билан боғлиқ бўлган бошқа тўловларни олишига, муаллифлар ва ихтирочиларга тўланадиган ҳақларни, пенсиялар, нафақалар ва стипендияларни, шунингдек банк муассасаларидан суммаларни олиш ҳақидаги ишончнома ваколат берувчи ишлайдиган ёки ўқийдиган ташкилот, у яшайдиган уйга хизмат кўрсатувчи уй-жойдан фойдаланиш ташкилоти, ўзининг яшаш жойидаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ёҳуд фуқаро даволанишда бўлган даволаш муассасасининг маъмурияти томонидан тасдиқланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 21 декабрдаги УРҚ–311-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2011 йил, 51-сон, 542-модда)

138-модда. Юридик шахсининг ишончномаси

Юридик шахс номидан бериладиган ишончнома раҳбар томонидан имзоланиб, унга ушбу юридик шахсининг муҳри (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) босилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)

Давлат мулкига асосланган юридик шахс номидан пул ва бошқа мулкий бойликларни олиш ёки топшириш учун бериладиган ишончнома шу юридик шахсининг бош (катта) бухгалтери томонидан ҳам имзоланиши керак. Банкда операцияларни амалга оширишга ишончнома бериш тартиби ва унинг шакли қонуночилик билан белгилаб қўйилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

139-модда. Ишончноманинг муддати

Ишончнома кўпи билан уч йил муддатга берилиши мумкин. Агар ишончномада муддат кўрсатилган бўлмаса, у берилган кундан бошлаб бир йил мобайнида ўз кучини сақлайди.

Берилган кун кўрсатилмаган ишончнома ҳақиқий эмас.

Нотариус томонидан тасдиқланган, Ўзбекистон Республикасидан ташқарида ҳаракатларни амалга оширишга мўлжалланган, амал қилиш муддати кўрсатилмаган ишончнома уни берган шахс томонидан бекор қилингунича ўз кучини сақлайди.

140-модда. Ишончнома бўйича ваколатларни бошқа шахсга бериш (бошқа шахсга ўтказиш)

Ишончнома берилган шахс ўз ваколатидаги ҳаракатларни шахсан амалга ошириши шарт. Башарти, унга ишончнома билан ваколат берилган бўлса ёки уни ишончнома берган шахсининг манфаатларини ҳимоя қилишга шариот мажбур қилса, у ҳаракатларни амалга ошириши бошқа шахсга ўтказиши мумкин.

Ваколатларнинг бошқа шахсга берилишига асос бўлган ишончнома нотариал тасдиқланган бўлиши керак, ушбу Кодекснинг 136, 137, 138-моддаларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Бошқа шахсга ўтказиш бўйича берилган ишончноманинг амал қилиш муддати унинг берилишига асос бўлган асосий ишончноманинг амал қилиш муддатидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Ваколатларини бошқага берган шахс ишончнома берган шахсга бунини маълум қилиши ҳамда маъзур шахс ва унинг яшаш жойи тўғрисидаги зарур маълумотларни хабар қилиши керак. Маъзур бурчлар бажарилмаса, ўз ваколатларини бошқага берган шахс ундан ваколат олган шахсининг ҳаракатлари учун худди ўзининг ҳаракатлари каби жавобгар бўлади.

141-модда. Ишончноманинг бекор бўлиши

Ишончноманинг амал қилиши куйидаги ҳолларда бекор бўлади:

- 1) ишончнома муддатининг тамом бўлиши;
- 2) ишончнома берган шахсининг уни бекор қилиши;
- 3) ишончнома берилган шахсининг бош тартиби;
- 4) номидан ишончнома берилган юридик шахс фаолиятининг тўхтатилиши;
- 5) номига ишончнома берилган юридик шахс фаолиятининг тўхтатилиши;
- 6) ишончнома берган фуқаронинг муомалага лаёқатсиз, муомала лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб ҳисобланиши, ёҳуд унинг вафот этиши;

7) ишончнома олган фуқаронинг муомаллага лаёқатсиз, муомаллага лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб ҳисобланиши, ёхуд унинг вафот этиши.

Ишончнома берган шахс истаган вақтда ишончномани бекор қилиши, ишончнома берилган шахс эса – ундан воз кечиши мумкин. Бу ҳуқуқдан воз кечиш ҳақидаги битим ҳақиқий эмас.

Ишончноманинг амал қилиши бекор бўлиши билан уни бошқа шахсга ўтказиш ҳам ўз кучини йўқотади.

142-модда. Ишончноманинг бекор бўлганлиги ҳақида шахсларга хабар бериш

Ишончнома берган шахс унинг бекор бўлганлиги ҳақида ишончнома олган шахсни, шунингдек ишончнома қаратилган ўзига маълум учинчи шахсларни ҳам хабардор қилиши шарт. Ишончнома ушбу Кодекс 141-моддаси биринчи қисмининг 4–7-бандларида назарда тутилган асослар бўйича бекор қилинган ҳолларда ишончнома берган шахснинг ҳуқуқий ворислари зиммасига ҳам шундай вазифа юклатилади.

143-модда. Ишончнома олган шахснинг ишончнома бекор бўлганидан кейин қилган ҳаракатлари

Ишончнома олган шахснинг ишончнома бекор бўлганлигини билгунча ёки билиши лозим бўлгунча қилган ҳаракатлари ишончнома берган шахс ёки унинг ҳуқуқий ворислари учун учинчи шахсларга нисбатан ўз кучини сақлаб қолади.

Ишончнома олган шахснинг ишончнома бекор бўлганлигини билган ёки билиши лозим бўлганидан кейин қилган ҳаракатлари ишончнома берган шахс учун ҳуқуқ ва мажбуриятларни вужудга келтирмайди.

Агар учинчи шахс ишончноманинг амал қилиши бекор бўлганлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, ушбу модданинг қоидалари қўлланилмайди.

144-модда. Ишончномани қайтариш мажбурияти

Ишончноманинг амал қилиши бекор бўлганидан кейин ишончнома олган шахс ёки унинг меросхўрлари (ҳуқуқий ворислари) дарҳол ишончномани қайтариб беришлари шарт.

5-кичик бўлим. МУДДАТЛАР. ДАЪВО МУДДАТИ

11-боб. МУДДАТЛАРНИ ҲИСОБЛАШ

145-модда. Муддат белгилаш

Қонунчиликда ёки битимда белгиланган, шунингдек суд томонидан тайинланадиган муддат календар сана билан ёхуд йиллар, ойлар, ҳафталар, кунлар ёки соатлар билан ўлчанадиган вақт даврининг ўтиши билан белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УЎК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муддат муқаррар юз бериши керак бўлган воқеани кўрсатиш билан ҳам белгиланиши мумкин.

146-модда. Вақт даври билан белгиланган муддатнинг бошланиши

Вақт даври билан белгиланган муддат календар санадан кейинги ёки унинг бошланиш куни деб белгиланган воқеа юз берганидан кейинги кундан ўта бошлайди.

147-модда. Вақт даври билан белгиланган муддатнинг тамом бўлиши

Йиллар билан ҳисобланадиган муддат унинг охириги йилидаги тегишли ой ва кунда тамом бўлади.

Ярим йил деб белгиланган муддатга нисбатан ойлар билан ҳисобланадиган муддатлар учун белгиланган қоидалар қўлланилади.

Йил чораклари билан ҳисобланадиган муддатга нисбатан ойлар билан ҳисобланадиган муддатлар учун белгиланган қоидалар қўлланилади. Бунда йил чораги уч ойга тенг деб ҳисобланади, йил чоракларининг ҳисоби эса – йил бошидан юритилади.

Ойлар билан ҳисобланадиган муддат шу муддатнинг охириги ойдаги тегишли кунда тугайди.

Ярим ой деб белгиланган муддатга кунлар билан ҳисобланадиган муддат деб қаралади ва у ўн беш кунга тенг бўлади.

Агар ойлар билан ҳисобланадиган муддатнинг тамом бўлиши тегишли рақам бўлмаган ойда тўғри келса, у ҳолда муддат шу ойнинг охириги кунда тугайди.

Ҳафталар билан ўлчанадиган муддат шу муддатнинг охириги ҳафтасидаги тегишли кунда тугайди.

148-модда. Муддатнинг охириги кунда ҳаракатни амалга ошириш тартиби

Агар муддат бирор-бир ҳаракатни амалга ошириш учун тайинланган бўлса, бу ҳаракат муддатнинг охириги кундаги соат йиғирма тўртга қадар бажарилиши мумкин.

Агар, бу ҳаракат ташкилотда амалга оширилиши керак бўлса, у ҳолда муддат белгиланган қоидаларга мувофиқ ушбу ташкилотда тегишли операциялар тўхтатиладиган соатда тамом бўлади.

Муддатнинг охириги кунда соат йиғирма тўртга қадар алоқа ташкилотга топширилган ёки бошқа алоқа воситалари билан юборилган барча ёзма баёнотлар ва хабарлар, пул ўтказмалари муддатда қилинган ҳисобланади.

12-боб. ДАЪВО МУДДАТИ

149-модда. Даъво муддати тушунчаси

Даъво муддати – шахс ўзининг бузилган ҳуқуқини даъво кўзгатиш йўли билан ҳимоя қилиши мумкин бўлган муддатдир.

150-модда. Умумий даъво муддати

Умумий даъво муддати – уч йил.

151-модда. Махсус даъво муддатлари

Айрим турдаги талаблар учун қонунчиликда умумий даъво муддатига қараганда қисқартирилган ёки узайти-

рилган махсус даъво мuddатлари белгиланиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу Кодекс 152–162-моддаларининг қоидалари махсус даъво мuddатларига ҳам жорий қилинади.

152-модда. Даъво мuddатларини ўзгартириш тўғрисидаги битимнинг ҳақиқий савалмаслиги

Даъво мuddатлари ва уларни ҳисоблаш тартиби тарафларнинг келишуви билан ўзгартирилиши мумкин эмас.

Даъво мuddатлари ўтишини тўхтатиш ва унинг узилиш асослари ушбу Кодекс билан белгиланади.

153-модда. Даъво мuddатини қўллаш

Бузилган ҳуқуқни ҳимоя қилиш талаби даъво мuddатининг ўтганлигидан қатъи назар судда кўриб чиқиш учун қабул қилинади.

Даъво мuddати суд томонидан фақат низодаги тарафнинг суд қарор чиқаргунича берган аризасига мувофиқ қўлланади.

Қўлланиш тўғрисида низодаги тараф баён қилган даъво мuddатининг ўтиши суднинг даъвони рад этиш ҳақида қарор чиқариши учун асос бўлади.

154-модда. Даъво мuddатининг ўта бошлаши

Даъво мuddати шахс ўзининг ҳуқуқи бузилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган кундан ўта бошлайди. Бу қоидадан истиснолар ушбу Кодекс ва бошқа қонунлар билан белгиланади.

Муайян ижро мuddатига эга бўлган мажбуриятлар бўйича даъво мuddати ижро мuddати тамом бўлганидан кейин ўта бошлайди.

Ижро этиш мuddати белгиланмаган ёки талаб қилиш пайти ижро этиш мuddати билан белгиланган мажбуриятлар бўйича даъво мuddати кредиторда мажбуриятни бажариш тўғрисида талаб қўйиш ҳуқуқи пайдо бўлган вақтдан ўта бошлайди, бордини, қарздорга бундай талабни бажариш учун имтиёзли мuddат берилса, даъво мuddати имтиёзли мuddат тамом бўлганидан кейин ҳисоблана бошлайди.

Регресс мажбуриятлар бўйича даъво мuddати асосий мажбурият бажарилган пайдан ўта бошлайди.

155-модда. Мажбуриятдаги шахслар алмашинини даъво мuddати

Мажбуриятдаги шахсларнинг алмашини даъво мuddати ва уни ҳисоблаш тартибининг ўзгаришига олиб келмайди.

156-модда. Даъво мuddати ўтишининг тўхтатилиши

Даъво мuddатининг ўтиши қуйидаги ҳолларда тўхтатилади:

1) агар даъво қўзғатилиши учун муайян шароитларда олдини олиб бўлмайдиган фавқулодда ҳодиса (енг иб бўлмас куч) тўқсинлик қилган бўлса;

2) Ўзбекистон Республикаси Хукумати мажбуриятларни бажаришни кечиктирганлиги (мораторий) туфайли;

3) агар даъвога ёки жавобга ҳарбий ҳолатга ўтказилган Қуроли Кучлар, чегара қўшинлари ва ички қўшинлар таркибида бўлса;

4) агар муомаллага лаёқатсиз шахснинг қонуний вакиллари бўлмаса;

5) тегишли муносабатни тартибга солувчи қонунчилик ҳужжатининг амал қилиши тўхтатилган бўлса; (Биринчи қисмнинг 5-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6) медиация тартиб-таомилини амалга ошириш тўғрисида келишув тузилган тақдирда (Биринчи қисмнинг 6-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)

Агар ушбу моддада кўрсатилган ҳолатлар даъво мuddатининг охириги олти ойида, бу мuddат олти ойдан кам бўлса, даъво мuddатига вужудга келган ёки давом этиб турган бўлса, даъво мuddатининг ўтиши тўхтатилади.

Мuddатнинг тўхтатиб турилишига асос бўлган ҳолат барҳам топган кундан бошлаб даъво мuddатининг ўтиши давом этади. Бунда мuddатнинг қолган қисми олти ойгача, даъво мuddати олти ойдан кам бўлса, даъво мuddатига қадар узайтирилади.

157-модда. Даъво мuddати ўтишининг узилиши

Даъво мuddатининг ўтиши белгиланган тартибда даъво қўзғатилиши билан, шунингдек мажбур шахс қарзни тан олганлигини кўрсатувчи ҳаракатларни қилиши билан узилади.

Узилишдан кейин даъво мuddатининг ўтиши янгидан бошланади, узилишгача ўтган вақт эса – янги мuddатга қўшилмайди.

158-модда. Даъво кўрилмасдан қолдирилган тақдирда даъво мuddатининг ўтиши

Агар даъво суд томонидан кўрилмасдан қолдирилган бўлса, даъво қўзғатилгунга қадар ўта бошлаган даъво мuddати умумий тартибда давом этади.

Агар жиноят иши бўйича қўзғатилган даъво суд томонидан кўрилмасдан қолдирилган бўлса, даъво қўзғатилгунга қадар ўта бошлаган даъво мuddати даъвони кўрмасдан қолдирган ҳукм қонуний кучга киргунича тўхтатиб турилади, даъво мuddати тўхтатиб турилган вақт даъво мuddатига қўшилмайди. Бунда мuddатнинг қолган қисми олти ойдан кам бўлса, у олти ойгача узайтирилади.

159-модда. Даъво мuddатини тиклаш

Башарти, суд даъво мuddатининг ўтказиб юборилганлиги сабабини узрли деб топса, бузилган ҳуқуқ ҳимоя қилиниши керак. Даъво мuddатини ўтказиб юбориш сабаблари даъво мuddатининг охириги олти ойида, бу

муддат олти ойга тенг ёки олти ойдан кам бўлса, даъво муддатига юз берган бўлса, улар узрли деб ҳисобланиши мумкин.

160-модда. Махсус даъво муддатининг тўхтатилиши, узилиши ва тикланиши

Даъво муддатининг тўхтатилиши, узилиши ва тикланиши ҳақидаги қоидалар (ушбу Кодекснинг 156, 157 ва 159-моддалари), агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, махсус даъво муддатига нисбатан ҳам қўлланади.

161-модда. Даъво муддати ўтганидан кейин мажбуриятни бажариш

Даъво муддати ўтганидан кейин мажбуриятини бажарган шахс ижро этиш пайтида даъво муддатининг ўтиб кетганлигини билган ёки билиши лозим бўлганлигидан қатъий назар, бажарган нарсасини қайтаришни талаб қилишга ҳақли эмас.

162-модда. Қўшимча талабларга нисбатан даъво муддатини қўллаш

Асосий талаб бўйича даъво муддати ўтиши билан қўшимча талаблар (неустойка, гаров, кафолат ва шу кабилар) бўйича даъво муддати ҳам ўтган ҳисобланади.

163-модда. Даъво муддати жорий қилинмайдиган талаблар

Даъво муддати қуйидагиларга жорий қилинмайди: шахсий номлуқий ҳуқуқларни ва бошқа номоддий бойликларни ҳимоя қилиш ҳақидаги талабларга, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно; *(иккинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

омонатчиларнинг ўз омонатларини бериш тўғрисида банкка қўядиган талабларига;

фуқаронинг ҳаётига ёки соғлиғига етказилган зарарни тўлаш ҳақидаги талабларга. Даъво муддати ўтганидан кейин қўзғатилган талаблар даъво қўзғатилишидан олдинги кўпи билан уч йил бўйича қондирилади;

жиноят тўғрисида етказилган зарарни тўлаш ҳақидаги талабларга;

мулкдорнинг ёки бошқа эгалик қилувчининг ўз ҳуқуқини ҳар қандай бузишларни, гарчи бу бузишлар эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаса ҳам (ушбу Кодекснинг 231-моддаси), бартараф этиш ҳақидаги талабларига; *(олтинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)* мамлакат мустақиллиги эълон қилинишидан олдин унинг чегараларидан ташқарига олиб чиқиб кетилган тарихий, маданий ва илмий-бадийий қийматга эга бўлган мол-мулкни ҳамда бошқа қимматбаҳо объектларни қайтариб бериш ҳақидаги талабларга;

қонунда белгиланган ҳолларда бошқа талабларга.

II бўлим. МУЛК ҲУҚУҚИ ВА БОШҚА АШЁВИЙ ҲУҚУҚЛАР

13-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

164-модда. Мулк ҳуқуқи тушунчаси

Мулк ҳуқуқи шахсининг ўзига қарашли мол-мулкка ўз хоҳиши билан ва ўз манфаатларини кўзлаб эгаллик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш, шунингдек ўзининг мулк ҳуқуқини, ким томонидан бўлмасин, ҳар қандай бузишни бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқидан иборатдир. Мулк ҳуқуқи муддатсиздир.

165-модда. Мулкдор бўлмаган шахсларнинг ашёвий ҳуқуқларининг мазмуни

Мулк ҳуқуқи билан бир қаторда хусусан қуйидагилар ашёвий ҳуқуқлар ҳисобланади:

ҳужалик юритиш ҳуқуқи ва оператив бошқариш ҳуқуқи; мерос қилиб қолдирилаётган ер участкасига умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи; ер участкасига доимий эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш ҳуқуқи; сервитутлар.

Мол-мулкка эгалик қилиш ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши, агар қонунчиликда ўзга тартиб назарда тутилган бўлмаса, бу мол-мулкка нисбатан ўзга ашёвий ҳуқуқларнинг бекор бўлиши учун асос бўлмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мулкдор бўлмаган шахсининг ашёвий ҳуқуқларининг бузилиши ушбу Кодекснинг 232-моддасида назарда тутилган тартибда ҳимоя қилинади.

166-модда. Мулкнинг дахлсизлиги

Мулк дахлсиздир ва қонун билан қўриқланади.

Мулкнинг дахлсизлиги мулкдорга қарши турган барча субъектларнинг мулк ҳуқуқини бузишдан ўзларини сақлашларидан иборатдир.

Мулкдорнинг мол-мулкни олиб қўйишга, шунингдек унинг ҳуқуқларини чеклашга фақат қонунда назарда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ-801-сонли қонунлари таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон)*

167-модда. Мулк шакллари

Ўзбекистон Республикасида мулк хусусий мулк ва оммавий мулк шаклларида бўлади.

168-модда. Мулк ҳуқуқининг субъектлари

Фуқаролар, юридик шахслар ва давлат мулк ҳуқуқининг субъектларидир.

Мол-мулк мулк ҳуқуқи асосида бир шахсга ёки икки ва ундан ортиқ шахсларга қарашли бўлиши мумкин.

Мол-мулк фуқаро, юридик шахс ёки давлатнинг мулки бўлишига қараб мулк ҳуқуқини, мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ҳамда уни тасарруф этиш ҳуқуқини вужудга келтириш ва бекор қилиш хусусиятлари қонунчилик билан белгилаб қўйилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

169-модда. Мулк ҳуқуқининг объектлари

Ер, ер ости бойликлари, сувлар, ҳаво бўшлиғи, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий ресурслар, корхоналар, ашелар, шу жумладан бинолар, квартиралар, иншоотлар, асбоб-ускуналар, хом ашё ва маҳсулот, пул, қимматли қоғозлар ва бошқа мол-мулк, шунингдек интеллектуал мулк объектлари мулк бўлиши мумкин.

170-модда. Ерга ва бошқа табиий ресурсларга бўлган мулк ҳуқуқи ва ўзга ашёвий ҳуқуқлар

Ерга ва бошқа табиий ресурсларга бўлган мулк ҳуқуқи ва ўзга ашёвий ҳуқуқлар ушбу Кодекс ҳамда бошқа қонуналик билан тартибга солинади.

171-модда. Уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни амалга ошириш хусусиятлари

Уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқини амалга ошириш хусусиятлари ва бошқа ашёвий ҳуқуқлар қонунчилик билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

172-модда. Мулк ҳуқуқини амалга ошириш шартлари

Мулкдорнинг ўз ҳуқуқларини амалга ошириши бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузмаслиги шарт.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда, шартларда ва доирада мулкдор бошқа шахслар унинг мол-мулкидан чекланган тарзда фойдаланишига йўл қўйишга мажбур. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мулкдор ўзининг устунлик маъқеини суиистеъмолик қилишга, бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини камситадиган ўзга ҳаракатларни қилишга ҳақли эмас.

Мулкдор ўз ҳуқуқини амалга оширганида фуқароларнинг соғлиғига ва атроф муҳитга зарар етказишининг олдини олиш чораларини қўришга мажбур.

173-модда. Ўзганинг ер участкасидан чекланган тарзда фойдаланиш (сервитут) ҳуқуқи

Кўчмас мулк (ер участкаси, бошқа кўчмас мулк) эгаси қўшни ер участкасининг эгасидан, зарур ҳолларда эса – бошқа ер участкасининг эгасидан ҳам ўзганинг ер участкасидан чекланган тарзда фойдаланиш (сервитут) ҳуқуқини беришни талаб қилишга ҳақлидир.

Ўзганинг ер участкасидан пиёда ва транспортда ўта олишни таъминлаш, электр узатгич, алоқа ва кувур линияларини ўтказиш ва улардан фойдаланиш, сув билан таъминлаш учун, шунингдек қўчмас мулк эгасининг эҳтиёжларини сервитут белгиламай туриб таъминлиниши мумкин бўлмаган бошқа эҳтиёжларини қондириш учун сервитут белгиланиши мумкин.

Ер участкасида сервитут белгиланиши ер участкаси эгасининг ушбу участкага эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқларидан маҳрум этмайди.

Сервитут белгиланиш талаб қилаётган шахс билан ўзга ер участкасининг эгаси ўртасидаги битимга мувофиқ сервитут белгиланади ва у кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни рўйхатдан ўтказиш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши лозим. Сервитутни белгилаш хусусида келиша олинмаса ёки унинг шартларида муроСага келинмаса, баҳс сервитут белгиланиш талаб қилаётган шахсининг даввоси бўйича суд томонидан ҳал этилади.

Участка мерос қилб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи билан берилган ёки доимий эгалик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқи билан берилган шахсининг манфаатлари ва талаби бўйича ҳам ушбу модданинг биринчи, иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган шартларда ва тартибда сервитут белгиланиши мумкин.

Сервитут белгиланган участканинг эгаси, агар қонунда бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, сервитут кимнинг фойдасини қўзлаб белгиланган бўлса, ўша шахсдан участкадан фойдаланганлик учун мутаносиб ҳақ талаб қилишга ҳақлидир.

174-модда. Мол-мулкни сақлаш вазифаси

Ўзига қарашли мол-мулкни сақлаш, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мулкдор зиммасидадир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

175-модда. Мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки бузилиш ҳавфи

Мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки бузилиш ҳавфи, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мулк эгасининг зиммасидадир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

14-БОБ. ХУЖАЛИК ЮРИТИШ ҲУҚУҚИ. ОПЕРАТИВ БОШҚАРИШ ҲУҚУҚИ

176-модда. Хўжалик юритиш ҳуқуқи

Хўжалик юритиш ҳуқуқи асосида ихтиёрида мол-мулк бўлган унитар корхона бу мол-мулкка ушбу Кодексда белгиланадиган доирада эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади.

177-модда. Хўжалик юретишида бўлган мол-мулкка нисбатан мулкдорнинг ҳуқуқлари

Хўжалик юретишида бўлган мол-мулкнинг эгаси қонунга мувофиқ корхона ташкил этиш, унинг фаолият соҳасини ва мақсадларини аниқлаш, уни қайта ташкил этиш ва тугатиш масаласини ҳал қилади, корхона директорини (раҳбарини) тайинлайди, корхонага қарашли мол-мулкдан белгиланган мақсадларда фойдаланилиши ва унинг сақланишини назорат қилади.

Мулкдор корхонанинг хўжалик юретишида бўлган мол-мулкни ишлатишдан келган фойданинг бир қисmini олиш ҳуқуқига эга.

Унитар корхона хўжалик юретиш ҳуқуқи асосида ўзига қарашли бўлган кўчмас мулкни мулкдорнинг розилигисиз сотишга, ижарага беришга, гаровга қўйишга, хўжалик ширкатлари ва жамиятларининг устав фондига ҳисса сифатида топширишга ёки бу мол-мулкни бошқача усулда тасарруф этишга ҳақли эмас.

Корхонага қарашли бошқа мол-мулкни у мустақил тасарруф этади.

178-модда. Оператив бошқариш ҳуқуқи

Давлат корхонаси, шунингдек муассасаси ўзларига бириктириб қўйилган мол-мулкка нисбатан қонунда белгилаб қўйилган доирада, ўз фаолиятининг мақсадларига, мулкдорнинг топшириқларига ҳамда мол-мулкнинг вазифасига мувофиқ ҳолда эғалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқларини амалга оширадilar.

Давлат корхонаси ёки муассасасига бириктириб қўйилган мол-мулкнинг эгаси ортқича, фойдаланилмаётган ёки ноўрин фойдаланилаётган мол-мулкни олиб қўйиш ҳамда уни ўзи хоҳлаган тарзда тасарруф этишга ҳақли.

179-модда. Давлат корхонасининг мол-мулкни тасарруф этиш

Давлат корхонаси ўзига бириктириб қўйилган мол-мулкни унинг мулкдорининг розилиги билангина бошқа шахсга беришга ёки уни бошқача усулда тасарруф этишга ҳақли.

Давлат корхонаси ўзи ишлаб чиқарадиган маҳсулотни, агар қонунчиликда ўзгача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, ўзи мустақил тасарруф этади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Давлат корхонасининг даромадларини тақсимлаш тартиби унинг мулкдори томонидан белгиланади.

180-модда. Муассаса мол-мулкни тасарруф этиш

Муассаса ўзига бириктириб қўйилган мол-мулкни ва смета бўйича унга ажратилган маблағларга сотиб олинган мол-мулкни бошқа шахсга беришга ёки ўзгача усул билан тасарруф этишга ҳақли эмас.

Агар таъсис ҳужжатларига мувофиқ муассасага даромад келтирадиган фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи берилган бўлса, бундай фаолиятдан олинган даромад ва бу даромад ҳисобидан сотиб олинган мол-мулк муассасанинг

мустақил тасарруфига ўтади ва алоҳида балансда ҳисобга олинади.

181-модда. Хўжалик юретиш ва оператив бошқариш ҳуқуқларининг вужудга келиши ва бекор бўлиши

Мулкдорнинг қарори билан унитар корхонага ёки муассасага бириктириб қўйилган мол-мулкни хўжалик усулида юретиш ҳуқуқи ёки оператив бошқариш ҳуқуқи ушбу корхона ёки муассасада унга мол-мулк топширилган пайтдан бошлаб вужудга келади, башарти қонунчиликда ёки мулкдорнинг қарори билан бошқача тартиб белгиланган бўлмаса.

Хўжалик юретишида ёки оператив бошқаришида бўлган мол-мулкдан фойдаланишдан олинган ҳосил, маҳсулот ва даромадлар, шунингдек унитар корхона ёки муассаса шартнома бўйича ёхуд бошқа асосларда вужудга келган мол-мулк ҳам ушбу Кодексда, бошқа қонунчиликда мулк ҳуқуқининг вужудга келиши учун белгилаб қўйилган тартибда корхона ёки муассасанинг хўжалик юретишига ёки оператив бошқаришига ўтади.

Мол-мулкни хўжалик усулида юретиш ҳуқуқи ва оператив бошқариш ҳуқуқи мулкдорнинг қарори билан ва қонунчиликда назарда тутилган бошқа асосларда бекор қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

15-БОБ. МУЛК ҲУҚУҚИНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА УНИНГ БЕКОР БЎЛИШИ

182-модда. Мулк ҳуқуқининг вужудга келиш асослари

Мулк ҳуқуқининг вужудга келиш асослари куйидагилардан иборат: меҳнат фаолияти; мол-мулкдан фойдаланиш соҳасидаги тадбиркорлик ва бошқа хўжалик фаолияти, шу жумладан, мол-мулкни яратиш, кўпайтириш, битимлар асосида қўлга киритиш; давлат мол-мулкни хусусийлаштириш: мерос қилиб олиш; эғалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи муддат; қонунчиликка зид бўлмаган бошқа асослар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

183-модда. Мулкни яратиш ва кўпайтириш

Мулк ҳуқуқи янги мол-мулкни яратиш ҳамда мулкдор ихтиёридаги мол-мулкни кўпайтириш натижасида вужудга келиши мумкин.

Агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мол-мулкдан хўжалик усулида ва ўзгача усулда фойдаланиш натижалари, шу жумладан маҳсулот, ҳосил ва бошқа даромадлар мулкдорга тегишли бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

184-модда. Битим бўйича мол-мулкни олиш

Мол-мулк олиш-сотиш, айирбошлаш, ҳада қилиш шартномалари ҳамда қонун билан тақиқланмаган бошқа битимлар асосида мулк қилиб олиниши мумкин.

Башарти, қонун ҳужжатларида бошқача кўрсатилмаган бўлса, мол-мулк янги мулкдорга ўтганида, универсал ҳуқуқий ворислик тартибида собиқ мулкдорнинг ҳуқуқ ва бурчлари ҳам унга ўтади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

185-модда. Шартнома асосида мол-мулк олувчида мулк ҳуқуқининг вужудга келиш пайти

Шартнома асосида мол-мулк олувчида мулк ҳуқуқи, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашё топширилган пайтдан бошлаб вужудга келади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар мол-мулкни бошқа шахсга бериш ҳақидаги шартнома давлат рўйхатидан ўтказилиши ёки нотариал тасдиқланиши керак бўлса, мол-мулкни олувчида мулк ҳуқуқи шартнома рўйхатдан ўтказилган ёки тасдиқланган пайтдан бошлаб, шартномани ҳам нотариал тасдиқлаш, ҳам давлат рўйхатидан ўтказиш зарур бўлганида эса – рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

186-модда. Ашёларни топшириш

Ашёларни олувчига топшириш, шунингдек етказиб бериш мажбуриятини олмаган ҳолда бошқа шахсга берилган ашёларни олувчига жұнатиш учун транспорт ташкилотига ёки алоқа ташкилотига топшириш ашёларни топшириш ҳисобланади.

Ашё олувчининг ёки у кўрсатган шахснинг ихтиёрига амалда тушган пайтдан бошлаб олувчига топширилган ҳисобланади.

Ашёни тасарруфдан чиқариш тўғрисидаги шартнома тузилаётган пайтгача у олувчининг ихтиёрига ўтиб бўлган бўлса, ашё унга ш пайтдан эътиборан топширилган ҳисобланади.

Қоносаментни ёки ашёга тегишли бошқа тасарруф этувчи ҳужжатни топшириш ҳам ашёни топширишга тенглаштирилади.

187-модда. Эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат

Мулкдор бўлмаган, лекин кўчмас мол-мулкка ўн беш йил давомида ёки бошқа мол-мулкка беш йил давомида ўзиники каби ҳалол, ошқора ва узлуксиз эгалик қилган шахс бу мол-мулкка мулк ҳуқуқини олади (эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат).

Кўчмас ва бошқа мол-мулкка давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт бўлган мулк ҳуқуқи ушбу мол-мулкка эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат туфайли олган шахсда ана шундай рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

Эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат ту-

файли мулк ҳуқуқини олгунга қадар мол-мулкка ўзиники каби эгалик қилиб турган шахс ўз эгалигини мол-мулкнинг эгалари бўлмаган, шунингдек қонунда ёки шартномада назарда тутилган бошқа асосларга кўра эгалик қилиш ҳуқуқи бўлмаган учинчи шахслардан ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.

Эгалик қилиш мuddатини важ қилиб келтирадиган шахс ўзи ҳуқуқий вориси бўлган шахснинг бу мол-мулкка эгалик қилиб келган барча вақтини ўзининг эгалик қилиш вақтига қўшиши мумкин.

Шахс ихтиёрида бўлиб, ушбу Кодекснинг 228, 229, 230 ва 232-моддаларига мувофиқ унинг эгалигидан талаб қилиб олиниши мумкин бўлган ашёларга доир эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат тегишли талаблар бўйича даъво мuddати тамом бўлганидан кейин ўта бошлайди.

188-модда. Ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда, тартибда ва шартларда юзага келади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

189-модда. Ҳамма йиғиб олиши мумкин бўлган ашёларни мулкка айлантириш

Қонунчиликда ёввойи мевалар, ёнғоқ, замбуруғлар, резавор мевалар ҳамда ўсимлик, ҳайвонот дунёси ва жонсиз табиатнинг ҳамма олиши мумкин бўлган бошқа объекларнинг йиғиш йўли билан фуқаролар мулкига айлантириш тартиби ва шартлари белгилаб қўйилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

190-модда. Моддий маданий мерос объекларини хўжасизларча сақлаш

Агар мулкдор ўзига қарашли моддий маданий мерос объектига хўжасизларча муносабатда бўлса ва унинг бут сақланишини таъминламаса, маданий мерос объекларини муҳофаза қилиш ва улардан фойдаланиш соҳасидаги давлат бошқарувини амалга оширувчи тегишли органлар мулкдорни моддий маданий мерос объектига хўжасизларча муносабатда бўлишни тўхтатиш ҳақида оғохлантиради. Агар мулкдор ушбу талабни бажармаса, тегишли органларнинг даъвосига кўра суд моддий маданий мерос объектини олиб қўйиш ҳақида қарор чиқариши мумкин ва ушбу моддий маданий мерос объекти давлат мулкига ўтади. Олиб қўйилган моддий маданий мерос объектининг қиймати мулкдорга келишувда белгиланган миқдорда, низо чиққан тақдирда эса суд томонидан белгиланган миқдорда тўланади.

Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда моддий маданий мерос объектини олиб қўйиш ҳақидаги даъво олдиндан оғохлантмасдан ҳам қўзғатилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги ЎРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

191-модда. Эгасиз ашё

Эгаси бўлмаган ёки эгаси номаълум бўлган ашё эгасиз ашё ҳисобланади.

Агар бу ҳол топилма тўғрисидаги, қаровсиз ҳайвонлар ва хазина тўғрисидаги қондаларда рад этилмаган бўлса, эгасиз кучар ашёларга эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат асосида қўлга киритилиши мумкин.

Эгасиз кўчмас ашёлар тегишли давлат органининг ёки фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг аризасига мувофиқ кўчмас мол-мулкни давлат рўйхатига олувчи орган томонидан ҳисобга олинади.

Эгасиз кўчмас ашё ҳисобга олинганидан кейин бир йил мuddат ўтгач, давлат мол-мулкни бошқаришга ваколати бўлган орган ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи бу ашёни давлат мулкига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мулкига кирган деб ҳисоблаш тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат этиши мумкин. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

Суднинг ҳал қилув қарорига биноан давлат мулкига ўтмаган деб ҳисобланган эгасиз кўчмас ашё уни ташлаб кетган мулкдорнинг эгалигига, фойдаланишига ва тасарруфига яна қабул қилиниши ёки эгалик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат асосида қўлга киритилиши мумкин.

Эгасиз ашёларни аниқлаш ва ҳисобга олиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан белгиланади.

192-модда. Топилма

Йўқолган ашёни топиб олган шахс бу ҳақда уни йўқотган шахсни ёки ашё эгасини ёхуд уни олиш ҳуқуқига эга бўлган ўзга маълум шахслардан биронтасини дарҳол хабардор этиши ҳамда топилган ашёни шу шахсга қайтариши шарт.

Башарти, ашё бинода ёки транспортда топилган бўлса, у шу бинoning ёки транспорт воситасининг эгаси бўлмиш шахсга топширилмоғи лозим. Топилма топширилган шахс ашёни топиб олган шахсининг ҳуқуқларини қўлга киритади ва унинг мажбуриятларини ўз зиммасига олади.

Башарти, топилган ашё қайтарилишини талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлган шахс номаълум бўлса ёки унинг манъили маълум бўлмаса, ашёни топиб олган шахс топилма тўғрисида ички ишлар органига, тегишли давлат органига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига маълум қилиши шарт.

Ашёни топиб олган шахс уни ўзига сақлаб туришга ёки сақлаш учун ички ишлар органи, тегишли давлат органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ёхуд улар кўрсатган шахсга топширишга ҳақлидир. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

193-модда. Топилмага эгалик ҳуқуқини олиш

Агар йўқолган ашёни олишга ҳақли бўлган шахс топилма тўғрисида ички ишлар органига ёки тегишли давлат органига хабар қилинган пайтдан эътиборан олти ой мобайнида аниқланмаса ҳамда ашёни топган шахсга ёхуд ички ишлар органига, тегишли давлат органига ёки

фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ушбу ашёга бўлган ўз ҳуқуқи тўғрисида арыз қилмаса, ашёни топиб олган шахс унга эгалик ҳуқуқини олади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Башарти, ашёни топиб олган шахс топилган ашёни мулк қилиб олишдан бош тортса, ашё давлат мулкига ўтади.

194-модда. Топилма билан боғлиқ харажатларни тўлаш ва ашёни топиб олган шахснинг тақдирлаш

Ашёни топиб олган ҳамда уни олишга ҳақли бўлган шахсга қайтариб берган шахс ана шу шахсдан, ашё давлат мулкига ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мулкига ўтган қолларда эса – тегишли давлат органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органидан ашёни сақлаш, топшириш ёки сотиш билан боғлиқ харажатларни, шунингдек ашёни олишга ҳақли бўлган шахснинг топиш учун кетган харажатларни ундириш ҳуқуқига эга.

Ашёни топиб олган шахс уни олишга ҳақли бўлган шахсдан топилма учун ашё қийматининг йигирма фоизига қадар миқдорда мукофот талаб қилишга ҳақлидир.

Башарти, топиб олинган ҳужжатлар ёки ўзга ашёлар уларни олишга ҳақли бўлган шахснинг ўзи учунгина қимматга эга бўлса, мукофот миқдори шу шахс билан келишув асосида, келишувга эришиб бўлмаган тақдирда эса – суд орали белгиланади. Топилган ашёни қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли бўлган шахс топилма учун кўпчилик ўртасида мукофот ваъда қилган бўлса, у кўпчилик ўртасида ваъда қилинган мукофотни ўша шартларга мувофиқ тўлайди.

Башарти, ашёни топиб олган шахс топилма ҳақида хабар қилмаган бўлса ёки уни яширишга уринган бўлса, мукофот олиш ҳуқуқи вужудга келмайди.

195-модда. Қаровсиз ҳайвонлар

Қаровсиз ёки адашган чорва молларини ёхуд бошқа қаровсиз уй ҳайвонлари ёки қўлга ўргатилган ҳайвонларни тутиб олган шахс уларни эгасига қайтариши шарт, башарти ҳайвонларнинг эгаси ёки унинг қаердалиги номаълум бўлса, тутиб олган пайтдан бошлаб уч кундан кечиктирмай топилган ҳайвонлар тўғрисида ички ишлар органига, тегишли давлат органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига хабар қилиши шарт, улар ҳайвонларнинг эгасини қидириш чораларини кўрадилар.

Ҳайвонларнинг эгаси қидирилаётган вақтда уларни сақлаш ҳамда улардан фойдаланиш учун тутиб олган шахсда қолдирилиши ёхуд зарур шароити бўлган бошқа шахсга сақлаш ва фойдаланиш учун топширилиши мумкин. Қаровсиз ҳайвонларни тутиб олган шахснинг илтимосига кўра ҳайвонларни боқиси учун зарур шароити бўлган шахснинг топиш ҳамда ҳайвонларни унга топширишини туман ва шаҳар ободонлаштириш бошқармалари ҳузуридаги қаровсиз ҳайвонларни тутиш бўлимлари, тегишли давлат органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи амалга оширади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Қаровсиз ҳайвонларни тутиб олган шахс ҳамда бу ҳайвонлар сақлаш ва фойдаланиш учун бериб турилган шахс уларни лозим даражада сақлашлари шарт ва ҳайвонлар ноҳуд бўлиши ёки шикастланиши учун айбдор бўлсан, ҳайвонларнинг нархи доирасида жавобгар бўлади.

196-модда. Хазина

Эгаси аниқланиши мумкин бўлмаган ёки қонунга биноан ҳуқуқларини йўқотган хазина, яъни ерга кўмилган ёки бошқача усулда яширилган пул ёхуд қимматбаҳо буюмлар хазина яшириб қўйилган мол-мулк (ер участкаси, иморат ва шу кабилар) мулкдори бўлган шахс ва хазинани топган шахс мулкига, агар улар ўртасидаги келишувга мувофиқ бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, тенг улушларда ўтади.

Хазина у яшириб қўйилган ер участкаси ёки бошқа мол-мулк эгасининг розилигисиз қазима ишларини олиб борган ёки бойлик қидирган шахс томонидан топилган тақдирда, бу хазина у топилган ер участкасининг ёки бошқа мол-мулкнинг эгасига топширилиши керак.

Моддий маданий мерос объеклари жумласига кирадиган ашёлардан иборат хазина топилган тақдирда, улар давлат мулкига топширилиши керак. Бунда хазина яшириб қўйилган ер участкаси ёки бошқа мол-мулкнинг эгаси ва хазинани топган шахс биргаликда хазина қийматининг эллик фоизи миқдорида мукофот олиш ҳуқуқига эгадирлар. Агар улар ўртасидаги келишувда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, мукофот бу шахслар ўртасида тенг улушларда тақсимланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

Бундай хазинани у яшириб қўйилган мол-мулк эгасининг розилигисиз қазима ишларини олиб борган ёки бойлик қидирган шахс топиб олса, бу шахсга мукофот туланмайди ва хазина батамом мулкдорнинг ихтиёрига ўтади.

Хазина топиш учун қазима ва қидирув ишларини олиб бориш меҳнат ёки хизмат вазифаларига кирадиган шахсларга нисбатан ушбу модданинг қоидалари қўлланилмайди.

197-модда. Мулк ҳуқуқининг бекор бўлиш асослари

Мулк ҳуқуқи мулкдорнинг ихтиёрий суратда мажбуриятни бажариши, мулкдорнинг мол-мулк тақдирини ҳал қиладиган бир томонлама қарор қабул қилиши, суд қарори асосида мол-мулкни олиб қўйиш (сотиб олиш) йўли билан, шунингдек мулк ҳуқуқини қонун асосида бекор қилувчи қонунчилик ҳужжатиغا асосан бекор бўлади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ-801-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон, ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон*)

198-модда. Мол-мулкни тугатиш ва ҳисобдан чиқариш

Мол-мулкни йўқ қилиш (тугатиш) натижасида мулк ҳуқуқини бекор қилишга қонунларга зид бўлмаган

ҳолларда йўл қўйилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ-801-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон, ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон*)

Мулкдор томонидан тарихий, илмий, бадий қимматга ёки ўзга маданий қимматга эга бўлган мол-мулкнинг йўқ қилинишига йўл қўйилмайди. Алоҳида ҳолларда суд қарори билан мазкур мол-мулк мусодара қилиниши ёки агар у йўқ қилинган бўлса, унинг қиймати ундириб олиниши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда*)

Мол-мулкни юридик шахснинг баланс ҳисобидан чиқариш натижасида мулк ҳуқуқининг бекор қилиниши қонунчиликда ёки таъсис ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ва шартларда амалга оширилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

199-модда. Мол-мулкни мулкдордан олиб қўйиш

Мол-мулкни мулкдордан олиб қўйишга қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда мулкдорнинг мажбуриятлари бўйича ундирув ана шу мол-мулкка қаратилган тақдирда, шунингдек национализация қилиш, реквизиция ва мусодара қилиш тартибида йўл қўйилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ-801-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон*)

Агар қонунга асосан шахсга тегишли бўла олмайдиган мол-мулк унинг мулки бўлиб қолса, ушбу мол-мулкка нисбатан мулк ҳуқуқи суд тартибида бекор қилиниб, олиб қўйилган мол-мулкнинг қиймати шахсга туланади.

200-модда. Қарзни низосиз тартибда ундириб олиш

Мажбуриятлар бўйича қарзни, шу жумладан бюджетга тўловлар бўйича қарзни низосиз тартибда ундириб олишга қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда йўл қўйилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Мулкдор низосиз тартибда ундириб олиш тўғрисидаги қарорга рози бўлмаган тақдирда судга мурожаат қилишга ҳақли.

201-модда. Қимматбаҳо металллар ва тошларга мулк ҳуқуқининг вужудга келиш ҳамда бекор бўлиш хусусиятлари

Хом ва ишлов берилган қимматбаҳо металллар ва тошларга (заргарлик ва бошқа маиший буюмлардан ташқари) мулк ҳуқуқининг вужудга келиш ҳамда бекор бўлиш хусусиятлари қонунчилик билан белгилаб қўйилади. (Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

202-модда. Национализация

Национализация – фуқароларга ҳамда юридик шахсларга қарашли национализация қилинаётган мол-мулкка нисбатан мулк ҳуқуқини ҳақ тўлаш асосида қонунга мувофиқ давлат ихтиёрига ўтказишдан иборат.

Мазкур мол-мулк кейинчалик денационализация қилинган тақдирда, агар қонун ҳужжатларида ўзгача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, собиқ мулкдорлар ушбу мол-мулкнинг қайтариб берилишини талаб қилишга ҳақлидирлар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

203-модда. Реквизиция

Табий офатлар, авариялар, эпидемиялар, эпизоотиялар юз берган тақдирда ва фавуқлода тусдаги бошқа вазиятларда мол-мулк жамият манфаатларини қўзлаб, давлат ҳокимияти органи қарорига мувофиқ мулкдордан унга мол-мулкнинг қийматини тўлаган ҳолда қонунчиликда белгиланган тартибда ва шартлар асосида олиб қўйилиши мумкин (реквизиция). *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Реквизиция ўтказилишига сабаб бўлган вазиятларнинг амал қилиши тўхтаганидан кейин реквизиция қилинган мол-мулкнинг собиқ эгаси сақланиб қолган мол-мулкни ўзига қайтариб бериши талаб қилишга ҳақли.

204-модда. Мусодара

Қонунда назарда тутилган ҳолларда мол-мулк суднинг қарорига мувофиқ жиноят ёки ўзага ҳуқуқбузарлик қилганлик учун ҳақ тўламадан мулкдордан олиб қўйилиши мумкин (мусодара).

205-модда. Мол-мулкни олиб қўйиш чоғида унинг қийматини аниқлаш ва зарарларни ундириб олиш ҳуқуқи

Мулк ҳуқуқи бекор қилинганда олиб қўйилаётган мол-мулкнинг қиймати, агар қонунчиликда бошқача тартиб ўрнатилган бўлмаса, баҳоловчи ташкилот томонидан мулк ҳуқуқи бекор қилинган пайтда белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ–257-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 315-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Олиб қўйилган мол-мулкнинг қийматини мулкдорга тўлаш баҳоси ҳақида мулкдор судга эътироз билдириши мумкин.

Мулкдор мол-мулкнинг олиб қўйилиши муносабати билан етказилган бошқа зарарларни тўлашни ҳам талаб қилишга ҳақли.

206-модда. Мулкдорнинг мол-мулкни бевосита олиб қўйишга қаратмаган ҳолда мулк ҳуқуқининг бекор қилиниши

Давлат органининг мулкдорнинг мол-мулкни олиб қўйишга бевосита қаратилмаган қарори муносабати

билан, шу жумладан мулкдорга қарашли уй, бошқа иморатлар, иншоотлар ёки экинлар жойлашган ер участкасини олиб қўйиш тўғрисидаги қарори муносабати билан мулк ҳуқуқининг бекор қилинишига қонунда белгиланган ҳоллар ва тартибдагина йўл қўйилади, бунда мулкдорга олиб қўйилган мол-мулкка тенг қимматли мол-мулк мулк ҳуқуқи асосида берилади ва унинг кўрган бошқа зарарлари тўланади ёки мулк ҳуқуқи бекор қилиниши билан етказилган зарар тўла ҳажмда тўланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли ва 2022 йил 7 ноябрдаги УРҚ–801-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон)*

Олиб қўйилаётган ер участкасидаги уйларнинг, бошқа иморатларнинг, иншоотларнинг ёки экинларнинг, шунингдек ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматини аниқлаш белгиланган тартибда баҳоловчи ташкилотлар томонидан амалга оширилади. Бунда хусусий мулк ҳуқуқи бекор қилинганда олиб қўйилаётган мол-мулкнинг ва ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати бевосита ушбу мол-мулкни олиб қўйишдан олдинги ҳолатга кўра ёки келгусида олиб қўйилиши ҳақидаги хабар мол-мулкнинг ва ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматига таъсир қилган пайтдаги ҳолатга кўра баҳоловчи ташкилот томонидан аниқланади.

Олиб қўйилаётган ер участкасидаги уйни, бошқа иморатларни, иншоотларни ёки экинларни бузиб ташлашга зарарларнинг ўрни бозор қиймати бўйича олдиндан ва тўлиқ қоплангунига қадар йўл қўйилмайди. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)*

Мулк ҳуқуқининг бекор қилинишига олиб келадиган қарорга мулкдор рози бўлмаган тақдирда, бу қарор низо суд томонидан ҳал қилингунича амалга оширилиши мумкин эмас. Низони кўриб чиқиш вақтида мулкдорга етказилган зарарни тўлаш билан боғлиқ барча масалалар ҳам ҳал қилинади.

16-БОБ. ХУСУСИЙ МУЛК

207-модда. Хусусий мулк ҳуқуқи

Хусусий мулк ҳуқуқи шахснинг қонунчиликка мувофиқ тарзда қўлга киритган мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Хусусий мулк бўлган мол-мулкнинг миқдори ва қиймати чекланмайди.

208-модда. Хусусий мулк ҳуқуқининг субъектлари

Фуқаролар, ҳўжалик ширкатлари ва жамиятлари, кооперативлар, жамоат биланшмалари, ижтимоий фондлар ва давлатга қарашли бўлмаган бошқа юридик шахслар хусусий мулк ҳуқуқининг субъектлари ҳисобланадилар.

209-модда. Хусусий мулк ҳуқуқининг объектлари

Қонун билан ман этилган айрим ашёлардан ташқари ҳар қандай мол-мулк хусусий мулк бўлиши мумкин.

210-модда. Уй-жой (квартира)га мулк ҳуқуқининг вужудга келиш тартиби

Белгиланган тартибда ажратиб берилган ер участкасида қурилаётган янги уй-жойга мулк ҳуқуқи давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 январдаги УРҚ-602-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХМБ, 15.01.2020 ў., 03/20/602/0052-сон)

Давлатга қарашли уй-жой (квартира)га мулк ҳуқуқи қонунчиликда назарда тутилган хусусийлаштириш тартибидан вужудга келади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)*

Кооператив уй-жойга, квартирага, гаражга, чорбоққа ва бошқа биноларга мулк ҳуқуқи кооператив аъзоси пай бадалларини батамом тўлаб бўлганидан кейин вужудга келади.

211-модда. Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг умумий мол-мулки

Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларига шу уйнинг умумий жойларини, таянч ва тўсиқ конструкциялар, квартиралар оралиғидаги ихоталанган (ўралма) пилла-поляр, зинаполяр, лифтлар, лифтинг шахталари ва бошқа шахталар, дахлизлар, техник қаватлар, ертўпалар, чердаклар ва томлар, уй ичидаги муҳандислик тармоқлари ва коммуникациялари, жойлар ташқирисида ёки ичида жойлашган ва биттадан ортиқ жойга хизмат кўрсатадиган механик, электр, санитария-техника ускуналари ва қурилмалари ҳамда бошқа ускуналар ва қурилмаларни ўз ичига олган умумий мол-мулк улушли мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлади.

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка эгалик ҳуқуқидаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари улушларининг миқдори ҳамда мазкур мол-мулкни саклаш ва асраш бўйича харажатларни мулкдорлар ўртасида тақсимлаш тартиби уй-жой тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)*

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчиси ўз улушини бошқа шахсга беришга, ундан фуқаролар ёки юридик шахслар фойдасига воз кечишга, шунингдек уни ўзига қарашли турар жойга ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойга бўлган мулк ҳуқуқидан алоҳида тарзда бошқа шахсга ўтишига сабаб бўлувчи ўзга хатти-ҳаракатлар содир этишга ҳақли эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1-2-сон, 3-модда)

212-модда. Ўзбошимчалик билан иморат қуриш ва унинг оқибатлари

Қонунчиликда белгиланган тартибда қурилиш мақсадлари учун ажратилмаган ер участкаларида, шунингдек иморат қуриш учун зарур рухсатнома олмасдан ёки архитектура ва қурилиш нормалари ҳамда қоидаларини жиддий бузган ҳолда қурилган уй-жой, бошқа бино, иншоот ёки ўзга кўчмас мулк ўзбошимчалик билан қурилган иморат ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбошимчалик билан иморат қурган шахс унга мулк ҳуқуқини ололмайдۇ. Бу шахс қурган иморатини тасарруф этишга – сотишга, ҳада этишга, ижарага беришга, иморатга нисбатан бошқа битимлар тузишга ҳақли эмас.

Ўзбошимчалик билан иморат қуриш натижасида ҳуқуқлари бузилган шахснинг ёки тегишли давлат органининг даъвоси билан бундай иморат суднинг қарорига биноан иморатни қурган шахс томонидан ёки унинг ҳисобидан бузиб ташланиши лозим, ушбу модданинг туртинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда)*

(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда)

Иморат қурилган ер участкасининг мулкдори бўлган, унга умрбод мерос сифатида эгалик қилаётган, доимий эгалик қилаётган ва фойдаланаётган шахснинг ўзбошимчалик билан қурилган иморатга нисбатан мулк ҳуқуқи суд томонидан эътироф этилиши мумкин. Бу ҳолда иморатга нисбатан мулк ҳуқуқи эътироф этилган шахс иморат қурган шахснинг харажатларини суд белгилagan миқдорда қоплайди.

Башарти, ўзбошимчалик билан қурилган иморатнинг сақлаб қолиниши бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатлари бузилишига сабаб бўлса, еҳуд фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиғига ҳавф туғдирса, ўзбошимчалик билан қурилган иморатга нисбатан мулк ҳуқуқи эътироф этилиши мумкин эмас. *(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги УРҚ-526-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда)*

17-БОБ. ОММАВИЙ МУЛК**213-модда. Оммавий мулк тушунчаси**

Республика мулки ва маъмурий-ҳудудий тузилмалар мулкидан (муниципал мулк) иборат бўлган давлат мулки оммавий мулкдир.

Қорақалпоғистон Республикасида мулкчилик муносабатлари, шу жумладан оммавий мулк муносабатлари ушбу Кодекс билан, шунингдек Қорақалпоғистон Республикаси қонунчилиги билан тартибга солинади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХМБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)*

214-модда. Республика мулки

Ер, ер ости бойликлари, сув, ҳаво бушлиғи, ўсимлик ва ҳайвонот дунёси ҳамда бошқа табиий бойликлар, давлат ҳокимияти ва бошқаруви республика органларининг мол-мулки, давлат аҳамиятига эга бўлган моддий маданий мерос объектлари, республика бюджетининг маблағлари, олтин захираси, давлатнинг валюта фонди ва бошқа фондлари республика мулкдир, шунингдек корхоналар ва бошқа мулкрий комплекслар, ўқув, илмий, илмий-тадқиқот муассасалари ва ташкилотлари, интеллектуал фаолият натижалари, башарти булар бюджет ёки давлатнинг ўзга маблағлари ҳисобидан яратилган ёки сотиб олинган бўлса, бошқа мол-мулк республика мулки бўлиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

Республика мулки бўлган мол-мулкни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати ёки улар махсус вакил қилган органлар, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тасарруф қиладилар.

Республика мулки бўлган мол-мулк давлат юридик шахсларига ҳўжалик юритиш ёки оператив бошқариш ҳуқуқи асосида бириктириб қўйилиши мумкин.

Республика мулки республика бюджетига тушадиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ҳисобидан, шунингдек қонун ҳужжатларида назарда тутилган асосларга кўра бошқа тушумлар ҳисобидан ташкил этилади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-197-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Республика мулки объектлари қонунчиликда белгилаб қўйилган тартибда ва шартлар асосида хусусий мулк қилиб берилиши мумкин. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

215-модда. Муниципал мулк

Давлат ҳокимияти маҳаллий органларининг мол-мулки, маҳаллий бюджет маблағлари, муниципал уй-жой фонди ва коммунал ҳўжалик, корхоналар ва бошқа мулкрий комплекслар, халқ таълими, маданият, соғлиқни сақлаш муассасалари, шунингдек бошқа мол-мулк муниципал мулк бўлади.

Муниципал мулк бўлган мол-мулкни, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса давлат ҳокимияти маҳаллий органлари ёки улар вакил қилган органлар тасарруф этадилар. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Муниципал мулк бўлган мол-мулк юридик шахсларга ҳўжалик юритиш ёки оператив бошқариш ҳуқуқи асосида бириктириб қўйилиши мумкин.

Муниципал мулк маҳаллий бюджетга тушадиган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ҳисобидан, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган асосларга мувофиқ бошқа тушумлар ҳисобидан ташкил этилади.

(Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-197-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Муниципал мулк объектлари қонунчиликда белгиланган тартибда ва шартлар асосида хусусий мулк қилиб берилиши мумкин. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

18-БОБ. УМУМИЙ МУЛК**216-модда. Умумий мулк тушунчаси ва унинг вужудга келиш асослари**

Икки ёки undan ортиқ шахсинг эгалигида бўлган мол-мулк уларга умумий мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлади. Мол-мулк мулкдорлардан ҳар бирининг мулк ҳуқуқидаги улуши аниқлаб қўйилган (улушли мулк) ёки бундай улушлар аниқлаб қўйилмаган (биргаликдаги мулк) ҳолда умумий мулк бўлиши мумкин.

Умумий мулк бўлган мол-мулк улушларга бўлинади, қонунда бу мол-мулкнинг биргаликдаги мулкни ташкил этиши назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Умумий биргаликдаги мулк ўз вазифасини ўзгартирмаган ҳолда тақсимланиши мумкин бўлмаган (бўлинмайдиган ашёлар) ёки қонунга кўра тақсимланиши мумкин бўлмаган мол-мулк икки ёки undan ортиқ шахс мулкига ўтган пайтда вужудга келади.

Тақсимланадиган мол-мулкнинг умумий биргаликдаги мулклиги қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ҳолларда вужудга келади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Биргаликдаги мулк иштирокчиларининг келишувига мувофиқ, келишувга эришилмаган тақдирда эса – суднинг қарорига мувофиқ умумий мол-мулк бу шахсларнинг улушли мулки қилиб белгилаб қўйилиши мумкин.

217-модда. Улушли мулкдаги улушларни аниқлаш

Агар улушли мулк иштирокчиларининг улушлари қонун асосида белгилиниши мумкин бўлмаса ҳамда унинг барча иштирокчиларининг келишуви билан белгилаб қўйилган бўлмаса, улушлар тенг деб ҳисобланади.

Улушли мулк барча иштирокчиларнинг келишуви билан иштирокчилардан ҳар бирининг улушини уларнинг умумий мол-мулкни вужудга келтириш ва қўпайтиришга қўшган ҳиссасига қараб аниқлаш ва ўзгартириш тартиби белгилиниши мумкин.

Умумий мол-мулкдан фойдаланишнинг белгилаб қўйилган тартибига амал қилган ҳолда ушбу мол-мулкни ўз ҳисобидан ажратиб олиш мумкин бўлмайдиган тарзда яхшилаган улушли мулк иштирокчиси умумий мулк ҳуқуқидаги ўз улушининг тегишли даражада қўпайтирилишига ҳақли бўлади.

Умумий мол-мулкдаги ажратиб олиш мумкин бўладиган яхшилашлар, агар улушли мулк иштирокчиларининг келишуви билан бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бу яхшилашларни амалга оширган иштирокчининг мулкига қўшилади.

218-модда. Улушли мулкдаги мол-мулкни тасарруф этиш

Улушли мулкдаги мол-мулк унинг барча иштирокчиларининг келишуви билан тасарруф этилади.

Улушли мулк иштирокчиси ўз хоҳишига қараб ўз улушини сотишга, совға қилишга, васият қилиб қолдиришга, гаровга беришга ёки бошқача тарзда тасарруф этишга улушни ҳақ эвазига бошқа шахсга бериш чоғида ушбу Кодекснинг 224-моддасида назарда тутилган қоидаларга амал қилган ҳолда ҳақли бўлади.

219-модда. Улушли мулкдаги умумий мол-мулкка эғалик қилиш ва ундан фойдаланиш

Улушли мулкдаги умумий мол-мулкка эғалик қилиш ва ундан фойдаланиш унинг барча иштирокчилари келишувига мувофиқ амалга оширилади. Бундай келишувга эришилмаган тақдирда, улушли мулкдаги умумий мол-мулкка эғалик қилиш ва ундан фойдаланиш суд томонидан белгиланадиган тартибда амалга оширилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)*

Улушли мулк иштирокчиси умумий мол-мулкнинг иштирокчи улушига тенг бўлган қисми ўзининг эғалигига ва фойдаланишига берилишига, бунинг иложи бўлмаган тақдирда эса – ўз улуши бўлган мол-мулкка эғалик қилаётган ва ундан фойдаланаётган бошқа иштирокчилардан тегишли ҳақ талаб қилиш ҳуқуқига эга.

220-модда. Улушли мулкдаги мол-мулкдан фойдаланиш натижасида келадиган ҳосил, маҳсулот ва даромадлар

Улушли мулкдаги мол-мулкдан фойдаланиш натижасида келадиган ҳосил, маҳсулот ва даромадлар умумий мол-мулк таркибига қўшилади ва улушли мулк иштирокчилари ўртасидаги келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, улар ўртасида улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

221-модда. Умумий улушли мулкдаги мол-мулкни сақлаш ҳаражатларни тақсимлаш

Ҳар бир мулкдор умумий мол-мулк бўйича солиқлар ва бошқа мажбурий тўловларни тўлашда, шунингдек мол-мулкни сақлаш ва асраш чимкиларида, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, улушига қараб қатнашиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-197-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда)*

Зарур бўлмаган ҳамда мулкдорлардан бири томонидан қолганларнинг розилигисиз қилинган ҳаражатлар унинг ўз зиммасига тушади. Бунда келиб чиқадиган низолар суд тартибида ҳал қилиниши керак.

222-модда. Умумий мулк ҳуқуқидаги улушнинг шартнома бўйича олувчига ўтиш пайти

Умумий мулк ҳуқуқидаги улуш шартнома бўйича олувчига, агар тарафларнинг келишуви билан бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома тузилган пайдан бошлаб ўтади.

Умумий мулк ҳуқуқидаги улушнинг давлат рўйхатидан ўтказилиши керак бўлган шартнома бўйича бошқа шахсга ўтиш пайти ушбу Кодекс 185-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ белгиланади.

223-модда. Улушли мулкдаги мол-мулкни тақсимлаш ва ундан улуш ажратиш

Улушли мулкдаги мол-мулк иштирокчилар ўртасида уларнинг келишувига мувофиқ тақсимланиши мумкин.

Улушли мулк иштирокчиси ўз улушини умумий мол-мулкдан ажратиб беришни талаб қилишга ҳақли.

Улушли мулк иштирокчилари умумий мол-мулкни тақсимлаш ёки улардан бирининг улушини ажратиш усули ва шартлари ўртасида келишувга эриша олмасалар, улушли мулк иштирокчиси ўз улушини асл ҳолида ажратиб беришни суд орқали талаб қилишга ҳақли.

Агар улушни асл ҳолида ажратиб олишга қонун йўл қўймаса ёки уни умумий мулк бўлган мол-мулкка номутаносиб зарар етказмасдан ажратиб олиш мумкин бўлмаса, ажралиб чиқаётган мулкдор улушли мулкнинг бошқа иштирокчилари томонидан улушнинг қиймати тўланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Ушбу модда асосида улушли мулк иштирокчиси асл ҳолида ажратиб берилаётган мол-мулкнинг унинг мулк ҳуқуқидаги улушига номутаносиблиги тегишли пул суммасини тўлаш ёки бошқача компенсация тўлаш йўли билан бартараф этилади.

Улушли мулк иштирокчиси унинг улушини асл ҳолида ажратиб бериш ўрнига бошқа мулкдорлар томонидан компенсация тўланишига иштирокчининг розилиги билан йўл қўйилади. Мулкдорнинг улуши аризмас бўлган, амалда ажратиб берилиши мумкин бўлмаган ва у умумий мол-мулкдан фойдаланишдан катта манфаатга эга бўлган ҳолларда суд ушбу мулкдор розилик бермаган тақдирда ҳам улушли мулкнинг қолган иштирокчилари зиммасига мазкур мулкдорга компенсация тўлаш мажбуриятини юклаши мумкин.

Ушбу моддага мувофиқ мулкдор компенсация олганидан кейин умумий мол-мулкдаги улушига бўлган ҳуқуқини йўқотади.

224-модда. Имтиёзли сотиб олиш ҳуқуқи

Мулкдорлардан бири ўз улушини бошқа шахсга сотган вақтида қолган мулкдорлар сотилаётган улушни у сотиладиган нарҳда ва бошқа тенг шартларда имтиёзли сотиб олиш ҳуқуқига эгадирлар, ким ошди савдоси орқали сотиш ҳоллари бундан мустасно.

Умумий мулкдаги улушни сотувчи ўз улушини ўзга шахсга сотиш нияти ҳақида бошқа мулкдорларга ёзма равишда маълум қилиб, улушнинг нархини ва уни сотишнинг бошқа шартларини кўрсатиши шарт.

Агар қолган мулкдорлар имтиёзли сотиб олиш ҳуқуқини амалга оширишдан воз кечсалар ёки бу ҳуқуқни хабар қилинган кундан эътиборан кўчмас мулкка нисбатан бир ой давомида, бошқа мол-мулкка нисбатан эса – ўн кун давомида амалга оширмасалар, сотувчи ўз улушини ҳар қандай шахсга сотишга ҳақли бўлади.

Улуш имтиёзли сотиб олиш ҳуқуқини бузган ҳолда сотилган тақдирда, бошқа мулкдорлар уч ой мобайнида сотиб олувчининг ҳуқуқ ва мажбурият-

ларини Узларига ўтказишни суд тартибида талаб қилишга ҳақлидирлар.

Улушни сотиб олишнинг имтиёзли ҳуқуқини бошқа шахсга беришга йўл қўйилмайди.

Давлат органи ёки бошқа юридик шахс умумий мулк бўлган уй-жой (хонадон)даги ўз улушини сотган вақтида уйнинг (хонадоннинг) тегишли қисмида ижарага олувчилар сифатида яшаётган шахслар ушбу модда қоидалари асосида имтиёзли сотиб олиш ҳуқуқига эга бўладилар, улар бу ҳуқуқдан воз кечсалар ёки уни амалга оширмасалар – бошқа мулкдорлар бу ҳуқуққа эга бўладилар.

Ушбу модданинг қоидалари айирбошлаш шартномаси бўйича улушни бошқа шахсга бериш чоғида ҳам қўлланилади.

225-модда. Биргаликдаги мулк бўлган мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш

Агар биргаликдаги мулк иштирокчилари ўртасидаги келишув билан бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, улар умумий мулкка биргалашиб эгалик қиладилар ва ундан фойдаланадилар.

Биргаликдаги мулк бўлган мол-мулк барча иштирокчиларнинг розилиги билан тасарруф этилади, мол-мулкни тасарруф этиш хусусидаги битим иштирокчилардан қайси бири томонидан тузилаётган бўлишидан қатъи назар, бундай розилик талаб қилинади.

Биргаликдаги мулкнинг ҳар бир иштирокчиси, агар барча иштирокчиларнинг келишувидан бошқача тартиб аниқлашмаса, умумий мол-мулкни тасарруф этиш хусусида битимлар тузишга ҳақли. Биргаликдаги мулк иштирокчиларидан бири тузган умумий мол-мулкни тасарруф этиш билан боғлиқ битим уни тузган иштирокчиларнинг зарур ваколатлари йўқлиги сабабли, битимдаги иккинчи тараф буни билган ёки билиши лозим бўлганлиги исботланган тақдирдагина қолган иштирокчиларнинг талабига мувофиқ ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Биргаликдаги мулкнинг айрим турлари учун ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда ўзгача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, ушбу модданинг қоидалари қўлланилади.

226-модда. Биргаликдаги мулк бўлган мол-мулкни тақсимлаш ва ундан улуш ажратиш

Умумий мол-мулкни биргаликдаги мулк иштирокчилари ўртасида тақсимлаш, шунингдек улардан бирининг улушини ажратиш дастлаб иштирокчилардан ҳар бирининг умумий мулк ҳуқуқидаги улуши аниқланганидан кейин амалга оширилиши мумкин.

Умумий мулк тақсимланганида ва ундан улуш ажратилганида, агар қонунда ёки иштирокчиларнинг келишувидан бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, уларнинг улушлари тенг ҳисобланади.

Умумий мулкни тақсимлаш ва ундан улуш ажратиш асослари ҳамда тартиби ушбу Кодекс 223-моддаси билан, биргаликдаги мулкнинг айрим турлари учун эса – бошқа қонунлар билан белгиланади.

227-модда. Ундирувни умумий мол-мулкдаги улушга қаратиш

Улуши ёки биргаликдаги мулк иштирокчисининг кредитори мулкдорда бошқа мол-мулк етарли бўлмаганида ундирувни қарздорнинг умумий мол-мулкдаги улушига қаратиш учун бу улушни – ажратишни талаб қилишга ҳақли.

Агар бундай ҳолларда улушни асли ҳолида ажратиш мумкин бўлмаса ёки улушли ёхуд биргаликдаги мулкнинг қолган иштирокчилари бунга эътироз билдирсалар, кредитор қарздор ўз улушини умумий мулкнинг қолган иштирокчиларига ушбу улушнинг қийматига мутаносиб нархда сотиб, сотишдан тушган маблағларни қарзни узишга қаратишни талаб қилишга ҳақли.

Умумий мулкнинг қолган иштирокчилари қарздорнинг улушини сотиб олишдан воз кечган тақдирда кредитор ундирувни қарздорнинг умумий мулк ҳуқуқидаги улушига ушбу улушни ким ошди савдоси орқали сотиш йўли билан қаратишни суд орқали талаб қилишга ҳақли.

19-БОБ. МУЛК ҲУҚУҚИНИ ВА БОШҚА АШЎВИЙ ҲУҚУҚЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

228-модда. Мол-мулкни бошқа шахснинг қонунсиз эгалигидан талаб қилиб олиш (виндикация)

Мулкдор ўз мол-мулкни бошқа шахснинг қонунсиз эгалигидан талаб қилиб олишга ҳақли (виндикация).

229-модда. Мол-мулкни инсофли эгалловчидан талаб қилиб олиш

Агар мол-мулк уни бошқа шахсга бериш ҳуқуқида эга бўлмаган шахсдан ҳақ тўлаб олинган бўлса, олувчи буни билмаган ва билиши мумкин бўлмаган (инсофли эгалловчи) бўлса, мол-мулк мулкдор томонидан ёки эгалик қилиш учун мулкдор берган шахс томонидан йўқотиб қўйилган ёхуд мулкдордан ёки у мол-мулкни берган шахсдан ўқирланган ё бўлмаса уларнинг ихтиёридан ташқари бошқача йўл билан уларнинг эгалигидан чиқиб кетган бўлса, мулкдор бу мол-мулкни олган шахсдан талаб қилиб олишга ҳақли.

Агар мол-мулк суд қарорларини ижро этиш учун белгиланган тартибда сотилган бўлса, мол-мулкни ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган асослар бўйича талаб қилиб олишга йўл қўйилмайди.

Агар мол-мулк уни бошқа шахсга бериш ҳуқуқида эга бўлмаган шахсдан ҳақ тўламасдан олинган бўлса, мулкдор мол-мулкни барча ҳолларда ҳам талаб қилиб олишга ҳақли.

Пул инсофли эгалловчидан талаб қилиб олиниши мумкин эмас. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда*).

230-модда. Мол-мулк бошқа шахснинг қонунсиз эгаллигидан талаб қилиб олинганда даромадлар ва харажатларни тулаш

Ушбу Кодекснинг 228-моддасига мувофиқ, мулкдор мол-мулкни талаб қилиб олаётганда қўйидагиларни ҳам талаб қилиб олишга ҳақлидир:

ўз эгаллигининг қонуний эмаслигини билган ёки билиши лозим бўлган шахсдан (инсофсиз эгалловчи) ушбу шахс мол-мулкка эгалик қилган бугун вақт давомида олган ёки олиши лозим бўлган барча даромадларни қайтариб беришни ёки тулашни;

инсофли эгалловчидан эса – у ўзининг эгаллиги қонуний эмаслигини билган ёки билиши лозим бўлган пайтдан бошлаб ёхуд мулкдорнинг мол-мулкни талаб қилиб олиш ҳақидаги даъвои бўйича талаб келган пайтдан бошлаб олган ёки чиқариб олиши лозим бўлган ҳамма даромадларни

Ўз навбатида инсофли эгалловчи ҳам, инсофсиз эгалловчи ҳам мол-мулкдан қанча вақт давомида олинган даромад мулкдорга қайтарилиши керак бўлса, шунча вақт давомида мол-мулкка қилинган зарур харажатларини тулашни мулкдордан талаб қилишга ҳақли

Башарти, ашёни яхшилайдиган нарсаларни ашёга шикаст етказмасдан ажратиб олиш мумкин бўлса, инсофли эгалловчи мазкур нарсаларни ўзида қолдиришга ҳақли. Агар бундай нарсаларни ажратиб олиш мумкин бўлмаса, инсофли эгалловчи ашёни яхшилаш учун қилинган харажатларни талаб қилиб олиш ҳуқуқига эга, лекин бу харажатлар ашёга қўшилган қийматдан кўп бўлмаслиги керак.

231-модда. Мулкдорнинг ҳуқуқларини эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган ҳуқуқбузарликлардан ҳимоя қилиш (негатор даъво)

Мулкдор ўз ҳуқуқларининг ҳар қандай бузилишини, гарчи бу бузиш эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаса ҳам, бартараф этишни талаб қилиши мумкин (негатор даъво).

232-модда. Мулкдор бўлмаган эганинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш

Гарчи мулкдор бўлмаса ҳам, лекин мол-мулкка мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик, ҳўжалик юритиш, оператив бошқариш ҳуқуқи асосида ёки қонун ёхуд шартномада назарда тутилган бошқа асосга кўра эгалик қилаётган шахс ҳам ушбу Кодекснинг 228–231-моддаларида назарда тутилган ҳуқуқларга эга бўлади. Бу шахс ўз эгаллигини мулкдордан ҳам ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.

233-модда. Мулк ҳуқуқининг қонунга мувофиқ бекор бўлиш оқибатлари

Мулк ҳуқуқини бекор қиладиган қонун қабул қилинган тақдирда, ушбу қонунни қабул қилиш натижасида мулкдорга етказилган зарар, шу жумладан мол-мулкнинг қиймати давлат томонидан туланади. Зарарни тулаш билан боғлиқ низолар суд томонидан ҳал қилинади.

III бўлим. МАЖБУРИЯТ ҲУҚУҚИ

1-кичик бўлим. МАЖБУРИЯТЛАР ТЎҒРИСИДА УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

20-БОБ. МАЖБУРИЯТ ТУШУНЧАСИ ВА ТАРАФЛАРИ

234-модда. Мажбурият тушунчаси ва унинг вужудга келиш асослари

Мажбурият – фуқаролик ҳуқуқий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (қарздор) бошқа шахс (кредитор) фойдасига муайян харакатни амалга оширишга, чунончи: мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тулаш ва ҳоказо ёки муайян харакатдан ўзини сақлашга мажбур бўлади, кредитор эса – қарздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлади.

Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

235-модда. Мажбуриятнинг тарафлари

Мажбуриятнинг тарафлари – кредитор ёки қарздор сифатида бир ёки бир пайтнинг ўзида бир неча шахс иштирок этиши мумкин.

Мажбуриятда қарздор томонида иштирок этган шахслардан бирига кредитор билдирган талабларнинг ҳақиқий эмаслиги, шунингдек бундай шахсга талаб қўйишга доир даъво мuddати ўтиб кетганлиги кредиторнинг қолган шахсларга бўлган талабларига ўзича даҳл этмайди.

Агар тарафлар шартномада биноан бир-бирларига нисбатан мажбуриятли бўлса, тарафлардан ҳар бири бошқа тараф олдида унинг фойдасига нима қилиши шарт эканлиги жиҳатидан унинг қарздори ва айни бир пайтнинг ўзида ундан нима талаб қилишга ҳуқуқли эканлиги жиҳатидан унинг кредитори ҳисобланади.

Мажбурият унда тарафлар сифатида қатнашмаган шахслар (учинчи шахслар) учун бурчлар ҳосил қилмайди.

Қонунчиликда ёки тарафларнинг келишувидан назарда тутилган ҳолларда мажбурият учинчи шахслар учун мажбуриятнинг бир тарафи ёки ҳар иккала тарафига нисбатан ҳуқуқ вужудга келтириши мумкин. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

21-БОБ. МАЖБУРИЯТЛАРНИ БАЖАРИШ

236-модда. Умумий қоидалар

Мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганда эса – иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

237-модда. Мажбуриятни бажаришдан бир томонлама бош тортишга йўл қўйилмаслиги

Мажбуриятни бажаришдан бир томонлама бош тортиш ва шартнома шартларини бир томонлама узгартиришга йўл қўйилмайди, қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

238-модда. Мажбуриятнинг келишилган ва мақбул усулда бажарилиши

Мажбурият келишилган ва тарафлар учун мақбул усулда бажарилиши шарт.

Мажбуриятни бажариш усули, агар бу усул мажбуриятнинг моҳиятидан англашилмаса ва қонунчилик билан белгилаб қўйилган бўлмаса, шартномада кўрсатилган бўлиши керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

239-модда. Мажбуриятнинг қисмларга бўлиб бажарилиши

Башарти бошқача тартиб қонунчиликда, шартномада назарда тутилган бўлмаса ёки иш муомаласи одатларидан ёхуд мажбуриятнинг моҳиятидан англашилмаса, кредитор мажбуриятнинг қисмларга бўлиб бажарилишини қабул қилмасликка ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

240-модда. Мажбуриятнинг тегишли шахс учун бажарилиши

Агар бошқача тартиб тарафларнинг келишувида назарда тутилган бўлмаса ва иш муомаласи одатларидан ёки мажбуриятнинг моҳиятидан англашилмаса, қарздор мажбуриятни бажариш чоғида ижрони кредиторнинг ўзи ёки бу иш учун у ваколат берган шахс қабул қилаётганлигини исботлашни талаб қилишга ҳақли бўлади ва бундай талабни қўймаганлик оқибатлари хавфи унинг зиммасида бўлади.

241-модда. Мажбуриятни бажаришни учинчи шахс зиммасига юклаш

Шартномадан келиб чиққан мажбуриятни тўла ҳажмда ёки унинг бир қисмини бажариш, агар қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган бўлса, шунингдек агар учинчи шахс тарафлардан бири билан тегишли шартнома орқали боғлиқ бўлса, учинчи шахс зиммасига юклатилиши мумкин.

Агар мажбуриятни қарздорнинг шахсан ўзи ижро этишга мажбурлиги қонунчилик, шартнома ёки мажбуриятнинг моҳиятидан англашилмаса, кредитор қарздор учун учинчи шахс томонидан таклиф қилинган ижрони қабул қилиши шарт.

Мажбурият бажарилмаганлиги учун, башарти қонунчилик ёки шартномада учинчи шахснинг жавобгар бўлиши

назарда тутилган бўлмаса, шартномадаги тараф жавобгар бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

242-модда. Мажбуриятни бажариш муддати

Агар мажбуриятни бажариш муддати кўрсатилмаган ёки талаб қилиб олиш пайти билан белгилаб қўйилган бўлса, кредитор ҳар қачон ижрони талаб қилишга, қарздор эса – ижрони ҳар қачон амалга оширишга ҳақли бўлади. Мажбуриятни дарҳол бажариш вазифаси қонун, шартнома ёки мажбуриятнинг моҳиятидан англашилмаса, қарздор бундай мажбуриятни кредитор талаб қилган кундан бошлаб етти кунлик муддат ичида бажариши шарт.

243-модда. Мажбуриятни муддатидан илгари бажариш

Агар қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган бўлса ёхуд мажбуриятнинг моҳиятидан ёнки иш муомаласи одатларидан ёки одатда қўйилмаган бошқа талаблардан англашилса, қарздор мажбуриятни муддатидан илгари бажаришга ҳақли, кредитор эса – ижрони муддатидан илгари қабул қилиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

244-модда. Мажбуриятни бажаришни кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб бажариш

Агар қонунчилик ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбуриятни бажаришни кечиктиришга ёки уни бўлиб-бўлиб бажаришга йўл қўйилмайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Етарли асослар мавжуд бўлганда суд қарздорга мажбуриятни бажаришни кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб бажариш имконини беришга ҳақли.

245-модда. Пул мажбуриятларининг валютаси

Пул мажбуриятида у сумлар билан чет эл валютасидаги муайян суммага эквивалент бўлган суммада ёки шартли пул бирликлари билан (эю, «махсус қарз олиш ҳуқуқлари» ва бошқалар) тўланиши лозимлиги назарда тутилиши мумкин. Бундай ҳолларда сумлар билан тўланиши лозим бўлган сумма тегишли валютанинг ёки шартли пул бирликларининг тўлов куниндаги расмий курси бўйича белгиланади, башарти уни белгилашнинг бошқача курси ёки бошқа санаси қонунчиликда ёки тарафларнинг келишувида белгилаб қўйилган бўлмаса.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мажбуриятлар бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш чоғида чет эл валютасидан, шунингдек чет эл валютасидаги тўлов ҳужжатларидан фойдаланишга қонунчиликда белгиланган ҳоллар, тартиб ва шартлар асосида йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

246-модда. Мажбуриятни бажариш жойи

Агар мажбуриятни бажариш жойи қонунчилик ёки шартнома билан белгилаб қўйилган бўлмаса ва мажбуриятнинг моҳиятидан ёҳуд иш муомаласи одатларидан ёинки одатда қўйилмаган бошқа талаблардан англашилмаса, ижро қўйидаги жойларда амалга оширилиши керак: *(биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

1) кўчмас мол-мулкни топшириш мажбуриятлари бўйича – мол-мулк турган жойда;

2) ташишни назарда тутадиган товар ёки бошқа мол-мулкни топшириш мажбуриятлари бўйича – товарни кредиторга етказиб бериш учун уни биринчи ташувчига топшириш жойида;

3) қарздорнинг товарни ёки бошқа мол-мулкни топшириш юзасидан ўзга мажбуриятлари бўйича – мол-мулкни тайёрлаш ва сақлаш жойида, башарти мажбуриятнинг келиб чиқиши пайтида бу жой кредиторга маълум бўлган бўлса;

4) пул мажбурияти бўйича – мажбурият вужудга келган пайтда кредитор яшаган жойда, агар кредитор юридик шахс бўлса – унинг мажбурият вужудга келган пайтда жойлашган ерида, агар кредитор мажбуриятни бажариш вақтигача ўз яшаш жойини ёки жойлашган ерини ўзгартирган бўлса ва бу ҳақда қарздорни хабардор қилган бўлса – ижро этиш жойи ўзгартирилиши билан боғлиқ ҳамма харажатларни кредитор ҳисобидан қилган ҳолда, унинг янги яшаш жойида ёки жойлашган ерида;

5) бошқа барча мажбуриятлар бўйича – қарздорнинг яшаш жойида, агар қарздор юридик шахс бўлса, унинг жойлашган ерида.

247-модда. Фуқаронинг таъминоти учун тўланадиган суммани кўпайтириш

Пул мажбурияти бўйича бевосита фуқаронинг таъминоти учун тўланадиган сумма (ҳаёти ва соғлиғига етказилган зарарни тўлаш, умрбод таъминлаш шартномаси бўйича ва бошқа ҳолларда) меҳнатга тўланадиган ҳақнинг қонун томонидан белгилаб қўйилган энг кам миқдори оширилишига мутаносиб равишда кўпайтириб борилади.

248-модда. Пул мажбурияти бўйича талабларни қондириш навбати

Амалга оширилган тўлов суммаси пул мажбуриятини батамом бажариш учун етарли бўлмаганида, бошқа келишув бўлмаса, у энг аввало кредиторнинг ижрони олишга қаратилган чиқимларини, сўнгра фоизларни, унинг қолган қисми эса – қарзнинг асосий суммасини узади.

249-модда. Қарзни депозитга қўйиш йўли билан мажбуриятни бажариш

Қарздор ўзи тўлаши лозим бўлган пул ёки қимматли қоғозларни нотариуснинг депозитига қонунда белгиланган ҳолларда эса – суднинг депозитига қўйишга ҳақли, башарти мажбурият қарздор томонидан қўйидагилар туфайли бажарилиши мумкин бўлмаса:

1) мажбурият бажарилиши лозим бўлган жойда кредитор ёки ижрони қабул қилиб олиш учун у вакил қилган шахс бўлмаса;

2) кредитор муомалага лаёқатсиз бўлса ва унинг вакили бўлмаса ёки вакил рози бўлмаса;

3) мажбурият бўйича ким кредитор эканлиги хусусида аниқлик йўқлиги кўриниб турган бўлса, хусусан бу ҳақда кредитор билан бошқа шахслар ўртасида низо чىққанлиги муносабати билан;

4) кредиторнинг ижрони қабул қилишдан бўйин товлаши ёки унинг томонидан бошқача йўл билан кечиктирилиши муносабати билан.

Пул суммасини ёки қимматли қоғозларни нотариус ёҳуд суднинг депозитига қўйиш мажбуриятни бажариш ҳисобланади.

Депозитга пул ёки қимматли қоғозлар қўйилган нотариус ёҳуд суд кредиторни бундан хабардор қилади.

250-модда. Муқобил мажбуриятни бажариш

Агар қарздор икки ёки бир неча ҳаракатлардан бирини қилиши ёҳуд кредиторга бир ёки бошқа мол-мулкни топшириши лозим бўлса, башарти қонунчилик, шартнома ёки мажбуриятнинг моҳиятидан бошқача тартиб англашилмаса, танлаш ҳуқуқи қарздор ихтиёрида бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

251-модда. Бир неча кредитор ёки бир неча қарздор иштирок этадиган мажбуриятни бажариш

Агар улуши мажбуриятда бир неча кредитор ёки бир неча қарздор иштирок этса, башарти қонундан ёки шартномадан бошқача тартиб англашилмаса, у ҳолда ҳар бир кредитор мажбуриятни бошқалар билан тенг улушларда бажаришни талаб қилишга ҳақли. ҳар бир қарздор эса бу талабни бажариши шарт.

252-модда. Солидар қарздорлар мажбурияти бўйича кредиторнинг ҳуқуқлари

Қарздорлар шерик бўлиб мажбурият олганида кредитор ҳамма қарздорлардан мажбуриятни солидар бажаришни ҳам, уларнинг ҳар биридан алоҳида-алоҳида бажаришни ҳам, шу билан бирга қарзни тўла ёки унинг бир қисмини бажаришни ҳам талаб қилишга ҳақли.

Солидар қарздорларнинг биридан тўлиқ қаноатланмаган кредитор ололмаган нарчасини бошқа солидар қарздорлардан талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Солидар қарздорлар мажбурият тўла бажарилгунича бурчли бўлиб қолаверадилар.

253-модда. Солидар қарздорларнинг кредитор талабларига қарши эътирозлари

Қарздор солидар бўлиб мажбурият олган тақдирда бошқа қарздорларнинг кредитор билан мазкур қарздор қатнашмайдиган муносабатларига асосланган эътирозларни кредиторнинг талабларига қарши қўйишга ҳақли эмас.

254-модда. Солидар мажбуриятнинг қарздорлардан бири томонидан бажарилиши

Солидар мажбуриятнинг қарздорлардан бири томонидан тулиқ бажарилиши қолган қарздорларни кредитор олдидаги мажбуриятни бажаришдан озод қилади.

Агар қонун ҳужжатларида ёки шартномаларда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, солидар мажбуриятни бажарган қарздор ўз улушини чегириб ташлаб, бошқа қарздорларга тенг улушларда регресс талаби қўйиш ҳуқуқига эга бўлади. Солидар мажбуриятни бажарган қарздорга тўланмаган ҳақ бу ва бошқа қарздорлар зиммасига тенг улушларда тушади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

255-модда. Солидар талабар

Талаб солидар бўлиб қўйилганда ҳар қандай солидар кредитор қарздорга тўла ҳажмда талаб қўйишга ҳақли бўлади.

Қарздор солидар кредиторлардан бирининг талабига қарши ўзининг ушбу кредитор қатнашмайдиган бошқа солидар кредиторлар билан муносабатларига асосланган эътирозларни қўйишга ҳақли эмас.

Мажбуриятни солидар кредиторлардан бирига нисбатан тўла бажариш қарздорни мажбуриятни бошқа солидар кредиторларга нисбатан бажаришдан озод қилади.

Қарздордан мажбуриятнинг ижросини қабул қилиб олган солидар кредитор, башарти улар ўртасидаги муносабатлардан бошқача тартиб белгилашмаса, бошқа кредиторларга тегишли бўлган улушларни уларга тўлаши шарт.

256-модда. Мажбуриятларни муқобил суратда бажариш

Тарафлардан бири шартномада мувофиқ бошқа тарафнинг ўз мажбуриятларини бажаришига боғлиқ қилиб қўйилган мажбуриятни бажариши муқобил бажариш ҳисобланади.

Бурчли тараф шартномада белгилаб қўйилган мажбуриятни бажармаган ёки мажбурият белгиланган муддатда бажарилмаслигини очиқ кўрсатиб турган вазият мавжуд бўлган тақдирда, муқобил ижрони ўз зиммасига олган тараф ўз мажбуриятини бажармай туришга ёки бу мажбуриятни бажаришдан бош тортишга ва қўрилган зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар шартномада кўрсатилган мажбурият тўла ҳажмда бажарилмаган бўлса, муқобил ижрони ўз зиммасига олган тараф ўз мажбуриятнинг иккинчи тарафининг тўла ҳажмда бажарилмаган мажбуриятга мос келадиган қисмини бажаришни тўхтатиб қўйишга ёки бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Агар бир тараф шартномада белгилаб қўйилган ўз мажбуриятини бажармаган бўлишига қарамай, иккинчи тараф мажбуриятнинг муқобил ижросини амалга оширган бўлса, биринчи тараф ўз мажбуриятини бажариши шарт.

Ушбу модданing иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар шартнома ёки қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса қўлланилади.

257-модда. Мажбуриятнинг бажарилганлигини тасдиқлаш

Кредитор мажбуриятнинг бажарилишини қабул қилиб олган вақтида, қарздорнинг талаби билан унга мажбуриятнинг тўла ёки қисман бажарилишини қабул қилиб олганлиги ҳақида тилхат бериши шарт. Оғзаки битимлар юридик шахслар билан фуқаролар ўртасида бажарилганда товарлар ёки хизматлар ҳақини тўлаган юридик шахс бошқа тарафдан пул тўланганлигини тасдиқлайдиган ҳужжатни ва тўлов асосини олиши керак.

Агар қарздор мажбуриятни тасдиқлаш юзасидан кредиторга қарз ҳужжати берган бўлса, кредитор ижрони қабул қилиб олаётган вақтида ушбу ҳужжатни қайтариб бериши, қайтариб беришининг имкони бўлмаганида эса – бунни ўзи бераётган тилхатда кўрсатиши керак. Тилхат ўрнига қайтариб берилаётган қарз ҳужжатида устхат ёзилиши мумкин. Қарз ҳужжатининг қарздорда бўлиши, бошқа бир ҳол исботланмагунча, мажбуриятнинг бекор бўлганлигини тасдиқлайди.

258-модда. Мажбурият бажарилганлигини тасдиқлаш ҳақидаги талабни бажармаслик оқибатлари

Кредитор тилхат беришдан, қарз ҳужжатини қайтаришдан ёки қайтариб бериш имкони йўқлигини тилхатда кўрсатишдан бош торган тақдирда, қарздор ижрони тўхтатиб туришга ҳақли бўлади. Бундай ҳолларда кредитор мuddатни кечиктирган ҳисобланади.

22-БОБ. МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ БАЖАРИЛИШINI ТАЪМИНЛАШ

259-модда. Умумий қоидалар

Мажбуриятнинг бажарилиши неустойка, гаров, қарздорнинг мол-мулкни ушлаб қолиш, кафиллик, кафолат, закатат ҳамда қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган бошқача усуллар билан таъминланиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мажбуриятнинг бажарилишини таъминлаш тўғрисидаги келишувнинг ҳақиқий эмаслиги ушбу мажбуриятнинг (асосий мажбуриятнинг) ҳақиқий эмаслигига олиб келмайди.

Асосий мажбуриятнинг ҳақиқий эмаслиги унинг бажарилишини таъминлайдиган мажбуриятнинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади.

259¹-модда. Кредиторларнинг талабларини қарздорнинг мажбуриятлар бажарилишининг таъминоти сифатида берилган мол-мулки ҳисобидан қаноатлантириш

Қарздор томонидан ўз мажбуриятлари бажарилмаган тақдирда, кредиторнинг мол-мулк билан таъминланган мажбуриятлар бўйича талаблари ушбу мол-мулкнинг қийматидан мазкур мол-мулк ўзига тегишли бўлган шахснинг бошқа кредиторларига қараганда имтиёзли

равишда қаноатлантирилади. Кредиторнинг имтиёзли ҳуқуқи, агар шартномада бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, қарздорнинг мажбуриятлар бажарилишининг таъминоти сифатида берилган мол-мулкдан фойдаланишдан ёки уни реализация қилишдан олинган ҳосилга, маҳсулотга ва бошқа даромадларга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган, гаров реестрига қарздорнинг мол-мулкига бўлган ўз ҳуқуқлари тўғрисида ёзув киритган кредиторлар гаров реестрига тегишли ёзувни киритмаган кредиторлар олдидаги ўз талабларини қаноатлантиришда имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади.

Айни бир мол-мулкка бўлган ўз ҳуқуқлари тўғрисида гаров реестрига ёзув киритган кредиторларнинг талаблари қуйидаги навбатга мувофиқ қаноатлантирилади:

биринчи навбатда мазкур мол-мулкни ушлаб қолиш орқали таъминланганидан мажбуриятлар бўйича талаблар қаноатлантирилади;

иккинчи навбатда мажбуриятлар бажариллишининг таъминоти сифатида турган мол-мулкни олиш ёки кредитор томонидан ушбу мол-мулкни қарздорга беришдан келиб чиқадиган мажбуриятлар бўйича талаблар қаноатлантирилади;

учинчи навбатда, агар мол-мулк кредитор томонидан тақдим этилган маблағлар ёки мол-мулк ҳисобидан олинган (ишлаб чиқарилган) бўлса, мол-мулк билан таъминланганидан мажбуриятлар бўйича талаблар қаноатлантирилади;

тўртинчи навбатда мазкур мол-мулк билан таъминланган бошқа барча мажбуриятлар бўйича талаблар қаноатлантирилади.

Кредиторларнинг талабларини қаноатлантириш навбати улар томонидан гаров реестрига тегишли мол-мулкка бўлган ҳуқуқлари тўғрисидаги ёзувларни киритишнинг хронологик тартибига (вақти ва санасига) мувофиқ аниқланади. Бунда кредиторларнинг ҳар бир кейинги навбатдаги талаблари кредиторларнинг олдинги навбатдаги талаблари тўлиқ қаноатлантирилганидан сўнг қаноатлантирилади.

Мол-мулкка бўлган ўз ҳуқуқлари тўғрисидаги ёзувни гаров реестрига киритмаган кредиторларнинг талаблари мазкур мол-мулкка бўлган ҳуқуқлари тўғрисидаги ёзувни гаров реестрига киритган кредиторларнинг талаблари қаноатлантирилгандан кейин ушбу мол-мулкнинг қийматида келиб чиққан ҳолда, бундай ҳуқуқлар юзга келишининг календарь навбатига мувофиқ қаноатлантирилади.

Кредитор ўз талабини қаноатлантириш навбатидаги ўзининг фойдасига воз кечишга, агар бу воз кечиш бошқа кредиторларнинг ҳуқуқларини чеклаб қўймаса, ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

1-Ў. НЕУСТОЙКА

260-модда. Неустойка тушунчаси

Қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада

бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Неустойка тўлаш ҳақидаги талаб бўйича кредитор ўзига етказилган зарарни исботлашга мажбур эмас.

Неустойка билан фақат ҳақиқий талаб таъминланади.

Агар қарздор мажбурият бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун жавобгар бўлмаса, кредитор неустойка тўлашни талаб қилишга ҳақли эмас.

261-модда. Неустойка шакллари

Неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади.

Қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажариллишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

262-модда. Неустойка тўғрисидаги келишувнинг шакли

Неустойка тўғрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиши керак.

263-модда. Қонуний неустойка

Неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъи назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Қонуний неустойканинг миқдори, агар қонун тақиқламаса, тарафларнинг келишуви билан кўпайтирилиши мумкин.

2-Ў. ГАРОВ

264-модда. Гаров тушунчаси ва унинг вужудга келиш асослари

Бир шахснинг бошқа шахсга мол-мулкни ёки унга бўлган ҳуқуқни мажбуриятларни таъминлаш учун бериши гаров ҳисобланади.

Гаровга кўра қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятни бажармаган тақдирда кредитор (гаровга олувчи) бу мажбурият бўйича ўз талаби гаровга қўйилган мол-мулкнинг қийматида ушбу мол-мулк эгаси бўлган шахс (гаровга қўювчи)нинг бошқа кредиторларига қараганда имтиёзли суратда қаноатлантирилшига, қонунда назарда тутилган тартибда, ҳақли бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)*

Гаровга олувчи гаровга қўйилган мол-мулкни йўқотганлик ёки унга зиён етказганлик учун суғурта

ҳақидан, бу мол-мулк кимнинг фойдасига суғурта қилинган бўлишидан қатъи назар, ўз талаби юқоридаги асосларда қаноатлантирилишига ҳақли, башарти мол-мулкни йўқотиш ёки унга зиён етказиш гаровга олувчи жавобгар бўлган сабабларга қура юз берган бўлмаса.

Гаров шартнома ёки қонун асосида амалда юзата келади.

265-модда. Гаров турлари

Гаров закатлат, ипотека, шунингдек ҳуқуқлар гарови тарзида амал қилиши мумкин.

Гаровга қўйиладиган мулк гаровга қўювчи томонидан гаровга олувчига ўтказилганда гаров закатлат деб ҳисобланади.

Кўчмас мулкни гаровга қўйиш ипотека ҳисобланади.

266-модда. Гаровга қўювчи

Қарздорнинг ўзи ҳам, учинчи шахс ҳам гаровга қўювчи бўлиши мумкин.

Ашёнинг мулкдори ашёни гаровга қўювчи бўлиши мумкин.

Гаровга қўйиладиган ҳуқуқнинг эгаси бўлган шахс ҳуқуқни гаровга қўювчи бўлиши мумкин.

Башарти, қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мулкдорнинг розилигисиз ашёвий ҳуқуқни гаровга қўйишга йўл қўйилмайди.

267-модда. Гаров нарсаси

Ҳар қандай мол-мулк, шу жумладан ашёлар ва мулквий ҳуқуқлар (талаблар) гаров нарсаси бўлиши мумкин, муомаладан чиқарилган мол-мулк, кредиторнинг шахси билан узвий боғлиқ бўлган талабномалар, хусусан ҳаёти ва соғлиғига етказилган зарарни қоплаш тўғрисидаги талаблар, алиментлар тўғрисидаги талаблар ҳамда бошқа шахсга берилиши қонун билан ман этилган бошқа талаблар бундан мустасно.

Фуқароларнинг ундирув қаратилиши мумкин бўлмаган айрим турдаги мол-мулкни гаровга қўйиш қонунчилик билан ман этилиши ёки чекланиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

268-модда. Гаров билан таъминланадиган талаб

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаров талабнинг уни қондириш пайтидаги ҳажмини таъминлайди, хусусан фозилар, неустойка, ижрони ҳечиктириб юбориш натижасида етказилган зарар тўламини, шунингдек гаровга олувчининг гаровга қўйилган ашёни сақлашга қилган зарур харажатлари ва ундирув харажатлари тўлалишини таъминлайди.

269-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкнинг гаровга олувчига берилиши ва берилмаслиги

Агар шартномада ўзгача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга қўйилган мол-мулк гаровга қўювчида қолади.

Гаровга қўйилган муомаладаги товарлар гаровга олувчига топширилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 14-сон, 132-модда)*

Гаров нарсаси гаровга олувчи томонидан қўлфланган ва муҳрланган (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) ҳолда гаровга қўювчида қолдирилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ-391-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)*

Гаров нарсаси гаровга қўйилганлигини билдирувчи белгилар қўйган ҳолда гаровга қўювчида қолдирилиши мумкин (қатъий гаров).

Гаровга қўювчи томонидан эгалик қилиш ёки фойдаланиш учун вақтинча учинчи шахсга топширилган гаров нарсаси гаровга қўювчида қолдирилган ҳисобланади.

Қимматли қоғоз билан тасдиқланган мулквий ҳуқуқ гаровга қўйилганида, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга олувчига ёки нотариус депозитига топширилади.

270-модда. Гаров ҳуқуқининг вужудга келиши

Гаров ҳуқуқи гаров тўғрисида шартнома тузилган пайтдан ёхуд, башарти шартнома нотариал тасдиқланиши шарт бўлса – нотариал тасдиқланган пайтдан, шартнома рўйхатдан ўтказилиши шарт бўлганида эса – у рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

Башарти, гаров нарсаси қонунга ёки шартномага асосан гаровга қўювчида бўлиши лозим бўлса, гаров ҳуқуқи унга гаров нарсаси берилган пайтдан, башарти бундай топшириш шартнома тузилишидан аввал амалга ошган бўлса – шартнома тузилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

271-модда. Гаров тўғрисидаги шартнома, унинг шакли ва шартномани рўйхатдан ўтказиш

Гаров тўғрисидаги шартномада гаров нарсаси ва унинг баҳоси, гаров билан таъминланадиган мажбуриятнинг моҳияти, миқдори ва бажарилиш мuddати ёхуд гаров нарсасини ҳамда гаров билан таъминланадиган мажбуриятни идентификация қилиш учун етарли бўлган маълумотлар кўрсатилади. Унда гаровга қўйилган мол-мулк тарафларнинг қайси бирида эканлиги ҳам кўрсатилиши керак.

Гаров нарсаси мол-мулкни умумий тавсифлаш орқали, шу жумладан мазкур мол-мулкни алоҳида тур ёки тасниф сифатида тавсифлаш воситасида идентификация қилиниши мумкин.

Гаров билан таъминланадиган мажбурият гаровга қўйилган мол-мулкнинг қийматидан қопланиши мумкин бўлган мажбуриятнинг энг кўп суммасини кўрсатиш йўли билан идентификация қилиниши мумкин.

Гаров тўғрисидаги шартнома ёзма шаклда тузилиши керак.

Ипотека тўғрисидаги шартнома, шунингдек нотариал тартибда тасдиқланиши керак бўлган шартнома бўйича мажбуриятларни таъминлаш юзасидан кўчар мол-мулкни ёки мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни гаровга қўйиш тўғрисидаги шартнома нотариал тартибда тасдиқланиши

лозим, бундан бирламчи бозордан кўчмас мулк ва транспорт воситаларини олиш чоғидаги ипотека ва гаров тўғрисидаги шартномалар мустасно. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 январдаги УРҚ-602-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 15.01.2020 й., 03/20/602/0052-сон)*

Ипотека тўғрисидаги шартнома тегишли мол-мулкка доир битимларни рўйхатдан ўтказиш учун белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши керак.

Ушбу модданинг тўртинчи, бешинчи ва олтинчи қисмларидаги қоидаларга риоя қилмаслик гаров тўғрисидаги шартноманинг ҳақиқий эмаслигини келтириб чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

272-модда. Гаровга олувчининг ҳуқуқлари жорий қилинадиган мол-мулк

Гаров нарсаи бўлган ашёга гаровга олувчининг ҳуқуқлари (гаров ҳуқуқи), агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашёнинг кимга мансублигига қараб жорий қилинади.

Гаровга қўйилган мол-мулкдан фойдаланиш натижасида олинган ҳосил, махсулот ва даромадларга гаров ҳуқуқи шартномада назарда тутилган ҳолларда жорий қилинади.

Бутун хорхона ёки бошқа мулкий комплекс ипотекасида гаров ҳуқуқи унинг таркибига кирувчи кўчмас ва кўчар мол-мулкнинг ҳаммасига, шу жумладан талаб қилиш ҳуқуқи ва мутлақ ҳуқуқларга, шу билан бир қаторда ипотека даврида олинган ҳуқуқларга ҳам, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, жорий қилинади.

Бино ёки иншоот ипотекасига айна бир вақтнинг ўзида ўша шартнома бўйича шу бино ёки иншоот жойлашган ер участкасини ёхуд бу участканинг гаровга қўйилаётган объект ишлашини таъминлайдиган қисмини ёки гаровга қўювчига қарашли бўлган ушбу участкани ёхуд унинг тегишли қисмини ижарага олиш ҳуқуқини бир вақтда ипотекага қўйган тақдирдагина йўл қўйилади.

Ер участкасини ипотекага қўйишда гаров ҳуқуқи, агар шартномада бошқача шарт назарда тутилган бўлмаса, гаровга қўювчининг ушбу участкада бўлган ёки қурилаётган бинолари ва иншоотларига жорий қилинмайди.

Шартномада бундай шарт бўлмаса, ундирув гаровга қўйилган ер участкасига қаратилган тақдирда гаровга қўювчи ер участкаси унинг бино ёки иншоотдан ўз ўрнида фойдаланиш учун зарур бўлган қисмидан чекланган тарзда фойдаланиш (сервитут) ҳуқуқини сақлаб қолади. Участканинг бу қисмидан фойдаланиш шартлари гаровга қўювчининг гаровга олувчи билан келишуви асосида, низо чиққан тақдирда эса – суд томонидан белгиланади.

Агар гаровга қўювчига эмас, балки бошқа шахсга қарашли бинолар ёки иншоотлар жойлашган ер участкасига ипотека белгиланган бўлса, гаровга олувчи ундирувни ушбу участкага қаратганида ва у ким ошди савдосида сотилганида гаровга қўювчининг ушбу шахсга нисбатан ҳуқуқ ва бурчлари участкани сотиб олувчига ўтади.

Гаров тўғрисидаги шартномада, қонун асосида пайдо бўладиган гаровга нисбатан эса – қонунда, гаровга қўювчи келажакда эга бўладиган ашёларни ва мулкий ҳуқуқларни гаровга қўйиш назарда тутилиши мумкин.

273-модда. Навбатдаги гаров

Гаровда турган мол-мулк гаровга қўювчи томонидан бошқа талабларни таъминлаш учун гаровга (навбатдаги гаровга) берилиши мумкин.

Навбатдаги гаровга, агар у гаров тўғрисидаги олдинги шартномаларда тақиқланмаган бўлса ҳамда башарти олдинги ва навбатдаги гаровга олувчининг томонидан гаров реестрига тегишли ёзув киритилган бўлса, йўл қўйилади.

Гаровга қўювчи ҳар бир навбатдаги гаровга олувчига ушбу мол-мулкнинг мавжуд бўлган барча гаровлари ҳақида маълум қилиши шарт ва у ушбу мажбуриятни бажармаслик туфайли гаровга олувчиларга етказилган зарар учун жавоб беради.

Агар олдинги гаров шартномасида навбатдаги гаров шартномасини тузиш мумкин бўлган шартлар назарда тутилган бўлса, бундай гаров шартномаси олдинги шартномада кўрсатилган шартларга амал қилган ҳолда тузилиши керак. Кўрсатилган шартлар бузилган тақдирда олдинги гаровга олувчи шу туфайли етказилган зарарларнинг ўрнини қоплашни гаровга қўювчидан талаб қилишга ҳақлидир.

Агар гаровга қўйилган мол-мулк бошқа талабларни таъминлаш учун яна бир гаровнинг (навбатдаги гаровнинг) нарсага айланса, навбатдаги гаровга олувчининг талаблари ушбу Кодексда белгиланган тартибда мазкур мол-мулкнинг қийматидан қаноатлангандир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

274-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни сақлаш ва асраш

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга қўювчи ёки гаровга олувчи гаровга қўйилган мол-мулк кимдалигига қараб (ушбу Кодекснинг 269-моддаси):

- 1) гаровга қўйилган мол-мулк йўқолиши ёки шикастланиши хавфидан унинг тўла қиймати бўйича, борди-ю мол-мулкнинг тўла қиймати гаров билан таъминланган талабнинг миқдоридан ошиб кетса, талаб миқдоридан кам бўлганга суммага гаровга қўювчи ҳисобидан сўғурталаши;
- 2) гаровга қўйилган мол-мулкнинг асралишини таъминлаш учун, шу жумладан уни учинчи шахсларнинг тажовузли ва талабларидан ҳимоя қилиш учун зарур чораларни қўриши;
- 3) гаровга қўйилган мол-мулк йўқолиши ёки унинг шикастланиши хавфи пайдо бўлганлиги тўғрисида иккинчи тарафини дарҳол огоҳлантириши шарт.

Гаровга олувчи ва гаровга қўювчи иккинчи тарафдаги гаровга қўйилган мол-мулкнинг мавжудлигини, миқдорини, ҳолатини ва уни сақлаш шароитларини ҳужжатлар асосида ва амалда текширишга ҳақли.

Гаровга олувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган бурчларни гаровга қўйилган мол-мулкнинг йўқолиши ёки шикастланиши хавфини тўдирадиган

даражада қўпол суратда бузганида гаровга қўювчи гаровни муддатидан олдин бекор қилишни талаб қилишга ҳақли.

275-модда. Гаровга қўйилган мол-мулк йўқолиши ёки шикастланишининг оқибатлари

Агар гаров тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга қўювчи гаровга қўйилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан шикастланиши хавфини ўз зиммасига олади.

Агар гаровга олувчи ушбу Кодекснинг 333-моддасига мувофиқ жавобгарликдан озод этилиши мумкинлигини исботлай олмаса, у ўзига топширилган гаров нарсасининг бутунлай ёки қисман йўқолганлиги ёҳуд шикастланганлиги учун жавоб беради.

Гаров нарсаи гаровга олувчига топшириш чоғида қанча суммага баҳоланган бўлишидан қатъи назар, гаровга олувчи гаров нарсаи йўқолганлиги учун унинг ҳақиқий қиймати миқдориди, гаров нарсаиغا шикаст етказилганлиги учун эса – бу қиймат қанча суммага камайган бўлса, шунча сумма миқдориди жавоб беради.

Агар гаров нарсаи шикастланиш натижасида ундан бевосита ўз вазифаси бўйича фойдаланиш мумкин бўлмайдиган даражада ўзгарган бўлса, гаровга қўювчи ундан воз кечишга ва унинг йўқолганлиги учун ҳақ талаб қилишга ҳақли.

Шартномада гаровга олувчининг гаров нарсаи йўқолиши ёки шикастланиши туфайли гаровга қўювчига етказилган бошқа зарарни тўлаш мажбурияти назарда тутилиши мумкин.

Гаров билан таъминланган мажбурият бўйича қарздор бўлган гаровга қўювчи гаров нарсаининг йўқолиши ёки шикастланиши туфайли етказилган зарарни тўлаш тўғрисидаги талабни гаров билан таъминланган мажбуриятларни қоплаш учун ҳисобга олишга ҳақли.

276-модда. Гаров нарсаини алмаштириш ва тиклаш

Гаров нарсаини алмаштиришга, агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга олувчининг розилиги билан йўл қўйилади.

Агар гаров нарсаи нобуд бўлган ёки шикастланган ёҳуд унга бўлган мулк ҳуқуқи ё ҳўжалик юритиш ҳуқуқи қонунда белгиланган асосларга кўра бекор қилинган бўлса, гаровга қўювчи оқиллона муддатда (низоз чиққан тақдирда эса – суд белгиланган муддатда) гаров нарсаини тиклашга ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, уни тенг қийматли бошқа мол-мулк билан алмаштиришга ҳақли.

277-модда. Гаров нарсаидан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш

Агар шартномада ўзгача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки гаровнинг моҳиятидан англашилмаса, гаровга қўювчи гаров нарсаидан унинг вазифасига кўра фойдаланишга, шу жумладан ундан ҳосил ва даромадлар олишга ҳақли.

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ва гаровнинг моҳиятидан

англашилмаса, гаровга қўювчи фақат гаровга олувчининг розилиги билан гаров нарсаини бошқа шахсга беришга, уни ижарага ёки бепул фойдаланиш учун бошқа шахсга топширишга ёҳуд уни бошқача тарзда тасарруф этишга ҳақли.

Гаровга қўювчининг гаровга қўйилган мол-мулкни васият қилиб қолдириш ҳуқуқини чеклайдиган келишув ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир.

Гаровга олувчи ўзига топширилган гаров нарсаидан шартномада назарда тутилган ҳоллардагина фойдаланишга ҳақли бўлиб, гаровга қўювчига ундан фойдаланиш тўғрисида мунтазам ҳисобот бериб туради. Шартномага мувофиқ гаровга олувчи зиммасига асосий мажбуриятни бажариш мақсадида ёки гаровга қўювчининг манфаатларини кўзлаб, гаров нарсаидан ҳосил ва даромадлар олиш бурчи юклаб қўйилиши мумкин.

278-модда. Гаровга олувчининг гаров нарсаиغا бўлган ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилиши

Гаровга олувчи ўз ихтиёрида бўлган ёки бўлиши лозим бўлган гаровга қўйилган мол-мулкни бошқа шахснинг қонунсиз эгаллашидан, шу жумладан гаровга қўювчининг эгаллашидан талаб қилиб олишга ҳақли (ушбу Кодекснинг 228, 229, 230, 232-моддалари).

Шартнома шартларига кўра гаровга олувчига ўзига топширилган гаров нарсаидан фойдаланиш ҳуқуқи берилган ҳолларда у бошқа шахслардан, шу жумладан гаровга қўювчидан ҳам, ўз ҳуқуқининг ҳар қандай бузилишини бар்தараф этишни, гарчи бу бузилишлар эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаса ҳам (ушбу Кодекснинг 231, 232-моддалари), талаб қилиши мумкин.

279-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш асослари

Гаровга олувчининг (кредиторнинг) талабларини қондириш учун ундирувни қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятни ўзи жавобгар бўлган вазиятларда бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш мумкин.

Агар гаров билан таъминланган мажбуриятнинг қарздор томонидан бузилиши жуда аризмас бўлса ва шу туфайли гаровга олувчининг талабларининг миқдори гаровга қўйилган мол-мулкнинг қийматиغا мутлақо мос келмаса, ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратишни рад этиш мумкин, қонунда белгиланган ҳоллар бундан мустасно. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сан, 132-модда)*

280-модда. Ундирувни гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тартиби

Гаровга олувчининг (кредиторнинг) талаблари гаровга қўйилган кўчмас мол-мулк қийматидан суднинг қарорига мувофиқ қондирилади.

Гаровга олувчининг талабни гаровга қўйилган кўчмас мол-мулк ҳисобидан судга мурожаат қилмасдан қондиришга, агар бу гаров тўғрисидаги шартномада назарда тутилган бўлса ёҳуд ундирувни гаров нарсаида қаратиш учун асослар вужудга келганидан кейин гаровга

олувчининг гаровга қўювчи билан тузилган, нотариал тартибда тасдиқланган келишуви асосида йўл қўйилади. Мазкур келишув туфайли ҳуқуқлари бузилган шахснинг даъвосига кўра бундай келишув суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 132-модда)

Агар гаровга қўювчининг гаровга олувчи билан келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаровга олувчининг талаблари гаровга қўйилган кўчар мол-мулк ҳисобидан суд ҳужжатига мувофиқ қондирилади. Агар қонунда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, ундирув гаровга олувчига топширилган гаров нарчасига гаров тўғрисидаги шартномада белгиланган тартибда қаратилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

Ундирув гаров нарчасига қўйидаги ҳолларда фақат суднинг қарорига мувофиқ қаратилиши мумкин:

1) қонунда бошқа шахснинг ёки органнинг гаров тўғрисида шартнома тузиш учун розилиги ёхуд руҳсати ҳақидаги талаб белгиланган бўлса; (тўртинчи қисмининг 1-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

2) гаров нарчаси тарихий, илмий, бадиий қимматга ёки ўзга маданий қимматга эга мол-мулк бўлса; (тўртинчи қисмининг 2-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ-476-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

3) гаровга қўювчи йўқолган бўлса ва унинг турган жойини аниқлаш мумкин бўлмаса.

281-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш

Ушбу Кодекснинг 280-моддасига мувофиқ ундирув қаратилган, гаровга қўйилган мол-мулкни мажбурий равишда реализация қилиш қонунчиликда белгиланган тартибда электрон онлайн-аукцион шаклидаги очик кимошди савдосида сотиш орқали амалга оширилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Гаровга қўювчининг илтимосига кўра, суд ундирувчи гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш тўғрисидаги қарорда уни очик кимошди савдосида сотишни бир йил муддатгача кечиктиришга ҳақли. Кечиктириш ушбу мол-мулкнинг гарови билан таъминланган мажбурият бўйича тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига дахл қилмайди ҳамда кредиторнинг кечиктириш вақти мобайнида кўпайган зарарларининг ўрнини қоплашдан ва неустойкани ундиришдан қарздорни озод қилмайди.

Гаровга қўйилган, суддан ташқари тартибда ундирув қаратилган мол-мулк кимошди савдосида сотиш бевосита сотиш, кредитга, лизингга, ижарага бериш, бўлиб-бўлиб сотиш йўли билан ёки қонунчиликда тақиқланмаган бошқа битимлар орқали реализация қилиниши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Кимошди савдоси амалга ошмаган деб эълон қилинганда (ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка суддан

ташқари тартибда қаратилган тақдирда) гаровга олувчи гаровга қўювчи билан келишувга кўра, гаровга қўйилган мол-мулкни сотиб олишга ва харид нархини гаров билан таъминланган ўз талаблари ҳисобига ўтказишга ҳақли. Бундай келишувга нисбатан олди-сотди шартномаси тўғрисидаги қондалар қўлланилади.

Такрорий кимошди савдоси амалга ошмаган деб эълон қилинганда гаровга олувчи гаров нарчасини реализация қилинмаган гаров нарчасини такрорий кимошди савдосидаги бошланғич сотиш нархидан кўпи билан ўн фоиз кайроқ суммада баҳолаб, ўзида олиб қолишга ҳақли.

Агар гаровга олувчи гаров нарчасини ўзида олиб қолиш ҳуқуқидан такрорий кимошди савдоси амалга ошмаган деб эълон қилинган кундан эътиборан бир ой ичида фойдаланмаса, гаров тўғрисидаги шартнома бекор қилинади.

Агар гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилиш чоғида тушган сумма гаровга олувчининг талабини қоплаш учун етарли бўлмаса, у қонунда ёки шартномада бошқача кўрсатма мавжуд бўлмаган тақдирда, етишмаётган суммани гаровга асосланган имтиёздан фойдаланмаган ҳолда, қарздорнинг бошқа мол-мулкдан олиш ҳуқуқига эга.

Агар гаровга қўйилган мол-мулкни реализация қилиш чоғида тушган сумма гаровга олувчиларнинг гаров билан таъминланган талаблари миқдоридан ошиб кетса, фарқ гаровга қўювчига қайтарилади.

Қарздор ёки учинчи шахс бўлган гаровга қўювчи гаров нарчаси реализация қилинганга қадар исталган вақтда гаров билан таъминланган мажбуриятни ёки унинг муддати ўтказиб юборилган қисмини бажариб, ундирувчи гаров нарчасига қаратишни ва уни реализация қилишни тўғатишга ҳақли. Бу ҳуқуқни чеклайдиган келишув ўз-ўзидан ҳақиқий эмасдир.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

282-модда. Гаров билан таъминланган мажбуриятни муддатидан илгари бажариш ва ундирувчи гаровга қўйилган мол-мулкка қаратиш

Гаровга олувчи гаров билан таъминланган мажбуриятни қўйидаги ҳолларда муддатидан илгари бажаришни талаб қилишга ҳақли:

1) агар гаров нарчаси гаровга қўювчида қолдирилган бўлиб, гаров тўғрисидаги шартнома бузилган ҳолда унинг эгалигидан чиққан бўлса;

2) гаровга қўювчи гаров нарчасини алмаштириш қондаларини бузган бўлса (ушбу Кодекснинг 276-моддаси);

3) гаров нарчаси гаровга олувчи жавоб бერмайдиган вазиятларда йўқолган бўлса, агар гаровга қўювчи ушбу Кодекс 276-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланмаган бўлса.

Гаровга олувчи қуйидаги ҳолларда гаров билан таъминланган мажбуриятни муддатидан илгари бажаришни талаб қилишга, агар унинг талаби қондирилмаса, ундирувчи гаров нарчасига қаратишга ҳақли:

1) гаровга қўювчи навбатдаги гаров қоидасини бузган бўлса (ушбу Кодекснинг 273-моддаси);

2) гаровга қўювчи гаровга қўйилган мол-мулкни сақлаш ва асраш юзасидан ушбу Кодекс 274-моддаси биринчи қисмининг 1 ва 2-бандларида ҳамда иккинчи қисмида назарда тутилган бурчларни бажармаса;

3) гаровга қўювчи гаровга қўйилган мол-мулкни тасарруф этиш қоидаларини бузса (ушбу Кодекс 277-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмлари);

4) бошқа кредиторлар томонидан ундирув гаровга қўйилган мол-мулкка қаратилганда, шу жумладан суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатлари мажбурий ижро этилганда. (Иккинчи қисмининг 4-банди 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

283-модда. Гаровнинг бекор бўлиши

Гаров қуйидаги ҳолларда бекор бўлади:

1) гаров билан таъминланган мажбурият бекор бўлганида;

2) ушбу Кодекс 274-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган асослар бўлганида гаровга қўювчининг талаби билан;

3) гаровга қўйилган ашё нобуд бўлганида ёки гаровга қўйилган ҳуқуқ бекор бўлганида, башарти гаровга қўювчи ушбу Кодекс 276-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланган бўлмаса;

4) гаровга қўйилган мол-мулк реализация қилинган тақдирда, шунингдек уни реализация қилиш мумкин бўлмаган тақдирда (ушбу Кодекснинг 281-моддаси). Ипотека тўғрисидаги шартнома руйхатдан ўтказилган реестрда ипотека тугатилганлиги тўғрисида белги қўйилган бўлиши керак; (биринчи қисмининг 4-банди 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

5) агар гаровга олувчи ушбу Кодекс 282-моддаси иккинчи қисмининг 4-бандида назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланмаган бўлса, бундан гаровга қўйилган мол-мулк реализация қилинмаганлиги ва талаблари гаров билан таъминланмаган кредиторларнинг ўз талабларини қаноатлантириш учун мазкур мол-мулкни қабул қилишни рад этганлиги ҳоллари мустасно. (5-банд Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 22 сентябрдаги УРҚ–260-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2010 йил, 38-сон, 328-модда)

Гаров билан таъминланган мажбурият бажарилиши натижасида ёки гаровга қўювчининг талаби билан гаров бекор бўлганида (ушбу Кодекс 274-моддасининг учинчи қисми) ихтиёрида гаровга қўйилган мол-мулк бўлган гаровга олувчи уни дарҳол гаровга қўювчига қайтариб бериши шарт.

284-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкка бўлган ҳуқуқ бошқа шахсга ўтганида гаровнинг сақланиши

Гаровга қўйилган мол-мулкка мулк ҳуқуқи ёки уни ҳужалик асосида юритиш ҳуқуқи гаровга қўювчидан ушбу мол-мулкни ҳақ олиб ёки ҳақ олмасдан бошқа шахсга бериш натижасида ёхуд универсал ҳуқуқий ворислик тартибида бошқа шахсга ўтган тақдирда гаров ҳуқуқи ўз кучида қолади, бундан муомаладаги товарларнинг гарови ҳамда гаровга қўйилган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи

ёки ҳужалик асосида юритиш ҳуқуқи гаровни сақламаган ҳолда бошқа шахсга ўтишига гаровга олувчи розилик билдирган ҳоллар мустасно. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

Агар гаровга олувчи билан келишувда ўзгача тартиб белгиланган бўлмаса, гаровга қўювчининг ҳуқуқий вориси гаровга қўювчининг ўрнига ўтди ва унинг ҳамма бурчларини бажаради.

Агар гаровга қўювчининг гаров нарсаси бўлган мол-мулк ҳуқуқий ворислик тартибида бир неча шахсга ўтган бўлса, ҳуқуқий ворисларнинг (мол-мулкни олувчиларнинг) ҳар бири гаров билан таъминланган мажбуриятни бажармасликнинг гаровдан келиб чиқадиган оқибатиغا мазкур мол-мулкнинг ўзига ўтган қисмига мутаносиб равишда жавоб беради. Агар гаров нарсаси бўлинмаса ёки бошқа асосларга кўра ҳуқуқий ворисларнинг умумий мулки бўлиб қолса, улар солидар гаровга қўювчиларга айланадилар.

285-модда. Гаровга қўйилган мол-мулкни мажбурий равишда олиб қўйишнинг оқибатлари

Агар гаровга қўювчининг гаров нарсаси бўлган мол-мулкка мулк ҳуқуқи қонун билан белгиланган асослар ва тартибда, жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилганлиги (қайта сотиб олиш), реквизиция ёки национализация оқибатида бекор бўлса, гаровга қўювчига бошқа мол-мулк берилади ёки тегишли ҳақ (компенсация) тўланади. Бундай ҳолда ўрнига-ўрин берилган мол-мулкка гаров ҳуқуқи татбиқ этиладди ёки тегишчанга, гаровга олувчи гаровга қўювчига тегиши керак бўлган ҳақ суммасидан (компенсациядан) ўз талабини имтиёзли қаноатлантириш ҳуқуқига эга бўлади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ–782-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 29.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)

Гаров нарсаси бўлган мол-мулк аслида ушбу мол-мулкнинг эгаси бошқа шахс эканлиги (ушбу Кодекснинг 228-моддаси) асосида гаровга қўювчидан қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилган ҳолларда ушбу мол-мулкнинг гаровга қўйилиши бекор бўлади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда гаровга олувчи гаров билан таъминланган мажбуриятни муддатидан илгари бажариши талаб қилишга ҳақли.

286-модда. Гаров тўғрисидаги шартнома бўйича ҳуқуқлардан бошқа шахс фойдасига воз кечиш

Гаровга олувчи талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш йули билан кредиторнинг ҳуқуқларини бошқа шахсга бериш ҳақидаги қоидаларга (ушбу Кодекснинг 313–321-моддалари) риоя қилган ҳолда гаров тўғрисидаги шартнома бўйича ўз ҳуқуқларини бошқа шахсга беришга ҳақли.

Гаровга олувчининг гаров тўғрисидаги шартнома бўйича ўз ҳуқуқларидан бошқа шахс фойдасига воз кечиши, агар гаров билан таъминланган асосий мажбурият

бўйича қарздордан талаб қилиш ҳуқуқидан ҳам ўша шахс фойдасига воз кечилган бўлса, ҳақиқий бўлади.

Агар бошқача ҳол исботланган бўлмаса, ипотека тўғрисидаги шартнома бўйича ҳуқуқлардан бошқа шахс фойдасига воз кечилиши ипотека билан таъминланган мажбурият бўйича ҳуқуқлардан бошқа шахс фойдасига воз кечилишини ҳам аниқлатади.

287-модда. Гаров билан таъминланган мажбурият бўйича қарзни бошқа шахсга ўтказиш

Гаров билан таъминланган мажбурият бўйича қарз бошқа шахсга ўтказилиши билан, агар гаровга қўювчи кредиторга янги қарздор учун жавоб беришга розилик берган бўлмаса (ушбу Кодекснинг 322-моддаси), гаров бекор бўлади.

288-модда. Муомаладаги товарлар гарови

Товарларни гаровга қўйиб, уларни гаровга қўювчида қолдириш ва уларнинг умумий қиймати гаров тўғрисидаги шартномада кўрсатилганидан камиймаслигини шарт қилиб қўйган ҳолда гаровга қўювчига гаровга қўйилган мол-мулкнинг таркиби ва асл шаклини (товар захиралари, хом ашё, материаллар, ярим тайёр маҳсулотлар, тайёр маҳсулот ва шу хабилар) ўзгартириш ҳуқуқининг берилиши муомаладаги товарлар гарови ҳисобланади.

Гаровга қўйилган муомаладаги товарлар қийматининг камийишига, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, гаров билан таъминланган мажбуриятнинг бажарилган қисмига мос келадиган даражада йўл қўйилади.

Гаровга қўювчи томонидан бошқа шахсларга берилган муомаладаги товарлар эгалловчининг мулкига, ҳўжалик юретишига ёки оператив бошқарувига ўтган пайтдан бошлаб гаров нарсаи бўлмай қолади, гаровга қўювчи томонидан олинган, гаров тўғрисидаги шартномада кўрсатилган товарлар эса – гаровга қўювчида уларга нисбатан мулк ҳуқуқи вужудга келган пайтдан эътиборан гаров нарсаи айланади.

Гаровга қўювчи муомаладаги товарлар гарови шартларини бузган тақдирда, гаровга олувчи гаровга қўйилган товарларга ўз белгилари ва муҳрларини (муҳрлар мавжуд бўлган тақдирда) босиб, тартибни бузиш бартаф қилинунга қадар улар билан амалга ошириладиган операцияларни тўхтатиб туришга ҳақли. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)

289-модда. Ашёларнинг ломбардда гаровга қўйи-лиши

Фуқаролардан шахсий истеъмолга мўлжалланган кўчар мол-мулкни қисқа муддатли микроқарзларни таъминлаш учун гаровга қабул қилиш ихтисослашган ташкилотлар – фаолиятини хабардор қилиш тартибда амалга оширадиган ломбардлар томонидан тадбиркорлик фаолияти сифатида амалга оширилиши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 20 апрелдаги УРҚ–765-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2022 й., 03/22/765/0332-сон)

Ломбардда ашёларни гаровга қўйиш ҳақидаги шартнома ломбард томонидан гаров паттаси бериш йўли билан расмийлаштирилади.

Гаровга қўйилаётган ашёлар ломбардга топширилади.

Ломбард гаровга қабул қилган ашёларни гаровга қабул қилиш пайтида шунга ўхшаш ва шундай сифатли ашёларнинг нархларига мос баҳодаги тўлиқ суммасида ўз ҳисобидан гаровга қўювчи фойдасига суғурталаши шарт.

Ломбард гаровга қўйилган ашёлардан фойдаланишга ва уларни тасарруф этишга ҳақли эмас.

Ломбард ашёларнинг йўқолиши ёки шикастланиши энгис бўлмас куч оқибатида юз берганини исботлай олмаса, гаровга қўйилган ашёларнинг йўқолганлиги ёки шикастланганлиги учун жавобгор бўлади.

Башарти, ломбардда ашёлар гарови билан таъминланган кредит суммаси белгиланган муддатда қайтариб берилмаган тақдирда, ломбард нотариуснинг ижро ёзуви асосида имтиёзли бир ойлик муддат ўтганидан кейин гаровга қўйилган мол-мулкни сотиш учун белгилаб қўйилган тартибда (ушбу Кодекснинг 281-моддаси) ушбу мол-мулкни сотишга ҳақли. Шундан кейин ҳатто гаровга қўйилган мол-мулкни сотишдан тушган сумма талабларни тўлиқ қаноатлантириш учун етарли бўлмаса ҳам, ломбарднинг гаровга қўювчига (қарздорга) талаблари бекор бўлади. (Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ–572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

Ломбардлар томонидан фуқароларга уларнинг ашёларини гаровга олиб кредит бериш қоидалари қонунчилик билан белгиланади. (Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ломбардда ашёларни гаровга қўйиш тўғрисидаги шартноманинг гаровга қўювчининг ҳуқуқларини ушбу Кодекс ёки бошқа қонунлар билан унга бериладиган ҳуқуқларга қараганда чеклаб қўядиган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

3-5. УШЛАБ ҚОЛИШ

290-модда. Ушлаб қолиш асослари

Қарздорга ёки қарздор кўрсатган шахсга топширилиши лозим бўлган ашёни сақлаётган кредитор ушбу ашё ҳақини ёки у билан боғлиқ чиқимлар ва бошқа зарарни кредиторга тўлаш мажбуриятлари қарздор томонидан муддатда бажарилмаган тақдирда уни тегишли мажбурият бажарилгунга қадар ушлаб қолишга ҳақли.

Гарчи ашёнинг ҳақини тўлаш ёки унинг чиқимларини ва бошқа зарарни тўлаш билан боғлиқ бўлмаса-да, бироқ тарафлари тадбиркорлар сифатида иш кўраётган мажбуриятдан келиб чиққан талаблар ҳам ашёни ушлаб қолиш билан таъминланиши мумкин.

Ашё кредитор эгалигига ўтганидан кейин унга бўлган ҳуқуқлар учинчи шахс томонидан олинганлигига қарамасдан, кредитор ўз қўлидаги бу ашёни ушлаб қолиши мумкин.

Агар шартномада бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу модданинг қоидалари қўлланилади.

291-модда. Талабларни ушлаб қолинган ашё ҳисобидан қондириш

Ашёни ушлаб қолган кредиторнинг талаблари унинг қийматидан гаров билан таъминланган талабларни қондириш учун назарда тутилган ҳажмда ва тартибда қондирилади.

4-Ў. КАФИЛЛИК

292-модда. Кафиллик шартномаси

Кафиллик шартномаси буйича кафил бошқа шахс ўз мажбуриятини тўла ёки қисман бажариши учун унинг кредитори олдида жавоб беришни ўз зиммасига олади.

Кафиллик шартномаси келгусида вужудга келадиган мажбуриятни таъминлаш учун ҳам тузилиши мумкин.

Кафиллик шартномаси ёзма шаклда тузилиши керак. Ёзма шаклга риоя қилмаслик кафиллик шартномасининг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади.

293-модда. Кафилнинг жавобгарлиги

Қарздор кафиллик билан таъминланган мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кафил ва қарздор кредитор олдида солидар жавоб берадилар, башарти қонунда ёки кафиллик шартномасида кафилнинг субсидиар жавобгар бўлиши назарда тутилган бўлмаса.

Башарти, кафиллик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафил кредитор олдида қарздор билан баравар ҳажмда жавоб беради, шу жумладан фоизлар тўлайди, қарзни ундириб олиш бўйича суд чиқимларини ва қарздор мажбуриятини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги туфайли кредитор кўрган бошқа зарарларни тўлайди.

Агар кафиллик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, биргалашиб кафил бўлган шахслар кредитор олдида солидар жавоб берадилар.

294-модда. Кафилга нисбатан даъво кўзғатилган тақдирда унинг ҳуқуқ ва бурчлари

Кафил кредиторнинг талабига қарши қарздор билдириши мумкин бўлган ҳамма эътирозларни қўйишга ҳақли. Ҳатто қарздор ўз эътирозларидан воз кечган ёки ўз мажбуриятини тан олган тақдирда ҳам кафил ушбу эътирозларга бўлган ҳуқуқини йўқотмайди.

Агар кафилга нисбатан даъво кўзғатилган бўлса, у қарздорни ишда иштирок этиш учун жалб қилиши шарт. Ақс ҳолда қарздор кредиторга қарши ўзининг барча эътирозларини кафилнинг қарши талабига қарама-қарши қўйиш ҳуқуқига эга.

295-модда. Мажбуриятни бажарган кафилнинг ҳуқуқлари

Мажбуриятни бажарган кафилга кредиторнинг ушбу мажбурият буйича ҳуқуқлари ҳамда гаровга олувчи сифатида кредиторга тегишли бўлган ҳуқуқлар кафил кредиторнинг талабини қанча ҳажмда қаноатлантирган бўлса, шунча ҳажмда ўтади. Кафил кредиторга тўланган

суммага фоизлар тўлашни ва қарздор учун жавобгарлик муносабати билан кўрган бошқа зарарини тўлашни қарздордан талаб қилишга ҳақли.

Кафил мажбуриятни бажарганидан кейин кредитор қарздорга бўлган талабни тасдиқловчи ҳужжатларни кафилга топшириши ва бу талабни таъминлайдиган ҳуқуқларни бериши шарт.

Ушбу моддада белгиланган қоидалар агар қонунда ёки кафилнинг қарздор билан шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қўлланилади.

296-модда. Қарздор мажбуриятини бажарганлиги ҳақида кафилни хабардор қилиш

Кафиллик билан таъминланган мажбуриятни бажарган қарздор бу ҳақда кафилни дарҳол хабардор қилиши шарт. Ақс ҳолда ўз навбатида мажбуриятни бажарган кафил асоссиз олинганни кредитордан ундириб олишга ёки қарздорга регресс талаб қўйишга ҳақли. Регресс талаб қўйилган тақдирда қарздор асоссиз олинганнингизна кредитордан ундириб олишга ҳақли.

297-модда. Кафилнинг хизматларига ҳақ тўлаш

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафил қарздорга курсатган хизматлари учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

298-модда. Кафилликнинг бекор бўлиши

Кафиллик билан таъминланган мажбурият бекор бўлгач, шунингдек ушбу мажбурият кафилнинг розилигисиз жавобгарликнинг ошишига ёки унинг учун бошқа ноқулай оқибатларга олиб келадиган тарзда ўзгартирилган тақдирда кафиллик бекор бўлади.

Кафиллик билан таъминланган мажбурият буйича қарз бошқа шахсга ўтказилганида, агар кафил янги қарздор учун жавобгар бўлиш ҳақида кредиторга розилик берган бўлмаса, шунингдек кафил таъминлаган мажбуриятни бажариш мuddати келганида кредитор қарздор ёки кафил тахлил қилган тегишли ижрони қабул қилишдан бош тортса, кафиллик бекор бўлади.

Шартномада курсатилган кафиллик мuddати ўтганидан кейин кафиллик бекор бўлади. Агар бундай мuddат белгиланган бўлмаса, кредитор кафиллик билан таъминланган мажбуриятни бажариш мuddати келган кундан бошлаб бир йил давомида кафилга даъво кўзғатмаган тақдирда кафиллик бекор бўлади. Агар асосий мажбуриятни бажариш мuddати курсатилмаган ва белгиланиши мумкин бўлмаган ёки талаб қилиб олиш пайти билан белгиланган бўлса, кредитор кафиллик шартномаси тузилган кундан бошлаб бир йил мобайнида кафилга нисбатан даъво кўзғатмаган тақдирда кафиллик бекор бўлади.

5-Ў. КАФОЛАТ

299-модда. Кафолат тушунчаси

Кафолатга биноан банк, бошқа кредит муассасаси ёки суғурта ташкилоти (кафил) бошқа шахс (принципал)нинг илтимосига кўра кафил ўз зиммасига олаётган мажбурият

шартларига мувофиқ принципалнинг кредитори (бенефициар) пул суммасини тўлаш ҳақида ёзма талабнома тақдим этса, пулни унга тўлаш ҳақида принципалга ёзма мажбурият беради.

300-модда. Принципалнинг мажбуриятларини кафолат билан таъминлаш

Кафолат принципалнинг бенефициар олдидаги ўз мажбуриятини (асосий мажбуриятни) лозим даражада бажаришини таъминлайди.

Кафолат берилгани учун принципал кафилга ҳақ тўлайди.

301-модда. Кафолатнинг асосий мажбуриятдан мустақиллиги

Кафилнинг бенефициар олдидаги кафолатда назарда тутилган мажбурияти улар ўртасидаги муносабатларда бажарилишини таъминлаш учун шу кафолат берилган асосий мажбуриятга, гарчи кафолатда ушбу мажбуриятга ҳавола қилинган бўлса-да, боғлиқ эмас.

302-модда. Кафолатнинг қақриб олинмаслиги

Агар кафолатда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, у кафил томонидан қақриб олиниши мумкин эмас.

303-модда. Кафолат бўйича ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтказилмаслиги

Кафолат бўйича бенефициарга тегишли бўлган кафилга талаб қўйиш ҳуқуқи, агар кафолатда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бошқа шахсга ўтказилиши мумкин эмас.

304-модда. Кафолатнинг кучга кириши

Агар кафолатда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, у берилган кундан эътиборан кучга киреди.

305-модда. Кафолат бўйича талаб тақдим этиш

Бенефициарнинг кафолат бўйича пул суммасини тўлаш ҳақидаги талаби кафолатда кўрсатилган ҳужжатларни илова қилган ҳолда кафилга ёзма равишда тақдим этилиши керак. Талабда ёки унга иловада бенефициар принципалнинг таъминлаш учун кафолат берилган асосий мажбуриятни бузиши нимадан иборатлигини кўрсатиши керак.

Бенефициарнинг талаби кафолатда белгиланган муддат тугагунча кафилга тақдим этилиши керак.

306-модда. Бенефициарнинг талабини кўриб чиқишда кафилнинг мажбуриятлари

Кафил бенефициарнинг талабини олганидан сўнг бу ҳақда дарҳол принципални хабардор қилиши ва унга талабнинг нуқсасини барча тегишли ҳужжатлар билан топшириши керак.

Кафил бенефициарнинг талабини унга илова қилинган ҳужжатлар билан бирга кафолатда кўрсатилган муддатда

кўриб чиқиши, муддат кўрсатилмаганда эса – мутаносиб муддатда бу талаб ҳамда унга илова қилинган ҳужжатлар кафолат шартларига мос келиши ёки келмаслигини аниқлаш учун оқилона жонкуярлик кўрсатиши керак.

307-модда. Кафилнинг бенефициар талабини қондириши рад этиши

Агар бенефициарнинг талаби ёки унга илова қилинган ҳужжатлар кафолат шартларига мос келмаса ёхуд кафилга кафолатда белгилаб қўйилган муддат тамом бўлганидан кейин тақдим этилган бўлса, кафил бенефициарнинг талабини қондириши рад этади.

Кафил бенефициарнинг талабини қондириши рад этганлиги ҳақида уни дарҳол хабардор қилиши шарт.

Агар бенефициарнинг талаби қондирилгунга қадар кафолат билан таъминланган асосий мажбурият батамом ёки унинг тегишли қисми бажарилганлиги ёхуд бошқа асосларга қўра бекор бўлганлиги ёнки ҳаққий эмас деб топилганлиги кафилга маълум бўлиб қолса, у бу ҳақда дарҳол бенефициарга ва принципалга хабар бериши шарт.

308-модда. Кафил мажбуриятларининг чегаралари

Кафолатда назарда тутилган кафилнинг бенефициар олдидаги мажбурияти кафолат берилган суммани тўлаш билан чекланади.

Кафолат бўйича мажбурият бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги учун кафилнинг бенефициар олдидаги жавобгарлиги, агар кафолатда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафолат берилган сумма билан чекланмайди.

309-модда. Кафолатнинг бекор бўлиши

Кафилнинг кафолат бўйича бенефициар олдидаги мажбурияти қуйидаги ҳолларда бекор бўлади:

- 1) кафолат берилган сумма бенефициарга тулиниши;
- 2) кафолатда белгиланган муддатнинг тамом бўлиши;
- 3) бенефициар кафолат бўйича ўз ҳуқуқларидан воз кечиши ва уни кафилга қайтариб бериши оқибатида;
- 4) бенефициар кафилни унинг мажбуриятларидан озод қилиши ҳақида ёзма ариза бериш йўли билан кафолат бўйича ўз ҳуқуқларидан воз кечиши оқибатида.

Кафил мажбуриятининг ушбу модда биринчи қисмининг 1, 2 ва 4-бандларига кўрсатилган асослар бўйича бекор қилиниши унга кафолат қайтариб берилган ёки қайтариб берилмаганлигига боғлиқ бўлмайди.

Кафолат бекор бўлганлигидан хабар толган кафил дарҳол бу ҳақда принципални хабардор қилиши керак.

310-модда. Кафилнинг принципалга регресс талаблари

Кафилнинг принципалдан кафолат бўйича бенефициарга туланган суммаларни регресс тартибда тўлашни талаб қилиш ҳуқуқи кафилнинг принципал билан бажариш юзасидан кафолат берилган келишувда белгилаб қўйилади.

Агар кафилнинг принципал билан келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафил бенефициарга кафолат шартларига номувофиқ тарзда ёки кафилнинг

бенефициар олдидаги мажбуриятни бузганлиги учун тўланган суммаларни қоплашни принципалдан талаб қилишга ҳақли эмас.

6-5. ЗАКАЛАТ

311-модда. Закалат тушунчаси. Закалат тўғрисидаги келишув шакли

Шартнома тўзаётган тарафлардан бири шартнома тузилганлигини исботлаш ва унинг ижросини таъминлаш юзасидан берадиган пул суммаси закалат ҳисобланади.

Закалат тўғрисидаги келишув закалатнинг суммасидан қатъи назар, ёзма равишда тузилиши керак.

Шартномадаги тараф амалга ошириши керак бўлган тўловлар ҳисобидан тўланган сумма закалат эканлигига, хусусан, ушбу модданинг иккинчи қисмида белгиланган оқибатида (ушбу Кодекснинг 349-моддаси) бекор қилинган тақдирда, бу сумма, агар бошқа ҳол исботланган бўлмаса, бунак сифатида тўланган деб ҳисобланади.

312-модда. Закалат билан таъминланган мажбуриятни бекор қилиш ва бажармаслик оқибатлари

Мажбурият уни бажаришдан олдин тарафларнинг келишувига мувофиқ ёки бажаришнинг имкони йўқлиги оқибатида (ушбу Кодекснинг 349-моддаси) бекор қилинган тақдирда закалат пули қайтариб берилиши керак.

Агар шартноманинг бажарилмаслиги учун закалат пули берган тараф жавобгар бўлса, закалат иккинчи тарафда қолади. Агар шартноманинг бажарилмаслиги учун закалат олган тараф жавобгар бўлса, у иккинчи тарафга закалатни икки баравар қилиб қайтариши шарт.

Бундан ташқари, шартноманинг бажарилмаслиги учун жавобгар бўлган тараф, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, закалат суммасини ҳисобга олган ҳолда иккинчи тарафга зарарларни тўлаши шарт.

23-БОБ. МАЖБУРИЯТДАГИ ШАХСЛАРНИНГ ЎЗГАРИШИ

313-модда. Кредитор ҳуқуқларининг бошқа шахсга ўтиш асослари ва тартиби

Мажбурият асосида кредиторга тегишли бўлган ҳуқуқ (талаб) унинг томонидан битим бўйича бошқа шахсга ўтказилиши (талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш) ёки қонун асосида бошқа шахсга ўтиши мумкин.

Кредиторнинг ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтиши учун, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарздорнинг розилиги талаб қилинмайди.

Агар қарздор кредиторнинг ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтганлиги ҳақида ёзма равишда хабардор қилинган бўлмаса, янги кредитор шу тўғрисида келиб чиққан ўзи учун ноқулай оқибатлар ҳавфини ўз зиммасига олади. Мазкур ҳолда мажбуриятнинг дастлабки кредиторга нисбатан бажарилиши тегишли кредиторга нисбатан бажариш деб ҳисобланади.

Кредитор ҳуқуқларининг бошқа шахсга ўтиши ҳақидаги қонунлар регресс талабларга нисбатан қўлланилмайди.

314-модда. Бошқа шахсларга ўтиши мумкин бўлмаган ҳуқуқлар

Кредиторнинг шахси билан чамбарчас боғланган ҳуқуқларнинг, хусусан алиментлар тўғрисидаги ва ҳаётга ёки соғлиққа етказилган зарарни тўлаш тўғрисидаги талабларнинг бошқа шахсга ўтишига йўл қўйилмайди.

315-модда. Бошқа шахсга ўтадиган кредитор ҳуқуқларининг ҳажми

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, дастлабки кредиторнинг ҳуқуқи янги кредиторга ҳуқуқ ўтиш пайтида мавжуд бўлган ҳажмда ва шартлар асосида ўтади. Хусусан, янги кредиторга мажбуриятнинг бажарилишини таъминлайдиган ҳуқуқлар, шунингдек талаб билан боғлиқ бошқа ҳуқуқлар, шу жумладан тўланмаган фоизаларга ҳуқуқ ҳам ўтади.

316-модда. Янги кредитор ҳуқуқларининг исботи

Ўз талабидан бошқа шахс фойдасига воз кечган кредитор талаб қилиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларни унга бериши ва талабни амалга ошириш учун аҳамиятли бўлган маълумотларни билдириши керак.

Қарздор талаблар янги кредиторга ўтганлигини исботловчи ҳужжатлар ўзига тақдим этилмагунча унга нисбатан мажбуриятни бажармасликка ҳақли.

317-модда. Қарздорнинг янги кредитор талабига қарши эътирозлари

Қарздор мажбурият бўйича ҳуқуқлар янги кредиторга ўтганлиги ҳақида огоҳлантириш олган пайтида дастлабки кредиторга қарши эътирозларини янги кредиторнинг талабига қарши қўйишга ҳақли.

318-модда. Кредитор ҳуқуқларининг қонун асосида бошқа шахсга ўтиши

Кредиторнинг мажбурият бўйича ҳуқуқлари бошқа шахсга қуйидаги ҳолларда ўтади:

- 1) кредитор ҳуқуқларидаги универсал ҳуқуқий ворислик натижасида;
- 2) кредитор ҳуқуқларини бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги суднинг қарорига мувофиқ;
- 3) қарздорнинг мажбурияти ушбу мажбурият бўйича қарздор бўлмаган кафил ёки гаровга қўювчи томонидан бажарилиши оқибатида;
- 4) сўғурта ҳолати бошланиши учун жавобгар бўлган қарздорга нисбатан кредитор ҳуқуқларининг сўғурта қилувчига суброгацияси (ўтиши) натижасида;
- 5) қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда.

319-модда. Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш шартлари

Кредиторнинг ўз талабидан бошқа шахс фойдасига воз кечишига, башарти у қонунчиликка ёки шарт-

номага зид бўлмаса, йўл қўйилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Кредиторнинг шахси қарздор учун муҳим аҳамиятга эга бўлган мажбурият бўйича талабдан қарздорнинг розилигисиз бошқа шахс фойдасига воз кечишга йўл қўйилмайди.

320-модда. Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш шакли

Оддий ёзма ёки нотариал шаклда тузилган битимга асосланган талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ўша шаклда амалга оширилиши керак.

Давлат рўйхатидан ўтказиш талаб қилинадиган битим бўйича талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ушбу битимни рўйхатга олиш учун белгилаб қўйилган тартибда рўйхатга олиниши керак.

Ордерли қимматли қоғоз бўйича талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечиш ушбу қимматли қоғозга индоссамент (талаб қилиш ҳуқуқини ўтказиш ёзуви) йўли билан амалга оширилади.

321-модда. Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечган кредиторнинг жавобгарлиги

Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечган дастлабки кредитор янги кредитор олдида унга ўтказилган талабнинг ҳақиқий эълагисини учун жавоб беради, бироқ қарздор бу талабни бажармаганлиги учун жавоб бермайди, дастлабки кредитор янги кредитор олдида қарздор учун ўз зиммасига кафолатни олган ҳоллар бундан мустасно.

322-модда. Қарзни бошқа шахсга ўтказиш

Қарздорнинг ўз қарзини бошқа шахсга ўтказишига фақат кредиторнинг розилиги билан йўл қўйилади.

Янги қарздор кредитор билан дастлабки қарздор ўртасидаги муносабатларга асосланган барча эътирозларни кредитор талабига қарши қўйишга ҳақли.

Агар кафил ёки гаровга қўювчи қарг қарздор учун жавоб беришга рози бўлмаса, янги бошқа шахсга ўтказилиши билан кафиллик ёки учинчи шахс томонидан белгиланган гаров бекор бўлади.

Қарзни бошқа шахсга ўтказиш шаклига ушбу Кодекс 320-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларидаги қоидалар тегишинча қўлланилади.

323-модда. Қарзни ва ижрони бир пайтда бошқа шахсга ўтказиш

Қарздорни қарзни тўлаш мажбуриятдан озод қилмаган ҳолда қарзни ёки унинг қисmini бошқа шахсга ўтказишга рухсат берилади. Бу ҳолда ҳар иккала қарздор мажбуриятнинг бажарилиши учун солидар жавобгар бўлади.

Қарздорнинг учинчи шахс билан шартномаси асосида учинчи шахс мажбуриятнинг бажарилиши бўйича кредитор олдида эмас, балки фақат қарздор олдида бурчли бўлади.

24-БОБ. МАЖБУРИЯТЛАРНИ БУЗАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК

324-модда. Қарздорнинг зарарни тўлаш мажбурияти

Қарздор мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги туфайли кредиторга етказилган зарарни тўлаши шарт.

Агар қонунчиликда ёки шартномада ўзгача тартиб назарда тутилган бўлмаса, зарарни аниқлашда мажбурият бажарилиши керак бўлган жойда, қарздор кредиторнинг талабларини ихтиёрий қаноатлантирган кунда, борди-ю, талаб ихтиёрий қаноатлантирилган бўлмаса, – даъво қўзғатилган кунда мавжуд бўлган нархлар эътиборга олинади. Суд вазиятга қараб, зарарни тўлаш ҳақидаги талабни қарор чиқарилган кунда мавжуд бўлган нархларни эътиборга олган ҳолда қаноатлантириши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бой берилган фойдани аниқлашда кредитор томонидан уни олиш учун қўрилган чоралар ва шу мақсадда қўрилган тайёргарликлар ҳисобга олинади.

325-модда. Неустойка ва зарар

Агар мажбуриятни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун неустойка белгиланган бўлса, зарарнинг неустойка билан қопланмаган қисми тўланади.

Қонунда ёки шартномада зарарни эмас, балки фақат неустойкани ундириб олишга йўл қўйилмаган; зарар ҳам неустойкадан ташқари тўла ҳажмида ундириб олиниши мумкин бўлган; зарарнинг танловига кўра ёки неустойка ёхуд зарар ундириб олиниши мумкин бўлган ҳоллар белгиланиши мумкин.

326-модда. Неустойкани камайтириш

Агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номуносивлиги кўришиб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатлари эътиборга олиниши керак.

Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

327-модда. Пул мажбуриятини бажармаганлик учун жавобгарлик

Бошқа шахсларнинг пул маблағларини ғайриқонуний ушлаб қолиш, уларни қайтариб беришдан бош тортиш, уларни тўлашни бошқача тарзда кечиктириш ёхуд бошқа шахс ҳисобидан асоссиз олиш ёки жамғариш натижасида улардан фойдаланганлик учун ушбу маблағлар суммасига фоииз тўлаши керак.

Фоиизлар миқдори кредитор ушайдиган жойда, кредитор юридик шахс бўлганда эса, унинг жойлашган ерида пул мажбурияти ёки унинг тегишли қисми

бажарилган кунда мавжуд бўлган банк фоизининг ҳисоб ставкаси билан белгиланади. Қарз суд тартибида ундириб олинганида суд кредиторнинг талабини даъво қўзғатилган кундаги ёки қарор чиқарилган кундаги банк фоизининг ҳисоб ставкасига қараб қондириши мумкин. Ушбу қоидалар қонунда ёки шартномада бошқа фоиз миқдори белгиланган бўлмаса қўлланилади.

Кредиторнинг пул маблағларидан қонунсиз фойдаланиш туйғайли унга етказилган зарар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларига асосан унга тегиши керак бўлган фоизлар суммасидан ошиб кетса, кредитор қарздордан зарарнинг бу суммадан ортиқча бўлган қисмини тўлашни талаб қилишга ҳақли.

328-модда. Мажбуриятнинг қардор ҳисобидан бажарилиши

Қардор ашёни тайёрлаш ва кредиторга мулк қилиб, ҳужалик юриштига ёки оператив бошқаришга топшириш ёхуд ашёни фойдаланиш учун кредиторга бериш ёхуд унинг учун муайян ишни бажариш ёки унга хизмат курсатиш мажбуриятини бажармаган тақдирда кредитор, агар қонунчиликдан, шартномадан ёки мажбуриятнинг мохиятидан бошқача тартиб аниқлашмаса, учинчи шахсларга мажбуриятни оқилона муддатда оқилона баҳоларда ижро этишни топширишга ёинки уни ўз кучлари билан бажаришга ҳамда қарздордан қилинган зарур харажатларни ва бошқа зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

329-модда. Субсидиар жавобгарлик

Қонунчилик ёки мажбурият шартларига мувофиқ асосий қардор бўлган бошқа шахснинг жавобгарлигига қўшимча равишда жавобгар бўлган (субсидиар жавобгарлик) шахсга талаблар қўйишдан олдин кредитор асосий қардорга талаб қўйишни керак. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар асосий қардор кредиторнинг талабини қондиришдан бош тортса ёки кредитор ундан қўйилган талабга оқилона муддатда жавоб олмаган бўлса, бу талаб субсидиар жавобгар бўлган шахсга қўйилиши мумкин.

Кредитор асосий қардорга бўлган ўз талабини қондиришни субсидиар жавобгар шахсдан талаб қилишга ҳақли эмас, башарти бу талаб асосий қардорга муқобил талабини ҳисобга ўтказиш ёки маблағларни асосий қарздордан низоосиз ундириб олиш йўли билан қондирилиши мумкин бўлса.

Субсидиар жавобгар шахс ўзига кредитор томонидан қўйилган талабини қондиришдан олдин бу ҳақда асосий қардорни оғохлантириши, борди-ю бундай шахсга нисбатан даъво қўзғатилган бўлса – асосий қардорни ишда қатнашишга жалб қилишни керак. Акс ҳолда асосий қардор ўзининг кредиторга қарши эътирозларини субсидиар жавобгар шахснинг регресс талабига қарши қўйиш ҳуқуқига эга.

330-модда. Жавобгарлик ва мажбуриятни асл ҳолида бажариш

Башарти, қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбурият лозим даражада бажарилмаган тақдирда неустойка тўлаш ва зарарни қоплаш қардорни мажбуриятни асл ҳолида бажаришдан озод қилмайди.

Башарти, қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбурият бажарилмаган тақдирда зарарни қоплаш ва унинг бажарилмаганлиги учун неустойка тўлаш қардорни мажбуриятни асл ҳолида бажаришдан озод қилади.

Кечиктириб юбориш оқибатида ўзи учун аҳамиятини йўқотган (ушбу Кодекс 337-моддасининг иккинчи қисми) ижрони кредиторнинг қабул қилишдан бош тортиши, шунингдек воз кечмиш ҳақи тарзида белгиланган неустойкани тўлаш (ушбу Кодекснинг 342-моддаси) қардорни мажбуриятни асл ҳолида бажаришдан озод қилади.

331-модда. Хусусий белгили ашёни топшириш мажбуриятини бажармаслик оқибатлари

Хусусий белгили ашёни кредиторнинг мулки қилиб, унинг ҳужалик юриштига, оператив бошқарувиغا ёки фойдаланишига топшириш мажбурияти бажарилмаган тақдирда кредитор бу ашёни олиб қўйишни ва мажбуриятда назарда тутилган шартлар асосида ўзига топширишни талаб қилишга ҳақли. Бу ҳуқуқ ашё бир хил ҳуқуққа эга бўлган учинчи шахсга топширилган бўлса, бекор бўлади. Агар ашё ҳали топширилмаган бўлса, вазият қайси кредиторнинг фойдасига олдинроқ вужудга келган бўлса, ўша кредитор устунликка эга бўлади, башарти бунини аниқлаш мумкин бўлмаса, олдин даъво қўзғатган кредитор устунликка эга бўлади.

Кредитор мажбурият нарсаи бўлган ашёни ўзига топширишни талаб қилиш ўрнига, зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақли.

332-модда. Мажбуриятлар бўйича жавобгарлик ҳажмини чеклаш

Мажбуриятларнинг айрим турлари бўйича ҳамда муайян фаолият тури билан боғлиқ мажбуриятлар бўйича қонунда зарарни тўла қоплашга бўлган ҳуқуқ чеклаб қўйилиши мумкин (чекланган жавобгарлик).

Қўйилиш шартномаси ёки кредитор истеъмолчи сифатида иш олиб борувчи фуқаро бўлган бошқа шартнома бўйича қарздорнинг жавобгарлик ҳажмини чеклаш тўғрисидаги келишув ҳақиқий эмас, башарти мажбуриятларнинг ушбу тури ёки ушбу тартиббузарлик учун жавобгарлик ҳажми қонун билан белгиланган бўлса ва агар мажбуриятни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун жавобгарликни келтириб чиқарадиган вазиятлар юз бергунча келишувга эришилган бўлса.

333-модда. Мажбуриятларни бузганлик учун жавобгарлик асослари

Қардор эйби бўлган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун,

агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, жавоб беради. Қарздор мажбуриятни лозим даражада бажариш учун ўзига ботлиқ бўлган ҳамма чораларни кўрганлигини исботласа, у айбсиз деб топилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Айбнинг йўқлиги мажбуриятни бузган шахс томонидан исботланади.

Башарти, қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишда мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган шахс мажбуриятни лозим даражада бажаришга энгис бўлмайдиган куч, яъни фавқулодда ва муайян шароитларда олдини олиб бўлмайдиган вазиятлар (форс-мажор) туфайли имкон бўлмаганлигини исботлай олмаса, жавобгар бўлади. Қарздорнинг шартлашувчи шериклари томонидан мажбуриятларнинг бузилиши, мажбуриятни бажариш учун зарур товарларнинг бозорда йўқлиги, қарздорда зарур пул маблағларининг бўлмаганлиги бундай вазиятлар жумласига кирмайди.

Мажбуриятни қасддан бузганлик учун жавобгарликни бартараф қилиш ёки чеклаш тўғрисидаги аввалдан келишилган битим у тузилган пайтдан бошлаб ҳақиқий эмас.

334-модда. Учинчи шахсларнинг ҳаракатлари учун қарздорнинг жавобгарлиги

Башарти, қонунчилик ёки шартномада бевосита ижрочи бўлган учинчи шахснинг жавобгарлиги белгилаб қўйилмаган бўлса, зиммасига мажбуриятни бажариш вазифаси юклатилган учинчи шахсларнинг мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун қарздор жавоб беради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

335-модда. Кредиторнинг айби

Агар кредитор қасддан ёки эҳтиётсизлик туфайли мажбуриятни бажариш мумкин бўлмаслиги юз беришига ёки бажармаслик туфайли етказилган зарар миқдорининг кўпайишига кўмаклашган бўлса, шунингдек кредитор мажбуриятни бажармасликдан етказилган зарарни камайтириш чораларини қасддан ёки эҳтиётсизлик туфайли кўрмаган бўлса, суд ишнинг ҳолатларига қараб тулланадиган ҳақ миқдорини камайтиришга ёки кредиторга ҳақ тўлашни батамом рад этишга ҳақли.

336-модда. Икки тарафлама шартномани бажармаслик оқибатлари

Агар икки тарафлама шартномада бир тараф ўзи жавобгар бўлган вазият туфайли уни бажариши мумкин бўлмай қолса, иккинчи тараф, башарти қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартномадан воз кечишга ва шартноманинг бажарилмаслиги туфайли етказилган зарарни ундириб олишга ҳақли.

337-модда. Ижронинг қарздор ва кредитор томонидан кечиктириб юборилиши

Ижрони кечиктириб юборган қарздор кечиктириб юбориш туфайли етказилган зарар учун ва кечиктириб юбориш даврида тасодифан ижрони бажариш мумкин бўлмаслиги вужудга келганлиги учун кредитор олдида жавоб беради.

Агар қарздор ижрони кечиктириб юборганлиги туфайли кредитор учун унинг аҳамияти қолмаган бўлса, у ижрони қабул қилишдан бош тортиши ва зарарни тўлашни талаб қилиши мумкин.

Агар кредитор қарздор томонидан таклиф қилинган лозим даражадаги ижрони қабул қилишдан бош тортган бўлса ёки ўзи амалга ошириши керак бўлган ва амалга оширилганлиги қарздор ўз мажбуриятини бажара олмаган ҳаракатларни қилган бўлмаса, кредитор мuddатни кечиктириб юборган ҳисобланади.

338-модда. Кредиторнинг ижрони кечиктириб юбориши оқибатлари

Кредиторнинг шартнома бўйича ўзига тегишли нарсани қабул қилишни кечиктириб юбориши қарздорга кечиктириб юбориш туфайли етказилган зарарни ундириб олиш ҳуқуқини беради ва кейинчалик мажбуриятни ижро этиш мумкин бўлмай қолса, уни жавобгарликдан озод қилади, қарздорнинг қасддан иш тутиши ёки қўпол эҳтиётсизлик қилиш ҳоллари бундан мустасно.

Пул мажбурияти бўйича кредитор ижрони кечиктириб юборган вақт учун қарздор фоиз тўлашга мажбур эмас.

339-модда. Ижронинг кечиктириб юборилганлиги учун кредиторни жавобгарликдан озод қилиш

Агар кредитор ижронинг кечиктириб юборилиши қонунга мувофиқ ёки кредиторнинг топириғи билан ижрони қабул қилиш вазифаси юклатилган шахслар қасддан иш тутанлиги ёки эҳтиётсизлиги туфайли келиб чиққанлигини исботласа, у ижронинг кечиктириб юборилганлиги учун жавобгарликдан озод қилинади.

25-БОБ. МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ БЕКОР БУЛИШИ

340-модда. Мажбуриятларнинг бекор бўлиш асослари

Мажбурият ушбу Кодексда, бошқа қонун ҳужжатларида ёки шартномада назарда тутилган асосларга кўра тўлиқ ёки қisman бекор бўлади.

Мажбуриятни тарафлардан бирининг талаби билан бекор қилишга қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

341-модда. Мажбуриятнинг бажарилиши билан бекор бўлиши

Мажбурият, қоида тариқасида, унинг лозим даражада бажарилиши билан бекор бўлади.

342-модда. Воз кечиш ҳақи

Тарафларнинг келишувига мувофиқ мажбурият уни бажариш ўрнига воз кечиш ҳақини бериш (пул тўлаш, мол-мулк бериш ва шу кабилар) билан бекор қилиниши мумкин. Воз кечиш ҳақининг миқдори, муддатлари ва уни бериш тартибини тарафлар белгилайдилар.

343-модда. Ҳисобга ўтказиш билан мажбуриятнинг бекор бўлиши

Муддати тўлган ёки муддати кўрсатилмаган ёхуд талаб қилиш пайти билан белгиланган муқобил ўхшаш талаб ҳисобга ўтказилиши билан мажбурият тўлиқ ёки қисман бекор бўлади.

Ҳисобга ўтказиш учун бир тарафнинг аризаси кифой қилади.

344-модда. Ҳисобга ўтказишга йўл қўйилмаслиги

Қуйидаги талабларни ҳисобга ўтказишга йўл қўйилмайди:

даъво муддати ўтган талабларни;
фуқаронинг соғлиғига шикаст етиши ёки унинг вафоти муносабати билан етказилган зарарни тўлаш ҳақидаги талабини;

алиментлар ундириш ҳақидаги талабини;
умрбод асраш шарти билан уй-жойни бошқа шахсга топшириш талабини;
қонунда ёки шартномада назарда тутилган бошқа ҳоллардаги талабини.

345-модда. Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилганида ҳисобга ўтказиш

Талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилган тақдирда қарздор ўзининг дастлабки кредиторга муқобил талабини янги кредиторнинг талабига қарши ҳисобга ўтказишга ҳақли.

Агар талаб қарздор бу талабдан бошқа шахс фойдасига воз кечилгани тўғрисидаги билдиришни олган пайтгача мавжуд бўлган асосга кўра вужудга келиш бўлса ва талаб қилиш муддати ана шу билдириш олингунча келган бўлса ёки ушбу муддат кўрсатилмаган ёхуд талаб қилиш пайти билан белгиланган бўлса, ҳисобга олиш амалга оширилади.

346-модда. Қарздор билан кредитор бир шахс бўлиб қолганида мажбуриятнинг бекор бўлиши

Қарздор билан кредитор бир шахс бўлиб қолганида мажбурият бекор бўлади.

347-модда. Мажбурият янгиланиши билан унинг бекор бўлиши

Тарафлар ўз ўрталаридаги дастлабки мажбуриятни бошқа нарсани ёки бошқача ижро этиш усулини назарда тутувчи янги мажбурият билан алмаштириш (мажбуриятни янгилаш) ҳақида келишиб олсалар, мажбурият бекор бўлади.

Ҳаёт ёки соғлиққа етказилган зарарни қоплаш ва алиментларга нисбатан мажбуриятлар хусусида янгиланиши амалга оширишга йўл қўйилмайди.

Агар тарафларнинг келишувига мувофиқ бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбуриятни янгилаш дастлабки мажбурият билан боғлиқ бўлган қўшимча мажбуриятларни бекор қилади.

348-модда. Қарздан воз кечиш

Кредитор қарздорни унинг зиммасидаги мажбуриятлардан озод қилиши билан, агар бу ҳол бошқа шахсларнинг кредитор мол-мулкига нисбатан ҳуқуқларини бузмаса, мажбурият бекор бўлади.

349-модда. Бажариш мумкин бўлмаганлиги туфайли мажбуриятнинг бекор бўлиши

Агар тарафлардан биронтаси ҳам жавоб бермайдиган вазият туфайли мажбуриятни бажариш мумкин бўлмай қолса, у бекор бўлади.

Башарти, қарздор мажбуриятни кредиторнинг айбли ҳаракатлари туфайли бажариши мумкин бўлмаса, кредитор ўзининг мажбурият бўйича бажарганларини қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли эмас.

350-модда. Мажбуриятнинг давлат органи ҳужжати асосида бекор бўлиши

Агар давлат органининг ҳужжати чиқиши натижасида мажбуриятни бажариш тўлиқ ёки қисман мумкин бўлмай қолса, мажбурият тўлиқ ёки унинг тегшли қисми бекор бўлади. Бунинг натижасида зарар кўрган тарафлар ушбу Кодекснинг 12 ва 15-моддаларига мувофиқ уни тўлашни талаб қилишга ҳақлидирлар.

Давлат органининг мажбурият бекор бўлишига асос бўлган ҳужжати белгиланган тартибда ҳақиқий эмас деб топилганида, агар тарафларнинг келишувидан ёки мажбуриятнинг моҳиятидан бошқача тартиб келиб чиқмаса ва мажбуриятни бажариш кредитор учун ўз аҳамиятини йўқотмаган бўлса, мажбурият тикланади.

351-модда. Фуқаро вафот этиши билан мажбуриятнинг бекор бўлиши

Агар мажбуриятни қарздорнинг шахсий иштирокисиз бажариш мумкин бўлмаса ёки мажбурият бошқача тарзда қарздорнинг шахси билан чамбарчас боғлиқ бўлса, қарздор вафот этиши билан мажбурият бекор бўлади.

Агар мажбуриятни бажариш шахсан кредитор учун мўлжалланган ёки мажбурият бошқача тарзда кредиторнинг шахси билан чамбарчас боғлиқ бўлса, кредитор вафот этиши билан мажбурият бекор бўлади.

352-модда. Юридик шахс тугатилиши билан мажбуриятнинг бекор бўлиши

Юридик шахс (қарздор ёки кредитор) тугатилиши билан мажбурият бекор бўлади, қонунчилик билан тугатилган юридик шахснинг мажбуриятларини бажариш бошқа шахс зиммасига юклатилган (ҳаётга ёки соғлиққа етказилган зарарни тўлаш талаби ва бошқа талаблар бўйича) ҳоллар бундан мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-кичиқ бўлим. ШАРТНОМА ТЎҒРИСИДА УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

26-боб. ШАРТНОМА ТУШУНЧАСИ ВА ШАРТЛАРИ

353-модда. Шартнома тушунчаси

Икки ёки бир неча шахснинг фуқаролик ҳуқуқлари ва бурчларини вужудга келтириш, ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги келишуви шартнома дейилади.

Шартномаларга ушбу Кодекснинг 9-бобида назарда тутилган икки ва кўп тарафлама битимлар тўғрисидаги қоидалар қўлланилади.

Шартномадан келиб чиққан мажбуриятларга, агар ушбу бобнинг қоидаларида ва ушбу Кодексда шартномаларнинг айрим турлари тўғрисида баён этилган қоидаларда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мажбуриятлар тўғрисидаги умумий қоидалар (ушбу Кодекснинг 234–352-моддалари) қўлланилади.

Иккитадан ортқ тарафлар тузадиган шартномаларга, бундай шартномаларнинг кўптарофламалик хусусиятига зид бўлмаса, шартнома тўғрисидаги умумий қоидалар қўлланилади.

354-модда. Шартнома тузиш эркинлиги

Фуқаролар ва юридик шахслар шартнома тузишда эркиндирлар.

Шартнома тузишга мажбур қилишга йўл қўйилмайди, шартнома тузиш бурчи ушбу Кодексда, бошқа қонунда ёки олинган мажбуриятда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Тарафлар қонунчиликда назарда тутилмаган шартномани ҳам тузишлари мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тарафлар турли шартномаларнинг элементларини ўз ичига оладиган шартнома (аралаш шартнома) тузишлари мумкин. Аралаш шартнома бўйича тарафларнинг муносабатларига, агар тарафларнинг келишувидан ёки аралаш шартноманинг моҳиятидан бошқача тартиб аниқлашилмаса, элементлари аралаш шартномада бўлган шартномалар тўғрисидаги қоидалар қўлланилади.

Шартноманинг шартлари тарафларнинг хоҳиши билан белгиланади, тегишли шартнинг мазмуни қонунчиликда кўрсатиб қўйилган ҳоллар бундан мустасно. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шартноманинг шарт тарафлар келишувида бошқача тартиб белгилаб қўйилмаганлиги тўғрисида қўлланиладиган норма (диспозитив норма)да назарда тутилган ҳолларда тарафлар ўзаро келишиб, унинг қўлланишини бекор қилишлари ёки унда назарда тутилганидан бошқача шартни белгилашлари мумкин. Бундай келишув бўлмаганда шартноманинг шарт тарафларнинг диспозитив норма билан белгиланади.

Агар шартнома шартлари тарафлар ёки диспозитив норма билан белгилаб қўйилган бўлмаса, тегишли шартлар тарафлар ўртасидаги муносабатларга нисбатан қўлланиши мумкин бўлган иш муомаласи одатлари билан белгиланади.

355-модда. Ҳақ эвазига ва текинга тузиладиган шартномалар

Шартнома бўйича тараф ўз бурчларини бажарганлиги учун ҳақ олиши ёки унга бошқа муқобил тўлов тўланиши лозим бўлса, бундай шартнома ҳақ эвазига тузилган шартнома бўлади.

Шартнома бўйича бир тараф иккинчи тарафга ундан ҳақ ёки бошқа муқобил тўлов олмасдан бирон нарса ни бериш мажбуриятини олса, бундай шартнома текинга тузилган шартнома ҳисобланади.

Агар қонунчиликдан, шартноманинг мазмуни ёки моҳиятидан бошқача ҳол аниқлашилмаса, шартнома ҳақ эвазига тузилган шартнома ҳисобланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

356-модда. Баҳо

Шартномани бажарганлик учун тарафларнинг келишуви билан белгиланган баҳода ҳақ тўланади.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда тегишли ваколатга эга бўлган давлат органлари белгилайдиган ёки тартибга соладиган баҳолар (тарифлар, расценкалар, ставкалар ва ҳ.к.) қўлланилади.

Шартнома тузилганидан кейин баҳони ўзгартиришга қонунчилик ёки шартномада назарда тутилган ҳолларда ва шартларда йўл қўйилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳақ тўлашни назарда тутадиган шартномада баҳо назарда тутилмаган ва шартнома шартлари бўйича белгиланиши мумкин бўлмаган ҳолларда шартномани бажарганлик учун ўжаш вазиятларда одатда шундай товарлар, ишлар ёки хизматлар учун олинадиган баҳо бўйича ҳақ тўланиши керак.

357-модда. Шартноманинг амал қилиши

Шартнома тузилган пайтидан бошлаб кучга киради ва тарафлар учун мажбурий бўлиб қолади.

Тарафлар ўзлари тузган шартноманинг шартларини уларнинг шартнома тузилишидан олдин вужудга келган муносабатларига нисбатан қўлланилади деб белгилаб қўйишга ҳақлиқдирлар.

Қонунда ёки шартномада шартноманинг амал қилиш мuddати тугаши тарафларнинг шартнома бўйича мажбуриятлари бекор бўлишига олиб келади, деб белгилаши мумкин.

Бундай шарт ёзиб қўйилмаган шартнома тарафлар мажбуриятни бажаришининг шартномада белгилаб қўйилган охириг мuddатигача амал қилади, деб ҳисобланади.

Шартноманинг амал қилиш мuddати тугаши тарафларни уни бузганлик учун жавобгарликдан озод қилмайди.

358-модда. Оммавий шартнома

Ташкилот томонидан тузилган ҳамда унинг бундай ташкилот ўз фаолияти хусусиятига кўра ўзига мурожаат қиладиган ҳар бир шахсга нисбатан амалга ошириши шарт бўлган товарлар сотиш, ишлар бажариш ёки хизматлар кўрсатиш соҳасидаги вазифаларини (чакана савдо, умумий фойдаланишдаги транспортда йўловчи ташиш, алоқа хизмати, энергия билан таъминлаш, тиббий хизмат, меҳмонхона хизмати ва ш.к.) белгилан қўядиган шартнома оммавий шартнома дейилади. Бундай ташкилот оммавий шартнома тузишда бир шахсни бошқа шахсга нисбатан афзал қўришга ҳақли эмас, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Товарлар, ишлар ва хизматларнинг баҳоси, шунингдек оммавий шартноманинг бошқа шартлари ҳамма истеъмолчилар учун бир хил қилиб белгиланади, қонунчиликда истеъмолчиларнинг айрим тоифалари учун имтиёзлар берилишига йўл қўйилмайдиган ҳоллар бундан мустасно. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ташкилотнинг истеъмолчига тегишли товарларни бериш, хизматлар кўрсатиш, унинг ушун тегишли ишларни бажариш имконияти бўла туриб оммавий шартнома тузишдан бош тортишга йўл қўйилмайди.

Ташкилот оммавий шартнома тузишдан асоссиз бош тортганида ушбу Кодекс 377-моддасининг олтинчи ва ерттинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати оммавий шартномаларни тузиш ва бажаришда тарафлар учун мажбурий бўлган қоидалар (намунавий шартномалар, қоидалар ва ҳ.к.) чиқариши мумкин.

Оммавий шартноманинг ушбу модда иккинчи ва бешинчи қисмлари билан белгилаб қўйилган талабларга мос келмайдиган шартлари ҳақиқий эмас.

359-модда. Шартноманинг намунавий шартлари

Шартномада унинг айрим шартлари тегишли турдаги шартномалар учун ишлаб чиқилган намунавий шартлар билан белгиланиши назарда тутилиши мумкин.

Шартномада намунавий шартларга ҳавола қилинмаган ҳолларда бундай намунавий шартлар тарафларнинг муносабатларига иш муомаласи одатлари сифатида қўлланилади.

Намунавий шартлар намунавий шартнома ёки ушбу шартларни ўз ичига олувчи бошқа ҳужжат шаклида ифодаланиши мумкин.

360-модда. Қўшилиш шартномаси

Шартларини тарафлардан бири формулярлар ёки бошқа стандарт шаклларда таърифлаган ҳамда иккинчи тараф факат таклиф қилинган шартномага бутунлай қўшилиш йўли билан қабул қилиши мумкин бўлган шартнома қўшилиш шартномаси дейилади.

Агар қўшилиш шартномаси гарчи қонунчиликка зид бўлмаса-да, бироқ қўшилувчи тарафни одатда ана шундай

турдаги шартномалар асосида бериладиган ҳуқуқлардан маҳрум этса, иккинчи тарафини мажбуриятларини бузганлик учун жавобгарлигини истисно этса ёки чекласа ёхуд унда қўшилган тараф учун очикдан-очик оғир бўлган, бу тарафда шартнома шартларини белгилашда қатнашиш имконияти бўлганида у ўзининг манфаатларини кўзлаб қабул қилмайдиган шартлар ёзиб қўйилган бўлса, шартномага қўшилган тараф шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни талаб қилишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар мажбур бўлганида ўз тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши муносабати билан шартномага қўшилган тараф қандай шартлар асосида шартнома тузаётганлигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, шартномага қўшилган тарафнинг шартномани бекор қилиш ёки ўзгартириш ҳақида қўйган талаби қондирилмайди.

361-модда. Дастлабки шартнома

Дастлабки шартнома бўйича тарафлар келгусида мол-мулк бериш, ишлар бажариш ёки хизматлар кўрсатиш ҳақида дастлабки шартномада назарда тутилган шартлар асосида шартнома тузиш (асосий шартнома) мажбуриятини оладилар.

Дастлабки шартнома асосий шартнома учун белгиланган шаклда, борди-ю, асосий шартноманинг шакли аниқланмаган бўлса, ёзма шаклда тузилади. Дастлабки шартноманинг шакли тўғрисидаги қоидаларга риоя қилмаслик унинг ҳақиқий саналмаслигига сабаб бўлади.

Дастлабки шартномада асосий шартноманинг нарса-сини, шунингдек бошқа муҳим шартларини белгилаб қўйиш имконини берадиган шартлар бўлиши керак.

Дастлабки шартномада тарафлар қанча мuddатда асосий шартномани тузиш мажбуриятини олиши кўрсатилади. Агар дастлабки шартномада бундай мuddат белгиланб қўйилган бўлмаса, асосий шартнома дастлабки шартнома тузилган пайдан бошлаб бир йил ичида тузилиши шарт.

Дастлабки шартнома тузган тараф асосий шартномани тузишдан бош тортган тақдирда ушбу Кодекс 377-моддасининг олтинчи ва еттинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланилади.

Агар тарафлар асосий шартномани тузишлари лозим бўлган мuddатнинг охиригача у тузилмаса ёки тарафларнинг биронтаси ҳам иккинчи тарафга ана шундай шартнома тузиш ҳақида таклиф юбормаса, дастлабки шартномада назарда тутилган мажбуриятлар бекор бўлади.

362-модда. Учинчи шахс фойдасига тузиладиган шартнома

Тарафлар қарздор ижрони кредиторга эмас, балки шартномада кўрсатилган ёки кўрсатилмаган, қарздордан мажбуриятни ўз фойдасига бажаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлган учинчи шахсга бажариши мажбур деб белгилаб қўйган шартнома учинчи шахс фойдасига тузилган шартнома дейилади.

Агар қонунчиликда ёки шартномада ўзгача тартиб назарда тутилган бўлмаса, учинчи шахс шартнома бўйича

Ўз ҳуқуқидан фойдаланиш ниятини қарздорга билдирган пайтдан бошлаб тарафлар ўзлари тузган шартномани учинчи шахснинг розилигисиз бекор қилишлари ёки ўзгартirilishлари мумкин эмас. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683 сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қарздор кредиторга қарши қўйиши мумкин бўлган эътирозларини шартномада учинчи шахснинг талабларига қарши қўйишга ҳақли.

Учинчи шахс шартнома буйича ўзига берилган ҳуқуқдан фойдаланишдан воз кечган тақдирда, башарти қонунчилик ва шартномага зид бўлмаса, кредитор бу ҳуқуқдан фойдаланиши мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

362-модда. Шартномани шарҳлаш

Суд шартнома шартларини шарҳлашда ундаги сўз ва ибораларнинг асл маъносини эътиборга олади. Шартноманинг шarti аниқ бўлмаса, унинг асл маъноси уни бошқа шартларга ва бутун шартноманинг маъносига таққослаш йўли билан аниқланади.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмида баён этилган қондилар шартноманинг мазмунини аниқлаш имконини бермаса, тарафларнинг ҳақиқий умумий хоҳиш-иродаси шартноманинг мақсадини ҳисобга олган ҳолда аниқланиши керак. Бунда барча тегишли ҳолатлар, шу жумладан шартнома тузиш олдидан олиб берилган музокаралар ва ёзишмалар, тарафларнинг ўзаро муносабатларида қарор топган амалиёт, иш муомаласи одатлари, тарафларнинг кейинчалик ўзларини қандай тутганлиги эътиборга олинади.

27-БОБ. ШАРТНОМА ТУЗИШ

364-модда. Шартнома тузиш тўғрисидаги асосий қоидалар

Агар тарафлар ўртасида шартноманинг барча муҳим шартлари юзасидан шундай ҳолларда талаб қилинадиган шаклда келишувга эришилган бўлса, шартнома тузилган ҳисобланади.

Шартноманинг нарсаси тўғрисидаги шартлар, қонунчиликда бундай турдаги шартномалар учун муҳим ёки зарур деб ҳисобланган шартлар, шунингдек тарафлардан бирининг аризасига кўра келишиб олинishi зарур бўлган ҳамма шартлар муҳим шартлар ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шартнома тарафлардан бирининг оферта (шартнома тузиш ҳақида таклиф) йўллаши ва иккинчи тараф уни акцептлаши (таклифни қабул қилиши) йўли билан тузилади.

365-модда. Шартноманинг тузилиш пайти

Оферта йўллаган шахс унинг акцептини олган пайтда шартнома тузилган ҳисобланади.

Агар қонунга мувофиқ шартнома тузиш учун мол-мулкни топшириш ҳам зарур бўлса, шартнома тегишли

мол-мулк топширилган пайтдан бошлаб тузилган ҳисобланади (ушбу Кодекснинг 185-моддаси).

366-модда. Шартноманинг шакли

Агар қонунда муайян турдаги шартномалар учун маълум бир шакл белгилаб қўйилган бўлмаса, шартнома битимлар тузиш учун назарда тутилган ҳар қандай шаклда тузилиши мумкин.

Нотариал тасдиқланиши ёки давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт бўлган шартнома нотариал тасдиқланган ёки рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан, нотариал тасдиқланиши ва рўйхатдан ўтказилиши зарур бўлганда эса – шартнома рўйхатдан ўтказилган пайтдан эътиборан шартнома тузилган ҳисобланади.

Агар тарафлар шартномани муайян шаклда тузишга келишган бўлсалар, гарчи қонунда бу турдаги шартномалар учун бундай шакл талаб қилинган бўлмаса-да, шартнома белгиланган шаклга келтирилганидан кейин тузилган ҳисобланади.

Ёзма шартнома тарафлар имзолаган битта ҳужжатни тузиш йўли билан, шунингдек почта, телеграф, телетайп, телефон, электрон алоқа ёки ҳужжат шартномадаги тарафдан чиққанлигини ишончли суратда аниқлаш имконини берадиган бошқа алоқа ёрдамида ҳужжатлар алмашиш йўли билан тузилиши мумкин.

Агар шартнома тузиш ҳақидаги ёзма таклиф ушбу Кодекс 370-моддасининг туртинчи қисмида назарда тутилган тартибда олинган бўлса, шартноманинг ёзма шаклига ривож қилинган ҳисобланади.

367-модда. Оферта

Бир ёки бир неча муайян шахсга юборилган, етарли даражада аниқ бўлган ва таклифни киритган шахснинг ўзини таклиф йўлланган ва уни қабул қиладиган шахс билан шартнома тузган деб ҳисоблаш ниятини ифода этадиган таклиф оферта ҳисобланади.

Офертада шартноманинг муҳим шартлари ифода қилинган бўлиши керак.

Оферта уни йўллаган шахсни оферта йўлланган шахс билан у офертани олган пайтдан бошлаб боғлайди.

Агар офертани қақриб олиш тўғрисидаги билдириш офертанинг ўзидан олдин ёки у билан бир вақтда келган бўлса, оферта олинмаган ҳисобланади.

368-модда. Офертанинг қақриб олинмаслиги

Қабул қилувчи тараф олган оферта уни акцептлаш учун белгилаб қўйилган муддат мобайнида қақриб олинishi мумкин эмас, башарти бошқача тартиб офертанинг ўзида шарт қилиб қўйилган бўлмаса ёки таклифнинг моҳиятидан ёхуд у йўлланган пайтдаги вазиятдан англашилмаса.

369-модда. Офертага таклиф этиш. Оммавий оферта

Номуайян шахслар доирасига йўлланган реклама ва бошқа таклифлар, агар тақдирда бошқача ҳол тўғридан-тўғри кўрсатилган бўлмаса, офертага таклиф этиш деб қаралади.

Шартноманинг барча асосий шартларини ўз ичига олган, таклиф киритаётган шахснинг жавоб қайтарган ҳар

қандай шахс билан таклифда кўрсатилган шартлар асосида шартнома тузишга бўлган хоҳиш-иродаси билиниб турган таклиф оферта (оммавий оферта) ҳисобланади.

370-модда. Акцепт

Оферта юборилган шахснинг уни қабул қилганлиги ҳақидаги жавоби акцепт ҳисобланади.

Акцепт тулик ва писандасиз бўлиши керак

Агар қонундан, иш муомаласи одатидан ёки тарафларнинг иш бўйича аввалги муносабатларидан бошқача маъно келиб чиқмаса, сукут саклаш акцепт бўлмайди.

Офертани акцептлаш учун белгиланган муддатда олган шахснинг унда кўрсатилган шартнома шартларини бажариш юзасидан қилган ҳаракатлари (товарларни жўнатиш, хизматлар кўрсатиш, ишлар бажариш, тегишли суммани тўлаш ва ҳ.к.), агар қонунчиликда ёки офертада бошқача тартиб назарда тутилмаган ёки кўрсатилмаган бўлса, акцепт ҳисобланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

371-модда. Акцептни қақриб олиш

Агар акцептни қақриб олиш ҳақидаги билдириш оферта юборган шахсга акцептдан олдинроқ ёки у билан бир вақтда етиб келган бўлса, акцепт олинмаган ҳисобланади.

372-модда. Акцепт муддати кўрсатилган оферта асосида шартнома тузиш

Офертада акцепт муддати кўрсатилган бўлса, акцепт оферта йўллаган шахс томонидан унда кўрсатилган муддат мобайнида олинса, шартнома тузилган ҳисобланади.

373-модда. Акцепт муддати кўрсатилмаган оферта асосида шартнома тузиш

Ёзма офертада акцепт муддати кўрсатилмаган акцепт оферта йўллаган шахс томонидан қонунчиликда белгилаб қўйилган муддатларда, агар бундай муддат белгилаб қўйилган бўлмаса – бунинг учун нормал зарур бўлган вақт мобайнида олинса, шартнома тузилган ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Оферта акцепт учун муддат кўрсатмасдан оғзаки тарзда қилинганида бошқа тараф уни акцептлаганини дарҳол айтган бўлса, шартнома тузилган ҳисобланади.

374-модда. Кечикиб олинган акцепт

Акцепт тўғрисида ўз вақтида йўлланган билдириш кечикиб олинган ҳолларда оферта йўллаган тараф бошқа тарафга акцепт кечикиб олинганини дарҳол билдириб қўйма, акцепт кечиккан ҳисобланмайди.

Агар оферта йўллаган тараф бошқа тарафга унинг кечикиб олинган акцептини қабул қилганини дарҳол маълум қилса, шартнома тузилган ҳисобланади.

375-модда. Бошқа шартлар асосидаги акцепт

Офертада таклиф қилинганидан бошқача шартлар асосида шартнома тузишга розилик билдириш ҳақидаги жавоб акцепт ҳисобланмайди. Бундай жавоб акцептдан бош тортиш ва айни вақтда янги оферта ҳисобланади.

376-модда. Шартноманинг тузилган жойи

Агар шартномада унинг тузилган жойи кўрсатилган бўлмаса, шартнома оферта йўллаган фуқаронинг яшаш жойида ёки юридик шахснинг жойлашган ерида тузилган ҳисобланади.

377-модда. Мажбурий тартибда шартнома тузиш

Ушбу Кодексга ёки бошқа қонунларга мувофиқ оферта (шартнома лойиҳаси) йўлланган тараф учун шартнома тузиш мажбурий бўлган ҳолларда бу тараф оферта олинган кундан бошлаб ўттиз кун мобайнида бошқа тарафга акцепт тўғрисида ёки акцептдан бош тортиши тўғрисида еҳуд офертани бошқа шартларда акцептлаши тўғрисида (шартнома лойиҳасига келишмовчиликлар баённомаси) билдириш йўллаши керак.

Оферта йўллаган ҳамда шартнома тузиши мажбурий бўлган тарафдан офертани бошқа шартларда акцептлаш тўғрисида билдириш (шартнома лойиҳасига келишмовчиликлар баённомаси) олган тараф бундай билдириш олинган ёки акцепт учун муддат тугаган кундан бошлаб ўттиз кун мобайнида шартнома тузиш чоғида юз берган келишмовчиликларни кўриб чиқиш учун судга топширишга ҳақли.

Ушбу Кодексга ёки бошқа қонунларга мувофиқ шартнома тузиш оферта (шартнома лойиҳаси) йўллаган тараф учун мажбурий бўлган ва унга ўттиз кун мобайнида шартнома лойиҳасига келишмовчиликлар баённомаси юбориладиган ҳолларда бу тараф келишмовчиликлар баённомасини олган кундан бошлаб ўттиз кун мобайнида бошқа тарафга шартномани унинг тахририда қабул қилишини ёки келишмовчиликлар баённомасини рад этишини билдириши шарт.

Келишмовчиликлар баённомаси рад этилганида ёки уни кўриб чиқиш натижалари тўғрисидаги билдириш кўрсатилган муддатда олинмаганида келишмовчиликлар баённомасини йўллаган тараф шартнома тузиш чоғида юз берган келишмовчиликларни кўриб чиқиш учун судга топширишга ҳақли.

Ушбу модданинг биринчи, иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган муддатлар тўғрисидаги қондалар, агар қонунчиликда бошқа муддатлар белгиланган бўлмаса ёки тарафлар уларни келишиб олган бўлмаса, қўлланилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар ушбу Кодексга ёки бошқа қонунларга мувофиқ шартнома тузиши мажбурий бўлган тараф уни тузишдан бош тортса, иккинчи тараф уни шартнома тузишга мажбур қилиш талаби билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Шартнома тузишдан асоссиз бўйин товлаётган тараф шу туфайли етказилган зарарларни бошқа тарафга тўлаши керак.

378-модда. Шартнома олдидан бўладиган низолар

Шартнома тузиш чоғида юз берган келишмовчиликлар ушбу Кодекснинг 377-моддасига мувофиқ қараб чиқиш учун судга берилган ҳолларда шартноманинг тарафлар ўртасида келишмовчиликлар чиқишига сабаб бўлган шартлари суд қарорига мувофиқ белгиланади.

379-модда. Ким ошди савдосида шартнома тузиш

Агар шартноманинг мазмунидан бошқача тартиб аниқлашмаса, у ким ошди савдосини ўтказиш йўли билан тузилиши мумкин. Шартнома ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс билан тузилади.

Ашёнинг мулкдори ёки мулкий ҳуқуқ эгаси ёхуд ихтисослашган ташкилот ким ошди савдосининг ташкилотчиси бўлиши мумкин. Ихтисослашган ташкилот ашёнинг мулкдори ёки мулкий ҳуқуқ эгаси билан шартнома тузиш асосида иш олиб боради ва улар номидан ёки ўз номидан ҳаракат қилади.

Ушбу Кодексда ёки бошқа қонунда кўрсатилган ҳолларда ашёни ёки мулкий ҳуқуқни сотиш тўғрисидаги шартномалар фақат ким ошди савдоси ўтказиш йўли билан тузилиши мумкин.

Ким ошди савдоси аукцион ёки танлов шаклида ўтказилади.

Ким ошди савдосининг шакли, агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, сотиладиган ашёнинг мулкдори ёки сотиладиган мулкий ҳуқуқнинг эгаси томонидан белгиланади.

Фақат битта иштирокчи қатнашган аукцион ва танлов ўтказилмаган ҳисобланади.

Ушбу Кодекснинг 380 ва 381-моддаларида назарда тутилган ҳодалар, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, суд қарорини ижро этиш тартибда ўтказиладиган ким ошди савдосига нисбатан ҳам қўлланилади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

380-модда. Ким ошди савдосини ташкил этиш ва уни ўтказиш тартиби

Аукционлар ва танловлар очиқ ва ёпиқ бўлиши мумкин. Очиқ аукционда ва очиқ танловда хоҳлаган шахс қатнашиши мумкин. Ёпиқ аукцион ва ёпиқ танловда шу мақсад учун махсус таклиф этилган шахсларгина қатнашадилар.

Агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ташкилотчи ким ошди савдоси ўтказилиши тўғрисида камида ўттиз кун олдин хабар қилиши керак. Хабарда, ҳар қандай ҳолда ҳам, ким ошди савдосининг вақти, жойи ва шакли, ким ошди савдосига нима қўйилаётгани ва уни ўтказиш тартиби, шу жумладан ким ошди савдосида қатнашишни расмийлаштириш тўғрисидаги, шунингдек бошланғич нарх тўғрисидаги маълумотлар бўлиши керак.

Агар ким ошди савдосига фақат шартнома тузиш ҳуқуқи қўйилаётган бўлса, булажак ким ошди савдоси тўғрисидаги хабарда бунга бериладиган мuddат кўрсатилиши керак.

Агар қонунда ёки ким ошди савдоси ўтказилиши ҳақидаги хабарда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, хабар берган ким ошди савдосининг ташкилотчиси аукцион ўтказишдан хоҳлаган вақтида, лекин у ўтказиладиган кундан камида уч кун олдин, танлов ўтказишдан эса – танлов ўтказиладиган кундан камида ўттиз кун олдин беш тортишга ҳақли.

Ким ошди савдосининг ташкилотчиси уни ўтказишдан мазкур мuddатларни бузиб беш тортган ҳолларда иштирокчиларнинг кўрган ҳақиқий зарарларини тўлаши шарт.

Ёпиқ аукцион ёки ёпиқ танлов ташкилотчиси хабар юборилганидан кейин айнан қанча мuddатда ким ошди савдосидан беш торганлигидан қатъи назар, ўзи таклиф этган иштирокчиларнинг реал зарарини тўлаши шарт.

Ким ошди савдосининг қатнашчилари ким ошди савдоси ўтказилиши тўғрисидаги хабарда кўрсатилган миқдорда, мuddатларда ва тартибда закалат пули тўлайдилар. Агар ким ошди савдоси ўтказилмаса, закалат қайтариб берилиши керак. Закалат ким ошди савдосида қатнашган, лекин унда ғолиб чиқмаган шахсларга ҳам қайтариб берилади.

Ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс билан шартнома тузишда у тўлаган закалат суммаси тузилган шартнома бўйича мажбуриятларни бажаришда ҳисобга олинади.

Ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс ва ким ошди савдосининг ташкилотчиси аукцион ёки танлов ўтказилган кун ким ошди савдосининг натижалари тўғрисида баённома имзолайдилар, бу баённома шартнома кучига эга бўлади. Ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс баённомани имзолашдан беш тортса, тўлаган закалатидан маҳрум бўлади. Баённомани имзолашдан беш тортган ким ошди савдосининг ташкилотчиси закалатни икки ҳисса қилиб қайтариши, шунингдек ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахсга ким ошди савдосида қатнашиш туфайли ўзига етказилган зарарнинг закалат пулидан ортиқ бўлган қисmini тўлаши шарт.

Агар ким ошди савдосига фақат шартнома тузиш ҳуқуқи қўйилган бўлса, бундай шартномани тарафлар ким ошди савдоси тамом бўлганидан ҳамда баённома расмийлаштирилганидан кейин кечи билан йигирма кунда ёки хабарда эълон қилинган бошқа мuddатда имзолашлари керак. Улардан бири шартнома тузишдан беш тортган тақдирда, иккинчи тараф судга мурожаат қилиб, шартнома тузишга мажбур этишни, шунингдек уни тузишдан беш тортиш натижасида етказилган зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

381-модда. Ким ошди савдосини ўтказиш ҳодаларини бузиш оқибатлари

Қонунда белгиланган ҳодалар бузиб ўтказилган ким ошди савдоси манфаатдор шахс талаби билан суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Ким ошди савдосини ҳақиқий эмас деб топилган ким ошди савдосида ғолиб чиққан шахс билан тузилган шартноманинг ҳақиқий эмаслигига сабабчи бўлади.

28-боб. ШАРТНОМАНИ ЎЗГАРТИРИШ ВА БЕКОР ҚИЛИШ

382-модда. Шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш асослари

Агар ушбу Кодексда, бошқа қонунларда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома тарафларнинг келишувига мувофиқ ўзгартирилиши ва бекор қилиниши мумкин.

Тарафлардан бирининг талаби билан шартнома суд томонидан Ҳақат қуйидаги ҳолларда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин:

- 1) иккинчи тараф шартномани жиддий равишда бузса;
- 2) ушбу Кодекс, бошқа қонунлар ва шартномада назарда тутилган ўзга ҳолларда.

Тарафлардан бирининг шартномани бузиши иккинчи тарафга у шартнома тузишда умид қилишга ҳақли бўлган нарсадан кўп даражада маҳрум бўладиган қилиб зарар етказиши шартномани жиддий бузиш ҳисобланади.

Бир тараф шартномани бажаришдан тўла ёки қисман йўл тортиб, қонун ёҳуд тарафларнинг келишувига бунга йўл қўйилса, шартнома тегишлича бекор қилинган ёки ўзгартирилган ҳисобланади.

383-модда. Вазият жиддий ўзгариши муносабати билан шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш

Шартнома тузишда тарафлар учун асос бўлган вазиятнинг жиддий ўзгариши, агар бошқача тартиб шартномада назарда тутилган бўлмаса ёки унинг моҳиятидан англашилмаса, шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асос бўлади.

Вазиятнинг тарафлар олдиндан кўра билганларида шартномани умуман тузмасликлари ёки анча фарқ қиладиган шартлар билан тузишлари мумкин бўлган даражада ўзгариши унинг жиддий ўзгариши ҳисобланади.

Агар тарафлар шартномани жиддий ўзгарган вазиятга мувофиқлаштириш ёки уни бекор қилиш ҳақида келиша олмаган бўлсалар, шартнома манфаатдор тарафнинг талаби билан суд томонидан бекор қилиниши, ушбу модданинг бешинчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра эса – ўзгартирилиши мумкин, агар айни вақтда қуйидаги шартлар мавжуд бўлса:

1) шартномани тузиш пайтида тарафлар вазиятга бундай ўзгариш юз бермайди, деб ҳисоблаган бўлсалар;

2) вазиятнинг ўзгаришини келтириб чиқарган сабабларни, улар пайдо бўлганидан кейин манфаатдор тараф шартноманинг хусусиятига ва муомала шартларига кўра ўзидан талаб қилинадиган даражада виждонийлик ва эҳтиёткорлик қилган бўлишига қарамай, бу сабабларни енга олмаган бўлса;

3) шартномани унинг шартларини ўзгартирмасдан бажариш тарафлар мулкий манфаатларининг шартномага мос келадиган нисбатини бузса ва манфаатдор тарафга зарар етказса, натижада улар шартнома тузишда умид қилишга ҳақли бўлган нарсадан кўп даражада маҳрум бўлсалар;

4) иш муомаласи одатларидан ёки шартноманинг моҳиятидан вазиятнинг ўзгариши хавфига манфаатдор тараф учраши кераклиги англашилмаса.

Вазиятнинг жиддий ўзгариши оқибатида шартнома бекор қилинганда суд ҳар қандай тараф талаби билан шартномани бекор қилиш оқибатларини аниқлашда тарафларнинг ушбу шартномани бажариш билан боғлиқ харажатларини улар ўртасида адолатли тақсимлаш зарурлигига асосланади.

Вазиятнинг жиддий ўзгариши муносабати билан шартноманинг ўзгартирилишига шартномани бекор қилиш ижтимоий манфаатларга зид бўлган ёки тарафларга шартномани суд томонидан ўзгартирилган шартлар асосида бажариш учун талаб қилинадиган харажатлардан анча ортқ зарар келтирадиган фавқулодда ҳолларда суд қарори билан йўл қуйилади.

384-модда. Шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш тартиби

Шартнома қандай шаклда тузилган бўлса, уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишув ҳам шундай шаклда тузилади. Башарти қонунчиликдан, шартнома ёки иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бир тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги таклифга иккинчи тарафдан рад жавоби олганидан кейингина ёки таклифда кўрсатилган ёҳуд қонунда ёинки шартномада белгиланган муддатда, бундай муддат бўлмаганда эса – ўттиз кунлик муддатда жавоб олмаганидан кейин, шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги талабни судга тақдим этиши мумкин.

385-модда. Шартномани ўзгартириш ва бекор қилишнинг оқибатлари

Шартнома ўзгартирилганда тарафларнинг мажбуриятлари ўзгартирилган ҳолда сақланиб қолади.

Шартнома бекор қилинганда тарафларнинг мажбуриятлари бекор бўлади.

Шартнома ўзгартирилган ёки бекор қилинган тақдирда, агар келишувдан ёки шартномани ўзгартириш хусусиятидан бошқача тартиб англашилмаса, тарафлар шартномани ўзгартириш ёки бекор қилишга келишган пайтдан бошлаб, шартнома суд тартибиде ўзгартирилган ёки бекор қилинганда эса – суднинг шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги қарори қонуний кучга кирган пайтдан бошлаб мажбуриятлар ўзгартирилган ёки бекор қилинган ҳисобланади.

Агар қонунда ёки тарафларнинг келишувига бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, тарафлар шартнома ўзгартирилгунча ёки бекор қилингунча мажбурият бўйича узеари бажарган нарсаларни қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли эмаслар.

Агар шартномани ўзгартириш ёки бекор қилишга тарафлардан бирининг шартномани жиддий бузиши асос бўлган бўлса, иккинчи тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш туфайли етказилган зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

ИККИНЧИ ҚИСМ

3-кичиқ бўлим. МАЖБУРИЯТЛАРНИНГ
АЙРИМ ТУРЛАРИ

29-боб. ОЛДИ-СОТДИ

1-5. ОЛДИ-СОТДИ ТЎҒРИСИДА
УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

386-модда. Олди-сотди шартномаси

Олди-сотди шартномаси буйича бир тараф (сотувчи) товарни бошқа тараф (сотиб олувчи)га мулк қилиб топшириш мажбуриятини, сотиб олувчи эса бу товарни қабул қилиш ва унинг учун белгиланган пул суммаси (бахоси)ни тўлаш мажбуриятини олади.

Агар қонунда қимматли қоғозлар ва валюта қим-матликларининг олди-сотдисига доир махсус қоидалар белгиланган бўлмаса, уларни олиш-сотишга нисбатан ушбу параграфда назарда тутилган қоидалар қўлланади.

Ушбу Кодексда ёки бошқа қонунда назарда тутилган ҳолларда айрим турдаги товарларни олиш-сотишнинг ўзига хос жиҳатлари қонунчилик билан белгиланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Қонунчиликда белгиланган тартибда давлат рўй-хатидан ўтказилиши лозим бўлган автоматотранспорт воситаларининг олди-сотди шартномаси нотариал тасдиқланган бўлиши керак, Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан белгиланган ҳоллар бундан мустасно. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрдаги 320-11-санли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2002 йил, 1-сон, 20-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу параграфда назарда тутилган қоидалар мулкий ҳуқуқларни сотишга нисбатан қўлланади, агар ушбу ҳуқуқлар мазмуни ёки моҳиятидан бошқача ҳол келиб чиқмаса.

Айрим турдаги олди-сотди (чакана олди-сотди, товарлар етказиб бериш, энергия таъминоти, корхонани сотиш ва бошқалар) шартномаларига нисбатан, агар ушбу Кодекснинг бу турдаги шартномаларга доир қоидаларида бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу параграфда назарда тутилган қоидалар қўлланади.

387-модда. Шартноманинг товар тўғрисидаги шarti

Олди-сотди шартномаси буйича ҳар қандай ашёлар ушбу Кодекснинг 82-моддаси қоидаларига риоя қилган ҳолда товар бўлиши мумкин.

Шартнома, агар қонунда бошқача ҳол белгиланган бўлмаса ёки у товарнинг хусусиятидан келиб чиқмаса, шартномани тузиш пайтида сотувчида мавжуд бўлган товарни, шунингдек келажакда сотувчи яратадиган ёки оладиган товарни олиш-сотиш ҳақида тузилиши мумкин.

Агар шартнома товарнинг номи ва миқдорини аниқлаш имконини берса, товар тўғрисидаги олди-сотди шартномасининг шarti келишилган ҳисобланади.

388-модда. Товарни топшириш юзасидан сотувчининг мажбуриятлари

Сотувчи сотиб олувчига олди-сотди шартномасида назарда тутилган товарни топшириши шарт.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотувчи сотиб олувчига ашёни бериш билан бир вақтда унга мансуб ашёни, шунингдек қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган ашёга алоқадор ҳужжатлар (техник паспорти, сифат сертификати, фойдаланиш буйича йўриқнома ва ҳоказолар)ни топшириши шарт. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

389-модда. Товарни топшириш мажбуриятини бажариш муддати

Сотувчининг товарни сотиб олувчига топшириш мажбуриятини бажариш муддати олди-сотди шартномасида белгиланади, агар шартнома бу муддатни аниқлаш имконини бермаса, у ушбу Кодекснинг 242-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ аниқланади.

Белгиланган муддат бузилган тақдирда сотиб олувчида шартноманинг бажарилишига қизиқиш йўқолиши шартномадан аниқ билиниб турса, олди-сотди шартномаси уни қатъий белгиланган муддатда бажариш шarti билан тузилган ҳисобланади. Сотувчи бундай шартномани унда белгиланган муддатдан олдин ёки бу муддат тугагандан сўнг сотиб олувчининг розилигисиз бажаришга ҳақли эмас.

390-модда. Сотувчининг товарни топшириш мажбуриятини бажариш пайти

Башarti, олди-сотди шартномасида бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, сотувчининг сотиб олувчига товарни топшириш вазифаси қуйидаги пайтларда бажарилган ҳисобланади:

агар шартномада сотувчининг товарни етказиб бериш мажбурияти назарда тутилган бўлса, товарни сотиб олувчига ёки у қўрсатган шахсга топшириш пайтида;

агар товар сотиб олувчига товар турган ерда берилиши лозим бўлса, товарни сотиб олувчи ихтиёрига топшириш пайтида. Шартномада назарда тутилган муддатда товар тегишли ерда сотиб олувчига топшириш учун тайёр бўлган ва сотиб олувчи шартнома шартларига мувофиқ товар топширишга тайёр эканлигидан хабардор қилинган вақтда товар сотиб олувчи ихтиёрига топширилган деб ҳисобланади. Агар товарнинг шартнома мақсадларига мослиги тамғалаш ёки бошқа йўл билан тасдиқланган бўлмаса, товар топшириш учун тайёр деб ҳисобланмайди.

Олди-сотди шартномасидан сотувчининг товарни сотиб олувчига етказиб бериш ёки товарни турган ерида сотиб олувчига топшириш мажбурияти келиб чиқмайдиган ҳолларда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товарни сотиб олувчига етказиб

бериш учун ташувчига ёки алоқа ташкилотига топшириш пайтида сотувчининг товарни сотиб олувчига топшириш мажбурияти бажарилган ҳисобланади.

391-модда. Сотувчининг сотилган мол-мулкни сақлаш мажбурияти

Мулк ҳуқуқи ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ мол-мулкни топширишдан олдин сотиб олувчига ўтган ҳолларда, сотувчи мол-мулкнинг ёмонлашишига йўл қўймай, уни топширгунга қадар сақлаши шарт. Бунинг учун қилинган зарур чиқимларни, агар тарафларнинг келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи сотувчига тўлаши шарт.

392-модда. Товарнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан шикастланиши хавфининг ўтиши

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товарнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан шикастланиши хавфи сотувчи товарни сотиб олувчига топшириш бўйича ўз мажбуриятини қонун ёки шартномага мувофиқ бажарган деб ҳисобланган пайтдан бошлаб сотиб олувчига ўтади.

Агар тарафлар келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, йўлда бўлган пайтида сотилган товарнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан шикастланиши хавфи шартнома тузилган пайтдан бошлаб сотиб олувчига ўтади.

Олди-сотди шартномасининг товар тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан шикастланиши хавфи у биринчи ташувчига топширилган пайтдан бошлаб сотиб олувчига ўтиши ҳақидаги шarti, агар шартнома тузилган пайтда сотувчи товар йўқолгани ёки шикастланганини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса ва бу ҳақда сотиб олувчига маълум қилмаган бўлса, сотиб олувчи талабига қўра суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

393-модда. Сотувчининг товарни учинчи шахслар ҳуқуқларидан озод ҳолда топшириш мажбурияти

Сотувчи товарни сотиб олувчига учинчи шахсларнинг ҳар қандай ҳуқуқларидан озод ҳолда топшириши шарт, сотиб олувчи учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари бўлган товарни қабул қилишга розилик берган ҳоллар бундан мустасно. Бу қондани бажармаслик сотиб олувчига харид нархини камайтиришни ёки олди-сотди шартномасини бекор қилишни ва кўрилган зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқини беради, сотиб олувчи бу товарга учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари борлигини билгани ёки билиши лозим бўлгани исботланадиган ҳоллар бундан мустасно.

Ушбу моддада назарда тутилган қондалар товарни сотиб олувчига топшириш пайтида унга учинчи шахсларнинг даъволари борлиги сотувчига маълум бўлган ҳолларда ҳам, агар бу даъволар кейинчалик белгиланган тартибда қонуний деб тан олинган бўлса, тегишли равишда қўлланади.

394-модда. Товарни олиб қўйиш тўғрисида даъво қилинган тақдирда сотиб олувчи ва сотувчининг мажбуриятлари

Агар учинчи шахс олди-сотди шартномаси бажарилгунга қадар юзгага келган асос бўйича товарни олиб қўйиш тўғрисида сотиб олувчига даъво қилса, сотиб олувчи сотувчининг ишда қатнашишга жалб қилиши, сотувчи эса бу ишда сотиб олувчи томонида қатнашиши шарт.

Агар сотувчи, башарти ишда қатнашганида сотилган товар сотиб олувчидан олиб қўйилишининг олдини олган бўлиши мумкинлигини исботлаб берса, сотиб олувчининг сотувчини ишда қатнашишга жалб қилмаслиги сотувчини сотиб олувчи олдидаги жавобгарликдан озод қилади.

Сотиб олувчи томонидан ишда қатнашишга жалб қилинган, бироқ унда қатнашмаган сотувчи сотиб олувчининг ишни нотўғри юритганлигини исботлаш ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

395-модда. Сотиб олувчидан товар олиб қўйилган тақдирда сотувчининг жавобгарлиги

Олди-сотди шартномаси бажарилгунга қадар вужудга келган асослар бўйича учинчи шахслар сотиб олувчидан товарни олиб қўйган ҳолларда сотувчи сотиб олувчига у қўрган зарарни қоплаши лозим, сотиб олувчи бундай асосларнинг мавжудлигини билган ёки билиши лозим бўлган ҳоллар бундан мустасно.

Олинган товар учинчи шахслар томонидан сотиб олувчидан талаб қилиб олинмадиган ҳолларда тарафларнинг сотувчини жавобгарликдан озод қилиш ёки унинг жавобгарлигини чеклаш тўғрисидаги келишув и ҳақиқий эмас.

396-модда. Сотувчи товарни топширишдан бош тортишининг оқибатлари

Агар сотувчи сотилган товарни сотиб олувчига топширишдан бош тортса, сотиб олувчи олди-сотди шартномасини бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Сотувчи хусусий аломатлари билан белгиланган ашёни топширишдан бош тортса, сотиб олувчи сотувчига ушбу Кодекснинг 331-моддасида назарда тутилган талабларни қўйишга ҳақли.

397-модда. Товарга мәнсуб ашёларни ва ҳужжатларни топшириш мажбуриятини бажармаслик оқибатлари

Агар сотувчи қонунчиликка ёки олди-сотди шартномасига мувофиқ топшириши шарт бўлган (ушбу Кодекс 388-моддасининг иккинчи қисми) товарга мәнсуб ашёлар ёки ҳужжатларни сотиб олувчига топширмаса ёки топширишдан бош тортса, сотиб олувчи уларни топшириш учун унга оқилона мўддат тайинлашга ҳақли. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Товарга мәнсуб ашёлар ёки ҳужжатлар сотувчи томонидан кўрсатилган мўддатда топширилмаса, агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи товардан воз кечшига ҳақли.

398-модда. Товарнинг миқдори

Сотиб олувчига топширилиши лозим бўлган товарнинг миқдори олди-сотди шартномасида тегишли ўлчов бирликларида ёки пулда назарда тутилади. Товарнинг миқдори тўғрисидаги шарт шартномада уни аниқлаш тартибини белгилаш йўли билан келишилиши мумкин.

Агар олди-сотди шартномаси топширилиши лозим бўлган товар миқдорини аниқлаш имконини бермаса, шартнома тузилмаган ҳисобланади.

399-модда. Шартноманинг товар миқдори тўғрисидаги шартларини бузиш оқибатлари

Сотувчи олди-сотди шартномаси шартларини бузиб, сотиб олувчига шартномада белгиланган миқдордан кам товар топширган бўлса, сотиб олувчи, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ё товарнинг етишмаётган миқдорини топширишни талаб қилишга, ё топширилган товардан ва унинг ҳақини тўлашдан бош торттишга, борди-ю унинг ҳақи тўланган бўлса, тўланган пул суммасини қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли.

Сотувчи сотиб олувчига олди-сотди шартномасида кўрсатилганидан ортиқ миқдорда товар берган тақдирда, сотиб олувчи бу ҳақда ушбу Кодекс 416-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган тартибда сотувчига маълум қилиши лозим. Агар сотиб олувчидан хабар олганидан сўнг сотувчи оқилона муддатда тегишли товарни тасаруф қилмаса, шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи товарнинг ҳаммасини қабул қилиш ҳуқуқига эга.

Сотиб олувчи олди-сотди шартномасида кўрсатилганидан ортиқ миқдорда товар қабул қилиб олган тақдирда, агар тарафларнинг келишуви билан бошқа баҳо белгиланган бўлмаса, тегишли товар учун шартномада белгиланган баҳода ҳақ тўланади.

400-модда. Товарларнинг ассортименти

Агар олди-сотди шартномасига кўра товарлар тур, модель, ўлчам, ранг ва бошқа белгилари (ассортимент) бўйича муайян нисбатда топширилиши лозим бўлса, сотувчи товарларни сотиб олувчига тарафлар келишган ассортиментда топшириши шарт.

Агар олди-сотди шартномасида ассортимент белгиланмаган ҳақда шартномада уни белгилаш тартиби кўрсатилмаган бўлса, лекин мажбурият моҳиятидан товарлар сотиб олувчига ассортимент бўйича топширилиши лозимлиги келиб чиқса, сотувчи сотиб олувчига товарларни сотиб олувчининг шартнома тузиш пайтида сотувчига маълум бўлган эхтиёжларидан келиб чиқадиган ассортиментда топширишга ёки шартномани бажаришдан бош торттишга ҳақли.

401-модда. Шартноманинг товар ассортименти тўғрисидаги шартини бузиш оқибатлари

Сотувчи олди-сотди шартномасида назарда тутилган товарларни шартномага мос келмайдиган ассортиментда топширган тақдирда сотиб олувчи уларни қабул қилишдан ва ҳақини тўлашдан бош торттишга, борди-ю уларнинг ҳақи тўлаб қўйилган бўлса, тўланган пул суммасини қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли.

Агар сотувчи сотиб олувчига ассортименти олди-сотди шартномасига мос келадиган товарлар билан бир қаторда ассортимент тўғрисидаги шартларга мос келмайдиган товарлар ҳам топширган бўлса, сотиб олувчи ўз ихтиёрига кўра:

шартноманинг ассортимент тўғрисидаги шартларига мос бўлган товарларни қабул қилиш ва қолган товарларни қабул қилишдан бош торттиш;

топширилган барча товарларни қабул қилишдан бош торттиш;

шартноманинг ассортимент тўғрисидаги шартларига мос бўлмаган товарларни шартномада назарда тутилган ассортиментдаги товарларга алмаштириб беришни талаб қилиш;

топширилган барча товарларни қабул қилиш ҳуқуқига эга.

Сотиб олувчи ассортименти олди-сотди шартномаси шартларига мос келмайдиган товарларни қабул қилишдан бош тортганида ёки ассортимент тўғрисидаги шартларга мос келмайдиган товарларни алмаштиришни талаб қилганида бу товарлар ҳақини тўлашдан бош торттишга, борди-ю уларнинг ҳақи тўлаб қўйилган бўлса, тўланган пул суммасини қайтариб беришни талаб қилишга ҳам ҳақли.

Агар сотиб олувчи шартноманинг ассортимент тўғрисидаги шартларига мос келмайдиган товарларни олганидан сўнг уларни қабул қилишдан бош торттиши тўғрисида оқилона муддатда сотувчига хабар қилмаса, бундай товарлар қабул қилинган ҳисобланади.

Агар сотиб олувчи ассортименти шартномага мос келмайдиган товарларни қабул қилишдан бош тортмаса, бу товарларнинг ҳақини сотувчи билан келишилган баҳода тўлаши шарт. Сотувчи баҳони келишиш бўйича оқилона муддатда зарур чоралар кўрмаган тақдирда, сотиб олувчи товарлар ҳақини одатда шартнома тузиш пайтидаги ўхшаш вазиятларда худди шундай товарларга берилган баҳода тўлайди.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу модда қоидалари қўлланади.

402-модда. Товарнинг сифати

Сотувчи сотиб олувчига сифати олди-сотди шартномасига мос келадиган товарни топшириши шарт.

Олди-сотди шартномасида товарнинг сифати тўғрисидаги шартлар кўрсатилмаганда, сотувчи сотиб олувчига белгиланган мақсадлар учун яроқли бўлган товарни топшириши шарт.

Агар сотиб олувчи шартнома тузиш пайтида сотувчига товарни қандай аниқ мақсадлар учун сотиб олаётганини хабар қилган бўлса, сотувчи сотиб олувчига ушбу мақсадларда фойдаланиш учун яроқли бўлган товарни топшириши шарт.

Товар намунаси бўйича ва (ёки) таърифи бўйича сотилганда сотувчи сотиб олувчига намуна ва (ёки) таърифга мос келадиган товарни топшириши шарт.

Агар қонунда белгиланган тартибга мувофиқ, сотилаётган товар сифатига нисбатан мажбурий талаблар назарда тутилган бўлса, тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган сотувчи сотиб олувчига ушбу мажбурий талабларга жавоб берадиган товарни топшириши шарт.

Сотувчи билан сотиб олувчи ўртасидagi келишувга мувофиқ қонунда назарда тутилган тартибда товарнинг сифатига қўйилган мажбурий талабларга қараганда юқорироқ талабларга жавоб берадиган товар топширилиши мумкин.

403-модда. Товар сифатининг кафолати

Сотувчи сотиб олувчига топшириши лозим бўлган товар уни сотиб олувчига топшириш пайтида ушбу Кодекснинг 402-моддасида назарда тутилган талабларга, агар товарнинг ушбу талабларга мувофиқлигини аниқлашнинг бошқа пайти олди-сотди шартномасида назарда тутилган бўлмаса, жавоб бериши ва оқилона муддат давомида белгиланган мақсадлар учун яроқли бўлиши керак.

Олди-сотди шартномасида сотувчининг товар сифатига кафолат бериши назарда тутилган тақдирда, сотувчи сотиб олувчига шартномада белгиланган муайян вақтда (кафолат муддатида) ушбу Кодекснинг 402-моддасида назарда тутилган талабларга жавоб берадиган товарни топшириши лозим.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товар сифатининг кафолати барча бутловчи буюмларга ҳам тегишли бўлади.

404-модда. Товарнинг кафолат муддатини ҳисоблаш

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафолат муддати товар сотиб олувчига топширилган пайтдан эътиборан ўта бошлайди.

Агар сотиб олувчи сотувчига боғлиқ бўлган ҳолатлар туфайли олди-сотди шартномасида кафолат муддати белгиланган товардан фойдаланиш имкониятидан маҳрум бўлса, сотувчи тегишли ҳолатларни бартараф этмагунча кафолат муддатининг ўтиши бошланмайди.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 416-моддасида белгиланган тартибда сотувчига товарнинг камчиликлари ҳақида хабар қилиш шarti билан кафолат муддати товарда аниқланган камчиликлар туфайли ундан фойдаланиб бўлмаган вақтга узайтирилади.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бутловчи буюмнинг кафолат муддати асосий буюмнинг кафолат муддатига тенг ҳисобланади ва асосий буюмнинг кафолат муддати билан бир вақтда ўта бошлайди.

Товар (бутловчи буюм) алмаштирилганда кафолат муддати янгидан ўта бошлайди.

405-модда. Товарнинг яроқлилик муддати

Қонунчиликда, шу жумладан миллий стандартларда товар ўз вазифаси бўйича фойдаланиш учун яроқсиз ҳолга келиб қолади деб ҳисобланадиган вақт (яроқлилик муддати) белгилашни мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 3 ноябрдаги УРҚ-800-сонли қонунлари тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 04.11.2022 й., 03/22/800/0990-сон. 2023 йил 5 ноябрдан кучда қиради)

Сотувчи яроқлилик муддати белгиланган товарни сотиб олувчига шундай мўлжал билан топшириши

керакки, токи ундан яроқлилик муддати тугагунга қадар ўз вазифаси бўйича фойдаланиш мумкин бўлсин.

406-модда. Товарнинг яроқлилик муддатини ҳисоблаш

Товарнинг яроқлилик муддати товар тайёрланган кундан бошлаб белгиланиш учун яроқли бўлган давр билан ёки товар фойдаланиш учун яроқли бўлиб турадиган сана билан белгиланади.

407-модда. Товарнинг сифатини текшириш

Агар қонунчиликда ёки олди-сотди шартномасида товарнинг сифатини текшириш назарда тутилган бўлса, текшириш уларда белгиланган талабларга мувофиқ амалга оширилиши лозим. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Стандартларда товарларнинг сифатини назорат қилишга нисбатан талаблар белгиланган ҳолларда, сифат улардаги кўрсатмаларга мувофиқ текширилиши керак. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 3 ноябрдаги УРҚ-800-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 04.11.2022 й., 03/22/800/0990-сон. 2023 йил 5 ноябрдан кучда қиради)

Агар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида белгиланган тартибда товарнинг сифатини текшириш шартлари назарда тутилган бўлмаса, товарнинг сифати иш муомаласи одатларига ёки олди-сотди шартномаси бўйича топширилиши лозим бўлган товарни текширишининг, одатда қўлланиладиган бошқа шартларига мувофиқ текширилиши лозим.

Агар қонунчиликда, шу жумладан давлат стандартларида ёки олди-сотди шартномасида сотувчининг сотиб олувчига топшириладиган товар сифатини текшириш (синаш, таҳлил қилиш, кўздан кечириш ва ҳоказо) мажбурияти назарда тутилган бўлса, сотиб олувчининг талаби билан сотувчи унга товар сифати текширилганлигининг исботини тақдим қилиши лозим. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Сотувчи ва сотиб олувчи томонидан товарнинг сифатини текшириш айнан бир хил шартларда амалга оширилиши лозим.

408-модда. Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни топшириш оқибатлари

Агар товарнинг камчиликлари сотувчи томонидан маълум қилинмаган бўлса, тегишли даражада сифатли бўлмаган товар топширилган сотиб олувчи ушбу Кодекснинг 434-моддасида назарда тутилган ҳуқуқларга эга бўлади.

Товарнинг бутлилигига қирадиган қисми тегишли даражада сифатли бўлмаса, сотиб олувчи маъзур товарга нисбатан ушбу Кодекснинг 434-моддасида назарда тутилган ҳуқуқларни амалга оширишга ҳақли.

Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни сотган шахс уни тайёрлаган бўлмаса, товарни алмаштириш ёки унинг камчиликларини текнинг бартараф этиш ҳақидаги

талаблар сотувчига ёки товарни тайёрловчига қўйилиши мумкин.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳодалар, агар мазкур Кодекс ёки бошқа қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, қўлланилади.

409-модда. Товарнинг сотувчи жавобгар бўладиган камчиликлари

Агар сотиб олувчи товардаги камчиликлар товар сотиб олувчига топширилгунга қадар пайдо бўлганлигини ёки шу пайтгача вужудга келган сабаблар туфайли пайдо бўлганлигини исбот қилиб берса, сотувчи товарнинг камчиликлари учун жавобгар бўлади.

Агар сотувчи сифатига ўзи кафолат берган товардаги камчиликлар уни сотиб олувчига топширигандан сўнгра сотиб олувчи товардан фойдаланиш ёки уни сақлаш ҳодаларини бузганлиги ёки учинчи шахслар ҳаракати туфайли ёки олдини олиб бўлмайдиган куч таъсирида пайдо бўлганини исботлаш олмаसा, сотувчи бу товарнинг камчиликлари учун жавобгар бўлади.

410-модда. Топширилган товарнинг камчиликларини аниқлаш мuddатлари

Агар қонунда ёки олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товарнинг камчиликлари ушбу моддада белгиланган мuddатларда аниқланган тақдирда, сотиб олувчи товарнинг камчиликлари билан боғлиқ талабларни қўйишга ҳақли.

Товарнинг кафолат мuddати ёки яроқлилик мuddати белгиланмаган ҳолларда, камчиликлар билан боғлиқ талаблар сотиб олувчи томонидан, агар қонунда ёки олди-сотди шартномасида бошқа мuddатлар белгиланган бўлмаса, камчиликлар оқилона мuddатда, бироқ товар сотиб олувчига топширилган кундан бошлаб икки йил давомида аниқлангандагина қўйилиши мумкин. Ташиб берилиши ёки алоқа ташкилоти орқали жунатилиши лозим бўлган товарнинг камчиликларини аниқлаш мuddати товар белгиланган жойда олинган кундан бошлаб ҳисобланади.

Агар товарга кафолат мuddати белгиланган бўлса, товарнинг камчиликлари кафолат мuddатида аниқланганида сотиб олувчи товарнинг камчиликлари билан боғлиқ талабларни қўйишга ҳақли.

Агар олди-сотди шартномасида бутловчи буюмга асосий буюмга нисбатан камроқ кафолат мuddати белгиланган бўлса, сотиб олувчи асосий буюмнинг кафолат мuddатида бутловчи буюмнинг камчиликларини аниқласа, бу камчиликлар тўғрисида талаб қўйишга ҳақли.

Агар олди-сотди шартномасида бутловчи буюмга асосий буюмнинг кафолат мuddатига нисбатан узоқроқ кафолат мuddати белгиланган бўлса, бутловчи буюмда кафолат мuddатида камчиликлар аниқланган тақдирда, асосий буюмнинг кафолат мuddати ўтган-ўтмаганлигидан қатъи назар, сотиб олувчи товарнинг камчиликлари тўғрисида талаб қўйишга ҳақли.

Яроқлилик мuddати белгиланган товарга нисбатан, агар камчиликлар товарнинг яроқлилик мuddатида аниқланган бўлса, сотиб олувчи унинг камчиликлари тўғрисида талаблар қўйиши мумкин.

Товарнинг камчиликлари сотиб олувчи томонидан кафолат мuddати ёки яроқлилик мuddати туаганидан сўнгра

аниқланган ҳолларда, сотиб олувчи товардаги камчиликлар товар сотиб олувчига топширилгунга қадар пайдо бўлганлигини ёки бу пайтгача вужудга келган сабаблар туфайли пайдо бўлганлигини исбот қилиб берса, сотувчи камчиликлар учун жавобгар бўлади.

411-модда. Товарнинг бутлиги

Сотувчи сотиб олувчига олди-сотди шартномасининг бутлик тўғрисидаги шартларига мўвофиқ бўлган товарни топшириши шарт.

Олди-сотди шартномасида товарнинг бутлиги белгиланмаган ҳолларда сотувчи сотиб олувчига бутлиги иш муомаласи одатлари ёки одатда қўйиладиган бошқа талаблар билан белгиланадиган товарни бериши шарт.

412-модда. Бут товарлар

Агар олди-сотди шартномасида сотувчининг сотиб олувчига муайян товарлар тўпламини бут ҳолида (бут товарлар) бериш мажбурияти белгиланган бўлса, бут ҳолдаги барча товарлар берилган пайдан бошлаб мажбурият бажарилган ҳисобланади.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ва у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, сотувчи бут ҳолдаги барча товарларни сотиб олувчига бир вақтда топшириши лозим.

413-модда. Бут бўлмаган товарни топшириш оқибатлари

Бут бўлмаган товар топширилган тақдирда, сотиб олувчи ўз ихтиёрига кура сотувчидан: харид нарҳини мутаносиб равишда камайтиришни; товарни оқилона мuddатда бутлашни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Агар сотувчи оқилона мuddатда сотиб олувчининг товарни бутлаш тўғрисидаги талабини бажармаса, сотиб олувчи ўз ихтиёрига кура:

бўтланмаган товарни бут товарга алмаштиришни талаб қилишга;

олди-сотди шартномасини бажаришдан бош тортишга ва товар учун туланган пул суммасини қайтариб беришни, шунингдек этказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ва у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган оқибатлар сотувчининг сотиб олувчига бут товарларни топшириш мажбурияти бузилган ҳолларда ҳам қўлланилади.

414-модда. Идиш ва ўраш

Агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ва у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, сотувчи сотиб олувчига товарни идишда ёки ўралган ҳолда топшириши шарт, ўз хусусиятига кура идишга жойлаш ва (ёки) ўрашни талаб қилмайдиган товар бундан мустасно.

Агар олди-сотди шартномасида идиш ва ўраш ҳақида талаблар белгиланган бўлмаса, товар бундай товар учун

одатдаги усулда, у бўлмаганда – сақлаш ва транспортда ташишнинг оддий шароитларида бундай турдаги товарнинг сақланишини таъминлайдиган усулда идишга жойлаштирилиши ва (ёки) ўралиши лозим.

Агар қонунда белгиланган тартибда идиш ва (ёки) ўрашга нисбатан мажбурий талаблар назарда тутилган бўлса, тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган сотувчи сотиб олувчига товарни ушбу мажбурий талабларга мос келадиган идишда ва (ёки) ўралган ҳолда топшириши шарт.

415-модда. Товарни идишсиз ва (ёки) ўрамаган ҳолда ёҳуд тегишли идишга жойлашмаган ва (ёки) тегишли даражада ўрамаган ҳолда топшириш оқибатлари

Идишга жойланиши ва (ёки) ўралиши лозим бўлган товар сотиб олувчига идишсиз ва (ёки) ўрамаган ҳолда ёҳуд тегишли идишга жойлашмаган ва (ёки) тегишли даражада ўрамаган ҳолда топширилган тақдирда, агар олди-сотди шартномасидан, мажбурият моҳияти ёки товарнинг хусусиятидан бошқа ҳол келиб чиқмаса, сотиб олувчи сотувчидан товарни идишга жойлаштириш ва (ёки) ўрашни ёҳуд тегишли бўлмаган идиш ва (ёки) ўрашни алмаштиришни талаб қилишга ҳақли. Сотувчига юқоридаги талабларни қўйиш ўрнига, сотиб олувчи унга сифати тегишли даражада бўлмаган товарни топширишдан келиб чиқадиган, ушбу Кодекснинг 434-моддасида назарда тутилган талабларни қўйишга ҳақли.

416-модда. Олди-сотди шартномаси тегишли даражада бажарилмагани ҳақида сотувчини хабардор қилиш

Сотиб олувчи олди-сотди шартномасининг товарлар миқдори, ассортименти, сифати, бутлиги, идиши ва (ёки) ўралиши тўғрисидаги шартлари бузилганлиги ҳақида қонунчиликда ёки шартномада кўзда тутилган мuddатда, агар бундай мuddат белгиланган бўлмаса, шартноманинг тегишли шarti бузилганлиги товарлар хусусияти ва вазифасидан келиб чиққан ҳолда аниқланиши лозим бўлганидан сунг оқилона мuddатда сотувчига маълум қилиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Сотиб олувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятни бажармаган тақдирда, сотувчи бу ҳол сотиб олувчининг талабларини қаноатлантириб бўлмайдиган қилиб қўйганини ёки сотувчи олди-сотди шартномаси шартлари бузилгани ҳақида ўз вақтида хабардор қилинганда сарфлаши мумкин бўлган маблағларга нисбатан номутаносиби харажатларга олиб келишини исботласа, у сотиб олувчининг тегишли талабларини қондиришдан тўлиқ ёки қисман бош тортишга ҳақли.

Агар сотувчи сотиб олувчига топширилган товарлар олди-сотди шартномаси шартларига жавоб бермаслигини билган ёки билиши лозим бўлган бўлса, у сотиб олувчи ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятни бажармаганигини вaж қилиб кўрсатишга ҳақли эмас.

417-модда. Сотиб олувчининг товарни қабул қилиш мажбурияти

Сотиб олувчи ўзига сотувчи томонидан топширилган товарни қабул қилиб олиши шарт. у товарни алмаштириб беришни талаб қилиш ёки олди-сотди шартномасини бажаришни рад этишга ҳақли бўлган ҳоллар бундан мустасно.

Агар қонунчиликда ёки олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи одатда қўйиладиган талабларга мувофиқ тегишли товарни топшириш ва олишни таъминлаш учун ўзи томонидан зарур бўлган ҳаракатларни амалга ошириши лозим.

Сотиб олувчи қонунчилик ёки олди-сотди шартномасини бузган ҳолда товарни қабул қилмаса ёки қабул қилишдан бош тортса, сотувчи шартномаини бажаришдан бош тортиш ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

418-модда. Товарнинг баҳоси

Сотиб олувчи товар ҳақини ушбу Кодекснинг 356-моддасига мувофиқ белгиланадиган баҳода тўлаши, шунингдек қонунчилик, олди-сотди шартномаси ёки одатда қўйиладиган талабларга мувофиқ тўловни амалга ошириш учун зарур бўлган ҳаракатларни ўз ҳисобидан бажариши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Товарнинг баҳоси унинг оғирлигига қараб белгиланадиган бўлса, агар олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, у соф оғирлиги буйича аниқланади.

Агар олди-сотди шартномасида товарнинг баҳоси уни белгилайдиган кўрсаткичлар (таннарх, харажатлар ва ҳоказо)га қараб ўзгартирилиши лозимлиги назарда тутилган бўлса, аммо шу билан бирга, баҳони қайта кўриб чиқиш усули белгиланган бўлмаса, баҳо ушбу кўрсаткичларнинг шартнома тузилган пайтдаги ва товарни топшириш пайтидаги ўзаро нисбатидан келиб чиққан ҳолда белгиланади. Сотувчи товарни топшириш мажбуриятини бажаришни кечиктириб юборганида баҳо ушбу кўрсаткичларнинг шартнома тузилган пайтдаги ва шартномада назарда тутилган товар топшириладиган пайтдаги, агар шартномада товарни топшириш пайти назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ аниқланган пайтдаги нисбатидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Агар қонунчиликда ёки олди-сотди шартномасида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ва у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган қоидалар қўлланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

419-модда. Товар ҳақини тўлаш

Агар қонунчилик ёки олди-сотди шартномасининг шартларидан товар баҳосини муайян мuddатда тўлаш

мажбурияти келиб чиқмаса, сотиб олувчи уни сотувчи ўзига товарни ёки ушбу товарни тасарруф қилиш ҳужжатларини берганидан сўнг кечиктирмасдан тўлаши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар олди-сотди шартномасида товар ҳақини булиб-булиб тўлаш назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи сотувчига топширилган товарнинг тўлиқ баҳоси миқдориди ҳақ тўлаши лозим.

Агар сотиб олувчи олди-сотди шартномасига мувофиқ топширилган товар ҳақини ўз вақтида тўламаса, сотувчи товар ҳақини ва ўзанинг пул маблағларидан фойдаланганлик учун фоизлар тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар сотиб олувчи олди-сотди шартномасини бузган ҳолда товарни қабул қилиш ва ҳақини тўлашдан бош тортса, сотувчи ўз ихтиёрига кўра товар ҳақини тўлашни талаб қилиш ёки шартномани бажаришдан бош тортish ҳуқуқига эга.

Сотувчи олди-сотди шартномасига мувофиқ сотиб олувчиға ҳақи тўланмаган товарлардан ташқари бошқа товарларни ҳам топшириши лозим бўлганида, агар қонунчилик ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, у ушбу товарларни топширишни аввал топширилган барча товарлар ҳақи батамом тўлангунга қадар тўхтатиб қўйишга ҳақли. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

420-модда. Товар ҳақини олдиндан тўлаш

Олди-сотди шартномасида сотувчи товарни топширишидан олдин сотиб олувчи унинг ҳақини тўлиқ ёки қисман тўлаш (олдиндан ҳақ тўлаш) мажбурияти назарда тутилган ҳолларда, сотиб олувчи товар ҳақини шартномада назарда тутилган муддатда, агар шартномада бундай муддат назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ белгиланган муддатда тўлаши лозим.

Сотиб олувчи олди-сотди шартномасида назарда тутилган товар ҳақини олдиндан тўлаш мажбуриятини бажармаган тақдирда ушбу Кодекснинг 256-моддасида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

Олдиндан тўланган суммани олган сотувчи товарни топшириш бўйича мажбуриятни бажармаган тақдирда сотиб олувчи ҳақи тўланган товарни топшириши ёки сотувчи топширмаган товар учун олдиндан тўланган суммани қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли.

Агар сотувчи олдиндан ҳақи тўланган товарни топшириш мажбуриятини бажармаса ва олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, олдиндан тўланган сумма учун ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ, товарни топшириши лозим бўлган кундан бошлаб товар сотиб олувчиға топширилган ёки унга олдиндан тўлаган суммаси қайтариб берилган кунгача фоизлар тўлашни лозим. Шартномада сотувчининг олдиндан тўланган сумма учун фоизларни бу сумма сотиб олувчидан олинган кундан бошлаб тўлаш мажбурияти назарда тутилиши мумкин.

421-модда. Насияга сотилган товар ҳақини тўлаш

Олди-сотди шартномасида товар ҳақини у сотувчига топширилганидан сўнг маълум вақт ўтгач тўлаш (товарни насияга сотиш) назарда тутилган ҳолларда сотиб олувчи товар ҳақини шартномада кўрсатилган муддатда, агар шартномада бундай муддат назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 242-моддасига мувофиқ белгиланган муддатда тўлаши лозим.

Сотувчи товарни топшириш мажбуриятини бажармаса, ушбу Кодекснинг 256-моддасида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

Товарни олган сотиб олувчи унинг ҳақини тўлаш бўйича олди-сотди шартномасида белгиланган мажбуриятни бажармаган ҳолларда сотувчи топширилган товар ҳақини тўлашни ёки ҳақи тўланмаган товарни қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли.

Агар сотиб олувчи топширилган товар ҳақини тўлаш мажбуриятини олди-сотди шартномасида белгиланган муддатда бажармаган ва ушбу Кодексда ёки олди-сотди шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, кечикиб тўланган сумма учун ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ шартномаға биноан товар ҳақи тўлашни лозим бўлган кундан бошлаб сотиб олувчи товар ҳақини тўлаган кунгача фоизлар тўлашни лозим.

Олди-сотди шартномасида сотиб олувчининг сотувчи томонидан товар топширилган кундан бошлаб товар баҳосига тенг бўлган сумма учун фоизлар тўлаш мажбурияти назарда тутилиши мумкин.

Агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товарни насияга сотиш у сотилган кундаги нархларда амалга оширилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Товар сотиб олувчиға топширилган пайдан бошлаб унинг ҳақи тўлаб бўлингунга қадар насияга сотилган товар сотиб олувчи томонидан товар ҳақини тўлаш мажбурияти бажарилишни таъминлаш учун сотувчида гаровда турган деб ҳисобланади.

422-модда. Товар ҳақини булиб-булиб тўлаш

Товарни насияга сотиш шартномасида товар ҳақини булиб-булиб тўлаш назарда тутилиши мумкин.

Ҳақини булиб-булиб тўлаш шarti билан товарни насияга сотиш шартномасида олди-сотди шартномасининг бошқа муҳим шартлари билан бир қаторда товар баҳоси, тўловларнинг тартиби, муддатлари ва миқдори кўрсатилган бўлса, бундай шартнома тузилган ҳисобланади.

Агар сотиб олувчи ҳақини булиб-булиб тўлаш шarti билан сотилган ва ўзига топширилган товар учун навбатдаги тўловни шартномада белгиланган муддатда амалга оширмаса, сотувчи шартномани бажаришдан бош тортишга ва гаров нарчасини ундириш учун назарда тутилган тартибда ундирувчи товарға қаратишга ҳақли. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)*

Товарни кредитга сотиш тўғрисидаги шартномада назарда тутилган тақдирда, сотиб олувчи олинган товар улушининг ҳақи тўланган қисмини мажбуриятларни

бажариш таъминоти сифатида беришга ҳақли. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)*

423-модда. Товарни суғурталаш

Агар шартномада сотувчи ёки сотиб олувчининг товарни суғурталаш мажбурияти назарда тутилган бўлса, бироқ унда суғурталаш шартлари ва товар суғурталанадиган энг кам сумма белгиланмаган бўлса, суғурталаш шартномасида назарда тутилган суғурта пули товар баҳосидан кам бўлиши мумкин эмас.

Товарни суғурталаш лозим бўлган тараф шартнома шартларига мувофиқ суғурталашни амалга оширмаган ҳолларда бошқа тараф товарни суғурталашга ва суғурталаш лозим бўлган тарафдан суғурта харажатларини қоплашни талаб қилишга ёки шартномани бажаришдан бош торттишга ҳақли.

424-модда. Мулк ҳуқуқининг сотувчи ихтиёрида сақланиб қолиши

Олди-сотди шартномасида сотувчининг сотиб олувчига топширилган товарга мулк ҳуқуқи товар ҳақи тўлангунга ёки бошқа ҳолатлар юз бергунга қадар сақланиши назарда тутилган ҳолларда, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у товарнинг вазифасидан ва унинг хусусиятларидан келиб чиқмаса, сотиб олувчи мулк ҳуқуқи ўзига ўтгунча товарни ўзига беришга ёки бошқача тарзда тасарруф этишга ҳақли эмас.

Топширилган товарнинг ҳақи олди-сотди шартномасида белгиланган мuddатда тўланмаганда ёки мулк ҳуқуқи сотиб олувчига ўтадиган бошқа ҳолатлар юз бермаганда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотувчи сотиб олувчидан товарни қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли.

2-Б. ЧАКАНА ОЛДИ-СОТДИ

425-модда. Чакана олди-сотди шартномаси

Чакана олди-сотди шартномасига мувофиқ тадбиркорлик фаолияти билан шугулланаётган сотувчи сотиб олувчига шахсий мақсадларда, рўзғорда ёки тадбиркорлик фаолияти билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиладиган товарни топшириш мажбуриятини олади.

Чакана олди-сотди шартномаси оммавий ҳисобланади.

426-модда. Товарнинг оммавий офертаси

Чакана олди-сотди шартномасининг барча муҳим шартларини ўз ичига олган ҳолда, товар рекламаси, каталоглар, шунингдек товарнинг номуайян шахслар доирасига қаратилган бошқа таърифлари орқали товар тақлиф қилиш оммавий оферта деб ҳисобланади (ушбу Кодекс 369-моддасининг иккинчи қисми).

Товарларни кўرғазмига қўйиш, уларнинг намуналарини намойиш қилиш ёки савдо бўлаётган жойда сотилаётган товарлар ҳақида маълумотлар (таърифлар, каталоглар, фотосуратлар ва ҳоказолар) бериш, сотувчи тегишли

товарлар сотишга мўлжалланмаганлигини аниқ белгиланган ҳоллардан ташқари, нархи ва олди-сотди шартномасининг бошқа муҳим шартлари кўрсатилган-кўрсатилмаганидан қатъи назар, оммавий оферта деб ҳисобланади.

427-модда. Сотиб олувчига товар ҳақида ахборот бериш

Сотувчи сотишга тақлиф қилинган товар тўғрисида сотиб олувчига зарур ва тўғри ахборотни унинг мазмуни ва уни тақдим этиш усулига нисбатан қонунчиликда белгиланган ёки одатда чакана савдода қўйиладиган талабларга мувофиқ ҳолда бериши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Сотиб олувчи чакана олди-сотди шартномаси тузилгунга қадар товарни кўздан кечириш, ўз олдида товарнинг хоссаларини текшириши ёки товардан қандай фойдаланишни кўрсатиши, агар бу ҳол товарнинг хусусияти туфайли истисно қилинмаса ва чакана савдода қабул қилинган қоидаларга зид бўлмаса, талаб қилишга ҳақли.

Агар сотиб олувчига сотиш жойида сотиб олган товар биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган товар тўғрисидаги ахборотни дарҳол олиш имкони берилмаган бўлса, у чакана олди-сотди шартномасини тузишдан асосиз бош тортганини туфайли ўзи курган зарарни тўлашни сотувчидан талаб қилишга, агар шартнома тузилган бўлса, оқилона мuddатда шартномани бажаришдан бош торттишга, товар учун тўланган суммани қайтаришни ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Сотиб олувчига товар тўғрисида тегишли ахборот олиш имкони бермаган сотувчи товар сотиб олувчига топширилганидан сўнг товарда пайдо бўлган камчиликлар учун ҳам, агар сотиб олувчи бу камчиликлар ўзидан бундай ахборот бўлмагани сабабли пайдо бўлганини исботласа, жавоб беради.

428-модда. Товарнинг сотиб олувчи томонидан белгиланган мuddатда қабул қилиниши шarti билан сотиш

Тарафлар сотиб олувчи товарни шартномада белгиланган мuddатда қабул қилиб олиши шarti билан чакана олди-сотди шартномаси тузишлари мумкин, бу мuddат мобайнида товар бошқа сотиб олувчига сотилиши мумкин эмас.

Агар чакана олди-сотди шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартномада белгиланган мuddатда сотиб олувчининг товарни қабул қилиш учун келмаслиги ёки бошқа зарур ҳаракатларни амалга оширмаслигини сотувчи сотиб олувчининг шартномани бажаришдан бош торттиши деб қаралиши мумкин.

Сотувчининг товарни сотиб олувчига чакана олди-сотди шартномасида белгиланган мuddатда топшириши таъминлаш борасидаги қўшимча харажатлари, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса товарнинг баҳосига қўшилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

429-модда. Товарни намуна бўйича сотиш

Тарафлар товарни намуна (таъриф, каталог ва ҳоказо) бўйича олиш-сотиш шартномасини тузишлари мумкин.

Товарни намуна бўйича сотиш шартномаси ушбу Кодекс 431-моддасининг қоидаларига мувофиқ бажарилади.

Сотиб олувчи товар топширилгунга қадар сотувчининг чакана олди-сотди шартномасини бажаришга қаратилган ҳаракатларни амалга ошириш билан боғлиқ зарур харажатларини қоплаш шарт билан шартномани бажаришдан бош тортишга ҳақли.

430-модда. Автоматдан фойдаланган ҳолда товар сотиш

Товар автоматдан фойдаланиб сотиладиган ҳолларда автомат эгаси сотувчининг номи (фирма номи), у жойлашган манзил, иш тартиби, шунингдек сотиб олувчи товарни олиш учун амалга ошириши зарур бўлган ҳаракатлар тўғрисидаги маълумотларни автоматга жойлаштириш ёки бошқача усулда сотиб олувчига тақдим қилиш йўли билан унга товар сотувчи тўғрисидаги ахборотни етказиши лозим.

Сотиб олувчи товарни олиш учун зарур ҳаракатларни амалга оширган пайдан бошлаб автоматдан фойдаланган ҳолда чакана олди-сотди шартномаси тузилган ҳисобланади.

Агар сотиб олувчига ҳақи тўланган товар топширилмаса, сотувчи сотиб олувчига товар зудлик билан топширилишини ёки у тўлаган сумма қайтариб берилишини таъминлаши шарт. Бу мажбурият бажарилмаган тақдирда, сотиб олувчи сотувчидан этказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Автоматдан пулни майдалаш, тўлов белгиларини сотиб олиш ёки валюта алмаштириш учун фойдаланилган тақдирда, агар мажбурият моҳиятидан бошқача ҳол келиб чиқмаса, чакана олди-сотди қоидалари қўлланади.

431-модда. Товарни сотиб олувчига етказиб бериш шарт билан сотиш

Чакана олди-сотди шартномаси товарни сотиб олувчига етказиб бериш шарт билан тузилган ҳолларда сотувчи шартномада белгиланган муддатда товарни сотиб олувчи кўрсатган жойга, агар сотиб олувчи товарни етказиб бериш жойини кўрсатмаган бўлса, сотиб олувчи фуқаро истиқомат қиладиган ёки юридик шахс жойлашган манзилга етказиб бериши лозим.

Агар қонунчиликда, шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, товар сотиб олувчига, у бўлмаганда эса – шартнома тузилганидан ёхуд товарни етказиб бериш расмийлаштирилганидан гувоҳлик берадиган квитанция ёки бошқа ҳужжатни тақдим қилган ҳар қандай шахсга топширилган пайдан бошлаб чакана олди-сотди шартномаси сотувчи томонидан бажарилган ҳисобланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Чакана олди-сотди шартномасида товарни сотиб олувчига топшириш учун етказиб бериш шарт билан белгиланмаган ҳолларда товар сотиб олувчидан талаб

тушганидан кейин оқилона муддатда етказиб берилиши лозим.

432-модда. Товар баҳоси ва унинг ҳақини тўлаш

Агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбуриятнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, сотиб олувчи товар ҳақини чакана олди-сотди шартномаси тузилган пайтда сотувчи томонидан эълон қилинган баҳода тўлаши лозим. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Чакана олди-сотди шартномасида товарнинг ҳақини олдиндан тўлаш назарда тутилган ҳолларда, агар тарафлар келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчининг товар ҳақини шартномада белгиланган муддатда тўламаслиги унинг шартномани бажаришдан бош тортиш деб ҳисобланади.

Товарларни насияга чакана олиш-сотиш ҳақида тузилган, шу жумладан сотиб олувчининг товарлар ҳақини бўлиб-бўлиб тўлаши шарт билан тузилган шартномаларга нисбатан ушбу Кодекс 421-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланмайди.

Сотиб олувчи товар ҳақини бўлиб-бўлиб тўлашнинг шартномада белгиланган даврида истаган вақтида товар ҳақини батамом тўлашга ҳақли.

433-модда. Тегishли сифатли товарни алмаштириш

Сотиб олувчи ўзига ноозик-овқат товари топширилган пайдан бошлаб ўн кун мобайнида, агар бундан узоқроқ муддат сотувчи томонидан эълон қилинмаган бўлса, харид қилинган тегishли сифатли товарни харид жойида ёки сотувчи эълон қилган бошқа жойларда ўлчами, шакли, ҳажми, андозаси, ранги, тўплами бошқача бўлган худди шундай товарга алмаштиришга ҳақли, бунда у нархларда фарқ бўлган тақдирда сотувчи билан зарур ҳисоб-китобни амалга оширади.

Сотувчида алмаштириш учун зарур товар бўлмаганида сотиб олувчи харид қилинган товарни сотувчига қайтариб бериш ва унга тўланган пул суммасини олиш ҳуқуқига эга.

Агар товардан фойдаланилмаган, унинг истеъмол хусусиятлари сақланган бўлса ва ушбу сотувчидан сотиб олинганининг исботи бўлса, сотиб олувчининг товарни алмаштириш ёки қайтариб олиш ҳақидаги талаби қаноатлантирилиши лозим.

Ушбу моддада кўрсатилган асослар бўйича алмаштирилмайдиган ёки қайтариб олинмайдиган товарлар рўйхати қонунчиликда назарда тутилган тартибда белгиланади. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

434-модда. Сотиб олувчига сифати тегishли даражада бўлмаган товар сотилганида унинг ҳуқуқлари

Сотиб олувчига сифати тегishли даражада бўлмаган товар сотилганида, агар унинг камчиликлари шартнома тузиш пайтида маълум қилинмаган бўлса, сотиб олувчи ўз хоҳишига кўра:

худди шу маркадаги (моделдаги, артикулдаги) сифати тегишли даражада бўлган товарга алмаштиришни;

харид нархини тегишинча қайта ҳисоблаган ҳолда бошқа маркадаги (моделдаги, артикулдаги) сифати тегишли даражада бўлган товарга алмаштиришни;

товарнинг камчиликларини текинга бартараф этишни ёки сотиб олувчи ёхуд учинчи шахс томонидан товарнинг камчиликларини бартараф этиш учун қилинган харажатлар қопланишини;

харид нархини мутаносиб равишда камайтиришни; ҳўрилган зарар ўрнини қоплаган ҳолда шартнома бекор қилинишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Товар учун тўланган пул суммасини сотиб олувчига қайтариш вақтда сотувчи ундан товардан тўлиқ ёки қисман фойдаланганлиги, товар кўриниши йўқолганлиги ёки бошқа шунга ўхшаш ҳолатлар туфайли товар қиймати қанча пасайган бўлса, шунча суммани ушлаб қолишга ҳақли эмас.

435-модда. Товарни алмаштирганда, харид нархини камайтирганда ва сифати тегишли даражада бўлмаган товарни қайтарганда баҳолардаги фарқни тўлаш

Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни сифати тегишли даражада бўлган бошқа товарга алмаштириш чоғида сотувчи товарнинг чакана олди-сотди шартномасида белгиланган баҳоси билан товарни алмаштириш ёки суд томонидан товарни алмаштириш тўғрисида қарор чиқариш пайтида мавжуд бўлган товарнинг баҳоси ўртасидаги фарқни тўлашни талаб қилишга ҳақли эмас.

Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни худди шундай, бироқ ўлчами, андазаси, нави ва бошқа белгилари ўзгача бўлган тегишли даражада сифатли товарга алмаштириш чоғида алмаштирилаётган товарнинг алмаштириш пайтидаги баҳоси билан сифати тегишли даражада бўлмаган товар ўрнига берилаётган товарнинг баҳоси ўртасидаги фарқ тўланиши лозим. Агар сотиб олувчининг талаби сотувчи томонидан қондирилмаса, бу баҳолар суд товарни алмаштириш тўғрисида қарор чиқарган пайт бўйича аниқланади.

Товарнинг харид нархини мутаносиб равишда камайтириш тўғрисида талаб қўйилган тақдирда товарнинг баҳосини пасайтириш тўғрисида талаб қўйилган пайтдаги, агар сотиб олувчининг талаби ихтиёрий суратда қондирилмаган бўлса, суд баҳони мутаносиб равишда камайтириш тўғрисида қарор чиқарган пайтдаги баҳоси инобатга олинади.

Сотувчига сифати тегишли даражада бўлмаган товарни қайтариб бериш чоғида сотиб олувчи чакана олди-сотди шартномасида белгиланган товарнинг баҳоси билан унинг талаби ихтиёрий суратда қондирилган вақтдаги, агар талаб ихтиёрий суратда қондирилмаган бўлса, суд қарор чиқарган пайтдаги тегишли товарнинг баҳоси ўртасидаги фарқни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

436-модда. Сотувчининг жавобгарлиги ва мажбуриятни асл ҳолда бажариш

Сотувчи чакана олди-сотди шартномаси бўйича мажбуриятини бажармаган тақдирда зарарни қоплаш

ва неустойка тўлаш сотувчини мажбуриятни асл ҳолда бажаришдан озод қилмайди.

3-5. МАҲСУЛОТ ЕТКАЗИБ БЕРИШ

437-модда. Маҳсулот етказиб бериш шартномаси

Маҳсулот етказиб бериш шартномасига мувофиқ тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган маҳсулот етказиб берувчи-сотувчи шартлашилган мuddатда ёки мuddатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзғорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

438-модда. Маҳсулот етказиб бериш шартномасининг амал қилиш мuddати

Маҳсулот етказиб бериш шартномаси бир йилга, бир йилдан ортиқ мuddатга (узоқ мuddатли шартнома) ёки тарафлар келишуввида назарда тутилган бошқа мuddатга тузилиши мумкин.

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида унинг амал қилиш мuddати белгиланмаган бўлса, шартнома бир йилга тузилган деб ҳисобланади.

Агар узоқ мuddатли шартномада етказиб берилиши лозим бўлган товарлар миқдори ёки шартноманинг бошқа шартлари бир йилга ёки ундан ортиқ мuddатга белгиланган бўлса, шартномада тарафларнинг бу шартларни шартноманинг амал қилиш мuddати тугагунга қадар кейинги даврлар учун келиши олиш тартиби белгиланиши лозим. Шартномада бундай тартиб бўлмаса, шартнома тегишинча бир йилга ёки шартнома шартлари келишилган мuddатга тузилган ҳисобланади.

Узоқ мuddатли шартнома тарафларидан бири етказиб берилиши лозим бўлган товарлар миқдорини ёки шартноманинг бошқа шартларини кейинги даврлар учун шартномада белгиланган тартибда келишиб олишни рад қилган ёки ундан бosh торган тақдирда бошқа тараф тегишли даврларда товарларни етказиб бериш шартларини белгилаш тўғрисидаги ёхуд шартномани бекор қилиш тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

439-модда. Маҳсулот етказиб бериш шартномасини тузиш вақтида келиб чиқадиган келишмовчиликларни ҳал қилиш

Бир тарафнинг товарлар етказиб бериш шартномасини тузиш ҳақидаги таклифи шартнома лойиҳаси шаклида бошқа тарафга юборилган тақдирда, иккинчи тараф шартномани бошқа шартларда тузишга рози бўлса, лойиҳани олганидан сўнг кечи билан ўттиз кун ичида келишмовчиликлар баённомасини тузади ва уни имзоланган шартнома билан қайтаради, келишмовчиликлар баённомасини олган тараф ўттиз кунлик мuddатда шартнома шартларини келишиш чораларини кўриши (имконият бўлса, бошқа тараф

билан биргаликда) ёки шартнома тузишни рад этишини бошқа тарафга ёзма равишда билдириши лозим.

Маҳсулот етказиб бериш шартномаси шартлари буйича келишмовчиликлар баённомасини олган, бироқ шартнома шартларини келишиш чораларини кўрмаган ва шартнома тузишни рад этишини ушбу мuddатдан биринчи қисмида белгиланган мuddатда бошқа тарафга маълум қилмаган тараф шартнома шартларини келишиб олишдан бош тортиш оқибатида етказилган зарарни қоплашга мажбур.

440-модда. Маҳсулот етказиб бериш даврлари

Агар тарафлар товарларни шартноманинг амал қилиш мuddати мобайнида туркум-туркум қилиб етказиб беришни назарда тутган бўлсалар ва унда алоҳида туркумларни етказиб бериш мuddатлари (етказиб бериш даврлари) белгиланмаган бўлса, товарлар ҳар ойда бир қил туркумларда етказиб берилиши лозим, башарти қонунчиликдан, мажбуриятнинг моҳиятидан ёки иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб англашилмас. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда - ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Шартномада маҳсулот етказиб бериш даврларини белгилаш билан бир қаторда товарларни етказиб бериш (ўн кунлик, суткалик, соатлик ва ҳоказо) жадвали ҳам белгилаши мумкин.

Товарларни мuddатидан олдин етказиб бериш сотиб олувчининг розилиги билан амалга оширилиши мумкин. Мuddатидан олдин етказиб берилган ва сотиб олувчи томонидан қабул қилинган товарлар кейинги даврда етказиб берилиши лозим бўлган товарлар миқдорига киритилади.

441-модда. Товарларни етказиб бериш тартиби

Товарларни етказиб бериш маҳсулот етказиб берувчи томонидан товарларни шартнома буйича сотиб олувчига ёки шартномада олувчи сифатида кўрсатилган шахсга жўнатиш (топшириш) йўли билан амалга оширилади.

Маҳсулот етказиб бериш шартномасида товарларни олувчиларга жўнатиш тўғрисида сотиб олувчининг сотувчига кўрсатмалар бериш ҳуқуқи (жўнатиш разнарядкиси) назарда тутилган ҳолларда, маҳсулот етказиб берувчи товарларни жўнатиш разнарядкисида кўрсатилган олувчиларга жўнатади (топширади).

Жўнатиш разнарядкисининг мазмуни ва уни сотиб олувчи томонидан маҳсулот етказиб берувчига юбориш мuddати маҳсулот етказиб бериш шартномасида белгиланади. Агар жўнатиш разнарядкисини юбориш мuddати шартномада назарда тутилган бўлмаса, у маҳсулот етказиб берувчига маҳсулот етказиб бериш даври бошланишидан камида ўттиз кун олдин юборилиши лозим.

Сотиб олувчининг белгиланган мuddатда жўнатиш разнарядкисини тақдим қилмаслиги маҳсулот етказиб берувчига ё маҳсулот етказиб бериш шартномасини бажаришдан бош тортиш, ёки сотиб олувчидан товарлар ҳақини тўлашни талаб қилиш ҳуқуқини беради. Бундан ташқари маҳсулот етказиб берувчи жўнатиш разнарядкисини тақдим қилмаслик туфайли етказилган зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

442-модда. Товарларни олиб бориб бериш

Товарларни олиб бориб бериш етказиб берувчи томонидан уларни маҳсулот етказиб бериш шартномасида назарда тутилган транспортда ва унда белгиланган шартларда жўнатиш йўли билан амалга оширилади.

Маҳсулот етказиб бериш шартномасида олиб бориб бериш қайси транспорт турида ёки қандай шартларда амалга оширилиши белгиланган бўлмаса, олиб бориб берувчи транспорт турини танлаш ёки товарни олиб бориб бериш шартларини белгилаш ҳуқуқига эга бўлади, башарти қонунчиликдан, мажбуриятнинг моҳияти ёки иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб англашилмас. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда - ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

443-модда. Тулиқ етказиб берилган товарлар ўрнини тўлдириш

Товар етказиб беришнинг айрим даврида уни тўлиқ етказиб бермаган товар етказиб берувчи, агар товар етказиб бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, етказиб берилмаган товарлар миқдорини шартнома амал қилиш мuddати доирасидаги кейинги даврда (даврларда) тўлдириши лозим.

Узоқ мuddатли шартномага мувофиқ товар етказиб беришнинг айрим даврида маҳсулот етказиб берувчи томонидан тўлиқ етказиб берилмаган товарлар ўрнини, агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товарлар тўлиқ етказиб берилмаган йилнинг кейинги даврида (даврларида) тўлдирилиши лозим.

Товарлар маҳсулот етказиб берувчи томонидан маҳсулот етказиб бериш шартномасида ёки сотиб олувчининг жўнатиш разнарядкисида кўрсатилган бир неча олувчига жўнатиш тақдирда бир олувчига шартномада ёки жўнатиш разнарядкисида назарда тутилганидан ортиқ миқдорда етказиб берилган товарлар бошқа олувчиларга тўлиқ етказиб берилмаган товарлар ўрнини қоплаш учун ҳисобга олинмайди ва агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товар етказиб берувчи томонидан тўлдирилиши лозим.

444-модда. Етказиб бериш мuddати ўтказиб юборилган товарларни қабул қилишни рад этиш

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи, товар етказиб берувчини хабардор қилган ҳолда, етказиб бериш мuddати ўтказиб юборилган товарларни қабул қилишни рад этишга ҳақли. Товар етказиб берувчи билдириш хатини олгунча етказиб берилган товарларни сотиб олувчи қабул қилиши ва уларнинг ҳақини тўлаши лозим.

445-модда. Тулиқ етказиб берилмаган товарлар ўрнини тўлдириганда уларнинг ассортименти

Тулиқ етказиб берилмаган товарларнинг ўрнини тўлдирилиши керак бўлганда уларнинг ассортименти

тарафлар келишуви билан белгиланади. Бундай келишув бўлмаганида маҳсулот етказиб берувчи тўлиқ етказиб берилмаган товарлар ўрнини тўлиқ етказиб бермасликка йўл қўйилган давр учун белгиланган ассортиментда тўлдиришга мажбур.

Бир номдаги товарларни маҳсулот етказиб бериш шартномасида назарда тутилгандан кўпроқ миқдорда етказиб бериш шу ассортиментга кирадиган бошқа номдаги тўлиқ етказиб берилмаган товарлар ўрнини тўлдириш сифатида ҳисобга олинмайди ва унинг ўрни тўлдирилиши лозим, бундай етказиб бериш сотиб олувчининг олдиндан берган ёзма розилиги билан амалга оширилган ҳоллар бундан мустасно.

446-модда. Товарларнинг сотиб олувчи томонидан қабул қилиниши

Сотиб олувчи (олувчи) шартномага мувофиқ етказиб берилган товарларнинг қабул қилинишини таъминлайдиган барча зарур ҳаракатларни амалга ошириши лозим.

Сотиб олувчи (олувчи) ўзи қабул қилган товарни қонунийликда, маҳсулот етказиб бериш шартномасида ёки иш муомаласи одатларида белгиланган муддатда кўздан кечириши лозим.

Сотиб олувчи (олувчи) худди шу муддатда қабул қилинган товарларнинг миқдори ва сифатини қонунчиликда, маҳсулот етказиб бериш шартномасида ёки иш муомаласи одатларида белгиланган тартибда текшириши ва товарнинг аниқланган номувофиқликлари ва камчиликлари тўғрисида товар етказиб берувчини дарҳол ёзма равишда хабардор қилиши лозим. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Етказиб берилган товарлар транспорт ташкилотидан олинган тақдирда сотиб олувчи (олувчи) товарларнинг транспорт ва юк ҳужжатларида кўрсатилган маълумотларга мувофиқлигини текшириши, шунингдек бу товарларни транспорт ташкилотидан белгиланган қоидаларга риоя этган ҳолда қабул қилиши лозим.

447-модда. Сотиб олувчи қабул қилмаган товарни масъулиятли сақлаш

Сотиб олувчи (олувчи) қонунчиликка ёки маҳсулот етказиб бериш шартномасига мувофиқ маҳсулот етказиб берувчи топширган товарни рад этган тақдирда у бу товарнинг бут сақланишини таъминлаши (масъулиятли сақлаш) ва бу ҳақда товар етказиб берувчини дарҳол хабардор қилиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маҳсулот етказиб берувчи сотиб олувчи (олувчи) масъулиятли сақлашга олган товарни олиб чиқиб кетиши ёки оқилона муддат ичида тасарруф этиши шарт. Агар маҳсулот етказиб берувчи шу муддатда товарни тасарруф этмаса, сотиб олувчи товарни реализация қилишга ёки маҳсулот етказиб берувчига қайтариб юборишга ҳақли.

Сотиб олувчининг товарни масъулиятли сақлашга қабул қилиш, товарни реализация қилиш ёки уни маҳсулот етказиб берувчига қайтариб юбориш билан боғлиқ зарур харажатлари маҳсулот етказиб берувчи томонидан

қопланиши лозим. Бунда товарни реализация қилишдан тушган пул суммаси, сотиб олувчига тегишли қисми чегириб қолинган ҳолда, маҳсулот етказиб берувчига топширилади.

Сотиб олувчи қонунчиликда ёки шартномада белгиланган асосларсиз маҳсулот етказиб берувчидан товарни қабул қилиб олмаган ёки товарни рад этган ҳолларда маҳсулот етказиб берувчи сотиб олувчидан товар ҳақини тўлашни талаб қилишга ҳақлидир. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

448-модда. Товарларни танлаб олиш

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида сотиб олувчи (олувчи)нинг етказиб берувчи жойлашган ерда товарларни танлаб олиши назарда тутилган бўлса, сотиб олувчи (олувчи) ўзига топширилаётган товарларни улар топшириладиган жойда кўздан кечириши лозим. Товарларнинг шартномага номувофиқлиги аниқланганда, у бундай товарларни олишдан бош торттишга ҳақли.

Сотиб олувчи (олувчи)нинг товарларни маҳсулот етказиб бериш шартномасида белгиланган муддатда, бундай муддат белгиланмаган бўлса, товарларнинг тайёргилиги тўғрисида маҳсулот етказиб берувчининг билдириш хатини олганидан сўнг оқилона муддатда танлаб олмаслиги маҳсулот етказиб берувчига шартномани бажаришдан бош торттиш ёки сотиб олувчидан товарлар ҳақини тўлашни талаб қилиш ҳуқуқини беради.

449-модда. Етказиб бериладиган товарлар учун ҳисоб-китоблар

Сотиб олувчи етказиб бериладиган товарлар ҳақини шартномада назарда тутилган ҳисоб-китоблар тартиби ва шаклига амал қилган ҳолда тўлайди. Агар тарафлар келишувда ҳисоб-китоблар тартиби ва шакли белгиланмаган бўлса, ҳисоб-китоблар тўлов топшириқномалари билан амалга оширилади.

Агар шартномада товарларни тўпламга кирадиган алоҳида қисмлар бўйича етказиб бериш назарда тутилган бўлса, сотиб олувчи товарлар ҳақини, башарти шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тўпламга кирадиган сўнги қисм жўнатилаганидан (танлаб олинганидан) кейин тўлайди.

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида товарлар ҳақи олувчи (тўловчи) томонидан тўланиши назарда тутилган бўлса ва у ҳақ тўлашдан асоссиз бош тортса ёки товарлар ҳақини шартномада белгиланган муддатда тўламаган бўлса, етказиб берувчи сотиб олувчидан етказиб берилган товарлар ҳақини тўлашни талаб қилишга ҳақли.

450-модда. Идишлар ва ўраш материалларини қайтариш

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, сотиб олувчи (олувчи) товар келтирилган кўп марта ишлатилмайдиган идиш ва ўраш материалларини етказиб берувчига қонунчиликда белгиланган тартиб ва муддатларда қайтариши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил*

21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Бошқа идиш ва ўраш материаллари фақат маҳсулот етказиб бериш шартномасида назарда тутилган ҳоллардагина етказиб берувчига қайтарилиши лозим.

451-модда. Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарларни етказиб бериш оқибатлари

Тегишли даражада сифатли бўлмаган товарлар етказиб берилган сотиб олувчи (олувчи) маҳсулот етказиб берувчига ушбу Кодекснинг 434-моддасида назарда тутилган талабларни қўйишга ҳақли, етказиб берилган товарларнинг сифатсизлиги тўғрисида сотиб олувчидан билдириш олган маҳсулот етказиб берувчи етказиб берилган товарларни тегишли даражада сифатли товарлар билан дарҳол алмаштирган ҳоллар бундан мустасно.

Узига етказиб берилган товарларни чаканалаб сотадиган сотиб олувчи (олувчи), агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, истеъмолчи томонидан қайтарилган тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни оқилона муддат ичида алмаштиришни талаб қилишга ҳақли.

452-модда. Бут бўлмаган товарлар етказиб бериш оқибатлари

Маҳсулот етказиб бериш шартномасининг шартлари, қонунчиликнинг талаблари ёки товарларнинг бут бўлишига қўйиладиган одатдаги талабларни бузган ҳолда товарлар етказиб берганида сотиб олувчи (олувчи) маҳсулот етказиб берувчига ушбу Кодекснинг 413-моддасида назарда тутилган талабларни қўйишга ҳақли, маҳсулот етказиб берувчи етказиб берилган товарларнинг бут эмаслиги тўғрисида сотиб олувчидан билдириш олганидан кейин товарларни дарҳол бутлаган ёки уларни бут товарлар билан алмаштирган ҳоллар бундан мустасно. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Товарларни чакана нархларда сотаётган сотиб олувчи (олувчи), агар маҳсулот етказиб бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, истеъмолчи томонидан қайтарилган бут бўлмаган товарларни оқилона муддат ичида бут товарлар билан алмаштиришни талаб қилишга ҳақли.

453-модда. Товарлар тўлиқ етказиб берилмаган, товарларнинг камчиликларини бартараф этиш ёки товарларни бутлаш тўғрисидаги талаблар бажарилмаган ҳолларда сотиб олувчининг ҳуқуқлари

Агар маҳсулот етказиб берувчи товарларни маҳсулот етказиб бериш шартномасида назарда тутилган миқдорда етказиб бермаган бўлса ёхуд сотиб олувчининг (олувчининг) тегишли даражада сифатли бўлмаган товарларни алмаштириш ёки товарларни бутлаш тўғрисидаги талабларини белгиланган муддатда бажармаса, сотиб олувчи етказиб берилмаган товарларни бошқа шахслардан олиб, уларни олиш билан боғлиқ барча

зарур ва оқилона харажатларни маҳсулот етказиб берувчи зиммасига юклаш ҳуқуқига эга.

Маҳсулот етказиб берувчи товарларни тўлиқ етказиб бермаган ёки сотиб олувчининг товарларнинг камчиликларини бартараф этиш ёки товарларни бутлаш тўғрисидаги талабларини бажармаган ҳолларда сотиб олувчининг бошқа шахслардан товарлар олишга қилган харажатлари ушбу Кодекс 456-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилади.

Сотиб олувчи (олувчи) товарларнинг камчилиги бартараф этилгунча ва улар бутлангунча ёки алмаштирилгунча тегишли даражада сифатли бўлмаган ва бут бўлмаган харажат ҳақини тўлашдан бош тортиш, борди-ю, товарлар ҳақи тўланган бўлса, – тўланган суммани қайтаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

454-модда. Товарларни тўлиқ етказиб бермаганлик учун неустойка

Товарларни тўлиқ етказиб бермаганлик ёки етказиб бериш мuddатларини кечиктириб юборганлик учун қонунда ёки шартномада белгиланган неустойка, агар неустойкани ундиришининг бошқача тартиби қонунда ёки шартномада белгиланмаган бўлса, маҳсулот етказиб берувчидан шартноманинг амал қилиш мuddатида мажбурият амалда бажарилгунга қадар ундирилади.

455-модда. Маҳсулот етказиб бериш шартномасини бажаришдан бир томонлама бош тортиш

Маҳсулот етказиб бериш шартномасини бажаришдан бир томонлама (тўлиқ ёки қисман) бош тортишга тарафларнинг бири шартномани жиддий бузган тақдирда йўл қўйилади.

Маҳсулот етказиб берувчининг маҳсулот етказиб бериш шартномасини бузиши қуйидаги ҳолларда жиддий деб ҳисобланиши мумкин:

тегишли даражада сифатли бўлмаган, сотиб олувчи учун мақбул муддатда бартараф қилиб бўлмайдиган камчиликларга эга бўлган товарларни етказиб бериш;

товарларни етказиб бериш мuddатларини бир неча бор бузиш.

Сотиб олувчининг маҳсулот етказиб бериш шартномасини бузиши қуйидаги ҳолларда жиддий деб ҳисобланиши мумкин:

товарлар ҳақини тўлаш мuddатларини бир неча бор бузиш;

товарларни бир неча бор олиб кетмаслик.

Тарафларнинг келишувда маҳсулот етказиб бериш шартномасини бажаришдан бир томонлама бош тортиш ёки уни бир томонлама ўзгартиришининг бошқа асослари ҳам назарда тутилиши мумкин.

Агар маҳсулот етказиб бериш шартномасини бекор қилиш ёки ўзгартиришининг бошқа мuddати билдириш хатида назарда тутилмаган ёки тарафлар келишувда белгиланмаган бўлса, шартнома бир тараф бошқа тарафдан шартномани бажаришдан тўла ёки қисман бир тарафлама бош тортиш тўғрисида билдириш хати олган пайтдан бошлаб ўзгартирилган ёки бекор қилинган ҳисобланади.

456-модда. Шартномани бекор қилиш вақтида зарарни ҳисоблаш

Агар сотувчи томонидан мажбурият бузилганлиги оқибатида шартнома бекор қилинганидан кейин оқилона муддат ичида сотиб олувчи шартномада назарда тутилган товар ўрнига бошқа шахсдан бирмунча юқори, ammo оқилона баҳода товар сотиб олса, сотиб олувчи сотувчидан шартномада белгиланган баҳо билан унинг ўрнига тузилган битимдаги баҳо ўртасидаги фарқдан иборат зарарни қоплашни талаб қилиши мумкин.

Агар сотиб олувчи томонидан мажбурият бузилганлиги оқибатида шартнома бекор қилинганидан кейин оқилона муддат ичида сотувчи товарни бошқа шахс шартномада назарда тутилганидан бирмунча пастроқ, бироқ оқилона баҳода сотган бўлса, сотувчи сотиб олувчидан шартномада белгиланган баҳо билан унинг ўрнига тузилган битимдаги баҳо ўртасидаги фарқдан иборат зарарни қоплашни талаб қилиши мумкин.

Агар ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган асослар бўйича шартнома бекор қилинганидан кейин унинг ўрнига бошқа битим тузилмаган ва товарнинг жорий баҳоси мавжуд бўлса, тараф шартномада белгиланган баҳо билан шартнома бекор қилинган пайтдаги жорий баҳо ўртасидаги фарқдан иборат зарарни қоплаш тўғрисида талаб қўйиши мумкин.

Товар топширилиши лозим бўлган жойда одатда ўхшаш шароитларда бир хил товар учун ундирилладиган баҳо жорий баҳо деб эътироф этилади. Агар бу жойда жорий баҳо мавжуд бўлмаса, товарни ташвиш харажатларидаги фарқни ҳисобга олган ҳолда бошқа жойдаги унинг ўрнини боса оладиган оқилона жорий баҳодан фойдаланиш мумкин.

Ушбу моддада назарда тутилган талабларни қондириш ўз мажбуриятини бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тарафни бошқа тарафга etkazган ўзга зарарни ушбу Кодекснинг 14-моддасига асосан қоплашдан озод қилмайди.

**4-Б. ТОВАРЛАР ETKAZИБ BEPИШ TЎГPИСИДАГИ
ДАВЛАТ КонтРАКТИ**

457-модда. Давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш

Давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш бўйича давлат контракти асосида, шунингдек унинг асосида тузилладиган давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш шартномаларига мувофиқ амалга оширилади. Қонунчиликда белгиланган тартибда аниқланандиган, давлат бюджетни ва молиялашнинг бюджетдан ташқари манбалари ҳисобига таъминланадиган Ўзбекистон Республикасининг эҳтиёжлари давлат эҳтиёжлари дейилади.

Давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш борасидаги муносабатларга ушбу Кодекс 437–456-моддаларининг қоидалари ҳам татбиқ этилади. Ушбу Кодекс билан тартибга солинмаган муносабатларга нисбатан давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб беришни тартибга солидиган бошқа қонунчилик татбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

458-модда. Давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш юзасидан давлат контракти

Давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш юзасидан давлат контракти бўйича (бундан буён матнда давлат контракти деб юритилади) маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) давлат буюртмачисига ёки унинг кўрсатмасига биноан маҳсулот etkazиб бериш шартномаси асосида бошқа шахсга шартлашилган мuddатда товарлар etkazиб беришни, давлат буюртмачиси эса, etkazиб берилган товарлар ҳақи белгиланган мuddатда тўланишини таъминлашни ўз зиммасига олади.

459-модда. Давлат контрактини тузиш асослари

Давлат контракти давлат буюртмачисининг маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) қабул қилган давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш тўғрисидаги буюртмаси асосида тузилади.

Берган буюртмаси маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) томонидан қабул қилинган давлат буюртмачиси учун давлат контракти тузиш шарт ҳисобланади.

Давлат контрактини тузиш қонунчиликда белгиланган ҳоллардагина ва давлат контрактини бажариши тўғрисидаги маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) кўриши мумкин бўлган барча зарарни давлат буюртмачиси қоплаган тақдирдагина маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) учун мажбурий ҳисобланади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган зарарни қоплаш тўғрисидаги шарт давлат корхонасига татбиқ этилмайди.

Агар давлат эҳтиёжлари учун товарлар etkazиб бериш тўғрисидаги буюртма танлов бўйича жойлаштирилса, танлов ёлиби деб эълон қилинган маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи) билан давлат контрактини тузиш давлат буюртмачиси учун мажбурий ҳисобланади.

460-модда. Давлат контрактини тузиш тартиби

Агар тарафлар келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, давлат контракти лойиҳаси давлат буюртмачиси томонидан ишлаб чиқилади ва маҳсулот etkazиб берувчи (ижрочи)га юборилади.

Давлат контракти лойиҳасини олган тараф кечи билан ўттиз кунлик мuddатда уни имзолайди ва давлат контрактининг бир нусхасини бошқа тарафга қайтаради, давлат контракти шартлари юзасидан келишмовчиликлар мавжуд бўлса, худди шу мuddатда келишмовчиликлар баённомасини тузади ва уни имзоланган давлат контракти билан бошқа тарафга юборади ёки унга давлат контрактини тузишдан бош тортишини маълум қилади.

Давлат контракти билан келишмовчиликлар баённомасини олган тараф ўттиз кун ичида келишмовчиликларни кўриб чиқishi, контракт шартларини бошқа тараф билан мувофиқлаштириш чораларини кўриши ва унга давлат

контрактни келишилган тахрирда қабул қилиши ёки келишмовчиликлар баённомасини рад этиши ҳақида хабар бериши лозим. Бу мuddат тугагач, манфаатдор тараф ҳал қилинмаган барча келишмовчиликларни ўттиз кунлик мuddатда суд муҳокамасига топшириши мумкин.

Давлат контракти давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш тўғрисидаги буюртмани жойлаштириш танлови натижалари бўйича тузиладиган ҳолларда давлат контракти танлов ўтказилган санадан бошлаб ўттиз кун ичида тузилиши лозим.

Агар давлат контрактини тузиши мажбурий бўлган тараф уни тузишдан бош тортса, иккинчи тараф бошқа тарафини давлат контрактини тузишга мажбур қилиш тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

461-модда. Давлат контрактини бажариш

Давлат контракти шартларига мувофиқ товарлар бевосита давлат буюртмачисига ёки унинг кўрсатмаси (жўнатиш разнарядкасига) мувофиқ бошқа шахс (олувчи) га етказиб бериладиган ҳолларда контракти бажариши бўйича тарафларнинг муносабатлари ушбу Кодекснинг 437–456-моддаларида назарда тутилган қоидалар билан тартибга солинади.

Агар давлат контрактида сотиб олувчиларга товарлар етказиб бериш мақсулот етказиб берувчи (ижрочи) томонидан давлат буюртмачиси белгилайдиган давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномаларига мувофиқ амалга оширилиши назарда тутилган бўлса, давлат буюртмачиси давлат контракти тузилган кундан бошлаб кечи билан ўттиз кунлик мuddатда сотиб олувчининг етказиб берувчи (ижрочи)га бириктирилгани тўғрисида мақсулот етказиб берувчи-ижрочи ва сотувчига билдириш хати юборади.

Сотиб олувчи етказиб берувчи (ижрочи)га бириктирилгани тўғрисидаги билдириш хати давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасини тузишга асос бўлиб хизмат қилади.

Давлат эхтиёжлари учун товарлар жўнатиш разнаряд-каларида кўрсатилган олувчиларга етказиб берилган ҳолларда, агар давлат контрактида бошқача ҳисоб-китоб тартиби назарда тутилган бўлмаса, товарлар ҳақи давлат буюртмачиси томонидан тўланади.

Товарлар сотиб олувчиларга давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномаси бўйича етказиб берилган ҳолларда, агар давлат контрактида баҳо белгилаш ва ҳисоб-китобларнинг бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчилар товарлар ҳақини давлат контрактига мувофиқ белгиланадиган баҳоларда тўлайдилар.

Давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш тўғрисидаги давлат контракти бўйича товарлар ҳақи сотиб олувчи томонидан тўланганда давлат буюртмачиси сотиб олувчининг ушбу мажбурияти бўйича кафил деб ҳисобланади.

462-модда. Давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасини тузиш

Агар давлат контрактида шартнома лойиҳасини тайёрлашнинг бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса ёки шартнома лойиҳаси сотиб олувчи томонидан тақдим

қилинган бўлмаса, мақсулот етказиб берувчи (ижрочи) бириктириш тўғрисидаги билдириш хатида кўрсатилган сотиб олувчига давлат буюртмачисидан билдириш хати олинган вақтдан бошлаб ўттиз кундан кечиктирмай давлат эхтиёжлари учун товар етказиб бериш шартномасини лойиҳасини йўллаши лозим.

Давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасининг лойиҳасини олган тараф кечи билан ўттиз кунлик мuddатда уни имзолайди ва шартноманинг бир нусхасини иккинчи тарафга қайтаради, шартнома шартлари бўйича келишмовчиликлар бўлганда эса худди шу мuddатда келишмовчиликлар баённомасини тузади ва уни имзоланган шартнома билан биргаликда бошқа тарафга юборади.

Давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасини келишмовчиликлар баённомаси билан олган тараф ўттиз кун ичида келишмовчиликларни куриб чиқиши, шартнома шартларини бошқа тараф билан мувофиқлаштириш чораларини кўриши ва унга шартномани келишилган тахрирда қабул қилиши ёки келишмовчиликлар баённомасини рад этиши ҳақида хабар бериши лозим. Манфаатдор тараф ҳал қилинмаган келишмовчиликларни ўттиз кунлик мuddатда суд муҳокамасига топшириши мумкин.

Агар мақсулот етказиб берувчи (ижрочи) давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасини тузишдан бош тортса, сотиб олувчи мақсулот етказиб берувчи (ижрочи)ни сотиб олувчи ишлаб чиққан шартнома лойиҳаси шартларида шартнома тузишга мажбур қилиш ҳақидаги талаб билан судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

463-модда. Сотиб олувчининг давлат эхтиёжлари учун товарлар етказиб бериш шартномасини тузишдан бош тортиши

Сотиб олувчи бириктириш ҳақидаги билдириш хатида кўрсатилган товарлардан ҳамда уларни етказиб бериш шартномасини тузишдан тўлиқ ёки қисман бош тортиш ҳуқуқига эга. Бундай ҳолда мақсулот етказиб берувчи (ижрочи) бу ҳақда дарҳол давлат буюртмачисига маълум қилиши лозим ва давлат буюртмачисидан бошқа сотиб олувчини ўзига бириктириш тўғрисида билдириш хати беришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Давлат буюртмачиси мақсулот етказиб берувчи (ижрочи)нинг билдириш хатини олган кундан бошлаб кечи билан ўттиз кун ичида ё мақсулот етказиб берувчи (ижрочи)га бошқа сотиб олувчини бириктириш тўғрисида билдириш хати беради, ёки мақсулот етказиб берувчи (ижрочи)га товарларни ким олиши кўрсатилган жўнатиш разнарядкасини юборади, ёхуд товарларни қабул қилиш ва ҳақини тўлашга розилигини хабар қилади.

Давлат буюртмачиси ушбу мuddанинг иккинчи қисмида назарда тутилган мажбуриятларини бажармаган тақдирда, мақсулот етказиб берувчи (ижрочи) ё давлат буюртмачисидан товарларни қабул қилиш ва ҳақини тўлашни талаб қилиш, ёки товарларни ўз ихтиёри билан реализация қилиб, товарларни реализация қилиш билан боғлиқ оқилна харажатларни давлат буюртмачисига юклаш ҳуқуқига эга.

464-модда. Давлат контрактининг бажарилиши ёки бекор қилиниши муносабати билан етказилган зарарни қоплаш

Агар давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб бериш тўғрисидаги қонунчиликда ёки давлат контрактда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, давлат контрактининг бажарилиши муносабати билан маҳсулот етказиб берувчи (ижрочи)га етказилган зарар (ушбу Кодекс 459-моддасининг учинчи қисми) давлат контрактига мувофиқ товар топширилган кундан эътиборан кўпи билан ўттиз кун ичида давлат бюрютмачиси томонидан қопланиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Давлат контрактининг бажарилиши муносабати билан маҳсулот етказиб берувчи (ижрочи)га етказилган зарар давлат контрактига биноан қопланмаган тақдирда маҳсулот етказиб берувчи (ижрочи) давлат контрактини бажаришдан бош тортишга ва давлат контракти бекор қилинганлиги тўғрисида келиб чиққан зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақли.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган асослар бўйича давлат контракти бекор қилинганда маҳсулот етказиб берувчи давлат эҳтиёжлари учун товар етказиб бериш шартномасини бажаришдан бош тортишга ҳақли. Маҳсулот етказиб берувчининг бундай бош тортиши тўғрисида сотиб олувчига етказилган зарар давлат бюрютмачиси томонидан қопланади.

5-§. КОНТРАКТАЦИЯ

465-модда. Контракция шартномаси

Контракция шартномасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш ёки сотиш учун бундай маҳсулотни харид қиладиган шахсга – тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу маҳсулотни қабул қилиш (қабул қилиб туриш), унинг ҳақини шартлашилган муддатда белгиланган баҳода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Агар ушбу Кодексда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса ёки у мажбурият ҳолатидан келиб чиқмаса, контракция шартномасига нисбатан маҳсулот етказиб бериш шартномаси тўғрисидаги қоидалар, тегишли ҳолларда эса давлат эҳтиёжлари учун товарлар етказиб беришга доир давлат контракти тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

466-модда. Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчининг мажбуриятлари

Қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштирувчи ўстирилган (ишлаб чиқарилган) қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчига контракция шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда топшириши шарт.

Агар маҳсулот етиштирувчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларини бажармаганлиги оқибатида қишлоқ хўжалиги маҳсулотини контракция шартномасида назарда тутилган миқдор ва ассортиментда

олинмаслиги олдиндан маълум бўлиб қолса, тайёрловчи шартномани бекор қилишни ёки ўзгартиришни ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

467-модда. Тайёрловчининг мажбуриятлари

Агар контракция шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тайёрловчи етиштирувчи жойлашган ерда ундан қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қабул қилиши (қабул қилиб туриши) ва олиб кетишни таъминлаши (таъминлаб туриши) шарт.

Агар қишлоқ хўжалиги маҳсулотини тайёрловчи жойлашган ерда ёки у кўрсатган бошқа ерда қабул қилинса, тайёрловчи етиштирувчи томонидан контракция шартномасига мувофиқ ва шартлашилган муддатда келтирилган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қабул қилишдан бош тортишга ҳақли эмас.

Тайёрловчи қишлоқ хўжалиги маҳсулотини олиб кетишни ёки қабул қилиб олишни таъминламаган тақдирда етиштирувчига қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг қийматини ва уни келтириш харажатларини тўлайди.

Контракция шартномасига мувофиқ олинган қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлайдиган тайёрловчи етиштирувчининг талабига кўра қишлоқ хўжалиги маҳсулотини қайта ишлаш чиқиндиларини тарафлар келишган нархда етиштирувчига қайтариши шарт.

6-§. ЭНЕРГИЯ ТАЪМИНОТИ

468-модда. Энергия таъминоти шартномаси

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ энергия билан таъминловчи ташкилот туъатирилган тармоқ орқали абонентга (истеъмолчига) энергия бериб туриш мажбуриятини олади, абонент эса қабул қилинган энергия ҳақини тўлаш, шунингдек шартномада назарда тутилган энергия истеъмол қилиш тартибига риоя этиш, тасарруфдаги энергетика шохбчаларидан фойдаланиш хавфсизлигини ҳамда ўзи фойдаланадиган энергия истеъмол қилувчи асбоб ва ускуналарнинг созлигини таъминлаш мажбуриятини олади.

469-модда. Энергия таъминоти шартномасини тузиш ва муддатини узайтириш

Энергия таъминоти шартномаси энергия билан таъминловчи ташкилот тармоқларига қонунчиликда белгиланган тартибда уланган энергия қурилмаси, шунингдек энергия истеъмолчини ҳисобга олиш ускуналари ва асбоблари мавжуд бўлган абонент билан тузилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ энергиядан турмушда фойдаланадиган ғуқоро абонент бўлган тақдирда, абонент тармоққа белгиланган тартибда амалда биринчи марта уланган пайтдан бошлаб у билан шартнома тузилган ҳисобланади.

Энергия таъминоти шартномасининг муддати тугагач, тарафлардан бири уни бекор қилиш ёки ўзгартириш ҳақида ариза бермаса, у шартномада назарда тутилган

муддатга ва шартларда узайтирилган ҳисобланади. Шартнома янги муддатга узайтирилганида унинг шартлари тарафлар келишувига биноан ўзгартирилиши мумкин.

Агар тарафлардан бири шартноманинг амал қилиш муддати тугашидан олдин янги шартнома тузиш ҳақида таклиф киритса, тарафларнинг ўзаро муносабатлари янги шартнома тузилгунга қадар аввал тuzилган шартнома билан тартибга солиб турилади.

470-модда. Энергия миқдори

Энергия билан таъминловчи ташкилот туташтирилган тармоқ орқали абонентга энергия таъминоти шартномасида назарда тутилган миқдорда ва тарафлар келишган энергия бериш тартибига амал қилган ҳолда энергия бериши лозим. Энергия билан таъминловчи ташкилот берган ва абонент қабул қилган энергия миқдори ўлчов асбоблари кўрсаткичлари билан аниқланади.

Энергия таъминоти шартномасида абонентнинг ўзи қабул қиладиган энергиянинг шартномада белгиланган миқдорини энергия билан таъминловчи ташкилотнинг энергияни шартномада белгиланмаган миқдорда бериши таъминлаш билан боғлиқ харажатларини қоплаш шarti билан ўзгартириш ҳуқуқи назарда тутилиши мумкин.

Энергиядан турмушда фойдаланадиган фуқаро энергия таъминоти шартномасига мувофиқ абонент бўлган тақдирда у энергиядан ўзи учун зарур бўлган миқдорда фойдаланишга ҳақли.

471-модда. Энергия таъминоти шартномасининг энергия миқдори тўғрисидаги шартини бузиш оқибатлари

Агар энергия билан таъминловчи ташкилот томонидан туташтирилган тармоқ орқали абонентга энергия таъминоти шартномасида назарда тутилган кам миқдорда энергия берилган бўлса, башарти қонунчиликда, шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу Кодекснинг 399-моддасида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

472-модда. Энергия сифати

Энергия билан таъминловчи ташкилот берадиган энергиянинг сифати стандартлаштириш бўйича қонунчиликда ёки энергия таъминоти шартномасида белгиланган талабларга жавоб бериши лозим.

Энергия билан таъминловчи ташкилот энергия сифатига қўйиладиган талабларни бузган тақдирда, агар қонунчиликда энергия таъминоти шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу Кодекснинг 408-моддасида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

473-модда. Тармоқлар, асбоб ва ускуналарни сақлаш ва ишлатиш бўйича абонентнинг мажбуриятлари

Абонент ишлатилаётган энергетика тармоқлари, асбоб ва ускуналарнинг зарур техникавий ҳолати ва хавфсизлигини таъминлаши, энергия ишлатишнинг белгиланган тартибига амал қилиши, шунингдек авариялар, ёнгинлар, энергияни ўлчаш асбобларидаги носозликлар ва энергиядан фойдаланиш пайтида келиб чиқадиغان бошқа бузилишлар тўғрисида энергия билан таъминловчи ташкилотга дарҳол хабар бериши лозим.

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ энергиядан турмушда фойдаланадиган фуқаро абонент бўлган тақдирда, агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, энергетика тармоқлари, шунингдек энергия истеъмолчини ҳисоба олиш асбобларининг зарур техник ҳолати ва хавфсизлигини таъминлаш мажбурияти энергия билан таъминловчи ташкилот зиммасига юклатилади.

Энергетика тармоқлари, асбоб ва ускуналарнинг техник ҳолатига ва уларни ишлатишга қўйиладиган талаблар, шунингдек уларга риоя этилишини назорат қилиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

474-модда. Энергия ҳақини тўлаш

Агар қонунчиликда ёки энергия билан таъминлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, энергия ҳақи абонент амалда қабул қилган энергия миқдори учун тўланади, бу миқдор ушбу Кодекснинг 470-моддасига мувофиқ аниқланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

475-модда. Абонент томонидан энергиянинг бошқа шахсга берилиши

Абонент энергия билан таъминловчи ташкилотдан туташтирилган тармоқ орқали қабул қилиб олган энергияни бошқа шахс (қўшимча абонент)га фақат энергия билан таъминловчи ташкилот розилиги билан бериши мумкин.

Агар қонунчиликда ёки энергия таъминоти шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, абонент томонидан энергияни қўшимча абонентга бериш шартномасига нисбатан ушбу параграф қоидалари қўлланади.

Агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, энергияни қўшимча абонентга бериш чоғида абонент энергия билан таъминловчи ташкилот олдида жавобгар бўлиб қолаверади. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

476-модда. Энергия таъминоти шартномасини ўзгартириш ва бекор қилиш

Энергия беришдаги узлишларга, энергия беришни тўхтатиш ёки чеклашга тарафлар келишувига мувофиқ йўл қўйилади, абонентга қарашли энергетика қурилмаларининг қониқарсиз аҳоли авария хавфини келтириб чиқариши мумкинлиги ёки фуқаролар ҳаёти ва хавфсизлигига таҳдид туғдираётгани давлат энергетика назорати органи томонидан тасдиқланган ҳоллар бундан мустасно. Энергия билан таъминловчи ташкилот абонентни энергия беришдаги узлишлар, энергия беришни тўхтатиш ёки чеклаш туғрисида огоҳлантириши лозим.

Абонент билан келишмасдан ва уни огоҳлантирмасдан, бироқ унга дарҳол хабар берган ҳолда энергия беришни вақтинча узиб қўйиш, тўхтатиш ёки чеклашга энергия билан таъминловчи ташкилот тизимида авариянинг олдини олиш ёки уни тугатиш учун кечиктириб бўлмайдиган чораларни кўриш зарур бўлган ҳолларда йўл қўйилади.

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ энергиядан турмушда фойдаланадиган фуқаро абонент бўлган тақдирда у энергия билан таъминловчи ташкилотга маълум қилиш ва фойдаланилган энергия ҳақини тўлиқ тўлаш шarti билан шартномани бир томонлама бекор қилиш ҳуқуқига эга.

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ энергиядан турмушда фойдаланадиган фуқаро абонент бўлган тақдирда абонент ўзи фойдаланган энергия ҳақини тўламагани туфайли энергия билан таъминловчи ташкилот шартномани бажаришдан бир томонлама бош тортиш ҳуқуқига эга, бунда у шартномани бажаришдан бош тортишдан камида бир ой олдин абонентни бу ҳақда огоҳлантириши лозим.

Энергия таъминоти шартномасига мувофиқ юридик шахс абонент бўлган ҳолларда энергия билан таъминловчи ташкилот ушбу Кодекснинг 455-моддасида назарда тутилган асосларга кўра шартномани бажаришдан бир томонлама бош тортишга ҳақли, қонунчиликда белгилаб қўйилган ҳоллар бундан мустасно. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

477-модда. Энергия таъминоти шартномаси буйича жавобгарлик

Энергия таъминоти шартномаси буйича мажбуриятлар бажарилмаган ёки лозим даражада бажарилмаган ҳолларда, энергия билан таъминловчи ташкилот шу туфайли етказилган зарарнинг, абонент эса етказилган ҳақиқий зарарнинг ўрнини қоплаши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 20 апрелдаги УРҚ-325-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2012 йил, 16-сон, 176-модда)*

Агар энергия беришдаги узлишлар қувват ва энергия етишмаслиги сабабли энергия билан таъминловчи ташкилот томонидан қонунчилик асосида истеъмолни тартибга солиш натижасида юз берган бўлса, энергия билан таъминловчи ташкилот айбдор бўлган тақдирдагина шартнома мажбуриятларини бажармагани ёки тегишли даражада бажармагани учун жавоб беради. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги*

УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

478-модда. Энергия таъминоти шартномаси қоидаларини туташтирилган тармоқ орқали таъминлаш борасидаги бошқа муносабатларга нисбатан қўллаш

Агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, туташтирилган тармоқ орқали иссиқлик энергияси билан таъминлаш муносабатларига нисбатан ушбу параграф қоидалари қўлланади.

Агар қонунчиликда, шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, туташтирилган тармоқ орқали газ, нефть ва нефть маҳсулотлари, сув ва бошқа товарлар билан таъминлаш муносабатларига нисбатан ушбу параграф қоидалари қўлланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

7-5. КЎЧМАС МУЛКНИ СОТИШ

479-модда. Кўчмас мулкни сотиш шартномаси

Кўчмас мулкнинг олди-сотди шартномасига (кўчмас мулкни сотиш шартномасига) биноан сотувчи ер участкаси, бино, иншоот, кватирра ёки бошқа кўчмас мулкни сотиб олувчига мулк қилиб топширишни (ушбу Кодекснинг 83-моддаси) ушбу шартномасига олади.

Корхоналарни сотишга нисбатан, башарти корxonани сотиш шартномаси туғрисидаги қоидаларда (ушбу Кодекснинг 489-496-моддалари) бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу параграф қоидалари қўлланади.

480-модда. Кўчмас мулкни сотиш шартномасининг шакли

Кўчмас мулкни сотиш шартномаси тарафлар имзолаган ёзма шаклдаги битта ҳужжат тарзида тузилади (ушбу Кодекс 366-моддасининг тўртинчи қисми). *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ-531-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)*

Кўчмас мулкни сотиш шартномасининг шаклига риоя қилмаслик унинг ҳақиқий эмаслигига сабаб бўлади.

481-модда. Кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганлигини давлат руйхатидан ўтказиш

Кўчмас мулкни сотиш шартномасига биноан кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқининг сотиб олувчига ўтганлиги давлат руйхатидан ўтказилиши лозим.

Мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганлиги давлат руйхатидан ўтказилгунга қадар тарафларнинг кўчмас мулкни сотиш шартномасини бажариши уларнинг учинчи шахслар билан муносабатларини ўзгартириши учун асос бўлмайди.

Агар тарафлардан бири кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганлигини давлат руйхатидан

Ўтказишдан бўйин товласа, бошқа тарафнинг талабига биноан суд мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганлигини давлат рўйхатидан ўтказиш тўғрисида қарор чиқаришга ҳақли. Мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганлигини давлат рўйхатидан ўтказишдан асоссиз равишда бўйин товлаётган тараф бошқа тарафнинг рўйхатдан ўтказиш кечикканлиги тўғрисида қўлдан зарарини қоплаши шарт.

482-модда. Бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мулк сотилганида улар жойлашган ер участкасига бўлган ҳуқуқ

Бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мулкни сотиш шартномасига биноан сотиб олувчига бундай кўчмас мулкка эгалик ҳуқуқини топшириш билан бир вақтда ушбу кўчмас мулк жойлашган ва ундан фойдаланиш учун зарур бўлган ер участкасининг муайян қисмига бўлган ҳуқуқлар ҳам топширилади.

Сотувчи сотилаётган кўчмас мулк жойлашган ер участкасининг мулкдори бўлган тақдирда сотиб олувчига ер участкасининг тегишли қисмига мулк ҳуқуқи еки ижара ҳуқуқи ёхуд кўчмас мулкни сотиш шартномасида назарда тутилган бошқа ҳуқуқ бериледи.

Агар шартномада кўчмас мулкни сотиб олувчига топшириладиган тегишли ер участкасига бўлган ҳуқуқ белгиланган бўлмаса, сотиб олувчига ер участкасининг кўчмас мулк жойлашган ва бу кўчмас мулкдан фойдаланиш учун зарур бўлган муайян қисмига мулк ҳуқуқи ўтади.

Сотувчига мулк ҳуқуқи асосида қарашли бўлмаган ер участкасида жойлашган кўчмас мулкни, агар бундай участкадан фойдаланишнинг қонун ёки шартномада белгиланган шартларига зид бўлмаса, ана шу ер участкаси мулкдорининг розилигисиз сотишга йўл қўйилади. Бундай кўчмас мулк сотилганида сотиб олувчи кўчмас мулкни сотаётган шахс ер участкасининг тегишли қисмидан қандай шартларда фойдаланган бўлса, ўша шартларда фойдаланиш ҳуқуқини қўлга киритади.

483-модда. Ер участкаси сотилганида кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқ

Сотувчига қарашли бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мулк жойлашган ер участкаси ана шу кўчмас мулкни сотиб олаётган шахсга мулк қилиб топширмаган ҳолда сотилса, ер участкасининг кўчмас мулк жойлашган ва кўчмас мулкдан фойдаланиш учун зарур бўлган қисмидан сотувчининг фойдаланиш ҳуқуқи сотиш шартномасида белгиланган шартларда сақлаб қолинади.

Агар ер участкасининг тегишли қисмидан фойдаланиш шартлари уни сотиш шартномаси билан белгиланган бўлмаса, сотувчи ер участкасининг кўчмас мулк жойлашган ва бу кўчмас мулкдан қўлланган мақсадларда фойдаланиш учун зарур бўлган қисмидан чекланган ҳолда фойдаланиш (сервитут) ҳуқуқини сақлаб қолади.

484-модда. Кўчмас мулкни сотиш шартномасида шартнома нарчасини белгилаш

Кўчмас мулкни сотиш шартномасида шартнома буйича сотиб олувчига топширилиши лозим бўлган кўчмас мулкни аниқ белгилаш имконини берадиган маълумотлар, шу жумладан кўчмас мулк тегишли ер участкасида ёки бошқа

кўчмас мулкнинг таркибида қандай жойлашганлигини белгилаш имконини берадиган маълумотлар кўрсатилган бўлиши шарт.

Шартномада бундай маълумотлар бўлмаса, бошқа шахсга топширилиши лозим бўлган кўчмас мулк тўғрисидаги шартни тарафлар ўзаро келишиб олмаган, тегишли шартнома эса, тузилмаган ҳисобланади.

485-модда. Кўчмас мулкни сотиш шартномасида баҳо

Кўчмас мулкни сотиш шартномасида ана шу мулкнинг баҳоси назарда тутилган бўлиши лозим.

Шартномада тарафлар ёзма равишда келишган кўчмас мулкнинг баҳоси тўғрисидаги шарт бўлмаса, уни сотиш тўғрисидаги шартнома тузилмаган ҳисобланади. Бунда ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган баҳо белгилаш қоидаси қўлланилмайди.

Агар қонунда ёки кўчмас мулкни сотиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ер участкасида жойлашган бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мулкнинг шартномада белгиланган баҳоси ана шу кўчмас мулк билан бирга топширилаётган ер участкаси тегишли қисмининг баҳосини еки унга бўлган ҳуқуқни ўз ичига олади.

Кўчмас мулкни сотиш шартномасида кўчмас мулкнинг баҳоси унинг майдон бирлигига еки бошқа миқдор кўрсаткичига қараб белгиланган бўлса, бундай кўчмас мулкнинг тўлалиши лозим бўлган умумий баҳоси сотувчига топширилган кўчмас мулкнинг амалдаги миқдорига асосланган ҳолда белгиланади.

486-модда. Кўчмас мулкни топшириш

Кўчмас мулкнинг сотувчи томонидан топширилиши ва сотиб олувчи томонидан қабул қилиниши тарафлар имзолайдиган топшириш далолатномаси ёки топшириш тўғрисидаги бошқа ҳужжатга биноан амалга оширилади.

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотувчининг кўчмас мулкни сотиб олувчига топшириш мажбурияти бу мулк сотиб олувчига топширилганидан ва топшириш тўғрисидаги тегишли ҳужжатни тарафлар имзолаганидан кейин бажарилган ҳисобланади.

Тарафлардан бирининг кўчмас мулкни шартномада назарда тутилган шартларда топшириш тўғрисидаги ҳужжатни имзолашдан бўйин товлаши, тегишли равишда сотувчининг мулкни топшириш мажбуриятини бажаришдан, сотиб олувчининг эса мулкни қабул қилиб олиш мажбуриятини бажаришдан бош тортиши деб ҳисобланади.

Сотиб олувчининг кўчмас мулкни сотиш шартномасининг шартларига мос бўлмаган кўчмас мулкни қабул қилиб олиши, шу жумладан бундай мос келмаслик хусусида кўчмас мулкни топшириш тўғрисидаги ҳужжатда айтиб ўтилган ҳолларда ҳам, сотувчини шартномани тегишли даражада бажармаганлиги учун жавобгарликдан озод қилиш учун асос бўлолмайди.

487-модда. Тегишли даражада сифатли бўлмаган кўчмас мулкни топшириш оқибатлари

Агар сотувчи сотиб олувчига кўчмас мулкни сотиш шартномасининг кўчмас мулк сифати тўғрисидаги шарт-

ларига мос бўлмаган кўчмас мулкни топширса, ушбу Кодекс 434-моддасининг қоидалари қўлланилади, сотиб олувчининг тегишли даражада сифатли бўлмаган товарни тегишли даражада сифатли бўлган бошқа товарга алмаштириб беришни талаб қилиш ҳуқуқи тўғрисидаги қоидалар бундан мустасно.

488-модда. Уй-жой биноларини сотишнинг хусусиятлари

Сотувчи сотиб олганидан кейин қонунга мувофиқ уй-жой биносидан фойдаланиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қоладиган шахслар яшаб турган уй, квартира, уйнинг ёки квартиранинг бир қисмини сотиш шартномасининг муҳим шarti – бу шахсларнинг рўйхатини сотилаётган уй-жой биносидан фойдаланиш ҳуқуқлари кўрсатилган ҳолда тузшдан иборатдир.

Уйни, квартирани, уйнинг ёки квартиранинг бир қисмини сотиш шартномаси нотариал тартибда тасдиқланиши ва давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 20 мартдаги УРҚ–531-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 12-сон, 225-модда)*

8-5. КОРХОНАНИ СОТИШ

489-модда. Корхонани сотиш шартномаси

Корхонани сотиш шартномасига мувофиқ сотувчи сотиб олувчига бутун корхонани мулкӣ мажмуа сифатида топшириши мажбуриятини олади, сотувчи бошқа шахсларга беришга ҳақли бўлмаган ҳуқуқ ва мажбуриятлар бундан мустасно.

Фирма номи, товар белгилари, хизмат кўрсатиш белгилари ва сотувчини ҳамда унинг маҳсулотини, у бажарадиган иш ёки курсатадиган хизматларни шахсийлаштирадиган бошқа воситалардан фойдаланиш ҳуқуқлари, агар корхонани сотиш шартномасида бошқа-ча тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчига ўтади.

Сотувчининг тегишли фаолият билан шуғулланиши учун берилган махсус рухсатнома (лицензия) асосида олган ҳуқуқлари, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, корхонани сотиб олувчига берилмайди. Шартнома бўйича топшириладиган корхона таркибига махсус рухсатнома (лицензия)га эга бўлмагани туфайли сотиб олувчи бажара олмайдиган мажбуриятларни киритиш сотувчини кредиторлар олдидаги тегишли мажбуриятлардан озод қилмайди. Бундай мажбуриятларни бажарианглик учун сотувчи ва сотиб олувчи кредиторлар олдида солидар жавобгар бўладилар. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

490-модда. Корхонани сотиш шартномасининг шакли ва уни давлат рўйхатидан ўтказиш

Корхонани сотиш шартномаси тарафлар имзолаган ёзма шаклдаги битта ҳужжат тарзида тузилиб, унга ушбу Кодекснинг 491-моддаси иккинчи қисмида кўрсатилган

ҳужжатлар албатта илова қилинади ва у нотариал гувоҳлантирилиши ҳамда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. Ваколатли давлат органининг қарорига биноан танлов (тендер) асосида тузиладиган корхонани сотиш шартномаси нотариал гувоҳлантирилиши шарт эмас, ушбу Кодекснинг 110-моддаси иккинчи қисмининг 2-бандида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1999 йил 20 августдаги 832-1-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 1999 йил, 9-сон, 229-модда)*

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган талабларга риоя қилмаслик шартноманинг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳисобланади, уни бажаришга йўл қўйилмайди ва унга нисбатан ушбу Кодекс 112-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланмайди.

491-модда. Сотиладиган корхона таркибини аниқлаш ва қийматини баҳолаш

Сотиладиган корхона таркиби ва унинг қиймати корхонани сотиш шартномасида инвентаризациялашнинг белгиланган қоидаларига мувофиқ ўтказиладиган корхонани тулқ инвентаризациялаш асосида аниқланади.

Корхонани сотиш шартномаси имзолангунга қадар инвентаризация далосатномаси, бухгалтерия баланси, аудиторлик хулосасини, баҳолаш тўғрисидаги ҳисоботни, шунингдек кредиторлар, улар кўяётган талаблар хусусияти, микродр ва мuddатлари кўрсатилган ҳолда корхона таркибига киритиладиган барча қарз (мажбурият)лар рўйхатини тарафлар тузган ва кўриб чиққан бўлиши керак. Номлари айтиб ўтилган ҳужжатларда кўрсатилган мол-мулк, ҳуқуқ ва мажбуриятлар, агар ушбу Кодекснинг 489-моддасидан бошқача тартиб келиб чиқмаса ҳамда у корхонани сотиш шартномасида белгиланган бўлмаса, сотувчи томонидан сотиб олувчига топширилиши лозим. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ–257-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 315-модда)*

492-модда. Корхонани сотишда кредиторларнинг ҳуқуқлари

Сотиладиган корхона таркибига киритилган мажбуриятлар бўйича кредиторлар корхона сотиб олувчига топширилгунга қадар сотувчи томонидан унинг сотилиши тўғрисида ёзма равишда хабардор қилинишлари лозим.

Қарзнинг бошқа шахста ўтказилишига розилигини сотувчига ёзма равишда билдирмаган кредитор корхона сотилиши тўғрисида билдириш хати олган кундан бошлаб уч ой мобайнида ё мажбуриятни бажаришни тўхтатишни ёки мuddатидан олдин бажаришни ва сотувчи томонидан зарар қопланишини, ё бўлмаса корхонани сотиш шартномасини бутунлай ёхуд унинг тегишли қисмини ҳақиқий эмас деб топишни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Корхонанинг сотилиши тўғрисида ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тартибда хабардор қилинмаган кредитор сотувчи корхонани сотиб олувчига топширгани тўғрисида хабар топган ёки хабар топиши лозим бўлган кундан бошлаб бир йил мобайнида ушбу

модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган талабларни қондириш ҳақида даъво қўзғатиши мумкин.

Корхона сотиб олувчига топширилганидан сўнг сотувчи ва сотиб олувчи топширилган корхона таркибига киритилган, сотиб олувчига кредиторнинг розилигисиз ўтказилган қарзлар бўйича солидар жавобгар бўладилар.

493-модда. Корхонани топшириш

Сотувчининг корхонани сотиб олувчига топшириши топшириш далолатномасига мувофиқ амалга оширилади, унда корхонанинг таркиби ва кредиторлар корхона сотилиши тўғрисида хабардор қилинганлиги, шунингдек топширилган мол-мулкда аниқланган камчиликлар ҳақида маълумотлар ва йўқолганлиги туфайли топшириш мажбуриятлари вужудга келиши мумкин бўлмайдиган мол-мулкнинг рўйхати кўрсатилади.

Корхонани топширишга тайёрлаш, шу жумладан топшириш далолатномасини тузиш ва имзолашга тақдим этиш, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, сотувчининг мажбурияти ҳисобланади ва унинг ҳисобидан амалга оширилади.

Иккала тараф топшириш далолатномасини имзолаган кундан бошлаб корхона сотиб олувчига топширилган ҳисобланади. Шу пайтдан бошлаб корхона таркибидан топширилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан бузилиши хавфи сотиб олувчига ўтади.

494-модда. Корхонага мулк ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши

Корхонага мулк ҳуқуқи бу ҳуқуқ давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб сотиб олувчига ўтади.

Сотиб олувчининг корхонага мулк ҳуқуқини рўйхатдан ўтказиш, башарти корхонани сотиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, корхона сотиб олувчига топширилганидан сўнг бевосита амалга оширилади.

Корхонани сотиш шартномасида корхона ҳақи тўлангунча ёки бошқа ҳолатлар юз бергунча сотувчининг сотиб олувчига топширилган корхонага мулк ҳуқуқи сақланиб қолиши назарда тутилган ҳолларда сотиб олувчи мулк ҳуқуқи ўзига ўтгунча топширилган корхона таркибига кирадиган мол-мулкни мулкий мажмуа сифатида корхона фаолиятини таъминлаш учун зарур даражада тасарруф қилишга, шунингдек ҳуқуқлардан фойдаланишга ҳақли бўлади.

495-модда. Корхонани камчиликлар билан топшириш ва қабул қилиш оқибатлари

Топшириш далолатномаси бўйича сотувчи томонидан таркиби шу жумладан топширилган мол-мулкнинг сифати, корхонани сотиш шартномасида назарда тутилган талабга мувофиқ бўлмаган корхонанинг топширилиши ва сотиб олувчининг қабул қилиши оқибатлари, агар шартномадан бошқача тартиб келиб чиқмаса ва у ушбу модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 393–395, 399, 402, 408, 412-моддаларида назарда тутилган қоидалар асосида аниқланади.

Корхона топшириш далолатномасига мувофиқ топширилган ва қабул қилинган бўлиб, унда корхонанинг

аниқланган камчиликлари ва йўқотилган мол-мулкни тўғрисидаги маълумотлар кўрсатилган тақдирда, агар корхонани сотиш шартномасида бундай ҳолларда бошқа талабларни қўйиш ҳуқуқи назарда тутилган бўлмаса, сотиб олувчи корхонанинг харид нархини тегишинча камайтириши талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Сотиб олувчига корхона таркибидан сотувчининг корхонани сотиш шартномасида ёки топшириш далолатномасида кўрсатилмаган қарзлари (мажбуриятлари) ҳам топширилган тақдирда, агар сотиб олувчи шартнома тузиш ва корхонани топшириш вақтида бундай қарз (мажбурият)лар борлигини билганини сотувчи исботламаса, сотиб олувчи харид нархини камайтиришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Сотувчи корхона таркибидан топширилган мол-мулкдаги камчиликлар тўғрисида ёки топширилиши лозим бўлган айрим турдаги мол-мулкнинг бу таркибда йўқлиги тўғрисида сотиб олувчидан билдириш хати олган ҳолларда тегишли даражада сифатли бўлмаган мол-мулкни дарҳол алмаштириши ёки сотиб олувчига етишмаётган мол-мулкни бериши мумкин.

Агар корхонанинг сотувчи жавобгар бўлган камчиликлар туфайли корхонани сотиш шартномасида айтиб ўтилган мақсадлар учун яроқсизлиги ва бу камчиликлар ушбу Кодексга, қонунчилик ёки шартномага мувофиқ белгиланган шартларда, тартиб ва муддатларда сотувчи томонидан бартараф қилинмаганлиги ёки бундай камчиликларни бартараф қилиб бўлмаслиги аниқланган бўлса, сотиб олувчи корхонани сотиш шартномасини бекор қилиш ёки ўзгартиришни ва тарафлар шартномага мувофиқ бажаранларини қайтаришни суд тартибидан талаб қилиш ҳуқуқига эга. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

496-модда. Корхонани сотиш шартномасига нисбатан битимларнинг ҳақиқий эмаслиги оқибатлари ва шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги қоидаларнинг қўлланилиши

Ушбу Кодекснинг битимларнинг ҳақиқий эмаслиги оқибатлари ва олди-сотди шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги, шартнома бўйича бир ёки иккала тарафдан олинган нарсаларни қайтаришни ёки асл ҳолида ундиришни назарда тутадиган қоидалари, агар бундай оқибатлар сотувчи ва сотиб олувчининг кредиторларининг, бошқа шахсларнинг ҳуқуқларини ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини жиддий бузмаса ва ушбу Кодекс 116-моддасининг қоидаларига зид келмаса, корхонани сотиш шартномасига нисбатан қўлланади.

30-БОБ. АЙИРБОШЛАШ

497-модда. Айирбошлаш шартномаси

Айирбошлаш шартномасига мувофиқ ҳар бир тараф бошқа тарафга бир товарни бошқа товарга алмаштириш йўли билан мулк қилиб топшириш мажбуриятини олади.

Айирбошлаш шартномасига нисбатан тегишинча олди-сотди тўғрисидаги қоидалар қўлланади, башарти бу ушбу боб қоидаларига ва айирбошлаш моҳиятига зид келмаса. Бунда ҳар қайси тараф алмаштириш йўли билан топшириш мажбуриятини олган товарни сотувчи ва қабул қилиш мажбуриятини олган товарни сотиб олувчи ҳисобланади.

Қонунийликда белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим бўлган автоматотранспорт воситаларини айирбошлаш шартномаси нотариал тасдиқланган бўлиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрдаги 320-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2002 йил, 1-сон, 20-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

498-модда. Айирбошлаш шартномаси бўйича баҳо ва харажатлар

Агар айирбошлаш шартномасидан бошқача тартиб келиб чиқмаса, айирбошланадиган товарлар тенг қийматли деб тахмин қилинади, уларни топшириш ва қабул қилиш харажатларини эса ҳар бир ҳолда тегишли мажбуриятларни бажарадиган тараф амалга оширади.

Айирбошлаш шартномасига мувофиқ айирбошланадиган товарлар тенг қийматли эмас деб тан олинган тақдирда баҳоси айирбошлашга тақдим қилинаётган товар баҳоосидан паст бўлган товарни топшириши лозим бўлган тараф, агар шартномада ҳақ тўлашнинг бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса, товар ёки товарни тасарруф қилиш ҳужжатлари топширилгандан сўнг кечиктирмасдан баҳолардаги фарқни тўлаши лозим.

Агар айирбошланадиган товарлар тенг қийматли эмас деб тан олинса, бироқ уларнинг баҳоларидаги фарқ айирбошлаш шартномасида назарда тутилган бўлмаса ва шартнома шартларига қараб белгиланиши мумкин бўлмаса, нарҳлардаги фарқ ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ аниқланади.

499-модда. Айирбошлаш шартномасига мувофиқ товарни топшириш мажбуриятини муқобил бажариш

Айирбошлаш шартномасига мувофиқ айирбошланадиган товарларни топшириш муддатлари бир-бирига тўғри келмаган тақдирда, товарни топшириш мажбуриятини бошқа тараф товарни топширгандан сўнг бажариши лозим бўлган тарафнинг товарни топшириш мажбуриятини бажаришига нисбатан мажбуриятни муқобил бажариш тўғрисидаги қоидалар қўлланади.

500-модда. Айирбошланадиган товарларга бўлган мулк ҳуқуқининг ўтиши

Агар қонунда ёки айирбошлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, айирбошланадиган товарларга мулк ҳуқуқи айирбошлаш шартномасига мувофиқ сотиб олувчи ҳисобланадиган тарафларга иккала тараф тегишли товарларни топшириш мажбуриятини бажарганидан сўнг бир вақтда ўтади.

501-модда. Айирбошлаш шартномаси бўйича олинган товарни олиб қўйганлик учун жавобгарлик

Айирбошлаш шартномаси бўйича олган товарини учинчи шахслар олиб қўйган тараф, ушбу Кодекснинг 395-моддасида назарда тутилган асослар мавжуд бўлса, бошқа тарафдан айирбошлаш асосида олинган товарни қайтаришни ва (ёки) зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

31-БОБ. ҲАДЯ

502-модда. Ҳады шартномаси

Ҳады шартномасига мувофиқ бир тараф (ҳады қилувчи) бошқа тараф (ҳады олувчи)га ашёни текинга мулк қилиб беради ёки бериш мажбуриятини олади ёхуд унга ўзига ёки учинчи шахсга нисбатан мулк ҳуқуқи (талаб)ни беради ё бериш мажбуриятини олади, ёхуд уни ўзи ёки учинчи шахс олдидаги мулкий мажбуриятдан озод қилади ёкинчи озод қилиш мажбуриятини олади.

Ашё ёки ҳуқуқ муқобил берилганида ё бўлмаса, муқобил мажбурият мавжуд бўлганида шартнома ҳады деб тан олинмайди. Бундай шартномага нисбатан ушбу Кодекс 124-моддасининг иккинчи қисми қоидалари қўлланади.

Бирон-бир шахсга ашёни ёки мулк ҳуқуқини текинга беришни ёки бирон-бир шахсنى мулкий мажбуриятдан озод этишни ваъда қилиш (ҳады этишни ваъда қилиш), агар ваъда тегишли шаклда берилган бўлса ва келажақда аниқ шахсга ашё ёки мулкий ҳуқуқни текинга бериш ёки уни мулкий мажбуриятдан озод қилиш мақсади аниқ кўриниб турган бўлса, ҳады шартномаси деб тан олинади.

Ашё, мулк ҳуқуқи ёки мулкий мажбуриятдан озод қилиш шаклида ҳады нарсагини аниқ кўрсатмасдан ўзининг мол-мулкни ёки мол-мулкнинг бир қисмини ҳады этишни ваъда қилиш ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Ҳадыни ҳады олувчига ҳады қилувчининг вафотидан кейин топширишни назарда тутувчи шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. Бундай ҳадыга нисбатан ушбу Кодекснинг ворислик тўғрисидаги қоидалари қўлланади.

503-модда. Ҳады олувчининг ҳадыни қабул қилиши рад этиши

Ҳады олувчи ўзига ҳады топширилгунга қадар истаган вақтида уни рад этишга ҳақли. Бундай ҳолда ҳады шартномаси бекор қилинган ҳисобланади.

Агар ҳады шартномаси ёзма шаклда тузилган бўлса, ҳадыни рад этиш ҳам ёзма шаклда амалга оширилиши керак. Агар ҳады шартномаси рўйхатдан ўтказилган бўлса, ҳадыни қабул қилишни рад этиш ҳам давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим.

Агар ҳады шартномаси ёзма шаклда тузилган бўлса, ҳады қилувчи ҳады олувчидан ҳадыни олишни рад этиши оқибатида етказилган ҳуқуқий зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

504-модда. Ҳады шартномасининг шакли

Ҳады қилиш, айни пайтда ҳадыни ҳады олувчига топшириш озгаки амалга оширилиши мумкин, ушбу

модданинг учинчи ва бешинчи қисмларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ҳадяни топшириш уни тақдим қилиш, рамзий топшириш (қалит ва ҳоказоларни тақдим қилиш) ёки ҳуқуқни белгилайдиган ҳужжатларни тақдим этиш йўли билан амалга оширилади.

Кучар мулкни ҳадя қилиш шартномаси:

ҳадя қилувчи юридик шахс бўлганда;

фуқаролар ўртасида базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ортиқ суммага шартнома тузилаётганда; (учинчи қисмнинг учинчи хатбошиш *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

шартномада келажақда ҳадя этиш ваъда қилинган ҳолларда оддий ёзма шаклда тузилиши лозим.

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда оғзаки тузилган ҳадя шартномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Кучмас мулкни ҳадя қилиш шартномаси нотариал тасдиқланиши ва давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим.

Қонунчиликда белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим бўлган автоматотранспорт воситаларини ҳадя қилиш шартномаси нотариал тасдиқланган бўлиши керак. (*Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрдаги 320-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2002 йил, 1-сон, 20-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

505-модда. Ҳадяни чеклаш

Юридик шахс ҳўжалик юритиш ёки оператив бошқариш ҳуқуқи асосида ўзига қарашли бўлган ашёни, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мулкдорнинг розилиги билан ҳадя этишга ҳақли. Бу чеклаш қиймати катта бўлмаган одатдаги совгаларга тааллуқли эмас.

Умумий биргаликдаги мулкни ҳадя қилишга ушбу Кодекснинг 225-моддасида назарда тутилган қоидаларга амал қилган ҳолда умумий биргаликдаги мулкнинг барча иштирокчилари розилиги билан йўл қўйилади.

Ҳадя қилувчига тегишли учинчи шахсдан талаб қилиш ҳуқуқини ҳадя қилиш ушбу Кодекс 313–317, 319 ва 320-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда амалга оширилади.

Ижара ҳуқуқини ёки бошқаларнинг ашёсига ўзгача ҳуқуқни унинг мулкдорининг ёки унга нисбатан ҳўжалик юритиш ёхуд оператив бошқариш ҳуқуқига эга бўлган шахснинг розилигисиз ҳадя қилишга, агар бундай ҳуқуққа асос бўлган қонунда ёки шартномада уни мазкур шахслар розилигисиз бошқа шахсларга бериш тақиқланмаган бўлса, йўл қўйилади.

Ҳадя олаётган шахс ўрнига унинг учинчи шахс олдидаги мажбуриятини бажариш йўли билан ҳадя қилиш ушбу Кодекс 241-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда амалга оширилади.

Ҳадя олувчининг учинчи шахсдан қарзини ҳадя қилувчининг ўзига олиши йўли билан ҳадя қилиш ушбу Кодекс 322-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган қоидаларга риоя этган ҳолда амалга оширилади.

Ҳадя олувчининг номи ва ҳадя нарсаи кўрсатилмаган ҳадяни вакил томонидан амалга ошириш ишончномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

506-модда. Ҳадя шартномасини бажаришдан бош тортиш

Агар шартнома тузилгандан сўнг ҳадя қилувчининг моддий аҳволи жиддий ёмонлашган бўлса, у келажақда ҳадя олувчига ашёни ёки мулк ҳуқуқини бериш ё бўлмаса, уни мулкий мажбуриятдан озод этиш ваъда қилинган шартномани бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Ушбу Кодекс 507-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган асосларда ҳадя қилувчи келажақда ҳадя олувчига ашёни ёки мулк ҳуқуқини бериш ё бўлмаса, уни мулкий мажбуриятдан озод этиш ваъда қилинган шартномани бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Ушбу моддада назарда тутилган асосларда ҳадя қилувчининг ҳадя шартномасини бажаришдан бош тортиши ҳадя олувчига зарарни қоплаши талаб қилиш ҳуқуқини бермайди.

507-модда. Ҳадяни бекор қилиш

Ҳадя олувчи ҳадя қилувчининг, унинг оила аъзолари ёки яқин қариндошларининг ҳаёти ёки соғлиғига қарши атайлаб жиноят содир қилган ҳолларда ҳадяни бекор қилишга суд тартибида йўл қўйилади.

Ҳадя олувчи ҳадя қилувчини қасддан ўлдирган тақдирда ҳадя қилувчининг ворислари судда ҳадяни бекор қилишни талаб этиш ҳуқуқига эга.

Агар ҳадя олувчининг ҳадя қилувчи учун катта номулкий қийматга эга бўлган ҳадя буюмга нисбатан муомаласи унинг бутунлай йўқ бўлиб кетиши хавфини солса, ҳадя қилувчи ҳадя бекор этилишини суд тартибида талаб қилишга ҳақли.

Манфаатдор шахснинг талабига биноан суд якка тadbirkor ёки юридик шахснинг банкротлик тўғрисидаги қонунчилик қоидаларини бузиб, банкрот деб эълон қилинишидан олдинги бир йил ичида тadbirkorлик фаолияти билан боғлиқ маблағлар ҳисобидан қилган ҳадясини бекор қилиши мумкин. (*Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Ҳадя шартномасида ҳадя олувчи ҳадя қилувчидан олдин вафот этган тақдирда ҳадя қилувчининг ҳадяни бекор қилиш ҳуқуқи шарт қилиб қўйилиши мумкин.

Ҳадя бекор қилинган тақдирда ҳадя олувчи ҳадя қилинган ашёни, агар у ҳадя бекор қилинган пайтда асл ҳолатда сақланиб қолган бўлса, қайтариши лозим.

508-модда. Ҳадя шартномасини бажаришдан бош тортиш ва ҳадяни бекор қилиш мумкин бўлмаган ҳоллар

Ҳадя шартномасини бажаришдан бош тортиш ва ҳадяни бекор қилиш тўғрисидаги қоидалар оғзаки тузилган ҳадя шартномаларига нисбатан қўлланмайди.

509-модда. Камчиликлари бўлган мол-мулкни ҳада қилиш оқибатлари

Ҳада қилинган ашёдаги камчиликлар туфайли ҳада олувчининг ҳаёти, соғлиги ёки мол-мулкига етказилган зарар, агар бу камчиликлар ашё ҳада олувчига топширилгунга қадар пайдо бўлган аниқ кўришиб турган камчиликлар жумласига кирмаслиги ва ҳада қилувчи бу ҳақда билган бўлса-да, ҳада олувчини оғохлантирмаганилиги исбот қилинган бўлса, ушбу Кодекс 57-бобда назарда тутилган қоидаларга мувофиқ ҳада қилувчи томонидан қопланиши лозим.

510-модда. Ҳада ваъда қилинганда ҳуқуқий ворислик

Агар ҳада шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ҳада шартномасига мувофиқ ҳада ваъда қилинган ҳада олувчининг ҳуқуқлари унинг меросхўрларига (ҳуқуқий ворисларига) ўтмайди.

Агар ҳада шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ҳада шартномасига мувофиқ ҳада беришни ваъда қилган шахснинг мажбуриятлари унинг меросхўрларига (ҳуқуқий ворисларига) ўтади.

511-модда. Хайр-эҳсон

Умумфойдали мақсадларда қилинган ҳада хайр-эҳсон ҳисобланади.

Хайр-эҳсон фуқароларга, даволаш, тарбия, ижтимоий ҳимоя муассасаларига ва шунга ўхшаш бошқа муассасаларга, хайрия, илмий ва ўқув муассасаларига, фондларга, музейлар ва бошқа маданият муассасаларига, жамоат бирлашмалари ва диний ташкилотларга, шунингдек давлатга ва бошқа фуқаролик ҳуқуқи субъектларига қилиниши мумкин.

Хайр-эҳсонни қабул қилишга бирор кимсанинг рухсати ёки розилиги талаб қилинмайди.

Хайр-эҳсон қилувчи мол-мулкни фуқарога хайр-эҳсон қилганида бу мол-мулкдан маълум бир мақсадда фойдаланишни шарт қилиб қўйиши лозим, юридик шахсларга хайр-эҳсон қилганда эса бу шартни қўйиши мумкин. Бундай шарт бўлмаганда мол-мулкни фуқарога хайр-эҳсон қилиш оддий ҳада деб ҳисобланади. Қолган ҳолларда эса хайр-эҳсон қилинган мол-мулкдан ҳада олувчи унинг вазифасига мувофиқ фойдаланади.

Аниқ мақсадда фойдаланишга мўлжалланган хайр-эҳсонни қабул қилиб олаётган юридик шахс хайр-эҳсон қилинган мулкдан фойдаланиш бўйича амалга оширилган операцияларнинг алоҳида рўйхатини юритиши лозим.

Агар хайр-эҳсон қилинган мулкдан хайр-эҳсон қилувчи кўрсатган мақсадда фойдаланиш вазият ўзгарганилиги туфайли мумкин бўлмай қолса, мулкдан бошқа мақсадда фақат хайр-эҳсон қилувчининг розилиги билан, мол-мулкни хайр-эҳсон қилган фуқаро вафот этган бўлса ёки мулкни хайр-эҳсон қилган юридик шахс қайта ташкил этилган ёхуд тугатилган бўлса – суд қарорига мувофиқ фойдаланиш мумкин.

Хайр-эҳсон қилинган мулкдан хайр-эҳсон қилувчи кўрсатган мақсадга зид ҳолда фойдаланиш ёки ушбу мақсадни маъzur модда олтинчи қисмининг қоидаларини бузган ҳолда ўзгартириш хайр-эҳсон қилувчига, унинг

меросхўрларига ёки бошқа ҳуқуқий ворисига хайр-эҳсонни бекор қилишни талаб қилиш ҳуқуқини беради.

Ушбу Кодекс 507 ва 510-моддаларининг қоидалари хайр-эҳсонга нисбатан қўлланилмайди.

32-БОБ. РЕНТА

1-§. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

512-модда. Рента шартномаси

Рента шартномасига мувофиқ бир тараф (рента олувчи) кўчмас ёки кўчар мол-мулкни бошқа тарафга (рента тўловчига) мулк қилиб беради, рента тўловчи эса олинган мол-мулк ўрнига рента олувчига вақти-вақти билан белгиланган пул суммаси ёки уни таъминлаш учун бошқа шаклда маблағ бериш тарзида рента тўлаш мажбуриятини олади. *(Биринчи қисм. Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 21 декабрдаги УРҚ-311-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2011 йил, 51-сон, 542-модда)*

Рента шартномасига мувофиқ рентани мuddатсиз (доимий рента) ёки рента олувчи ҳаёт бўлган мuddат мобайнида тўлаш (умрбод рента) мажбуриятини белгилашга йўл қўйилади. Умрбод рента фуқарони ўз қарамоғига олган ҳолда умрбод таъминлаш шартни билан белгиланиши мумкин.

513-модда. Рента шартномасининг шакли

Рента шартномаси нотариал тасдиқланиши, кўчмас мол-мулкни рента тўлаш шартни билан бошқа шахсга беришни назарда тутадиган шартнома эса бундан ташқари давлат рўйхатидан ҳам ўтказилиши лозим.

514-модда. Мол-мулкни рента тўлаш шартни билан бошқа шахсга бериш

Рента тўлаш шартни билан бошқа шахсга бериладиган мол-мулк рента олувчи томонидан рента тўловчига ҳақ звазига ёки текинга мулк қилиб берилиши мумкин.

Рента шартномасида мол-мулкни ҳақ звазига топшириш назарда тутилган тақдирда тарафларнинг мол-мулкни топшириш ва унинг ҳақини тўлаш бўйича муносабатларига нисбатан олди-сотди шартномаси тўғрисидаги қоидалар, бундай мол-мулк текинга берилган ҳолларда эса ҳада шартномаси тўғрисидаги қоидалар қўлланилади, башарти ушбу бобнинг қоидаларида бошқача тартиб белгиланган келмаса ва бу ҳол рента шартномасининг моҳиятига зид келмаса.

515-модда. Кўчмас мулкдан рента олиш

Рента тўлаш шартни билан берилган ер участкаси, қорхона, бино, иншоот ёки бошқа кўчмас мол-мулкдан рента олинади. Рента тўловчи бундай мол-мулкни бошқа шахсга берган тақдирда рента шартномаси бўйича унинг мажбуриятлари мол-мулкни олувчига ўтади.

Рента олинмайдиган кўчмас мулкни бошқа шахсга мулк қилиб берган шахс, агар ушбу Кодексда, бошқа қонунда ёки шартномада бу мажбурият бўйича солидар жавобгарлик назарда тутилмаган бўлса, рента олувчининг рента

шартномаси бузилгани туфайли келиб чиққан талаблари бўйича бошқа шахс билан субсидиар жавобгар бўлади.

516-модда. Рента тўлашни таъминлаш

Рента тўлаш шarti билан ер участкаси ёки бошқа кўчмас мулк берилганида рента олувчи рента тўловчи ўз мажбуриятларини бажаришини таъминлаш мақсадида бу мулкка гаров ҳуқуқини олади.

Рента сифатида пул суммаси ёки бошқа кўчар мол-мулкни беришни назарда тутадиган шартноманинг муҳим шarti шуки, унда рента тўловчи ўз мажбуриятларини бажаришининг гаровини тақдим этишга ёки ушбу мажбуриятларни бажармаслик ёҳуд лозим даражада бажармаслик ҳавфини рента олувчи фойдасига сурғурталашга мажбур бўлади.

Рента тўловчи ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган мажбуриятларни бажармаса, шунингдек рента олувчи жавобгар бўлмайдиган ҳолатларда таъминлаш йўқотилган ёки таъминлаш шароитлари ёмонлашган тақдирда рента олувчи рента шартномасини бекор қилишга ва шартнома бекор қилиниши туфайли кўрган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

517-модда. Рента тўлашни кечиктирганлик учун жавобгарлик

Рента тўлашни кечиктирганлик учун рента тўловчи рента олувчига, агар рента шартномасида бошқача фоизалар миқдори назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 327-моддасида назарда тутилган фоизаларни тўлайди.

2-5. ДОИМИЙ РЕНТА

518-модда. Доимий рентани олувчи

Доимий рентани фақат фуқаролар ва нотижорат ташкилотлари олишлари мумкин, башarti, бу ҳол қонунга зид келмаса ва уларнинг фаолият мақсадига мос бўлса.

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, доимий рента шартномаси бўйича рента олувчининг ҳуқуқлари ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга талабдан воз кечиш йўли билан топширилиши ва ворислик бўйича ёки юридик шахслар қайта ташкил қилинганда бошқа шахсларга ўтиши мумкин.

519-модда. Доимий рента шакли ва миқдори

Доимий рента пул билан тўланиб, у рента тўлаш шarti билан топширилган мол-мулкка ўхшаш мол-мулкни ижарага беришда қўлланиладиган мол-мулкдан фойдаланиш ҳақининг ўртача ставкаси доирасида шартнома билан белгиланадиган миқдорда, рента тўлаш шarti билан пул суммаси топширилганда эса ушбу Кодекснинг 327-моддасида назарда тутилган банк фозизининг тегишли даражада жорий этилган ставкаси доирасида бўлади.

Шартномада рентанинг пул суммасига тенг қийматдаги ашёларни бериш, ишларни бажариш ёки хизмат кўрсатиш йўли билан ҳам рента тўлаш назарда тутилиши мумкин.

Агар доимий рента шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мол-мулкдан фойдаланиш ҳақининг тегишли ставкаси ёки банк фозизи ставкаси ўзгарса, тўланадиган рента миқдори ҳам мутаносиб равишда ўзгаради.

520-модда. Доимий рентани тўлаш муддатлари

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса доимий рента йилнинг ҳар бир календарь чораги туғаши билан тўланади.

521-модда. Тўловчининг доимий рентани сотиб олиш ҳуқуқи

Доимий рентани тўловчи уни сотиб олиш йўли билан бундан буён рента тўлашдан бош тортишга ҳақли. Агар рента тўловчи рента тўлашдан бу тарзда бош тортишини рента тўлашни тўхтатишидан камида уч ой ёки шартномада назарда тутилганидек ундан ҳам аввалроқ ёзма равишда маълум қилган бўлса, бундай бош тортиш ҳақиқий ҳисобланади. Бунда рента тўлаш мажбурияти, агар шартномада сотиб олишининг бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса, рента олувчи сотиб олиш суммасининг ҳаммасини олиб бўлгунга қадар тўхтатилмайди.

Шартноманинг доимий рента тўловчи уни сотиб олиш ҳуқуқидан воз кечиши тўғрисидаги шarti ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Шартномада доимий рентани сотиб олиш ҳуқуқини рента олувчи ҳаётлигида ёки шартнома тузилган пайтдан бошлаб ўттиз йилдан ошмайдиган муддат мобайнида амалга ошириб бўлмаслиги назарда тутилиши мумкин.

522-модда. Рента олувчининг талабига кўра доимий рентани сотиб олиш

Қуйидаги ҳолларда доимий рента олувчи тўловчидан рентани сотиб олишни талаб қилишга ҳақли:

агар шартномада бошқача муддат белгиланган бўлмаса, рента тўловчи уни тўлаш муддатини бир йилдан ортиқ кечиктириб юборган тақдирда;

рента тўловчи рентани тўлашни таъминлаш бўйича ўз мажбуриятларини бузган тақдирда;

рента тўловчи тўловга қодир эмас деб топилган ёки у рентани шартномада белгиланган миқдор ва муддатларда тўламаслигини кўрсатадиган бошқа вазиятлар вужудга келган тақдирда;

рента тўлаш шarti билан топширилган кўчмас мулк умумий мулкка айланган ёки бир неча шахс ўртасида тақсимланган тақдирда;

шунингдек, шартномада назарда тутилган бошқа ҳолларда.

523-модда. Доимий рентани сотиб олиш баҳоси

Ушбу Кодекснинг 521 ва 522-моддаларида назарда тутилган ҳолларда доимий рента шартномада белгиланган баҳода сотиб олинади.

Рента тўлаш шarti билан мол-мулк ҳақ эвазига топширилган доимий рента шартномасида сотиб олиш баҳоси тўғрисида шарт бўлмаганида сотиб олиш йиллик рента тўловлари суммасига мос баҳода амалга оширилади.

Рента тўлаш шarti билан мол-мулк текинга берилган доимий рента шартномасида сотиб олиш баҳоси тўғрисида шарт булмаганида сотиб олиш баҳосига йиллик рента тўловлари суммаси билан бир қаторда топширилган мол-мулкнинг ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган қоидалар бўйича аниқланадиган баҳоси ҳам киритилади.

524-модда. Доимий рента тўлаш шarti билан топширилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи

Доимий рента тўлаш шarti билан бепул топширилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи рента тўловчи зиммасида бўлади.

Доимий рента тўлаш шarti билан ҳақ эвазига топширилган мол-мулк тасодифан нобуд бўлганда ёки тасодифан бузилганда тўловчи рента тўлаш мажбуриятини тегишли равишда тўхтатишни ёки уни тўлаш шартларини ўзгартиришни талаб қилишга ҳақли.

3-Ў. УМРБОД РЕНТА

525-модда. Умрбод рента олувчилар

Умрбод рента мулкни рента тўлаш шarti билан топшираётган фуқаро ҳаёт бўлган даврга ёки у кўрсатган бошқа фуқаро ҳаёт бўлган даврга белгиланиши мумкин.

Умрбод рентиани бир неча фуқаро фойдасига белгилашга йўл қўйилади, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, рента олиш ҳуқуқида уларнинг улушлари тенг деб ҳисобланади.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, рента олувчиларнинг бири вафот этган тақдирда унинг рента олиш ҳуқуқидagi улуши ундан кейин ҳаёт бўлган рента олувчиларга ўтади, охириги рента олувчи вафот этган тақдирда рента тўлаш мажбурияти бекор бўлади.

Шартнома тузилган пайтгача вафот этган фуқаро фойдасига умрбод рента белгилайдиган шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

526-модда. Умрбод рента миқдори

Умрбод рента шартномада рента олувчи ҳаёт бўлган даврда унга вақти-вақти билан тўланадиган пул суммаси сифатида белгиланади.

Умрбод рентианинг шартномада белгиланадиган бир ойлик миқдори қонунчиликда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдоридан оз бўлмаслиги керак, ушбу Кодекснинг 247-моддасида назарда тутилган ҳолларда эса оширилиши лозим. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

527-модда. Умрбод рентиани тўлаш муддатлари

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, умрбод рента ҳар бир календарь ой тугаши билан тўланади.

528-модда. Умрбод рента шартномасини рента олувчининг талаби билан бекор қилиш

Рента тўловчи умрбод рента шартномасини жиддий бузган ҳолларда рента олувчи рента тўловчидан рентиани ушбу Кодекснинг 523-моддасида назарда тутилган шартларда сотиб олишни ёки шартномани бекор қилиш ва зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Агар умрбод рента тўлаш шarti билан текинга квартира, уй ёки бошқа мол-мулк топширилган бўлса, рента тўловчи шартноманинг муҳим шартларини жиддий бузган тақдирда рента олувчи бу мол-мулкни унинг қийматини сотиб олинадиган рента ҳисобига қўшган ҳолда қайтаришни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

529-модда. Рента тўлаш шarti билан топширилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи

Умрбод рента тўлаш шarti билан топширилган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан бузилиши рента тўловчининг рентиани шартномада назарда тутилган шартларда тўлаш мажбуриятидан озод қилмайди.

33-БОБ. УМРБОД ТАЪМИНЛАШ ШАРТИ БИЛАН УЙ-ЖОЙ (КВАРТИРА)НИ БОШҚА ШАХСГА БЕРИШ

530-модда. Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира)ни бошқа шахсга бериш шартномаси

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани бошқа шахсга бериш шартномасига мувофиқ, бир тараф (олувчи) ёши ёки соғлиги туйғайли меҳнатга лаёқатсиз бўлган бошқа тараф (бошқа шахсга берувчи)ни натура ҳолида (уй-жой бериш, овқатлантириш, парваришлаш ва зарур ёрдам кўрсатиш тарзида) умрбод моддий таъминлаш мажбуриятини олади, бошқа шахсга берувчи эса олувчига уй-жой (уйнинг бир қисми)ни, квартирани мулк қилиб бериш мажбуриятини олади.

531-модда. Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира)ни бошқа шахсга бериш шартномасининг шакли ва шартлари

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жойни (квартирани) бошқа шахсга бериш шартномасида бошқа шахсга берувчига қандай моддий таъминот турлари берилиши, уларнинг пул билан ифодаланган бир ойлик баҳоси ва уй-жой (уйнинг бир қисми), квартиранинг қиймати кўрсатилгани лозим.

Бериладиган уй-жой (уйнинг бир қисми), квартира ва моддий таъминот қиймати тарафлар келишуви билан белгиланади.

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми), квартирани бошқа шахсга бериш шартномаси ушбу Кодекс 110-моддасининг қоидаларига риоя этган ҳолда ёзма шаклда тузилиши ва нотариал тасдиқланиши лозим.

532-модда. Тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми), квартирани бошқа шахсга бериш шартномасига мувофиқ, олувчи шартнома амал қилиб турган даврда бу уйни (уйнинг бир қисмини), квартирани сотиш, ҳады қилиш, гаровга қўйишга ва уй (уйнинг бир қисми), квартирага мулк ҳуқуқини оғирлаштирадиган бошқа ҳаракатларни амалга оширишга ҳақли эмас. Бу уй (уйнинг бир қисми), квартирага олувчининг қарзлари бўйича ундириш қаратилмайди.

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира) ни бошқа шахсга бериш шартномаси бўйича бошқа шахсга берувчидан олинган уй-жой (уйнинг бир қисми), квартиранинг тасодифан нобуд бўлиши олувчини шартнома бўйича ўз зиммасига олган мажбуриятлардан озод қилмайди.

533-модда. Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира)ни бошқа шахсга бериш шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш

Агар уй-жой (уйнинг бир қисми) квартирани олувчи умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира) ни бошқа шахсга бериш шартномаси бўйича ўз мажбуриятларини бажармаса ёки тегишли даражада бажармаса, бошқа шахсга берувчи таъминотни вақти-вақти билан ҳақ тарзида тўлаб туришга алмаштиришни ёки шартномани бекор қилишни талаб қилиши мумкин.

Агар олувчининг моддий аҳволи ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра бошқа шахсга берувчига шартлашилган таъминотни бера олмайдиган даражада ўзгарса ёки бошқа шахсга берувчи меҳнат қобилиятини тикласа, умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира)ни бошқа шахсга бериш шартномаси олувчининг талабига кўра бекор қилиниши мумкин.

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира) ни бошқа шахсга бериш шартномаси ушбу модданнинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган асослар бўйича бекор қилинган тақдирда уй (уйнинг бир қисми), квартира бошқа шахсга берувчига қайтарилиши лозим.

Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира) ни бошқа шахсга бериш шартномаси бошқа шахсга берувчининг талабига кўра бекор қилинган тақдирда олувчи шартнома амалда бўлган вақтда бошқа шахсга берувчини таъминлаш ва уйни (уйнинг бир қисмини), квартирани сақлаб туришга қилинган харажатларини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

534-модда. Умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (квартира)ни бошқа шахсга бериш шартномаси бўйича мажбуриятларнинг ворисларга ўтиши

Олувчи вафот этган тақдирда умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми), квартирани бошқа шахсга бериш шартномаси бўйича мажбуриятлар унинг ворисларига ўтади. Олувчининг ворислари бўлмаганида ёки улар умрбод таъминлаш шarti билан уй-жой (уйнинг бир қисми), квартирани бошқа шахсга бериш шартномасини бажаришдан воз кечганларида олувчига берилган уй-жой (уйнинг бир қисми), квартира уни бошқа шахсга берувчига қайтарилади.

34-БОБ. МУЛК ИЖАРАСИ**1-Ў. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****535-модда. Мулк ижараси шартномаси**

Мулк ижараси шартномаси бўйича ижарага берувчи ижарага олувчига ҳақ эвазига мол-мулкни вақтинча эгаллик қилиш ва фойдаланиш ёки фойдаланиш учун топшириш мажбуриятини олади.

536-модда. Ижарага олувчининг ижарага олинган мол-мулкдан олинадиган маҳсулот, мевалар ва даромадларга бўлган мулк ҳуқуқи

Агар қонун ёки мулк ижараси шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи ижарага олинган мол-мулкдан фойдаланиш натижасида оладиган маҳсулот, мева ва бошқа даромадлар унинг мулки ҳисобланади.

537-модда. Мулк ижарасининг объектлари

Ер участкалари, ер ости бойликлари жойлашган участкалар ва бошқа алоҳида табиий объектлар, корхоналар ва бошқа мулквий комплекслар, бинолар, иншоотлар, ускуналар, транспорт воситалари ва фойдаланиш жараёнида ўзининг табиий хусусиятларини йўқотмайдиган бошқа ашёлар (истеъмоқ қилинмайдиган ашёлар) мулк ижарасига берилиши мумкин.

Қонунчиликда мулк ижарасига берилиши мумкин бўлмаган ёки чекланган корхоналар турлари (гурӯҳлари) ва мол-мулк турлари белгилаб қўйилиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

538-модда. Ижарага берувчи

Мол-мулкни ижарага бериш ҳуқуқи шу мол-мулк эгасига тегишлидир. Қонун ёки мулкдор томонидан мол-мулкни ижарага бериш ваколати берилган бошқа шахслар ҳам ижарага берувчи бўлишлари мумкин.

539-модда. Мулк ижараси шартномасининг шакли

Мулк ижараси шартномаси бир йилдан ортиқ мuddатга мўлжалланган бўлса, тарафлардан биронтаси юридик шахс бўлган ҳолларда эса мuddатидан қатъи назар, ёзма шаклда тузилиши шарт.

Кўчмас мулк ижараси шартномаси давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим.

Мулк ҳуқуқининг келгусида ижарачига ўтишини назарда тутувчи мулк ижараси шартномаси, бундай мулкнинг олди-сотди шартномаси учун назарда тутилган шаклда тузилади.

540-модда. Мулк ижараси шартномасининг мuddати

Мулк ижараси шартномаси шартномада белгиланган мuddатга тузилади.

Агар мулк ижарасининг мuddати шартномада белгиланмаган бўлса, шартнома номуайян мuddатга тузилган ҳисобланади. Бунда тарафлардан ҳар бири бошқа тарафни бир ой олдин, гуҳмас мулк ижарасида эса – уч ой олдин ёзма равишда огоҳлантириб, истаган пайтда шартномадан воз кечиши мумкин. Қонун ёки шартномада номуайян мuddатга тузилган мулк ижараси шартномасини бекор қилиш ҳақида олдиндан огоҳлантиришнинг бошқа мuddатлари ҳам белгилаб қўйилши мумкин.

Қонунда мулк ижарасининг айрим турлари учун, шунингдек мулк-мулкнинг айрим турларини ижарага олиш учун энг кўп (охирги) мuddатлар белгилаб қўйилши мумкин. Бундай ҳолларда, башарти ижара мuddати шартномада белгиланган бўлмаса ва қонунда белгиланган охириги мuddат тугагунча тарафлардан ҳеч қайсиси шартномадан воз кечмаса, охириги мuddат ўтиши билан шартнома бекор бўлади. Қонунда белгиланган охириги мuddатдан ортқ мuddатга тузилган бундай мулк ижараси шартномаси охириги мuddатга тенг мuddатга тузилган ҳисобланади.

541-модда. Ижарага олувчига мол-мулкни топшириш

Ижарага берувчи ижарага олувчига мол-мулкни шартнома шартлари ва мол-мулкнинг вазифасига мувофиқ ҳолатда топширмоғи лозим.

Мол-мулкни топширишга тайёрлаш, шу жумладан топшириш далолатномасини тузиш ва имзолашга тақдим этиш ижарага берувчининг бурчи бўлиб, унинг ҳисобидан амалга оширилади.

Агарда шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мол-мулк барча мансуб ашёлари ва унга алоқадор ҳужжатлар (техник паспорт, сифат сертификати ва ҳоказолар) билан бирга ижарага топширилади. Агарда бундай мансуб ашёлар ва ҳужжатлар топширилган бўлмаса ва уларсиз ижарага олувчи мол-мулкдан унинг ўз вазифаси бўйича фойдалана олмаса ёхуд шартнома тузиш пайтида мулжаллашга ҳақли бўлган анча нарчасидан маҳрум бўлса, у ижарага берувчидан бундай мансуб ашёлар ва ҳужжатларни топширишни ёхуд шартномани бекор қилишни, шунингдек зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Агар ижарага берувчи ижарага олувчига ижарага берилган мол-мулкни шартномада кўрсатилган мuddатда, башарти шартномада бундай мuddат кўрсатилган бўлмаса, оқилона мuddатда топширмаган бўлса, ижарага олувчи ушбу Кодекснинг 331-моддасига мувофиқ бу мол-мулкни ундан талаб қилиб олиш ва ижронинг кечикканлиги туфайли етказилган зарарни қоплашни талаб қилиш ёки шартномани бекор қилиш ва унинг бажарилмаганлиги сабабли етказилган зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

542-модда. Ижарага топширилган мол-мулкдаги камчиликлар учун ижарага берувчининг жавобгарлиги

Ижарага берувчи ижарага топширилган мол-мулкнинг ундан фойдаланишга тўлиқ ёки қисман тўсқинлик қиладиган камчиликлари учун, ҳатто у шартнома тузиш вақтида булар ҳақида биламаган бўлса ҳам, жавобгардир. Бундай камчиликлар аниқланганда ижарачи ўз хоҳишига кўра:

ижарага берувчидан ё мол-мулкдаги камчиликларни текинга бартараф этишни ёки мол-мулкдан фойдаланганлик ҳақини мутаносиб камайтиришни ёхуд мол-мулкдаги камчиликларни бартараф этиш учун қилган ўз харажатларини қоплашни талаб қилишга;

ижарага берувчини олдиндан огоҳлантирган ҳолда ўша камчиликларни бартараф этишга сарфлаган харажатлари суммасини мол-мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақдан бевосита чегириб қилишга;

шартномани мuddатидан олдин бекор қилишни талаб қилишга ҳақли.

Ижарага олувчининг талабларидан ёки унинг мол-мулкдаги камчиликларни ижарага берувчи ҳисобидан бартараф этиш ниятидан хабардор қилинган ижарага берувчи ижарага топширилган мол-мулкни тегилши ҳолатда бўлган бошқа шундай мол-мулк билан дарҳол алмаштириб бериши ёки мол-мулкдаги камчиликни текинга бартараф этиши мумкин.

Агар ижарага олувчининг талабларини қаноатлантириш ёхуд унинг камчиликларни бартараф этиш харажатларини мол-мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақдан чегириб қилиши ижарага олувчи кўрган зарарни қопламаса, у зарарнинг қопланмаган қисмини тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Шартнома тузиш вақтида ижарага берувчи олдиндан айтиб қўйган ёки ижарага олувчига олдиндан маълум бўлган ёхуд шартномани тузишда ёки мол-мулкни ижарага топшириш пайтида уни кўздан кечирганда ёхуд унинг созлигини текширганда ижарага олувчи аниқлаши керак бўлган камчиликлар учун ижарага берувчи жавобгар бўлмайди.

543-модда. Ижарага топширилаётган мол-мулкка нисбатан учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари

Мол-мулкнинг ижарага топширилиши бу мол-мулкка нисбатан учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари бекор бўлиши ёки ўзгариши учун асос бўлмайди.

Шартнома тузишда ижарага берувчи ижарага олувчини ижарага топширилаётган мол-мулкка нисбатан учинчи шахсларнинг барча ҳуқуқлари (сервитут, гаров ҳуқуқи ва ҳоказолар) ҳақида огоҳлантириши лозим. Ижарага берувчи томонидан бу мажбуриятнинг бажарилмаслиги ижарага олувчига мол-мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақни камайтиришни ёхуд шартномани бекор қилиш ва зарарни тўлашни талаб қилиш ҳуқуқини беради.

544-модда. Мол-мулкдан фойдаланганлик учун ҳақ тўлаш

Ижарага олувчи мол-мулкдан фойдаланганлик учун ҳақни ўз вақтида тўлаб туриши шарт.

Мол-мулкдан фойдаланганлик учун ҳақ тўлаш тартиби, шартлари ва мuddатлари мулк ижараси шартномаси билан белгиланади. Булар шартномада белгиланмаган ҳолларда одатда худди шундай мол-мулкни ўхшаш ҳолатларда ижарага беришда қўлланадиган тартиб, шартлар ва мuddатлар белгиланган деё ҳисобланади.

Мол-мулкдан фойдаланганлик учун ҳақ ижарага олинган барча мол-мулк учун яхлит ҳолда ёки унинг ҳар бир таркибий қисми учун алоҳида-алоҳида ҳолда қуйидаги кўринишларда белгиланади:

вақти-вақти билан ёки бир йўла тўланадиган қатъий суммада белгиланган тўловлар тариқасида;

ижарага олинган мол-мулкдан фойдаланиш натижасида олинган махсулот, мевалар ёки даромадларнинг белгиланган улуши тариқасида;

ижарага олувчи томонидан кўрсатиладиган маълум хизматлар тариқасида;

ижарага олувчи томонидан ижарага берувчига шартномада келишилган ашёни мулк қилиб ёки ижарага топшириш тариқасида;

ижарага олинган мол-мулкни яхшилаш буйича шартномада келишилган харажатларни ижарага олувчи зиммасига юклаш тариқасида.

Тарафлар мулк ижараси шартномасида мол-мулкдан фойдаланганлик учун ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатиб ўтилган ҳақ шаклларини аралаш амалга оширишни ёки ҳақ тўлашнинг бошқа шаклларини назарда тутишлари мумкин.

Агар мулк ижараси шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса мол-мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақ миқдори шартномада белгиланган мuddатларда, бироқ бир йилда кўпи билан бир марта тарафларнинг келишуви билан ўзгартирилиши мумкин. Қонунийликда мулк ижарасининг айрим турлари учун, шунингдек айрим мол-мулк турларининг ижараси учун ҳақ миқдорини қайта кўриб чиқишнинг бошқача энг кам мuddатлари назарда тутилиши мумкин.

Агар қонунийликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи ўзи жавобгар бўлмаган ҳолатларга кўра, шартномада назарда тутилган фойдаланиш шартлари ёки мол-мулкнинг ҳолати жиддий ёмонлашган бўлса, у мол-мулкдан фойдаланганлик учун ижара ҳақини тегишли равишда камайтиришни талаб қилишга ҳақли. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мол-мулкдан фойдаланганлик учун ижара ҳақини тўлаш мuddатлари ижарага олувчи томонидан жиддий бузилган тақдирда, ижарага берувчи ундан ижара ҳақини мuddатидан олдин, ижарага берувчи белгиланган мuddатда тўлашни талаб қилишга ҳақли. Бунда ижарага берувчи мол-мулкдан фойдаланганлик учун кўпи билан икки мuddатнинг ҳақини мuddатидан олдин тўлашни талаб қилишга ҳақли.

545-модда. Ижарага олинган мол-мулкдан фойдаланиш

Ижарага олувчи мол-мулкдан шартнома шартлариغا мувофиқ, агар бундай шартлар шартномада белгиланган бўлмаса – мол-мулкнинг вазифасига мувофиқ фойдаланиши лозим.

Агар ижарага берувчининг ёзма огоҳлантиришига қарамай, ижарага олувчи мол-мулкдан шартнома шартлариغا ёки мол-мулкнинг вазифасига номувофиқ фойдаланса, ижарага берувчи шартномани мuddатидан олдин бекор қилишни ва зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақли.

546-модда. Ижарага олинган мол-мулкни тасарруф қилиш

Агар ушбу Кодексда, бошқа қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ижарага олувчи ижарага олинган мол-мулкни ижарага берувчининг розилиги билан иккиламчи ижарага (қўшимча ижарага) топширишга, мулк ижараси шартномаси буйича ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини бошқа шахсга ўтказишга (қайта ижара), ижарага олинган мол-мулкни текин фойдаланиш учун беришга, шунингдек бу ҳуқуқларини гаровга қўйишга ва уларни ҳўжалик ширкəтлари ва жамяитлари устав фондига (капиталига) ҳисса сифатида ёки ишлаб чиқариш кооперативига пай бадали сифатида топширишга ҳақли. Кўрсатиб ўтилган ҳолларда ижарага олувчи шартнома буйича ижарага берувчи олдида жавобгар бўлиб қолаверади, қайта ижара бундан мустасно. Мол-мулкни бошқа шахсларга топшириш ҳақидаги шартнома ижара шартномасининг амал қилиш мuddатидан ортиқ мuddатга тузилиши мумкин эмас.

Агар қонунийликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ижарага олинган мол-мулкни иккиламчи ижарага топшириш ҳақидаги шартномага нисбатан мулк ижараси шартномаси ҳақидаги қондалар қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

547-модда. Ижарага берувчининг ижарага олинган мол-мулкни сақлаш мажбуриятлари

Агар қонунийлик ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага берувчи ижарага топширилган мол-мулкни ўз ҳисобидан капитал таъмирлаши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ижарага олувчи жавобгар бўлмаган ҳолатлар натижасида келиб чиққан шошилинч зарурат туфайли ўтказиладиган таъмирлашни ижарага берувчи ўз ҳисобидан амалга ошириши шарт.

Капитал таъмирлаш мулк ижараси шартномасида белгиланган мuddатда, агар бу мuddат шартномада белгиланмаган ёки шошилинч зарурат туфайли ўтказилса, оқилона мuddатда амалга оширилиши лозим.

Ижарага берувчининг капитал таъмирлаш мажбуриятини бажармаслиги ижарага олувчига ўз хошияига кўра: шартномада белгиланган ёхуд шошилинч зарурат тақозо эътидан капитал таъмирлашни амалга ошириб, таъмирлаш қийматини ижарага берувчидан ундириб олиш ёхуд мол-мулкдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақ ҳисобига ўтказиш;

ҳақни тегишинча камайтиришни талаб қилиш; шартномани мuddатидан олдин бекор қилиш ва зарарнинг қопланишини талаб қилиш ҳуқуқини беради.

548-модда. Ижарага олувчининг ижарага олинган мол-мулкни сақлаш мажбуриятлари

Агарда қонун ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ижарага олувчи мол-мулкни яхши

ҳолда сақлаши, уни ўз ҳисобидан жорий таъмирлаши ва сақлаш бўйича бошқа харажатларни қилиши лозим.

549-модда. Тарафлар ўзгарганда мол-мулк ижараси шартномасининг ўз кучида қолиши

Ижарага топширилган мол-мулкка нисбатан мулк (ҳужалик юритиш, оператив бошқариш, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш) ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши мулк ижараси шартномасининг ўзгартирилиши ёхуд бекор қилиниши учун асос бўлмайди.

Кучмас мулкни ижарага олган фуқаро вафот этган тақдирда, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, ушбу мол-мулкни ижарага топшириш шартномаси бўйича унинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ворисга ўтади. Шартноманинг тузилиши ижарага олувчининг шахсий фазилатлари билан боғлиқ бўлган ҳоллардан ташқари ижарага берувчи бундай вориснинг шартнома амал қилишининг қолган мuddатида шартномага қўшилишини рад этишга ҳақли эмас.

550-модда. Мулк ижараси шартномаси мuddатидан олдин бекор қилинганида иккиламчи ижара шартномасининг бекор бўлиши

Агар мулк ижараси шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мулк ижараси шартномасининг мuddатидан олдин бекор қилиниши унга мувофиқ тузилган иккиламчи ижара шартномасининг бекор бўлишига олиб келади. Бу ҳолда иккиламчи ижарага олувчи иккиламчи ижаранинг қолган мuddати давомида иккиламчи ижара шартномасига мувофиқ ўзи фойдаланиб келган мол-мулкни бекор бўлган мулк ижараси шартномасининг тегишли шартлари асосида ижарага олиш ҳақида шартнома тузиши мумкин.

Агар мулк ижараси шартномаси ушбу Кодексда назарда тутилган асослар бўйича ҳақиқий эмас деб топилса, унга мувофиқ тузилган иккиламчи ижара шартномалари ҳам ҳақиқий эмас деб топиллади.

551-модда. Ижарага берувчининг талаби бўйича мулк ижараси шартномасини мuddатидан олдин бекор қилиш

Мулк ижараси шартномаси ижарага берувчининг талаби билан суд томонидан мuddатидан олдин бекор қилиниши мумкин, агар ижарага олувчи:

ижарага берувчининг ёзма огоҳлантиришига қарамасдан мол-мулкдан шартнома шартларини ёки мол-мулкнинг вазифаларини жиддий равишда бузган ёхуд бир неча марта бузган ҳолда фойдаланса;

мол-мулкни жиддий емонлаштирса;

шартномада белгиланган тўлов мuddатини кетма-кет икки мартадан олтиқ бузиб, мол-мулкдан фойдаланганлик учун ҳақ тўламаса;

қонунчиликка ёки шартномага мувофиқ капитал таъмирлаш ишларини бажариш ижарага олувчи зиммасидаги мажбурият бўлган ҳолларда шартномада белгиланган мuddатларда, шартномада бундай мuddат белгиланган бўлмаса, оқилона мuddатларда мол-мулкни капитал таъмирлашни амалга оширмаса. *(Биринчи қисмининг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021*

йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Мулк ижараси шартномасида ушбу Кодекснинг 382-моддаси иккинчи қисмига мувофиқ ижарага берувчининг талаби билан шартномани мuddатидан олдин бекор қилишнинг бошқа асослари ҳам белгиланиши мумкин

Ижарага берувчи ижарага олувчини ёзма равишда огоҳлантирганидан ва унга ўз мажбуриятларини бажариш учун имконият берганидан кейингина шартнома мuddатидан олдин бекор қилинишини талаб қилишга ҳақли.

552-модда. Ижарага олувчининг талаби билан мулк ижараси шартномасини мuddатидан олдин бекор қилиш

Ижарага олувчининг талаби билан мулк ижараси шартномаси суд томонидан мuddатидан олдин бекор қилиниши мумкин, агар:

ижарага берувчи мол-мулкни фойдаланиш учун ижарага олувчига бермаса ёки мол-мулкдан шартнома шартларига ёхуд мол-мулкнинг вазифасига мувофиқ фойдаланишга тўсқинлик қилса;

ижарага олувчига топширилган мол-мулкда ундан фойдаланишга тўсқинлик қиладиган камчиликлар бўлиб, уларни ижарага берувчи шартнома тузиш вақтида айтиб ўтмаган, ижарага олувчига олдиндан маълум бўлмаган ва шартнома тузаётганда мол-мулкни кўздан кечириш ёхуд унинг созлигини текшириш вақтида аниқланиши мумкин бўлмаган бўлса;

ижарага берувчи шартномада белгиланган мuddатларда, агарда шартномада мuddат белгиланган бўлмаса, оқилона мuddатларда ўз зиммасидаги мол-мулкни капитал таъмирлаш мажбуриятини бажармаса;

ижарага олувчи жавобгар бўлмаган ҳолатлар туфайли мол-мулк фойдаланишга яроқсиз бўлиб қолса.

Мулк ижараси шартномасида ушбу Кодекс 382-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ ижарага олувчининг талаби билан шартномани мuddатидан олдин бекор қилишнинг бошқа асослари ҳам белгиланиши мумкин.

553-модда. Янги мuddатга мулк ижараси шартномаси тузишда ижарага олувчининг имтиёзли ҳуқуқи

Агарда қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ўз мажбуриятларини лозим даражада бажарган ижарага олувчи шартнома мuddати тугаганидан кейин янги мuddатга мулк ижараси шартномасини тузишда шартлар тег бўлган ҳолларда бошқа шахсларга нисбатан имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади. Ижарага олувчи ижарага берувчини мулк ижараси шартномасида белгиланган мuddатда, агар шартномада бундай мuddат белгиланган бўлмаса, шартноманинг амал қилиши тамом бўлгунча оқилона мuddатда бундай шартномани тузиш истига ҳақида ёзма равишда огоҳлантириш лозим.

Мулк ижараси шартномасини янги мuddатга тузишда шартнома шартлари тарафларнинг келишуви асосида ўзгартирилиши мумкин.

Агар ижарага берувчи ижарага олувчи билан янги муддатга шартнома тузишни рад этса-ю, аммо у билан тузилган шартнома муддати тугаганидан кейин бир йил ичида бошқа шахс билан мулк ижараси шартномасини туаса, ижарага олувчи ўз хошишига кўра ё тузилган шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлар ўзига ўтказилишини ва ўзи билан шартномани янгилашни рад этиш оқибаотида ўзига етказилган зарарнинг тўлалишини ёки фақат зарарнинг ўзи тўлалишини суд орқали талаб қилишга ҳақли.

Агар мулк ижараси шартномасининг муддати тамом бўлганидан кейин ҳам ижарага олувчи мулкдан фойдаланишни давом эттирса ва ижарага берувчи бунга эътироз билдирмаган бўлса, шартнома аввалги шартлар асосида номаълум муддатга қайтадан тузилган ҳисобланади.

554-модда. Мол-мулкни ижарага берувчига қайтариш

Мулк ижараси шартномаси бекор бўлганидан кейин ижарага олувчи ижарага берувчига мол-мулкни ўзига топширилган ҳолатда, нормал эскиришни ҳисобга олиб ёки шартномада келишилган ҳолатда қайтариши лозим.

Агар ижарага олувчи ижарага олган мол-мулкни қайтармаса ёки кечиктириб қайтарса, ижарага берувчи кечиктирилган барча вақт давомида мол-мулкдан фойдаланганик учун ҳақ тўлашни талаб қилишга ҳақли. Бу ҳақ ижарага берувчи кўрган зарарни қопламаган тақдирда зарарни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Ижарага олинган мол-мулк ўз вақтида қайтарилмаганиги учун шартномада неустойка ундириш назарда тутилган тақдирда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, неустойкадан ташқари зарар тўлиқ миқдорда ундирилиши мумкин.

555-модда. Ижарага олинган мол-мулкни яхшилаш

Агарда мулк ижараси шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи томонидан мол-мулкнинг ажратиб олса бўладиган тарзда яхшиланиши унинг мулки ҳисобланади.

Ижарага олувчи ижарага олинган мол-мулкни ўз маблағлари ҳисобидан ва ижарага берувчининг розилиги билан яхшилаган, бу яхшилашни мол-мулкка зарар етказмаган ҳолда ажратиб олиш мумкин бўлган тақдирда, ижарага олувчи шартнома бекор бўлганидан кейин, башарти шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, бу яхшилашлар қийматини тўлашни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ижарага олувчи томонидан ижарага берувчининг розилигисиз амалга оширилган ва ижарага берилган мол-мулкдан ажратиб олиб бўлмайдиган яхшилашларнинг қиймати тўланмайди.

Ижарага олинган мол-мулкдан амортизация ажратмалари ҳисобига амалга оширилган, мол-мулкдан ажратиб олиш мумкин бўлган ва мумкин бўлмаган яхшилашлар ижарага берувчининг мулки бўлади.

556-модда. Ижарага олинган мол-мулкни сотиб олиш

Мулк ижараси шартномасида ижарага олинган мол-мулк ижара шартномасининг муддати тамом бўлганидан кейин ёки тамом бўлмагандан олдин ижарага олувчи шартномада келишилган сотиб олиш баҳосининг ҳаммасини тўлаган тақдирда унинг мулкига айланиши назарда тутилиши мумкин.

Агар ижарага олинган мол-мулкни сотиб олиш шarti шартномада назарда тутилмаган бўлса, у тарафларнинг қўшимча келишуви билан белгиланиши мумкин, бунда тарафлар мол-мулкдан фойдаланганик учун илгари тўланган ҳақни харид нарҳига киритиш тўғрисида келишишга ҳақлидирлар.

Қонун ҳужжатларида ижарага олинган мол-мулкни сотиб олишни тақиқлаш ҳоллари белгилаб қўйилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УПК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

557-модда. Мулк ижараси айрим турларининг ва айрим турдаги мол-мулкни ижарага беришнинг хусусиятлари

Мулк ижараси шартномасининг айрим турларига ва айрим турдаги мол-мулкни ижарага бериш шартномаларига (прокат, транспорт воситалари ижараси, корхоналар ижараси, молявийи маблағлар ижараси ва ҳоказолар), агарда ушбу Кодекснинг қоидаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу параграфда назарда тутилган қоидалар қўлланади.

2-Ў. ПРОКАТ

558-модда. Прокат шартномаси

Прокат шартномаси бўйича доимий тадбиркорлик фаолияти сифатида мол-мулкни ижарага берувчи ҳақ эвазига ижарага олувчига вақтинчалик эгалик қилиш ва фойдаланиш учун кўчар мол-мулкни топшириш мажбуриятини олади.

Прокат шартномаси бўйича топширилган мол-мулкдан, агар шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, истеъмол мақсадларида фойдаланилади.

Прокат шартномаси ёзма шаклда тузилади. Прокат шартномаси оммавийдир.

559-модда. Прокат шартномасининг муддати

Прокат шартномаси бир йилгача муддатга тузилади.

Мулк ижараси шартномасини номўайян муддатга қайтадан тузиш ва ижарага олувчининг мулк ижараси шартномасини қайтадан тузишга имтиёзли ҳуқуқи ҳаққидаги қоидалар прокат шартномасига нисбатан қўлланмайди.

Ижарага олувчи прокат шартномасини бажаришни истаган вақтида рад этишга ҳақли.

560-модда. Ижарачига мол-мулкни топшириш

Прокат шартномасини тузган ижарага берувчи ижарага топширилётган мол-мулкнинг созилиши ижарага олувчи иштирокида текшириши, шунингдек уни мол-мулкдан фойдаланиш қоидалари билан таништириши ёки унга бу мол-мулкдан фойдаланиш ҳақидаги ёзма қўлланмани бериши шарт.

561-модда. Ижарага топширилган мол-мулкдаги камчиликларни бартараф этиш

Агар ижарага топширилган мол-мулкдаги камчиликлар ижарага олувчи томонидан мол-мулкдан фойдаланиш ва уни сақлаш қоидаларининг бузилиши натижасида вужудга келган бўлса, ижарага олувчи ижарага берувчига мол-мулкни таъмирлаш ва транспортда ташиш харажатларини тўлайди.

562-модда. Прокат шартномаси бўйича мол-мулкдан фойдаланганлик ҳақи

Прокат шартномаси бўйича мол-мулкдан фойдаланганлик ҳақи вақти-вақти билан ёки бир йўла тўланадиган қатъий суммадаги тўловлар шаклида белгиланади.

Ижарага олувчи мол-мулкни муддатидан олдин қайтарган тақдирда ижарага берувчи унга мол-мулкдан фойдаланганлик учун олинган ҳақдан тегишли қисмини мол-мулк амалда қайтарилган куннинг эртасидан бошлаб ҳисоблаган ҳолда қайтаради.

Мол-мулкдан фойдаланганлик ҳақи бўйича ижарага олувчининг қарзлари нотариуснинг ижро устхати асосида сўзсиз ундириб олинади.

563-модда. Ижарага олинган мол-мулкдан фойдаланиш

Прокат шартномаси бўйича ижарага топширилган мол-мулкни капитал ва жорий таъмирлаш ижарага берувчининг бурчидир.

Прокат шартномаси бўйича ижарага олувчига топширилган мол-мулкни иккиламчи ижарага беришга, ижарага олувчи прокат шартномаси бўйича ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини бошқа шахсга ўтказишга, бу мол-мулкнинг бепул фойдаланиш учун бериб қўйилишига, ижарага олувчининг ҳуқуқларини гаровга қўйишга ва уларни ҳужжали ширкатлари ва жамиятларининг устав фондига (капиталига) ҳисса тариқасида, ишлаб қўришш кооперативларига пай бадаллари тариқасида қўйишга йўл қўйилмайди.

3-§. ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ИЖАРАСИ**564-модда. Транспорт воситасини ижарага бериш шартномаси**

Транспорт воситасини экипажи билан ижарага бериш шартномаси бўйича ижарага берувчи транспорт воситасини вақтинча эгаллик қилиш ва фойдаланиш учун ҳақ эвазига ижарага олувчига беради ва ўз кучи билан уни бошқариш ҳамда техник фойдаланиш бўйича хизмат кўрсатади

Транспорт воситасини экипажсиз ижарага бериш шартномаси бўйича ижарага берувчи транспорт воситасини бошқариш ва техник фойдаланиш бўйича хизмат кўрсатганда ҳолда вақтинча эгаллик қилиш ва фойдаланиш учун ижарага олувчига ҳақ эвазига беради.

Ушбу бобнинг ижара шартномасини ноумуайян муддатга қайта тузиш ва ижарага олувчининг ижара шартномасини янги муддатга қайтадан тузишга имтиёзли ҳуқуқи ҳақидаги қоидалари транспорт воситасини ижарага бериш шартномасига нисбатан қўлланмайди.

565-модда. Транспорт воситасини ижарага бериш шартномасининг шакли

Транспорт воситасини ижарага бериш шартномаси, унинг муддатидан қатъи назар, ёзма шаклда тузилиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 27 сентябрдаги УРҚ-56-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 39-сон, 385-модда)*

Қонунчиликда белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим бўлган автомобилотранспорт воситаларини ижарага бериш шартномаси нотариал тасдиқланган бўлиши керак, бундан ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳоллар мустасно *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 7 декабрдаги 320-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 26 июлдаги УРҚ-488-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 9 февралдаги УРҚ-752-сонли қонунари тахририда – УР ОМА, 2002 йил, I-сон, 20-модда; УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 620-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 10.02.2022 й., 03/22/752/0113-сон)*

Енгил автомобиллар ва мототранспорт воситаларини ижарага бериш бўйича хизмат кўрсатадиган юридик шахслар жисмоний шахслар билан енгил автомобиллар ва мототранспорт воситаларини ўттиз кунгача бўлган муддатга ижарага бериш шартномаларини оддий ёзма шаклда тузишлари мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 26 июлдаги УРҚ-488-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 620-модда)*

Автомобилотранспорт воситалари электрон савдо платформаси воситасида электрон онлайн-аукцион орқали ижарага берилганда ижарага бериш шартномаларини нотариал тартибда тасдиқлаш талаб этилмайди. Бунда электрон онлайн-аукцион натижаларига кўра расмийлаштирилган баённома ижара шартномаси кучига эга бўлади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 9 февралдаги УРҚ-752-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 10.02.2022 й., 03/22/752/0113-сон)*

566-модда. Транспорт воситаси уни сақлаш, бошқариш ва техник фойдаланиш бўйича хизмат кўрсатган ҳолда ижарага берилганда ижара берувчининг мажбуриятлари

Ижарага берувчи шартнома амал қилиб турган бутун муддат давомида ижарага берилган транспорт воситасини тегишли ҳолатда сақлаши, шу жумладан жорий ва капитал таъмирлаши ҳамда зарур асбоб-ускуналарни бериши шарт.

Ижарага берувчининг транспорт воситасини бошқариш ва техник фойдаланиш бўйича ижарага олувчига кўрсатадиган хизматлари ҳажми транспорт воситасининг шартномада кўрсатилган ижара мақсадларига мосравишда нормал ва хавфсиз ишлатилишини таъминлаши шарт. Ижара шартномасида ижарага олувчига кўрсатиладиган хизматларнинг янада кенгроқ доираси назарда тутилиши мумкин.

Транспорт воситаси экипажининг таркиби ва унинг малакаси тарафлар учун мажбурий бўлган қоидаларга ва шартномада белгиланган шартларга, борди-ю, тарафлар учун мажбурий бўлган қоидаларда бундай талаблар белгилаб қўйилмаган бўлса, – шундай турдаги транспорт воситасини ишлатишнинг одатдаги амалиёти талаблари ва шартнома шартларига жавоб бериши лозим.

Экипаж аъзолари ижарага берувчи билан меҳнат муносабатларини сақлаб қоладилар. Улар ижарага берувчининг транспорт воситасини бошқариш ва техник фойдаланишга доир кўрсатмаларига ва ижарага олувчининг транспорт воситасини тижорат мақсадида ишлатишга доир кўрсатмаларига бўйсундилар.

Агар транспорт воситасини ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, экипаж аъзоларининг хизматига ҳақ тўлаш, шунингдек уларни сақлаш харажатлари ижарага берувчи зиммасида бўлади.

Агар транспорт воситасини ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, транспорт воситасини суғурта қилиш ва (ёки) унинг томонидан ёки уни ишлатиш муносабати билан етказилиши мумкин бўлган зарар учун жавобгарлигини суғурталаш мажбурияти, бундай суғурталаш қонун ёки шартномага мувофиқ мажбурий бўлса, ижарага берувчи зиммасига юклатилади.

567-модда. Транспорт воситасини тижорат мақсадида ишлатиш билан боғлиқ харажатларни тўлаш бўйича ижарага олувчининг мажбурияти

Агар транспорт воситасини ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, транспорт воситасини тижорат мақсадида ишлатиш муносабати билан ёнилғи ва ишлатиш жараёнида сарфланадиган бошқа материаллар ҳақини тўлаш, йиғимлар ва бошқа чиқимларни тўлаш ижарага олувчи зиммасида бўлади.

568-модда. Транспорт воситаси уни сақлаш, бошқариш ва техник фойдаланиш бўйича хизмат кўрсатмаган ҳолда ижарага берилганида ижарага олувчининг мажбуриятлари

Ижарага олувчи транспорт воситасини ижарага бериш шартномаси амал қилиб турган бутун муддат давомида ижарага олинган транспорт воситасини тегишли ҳолатда сақлаб туриши, жумладан уни жорий таъмирлашни, шунингдек, агар шартномада бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, капитал таъмирлашни ҳам амалга ошириши шарт.

Ижарага олувчи ижарага олинган транспорт воситасини ўз кучи билан бошқаради, шунингдек ундан тижорат мақсадида ва техник фойдаланишни амалга оширади.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи ижарага олинган транспорт воситасини сақлаш, уни суғурталаш, шу жумладан ўз жавобгарлигини суғурталаш, транспорт воситасини ишлатиш билан боғлиқ харажатларни амалга оширади.

569-модда. Транспорт воситасидан фойдаланиш ҳақида учинчи шахслар билан тузиладиган шартномалар

Агар ижара шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи ижарага олинган транспорт воситасини экипаж билан ёки экипажсиз ижара шартномаси шартлари асосида ижарага берувчининг розилиги билан қўшимча ижарага беришга ҳақли.

Ижарага олувчи ижарага берувчининг розилигисиз ўз номидан, агар ижара шартномасида назарда тутилган транспорт воситаларидан фойдаланиш мақсадларига, борди-ю бундай мақсадлар белгилаб қўйилган бўлмаса, транспорт воситасининг вазифасига хилоф бўлмаса, учинчи шахслар билан ташиш шартномаларини ва бошқа шартномаларни тузишга ҳақли.

570-модда. Транспорт воситасига етказилган зарар учун жавобгарлик

Ижарага берилган транспорт воситаси ҳалокатга учраган ёки шикастланган тақдирда, агар ижарага берувчи транспорт воситаси қонун ёки шартномага мувофиқ ижарага олувчи жавобгар бўладиган ҳолатларда ҳалокатга учраганини ёки шикастланганлигини исбот қилса, ижарага олувчи етказилган зарарни ижарага берувчига тўлаши шарт.

571-модда. Транспорт воситаси билан етказилган зарар учун жавобгарлик

Экипаж билан ижарага берилган транспорт воситаси, унинг механизмлари, қурилмалари, жиҳозлари ва шу кабилар билан учинчи шахсларга етказилган зарар учун жавобгарлик, ушбу Кодекснинг 57-боби қоидаларига мувофиқ, ижарага берувчи зиммасида бўлади. Ижарага берувчи зарар ижарага олувчининг айби билан етказилганлигини исботласа, учинчи шахсларга тўланган пул суммасини қоплашни ижарага олувчидан регресс тартибда талаб қилишга ҳақли.

Транспорт воситаси сақлаш, бошқариш ва техник фойдаланиш бўйича хизмат кўрсатмаган ҳолда ижарага берилганида транспорт воситаси, унинг механизмлари, қурилмалари, жиҳозлари ва шу кабилар билан учинчи шахсларга етказилган зарар учун ушбу Кодекснинг 57-боби қоидаларига мувофиқ ижарага олувчи жавобгар бўлади.

572-модда. Айрим турдаги транспорт воситаларини ижарага бериш хусусиятлари

Айрим турдаги транспорт воситаларини ижарага бериш хусусиятлари, ушбу параграфда назарда тутилган ҳоллардан ташқари қонунчилик билан белгиланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

4-5. БИНОЛАР ВА ИНШОТЛАР ИЖАРАСИ

573-модда. Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси буйича ижарага берувчи ижарага олувчига бино ёки иншоотни вақтинча эгалик қилиш ва фойдаланиш ёхуд вақтинча фойдаланиш учун топшириш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Агар ушбу Кодекснинг қорхонани ижарага бериш тўғрисидаги қоидаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу параграфнинг қоидалари қорхоналар ижарасига татбиқ этилади.

574-модда. Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасининг шакли ва уни давлат рўйхатидан ўтказиш

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси тарафлар имзолайдиган битта ҳужжат тарзида ёзма шаклда тузилади.

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасининг шаклига риоя этмаслик унинг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади.

Фуқаролар ўртасида тузилган бино ёки иншоотни ёхуд унинг бир қисмини ижарага бериш шартномаси давлат солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 30 декабрдаги УРҚ-313-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 52-сон, 556-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда)*

Бир йилдан кам бўлмаган муддатга тузилган бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим ва рўйхатдан ўтказилган пайтдан бошлаб тузилган ҳисобланади.

575-модда. Бино ёки иншоот ижарага берилганида улар жойлашган ер участкасига бўлган ҳуқуқлар

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси буйича ижарага олувчига бундай кўчмас мулкка эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш ҳуқуқларини топшириш билан бир вақтда ер участкасининг ана шу кўчмас мулк жойлашган ва ундан фойдаланиш учун зарур қисмига бўлган ҳуқуқлар ҳам топширилади.

Ижарага берувчи ижарага берилаётган бино ёки иншоот жойлашган ер участкасининг мулкдори бўлса, ижарага олувчига ер участкасининг тегишли қисмига бўлган ижара ҳуқуқи ёхуд бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасида назарда тутилган бошқа ҳуқуқ топширилади.

Агар ижарага олувчига топшириладиган тегишли ер участкасига бўлган ҳуқуқ шартномада белгилаб қўйилган бўлмаса, ер участкасининг бино ёки иншоот жойлашган ва улардан ўз вазифасига мувофиқ фойдаланиш учун зарур

бўлган қисмидан фойдаланиш ҳуқуқи бино ёки иншоот ижарага берилган муддатга ижарага олувчига ўтади.

Ижарага берувчига мулк ҳуқуқи асосида қарашли бўлмаган ер участкасида жойлашган бино ёки иншоотни ижарага беришга, агар бундай участкадан фойдаланишнинг қонунда ёки ер участкасининг мулкдори билан тузилган шартномада белгиланган шартларига зид бўлмаса, ушбу участка мулкдорининг розилигисиз йўл қўйилади.

576-модда. Ер участкаси сотилганида ундан фойдаланиш ҳуқуқининг бино ёки иншоотни ижарага олувчига сақланиб қолиши

Ижарага олинган бино ёки иншоот жойлашган ер участкаси бошқа шахсга сотилган ҳолларда ер участкасининг бино ёки иншоот жойлашган ва ундан фойдаланиш учун зарур бўлган қисмидан фойдаланиш ҳуқуқи ушбу ер участкаси сотилганига қадар амалда бўлган шартлар билан ана шу бино ёки иншоотни ижарага олувчи шахсда сақланиб қолади.

577-модда. Ижара ҳақининг миқдори

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасида ижара ҳақининг миқдори назарда тутилиши лозим. Ижара ҳақининг миқдори тўғрисида тарафлар ёзма шаклда келишган шартлар бўлмаган тақдирда, бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси тузилмаган ҳисобланади. Бунда ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган нарх белгилash қоидалари қўлланилмайди.

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасида белгиланган бино ёки иншоотдан фойдаланганлик ҳақиқа, агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бино ёки иншоот жойлашган ер участкасидан ёхуд ер участкасининг бино ёки иншоот билан бирга топширилаётган тегишли қисмидан фойдаланганлик ҳақи ҳам киради.

Шартномада бино ёки иншоотнинг ижара ҳақи бино (иншоот) майдонининг бирлиги ёки унинг бошқа ўлчов кўрсаткичлари буйича белгиланган бўлса, ижара ҳақи ижарага олувчига топширилган бино ёки иншоотнинг ҳақиқий ўлчовига қараб аниқланади.

578-модда. Бино ёки иншоотни топшириш

Бино ёки иншоотни ижарага берувчи томонидан топшириш ва ижарага олувчи томонидан қабул қилиб олиш тарафлар имзолайдиган топшириш далолатномаси ёки топширишга доир бошқа ҳужжат буйича амалга оширилади.

Агар қонунда ёхуд бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага берувчининг бино ёки иншоотни ижарага олувчига топшириш мажбурияти бино ёки иншоот ижарага олувчининг эгалигига ёки фойдаланишига топширилганидан ва тарафлар топшириш тўғрисидаги тегишли ҳужжатни имзолаётганларидан кейин бажарилган ҳисобланади.

Тарафлардан бирининг бино ёки иншоотни шартномада назарда тутилган шартларда топшириш тўғрисидаги ҳужжатни имзолашдан бош тортиши тегишли бўлишига қараб, ижарага берувчининг мол-мулкни топшириш

бўйича ўз мажбуриятларини, ижарага олувчининг эса, мол-мулкни қабул қилиб олиш бўйича ўз мажбуриятларини бажаришдан бош тортиши деб қаралади.

Бино ёки иншоотни ижарага бериш шартномаси бекор қилинганида ижарага олинган бино ёки иншоот ушбу моддада назарда тутилган қондаларга риоя этган ҳолда ижарага берувчига қайтарилиши лозим.

5-5. КОРХОНАНИ ИЖАРАГА БЕРИШ

579-модда. Корхонани ижарага бериш шартномаси

Корхонани ижарага бериш шартномаси бўйича ижарага берувчи ижарага олувчига вақтинча эгалик қилиш ва фойдаланиш учун мулккий комплекс сифатида бутун корхонани ёки унинг бир қисмини ҳақ эвазига бериш мажбуриятини олади, ижарага берувчи бошқа шахсларга ўтказиши мумкин бўлмаган ҳуқуқ ва мажбуриятлар бундан мустано.

Ижарага берувчи ўз қарзларини ижарага олувчининг зиммасига ўтказиши ҳақида кредиторларини ёзма равишда огоҳлантириши шарт, кредиторлар бунга рози бўлмасалар, огоҳлантиришни олган вақтдан бошлаб уч ой давомида ижарага берувчидан тегишли мажбуриятларни бекор қилишни ёки муддатидан олдин бажаришни ва шу тўғрисида ёқилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли. Агар шу муддатда мазкур талаблардан биронтаси билдирилмаса, кредитор тегишли қарзини ижарачига ўтказилишига розилик берган деб ҳисобланади.

Ижарага берувчидан мажбуриятларни бекор қилишни ёки муддатидан олдин бажаришни ва зарарни қоплашни талаб қилган кредиторнинг билан ҳисоб-китоб қилиб бўлинганидан кейингина корхона ижарачига топширилиши мумкин

Корхона мулккий комплекс сифатида ижарага берилганидан кейин ижарага берувчи билан ижарага олувчи топширилган корхона таркибига киритилган ва ижарага олувчига кредиторнинг розилигисиз ўтказилган қарзлар бўйича солидар жавобгар бўладилар.

Агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага берувчининг тегишли фаолият билан шуғулланиш учун махсус ружаснома (лицензия) асосида олган ҳуқуқлари ижарага олувчига берилиши мумкин эмас. Ижарачи махсус ружаснома (лицензия)си бўлмаганлиги сабабли бажара олмайдиган мажбуриятларни шартнома бўйича топшириладиган корхона таркибига киритиш ижарага берувчининг кредиторлар олдидаги тегишли мажбуриятлардан озод қилмайди. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

580-модда. Корхонани ижарага бериш шартномасининг шакли

Корхонани ижарага бериш шартномаси тарафлар имзолаган битта ҳужжат тарзида ёзма шаклда тузилади ва у давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 14 январдаги УРҚ-602-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 15.01.2020 й., 03/20/602/0052-сон)*

Корхонани ижарага бериш шартномаси давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб тузилган ҳисобланади.

Корхонани ижарага бериш шартномасининг шаклига риоя этмаслик унинг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади.

581-модда. Ижарага олинган корхонани топшириш

Ижарага олинган корхона ижарага олувчига топшириш далолатномаси бўйича топширилади.

Агар ижара шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олинган корхонани топширишга тайёрлаш, шу жумладан топшириш далолатномасини тузиш ва имзолашга тақдим этиш ижарага берувчининг зиммасидаги мажбурият ҳисобланади ва унинг ҳисобидан амалга оширилади.

582-модда. Ижарага олувчининг корхонани сақлаш ва уни ишлатиш харажатларини тўлаш бўйича мажбуриятлари

Корхонани ижарага олувчи ижара шартномаси амал қилиб турган бутун вақт мобайнида корхонани тегишли техник ҳолатда сақлаб туриши, шу жумладан уни жорий таъмирлаши ва шартномада назарда тутилган ҳолларда капитал таъмирлаши шарт.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ижарага олинган корхонани ишлатиш билан боғлиқ харажатлар, шунингдек ижарага олинган мол-мулкни сугурталаш бўйича тўловлар, солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар ижарага олувчи зиммасига юклатилади.

583-модда. Ижарага олинган корхона мол-мулкдан фойдаланиш

Агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ижарага олувчи ижарага олинган корхона мол-мулки таркибига кирувчи моддий бойликларни ижарага берувчининг розилиги билан сотиш, айирбошлаш ва унинг розилигисиз вақтинча фойдаланишга ёхуд қарзга, қўшимча ижарага беришга, шунингдек корхона баҳосини пасайтирмаслик ва ижара шартномасининг бошқа бандларини бузмамаслик шarti билан бундай бойликларга нисбатан ижара шартномаси бўйича ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини бошқа шахсларга ўтказишга ҳақли.

Агар корхонани ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага олувчи ижарага олинган корхонани ижарага берувчининг розилигисиз қайта қуришга, уни кенгайтириб, техник қайта жиҳозлаб қийматини оширишга ҳақли.

584-модда. Ижарачининг ижарага олинган корхонани яхшилаши

Корхонани ижарага олиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, корхонани ижарага олувчи ижарага берувчининг ружасатидан қатъи назар, ижарага олинган мол-мулкни ажратиб бўлмайдиган тарзда яхшилаш қийматини олишга ҳақли.

Агар ижарага берувчи ижарага олувчининг бундай яхшилашга қилган харажатлари ижарага олинган мол-

мулкнинг қийматини унинг сифати ва (ёки) ундан фойдаланиш хусусиятларини яхшилашга қараганда беҳиёс даражада ошириб юборганлигини ёки бундай яхшилашни амалга ошириш вақтида ҳалоллик ва оқилоналик тамойиллари бузилганлигини исботласа, суд уни бундай яхшилаш ҳақини ижарага олувчига тўлаш мажбуриятдан озод қилиши мумкин.

585-модда. Корхона ижарага бериш шартномасига битимларнинг ҳақиқий эмаслиги ҳамда шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш оқибатлари ҳақидаги қоидаларнинг таъбиқ этилиши

Ушбу Кодекснинг битимлар ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари тўғрисидаги, шартномани ўзгартириш ва бекор қилиш ҳақидаги шартнома бўйича олинган нарса ни бир тарафдан ёки ҳар иккала тарафдан қайтариб олишни ёки асли ҳолида ундириб олишни назарда тутовчи қоидалари, агар бундай оқибатлар ижарага берувчи ва ижарага олувчининг кредиторларининг, бошқа шахсларнинг муҳим ҳуқуқлари ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини жиддий бузмаса ва ушбу Кодекс 116-моддасининг қоидаларига зид келмаса, корхона ижарага бериш шартномасига нисбатан қўлланади.

586-модда. Ижарага олинган корхонани қайтариш

Корхона ижарага бериш шартномаси бекор бўлганда, ижарага олинган мулкнинг комплекс ушбу Кодекснинг 579 ва 581-моддаларида назарда тутилган қоидаларга амал қилган ҳолда ижарага берувчига қайтарилиши шарт.

6-Ў. ЛИЗИНГ*

587-модда. Лизинг шартномаси

Лизинг шартномаси бўйича лизинг берувчи (ижарага берувчи) бир тараф лизинг олувчи (ижарага олувчи) иккинчи тарафининг топшириғига биноан сотувчи учинчи тараф билан ундан лизинг олувчи учун мол-мулк сотиб олиш ҳақида келишиш мажбуриятини олади, лизинг олувчи эса бунинг учун лизинг берувчига лизинг тўловларини тўлаш мажбуриятини олади. *(Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда)*

588-модда. Лизинг объекти

Истеъмол қилинмайдиган, тадбиркорлик фаолияти учун фойдаланиладиган ҳар қандай ашёлар лизинг объекти бўлиши мумкин, ер участкалари ва бошқа табиат объектлари бундан мустасно.

589-модда. Лизинг субъектлари

Келажакда лизинг олувчига лизинг бўйича топшириш мақсадида мол-мулкни ўзига мулк қилиб олувчи шахс лизинг берувчи деб тан олинади.

Эгалик қилиш ва фойдаланиш учун лизинг объектини оладиган шахс лизинг олувчи деб ҳисобланади.

Лизинг берувчи лизинг объектини кимдан олаётган бўлса, шу шахс сотувчи деб эътироф этилади.

Лизинг берувчи мол-мулкни бўлажак фойдаланувчидан сотиб олган тақдирда ёхуд лизинг берувчи келажакда мол-мулкни сотувчига лизинг бўйича топшириш учун ундан шу мол-мулкни сотиб олиш мақсадида уни маблағ билан таъминлаган тақдирда бир шахсининг ўзи ҳам лизинг олувчи, ҳам сотувчи бўлишига йўл қўйилади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда)*

590-модда. Лизинг тўлови

Лизинг тўлови лизинг берувчига лизинг объекти кийматининг лизинг олувчи томонидан қопланишидан, шунингдек лизинг берувчининг фоизли даромадидан иборат бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 28 декабрдаги УРҚ-138-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 533-модда)

591-модда. Мол-мулкни лизингга топшириш тўғрисида сотувчини хабардор қилиш

Лизинг берувчи лизинг олувчи учун мол-мулк сотиб олаётганда мол-мулк муайян шахсга лизингга беришга мўлжалланганлигини сотувчига билдириши шарт.

592-модда. Лизинг шартномаси нарчасини лизинг олувчига топшириш

Агар лизинг шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу шартнома объекти бўлган мол-мулк сотувчи томонидан бевосита лизинг олувчига у турган жойда топширилади.

Агар лизинг шартномасининг нарчаси бўлган мол-мулк шу шартномада кўрсатилган муддатда, башарти шартномада бундай муддат кўрсатилмаган бўлса, оқилона муддатда лизинг олувчига топширилмаган бўлса, лизинг берувчи жавобгар бўладиган ҳолатлар туфайли муддат ўтказиб юборилган тақдирда, лизинг олувчи шартномани бекор қилишни ва зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақли.

593-модда. Мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан бузилиши хавфининг лизинг олувчига ўтиши

Лизинг бўйича ижарага олинган мол-мулкнинг тасодифан нобуд бўлиши ёки тасодифан бузилиши хавфи, агар лизинг шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, лизинг олувчига бу мол-мулкни топшириш пайтида ўтади.

594-модда. Лизинг берувчининг мажбурияти ва жавобгарлиги

Лизинг берувчи лизинг объектини лизинг олувчига шартнома шартларига жавоб берадиган ҳолатда ва унда келишилган муддатда топшириши шарт.

* 6-Ў номи Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 28 декабрдаги УРҚ-138-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 533-модда.

Агар лизинг берувчининг айбли ҳаракатлари ёки йўл қўйган камчиликлари туфайли мол-мулк етказиб берилмаган, тўлиқ етказиб берилмаган, муддати кечиктириб етказиб берилган ёки тегишли даражада сифатли бўлмаган мол-мулк етказиб берилган бўлса, бунинг учун у лизинг олувчи олдида жавобгардир.

595-модда. Лизинг олувчининг ҳуқуқлари

Мол-мулк етказиб берилмаган, тўлиқ етказиб берилмаган, муддати кечиктириб етказиб берилган ёки унинг сифати тегишли даражада бўлмаган тақдирда, лизинг олувчи, агар шартномада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса:

лизинг тўловларини тўхтатиб туриш;

етказиб берилмаётган мол-мулкни рад этиш ва лизинг шартномасини бекор қилишни талаб қилишга ҳақли.

Лизинг шартномаси муддатидан олдин бекор қилинган тақдирда лизинг олувчи илгари бунак сифатида тўлаган пулларини, лизинг объектидан фойдаланишдан олган фойданинг қийматини чегириб ташлаб, ўзига қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли. (Биринчи ва иккинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда)

Лизинг шартномасида назарда тутилган тақдирда, лизинг олувчи бошқа мажбуриятларнинг бажарилиши таъминоти сифатида лизинг объектини мазкур объект қийматининг лизинг берувчига тўлаши лозим бўлган лизинг тўловларининг қолган суммасидан ортиқ бўлган қисми бўйича бериши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572-сонли Қонуни киритилган* – УР ҚҲТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

Лизинг шартномасининг муддати тугагач, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, лизинг объекти лизинг олувчининг мулки бўлиб қолади.

596-модда. Қўшимча лизинг

Лизинг олувчи лизинг берувчи олдида шартнома юзасидан жавобгар бўлиб қолгани ҳолда, лизинг шартномаси бўйича олган мол-мулкни лизинг берувчининг розилиги билан қўшимча лизингга топширишга ҳақли.

597-модда. Лизинг олувчининг мажбурияти ва жавобгарлиги

Агар лизинг шартномасида бошқача тартиб белги-ланган бўлмаса, лизинг олувчи лизинг тўловларини ўз вақтида тўлаши, мол-мулкдан уни етказиб бериш шартларига мувофиқ фойдаланиши, уни соз ҳолда сақлаши, ўз ҳисобидан жорий таъмирлаш ишларини бажариши, сақлаш бўйича бошқа харажатларни амалга ошириши шарт. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда)

Лизинг шартномаси бекор қилинганида лизинг олувчи мол-мулкни лизинг берувчидан олган ҳолатида унинг нормал эскиришини ва тарафларнинг келишувида шартлашмиган ўзгаришларни ҳисобга олиб, қайтариб беришга мажбур.

Лизинг олувчи лизинг тўловларини тўлаш мажбуриятларини бажармаган тақдирда, лизинг берувчи ўзига

тегиши керак бўлган тўловларни фоизи билан олиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда)

Лизинг олувчи ўз мажбуриятларини жиддий равишда бузган тақдирда, агар лизинг шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, лизинг берувчи бўлажак лизинг тўловларини тезлаштиришни ёки гаров нарсасини ундириш учун назарда тутилган тартибда ундирувчи лизинг объектига қаратган ва зарарни ундирган ҳолда шартномани бекор қилишни талаб қилиш ҳуқуқига эга. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447-II-сонли ва 2019 йил 22 октябрдаги УРҚ-572 сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 1-сон, 8-модда; УР ҚҲТ, 2019 йил, 43-сон, 811-модда)

598-модда. Сотувчининг жавобгарлиги

Лизинг олувчи лизинг шартномасининг нарсаси бўлган мол-мулкни сотувчига сотувчи билан лизинг берувчи ўртасида тузилган олди-сотди шартномасидан келиб чиқадиган талабларни, хусусан мол-мулкнинг сифати ва бутлиги, уни етказиб бериш муддатлари ҳақидаги талабларни ва шартнома сотувчи томонидан зарур даражада бажарилмаётган бошқа ҳоллардан келиб чиқадиган талабларни қўйишга ҳақли. Бунда лизинг олувчи, мазкур мол-мулкнинг олди-сотди шартномасидаги тарафлардан бири бўлгани каби, ушбу Кодексда сотиб олувчи учун назарда тутилган ҳуқуқларга эга бўлади ва мажбуриятларни ўз зиммасига олади (сотиб олинган мол-мулк ҳақини тўлаш мажбурияти бундан мустасно). Бироқ лизинг олувчи сотувчи билан олди-сотди шартномасини лизинг берувчининг розилигисиз бекор қила олмайди.

Сотувчи билан бўладиган муносабатларда лизинг олувчи ва лизинг берувчи солидар кредиторлар бўладилар. Агар лизинг шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, лизинг берувчи олди-сотди шартномасидан келиб чиқадиган талабларнинг сотувчи томонидан бажарилиши учун лизинг олувчи олдида жавобгар бўлмайди, сотувчи танлаш бўйича жавобгарлик лизинг берувчининг зиммасида бўлган ҳоллар бундан мустасно. Сотувчини лизинг берувчи танлаган тақдирда, лизинг олувчи олди-сотди шартномасидан келиб чиқадиган талабларни ўз хоҳишига қараб, солидар жавобгар бўлган мол-мулк сотувчи олдида ҳам, лизинг берувчи олдида ҳам қўйишга ҳақли.

599-модда. Лизинг объекти бошқа мулкдорга ўтганида лизинг шартномасининг ўз кучида қолиши

Лизинг бўйича топширилган мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи лизинг берувчидан бошқа шахсга ўтганида лизинг шартномаси янги мулкдор учун ўз кучини сақлаб қолади.

35-БОБ. УЙ-ЖОЙ ИЖАРАСИ

600-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномаси

Уй-жойни ижарага бериш шартномасига биноан бир тараф – уй-жойнинг мулкдори ёки у ваколат берган шахс (ижарага берувчи) – бошқа тараф (ижарага олувчи)

га уй-жойда яшаш учун уни ҳақ эвазига эгалик қилиш ва фойдаланишга топшириш мажбуриятини олади.

Уй-жой юридик шахсларга ижара шартномаси ёки бошқа шартнома асосида эгалик қилиш ва (ёки) фойдаланиш учун топширилиши мумкин. Юридик шахс уй-жойдан фақат фуқароларнинг яшаши учун фойдаланиши мумкин.

601-модда. Аниқ мақсадга қаратилган коммунал уй-жой фондидаги уй-жойни ижарага бериш шартномаси

Аниқ мақсадга қаратилган коммунал уй-жой фондидаги уй-жойлар фуқароларга уй-жойни ижарага бериш шартномасига биноан берилди. Уй-жойни ижарага беришнинг бундай шартномаси буйича ижарага олувчи билан бирга яшайдиган унинг оила аъзолари уй-жойни ижарага бериш шартномаси буйича барча ҳуқуқлардан ижарага олувчи билан тенг фойдаланадилар ва барча мажбуриятларни бажарадилар.

Ижарага олувчи ва унинг оила аъзоларининг талабига биноан шартнома оила аъзоларининг биттаси билан тузилиши мумкин. Ижарага олувчи вафот этган ёки уй-жойдан чиқиб кетган тақдирда, шартнома уй-жойда яшаб турган оила аъзоларининг бири билан тузилади.

Аниқ мақсадга қаратилган коммунал уй-жой фондидаги уй-жойни ижарага бериш шартномаси уй-жой тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган асослар, шартлар ва тартибда тузилади. Бундай шартномага нисбатан ушбу Кодекс 603, 604, 607, 609, 610-моддаларининг, шунингдек 613-модда биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларининг қоидалари қўлланади. Ушбу Кодекснинг бошқа қоидалари, агар уй-жой тўғрисидаги қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, аниқ мақсадга қаратилган коммунал уй-жой фондидаги уй-жойни ижарага бериш шартномасига нисбатан қўлланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

602-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномасининг объекти

Доимий яшаш учун яроқли бўлган алоҳида уй-жой (квартира, уй, квартиранинг ёки уйнинг биёкти) уй-жойни ижарага бериш шартномасининг объекти бўлиши мумкин.

Уй-жойнинг яшаш учун яроқлилиги уй-жой тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда аниқланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

Кўп квартирالي уйдаги уй-жойни ижарага олган шахс ундан фойдаланиш билан бир қаторда ушбу Кодекснинг 211-моддасида кўрсатилган мол-мулкдан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлади.

603-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномасининг шакли

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси ёзма шаклда тузилади.

Фуқаролар ўртасида тузилган уй-жойни ижарага бериш шартномаси давлат солиқ органларида ҳисобга қўйилиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 30 декабрдаги УРҚ-313-сонли Қонуни билан киритилган, 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2011 йил, 52-сон, 556-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда)

604-модда. Уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқи бошқа шахсга ўтганида уй-жойни ижарага бериш шартномасининг сақланиши

Ижара шартномаси буйича эгаллаб турилган уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши шартноманинг ўзгартрилиши ёки бекор қилинишига олиб бормайди. Бунда янги мулкдор илгари тузилган ижара шартномаси шартлари асосида ижарага берувчига айланади.

605-модда. Уй-жойни ижарага берувчининг мажбуриятлари

Ижарага берувчи ижарага олувчига доимий яшаш учун яроқли бўш уй-жойни бериши лозим.

Ижарага берувчи ижарага берилган турар жой жойлашган уйдан тегишли даражада фойдаланишни амалга ошириши, ижарага олувчига ҳақ эвазига зарур коммунал хизмат кўрсатиши ёки хизмат кўрсатилишини таъминлаши, шунингдек уй-жойдан фақат ижара шартномасида кўрсатилган мақсадларда фойдаланишни таъминлаш чораларини кўриши, кўп квартирالي уйнинг умумий фойдаланиладиган мол-мулки ва турар жой биносида жойлашган коммунал хизмат кўрсатиш қурилмалари таъмирланишини таъминлаши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

606-модда. Ижарага олувчи ва у билан бирга доимий яшайдиган фуқаролар

Уй-жойни ижарага олиш шартномасига биноан фақатгина фуқаро ижарага олувчи бўлиши мумкин.

Шартномада уй-жойда ижарага олувчи билан бирга доимий яшайдиган фуқаролар кўрсатилиши лозим. Шартномада бундай кўрсатмалар бўлмаса, мазкур фуқароларни уй-жойга қўйиш ушбу Кодекс 608-моддасининг қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

Ижарага олувчи билан бирга доимий яшайдиган фуқаролар уй-жойдан фойдаланиш буйича у билан тенг ҳуқуқларга эгадирлар. Ижарага олувчи билан бундай фуқаролар ўртасидаги муносабатлар қонунда белгиланади.

Ижарага олувчи ўзи билан бирга доимий яшаб, уй-жойни ижарага бериш шартномасининг шартларини бузётган фуқароларнинг хатти-қаракатлари учун ижарага берувчи олдида жавобгар бўлади.

Ижарага олувчи билан бирга доимий яшайдиган фуқаролар ижарага берувчини хабардор қилган ҳолда уй-жойда доимий яшайдиган фуқароларнинг ҳаммаси ижарага олувчи билан бирга ижарага берувчи олдида солидар жавобгар эканликлари тўғрисида ижарага олувчи билан шартнома тузишлари мумкин. Бундай ҳолда ушбу фуқаролар биргаликда ижарага олувчи бўладилар.

607-модда. Уй-жойни ижарага олувчининг мажбуриятлари

Ижарага олувчи уй-жойдан фақат унинг вазифаси бўйича фойдаланиши, уй-жойнинг сақланишини таъминлаши ва уни яхши ҳолда тутиши шарт.

Ижарага олувчи ижарага берувчининг розилигисиз уй-жойни қайта қуришга ва тузилишини ўзгартиришга ҳақли эмас.

Ижарага олувчи уй-жой ҳақини ўз вақтида тўлаб туриши шарт. Агар шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ижарага олувчи коммунал хизматлар ҳақини мустақил тўлаши шарт.

608-модда. Уй-жойни ижарага олиш шартномасига ижарага олувчининг янги оила аъзоларини киритиши

Уй-жойни ижарага олувчи, шунингдек унинг оила аъзолари бошқа фуқароларни оила аъзоси сифатида уй-жойни ижарага олиш шартномасига киритишни талаб қилишга ҳақли. Бундай фуқароларни уй-жойни ижарага олиш шартномасига киритиш тартиби ва шартлари қонунчилик билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

609-модда. Вақтинча яшовчилар

Ижарага олувчи ва у билан бирга доимий яшайдиган фуқароларумумий келишувга биноан ва ижарага берувчини олдиндан хабардор қилган ҳолда вақтинча яшовчиларга (фойдаланувчиларга) уй-жойда бепул яшаб туришлари учун рухсат этишга ҳақлидирлар. Башарти, қонунчиликнинг жон бошига тўғри келадиган уй-жой майдони нормаси ҳақидаги талабларга риоя этилмаса, ижарага берувчи вақтинча яшовчиларнинг яшаб туришларини тақиқлаб қўйиши мумкин. Вақтинча яшовчиларнинг яшаб туриш мuddати олти ойдан ошмаслиги керак. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Вақтинча яшовчилар уй-жойдан фойдаланишда мустақил ҳуқуққа эга бўлмайдилар. Уларнинг ҳатти-ҳаракатлари учун ижарага берувчи олдида ижарага олувчи жавобгардир.

Вақтинча яшовчилар улар билан келишилган яшаб туриш мuddати ўтганидан кейин, агарда бундай мuddат келишилмаган бўлса, ижарага олувчи ёки у билан бирга доимий яшайдиган ҳар қандай фуқаро томонидан тегишли талаб қўйилган кундан эътиборан кўпи билан етти кун ичида уй-жойни бўшатишлари шарт.

610-модда. Ижарага берилган уй-жойни таъмирлаш

Ижарага берилган уй-жойни жорий таъмирлаш, агар уй-жойни ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ижарага олувчининг зиммасидадир.

Ижарага берилган уй-жойни капитал таъмирлаш, агар уй-жойни ижарага бериш шартномасида бошқача

тартиб назарда тутилган бўлмаса, ижарага берувчининг зиммасидадир.

Ижарага берилган уй-жой жойлашган уйни қайта жиҳозлашга, агар бундай қайта жиҳозлаш уй-жойдан фойдаланиш шарт-шароитларини жиддий равишда ўзгартирса, ижарага олувчининг розилигисиз йўл қўйилмайди.

611-модда. Уй-жой учун тўланадиган ҳақ

Уй-жой учун тўланадиган ҳақнинг миқдори тарафларнинг ўзаро келишувига биноан уй-жойни ижарага бериш шартномасида белгилаб қўйилади. Башарти, қонунга мувофиқ уй-жой учун тўланадиган ҳақнинг энг кўп миқдори белгилаб қўйилган бўлса, шартномада белгиланган ҳақ ана шу миқдордан ошиб кетмаслиги лозим.

Уй-жой учун тўланадиган ҳақнинг миқдори бир томонлама ўзгартирилишига йўл қўйилмайди, қонун ёки шартномада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Уй-жой учун ҳақ ижарага олувчи томонидан уй-жойни ижарага олиш шартномасида назарда тутилган мuddатларда тўлаб турилиши лозим. Агар шартномада бундай мuddатлар назарда тутилган бўлмаса, ҳақ ижарага олувчи томонидан ҳар ойда қонунчиликда белгиланган тартибда тўлаб турилиши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

612-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномасининг мuddати

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси беш йилдан ортқ бўлмаган мuddатга тузилади. Агар шартномада мuddат кўрсатилган бўлмаса, у беш йилга тузилган ҳисобланади.

Бир йилгача мuddатга тузилган уй-жойни ижарага бериш (қисқа мuddатли ижара) шартномасига нисбатан, агар шартномада бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекс 606-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида, 609-моддасида, ушбу мuddанинг учинчи қисмида, 613 ва 614-моддаларида назарда тутилган қоидалар қўлланмайди.

Ижарага олувчи янги мuddатга шартнома тузишда имтиёзли ҳуқуққа эга.

Агар ижарага берувчи уй-жойни бир йилдан кам бўлмаган мuddатда ижарага бермасликка қарор қилган бўлса, у янги мuddатга шартнома тузишга рад қилишга ҳақли.

613-модда. Уй-жойни иккиламчи ижарага бериш

Уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасига биноан ижарага олувчи ижарага берувчининг розилиги билан ўзи ижарага олган бимонинг бир қисmini ёки ҳаммасини муайян мuddатга иккиламчи ижарага олувчига беради. Иккиламчи ижарага олувчи уй-жойдан мустақил фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлмайди. Уй-жойни ижарага бериш шартномасига биноан ижарага олувчи ижарага берувчи олдида жавобгар бўлиб қолаверadi.

Уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномаси қонунчиликнинг жон бошига тўғри келадиган уй-

жой майдони нормаси ҳақидаги талабларига риоя этилган тақдирдагина тузилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномаси ҳақ эвазига амалга оширилади.

Уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасининг мuddати уй-жойни ижарага бериш шартномасининг мuddатидан кўп бўлиши мумкин эмас.

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси мuddатидан олдин бекор қилинган тақдирда бир вақтнинг ўзида уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномаси ҳам бекор қилинади.

Янги мuddатга шартнома тузишга бўлган имтиёзли ҳуқуқ тўғрисидаги қоида уй-жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасига нисбатан татбиқ этилмайди.

614-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномасида ижарага олувчини алмаштириш

Ижарага олувчи ва у билан бирга доимий яшайдиган бошқа фуқароларнинг талабига биноан ва ижарага берувчининг розилиги билан уй-жойни ижарага бериш шартномасидаги ижарага олувчи у билан бирга доимий яшайдиган вояга этган бошқа бир фуқаро билан алмаштирилиши мумкин.

Ижарага олувчи вафот этган ёки у уй-жойдан кетиб қолган тақдирда, шартнома аввалги шартларда амал қилверадди, аввалги ижарага олувчи билан бирга доимий яшайдиган фуқароларнинг умумий келишувига биноан улардан бири ижарага олувчи бўлади. Агар бундай келишувга эришилган бўлмаса, уй-жойда биргаликда доимий яшайдиган фуқароларнинг ҳаммаси биргаликда ижарага олувчи бўлади.

615-модда. Ижара шартномасини бекор қилиш

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси тарафларнинг келишув билан бекор қилинади.

Уй-жойни ижарага олувчи ўзи билан бирга доимий яшайдиган бошқа фуқароларнинг розилиги билан ижарага берувчини уч ой аввал ёзма равишда огоҳлантириб, исталган вақтда ижара шартномасини бекор қилишга ҳақли.

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси:
агар шартномада узоқроқ мuddат белгиланган бўлмаса, ижарага олувчи томонидан уй-жой учун олти ой мобайнида, қисқа мuddатли ижарада эса шартномада белгиланган ҳақ тўлаш мuddати ўтганидан кейин икки мартадан кўпроқ ҳақ тўланмаган бўлса;

ижарага олувчи ёки хатти-ҳаракатлари учун ижарага олувчи жавобгар бўлган бошқа фуқаролар томонидан уй-жой вайрон қилинса ёки унга путур етказилса;

уй-жойдан тайриҳуқуқий қилмишларни содир этиш учун фойдаланилган бўлса, ижарага берувчининг талабига биноан суд тартибда бекор қилиниши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)*

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси:
агар уй-жой доимий яшаш учун яроқли бўлмай қолса, шунингдек авария ҳолатига келиб қолса;

уй-жой тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда шартномадаги исталган тарафнинг талабига биноан суд тартибда бекор қилиниши мумкин. *(Тўртинчи қисмининг учинчи хатбосиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар уй-жойни ижарага олувчи ёки хатти-ҳаракатлари учун ижарага олувчи жавобгар бўлган бошқа фуқаролар уй-жойдан унинг вазифасига биноан фойдаланмасалар ёхуд мунтазам равишда қўшниларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини бузсалар, ижарага берувчи ижарага олувчини қоидабузарликларга барҳам бериш зарурлиги тўғрисида огоҳлантириши мумкин.

Агар ижарага олувчи ёки хатти-ҳаракатлари учун ижарага олувчи жавобгар бўлган бошқа фуқаролар огоҳлантириш олганлардан кейин ҳам уй-жойдан унинг вазифасига биноан фойдаланмаслики ёки қўшниларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини бузишни давом эттирсалар, ижарага берувчи уй-жойни ижарага бериш шартномасини суд тартибда бекор қилишга ҳақли.

Уй-жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилиш учун асос бўлган қоидабузарликларга барҳам бериш тартиби ва мuddатлари қонун билан белгилаб қўйилади.

616-модда. Уй-жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилишнинг оқибатлари

Уй-жойни ижарага бериш шартномаси бекор қилинган тақдирда, ижарага олувчи ва шартнома бекор қилинган вақтда уй-жойда яшаб турган бошқа фуқаролар суднинг қарорига асосан уй-жойдан кўчириб чиқарилиши лозим.

36-БОБ. ТЕКИН ФЙДАЛАНИШ

617-модда. Текин фойдаланиш шартномаси тушунчаси

Текин фойдаланиш (ссуда) шартномаси буйича бир тараф (ссуда берувчи) иккинчи тарафга (ссуда олувчи) ашёни вақтинча текин фойдаланиш учун бериш мажбуриятини олади ёки беради, иккинчи тараф эса бу ашёни қандай олган бўлса, нормал ейилишни ҳисобга олиб худди шундай ҳолатда ёки шартномада назарда тутилган ҳолатда қайтариб бериш мажбуриятини олади.

Текин фойдаланиш шартномасига нисбатан ушбу Кодекс 537-моддасида, 540-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 545-моддасида, 553-моддасининг тўртинчи қисмида, 555-моддасининг биринчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

618-модда. Ссуда берувчи

Ашёни текин фойдаланишга бериш ҳуқуқига унинг мулкдори ва қонун ёки мулкдор томонидан ваколат берилган бошқа шахслар эга бўлади.

Тижорат ташкилоти ўз муассаси, иштирокчиси (акциядори), раҳбари, ўз бошқарув ёки назорат органларининг аъзоси бўлган шахсга ашёни текин фойдаланишга беришга ҳақли эмас.

619-модда. Ашёни текин фойдаланиш учун бериш

Ссуда берувчи ашёни ундан текин ҳамда вазифасига мувофиқ фойдаланиш шартларига жавоб берадиган ҳолатда топшириши шарт.

Агар шартномада бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашё ундан текин фойдаланиш учун барча мансуб ашёлари ва тегишли ҳужжатлари (фойдаланиш буйича йуриқномалар, техник паспорти ва шу кабилар) билан бирга берилади.

Агар бундай ашёлар ва ҳужжатлар берилмаган бўлиб, улурсиз ашёдан вазифасига мувофиқ фойдаланиб бўлмаса ёки ундан фойдаланиш ссуда олувчи учун ўз аҳамиятини анча йўқотса, ссуда олувчи бундай ашёлар ва ҳужжатлар берилишини ёки шартнома бекор қилиниб, ўзи кўрган ҳақиқий зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

620-модда. Ашёни текин фойдаланишга бермаслик оқибатлари

Агар ссуда берувчи ашёни ссуда олувчига бермаса, ссуда олувчи шартномани бекор қилиш ва етказилган ҳақиқий зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

621-модда. Текин фойдаланиш учун берилган ашёнинг камчиликлари учун жавобгарлик

Ссуда берувчи текин фойдаланиш шартномасини тузиш пайтида қасддан ёки қўпол эҳтиётсизлик билан ашёнинг камчиликларини айтиб қўймаган бўлса, бу камчиликлар учун жавоб беради.

Бундай камчиликларни аниқлаганида ссуда олувчи ўз хоҳишига қараб, ссуда берувчидан ашёдаги камчиликларни текин бартараф этишни ёки ашёнинг камчиликларини бартараф этишга қилинган харажатларни қоплашни ёхуд текин фойдаланиш шартномасини мuddатидан олдин бекор қилиб, ҳақиқий зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Ссуда олувчининг талабларидан ёки унинг ашёдаги камчиликларни ссуда берувчининг ҳисобидан бартараф этиш ниятидан хабардор қилинган ссуда берувчи бузуқ ашёни кечиктирмасдан тегишли ҳолатдаги худди шундай ашё билан алмаштириши мумкин.

Ашёнинг текин фойдаланиш шартномасини тузиш вақтида хўрсатиб ўтилган ёки ссуда олувчига олдиндан маълум бўлган ёхуд у ашёни кўздан кечирishi ёки шартнома тузиш ёхуд ашёни топшириш вақтида унинг соzлигини текшириш чоғида аниқлаши лозим бўлган камчиликлари учун ссуда берувчи жавобгар бўлмайди.

622-модда. Текин фойдаланишга топширилаётган ашёга учинчи шахсларнинг ҳуқуқи

Ашёнинг текин фойдаланишга топширилиши бу ашёга учинчи шахсларнинг ҳуқуқларини ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асос бўлмайди.

Текин фойдаланиш шартномасини тузишда ссуда берувчи бу ашёга учинчи шахсларнинг барча ҳуқуқлари (сервитут, гаров ҳуқуқи ва бошқалар) тўғрисида ссуда олувчини огоҳлантириши шарт. Бу мажбуриятни бажармаслик ссуда олувчига шартномани бекор қилиш ва ҳақиқий зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқини беради.

623-модда. Ссуда олувчининг ашёни сақлаш мажбуриятлари

Ссуда олувчи текин фойдаланиш учун олинган ашёни соз ҳолатда сақлаши шарт. Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ссуда олувчи ашёни жорий ва капитал таъмирлаши ва уни сақлаш билан боғлиқ ҳамма харажатларни тўлаши шарт.

624-модда. Ашёнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи

Агар ссуда олувчи ашёдан шартномага ёки унинг вазифасига номувофиқ ҳолда фойдаланиши ёхуд уни ссуда берувчининг розилигисиз учинчи шахсга бериши туфайли ашё нобуд бўлса ёки бузилса, текин фойдаланиш учун олинган ашёнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи ссуда олувчининг зиммасида бўлади. Ссуда олувчи ўз ашёсидан воз кечиб, ссудага берилган ашёнинг нобуд бўлиши ёки бузилишини бартараф қилиш имкониятига эга бўлган бўлса ҳам, ашёнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш хавфи унинг зиммасида бўлади.

625-модда. Ашёдан фойдаланиш натижасида учинчи шахсга етказилган зарар учун жавобгарлик

Ссуда берувчи ашёдан фойдаланиш натижасида учинчи шахсга етказилган зарар учун, башарти бу зарар ссуда олувчи томонидан ёки бу ашё ссуда берувчининг розилиги билан қўлига тушиб қолган шахс томонидан қасддан ёхуд қўпол эҳтиётсизлик туфайли етказилганини ёкин зарар ссуда олувчининг эълоғидан ссуда берувчининг розилигисиз чиқиб кетган ашёдан фойдаланиб етказилганини исбот қилмаса, жавобгар бўлади.

626-модда. Текин фойдаланиш учун олинган ашёни учинчи шахсга топшириш

Ссуда олувчи текин фойдаланиш учун олган ашёни учинчи шахсга фойдаланиш учун фақат ссуда берувчининг розилиги билан ва унинг олдида масъул бўлиб қолган ҳолда беришга ҳақли.

626¹-модда. Уй-жойни текин фойдаланишга бериш шартномасининг шакли

Уй-жойни текин фойдаланишга бериш шартномаси ёзма шаклда тузилади, бундан уй-жойни яқин қариндошларга (ота-она, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллар, эр-хотин, фарзанд, шу жумладан фарзандликка олинганлар, бобо, буви, неваралар, шунингдек эр-хотиннинг ота-онаси, туғишган ва ўғай ака-ука ва опа-сингиллари) текин фойдаланишга бериш ҳоллари мустасно.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 809-модда)

Уй-жойни текин фойдаланишга бериш шартномасига нисбатан ушбу Кодекс 606-моддасининг иккинчи қисмида, 607-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида, 609, 610-моддаларида, 612-моддасининг биринчи қисмида, 615-моддасининг биринчи қисмида, учинчи қисми учинчи

ва тўртинчи хатбошиларида, тўртинчи ва бешинчи қисмларида, 616-моддасида назарда тутилган ҳоидалар қўлланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги ЎРҚ-405 сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда)

627-модда. Текин фойдаланиш шартномасини мuddатидан олдин бекор қилиш

Суда берувчи қуйидаги ҳолларда шартномани мuddатидан олдин бекор қилишни талаб қилишга ҳақли, агар ссуда олувчи:

ашедан шартномага ёки ашенинг вазифасига мувофиқ фойдаланмас;

ашени соз ҳолатда сақлаш ёки уни асраш мажбуриятларини бажармас;

ашенинг ҳолатини анча ёмонлаштира;

ссуда берувчининг розилигисиз ашени учинчи шахсга берган бўлса.

Ссуда олувчи қуйидаги ҳолларда текин фойдаланиш шартномасини мuddатидан олдин бекор қилишни талаб қилишга ҳақли:

ашедан нормал фойдаланишни мумкин бўлмайдиган ёки қийин қилиб қўядиган нуқсонларни аниқлаган бўлса, бу нуқсонлар хусусида шартнома тузиш пайтида билмаган ва билиши мумкин бўлмаган тақдирда;

агар ўзи жавобгар бўлмаган ҳолатларга кўра аше ундан фойдаланиш мумкин бўлмайдиган ҳолатга келиб қолса;

агар шартнома тузишда суда берувчи уни топширилаётган ашега нисбатан учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари тўғрисида огоҳлантирмаган бўлса;

ссуда берувчи ашени ёки унга мансуб ашеларни ва тегишли ҳужжатларни бериш мажбуриятини бажармас.

628-модда. Текин фойдаланиш шартномасидан воз кечиш

Агар ашедан текин фойдаланиш мuddати шартномада белгилаб қўйилган бўлмаса ва шартномада хабар қилишнинг бошқа мuddати назарда тутилмаган бўлса, ҳар қайси тараф иккинчи тарафини бир ой олдин хабардор қилиб, шартномадан хоҳлаган пайтда воз кечишга ҳақли.

Агар текин фойдаланиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ссуда олувчи мuddати кўрсатиб тузилган шартномадан ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тартибда ҳар қачон воз кечишга ҳақли.

629-модда. Текин фойдаланиш шартномасидаги тарафларнинг ўзгариши

Ссуда берувчи ашени бошқа шахсга беришга ёки уни ҳақ эвазига фойдаланиш учун учинчи шахсга топширишга ҳақли. Бунда аввал тузилган текин фойдаланиш шартномаси бўйича ҳуқуқлар янги мулкдор ёки фойдаланувчига ўтади, унинг ашега нисбатан ҳуқуқлари қаторига ссуда олувчининг ҳуқуқлари қўшилиши.

Ссуда берувчи фуқаро вафот этган ёхуд ссуда берувчи юридик шахс қайта ташкил этилган ёки тугатилган тақдирда текин фойдаланиш шартномаси бўйича уларнинг ҳуқуқ ва

бурчлари меросхўрга ёки бошқа ҳуқуқий ворисга ёхуд ашега мулк ҳуқуқи еки ашени текин фойдаланиш учун топширишга асос бўлган ўзга ҳуқуқ ўтган бошқа шахсга ўтади.

Ссуда олувчи юридик шахс қайта ташкил этилган тақдирда, текин фойдаланиш шартномасида бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, унинг шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳуқуқий ворисга ўтади.

630-модда. Текин фойдаланиш шартномасининг бекор бўлиши

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ссуда олувчи фуқаро вафот этган ёки ссуда олувчи юридик шахс тугатилган ҳолларда текин фойдаланиш шартномаси бекор бўлади.

37-БОБ. ПУДРАТ

1-§. ПУДРАТ Тўғрисида умумий қоидалар

631-модда. Пудрат шартномаси

Пудрат шартномаси бўйича бир тараф (пудратчи) иккинчи тараф (бюртмачи)нинг топшириғига биноан маълум бир ишни бажариш ва унинг натижасини бюртмачига белгиланган мuddатда топшириш мажбуриятини олади, бюртмачи эса иш натижасини қабул қилиб олиш ва бунинг учун ҳақ тўлаш мажбуриятини олади. Агар қонунчиликда ёхуд тарафлар келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ишни бажариш учун пудратчи таваккал қилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Пудрат шартномасининг айрим турлари (маиший пудрат, курилиш пудрати, лойиҳалаш ёки қидирув ишлари пудрати, илмий-тадқиқот, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрати)га, агар ушбу Кодекснинг бундай турдаги шартномалар тўғрисидаги қоидаларида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу параграфда назарда тутилган қоидалар қўлланади.

632-модда. Пудрат шартномаси бўйича бажариладиган ишлар

Пудрат шартномаси ашени тайёрлаш ёки уни қайта ишлаш (ишлов бериш) ёхуд бошқа ишни бажариб, натижасини бюртмачига бериш ёки бошқача тарзда топшириш ҳақида тузилади.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, иш пудратчининг материаллари, унинг кучи ва маблағлари ҳисобидан бажарилади.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бюртмачининг топшириғини бажариш усулларини пудратчи мустақил белгилайди.

Пудратчи ўзи берган материаллар ва ускуналарнинг сифати тегишли даражада бўлмаганлиги учун, шунингдек учинчи шахслар ҳуқуқлари бўлган материаллар ва ускуналарни берганлиги учун жавобгар бўлади.

633-модда. Материалларнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш ҳавфи

Материалларнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан бузилиш ҳавфи, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, пудратчининг пудрат шартномасида шартлашган ишни топшириш мuddати келгунча материалларни берган тараф зиммасида, бу мuddатдан кейин эса ишни топширишни кечиктириб юборган тараф зиммасида бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

634-модда. Бош пудратчи ва ёрдамчи пудратчи

Агар қонунчиликда ёки пудрат шартномасида пудратчининг шартномасида кўрсатилган ишни шахсан ўзи бажариш мажбуриятлари келиб чиқмаса, пудратчи ўз мажбуриятларининг бир қисмини бажариш учун бошқа шахслар (ёрдамчи пудратчилар)ни жалб қилишга ҳақли. Бундай ҳолларда пудратчи бош пудратчи ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу Кодекс 241-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмлари ва 334-моддасига мувофиқ, бош пудратчи буюртмачининг пудрат шартномаси бўйича ўз мажбуриятларини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун ёрдамчи пудратчи олдида жавобгар бўлади, буюртмачи олдида эса, ёрдамчи пудратчи ўз мажбуриятларини бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлигининг оқибатлари учун жавобгар бўлади.

Агар қонун ёки пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи ва ёрдамчи пудратчининг ҳар бири бош пудратчи билан тузган шартномалар бузилиши билан боғлиқ талабларни бир-бирига қўйишга ҳақли эмас.

Ушбу модданинг биринчи қисмидаги қоидаларни ёки пудрат шартномасини бузиб, шартномани бажариш учун ёрдамчи пудратчини жалб қилган пудратчи ушбу ёрдамчи пудратчи шартномани бажаришда қатнашиб, етказган зарар учун буюртмачи олдида жавобгар бўлади.

Бош пудратчининг розилигини олган ҳолда буюртмачи айрим ишларни бажариш учун бошқа шахслар билан шартнома тузишга ҳақли. Бу ҳолда мазкур шахслар ишни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун бевосита буюртмачи олдида жавобгар бўладилар.

635-модда. Ишни бажариш мuddатлари

Пудрат шартномасида ишни бажаришининг бошланғич ва охириги мuddатлари кўрсатилади. Тарафлар ўртасидаги келишувга мувофиқ, шартномада ишнинг айрим босқичларини тугаллаш мuddатлари (оралиқ мuddатлар) ҳам назарда тутилиши мумкин.

Пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, пудратчи ишни бажаришининг бошланғич ва охириги, шунингдек оралиқ мuddатларини бузганлик учун жавобгар бўлади.

Пудрат шартномасида кўрсатилган ишни бажаришининг бошланғич, охириги ва оралиқ мuddатлари шартномада назарда тутилган ҳолларда ва тартибда узгартирилиши мумкин.

Ушбу Кодекс 337-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган ижро мuddатини кечиктириш оқибатлари ишни бажаришининг охириги мuddатига риоя этилмаган ҳолларда юзага келади.

636-модда. Ишнинг баҳоси

Пудрат шартномасида бажариладиган ишнинг баҳоси ёки уни аниқлаш усуллари кўрсатилади. Улар шартномада кўрсатилган бўлмаса, ишнинг баҳоси ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмига мувофиқ белгиланади.

Пудрат шартномасидаги ишнинг баҳоси пудратчининг чиқимларини ва унга тўланадиган ҳақни ўз ичига олади.

Ишнинг баҳоси смета тузиш йўли билан аниқланиши мумкин.

Иш пудратчи томонидан тузилган смета бўйича бажарилган тақдирда, смета буюртмачи томонидан тасдиқланган пайтдан бошлаб кучга эга бўлади ва пудрат шартномасининг бир қисми бўлиб қолади.

Ишнинг баҳоси (смета) тахминий ёки қатъий бўлиши мумкин. Пудрат шартномасида бундай кўрсатма бўлмаса, ишнинг баҳоси (смета) қатъий ҳисобланади.

Агар қўшимча ишларни бажариш зарур бўлиб қолса ва шу сабабли ишнинг тахминан белгиланган баҳосини (тахминий сметани) анча оширишга тўғри келса, пудратчи бу ҳақда буюртмачини вақтида огоҳлантириши шарт. Буюртмачи пудрат шартномасида кўрсатилган ишнинг баҳосини (сметани) оширишга рози бўлмаган тақдирда, шартномадан воз кечишга ҳақли. Бундай ҳолларда пудратчи буюртмачидан ишнинг бажарилган қисмининг баҳосини тўлашни талаб қилиши мумкин.

Буюртмачини пудрат шартномасида кўрсатилган ишнинг баҳосини (сметани) ошириш зарурлиги тўғрисида ўз вақтида огоҳлантирмаган пудратчи иш учун шартномада кўрсатилган баҳо бўйича ҳақ олиш ҳуқуқини сақлаб қолган ҳолда шартномани бажариши шарт.

Пудратчи, қоида тариқасида, қатъий баҳо (қатъий смета)ни оширишни, буюртмачи эса уни камаййтиришни талаб қилишга, шу жумладан бажарилиши керак бўлган ишнинг тўла ҳажмининг ёки бунинг учун зарур харажатларни пудрат шартномаси тузилаётган пайтда назарда тутиш имконияти бўлмаган ҳолларда ҳам, ҳақли эмас.

Пудратчи томонидан тақдим қилиниши керак бўлган материаллар ва ускуналар, шунингдек учинчи шахслар томонидан унга кўрсатиладиган хизматлар баҳоси анча осган ва бунинг шартнома тузиш вақтида назарда тутиш мумкин бўлмаган ҳолларда ушбу Кодекснинг 383-моддасига биноан пудратчи белгиланган иш баҳосини (сметани) оширишни талаб қилишга, буюртмачи бу талабни бажаришдан бош тортган тақдирда эса, шартномани беқор қилишни талаб қилишга ҳақли.

637-модда. Пудратчининг тежамы

Пудратчининг амалдаги харажатлари иш баҳосини аниқлаш вақтида (смета тузилаётганда) назарда тутилган харажатлардан кам бўлган ҳолларда, башарти буюртмачи пудратчининг тежамы бажарилган иш сифатига таъсир

этганлигини исботлай олмаса, пудратчи ишлар учун пудрат шартномасида кўрсатилган баҳо бўйича ҳақ олиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Пудрат шартномасида пудратчининг тежамии тарафлар ўртасида тақсимланиши назарда тутилгани мумкин.

638-модда. Ишга ҳақ тўлаш тартиби

Агар пудрат шартномасида бажарилган ишга ёки унинг айрим босқичларига олдиндан ҳақ тўлаш назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи пудратчига шартлашилган ҳақни иш тегишли тарзда ва келишилган муддатда ёхуд буюртмачининг розилиги билан муддатидан олдин бажарилиб, унинг натижалари узил-кесил топширилганидан кейин тўлаши шарт.

Пудратчи қонунчиликда ёки пудрат шартномасида назарда тутилган ҳолларда ва миқдордагина ўзига бунак ёки зақалат берилишини талаб қилишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК—683-сонли Қонуни тахририда — ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

639-модда. Пудратчининг ушлаб қолиш ҳуқуқи

Шартноманинг бажарилиши муносабати билан буюртмачи пудратчига белгиланган тегишли ҳақни ёки бошқа суммани тўлаш мажбуриятини бажармаган тақдирда, буюртмачи томонидан тегишли сумма тўлангунга қадар пудратчи ишнинг натижаларини, шунингдек буюртмачига тегишли ускуналарни, қайта ишлаш (ишлов бериш) учун берилган ашёларни, фойдаланилмай қолган материал қолдиги ва пудратчининг ихтиёридаги бошқа мол-мулкни ушбу Кодекснинг 290 ва 291-моддаларига мувофиқ ушлаб қолиш ҳуқуқига эга.

640-модда. Ишни буюртмачининг материалдан фойдаланиб бажариш

Пудратчи буюртмачи берган материалдан тежаб-тергаб ва режалли фойдаланиши, иш тугаганидан сўнг ишлатилган материал тўғрисида буюртмачига ҳисобот бериши, шунингдек унинг қолдигини қайтариб бериши ёхуд ўз ихтиёридаги фойдаланилмай қолган материалнинг қийматини ҳисобга олиб, буюртмачининг розилиги билан ишнинг баҳосини камайтириши шарт.

Башарти пудратчи буюртмачи берган материални тегишли суратда қабул қилиб олаётганида ундаги камчиликларни аниқлаш мумкин бўлмаганлигини исбот қила олмаса, у буюртмачи берган материалнинг камчиликлари тўғрисидаги ишнинг лозим даражада бажарилмаганлиги учун жавобгар бўлади.

641-модда. Буюртмачи берган мол-мулкнинг сақланмаганлиги учун пудратчининг жавобгарлиги

Пудрат шартномасини бажариш муносабати билан буюртмачи берган материал, ускуна, қайта ишлашга (ишлов беришга) топширилган ашё ва пудратчи ихтиёрига ўтган бошқа мол-мулк сақланмаганлиги учун пудратчи жавобгар бўлади.

642-модда. Пудратчи ишни бажарётган вақтда буюртмачининг ҳуқуқлари

Буюртмачи пудратчининг фаолиятига аралашмаган ҳолда исталган вақтда ишнинг боришини ва сифатини текширишга ҳақли.

Агар пудратчи пудрат шартномасини бажаришга ўз вақтида киришмаса ёки ишни суст бажариши натижасида уни белгиланган муддатда тугатиш мумкин эмаслиги аниқ бўлиб қолса, буюртмачи шартномадан воз кечиб, етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли. Шу билан бирга агар иш кечиктириб бажариладиган бўлса, буюртмачи шартномага нисбатан ўз қизиқишини йўқотганлигини исбот қилиши лозим.

Агар ишни бажариш вақтида унинг тегишли даражада бажарилмаслиги аниқ бўлиб қолса, буюртмачи пудратчига камчиликларни йўқотиш учун оқилона муддат белгиланган ва бу талабни пудратчи белгиланган муддатда бажармаган тақдирда пудрат шартномасидан воз кечишга ёхуд бу камчиликларни пудратчи ҳисобидан тузатишни бошқа шахсга топширишга, шунингдек етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи иш натижаси ўзига топширилгунга қадар истаган вақтда шартномадан воз кечиб, белгиланган баҳонинг буюртмачи шартномадан воз кечганлиги тўғрисидаги огоҳлантириш олингунга қадар бажарилган ишга мутаносиб қисмини тўлаши мумкин. Буюртмачи пудратчига шартноманинг бекор қилиниши тўғрисидаги етказилган зарарни ҳам бажарилиши ишнинг баҳоси билан ҳамма иш учун белгиланган баҳо ўртасидаги фарқ доирасида тўлаши шарт.

643-модда. Пудратчи буюртмачини огоҳлантириб қўйиши шарт бўлган ҳолатлар

Пудратчи қўйидагиларни аниқлаган тақдирда дарҳол буюртмачини огоҳлантириши ва ундан кўрсатмалар олгунга қадар ишни тўхтатиб туриши шарт:

буюртмачи берган материал, ускуналар, техник хужжатлар ёки қайта ишлаш (ишлов бериш) учун топширилган ашёнинг яроқсизлиги ёки сифатсизлигини;

буюртмачининг ишни бажариш усули тўғрисидаги кўрсатмаларини бажариш унинг учун ёмон оқибатларга олиб келиши мумкинлигини;

пудратчига болғиқ бўлмаган, бажарилаётган иш натижаларининг яроқлилиги ёки пишиқлигини хавф остига қўядиган ёхуд ишни белгиланган муддатда ниҳоятга етказиш мумкин бўлмайдиган қилиб қўядиган бошқа ҳолатларни.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар тўғрисида буюртмачини огоҳлантирмаган ёки огоҳлантиришга жавоб олиш учун шартномада кўрсатилган муддат ўтишини, бундай муддат кўрсатилмаган бўлса, оқилона муддат ўтишини кутмасдан ёхуд буюртмачи ишни тўхтатиб туриш тўғрисида ўз вақтида кўрсатма берган бўлишига қарамастан ишни давом эттираверган пудратчи буюртмачи унга ёки пудратчи буюртмачига тегишли талаблар қўйганда мазкур ҳолатларни ваз қилиб келтиришга ҳақли эмас.

Агар буюртмачи пудратчининг ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар тўғрисида ўз

вақтида ва асосли огоҳлантирганига қарамасдан, оқилона муддатда яроқсиз ёки сифатсиз материални алмаштирмаса, ишни бажариш усули тўғрисидаги кўрсатмаларини ўзгартирмаса ёхуд ишнинг яроқчилиги ёки пишиқлигини хавф остига қўядиган ҳолатларни бартараф этиш учун зарур бўлган бошқа чораларни кўрмаса, пудратчи шартномани бажаришдан бош тортишга ва етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

644-модда. Буюртмачининг пудрат шартномаси бўйича муқобил мажбуриятларни бажармаслиги

Буюртмачи пудрат шартномаси бўйича ўзининг муқобил мажбуриятларини бажармаганлиги, хусусан материал, ускуналар, техник ҳужжатларни ёки қайта ишланиши (ишлов берилиши) керак бўлган ашёни бермаганлиги пудратчининг шартномани бажаришига тўсқинлик қилган ҳолларда, шунингдек мазкур мажбуриятлар белгиланган муддатда бажарилмаслигини яққол кўрсатиб турган ҳолатлар мавжуд бўлганда (ушбу Кодекснинг 256-моддаси) пудратчи ишга киришмасликка, бошланган ишни эса тўхтатиб қўйишга ҳақли.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, пудратчи ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлган тақдирда, шартномани бажаришдан бош тортишга ва зарарнинг қопланишини талаб қилишга ҳақли.

645-модда. Буюртмачининг ёрдами

Пудратчининг ишни бажаришига буюртмачи пудрат шартномасида назарда тутилган ҳолларда, ҳажмда ва тартибда ёрдам бериши шарт.

Буюртмачи бу мажбуриятни бажармаса, пудратчи кўрилган зарарни, шу жумладан бекор туриб қолганлик оқибатидаги қўшимча чикимларни қоплашни ёки ишни бажариш муддатини ўзгартириш ёхуд пудрат шартномасида кўрсатилган иш баҳосини оширишни талаб қилишга ҳақли.

Буюртмачининг ҳаракати ёки йўл қўйган хатоси туфайли пудрат шартномаси бўйича ишни бажариш мумкин бўлмаётган тақдирда, пудратчи ишнинг бажарилган қисmini ҳисобга олган ҳолда шартномада кўрсатилган баҳончи олиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

646-модда. Буюртмачининг бажарилган ишларни қабул қилиши

Буюртмачи бажарилган ишни (унинг натижасини) пудрат шартномасида назарда тутилган муддатда ва тартибда пудратчи иштирокида кўриб чиқиши ва қабул қилиши, иш натижасини ёмонлаштирадиган даражада шартномадан чекиниши ёки бошқа камчиликлар аниқланган тақдирда эса, бу тўғрисида пудратчига дарҳол маълум қилиши шарт.

Ишни қабул қилиш вақтида унинг камчиликларини аниқлаган буюртмачи бу камчиликлар ёхуд уларни тузатиш тўғрисида кейинчалик талаб қўйиш мумкинлиги далолатнома ёки қабул қилишни тасдиқловчи бошқа ҳужжатда кўрсатилган ҳолатларидagina уларни вaж қилиб келтиришга ҳақли.

Буюртмачи ишни текширмасдан қабул қилган бўлса, уни қабул қилишнинг оддий усулида аниқланиши мумкин бўлган камчиликлар (очиқ кўриниб турган камчиликлар) ни далил қилиб келтириш ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

Буюртмачи иш қабул қилиб олинганидан сўнг унда пудрат шартномасидан чекинишлар ёки ишни қабул қилишнинг оддий усулида аниқланиши мумкин бўлмаган бошқа хил камчиликлар (яширин камчиликлар)ни, шу жумладан, пудратчи қасддан яширган камчиликларни аниқласа, улар аниқланганидан сўнг ўн кунлик муддат ичида бу тўғрисида пудратчига хабар қилиши шарт.

Буюртмачи билан пудратчи ўртасида бажарилган ишнинг камчиликлари ёки уларнинг сабаблари юзасидан низо келиб чиққан тақдирда, истаган тарафининг талаби бўйича экспертиза тайинланиши керак. Экспертиза ўтказиш харажатлари пудратчи зиммасида бўлади, экспертиза пудрат шартномаси бузилмаганлигини ёки пудратчининг ҳаракатлари билан аниқланган камчиликлар ўртасида сабабий боғланиш йўқлигини аниқлаган ҳоллар бундан мустасно. Бундай ҳолларда экспертиза харажатларини экспертиза ўтказишни талаб қилган тараф, агар экспертиза тарафларнинг ўзаро келишуви билан тайинланган бўлса, иккала тараф тенг миқдорда тўлайди.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи бажарилган ишни қабул қилишдан бош торганида, пудратчи шартномага биноан иш натижаси буюртмачига топширилиши керак бўлган кундан бошлаб бир ой ўтган ва шундан кейин буюртмачини икки марта огоҳлантирган ҳолда иш натижасини сотиб юборишга, тушган пулни эса, пудратчига тегишли ҳамма тўловларни чегириб ташлаб, нотариал идоранинг депозитига буюртмачининг номига киритиб қўйишга ҳақли. Пудратчи пудрат нарчасини сотиш ўрнига уни ушлаб туриш ёки келтирилган зарарни буюртмачидан ундириб олиш ҳуқуқидан фойдаланишга ҳақли.

Агар буюртмачининг бажарилган ишни қабул қилишдан бош тортиши ишни топшириш кечикиб кетишига сабаб бўлган бўлса, тайёрланган (қайта ишланган) ашёнинг тасодифан нобуд бўлиши хавфи ашё топширилиши лозим бўлган пайтда буюртмачига ўтган деб ҳисобланади.

647-модда. Ишнинг сифати

Пудратчи бажарган иш пудрат шартномасининг шартларига, шартлар бўлмаганида ёки тўлиқ бўлмаганида эса, одатда тегишли турдаги ишларга қўйиладиган талабларга мос келиши керак. Агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бажарилган иш натижаси буюртмачига топшириш пайтида шартномада кўрсатилган ёки одатда қўйиладиган талаблар билан белгиланган хусусиятларга эга бўлиши ва оқилона муддат давомида шартномада назарда тутилганидек фойдаланиш учун, агар у шартномада белгиланган бўлмаса, бундай турдаги ишнинг натижасидан одатдагидек фойдаланиш учун яроқли бўлиши керак.

Агар қонунчиликда пудрат шартномаси бўйича бажариладиган ишга қўйиладиган мажбурий талаблар назарда тутилган бўлса, тадбиркор сифатида иш олиб бораётган пудратчи ишни бундай мажбурий талабларга амал қилган ҳолда бажариши шарт. (Биринчи ва иккинчи қисmlар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги

УРК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

Пудратчи белгиланган мажбурий талабларга нисбатан сифат жиҳатидан биринчи юқори талабларга жавоб берадиган ишни бажаришни пудрат шартномаси асосида ўз зиммасига олиши мумкин.

648-модда. Ишнинг сифатига кафолат бериш

Қонунчиликда ёки пудрат шартномасида пудратчи буюртмачига ишнинг сифатига кафолат бериши назарда тутилган бўлса, пудратчи бутун кафолат муддати давомида ушбу Кодекс 647-моддасининг биринчи қисми талабларига мос келадиган иш натижаларини буюртмачига топшириши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)*

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ишлар натижасининг сифатига берилган кафолат ишнинг натижасини ташкил этувчи ҳамма нарсага тегишли бўлади.

649-модда. Кафолат муддатини ҳисоблаш тартиби

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафолат муддати буюртмачи бажарилган иш натижасини қабул қилган ёки қабул қилиши лозим бўлган пайтдан ўта бошлайди.

Агар қонунчиликда ёки тарафларнинг келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёхуд у пудрат шартномасининг хусусиятларидан келиб чиқмаса, пудрат шартномаси бўйича кафолат муддатини ҳисоблаш учун ушбу Кодекс 404-моддасининг иккинчи, учинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларида кўрсатилган қоидалар тегишинча таъбиқ этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)*

650-модда. Ишнинг сифати лозим даражада бўлмаганлиги учун пудратчининг жавобгарлиги

Агар иш пудратчи томонидан пудрат шартномасидан четга чиққан ҳолда бажарилиб, иш натижасини ёмонлаштирган бўлса ёки уни шартномада назарда тутилган мақсадлар учун ёхуд шартномада яроқсизлик ҳақида тегишли шартлар бўлмаган тақдирда, одатдаги мақсадлар учун фойдаланишга яроқсиз қилиб қўядиган бошқа камчиликлар билан бажарилган бўлса, буюртмачи, башарти қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ўз хоҳишига қўра пудратчидан:

камчиликларни оқилана муддатда бепул бартараф этиши;

иш учун белгиланган баҳони мутаносиб равишда камайтириши;

шартномада буюртмачининг камчиликларни бартараф этиш ҳуқуқи назарда тутилган бўлса, уларни бартараф этишга қилган ўз харажатларини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Пудратчи ишдаги ўзи жавобгар бўлган камчиликларни бартараф этиш ўрнига, буюртмачига шартномани

бажаришни кечиктирганлик натижасида етказган зарарни қоплаган ҳолда ишни янгидан бепул бажариб беришга ҳақли. Бундай ҳолда буюртмачи илгари ўзига топширилган иш натижасини, агар ишнинг характериға қўра уни қайтариб бериш мумкин бўлса, пудратчига қайтариб бериши шарт.

Агар ишдаги пудрат шартномаси шартларидан четга чиқшлар ёки бошқа хил камчиликлар жиддий ва бартараф этиб бўлмайдиган даражада бўлса ёхуд аниқланган камчиликлар буюртмачи томонидан белгиланган оқилана муддатда бартараф этилмаган бўлса, буюртмачи шартномани бажаришдан бош тортишга ва келтирилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Пудрат шартномасининг муайян камчилик учун пудратчини жавобгарликдан озод қилиш тўғрисидаги шарти, агар бундай нуқсонлар пудратчининг айбли ҳаракатлари ёки ҳаракатсизлиги тўғрисидаги вужудга келганлиги исботланса, пудратчини жавобгарликдан озод қилмайди.

Ишни бажариш учун материал берган пудратчи унинг сифати учун сотувчининг сифати лозим даражада бўлмаган товар учун жавобгарлиги тўғрисидаги қоидалар бўйича жавобгар бўлади.

651-модда. Иш натижасининг лозим даражада сифатли эмаслигини аниқлаш муддатлари

Агар қонун ёки пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи ушбу моддада белгиланган муддатларда иш натижасининг лозим даражада сифатли эмаслигини аниқлаган тақдирда, ишнинг натижаси лозим даражада сифатли эмаслиги билан боғлиқ талабларни қўйишга ҳақли.

Иш натижасига кафолат муддати белгиланмаган ҳолларда иш натижаларидаги камчиликлар оқилана муддатда, бироқ иш натижаси топширилган кундан бошлаб икки йил мобайнида аниқланган тақдирда, агар қонунда, шартномада ёки иш муомаласи одатларида бошқа муддатлар белгиланган бўлмаса, буюртмачи иш натижасидаги камчиликлар билан боғлиқ талабларни қўйиши мумкин.

Буюртмачи кафолат муддати мобайнида аниқланган иш натижасидаги камчиликлар билан боғлиқ талабларни қўйишга ҳақли.

Шартномада назарда тутилган кафолат муддати икки йилдан кам бўлиб, буюртмачи иш натижасидаги камчиликларни кафолат муддати тамом бўлгач, бироқ ушбу мудданинг бешинчи қисмида назарда тутилган пайтдан эътиборан икки йил давомида аниқланган ва бу камчиликлар иш натижаси ўзига топширилгунича ёки топшириш пайтига қадар юзага келган сабабларга қўра пайдо бўлганлигини исбот қилса, улар учун пудратчи жавобгар бўлади.

Агар пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, кафолат муддати бажарилган иш натижаси буюртмачи томонидан қабул қилиб олинган ёки қабул қилиб олиниши лозим бўлган пайтдан эътиборан ўта бошлайди.

Пудрат шартномаси бўйича кафолат муддатини ҳисоблашда, агар қонунчиликда, тарафлар ўртасидаги келишувда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки

у пудрат шартномасининг хусусиятларидан келиб чиқмаса, ушбу Кодекс 404-моддаси иккинчи, учинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмларининг қоидалари тегишинча қўлланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

652-модда. Иш сифатининг тегишли даражада эмаслиги хусусида даъво қўзғатиш мuddати

Иш сифатининг тегишли даражада эмаслиги туфайли келиб чиққан талаблар учун даъво қўзғатиш мuddати ушбу Кодекс 150-моддасининг қоидаларига биноан белгиланади.

Агар қонунчилик ёки пудрат шартномасида пудратчининг иш сифатига кафолат бериши назарда тутилган, кафолат мuddати белгиланган ва ишдаги камчиликлар хусусидаги ариза кафолат мuddатига берилган бўлса, даъво қўзғатиш мuddати камчиликлар хусусида ариза берилган кундан эътиборан ўта бошлайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар пудрат шартномасига мувофиқ буюртмачи иш натижасини қисмларга бўлиб қабул қилган бўлса, даъво мuddати иш натижаси бутунлай қабул қилиб олинган кундан эътиборан ўта бошлайди.

653-модда. Пудратчининг буюртмачига ахборот бериш мажбурияти

Агар шартномада назарда тутилган бўлса ёки ахборотнинг характеридан иш натижасидан пудрат шартномасида назарда тутилган мақсадларда ушбу ахборотсиз фойдаланиш мумкин эмаслиги англашилса, пудратчи буюртмачига ишнинг натижаси билан бирга пудрат шартномасининг нарчасини ишлатиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланишга тааллуқли бўлган ахборотни ҳам бериши шарт.

654-модда. Тарафлар олган ахборотнинг махфийлиги

Агар бир тараф пудрат шартномаси бўйича ўз мажбуриятларини бажарганлиги туфайли иккинчи тарафдан янги ечимлар ва техникавий билимлар, жумладан ҳуқуқий муҳофаз қилинмайдиган ечим ва билимлар, шунингдек тижорат сири деб ҳисобланиши мумкин бўлган маълумотлар оلسа, у бу маълумотларни иккинчи тарафнинг розилигисиз учинчи шахсларга маълум қилишига ҳақли эмас. Бундай ахборотдан фойдаланиш тартиби ва шартлари тарафларнинг келишуви билан белгиланади.

655-модда. Буюртмачига материал ва ускуналарни қайтариб бериш

Агар буюртмачи ушбу Кодекс 642-моддасининг тўртинчи қисмига ёки 650-моддасининг учинчи қисмига асосан пудрат шартномасини бажаришдан воз кечса, пудратчи буюртмачи томонидан берилган материалларни, ускуналарни, қайта ишлаш (ишлов бериш) учун берилган ашё ва бошқа мол-мулкни буюртмачига қайтариб бериши ёки буюртмачи кўрсатган шахсга топшириши, агар бунинг

иложи бўлмаса – материаллар, ускуналар, ашё ва бошқа мол-мулкнинг қийматини тўлаши шарт.

2-5. МАИШИЙ ПУДРАТ

656-модда. Маиший пудрат шартномаси

Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган пудратчи маиший пудрат шартномаси бўйича буюртмачи-фуқаронинг топшириғи билан унинг маиший ёхуд бошқа шахсий эътиёжларини қондиришга қаратилган маълум ишларни бажариш мажбуриятини, буюртмачи эса ишни қабул қилиш ва ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Агар қонунчилик ёхуд шартномада, шу жумладан буюртмачи қўшилган формулярлар ёки бошқа стандарт шаклларнинг шартларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, пудратчи буюртмачига патта ёки буюртма қабул қилинганлигини тасдиқлайдиган бошқа ҳужжатни берган пайтдан бошлаб маиший пудрат шартномаси тузилган ҳисобланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маъзур ҳужжатларнинг буюртмачида бўлмаслиги, уни маиший пудрат шартномаси тузилганлигини ёки унинг шартларини тасдиқловчи гувоҳлар кўрсатмаларини ва ж қилиб келтириш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди.

Маиший пудрат шартномаси оммавий шартномалар жумласига кирди.

657-модда. Буюртмачи ҳуқуқларининг кафолатлари

Пудратчи маиший пудрат шартномасига ҳақ звазига бажариладиган қўшимча ишлар ёки хизматларни киритишга буюртмачини мажбур қилишга ҳақли эмас. Бу талаб бузилган тақдирда, буюртмачи тегишли иш ёки хизматга ҳақ тўлашдан бош тортишга ҳақли.

Буюртмачи иш унга топширилганга истаган вақтда белгиланган ҳақнинг у пудрат шартномасини бажаришдан воз кечганлиги тўғрисидаги билдиришни пудратчи олгунга қадар бажарилган ишга мутаносиб қисмини ва шартномани бажариш мақсадида шу пайтгача қилинган харажатларни пудратчига тўлаб, агар бу харажатлар иш учун тўланадиган ҳақнинг кўрсатиб ўтилган қисмига кирмаса, маиший буюртма шартномасини бажаришдан воз кечтишга ҳақли. Шартноманинг буюртмачини бундай ҳуқуқдан маҳрум қилувчи шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

658-модда. Таклиф этилаётган иш тўғрисида буюртмачига ахборот бериш

Маиший пудрат шартномаси тузилгунга қадар пудратчи таклиф қилинётган иш, унинг турлари ва хусусиятлари, баҳоси, ҳақ тўлаш шакли тўғрисида буюртмачига зарур ва ишонарли ахборотни топшириши, шунингдек буюртмачининг илтимосига биноан шартномага ва тегишли ишга доир маълумотларни унга бериши шарт. Агар ишнинг хусусияти бўйича аҳамияти бўлса, пудратчи уни бажарадиган аниқ шахсни кўрсатиши керак.

Пудратчидан олинган ахборотнинг тўлиқ ёки ишончли бўлмаганлиги оқибатида буюртмачи назарда тўтган хусусиятларга эга бўлмаган ишни бажариш тўғрисида шартнома тузилган бўлса, буюртмачи бажарилган ишга ҳақ тўламаган ҳолда маиший пудрат шартномасини бекор қилишни ва етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

659-модда. Бажарилган ишдан фойдаланиш шартлари тўғрисида буюртмачини огоҳлантириш

Пудратчи буюртмачига ишни топшириш вақтида иш натижасидан самарали ва хавфсиз фойдаланиш учун рияз этилиши зарур бўлган талабларни, шунингдек тегишли талабларга рияз қилмаслик буюртмачининг шахсан ўзи ва бошқа шахслар учун қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигини маълум қилиши шарт.

660-модда. Ишни пудратчининг материалидан фойдаланиб бажариш

Агар маиший пудрат шартномаси бўйича иш пудратчининг материалидан фойдаланиб бажарилса, буюртмачи материал ҳақининг ҳаммасини шартнома тузиш вақтида тўлайди ёки унинг шартномада кўрсатилган қисми тўланиб, пудратчи бажарган ишни буюртмачи қабул қилиб олаётганида тўла ҳисоб-китоб қилинади.

Маиший пудрат шартномасига биноан материал пудратчи томонидан насияга берилиши, шу жумладан буюртмачи томонидан материалнинг ҳақини бўлиб-бўлиб тўлаш шarti билан ҳам берилиши мумкин.

Пудратчи томонидан берилган материал баҳосининг маиший пудрат шартномаси тузилганидан сўнг ўзгариши қайта ҳисоб-китоб қилишга сабаб бўлмайди.

661-модда. Ишни буюртмачининг материалидан фойдаланиб бажариш

Агар маиший пудрат шартномаси бўйича иш буюртмачининг материалидан фойдаланиб бажарилса, шартнома тузилаётганда буюртмачига пудратчи томонидан берилган паттада ёки бошқа ҳужжатда материалнинг аниқ номи, таърифи ва тарафларнинг келишуви бўйича белгиланадиган баҳоси кўрсатилиши керак. Патта ёки шунга ўхшаш бошқа ҳужжатдаги материалнинг баҳоси хусусида буюртмачи кейинчалик судда низолашиши мумкин.

662-модда. Ишнинг баҳоси ва уни тўлаш

Маиший пудрат шартномасида ишнинг баҳоси тарафларнинг келишуви билан белгиланади ва у пудратчи эълон қилган прејсқурантда кўрсатилганидан юқори бўлиши мумкин эмас. Пудратчи ишни бутунлай топширганидан сўнг буюртмачи унга ҳақ тўлайди. Тарафларнинг келишувига мувофиқ буюртмачини шартнома тузилаётганда иш учун ҳақни тўлиқ ёки бунак бериш йўли билан тўлаши мумкин.

663-модда. Бажарилган ишда камчиликлар борлигини аниқлаш оқибатлари

Буюртмачи иш натижасини қабул қилиб олаётган ёки пудрат нарсасидан фойдаланаётган пайтда

камчиликларни аниқласа, ушбу Кодекснинг 650-моддасида назарда тутилган ҳуқуқларидан бирини ушбу Кодекс 652-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган умумий муддат давомида, кафолат муддати бўлганида эса, шу муддат давомида амалга ошириши мумкин.

Маиший пудрат шартномаси бўйича бажарилган ишнинг буюртмачининг ўзи ва бошқа шахслар ҳаётига ёки соғлиғига хавф тўғрисида мумкин бўлган камчиликларни текин бартараф этиш тўғрисидаги талаб, агар қонунда белгиланган тартибда узоқроқ муддат (хизмат муддати) назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи ёки унинг қонуний вориси томонидан иш натижаси қабул қилиб олинган пайтдан бошлаб ун иил давомида қўйилиши мумкин Бундай талаб ушбу камчиликлар қачон аниқланганлигидан қатъи назар, шу жумладан улар кафолат муддати тугагандан сўнг аниқланган бўлса ҳам, қўйилиши мумкин. Мазкур талаб пудратчи томонидан бажарилмаса, буюртмачи юқорида кўрсатилган муддат давомида ё иш учун тўланган ҳақнинг тегишли қисмини қайтаришни ёхуд ўз кучи билан ёки учинчи шахслар ёрдамида камчиликларни бартараф этиш билан боғлиқ харажатларини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

664-модда. Буюртмачи иш натижасини қабул қилиш учун келмаслигини оқибатлари

Буюртмачи бажарилган иш натижасини қабул қилиш учун келмаган ёки ишни қабул қилишдан бошқача тарзда бўйин товлаган тақдирда, пудратчи буюртмачини ёзма равишда огоҳлантириб, бундай огоҳлантиришдан кейин икки ой ўтгач, ишнинг натижасини оқилона нарҳда сотишга, тушган пулни эса, ундан ўзига тегишли бўлган бутун тўловларни чегириб қолиб, ушбу Кодекснинг 249-моддасига мувофиқ буюртмачининг номига депозитга ўтказишга ҳақли.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолларда пудратчи иш натижасини сотиш ўрнига уни ўшлаб туриш ёки келтирилган зарарни буюртмачидан ундириб олиш ҳуқуқидан фойдаланиши мумкин.

665-модда. Маиший пудрат шартномаси бўйича иш тегишли даражада ёки умуман бажарилмаган тақдирда буюртмачининг ҳуқуқлари

Маиший пудрат шартномаси бўйича иш тегишли даражада ёки умуман бажарилмаган тақдирда буюртмачи ушбу Кодекснинг 434–436-моддаларига мувофиқ сотиб олувчига берилган ҳуқуқлардан фойдаланиши мумкин.

3-Б. ҚУРИЛИШ ПУДРАТИ

666-модда. Қурилиш пудрати шартномаси

Қурилиш пудрати шартномаси бўйича пудратчи шартномада белгиланган муддатда буюртмачининг топшириғи билан муайян объектни қуриш ёки бошқа қурилиш ишини бажариш мажбуриятини олади, буюртмачи эса пудратчига ишни бажариш учун зарур шароит яратиб бериш, ишни қабул қилиш ва келишилган ҳақни тўлаш мажбуриятини олади.

Курилиш пудрати шартномаси корхонани, бинони (жумладан уй-жой биносини) иншоотни ёки бошқа объектни куриш ёки қайта куриш ҳақида, шунингдек монтаж, созлаш-ишга тушириш ва курилаётган объект билан бевосита боғлиқ бўлган бошқа ишларни бажариш ҳақида тузилади. Курилиш пудрати шартномаси тўғрисидаги қоидалар, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бино ва иншоотларни капитал таъмирлаш ишларига нисбатан ҳам таътиқ этилади.

Курилиш пудрати шартномасида назарда тутилган ҳолларда объектни буюртмачи қабул қилиб олганидан кейин уни шартномада кўрсатилган муддатда ишлатишни таъминлаш мажбуриятини пудратчи ўз зиммасига олади.

Тугалланмаган курилишнинг мулкдори у буюртмачига топширилгунча ва унинг ҳақи тўлангунча пудратчи ҳисобланади.

667-модда. Пудрат объектнинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан шикастланиш хавфи

Агар пудрат объекти нобуд бўлса ёки шикастланса, объект қабул қилиб олингунча қадар унинг тасодифан нобуд бўлиш ёки тасодифан шикастланиш хавфи пудратчи зиммасида бўлади.

668-модда. Бажарилаётган ишларнинг хавфсизлиги учун жавобгарлик

Бажарилаётган ишларнинг хавфсизлиги учун пудратчи жавобгар бўлади.

669-модда. Курилиш объектини сугурталаш

Агар шартномада тарафлар бошқача тартиб ва шартларни белгилаб қўйган бўлмаса, шартномада назарда тутилган объектни ёки ишлар мажмуини пудратчи ўз ҳисобидан сугурталаш шарт.

Сугурталаш мажбурияти юклатилган тараф курилиш пудрати шартномасида назарда тутилган тартибда иккинчи тарафга шартнома шартларига мувофиқ сугурта шартномаси тузганини тасдиқловчи далилларни, шу жумладан, сугурта қилувчи, сугурта суммаси миқдори ва сугурталанган тавakkалчиликлар тўғрисидаги маълумотларни тақдим қилиши керак.

Сугурталаш тегишли тарафини сугурта ҳодисаси юз беришининг олдини олиш чора-тадбирларини кўриш мажбуриятдан озод қилмайди.

670-модда. Лойиҳа-смета ҳужжатлари

Пудратчи курилиш ва у билан боғлиқ бўлган ишларни ишнинг ҳажми, мазмуни ва уларга қўйиладиган бошқа талабларни белгилайдиган лойиҳа-смета ҳужжатларига мувофиқ амалга ошириши шарт.

Курилиш пудрати шартномасида бошқа кўрсатмалар бўлмаса, пудратчи лойиҳа-смета ҳужжатларида кўрсатилган ҳамма ишларни бажариши шарт, деб тахмин қилинади.

Курилиш пудрати шартномасида лойиҳа-смета ҳужжатларининг тарқиб ва мазмуни аниқланган, шунингдек қайси тараф ва қанча муддатда тегишли ҳужжатларни тақдим қилиши лозимлиги назарда тутилган бўлиши керак.

Пудратчи курилиш давомида лойиҳа-смета ҳужжатларида ҳисобга олинмаган ишларни ва шу муносабат билан қўшимча ишларни бажариш ва курилишнинг смета кийматини ошириш зарурлигини аниқласа, бу тўғрида буюртмачига хабар бериши шарт.

Пудратчи буюртмачидан ўн кун ичида ўз хабарига жавоб олмаган тақдирда, агар қонунда ёки курилиш пудрати шартномасида бунинг учун бошқа муддат назарда тутилган бўлмаса, тегишли ишларни тўхтатиб, бекор туриб қолиш натижасида қўрилган зарарни буюртмачининг зиммасига юклаши шарт. Агар буюртмачи қўшимча иш бажариш зарурати йўқлигини исботласа, бу зарарни қоплашдан озод этилади.

Ушбу модданинг тўртинчи ва бешинчи қисмларида белгиланган мажбуриятларни бажармаган пудратчи, агар буюртмачининг манфаатини кўзлаб, хусусан ишнинг тўхтатилиши курилиш объектининг нобуд бўлишига ёки шикастланишига олиб келиши мумкин бўлганлиги муносабати билан дарҳол ҳаракат қилиш зарур бўлганлигини исботлай олмаса, у бажарган қўшимча иши учун буюртмачидан ҳақ тўлашни ва шу тўғрисида қўрилган зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

Қўшимча иш бажариш ва унга ҳақ тўлашга буюртмачи рози бўлса, бу ишлар пудратчининг касб фаолияти соҳасига кирмайдиган ёки у ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга қўра уларни бажара олмаган ҳоллардагина пудратчи мазкур ишларни бажаришдан бош тортмишга ҳақли.

671-модда. Лойиҳа-смета ҳужжатларига ўзгартишлар киритиш

Агар техник ҳужжатларга ўзгартишлар киритиш тўғрисида бажарилиши керак бўладиган қўшимча ишлар киймати жиҳатидан сметада кўрсатилган курилиш умумий кийматининг ўн фоиздан ошиб кетмаса ва курилиш пудрати шартномасида назарда тутилган ишларнинг хусусиятини ўзгартирмаса, буюртмачи техник ҳужжатларга ўзгартишлар киритишга ҳақли.

Техник ҳужжатларга ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилганига нисбатан каттароқ ҳажмда ўзгартишлар киритиш тарафлар келишган қўшимча смета ассисида амалга оширилади.

Агар ишнинг киймати пудратчига боғлиқ бўлмаган сабабларга қўра сметадан камда ўн фоиз ошган бўлса, пудратчи ушбу Кодекснинг 382-моддасига мувофиқ сметани қайта кўриб чиқишни талаб қилишга ҳақли.

Пудратчи лойиҳа-смета ҳужжатларидаги камчиликларни аниқлаш ва йўқотиш билан боғлиқ оқилона ҳаржатларни қоплашни талаб қилишига ҳақли.

672-модда. Курилишни материаллар ва ускуналар билан таъминлаш

Агар шартномада бутун курилишни ёки унинг муайян қисмини моддий таъминлаш буюртмачи томонидан амалга оширилиши назарда тутилган бўлмаса, курилишни материаллар, шу жумладан деталлар ва конструкциялар, шунингдек ускуналар билан таъминлаш мажбурияти пудратчи зиммасида бўлади.

Курилишни таъминлаш мажбуриятини зиммасига олган тараф ўзи топширган материаллар (деталлар,

конструкциялар)дан, шунингдек ускуналардан бажарилаётган ишлар сифатини ёмонлаштирмаган ҳолда фойдаланиб бўлмаслиги вужудга келганлиги учун, агар фойдаланиб бўлмаслик иккинчи тараф жавоб берадиган вазиятлар тўғрисида вужудга келганлигини исбот қилмаса, жавобгар бўлади.

Буюртмачи берган материаллар ёки ускуналардан бажарилаётган ишлар сифатини ёмонлаштирмаган ҳолда фойдаланиш мумкин эмаслиги аниқланган ва буюртмачи уларни алмаштиришдан бош тортган тақдирда, пудратчи қурилиш пудратчи шартномасидан воз кечишга ва буюртмачидан ишнинг бажарилган қисмига мутаносиб равишда шартнома нархини тўлашни талаб қилишга ҳақли.

673-модда. Ишга ҳақ тўлаш

Буюртмачи пудратчининг бажарган иши учун сметада назарда тутилган миқдорда, қонун ёки қурилиш пудратчи шартномасида белгиланган муддатда ва тартибда ҳақ тўлайди. Қонун ёки шартномада тегишли кўрсатмалар бўлмаसा, пудратчи томонидан бажарилган ишлар учун ушбу Кодекснинг 638-моддасига мувофиқ ҳақ тўланади.

Қурилиш пудратчи шартномасида ишларга объект буюртмачи томонидан қабул қилинганидан сўнг бир йўла ва тўлиқ ҳажмда ҳақ тўлаш назарда тутилиши мумкин.

674-модда. Қурилиш учун ер участкаси бериш

Буюртмачи қурилиш учун ер участкасини қурилиш пудратчи шартномасида кўрсатилган катталиқда ва ҳолатда ўз вақтида бериши шарт. Шартномада булар кўрсатилган бўлмаса, ер участкасининг майдони ва ҳолати ишнинг ўз вақтида бошланиши, нормал олиб борилиши ва муддатда тугалланишини таъминлаши шарт.

675-модда. Қурилиш пудратчи шартномасидаги буюртмачининг қўшимча мажбуриятлари

Буюртмачи қурилиш пудратчи шартномасида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда пудратчига ишларни бажариш учун зарур бўлган бино ва иншоотларни фойдаланишга бериши, унинг манзилга юкларнинг ташиб берилишини, вақтинчалик электр таъминоти тармоқлари, сув ва буғ қуворлари ўтказилишини таъминлаши ва бошқа хизматлар кўрсатиши шарт.

676-модда. Буюртмачининг қурилиш пудратчи шартномаси бўйича ишларнинг бажарилишини текшириши ва назорат қилиши

Буюртмачи, пудратчининг оператив-ҳўжалик фаолиятига аралашмаган ҳолда, ишларнинг бажарилишини ва сифатини, уларни бажариш муддатларига (графикка) риоя этилишини, пудратчи берган материалларнинг сифатини, шунингдек буюртмачининг материалдан пудратчи тўғри фойдаланаётганлигини текширишга ва назорат қилишга ҳақли.

Буюртмачи ишларнинг бажарилиши устидан текширув ва назоратни амалга ошираётганда қурилиш пудратчи шартномаси шартларидан ишлар сифатини

ёмонлаштириши мумкин бўлган даражада чекинишни ёки бошқа камчиликларни аниқласа, бу тўғрисида дарҳол пудратчига хабар бериши шарт. Буни хабар қилмаган буюртмачи аниқланган камчиликларни кейинчалик важ қилиб келтириш ҳуқуқини йўқотади.

Агар пудратчи буюртмачидан қурилиш жараёнида олган кўрсатмалар қурилиш пудратчи шартномаси шартларига зид бўлмаса ва пудратчининг оператив-ҳўжалик фаолиятига аралашидан иборат бўлмаса, пудратчи бундай кўрсатмаларни бажариши шарт.

Ишни тегишли даражада бажармаган пудратчи буюртмачининг бу ишларни текширмагани ва назорат қилмаганини важ қилиб келтиришга ҳақли эмас, қонунчиликда бундай текшириш ва назоратни амалга ошириш буюртмачининг зиммасига юкланган ҳоллар бундан мустасно. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда - ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

677-модда. Қурилиш пудратчи шартномасидаги тарафларнинг ҳамкорлик қилиши

Агар қурилишни ва у билан боғлиқ ишларни амалга оширишда қурилиш пудратчи шартномасини тегишли даражада бажаришга тўсиқлар борлиги маълум бўлса, тарафларнинг ҳар бири бундай тўсиқларни бартараф этиш учун ўзига боғлиқ бўлган ҳақма чораларни кўриши шарт. Ушбу мажбуриятни бажармаган тараф тегишли тўсиқлар бартараф этилмаганлиги тўғрисида аниқланган зарарни ундириб олиш ҳуқуқидан маҳрум бўлади.

Қурилиш пудратчи шартномасида назарда тутилган ҳолларда бир тараф ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мажбуриятларни бажариш учун қилган харажатларни бошқа тараф тўлаши лозим.

678-модда. Пудратчининг атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва қурилиш ишларини ҳавфсиз олиб бориш мажбуриятлари

Пудратчи қурилиш ва у билан боғлиқ ишларни амалга ошираётган вақтда атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва қурилиш ишларини ҳавфсиз олиб боришга доир қонунчиликнинг талабларига риоя этиши шарт ва бундай талаблар бузилганлиги учун учинчи шахслар олдида жавобгар бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда - ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар буюртмачи берган материаллар (деталлар, конструкциялар)дан ва ускуналардан ишни бажариш жараёнида фойдаланиш ёки унинг кўрсатмаларини бажариш атроф муҳитни муҳофаза қилиш ва қурилиш ишларини ҳавфсиз олиб бориш тўғрисидаги тарафлар учун мажбурий бўлган талабларнинг бузилишига олиб келса, пудратчи бу материаллар ва ускуналардан фойдаланишга, кўрсатмаларни бажаришга ҳақли эмас.

679-модда. Қурилиш консервация қилинганда буюртмачининг мажбуриятлари

Агар тарафларга боғлиқ бўлмаган сабабларга қўра қурилиш пудратчи шартномаси бўйича ишлар тўхтатилган бўлса ва қурилиш объекти консервация қилинган бўлса,

бююртмачи пудратчи консервация қилинган пайтга қадар бажарилган ишлар ҳақининг ҳаммасини тўлаши, шунингдек ишларни тўхтатиш ва қурилишни консервация қилиш зарурияти тўғрисида қилинган харажатларни тўлаши шарт.

680-модда. Ишларни топшириш ва қабул қилиб олиш

Пудратчидан қурилиш пудрати шартномаси бўйича бажарилган ишлар натижаси ёки, агар шартномада назарда тутилган бўлса, ишларнинг бажарилган босқичи топширишга тайёр эканлиги тўғрисида хабар олган бююртмачи дарҳол уни қабул қилиб олишга киришиши шарт.

Агар қурилиш пудрати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бююртмачи ишлар натижасини қабул қилиб олишни ўз ҳисобидан ташкил этади ва амалга оширади. Қонуночиликда назарда тутилган ҳолларда ишларни қабул қилиб олишда давлат органларининг ва фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг вакиллари иштирок этиши лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375 сон)

Ишларнинг алоҳида босқичларини олдиндан қабул қилиб олган бююртмачи уларнинг пудратчи айбдор бўлмаган ҳолда нобуд бўлиш ёки шикастланиш хавфини, шу жумладан қурилиш пудрати шартномасида ишнинг пудратчи томонидан тавakkал қилиб бажарилиши назарда тутилган ҳолларда ҳам, ўз зиммасига олади.

Ишлар натижасининг пудратчи томонидан топширилиши ва бююртмачи томонидан қабул қилиб олиниши иккала тараф имзолаган далолатнома билан расмийлаштирилади. Тарафлардан бири далолатномани имзолашдан бош тортса, бу тўғрисида ушбу далолатномага ёзиб қўйилади ва далолатномани иккинчи тараф имзолайди.

Суд далолатномани имзолашдан бош тортиш сабабларини асосли деб топсагина, ишлар натижасини топшириш ёки қабул қилишнинг бир тарафлама далолатномасини ҳақиқий эмас деб топиши мумкин.

Қонунда ёки қурилиш пудрати шартномасида назарда тутилган ёки шартнома юзасидан бажариладиган ишнинг хусусиятидан келиб чиққан ҳолларда иш натижасини қабул қилиб олишдан олдин дастлабки синов ўтказилиши керак. Бундай ҳолларда ишлар фақат дастлабки синов ижобий натижа бергандагина қабул қилиб олиниши мумкин.

Бажарилган ишда ундан қурилиш пудрати шартномасида кўрсатилган мақсадда фойдаланиш имкониятини бермайдиган камчиликлар борлиги аниқланган ва уларни пудратчи, бююртмачи ёки учинчи шахс бартараф этиши мумкин бўлмаган тақдирда, бююртмачи ишлар натижасини қабул қилиб олишдан бош тортишга ҳақли.

681-модда. Ишнинг сифати учун пудратчининг жавобгарлиги

Пудратчи қурилиш пудрати шартномасида, техникавий лойиҳада ва тарафлар учун мажбурий бўлган қурилиш нормалари ва қоидаларида назарда тутилган талаблардан чекиншига йўл қўйилганлиги, шунингдек қурилиш

объектининг лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган кўрсаткичларида, жумладан корхонанинг ишлаб чиқариш қувватига эришилмаганлиги учун бююртмачи олдида жавобгар бўлади.

Бино ёки иншоот реконструкция қилинганида (янгиланган, қайта қурилган, реставрация қилинганида ва ҳоказо) бионинг, иншоотнинг ёки унинг бир қисмининг мустақамлиги, барқарорлиги, ишончилиги пасайгани ёки йўқолгани учун жавобгарлик пудратчи зиммасига юкланади.

Пудратчи бююртмачининг розилигисиз лойиҳа ҳужжатларидан бююртмачининг жиддий манфаатларига таъсир қилмайдиган тарзда озгина четга чиқиб ҳолларига йўл қўйганлиги учун, башарти бу ҳол қурилишнинг сифатига таъсир этмаганлигини исботлаб бера олса, жавобгар бўлмайд.

682-модда. Қурилиш пудрати шартномасида сифат кафолатлари

Агар қурилиш пудрати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, пудратчи қурилиш объектининг лойиҳа-смета ҳужжатларида белгиланган кўрсаткичларга эришишни ва объектни кафолат мuddати давомида шартномага мувофиқ ҳолда ишлатиш мумкинлигини кафолатлайди. Агар қонунда ёки шартномада бошқача кафолат мuddати назарда тутилган бўлмаса, кафолат мuddати объект бююртмачи томондан қабул қилинган кундан бошлаб ўн йилни ташкил этади.

Агар пудратчи кафолат мuddати давомида аниқланган камчиликлар (нуқсонлар) объектининг ёки унинг қисмларининг нормал эскириши, унинг нотўғри ишлатилиши ёхуд бююртмачининг ўзи ёки у жалб қилган учинчи шахслар ишлаб чиққан қўлланманинг нотўғрилиги, объектни бююртмачининг ўзи ёки у жалб қилган учинчи шахслар тегишли даражада таъмирламаганлиги оқибатида вужудга келганлигини исботлай олмаса, бу камчиликлар учун жавобгар бўлади.

Кафолат мuddати пудратчи жавобгар бўлган камчиликлар натижасида объектдан фойдаланиш мумкин бўлмаган бутун вақтга тўхтатиб турилади.

Кафолат мuddати давомида ушбу Кодекс 681-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган камчиликлар аниқланган тақдирда, бююртмачи камчиликлар аниқлангандан кейинги охилона мuddат давомида улар ҳақида пудратчини хабардор қилиши керак.

683-модда. Камчиликларни бююртмачи ҳисобидан бартараф қилиш

Қурилиш пудрати шартномасида пудратчининг у жавобгар бўлмаган камчиликларни бююртмачининг талаби бўйича ва бююртмачи ҳисобидан бартараф қилиш мажбурияти назарда тутилиши мумкин.

Камчиликларни бартараф қилиш иши қурилиш пудрати шартномасининг нарчасига бевосита боғлиқ бўлмаган ёки бу ишни пудратчи ўзига алоқаси йўқ сабабларга кўра бажара олмайдиган ҳолларда пудратчи ушбу модданин бининчи қисмида кўрсатилган мажбуриятни бажаришдан бош тортишга ҳақли.

684-модда. Ер участкасининг ипотекаси

Буюртмачининг қурилиш пудрати шартномаси бўйича ўз зиммасига олган ҳар қандай мажбуриятларни бажариши, шу жумладан бажарилган ишлар ҳақини тўлаши, шартномада назарда тутилган ҳолларда пудрат нарчасини ушлаб қолиш билан бир қаторда қурилиш ёки унга боғлиқ ишлар олиб борилаётган ер участкасининг ипотекаси билан ҳам таъминлиниши мумкин.

685-модда. Қурилиш пудратини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш

Қурилиш пудрати шартномаси билан боғлиқ муносабатлар ушбу Кодекс билан бир қаторда қурилиш пудрати тўғрисидаги қонунчилик билан ҳам тартибга солиниши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

4-5. ЛОЙИҲА ВА ҚИДИРУВ ИШЛАРИ ПУДРАТИ

686-модда. Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси бўйича пудратчи (лойиҳаловчи, қидирувчи) буюртмачининг топшириғи бўйича белгиланган муддатда лойиҳа-смета ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва (ёки) қидирув ишларини бажариш мажбуриятини, буюртмачи эса уни қабул қилиб олиш ва ҳақ тўлаш мажбуриятини олади.

Агар қонун ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, лойиҳа ва қидирув ишлари шартномасини тасодифан бажариш мумкин бўлмаслиги ҳақи буюртмачининг зиммасига тушади.

687-модда. Лойиҳа ва қидирув ишлари учун бошланғич маълумотлар

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси бўйича буюртмачи пудратчига лойиҳалаш ҳақида топшириқ, шунингдек лойиҳа-смета ҳужжатларини тузиш учун зарур бўлган бошқа бошланғич маълумотларни бериши шарт. Лойиҳалаш ҳақидаги вазифани буюртмачининг топшириғи бўйича пудратчи тайёрлаши мумкин. Бу ҳолда вазифа буюртмачи томонидан тасдиқланган пайтдан бошлаб тарафлар учун мажбурий бўлиб қолади.

Пудратчи лойиҳа ва қидирув ишларини бажариш учун топшириқдаги ва бошқа бошланғич маълумотлардаги талабларга риоя қилиши шарт ва буюртмачининг розилиғи билангина улардан четга чиқишга ҳақли.

688-модда. Буюртмачининг мажбуриятлари

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси бўйича қуйидагиларни бажариши:

барча ишлар бажариб бўлинганидан кейин белгиланган нархнинг ҳаммасини пудратчига тўлаши ёки ишларнинг айрим босқичлари тугалланганидан кейин нархнинг тегишли қисmini тўлаши;

пудратчидан олинган лойиҳа-смета ҳужжатларидан фақат шартномада назарда тутилган мақсадларда фойдаланиши, лойиҳа-смета ҳужжатларини пудратчининг розилигисиз учинчи шахсларга бермаслиғи ва ундаги маълумотларни ошкор қилмаслиғи;

лойиҳа ва қидирув ишларини бажаришда шартномада назарда тутилган ҳажмда ва шартларда пудратчига хизмат кўрсатиши;

тайёр бўлган лойиҳа-смета ҳужжатларини тегишли давлат органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан келишиб олишда пудратчи билан бирга қатнашиши;

пудратчига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар туфайли лойиҳа ва қидирув ишларини бажариш учун бошланғич маълумотлар ўзгарishi билан боғлиқ қушимча харажатларни пудратчига тўлаши;

тайёрланган лойиҳа-смета ҳужжатларининг ёки бажарилган қидирув ишларининг камчиликлари борлиғи муносабати билан учинчи шахс томонидан буюртмачига нисбатан қўзғатилган даъво юзасидан ишда қатнашишга пудратчини жалб қилиши шарт.

689-модда. Пудратчининг мажбуриятлари

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномасига мувофиқ пудратчи:

ишларни лойиҳалаш ҳақидаги топшириқ ва бошқа бошланғич маълумотларга мувофиқ бажариши;

тайёр бўлган лойиҳа-смета ҳужжатларини буюртмачи билан келишиб олиши, шунингдек буюртмачи билан бирга тегишли давлат органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари билан келишиб олиши;

тайёр бўлган лойиҳа-смета ҳужжатларини ва қидирув ишлари натижаларини шартномада белгиланган муддатларда буюртмачига топшириши;

буюртмачининг розилигисиз лойиҳа-смета ҳужжатларини учинчи шахсларга бермаслиғи шарт.

690-модда. Пудратчининг кафолатлари

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси бўйича пудратчи учинчи шахсларда пудратчи томонидан тайёрланган лойиҳа-смета ҳужжатлари асосида ишларни бажаришга қаршилиқ қилиш ёки бажаришни чеклаш ҳуқуқи йўқлигини кафолатлайди.

691-модда. Пудратчининг ҳужжатлар ва ишлардаги камчиликлар учун жавобгарлиги

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси бўйича пудратчи лойиҳа-смета ҳужжатлари ва қидирув ишларидаги камчиликлар учун, шу жумладан кейинчалик қурилиш жараёнида, шунингдек тайёрланган лойиҳа-смета ҳужжатлари ва бажарилган қидирув ишлари маълумотлари асосида барпо этилган объектни ишлатиш жараёнида аниқланган камчиликлар учун жавобгар бўлади.

Лойиҳа-смета ҳужжатларида ёки қидирув ишларида камчиликлар аниқланган тақдирда пудратчи буюртмачининг талаби билан лойиҳа-смета ҳужжатларини бепул қайта ишлаб чиқиши ва шунга мувофиқ зарур қушимча қидирув ишларини бажариши, шунингдек агар

қонунда ёки шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, келтирилган зарарни буюртмачига тўлаши шарт.

692-модда. Лойиҳа ва қидирув ишлари пудратини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш

Лойиҳа ва қидирув ишлари пудрат шартномаси асосидаги муносабатлар ушбу Кодекс билан, шунингдек лойиҳа ва қидирув ишлари пудратни тўғрисидаги қонунийлик билан ҳам тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5-5. ИЛМИЙ-ТЕКШИРИШ, ТАЖРИБА-КОНСТРУКТОРЛИК ВА ТЕХНОЛОГИЯ ИШЛАРИ ПУДРАТИ

693-модда. Илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномалари

Илмий-текшириш ишлари пудрат шартномаси бўйича пудратчи (ижрочи) буюртмачи берган вазифада курсатилган илмий текширишларни амалга ошириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномаси бўйича эса – янги буюм намунасини, унга тегишли конструкторлик ҳужжатларини, янги технологияни ишлаб чиқиш ёки намуна нусхасини тайёрлаш мажбуриятини олади. Бунда буюртмачи пудратчига (ижрочига) техникавий топшириқ бериш, ишни қабул қилиб олиш ва унинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Пудратчи билан тузилган шартнома тадқиқот олиб бориш, намуналар ишлаб чиқиш ва тайёрлашнинг бутун жараёнини ҳам, уларнинг айрим босқичларини (элементларини) ҳам қамраб олиши мумкин.

694-модда. Ишларни бажариш

Пудратчи илмий текширишларни шахсан ўзи олиб бориши шарт. Агар илмий-текшириш ишлари пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, у буюртмачининг розилиги билан шартномани бажаришга учинчи шахсларни жалб қилишга ҳақли.

Пудратчи тажриба-конструкторлик ва технология ишларини бажарган вақтида, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, уни бажаришга учинчи шахсларни ёрдамчи пудратчи сифатида жалб қилишга ҳақли. Ижрочи билан учинчи шахслар ўртасидаги муносабатларга ушбу Кодекснинг 634-моддасида назарда тутилган қоидалар қўлланади.

695-модда. Шартнома тўғрисидаги маълумотларнинг махфийлиги

Агар илмий-текшириш ишлари ёхуд тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, тарафлар шартнома нарсага, уни бажариш жараёни ва олинган натижаларга доир маълумотларнинг махфийлигини таъминлашлари шарт. Махфий деб ҳисобланадиган маълумотлар ҳажми шартномада белгилаб қўйилади. Пудратчи буюртмачининг ёзма

розилиги билан мазкур шартномалар бўйича бажарилган ишларнинг натижаларини патентлашга ҳақли.

696-модда. Иш натижаларига тарафларнинг ҳуқуқлари

Илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномаларидаги тарафлар иш натижаларидан, шу жумладан ҳуқуқий муҳофазага ҳолатидаги натижалардан шартномада назарда тутилган доирада ва шартларда фойдаланиш ҳуқуқига эга.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, буюртмачи ўзига пудратчи томонидан берилган иш натижаларидан, шу жумладан ҳуқуқий муҳофазага ҳолатидаги натижалардан фойдаланиш ҳуқуқига эга, пудратчи эса ўзи олган натижалардан ўз эҳтиёжлари учун фойдаланишга ҳақли.

697-модда. Буюртмачининг мажбуриятлари

Илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномаси бўйича буюртмачи: пудратчига техникавий топшириқ бериши ва у билан ишлар дастурини (техника-иқтисодий параметрларни) ёки мавзусини келишиб олиши;

пудратчига ишларни бажариш учун зарур ахборотни топшириши;

бажарилган ишларни қабул қилиб олиши ва уларнинг ҳақини тўлаши шарт.

698-модда. Пудратчининг мажбуриятлари

Илмий-текшириш ишлари ёки тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномаси бўйича пудратчи: буюртмачи билан келишилган дастур (техника-иқтисодий параметрларга ёки мавзуга мувофиқ ишларни бажариши ва натижасини шартномада назарда тутилган муддатда буюртмачига топшириши;

интеллектуал мулкни ҳуқуқий муҳофаза қилиш билан боғлиқ талабларга риоя этиши;

бажарилган ишларда ўзининг айби билан йўл қўйилган, буюртмачининг техникавий топшириғида ёки шартномада назарда тутилган техника-иқтисодий параметрлардан чеклинишга олиб келиши мумкин бўлган камчиликларни ўз кучи билан ва ўз ҳисобидан бартараф этиши;

кутилаётган натижаларни олиш мумкин эмаслиги ёки ишларни давом эттириш мақсадга мувофиқ эмаслиги аниқланган тақдирда, бу ҳақда буюртмачини дарҳол хабардор қилиши;

бундай шартномалар асосида топширилган натижаларга учинчи шахсларда алоҳида ҳуқуқлар йўқлиги ҳақида буюртмачига кафолат бериши шарт.

Агар илмий-текшириш ёхуд тажриба-конструкторлик ва технология ишлари шартномаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, пудратчи:

ишларни бажариш жараёнида қўлга киритилган илмий-техникавий натижаларни буюртмачининг розилигисиз эълон қилмаслиги;

ишларни бажариш жараёнида қўлга киритилган ҳуқуқий муҳофазага ҳолатидаги натижаларни ҳимоя қилиш чораларини кўриши ва бу ҳақда буюртмачини хабардор қилиши;

буюртмачига бажарилган ишларда қўлланилган ҳуқуқий муҳофазага лойиқ илмий-техникавий натижалардан фойдаланиш ҳақидаги махсус лицензияни бериши шарт.

699-модда. Илмий-текшириш ишлари шартномасидаги натижаларга эришиб бўлмаслик оқибатлари

Агар илмий-текшириш ишлари жараёнида пудратчига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар оқибатида натижага эришиш мумкин эмаслиги маълум бўлса, буюртмачи шартномада назарда тутилган натижаларга эришиб бўлмаслиги аниқлагунча амалга оширилган ишлар қийматини тўлаши шарт, ammo бу қиймат шартномада кўрсатилган ишлар баҳосининг тегишли қисмидан ортиқ бўлмаслиги лозим.

700-модда. Тажриба-конструкторлик ва технология ишлари шартномасидаги натижаларга эришиб бўлмаслик оқибатлари

Агар тажриба-конструкторлик ва технология ишларини бажариш жараёнида пудратчи айбдор бўлмагани ҳолда ишни давом эттириш мумкин эмаслиги ёки мақсадга мувофиқ эмаслиги маълум бўлса, буюртмачи пудратчининг харажатларини тўлаши шарт.

701-модда. Шартномани бузганлик учун пудратчининг жавобгарлиги

Пудратчи илмий-текшириш ишлари ёхуд тажриба-конструкторлик ва технология ишлари шартномасини умуман ва тегишли даражада бажармаганлиги учун, агар шартноманинг бузилишида узининг айби йўқлигини исбот қилмаса, буюртмачи олдида жавобгар бўлади.

Агар шартномада узгача тартиб назарда тутилмаган бўлса, буюртмачининг ишлар қиймати доирасида кўрган реал зарарини пудратчи қоплаши шарт.

702-модда. Илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари пудрат шартномаларини ҳуқуқий тартибга солиш

Илмий-текшириш ишлари ёхуд тажриба-конструкторлик ва технология ишлари шартномалари асосидаги муносабатлар ушбу Кодекс билан бир қаторда, илмий-текшириш, тажриба-конструкторлик ва технология ишлари шартномалари тўғрисидаги қонунчилик билан ҳам тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

38-БОБ. ҲАҚ ЭВАЗИГА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ

703-модда. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномаси

Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномаси бўйича ижрочи буюртмачининг топшириғи билан ашёвий шаклда бўлмаган хизматни бажариш (муайян ҳаракатларни қилиш ёки муайян фаолиятни амалга ошириш), буюртмачи эса бу хизмат учун ҳақ тўлаш мажбуриятини олади.

Ушбу бобнинг қоидалари алоқа хизмати, тиббиёт, ветеринария, аудиторлик, маслаҳат, ахборот хизматлари, таълим бериш, сайёҳлик хизмати ва бошқа хизматлар кўрсатиш шартномаларига татбиқ этилади. Ушбу Кодекснинг 37, 39, 40, 43, 44, 45, 46, 48, 49 ва 51-бобларида назарда тутилган шартномалар бўйича кўрсатилган хизматлар бундан мустасно.

704-модда. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бажариш

Шартномада бошқа кўрсатмалар бўлмаса, ижрочи шартномада назарда тутилган хизмат (хизматлар)ни шахсан ўзи кўрсатиши шарт.

705-модда. Хизматларга ҳақ тўлаш

Буюртмачи ўзига кўрсатилган хизматлар ҳақини ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасида кўрсатилган муддатларда ва тартибда тўлаши шарт.

Ижрочи ўзи айбдор бўлмагани ҳолда хизматни бажара олмаган тақдирда буюртмачи ижрочига унинг харажатларини тўлаши шарт, бунда ижрочининг хизмат (хизматлар) кўрсатишдан озод қилиниши муносабати билан олган ёки олиши мумкин бўлган фойдаси чегириб қолинади. Буюртмачининг айби билан хизматни бажариш мумкин бўлмаётган ҳолда, агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, хизматлар баҳоси бутунлай тўланиши керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)*

706-модда. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бузганлик учун ижрочининг жавобгарлиги

Ижрочи ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини умуман ёки тегишли даражада бажармаган ҳолларда у келтирилган зарарни буюртмачига батамом тўлаши шарт, лекин бу тўлов шартномада назарда тутилган хизматлар баҳосининг икки бараваридан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш вақтида ижрочи мажбуриятини умуман ёки тегишли даражада бажармаган ҳолларда ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасида ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилгандан кучайтирилган жавобгарлик назарда тутилиши мумкин.

707-модда. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бекор қилиш

Буюртмачи хизматларнинг белгиланган баҳосини батамом тўлаш шarti билан ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бекор қилишни талаб қилишга ҳақли, шартнома ижрочининг айбли ҳаракатлари туфайли бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно.

Ижрочи шартнома бекор қилиниши туфайли буюртмачига етказилган зарарнинг ҳаммасини тўлаш шarti билангина ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини бекор қилишни талаб қилишга ҳақли, шартнома буюртмачининг айби билан бекор қилинган ҳоллар бундан мустасно.

708-модда. Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш

Пудрат тўғрисидаги умумий қоидалар ва маиший пудрат тўғрисидаги қоидалар ушбу бобнинг қоидаларига зид бўлмаса, ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш шартномасига нисбатан қўлланади.

39-БОБ. ЙЎЛОВЧИ, БАГАЖ ВА ЮК ТАШИШ

709-модда. Йўловчи, багаж ва юк ташишнинг умумий қоидалари

Йўловчи, багаж ва юк ташиш (қуйида ташиш деб қўйилади) ташиш шартномаси асосида амалга оширилади.

Ташишнинг умумий шартлари ушбу Кодекс, транспорт уставлари ва кодекслари, бошқа қонунлар ва уларга мувофиқ чиқарилган қоидалар билан белгиланади.

Транспортнинг айрим турларида йўловчи, багаж ва юк ташиш шартлари, шунингдек тарафларнинг уларни ташиш бўйича жавобгарлиги, агар ушбу Кодексда, транспорт уставлари ва кодексларида, бошқа қонунларда ва уларга мувофиқ чиқарилган қоидаларда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, тарафларнинг келишуви билан белгиланади.

710-модда. Йўловчи ташиш шартномаси

Йўловчи ташиш шартномаси бўйича ташувчи йўловчини, йўловчи багаж топширган бўлса – багажни ҳам белгиланган манзилга элтиб бериш ҳамда багажни олишга ваколат берилган шахсга топшириш мажбуриятини олади. Бунда йўловчи белгиланган йўл ҳақини, багаж топширган бўлса, багаж ташиш ҳақини ҳам тўлаш мажбуриятини олади.

Йўловчи ва багаж ташиш шартномаси тузилганлиги тегишли чипта ва багаж паттаси билан тасдиқланади.

Йўловчи тегишли транспорт устави ёки кодексидида назарда тутилган тартибда:

ўзи билан болаларни бепул ёки бошқа имтиёзли шартларда олиб юриш;

белгиланган миқдор доирасида ўзи билан бепул багаж олиб юриш;

белгиланган миқдор доирасида бепул, миқдордан ортқичмаси учун эса – тариф бўйича ҳақ тўлаб, ташиш учун багаж топшириш ҳуқуқига эга.

711-модда. Юк ташиш шартномаси

Юк ташиш шартномаси бўйича юк ташувчи юк жўнатувчи томонидан ўзига ишониб топширилган юкни белгиланган манзилга етказиб бериш ва уни олишга ваколат берилган шахсга (олувчига) топшириш, юк жўнатувчи эса юкни ташиб берганлик учун белгиланган ҳақни тўлаш мажбуриятини олади.

Юк ташиш шартномаси тузилганлиги тегишли транспорт устави ёки кодексидида назарда тутилган ҳужжат (транспорт юкхати, коносамент ёки юкка доир бошқа ҳужжат)ни тузиш ва уни юк жўнатувчига топшириш йўли билан тасдиқланади.

712-модда. Чартер (фрахтлаш) шартномаси

Чартер (фрахтлаш) шартномаси бўйича бир тараф (фрахтчи) иккинчи тарафга (фрахтловчига) ҳақ эвазига бир ёки бир неча транспорт воситаси сиғимининг ҳаммасини ёки бир қисмини йўловчи, багаж ва юк ташиш учун бир марта ёки бир неча марта қатнашга бериш мажбуриятини олади.

Чартер (фрахтлаш) шартномасини тузиш тартиби, унинг шакли ва турлари транспорт уставлари ва кодексларида белгилаб қўйилади.

713-модда. Бир йўналишда ҳар хил транспортда ташиш

Ҳар хил транспортда ягона транспорт ҳужжати асосида йўловчи, багаж ва юк ташилганида (бир йўналишда ҳар хил транспортда ташиш) транспорт ташкилотларининг ўзаро муносабатлари, шунингдек бундай ташишни ташкил қилиш тартиби бир йўналишда ҳар хил (аралаш) транспортда ташишга доир қонунчиликка мувофиқ тегишли турдаги транспорт ташкилотлари ўртасидаги келишув билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

714-модда. Умумий фойдаланишдаги транспортда ташиш

Тижорат ташкилоти томонидан амалга ошириладиган ташиш, агар қонунчиликдан ёки ушбу ташкилотга берилган рухсатномадан (лицензиядан) унинг ҳар қандай фуқаро ёки юридик шахс мурожаатига мувофиқ йўловчи, багаж ва (ёки) юк ташиши шартлиги англашилса, умумий фойдаланишдаги транспортда ташиш деб эътироф этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Умумий фойдаланишдаги транспортда ташиш шартномаси оммавий шартномадир.

715-модда. Кира ҳақи

Агар қонунчиликда бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, йўловчи, багаж ва юк ташилганлик учун тарафлар келишуви билан белгиланган миқдорда ҳақ олинади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Умумий фойдаланишдаги транспортда йўловчи, багаж ва юк ташилганлик учун олинмайдиган ҳақ транспорт уставлари ва кодексларида белгиланган тартибда тасдиқланадиган тарифлар асосида жорий этилади.

Ташувчи томонидан юк эгасининг талаби билан бажариладиган ва тарифларда назарда тутилмаган иш ва хизматлар учун тарафларнинг келишувига мувофиқ ҳақ тўланади.

Агар қонунчиликда, ташиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у мажбурият моҳиятидан келиб чиқмаса, ташувчи ташиш учун топширилган юкларни ўзига тегишли кира ҳақини ва ташиш бўйича бошқа тўловларни таъминлаш

мақсадида ушлаб туриш ҳуқуқига эга. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонунни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

716-модда. Транспорт воситаларини бериш, юк ортиш (тушириш)

Ташувчи юк жўнатувчига тегишли юкни ташишга яроқли шай ҳолдаги транспорт воситаларини жўнатувчидан қабул қилинган талабнома (буюртма) да, ташиш шартномасида ёки ташишни ташкил этиш тўғрисидаги шартномада белгиланган муддатда юк ортиш учун бериши шарт.

Берилган транспорт воситалари тегишли юкни ташишга яроқсиз бўлса, юк жўнатувчи бундай транспортни рад этишга ҳақли.

Юк ортиш (тушириш) транспорт ташкилоти ёки жўнатувчи (олувчи) томонидан ташиш шартномасида назарда тутилган тартибда транспорт уставлари, кодекслари ҳамда уларга мувофиқ чиқарилган қоидаларга риоя қилган ҳолда амалга оширилади.

Юк жўнатувчи (олувчи)нинг куч ва воситалари билан амалга ошириладиган юк ортиш (тушириш) ишлари ташиш шартномасида назарда тутилган муддатларда, агар бундай муддатлар транспорт уставлари ва кодексларида ҳамда уларга мувофиқ чиқарилган қоидаларда белгилаб қўйилган бўлмаса, бажарилиши керак.

717-модда. Йўловчи, багаж ва юкни элтиб қўйиш муддати

Ташувчи йўловчи, багаж ёки юкни белгиланган манзилга транспорт уставлари, кодекслари ёки шартномада назарда тутилган тартибда белгиланган муддатда, бундай муддат бўлмаган тақдирда эса, оқилона муддатда элтиб қўйиши шарт.

718-модда. Ташишдан келиб чиқадиغان мажбуриятлар бўйича жавобгарлик

Ташишдан келиб чиқадиغان мажбуриятларни бажармаган ёки тегишли суратда бажармаган тақдирда, тарафлар ушбу Кодексда, транспорт уставлари ва кодексларида, шунингдек тарафларнинг келишувида белгиланган тарзда жавобгар бўладилар.

Транспорт ташкилотларининг йўловчилар ва юк эгалари билан ташувчининг қонунда белгилаб қўйилган жавобгарлигини чеклаш ёки бартараф этиш ҳақидаги келишувлари ҳақиқий эмас.

719-модда. Ташувчининг транспорт воситаларини бермаганлик, жўнатувчининг эса берилган транспорт воситаларидан фойдаланмаганлик учун жавобгарлиги

Ташувчи юк ташиш учун транспорт воситаларини қабул қилинган талабнома (буюртма)га ёки бошқа ташиш шартномасига мувофиқ бермаганлиги учун, жўнатувчи эса юкни тақдим этмаганлиги ёки берилган транспорт воситаларидан бошқа сабабларга кўра фойдаланмаганлиги

учун транспорт уставлари ва кодекслари, шунингдек тарафларнинг келишувлари билан белгиланган тарзда жавобгар бўладилар.

Агар транспорт воситаларини бермаслик ёки ўз вақтида бермаслик, ёхуд транспорт воситаларидан фойдаланмаслик:

енгиб бўлмас куч ёки бошқа стихияли ҳодисалар, шунингдек ҳарбий ҳаракатлар туфайли,

муаяян йўналишларда юк ташиш тегишли транспорт устави ёки кодексига назарда тутилган тартибда тўхтатиб ёки чеклаб қўйилганлиги туфайли юз берган бўлса, юк ташувчи ва юк жўнатувчи жавобгарликдан озод қилинади.

720-модда. Йўловчини жўнатиб юбориш кечиктирилгани учун ташувчининг жавобгарлиги

Йўловчи ташиш учун транспорт воситасини кечиктириб жўнатилган ёки бундай транспорт воситаси манзилга кечикиб келганлиги учун, шаҳар ва шаҳар атрофи йўналишларида ташиш бундан мустасно, ташувчи, агар кечикиш енгиб бўлмас куч ёхуд ташувчига боғлиқ бўлмаган бошқа ҳолатлар туфайли юз берганини исбот қилиб бермаса, йўловчига жарима тариқасида «неустойка» тўлайди. Жарима миқдори ва уни тўлаш тартиби транспорт уставлари ва кодекслари билан белгиланади.

Йўловчига жарима тўлаш ташувчини транспорт воситасини жўнатиш кечикканлиги ёки манзилга кечикиб етиб келганлиги сабабли йўловчи қўрган зарарни унга тўлаш мажбуриятиндан озод қилмайди.

Транспорт воситаларини жўнатиш кечикканлиги сабабли йўловчи уларда жўнатиш бош торган тақдирда, ташувчи йўловчига кира ҳақини ва у қилган бошқа харажатларни қайтариши шарт.

721-модда. Юк ёки багаж йўқолганлиги, кам чиққанлиги ва уларга шикаст етказилганлиги (бузилганлиги) учун ташувчининг жавобгарлиги

Агар ташувчи юк ёки багажнинг йўқолиши, кам чиқиши ёки шикастланишида (бузилишида) ўзининг айби йўқлигини исбот қилиб бера олмаса, ташиш учун қабул қилиб олган юк ва багаж йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки уларга шикаст етказилганлиги (бузилганлиги) учун жавобгар бўлади.

Юк ёки багажни ташиш вақтида етказилган зарар ташувчи томонидан қуйидаги миқдорда тўланади:

юк ёки багаж йўқолган ёхуд кам чиққан тақдирда – йўқолган ёки кам чиққан юк ёхуд багажнинг қиймати миқдорида;

юк ёки багажга шикаст етказилган (бузилган) тақдирда – унинг қиймати қанча пасайган бўлса, шунча сумма миқдорида, шикастланган (бузилган) юк ёки багажни тиклаш мумкин бўлмаганида эса, унинг қиймати миқдорида;

баҳосини эълон қилган ҳолда ташишга топширилган юк ёки багаж йўқолган тақдирда – юк ёки багажнинг эълон қилинган қиймати миқдорида.

Транспорт ташкилоти реал зарарни тўлаш билан бирга йўқолган, кам чиққан ёки шикастланган (бузилган) юкни ташиш учун олган кира ҳақини, агар у юкнинг баҳосига кирмаса, жўнатувчи (олувчи)га қайтариб беради.

Жўнатувчи ташувчидан юклар йўқолиши, кам чиқиши ёки шикастланиши (бузилиши) туфайли етказилган бошқа зарарни ҳам тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Юк йўқолганлиги, кам чиққанлиги, шикастланганлиги (бузилганлиги) учун бир йўналишда ҳар хил транспортда ташувчилар юк жўнатувчи (юк олувчи) олдида солидар жавобгар бўладилар.

Агар охириги ташувчи юкнинг кечикиб келишида ташувчиларнинг айби йўқлигини исбот қилиб бера олмаса, юкнинг кечикиб келганлиги учун жавобгар бўлади.

722-модда. Ташишни ташкил этиш шартномалари

Ташувчи билан юк эгаси мунтазам ташишни амалга ошириш зарур бўлганида ташишни ташкил этиш ҳақида узоқ мuddатли шартномалар тузишлари мумкин.

Юк ташишни ташкил этиш шартномаси бўйича ташувчи шартлашилган ҳажмдаги юкларни белгиланган мuddатларда қабул қилиб олиш, юк эгаси эса – топшириш мажбуриятини оладилар. Юк ташишни ташкил этиш шартномасида ташиш учун бериладиган транспорт воситаларининг ва топшириладиган юкларнинг ҳажми, уларни топшириш мuddатлари ва бошқа шартлари, ҳисоб-китоб қилиш тартиби, шунингдек ташишни ташкил этишнинг бошқа шартлари белгилаб қўйилади.

723-модда. Транспорт ташкилотлари ўртасидаги шартномалар

Ҳар хил транспорт ташкилотлари ўртасида юк ташишни таъминлашга қаратилган ишларни ташкил этиш ҳақида шартномалар (асосий келишувлар, юкларни марказлаштирилган тартибда ташиб келтириш (ташиб кетиш) шартномалари ва бошқалар) тузилиши мумкин. Бундай шартномаларни тузиш тартиби транспорт уставлари ва кодекслари, бошқа қонунчилик билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

724-модда. Юк ташишга нисбатан талаб ва даъволар

Ташувчига нисбатан юк ташишдан келиб чиқадиган даъвои қўзғатишдан олдин унга тегишли транспорт устави ёки кодексига назарда тутилган тартибда талаб қўйилган бўлиши шарт.

Агар юк ташувчи талабни қондиришни тўлиқ ёки қисман рад этса ёки ўттиз кунлик мuddат ичида талабга жавоб қайтармаса, юк жўнатувчи ёки юк олувчи ташувчига нисбатан даъво қўзғатиши мумкин.

Юк ташишдан келиб чиқадиган талаблар бўйича даъво қўзғатиш мuddати ушбу Кодекснинг 154-моддасига мувофиқ белгиланадиган пайдан бошлаб бир йил қилиб белгиланади.

Ушбу модданинг қоидалари йўловчи ёки бажар ташишдан келиб чиқадиган талабларга тааллуқли эмас.

725-модда. Йўловчининг ҳаёти ёки соғлиғига шикаст етказилганлиги учун ташувчининг жавобгарлиги

Йўловчининг ҳаёти ёки соғлиғига шикаст етказилганлиги учун ташувчининг жавобгарлиги, агар қонунда ёки шартномада кучайтирилган жавобгарлик назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 57-боби қоидалари бўйича белгиланади.

40-БОБ. ТРАНСПОРТ ЭКСПЕДИЦИЯСИ

726-модда. Транспорт экспедицияси шартномаси

Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича экспедитор ҳақ эвазига ва мижоз (юк жўнатувчи ёки юк олувчи) ҳисобидан экспедиция шартномасида белгиланган юк ташиш билан боғлиқ хизматларни бажариш ёки бажаришни ташкил этиш мажбуриятини олади.

Транспорт экспедицияси шартномасида экспедиторнинг экспедитор ёки мижоз танлаган транспортда ва йўналишда юк ташишни ташкил этиш мажбурияти, мижоз ёки ўзининг номидан юк ташиш шартномаси (шартномалари)ни тузиш, юкнинг жўнатилишини ва олинишини таъминлаш мажбурияти, шунингдек ташиш билан боғлиқ бошқа мажбуриятлари назарда тутилиши мумкин.

Кўшимча хизматлар сифатида транспорт экспедицияси шартномасида экспорт ёки импорт учун талаб қилинадиган хужжатларни олиш, боғхона расмиятчиликлари ёки ўзга расмиятчиликларни бажариш, юкнинг миқдорини ва ҳолатини текшириш, уни ортиш ва тушириш, мижоз зиммасига юклатиладиган боғлар, йиғимлар ва бошқа харажатларни тўлаш, юкни сақлаш, уни белгиланган манзилда олиш каби юкни етказиб бериш учун зарур бўлган ҳаракатларни амалга ошириш, шунингдек шартномада белгиланган бошқа операциялар ва хизматларни бажариш назарда тутилган бўлиши мумкин.

Ушбу бобнинг қоидалари транспорт экспедицияси шартномасига мувофиқ экспедиторнинг мажбуриятларини ташувчи бажарган ҳолларга ҳам тааллуқлидир.

Транспорт экспедицияси шартномасини бажариш шартлари, агар транспорт-экспедиция фаолияти туғрисидаги қонунчиликда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, тарафларнинг келишуви билан аниқланади. *(Бешинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)*

727-модда. Шартноманинг шакли

Транспорт экспедицияси шартномаси ёзма шаклда тузилади.

Агар экспедиторнинг ўз мажбуриятларини бажариши учун ишончнома зарур бўлса, мижоз уни бериши шарт.

728-модда. Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича экспедиторнинг жавобгарлиги

Транспорт экспедицияси шартномаси бўйича мажбуриятлари бажармаганлиги ёки тегишли даражада бажар-

маганлиги учун экспедитор ушбу Кодекс 24-бобининг қоидаларига мувофиқ белгиланадиган асосларда ва миқдорда жавобгар бўлади.

Агар экспедитор мажбуриятнинг бузилиши ташиш шартномалари тегишли равишда бажарилмаганлиги туфайли келиб чиққанини исботласа, экспедиторнинг миқоз олдидаги жавобгарлиги тегишли ташувчи экспедитор олдида жавобгар бўладиган қоидаларга мувофиқ белгиланади.

729-модда. Экспедиторга бериладиган ҳужжатлар ва бошқа ахборот

Миқоз экспедиторга ҳужжатлар ҳамда юкнинг хоссалари, уни ташиш шартлари тўғрисидаги бошқа ахборотни, шунингдек экспедитор транспорт экспедицияси шартномасида назарда тутилган вазифаларни бажариши учун зарур бўлган бошқа ахборотни бериши ҳақи.

Экспедитор олинган ахборотдаги аниқланган камчиликлар ҳақида миқозга хабар қилиши, ахборот тўлиқ бўлмаганида эса, миқоздан зарур қўшимча маълумотларни талаб қилиб олиши шарт.

Миқоз зарур ахборотни тақдим этмаган тақдирда, экспедитор бундай ахборот тақдим этилгунга қадар тегишли мажбуриятларни ижро этишга киришмаслиққа ҳақли.

Миқоз ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ахборотни тақдим этиш мажбуриятини бузганлиги муносабати билан экспедиторга етказилган зарар учун жавобгар бўлади.

730-модда. Учинчи шахснинг экспедитор мажбуриятини бажариши

Агар транспорт экспедицияси шартномасидан экспедиторнинг ўз мажбуриятларини шахсан бажариши шартлиги келиб чиқмаса, экспедитор ўз мажбуриятларини бажаришга бошқа шахсларни жалб қилишга ҳақли.

Мажбуриятни бажаришни учинчи шахс зиммасига юклаш экспедиторни транспорт экспедицияси шартномасининг бажарилиши учун миқоз олдидаги жавобгарликдан озод қилмайди.

731-модда. Экспедиция шартномасидан бош тортиш

Миқоз ёки экспедитор ўн кун олдин бошқа тарафни огоҳлантириб, транспорт экспедицияси шартномасини бажаришдан бош тортишга ҳақли.

Транспорт экспедицияси шартномасини бажаришдан бир томонлама бош тортилганида, бу ҳақда маълум қилган тараф шартноманинг бекор қилиниши туфайли кўрилган зарарни иккинчи тарафга тўлайди.

41-БОБ. ҚАРЗ ВА КРЕДИТ

1-§. ҚАРЗ

732-модда. Қарз шартномаси

Қарз шартномаси буйича бир тараф (қарз берувчи) иккинчи тарафга (қарз олувчига) пул ёки турга хос

аломатлари билан белгиланган бошқа ашёларни мулк қилиб беради, қарз олувчи эса қарз берувчига бир йўла ёки бўлиб-бўлиб, ўшанча суммадаги пулни ёки қарзга олинган ашёларнинг хили, сифати ва миқдорига баравар ашёларни (қарз суммасини) қайтариб бериш мажбуриятини олади.

Қарз шартномаси пул ёки ашёлар топширилган пайтдан бошлаб тузилган ҳисобланади.

733-модда. Қарз шартномасининг шакли

Ғуқаролар ўртасида қарз шартномаси, агар бу қарзнинг суммаси базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ортиқ бўлса, оддий ёзма шаклда тузилиши шарт, шартномадаги тарафлардан бири юридик шахс бўлганида эса суммасидан қатъи назар ёзма шаклда тузилиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Қарз шартномасининг ёзма шаклига риоя қилмаслик ушбу Кодекснинг 109-моддасида назарда тутилган оқибатларга олиб келади.

Агар қарз олувчининг тилхати ёки унга қарз берувчи томонидан муайян сумма ёки муайян миқдордаги ашёлар топширилганини тасдиқлайдиган бошқа ҳужжат мавжуд бўлса, қарз шартномаси ёзма шаклда тузилган ҳисобланади.

Агар қарз мажбурияти қарз олувчи томонидан берилган вексель, облигация ёки қарз суммасини ва қарз берувчининг уни ундириб олиш ҳуқуқини белгилайдиган бошқа қимматли қоғоз билан тасдиқланган бўлса, қарз шартномасининг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади.

734-модда. Қарз шартномаси буйича фоизлар

Агар қонунда ёки қарз шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз берувчи (юридик шахс ёки ғуқаро) қарз олувчидан қарз суммасига шартномада белгиланган миқдорда ва тартибда фоизлар олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар қарз шартномаси буйича қарз олувчига турга хос аломатлари билан белгиланган ашёлар топширилса, уларнинг миқдори ва шакли (пул ёки натура ҳолидаги) шартномада кўзда тутилган ҳолларда фоизлар тўланиши керак.

Фоизлар тўлаш тартиби ва муддатлари қарз шартномаси билан белгиланади. Агар фоизлар тўлаш тартиби ва муддатлари шартномада белгиланган бўлмаса, улар асосий қарзни қайтариш учун шартномада назарда тутилган тартибда ва муддатларда тўланади.

735-модда. Қарз олувчининг қарз суммасини қайтариш мажбурияти

Қарз олувчи олинган қарз суммасини қарз шартномасида назарда тутилган муддатда ва тартибда қарз берувчига қайтариши шарт.

Агар қарз суммасини қайтариш муддати шартномада белгиланган бўлмаса, қарз олувчи уни қарз берувчи қарзни қайтариш ҳақида талаб кўйган кундан бошлаб ўттиз кун мобайнида қайтариши керак.

Фоизсиз қарз суммаси қарз олувчи томонидан муддатидан олдин қайтарилиши мумкин.

Фоиз завазига берилган қарз суммаси, агар қарз шартномасида кўзда тутилган бўлса ёки қарз берувчининг розилиги билан, мuddатидан олдин қайтарилиши мумкин.

736-модда. Қарз олувчи томонидан қарз шартномасини бузиш оқибатлари

Агар қонунчиликда ёки қарз шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз олувчи қарз суммасини вақтида қайтармаган ҳолларда ушбу Кодекснинг 734-моддаси биринчи қисмида назарда тутилган фоизлар тўланган бўлишидан қатъи назар, қарз қайтариб берилиши керак бўлган кундан бошлаб, то у қарз берувчига қайтариб берилган кунгача бу сумма юзасидан ушбу Кодекснинг 327-моддаси биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган миқдорда фоизлар тўланиши керак. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар қарз шартномасида қарзни қисмлаб (бўлиб-бўлиб) қайтариш назарда тутилган бўлса, қарз олувчи қарзнинг навбатдаги қисмини қайтариш учун белгиланган мuddатни бузган тақдирда, қарз берувчи қарзнинг қолган барча суммасини тегишли фоизлар билан бирга мuddатидан олдин қайтаришни талаб қилишга ҳақли.

Агар қарз шартномасида қарз бўйича фоизларни қарзнинг ўзини қайтариш мuddатидан олдин тўлаш назарда тутилган бўлса, бу мажбурият бузилган тақдирда қарз берувчи қарз олувчидан қарз суммасини тегишли фоизлари билан бирга мuddатидан олдин қайтаришни талаб қилишга ҳақли.

737-модда. Қарз шартномаси юзасидан давъолашиш

Қарз олувчи пул ёки бошқа ашёларни қарз берувчидан амалда олмаганигини ёки шартномасида кўрсатилганидан кам миқдорда олганлигини исбот қилиб, қарз шартномаси юзасидан давъолашишга ҳақли.

Ёзма шаклда тузилиши лозим бўлган қарз шартномаси юзасидан гувоҳларнинг кўрсатмалари ёрдамида давъолашиш мумкин эмас, шартнома алдаш, зўрлик ишлатиш, таҳдид қилиш, қарз олувчининг вакили қарз берувчи билан ёмон ниятда келишиши ёки қийин вазиятлар таъсирида тузилган ҳоллар бундан мустасно.

Агар қарз олувчи қарз шартномаси юзасидан давъолашуви жараёнида пул ёки бошқа ашёлар ҳақиқатан ҳам қарз берувчидан олинмаганлиги аниқланса, қарз шартномаси тузилмаган ҳисобланади. Қарз олувчи қарз берувчидан пул ёки бошқа ашёларни шартномада кўрсатилганидан амалда кам миқдорда олган ҳолларда шартнома ана шу миқдордаги пул ёки ашёларга тузилган ҳисобланади.

738-модда. Қарз олувчининг мажбуриятлари бажарилишини таъминлаш

Қарз олувчи қарз суммасининг қайтариб берилишини таъминлаш юзасидан қарз шартномасида назарда тутилган мажбуриятларни бажармаса, шунингдек қарзнинг таъминоти қарз берувчи жавобгар бўлмаган вазиятларда

йўқотилса ёки унинг шартлари ёмонлашса, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз берувчи қарз олувчидан қарз суммасини мuddатидан олдин қайтаришни ва тегишли фоизларни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

739-модда. Аниқ мақсадли қарз

Агар қарз шартномаси қарз олувчининг маблағлардан аниқ мақсадда (аниқ мақсадли қарз) фойдаланиши шартли билан тузилган бўлса, қарз олувчи қарз берувчига қарз суммасидан аниқ мақсадда фойдаланилишини назорат қилиш имкониятини таъминлаб бериши шарт.

Қарз олувчи қарз шартномасининг қарз суммасидан аниқ мақсадда фойдаланиш ҳақидаги шартларини бажармаган тақдирда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз берувчи қарз олувчидан қарз суммасини мuddатидан олдин қайтаришни ва тегишли фоизларни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

740-модда. Вексель

Тарафларнинг келишувига мувофиқ қарз олувчи вексель берган бўлиб, бу вексель уни берувчининг (оддий вексель) ёки векселда кўрсатилган бошқа тўловчининг (утказма вексель) векселда назарда тутилган мuddат келгач, қарзга олинган пул суммаларини тўлаш ҳақидаги ҳеч қандай шарт билан боғланмаган мажбуриятини тасдиқласа, тарафларнинг вексель бўйича муносабатлари қонунчилик билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

741-модда. Облигация

Қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда қарз шартномаси облигациялар чиқариш ва сотиш йўли билан тузилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Облигация қимматли қоғоз бўлиб, уни сақловчининг облигацияни чиқарган шахсдан облигацияда назарда тутилган мuddатда облигациянинг номинал қийматини ёки бошқа мулкӣ эквивалентини олиш ҳуқуқини тасдиқлайди. Облигация уни сақловчига облигациянинг номинал қийматидан облигацияда қайд этилган миқдорда фоизлар олиш ҳуқуқини ёки бошқа мулкӣ ҳуқуқларни ҳам беради.

742-модда. Қарзни янгилаб, қарз мажбуриятига айлантириш

Тарафларнинг келишувига мувофиқ, олди-сотди, мулкӣ ижарага олиш ёки бошқа асослар туфайли пайдо бўлган ҳар қандай қарз қарз мажбурияти билан алмаштирилиши мумкин.

Қарзнинг қарз мажбурияти билан алмаштирилиши ушбу Кодекснинг 347-моддасида назарда тутилган мажбуриятни янгилаш тўғрисидаги қоидаларга риоя қилган ҳолда амалга оширилади ва қарз шартномаси учун белгиланган шаклда бажарилади.

743-модда. Давлат заёми шартномаси

Давлат заёми шартномаси бўйича давлат қарз олувчи, фуқаро ёки юридик шахс эса қарз берувчи бўлади.

Давлат заёмлари ихтиёрийдир.

Давлат заёми шартномаси қарз берувчининг қарз олувчидан унга қарзга берилган пул маблағларини ёки заём шартларига боғлиқ ҳолда, – бошқа мол-мулкни, белгиланган фойзаларни ёки бошқа мулкий ҳуқуқларни заёмни муомалага чиқариш шартларида назарда тутилган мuddатларда олиш ҳуқуқини тасдиқлайдиган давлат облигациялари ёки бошқа давлат қимматли қоғозларини қарз берувчининг сотиб олиш йўли билан тузилади.

Муомалага чиқарилган заёмнинг шартларини ўзгартиришга (заёмни конверсиялаш), шу жумладан ушбу Кодекснинг 383-моддасида назарда тутилган асосларга кўра, ўзгартиришга йўл қўйилмайди, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Давлат заёми шартномаси бўйича давлат ушбу Кодекснинг қоидаларига мувофиқ жавобгар бўлади.

2-5. КРЕДИТ

744-модда. Кредит шартномаси

Кредит шартномаси бўйича бир тараф – банк ёки бошқа кредит ташкилоти (кредитор) иккинчи тарафга (қарз олувчига) шартномада назарда тутилган миқдорда ва шартлар асосида пул маблағлари (кредит) бериш, қарз олувчи эса олинган пул суммасини қайтариш ва унинг учун фойзалар тўлаш мажбуриятини олади.

Қонунчиликка мувофиқ кредит ташкилотлари бўлмаган тижорат ташкилотларининг кредитлашни амалга оширишга йўл қўйилган ҳолларда кредит шартномаси тўғрисидаги қоидалар бундай тижорат ташкилотлари амалга оширадиган кредитлаш муносабатларига нисбатан қўлланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар ушбу параграфнинг қоидаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ва у кредит шартномасининг моҳиятидан келиб чиқмаса, кредит шартномаси муносабатларига нисбатан ушбу боб 1-параграфининг қоидалари қўлланади.

745-модда. Кредит шартномасининг шакли

Кредит шартномаси ёзма шаклда тузилиши шарт.

Ёзма шаклга риоя қилмаслик кредит шартномасининг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

746-модда. Кредит бериш ёки олишдан бош тортиш

Кредитор қарз олувчини тўловга қобилиятсиз деб ҳисобласа, қарз олувчи кредитни таъминлаш мажбуриятларини бажармаса, шартномада назарда тутилган

кредитдан аниқ мақсадда фойдаланиш мажбуриятини бузса, шунингдек шартномада назарда тутилган бошқа ҳолларда қарз олувчига кредит шартномасида назарда тутилган кредитни беришдан бутунлай ёки қисман бош тортишга ҳақли.

Қарз олувчи кредит олишдан бутунлай ёки қисман бош тортишга ҳақли. Агар қонунчиликда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз олувчи бу ҳақда кредиторни кредит шартномасида белгилаб қўйилган кредит бериш мuddатига қадар хабардор қилиши шарт. Қарз олувчи кредит шартномасида назарда тутилган кредитдан аниқ мақсадда фойдаланиш мажбуриятини бузган тақдирда кредитор шартнома бўйича қарз олувчини бундан буюв кредитлашни тўхтатишга ҳақли. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

747-модда. Ашёларни кредитга бериш шартномаси

Тарафлар бир тарафнинг кредит шартномаси шартлари асосида турга хос аломатлари билан белгиланган ашёларни иккинчи тарафга бериш мажбуриятини назарда тутувчи шартномани тузишлари мумкин.

Ашёларни кредитга бериш тўғрисидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартноманинг берилаётган ашёларнинг миқдори, ассортименти, тўлиқлиги, сифати, идиши ва (ёки) ўралиши ҳақидаги шартлари товарларни олди-сотди шартномаси тўғрисидаги қоидаларга мувофиқ бажарилиши шарт.

748-модда. Тижорат кредити

Бажарилиши учун пул суммаларини ёки турга хос аломатлари билан белгиланадиган бошқа ашёларни иккинчи тарафга мулк қилиб топшириш талаб қилинадиган шартномаларда, агар қонунчиликда бошқа ҳол белгилаб қўйилган бўлмаса, кредит бериш, шу жумладан бунақ, олдиндан ҳақ тўлаш, товарларга, ишлар ёки хизматларга ҳақ тўлашни кечиктириш ва бўлиб-бўлиб тўлаш шаклида кредит бериш (тижорат кредити) назарда тутилиши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Тегишли мажбурият баён қилинган шартнома тўғрисидаги қоидаларда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ва у мазкур мажбуриятнинг моҳиятига зид келмаса, тижорат кредитига нисбатан тегишли суратда ушбу бобнинг қоидалари қўлланади.

42 БОБ. ПУЛ ТАЛАБНОМАСИДАН БОШҚА ШАХС ФЙДСИГА ВОЗ КЕЧИШ ЭВАЗИГА МОЛИЯЛАШ

749-модда. Пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаш шартномаси

Пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаш шартномаси бўйича бир тараф (молия агенти) иккинчи тарафга (мижозга) шу мижознинг (кредиторнинг) учинчи шахсга (қарздорга) товарлар

беришидан, унинг ишларини бажаришидан ёки унга хизматлар кўрсатишидан келиб чиқадиган пул талабномаси ҳисобидан пул маблағларини беради ёки бериш мажбуриятини олади, мижоз эса молия агентига ушбу пул талабномасини беради ёки бериш мажбуриятини олади.

Мижоз ўзининг молия агенти олдидаги мажбуриятлари бажарилишини таъминлаш мақсадида ҳам қарздорга нисбатан пул талабномасидан молия агенти фойдасига воз кечиши мумкин.

Пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаш шартномаси бўйича молия агентининг мажбуриятлари мижоз учун бухгалтерия ҳисобини юритишни, шунингдек мижозга бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган пул талабномалари билан боғлиқ бошқа молиявий хизматлар кўрсатишни ҳам ўз ичига олиши мумкин.

750-модда. Молия агенти

Пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаштириш шартномаларини молия агенти сифатида банклар ва бошқа кредит ташкилотлари тузиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 20 апрелдаги УРҚ-765-сонли Қонуни тахририда — ҚММБ, 21.04.2022 й., 03/22/765/0332-сон)

751-модда. Маблағ олиш мақсадида бошқа шахс фойдасига воз кечиладиган пул талабномаси

Тўлов мuddати келган пул талабномаси ҳам (мавjud талабнома), шунингдек келажакда вужудга келадиган пул маблағларини олиш ҳуқуқи (булажак талабнома) ҳам молиялаш эвазига бошқа шахс фойдасига воз кечиладиган нарса бўлиши мумкин.

Молиялаш эвазига бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган пул талабномаси мижознинг молия агенти билан тузадиган шартномасида шундай белгиланган бўлиши керакки, мавjud талабнома шартнома тузиш пайтига монанд бўлсин, булажак талабнома эса — кечи билан талаб вужудга келган пайтга монанд бўлсин.

Булажак пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечилганда, у шартномада назарда тутилган талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган пул маблағларини қарздордан олиш ҳуқуқи вужудга келганидан кейин молия агентига ўтган ҳисобланади. Агар пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш маълум воқеага боғлиқ бўлса, бошқа шахс фойдасига воз кечиш ушбу воқеа юз берганидан кейин кучга киради. Бундай ҳолларда пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечишни қўшимча расмийлаштириш талаб қилинмайди.

752-модда. Мижознинг молия агенти олдидаги жавобгарлиги

Агар пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаш шартномасида ўзгача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мижоз бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган пул талабномасининг ҳақиқийлиги учун молия агенти олдида жавобгар бўлади.

Агар мижоз пул талабномасини топшириш ҳуқуқига эга бўлса ва ушбу талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш пайтида у қарздор бу ҳуқуқни бажармасликка ҳақли буладиган вазиятлардан беҳабар бўлса, бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган пул талабномаси ҳақиқий ҳисобланади.

Агар мижоз билан молия агенти ўртасидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, молия агенти бошқа шахс фойдасига воз кечиш нарсаи бўлган талабномани ижрога тақдим этганида қарздор бу талабномани бажармаганлиги ёки тегишли даражада бажармаганлиги учун мижоз жавобгар бўлмайди.

753-модда. Пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечишни тақиқлашнинг ҳақиқий эмаслиги

Мижоз билан унинг қарздори ўртасида талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечишни тақиқлаш ёки чеклаш ҳақида келишув бўлган тақдирда ҳам, пул талабномасидан молия агенти фойдасига воз кечиш ҳақиқий ҳисобланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгилаб қўйилган қоида талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечишни тақиқлаш ёки чеклаш ҳақида мижоз билан қарздор ўртасидаги келишувни бузган ҳолда талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечилиши муносабати билан мижозни қарздор олдидаги мажбуриятлар ёки жавобгарликдан озод қилмайди.

754-модда. Пул талабномасидан ўз навбатида бошқа шахс фойдасига воз кечиш

Агар пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш эвазига молиялаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, молия агентининг пул талабномасидан ўз навбатида бошқа шахс фойдасига воз кечишига йўл қўйилмайди.

Шартномада пул талабномасидан ўз навбатида бошқа шахс фойдасига воз кечишига йўл қўйилган ҳолларда унга нисбатан ушбу модданинг қоидалари тегишли суратда қўлланади.

755-модда. Қарздорнинг пул талабномасини молия агентига ижро этиши

Қарздор мижоздан ёки молия агентидан пул талабномасидан ушбу молия агенти фойдасига воз кечилганлиги ҳақида ёзма билдиришнома олган ва унда ижро этилиши керак бўлган пул талабномаси белгиланган, шунингдек тўлов амалга оширилиши керак бўлган молия агенти кўрсатилган тақдирда қарздор тўловни молия агентига амалга ошириши шарт.

Қарздорнинг илтимосига кўра молия агенти оқилона мuddатда қарздорга пул талабномасидан ҳақиқатан ҳам молия агенти фойдасига воз кечилганлигининг исботини тақдим этиши керак. Агар молия агенти ушбу мажбуриятни бажармаган бўлса, қарздор ушбу талабнома бўйича тўловни мижозга нисбатан амалга ошириб, унинг олдидаги ўз мажбуриятини бажаришга ҳақли.

Қарздорнинг пул талабномасини ушбу модданинг қоидаларига мувофиқ молия агенти фойдасига бажариши

қарздорни миждоз олдидаги тегишли мажбуриятдан озод қилади.

756-модда. Молия агентининг қарздордан олинган суммаларга ҳуқуқлари

Агар пул талабномасидан бошқа шахс фойдасига воз кечиш звезига молиялаш шартномаси шартларига кўра молия агенти миждоздан бу талабни сотиб олиб, шу йўл билан уни молияласа, молия агенти қарздор талабни бажариш учун тўлайдиган ҳамма суммани олиш ҳуқуқини кўлга киритади. миждоз эса молия агенти олган суммалар у сотиб олган талабноманинг баҳосидан кам бўлиб чиққанлиги учун агент олдида жавобгар бўлмайди.

Агар миждознинг мажбуриятлари молия агентига бажарилишини таъминлаш мақсадида пул талабномасидан унинг фойдасига воз кечилган бўлса ва талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш звезига молиялаш шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, молия агенти миждозга ҳисобот тақдим этиши ҳамда миждознинг талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш билан таъминланган қарзидан ортиб қолган суммани миждозга бериши шарт. Агар молия агенти қарздордан олган пул маблағлари миждознинг молия агентига талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш билан таъминланган қарзи суммасидан кам бўлиб чиқса, миждоз қарзнинг қолдиғи учун молия агенти олдида жавобгар бўлиб қолаверади.

757-модда. Қарздорнинг муқобил талаблари

Молия агенти қарздорга мурожаат этиб, тўловни амалга оширишни талаб қилган тақдирда, қарздор ушбу Кодекснинг 343–345-моддаларига мувофиқ, ўзининг миждоз билан тузилган шартномага асосланган, қарздор талабномадан молия агенти фойдасига воз кечилганлиги ҳақида билдириш олган пайтда ихтиёрида бўлган ўз пул талабномаларини инobatга олиш учун тақдим этишга ҳақли.

Миждоз талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечишни тақиқлаш ёки чеклаш тўғрисидаги келишувни бузганлиги муносабати билан қарздор миждозга қўйиши мумкин бўлган талаблар молия агентига нисбатан кучга эга эмас.

758-модда. Молия агенти олган суммаларнинг қарздорга қайтарилиши

Миждоз қарздор билан тузган шартнома бўйича ўз мажбуриятларини бузган тақдирда, қарздор молия агентига утган талабнома бўйича тўланган суммаларни, агар қарздор бундай суммаларни бевосита миждоздан олишга ҳақли бўлса, ундан қайтариб беришни талаб қилишга ҳақли эмас.

Қарздор талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш натижасида молия агентига тўланган суммаларни бевосита миждоздан олиш ҳуқуқига эга бўлишига қарамай, агар молия агенти талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш билан боғлиқ ваъда қилинган тўловни миждозга тўлаш мажбуриятини бажармаганлиги ёки миждоз талабномадан бошқа шахс фойдасига воз кечиш билан боғлиқ тўловни олиши керак бўлган қарздор олдидаги мажбуриятини бузганлигини била туриб, бундай тўловни амалга оширганлиги исбот қилинган бўлса, ушбу суммалар

молия агенти томонидан қайтарилишини талаб қилишга ҳақли

43-БОБ. БАНК ОМОНАТИ

759-модда. Банк омонати шартномаси

Банк омонати шартномаси бўйича биринчи тарафдан (омонатчидан) қабул қилиб олган ёки унинг номига келган пул суммасини (омонатчи) қабул қилиб олган иккинчи тараф (банк) шартномада назарда тутилган шартлар асосида ва тартибда омонат суммасини қайтариш ва унга фоизлар тўлаш мажбуриятини олади.

Банк омонати шартномаси омонат суммаси банкка келиб тушган кундан бошлаб тузилган ҳисобланади. Фуқаро омонатчи бўлган банк омонати шартномаси оммавий шартнома деб ҳисобланади.

Банк билан омонатчининг омонат қўйилган ҳисобварақ бўйича муносабатларига нисбатан банк ҳисобварағи шартномаси тўғрисидаги қоидалар, агар ушбу бобнинг қоидаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у банк омонати шартномасининг моҳиятидан келиб чиқмаса, қўлланилади.

Ушбу бобнинг банкларга доир қоидалари қонунчиликка мувофиқ юридик шахслардан омонатлар қабул қилувчи бошқа кредит ташкилотларига нисбатан ҳам қўлланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

760-модда. Пул маблағларини омонатларга жалб қилиш ҳуқуқи

Пул маблағларини омонатларга жалб қилиш ҳуқуқига қонунчиликда белгиланган тартибда лицензия берилган банклар эга бўладилар. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Бундай ҳуқуққа эга бўлмаган шахс фуқародан омонат қабул қилган тақдирда, омонатчи дарҳол омонат суммасини қайтариб беришни, шунингдек бу суммага ушбу Кодекснинг 327-моддасида назарда тутилган фоизларни тўлашни ҳамда фоиз суммаларидан ташқари омонатчига етказилган ҳамма зарарни қоплашни талаб қилиши мумкин

Агар бундай шахс банк омонати шартномаси шартлари асосида юридик шахснинг пул маблағларини қабул қилган бўлса, ушбу Кодекснинг битимлар ҳақиқий бўлмаслигининг асослари ва охибатларига доир тегишли қоидалари қўлланади.

Агар қонунда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган оқибатлар, ким бўлишидан қатъи назар, фуқаролар ва юридик шахсларнинг пул маблағларини:

омонат сақловчиларга омонатни талаб қилиши биланоқ олиш ва омонатчининг ушбу боб қоидаларида кўзда тутилган бошқа ҳуқуқларини амалга ошириш имкониятини бермайдиган векселлар ёки бошқа қимматли қоғозлар бериш;

уларга ғайриқонуний чиқарилган деб топилган акциялар ва бошқа қимматли қоғозларни сотиш йўли билан омонатларга жалб қилиш ҳолларига нисбатан қўлланади.

761-модда. Банк омонати шартномасининг шакли

Банк омонати шартномаси ёзма шаклда тузилган бўлиши керак.

Агар омонатнинг қўйилганлиги омонат дафтарчаси, жамғарма (депозит) сертификати ёки банк томонидан омонатчига берилган, қонунда, қонунга мувофиқ белгиланган банк қоидаларида ва банк амалиётида қўлланиладиган иш муомаласи одатларида бундай ҳужжатлар учун назарда тутилган талабларга жавоб берадиган бошқа ҳужжат билан тасдиқланган бўлса, банк омонати шартномасининг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади.

Банк омонати шартномасининг ёзма шаклига риоя қилимаслик бундай шартноманинг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

762-модда. Омонатларнинг турлари

Банк омонати шартномаси омонатни талаб қилиниши биланоқ бериш (талаб қилинганча сақланадиган омонат) ёки омонатни шартномада белгиланган мuddат тугаганидан кейин қайтариш (muddатли омонат) шarti билан тузилади.

Банк омонати шартномасида қайтариб беришнинг қонуничиликка зид бўлмаган бошқа шартлари асосида омонатлар қўйиш ҳам назарда тутилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Банк омонати шартномаси бўйича, омонатнинг туридан қатъи назар, банк омонатчининг талаби билан омонат суммасини ёки унинг бир қисмини бериши шарт, юридик шахслар томонидан қайтариб беришнинг шартномада назарда тутилган бошқа шартлари асосида қўйилган омонатлар бундан мустасно.

Банк омонати шартномасининг фуқаро омонатни талаб қилиши биланоқ олиш ҳуқуқидан, muddатли ёки бошқа омонатни эса хабардор этишнинг қонунчиликлa белгиланган muddати ўтганидан кейин олиш ҳуқуқидан воз кечиш ҳақидаги шarti ўз-ўзидан ҳақиқий эмас. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар омонатчи muddатли ёки бошқа омонатни, талаб қилиб олинганча сақланадиган омонат бундан мустасно, muddат тугагунга қадар ёхуд банк омонати шартномасида кўрсатилган бошқа ҳолатлар юз бергунга қадар қайтариб бериши талаб қилиш ниятида бўлса, у ўзининг бу ниятини банкни омонатни олишни мўлжаллаётган санадан камида бир ой олдин хабардор қилиши шарт.

Muddатли ёки бошқа омонат, талаб қилиб олинганча сақланадиган омонат бундан мустасно, muddат тугагунга қадар ёхуд банк омонати шартномасида кўрсатилган бошқа ҳолатлар юз бергунга қадар омонатчининг талаби билан унга қайтарилган ҳолларда, агар шартномада бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат юзасидан фoизлар тўланамайди.

Омонатчи muddатли омонат суммасини muddат тугаганидан кейин ёки қайтаришнинг бошқа шартлари билан қўйилган омонат суммасини банк омонати

шартномасида назарда тутилган ҳолатлар вужудга келганидан кейин қайтариб беришни талаб қилмаган ҳолларда, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома омонатни талаб қилиб олгунча сақлаш шартлари асосида узайтирилган деб ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 30 августдаги 405-III-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2002 йил, 9-сон, 165-модда)

763-модда. Омонатга тўланадиган фoизлар

Банк омонатчига омонат суммаси учун банк омонати шартномасида белгиланадиган миқдорда фoизлар тўлайди.

Банк омонати шартномасида тўланадиган фoизлар миқдори ҳақида шарт бўлмаган тақдирда, банк талаб қилиб олинганча сақланадиган омонатларга тўланадиган миқдорда фoизлар тўлаши шарт.

Агар банк омонати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк талаб қилиб олинганча сақланадиган омонатларга тўланадиган фoизлар миқдорини ўзгартириш ҳуқуқига эга.

Банк фoизлар миқдорини камайтирган тақдирда, фoизларнинг янги миқдори фoизлар камайтирилганлиги ҳақида омонатчиларга хабар берилганидан кейин қўйилган омонатларга нисбатан қўлланади. Агар банк омонати шартномасида бошқа muddат назарда тутилган бўлмаса, ушбу хабарга қадар қўйилган омонатларга нисбатан камайтирилган фoизлар миқдори тегишли хабар берилган пайтдан бир ой ўтганидан кейин қўлланади.

Омонатни мўйян muddат ўтгач ёки шартномада назарда тутилган вазиятлар юз берганидан кейин қайтариш шarti билан қўйилган омонат юзасидан банк омонати шартномасида белгиланган фoизлар миқдори, агар шартномада бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, банк томонидан бир томонлама камайтирилиши мумкин эмас.

764-модда. Омонатга фoизлар ёзиш ва тўлаш тартиби

Банк омонати суммасига фoизлар омонат банкка тушган куннинг эртасидан бошлаб, то у омонатчига қайтарилган ёки бошқа асосларга кўра омонатчининг ҳисобварағидан ўчирилган кундан олдинги кунгача ёзилади. Омонатчининг ҳисобварағи хатланганлиги оқибатида банк ушбу ҳисобварақдаги пул маблағларидан фойдалана олмаган давр учун фoизлар ёзилмайди.

Агар банк омонати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк омонати суммасига фoизлар ҳар бир ой ўтганидан кейин унинг талаби билан омонат суммасидан олмоқда тўланади, бу muddатда талаб қилиб олинмаган фoизлар эса фoизлар ёзиладиган омонат суммасига қўшилиб боради.

Омонат қайтарилганида шу пайтгача ёзилган ҳамма фoизлар тўланади.

765-модда. Омонатнинг қайтарилишини таъминлаш

Банк қабул қилиб олган омонатларнинг қайтарилишини таъминлаш учун фойдаланиши шарт бўлган воситалар ва

усуллар қонун билан ва банк омонати шартномаси билан белгиланади.

Банк омонатчининг талабига мувофиқ омонатнинг қайтарилиши таъминланганлиги тўғрисида ахборот бериши шарт.

Банк омонатнинг қайтарилишини таъминлаш бўйича мажбуриятларини бажармаган, шунингдек таъминотни йўқотган ёки унинг шартларини ёмонлаштирган тақдирда, омонатчи банкдан омонат суммасини дарҳол қайтариб беришни, ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ унга фоизлар тўлашни ҳамда ўзига етказилган зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақли.

766-модда. Омонатни қайтариш ҳақидаги талабни бажармаганлик учун жавобгарлик

Банк омонатчининг омонатни ёки унинг бир қисмини қайтариш ҳақидаги талабини ушбу Кодекснинг 762-моддасида назарда тутилган муддатларда бажармаган тақдирда, ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ банк омонатга фоизлар тўлашдан қатъи назар, келтирилган зарарни тўлаши шарт.

767-модда. Омонатчининг ҳисобварағига учинчи шахсларнинг пул маблағларини қўйиши

Агар банк омонати шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонатга учинчи шахслардан омонатчининг ҳисобварағи тўғрисидаги зарур маълумотларни кўрсатган ҳолда тушган пул маблағлари киритиб қўйилади. Бунда омонатчи бундай шахсларга омонат бўйича ҳисобварақ тўғрисидаги зарур маълумотларни бериш билан улардан пул маблағларини олишга рози бўлган деб ҳисобланади.

768-модда. Учинчи шахс фойдасига қўйилган омонат

Омонат банкка муайян учинчи шахс фойдасига қўйилиши мумкин.

Номига омонат қўйилаётган фуқаронинг исмини ёки юридик шахснинг номини кўрсатиш банк омонати тўғрисидаги тегишли шартноманинг муҳим шартидир.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, номига омонат қўйилган учинчи шахс пул ўз ҳисобварағига келиб тушган пайдан бошлаб омонатчи ҳуқуқларини кўлга киритади.

Номига омонат қўйилган учинчи шахс ундан воз кечган ҳолларда учинчи шахс номига банк омонати шартномаси тузган шахс омонатни қайтариб беришни талаб қилишга ёки уни ўз номига ўтказишга ҳақли.

769-модда. Омонат дафтarchаси

Агар тарафларнинг келишувида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, фуқаро билан банк омонати шартномаси тузиш ҳамда унинг ҳисобварағига омонат бўйича пул маблағларини киритиб қўйиш омонат дафтarchаси билан тасдиқланади.

Омонат дафтarchасида банкнинг ёки унинг тегишли филиалининг номи, унинг жойлашган манзили ҳамда

омонат бўйича ҳисобварақ номери, шунингдек ҳисобвараққа киритилган ҳамма пул маблағлари суммаси, ҳисобварақдан ўчирилган ҳамма пул маблағлари суммаси ва омонат дафтarchаси банкка тақдим этилган пайтда ҳисобварақдаги пул маблағларининг қолдиги кўрсатилган ва тасдиқланган бўлиши шарт.

Агар омонатнинг бошқа ҳолати исбот қилинган бўлмаса, омонат тўғрисида омонат дафтarchасида кўрсатилган маълумотлар банк билан омонатчи ўртасида омонат бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш учун асос бўлади.

Банк омонати шартномасида эгасининг номи ёзилган омонат дафтarchасини бериш назарда тутилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда).*

Банк омонат дафтarchаси тақдим этилганида омонатни беради, унга фоизлар тўлайди ҳамда омонатчининг омонат бўйича ҳисобварақдаги пул маблағларини бошқа шахсларга ўтказиш ҳақидаги топшириғини бажаради.

Агар эгасининг номи ёзилган омонат дафтarchаси йўқотилган бўлса ёки тақдим этиш учун яроқсиз ҳола келтирилган бўлса, банк омонатчининг аризасига мувофиқ унга янги омонат дафтarchаси беради.

(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда).

770-модда. Омонат (депозит) сертификати

Омонат (депозит) сертификати эгасининг номи ёзилган қимматли қоғоз бўлиб, банкка қўйилган омонат суммасини ҳам, омонатчининг (сертификат сакловчининг) белгиланган муддат тамом бўлганидан кейин сертификатни берган банкда ёки ушбу банкнинг исталган филиалида омонат суммасини ва сертификатда кўрсатиб қўйилган фоизларни олиш ҳуқуқини ҳам тасдиқлайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда).*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда).

Омонат (депозит) сертификати пул тўлаш учун муддатидан олдин тақдим этилган тақдирда банк, агар сертификатнинг шартларида фоизларнинг бошқача миқдори белгиланган бўлмаса, омонат суммасини ва талаб қилиб олинганча сақланадиган омонатлар бўйича туланадиган фоизларни тўлайди.

44-БОБ. БАНК ҲИСОБВАРАҒИ

771-модда. Банк ҳисобварағи шартномаси

Банк ҳисобварағи шартномаси бўйича бир тараф банк ёки бошқа кредит муассасаси (бундан буён матнда – банк) иккинчи тарафининг – мижозининг (ҳисобварақ эгасининг) ҳисобварағига тушаётган пул маблағларини қабул қилиш ва киритиб қўйиш, мижознинг ҳисобварақдан тегишли суммаларини ўтказиш ва тўлаш ҳамда ҳисобварақ бўйича

бошқа операцияларни амалга ошириш ҳақидаги фармойишларини бажариш мажбуриятини олади.

Ушбу боёнинг банкларга тааллуқли қоидалари бошқа кредит ташкилотлари ўзларига берилган рухсатнома (лицензия)га мувофиқ банк ҳисобварағи шартномасини тузиш ва бажариш чоғида уларга нисбатан ҳам қўлланади.

772-модда. Банкнинг миждога қарашли пул маблағларидан фойдаланиши

Банк миждонинг банк ҳисобварағида мавжуд бўлган пул маблағларидан ҳисобварақда талаблар қўйилган вақтда маблағларнинг мавжуд бўлишини ҳамда ҳисобварақ эгасининг ушбу маблағларни ҳисобварақда турган суммалар доирасида монеликсиз тасарруф этиш ҳуқуқини кафолатлаган ҳолда фойдаланиши мумкин.

773-модда. Миждонинг пул маблағларини тасарруф этиши

Миждо банкдаги ҳисобварақда турган ўз пул маблағларини мустақил тасарруф этади.

Банк миждонинг пул маблағларидан қай тарзда фойдаланиши белгилашга ва назорат қилишга ҳамда унинг пул маблағларини ўз хоҳишига кўра тасарруф этиш ҳуқуқларига қонунда ёки банк ҳисобварағи шартномасида назарда тутилмаган бошқа чеклашларни белгилашга ҳақли эмас.

Миждонинг банкдаги ҳисобварақда турган пул маблағлари қонунчиликда белгиланган тартибда нақд пул шаклида олиниши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-И-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

774-модда. Банк ҳисобварағи шартномасининг шакли

Банк ҳисобварағи шартномаси ёзма шаклда тузилиши керак.

Банк ҳисобварағи шартномасининг ёзма шаклига риоя қилмаслик ушбу шартноманинг ҳақиқий бўлмаслигини келтириб чиқаради. Бундай шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

775-модда. Банк ҳисобварағи шартномасини тузиш

Банк ҳисобварағи шартномаси банк томонидан миждога ёки у кўрсатган шахсга банкда тарафлар келишган шартларда ҳисобварақ очиш йўли билан тузилади.

Юридик шахслар ва фуқаролар ўзларига ҳисоб-китоб ва касса хизмати кўрсатадиган банкларни мустақил танлайдилар. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1997 йил 30 августдаги 485-И-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 1997 йил, 9-сон, 241-модда)*

Банк муайян турдаги ҳисобварақлар очиш учун зълон қилган, қонунда ва қонунга мувофиқ белгилаб қўйилган банк қоидаларида назарда тутилган тегишли талабларга мос келадиган шартлар асосида ҳисобварақ очишни таклиф қилиб мувожаат этган миждо билан банк ҳисобварағи шартномаси тузиши шарт.

Банк тегишли операцияларни амалга ошириш қонунда, банкнинг таъсис ҳужжатларида ва унга берилган лицензияда назарда тутилган ҳисобварақни очишни рад этишга ҳақли эмас. ана шундай рад этишга банкда банк хизмати кўрсатишга қабул қилиш имконияти йўқлиги сабаб бўлган ҳоллар бундан мустасно.

Банк банк ҳисобварағи шартномасини тузишдан асоссиз равишда бош тортган тақдирда, миждо унинг олдига ушбу Кодекс 377-моддасининг олтинчи ва еттинчи қисмларида назарда тутилган талабларни қўйишга ҳақли.

776-модда. Ҳисобварақда турган пул маблағларини тасарруф этиш ҳуқуқини тасдиқлаш

Миждо номидан ҳисобварақдаги маблағларни ўтказиш ва бериш ҳақида кўрсатма берадиган шахсларнинг ҳуқуқлари миждо томонидан банкка қонунда назарда тутилган, қонунга мувофиқ банк қоидалари ҳамда банк ҳисобварағи шартномаси билан белгиланган ҳужжатларни тақдим этиш йўли билан тасдиқланади.

Миждо учинчи шахсларнинг талабига мувофиқ, шу жумладан миждонинг ушбу шахслар олдидаги мажбуриятларини бажариши билан боғлиқ талабига мувофиқ пул маблағларини ҳисобварақдан ўчириш ҳақида фармойиш бериши мумкин. Банк тегишли талаб қўйилган вақтда уни қўйишга ҳақли бўлган шахсни аниқлаш ва бундай талабнинг характери ва асосларини белгилаш имконини берадиган зарур маълумотлар бу фармойишларда ёзма равишда кўрсатилган тақдирда уларни қабул қилади.

Банк ҳисобварағи шартномасида ҳисобварақда турган пул маблағларини тасарруф этиш ҳуқуқини электрон тўлов воситаларидан ҳамда уларда миждонинг ўз имзоси, кодлари, пароллари ҳамда фармойиш тегишли ваколати бўлган шахс томонидан берилганлигини тасдиқлайдиган бошқа воситаларнинг ўхшатмаларидан фойдаланилган бошқа ҳужжатлар билан тасдиқлаш назарда тутилган бўлиши мумкин.

777-модда. Ҳисобварақ бўйича банк бажарадиган операциялар

Агар банк ҳисобварағи шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк қонунда, қонунга мувофиқ белгилаб қўйилган банк қоидаларида ва банк амалиётида қўлланадиган иш муомаласи одатларида ушбу турдаги ҳисобварақлар учун белгилаб қўйилган операцияларни амалга ошириш йўли билан ҳисобварақда келиб тушаётган пул маблағларини қабул қилиши ва киритиб қўйиш ҳамда миждонинг пул маблағларини қўлга бериш ҳақидаги тошириқларини бажариши шарт.

778-модда. Ҳисобварақ бўйича операцияларни амалга ошириш муддатлари

Агар қонунда ёки банк ҳисобварағи шартномасида бошқача муддатлар белгилаб қўйилган бўлмаса, банк тегишли тўлов ҳужжати банкка тушган куннинг эртасидан кечиктирмасдан тушган пул маблағларини ҳисобварақда киритиб қўйиш, миждонинг тошириғига мувофиқ ҳисобварақдан пул маблағларини қўлга бериши ёки ўтказиши шарт. Ҳисобварақ бўйича операцияларни амалга ошириш муддатларини бузиш банк учун ушбу Кодекснинг

327-моддасида назарда тутилган оқибатларни келтириб чиқаради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда)

779-модда. Ҳисобварақни кредитлаш

Банк ҳисобварағи шартномасига мувофиқ банк миջознинг ҳисобварағида пул маблағлари йўқлигига қарамай, миջознинг талабларига мувофиқ туловларни амалга оширган ҳолларда банк миջозга тулов амалга оширилган кундан бошлаб тегишли суммага кредит берган (ҳисобварақни кредитлаш) ҳисобланади.

Тарафларнинг ҳисобварақни кредитлаш билан боғлиқ ҳуқуқ ва мажбуриятлари, агар банк ҳисобварағи шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз ва кредит тўғрисидаги қоидалар билан белгиланади.

780-модда. Банкнинг ҳисобварақ бўйича операцияларни амалга оширишга қилган қаражатларини тўлаш

Миջоз банкнинг ҳисобварақда турган пул маблағлари билан операция қилиш бўйича хизматларига банк ҳисобварағи шартномасида назарда тутилган шартлар асосида ҳақ тўлайди. Мазкур операцияларни амалга ошириш борасидаги банк хизматларининг нархи банк ҳисобварағи шартномасида белгилаб қўйилмаган ҳолларда хизматлар учун тўланадиган ҳақ ушбу Кодекснинг 356-моддасига мувофиқ белгиланади.

Банкнинг хизматлари учун ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳақ, агар банк ҳисобварағи шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк томонидан ҳар ойнинг охирида миջознинг ҳисобварағида турган пул маблағларидан ундириб олинади.

781-модда. Ҳисобварақда турган пул маблағларидан банкнинг фойдаланганлиги учун фоиғ тўлаш

Агар банк ҳисобварағи шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, банк ҳисобварақда турган пул маблағларидан фойдаланганлиги учун миջозга фоиғлар тўлайди, уларнинг суммаси ҳисобвараққа киритиб қўйилади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган фоиғлар банк томонидан банк ҳисобварағи шартномасида белгиланадиган миқдорда, шартномада тегишли шартлар назарда тутилмаган тақдирда эса – одатда банк талаб қилиб олингунча сақланадиган омонатлар юзасидан тўлайдиган миқдорда тўланади.

Фоиғлар суммаси банк ҳисобварағи шартномасида назарда тутилган муддатларда, бундай муддатлар банк ҳисобварағи шартномасида назарда тутилмаган ҳолларда эса – йилнинг ҳар чорағи тамом бўлгач, ҳисобвараққа киритиб қўйилади.

782-модда. Банкнинг ва миջознинг муқобил талабларини ҳисоба олиш

Банкнинг ҳисобварақни кредитлаш ҳамда банк хизматлари учун ҳақ тўлаш билан боғлиқ ҳолда миջоз

олдига қўйиладиган пул талаблари, шунингдек миջознинг пул маблағларидан фойдаланганлиги учун фоиғлар тўлаш ҳақида банк олдига қўйладиган талаблари, агар банк ҳисобварағи шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бир-бирларининг талабларини ҳисобга олиш йўли билан бекор қилинади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган талаблар банк томонидан ҳисобга олиниб, у талаблар ҳисобга олинганлиги тўғрисида миջозга банк ҳисобварағи шартномасида белгилаб қўйилган тартибда ва муддатларда, борди-ю тегишли шартларни тарафлар келишиб олишмаган бўлса, банклар одатда тегишли ҳисобварақдаги пул маблағларининг ҳолати тўғрисида миջозларга ахборот берадиган тартибда ва муддатларда ахборот бериши шарт.

783-модда. Ҳисобварақдан пул маблағларини ўчириш асослари

Банк ҳисобварақдан пул маблағларини миջознинг топшириғи асосида ўчиради.

Миջознинг топшириғисиз ҳисобварақда турган пул маблағларини ўчиришга суднинг қарори билан, шунингдек ушбу Кодексда ёки бошқа қонунда белгилаб қўйилган ёхуд банк билан миջоз ўртасидаги шартномада назарда тутилган ҳолларда йўл қўйилади.

784-модда. Ҳисобварақдан пул маблағларини ўчириш наватби

Ҳисобварақда унга қўйилган ҳамма талабларни қаноатлантириш учун етарли миқдорда пул маблағлари бўлса, бу маблағларни ҳисобварақдан ўчириш миջознинг фармойишлари ва ўчириш учун бошқа ҳужжатлар тушган тартибда (календарь наватб), агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, амалга оширилади.

Ҳисобварақдаги пул маблағлари унга қўйилган барча талабларни қондириш учун етарли бўлмаган тақдирда, пул маблағлари қуйидаги наватбда ўчирилади:

биринчи наватбда мутаносиб равишда бюджетга, бюджетдан ташқари фондларга туловларни ҳамда иш ҳақи тўлаш учун пул маблағлари берилишини назарда тутувчи тулов (ижрочи) ҳужжатлари бўйича, алиментларни ундиришга доир талабларни қондириш учун ҳисобварақдан пул маблағларини ўтказиш ёки пулни беришни назарда тутувчи ижрочи ҳужжатлар бўйича, муаллифлик шартномаларига биноан муқофотларни тўлаш бўйича, шунингдек ҳаёти ва саломатлигига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш бўйича, бюджетга туловлар бўйича ҳамда меҳнатга оид ва унга тенглаштирилган ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган туловлар бўйича ҳужжалик субъектларнинг мажбуриятлари тенг даражада бажарилишини таъминловчи ижрочи ҳужжатлар бўйича пул ўчирилади;

иккинчи наватбда бошқа пул талабларини қондиришни назарда тутувчи ижро ҳужжатлари бўйича пул ўчирилади;

учинчи наватбда бошқа тулов ҳужжатлари бўйича календарь наватб тартибда пул ўчирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-1-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-сон, 102-модда)*

Бевосита ишлаб чиқариш фаолияти билан боғлиқ кечиктириб бўлмайдиган эҳтиёжларга пул маблағларини қонунчиликда белгиланган миқдорда ҳисобдан чиқариш, календарь навбат тартибидан ташқари навбатда амалга оширилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 1 майдаги 621-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда* – УР ОМА, 1998 йил, 5–6-соч, 102-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

785-модда. Ҳисобварақ бўйича операциялар ўз вақтида амалга оширилмаганлиги ва пул маблағлари асоссиз ўчирилганлиги учун банкнинг жавобгарлиги

Мижозга келган пул маблағлари ҳисобвараққа ўз вақтида киритиб қўйилмаган ёки банк ҳисобварақдан маблағларни асоссиз равишда ўчирган ҳолларда банк миջознинг талаби билан тегишли суммани дарҳол ҳисобвараққа киритиб қўйиши шарт, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Банк ўз вақтида киритилмаган ёки асоссиз ўчирилган суммага ушбу Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ фоизлар тўлаши ва зарарнинг ўрнини қоплаши ҳам шарт. Банк ҳисобварақдан маблағларни ўз вақтида бермаганлиги ва миջознинг ҳисобварақдан маблағларни ўтказиш ҳақидаги фармойишларини ўз вақтида бажармаганлиги учун ҳам жавобгар бўлади, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 сентябрдаги УРҚ-223-сонли қонуни таҳририда* – УР ҚХТ, 2009 йил, 39-сон, 423-модда)

786-модда. Банк сирини

Банклар банк ҳисобварағи ва банк омонати, ҳисобварақ бўйича операциялар ҳамда миջоз ҳақидаги маълумотлар сир сақлашни кафолатлайди.

Банк сирини ташкил этувчи маълумотлар фақат миջозларнинг ўзларига ёки уларнинг вакилларига берилиши мумкин. Давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахсларига бундай маълумотлар қонунда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда берилиши мумкин.

Банк сирини ташкил этувчи маълумотлар банк томонидан ошкор қилинган тақдирда, ҳуқуқлари бузилган миջоз келтирилган зарарнинг ўрнини қоплашни банкдан талаб қилишга ҳақли.

787-модда. Ҳисобварақни тасарруф қилишнинг чекланиши

Мижознинг ҳисобварақда турган пул маблағларини тасарруф қилиш ҳуқуқларини чеклашга йўл қўйилмайди, ҳисобварақда турган пул маблағларини хатлаш ёки қонунда назарда тутилган ҳолларда ҳисобварақ бўйича операцияларни тўхтатиб қўйиш ҳоллари бундан мустасно.

788-модда. Банк ҳисобварағи шартномасини бекор қилиш

Банк ҳисобварағи шартномаси миջознинг аризасига мувофиқ исталган вақтда бекор қилинади.

Банкнинг талабига қура банк ҳисобварағи шартномаси қўйидаги ҳолларда суд томонидан бекор қилиниши мумкин:

миջознинг ҳисобварағида сақланаётган пул маблағлари суммаси банк қоидаларида ёки шартномада кўзда тутилган энг кам миқдордан оз бўлса; агар бундай сумма банк бу ҳақда огоҳлантирган кундан бошлаб бир ойда тикланмаса;

агар шартномада бошқа мuddат назарда тутилган бўлмаса, ушбу ҳисобварақ буйича бир йил давомида операциялар қилинмаган бўлса.

Ҳисобварақдаги пул маблағларининг қолдиги миջознинг тегишли ёзма аризаси олинганидан кейин кечи билан етти кун ичида миջозга берилади ёки унинг кўрсатмасига мувофиқ бошқа ҳисобвараққа ўтказилади.

Банк ҳисобварағи шартномасининг бекор қилиниши миջоз ҳисобварағини ёпиш учун асос бўлади.

789-модда. Банкларнинг ҳисобварақлари

Ушбу бобнинг қоидалари, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, вакиллик ҳисобварақларига, вакилли ердмчи ҳисобварақларига, банкларнинг бошқа ҳисобварақларига ҳам татбиқ этилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

45-БОБ. ҲИСОБ-КИТОБЛАР

**1-Ғ. ҲИСОБ-КИТОБЛАР ТЎҒРИСИДА
УМУМИЙ ҚОИДАЛАР**

790-модда. Нақд пуллар билан ва нақд пулсиз ҳисоб-китоблар

Фуқароларнинг тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишлари билан боғлиқ бўлмаган ҳолда улар ўртасидаги ҳисоб-китоблар ва фуқаролар иштирокидаги ҳисоб-китоблар нақд пуллар билан ёки нақд пулсиз суммаси чекланмаган ҳолда амалга оширилиши мумкин.

Юридик шахслар ўртасидаги ҳисоб-китоблар, шунингдек фуқароларнинг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ ҳолда улар иштирокидаги ҳисоб-китоблар нақд пулсиз тартибда амалга оширилади. Кўрсатиб ўтилган шахслар ўртасидаги ҳисоб-китоблар, агар қонунда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, нақд пулда ҳам амалга оширилиши мумкин.

Агар қонундан бошқача тартиб келиб чиқмаса ва бундай тартибни фойдаланилаётган ҳисоб-китоблар шакли тақозо этмаса, нақд пулсиз ҳисоб-китоблар уларда қатнашаётган шахсларнинг ҳисобварақлари очилган банклар, бошқа кредит ташкилотлари (бундан буён – банклар) орқали амалга оширилади.

791-модда. Нақд пулсиз ҳисоб-китобларнинг шакллари

Нақд пулсиз ҳисоб-китоблар амалга оширилганда тўлов топшириқномалари, аккредитивлар, чеклар билан ҳисоб-китоб қилишга инкассо бўйича ҳисоб-китоб қилишга, шунингдек қонунда, қонунга мувофиқ чиқариладиган банк қоидаларида ҳамда банк амалиётида қўлланилаётган иш муомаласи одатларида назарда тутилган бошқа шаклларда ҳисоб-китоб қилишга ҳам йўл қўйилади.

Шартномадаги тарафлар ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳисоб-китоб қилиш шакллариининг исталганини танлаб олишга ва шартномада назарда тутишга ҳақли.

2-5. ТҮЛОВ ТОПШИРИҚНОМАЛАРИ БИЛАН ҲИСОБ-КИТОБ ҚИЛИШ

792-модда. Тўлов топшириқномалари билан қилинадиган ҳисоб-китоблар тўғрисида умумий қоидалар

Тўлов топшириқномаси билан ҳисоб-китоб қилинганида банк мижознинг топшириғига мувофиқ ундор ҳисобварағидаги маблағлар ҳисобидан маълум миқдор пул суммасини мижоз кўрсатган шахнинг шу ёки бошқа банкдаги ҳисобварағига қонучиликда назарда тутилган муддатларда, агар банк ҳисобварағи шартномасида қисқароқ муддат назарда тутилган бўлмаса ёки у банк амалиётида қўлланиладиган иш муомаласи одатларида белгиланган бўлмаса, ўтказиш мажбуриятини олади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Тўлов топшириқномасида маблағларни олувчи сифатида кўрсатилган шахс банкдан тўловни амалга оширишни талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлмади, бундай ҳуқуқ қонунда ёки мижознинг банк билан тузган шартномасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

793-модда. Тўлов топшириқномасини банкнинг қабул қилиш шартлари

Тўлов топшириқномасининг ҳамда у билан бирга тақдим этиладиган ҳисоб-китоб ҳужжатларининг мазмуни ва шакли банк қоидаларида белгилаб қўйилган талабларга мос келиши керак.

Мижознинг топшириғи унинг ҳисобварағида маблағлар бўлган тақдирдагина, агар мижоз билан банк ўртасидаги шартномада бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, банк томонидан ижрога қабул қилинади.

794-модда. Топшириқни ижро этиш

Мижознинг тўлов топшириқномасини қабул қилган банк тегишли пул суммасини топшириқномада кўрсатилган шахсининг ҳисобварағига ўтказиш учун уни маблағ олувчининг банкига ушбу Кодекснинг 792-моддаси биринчи қисмида белгилаб қўйилган муддатларда ўтказиш шарт.

Банк мижознинг топшириқномасида кўрсатилган ҳисобвараққа пул маблағларини ўтказиш операцияларини бажариш учун бошқа банкларни жалб қилишга ҳақли.

Банк мижознинг талабига кўра, агар қонунда бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, топшириқнинг бажарилганлиги ҳақида унга дарҳол хабар бериши шарт.

795-модда. Топшириқни бажармаганлик ёки тегишли даражада бажармаганлиги учун жавобгарлик

Мижознинг топшириғи бажарилмаган ёки тегишли даражада бажарилмаган тақдирда, банк бунинг учун ушбу

Кодекснинг 327-моддасига мувофиқ жавобгар бўлади.

Тўлов топшириқномаси бўйича ҳисоб-китоб операцияларини амалга оширишда иштирок этадиган банклар ушбу топшириқни берган шахс олдида солидар жавобгар бўлади.

3-5. АККРЕДИТИВ БҲЙИЧА ҲИСОБ-КИТОБЛАР

796-модда. Аккредитив бўйича ҳисоб-китоблар ҳақида умумий қоидалар

Аккредитив бўйича ҳисоб-китоб қилинганида мижознинг (тўловчининг) топшириғи билан ва унинг кўрсатмаларига мувофиқ аккредитив очган банк (банк-эмитент) маблағларни олувчи ёки у кўрсатган шахс (бундан кейинги матнда – маблағларни олувчи) ҳужжатларни тақдим этган ва аккредитивда назарда тутилган бошқа шартларни бажарган тақдирда тўловни амалга ошириш мажбуриятини олади.

Қўпланган (депонентланган) аккредитив очилган тақдирда банк-эмитент уни очиб вақтида мижознинг ўз маблағларини ёки унга берилган кредитни банк эмитентнинг мажбуриятлари амал қилиб турадиган бутун муддатга ижрочи банк ихтиёрига ўтказиши шарт.

Қўпланмаган аккредитив очилган тақдирда банк-эмитент ижрочи банкка аккредитивнинг бутун суммасини банк-эмитентнинг ижрочи банкда юрифтаётган ҳисобварағидан ўчириш ҳуқуқини беради.

797-модда. Аккредитивнинг амал қилиш муддати ва у бўйича ҳисоб-китоб қилиш тартиби

Аккредитивнинг амал қилиш муддати ва у бўйича ҳисоб-китоб қилиш тартиби пул маблағларини тўловчи билан олувчи ўртасидаги шартномада белгилаб қўйилади.

Шартномада яна қуйидагилар бўлиши керак: банк-эмитентнинг номи; аккредитивнинг тури ва уни бажариш усули; маблағларни олувчининг аккредитив очилганлиги ҳақида хабардор қилиш усули;

аккредитив бўйича маблағлар олиш учун олувчи томонидан тақдим этиладиган ҳужжатларнинг тўлиқ рўйхати ва аниқ тавсифи; товарлар жўнатилганидан (хизматлар кўрсатилган, ишлар бажарилганидан) кейин ҳужжатларни тақдим этиш муддатлари, уларни расмийлаштиришга қўйиладиган талаблар.

798-модда. Чақириб олинадиган аккредитив

Банк-эмитент томонидан маблағ олувчини олдиндан хабардор қилмаган ҳолда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин бўлган аккредитив чақириб олинадиган аккредитив дейилади. Аккредитивни чақириб олиш банк-эмитент зиммасига маблағларни олувчи олдида бирон-бир мажбурият юкламайди.

Агар ижро этувчи банк операцияларни бажариш пайтигача аккредитивнинг шартлари ўзгартирилганлиги ёки у бекор қилинганлиги ҳақида билдириш олмаган бўлса, у чақириб олинадиган аккредитив бўйича тўловни ёки бошқа операцияларни амалга ошириши шарт.

Агар аккредитивнинг матнида бошқа нарса назарда тутилган бўлмаса, у чақириб олиннадиган аккредитив бўлади.

799-модда. Чақириб олинмайдиган аккредитив

Маблағ олувчининг розилигисиз бекор қилиниши мумкин бўлмаган аккредитив чақириб олинмайдиган аккредитив дейилади.

Банк-эмитентнинг илтимосига биноан аккредитив бўйича операцияни ўтказишда иштирок этаётган ижрочи банк чақириб олинмайдиган аккредитивни тасдиқлаши мумкин (тасдиқланган аккредитив). Бундай тасдиқлаш ижрочи банк банк-эмитентнинг мажбуриятига қўшимча суратда аккредитив шартларига мувофиқ тўловни амалга ошириш мажбуриятини ўз зиммасига олганлигини билдиради.

Ижрочи банк томондан тасдиқланган чақириб олинмайдиган аккредитив ижрочи банкнинг розилигисиз ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин эмас.

800-модда. Аккредитивни ижро этиш

Аккредитивни ижро этиш учун маблағ олувчи ижрочи банкка аккредитивнинг ҳамма шартлари бажарилганлигини тасдиқлайдиган ҳужжатларни тақдим этади. Ушбу шартлардан бирортаси бузилган тақдирда аккредитив ҳисобидан пул тўланмайди.

Агар ижрочи банк аккредитив шартларига мувофиқ тўловни амалга оширган ёки бошқа операцияни бажарган бўлса, банк-эмитент унга қилинган харажатларни тўлаши шарт. Банк-эмитентнинг ушбу харажатлари, шунингдек аккредитивни бажариш билан боғлиқ бўлган бошқа ҳамма харажатлари мижоз томонидан қопланади.

801-модда. Ҳужжатларни қабул қилишдан бош тортиш

Агар ижрочи банк ташқи аломатлари бўйича аккредитив шартларига мувофиқ келмайдиган ҳужжатларни қабул қилишдан бош тортса, у бу ҳақда дарҳол маблағ олувчига ва банк-эмитентга сабабларни кўрсатган ҳолда маълум қилиши керак.

Агар банк-эмитент ижрочи банк томонидан қабул қилинган ҳужжатларни олгач, улар ташқи аломатларига кўра аккредитив шартларига мос келмайди деб ҳисобласа, уларни қабул қилишдан бош тортишга ҳамда ижрочи банкдан маблағ олувчига аккредитив шартларини бузган ҳолда тўланган суммани талаб қилишга, қопланмаган аккредитив бўйича эса тўланган суммани қоплашдан бош тортишга ҳақли бўлади.

802-модда. Аккредитив шартлари бузилганлиги учун банкнинг жавобгарлиги

Аккредитив шартлари бузилганлиги учун мижоз олдида банк-эмитент, банк-эмитент олдида эса ижрочи банк жавобгар бўлади, ушбу моддада назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ижрочи банк қоплаган ёки тасдиқланган аккредитив бўйича пул маблағларини тўлашдан асоссиз бош тортган тақдирда маблағларни олувчи олдидаги жавобгарлик

ижрочи банк зиммасига юклатилиши мумкин.

Ижрочи банк аккредитив шартларини бузиш оқибатида қоплаган ёки тасдиқланган аккредитив бўйича пул маблағларини нотўғри берган тақдирда, мижоз олдидаги жавобгарлик ижрочи банк зиммасига юклатилиши мумкин.

803-модда. Аккредитивни ёпиш

Аккредитив ижрочи банкда: аккредитив муддати тамом бўлгач; маблағ олувчининг аккредитивнинг амал қилиши муддати тамом бўлгунича ундан фойдаланишдан воз кечиши ҳақидаги аризасига кўра, агар бундай воз кечиш мумкинлиги аккредитив шартларида назарда тутилган бўлса; пул тўловчининг аккредитивни бутунлай ёки қисман чақириб олиш ҳақидаги талабига мувофиқ, агар бундай чақириб олишга аккредитив шартлари бўйича йўл қўйилса, ёпилади.

Аккредитив ёпилганлиги ҳақида ижрочи банк банк-эмитентни хабардор қилиши керак.

Депонентланган аккредитивнинг фойдаланилмаган суммаси аккредитив ёпилиши билан бир вақтда банк-эмитентга қайтариб берилиши керак. Банк-эмитент қайтариб берилган суммаларни тўловчининг маблағлар депонентланган ҳисоб варағига киритиб қўйиши шарт.

4-5. ИНКАССО БҲЙИЧА ҲИСОБ-КИТОБЛАР

804-модда. Инкассо бўйича ҳисоб-китоблар ҳақида умумий қоидалар

Инкассо бўйича ҳисоб-китоб қилинганда мижоз ўз банкига (банк-эмитентга) пул тўловчидан тўловни ва (ёки) тўлов акцептини мижоз ҳисобидан қабул қилиш ҳақида топшириқнома юборади.

Инкассо топшириғини олган банк-эмитент уни бажариш учун бошқа банкни (ижрочи банкни) жалб қилишга ҳақли.

Инкассо бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш тартиби қонунчилик билан ва банк амалиётида қўлланиладиган иш муомаласи одатлари билан бошқарилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Мижознинг топшириғи бажарилмаган ёки тегишли суратда бажарилмаган тақдирда, банк-эмитент унинг олдида ушбу Кодекснинг 24-бобида назарда тутилган асосларга кўра ва миқдорда жавобгар бўлади.

Агар ижрочи банк томонидан ҳисоб-китоб операцияларини амалга ошириш қоидалари бузилганлиги муносабати билан мижознинг топшириғи бажарилмаган ёки тегишли суратда бажарилмаган бўлса, мижоз олдидаги жавобгарлик ушбу банк зиммасига юклатилиши мумкин.

805-модда. Инкассо топшириғини бажариш

Бирон-бир ҳужжат бўлмаган ёки ҳужжатлар ташқи аломатларига кўра инкассо топшириқномасига мос бўлмаган тақдирда ижро этувчи банк бу ҳақда дарҳол инкассо топшириқномасини берган шахсга хабар қилиши

шарт. Мазкур камчиликлар бартараф этилмаган тақдирда, банк топшириқларни бажармасдан ҳужжатларни қайтариб юборишга ҳақли.

Ҳужжатлар қандай шаклда олинган бўлса, ўша шаклда тўловчига тақдим этилади, инкассо операцисини расмийлаштириш учун зарур бўлган банк белгилари ва ёзувлари бундан мустасно.

Агар ҳужжатлар олинishi биланоқ улар бўйича пул тўланиши шарт бўлса, ижрочи банк инкассо топшириқномасини олган заҳоти тўловга тақдим этиши шарт.

Агар ҳужжатлар бўйича пул бошқа мuddатда тўланиши керак бўлса, ижрочи банк тўловчининг акцептини олиш учун ҳужжатларни инкассо топшириқномаси олинishi биланоқ, дарҳол акцептга тақдим этиши керак, тўлов талаби эса ҳужжатда кўрсатилган тўлов мuddати бошланадиган кундан кечиктирмасдан қўйилиши керак.

Қисман бажариладиган тўловлар банк қоидаларида белгилаб қўйилган ҳолларда ёки инкассо топшириқномасида махсус рухсат бўлса қабул қилиниши мумкин.

Олинган (инкассоланган) суммалар ижрочи банк томонидан дарҳол банк-эмитент тасарруфига топширилиши, у эса бу суммаларни миждознинг ҳисобварағига киритиб қўйиши шарт. Ижрочи банк инкассо қилинган суммадан ўзига тегишли ҳақни ва харажатларни қоплашга кетадиган пулни ушлаб қолишга ҳақли.

806-модда. Тўловдан бош тортишни хабар қилиш

Агар тўлов ва (ёки) акцепт олинган бўлмаса, ижрочи банк пул тўланмаганлигининг ёки акцептдан бош тортилганлигининг сабаблари тўғрисида банк-эмитентни дарҳол хабардор қилиши шарт. Банк-эмитент бу ҳақда дарҳол миждозга хабар бериши, ундан навбатдаги харакатлар хусусида кўрсатмалар сўраши шарт.

Бундан кейинги харакатлар тўғрисида банк қоидаларида белгиланган мuddатда кўрсатмалар олинмаса, ижрочи банк ҳужжатларни инкассо топшириқномаси юборган банкка қайтаришга ҳақли.

5-5. ЧЕКЛАР БИЛАН ҲИСОБ-КИТОБ ҚИЛИШ

807-модда. Чеклар билан ҳисоб-китоб қилишининг умумий қоидалари

Чек берувчининг чекда кўрсатилган суммани чек сақловчига тўлаш ҳақида банкка ҳеч қандай шарт қўйилмаган топшириғи мавжуд бўлган қимматли қоғоз чек дейилади.

Чек билан ҳисоб-китоб қилинганда фақат чек берувчининг чек бериши йўли билан тасарруф этишга ҳақли бўлган маблағлари сақланаётган банкгина чек бўйича пул тўловчи қилиб кўрсатилиши мумкин.

Чекни тақдим этиш мuddати ўтмагунича уни қақириб олишга йўл қўйилмайди.

Чекнинг берилиши – бажариш учун чек берилган пул маждбуриятини бекор қилмайди.

Тўлов муомаласида чеклардан фойдаланиш тартиби ва шартлари ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик билан тартибга солинади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

808-модда. Чекнинг реkvизитлари

Чекда қуйидагилар бўлиши шарт: ҳужжат матнига киритилган «чек» деган ном; муайян пул суммасини тўлаш ҳақида тўловчига топшириқ;

тўловчининг номи ва тўлов қайси ҳисобварақдан амалга оширилиши кераклиги;

тўлов валютаси;

чек тузилган сана ва жой;

чекни ёзиб берган шахснинг – чек берувчининг имзоси.

Ҳужжатда мазкур реkvизитлардан биронтасининг бўлмаслиги чекни кучдан маҳрум қилади.

Тузилган жойи кўрсатилмаган чек чек берувчи турган жойда имзоланган деб ҳисобланади.

Чекнинг шакли ва уни тўндириш тартиби қонунчилик билан белгиланади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

809-модда. Чек бўйича пул тўлаш

Чек бўйича пул чек берувчининг маблағлари ҳисобидан тўланади.

Чек қонунчиликда белгилаб қўйилган мuddатда тўловга тақдим этилган тақдирдагина у бўйича пул тўланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Чек бўйича пул тўлаган шахс чекнинг тўлов олинганлиги ҳақидаги тилхат билан бирга ўзига берилишини талаб қилишга ҳақли.

810-модда. Чек бўйича ҳуқуқларни бошқа шахсга бериш

Чек бўйича ҳуқуқлар ушбу моддада назарда тутилган қоидаларга риоя қилган ҳолда бошқа шахсга берилади.

Эгасининг номи ёзилган чек бошқа шахсга берилиши мумкин эмас.

Ўтказма чекда пул тўловчига қилинган индоссамент тўловни олганили учун тилхат кучига эга бўлади.

Тўловчи томонидан қилинган индоссамент ҳақиқий эмас.

Агар индоссамент бўйича олинган ўтказма чекка эга бўлган шахс ўзининг ҳуқуқини узлуқсиз (бир-бирини тақозо этувчи) индоссаментлар қатори билан асослаб берса, у ўтказма чекнинг қонуний эгаси деб ҳисобланади.

811-модда. Тўлов каfoлати (аваль)

Чек бўйича тўлов каfoлат (аваль) воситасида тўла ёки қисман каfoлатланиши мумкин.

Авални тўловчидан бошқа ҳар қандай шахс бериши мумкин.

Аваль чекнинг олд томонига ёки қўшимча вараққа «аваль деб ҳисоблансин» деган ёзув билан ва у ким томонидан ҳамда ким учун берилаганини кўрсатган ҳолда қўйилади. Агар аваль ким учун берилаганини кўрсатилмаган бўлса, аваль чек берувчи учун берилган ҳисобланади.

Аваль авалчи томонидан имзоланиб, унинг яшаш жойи (турган ери) ва устхат ёзилган сана кўрсатилади.

Авалчи у авални ким учун берган бўлса, ўша шахс сингри жавобгар бўлади.

Агар авалчи кафолатлаган мажбурият шаклга амал қилмаслиқдан бошқа ҳар қандай асосларга кўра ҳақиқий бўлмаган тақдирда ҳам, авалчининг мажбурияти ҳақиқий бўлаверади.

Чек бўйича пул тўлаган авалчи у кафолат берган шахсга нисбатан ҳам, бу шахс олдида мажбурияти бўлган шахсларга нисбатан ҳам чекдан келиб чиқадиган ҳуқуқларни қўлга киритади.

812-модда. Чекни инкассо қилиш

Чек сақловчига хизмат қиладиган банкка тўловни олиш учун чекни инкассога тақдим этиш тўловга тақдим этиш деб ҳисобланади.

Чек бўйича ушбу Кодекснинг 805-моддасида белгилаб қўйилган тартибда пул тўланади.

Инкассоланган чек бўйича маблағларни чек сақловчининг ҳисобварағига киритиш, агар чек сақловчи билан банк ўртасидаги шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тўловчидан тўлов олинганидан кейин амалга оширилади.

813-модда. Тўловчининг мажбуриятлари

Чек бўйича тўловчи чекнинг ҳақиқийлигига, шу жумладан тақдим этувчи чек бўйича вахил қилинган шахс эканлигига ҳам имкониятидаги ҳамма усуллар билан ишонч ҳосил қилиши керак.

Инкассоланган чек бўйича пул тўланганда тўловчи индоссантларнинг имзосини эмас, балки индоссантлар тўғрилигини текшириши шарт.

Сохта, ўғирланган ёки йўқотиб қўйилган чек бўйича тўловчи пул тўлаши оқибатида кўрилган зарар кимнинг айби билан етказилганлигига қараб, тўловчининг ёки чек берувчининг зиммасига юклатилади.

814-модда. Чек бўйича пул тўлашдан бош торгганликни тасдиқлаш

Чек бўйича пул тўлашдан бош торгганлик қуйидаги усуллардан бири билан тасдиқланиши керак:

нотариус томонидан қонунчиликда белгиланган тартибда норозилик билдириш; *(биринчи қисмининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

пул тўловчи чекка у бўйича пул тўлашдан бош торгганлик ҳақида белги қўйилиб, чек ҳақ тўлаш учун тақдим этилган санани кўрсатиш;

инкассо қилувчи банкнинг чек уз вақтида тақдим этилганлиги ва у бўйича пул тўланмаганлиги ҳақида, санасини кўрсатган ҳолда белги қўйиши.

Норозилик ёки шу каби ҳаракат чекни ҳақ тўлаш учун тақдим этиш мuddати тугагунча амалга оширилиши керак.

Агар чек мuddатнинг охириги кунинда тақдим этилган бўлса, норозилик ёки шу каби ҳаракат кейинги иш кунинда амалга оширилиши мумкин.

815-модда. Чек бўйича пул тўланмаганлигини хабар қилиш

Чек сақловчи пул тўланмаганлиги ҳақида норозилик билдирилган ёки шу каби ҳаракат амалга оширилган кундан кейинги икки иш кунини мўъайинда ўз индоссантига ва чек берувчига хабар қилиши шарт.

Ҳар бир индоссант билдириш олган кундан кейинги икки иш кунини ичида ўзи олган билдириш ҳақида ўзининг (олдинги) индоссантига хабар бериши шарт. Ўша шахс учун аввал берган шахсга ҳам шу мuddатда хабар юборилади. Кўрсатилган мuddат давомида хабар юбормаган шахс чек бўйича ўз ҳуқуқларидан маҳрум бўлмайдди. У чек бўйича пул тўланмаганлигини хабар қилмагани туфайли келтирилган зарарнинг ўрнини чек суммаси доирасида қоплаши шарт.

816-модда. Чек бўйича пул тўламаслик оқибатлари

Тўловчи чек бўйича пул тўлашдан бош тортган ва бу ҳол ушбу Кодекснинг 814-моддасига мувофиқ тасдиқланганда чек сақловчи ўз хоҳишига кўра чек бўйича мажбуриятли бўлган битта, бир неча ёки барча шахсларга (чек берувчи, авалчилар, индоссантларга) нисбатан даъво қўзғатишга ҳақли бўлиб, улар чек сақловчи олдида солидар жавобгар бўлади.

Чек сақловчи маъкур шахслардан чек суммасини, чек бўйича пул олишга қилган ўз чиқимларини, шунингдек фоизларни ушбу Кодекс 327-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган миқдорда ва тартибда тўлашни талаб қилишга ҳақли. Худди шундай ҳуқуққа чек бўйича пул тўлаши шарт бўлган шахс ҳам чек бўйича пул тўлаганидан кейин эга бўлади.

Чек сақловчининг ушбу мuddанинг биринчи қисмида кўрсатилган шахсларга нисбатан даъвоси чекни ҳақ тўлашга тақдим этиш мuddати тамом бўлган кундан эътиборан олти ой мўъайинда қўзғатилиши мумкин. Мажбуриятли шахсларнинг бир-бирларига нисбатан даъволари бўйича регресс талаблари тегишли мажбуриятли шахс талабни қондирган кундан ёки унга даъво қўзғатилган кундан бошлаб олти ой ўтгач қопланади.

46-БОБ. ТОПШИРИҚ

817-модда. Топшириқ шартномаси

Топшириқ шартномаси бўйича бир тараф (вакил) иккинчи тараф (топшириқ берувчининг) номидан ва унинг ҳисобидан муайян юридик ҳаракатларни содир этиш мажбуриятини олади. Вакил тўзган битим бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлар бевосита топшириқ берувчида вужудга келади.

Топшириқ вакил томонидан бир ёки бир неча муайян юридик ҳаракатларни содир этиш ҳақида ёки топшириқ берувчининг ишларини унинг кўрсатмаларига мувофиқ юритиш ҳақида берилиши мумкин.

Вакил алоҳида ҳуқуқларга эга бўладиган топшириқ шартномаси бўйича бир тараф (топшириқ берувчи) иккинчи тарафга (алоҳида ҳуқуқларга эга бўлган вакилга) топшириқ берувчи номидан ва унинг ҳисобидан маълум соҳада ёки (ва) маълум ҳудудда топшириқ берувчи учун

юридик аҳамиятга эга бўлган ҳамма ҳаракатларни содир этишни топширади.

Топширик шартномаси эзма шаклда тузилади.

Топширик шартномаси вакил топширик берувчининг номидан иш олиб боришга ҳақли бўладиган мuddатни кўрсатган ёки бундай мuddатни кўрсатмаган ҳолда тузилиши мумкин.

818-модда. Топширик шартномаси буйича ҳақ тўлаш

Агар қонунчиликда ёки топширик шартномасида назарда тутилган бўлса, топширик берувчи ишончли вакилга ҳақ тўлаши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар топширик шартномаси иккала тараф ёки улардан бирининг тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириши билан боғлиқ бўлса, топширик берувчи, агар шартномада бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, ишончли вакилга ҳақ тўлаши шарт.

Ҳақ тўлаш назарда тутилган топширик шартномасида тўланадиган ҳақнинг миқдори ва уни тўлаш ҳақидаги шартлар бўлмаса, ҳақ ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмига мувофиқ шунга ўхшаш хизматлар учун одатда қабул қилинган нархлар буйича белгиланади ва топширик бажарилганидан кейин тўланади.

Вакил талаб қилинган ҳамма ҳаракатларни тегишли даражада амалга оширган, бироқ топширик у айбдор бўлмаган ҳолда бажарилмай қолган тақдирда ҳам ҳақ тўлаши керак.

Тижорат вакили сифатида иш олиб борувчи ишончли вакил ушбу Кодекснинг 290-моддасига мувофиқ, топширик берувчига топширилиши керак бўлган ўз қўлидаги ашёларни топширик шартномаси буйича ўз талабларини таъминлаш учун ушлаб туришга ҳақли.

819-модда. Топшириқни топширик берувчининг кўрсатмаларига мувофиқ бажариш

Вакил ўзига берилган топшириқни топширик берувчининг кўрсатмаларига мувофиқ бажариши шарт. Топширик берувчининг кўрсатмалари аниқ, йўл қўйиладиган ва бажариладиган бўлмоғи керак.

Агар ишнинг ҳолатларига кўра топширик берувчининг манфаатлари учун унинг кўрсатмаларидан четга чиқиш зарур бўлса ҳамда вакил топширик берувчидан бу ҳақда олдиндан сўрай олмаган ёхуд ўз сўровига оқилона мuddатда жавоб олмаган бўлса, у топширик берувчининг кўрсатмаларидан четга чиқишга ҳақли. Бундай ҳолларда вакил хабар бериш имкони туғилиши билан оқ йўл қўйилган четга чиқишлар ҳақида топширик берувчига хабар бериши шарт.

Топширик берувчи тижорат вакили сифатида иш олиб борадиган вакилга топширик берувчининг манфаатларини кўзлаб олдиндан сўров юбормаган ҳолда топширик берувчининг кўрсатмаларидан четга чиқиш ҳуқуқини бериши мумкин. Бундай ҳолларда тижорат вакили, агар топширик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, йўл қўйилган четга чиқишлар ҳақида топширик берувчига оқилона мuddатда хабар бериши шарт.

820-модда. Вакилнинг мажбуриятлари

Вакил қуйидагиларни бажариши:

ўзига берилган топшириқни ушбу Кодекснинг 822-моддасида кўрсатилган ҳоллардан ташқари, шахсан ўзи бажариши,

топшириқ берувчининг талабига мувофиқ унга топширик қандай бажарилаётганлиги ҳақида маълумот бериб туриши;

топшириқни бажариш учун тузилган битимлар буйича олинган ҳамма нарсани кечиктирмасдан топширик берувчига топшириши;

топширик бажариб бўлинганидан кейин амал қилиш мuddати тамом бўлмаган ишончномани кечиктирмасдан топширик берувчига қайтариб бериши ва агар шартнома шартларига ёки топшириқнинг хусусиятига кўра зарур бўлса, ҳисобот тақдим этиб, унга исботловчи ҳужжатларни илова қилиши шарт.

821-модда. Топшириқ берувчининг мажбуриятлари

Агар топширик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, топширик берувчи қуйидагиларни бажариши:

вакилни топшириқни бажариш учун зарур маблағлар билан таъминлаш;

вакил шартномага мувофиқ бажарган ишни кечиктирмасдан қабул қилиб олиши;

вакил топшириқни бажариш учун қилган зарур харажатларни тўлаш;

топшириқ бажарилганидан кейин, агар қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган бўлса, вакилга ҳақ тўлаши шарт. *(Бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

822-модда. Топшириқни бажаришни бошқа шахсга ишониб топшириш

Агар топширик шартномасида назарда тутилган бўлса ёки вакил топширик берувчининг манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида вазият тақозоси билан мажбур бўлса, вакил топшириқнинг бажарилишини бошқа шахсга (ўринбосарга) топширишга ҳақли.

Топшириқни бажаришни бошқа шахсга ишониб топширган вакил бу ҳақда дарҳол топширик берувчини хабардор қилиши шарт.

Топширик берувчи вакил танлаган ўринбосарни рад этишга ҳақли, ўринбосарнинг номи топширик шартномасида келтирилган ҳоллар бундан мустасно.

Агар вакил ўринбосарнинг номи шартномада кўрсатилган бўлса, вакил ишларнинг ўринбосар томонидан олиб борилиши учун жавобгар бўлмайди.

Агар ишларнинг ўринбосар томонидан олиб борилиши топширик шартномасида назарда тутилган бўлса-ю, лекин ўринбосарнинг номи унда кўрсатилган бўлмаса, вакил ўринбосарнинг айбли ҳаракатлари учун жавобгар бўлмайди.

Агар вакилнинг ўринбосари томонидан иш юритилиши топширик шартномасида назарда тутилмаган

бўлса, вакил ўз ўринбосарининг ҳар қандай ҳаракатлари учун жавобгар бўлади.

823-модда. Топшириқ шартномасининг бекор бўлиши

Топшириқ шартномаси:

топшириқ берувчи топшириқни бекор қилиши;

вакил топшириқдан бош тортиши;

топшириқ берувчининг ёки вакилнинг вафот этиши, улардан бирининг муомаллага лаёқатсиз, муомала лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб топилгани натижасида тўхтатилади.

Топшириқ берувчи истаган вақтда топшириқни бекор қилишга, вакил эса топшириқдан бош тортишга ҳақли. Бу ҳуқуқдан воз кечиш ҳақидаги келишув ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Агар вакил топшириқ шартномасининг бекор қилингани ҳақида билмаган ва билиши лозим бўлмаган бўлса, унинг топшириқ берувчининг кўрсатмасига мувофиқ қонуний равишда қилган ҳаракатлари топшириқ берувчи (унинг қонуний вориси) зиммасига учинчи шахслар ва вакилга нисбатан мажбурият юклайди.

Тадбиркор сифатида иш олиб бораётган вакил билан топшириқ шартномасидан бош тортаётган тараф шартномани бекор қилиш тўғрисида иккинчи тарафни, агар шартномада узоқроқ муддат назарда тутилган бўлмаса, камида ўттиз кун олдин хабардор қилиши шарт. Тижорат вакили бўлган юридик шахс қайта ташкил этилганида топшириқ берувчи ўз топширигини ана шундай олдидан хабар бермай туриб бекор қилишга ҳақли.

824-модда. Топшириқ шартномасини бекор қилиш оқибатлари

Агар топшириқ шартномаси топшириқ вакил томонидан тўлиқ бажарилишдан олдин бекор қилинган бўлса, топшириқ берувчи вакилга топшириқни бажариш вақтида қилинган чиқимларни тўлаши, вакилга ҳақ берилиши керак бўлганида эса, унга бажарилган ишга мувофиқ ҳақ тўлаши ҳам шарт. Бу қоида вакил топшириқнинг бекор қилинганини билган ёки билиши лозим бўлганидан кейин бажарган топшириққа татбиқ этилмайди.

825-модда. Топшириқ шартномасида ҳуқуқий ворислик

Вакил вафот этган тақдирда, унинг меросхўрлари ёки мерос мулкнинг сақланишини таъминлаш мажбурияти юклатилган бошқа шахслар топшириқ шартномаси бекор қилиниши ҳақида топшириқ берувчига кечиктирмай хабар беришлари ҳамда топшириқ берувчининг мол-мулкни муҳофаза қилиш учун зарур чораларни кўришлари, хусусан, топшириқ берувчининг ашёларини, шунингдек ҳужжатларини сақлаб қуйишлари, сўнгра эса унга топширишлари шарт. Вакил (ишончли вакил) бўлган юридик шахсни тугатаётган шахснинг зиммасида ҳам шундай мажбурият бўлади.

Вакил (ишончли вакил) сифатида иш олиб бораётган юридик шахс қайта ташкил этилганида топшириқ берувчи бу ҳақда дарҳол хабардор қилиниши керак. Мазкур ҳолатда бундай юридик шахснинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари,

агар топшириқ берувчи ўттиз кунлик муддатда топшириқ шартномасидан бош тортишини маълум қилмаса, унинг қонуний ворисига ўтади.

47-БОБ. БЕГОНА ШАХСНИНГ МАНФААТИНИ КЎЗЛАБ ТОПШИРИҚСИЗ ҲАРАКАТ ҚИЛИШ

826-модда. Бегона шахснинг манфаатини кўзлаб ҳаракат қилиш шартлари

Манфаатдор шахсга ёки унинг мол-мулкига зарар етказилишининг олдини олиш, унинг мажбуриятларини бажариш ёки унинг қонунга зид бўлмаган бошқа манфаатларини кўзлаб, унинг топшириғисиз, бошқа кўрсатмасисиз ёки олдидан ваъда берилган розилиғисиз қилинган ҳаракатлар (бегона шахснинг манфаатини кўзлаб қилинган ҳаракатлар) очиқ кўришиб турган манфаат ёки фойдадан ҳамда манфаатдор шахснинг ҳақиқий ёки эҳтимол тutilган ниятларидан келиб чиқиб ҳамда ишининг ҳолатларига кўра зарур рағиҳурлик ва эҳтиёткорлик билан қилинмоғи керак.

Ушбу бобда назарда тутилган қоидалар бундай ҳаракатлар фаолиятининг мақсадларидан бири бўлган давлат органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари бошқа шахслар манфаатлари йўлида амалга оширадиган ҳаракатларга нисбатан қўлланмайди.

827-модда. Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб топшириқсиз ҳаракат қилувчи шахснинг мажбуриятлари

Бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб, унинг топшириғисиз ҳаракат қилувчи шахс биринчи имконият туғилиши биланоқ, бу ҳақда манфаатдор шахсга хабар бериши шарт. Агар манфаатдор шахс бу ҳаракатларни маъқулласа, шундан кейин топшириқ шартномаси тўғрисидаги қоидалар тарафларнинг муносабатларига нисбатан қўлланади. Мазкур ҳаракатлар маъқулланмаган тақдирда улар бўйича жавобгарлик топшириқсиз ҳаракат қилган шахс зиммасига юклатилади.

Манфаатдор шахсни хабардор қилиш мумкин бўлмаса, ҳаракатларни топшириқсиз бошлаган шахс уларни охирига етказиши, манфаатдор шахс учун салбий мулкий оқибатларнинг олдини олиш бўйича ўзига боғлиқ бўлган ҳамма чораларни кўриши шарт. Бунда топшириқсиз ҳаракат қилган шахс ишни юритиш билан боғлиқ бўлган ҳамма нарсани, шу жумладан тузилган битимлар бўйича мажбуриятларни ҳам ўз зиммасига олиши шарт.

Агар бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб унинг топшириғисиз ҳаракат қилаётган шахс биринчи имконият туғилиши биланоқ бу ҳақда манфаатдор шахсни хабардор қилмаса, у қилинган ҳаракатларни қоплашни талаб қилишга ҳақли эмас.

Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб топшириқсиз ҳаракат қилаётган шахс тегишли фаолиятнинг амалга оширилишидан манфаатдор бўлган фуқаро вафот этган ёки юридик шахснинг фаолияти тўхтатилган тақдирда ҳам манфаатдор шахснинг меросхўрлари (қонуний ворислари) унинг урини олигунларича бошлаган фаолиятни давом эттириши шарт.

828-модда. Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб битим тузиш

Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб тузилган битим буйича мажбуриятлар битим тузилишидан манфаатдор бўлган шахс мазкур битимни маъқуллаган пайтдан бошлаб унга ўтади, башарти бошқа тараф мажбуриятларнинг бундай ўтишига эътироз билдирмаса ёки битимни тузиш пайтида битим бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб тузилганлигини билган ёхуд билиши лозим бўлган бўлса. Бундай битим буйича мажбуриятлар битим тузилишидан манфаатдор бўлган шахсга ўтганида, ушбу битим буйича ҳуқуқлар ҳам шу шахсга берилиши зарур.

Битим тузган шахс бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб амалга оширилган фаолият туфайли қилган харажатлари қоплангунча ҳуқуқларни топширишни кечиктириб туриши мумкин.

829-модда. Топшириқсиз қилинган ҳаракатлардан манфаатдор шахснинг мажбуриятлари

Топшириқсиз қилинган ҳаракатлардан манфаатдор бўлган шахс унинг манфаатларини кўзлаб иш олиб борган шахсга зарур харажатларини ва бошқа ҳақиқий зарарни қоплаши шарт. Мазкур мажбурият бошқа шахснинг манфаатлари йўлидаги ҳаракатлар оқилона бўлиб, бироқ кўзланган натижага эришилмаган ҳолларда ҳам сақланиб қолади. Лекин бошқа шахснинг мол-мулкига зарар етказишнинг олди олинган ҳолларда урнини қоплаш ҳақининг миқдори мол-мулкнинг қийматидан ошиб кетмаслиги керак.

Агар шахснинг ҳаракатлари бевосита бошқа шахснинг манфаатларини таъминлашга қаратилган бўлмаса, шу жумладан уларни амалга оширган шахс ўз манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилган деб ҳақ ўйлаган ва унинг ҳаракатлари бошқа шахснинг асосий бойиб кетишига олиб келган ҳолларда ҳам ушбу Кодекснинг 58-бобида назарда тутилган қоидалар қўлланади. Бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб қилинган ҳаракатлар унинг тадбиркорлик фаолияти доирасига кирган тақдирда, бу шахс ҳақиқий зарарнинг урнини қоплаш билан бир қаторда тегишли миқдорда ҳақ тўланишини ҳам талаб қилишга ҳақли.

Бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилган шахснинг манфаатдор шахс маъқуллаганидан кейинги ҳаракатлари муносабати билан қилган харажатлари ва кўрган бошқа зарарлари тегишли турдаги шартнома тўғрисидаги қоидаларга мувофиқ қўлланади.

830-модда. Бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб қилинган ҳаракатлар туфайли етказилган зарарни қоплаш

Бошқа шахснинг манфаатларини кўзлаб қилинган ҳаракатлар туфайли манфаатдор шахсга ёки учинчи шахсга етказилган зарарни қоплаш соҳасидаги муносабатлар ушбу Кодекс 57-бобининг қоидаларига мувофиқ тартибга солинади.

831-модда. Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб ҳаракат қилган шахснинг ҳисоботи

Бошқа шахснинг манфаатини кўзлаб ҳаракат қилган шахс кимнинг манфаатини кўзлаб фаолият олиб борган

бўлса, ўша шахсга олинган даромадлар, қилинган харажатлар ва кўрилган зарарни кўрсатган ҳолда ҳисобот тақдим этиши шарт.

48-БОБ. ВОСИТАЧИЛИК**832-модда. Воситачилик шартномаси**

Воситачилик шартномаси буйича бир тараф (воситачи) иккинчи тарафнинг (комитент) топшириги буйича ўз номидан, бироқ комитент ҳисобидан бир ёки бир неча битимни ҳақ эвазига тузиш мажбуриятини олади. Воситачилик шартномаси ёзма равишда тузилиши шарт.

Воситачи томонидан учинчи шахс билан тузилган битим буйича, гарчи битимда комитентнинг номи тилга олинган ёки у битимни бажариш буйича учинчи шахс билан бевосита муносабатларга киришган бўлса ҳам, воситачи ҳуқуқларга эга бўлади ва зиммасига мажбурият олади.

Воситачилик шартномаси муайян муддатга ёки амал қилиш муддати кўрсатилмаган ҳолда, қайси ҳудудда бажарилиши кўрсатилган ёки кўрсатилмаган ҳолда, комитент воситачига топширган комитентнинг манфаатларини кўзлаб ва унинг ҳисобидан битим тузиш ҳуқуқини учинчи шахсларга бермаслик ҳақида мажбурият олган ҳолда ёки бундай мажбуриятни олмаган ҳолда, воситачилик нарсаси бўлган товарларнинг ассортименти хусусида шартлар қўйилган ёки қўйилмаган ҳолда тузилиши мумкин.

Қонунчиликда айрим турдаги воситачилик шартномасининг хусусиятлари назарда тутилган бўлиши мумкин. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

833-модда. Воситачилик ҳақи

Комитент воситачига ҳақ тўлаши, воситачи битимнинг учинчи шахс томонидан бажарилиши учун кафолатни ўз зиммасига олган (делькредере) ҳолларда эса шартномада белгиланган миқдорда қўшимча ҳақ ҳам тўлаши шарт. Агар шартномада бу миқдор назарда тутилган бўлмаса ва у шартноманинг шартларидан келиб чиққан ҳолда белгиланиши мумкин бўлмаса, ҳақ миқдори ушбу Кодекс 356-моддасининг тўртинчи қисмига мувофиқ белгиланади.

Агар воситачилик шартномаси комитентга боғлиқ сабаблар билан бажарилмаган бўлса, воситачи воситачилик ҳақиға, шунингдек қилинган харажатларнинг қопланишига бўлган ҳуқуқини сақлаб қолади.

834-модда. Воситачилик топширигини бажариш

Воситачи учинчи шахс билан ўзи тузган битимдан келиб чиқадиган ҳамма мажбуриятларини бажариши ва ҳамма ҳуқуқларни амалга ошириши шарт.

Воситачи ўз зиммасига олган топшириқни комитентнинг кўрсатмаларига мувофиқ, воситачилик шартномасида бундай кўрсатмалар бўлмаганда эса – иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ комитент учун энг фойдали шартлар асосида бажариши лозим. Агар воситачи битимни комитент

кўрсатганидан ҳам фойдалироқ шартлар асосида тузган бўлса, қўшимча фойда, башарти шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тарафлар ўртасида баравар тақсимланади.

Воситачи битимнинг ижроси учун комитентга қафолат берган (делькредере) ҳолларда у воситачилик шартномасида келишилган миқдорда қўшимча ҳақ олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Комитент ҳисобидан учинчи шахс билан тузилган битим учинчи шахс томонидан бажарилмаганлиги учун воситачи комитент олдида жавобгар бўлмайди, воситачи ушбу шахсни танлашда зарур эҳтиёткорлик қилмаган ёки битимнинг бажарилишига қафолат берган (делькредере) ҳоллар бундан мустасно.

Воситачи учинчи шахс билан тузган битимни учинчи шахс бажармаган тақдирда, воситачи бу ҳақда дарҳол комитентга хабар бериши, зарур далил-исботларни тўпلاши ва таъминлаши, шунингдек комитентнинг талабига кўра бундай битим юзасидан ҳуқуқларни талабларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги қондаларга риоя қилган ҳолда (ушбу Кодекснинг 313–317, 319, 320-моддалари) унга топшириши шарт.

Ушбу модданинг бешинчи қисми асосида битим бўйича ҳуқуқларни комитентга топширишга, воситачининг учинчи шахс билан ҳуқуқларни бундай беришни тақққлайдиган ёки чеклайдиган келишувидан қатъи назар, йўл қўйилади. Бу ҳол воситачи ҳуқуқни топширишни тақққлаш ёки чеклаш ҳақидаги келишувни бузиб ҳуқуқни топширганлиги муносабати билан уни учинчи шахс олдидаги жавобгарликдан озод қилмайди.

835-модда. Қўшимча воситачилик

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, воситачи воситачилик шартномасини бажариш мақсадида бошқа шахс билан қўшимча воситачилик шартномаси тузишга ҳақли бўлиб, қўшимча воситачининг ҳаракатлари учун комитент олдида жавобгар бўлиб қолаверади.

Қўшимча воситачилик шартномаси бўйича воситачи қўшимча воситачига нисбатан комитент ҳуқуқлари ва мажбуриятларига эга бўлади.

Қонун бирон-бир битимни фақат махсус вакил қилинган шахслар билан тузишга йўл қўядиган ҳолларда қўшимча воситачилик шартномаси фақат ана шундай шахс билангина тузилиши мумкин.

Агар воситачилик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, воситачилик шартномаси бекор қилинганга қадар комитент воситачининг розилигисиз қўшимча воситачи билан бевосита муносабатларга киришишга ҳақли эмас.

836-модда. Воситачи сотадиган мол-мулкнинг баҳоси

Воситачи сотадиган мол-мулкнинг баҳоси, агар қонунчиликда ёки воситачилик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, комитент билан келишган ҳолда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММЕ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

837-модда. Комитентнинг кўрсатмаларидан четга чиқиш

Воситачи комитентнинг кўрсатмаларидан ушбу Кодекснинг 819-моддасида назарда тутилган ҳолларда четга чиқишга ҳақли.

Мол-мулкни комитент билан келишилган нархдан арзон сотган воситачи мол-мулкни келишилган нархда сотиш имконига эга бўлмаганлигини ва арзон нархда сотиш натижасида яна ҳам кўпроқ зарарнинг олди олинганлигини исбот қилиб бермаса, орадаги фарқни комитентга тўлаши шарт. Воситачи комитентдан рухсат сўраши шарт бўлган ҳолларда у комитентнинг кўрсатмаларидан четга чиқишга комитентнинг розилигини олдиндан олиш имкониятига эга бўлмаганлигини ҳам исбот қилиши шарт.

Агар воситачи мол-мулкни комитент билан келишилганда юқорироқ нархда сотиб олган бўлса, бундай харидни қабул қилишни истамagan комитент воситачидан учинчи шахс билан битим тузилганлиги ҳақида билдириш олганидан кейин оқилона муддатда бу ҳақда воситачига маълум қилиши шарт. Акс ҳолда харид комитент томонидан қабул қилинган деб ҳисобланади.

Агар воситачи нархдаги фарқни ўзи тўлашини маълум қилса, комитент ўзи учун тузилган битимдан бош тортишга ҳақли эмас.

838-модда. Воситачилик нарсаси ҳисобланган ашёларга бўлган ҳуқуқ

Комитентдан воситачига ўтган ёки воситачи комитент ҳисобидан сотиб олган ашёлар комитентнинг мулки бўлади. Воситачи ушбу Кодекснинг 290-моддасига мувофиқ ўз қўлида бўлган, комитентга ёки комитент кўрсатган шахсга топширилиши керак бўлган ашёларни воситачилик шартномаси бўйича ўз талабларини таъминлаш учун ушлаб туришга ҳақли.

Комитент ночор (банкрот) деб эълон қилинган тақдирда воситачининг мажzur ҳуқуқи бекор қилинадиган, унинг ўзи ушлаб турган ашёлар қиймати доирасида комитентга қўядиган талаблари ушбу Кодекснинг 291-моддасига мувофиқ гаров билан таъминланган талаблар қаторида қаноатлантирилади.

839-модда. Воситачининг талабларини комитентга тегишли суммалардан ушлаб қолиш

Воситачи ушбу Кодекснинг 343-моддасига мувофиқ воситачилик шартномаси бўйича ўзига тегишли бўлган суммаларни комитент ҳисобидан ўзига тушган ҳамма суммалардан ушлаб қолишга ҳақли. Бироқ комитентнинг ўз талабларини қондириш навбати бўйича гаров сақловчилар олдида имтиёздан фойдаланадиган кредиторлари бу талабларни воситачи ушлаб қолган суммалардан қаноатлантириш ҳуқуқидан маҳрум этилмайди.

840-модда. Комитентнинг мол-мулки йўқолганлиги, етишмаслиги ёки шикастланганлиги учун воситачининг жавобгарлиги

Воситачи ўз ихтиёридаги комитент мол-мулкнинг йўқолишига, етишмаслигига ёки шикастланишига олиб

келган ҳар қандай камчилик учун комитент олдида жавобгар бўлади.

Агар воситачи комитент юборган ёки воситачига комитент учун келган мол-мулкни қабул қилиб олаётганида бу мол-мулда ташқаридан кўздан кечирганда сезиб қолиниши мумкин бўлган шикастланиш ёки етишмовчилик мавжуд бўлса, шунингдек комитентнинг воситачи қўлида турган мол-мулкга бирон-бир шахс зарар келтирган тақдирда воситачи комитентнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш чораларини кўриши, зарур далил-исботларни тўплаши ва буларнинг барчаси ҳақида дарҳол комитентни хабардор қилиши шарт.

Ўз ихтиёридаги комитентнинг мол-мулкни суғурталамаган воситачи бунинг учун фақат комитент унга мол-мулкни комитент ҳисобидан суғурталашни буюрган ёки воситачининг бу мол-мулкни суғурталаши воситачилик шартномасида ёки иш муомаласи одатларида назарда тутилган ҳолларда жавобгар бўлади.

841-модда. Комитентнинг воситачилик шартномаси бўйича ижрои қабул қилиши

Комитент: воситачилик шартномаси бўйича ижро этилган ҳамма нарсани воситачидан қабул қилиши;

ўзи учун воситачи томонидан сотиб олинган мол-мулкни кўздан кечириши ва ушбу мол-мулда аниқланган камчиликлар тўғрисида дарҳол воситачини хабардор қилиши;

воситачини воситачилик топширигини бажариш юзасидан учинчи шахс олдида ўз зиммасига олган мажбуриятлардан озод қилиши шарт.

842-модда. Воситачилик топширигини бажариш учун қилинган харажатларни қоплаш

Комитент воситачига ҳақини, тегишли ҳолларда эса делькредере учун қўшимча ҳақини ҳам тўлашдан ташқари, воситачилик топширигини бажариш юзасидан воситачи сарфлаган суммаларни ҳам унга тўлаши шарт.

Агар қонунчиликда ёки воситачилик шартномасида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, воситачи ўз ихтиёрида бўлган комитентнинг мол-мулкни сақлаш юзасидан қилган харажатлари қопланишига ҳақли эмас. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

843-модда. Воситачилик топширигининг комитент томонидан бекор қилиниши

Комитент воситачига берган топширигини истаган вақтида бекор қилиб, воситачилик шартномасини бажаришдан бош тортишга ҳақли. Бунда воситачининг топшириқ бекор қилиниши муносабати билан кўрган зарари умумий асосларда қопланади.

Воситачилик шартномаси амал қилиш мuddати кўрсатилмаган ҳолда тузилган тақдирда комитент шартномани бекор қилиши ҳақида, агар шартномада хабар қилишнинг узоқроқ мuddати назарда тутилган бўлмаса, камида ўттиз кун олдин воситачини хабардор қилиши шарт. Бундай ҳолда комитент воситачига у шартнома бекор

қилинганча тузган битимлар учун ҳақ тўлаши, шунингдек воситачи шартнома бекор бўлгунча қилган харажатларни тўлаши шарт.

Топшириқ бекор қилинган тақдирда комитент воситачи ихтиёридаги ўз мол-мулкни воситачилик шартномасида белгиланган мuddатда, борди-ю бундай мuddат белгиланмаган бўлса, дарҳол тасарруф этиши шарт. Агар комитент бу мажбуриятни бажармаса, воситачи мол-мулкни комитент ҳисобидан сақлаб қўйишга топширишга ёки уни комитент учун иложи борича фойдали баҳода сотишга ҳақли.

844-модда. Воситачининг топшириқни бажаришдан бош тортиши

Агар воситачилик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, воситачи шартномани бажаришдан бош тортишга ҳақли эмас, шартнома амал қилиш мuddати кўрсатилмасдан тузилган ҳоллар бундан мустасно. Бундай ҳолда воситачи комитентга шартномани бекор қилиши ҳақида, агар хабар қилишнинг узоқроқ мuddати шартномада назарда тутилган бўлмаса, камида ўттиз кун олдин хабар бериши шарт.

Воситачи комитентнинг мол-мулкни сақланишини таъминлаш учун зарур чора-тадбирларни кўриши шарт.

Воситачи топшириқни бажаришдан бош тортаётганлиги ҳақида хабардор қилинган комитент воситачининг топшириқни бажаришдан бош тортаётганлиги ҳақида билдиришнома олган кундан эътиборан, агар шартномада бошқа мuddат белгиланган бўлмаса, ун беш кун ичида воситачи ихтиёридаги ўз мол-мулкни тасарруф этиши шарт. Агар комиссиянер ушбу мажбуриятни бажармаса, воситачи ё мол-мулкни сақлаб қўйишга топширишга ёки уни комитент учун иложи борича фойдали баҳода сотишга ҳақли.

Агар воситачилик шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, топшириқни бажаришдан бош тортган воситачи шартнома бекор қилинганча ўзи тузган битимлар учун воситачилик ҳақи олишга, шунингдек шу пайтга қадар қилган харажатларининг қопланишига бўлган ҳуқуқини сақлаб қолади.

845-модда. Воситачилик шартномасининг бекор қилиниши

Воситачилик шартномаси: комитент шартномани бажаришдан бош тортганлиги; воситачи шартномани бажаришдан бош тортганлиги; воситачи вафот этганлиги, у муомаллага лаёқатсиз, лаёқати чекланган, бедарак йўқолган ёки ночор деб топилганлиги оқибатида бекор қилинади.

846-модда. Комитентнинг мuddати кўрсатилмай тузилган воситачилик шартномасини бажаришдан бош тортиши

Комитент мuddати кўрсатилмай тузилган воситачилик шартномасини бажаришдан истаган вақтда бош тортишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда воситачини, агар шартномада узоқроқ мuddат назарда тутилган бўлмаса, камида ўттиз кун олдин хабардор қилади.

Бундай ҳолда комитент воситачилик шартномаси бекор қилинганга қадар тузган битимлари учун воситачига ҳақ тўлаши, шунингдек воситачи шартнома бекор бўлгунча қилган харажатларни унга тўлаши шарт.

Комитент воситачилик шартномасини бажаришдан бош торган тақдирда ушбу Кодекс 844-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган мажбуриятларни бажариши шарт.

847-модда. Воситачининг воситачилик шартномасини бажаришдан бош тортиши

Воситачи мuddати кўрсатилмасдан тузилган воситачилик шартномасини бажаришдан истаган вақтда бош тортишга ҳақли бўлиб, бу ҳақда комитентни, агар хабардор қилишнинг узоқроқ мuddати шартномада кўзда тутилган бўлмаса, ўттиз кундан кечиктирмасдан хабардор қилади.

Бундай ҳолда воситачи ўз ихтиёридаги комитентнинг мол-мулки тўлиқ сақланиши учун чоралар кўриши шарт. Комитент воситачилик шартномаси бекор бўлгунча воситачининг ихтиёридаги мол-мулкни тасарруф қилиши шарт. Агар у мана шу мажбуриятни бажармаса, воситачи ё мол-мулкни комитент ҳисобидан сақлашга топширишга ёки уни комитент учун мумкин қадар фойдали баҳода сотишга ҳақли.

Воситачилик шартномасини бажаришдан бош торган воситачи воситачилик ҳақини олиш ҳамда шартнома бекор бўлган пайтда ўзига тегишли буладиган харажатларни ундириб олиш ҳуқуқига эга.

848-модда. Фуқаронинг вафот этиши ёки юридик шахснинг тугатилиши оқибатлари

Фуқаро вафот этган ёки воситачи юридик шахс тугатилган тақдирда воситачилик шартномаси бекор қилинади.

Воситачи юридик шахс қайта ташкил этилганда унинг воситачи сифатидаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари, башарти қайта ташкил этиш юз берганлиги ҳақидаги маълумотни олган кундан бошлаб ўттиз кун ичида комитент шартномани бекор қилганлиги ҳақида хабар бермаса, қонуний ворисларга ўтади.

Комитент фуқаро вафот этган, у муомалага лаёқатсиз ёки лаёқати чекланган деб топилган тақдирда, шунингдек комитент юридик шахс тугатилган тақдирда воситачи ўзига берилган топшириқни комитентнинг меросхўрларидан ёки ҳуқуқий ворисларидан (вакилларидан) тегишли кўрсатмалар келгунча бажариб туриши шарт.

49-БОБ. МОЛ-МУЛКНИ ИШОНЧЛИ БОШҚАРИШ

849-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бўйича бир тараф (бошқарувнинг муассиси) иккинчи тарафга (ишончли бошқарувчига) мол-мулкни муайян мuddатга ишончли бошқарувга топширади иккинчи тараф эса ушбу мол-мулкни бошқарувнинг муассиси ёки у кўрсатган шахс (фойда олувчи) манфаатларини кўзлаб бошқариш мажбуриятини олади.

Мол-мулкни ишончли бошқаришга топшириш бу мол-мулкка мулк ҳуқуқининг ишончли бошқарувчига ўтишига олиб келмайди.

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқарар экан, ишончли бошқариш шартномасига мувофиқ, ушбу мол-мулкка нисбатан фойда олувчининг манфаатларини кўзлаган ҳолда ҳар қандай юридик ва амалий ҳаракатларни қилишга ҳақли.

Қонунда ёки шартномада мол-мулкни ишончли бошқариш бўйича айрим ҳаракатларга нисбатан чекловлар назарда тутилиши мумкин.

Ишончли бошқаришга топширилган мол-мулк юзасидан битимларни ишончли бошқарувчи ўз номидан амалга оширади, бунда у ўзининг шундай бошқарувчи сифатида иш олиб бораётганини кўрсатади. Агар ёзма тарзда расмийлаштиришни талаб қилмайдиган ҳаракатлар амалга оширилаётганида иккинчи тараф ишончли бошқарувчи бу ҳаракатларни ана шундай бошқарувчи сифатида амалга ошираётганигидан хабардор қилинган бўлса, ёзма ҳужжатларда эса ишончли бошқарувчининг исми ёки номидан кейин тегишли белги қўйилган бўлса, мазкур шартга риоя қилинган ҳисобланади.

Ишончли бошқарувчининг ана шундай бошқарувчи сифатида ҳаракат қилиши тўғрисида кўрсатма бўлмаса, у учинчи шахслар олдида шахсан мажбурият олади ва улар олдида факат ўзига қарашли мол-мулк билан жавоб беради.

850-модда. Мол-мулкни ишончли бошқаришнинг вужудга келиш (жорий бўлиш) асослари

Мол-мулкни ишончли бошқариш қуйидаги асосларда вужудга келади (жорий этилади):

муассис билан ишончли бошқарувчи ўртасида тузиладиган мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси;

васиятнинг ижроси (ишончли бошқарувчи) тайинланган васиятнома;

суд қарори;

васийлик ва ҳомийлик органининг васийликка олинган шахснинг мол-мулки устидан васийлик белгилаш тўғрисидаги қарори;

қонунда назарда тутилган ҳолларда бошқа юридик фактлар.

851-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш объекти

Ишончли бошқариш объекти корхоналар ва бўлган мол-мулк комплекслари, кўчмас мулкка мансуб бўлган алоҳида объектлар, қимматли қоғозлар, алоҳида ҳуқуқлар ва бошқа мол-мулкдан иборат бўлиши мумкин.

Қонунда кўзда тутилган ҳолларни истисно этганда, пул ишончли бошқаришнинг мустақил объекти бўла олмайди.

Ҳўжалик юритувида ёки оператив бошқарувда бўлган мол-мулк ишончли бошқарувга топширилиши мумкин эмас. Ҳўжалик юритувида ёки оператив бошқарувда бўлган мол-мулк уни ҳўжалик юритувида ёки оператив бошқарувда сақлаб турган юридик шахс тугатилгандан ёки мол-мулкка ҳўжалик бошқаруви ёки оператив бошқарув ҳуқуқи бекор қилингандан ҳамда у қонунда

назарда тутилган бошқа асосларга қўра мулкдорнинг ихтиёрига ўтганидан кейингина ишончли бошқарувга топширилиши мумкин.

852-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш субъектлари

Қуйидагилар мол-мулкни ишончли бошқариш муассислари бўладилар:
мол-мулкнинг эгаси;
ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқига эга бўлган шахс;
ваколатли давлат органи давлат мулки бўлган мол-мулкка нисбатан;

мол-мулкка ҳўжалик юритуви ҳуқуқи асосида эгалик қиладиган корхона – мулкдорнинг руҳсати билан;
қонунда назарда тутилган ҳолларда – нотариус, васийлик ва ҳомийлик органи, суд ёки бошқа ваколатли орган.

Қуйидагилар ишончли бошқарувчи бўлишлари мумкин: фуқаро;
юрidik шахс.

Мол-мулк давлат органига ишончли бошқарувга берилиши мумкин эмас.

Ишончли бошқарувчи фақат ўз розилиги билангина тайинланиши мумкин.

Ишончли бошқарувчидан ташқари ҳар қандай шахс фойда олувчи бўлиши мумкин.

853-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг муҳим шартлари

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида қуйидагилар назарда тутилиши керак:

шартнома бўйича ишончли бошқаришга бериладиган мол-мулк рўйхати;

фойда олувчи тўғрисидаги кўрсатма;
ишончли бошқарувчининг ҳисоботлар тақдим этиш муддатлари;

ишончли бошқариш бекор қилинган тақдирда мол-мулкни оладиган шахс;

агар ҳақ тўлаш шартномада назарда тутилган бўлса, ишончли бошқарувчига тўланадиган ҳақнинг миқдори ва шакли.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган шартлар бўлмаган тақдирда, шартнома тузилмаган ҳисобланади.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси беш йилдан ортик бўлмаган муддатга тузилади. Шартноманинг амал қилиш муддати тамом бўлганда тарафлардан бирининг шартномани бекор қилиш тўғрисидаги аризаси бўлмаса, шартнома унда назарда тутилган муддатга ва шартлар асосида узайтирилган деб ҳисобланади.

Ишончли бошқаришга топшириладиган айрим турдаги мол-мулклар учун қонунда шартнома амал қилишининг бошқа энг кўп муддатлари белгилаб қўйилиши мумкин.

854-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг шакли

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси ёзма шаклда тузилади.

Кўчмас мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси кўчмас мол-мулкни бошқа шахсга бериш ҳақидаги шартнома учун назарда тутилган шаклда ва тартибда тузилади. Кўчмас мулкка эгалик ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши қайси тартибда давлат рўйхатидан ўтказилса, бу мулкни ишончли бошқаришга топшириш ҳам шу тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши керак.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси шаклига ёки кўчмас мулкни ишончли бошқаришга топширишни рўйхатга олиш талабига риоя қилмаслик, унинг ҳақиқий бўлмаслигини келтириб чиқаради.

855-модда. Ишончли бошқарувда бўлган мол-мулкни ажратиб чиқариш

Ишончли бошқаришга топширилган мол-мулк бошқарув муассисининг бошқа мол-мулкдан, шунингдек ишончли бошқарувчининг мол-мулкидан ажратилади. Ушбу мол-мулк ишончли бошқарувчида алоҳида балансда акс эттирилади ва у бўйича мустақил ҳисоб юритилади. Ишончли бошқарув билан боғлиқ фаолият бўйича ҳисоб-китоб юритиш учун алоҳида банк ҳисобварағи очилади.

Бошқарув муассисининг қарзлари бўйича ундирувни у ишончли бошқаришга топширган мол-мулкка қаратишга йўл қўйилмайди, ушбу шахс очор (банкрот) бўлган ҳоллар бундан мустасно. Бошқарув муассиси банкрот бўлганда, ушбу мол-мулкни ишончли бошқариш бекор қилинади ва у кимовши савдосига қўйилган мол-мулкка қўшиб юборилади.

856-модда. Учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари бўлган мол-мулкни ишончли бошқариш

Ишончли бошқарувчи шартнома тузилгунга қадар ўзига бошқариш учун топширилаётган мол-мулкка учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари борлиги ҳақида хабардор қилиб қўйилиши керак. Ушбу шарт бузилган тақдирда ишончли бошқарувчи шартномани ҳақиқий эмас деб ҳисоблаб, реал зарарни қоплашни ва мутаносиб ҳақ тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар ишончли бошқаришга топширилган мол-мулкка шартнома тузилганидан кейин учинчи шахсларнинг ҳуқуқлари пайдо бўлса, ишончли бошқарувчи эса бу ҳақда ўн кунлик муддатда хабардор қилинмаган бўлса, у мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасини бекор қилиб, ўзига келтирилган ҳақиқий зарарнинг қопланишини ва мутаносиб ҳақ тўланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

857-модда. Ишончли бошқарувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Ишончли бошқарувчи қонунда ва мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида назарда тутилган доирада ишончли бошқаришга топширилган мол-мулкка нисбатан мулкдор ҳуқуқларини амалга оширади.

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни бошқариш соҳасидаги ҳаракатларни амалга ошириш натижасида қўлга киритган ҳуқуқлар ана шундай мол-мулк таркибига киритилади. Ишончли бошқарувчининг ана шундай ҳаракатларни амалга ошириши натижасида вужудга келган мажбуриятлар шу мол-мулк ҳисобидан бажарилади.

Ишончли бошқарувчи бошқарувга топширилган кўчмас мол-мулкни бошқа шахсга беришни ва гаровга қўйишни фақат бу ҳол мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида назарда тутилган ҳолларда амалга оширишга ҳақли.

Ишончли бошқарувда булган мол-мулкка ҳуқуқларни ҳимоя қилиш учун ишончли бошқарувчи ўзининг ҳуқуқлари ҳар қандай бузилишини бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқига эга (ушбу Кодекснинг 228, 229, 231, 232-моддалари).

Ишончли бошқарувчи бошқарувнинг муассисига ва фойда олувчига мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси билан белгиланган мuddатларда ва тартибда ўз фаолияти тўғрисида ҳисобот тақдим этиб туради.

858-модда. Мол-мулкни ишончли бошқаришни бошқа шахсга бериш

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни шахсан ўзи бошқаради, ушбу модданинг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ишончли бошқарувчи бошқа шахсга ишончли бошқарувчи номидан мол-мулкни бошқариш учун зарур булган ҳаракатларни амалга оширишни топшириши мумкин, башарти унга мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида ана шундай ваколат берилган бўлса ёки у бунга муассиснинг ёзма розилигини олган бўлса, ёхуд бошқарув муассисининг ёки фойда олувчининг манфаатларини таъминлаш учун вазият тақозоси билан бунга мажбур бўлса ва бунда бошқарув муассисининг кўрсатмаларини оқилона мuddатда олиш имконига эга бўлмаса.

Ишончли бошқарувчи ўзи танлаган ишончли вакилнинг ҳаракатлари учун ўзининг ҳаракатлари каби жавобгар бўлади.

859-модда. Ишончли бошқарувчининг жавобгарлиги

Мол-мулкни ишончли бошқариш пайтида фойда олувчининг ёки бошқарув муассисининг манфаатлари тўғрисида етарли ғамхўрлик қилмаган ишончли бошқарувчи фойда олувчига мол-мулкни ишончли бошқариш вақтида бой берилган фойдани, бошқарув муассисига эса мол-мулкни йўқотиш ёки унга шикаст етказиш билан келтирилган зарарни, шунингдек бой берилган фойдани тўлайди.

Агар ишончли бошқарувчи ушбу зарарлар енгиб бўлмайдиган куч туфайли ёки фойда олувчининг ёхуд бошқарув муассисининг ҳаракатлари туфайли келиб чиққанлигини исбот қилиб бера олмаса, етказилган зарар учун жавобгар бўлади.

Ишончли бошқарувчи ўзига берилган ваколатлардан четга чиққан ёки ўзи учун белгилаб қўйилган чеклашларни бузган ҳолда тузган битми бўйича мажбуриятларни ишончли бошқарувчи шахсан ўзи бажаради. Агар битимда қатнашувчи учинчи шахслар ваколатлардан четга чиққанлигини ёки белгилаб қўйилган чеклашларни билмаган бўлсалар ёки билишлари керак бўлмаган бўлса, вужудга келган мажбуриятлар ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгилаб қўйилган тартибда бажарилиши керак. Бу ҳолда бошқарув муассиси ишончли бошқарувчидан

у келтирган зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилиши мумкин.

Мол-мулкни ишончли бошқариш муносабати билан вужудга келган мажбуриятлар бўйича қарзлар ушбу мол-мулк ҳисобидан тўланади. Ушбу мол-мулк етарли бўлмаган тақдирда ундирув ишончли бошқарувчининг мол-мулкига, унинг мол-мулки ҳам етарли бўлмаганида эса – бошқарув муассисининг ишончли бошқаришга топширилмаган мол-мулкига қаратилиши мумкин.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси уни тегишли суратда бажармаслик туфайли бошқарув муассисига ёки фойда олувчига етказилиши мумкин булган зарарнинг ўрнини қоплашни таъминлаш учун ишончли бошқарувчининг гаров беришини назарда тутиши мумкин.

860-модда. Ишончли бошқарувчига тўланадиган ҳақ

Ишончли бошқарувчи мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасида назарда тутилган ҳақни олиш, шунингдек у мол-мулкни ишончли бошқариш чоғида қилган зарур ҳаражатларни бошқаришга топширилган мол-мулк ҳисобидан ёки ушбу мол-мулкдан фойдаланишдан келган даромадлар ҳисобидан қоплатиш ҳуқуқига эга.

861-модда. Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномасининг бекор бўлиши

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси кўйидаги ҳолларда бекор бўлади:

тарафлардан бирининг шартнома мuddати тугаши муносабати билан шартномани бекор қилиш тўғрисидаги аризасига муювофиқ;

агар шартномада бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, фойда олувчи фуқаронинг вафот этиши, фойда олувчи юридик шахснинг тугатилиши муносабати билан;

ишончли бошқарувчи фуқаро вафот этганида, у муомалага лаёқатсиз, муомала лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб ҳисобланганида, шунингдек яқка тадбиркор нонор (банкрот) деб топилганида;

ишончли бошқарувчи юридик шахс тугатилганида, у нонор (банкрот) деб топилганида;

фойда олувчи, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома бўйича фойдани олишдан бош тортганида;

ишончли бошқарувчи ёки бошқарув муассиси ишончли бошқарувчи учун мол-мулкни ишончли бошқаришни шахсан амалга ошириши мумкин эмаслиги муносабати билан бошқарувчи амалга оширишдан бош тортганида;

бошқарув муассиси ишончли бошқарувчига шартномада келишилган ҳақни тўлаган ҳолда ушбу модданинг тўртинчи бандида кўрсатилганидан бошқа сабабларга кўра шартномани бажаришдан бош тортганида; ишончли бошқарувчи ўзининг мажбуриятларини тегишли даражада бажармаган тақдирда шартнома суднинг қарорига муювофиқ бекор қилинганда;

қонунда ёки шартномада назарда тутилган бошқа асосларга кўра.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси бекор қилинганда ишончли бошқаришда булган мол-мулк, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бошқарув муассисига топширилади.

Мол-мулкни ишончли бошқариш шартномаси тарафлардан бирининг ташаббуси билан бекор қилинганда иккинчи тараф, агар шартномада бошқача мuddат белгиланган бўлмаса, камида уч ой олдин бундан хабардор қилиб қўйилиши керак.

50-БОБ. КОМПЛЕКС ТАДБИРКОРЛИК ЛИЦЕНЗИЯСИ (ФРАНШИЗИНГ)

862-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси

Комплекс тадбиркорлик лицензияси (франшизинг) шартномаси буйича бир тараф (комплекс лицензиар) иккинчи тарафга (комплекс лицензиатга) ҳақ эвазига лицензиарнинг фирма номидан ҳамда қўриқланадиган тижорат ахборотидан, шунингдек шартномада назарда тутилган мутлақ ҳуқуқларга кирувчи бошқа объектлардан (товар белгиси, хизмат кўрсатиш белгиси ва ихтиролар ҳамда бошқалардан) лицензиатнинг тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш ҳуқуқини ўз ичига оладиган мутлақ ҳуқуқлар комплексини (лицензия комплекси) бериш мажбуриятини олади.

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси лицензия комплексида, лицензиарнинг иш соҳасидаги обрўсидан ва тижорат соҳасидаги тажрибасидан муайян ҳажмда (хусусан, минимал ва ёки максимал ҳажмда фойдаланишни белгилаб қўйган ҳолда) муайян фаолият соҳасига (лицензиардан олинган ёки лицензиат ишлаб чиқарган товарларни сотиш, хизматларни кўрсатиш, ишлар бажариш, савдо фаолиятини амалга ошириш ва ҳоказо) қўлланган ҳолда, фойдаланиш ҳудудини кўрсатиб ёки кўрсатмасдан фойдаланишни назарда тутadi.

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича фақат тижорат ташкилотлари ва тадбиркорлар сифатида рўйхатга олинган фуқароларгина тарафлар бўлиши мумкин.

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси мuddат кўрсатилган, шунингдек кўрсатилмаган ҳолда (мuddатсиз шартнома) тузилиши мумкин.

Башарти ушбу бобда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса ёки у шартноманинг моҳиятидан келиб чиқмаса, комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасига ушбу Кодекснинг интеллектуал мулк ҳақидаги қоидалари тегишли суратда қўлланади.

863-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг шакли ва уни рўйхатга олишга қўйиладиган талаблар

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси ёзма равишда тузилиши керак ва у шартномага мувофиқ лицензиар сифатида иш кўрадиган юридик шахсни ёки якка тадбиркорни рўйхатга олган орган томонидан рўйхатга олинishi керак. Ушбу қоидага риоя қилмаслик шартноманинг ҳақиқий ҳисобланмаслигига сабаб булади.

864-модда. Комплекс тадбиркорлик буйича қўшимча лицензия

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасида лицензиатнинг ўзига берилган лицензия комплекси ёки

унинг бир қисмидан бошқа шахсларнинг у лицензиар билан келишган ёки комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасида белгиланган шартларда фойдаланишига рухсат бериш ҳуқуқи назарда тутилиши мумкин. Худди шунингдек, шартномада лицензиатнинг муайян вақт давомида фойдаланиш ҳудудини кўрсатган ёки кўрсатмаган ҳолда муайян миқдорда қўшимча лицензиялар бериш мажбурияти ҳам ёзиб қўйилиши мумкин.

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг бекор қилиниши комплекс тадбиркорлик буйича қўшимча лицензияни ҳам бекор қилади.

865-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича ҳақ тулаш шакли

Лицензиат лицензиарга қатъий белгилаб қўйилган бир йўла ёки даврий туловлар, тушумдан ажратмалар, лицензиар томонидан унга қайта сотиш учун етказиб берилadиган товарларнинг улгуржи нархларига устамалар шаклида ёки комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасида назарда тутилган бошқа шаклда ҳақ тулайди.

866-модда. Лицензиарнинг мажбуриятлари

Лицензиар:
лицензиатга техникавий ва тижорат ҳужжатларини топшириши ҳамда лицензиат комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича ўзига берилган ҳуқуқларни амалга ошириши учун зарур бўлган бошқа ахборотни тақдим этиши, шунингдек лицензиат ва унинг ходимларига ушбу ҳуқуқларни амалга ошириш билан боғлиқ масалалар юзасидан йўл-йўриқлар бериши шарт;
лицензиатга шартномада назарда тутилган лицензияларни бериши, уларнинг белгиланган тартибда расмийлаштирилишини таъминлаши;
лицензиатга доимий техникавий ва маслаҳат ёрдами кўрсатиши, шу жумладан ходимларни ўқитиш ва уларнинг малакасини оширишда ёрдам бериши шарт.

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасида лицензиарнинг бошқа мажбуриятлари ҳам назарда тутилиши мумкин.

867-модда. Лицензиатнинг мажбуриятлари

Лицензиат комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича амалга оширадиган фаолиятнинг характери ва хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда лицензиат шартномада назарда тутилган фаолиятни амалга ошириш чоғида лицензиарнинг фирма номидан шартномада кўрсатилган тарзда фойдаланиши;

у шартнома асосида ишлаб чиқараётган товарлар, кўрсатаётган хизматлар бажараётган ишлар сифати бевосита лицензиарнинг ўзи ишлаб чиқараётган, кўрсатаётган ёки бажараётган шундай товарлар, хизматлар ёки ишларнинг сифатига аниқ мос бўлишини таъминлаши;
лицензиарнинг лицензия комплексига кирувчи алоҳида ҳуқуқлардан фойдаланиш характери, усуллари ва шартлари бу ҳуқуқлардан лицензиарнинг фойдаланишига аниқ мос келишига қаратилган барча йўриқномалари ва кўрсатмаларига, шу жумладан лицензиат шартнома буйича ўзига берилган ҳуқуқларни амалга ошириш

вақтида фойдаланадиган тижорат биноларининг ташқи ва ички безакларига доир кўрсатмаларига ҳам риоя этиши;

сотиб олувчилар (буюртмачилар) бевосита лицензиардан товар (хизмат, иш) ни сотиб олган (буюртма берган) вақтда уларга умид қилишлари мумкин бўлган ҳамма қўшимча хизматларни кўрсатиши;

лицензиарнинг ишлаб чиқариш сирларини ва ундан олган бошқа махфий тижорат ахборотини ошкор қилмаслиги;

агар шартномада тўғридан-тўғри назарда тутилган бўлса, шартлашилган миқдорда ердამчи лицензияларни бериши;

комплекс тадбиркорлик лицензияси туфайли фирма номидан, товар белгисидан, хизмат кўрсатиш белгисидан ёки бошқа индивидуаллаштириш воситасидан фойдаланаётганлигини сотиб олувчиларга (буюртмачиларга) улар учун жуда аниқ усулда маълум қилиши шарт.

868-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг чеклайдиган шартлари

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасида чеклайдиган (экслюзив) шартлар, хусусан:

лицензиарнинг лицензияга бириктириб қўйилган ҳудудда фойдаланиш учун бошқа ҳудди шундай комплекс тадбиркорлик лицензияларини бермаслик ёки ушбу ҳудудда бевосита мустақил фаолият олиб бормаслик мажбурияти;

лицензиатнинг комплекс тадбиркорлик лицензиясидан фойдаланиладиган ҳудудда лицензиар билан рақобатлашмаслик мажбурияти;

лицензиатнинг лицензиарнинг рақобатчиларидан (булажак рақобатчиларидан) бошқа комплекс тадбиркорлик лицензияларини олишдан воз кечиши;

лицензиатнинг шартнома буйича ўзига берилган алоҳида ҳуқуқларни амалга ошириш вақтида фойдаланиладиган тижорат бинолари жойлаштириладиган ерни, шунингдек уларнинг ташқи ва ички безакларини лицензиар билан келишиш мажбурияти назарда тутилиши мумкин.

Агар чеклайдиган шартлар тегишли бозорнинг ҳолатини ва тарафларнинг иқтисодий мавқеини ҳисобга олганда рақобат тўғрисидаги қонунчиликка зид бўлса, бу шартлар монополияга қарши орган ёки бошқа манфаатдор шахснинг даъвосига кўра ҳақиқий эмас деб топилуши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 29 декабрдаги ЎРҚ-345-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 1-сон, 1-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг чеклайдиган шартларига кўра:

лицензиар лицензиатнинг товарни сотиш баҳосини ёки лицензиат бажарадиган (кўрсатадиган) ишлар (хизматлар) нархини белгилашга, ёки мазкур нархларнинг юқори ва пастки чегараларини белгилаб қўйишга ҳақли бўлса;

лицензиат товарларни фақат маълум тоифадаги сотиб олувчиларга (буюртмачиларга) ёки шартномада белгилаб қўйилган ҳудудда жойлашган (йашайдиган) сотиб олувчиларга (буюртмачиларга) гина сотишга, ишларни бажаришга ёки хизматлар кўрсатишга ҳақли бўлса, бундай чекловчи шартлар ҳақиқий эмас.

869-модда. Лицензиарнинг лицензияга қўйиладиган талаблар буйича жавобгарлиги

Лицензиат комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича сотаётган (бажарётган, кўрсатаётган) товарлар (ишлар, хизматлар) сифати шартномага мос эмаслиги тўғрисида лицензияга қўйиладиган талаблар юзасидан лицензиар субсидиар жавобгар бўлади.

Лицензияга лицензиарнинг махсулотини (товарларини) тайёрловчи сифатида қўйиладиган талаблар юзасидан лицензиар лицензиат билан солидар жавобгар бўлади.

870-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасини ўзгартириш

Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси ушбу Кодекс 28-бобининг қоидаларига мувофиқ ўзгартирилиши мумкин.

Тегишли ўзгаришлар ушбу Кодекснинг 863-моддасида белгиланган тартибда рўйхатга олинган пайтдан бошлаб шартнома ўзгартирилган деб ҳисобланади.

871-модда. Комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасини бекор қилиш

Муддати кўрсатилиб тузилган комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси ушбу Кодекс 28-бобининг қоидаларига мувофиқ бекор қилиниши мумкин.

Тарафлардан ҳар бири муддатсиз комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасидан истаган вақтда бош тортишга ҳақли бўлиб, агар шартномада узокроқ муддат назарда тутилган бўлмаса, бу ҳақда иккинчи тарафни олти ой олдин хабардор қилиши керак.

Лицензия комплексига кирган фирма номини янги фирма номи билан алмаштирмасдан унга бўлган ҳуқуқ бекор қилинган тақдирда комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси бекор қилинади.

Муддати кўрсатиб тузилган комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасини муддатидан олдин бекор қилиш, шунингдек муддатсиз комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасини бекор қилиш ушбу Кодекснинг 863-моддасида белгиланган тартибда рўйхатга олинмиши керак.

872-модда. Тарафлар ўзгарганида комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг ўз кучида қолиши

Лицензия комплексига кирувчи бирон-бир алоҳида ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асос бўлмайди. Янги лицензиар ўзига ўтган алоҳида ҳуқуқ жумласига кирувчи ҳуқуқлар ва мажбуриятлар буйича шартномага киришади.

Лицензиар фуқаро вафот этган тақдирда, унинг комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси буйича ҳуқуқ ва мажбуриятлари меросхўрга, башарти бу меросхўр тадбиркор сифатида рўйхатга олинган бўлса ёки мерос очилган кундан эътиборан олти ой мобайнида тадбиркор сифатида рўйхатга олинса, ўтади. Акс ҳолда шартнома бекор қилинади.

Меросхўр тегишли ҳуқуқ ва мажбуриятларни қабул қилиб олгунча ёки меросхўр тадбиркор сифатида рўйхатга

олингунча бўлган даврда лицензия комплексини нотариус томонидан белгиланган тартибда тайинланадиган бошқарувчи идора қилади.

873-модда. Фирма номи ўзгарганида комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномасининг ўз кучида қолиши

Лицензиар ўзининг фирма номини ўзгартирган тақдирда, агар лицензиат шартномани бекор қилишни талаб қилмаса, комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси сақланиб қолади ва лицензиарнинг янги фирма номига нисбатан амал қилади. Шартноманинг амал қилиши сақланиб қолган ҳолда лицензиат лицензиярга тегишли бўлган ҳақни мутаносиб равишда камайтиришни талаб қилишга ҳақли бўлади.

874-модда. Лицензия комплексига кирадиган алоҳида ҳуқуқнинг бекор бўлиш оқибатлари

Агар комплекс тадбиркорлик лицензияси шартномаси амал қилиб турган даврда лицензия комплексига кирувчи алоҳида ҳуқуқнинг амал қилиш мuddатда тугаса ёки бундай ҳуқуқ бошқа асосга кўра бекор бўлса, шартнома бекор бўлган ҳуқуққа тааллуқли қоидаларни чегириб ташлаган ҳолда сақланиб қолади, лицензиат эса, агар шартномада бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, лицензиярга тегишли бўлган ҳақни мутаносиб равишда камайтиришни талаб қилишга ҳақли бўлади.

51-БОБ. ОМОНАТ САҚЛАШ

1-§. ОМОНАТ САҚЛАШ ҲАҚИДА УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

875-модда. Омонат сақлаш шартномаси

Омонат сақлаш шартномаси буйича бир тараф (омонат сақловчи) унга иккинчи тараф (юк топширувчи) берган ашёни сақлаш ва бу ашёни тўла ҳолида қайтариши мажбуриятини олади.

Омонат сақлашни ўз касб фаолиятининг мақсадларидан бири сифатида амалга оширадиган ташкилот (профессионал омонат сақловчи) омонат сақлаш шартномасида сақловчининг юк топширувчидан ашёни шартномада назарда тутилган мuddатда сақлашга қабул қилиши мажбурияти кўзда тутилиши мумкин.

876-модда. Ашёни сақлашга қабул қилиш мажбуриятини бажариш

Омонат сақлашни тадбиркорлик ёки бошқа профессионал фаолият сифатида амалга оширадиган омонат сақловчи омонат сақлаш шартномаси буйича ўз зиммасига юк топширувчининг ашёларини сақлашга қабул қилиш ва юк топширувчи берган нарсаларни ушбу мuddада назарда тутилган қоидаларга мувофиқ сақлаш мажбуриятини олиши мумкин.

Омонат сақлаш шартномаси буйича ашёни сақлашга қабул қилиш мажбуриятини олган омонат сақловчи бу

ашёни сақлаш учун ўзига беришни талаб қилишга ҳақли эмас. Бироқ, ашёни омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган мuddатда сақлашга топширмаган юк топширувчи, агар қонунда ёки шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашёни сақлашга топширмаганлиги муносабати билан етказилган зарар учун омонат сақловчи олдида жавобгар бўлади.

Агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашё шартномада келишилган мuddатда сақлашга топширилмаган ҳолларда, борди-ю, бу мuddат белгиланмаган бўлса, шартнома тузилган кундан бошлаб уч ой ўтганидан кейин омонат сақловчи ашёни сақлашга қабул қилиш мажбуриятдан озод этилади.

877-модда. Омонат сақлаш шартномасининг шакли

Омонат сақлаш шартномаси ёзма равишда тузилиши керак бўлган ҳолларда (ушбу Кодекснинг 108-моддаси) агар ашёнинг сақлашга қабул қилинганлиги омонат сақловчи томонидан юк топширувчига сақлаш тилхати, паттаси, гувоҳномасини, омонат сақловчи имзолаган бошқа ҳужжатни бериш йўли билан тасдиқланган бўлса, шартноманинг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади.

Агар ашё сақлаш учун фавқулодда ҳолатларда (ёнгин, табиий офат, тўсатдан касал бўлиш, ҳужум хавфи ва бошқалар) топширилган бўлса, шартноманинг ёзма шаклига риоя қилиш талаб этилмайди.

Омонат сақлаш шартномаси омонат сақловчи томонидан юк топширувчига, агар бунга қонунчиликда йўл кўйилса ёки у сақлашнинг ушбу тури учун одатдаги ҳол бўлса, ашёлар сақлаш учун қабул қилинганлигини тасдиқлайдиган номерли жетон (номер) ёки бошқа белги бериш йўли билан тузилиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Омонат сақлаш шартномасининг оддий ёзма шаклига риоя қилмаслик сақлашга қабул қилинган ашё билан омонат сақловчи қайтарган ашёнинг айнан ўзлиги хусусида низо чиққан тақдирда, тарафларни гувоҳларнинг кўрсатмаларини важ қилиб келтириш ҳуқуқидан маҳрум этилади.

878-модда. Омонат сақлаш мuddати

Омонат сақловчи ашёни шартномада келишилган мuddат давомида сақлаши шарт. Агар шартномада сақлаш мuddати назарда тутилган бўлмаса ва уни шартноманинг шартларига қараб аниқлаш мумкин бўлмаса, ашё юк топширган шахс томонидан талаб қилиб олингунча сақланади.

Агар сақлаш мuddати ашёни юк топширган шахс томонидан талаб қилиб олиш пайтигача қилиб белгиланган бўлса, омонат сақловчи бундай вазиятларда одат бўлган ашёни сақлаш мuddати тугагач, ашёнинг юк топширган шахс томонидан қайтариб олинишини талаб қилишга ҳақли бўлиб, ашёни топширган шахсга уни қабул қилиб олиш учун оқилона мuddат беради. Юк топширувчининг бу мажбуриятни бажармаслиги ушбу Кодекс 888-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган оқибатларга олиб келади.

879-модда. Ашёларни эгасизлантириб сақлаш

Ашё эгасизлантириб сақланганида сақлаш учун қабул қилинган ашёлар бошқа юк топширувчиларнинг шунга ўхшаш ва шундай сифатли ашёлари билан аралаштириб юборилиши мумкин. Юк топширувчига тенг миқдорда ёки тарафлар келишган миқдорда шунга ўхшаш ва шундай сифатли ашёлар қайтариб берилади.

Эгасизлантириб сақлаш бундай ҳол омонат сақлаш шартномасида бевосита назарда тутилган ҳоллардагина амалга оширилади.

880-модда. Омонат сақловчининг ашё тўлиқ сақланишини таъминлаш мажбуриятлари

Омонат сақловчи сақлашга топширилган ашёнинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган, шунингдек бошқа барча зарур чора-тадбирларни куриши шарт.

Агар шартномада эгасизлантириб сақлаш назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчи сақлаш учун ўзига берилган ашёни юк топширувчига ёки у олувчи сифатида кўрсатган бошқа шахсга топшириши шарт. Ашё сақлашга қандай ҳолатда топширилган бўлса, ўша ҳолатда, унинг таъмин ёмонлашувини ёки табиий камайишини ҳисобга олиб қайтариб берилиши шарт.

Омонат сақловчи ашёни қайтариш билан бир вақтда, башарти омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, уни сақлаш вақтида олинган ҳосил ва даромадларни ҳам топшириши шарт.

881-модда. Омонат сақлашга топширилган ашёдан фойдаланиш

Омонат сақловчи ўзига сақлаш учун топширилган ашёдан юк топширувчининг розилигисиз фойдаланишга, шунингдек учинчи шахсларга ундан фойдаланиш имкониятини беришга ҳақли эмас, сақланаётган ашёдан фойдаланиш унинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун зарур бўлган ҳоллар бундан мустасно.

882-модда. Омонат сақлаш шартларини ўзгартириш

Омонат сақловчи ашёни сақлаш шартларини ўзгартириш зарурлиги ҳақида дарҳол юк топширувчини хабардор қилиши ва унинг жавобини кутиши шарт.

Ашёнинг йўқолиши ёки шикастланиши хавфи пайдо бўлган тақдирда, омонат сақловчи сақлаш шартномасида назарда тутилган сақлаш усули, жойи ва бошқа шартларни юк топширувчининг жавобини кутмасдан ўзгартириши шарт.

Агар сақлаш вақтида ашёнинг бузилиш хавфи аниқ бўлиб қолса ёки ашё бузилган бўлса, ёки унинг тўлиқ сақланишини таъминлашга имкон бермайдиган вазиятлар вужудга келган бўлса, юк топширувчи эса ўз вақтида чоралар куришини кутиш мумкин бўлмаса, омонат сақловчи ашёни ёки унинг бир қисmini сақлаш жойида амалда бўлган баҳода мустақил сотишга ҳақли. Агар маъzur вазиятлар омонат сақловчи айбдор бўлмаган сабабларга кўра вужудга келган бўлса, у сотиш учун қилган ўз харажатларини харид баҳосидан ундириш ҳуқуқига эга.

883-модда. Хавфли хоссаларга эга бўлган ашёларни сақлаш

Агар юк топширувчи тез ёнадиган, портлаш хавфи бўлган ёки ўз табиғатига кўра хавфли бўлган ашёларни сақлаш учун топшираётган вақтда сақловчини уларнинг хоссалари ҳақида огоҳлантирмаган бўлса, омонат сақловчи бу ашёларни курилган зиёни юк топширувчига тўламаган ҳолда истаган вақтда зарарсизлантириши ёки йўқ қилиб ташлаши мумкин. Юк топширувчи бундай ашёлар сақланиши муносабати билан сақловчига ва учинчи шахсларга етказилган зарар учун жавоб беради.

Хавфли хоссаларга эга бўлган ашёлар сақлаш учун профессионал омонат сақловчига топширилган вақтда ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган қоидалар бундай ашёлар сақлаш учун нотўғри ном билан топширилган ва омонат сақловчи уларни қабул қилиб олиш чоғида сиртидан кўздан кечириш йўли билан уларнинг хавфли хоссаларга эгаллигини била олмаган тақдирда қўлланади.

Ашёлар ҳақ эвазига сақланган тақдирда, ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда ашёларни сақлаш учун тўланган ҳақ қайтариб берилмайди, борди-ю, бу ҳақ тўланмаган бўлса, омонат сақловчи уни тўла-тўқис ундириб олиши мумкин.

Агар омонат сақловчи хабардор бўлгани ҳолда ва унинг розилиги билан сақлашга қабул қилинган ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ашёлар, гарчи уларни сақлаш шартларига риоя этилган бўлса-да, атрофдагилар учун ёки омонат сақловчи ёхуд учинчи шахсларнинг мол-мулки учун хавфли бўлиб қолган бўлса ҳамда вазият омонат сақловчининг юк топширувчидан уларни дарҳол олиб кетишни талаб қилишига имкон бермаса ёки юк топширувчи бу талабни бажармаса, ушбу ашёлар омонат сақловчи томонидан юк топширувчига зиёни тўламаган ҳолда зарарсизлантирилиши ёки йўқ қилиб ташланиши мумкин. Бундай ҳолларда юк топширувчи ушбу ашёларни сақлаш муносабати билан келтирилган зарар учун омонат сақловчи ва учинчи шахслар олдида жавобгар бўлмайди.

884-модда. Ашёни сақлаш учун учинчи шахсга топшириш

Агар қонунчиликда ёки омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчи юк топширувчининг розилигисиз ашёни сақлаш учун учинчи шахсга топширишга ҳақли эмас, башарти бун юк топширувчининг манфаатлари зарур қилиб қўйган ва омонат сақловчи унинг розилигини олиш имкониятидан маъrum бўлган бўлмаса. Омонат сақловчи ашёни учинчи шахсга топширганлиги ҳақида юк топширувчини кечиктирмай хабардор қилиши шарт. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й. 03/21/683/0375-сон)*

Сақлаш учун ашё топширилган учинчи шахсинг ҳаракатлари учун омонат сақловчи жавоб беради.

885-модда. Омонат сақлаганлик учун тўланадиган ҳақ

Омонат сақлаганлик учун ҳақ сақловчига сақлаш тамом бўлганидан кейин, борди-ю, сақлаш учун даврлар буйича ҳақ тўлаш назарда тутилган бўлса – ҳар бир давр тамом бўлганидан кейин тўланиши шарт.

Агар сақлаш омонат сақловчи жавобгар бўлмаган вазиятлар туфайли шартлашилган муддатидан олдин тўхтатилса, омонат сақловчи ҳақнинг мутаносиб қисмини, ушбу Кодекс 883-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда эса, ҳақнинг ҳаммасини олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар сақлаш омонат сақловчи жавобгар бўладиган вазиятлар туфайли муддатидан олдин тўхтатилса, у сақлаганлик учун ҳақ талаб қилиш ҳуқуқига эга бўлмайди, бу ҳақ устидан олган суммаларни эса юк топширувчига қайтариши шарт.

Агар шартномада назарда тутилган муддат тугаганидан кейин сақлаб турилган ашё юк топширувчи томонидан қайтариб олинган бўлса, у ашёни бундан кейин сақлагани учун омонат сақловчига тегишли миқдорда ҳақ тўлаши шарт.

Ушбу модданинг қоидалари омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса қўлланилади.

886-модда. Омонат сақлаш юзасидан қилинган харажатларни қоплаш

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашёни сақлаш харажатлари тўланадиган ҳақ суммасига киритилади. Алоҳида харажатлар омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган ҳақ суммасига ёки харажатлар таркибига киритилмаслиги назарда тутилади.

Агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашё текинга сақланганида юк топширувчи амалда қилинган зарур харажатларни омонат сақловчига тўлаши шарт.

887-модда. Омонат сақлаш учун қилинган алоҳида харажатлар

Ашёни сақлаш учун қилинган, одатдаги бундай харажатлардан ортиқ бўлган ҳамда омонат сақлаш шартномасини тузиш чоғида тарафлар олдиндан куриши мумкин бўлмаган харажатлар (алоҳида харажатлар), башарти юк топширувчи ушбу харажатларга розилик берган ёки уларни кейинчалик маъқуллаган бўлса, шунингдек қонунчиликда ёки шартномада назарда тутилган бошқа ҳолларда омонат сақловчига тўланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдоги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Алоҳида харажатларни қилиш зарур бўлиб қолганида, омонат сақловчи юк топширувчидан ушбу харажатларга розилик сўраши шарт. Агар юк топширувчи омонат сақловчи кўрсатган муддатда ёки жавоб бериш учун етарли бўлган вақтда ўзининг рози эмаслигини хабар қилмаса, у алоҳида харажатларга рози бўлган, деб ҳисобланади.

Ишнинг ҳолатларига кўра юк топширувчининг розилигини олдиндан олиш мумкин бўлса-да, омонат сақловчи бундай розиликни олмасдан туриб сақлаш учун

алоҳида харажатлар қилган ва юк топширувчи кейинчалик уларни маъқулламаган тақдирда, омонат сақловчи алоҳида харажатларни фақат ушбу харажатлар қилинмаса ашёга етказилиши мумкин бўлган зарар доирасида қоплашни талаб қилиши мумкин.

Агар сақлаш шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, алоҳида харажатлар сақлаш ҳақига қўшимча равишда тўланади.

888-модда. Ашёнинг юк топширувчи томонидан қайтариб олиниши

Юк топширувчи шартномада назарда тутилган сақлаш муддати тамом бўлгач, сақлаш учун топширилган ашёни қайтариб олиши шарт.

Юк топширувчи ашёни олишдан бош тортган тақдирда, агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчи ашёни мустақил суратда сотишга унинг қиймати белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг эллик бараварига тенг суммадан ортиқ бўлган тақдирда эса – ушбу Кодекснинг 379, 380 ва 381-моддаларида назарда тутилган тартибда сотишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Ашёни сотишдан тушган сумма омонат сақловчига тегишли ҳақ чегириб ташлангач, юк топширувчига берилади.

889-модда. Ашё йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун омонат сақловчининг жавобгарлиги

Омонат сақловчи сақлаш учун қабул қилинган ашё йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун ушбу Кодекснинг 333-моддасида назарда тутилган асосларга кўра жавобгар бўлади.

Профессионал омонат сақловчи ашёнинг йўқолиши, кам чиқиши ёки шикастланиши:

енгиб бўлмас куч таъсири оқибатида;

асшёнинг уни сақлаш учун қабул қилиш чоғида омонат сақловчи билмаган ва билиши шарт бўлмаган яширин хоссалари туфайли;

сақланаётган ашёнинг йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги юк топширувчининг қасддан қилганлиги ёки қўпол эҳтиётсизлиги натижасида юз берганлигини исботламаса жавобгар бўлади.

Шартномада назарда тутилган сақлаш муддати ёки омонат сақловчининг талабига кўра ашёни қайтариб олиши шарт бўлган вақт тугагач, юк топширувчи сақланаётган ашёни қайтариб олмаса, омонат сақловчи бундан буён ашё йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун қасддан харажат қилган ёки қўпол эҳтиётсизлик қилган тақдирдагина жавоб беради.

890-модда. Омонат сақловчининг жавобгарлик даражаси

Ашё йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги туфайли юк топширувчига етказилган зарар, агар қонунда ёки сақлаш шартномасида бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг 324-моддасига мувофиқ омонат сақловчи томонидан қопланади.

Ашэ текин сақланганида унинг йўқолиши, кам чиқиши ёки шикастланиши туфайли юк топширувчига етказилган зарар:

ашёлар йўқолганлиги ва кам чиққанлиги учун – йўқолган ёки етишмаётган ашёларнинг қиймати миқдорида;

ашёлар шикастланганлиги учун – уларнинг қиймати қанча суммага камайган бўлса, шунча сумма миқдорида қопланади.

Агар омонат сақловчи жавобгар бўлган ҳолда шикаст етиши натижасида ашёнинг сифати ундан дастлабки вазифаси бўйича фойдаланиш мумкин бўлмайдиган даражада ўзгарган бўлса, юк топширувчи ундан воз кечишга ва омонат сақловчидан ушбу ашёнинг қийматини, шунингдек, агар қонунда ёки омонат сақлаш шартномасида назарда тутилган бўлса, бошқа зарарни ҳам қоплашни талаб қилишга ҳақли.

891-модда. Омонат сақловчига етказилган зарарни қоплаш

Агар омонат сақловчи ашёни сақлаш учун қабул қилиб олаётган пайтида унинг хоссаларини билмаган ва билиши шарт бўлмаган бўлса, юк топширувчи сақлаш учун топширилган ашёнинг хоссалари туфайли етказилган зарарни омонат сақловчига тўлаши шарт.

892-модда. Юк топширувчининг талаби билан омонат сақлаш мажбуриятининг бекор бўлиши

Шартномада юкни қайтариб беришнинг бошқача муддати белгиланган бўлса ҳам, омонат сақловчи юк топширувчининг талаби билан сақлашга қабул қилинган ашёни дарҳол қайтариб бериши керак. Бу ҳолда, агар омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, юк топширувчи мажбуриятни муддатидан олдин бекор қилиши туфайли омонат сақловчига етказилган зарарни тўлаши шарт.

893-модда. Омонат сақлаш ҳақидаги умумий қондаларни унинг алоҳида турларига таъбиқ этиш

Агар ушбу Кодекснинг 894–913-моддаларида назарда тутилган омонат сақлашнинг алоҳида турлари тўғрисидаги қондаларда, бошқа қонунчилик ҳужжатларида ўзгача тартиб белгилаб қўйилган бўлмаса, омонат сақлаш ҳақидаги умумий қондалар унинг алоҳида турларига ҳам таъбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРК–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-Ў. ОМОНАТ САҚЛАШНИНГ АЛОҲИДА ТУРЛАРИ

894-модда. Ломбардда омонат сақлаш

Ломбардда омонат сақлаш учун фуқаролардан шахсий истеъмолга мўлжалланган кўчар ашёлар қабул қилиниши мумкин.

Ашёни ломбардда омонат сақлаш шартномаси ломбард томонидан юк топширувчига (мижозга)

унинг номи ёзилган сақлов паттаси бериш йўли билан расмийлаштирилади.

Ломбардга сақлаш учун топшириладиган ашё тарафларнинг келишуви билан сақлаш учун қабул қилиш пайтида ва жойида одатда савдода шу турдаги ва сифатдаги ашёга белгиланадиган нархларга мувофиқ баҳоляниши керак.

Ломбард сақлаш учун қабул қилинган ашёларни ушбу модданинг учинчи қисмига мувофиқ чиқарилган нархнинг тулиқ суммасида ўз ҳисобидан юк топширувчи фойдасига суғурталаш шарт.

895-модда. Ломбарддан талаб қилиб олинмаган ашёлар

Юк топширувчи ашёларни қайтариб олишдан бош торган тақдирда, ломбард уларни уч ой мобайнида сақлаб туриши шарт. Бу муддат ўтганидан кейин талаб қилиб олинмаган ашёлар ломбард томонидан ушбу Кодекс 289-моддасининг еттинчи қисмида белгилаб қўйилган тартибда сотилиши мумкин.

Ашёларни сотишдан тушган пулдан сақлаш ҳақи ва ломбардга тегишли бошқа тўловлар қопланади. Пулнинг қолган қисми ломбард томонидан сақлов паттасининг эгасига у тақдим этилганида қайтариб берилади.

896-модда. Бойликларни банкда сақлаш

Банк қимматли қоғозларни, қимматбаҳо металллар ва тошларни, бошқа бойликларни, шунингдек ҳужжатларни сақлаш учун қабул қилиши мумкин.

Банкда бойликларни сақлаш шартномаси банк томонидан бойлик топширувчига номи ёзилган сақлов ҳужжатини бериш йўли билан расмийлаштирилади. Бу ҳужжатни тақдим этиш банк томонидан сақланаётган бойликларни бойлик топширувчига бериш учун асос бўлади.

Қимматли қоғозларни сақлаш (депозит) шартномасида назарда тутилган ҳолларда банк уларнинг тулиқ сақланишини таъминлашдан ташқари, ушбу қоғозларга нисбатан юридик аҳамиятга эга ҳаракатларни ҳам (вакилик ва ҳоказо) амалга оширади.

Бойликларни якка тартибдаги пулат сандикдан (пулат сандиқ бўлинимасидан, сақлаш учун мўлжалланган алоҳида бинадан) фойдаланган ҳолда сақлаш шартномаси банк томонидан бойликларни сақлаш учун қабул қилиш ҳаракатларини амалга ошириш ва бойлик топширувчига пулат сандиқ калитини, бойлик топширувчини кўрсатадиган варақча, кўрсатувчининг пулат сандиқни очиш ва ундан бойликларни олиш ҳуқуқини тасдиқлайдиган бошқа белги ёки ҳужжат бериш йўли билан тўзилиши мумкин.

Агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бойлик топширувчи истаган вақтда бойликларни пулат сандиқдан олиши, уларни қайта қўйиши, сақланаётган ҳужжатлар билан ишлаши мумкин. Бунда банк бойлик топширувчининг бойликларни олишини ва қайтариб топширишини ҳисобга олиш ҳуқуқига эга.

Бойлик топширувчи бойликларнинг бир қисmini пулат сандиқдан олган тақдирда, банк бойликларнинг қолган қисми бут сақланиши учун жавобгар бўлади.

Ушбу моддада белгиланган банкнинг пулат сандиқда бойликларни сақлаш қоидалари банк ўз пулат сандиқини

мулк ижараси шартлари асосида фойдаланиш учун бошқа шахсга берадиган ҳолларга тааллуқли бўлмайди.

897-модда. Ашёларни транспорт ташкилотларининг юкхоналарида сақлаш

Транспорт ташкилотларининг ихтиёридаги юкхоналар йўловчилар ва бошқа фуқаролардан, уларда йўл ҳужжатлари бор ёки йўқлигидан қатъи назар, ашёларни сақлаш учун қабул қилиши шарт. Ашёни транспорт ташкилотларининг юкхоналарида сақлаш шартномаси оммавий ҳисобланади.

Ашё сақлаш учун юкхонага қабул қилинганлигини тасдиқлаш юзасидан (автомат юкхоналардан ташқари) юк топширувчига патта ёки номерли жетон берилади.

Патта ёки жетон йўқотилган тақдирда юкхонага топширилган ашё юк топширувчига ушбу ашё ўзига қарашли эканлигининг исботини тақдим этган тақдирда берилади.

Юкхонага топширилган ашё йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги оқибатида юк топширувчи кўрган зарар суммаси, агар ашёни сақлашга топшириш пайтида у нархланган бўлса ёки зарарнинг ўрнини қоплашга кераклик сумма хусусида тарафлар келишиб олган бўлсалар, зарарни қоплаш тўғрисида талаб қўйилган пайтдан бошлаб бир сутка мuddатда юк топширувчига тўланади.

Ашё махсус қоидалар ёки тарафларнинг келишуви билан белгиланган мuddатга юкхонага топширилиши мумкин. Кўрсатилган мuddатда талаб қилиб олинмаган ашёни юкхона яна ўттиз кун сақлаб туриши шарт. Ушбу мuddат тамом бўлгач, талаб қилиб олинмаган ашё сотилиши, сотишдан тушган пул сца ушбу Кодекснинг 895-моддасига мувофиқ тақсимланиши мумкин.

898-модда. Ашёни ташкилотларнинг кийимхоналарида сақлаш

Агар ташкилотларнинг кийимхоналарида ашёларни ҳақ эвазига сақлаш ҳақида ашёни сақлашга топшириш вақтида келишиб қўйилган ёки бошқа очиқ усулда шартлашилган бўлмаса, уларда ашё сақлаш бепул ҳисобланади.

Ашё кийимхонада сақлаш учун қабул қилиб олинганлигини тасдиқлаш учун сақловчи юк топширувчига номерли жетон ёки ашё сақлаш учун қабул қилиб олинганлигини тасдиқловчи бошқа белги беради.

Кийимхонага топширилган ашё жетон тақдим этувчига берилади. Бунда сақловчи жетон тақдим этувчининг ашёни олишга ваколатларини текшириши шарт эмас. Бироқ, омонат сақловчи жетон уни тақдим этувчига қарашли эканлигига шубҳаланса, ашёни жетон тақдим этувчига қайтариб беришни тўхтатиб туришга ҳақли.

Юк топширувчи жетонни йўқотиб қўйган, лекин унинг ашёларни кийимхонага топширганлиги ёки ашёларнинг унга тегишлилиги сақловчига шубҳа туғдирмаган ёхуд юк топширувчи томонидан исботланган ҳолларда ҳам сақловчи кийимхонадаги ашёни беришга ҳақли. Ташкилотларнинг ашёлар кийимхоналарда бут сақланиши учун жавобгарлиги, шунингдек талаб қилиб олинмаган ашёларни сақлаш мuddатлари ушбу Кодекс 897-моддасининг тўртинчи ва бешинчи қисмларида кўрсатилган қоидалар буйича белгиланади.

899-модда. Ашёни меҳмонхонада сақлаш

Меҳмонхона унда яшаётган шахс томонидан олиб қирилган ашёларнинг йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлиги учун омонат сақловчи сифатида алоҳида келишув бўлмаган тақдирда ҳам жавоб беради, ашё енгиб бўлмайдиган куч, ашёнинг ўз хоссалари оқибатида ёки меҳмонхонада яшовчининг ўзи, унинг ҳамроҳлари ёки унинг енига келган шахслар айби билан йўқолган, кам чиққан ёки шикастланган ҳоллар бундан мустасно.

Меҳмонхона ходимларига ишониб топширилган ашё ёки мўлжалланган жойга (меҳмонхона номери ва бошқаларга) жойлаштирилган ашё меҳмонхонага олиб қирилган ашё деб ҳисобланади.

Пул, бошқа валюта қимматликлари, қимматли қоғозлар ва бошқа қимматбаҳо ашёлар сақлаш учун алоҳида омонат сақлаш шартномаси буйича қабул қилиб олинган бўлсагина, меҳмонхона уларнинг йўқолганлиги учун жавобгар бўлади.

Меҳмонхонада яшаётган, ўз ашёларининг йўқолганлиги, кам чиққанлиги ёки шикастланганлигини билиб қолган шахс меҳмонхона маъмуриятига бу ҳақда кечиктирмай хабар қилиши шарт. Акс ҳолда меҳмонхона ашёларнинг тўлиқ сақланмаганлиги учун жавобгарлиқдан озод қилинади.

Меҳмонхона бу ерда яшаётган шахсларнинг ашёлари сақланиши учун жавобгарлиқни ўз зиммасига олмаслигини эълон қилган тақдирда ҳам, жавобгарлиқдан озод қилинмайди.

Меҳмонхоналарда талаб қилиб олинмаган ашёларни сақлаш мuddатлари ва уларнинг тақдирини ушбу Кодекс 897-моддасининг бешинчи қисмида ёзиб қўйилган қоидаларга мувофиқ белгиланади.

Ушбу мoddанинг қоидалари мотеллар, дам олиш уйлари, санаторийлар, ётоқхоналар, ҳаммомларда, шунингдек ташкилотга келадиган фуқароларнинг ашёларини сақлаш учун махсус ажратилган жойларга эга бўлган бошқа ташкилотларда ҳам ашёларни сақлашга нисбатан қўланади.

900-модда. Низоли ашёларни сақлаш (секвестр)

Секвестр тўғрисидаги шартнома буйича ашёга эгалик қилиш хусусида ораларида низо чиққан икки ёки бир неча шахс низоли ашёни учинчи шахсга берадилар. Учинчи шахс низо ҳал бўлгач, ашёни суд қарори билан ёки низолашаётган ҳамма шахсларнинг келишувига мувофиқ қимга тегишли бўлса, ўша шахсга қайтариб бериш мажбуриятини олади (шартнома секвестри).

Низоли ашё суднинг қарорига кўра секвестр тартибда сақлаш учун топширилиши мумкин (суд секвестри).

Суд томонидан тайинланган шахс ҳам, шунингдек бақслашаётган тарафларнинг ўзаро келишувига мувофиқ белгиланадиган шахс ҳам суд секвестри буйича омонат сақловчи бўлиши мумкин. Ҳар иккала ҳолда ҳам, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, омонат сақловчининг розилиги талаб қилинади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Секвестр тартибда сақлашга кўчар мулклар ҳам, шунингдек кучмас мулклар ҳам топширилиши мумкин.

3-5. ТОВАР ОМБОРИДА ОМОНАТ САҚЛАШ**901-модда. Товар омбури**

Тадбиркорлик фаолияти сифатида товарларни сақлайдиган ва сақлаш билан боғлиқ хизматларни курсатадиган ташкилот товар омбури дейилади.

902-модда. Умумий фойдаланишдаги товар омбури

Агар қонунчиликка мувофиқ товар омбури товарларни сақлаш учун чегараланган доирадаги шахслардан қабул қилиши мумкин бўлган омбулар жумласига киритилган бўлмаса, у умумий фойдаланишдаги омбу деб ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Умумий фойдаланишдаги товар омбури томонидан тузиладиган омбурада омонат сақлаш шартномаси оммавий шартнома деб ҳисобланади.

903-модда. Омбурада омонат сақлаш шартномаси

Омбурада омонат сақлаш шартномаси бўйича товар омбури (сақловчи) товар эгаси (юк топширувчи) томонидан ўзига топширилган товарларни ҳақ эвазига сақлаш ва уларни тўлиқ ҳолича қайтариб бериш мажбуриятини олади.

Омбурада омонат сақлаш шартномаси ёзма равишда тузилади. Агар омбурада сақлаш шартномасини тузиш ва товарни омбурага қабул қилиб олиш омбу ҳужжати билан тасдиқланган бўлса, омбурада омонат сақлаш шартномасининг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади.

904-модда. Ашёларни тасарруф қилиш ҳуқуқи билан сақлаш

Агар қонунчиликдан ёки омбурада омонат сақлаш шартномасидан товар омбури ўзига сақлаш учун топширилган товарларни тасарруф этиши мумкинлиги келиб чиқса, у ҳолда тарафларнинг муносабатларига ушбу Кодекс 41-бобининг қоидалари қўлланади, бироқ товарларни қайтариб бериш вақти ва жойи ушбу бобнинг қоидалари билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

905-модда. Товар омбурининг мажбуриятлари

Товар омбури стандартлар, техникавий шартлар, технология йўриқномалари, сақлаш йўриқномалари, айрим турдаги товарларни сақлаш қоидаларида, омбу учун мажбурий бўлган бошқа махсус норматив ҳужжатларда белгилаб қўйилган сақлаш шартлари (тартиботи)га риоя қилиши лозим.

Агар омбурада омонат сақлаш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, товар омбури товарларни сақлаш учун қабул қилиб олаётганида уларни ўз ҳисобидан кўздан кечириши керак.

Агар омонат сақлаш эгасизлантириш йўли билан амалга оширилаётган бўлса, товар омбури товар эгасига товарларни ёки уларнинг намуналарини кўздан кечириш, намуна олиш ҳамда товарларнинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун зарур чора-тадбирларни кўриш имкониятларини бериши шарт.

Товарларнинг тўлиқ сақланишини таъминлаш учун сақлаш шариоатларини тезлик билан ўзгартириш талаб қилинадиган ҳолларда товар омбури зарур шойилинч чораларни мустақил кўришга ҳақли. У кўрилган чоралар тўғрисида товар эгасига хабар бериши шарт.

Сақлаш вақтида товар омбурада омонат сақлаш шартномасида келишилганидан ёки одатдаги табиий бузилиш нормалари доирасидан ташқари қақдиган даражада бузилганлиги аниқланган тақдирда, товар омбури бу ҳақда дарҳол далолатнома тузиши ва ўша куниеқ юк топширувчини хабардор қилиши шарт.

906-модда. Товар эгасига қайтарилаётган вақтда унинг миқдори ва ҳолатини текшириш

Товар эгаси ва товар омбурининг ҳар бири товарни қайтариб бериш вақтида уни кўздан кечириш ва миқдорини текширишни талаб қилиш ҳуқуқига эга. Шу туфайли қилинган харажатлар товарни кўздан кечиришни ёки унинг миқдорини текширишни талаб қилган тараф зиммасига тушади.

Агар омбу товарни эгасига қайтараётган вақтида улар товарни бирга кўздан кечирмаган ёки текширмаган бўлсалар, товар тегишли даражада сақланмаганлиги оқибатида унинг кам чиққанлиги ёки бузилганлиги ҳақидаги ариза омбурага товарни олиш вақтида, товарни қабул қилишнинг оддий усули билан аниқлаш мумкин бўлмаган етишмовчилик ёки бузилиш хусусида эса, уларни аниқлаш учун зарур бўлган оқилона муддатда ёзма равишда юборилиши керак.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ариза бўлмаганида, агар акси исбот қилинган бўлмаса, омбу товарни омбурада омонат сақлаш шартномаси шартларига мувофиқ қайтарган деб ҳисобланади.

907-модда. Товар омбурининг омбурада сақлаш шартномасидан бош тортиши

Юк топширувчи товарнинг хавфли эканлигини яширган ва бу тараф зарар етказиши мумкин бўлган ҳолларда товар омбури омонат сақлаш шартномасини бажаришдан бош тортишга ҳақли.

908-модда. Омбу ҳужжатлари

Товар омбулари товарларни сақлашга қабул қилганлигини тасдиқлаб, қуйидаги омбу ҳужжатларини бериши мумкин:

икки қисмли омбу гувоҳномаси;
оддий омбу гувоҳномаси;
омбу паттаси.

Икки қисмли омбу гувоҳномаси, унинг ҳар бир қисми ва оддий омбу гувоҳномаси қимматли қоғозлар бўлади.

Икки қисмли ва оддий омбу гувоҳномаси гаров нарсаи бўлиши мумкин.

909-модда. Икки қисмли омор гувоҳномаси

Икки қисмли омор гувоҳномаси омор гувоҳномасидан ва гаров гувоҳномасидан (варрант) иборат бўлиб, улар бир-биридан ажратилиши мумкин.

Икки қисмли омор гувоҳномасининг ҳар бир қисмида қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

товарни сақлаш учун қабул қилган товар оморининг номи ва жойлашган манзили;

омор гувоҳномасининг омор реестри бўйича жорий номери;

товар сақлаш учун қабул қилиб олинган ташкилот номи ёки фуқаронинг исми, шунингдек товар эгасининг жойлашган ери (яшаш жойи);

сақлаш учун қабул қилинган товарнинг номи ва миқдори – бириклар сони ва (ёки) товар доналарининг сони ва (ёки) товарнинг ўлчови (оғирлиги, ҳажми);

агар мuddат белгиланган бўлса, товар қанча мuddатга сақлаш учун қабул қилинганлиги ёки товар талаб қилиб олингунча сақлаш учун қабул қилинганлиги;

омонат сақлаганлик учун туланадиган ҳақ миқдори ёки бу ҳақни ҳисоблаб чиқаришга асос бўладиган тарифлар ва сақлаш ҳақини тулаш тартиби;

омор гувоҳномаси берилган сана.

Икки қисмли омор гувоҳномасининг иккала қисмида вакил шахсининг бир хил имзоси ва товар оморхонасининг муҳри (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) бўлиши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)*

Ушбу модданинг талабларига мос келмайдиган ҳужжат икки қисмли омор гувоҳномаси бўла олмайди.

910-модда. Товарга омор ва гаров гувоҳномасини сақловчининг ҳуқуқлари

Омор ва гаров гувоҳномаларини сақловчи оморда сақланаётган товарни тула тасарруф этиш ҳуқуқига эга.

Гаров гувоҳномасидан ажратилган омор гувоҳномасини сақловчи товарни тасарруф этишга ҳақли, лекин гаров гувоҳномаси бўйича берилган кредитни туламагунча товарни омордан олиши мумкин эмас.

Гаров гувоҳномасини сақловчи ушбу гувоҳнома бўйича берилган кредит ва унинг фоизлари миқдоридан товар бўйича гаров ҳуқуқига эга бўлади. Товар гаровга қўйилганида бу ҳақда омор гувоҳномасига белги қўйилади.

911-модда. Омор ва гаров гувоҳномасини бошқа шахсга бериш

Омор гувоҳномаси ва гаров гувоҳномаси биргаликда ёки алоҳида-алоҳида топшириш ёзувлари бўйича топширилиши мумкин.

912-модда. Оддий омор гувоҳномаси

Оддий омор гувоҳномаси тақдим этувчига берилади.

Оддий омор гувоҳномасида ушбу Кодекснинг 909-моддасида назарда тутилган маълумотлар бўлиши, шунингдек у тақдим этувчига берилганлиги кўрсатилган бўлиши шарт.

913-модда. Товарни икки қисмли оморхона гувоҳномаси бўйича бериш

Товар оморбери товарни оморборгаров гувоҳномаларини (икки қисмли омор гувоҳномасини) сақловчига бериб, ундан ушбу иккала гувоҳномани олади.

Омор гувоҳномасини сақловчи гаров гувоҳномасига эга бўлмаса, бироқ унинг юзасидан қарз суммасини тулаган бўлса, омор товарни фақат омор гувоҳномасига айирбошлаш йўли билан ва у билан биргаликда гаров гувоҳномаси бўйича бутун қарз суммаси туланганлиги ҳақидаги патта тақдим этилганидагина беради.

Омор ва гаров гувоҳномаларининг сақловчиси товарни қисмларга бўлиб беришни талаб қилишга ҳақли. Бунда дастлабки гувоҳномалар ўрнига унга оморда қолган товар учун янги гувоҳномалар берилади.

Гаров гувоҳномасига эга бўлмаган ва унинг юзасидан қарз суммасини туламаган омор гувоҳномасини сақловчига ушбу модданинг талабларига қарамай товарни берган товар оморбери гаров гувоҳномасини сақловчи олдидан бу гувоҳнома бўйича таъминланган бутун тулов учун жавобгар бўлади.

52-БОБ. СУҒУРТА

914-модда. Ихтиёрӣ ва мажбурий суғурта

Суғурта фуқаро ёки юридик шахс (суғурта қилдирувчи) суғурта ташкилоти (суғурталовчи) билан тузадиган ҳулқий ёки шахсий суғурта шартномалари асосида амалга оширилади.

Шахсий суғурта шартномаси оммавий шартнома ҳисобланади.

Қонунда кўрсатилган шахсларга суғурта қилувчилар сифатида бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкни ёхуд ўзининг бошқа шахслар олдидаги фуқаролик жавобгарлигини ўз ҳисобидан ёхуд манфаатдор шахслар ҳисобидан суғурта қилиш (мажбурий суғурта) мажбурияти қонун билан юкланган ҳолларда суғурта ушбу бобнинг қоидаларига мувофиқ шартнома тузиш йўли билан амалга оширилади.

Мажбурий суғуртада суғурта қилдирувчи суғурталовчи билан суғуртанинг ушбу турини тартибга соладиган қонунчиликда назарда тутилган шартларда шартнома тузиши шарт. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қонунда фуқароларнинг ҳаёти, соғлиғи ва мол-мулкни давлат бюджети маблағлари ҳисобидан мажбурий суғурта қилиш ҳоллари (давлат мажбурий суғуртаси) назарда тутилиши мумкин.

915-модда. Мулкӣ суғурта шартномаси

Мулкӣ суғурта шартномасига мувофиқ бир тараф (суғурталовчи) шартномада шартлашилган ҳақ (суғурта мукофоти) эвазига шартномада назарда тутилган воқеа (суғурта ҳодисаси) содир бўлганда бошқа тарафга (суғурта қилдирувчига) ёки шартнома қайси шахсининг фойдасига тузилган бўлса, ўша шахсга (наф олувчига) бу ҳодиса оқибатида суғурталанган мулкка етказилган зарарни ёхуд

суғурталанувчининг бошқа мулкий манфаатлари билан боғлиқ зарарни шартномада белгиланган сумма (суғурта пули) доирасида тўлаш (суғурта товони тўлаш) мажбуриятини олади.

Мулкий суғурта шартномаси бўйича қуйидагилар суғурталаниши мумкин:

муаян мол-мулкнинг йўқотилиши (нобуд бўлиши), кам қиқшиши ёки шикастланиши хавфи;

фуқаролик жавобгарлиги хавфи – бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши оқибатида юзага келадиган мажбуриятлар бўйича жавобгарлик, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса, шунингдек шартномалар бўйича жавобгарлик хавфи;

тадбиркорлик хавфи – тадбиркорнинг контрагентлари ўз мажбуриятларини бузиши ёки тадбиркорга боғлиқ бўлмаган вазиятларга кўра бу фаолият шарт-шароитларининг ўзгариши туфайли тадбиркорлик фаолиятдан қутилган даромадларни ололмаслик хавфи.

916-модда. Суғурталашга йўл қўйилмайдиган манфаатлар

Ҳайриқонуний манфаатларни суғурталашга йўл қўйилмайди.

Қимор, лотереялар ва гаров ўйинларида иштирок этишда қўриладиган зарарни суғурталашга йўл қўйилмайди.

Гаровга олинганларни озод қилиш мақсадига шахс мажбуран қилиши мумкин бўлган харажатларни суғурталашга йўл қўйилмайди.

Суғурта шартномаларининг ушбу модда биринчи инқичи ва учинчи қисмларига зид бўлган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

917-модда. Мол-мулкни суғурта қилиш

Мол-мулк унинг асралишидан қонунчиликка ёки шартномага асосланган манфаатга эга бўлган шахс (суғурта қилдирувчи ёки наф олувчи) фойдасига, унинг мулкдори, мол-мулкка нисбатан бошқа ашёвий ҳуқуққа эга бўлган шахс, ижарачи, пудратчи, сақловчи, воситачи ва бошқа шу қабилир фойдасига суғурта шартномаси бўйича суғурталаниши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Суғурталанган мол-мулкнинг асралишидан суғурта қилдирувчида ва наф олувчида манфаат бўлмаган пайтда тузилган мол-мулкни суғурта қилиш шартномаси ҳақиқий эмас.

Наф олувчи фойдасига мол-мулкни суғурта қилиш шартномаси наф олувчининг исми ёки номи кўрсатилмасдан тузилиши мумкин. Бундай шартнома тузилганда суғурта қилдирувчига эгасининг номи кўрсатилмаган полис берилади. Бундай шартнома бўйича ҳуқуқларни амалга оширишда бу полисни суғурталовчига тақдим этиш зарур.

918-модда. Зарар етказганлик учун жавобгарликни суғурта қилиш

Бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши оқибатида юзага келадиган мажбуриятлар юзасидан жавобгарлик хавфини суғурта

қилиш шартномаси бўйича суғурта қилдирувчининг ўзининг ёки бундай жавобгарлик юкланиши мумкин бўлган бошқа шахснинг жавобгарлик хавфи суғурталаниши мумкин.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик хавфини суғурталанган шахс суғурта шартномасида кўрсатилиши лозим. Агар бу шахс шартномада кўрсатилмаган бўлса, суғурта қилдирувчининг ўзининг жавобгарлик хавфи суғурталанган ҳисобланади.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик хавфини суғурта қилиш шартномаси, ҳатто шартнома зарар етказилганлиги учун жавобгар бўлган суғурта қилдирувчи ёки бошқа шахс фойдасига тузилган ёхуд шартномада у кимнинг фойдасига тузилган кўрсатилмаган тақдирда ҳам, зарар етказилиши мумкин бўлган шахслар (наф олувчилар) фойдасига тузилган деб ҳисобланади.

Зарар етказганлик учун жавобгарлик уни суғурта қилиш мажбурий бўлгани сабабли суғурталанган тақдирда, шунингдек қонунда ёки бундай жавобгарликни суғурта қилиш шартномасида назарда тутилган бошқа ҳолларда суғурта шартномаси ўз фойдасига тузилган деб ҳисобланувчи шахс зарарни суғурта пули доирасида тўлаш тўғрисида бевосита суғурталовчига талаб қўйишга ҳақли.

919-модда. Шартнома бўйича жавобгарликни суғурта қилиш

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик хавфини суғурта қилишга қонунда назарда тутилган ҳолларда йўл қўйилади.

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик хавфини суғурта қилиш шартномаси бўйича фақат суғурта қилдирувчининг ўзининг жавобгарлик хавфи суғурталаниши мумкин. Ушбу талабга мувофиқ бўлмаган суғурта шартномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Шартномани бузганлик учун жавобгарлик хавфи, бу шартнома шартларига кўра суғурта қилдирувчи қайси тараф олдида тегишли жавобгарликни зиммасига олиши лозим бўлса, ўша тараф – наф олувчи фойдасига, ҳатто суғурта шартномаси бошқа шахс фойдасига тузилган ёхуд унда кимнинг фойдасига тузилгани айтилмаган тақдирда ҳам суғурталанган ҳисобланади.

920-модда. Тадбиркорлик хавфини суғурта қилиш

Тадбиркорлик хавфини суғурта қилиш шартномаси бўйича фақат суғурта қилдирувчининг ўз тадбиркорлик хавфи ва фақат унинг фойдасига суғурталаниши мумкин.

Суғурта қилдирувчи бўлмаган шахсининг тадбиркорлик хавфини суғурта қилиш шартномаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Суғурта қилдирувчи бўлмаган шахсининг фойдасига тадбиркорлик хавфини суғурта қилиш шартномаси суғурта қилдирувчи фойдасига тузилган ҳисобланади.

921-модда. Шахсий суғурта шартномаси

Шахсий суғурта шартномаси бўйича бир тараф (суғурталовчи) бошқа тараф (суғурта қилдирувчи) тўлайдиган, шартномада шартлашмиган ҳақ (суғурта мукофоти) эвазига суғурта қилдирувчининг ўзининг ёхуд шартномада кўрсатилган бошқа фуқаро (суғурталанган

шахсининг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилган, у муайян ёшга тўлган ёки унинг ҳаётида шартномада назарда тутилган бошқа воқеа (суғурта ҳодисаси) юз берган ҳолларда шартномада шартлашилган пулни (суғурта пулини) бир йўлга ёки вақти-вақти билан тўлаб туриш мажбуриятини олади.

Шахсий суғурта шартномаси кимнинг фойдасини кузлаб тузилган бўлса, ўша шахс суғурта пулини олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар шартномада наф олувчи сифатида бошқа шахс кўрсатилмаган бўлса, шахсий суғурта шартномаси суғурталанган шахс фойдасига тузилган ҳисобланади. Бошқа наф олувчи кўрсатилмаган шартнома бўйича суғурталанган шахс вафот этган тақдирда, суғурталанган шахсининг меросхўрлари наф олувчилар деб тан олинади.

Суғурталанган деб ҳисобланмайдиган шахс фойдасига, шу жумладан суғурталанган шахс ҳисобланмайдиган суғурта қилдирувчи фойдасига шахсий суғурта шартномаси фақат суғурталанган шахсининг ёрми розилиги билангина тузилиши мумкин. Бундай розилик бўлмаган тақдирда, шартнома суғурталанган шахсининг даъвоси бўйича, бу шахс вафот этган тақдирда эса, унинг меросхўрлари даъвоси бўйича ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

922-модда. Мажбурий суғурта

Қонунда қуйидагиларни суғурта қилиш мажбурияти белгилаб қўйилиши мумкин:

қонунда кўрсатилган бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулки уларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши эҳтимолини назарда тутиб;

бошқа шахсларнинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига зарар етказилиши ёхуд бошқа шахслар билан тузилган шартномаларнинг бузилиши оқибатида юзага келиши мумкин бўлган ўзининг фуқаровий жавобгарлиги хавфи.

Суғурта қилдирувчи бўлиш мажбурияти қонун билан унда кўрсатилган шахслар зиммасига юкланади.

Қонунда мажбурий суғуртанинг бошқа турлари ҳам белгиланиши мумкин.

Фуқарога ўз ҳаёти ёки соғлиғини суғурталаш мажбурияти қонун билан юклатилиши мумкин эмас.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда ёки унда белгиланган тартибда ҳўжалик юриштишда ёки оператив бошқарувида давлатга қарашли мол-мулкка эга бўлган юридик шахсларга бу мулкни суғурталаш мажбурияти юкланиши мумкин.

Мол-мулкни суғурта қилиш мажбурияти қонундан келиб чиқмайдиган, балки мол-мулкнинг эгаси билан тузилган шартномага ёки мол-мулкнинг мулкдори ҳисобланувчи юридик шахснинг таъсис ҳўжатларига асосланган ҳолларда, бундай суғурта ушбу модданинг маъносини жиҳатидан мажбурий ҳисобланмайди ва ушбу Кодексининг 924-моддасида назарда тутилган оқибатларни келтириб чиқармайди.

923-модда. Мажбурий суғуртани амалга ошириш

Мажбурий суғурта бундай суғурта қилиш мажбурияти юкланган шахс (суғурта қилдирувчи) суғурталовчи билан суғурта шартномаси тузиши воситасида амалга оширилади.

Мажбурий суғурта суғурта қилдирувчи ҳисобидан амалга оширилади, йўловчиларни мажбурий суғурталаш

бундан мустасно бўлиб, бу суғурта қонунда назарда тутилган ҳолларда уларнинг ўз ҳисобидан амалга оширилиши мумкин.

Мажбурий суғурталаниши лозим бўлган объектлар, улар суғурталанишга сабаб бўладиган хавфлар ва суғурта пулининг энг кам миқдорлари қонунчилик билан белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

924-модда. Мажбурий суғурта тўғрисидаги қондаларни бузиш оқибатлари

Қонун бўйича фойдасига мажбурий суғурта амалга оширилиши лозим бўлган шахс, агар суғурта амалга оширилмагани унга маълум бўлса, суғурта қилдирувчи сифатида зиммасига суғурталаш мажбурияти юкланган шахс уни амалга оширишини суд тартибиде талаб қилишга ҳақли.

Агар суғурта қилдирувчи сифатида суғурталаш мажбурияти зиммасига юкланган шахс уни амалга оширмаган бўлса ёки суғурта шартномасини наф олувчининг аҳолини қонунда белгиланган шартларга нисбатан ёмонлаштирадиган шартларда тузган бўлса, у суғурта ҳодисаси юз берганида башарти тегишлича суғурталанган тақдирда суғурта товони тўлаша асос бўлиши керак бўлган шартларда жавобгар бўлади.

925-модда. Суғурталовчи

Тижорат ташкилотлари ҳисобланган ва тегишли турдаги суғуртани амалга оширишга лицензияси бўлган юридик шахслар, агар қонун ҳўжатларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, суғурталовчилар сифатида суғурта шартномаларини тузиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Суғурта ташкилотларига қўйилмаган талаблар, уларга лицензия бериш ва уларнинг фаолияти устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби қонун билан белгиланади.

926-модда. Суғурта шартномасидан келиб чиқадиган мажбуриятларнинг суғурта қилдирувчи ва наф олувчи томонидан бажарилиши

Наф олувчи фойдасига суғурта шартномаси тузиш, шу жумладан у суғурталанган шахс бўлганда ҳам, суғурта қилдирувчини, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган ёхуд суғурта қилдирувчининг зиммасидаги мажбуриятлар фойдасига шартнома тузилган шахс томонидан бажарилмаган бўлса, ушбу шартномадан келиб чиқадиган мажбуриятларни бажаришдан озод қилмайди.

Наф олувчи мулкчи суғурта шартномаси бўйича суғурта товонини ёхуд шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлашни талаб қилганида суғурталовчи ундан, шу жумладан суғурталанган шахс наф олувчи бўлган тақдирда ҳам, суғурта шартномаси бўйича мажбуриятларни, шу билан бирга суғурта қилдирувчининг зиммасида бўлган, лекин у бажармаган мажбуриятларни

бажаришни талаб қилишга ҳақли. Илгари бажарилиши лозим бўлган мажбуриятларни бажармаслик ёки ўз вақтида бажармаслик оқибатлари хавфи наф олувчининг зиммасида бўлади.

927-модда. Суғурта шартномасининг шакли

Суғурта шартномаси ёзма шаклда тузилиши лозим.

Бу талабга риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий саналмаслигига сабаб бўлади.

Суғурта шартномаси битта ҳужжатни тузиш ёхуд суғурталовчи томонидан суғурта қилдирувчига унинг ёзма ёки оғзаки аризасига биноан суғурталовчи имзолаган, суғурта шартномасининг шартларини ўз ичига олган суғурта полиси (шаҳодатномаси, сертификати, квантиясини)ни топшириш йўли билан тузилиши мумкин. Бу ҳолда суғурта қилдирувчининг суғурталовчи таклиф этган шартларда шартнома тузишга рози эканлиги суғурталовчидан кўрсатилган ҳужжатларни қабул қилиб олиш ва суғурта мукофоти тўлаш ёхуд – суғурта мукофоти бўлиб-бўлиб тўланганда – биринчи бадални тўлаш орқали тасдиқланади.

Суғурталовчи шартнома тузиш чоғида суғуртанинг алоҳида турлари бўйича суғурта шартномаси (суғурта полисининг) ўзи ишлаб чиққан стандарт шаклларини қўлланишга ҳақли.

928-модда. Бош полис бўйича суғурталаш

Бир турдаги мол-мулк (товарлар, юклар ва ҳоказонинг) турли туркумлارни муайян мuddат давомида бир хилдаги шартларда мунтазам суғурталаш суғурта қилдирувчининг суғурталовчи билан келишувига биноан битта суғурта шартномаси – бош полис асосида амалга оширилиши мумкин.

Суғурта қилдирувчи бош полисининг таъсир доирасида бўладиган мол-мулкнинг ҳар бир туркуми тўғрисида суғурталовчига бундай полисда шартлашилган маълумотларни унда назарда тутилган мuddатда, агар мuddат назарда тутилмаган бўлса – улар олинганидан кейин дарҳол хабар қилиши шарт. Агар ҳатто бундай маълумотларни олиш пайтигача суғурталовчи тўлаши лозим бўлган зарар кўриш эҳтимоли ўтиб кетган бўлса ҳам, суғурта қилдирувчи бу мажбуриятдан озод бўлмайди.

Суғурта қилдирувчининг талабига биноан суғурталовчи бош полисининг таъсир доирасида бўладиган мол-мулкнинг алоҳида туркумлари бўйича суғурта полисларини бериши шарт.

Суғурта полисининг мазмуни бош полисга номувофиқ бўлган тақдирда, суғурта полиси афзал кўрилади.

929-модда. Суғурта шартномасининг муҳим шартлари

Мулкий суғурта шартномаси тузишда суғурта қилдирувчи билан суғурталовчи ўртасида қуйидагилар тўғрисида келишувга эришилиши лозим:

суғурта объекти бўлган муайян мол-мулк ёхуд бошқа мулкий манфаат тўғрисида;

юз бериши эҳтимол тутилиб суғурта амалга ошири-
лаётган воқеа (суғурта ҳодисаси)нинг хусусияти тўғрисида;
суғурта пули миқдори тўғрисида;

суғурта товони миқдорини аниқлаш тартиби тўғрисида,
агар шартномада уни суғурта пулидан оз миқдорда тўлаш
мумкинлиги назарда тутилган бўлса;

суғурта мукофотининг миқдори ва уни тўлаш мuddати
(мuddатлари) тўғрисида;

шартноманинг амал қилиш мuddати тўғрисида.

Шахсий суғурта шартномаси тузишда суғурта
қилдирувчи билан суғурталовчи ўртасида қуйидагилар
тўғрисида келишувга эришилиши лозим:

суғурталанган шахс тўғрисида;

суғурталанган шахс ҳаётида юз бериши эҳтимол
тутилиб суғурта амалга оширилаётган воқеа (суғурта
ҳодисаси)нинг хусусияти тўғрисида;

суғурта пули миқдори тўғрисида;

суғурта мукофотининг миқдори ва уни тўлаш мuddати
(мuddатлари) тўғрисида;

шартноманинг амал қилиш мuddати тўғрисида.

Тарафларнинг келишувига биноан шартномага бошқа
шартлар ҳам киритилиши мумкин. Агар суғурта шартно-
маси суғурта қилдирувчи, суғурталанган шахс ёки наф
олувчи ҳисобланган фуқаронинг аҳолини қонунчиликда
белгиланган қоидаларга нисбатан ёмонлаштирадиган
шартларни ўз ичига олса, шартноманинг ана шу шартлари
ўрнига қонунчиликнинг тегишли қоидалари қўлланилади.
(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил
21 апрелдаги УПК-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ,
21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

930-модда. Суғурта шартномаси шартларини суғурта қоидаларида белгилаб қўйиш

Суғурта шартномасини тузиш шартлари суғурталовчи
ёхуд суғурталовчилар бирлашмаси томонидан қабул
қилинган, маъқулланган ёки тасдиқланган тегишли турдаги
суғуртанинг стандарт қоидалари (суғурта қоидалари)да
белгилаб қўйилиши мумкин.

Суғурта қоидаларида мавжуд бўлган ва суғурта шарт-
номаси (полиси) матнига киритилмаган шартлар, агар
шартномада (полисда) шундай қоидалар қўлланилиши
тўғридан-тўғри кўрсатилган ва қоидаларнинг ўзи шарт-
нома (полис) билан битта ҳужжатда ёки унинг орқа
томонида баён қилинган ёхуд унга илова қилинган
бўлса, суғурта қилувчи (наф олувчи) учун мажбурийдир.
Илова қилинган тақдирда, шартномани тузиш пайтида
суғурта қилдирувчига суғурта қоидалари топширилгани
шартномада ёзув билан тасдиқлаб қўйилиши лозим.

Суғурта шартномаси тузилаётганда суғурта қилдирувчи
ва суғурталовчи суғурта қоидаларининг айрим бандларини
ўзгартириш ёки чиқариб ташлаш ва қоидаларда бўлмаган
бандларни шартномага киритиш тўғрисида келишишлари
мумкин.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) ўз манфаатларини
ҳимоя қилиб, суғурта шартномасида (полисда) кўрсатиб
ўтилган тегишли турдаги суғурта қоидаларини, ҳатто агар
бу қоидалар ушбу моддага кўра унинг учун мажбурий
бўлмаса ҳам, ваз қилиб келтиришга ҳақли.

931-модда. Суғурта шартномаси тузилаётганда суғурта қилдирувчи тақдим этадиган маълумотлар

Суғурта шартномаси тузилаётганда суғурта
қилдирувчи ўзига маълум бўлиб, суғурта ҳодисаси

юз бериши эҳтимолини ва унинг юз бериши туфайли қўтилажак зарар миқдори (суғурта хавфи)ни аниқлаш учун муҳим аҳамиятга эга бўлган ҳолатларни суғурталовчига хабар қилиши шарт.

Суғурта шартномаси (полиси)нинг стандарт шаклида, суғурта қилдирувчига берилган суғурта қоидаларида ёки ёзма сўйдала суғурталовчи томонидан олинган аниқ айтиб қўйилган ҳолатлар муҳим деб ҳисобланади.

Агар суғурта шартномаси суғурталовчининг қандайдир саволларига суғурта қилдирувчининг жавоблари бўлмаган ҳолда тузилган бўлса, суғурталовчи тегишли ҳолатлар суғурта қилдирувчи томонидан маълум қилинмаганлигига асосланиб кейинчалик шартномани бекор қилишни ёхуд уни ҳақиқий эмас деб топишни талаб қила олмайди.

Агар суғурта шартномаси тузилгандан кейин, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар тўғрисида суғурта қилдирувчи суғурталовчига била туриб ёлгон маълумот берганлиги аниқланса, суғурталовчи шартномани ҳақиқий эмас деб топишни ва ушбу Кодекс 123-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган оқибатлар қўлланилишини талаб қилишга ҳақли.

Агар суғурта қилдирувчи айтиб қўймаган ҳолатлар ўтиб кетган бўлса, суғурталовчи шартномани ҳақиқий эмас деб топишни талаб қила олмайди.

932-модда. Суғурталовчининг суғурта хавфини баҳолаш ҳуқуқи

Мол-мулкни суғурталаш шартномаси тузилаётганида суғурталовчи суғурта қилинаётган мол-мулкни кўздан кечиришга, зарурат бўлганда эса унинг ҳақиқий қийматини белгилаш мақсадида баҳолашдан ўтказишни ташкил этишга ҳақли. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 17 сентябрдаги УРҚ-257-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 315-модда)*

Шахсий суғурта шартномаси тузилаётганида суғурталовчи суғурта қилинаётган шахс соғлиғининг ҳақиқий ҳолатини аниқлаш учун уни текширтиришга ҳақли.

Ушбу модда асосида суғурталовчи томонидан суғурта хавфини баҳолаш бошқа ҳолатни исботлашга ҳақли бўлган суғурта қилдирувчи учун мажбурий эмас.

933-модда. Суғурта сир

Суғурталовчи суғурта қилдирувчи, суғурталанган шахс ва наф олувчи, уларнинг соғлиғининг ҳолати тўғрисидаги, шунингдек бу шахсларнинг мулкий аҳоли тўғрисидаги ўз касб фаолияти натижасида ўзи олган маълумотларни ошкор қилишга ҳақли эмас. Суғурта сирини бузганлик учун суғурталовчи бузилган ҳуқуқларнинг тури ва бузиш хусусиятига қараб ушбу Кодекснинг 985, 1021 ва 1022-моддалари қоидаларига мувофиқ жавобгар бўлади.

934-модда. Суғурта пули

Мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурталовчи суғурта товонини тўлаш мажбуриятини оладиган ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича тўлаш мажбуриятини оладиган сумма (суғурта пули) суғурта қилдирувчининг суғурталовчи билан келишувига кўра ушбу модда қоидаларига мувофиқ белгиланади.

Мол-мулкни ёки тадбиркорлик хавфини суғурта қилишда, агар суғурта шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта пули уларнинг ҳақиқий қийматидан (суғурта қийматидан) ошмаслиги лозим, қўйидагилар шулар жумласига киради:

мол-мулк учун – унинг суғурта шартномасини тузиш кунин турган жойидаги ҳақиқий қиймат;

тадбиркорлик хавфи – суғурта ҳодисаси юз берганида суғурта қилдирувчи тадбиркорлик фаолиятдан кўриши мумкин бўлган зарар.

Шахсий суғурта шартномаларида ва ғуқаровий жавобгарликни суғурталаш шартномаларида суғурта пулини тарафлар ўз ихтиёрларига кўра аниқлайдилар, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 21 апрелдаги УРҚ-156-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 17-сон, 129-модда)*.

935-модда. Мол-мулкнинг суғурта қиймати

Суғурта шартномасини тузиш пайтида тарафларнинг келишувига кўра аниқланадиган, суғурта манфаати билан боғланадиган мол-мулк қиймати, агар қонунчиликда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта қиймати (суғурта баҳоси) деб ҳисобланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мол-мулкнинг шартномада кўрсатилган суғурта қиймати устда кейинчалик низолашиш мумкин эмас, шартнома тузилгунга қадар суғурта хавфини баҳолаш бўйича ўз ҳуқуқидан фойдаланмаган суғурталовчи бу қиймат борасида била туриб чалғитилган ҳол бундан мустасно.

936-модда. Тўлиқ бўлмаган мулкий суғурта

Агар мол-мулкни ёки тадбиркорлик хавфини суғурталаш шартномасида суғурта пули суғурта қийматидан кам қилиб белгиланган бўлса, суғурталовчи суғурта ҳодисаси юз берганида суғурта қилдирувчига (наф олувчига) у кўрган зарарни суғурта пулининг суғурта қийматига бўлган нисбатига мутаносиб равишда қоплаши шарт.

937-модда. Қўшимча мулкий суғурта

Агар мол-мулк ёки тадбиркорлик хавфи фақат суғурта қийматининг бир қисми миқдоридида суғурталанган бўлса, суғурта қилдирувчи (наф олувчи) қўшимча суғурта қилишга, шу жумладан бошқа берганида суғурта қилдирувчига ҳақли, ammo барча суғурта шартномалари бўйича умумий суғурта пули суғурта қийматидан ошиб кетмаслиги лозим.

Ушбу модда биринчи қисмининг қоидаларига риоя этмаслик, ушбу Кодекснинг 938-моддасида назарда тутилган оқибатларни келтириб чиқаради.

938-модда. Суғурта қийматидан ортқ миқдорда суғурта қилиш оқибатлари

Агар суғурта шартномасида кўрсатилган мол-мулк ёки тадбиркорлик хавфининг суғурта пули суғурта қийматидан ортқ бўлса, шартнома суғурта пулининг суғурта

қийматидан ортиқ бўлган қисмида ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Бу ҳолда суғурта мукофотининг ортиқча тўланган қисми қайтариб берилмайди.

Агар суғурта шартномасига мувофиқ суғурта мукофоти бўлиб-бўлиб тўланса ва ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар аниқланган пайтгача унинг ҳаммаси тўланмаган бўлса, қолган суғурта бадаллари суғурта пули миқдорини камайтиришга мутаносиб тарзда камайтирилган миқдорда тўланиши лозим.

Агар суғурта шартномасидаги суғурта пулини ошириб юбориш суғурта қилдирувчи томонидан алдашнинг оқибати бўлса, суғурталовчи шартномани ҳақиқий эмас деб топишни ва ўзига етказилган зарар унинг суғурта қилдирувчидан олган суғурта пули суммасидан ортиқ миқдорда қопланишини талаб қилишга ҳақли.

939-модда. Қўшалоқ суғурта

Ушбу Кодекснинг 938-моддасида назарда тутилган қоидалар суғурта пули айна битта мол-мулкни ёки тадбиркорлик хавфини икки ёки бир неча суғурталовчида суғурта қилиш (қўшалоқ суғурта) натижасида суғурта қийматидан ошиб кетган тақдирда ҳам тегишинча суратда қўлланилади.

Мол-мулк ёки тадбиркорлик хавфи қўшалоқ суғурта қилинганда ҳар бир суғурталовчи суғурта товонини ўзи тузган шартнома доирасида тўлашга мажбур бўлади, бироқ барча суғурталовчилардан олинган суғурта товонларининг умумий суммаси ҳақиқий зарардан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Бунда суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта товонини исталган суғурталовчидан у билан тузилган шартномада назарда тутилган суғурта пули доирасида олишга ҳақли. Олинган суғурта товони ҳақиқий зарарни қопламаган тақдирда, суғурта қилдирувчи (наф олувчи) етишмаётган суммани бошқа суғурталовчидан олишга ҳақли.

Етказилган зарар бошқа суғурталовчилар томонидан қоплангани сабабли суғурта товонини тўлашдан тўлиқ ёки қисман озод қилинган суғурталовчи суғурта қилдирувчига суғурта тўловларининг тегишли қисмини қилинган харажатларни чегирган ҳолда қайтариши шарт.

Ушбу модда қоидалари ҳар бир суғурталовчи суғурта қилдирувчи, суғурталанган шахс ва наф олувчи олдидаги ўз суғурта мажбуриятларини, бошқа суғурталовчилар мажбуриятларини бажарганлигидан қатъи назар, мустақил бажарадиган қўшалоқ шахсий суғуртада қўлланилмайди.

940-модда. Турли хилдаги суғурта хавфларидан мулкий суғурта

Мол-мулк ва тадбиркорлик хавфи турли хилдаги суғурта хавфларидан ҳоқ битта, ҳоқ алоҳида суғурта шартномалари бўйича, шу жумладан турли суғурталовчилар билан тузилган шартномалар бўйича суғурта қилиниши мумкин.

Бундай ҳолларда барча шартномалар бўйича умумий суғурта пули миқдори суғурта қийматидан ошиб кетишига йўл қўйилади ва тегишли суратда ушбу Кодекснинг 939-моддаси қоидалари қўлланилади.

941-модда. Биргаликда суғурта қилиш

Суғурта объекти битта шартнома бўйича бир неча суғурталовчи томонидан ўртада суғурталаниши мумкин (биргаликда суғурта қилиш). Агар бундай шартномада суғурталовчилардан ҳар бирининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари белгиланмаган бўлса, улар мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта товонини еки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлаш учун суғурта қилдирувчи (наф олувчи) олдида солидар жавобгар бўладилар.

Йирик ва алоҳида йирик хавфларни ўртада суғурта қилиш учун биргаликда суғурталовчилар биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартнома асосида оддий ширкатлар (суғурта шерикчилиги) тузишлари мумкин.

Биргаликда суғурталовчилар ўртасида тегишли келишув бўлган тақдирда, улардан бири суғурта қилдирувчи (наф олувчининг олдида фақат ўз улуши учун жавобгар бўлиб қолгани ҳолда, у билан ўзаро муносабатларда барча биргаликдаги суғурталовчилар номидан вақил бўлиши мумкин.

942-модда. Суғурта мукофоти ва суғурта бадаллари

Суғурта мукофоти деганда суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасида белгиланган тартибда ва муддатларда суғурталовчига тўлаши шарт бўлган суғурта ҳақи тушунилади.

Суғурталовчи суғурта шартномаси бўйича тўланиши лозим бўлган суғурта мукофоти миқдорини белгилашда суғурта объекти ва суғурта хавфи хусусияти ҳисобга олинган ҳолда ўзи томонидан ишлаб чиқилган, суғурта пули бирлигидан ундириладиган мукофотни аниқлайдиган суғурта тарифларини қўллагша ҳақли.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда суғурта мукофотининг миқдори давлат суғурта назорати органлари томонидан жорий этилган ёки тартибга солинадиган суғурта тарифларига мувофиқ белгиланади.

Агар суғурта шартномасида суғурта мукофотини бўлиб-бўлиб тўлаш назарда тутилган бўлса, шартномада навбатдаги суғурта бадалларини белгиланган муддатларда тўламаслик оқибатлари кўрсатиб қўйилиши мумкин.

Агар суғурта ҳодисаси тўлаш муддати ўтказиб юборилган навбатдаги суғурта бадали тўланишидан олдин юз берган бўлса, суғурталовчи мулкий суғурта шартномаси бўйича тўланиши лозим бўлган суғурта товони ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пули миқдорини суғурта мукофотининг ўзига тўланган қисмига мутаносиб суммада чеклашга ва муддати ўтказиб юборилган суғурта бадали суммасини ҳисобга олишга ҳақли.

943-модда. Суғурта шартномасининг ҳақиқий эмаслиги

Суғурта шартномаси қуйидаги ҳолларда ўз-ўзидан ҳақиқий эмас:
шартнома тузилаётган пайтда суғурта объекти мавжуд бўлмаса;

жиноий йўл билан қўлга киритилган, жиноят нарчаси ҳисобланувчи ёки мусодара қилиниши лозим бўлган мол-мулк мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган бўлса;

шартнома бўйича ғайриҳуқуқий манфаат суғурталанган бўлса,

суғурта шартномасида суғурта ҳодисаси сифатида юз бериш эҳтимолиги ва тасодифийлик белгилари бўлмаган воқеа назарда тутилган бўлса.

Суғурта шартномаси ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган бошқа ҳолларда ҳам ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

944-модда. Суғурталанган шахсни алмаштириш

Зарар етказганлик учун жавобгарлик хавфини суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурта қилдирувчидан бошқа шахнинг жавобгарлиги суғурталанган ҳолларда, шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта қилдирувчи бу шахсни суғурта ҳодисаси юз бергунча исталган вақтда, суғурталовчини ёзма равишда хабардор қилиб, бошқа шахсга алмаштиришга ҳақли.

Шахсий суғурта шартномасида кўрсатилган суғурталанган шахс суғурта қилдирувчи томонидан шу суғурталанган шахс ва суғурталовчининг розилиги билангина бошқа шахсга алмаштирилиши мумкин.

945-модда. Наф олувчини алмаштириш

Суғурта қилдирувчи суғурта шартномасида кўрсатилган наф олувчини бошқа шахсга, бу ҳақда суғурталовчини ёзма равишда хабардор қилиб, алмаштиришга ҳақли. Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахсининг розилиги билан тайинланган наф олувчини алмаштиришга фақат шу шахсининг розилиги билан йўл қўйилади.

Наф олувчи суғурта шартномаси бўйича биронта мажбуриятни бажарганидан ёки суғурта товонини ёхуд суғурта пулини тўлаш тўғрисида суғурталовчига талаб қўйганидан кейин у бошқа шахс билан алмаштирилиши мумкин эмас.

946-модда. Суғурта қилдирувчини алмаштириш

Мол-мулкни суғурталаш шартномасини тузган суғурта қилдирувчи вафот этган тақдирда, суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари бу мол-мулкни мерос тартибда қабул қилиб олган шахсга ўтади. Мулк ҳуқуқи ўтишининг бошқа ҳолларида суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, агар шартномада ёки қонунчиликда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, суғурталовчининг розилиги билан янги мулкдорга ўтади.

Шахсий суғурта шартномасини суғурталанган шахс фойдасига тузган суғурта қилдирувчи вафот этган тақдирда, ушбу шартнома билан белгиланадиган ҳуқуқ ва мажбуриятлар суғурталанган шахсининг розилиги билан унга ўтади. Суғурталанган шахс суғурта шартномаси бўйича мажбуриятларини бажариши мумкин бўлмаса, унинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари қонунчиликка мувофиқ унинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини муҳофаза қилувчи шахсларга ўтиши мумкин. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта қилдирувчи суд томонидан муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилса, бундай

суғурта қилдирувчининг ҳуқуқ ва мажбуриятларини унинг вассий ёки ҳомийси олади. Бунда суғурта қилдирувчининг учинчи шахслар олдидagi жавобгарлиги суғуртаси унинг муомала лаёқати тугаган ёки чекланган пайдан бошлаб тугайди.

Юридик шахс бўлган суғурта қилдирувчи суғурта шартномаси даврида қайта ташкил этилганида унинг ушбу шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлари суғурталовчининг розилиги билан тегишли ҳуқуқий ворисга ушбу Кодексда белгиланган тартибда ўтади.

947-модда. Суғурта шартномаси амал қилишининг бошланиши

Суғурта шартномаси, агар унда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта мукофоти ёки биринчи бадал туланган пайтда кучга киради.

Агар шартномада суғурта амал қилиши бошланишининг бошқача мuddати назарда тутилмаган бўлса, шартномада шартлашилган суғурта суғурта шартномаси кучга кирганидан кейин юз берган суғурта ҳодисаларига нисбатан татбиқ этилади.

948-модда. Суғурта шартномасининг мuddатидан илгари бекор бўлиши

Суғурта шартномаси, агар у кучга кирганидан кейин суғурта ҳодисаси юз бериши эҳтимоли йўқолган ва суғурта хавфининг мавjud бўлиши суғурта ҳодисасидан бошқа ҳолатлар бўйича тугаган бўлса, тузилган мuddати келишдан олдин бекор бўлади. Қуйидагилар шундай ҳолатлар жумласига киради, чунончи:

суғурталанган мол-мулкнинг юз берган суғурта ҳодисасидан бошқа сабабларга кура ноjud бўлиши;

тадбиркорлик хавфини ёки ана шу фаолият билан боғлиқ фуқаровий жавобгарлик хавфини суғурталаган шахсининг тадбиркорлик фаолиятини белгиланган тартибда ўхшатиши.

Суғурта шартномаси ушбу модданин биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар бўйича мuddатидан олдин бекор бўлганда, суғурталовчи суғурта мукофотининг бир қисмини суғурта амал қилган вақтга мутаносиб равишда олиш ҳуқуқига эга.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи), агар воз кечиш пайтига келиб суғурта ҳодисанин юз бериш эҳтимоли ушбу модданин биринчи қисмида кўрсатилган ҳолатлар бўйича йўқолмаган бўлса, суғурта шартномасини бажаришдан истаган пайтда воз кечишга ҳақли.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасидан мuddатидан илгари воз кечган тақдирда, суғурталовчига туланган суғурта мукофоти, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, қайтариб берилмайди.

949-модда. Суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта хавфининг ортиши оқибатлари

Мулкий суғурта шартномасининг амал қилиш даврида суғурта қилдирувчи (наф олувчи) шартнома тузилаётганда суғурталовчига маълум қилинган ҳолатларда юз берган, ўзига маълум бўлган муҳим ўзгаришлар тўғрисида, агар

бу ўзгаришлар суғурта хавфи ортишига жиддий таъсир кўрсатиши мумкин бўлса, суғурталовчига дарҳол хабар қилиши шарт. Суғурта шартномасида (суғурта полисида) ва суғурта қилдирувчига берилган суғурта қоидаларида айтиб кўйилган ўзгаришлар мўҳим деб ҳисобланади.

Суғурта хавфи ортишига сабаб бўладиган ҳолатлар тўғрисида хабардор қилинган суғурталовчи суғурта шартномасининг шартларини ўзгартиришни ёки хавф ортишига мутаносиб равишда қўшимча суғурта мукофоти тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Агар суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта шартномасининг шартлари ўзгартирилишига ёки суғурта мукофотига қўшимча тўлашга эътироз билдирса, суғурталовчи ушбу Кодекснинг 28-бобида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ шартномани бекор қилишни талаб этишга ҳақли.

Суғурта қилувчи ёхуд наф олувчи ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятини бажармаган тақдирда, суғурталовчи суғурта шартномасини бекор қилишни ва шартномани бекор қилиш туйғайи етказилган зарар қопланишини талаб этишга ҳақли.

Суғурталовчи, агар суғурта хавфи ортишига сабаб бўладиган ҳолатлар йўқолган бўлса, суғурта шартномасини бекор қилишни талаб этишга ҳақли эмас.

Шахсий суғуртада, суғурта шартномасининг амал қилиши даврида ушбу модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида кўрсатилган суғурта хавфининг ўзгариши оқибатлари, агар улар шартномада тўғридан-тўғри кўрсатилган бўлсагина, юзага келиши мумкин.

950-модда. Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтиши

Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар суғурта шартномаси тузилганида манфаати назарда тутилган шахсдан бошқа шахсга ўтганида ушбу шартнома бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлар мол-мулкка бўлган ҳуқуқ қайси шахсга ўтган бўлса, ўша шахсга ўтади, ушбу Кодекснинг 197 ва 199-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича мол-мулкнинг мажбурий олиб қўйилиши ҳоллари бундан мустасно.

Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар ўзига ўтган шахс бу ҳақда суғурталовчини ёзма равишда хабардор қилиши лозим.

951-модда. Суғурта ҳодисаси юз бергани тўғрисида суғурталовчини хабардор қилиш

Мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта қилдирувчи суғурта ҳодисаси юз бергани ўзига маълум бўлганидан кейин бу ҳақда дарҳол суғурталовчини ёки унинг вакилини хабардор қилиши шарт. Агар шартномада хабар қилиш мuddати ва (ёки) усули назарда тутилган бўлса, бу шартлашлган мuddатда ва шартномада кўрсатилган усулда қилиниши лозим. Агар наф олувчи ўзининг фойдасига тузилган шартнома бўйича суғурта товонига бўлган ҳуқуқдан фойдаланиш ниятида бўлса, айна шундай мажбурият наф олувчи зиммасида бўлади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган мажбуриятнинг бажарилмаслиги суғурталовчига, агар суғурталовчи суғурта ҳодисаси юз берганини ўз вақтида билганлиги, ёхуд бу ҳақда суғурталовчида маълумотлар йўқлиги унинг суғурта товонини тўлаш мажбуриятига

таъсир этмаслиги исботланмаса, суғурта товонини тўлашни рад этиш ҳуқуқини беради.

Ушбу моддада назарда тутилган қоидалар, агар суғурталанган шахснинг вафоти ёки унинг соғлиғига зарар етказилиши суғурта ҳодисаси бўлса, тегишли суратда шахсий суғурта шартномасига нисбатан қўлланилади. Бунда суғурталовчини хабардор қилишнинг шартномада белгиланадиган мuddати йигирма кундан кам бўлиши мумкин эмас.

952-модда. Суғурта ҳодисасидан кўриладиган зарарни камайтириш

Мулкий суғурта шартномасида назарда тутилган суғурта ҳодисаси юз берганида, суғурта қилдирувчи эҳтимол тутилган зарарни камайтириш учун оқилсона ва мумкин бўлган чораларни кўриши шарт. Суғурта қилдирувчи бундай чораларни кураб экан, агар ўзига маълум қилинган бўлса, суғурталовчининг кўрсатмаларига амал қилиши лозим.

Зарарни камайтириш мақсадида қилинган, суғурталовчи қоплаши лозим бўлган харажатлар, агар бундай харажатлар зарур бўлган бўлса ёки суғурталовчининг кўрсатмаларини бажариш учун қилинган бўлса, тегишли чоралар фойдасиз бўлиб чиқса ҳам, суғурталовчи томонидан қопланиши лозим. Бундай харажатлар суғурта суммасининг суғурта қийматиغا нисбатига мутаносиб равишда, бошқа зарарларни қоплаш билан биргаликда улар суғурта пулидан ошиб кетиши мумкинлигидан қатъий назар, қопланади.

Суғурта қилувчи эҳтимол тутилган зарарни камайтириш учун қасддан чоралар кўрмагани оқибатида кўрилган зарарни қоплашдан суғурталовчи озод қилинади.

953-модда. Суғурта қилдирувчи, наф олувчи ёки суғурталанган шахснинг айби билан суғурта ҳодисаси юз беришининг оқибатлари

Агар суғурта ҳодисаси суғурта қилдирувчи, наф олувчи ёки суғурталанган шахснинг қасд қилиши оқибатида юз берган бўлса, суғурталовчи суғурта товонини ёки суғурта пулини тўлашдан озод қилинади, қасддан қилинган харажатлар улар томонидан зарурий мудофаа ёки охирик зарурат ҳолатида, шунингдек ушбу модданинг учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда содир этилиши бундан мустасно.

Конунда суғурта ҳодисаси суғурта қилувчининг ёки наф олувчининг қўпол эҳтиётсизлиги оқибатида юзага келганда суғурталовчини мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта товонини тўлашдан озод қилиш ёки товон миқдорини камайтириш ҳоллари назарда тўтилиши мумкин.

Суғурталовчи суғурталанган шахснинг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказганлик учун фуқаровий жавобгарликни суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурта товонини тўлашдан, агар зарар суғурталанувчи учун жавобгар шахснинг айби билан етказилган бўлса, озод қилинмайди.

Суғурталовчи шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахс вафот этган тақдирда тўланаши лозим бўлган суғурта пулини тўлашдан, агар унинг вафоти ўз

жонига қасд қилиш оқибатида рўй берган бўлса ва бу вақтгача суғурта шартномаси камида икки йил амал қилган бўлса, озод қилинмайди.

954-модда. Суғурталовчини суғурта товонини ва суғурта пулини тўлашдан озод қилиш асослари

Суғурталовчи, агар қонунда ёки суғурта шартномасида бошқача тартиб белгиланмаган бўлса ва суғурта ҳодисаси қуйидагилар оқибатида юзага келган бўлса, суғурта товонини ва суғурта пулини тўлашдан озод қилинади:

ядро портлаши, радиация ёки радиоактив заҳарланиш таъсирида;

ҳарбий ҳаракатлар, манёврлар ёки бошқа ҳарбий тадбирлар.

Агар мулкий суғурта шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурталовчи суғурталанган мол-мулк давлат органларининг фармойиши билан олиб қўйилиши, мусодара қилиниши, реквизиция қилиниши хатланishi ёки йўқ қилиб ташланиши оқибатида қўрилган зарар учун суғурта товонини тўлашдан озод қилинади.

955-модда. Суғурта товони ёки суғурта пулини тўлашни рад этиш

Суғурталовчи мулкий суғурта шартномаси бўйича суғурта қилдирувчига (наф олувчига) суғурта товонини ёки шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлашни қуйидаги ҳолларда рад этишга ҳақли, чунончи:

суғурта шартномасининг амал қилиши суғурта ҳодисаси юз бергунга қадар, шу жумладан ушбу Кодекснинг 948 ва 950-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича бекор қилинганда;

суғурта шартномаси ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган асослар бўйича ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаганда;

суғурталовчи ушбу Кодекснинг 951–954-моддаларида кўрсатилган асослар бўйича суғурта товонини ёки суғурта пули тўлашдан озод қилинганда;

суғурталовчи ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган асослар бўйича суғурта шартномасини ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисида ёхуд суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта ҳодисаси ҳолатларини текшириб кўришга ёки етказилган зарар миқдорини аниқлашга тўсқинлик қилгани туфайли суғурта шартномасини бекор қилиш тўғрисида даъво кўзғатганда.

Суғурталовчининг суғурта товонини ёки суғурта пулини тўлашни рад этиш тўғрисидаги қарори суғурта қилдирувчига (наф олувчига) улар суғурта товонини ёки суғурта пулини тўлашни сураб мурожаат этганларидан кейин ун беш кундан кечиктирмай хабар қилиниши ва рад этиш сабабларининг асослантирилган далил-исботларини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Суғурталовчининг суғурта товонини ёки суғурта пулини тўлашни рад этишга қарши унга нисбатан судда даъво кўзғатиш йўли билан эътироз билдирилиши мумкин.

956-модда. Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пулини тўлаш

Шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурта пули, ижтимоий суғурта, ижтимоий таъминот бўйича, бошқа

суғурта шартномалари бўйича ёки зарарни қоплаш тартибидея суғурта қилдирувчига, суғурталанган шахсга ёки наф олувчига тегишли суммалардан қатъи назар, шартнома кимнинг фойдасига тузилган бўлса, уша шахсга тўланади.

Ушбу Кодекс 921-моддасининг учинчи қисми асосида шахсий суғурта шартномаси бўйича суғурталанган шахснинг меросхўрларига тўланадиган суғурта пули суғурталанган шахснинг мероси таркибига кирмайди.

957-модда. Суғурта қилдирувчининг зарар қопланишига бўлган ҳуқуқларининг суғурталовчига ўтиши (суброгация)

Агар мулкий суғурта шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, суғурта қилдирувчи (наф олувчи)нинг суғурта натижасида қопланган зарар учун жавобгар шахсдан талаб қилиш ҳуқуқи тўланган сумма доирасида суғурта товонини тўлаган суғурталовчига ўтади. Бироқ шартноманинг била туриб зарар етказган шахсга нисбатан талаб қилиш ҳуқуқи суғурталовчига ўтишини истисно қиладиган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Суғурталовчига ўтган талаб қилиш ҳуқуқи унинг томонидан суғурта қилдирувчи (наф олувчи) ва зарар учун жавобгар бўлган шахс ўртасидаги муносабатларни тартибга солувчи қоидаларга риоя қилган ҳолда амалга оширилади.

Суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурталовчи ўзига ўтган талаб қилиш ҳуқуқини амалга ошириши учун зарур бўлган барча ҳужжатлар ва далилларни суғурталовчига бериши ҳамда барча маълумотларни унга маълум қилиши шарт.

Агар суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурталовчи томонидан қопланган зарар учун жавобгар шахсга нисбатан ўзининг талаб қилиш ҳуқуқидан воз кечса ёки бу ҳуқуқни амалга ошириш суғурта қилдирувчининг (наф олувчининг) айби билан мумкин бўлмаган бўлса, суғурталовчи суғурта товонини тўлиқ ёки унинг тегишли қисмини тўлашдан озод қилинади ва товоннинг ортиқча тўланган суммасини қайтаришни талаб қилишга ҳақли бўлади.

958-модда. Суғурталанган мол-мулкка бўлган ҳуқуқларнинг суғурталовчига ўтказилиши

Мол-мулк суғурта қилинганда суғурта қилдирувчи (наф олувчи) суғурта ҳодисаси юз берганидан кейин суғурталовчининг розилиги билан суғурталанган мол-мулкка бўлган ўз ҳуқуқларини унга ўтказиши ва суғурта товонини суғурта пулининг тўлиқ ҳажмида олиши мумкин.

959-модда. Қайта суғурта қилиш

Суғурта шартномаси бўйича суғурталовчи ўз зиммасига олган суғурта товонини ёки суғурта пулини тўлаш ҳавфи унинг томонидан тўлиқ ёки қисман бошқа суғурталовчида (суғурталовчиларда) у билан тузилган қайта суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурталаниши мумкин.

Қайта суғурта қилиш шартномасига нисбатан, агар қайта суғурта қилиш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ушбу бобнинг тадбиркорлик

шериклардан бирортаси муомалага лаёқатсиз, муомала лаёқати чекланган ёки бедарак йўқолган деб эълон қилинганда, агар оддий ширкат шартномасида ёки кейинги келишувда қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда шартноманинг сақланиб қолиши назарда тутилмаган бўлса;

шериклардан бирортаси ночор (банкрот) деб эълон қилинганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисида кўрсатилгани бундан мустасно;

шерик вафот этганда ёки оддий ширкат шартномасида иштирок этаётган юридик шахс тугатилганда ёхуд қайта ташкил этилганда, агар шартномада ёки кейинги келишувда қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда шартноманинг сақланиб қолиши ёхуд вафот этган шерикнинг (тугатилган ёки қайта ташкил этилган юридик шахснинг) унинг меросхўрлари (ҳуқуқий вояслари) билан алмаштирилиши назарда тутилмаган бўлса;

шериклардан бирортаси оддий ширкатнинг мuddатсиз шартномасида бундан буён иштирок этишдан воз кечганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисида кўрсатилгани бундан мустасно;

muddат кўрсатилган ҳолда тузилган оддий ширкат шартномаси шериклардан бирининг талаби билан ўзи ва қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда бекор қилинганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисида кўрсатилгани бундан мустасно;

оддий ширкат шартномасининг muddати утганда; шерикнинг улуши унинг кредитори талаби билан ажратилганда, ушбу модданинг иккинчи хатбошисида кўрсатилгани бундан мустасно;

ушбу Кодексда ёки шартномада назарда тутилган бошқа асосларда.

971-модда. Оддий ширкат шартномаси бекор бўлишининг оқибатлари

Оддий ширкат шартномаси бекор бўлганда шерикларнинг умумий эгаллигига ва (ёки) фойдаланишига бериб қўйилган ашёлар, тарафларнинг келишуви билан бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, уларни бериб қўйган шерикларга ҳақ тўламасдан қайтарилади.

Оддий ширкат шартномаси бекор бўлган пайдан бошлаб унинг иштирокчилари учинчи шахсларга нисбатан бажарилмаган умумий мажбуриятлар бўйича солидар жавобгар бўлади.

Шерикларнинг умумий улуши мулкда турган мол-мулкни ва уларда юзага келган умумий талаб қилиш ҳуқуқларини тақсимлаш ушбу Кодекснинг 223-моддасида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Умумий улуши мулкка хусусий аломатлари билан белгиланган ашёни қўшган шерик оддий ширкат шартномаси бекор бўлганда, қолган шериклар ва кредиторларнинг манфаатларига риоя этилиши шarti билан, бу ашёни ўзига қайтаришни талаб қилишга ҳақли.

972-модда. Оддий ширкатнинг muddатсиз шартномасидан воз кечиш

Шахсининг оддий ширкатнинг muddатсиз шартномасидан воз кечиш тўғрисидаги аризаси, агар шартномада бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, унинг томонидан

шартномадан чиқиш мўлжалланаётган санадан камида уч ой олдин берилиши лозим.

Оддий ширкатнинг muddатсиз шартномасидан воз кечиш ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги келишув ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

973-модда. Тарафнинг талаби билан оддий ширкат шартномасини бекор қилиш

Ушбу Кодекс 382-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилган асос билан бир қаторда, muddат кўрсатилиб ёки бекор қилиш шarti сифатида мақсад кўрсатилиб тузилган оддий ширкат шартномасининг тарафи шартномани бекор қилиш тўғрисидаги етказилган ҳақиқий зарарни қолган шерикларга қоллаган ҳолда шартномани ўзи ва қолган шериклар ўртасидаги муносабатларда бекор қилишни талаб этишга ҳақли.

974-модда. Шартномада иштирок этишдан воз кечган ёки уни бекор қилишни талаб этган шерикнинг жавобгарлиги

Иштирокчилардан бирортаси оддий ширкат шартномасида бундан буён иштирок этишдан воз кечиш тўғрисида ариза бериши ёхуд шериклардан бирининг талаби билан шартнома бекор қилиниши натижасида оддий ширкат шартномаси бекор қилинмаган тақдирда, шартномада иштирок этиши тўхтаган шахс учинчи шахслар олдида ўзи шартномада иштирок этган даврда юзага келган умумий мажбуриятлар бўйича у оддий ширкат шартномасининг иштирокчиси бўлиб қолавергандаги каби жавобгар бўлади.

975-модда. Яширин ширкат

Оддий ширкат шартномасида унинг мавжудлигини учинчи шахсларга маълум қилмаслик (яширин ширкат) назарда тутилиши мумкин. Бундай шартномага нисбатан, агар ушбу моддада бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки яширин ширкат мохиятидан келиб чиқмаса, ушбу боб қоидалари қўлланилади.

Яширин ширкат иштирокчиларидан ҳар бири учинчи шахслар билан муносабатларда шерикларининг умумий манфаатларини қўзлаб ўз номидан тузган битимлар бўйича ўзининг бутун мол-мулки билан жавоб беради.

Шериклар ўртасидаги муносабатларда, уларнинг биргаликдаги фаолияти жараёнида юзага келган мажбуриятлар умумий ҳисобланади.

54-БОБ. ОММАВИЙ ТАНЛОВ

976-модда. Оммавий танловни ташкил этиш

Ишни энг яхши бажарганлик ёки бошқа натижаларга эришганлик учун пул мукофоти тўлаш ёки бошқа мукофот бериш тўғрисида (мукофот тўлаш тўғрисида) ошқора (оммавий танлов) эълон қилган шахс танловни ўтказиш шартларига мувофиқ унинг голиби деб топилган кимсага шартлашилган мукофотни тўлаши лозим.

Оммавий танлов танловни уюштирувчининг танловда иштирок этишга таклифи матбуотда ва бошқа оммавий

ахборот воситаларида эълон қилиш йўли билан барча аҳоличиларга қаратилганда очиқ ёки танловда иштирок этишга таклиф танловни уюштирувчининг хоҳиши бўйича муайян доирадаги шахсларга юборилганда ёпиқ бўлиши мумкин.

Танловни уюштирувчи танловда иштирок этиш истиғини билдирган шахсларни дастлабки саралашдан ўтказган тақдирда, очиқ танловда унинг иштирокчиларининг дастлабки малакаси ҳақида шарт қўйиши мумкин.

Оммавий танлов тўғрисидаги эълон топшириқнинг моҳиятини назарда тутувчи шартларни, ишнинг натижаларини ёки бошқа ютуқларни баҳолаш мезонлари ва тартибини, уларни тақдим этиш жойи, муддати ва тартибини, мукофотнинг миқдори ва шаклини, шунингдек натижаларни эълон қилиш тартиби ва муддатларини ўз ичига олган бўлиши лозим.

Танлов ғолиби билан шартнома тузиш мажбуриятини ўз ичига олган оммавий танловга нисбатан ушбу бобнинг қоидалари, ушбу Кодекснинг 379–381-моддаларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, қўлланади.

977-модда. Оммавий танлов шартларини ўзгартириш ва уни бекор қилиш

Оммавий танлов эълон қилган шахс ишларни тақдим этиш учун белгиланган муддатнинг фақат биринчи ярми мобайнида унинг шартларини ўзгартиришга ёки танловни бекор қилишга ҳақли.

Танлов шартларини ўзгартириш ёки уни бекор қилиш тўғрисида танлов қандай усулда эълон қилинган бўлса, шундай усулда хабар берилиши лозим.

Танлов шартлари ўзгарган ёки у бекор қилинган тақдирда, танлов эълон қилган шахс эълонда назарда тутилган ишни конкурс шартларининг ўзгартирилиши ёки унинг бекор қилиниши ўзига маълум бўлгунча ёки маълум бўлиши лозим бўлгунча бажарган ҳар қандай шахснинг харажатларини тўлаши лозим.

Агар танлов шартларини ўзгартиришда ёки уни бекор қилишда ушбу модданинг биринчи ёки иккинчи қисмларида кўрсатилган талаблар бузилган бўлса, танловни эълон қилган шахс эълонда кўрсатилган шартларга жавоб берадиган ишни бажарганларга мукофот тўлаши лозим.

Танловни эълон қилган шахс, агар кўрсатилган иш танловдан мустасно тарзда, хусусан, танлов тўғрисидаги эълонга қадар бажарилганлиги ёхуд аввал бошдан оқ танлов шартларига номувофиқ бўлганлигини исботласа, харажатларни тўлаш мажбуриятдан озод қилинади.

978-модда. Мукофотни тўлаш тўғрисидаги қарор

Танлов ғолибига мукофотни тўлаш тўғрисидаги қарор танлов ҳақидаги эълонда белгиланган тартиб ва муддатларда чиқарилиши ҳамда оммавий танлов иштирокчиларига маълум қилиниши лозим.

Агар эълонда кўрсатилган натижаларга икки ёки ундан ортиқ шахснинг биргаликда бажарилган ишида эришилган бўлса, мукофот улар ўртасида уларнинг келишувига мувофиқ тақсимланади. Агар бундай келишувга эришилмаган бўлса, мукофотни тақсимлаш тартибини суд белгилайди.

979-модда. Оммавий танловда ғолиб чиққан фан, адабиёт ва санъат асарларидан фойдаланиш

Агар оммавий танлов нарсаси фан, адабиёт ёки санъат асаридан иборат бўлса, танловни эълон қилган шахс, башарти танлов шартларида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, шартлашилган мукофотга сазовор бўлган муаллиф билан унга тегишли ҳақни тўлаган ҳолда, асардан фойдаланиш тўғрисида шартнома тузишда имтиёзли ҳуқуқни қўлга киритади.

980-модда. Тақдим этилган ишларни оммавий танлов иштирокчиларига қайтариш

Оммавий танловни эълон қилган шахс, агар танлов тўғрисидаги эълонда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки бажарилган ишнинг хусусиятидан келиб чиқмаса, мукофотга сазовор бўлмаган ишларни танлов иштирокчиларига қайтариши шарт.

55-60б. МУКОФОТНИ ОШКОРА ВАЪДА ҚИЛИШ

981-модда. Мукофотни тўлаш мажбурияти

Эълонда кўрсатилган ҳаракатни ким унда белгиланган муддатда бажарса, ўшанга пул мукофоти тўлаш ёки бошқа мукофотни бериш тўғрисида (мукофотни тўлаш тўғрисида) ошқора эълон қилган шахс тегишли ҳаракатни содир этган ҳар қандай шахсга ваъда қилинган мукофотни тўлаши шарт.

Мукофотни тўлаш мажбурияти мукофот ваъда қилиниши унинг ким томонидан ваъда қилинганини аниқлаш имконини берган тақдирда юзага келади. Ваъдага қизиқиш билдирган шахс ваъдани ёзма равишда тасдиқлашни талаб қилишга ҳақли ва агар ҳақиқатда мукофот тўғрисидаги эълон унда кўрсатилган шахс томонидан қилинмаган бўлиб чиқса, бундай талаб қўйилмаганлиги оқибатлари хавфи унинг зиммасида бўлади.

Агар мукофотни ошқора ваъда қилишда унинг миқдори кўрсатилмаган бўлса, у мукофотни ваъда қилган шахс билан келишувга кура аниқланади, низо келиб чиққан тақдирда эса судда аниқланади.

Мукофотни тўлаш мажбурияти, тегишли ҳаракат эълон қилиниши муносабати билан ёки ундан мустасно тарзда бажарилганидан қатъи назар, юзага келади.

Эълонда кўрсатилган ҳаракатни бир неча шахс содир этган мукофотни олиш ҳуқуқига эга бўлади.

Агар эълонда кўрсатилган ҳаракат икки ёки ундан ортиқ шахс томонидан бажарилган бўлса ва улардан қайси бири тегишли ҳаракатни биринчи бўлиб содир этганини аниқлашнинг имкони бўлмаса, шунингдек агар ҳаракат икки ёки бундан ортиқ шахслар томонидан бир пайтнинг ўзига содир этилган бўлса, мукофот улар ўртасида баб-баравар ёки уларнинг ўзаро келишувига назарда тутилган миқдорда тақсимланади.

Агар мукофот тўғрисидаги эълонда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса ёки унда кўрсатилган ҳаракат

хусусиятидан келиб чиқмаса, бажарилган ҳаракатнинг эълонда мавжуд бўлган талабларга мувофиқлиги мукофотни ошқора ваъда қилган шахс томонидан аниқланади, низо келиб чиққан тақдирда эса судда аниқланади.

982-модда. Мукофот ҳақидаги ошқора ваъдани бекор қилиш

Мукофот тўлашни ошқора эълон қилган шахс берилган ваъдадан худди шундай тартибда воз кечишга ҳақли, воз кечишга йўл қўйилмаслиги эълоннинг ўзида назарда тутилган ёки ундан келиб чиқадиган ёки мукофот ваъда қилинган ҳаракатни содир этиш учун муайян муддат берилган ёхуд воз кечишни эълон қилиш пайтига келиб бир ёки бир неча қизиқиш билдирган шахслар эълонда кўрсатилган ҳаракатни бажариб бўлган ҳоллар бундан мустасно.

Мукофот ҳақидаги ошқора ваъдани бекор қилиш мукофот тўғрисида эълон қилган шахсни қизиқиш билдирган шахсга у эълонда кўрсатилган ҳаракатни бажариши муносабати билан қилган ҳаражатларини қоплашдан озод қилмайди, қоплаш миқдори барча ҳолларда эълонда кўрсатилган мукофотдан ортиқча бўлиши мумкин эмас.

56-60б. ҚИМОР ВА ГАРОВ ЎЙИНЛАР ЎТКАЗИШ

983-модда. Қимор ва гаров ўйинлар уюштириш ҳамда уларда иштирок этиш билан боғлиқ талаблар

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг таваккалчиликка асосланган қимор ёки гаров ўйинлар (қимор ва бас бойлаш) уюштириш ёки уларда иштирок этиш билан боғлиқ талаблари судда ҳимоя қилинмайди, қимор ёки гаров ўйинлар алдов, зўравонлик, таҳдид қилиш таъсирида ёхуд ўз вақилининг қимор ёки гаров ўйинлари ташкилотчиси билан ғаразли келишуви туфайли иштирок этган шахсларнинг талаблари ва ушбу Кодекснинг 984-моддасида кўрсатилган муносабатлардан келиб чиқадиган талаблар бундан мустасно.

984-модда. Давлат томонидан лотереялар ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари

Лотереялар ташкилотчиси – давлат, ваколатли давлат органидан рухсатнома (лицензия) олган шахслар ва лотереялар иштирокчилари ўртасидаги муносабатлар шартномага асосланади. Бундай шартнома лотерея билети бериш орқали расмийлаштирилади ва иштирокчи лотерея билети қийматини тўлаган пайтдан эътиборан тузилган деб ҳисобланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган шартномани тузиш тўғрисидаги тақлиф лотереялар ўтказиш муддати ва ютуқни аниқлаш тартиби ҳамда унинг миқдори ҳақидаги шартларни ўз ичига олган бўлиши лозим.

Лотереялар ташкилотчиси уларни белгиланган муддатда ўтказишдан бош торган тақдирда, лотереялар иштирокчилари уларнинг ташкилотчисидан лотереяларни қолдириш ёки уларнинг муддатини бошқа вақтга кўчириш

туфайли етказилган ҳақиқий зарарнинг ўрнини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

Лотереялар ўтказиш шартларига мувофиқ ютган деб эътироф этиладиган шахсларга лотереяларни ўтказиш шартларида назарда тутилган миқдорда, шаклда (пул ёки буюм ҳолида) ва муддатларда, агар бу шартларда муддат кўрсатилмаган бўлса, лотереялар натижалари чиқарилган пайтдан эътиборан ўн кундан кечиктирмай лотереялар ташкилотчиси томонидан ютуқ тўланиши лозим.

Лотереялар ташкилотчиси ушбу модданинг тўртинчи қисмида кўрсатилган мажбуриятини бажармаган тақдирда, лотереяда ютган иштирокчи лотереялар ташкилотчисидан ютуқни тўлашни, шунингдек шартноманинг ташкилотчиси томонидан бузилиши туфайли етказилган зарарларнинг ўрнини қоплашни талаб қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 14 сентябрдаги УРҚ-109-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 37–38-сон, 377-модда).

57-60б. ЗАРАР ЕТКАЗИШДАН КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН МАЖБУРИЯТЛАР

1-5. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

985-модда. Зарар етказганлик учун жавобгарликнинг умумий асослари

Ҳайриқонуний ҳаракат (ҳаракатсизлик) туфайли фуқаронинг шахсига ёки мол-мулкига етказилган зарар, шунингдек юридик шахсга етказилган зарар, шу жумладан бой берилган фойда зарарни етказган шахс томонидан тўлиқ ҳажмда қопланиши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175–II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда)*

Қонунда зарарни тўлаш мажбурияти зарар етказувчи бўлмаган шахсга юклатилиши мумкин.

Қонунчиликда ёки шартномада жабрланувчиларга зарарни тўлашдан ташқари тоvon тўлаш мажбурияти белгилаб қўйилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Зарар етказган шахс, агар зарар ўз айби билан етказилмаганини исботласа, зарарни тўлашдан озод қилинади. Қонунда зарар етказган шахснинг айби бўлмаган тақдирда ҳам зарарни тўлаш назарда тутилиши мумкин.

Қонуний ҳаракатлар туфайли етказилган зарар қонунда назарда тутилган ҳолларда тўланиши лозим. Агар зарар жабрланувчининг илтимоси ёки розилиги билан етказилган бўлса, зарар етказган шахснинг ҳаракатлари эса жамиятнинг ахлоқий тамойилларини бузмаса, зарарни тўлаш рад этилиши мумкин.

986-модда. Зарар етказишнинг олдини олиш

Келгусида зарар етказилиши хавфи борлиги бундай хавфни юзага келтирадиган фаолиятни тақиқлаш тўғрисида давво қўзғатишга асос бўлиши мумкин.

Агар етказилган зарар зарар етказишни давом эттираётган корхона, иншоотдан фойдаланиш ёхуд

бошқа ишлаб чиқариш фаолиятининг оқибати бўлса, суд жавобгарга зарарни қоплашдан ташқари тегишли фаолиятни тўхтатиб туриш ёки тугатиш мажбуриятини юклагша ҳақли.

Тегишли фаолиятни тўхтатиб туриш ёки тугатиш жамоатчилик манфаатларига зид бўлган тақдирдагина, суд бу ҳақдаги давёони рад этиши мумкин. Бундай фаолиятни тўхтатиб туришни ёки тугатишни рад этиш жабрланувчиларни ушбу фаолият туйғайли етказилган зарарни ундириш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.

987-модда. Зарурий мудофаа ҳолатида зарар етказганлик

Зарурий мудофаа ҳолатида етказилган зарар, агар бунда мудофаа чегарасидан чиқилмаган бўлса, тўланмайди.

Агар ғайриқонуний тажовуздан ҳимояланиш пайтида ҳимояланувчи учинчи шахсга зарар етказган бўлса, бу зарар тажовуз қилган шахс томонидан тўланиши лозим.

Шахсга унинг жиноий ҳаракатларининг пайини қирқош ёхуд уни ушлаш ва тегишли органларга олиб бориш сабабли етказилган зарар тўланмайди.

988-модда. Охириги зарурат ҳолатида зарар етказганлик

Охириги зарурат ҳолатида етказилган зарар, яъни зарар етказган шахснинг ўзига ёки бошқа шахсларга таҳдид солган хавфни бартараф этиш учун охириги зарурат ҳолатида етказилган зарар, агар бу хавф мазкур ҳолатларда бошқа воситалар билан бартараф этилиши мумкин бўлмаса, зарар етказган шахс томонидан тўланиши лозим, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда)*

Бундай зарар етказилган ҳолатларни ҳисобга олиб, суд уни тўлаш мажбуриятини зарарни етказган шахс учинчи шахснинг манфаатини кўзлаб ҳаракат қилган бўлса, ўша шахсга юклаши ёхуд бу учинчи шахсни ҳам, зарар етказган шахсни ҳам зарарни тўлашдан тўлиқ ёки қисман озод қилиши мумкин.

989-модда. Юридик шахснинг ёки фуқаронинг ўз ходими томонидан етказилган зарар учун жавобгарлиги

Юридик шахс ёхуд фуқаро ўз ходими меҳнат (хизмат, лавозим) мажбуриятларини бажариб турган вақтида етказган зарарни қоплайди.

Ушбу бобнинг қондаларига мувофиқ, меҳнат шартномаси асосида, шунингдек фуқаровий-ҳуқуқий шартнома асосида иш бажараётган фуқаролар, агар бунда ишларни бехатар олиб бориш юзасидан тегишли юридик шахснинг ёки фуқаронинг топшириғи бўйича ёки назорати остида ҳаракат қилган бўлсалар ёки ҳаракат қилишлари лозим бўлган бўлса, ходимлар деб эътироф этиладилар.

Ҳужалик ширкатлари ва жамиятлари, ишлаб чиқариш кооперативлари ўз иштирокчилари (аъзолари) томонидан улар ширкат ва жамият ёки кооперативнинг

тадбиркорлик, ишлаб чиқариш ёки бошқа фаолиятини амалга ошириш вақтида етказилган зарарни қоплайдилар.

990-модда. Давлат органлари, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, шунингдек уларнинг мансабдор шахслари томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Давлат органларининг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг қонунга хилоф қарорлари натижасида фуқарога ёки юридик шахсга етказилган зарар, улар мансабдор шахсларининг айбидан қатъи назар, суднинг қарори асосида қопланиши лозим.

Давлат органлари, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари мансабдор шахсларининг қонунга хилоф ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида фуқарога ёки юридик шахсга етказилган зарар суднинг қарори асосида қопланиши лозим.

Зарар ушбу Кодекснинг 15-моддасида назарда тутилган тартибда қопланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1-2-сон, 23-модда)

991-модда. Терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органлар, суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органлари ва суднинг қонунга хилоф ҳаракатлари туйғайли етказилган зарар учун жавобгарлик

Қонунга хилоф тарзда ҳукм этиш, қонунга хилоф тарзда жиноий жавобгарликка тортиш, эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олишни ёки муносиб ҳулқ-атворда бўлиш ҳақида тилхат олишни қонунга хилоф қўлланиш, қамоқ тариқасидаги маъмурий жазони қонунга хилоф тарзда бериш шунингдек ҳар қандай қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки кадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш натижасида фуқарога етказилган зарар терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органлар, суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органлари ва суднинг мансабдор шахслари айбидан қатъи назар, қонунда белгиланган тартибда давлат томонидан тўла ҳажмида тўланади. Суднинг қарори билан зарарни қоплаш зарар етказилишида айбдор бўлган мансабдор шахслар зиммасига юкланиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-II-сонли ва 2022 йил 29 мартдаги УРҚ-761-сонли қонунилари тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1-2-сон, 23-модда; ҚММБ, 30.03.2022 й., 03/22/761/0250-сон)*

Терговга қадар текширувчи амалга оширувчи органлар, суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органлари ва суднинг бошқа тарздаги қонунга хилоф фаолияти натижасида фуқарога ёки юридик шахсга етказилган зарар, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, умумий асосларда тўланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

**992-модда. Зарарнинг ўз жавобгарлигини суғурта-
лаш шахс томонидан тўлашиши**

Ихтиёрий ёки мажбурий суғурта тартибида жабрланувчи фойдасига ўз жавобгарлигини суғурталеган юридик шахс ёки фуқаро etkazилган зарарни тулик қоплаш учун суғурта пули етишмаган тақдирда, суғурта пули ва зарарнинг ҳақиқий миқдори ўртасидаги фарқни тўлайди.

**993-модда. Ўн тўрт ёшгача бўлган вояга етмаганлар
томонидан etkazилган зарар учун
жавобгарлик**

Ўн тўрт ёшгача бўлган вояга етмаган (кичик ёшдаги бола) томонидан etkazилган зарар учун унинг ота-онаси (фарзандликка олувчилари) ёки васийлари, агар зарар уларнинг айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмасалар, жавобгар бўладилар.

Агар васийликка муҳтож кичик ёшдаги бола тегишли тарбиялаш, даволаш муассасасида, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш муассасасида ёки қонунга қўра васийси ҳисобланадиган бошқа шунга ўхшаш муассасада турган бўлса, бу муассаса, агар зарар муассасанинг айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмаса, кичик ёшдаги бола томонидан etkazилган зарарни тўлаши шарт.

Агар кичик ёшдаги бола ўқув юрти, тарбиялаш, даволаш муассасаси ёки унинг устидан назоратни амалга ошириши шарт бўлган бошқа муассасанинг, шунингдек шартнома асосида назоратни амалга оширувчи шахснинг назорати остида турган вақтда зарар etkazган бўлса, бу муассасалар ва шахслар, агар зарар уларнинг назоратни амалга оширишдаги айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмасалар, зарар учун жавобгар бўладилар.

Ота-она (фарзандликка олувчилар), васийлар, ўқув юртлари, тарбиялаш, даволаш муассасалари ва бошқа муассасаларнинг кичик ёшдаги бола томонидан etkazилган зарарни тўлаш мажбурияти кичик ёшдаги бола вояга етиши ёки у зарарни тўлаш учун етарлича мол-мулк олиши муносабати билан бекор бўлмайди.

Агар ота-она (фарзандликка олувчилар), васийлар, шунингдек ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган бошқа шахслар вафот этган бўлсалар ёки улар зарарни тўлаш учун етарли маблағга эга бўлмасалар, тулик муомалага лаёқатли бўлиб қолган зарар etkazувчининг ўзи бундай маблағга эга бўлса, суд тарафларнинг мулкий аҳолини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тулик ёки қисман зарар etkazувчининг ўз мол-мулки ҳисобидан қоплаш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

**994-модда. Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача
бўлган вояга етмаганлар томонидан
etkazилган зарар учун жавобгарлик**

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганлар etkazилган зарар учун умумий асосларда мустақил жавобгар бўладилар.

Ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаганнинг зарарни қоплаш учун етарли мол-мулки ёки бошқа даромад манбалари бўлмаган тақдирда, зарар тўлиғича ёки унинг етишмаган қисми вояга етмаганнинг ота-онаси

(фарзандликка олувчилари) ёки васийи томонидан, агар улар зарар уларнинг айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмасалар, тўлашиши лозим.

Агар ҳоимийликка муҳтож ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган тегишли тарбиялаш, даволаш муассасасида, аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш муассасасида ёки қонунга қўра унинг ҳоимийси ҳисобланувчи бошқа шунга ўхшаш муассасада турган бўлса, бу муассасалар, агар зарар уларнинг айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмасалар, зарарни тўлиғича ёки унинг етишмайдиган қисмини тўлашлари шарт.

Зарар etkazган вояга етганида ёҳуд у вояга етмасидан унда мол-мулк ёки зарарни тўлаш учун етарли даромад манбалари пайдо бўлганида ёҳуд у вояга етмасидан муомала лаёқатига эга бўлганида ота-она (фарзандликка олувчилар), ҳоимий ва тегишли муассасанинг зарарни тўлаш буйича мажбурияти тўғайди.

**995-модда. Ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум
этилган ота-онанинг вояга етмаганлар
томонидан etkazилган зарар учун
жавобгарлиги**

Суд ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этилган ота-онанинг зарарни тўлаш учун етарли даромад манбалари пайдо бўлганида ёҳуд у вояга етмасидан муомала лаёқатига эга бўлганида ота-она (фарзандликка олувчилар), ҳоимий ва тегишли муассасанинг зарарни тўлаш буйича мажбурияти тўғайди.

**996-модда. Муомалага лаёқатсиз деб топилган
фуқаро томонидан etkazилган зарар
учун жавобгарлик**

Муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан etkazилган зарарни унинг васийи ёки унинг устидан назоратни амалга ошириши шарт бўлган ташкилот, агар зарар уларнинг айби билан etkazилмаганлигини исботлай олмаса, тўлайди.

Васий ёки ташкилотнинг муомалага лаёқатсиз деб топилган фуқаро томонидан etkazилган зарарни тўлаш буйича мажбурияти, унинг муомала лаёқати тикланган тақдирда ҳам тўғайди.

Агар васий вафот этса ёҳуд зарарни тўлаш учун етарлича маблағга эга бўлмаса, зарар etkazувчининг ўзи эса бундай маблағга эга бўлса, суд жабрланувчининг ва зарар etkazувчининг мулкий аҳолини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тўлиғича ёки қисман зарар etkazувчининг мол-мулки ҳисобидан тўлаш тўғрисида қарор қабул қилишга ҳақли.

**997-модда. Муомала лаёқати чекланган фуқаро
томонидан etkazилган зарар учун
жавобгарлик**

Муомала лаёқати чекланган деб топилган фуқаро томонидан спиртли ичимликлар ёки гиёҳвандлик воситаларини суиистеъмоқ қилиш оқибатида etkazилган зарарни унинг ўзи умумий асосларда тўлайди.

998-модда. Ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган фуқаро томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Ўз ҳаракатларининг аҳамиятини тушуна олмайдиган ёки уларни идора қила олмайдиган ҳолатда зарар етказган муомалага лаёқатли фуқаро, шунингдек ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган вояга етмаган келтирган зарари учун жавобгар бўлмайди.

Агар жабрланувчининг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилган бўлса, суд жабрланувчининг ва зарар етказувчининг мулкий аҳолини, шунингдек бошқа ҳолатларни инобатга олиб, зарарни тўлаш мажбуриятини тўлиғича ёки қисман зарар етказувчига юклаши мумкин.

Зараретказувчи, агар спиртли ичимликлар, гиёҳвандлик воситалари истеъмол қилиш тўғрисида ёки бошқа усулда ўзини ўзи шу ҳолатга келтирган бўлса, жавобгарликдан озод қилинмайди.

Агар зарар руҳий ҳолати бузилгани (руҳий касаллик ёки ақли заифлик) оқибатида ўз ҳаракатлари аҳамиятини тушуна олмаган ёки уларни идора қила олмаган шахс томонидан етказилган бўлса, зарарни тўлаш мажбурияти суд томонидан бу шахс билан бирга яшовчи, зарар етказувчининг бундай ҳолати ҳақида билган, лекин уни муомалага лаёқатсиз деб топиш ва унинг устидан васийлик ўрнатishi тўғрисида масала қўймаган зри (хотини), ота-онаси, вояга етган фарзандларига юкланиши мумкин.

999-модда. Теварак-атрофдагиларга ошиқча хавф туғдирадиган фаолият тўғрисида етказилган зарар учун жавобгарлик

Фаолияти теварак-атрофдагиларга ошиқча хавф туғдирадиган юридик шахслар ва фуқаролар (транспорт ташкилотлари, саноат корхоналари, қурилишлар, транспорт воситаларининг эгалари ва бошқалар) ошиқча хавф манбаи етказган зарарни, агар зарар бартараф қилиб бўлмайдиган куч ёки жабрланувчининг қасддан қилган ҳаракати оқибатида юзага келганини исботлай олмасалар, тўлашлари шарт.

Зарарни тўлаш мажбурияти ошиқча хавф манбаига мулк ҳуқуқи, ҳужалик юритиш ҳуқуқи ёки оператив бошқарув ҳуқуқи ёхуд бошқа ҳар қандай қонуний асосда (мулкий ижара шартномаси, транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқини берадиган ишончнома, тегишли органининг унга ортқича хавф манбаини топишириш тўғрисидаги фармо-йишига қўра ва ҳоказо) эгаллик қилувчи юридик шахс ёки фуқарога юкланади.

Ошиқча хавф манбаларининг эгалари бу манбаларнинг бир-бирига таъсири (транспорт воситаларининг тўқнашуви ва ҳоказо) натижасида учинчи шахсларга етказилган зарар учун ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган асослар бўйича солидар жавобгар бўладилар.

Ошиқча хавф манбаларининг ўзаро таъсири натижасида уларнинг эгаларига етказилган зарар умумий асосларда қопланади. Бунда бир тарафининг айби билан етказилган зарар шу тараф томонидан тўлиқ ҳажмда қопланади, иккала ёки бир нечта тарафларнинг айби билан етказилган зарар эса улардан ҳар бирининг айби даражасига мутаносиб равишда қопланади. Тарафлардан ҳар бирининг айби даражасини аниқлаш имконияти

бўлмаганда жавобгарлик улар ўртасида тенг баравар тақсимланади. Зарарнинг етказилишида тарафларнинг айби бўлмаганда улардан ҳеч бири зарарни қоплашни талаб қилиш ҳуқуқига эга эмас. Бундай ҳолда тарафларнинг ҳар бири ўзи курган зарар хавфини зиммасига олади.

Ошиқча хавф манбаининг эгаси шу манба етказган зарар учун, агар манба эгасининг тасарруфидан бошқа шахсларнинг ғайриҳуқуқий ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) натижасида чиқиб кетганлигини исботласа, жавобгар бўлмайди. Бундай ҳолларда ошиқча хавф манбаи томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик манбани ғайриҳуқуқий эгаллаб олган шахсининг зиммасида бўлади. Бу манбани эгасининг тасарруфидан ғайриҳуқуқий тортиб олишда эгасининг айби бўлган тақдирда, жавобгарлик унинг эгасига ҳам, ошиқча хавф манбаини эгаллаб олган шахсларга ҳам юкланиши мумкин.

1000-модда. Биргаликда етказилган зарар учун жавобгарлик

Биргаликда зарар етказган шахслар жабрланувчининг олдидан солидар жавобгар бўладилар.

Жабрланувчининг аризасига қўра ва унинг манфаатларини ҳўлаб, суд биргаликда зарар етказган шахсларга ҳиссали жавобгарликни юклашга ҳақли.

1001-модда. Зарар етказган шахсга нисбатан регресс ҳуқуқи

Бошқа шахс (меҳнат мажбуриятларини бажараётган ходим, транспорт воситасини бошқарувчи шахс ва ҳ.к.) томонидан етказилган зарарни тўлаган шахс бу шахсга нисбатан, агар қонунда бошқача миқдор белгиланмаган бўлса, тўланган тоvon миқдоридида қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга.

Биргаликда етказилган зарарни тўлаган зарар етказувчи зарар етказувчиларнинг ҳар биридан жабрланувчига тўланган тоvonнинг ҳар бир зарар етказувчининг айби даражасига мос улушини талаб қилишга ҳақли. Айбнинг даражасини аниқлаш имконияти бўлмаганда улушлар тенг баравар деб ҳисобланади.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органлар, суриштирув, дастлабки тергов, прокуратура органлари ва суднинг мансабдор шахслари томонидан етказилган зарарни тўлаган давлат бундай шахсларнинг айби суднинг қонуний кучга кирган ҳўкми билан аниқланган ҳолларда, бу шахсларга нисбатан регресс ҳуқуқига эга. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги ЎРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)*

Террорчиликка қарши операция ўтказиш натижасида етказилган зарарнинг ўрнини қоплаган давлат содир этилган айбли ҳаракатларни террорчиликка қарши операция ўтказишига сабаб бўлган шахсга нисбатан тўланган тоvon миқдоридида қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги ЎРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда)*

Ушбу Кодекснинг 933–996, 998-моддаларида курсатилган асослар бўйича зарарни тўлаган шахслар зарар етказган шахсга нисбатан қайта талаб қилиш (регресс) ҳуқуқига эга эмас.

1002-модда. Уй ҳайвонлари томонидан етказилган зарар учун жавобгарлик

Уй ҳайвони томонидан етказилган зарар учун унинг мулкдори ёки бу ҳайвонга эгалик қилувчи ва ундан фойдаланувчи шахс умумий асосларда жавобгар бўлади.

1003-модда. Зарарнинг ўрнини қоплаш усуллари

Суд зарарни қоплаш тўғрисидаги талабни қаноатлантирар экан, иш ҳолатларига мувофиқ равишда, етказилган зарар учун жавобгар шахсга зарарни аслича қоплаш (ўшандай турдаги ва сифатдаги ашёни тақдим этиш, шикастланган ашёни тузатиш ва ҳокзо) ёки етказилган зарарни тўлаш мажбуриятини юклайди.

1004-модда. Жабрланувчининг айбини ва зарар етказган шахснинг мулкий ҳолатини ҳисобга олиш

Жабрланувчининг қасддан иш қўриши натижасида юзага келган зарар тўланмайди.

Агар жабрланувчи ўзининг қўпол эҳтиётсизлиги тўғрисида зарарнинг юзага келишига ёки ортишига кўмаклашган бўлса, унда жабрланувчининг ва зарар етказувчининг айби даражасига қараб тоvon миқдори камайтирилиши лозим.

Жабрланувчи қўпол эҳтиётсизлик қилганда ва зарар етказувчининг айби бўлмаганда, унинг жавобгарлиги айбдан қатъи назар юзага келган ҳолларда, тоvon миқдори камайтирилиши лозим ёки, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, зарарни тўлаш рад этилиши мумкин. Фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига зарар етказилганда тоvon тўлашни рад этишга йўл қўйилмайди.

Қўшимча ҳаражатларни тўлашда, боқувчисининг вафоти муносабати билан қўрилган зарарни тўлашда, шунингдек дафн этиш ҳаражатларини тўлашда жабрланувчининг айби ҳисобга олинмайди.

Суд фуқаро томонидан етказилган зарарни қоплаш миқдорини, унинг мулкий ҳолатини ҳисобга олиб, камайтириши мумкин, зарар қасддан қилинган ҳаражатлар (ҳаражатсизлик) тўғрисида етказилган ҳоллар бундан мустасно.

**2-Ў. ФУҚАРОНИНГ ҲАЁТИ ВА СОҒЛИҒИГА
ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАРНИНГ ЎРНИНИ ҚОПЛАШ****1005-модда. Шартномаларга оид ёки бошқа мажбуриятларни бажаришда фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш**

Шартнома мажбуриятларини бажаришда, шунингдек ҳарбий хизмат мажбуриятларини, ички ишлар органларидаги хизматни ва бошқа шунга ўхшаш мажбуриятларни бажаришда фуқаронинг ҳаёти ёки соғлиғига етказилган зарар, агар қонунда ёки шартномада жавобгарлиқнинг анча юқори миқдори назарда тутилмаган бўлса, ушбу боб қоидаларига мувофиқ қопланади.

1006-модда. Соғлиққа шикаст етказилганлиги тўғрисида қўрилган зарарнинг ўрнини қоплаш ҳажми ва ҳусусияти

Фуқаро майиб қилинганда ёки унинг соғлиғига бошқача шикаст етказилганда жабрланувчи оладиган ёки муайян равишда олиши мумкин бўлган йўқотилган иш ҳақи (даромадлари), шунингдек саломатлиғига шикаст етказилиши тўғрисида қилган қўшимча ҳаражатлари, шу жумладан даволаниш, қўшимча овқатланиш, дори-дармонлар сотиб олиш, протез қўйдириш, бировнинг парваришида бўлиш, санаторий-курортда даволаниш, махсус транспорт воситаларини сотиб олиш, бошқа касбга тайёргарликдан ўтиш ҳаражатлари, агар жабрланувчининг ана шу ёрдам ва парвариш турларига муҳтожлиги ҳамда уларни бепул олиш ҳуқуқига эга эмаслиги аниқланса, ўрни қопланиши лозим.

Йўқотилиш иш ҳақини (даромадларини) аниқлашда жабрланувчига майиб бўлиши ёки соғлиғига бошқача шикаст етиши сабабли тайинланган ногиронлик пенсияси, худди шунингдек соғлиғига зарар етказилмасидан олдинги ва ундан кейинги бошқа турдаги пенсиялар, нафақалар ва бошқа шунга ўхшаш туловлар эътиборга олинмайди ва зарарни қоплаш миқдорини камайтиришга сабаб бўлмайди (зарарни қоплаш ҳисобига киритилмайди). Зарарни қоплаш ҳисобига шунингдек жабрланувчи соғлиғига шикаст етказилганидан кейин оладиган иш ҳақини (даромад) ҳам киритилмайди.

Қонунчилик ёки шартнома билан ушбу моддага мувофиқ жабрланувчига тегадиган тулов ҳажми ва миқдори кўпайтирилиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1007-модда. Соғлиққа шикаст етказилиши натижасида йўқотилган иш ҳақини (даромад) аниқлаш

Ўрни қопланиши лозим бўлган йўқотилган иш ҳақи (даромад) нинг миқдори майибланишга ёки соғлиққа бошқача шикаст етказилишига ёки ёхуд меҳнат қобилияти йўқотилганга бўлган ўртача ойлик иш ҳақи (даромад)га нисбатан жабрланувчининг касбий меҳнат қобилиятини йўқотиши даражасига, касби йўқ бўлганда эса умумий меҳнат қобилиятини йўқотиш даражасига мувофиқ фоизларда аниқланади.

Жабрланувчининг йўқотилган иш ҳақи (даромади) таркибига, ҳам асосий иш жойидан, ҳам ўриндошлик бўйича ишлайдиган жойидан меҳнат ва фуқаровий ҳуқуқий шартномалар бўйича тўланадиган, жисмоний шахслардан олинадиган даромад солиғи солинадиган барча турдаги меҳнат ҳақи қўшилади. Бир йўла тўланадиган туловлар (фойдаланилмаган таътил учун тўланадиган пул, меҳнат шартномаси бекор қилингандаги ишдан бушатилиш нафақаси) ҳисобга олинмайди. Вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик даври ҳамда ҳамиладорлик ва туғиш таътили учун тўланган нафақа ҳисобга олинади. Тадбиркорлик фаолиятдан олинадиган даромадлар, шунингдек муаффиқлиқ гонорари йўқотилган иш ҳақи (даромад) таркибига киритилади, бунда тадбиркорлик фаолиятдан олинадиган даромадлар солиқ инспекциясининг маълумотлари асосида киритилади.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–197-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда)

Иш ҳақи (даромад)нинг барча турлари солиқлар ушлаб қолинмасдан олдин ҳисобланган суммаларда ҳисобга олинади.

Ўртача ойлик иш ҳақи (даромад) соғлиққа шикаст етказилишидан олдинги ишланган ўн икки ой ичидаги иш ҳақи (даромад)нинг умумий суммасини ўн иккига бўлиш йўли билан ҳисоблаб чиқилади. Зарар етказилган пайтгача жабрланувчи ўн икки ойдан кам ишлаган ҳолларда ўртача иш ҳақи (даромад) соғлиққа шикаст етказилишидан олдинги амалда ишланган ойлардаги иш ҳақи (даромад)нинг умумий суммасини ана шу ойлар сонига бўлиш йўли билан ҳисоблаб чиқилади.

Жабрланувчи тўлиқ ишламаган ойлар унинг хошиғига кўра бундан олдинги тўлиқ ишланган ойларга алмаштирилади ёки уларни алмаштириш имконияти бўлмаганда ҳисобдан чиқариб ташланади.

Жабрланувчи зарар етказилган пайтда ишламаётган бўлса, унинг хошиғига кўра меҳнат шартномаси бекор қилинишигача бўлган иш ҳақи (даромади) ёхуд мазкур жойда унинг малакасидаги ходимга тўланадиган, ammo қонунчиликда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг беш қаррасидан кам бўлмаган одатдаги ҳақ тўлаш миқдори ҳисобга олинади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар жабрланувчининг иш ҳақида (даромадларида) унинг майиб қилиниши ёки соғлиғига бошқача шикаст етказилишига қадар унинг мулкий ақволини яшиловчи барқарор ўзғаришлар содир бўлган (ағзалла турган лавозими бўйича иш ҳақи оширилган, юқорироқ ҳақ тўланадиган ишга ўтказилган, кундузги ўқув юртини битирганидан кейин ишга кирган) бўлса ва ўзгаришнинг барқарорлиги ёки жабрланувчининг иш ҳақи ўзгариши эҳтимоли исботланган бошқа ҳолларда, унинг ўртача ойлик иш ҳақини аниқлашда у тегишли ўзгаришдан кейин олган ёки олиши лозим бўлган иш ҳақи (даромад)гина ҳисобга олинади.

1008-модда. Вояга етмаган шахснинг соғлиғига шикаст етказилганда зарарнинг ўрнини қоплаш

Ўн тўрт ёшга тўлмаган ва иш ҳақи (даромад) олмайдиган вояга етмаган шахс майиб бўлиб қолган ёки соғлиғига бошқача тарзда шикаст етказилган тақдирда зарар етказилганлиги учун жавобгар шахс соғлиққа шикаст етказилиши туфайли қилинган харажатларнинг ўрнини қоплаши шарт.

Жабрланувчи ўн тўрт ёшга тўлганда, шунингдек ўн тўртдан ўн саккиз ёшгача бўлган иш ҳақи (даромад) олмайдиган вояга етмаган шахсга зарар етказилган тақдирда, етказилган зарар учун жавобгар шахс жабрланувчига соғлиққа шикаст етказилиши туфайли қилинган харажатлардан ташқари, шунингдек унинг меҳнат қобилияти йўқотилганлиги ёки камайганлиги билан боғлиқ зарарни қонунчиликда белгиланган базавий

ҳисоблаш миқдорининг беш қарраси миқдоридан келиб чиқиб, қоплаши шарт.

Агар вояга етмаган шахс соғлиғига шикаст етказилгунига қадар иш ҳақи (даромад)га эга бўлган бўлса, унда зарар ушбу иш ҳақи (даромад) миқдоридан келиб чиқиб, ammo қонунчиликда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг беш қаррасидан кам бўлмаган миқдорда тўланади. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Соғлиғига илгари шикаст етказилган вояга етмаган шахс меҳнат фаолияти бошланганидан сўнг зарар учун тўланаётган ҳақини у оладиган иш ҳақи (даромад) ёхуд унга лавозими бўйича белгиланган ҳақ миқдоридан ёки у ишлаётган жойдаги айни шундай малакадаги ходимнинг иш ҳақи (даромади) миқдоридан келиб чиқиб, кўпайтиришни талаб қилишга ҳақли.

1009-модда. Боқувчиси вафот этганлиги натижа-сида зиён кўрган шахсларга зарарни тўлаш

Боқувчиси вафот этган тақдирда қуйидагилар зарарни ундириш ҳуқуқига эга:

марҳумнинг қарамоғида турган ёки у вафот этган кунгача ундан таъминот олиш ҳуқуқига эга бўлган меҳнатга лаёқатсиз шахслар;

марҳумнинг вафотидан кейин туғилган фарзанди; меҳнат қобилиятидан ҳақни назар марҳумнинг қарамоғида бўлган унинг ўн тўрт ёшга тўлмаган ёхуд кўрсатилган ёшга тўлган бўлса ҳам тиббиёт муассасасининг хулосасига кўра саломатлиги бўйича бошқаларнинг парварishiга муҳтож турган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парварishлашда банд бўлган ва ишламайдиган ота-онасидан бири, зри (хотини) ёки оиланинг бошқа аъзоси;

марҳумнинг қарамоғида бўлган ва унинг вафотидан кейин беш йил ичида меҳнатга қобилиятсиз бўлиб қолган шахслар.

Ишламайдиган ва марҳумнинг ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парварishлашда банд бўлган ота-онасидан бири, эр (хотин) ёхуд оиланинг бошқа аъзоси парварishлашни амалга ошириш даврида меҳнатга қобилиятсиз бўлиб қолган тақдирда, ана шу шахсларни парварishлаш тугаганидан кейин зарарни ундириш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Зарар қуйидагиларга тўланади:

вояга етмаганларга – ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар,

ўн саккиз ёшдан ошган ўқувчиларга – ўқувнинг кундузги шаклида ўқишни тугатгунга қадар, бироқ йигирма уч ёшдан ошмагунча;

элик беш ёшдан ошган аёлларга ва олтимиш ёшдан ошган эркекларга – умрбод;

ноғиронлиги бўлган шахсларга – ноғиронлик мuddатига; (учинчи қисмнинг бешинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ–770-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

марҳумнинг қарамоғида бўлган болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини улар ўн тўрт ёшга тўлгунга қадар парваришlashда банд бўлган ота-онасидан бири, эри (хотини) ёхуд oilанинг бошқа аъзосига.

1010-модда. Боқувчиси вафот этган тақдирда қўрилган зарарнинг ўрнини қоплаш миқдори

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундириш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга зарар марҳумнинг ушбу Кодекс 1007-моддаси қоидалари бўйича аниқланган иш ҳақи (даромади)нинг марҳум ҳаёт вақтида улар ўз таъминоти учун олган ёки олиш ҳуқуқига эга бўлган улуши миқдориди қопланади. Бу шахсларга зарарни қоплашни аниқlashда марҳумнинг даромадлари таркибига иш ҳақи (даромад) билан бир қаторда у ҳаёт вақтида олган пенсия, умрбод таъминот ва бошқа шунга ўхшаш тўловлар киритилади.

Зарарнинг ўрнини қоплаш миқдорини аниқlashда боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан шахсларга тайинланган пенсия, шунингдек боқувчисининг вафотидан олдин ҳам, вафотидан кейин ҳам тайинланган бошқа турдаги пенсиялар ҳамда иш ҳақи (даромад), стипендия қоплаш ҳисобига киритилмайди.

Боқувчиси вафот этганлиги муносабати билан зарарни ундириш ҳуқуқига эга бўлганларнинг ҳар бирига белгиланган қоплаш миқдори кейинчалик қайтадан ҳисоблаб чиқилмайди, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно: боқувчининг вафотидан кейин фарзанд тугилиши; вафот этган боқувчининг болалари, неваралари, ака-укалари ва опа-сингилларини парваришlashда банд бўлган шахсларга ҳақ тўлашни тайинлаш ёки уни тўхтатиш.

Қонунчиликда ёки шартномада қоплаш миқдорини қўпайтириш назарда тутилгани мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

1011-модда. Зарар етказган шахснинг меросхўрлари томонидан зарарнинг қопланиши

Шуқаро томонидан етказилган зарарни қоплаш мажбурияти унинг вафотидан кейин меросни қабул қилиб олган меросхўрларига ўтади. Меросхўрлар жабрланувчининг олдиди ўзларига мерос бўлиб ўтган мол-мулкнинг ҳақиқий қиймати доирасида жавобгар бўладилар. Вориссиз мол-мулк ўзига ўтган давлат ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи ҳам ана шундай асосларда жавобгар бўлади.

1012-модда. Зарарни қоплаш миқдорининг ўзгариши

Меҳнат қобилиятини қисман йўқотган жабрланувчи зарарни тўлаш мажбурияти юкланган шахсдан исталган вақтда, агар унинг меҳнат қобилияти соғлиғига етказилган шикаст туфайли ўзига зарарни ундириш белгиланган пайтда бўлганидагига нисбатан ёмонлашса, қоплаш миқдорини тегишлича қўпайтиришни талаб қилишга ҳақли.

Жабрланувчининг соғлиғига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш мажбурияти зиммасига юкланган шахс, агар жабрланувчининг меҳнат қобилияти зарарни

ундириш белгиланган пайтда бўлганидагига нисбатан ошган бўлса, қоплаш миқдорини тегишлича қўпайтиришни талаб қилишга ҳақли.

Жабрланувчи, агар зарарнинг ўрнини қоплаш мажбурияти зиммасига юкланган фуқаронинг мулкий аҳволи яхшилланган бўлса, қоплаш миқдори эса ушбу Кодекс 1004-моддасининг бешинчи қисмига мувофиқ қўпайтирилган бўлса, зарарни тўлаш миқдорини қўпайтиришни талаб қилишга ҳақли.

Суд зарар етказган фуқаронинг талабига биноан, агар унинг мулкий аҳволи ногиронлиги ёхуд пенсия ёшига етганлиги сабабли зарарнинг ўрнини қоплаш белгиланган пайтдагига нисбатан ёмонлашган бўлса, зарарнинг ўрнини қоплаш миқдорини қўпайтириши мумкин, зарар қасддан етказилган ҳоллар бундан мустасно.

1013-модда. Туруш қийматининг ошиб бориши ва қонунчиликда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг оширилиши муносабати билан зарарни қоплашнинг қўпайиши

Қонунчиликда белгиланган тартибда базавий ҳисоблаш миқдори оширилганида бой берилган иш ҳақи (даромад) ни, жабрланувчининг соғлиғига путур етказилиши ва унинг вафоти муносабати билан белгиланган бошқа тўловларни қоплаш суммалари қонунчиликда белгиланган базавий ҳисоблаш миқдорининг оширилишига мутаносиб равишда қўпайтирилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1014-модда. Зарарнинг ўрнини қоплаш тўловлари

Жабрланувчининг меҳнат қобилияти пасайиши ёки унинг вафот этганлиги билан боғлиқ зарарни қоплаш ҳар ойлик тўловлар билан амалга оширилади.

Узрли сабаблар бўлган тақдирда суд зарар етказувчининг имкониятларини ҳисобга олиб, ундириш ҳуқуқига эга бўлган фуқаронинг талаби билан унга тегишли тўловларни бир йўла, лекин уч йилдан ошмаган вақт учун тўлашни белгилаши мумкин.

Келгуси вақт учун қўшимча харажатларни ундириш тиббий экспертиза хулосаси асосида аниқланадиган муддатларда, шунингдек тегишли хизматлар ва мол-мулк (йулланма сотиб олиш, йўл ҳақини тўлаш, махсус транспорт воситалари ҳақини тўлаш ва ҳоказо) қийматини олдиндан тўлаш зарурияти тугилганда амалга оширилиши мумкин.

Жабрланувчи қонунга мувофиқ мажбуриятини бекор қилинишни ёки муддатидан олдин бажарилишини талаб қилишга ҳақли бўлган ҳолларда, бундай талаб вақти-вақти билан тўлаб туриладиган тегишли тўловларни капиталлаштириш йўли билан қаноатлантирилади.

1015-модда. Юридик шахс бекор қилинган тақдирда зарарнинг қопланиши

Ҳаёт ва соғлиққа етказилган зарар учун белгиланган тартибда жавобгар деб топилган юридик шахс қайта тузилган тақдирда, тегишли тўловларни тўлаш мажбурияти

унинг ҳуқуқий вориси зиммасида бўлади. Зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги талабнома ҳам унга тақдим этилади.

Ходимнинг меҳнат мажбуриятларини бажариши муносабати билан унинг ҳаёти ва соғлиғига etkazилган зарар учун жавобгар бўлган, қишлоқ ҳўжалиги товар маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи қайта ташкил этилаётган юридик шахсда маблағ бўлмаган ёхуд етарли бўлмаган тақдирда, ундирилиши лозим бўлган суммалар қонунчиликда назарда тутилган тартибда давлат томонидан тўланади. Қонунда назарда тутилган бошқа ҳўллarda ҳам мазкур суммалар давлат томонидан тўланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568–II-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ҳаёт ва соғлиққа etkazилган зарар учун белгиланган тартибда жавобгар деб топилган юридик шахс тугатилган тақдирда, тегишли тўловлар уларни қонунчиликда белгиланган қўдаларга кўра жабрланувчига тўлаш учун капиталлаштирилиши лозим. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Тугатилётган юридик шахснинг мол-мулки йўқлиги ёки етарли эмаслиги сабабли тўловларни капиталлаштириш мумкин бўлмаган ҳўллarda, белгиланган суммалар жабрланувчига давлат томонидан қонунчиликда назарда тутилган тартибда тўланади. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 30 августдаги 271–II-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 2001 йил, 9–10-сон, 182-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1016-модда. Дафн этиш харажатларининг қоплаши

Жабрланувчи вафот этганлиги туфайли кўрилган зарар учун жавобгар шахслар дафн этиш учун зарур бўлган харажатлар ўрнини бу харажатларни қилган шахсга тўлашлари шарт.

Бу харажатларни қилган фуқаролар томонидан олинган дафн этиш нафақаси зарарнинг ўрнини қоплаш ҳисобига киритилмайди.

3-5. ТОВАРЛАР, ИШЛАР, ХИЗМАТЛАРДАГИ НУҚСОНЛАР ОҚИБАТИДА ETKAZИЛГАН ЗАРАРНИНГ ЎРНИНИ ҚОПЛАШ

1017-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида etkazилган зарарнинг ўрнини қоплаш асослари

Товарнинг (ишнинг, хизматнинг) конструктив, рецептуравий ёки бошқа нуқсонлари оқибатида, шунингдек товар (иш, хизмат) тўғрисидаги маълумот нотўғри ёки етарли эмаслиги оқибатида фуқаронинг ҳаёти, соғлиғи ёки мол-мулкига ёхуд юридик шахснинг мол-мулкига etkazилган зарар сотувчи ёки тайёрловчи (ижрочи) томонидан, уларнинг айбидан ва жабрланувчи улар билан шартнома муносабатларида бўлгани ёки бўлмаганидан қатъи назар, қопланиши лозим.

Ушбу моддада назарда тутилган қўдалар товарни (ишнинг бажарилиши, хизматнинг кўрсатилиши) тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун эмас, балки истеъмол мақсадлари учун сотиб олинган ҳўллardaгина қўлланилади.

1018-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида etkazилган зарар учун жавобгар шахслар

Товарнинг нуқсонлари оқибатида etkazилган зарар жабрланувчининг танловига кўра товарнинг сотувчиси ёки тайёрловчиси томонидан қопланиши лозим.

Ишнинг (хизматнинг) нуқсони оқибатида etkazилган зарар ишни бажарган ёки хизматни кўрсатган шахс (ижрочи) томонидан қопланиши лозим.

Товар (иш, хизмат) тўғрисида тўлиқ ёки ишончли маълумот бермаганлик оқибатида etkazилган зарар ушбу модданинг қўдаларига мувофиқ қопланиши лозим.

1019-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари натижасида etkazилган зарарни қоплаш мўддатлари

Товарнинг (ишнинг, хизматнинг) нуқсонлари оқибатида etkazилган зарар, агар у товарнинг (ишнинг, хизматнинг) белгиланган яроқлилик мўддатлари мобайнида etkazилган бўлса, қопланиши лозим, мабодо яроқлилик мўддати белгиланмаган бўлса, товар ишлаб чиқарилган (иш, хизмат қабул қилиб олинган) кундан бошлаб ўн йил мобайнида қопланиши лозим.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мўддатлардан ташқари зарар қуйидаги ҳўллarda қопланиши лозим, агар:

қонун талаблари бузилиб яроқлилик мўддати белгиланмаган бўлса;

товарни сотиб олган, ишни бажартирган ёки хизматдан фойдаланган шахс яроқлилик мўддати тугаганидан кейин зарур бўлган ҳаракатларни қилиши тўғрисида ва кўрсатилган ҳаракатлар бажарилмаган тақдирда келиб чиқиши мумкин бўлган оқибатлар тўғрисида огоҳлантирилмаган бўлса.

1020-модда. Товарнинг, ишнинг, хизматнинг нуқсонлари оқибатида etkazилган зарар учун жавобгарликдан озод қилиш асослари

Товарнинг сотувчиси ёки тайёрловчиси, ишнинг (хизматнинг) ижрочиси, зарар енгиб бўлмас куч таъсирида ёки истеъмолчи товарларни сақлаш ёки улардан (ишнинг натижаларидан, хизматлардан) фойдаланиш юзасидан белгиланган қўдаларни бузиши оқибатида etkazилганлигини исботлаган ҳўллarda жавобгарликдан озод қилинади.

4-5. МАЪНАВИЙ ЗАРАРНИ ҚОПЛАШ

1021-модда. Умумий қўдалар

Маънавий зарар уни etkazувчининг айби бўлган тақдирда, зарар etkazувчи томонидан қопланади, ушбу

модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Маънавий зарар уни етказувчининг айбидан катъи назар қуйидаги ҳолларда қопланади, агар:

зарар фуқаронинг ҳаёти ва соғлиғига ошиқча хавф манбаи томонидан етказилган бўлса;

зарар фуқарога уни қонунга хилоф тарзда ҳукм қилиш, қонунга хилоф тарзда жиноий жавобгарликка тортиш, эҳтиёт чораси сифатида қамоққа олишни ёки муносиб хулқ-атворда бўлиш ҳақида тилхат олишни қонунга хилоф тарзда қўлланиш, қонунга хилоф тарзда маъмурий жазо қўлланиш ва қонунга хилоф тарзда ушлаб туриш шунингдек ҳар қандай қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайринсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш натижасида етказилган бўлса; (Иккинчи қисмининг учинчи хатбошиш *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 мартдаги ЎРҚ-761-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.03.2022 й., 03/22/761/0250-сон*)

зарар ор-номус, қадр-қиммат ва ишчанлик обрў-эътиборини ҳақоратловчи маълумотларни тарқатиш туфайли етказилган бўлса;

қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда.

1022-модда. Маънавий зарарни қоплаш усули ва миқдори

Маънавий зарар пул билан қопланади.

Маънавий зарарни қоплаш миқдори жабрланувчига етказилган жисмоний ва маънавий азобларнинг хусусиятига, шунингдек айб товон тўлашга асос бўлган ҳолларда зарар етказувчининг айби даражасига қараб суд томонидан аниқланади. Зарарни қоплаш миқдорини аниқлашда оқилоналик ва адолатлилик талаблари эътиборга олиниши лозим.

Жисмоний ва маънавий азобларнинг хусусияти маънавий зарар етказилган ҳақиқий ҳолатлар ва жабрланувчининг шахсий хусусиятлари ҳисобга олинган ҳолда суд томонидан баҳоланади.

Маънавий зарар тўлашни лозим бўлган мулкий зарардан қатъи назар қопланади.

58-БОБ. АСОССИЗ БОЙЛИК ОРТТИРИШ ОҚИБАТИДА КЕЛИБ ЧИҚАДИГАН МАЖБУРИЯТЛАР

1023-модда. Асосиз орттирилган бойликни қайтариш мажбурияти

Қонунчиликда ёки битимда белгиланган асосларсиз бошқа шахс (жабрланувчи)нинг ҳисобидан мол-мулкни эгаллаб олган ёки тежаб қолган шахс (қўлга киритувчи) асосиз эгаллаб олинган ёки тежаб қолingan мол-мулкни (асосиз орттирилган бойликни) жабрланувчига қайтариб бериши шарт, ушбу Кодекснинг 1030-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Ушбу модданинг биринчи қисмида белгиланган мажбурият, шунингдек мол-мулкни эгаллаб олиш ёки

тежаб қилиш асоси кейинчалик бекор бўлганда ҳам юзага келади.

Ушбу бобнинг қоидалари асосиз бойлик орттириш қўлга киритувчининг, жабрланувчининг ўзининг, учинчи шахсларнинг хулқ-атвори натижаси бўлганлигидан ёки уларнинг иродасидан ташқари содир бўлганлигидан катъи назар қўлланилади.

1024-модда. Асосиз орттирилган бойликни қайтариш тўғрисидаги талабларнинг фуқаролик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги бошқа талаблар билан ўзаро боғланиши

Агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса ва тегишли муносабатларнинг моҳиятидан келиб чиқмаса, ушбу бобнинг қоидалари, шунингдек: (биринчи хатбоши *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

ҳақиқий бўлмаган битим бўйича бажарилган нарсани қайтариш тўғрисидаги;

мулкдор томонидан мол-мулкни бировнинг қонунга хилоф тарздаги эгалигидан талаб қилиб олиш тўғрисидаги; мажбуриятидаги бир тарафнинг бошқа тарафга ана шу мажбуриятлар муносабати билан қайтариш тўғрисидаги; зарарни, шу жумладан бойлик орттирган шахснинг инсофсизлик билан қилган хатти-ҳаракатлари туфайли етказилган зарарни қоплаш тўғрисидаги талабларга нисбатан қўлланилиши лозим.

1025-модда. Асосиз орттирилган бойликни асл ҳолида қайтариш

Қўлга киритувчининг асосиз орттирилган бойлигини ташкил этувчи мол-мулк жабрланувчига асл ҳолида қайтарилиши лозим.

Қўлга киритувчи жабрланувчининг олдида ҳар қандай, шу жумладан у орттирилган бойликнинг асосизлигини билган ёки билиши лозим бўлган пайтдан кейин асосиз қўлга киритилган ёки тежаб қолingan мол-мулкнинг тасодифий етишмовчилиги ёки ёмонлашуви учун жавобгар бўлади. Бу пайтга у қасд ва қўпол эҳтиётсизлик учунгина жавобгардир.

1026-модда. Асосиз орттирилган бойликнинг қийматини тўлаш

Асосиз олинган ёки тежаб қолingan мол-мулкни асл ҳолида қайтаришнинг имконияти бўлмаган тақдирда, қўлга киритувчи жабрланувчига бу мол-мулкнинг қўлга киритиш пайтидаги ҳақиқий қийматини тўлаши, шунингдек агар қўлга киритувчи орттирилган бойликнинг асосизлигини билганидан кейин дарҳол унинг қийматини тўламаган бўлса, мол-мулк қийматининг кейинги ўзгириши туфайли қурилган зарарни тўлаши лозим.

Эгаллаб олиш ниятисиз ўзганинг мол-мулкдан ёки ўзганинг хизматларидан вақтинча асосиз фойдаланган шахс жабрланувчига бундай фойдаланиш натижасида тежалган нарсани фойдаланиш тугалланган пайтда ва ўша жойда мавжуд нарх бўйича тўлаши лозим.

1027-модда. Ҳуқуқни бошқа шахсга асоссиз бериш оқибатлари

Ўзига тегишли ҳуқуқни талабномадан воз кечиш йўли билан ёки бошқача тарзда бошқа шахсга мавжуд бўлмаган ёки ҳақиқий бўлмаган мажбурият асосида берган шахс аввалги ҳолатни тиклашни, шу жумладан берилган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатлар ўзига қайтарилишини талаб қилишга ҳақли.

1028-модда. Жабранувчига олинмаган даромадларни тўлаш

Мол-мулкни асоссиз олган ёки тежаб қолган шахс бойлиқнинг асоссиз орттирилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган вақтдан бошлаб ана шу мол-мулкдан чиқариб олган ёки чиқариб олиши лозим бўлган барча даромадларни жабранувчига қайтариши ёки тўлаши шарт.

Асоссиз орттирилган пул суммасига, қўлга киритувчи пул маблағларини олиш ёки тежаб қолишнинг асоссизлигини билган ёки билиши лозим бўлган вақтдан бошлаб, ўзганинг маблағларидан фойдаланганлик учун фойзалар ҳисобланиши лозим.

1029-модда. Қайтарилиши лозим бўлган мол-мулкка қилинган харажатларни тўлаш

Асоссиз олинган ёки тежаб қолинган мол-мулк қайтарилганида ёхуд унинг қиймати тўланганида қўлга киритувчи даромадларни қайтариши шарт бўлган вақтдан бошлаб мол-мулкни сақлаб туриш ва асраш учун қилинган зарур харажатларни ўзи олган нафни эътиборга олган ҳолда тўлашни жабранувчидан талаб қилишга ҳақли. Қўлга киритувчи қайтарилиши лозим бўлган мол-мулкни била туриб бермай турган ҳолларда харажатларни ундириш ҳуқуқи йўқолади.

1030-модда. Қайтариб берилмайдиган асоссиз орттирилган бойлик

Қуйдагилар асоссиз орттирилган бойлик сифатида қайтариб берилмайди:

ижро этиш мuddати тўлгунга қадар мажбуриятни бажариш юзасидан топширилган мол-мулк, агар мажбуриятда бошқача ҳол назарда тутилмаган бўлса;

даъво мuddати ўтганидан кейин мажбуриятни бажариш юзасидан топширилган мол-мулк;

иш ҳақи ва унга тенглаштирилган тўловлар, пенсиялар, нафақалар, стипендиялар, ҳаёт ёки соғлиққа етказилган зарар товони, алиментлар ва фуқарога турмуш кечириш воситаси сифатида берилган бошқа пул маблағлари унинг томонидан виждонсизлик қилинмаганда ва ҳисоб-китобда хатолар бўлмаганда;

мавжуд бўлмаган мажбуриятни бажариш учун берилган пул суммалари ва бошқа мол-мулк, агар қўлга киритувчи мол-мулкни қайтаришни талаб қилаётган шахснинг мажбурият йўқлигини билганлигини ёхуд мол-мулкни хайрия мақсадларида берганлигини исботласа.

IV бўлим. ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК

59-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1031-модда. Интеллектуал мулк объектлари

Интеллектуал мулк объектлари жумласига қуйдагилар киради:

1) интеллектуал фаолият натижалари:

фан, адабиёт ва санъат асарлари;

ижролар, фонограммалар, эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотларнинг кўрсатувлари ёки эшиттиришлари;

электрон ҳисоблаш машиналари (бундан буён матнда ЭҲМ деб юритилади) учун дастурлар ва маълумотлар базалари; (1-бўлимнинг учинчи ва тўртинчи хатбошилари *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда*)

ихтиролар, фойдали моделлар, саноят намуналари;

селекция ютуқлари;

ошкор этилмаган ахборот, шу жумладан ишлаб чиқариш сирлари (ноу-хау);

2) фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар, ишлар ва хизматларнинг хусусий аломатларини акс эттирувчи воситалар:

фирма номлари;

товар белгилари (хизмат кўрсатиш белгилари);

товарлар чиқарилган жой номи;

3) ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган ҳолларда интеллектуал фаолиятнинг бошқа натижалари ҳамда фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар ва хизматларнинг хусусий аломатларини акс эттирувчи воситалар.

1032-модда. Интеллектуал мулк объектларини ҳуқуқий муҳофаза қилиш

Интеллектуал мулк объектларини ҳуқуқий муҳофаза қилиш уларнинг яратилганлиги тўғрисида ёхуд ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда ваколат берилган давлат органи томонидан ҳуқуқий муҳофаза берилиши натижасида юзага келади.

Ошкор этилмаган ахборотга ҳуқуқий муҳофаза бериш шартлари қонун билан белгиланади.

1033-модда. Интеллектуал мулк объектларига шахсий номулкий ва мулкий ҳуқуқлар

Интеллектуал фаолият натижаларининг муаллифлари ана шу натижаларга нисбатан шахсий номулкий ва мулкий ҳуқуқларга эга бўладилар.

Шахсий номулкий ҳуқуқлар муаллифга унинг мулкий ҳуқуқларидан қатъи назар тегишли бўлади ва унинг интеллектуал фаолият натижаларига бўлган мулкий ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтган тақдирда унинг ўзида сақланиб қолади.

Фуқаролик муомаласи иштирокчиларининг, товарлар, ишлар ёки хизматларнинг хусусий аломатларини акс эттирувчи воситалар (бундан буён матнда – хусусий

аломатларни акс эттирувчи воситалар)га нисбатан ҳуқуқ эгаларига бу воситалар борасида мулкӣ ҳуқуқлар тегишли бўлади.

Муаллифлик ҳуқуқи (интеллектуал фаолият натижасининг муаллифи деб эътироф этилиш ҳуқуқи) шахсий номулкӣ ҳуқуқ ҳисобланади ва ижодий меҳнати билан интеллектуал фаолият натижасини яратган шахсгагина тегишли бўлади.

Муаллифлик ҳуқуқи бошқа шахсга ўтказилмайди ва берилмайди.

Агар натижа икки ёки undan ортӣқ шахснинг биргаликдаги ижодий меҳнати билан яратилган бўлса, улар ҳаммуаллифлар ҳисобланадилар. Интеллектуал мулкнинг айрим объектиларига нисбатан қонунда асарнинг тўлалигича ҳаммуаллифлари деб ҳисобланадиган шахслар доираси чеклаб қўйилиши мумкин.

1034-модда. Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқлар

Интеллектуал фаолият натижасига ёки хусусий аломатларни акс эттирувчи воситага нисбатан мулкӣ ҳуқуқлар эгасига ана шу интеллектуал мулк объектидан ўз хошияига қўра ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда мутлақ қонуний фойдаланиш ҳуқуқи тегишли бўлади.

Ҳуқуқ эгасига мутлақ ҳуқуқ асосида тегишли бўлган интеллектуал мулк объектидан бошқа шахсларнинг фойдаланишига фақат ҳуқуқ эгасининг рухсати билан йўл қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

Интеллектуал мулк объектига нисбатан мутлақ ҳуқуқ эгаси бу ҳуқуқни бошқа шахсга тўлиқ ёки қисман ўтказишга, интеллектуал мулк объектидан бошқа шахс фойдаланишига рухсат беришга ҳақли ва агар бу ушбу Кодекс ва бошқа қонунларнинг қоидаларига зид бўлмаса, уларни бошқача тарзда тасарруф этишга ҳақли.

Мутлақ ҳуқуқларни чеклаш, шу жумладан интеллектуал мулк объектидан бошқа шахслар фойдаланишига имконият бериш йўли билан чеклашга, бу ҳуқуқларни ҳақиқий эмас деб топишга ва уларни тугатишга (бекор қилишга) ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда белгиланган ҳолларда, доираларда ва тартибда йўл қўйилади.

Мутлақ ҳуқуқларни чеклаш бундай чеклаш интеллектуал мулк объектидан нормал фойдаланишига ўринсиз зиён етказмаган ва ҳуқуқ эгаларининг қонуний мафлаатларини асоссиз хамситмаган тақдирдагина татбиқ этилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

1035-модда. Мутлақ ҳуқуқларнинг бошқа шахсга ўтиши

Интеллектуал мулк объектига нисбатан мутлақ ҳуқуқлар эгасига тегишли мулкӣ ҳуқуқлар, агар ушбу Кодексда ёки бошқа қонунда бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, ҳуқуқ эгаси томонидан шартнома бўйича бошқа шахсга тўлиқ ёки қисман ўтказилиши мумкин, шунингдек бу мутлақ ҳуқуқлар мерос бўлиб ва юридик шахс – ҳуқуқ эгаси қайта ташкил этилганда ҳуқуқий ворислик тартибда ўтади.

Мулкӣ ҳуқуқларнинг шартнома бўйича ўтказилиши ёхуд уларнинг универсал ҳуқуқий ворислик тартибда ўтиши муаллифлик ҳуқуқининг ва бошқа бегоналаштирилмайдиган ҳамда ўзгага ўтказилмайдиган мутлақ ҳуқуқларнинг ўтказилишига ёки чекланишига сабаб бўлмайди. Бундай ҳуқуқларнинг ўтказилиши ёки чекланиши тўғрисидаги шартнома шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Шартнома бўйича ўтказиладиган мутлақ ҳуқуқлар unda аниқлаб қўйилиши лозим. Шартномада бошқа шахсга ўтказиладиган ҳуқуқ сифатида қўрсатилмаган ҳуқуқлар, агар бошқача ҳол исботланмаган бўлса, ўтказилмаган деб ҳисобланади.

Мутлақ ҳуқуқни унинг амал қилиш даврида чекланган вақтга бошқа шахсга беришни назарда тутувчи шартномага нисбатан лицензия шартномаси тўғрисидаги қоидалар қўлланилади.

1036-модда. Лицензия шартномаси

Лицензия шартномаси бўйича интеллектуал фаолият натижасига ёки хусусий аломатларни акс эттирувчи воситага нисбатан мутлақ ҳуқуққа эга бўлган тараф (лицензиар) бошқа тарафга (лицензиатга) тегишли интеллектуал мулк объектидан фойдаланишга рухсатнома беради.

Лицензия шартномаси бериладиган ҳуқуқларни, фойдаланиш чегаралари ва муддатларини аниқлаш лозим.

Лицензия шартномаси пуллик ҳисобланади.

Лицензия шартномаси лицензиатга қўйидагиларни беришни назарда тутиши мумкин:

интеллектуал мулк объектидан, лицензиарнинг undan фойдаланиш ҳуқуқи ва бошқа шахсларга лицензия бериш ҳуқуқи сақланиб қолган ҳолда (оддий номултлақ лицензия) фойдаланиш ҳуқуқини;

интеллектуал мулк объектидан, лицензиарнинг undan фойдаланиш ҳуқуқи сақланиб қолган ҳолда, бироқ бошқа шахсларга лицензияни бериш ҳуқуқисиз (мутлақ лицензия) фойдаланиш ҳуқуқини;

қонунда йўл қўйиладиган бошқа турдаги лицензияларни.

Агар лицензия шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, лицензия оддий (номултлақ) деб ҳисобланади.

Лицензияни олувчи томонидан интеллектуал мулк объектидан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга бериш тўғрисидаги шартнома сублицензия шартномаси ҳисобланади. Лицензияни олувчи фақат лицензия шартномасида назарда тутилган ҳолларда сублицензия шартномаси тузишга ҳақли.

Қушимча лицензиатнинг ҳаракатлари учун, агар лицензия шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, лицензиар олдида лицензиат жавобгар бўлади.

1037-модда. Интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома

Муаллиф интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома бўйича келгусида асар, ихтиро ёки бошқа интеллектуал фаолият

натijasини яратиш ва ўзининг иш берувчиси бўлмаган бюртомачига бу натижадан фойдаланиш учун мутлақ ҳуқуқлар бериш мажбуриятини ўз зиммасига олиши мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган шартнома яратилиши лозим бўлган интеллектуал фаолият натижасининг хусусиятини, шунингдек ундан фойдаланиш мақсадлари ёхуд усулларини белгилаши лозим.

Муаллиф зиммасига ушбу муаллиф келгусида яратадиган ҳар қандай интеллектуал фаолият натижаларидан фойдаланиш учун мутлақ ҳуқуқларни бирорта шахсга бериш мажбуриятини юклайдиган шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Интеллектуал фаолият натижаларини яратиш ва улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартноманинг муаллифнинг келгусида муайян турдаги ёхуд муайян соҳадаги интеллектуал фаолият натижаларини яратишини чеклайдиган шартлари ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

1038-модда. Мутлақ ҳуқуқ ва мулк ҳуқуқи

Интеллектуал фаолият натижасига ёки хусусий аломатларни акс эттирувчи воситага нисбатан мутлақ ҳуқуқ бундай натижа ёки хусусий аломатларни акс эттирувчи восита ифодаланган моддий объектга нисбатан мулк ҳуқуқидан қатъи назар мавжуд бўлади.

1039-модда. Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқнинг амал қилиш мuddати

Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқ ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган мuddат мобайнида амал қилади.

Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан шахсий номулк ҳуқуқлар мuddатсиз амал қилади.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқнинг амал қилиши ундан муайян вақт мобайнида фойдаланилмаслиги оқибатида бекор қилиниши мумкин.

1040-модда. Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш усуллари

Интеллектуал мулк объектиларига нисбатан мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш ушбу Кодекснинг 11-моддасида назарда тутилган усуллар билан амалга оширилади. Мутлақ ҳуқуқларни ҳимоя қилиш шунингдек:

мутлақ ҳуқуқлар қайси моддий объектлар ёрдамида бузилган бўлса, ўша моддий объектларни ҳамда бундай бузиш натижасида яратилган моддий объектларни олиб қўйиш орқали;

йўл қўйилган бузиш ҳақидаги маълумотни мажбурий суратда эълон қилиб, унга бузилган ҳуқуқ кимга тегишлилиги тўғрисидаги маълумотларни киритиш орқали; қонунда назарда тутилган бошқа усулларда амалга оширилиши мумкин.

Интеллектуал фаолият натижаларини ва хусусий аломатларни акс эттирувчи воситаларни яратиш ҳамда улардан фойдаланиш тўғрисидаги шартнома бузилганда мажбуриятларни бузганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги умумий қоидалар қўлланилади.

60-БОБ. МУАЛЛИФЛИК ҲУҚУҚИ

1041-модда. Муаллифлик ҳуқуқи объекти

Муаллифлик ҳуқуқи ижодий фаолият натижаси бўлмиш фан, адабиёт ва санъат асарларига нисбатан, уларнинг мақсади ва қадр-қиммати, шунингдек ифодаланиш усулидан қатъи назар, татбиқ этилади.

Муаллифлик ҳуқуқи қуйидаги бирон-бир объектив шаклда бўлган ошкор қилинган асарларга ҳам, ошкор қилинмаган асарларга ҳам татбиқ этилади:

ёзма (кўлёзма, машинкаланган ёзув, нотали ёзув ва ҳоказо);

оғзаки (омма олдидан сўзлаш, омма олдидан ижро этиш ва ҳоказо);

овозли ёки видео ёзув (механик, магнитли, рақамли, оптик ва ҳоказо);

тасвир (расм, эскиз, манзара, тарх, чизма, кино-, теле-, видео- ёки фотокадр ва ҳоказо);

ҳажмли-фазовий (ҳайкал, модель, макет, иншоот ва ҳоказо);

бошқа шакллардаги.

Муаллифлик ҳуқуқи гоълар, принциплар, услублар, жараёнлар, тизимлар, усуллар ёки концепцияларга эмас, балки ифода шаклига нисбатан татбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1042-модда. Муаллифлик ҳуқуқи объектиларининг турлари

Муаллифлик ҳуқуқи объектилари жумласига қуйидагилар киради:

адабий асарлар (адабий-бадий, илмий, ўқув, публицистик ва бошқа асарлар);

драматик ва сценарий асарлар;

матнли ва матнсиз музика асарлари;

музикали-драматик асарлар;

хореография асарлари ва пантомималар;

аудиовизуал асарлар; *(еттинчи хотбоши Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

рангтасвир, ҳайкалтарошлик, графика, дизайн асарлари

ва бошқа тасвирий санъат асарлари;

манзарали-амалий ва сахна безаги санъати асарлари;

архитектура, шаҳарсозлик ва боғ-парк барпо этиш санъати асарлари;

фотография асарлари ва фотографияга ўхшаш усулларда яратилган асарлар;

жўғрофия, геология хариталари ва бошқа хариталар, жўғрофия, топография ва бошқа фанларга тааллуқли тархлар, эскизлар ва асарлар;

барча турдаги электрон-ҳисоблаш машиналари (ЭҲМ) учун дастурлар, шу жумладан амалий дастурлар ва операция тизимлари;

ушбу Кодекснинг 1041-моддасида белгилаб қўйилган талабларга жавоб берувчи бошқа асарлар.

1043-модда. Муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланувчи асарнинг қисмлари, ҳосила ва жамлама асарлар

Ушбу Кодекснинг 1041-моддасида белгиланган талабларга жавоб берадиган:

асарнинг мустақил равишда фойдаланилиши мумкин бўлган қисмлари (шу жумладан унинг номи);

ҳосила асарлар (таржималар, ишланма асарлар, аннотациялар, рефератлар, мухтасар хулосалар, шарҳлар, инсценировкалар, аранжировкалар, соддалаштиришлар ҳамда фан, адабиёт ва санъат асарларининг бошқа қайта ишланмалари);

тўпламлар (энциклопедиялар, антологиялар, маълумотлар базалари) ва материалларнинг танланганлиги ёки жойлаштирилганлигига кўра ижодий меҳнат натижаси бўлган бошқа жамлама асарлар муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланади.

Ҳосила ва жамлама асарлар, уларнинг яратилиши учун асос бўлган ёки уларнинг таркибига кирган асарлар муаллифлик ҳуқуқи объектлари бўлиши ёки бўлмаслигидан қатъи назар, муаллифлик ҳуқуқи билан муҳофаза қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1044-модда. Муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланмайдиган материаллар

Қуйидагилар муаллифлик ҳуқуқи объектлари ҳисобланмайди:

расмий ҳужжатлар (қонунлар, қарорлар ва шу кабилар), шунингдек уларнинг расмий таржималари;

расмий рамзлар ва белгилар (байроқлар, герблар, орденлар, пул белгилари ва шу кабилар);

ҳалқ ижодиёти асарлари; оддий матбуот ахбороти тусидаги кундалик янгиликларга доир ёки жорий воқеалар ҳақидаги хабарлар;

инсоннинг бевосита индивидуал асар яратишга қаратилган ижодий фаолияти амалга оширилмасдан, муайян турдаги ишлаб чиқариш учун мўлжалланган техника воситалари ёрдамида олинган натижалар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1045-модда. Расмий ҳужжатлар, рамзлар ва белгиларнинг лойиҳаларига бўлган ҳуқуқлар

Расмий ҳужжат, рамз ёки белгининг лойиҳасига бўлган муаллифлик ҳуқуқи лойиҳани яратган (ишлаб чиққан) шахсга тегишлидир.

Расмий ҳужжатлар, рамзлар ва белгиларнинг лойиҳаларини ишлаб чиққан шахслар, башарти бундай лойиҳани ишлаб чиқиш тўғрисида топшириқ берган орган томонидан тақиқланмаган бўлса, уларни яратган лойиҳаларни эълон қилишга ҳақлидирлар. Лойиҳани эълон қилишида уни ишлаб чиққан шахслар ўз исмларини кўрсатишга ҳақлидирлар.

Ваколатли орган расмий ҳужжат тайёрлаш учун

лойиҳадан, башарти лойиҳа уни ишлаб чиққан шахс томонидан эълон қилинган ёки тегишли органга юборилган бўлса, мазкур шахснинг розилигисиз фойдаланиши мумкин.

Лойиҳа асосида расмий ҳужжатлар, рамзлар ва белгилар тайёрлаш чоғида расмий ҳужжат, рамз ёки белги тайёрлаётган органнинг хоҳишига кўра лойиҳага қўшимчалар ва ўзгартишлар киритилиши мумкин.

Ваколатли орган лойиҳани маъқуллаганидан кейин лойиҳадан уни ишлаб чиққан шахснинг исми-шарифини кўрсатмаган ҳолда фойдаланиш мумкин.

1046-модда. Асар муаллифи. Муаллифлик ҳуқуқининг юзага келиши. Муаллифлик презумпцияси

Асар кимнинг ижодий меҳнати билан яратилган бўлса, ана шу фуқаро асар муаллифи деб эътироф этилади.

Фан, адабиёт ва санъат асарига муаллифлик ҳуқуқи уни яратиш факти буйича юзага келади. Муаллифлик ҳуқуқининг юзага келиши ва амалга оширилиши учун асарни рўйхатдан ўтказиш ёки бирон-бир бошқа расмийликка риоя этиш талаб қилинмайди.

Асарнинг асл нусخасида ёки нусхасида муаллиф сифатида кўрсатилган шахс, агар бошқача ҳол исботланмаган бўлса, асар муаллифи ҳисобланади.

Асар имзосиз ёки тахаллус остида чоп этилган тақдирда (муаллифнинг тахаллуси унинг ким эканлигига шубҳа қолдирмайдиган ҳоллар бундан мустасно), асарни чоп этган, асарда исми ёки номи кўрсатилган ношир, агар бошқа далиллар бўлмаса, муаллифнинг вакили ҳисобланади ҳамда муаллифнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларнинг амалга оширилишини таъминлаш ҳуқуқига эгадир. Бу қоида бундай асар муаллифи ўз шахсини ошкор этгунига ва ўзининг муаллиф эканлигини маълум қилгунига қадар амалда бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1047-модда. Ҳаммуаллифлик

Икки ёки undan ортиқ фуқаронинг биргаликдаги ижодий меҳнати натижасида яратилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи, мазкур асар бўлиммас бир бутун ёки ҳар бири ҳам мустақил мазмунга эга қисмлардан иборат эканлигидан қатъи назар, ҳаммуаллифларга биргаликда тегишли бўлади.

Башарти асарнинг муайян қисмидан унинг бошқа қисмларига боғлиқ бўлмаган ҳолда фойдаланиш мумкин бўлса, бу мустақил мазмунга эга бўлган қисм деб эътироф этилади.

Ҳаммуаллифларнинг ҳар бири, башарти уларнинг ўртасидаги келишувда ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, асарнинг ўзи яратган, мустақил мазмунга эга бўлган қисмидан ўз хоҳишига кўра фойдаланишга ҳақлидир.

Ҳаммуаллифлар ўртасидаги муносабатлар, қоида тариқасида, келишув асосида белгиланади. Бундай келишув бўлмаган тақдирда асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи барча муаллифлар томонидан биргаликда амалга оширилади, муаллифлик ҳақи эса улар ўртасида тенг тақсимланади.

Башарти ҳаммуаллифларнинг асари бўлинмас бир бутунни ташкил этса, асардан фойдаланишни етарли асослар бўлмай туриб тақиклаб қўйишга ҳаммуаллифлардан ҳеч бири ҳақли эмас.

1048-модда. Ҳосила асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи

Ҳосила асар муаллифига фан, адабиёт ва санъат асарининг маъруз муаллиф томонидан амалга оширилган қайта ишланмасига бўлган муаллифлик ҳуқуқи тегишлидир.

Ҳосила асар муаллифи қайта ишланган асар муаллифи ҳуқуқлариغا риоя этган тақдирда, ўзи яратган асарга муаллифлик ҳуқуқидан фойдаланади.

Ҳосила асар муаллифининг муаллифлик ҳуқуқи қайта ишлашга асос бўлган асарни бошқа шахслар ҳам ўзлари қайта ишлашлариغا тўқтинлик қилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1049-модда. Асарлар яратилишини ташкил этувчи шахсларнинг ҳуқуқлари

Асарлар яратилишини ташкил этувчи шахслар (аудиовизуал асарларни тайёрловчилар, энциклопедиялар ноширлари, продюсерлар ва бошқа шу кабилар) тегишли асарларнинг муаллифлари деб эътироф этилмайди. Бироқ ушбу Кодексда ёки бошқа қонунларда назарда тутилган ҳолларда, бундай шахслар ана шу асарлардан фойдаланишда мутлақ ҳуқуқларга эга бўладилар.

Аудиовизуал асарни тайёрловчи бу асардан фойдаланилганда ўз исми ёки номини кўрсатишга ёхуд исми ёки номи кўрсатилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Энциклопедиялар, энциклопедик луғатлардан, илмий ишларнинг даврий ва давомли тўпламларидан, газеталар, журналлар ҳамда бошқа даврий нашрлардан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлар уларнинг ноширига тегишлидир. Бундай нашрлардан ҳар қандай тарзда фойдаланилганда ношир ўз исми ёки номини кўрсатишга ёхуд исми ёки номи кўрсатилишини талаб қилишга ҳақлидир. Бундай нашрларга муратилган асарларнинг муаллифлари, агар муаллифлик шартномасида бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса, умуман нашрдан қатъи назар, ўз асарларидан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқларини сақлаб қоладилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1050-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгилари

Алоҳида муаллифлик ҳуқуқининг эгаси ўз ҳуқуқларидан хабардор этиш учун асарнинг ҳар бир нусхасида акс эттириладиган ва қўйидаги уч унсурдан иборат муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгисидан фойдаланиши мумкин:

- айлана ичига олинган лотинча «С» ҳарфи;
- алоҳида муаллифлик ҳуқуқлари эгасининг исми (номи);
- асар биринчи марта эълон қилинган йил.

Муаллифлик ҳуқуқининг ҳимоя белгисида кўрсатилган шахс, башарти бошқа ҳол исботланмаган бўлса, ҳуқуқ эгаси ҳисобланади.

1051-модда. Муаллифнинг шахсий номулкий ҳуқуқлари

Асар муаллифига қўйидаги шахсий номулкий ҳуқуқлар тегишлидир:

- асар муаллифи деб эътироф этилиш ҳуқуқи (муаллифлик ҳуқуқи);

- асардан муаллифнинг ҳақиқий исми, тахаллусини кўрсатган ҳолда ёхуд исмини кўрсатмасдан, яъни имзосиз фойдаланиш ёки фойдаланишга рухсат бериш ҳуқуқи (муаллифлик исмига бўлган ҳуқуқ);

- асарни ҳар қандай шаклда ошкор қилиш ёки ошкор қилишга рухсат бериш ҳуқуқи (ошкор қилишга бўлган ҳуқуқ), шу жумладан чақириб олиш ҳуқуқи;

- асарни, шу жумладан унинг номини муаллифнинг шаъни ва қадр-қимматига зарар етказиши мумкин бўлган ҳар қандай тарзда бузиб кўрсатилишидан ёки ҳар қандай бошқача тарзда тажовуз этилишидан ҳимоя қилиш ҳуқуқи (муаллиф обрусини ҳимоя қилиш ҳуқуқи).

Муаллиф асарни ошкор қилиш тўғрисида илгари қабул қилган қароридан, асардан фойдаланиш ҳуқуқини олган шахсларга улар шундай қарор туфайли кўрган зарарларнинг, шу жумладан бой берилган фойданинг ўрнини қоплаш шартли билан, воз кечиш ҳуқуқига (асарни чақириб олиш ҳуқуқига) эгадир. Агар асар ошкор қилинган бўлса, муаллиф уни чақириб олганлиги тўғрисида оммага маълум қилиши шарт. Бунда у асарнинг аввал тайёрланган нусхаларини ўз ҳисобидан муомаладан олиб қўйишга ҳақлидир. Бу қоидалар, агар муаллиф билан тузилган шартномада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, хизмат асарларига нисбатан татбиқ этилмайди.

Асарни нашр қилиш, омма олдига ижро этиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланишда асарнинг ўзига, номига ва муаллифнинг исми кўрсатилишига бирон-бир ўзгартиш киритишга фақат муаллифнинг розилиги билан йўл қўйилади.

Муаллифнинг розилигисиз унинг асарини беэҳтиёт, сузбоши, хотима, шарҳлар ёки бирон-бир тушунтиришлар билан нашр этиш тақиқланади.

Муаллифнинг шахсий номулкий ҳуқуқлари унинг мулкий ҳуқуқларидан қатъи назар, унга тегишли бўлиб, асардан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлар бошқа шахсга ўтказилган тақдирда ҳам унинг ўзида сақланиб қолади.

Муаллифнинг ўз шахсий номулкий ҳуқуқларини амалга оширишдан воз кечиш тўғрисида бирон-бир шахс билан келишуви ва бу ҳақдаги аризаси ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

(1052-1055-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1056-модда. Муаллифнинг мулкий ҳуқуқлари

Муаллифга асардан ҳар қандай шаклда ва ҳар қандай усулда фойдаланишда мутлақ ҳуқуқлар тегишлидир.

Юридик ва жисмоний шахслар, ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда курсатилганидан ташқари ҳолларда, асардан фақат ҳуқуқ эгаси ёки бошқа ваколатли шахс билан тузилган шартномага биноан, шу жумладан мулкий ҳуқуқларни жамоавий асосда бошқарувчи ташкилотлар билан тузилган шартномага биноан ёхуд улар бўлмаган тақдирда, бу ташкилотларнинг вазифалари ва мажбуриятларини бажарувчи ташкилот билан тузилган шартномага биноан фойдаланишлари мумкин.

Муаллифнинг асардан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлари қуйидаги ҳаракатларни амалга ошириш ёки бундай ҳаракатларга рухсат бериш ҳуқуқини англатади:

асарни такрорлаш (такрорлаш ҳуқуқи);

асарнинг асл нусхасини ёки нусхаларини сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш йўли билан тарқатиш (тарқатиш ҳуқуқи);

асарни барчанинг эътиборига етказиш (барчанинг эътиборига етказиш ҳуқуқи);

асарнинг асл нусхасини ёки нусхаларини прокатга бериш (прокатга бериш ҳуқуқи);

тарқатиш мақсадида асарнинг нусхаларини, шу жумладан мутлақ муаллифлик ҳуқуқлари эгасининг рухсати билан тайёрланган нусхаларини импорт қилиш (импорт қилиш ҳуқуқи);

асарни сим (кабель) орқали ёки бошқа шу каби воситалар ёрдамида узатиш йўли билан барчанинг эътибори учун юбориш (кабель орқали юбориш ҳуқуқи);

асарга тузатишлар киритиш, уни ранжировка қилиш ёки бошқача тарзда қайта ишлаш (қайта ишлаш ҳуқуқи);

асарни омма олдида намойиш этиш (омма олдида намойиш этиш ҳуқуқи);

асарни омма олдида ижро этиш (омма олдида ижро этиш ҳуқуқи);

асарни симсиз воситалар ёрдамида узатиш йўли билан барчанинг эътибори учун юбориш (эфирга узатиш ҳуқуқи);

асарни таржима қилиш (таржима қилиш ҳуқуқи);

асарни барчанинг эътиборига такроран юбориш, агар бундай юбориш дастлабки юборишни амалга оширган ташкилотдан бошқа ташкилот томонидан амалга оширилса (барчанинг эътиборига такроран юбориш ҳуқуқи).

Муаллиф ўз асаридан фойдаланишнинг ҳар бири учун ҳақ олиш ҳуқуқига (ҳақ олиш ҳуқуқига) эга.

Агар чоп этилган асарнинг нусхалари уларни сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш воситасида фуқаролик муомаласига қонуний киритилган бўлса, уларнинг бундан буенги тарқатилишига муаллифнинг розилигисиз ва унга ҳақ тўланмаган ҳолда йўл қўйилади, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Асардан даромад олиш мақсадида фойдаланилганлиги ёки ундан фойдаланиш бундай мақсадга қаратилмаганлигидан қатъи назар, асардан фойдаланилган деб ҳисобланади.

Асарнинг мазмунини ташкил этувчи қодаларни (ихтироларни, бошқа техникавий, иқтисодий, ташкилий ва шу каби ечимларни) амалий қўллаш асардан муаллифлик ҳуқуқи маъносига фойдаланганлик деб ҳисобланмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги

ЎРҚ–79-сонли ва 2011 йил 21 декабрдаги ЎРҚ–311-сонли

қонунлари таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда;

2011 йил, 51-сон, 542-модда)

1057-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

1058-модда. **Муаллифлик ҳуқуқларининг чекла-ниши**

Муаллиф ва бошқа шахсларнинг асардан фойдаланиш борасидаги мутлақ ҳуқуқларини чеклашга ушбу Кодекснинг 1059–1062-моддаларида ёки бошқа қонунларда назарда тутилган ҳоллардагина йўл қўйилади. Мазкур чеклашлар асардан нормал фойдаланилишига ўринсиз зиён етказмаган ва муаллифнинг қонуний манфаатларини асоссиз камситмаган тақдирдагина татбиқ этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1059-модда. **Асарларни муаллифнинг розилигисиз ва ҳақ тўланмаган ҳолда шахсий мақсадларда такрорлаш**

Ошкор қилинган асарни шахсий мақсадларда муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ва ҳақ тўланмаган ҳолда такрорлашга йўл қўйилади, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ушбу модда биринчи қисмининг қодалари:

бинолар ва иншоотлар шаклидаги архитектура асарларини такрорлашга;

маълумотлар базаларини ёки уларнинг муҳим қисмларини такрорлашга;

қонунда назарда тутилган ҳолларни истисно қилганда, ЭХМ учун дастурларни такрорлашга;

китобларни (тўлалигича) ва нотали матнларни репрोगрафик такрорлашга нисбатан татбиқ этилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1060-модда. **Асарларни омма олдида эркин ижро этиш**

Чоп этилган мусиқа асарларини расмий, диний ва дафн маросимларида бундай маросимларнинг хусусиятига мос ҳажмда муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ҳамда ҳақ тўланмаган ҳолда омма олдида ижро этишга йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1061-модда. **Асарлардан терговга қадар текширув, суриштирув, дастлабки тергов, маъмурий ва судлов ишларини юритиш мақсадлари учун фойдаланиш**

Асарлардан терговга қадар текширув, суриштирув, дастлабки тергов, маъмурий ва судлов ишларини юритиш мақсадларини қўзлаб, фойдаланиш мақсадига мос ҳажмда муаллифнинг ёки бошқа ҳуқуқ эгасининг розилигисиз ҳамда ҳақ тўланмаган ҳолда фойдаланишга йўл қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли ва 2019 йил 23 майдаги ЎРҚ–542-сонли қонуллари тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда; 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

1062-модда. Хизмат асарига бўлган муаллифлик ҳуқуқи

Хизмат вазибаларини ёки хизмат топширигини бажариш тартибида яратилган асарга (хизмат асарига) бўлган муаллифнинг шахсий номлуқий ҳуқуқлари асар муаллифида сақланиб қолади.

Хизмат асаридан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлар, агар муаллиф билан иш берувчи ўртасидаги шартномада бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, иш берувчига тегишлидир.

Хизмат асаридан фойдаланишнинг ҳар бир тури учун ҳақ миқдори ва уни тўлаш тартиби муаллиф билан иш берувчи ўртасидаги шартномада белгиланади. Иш берувчи билан тузилган шартномадан қатъи назар, муаллиф асар ошкор қилинган вақтдан эътиборан ўн йил ўтганидан кейин, иш берувчининг розилиги билан эса ундан ҳам олдинроқ асардан фойдаланиш ва ҳақ олиш ҳуқуқини тўлиқ ҳажмда қўлга киритади.

Муаллифнинг хизмат асаридан топшириқ мақсади тақозо этмайдиган усулда фойдаланиш ҳуқуқи чекланмайди.

Иш берувчи хизмат асаридан ҳар қандай тарзда фойдаланишда ўз номини кўрсатишга ёхуд уни кўрсатишни талаб қилишга ҳақлидир.

Хизмат вазибаларини ёки иш берувчининг хизмат топшириқларини бажариш йўсинида ушбу Кодекс 1049-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган энциклопедиялар, энциклопедик луғатлар, даврий ва давомили илмий ишлар тўпламлари, газеталар, журналлар ҳамда бошқа даврий нашрларнинг яратилишига ушбу модданинг қоидалари татбиқ этилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1063-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш соҳаси

Ушбу Кодексга мувофиқ муаллифлик ҳуқуқи:

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари бўлган ёки Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий турар жойига эга бўлган муаллифларнинг ёки муаллифлик ҳуқуқининг бошқа дастлабки эгаллик қилувчиларининг асарларига;

муаллифларнинг фуқаролиги ва доимий турар жойидан қатъи назар, Ўзбекистон Республикасида биринчи марта чоп этилган асарларга;

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасида муҳофаза қилинадиган асарларга татбиқ этилади.

Агар асар Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида биринчи марта чоп этилган санадан сўнг ўттиз кун ичида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чоп этилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳам биринчи марта чоп этилган деб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ асарга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида муҳофаза берилган тақдирда, асар муаллифи муаллифлик

ҳуқуқини олиш учун асос бўлиб хизмат қилган юридик факт қайси давлатнинг ҳудудида содир бўлган бўлса, уша давлатнинг қонуни билан аниқланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1064-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)*

1065-модда. Муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddати

Муаллифлик ҳуқуқи муаллифнинг бутун ҳаёти давомида ва унинг вафотидан кейин етмиш йил давомида амал қилади, ушбу моддада ва бошқа қонуналарда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ҳаммуаллифликда яратилган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи ҳаммуаллифларнинг бутун ҳаёти давомида ва ҳаммуаллифлар орасида энг узоқ умр кўрган охири шахс вафот этганидан кейин етмиш йил давомида амал қилади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 20 августдаги ЎРҚ–709-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.08.2021 й., 03/21/709/0808-сон)*

Тахаллус остида ёки имзосиз қонуний ошкор қилинган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар ошкор қилинганидан кейин эллик йил давомида амал қилади. Агар кўрсатилган мuddат ичида тахаллус остидаги ёки имзосиз асар муаллифи ўз шахсини маълум қилса ёки бундан буён унинг шахси шубҳага ўрин қолдирмаса, ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мuddатлар қўлланилади.

Муаллифнинг вафотидан кейин биринчи марта эълон қилинган асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар эълон қилинганидан кейин етмиш йил давомида амал қилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 20 августдаги ЎРҚ–709-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.08.2021 й., 03/21/709/0808-сон)*

Муаллифлик ҳуқуқи, муаллифлик исмига бўлган ҳуқуқ ва муаллиф обрўсини ҳимоя қилиш ҳуқуқи мuddатсиз муҳофаза қилинади.

Асарга Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларига мувофиқ муҳофаза берилган тақдирда, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddати ушбу моддага биноан белгиланади. Лекин бу мuddат асар келиб чиққан мамлакатда белгиланган муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddатидан ҳеч қачан кетмаслиги керак.

Ушбу моддада назарда тутилган мuddатларни ҳисоблаш мuddатнинг ўта бошлаши учун асос бўладиган юридик факт юз берган йилдан кейинги йилнинг биринчи январидан эътиборан бошланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги ЎРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1066-модда. Асарнинг ижтимоий мулкка айланиши

Асарларга бўлган муаллифлик ҳуқуқининг амал қилиш мuddатини тугаши уларнинг ижтимоий мулкка айланишини билдиради.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 7 октябрдаги УРҚ–355-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 41-сон, 543-модда*)

Ижтимоий мулк бўлган асарлардан ҳар қандай шахс ҳақ тўламаган ҳолда эркин фойдаланиши мумкин. Бунда муаллифнинг шахсий номмулк ҳуқуқларига риоя этилиши керак.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда*)

1067-модда. Муаллифлик шартномаси

Ушбу Кодекс 1056-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган мулк ҳуқуқлар фақат муаллифлик шартномасини тузиш йўли билан ҳуқуқ эгаси томонидан бошқа шахсга ўтказилиши мумкин, ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда белгиланган ҳоллар бундан мустасно.

Муаллифнинг мулк ҳуқуқларини бошқа шахсга ўтказиш мутлақ ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси асосида ёки мутлақ бўлмаган ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси асосида амалга оширилиши мумкин.

Мутлақ ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси фақат ушбу ҳуқуқлар ўтказилаётган шахс асардан муайян усулда ва шартномада белгиланган доирада фойдаланишига рухсат беради.

Мутлақ бўлмаган ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги муаллифлик шартномаси фойдаланувчига асардан шундай ҳуқуқларни бошқа шахсга ўтказган мутлақ ҳуқуқлар эгаси ва (ёки) бу асардан айни шундай усулда фойдаланиш учун рухсат олган бошқа шахслар билан тенг равишда фойдаланишга ижозат беради.

Муаллифлик шартномаси бўйича бошқа шахсга ўтказилган ҳуқуқлар, агар шартномада бевосита бошқача қоида назарда тутилган бўлмаса, мутлақ бўлмаган ҳуқуқлар ҳисобланади.

Асарга бўлган муаллифлик ҳуқуқи асар акс эттирилган моддий объектга бўлган мулк ҳуқуқи билан боғлиқ эмас.

Моддий объектга бўлган мулк ҳуқуқини ёки моддий объектга эгаллик қилиш ҳуқуқини бошқа шахсга ўтказиш шу объектда акс эттирилган асарга бўлган бирон-бир муаллифлик ҳуқуқининг ўз-ўзидан бошқа шахсга ўтказилишига сабаб бўлмайди.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда*)

1068-модда. Муаллифлик шартномасининг шартлари

Муаллифлик шартномасида қуйидагилар назарда тутилиши керак:

асардан фойдаланиш усуллари (мазкур шартнома асосида ўтказиладиган аниқ ҳуқуқлар);

асардан фойдаланишнинг ҳар бир усули учун туланадиган ҳақ миқдори ва (ёки) туланадиган ҳақ миқдорини белгилаш тартиби, уни тўлаш тартиби ҳамда мuddатлари.

Муаллифлик шартномаси тарафлар зарур деб топган бошқа шартларни ҳам назарда тутиши мумкин.

Муаллифлик шартномасида асардан фойдаланиш ҳуқуқи қанча мuddатга ўтказилиши тўғрисида шарт бўлмаган тақдирда, шартнома тузилган санадан бошлаб беш йил ўтганидан кейин, агар фойдаланувчи шартнома бекор қилингунига қадар камда олти ой олдин бу ҳақда ёзма равишда огоҳлантирилган бўлса, шартнома муаллиф томонидан бекор қилиниши мумкин.

Муаллифлик шартномасида асардан фойдаланиш ҳуқуқи амал қиладиган ҳудуд доираси тўғрисида шарт бўлмаган тақдирда, шартномага биноан бошқа шахсга ўтказилаётган ҳуқуқнинг амал қилиши Ўзбекистон Республикаси ҳудуди билан чекланади.

Бошқа шахсга ўтказилиши муаллифлик шартномасида тўғридан-тўғри назарда тутилмаган асардан фойдаланиш ҳуқуқлари бошқа шахсга ўтказилмаган деб ҳисобланади.

Шартнома тузилган пайтда асардан фойдаланиш ҳақида ҳали маълум бўлмаган ҳуқуқлар муаллифлик шартномаси предмети бўлиши мумкин эмас.

Туланадиган ҳақ муаллифлик шартномасида асардан фойдаланишнинг тегишли усули учун олинадиган даромаддан фойза тарзида белгиланади ёки агар буни асарнинг хусусий ёки ундан фойдаланишнинг ўзига хос жиҳатлари билан боғлиқ ҳолда амалга ошириш мумкин бўлмаса, шартномада қайд этилган сумма тарзида ёхуд бошқача тарзда белгиланади. Мазкур ҳақнинг энг кам миқдорлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Агар асарни нашр этиш ёки ундан бошқача тарзда фойдаланиш ҳақидаги муаллифлик шартномасида ҳақ тўлаш қатъий сумма тарзида белгиланса, шартномада асарнинг энг кўп адади белгиланган бўлиши шарт.

Муаллифлик шартномаси бўйича ўтказилган ҳуқуқлар бундай шартномада тўғридан-тўғри назарда тутилган тақдирдагина бошқа шахсларга тўлиқ ёки қисман ўтказилиши мумкин.

Муаллифлик шартномасининг муаллифни келгусида мазкур мавзуда ёки мазкур соҳада асарлар яратишини чеклайдиган шартли ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмайди.

Муаллифлик шартномасининг ушбу Кодекс ёки бошқа қонунлар талабларига зид бўлган шартлари ҳақиқий эмас.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда*)

1069-модда. Муаллифлик шартномасининг шакли

Муаллифлик шартномаси ёзма шаклда тузилиши лозим, қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

1070-модда. Муаллифлик шартномаси бўйича жавобгарлик

Муаллифлик шартномаси бўйича мажбуриятларни умуман ёки тегишли даражада бажармаган тараф бошқа тарафга етказилган зарарнинг ўрнини, шу жумладан бой берилган фойдани қоплаши шарт.

(*1071–1072-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ–79-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда*)

1073-модда. Муаллифлик муносабатларини ҳуқуқий жиҳатдан тартибга солиш

Муаллифлик муносабатлари ушбу Кодекс ва бошқа қонунилик билан тартибга солинади

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

61-БОБ. ТУРДОШ ҲУҚУҚЛАР

1074-модда. Турдош ҳуқуқлар объектлари

Турдош ҳуқуқлар объектлари жумласига ижролар, фонограммалар, эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг кўрсатувлари ёки эшиттиришлари киради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1075-модда. Турдош ҳуқуқлар субъектлари

Ижрочилар, фонограммаларни тайёрловчилар, эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотлар турдош ҳуқуқлар субъектларидир.

Турдош ҳуқуқларнинг юзага келиши ва амалга оширилиши учун турдош ҳуқуқлар объектини рўйхатдан ўтказиш ёки бирон-бир бошқа расмийтачиликка риоя этиш талаб қилинмайди

Юридик ва жисмоний шахслар, шу жумладан кўрсатув ёки эшиттиришни эфирга узатиш ва кабель орқали юборишни (ретрансляция ҳам шунга киради) амалга оширувчи юридик ва жисмоний шахслар, ушбу Кодексда ва бошқа қонунларда назарда тутилган ҳоллардан ташқари, асардан, ижродан, фонограммадан ёхуд эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг кўрсатув ёки эшиттиришидан фақат ҳуқуқ эгаси ёки бошқа ваколатли шахс билан тузилган шартномага биноан фойдаланишлари мумкин. Ретрансляция муаллифлар, ижрочилар, фонограммаларни тайёрловчилар ва бошқа ҳуқуқ эгаларининг эфирга узатиш, кабель орқали юбориш, барчанинг эътиборига етказишга бўлган ҳуқуқларига риоя қилинган ҳолда амалга оширилиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1076-модда. Турдош ҳуқуқларнинг муҳофаза белгилари

Фонограмма ва (ёки) бундай фонограммага ёзилган ижрога бўлган мутлақ ҳуқуқлар эгалари ўз ҳуқуқларидан хабардор қилиш учун турдош ҳуқуқларнинг муҳофаза белгисидан фойдаланишлари мумкин бўлиб, бу белги фонограмманинг ҳар бир нусхасида ва (ёки) у сақланадиган ҳар бир ғилофда акс эттирилади ҳамда куйидаги уч усурдан иборат бўлади:

- айлана ичидаги лотинча «R» ҳарфи;
- мутлақ турдош ҳуқуқлар эгасининг исми (номи);
- фонограмма биринчи марта чоп этилган йил.

Ном ёки исми ушбу фонограммада ва (ёки) у сақланадиган ғилофда одатий тарзда кўрсатилган юридик ёки жисмоний шахс, агар бошқача ҳол исботланмаган бўлса, фонограммани тайёрловчи деб эътироф этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги УРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

1077-модда. Ижрочининг ҳуқуқлари

Ижрочига куйидаги ҳуқуқлар тегишлидир:
исмига бўлган ҳуқуқ,

ижрони ижрочининг шаъни ва кадр-қимматиغا зарар етказиши мумкин бўлган ҳар қандай тарада бузиб кўрсатилишидан ёки ҳар қандай бошқача тарада тажовуз этилишидан ҳимоя қилиш ҳуқуқи;

ижродан ҳар қандай шаклда фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлар, шу жумладан ижрочининг ижросидан фойдаланишнинг ҳар бир тури учун ҳақ олишга бўлган ҳуқуқ,

Ижрочининг ижродан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлари куйидаги ҳаракатларни амалга ошириш ёки бундай ҳаракатларга рухсат бериш ҳуқуқини англатади:

ижро ёзувини такрорлаш (такрорлаш ҳуқуқи);

ижро ёзувининг асл нусхаси ёки нусхаларини сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш йўли билан тарқатиш (тарқатиш ҳуқуқи);

ижро ёзувини барчанинг эътиборига етказиш (барчанинг эътиборига етказиш ҳуқуқи);

ижро ёзувининг асл нусхаси ёки нусхаларини, ҳатто улар ижрочининг розилиги билан тарқатилганидан кейин ҳамда асл нусхага ва нусхаларга бўлган мулк ҳуқуқидан қатъи назар, прокатга бериш (прокатга бериш ҳуқуқи);

илгари ёзилмаган ижроларни ёзиб олиш (ёзиб олиш ҳуқуқи);

ижрони эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш, агар бундай эшиттириш ёки кўрсатув учун фойдаланиладиган ижро илгари эфирга узатилмаган бўлса ёки ёзувдан фойдаланилган ҳолда амалга оширилмаса (ёзиб олинмаган ижрони эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш ҳуқуқи);

ижро ёзувини эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш, агар дастлаб бу ёзув нотижорат мақсадлар учун тайёрланган бўлса (ижро ёзувини эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш ҳуқуқи).

Агар ижро ёзувининг нусхалари уларни сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш воситасида ғуқаролик муомаласига қонуний киритилган бўлса, уларнинг бундан буюнги тарқатилишига ижрочининг розилигисиз ва унга ҳақ тўланмаган ҳолда йўл қўйилади.

Хизмат вазибаларини ёки иш берувчининг хизмат тоширигини бажариш тартибида амалга оширилган ижроларга нисбатан тегишмича ушбу Кодекснинг 1062-моддаси қоидалари қўлланилади.

Ижрочилар ўз ҳуқуқларини ижро этиладиган асарлар муаллифларининг ҳуқуқларига риоя этган ҳолда амалга оширишлари керак.

Ижро ёзувидан даромад олиш мақсадида фойдаланилгани ёки ундан фойдаланиш бундай мақсадга қаратилмаганигидан қатъи назар, ижро ёзувидан фойдаланилган деб ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги
ЎРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон,
21-модда)

1078-модда. Фонограммани тайёрловчининг ҳуқуқлари

Фонограммани тайёрловчига ушбу Кодексга ва бошқа қонунларга мувофиқ маъзур фонограммадан фойдаланишда мутлақ ҳуқуқлар тегишлидир.

Фонограммани тайёрловчининг фонограммадан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлари қуйидаги ҳаракатларни амалга ошириш ёки бундай ҳаракатларга рухсат бериш ҳуқуқини англатади:

фонограммани такрорлаш (такрорлаш ҳуқуқи);

фонограмманинг асл нусхаси ёки нусхаларини сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш йўли билан тарқатиш (тарқатиш ҳуқуқи);

фонограммани барчанинг эътиборига етказиш (барчанинг эътиборига етказиш ҳуқуқи);

фонограмманинг асл нусхаси ёки нусхаларини, ҳатто улар фонограммани тайёрловчи томонидан ёки унинг розилиги билан тарқатилганидан кейин ҳамда унинг асл нусхаси ёки нусхаларига бўлган мутлақ ҳуқуқидан қатъи назар, прокатга бериш (прокатга бериш ҳуқуқи);

фонограмманинг асл нусхаси ёки нусхаларини, шу жумладан фонограммага бўлган мутлақ ҳуқуқлар эгасининг розилиги билан тайёрланган нусхаларини тарқатиш мақсадида импорт қилиш (импорт қилиш ҳуқуқи);

фонограммани эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш (эфирга узатиш ёки кабель орқали юбориш ҳуқуқи);

фонограммага тузатишлар киритиш ёки уни бошқача усулда қайта ишлаш (қайта ишлаш ҳуқуқи).

Фонограммани тайёрловчи ўз фонограммасидан фойдаланишнинг ҳар бир тури учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

Агар чоп этилган фонограмма нусхалари уларни сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш воситасида фуқаролик муомаласига қонуний киритилган бўлса, уларнинг бундан бўёнги тарқатилишига фонограммани тайёрловчининг розилигисиз ва унга ҳақ тўланмаган ҳолда йўл қўйилади.

Фонограммани тайёрловчининг ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган мутлақ ҳуқуқлари шартнома бўйича бошқа шахсларга ўтказилиши мумкин. Бундай шартномага нисбатан тегишинча ушбу Кодекснинг 1067, 1068 ва 1069-моддалари қоидалари қўлланилади.

Фонограммаларни тайёрловчилар ўз ҳуқуқларини фойдаланилаётган асарлар ва ижролар муаллифлари ҳамда ижрочиларининг ҳуқуқларига риоя этган ҳолда амалга оширишлари керак.

Фонограммадан даромад олиш мақсадида фойдаланилганлиги ёки ундан фойдаланиш бундай мақсадга қаратилмаганлигидан қатъи назар, фонограммадан фойдаланилган деб ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги
ЎРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон,
21-модда)

1079-модда. Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг ҳуқуқлари

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотга ўз кўрсатуви ёки эшиттиришидан фойдаланишда ушбу Кодексга ва бошқа қонунларга мувофиқ мутлақ ҳуқуқлар тегишлидир.

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг ўз кўрсатуви ёки эшиттиришидан фойдаланишга бўлган мутлақ ҳуқуқлари қуйидаги ҳаракатларни амалга ошириш ёки бундай ҳаракатларга рухсат бериш ҳуқуқини англатади:

кўрсатув ёки эшиттириш ёзувини такрорлаш (такрорлаш ҳуқуқи);

кўрсатув ёки эшиттириш ёзувининг асл нусхаси ёхуд нусхаларини сотиш ёки мулк ҳуқуқини ўзгача тарзда бошқа шахсга ўтказиш йўли билан тарқатиш (тарқатиш ҳуқуқи);

кўрсатув ёки эшиттириш ёзувини барчанинг эътиборига етказиш (барчанинг эътиборига етказиш ҳуқуқи);

кўрсатув ёки эшиттиришни ёзиб олиш (ёзиб олиш ҳуқуқи);

кириш пулли жойларда кўрсатув ёки эшиттиришни барчанинг эътибори учун юбориш (кириш пулли жойларда барчанинг эътибори учун юбориш ҳуқуқи);

кўрсатув ёки эшиттиришни ретрансляция қилиш (ретрансляция ҳуқуқи);

кўрсатув ёки эшиттиришни кабель орқали барчанинг эътибори учун юбориш ёхуд кўрсатув ёки эшиттиришни эфирга узатиш (кўрсатув ёки эшиттиришни кабель орқали юбориш ёки эфирга узатиш ҳуқуқи).

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилот ўз кўрсатуви ёки эшиттиришидан фойдаланишнинг ҳар бир тури учун ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган мутлақ ҳуқуқлари шартнома бўйича бошқа шахсларга ўтказилиши мумкин. Бундай шартномага нисбатан тегишинча ушбу Кодекснинг 1067, 1068 ва 1069-моддалари қоидалари қўлланилади.

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотлар ўз ҳуқуқларини фойдаланиладиган асарларнинг муаллифлари ҳамда ижроларнинг ижрочилари ҳуқуқларига, тегишли ҳолларда эса фонограммаларни тайёрловчилар ҳамда эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотлар ҳуқуқларига риоя этган ҳолда амалга оширишлари керак.

Эфир ёки кабель орқали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотнинг кўрсатуви ёки эшиттиришидан даромад олиш мақсадида фойдаланилганлигидан ёки ундан фойдаланиш бундай мақсадга қаратилмаганлигидан қатъи назар, кўрсатув ёки эшиттиришдан фойдаланилган деб ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 16 январдаги
ЎРҚ-79-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон,
21-модда)

(1080–1081-моддалар Ўзбекистон Республикасининг
2007 йил 16 январдаги ЎРҚ-79-сонли Қонуни билан
чиқарилган – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 3-сон, 21-модда)

**162-БОБ. СANOAT МУЛКИГА БУЛГАН ҲУҚУҚ
(ИХТИРО, ФОЙДАЛИ МОДЕЛЬ, СANOAT
НАМУНАСИГА БУЛГАН ҲУҚУҚ)**

**1082-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат
намунасини ҳуқуқий жиҳатдан
муҳофаза қилиш**

Ихтиро, фойдали модель ва саноат намунасига бўлган ҳуқуқ патент берилган тақдирдагина муҳофаза қилинади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига нисбатан қўйиладиган, патент олиш ҳуқуқини вужудга келтирадиган талаблар ҳамда ваколатли давлат органининг бундай ҳужжат бериш тартиби қонуни билан белгилаб қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)*

**1083-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат
намунасидан фойдаланиш ҳуқуқи**

Патент билан муҳофазаланган ихтиро, фойдали модель, саноат намунасидан ўз хоҳишича фойдаланишдаги алоҳида ҳуқуқ, шу жумладан муҳофазаланган ечимларни қўлланган ҳолда маҳсулот ишлаб чиқариш, патент билан муҳофазаланган технология жараёнларни ўз ишлаб чиқаришида қўллаш, муҳофазаланган ечимга эга бўлган маҳсулотларни сотиш ёки сотишга таклиф этиш, тегишли маҳсулотларни четдан келтириш ҳуқуқи патент эгасига тегишлидир.

Патент эгасидан бошқа шахслар унинг рухсатсиз ихтиро, фойдали модель, саноат намунасидан фойдаланишга ҳақли эмас, бундай фойдаланиш ушбу Кодекс ёки бошқа қонунга мувофиқ патент эгасининг ҳуқуқларини бузиш ҳисобланмайдиган ҳоллар бундан мустасно.

Патентланган ихтирони, фойдали модель ёки саноат намунасини қўлланган ҳолда маҳсулотни рухсатсиз тайёрлаш, қўланиш, четдан олиб келиш, сотишга таклиф этиш, сотиш, фуқаролик муомаласига бошқа йўсинда киритиш ёки шу мақсадда сақлаш, шунингдек ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усулни қўлланиш ёхуд ихтиро патенти билан муҳофаза қилинаётган усул воситасидагина тайёрланган маҳсулотни фуқаролик муомаласига киритиш ёки шу мақсадда сақлаш патент эгаси алоҳида ҳуқуқининг бузилиши ҳисобланади.

Бошқача ҳолат исботлангунга қадар маҳсулот патентланган усул билан тайёрланган ҳисобланади.

**1084-модда. Патентга бўлган ҳуқуқни тасарруф
этиш**

Патент олиш ҳуқуқи, талабномани руйхатдан ўтказишдан келиб чиқадиган ҳуқуқлар, патентга эгалик ҳуқуқи ва патентдан келиб чиқадиган ҳуқуқлар бошқа шахсга тулиқ ёки қисман берилиши мумкин.

1085-модда. Муаллифлик ҳуқуқи

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига муаллифлик ҳуқуқи ва махсус ном бериш ҳуқуқи ихтиро,

фойдали модель, саноат намунасининг муаллифига тегишлидир.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига бўлган муаллифлик ҳуқуқи ва бошқа шахсий ҳуқуқлар патентга асосланган ҳуқуқлар юзага келган пайтдан эътиборан вужудга келади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунаси муаллифини қонун махсус ҳуқуқлар, имтиёзлар ва ижтимоий тусдаги афзалликлар билан таъмин этиши мумкин.

Талабномада муаллиф тариқасида кўрсатилган шахс бошқача ҳолат исботлангунга қадар муаллиф ҳисобланади. Ҳуқуқ юзага келишидан аввал мавжуд бўлган фактлар ва ҳолатларгина далил тариқасида жалб этилиши мумкин.

**1086-модда. Ихтиро, фойдали модель, саноат
намунасининг ҳаммуаллифлари**

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунаси ҳаммуаллифларининг ўзаро муносабатлари улар ўртасидаги келишув билан белгилаб қўйилади.

Ихтиро, фойдали модель, саноат намунасини яратишга ноижодий ёрдам бериш (техникавий, ташкилий ёки математик ёрдам, ҳуқуқларни расмийлаштиришга кўмаклашиш ва ҳоказолар) ҳаммуаллифликка сабаб бўлмайди.

**1087-модда. Хизмат ихтиролари, фойдали модел-
лари, саноат намуналари**

Ходим ўз хизмат мажбуриятларини ёки иш берувчидан олган аниқ топшириқни бажариш вақтида яратган ихтиро, фойдали модель, саноат намунасига (хизмат ихтиросига) патент олиш ҳуқуқи, башарти бу улар ўртасидаги шартномада назарда тутилган бўлса, иш берувчига тегишли бўлади.

Хизмат ихтироси, фойдали модели, саноат намунаси учун муаллифга тўланадиган мукофот пули миқдори, тўлов шarti ва тартиби у билан иш берувчи ўртасидаги келишув билан белгилаб қўйилади. Келишувга эришилмаган тақдирда қарорни суд чиқаради. Башарти муаллиф ва иш берувчининг хизмат ихтироси, фойдали модели ёки саноат намунасини яратишга қўшган ҳиссасини аниқ белгиланиши иложи бўлмаса, иш берувчи олган ёки оладиган фойданинг ярмисига бўлган ҳуқуқ муаллифники деб эътироф этилади.

**1088-модда. Патентга бўлган ҳуқуқни бошқа шахс-
га ўтказиш тўғрисидаги шартнома-
нинг шакли**

Патентга бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга ўтказиш тўғрисидаги (патентни бериш тўғрисидаги) шартнома ёзма шаклда тузилиши ва ваколатли давлат органида руйхатдан ўтказилиши лозим. Уни ёзма шаклда тузишга ёки руйхатдан ўтказиш талабига риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий эмас деб топилишига сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

1089-модда. Ихтиро, фойдали модель, санонат намунасидаан фойдаланиш рухсатномасининг (лицензиясининг) шакли

Лицензия шартномаси ва қўшимча лицензия шартномаси ёзма шаклда тузилади ва ваколатли давлат органида рўйхатдан ўтказилиши лозим. Уни ёзма шаклда тузишга ёки рўйхатдан ўтказиш талабига риоя этмаслик шартномани ҳақиқий эмас деб топилишига сабаб бўлади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 05.10.2020 й, 03/20/640/1348-сон)

1090-модда. Патентни бузганлик учун жавобгарлик

Патентни бузиш патент эгасининг талаби билан тўхтатилиши, қоидабузар эса патент эгасига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаши шарт. Патент эгаси қурилган зарар ўрнига қоидабузардан қоидабузарлик оқибатида олган дарomadларини ундириб олишга ҳақлидир.

**63-БОБ. ЎСИМЛИКЛАРНИНГ ЯНГИ НАВЛАРИ
ВА ҲАЙВОНЛАРНИНГ ЯНГИ ЗОТЛАРИГА
БЎЛГАН ҲУҚУҚ**

1091-модда. Ўсимликларнинг янги навлари ва ҳайвонларнинг янги зотларига бўлган ҳуқуқларни муҳофаза қилиш

Ўсимликларнинг янги навлари ва ҳайвонларнинг янги зотларига (селекция ютуқларига) бўлган ҳуқуқлар патент берилган тақдирдагина муҳофаза қилинади.

Селекция ютуғига патент олиш ҳуқуқини вужудга келтирадиган талаблар ҳамда бундай патентни бериш тартиби қонун билан белгилаб қўйилади.

Селекция ютуқларига бўлган ҳуқуқлар ҳамда бу ҳуқуқларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ муносабатларга нисбатан, башарти ушбу бобнинг қондалари ва қонунда ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, ушбу Кодекснинг тегишинча 1084–1090-моддалари қондалари татбиқ этилади.

1092-модда. Селекция ютуғи муаллифининг ҳақ олиш ҳуқуқу

Селекция ютуғининг патент эгаси бўлмаган муаллифи селекция ютуғидан фойдаланганлик учун патентнинг амал қилиш мuddати давомида патент эгасидан ҳақ олиш ҳуқуқига эга.

Селекция ютуғи муаллифига тўланадиган ҳақ миқдори ва тўлов шартлари у билан патент эгаси ўртасида тузиладиган шартномада белгилаб қўйилади.

1093-модда. Патент эгасининг ҳуқуқи

Селекция ютуғи патентининг эгаси селекция ютуғидан қонунда белгилаб қўйилган доирада фойдаланиш буйича алоҳида ҳуқуққа эгадир.

1094-модда. Патент эгасининг мажбурияти

Селекция ютуғи патентининг эгаси ўсимликнинг тегишли нави ёки ҳайвонларнинг тегишли зотини патентнинг амал қилиш мuddати давомида уларни рўйхатга олиш вақтида тузилган нав ёки зот тавсифида айтиб утилган белгилар сақлаб қолинадиган тарзда асраши шарт.

**64-БОБ. ОШКОР ЭТИЛМАГАН АХБОРОТНИ
НОҚОНУНИЙ ФОЙДАЛАНИШДАН
МУҲОФАЗА ҚИЛИШ**

1095-модда. Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш ҳуқуқи

Учинчи шахсларга маълум бўлмаган техникавий, ташкилий ёки тижорат ахборотиغا, шу жумладан ишлаб чиқариш сирларига (ноу-хау) қонунан эга бўлиб турган шахс уни (ошкор этилмаган ахборотни), башарти ушбу Кодекснинг 98-моддасида белгилаб қўйилган шартларга риоя этилган бўлса, ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқига эга.

Ошкор этилмаган ахборотни ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқи бу ахборотга нисбатан бирон-бир расмиятчиликни бажаришдан (уни рўйхатдан ўтказиш, гувоҳнома олиш ва ҳоказодан) қатъи назар вужудга келади.

Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш қоидаси қонунга мувофиқ хизмат ёки тижорат сирини бўла олмайдиган маълумотларга (юридик шахслар тўғрисидаги, мол-мулкка бўлган ҳуқуқлар ва мол-мулк хусусида тузилиб, давлат рўйхатидан ўтказиладиган келишувлар тўғрисидаги маълумотларга, давлат статистика ҳисоботи тарихида тақдим этиладиган маълумотлар ва ҳоказоларга) нисбатан татбиқ этилмайди.

Ошкор этилмаган ахборотни муҳофаза қилиш ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 98-моддасида назарда тутилган шартлар сақланиб турган пайтга қадар амал қилади.

1096-модда. Ошкор этилмаган ахборотдан ноқонуний фойдаланганлик учун жавобгарлик

Ошкор этилмаган ахборотни қонуний асоси бўлмай туриб олган ёки тарқатган ёхуд ундан фойдаланаётган шахс бу ахборотга қонунан эга бўлиб турган шахсга ахборотдан ноқонуний фойдаланганлик натижасида етказилган зарарни тўлаши шарт.

Ошкор этилмаган ахборотдан ноқонуний фойдаланаётган шахс бу ахборотни уни тарқатишга ҳуқуқи бўлмаган шахсдан олган бўлса, ахборотни қўлга киритувчи шахс бундан беҳабар бўлса ва уни билмаслиги керак бўлса (ахборотни инсофли эгалловчи), ошкор этилмаган ахборотнинг қонуний эгаси ахборотни инсофли эгалловчи ахборотдан фойдаланаётганлик ноқонуний эканлигини билиб қолганидан сўнг ошкор этилмаган ахборотдан фойдаланганлик натижасида етказилган зарарларни қоплашни ундан талаб қилишга ҳақлидир.

Ошкор этилмаган ахборотга қонунан эга бўлиб турган шахс бу ахборотдан ноқонуний фойдаланаётган шахс-

дан ахборотдан фойдаланишни дарҳол тўхтатишни талаб қилишга ҳақлидир. Бироқ суд ошкор этилмаган ахборотни инсофли эгалловчи ундан фойдаланганда сарфлаган маблағларини инobatта олиб, бу ахборотдан ҳақ тўлаб олинмаган алоҳида лицензия асосида бундан буен ҳам фойдаланишига рухсат этиши мумкин.

Ошкор этилмаган ахборот мазмунини ташкил этувчи маълумотларни мустақил тарзда ва қонунан олган шахс бу маълумотлардан, тегишли ошкор этилмаган ахборот эгасининг ҳуқуқларидан қатъи назар, фойдаланишга ҳақли ва бундай фойдаланиш учун унинг олдида жавоб бермайди.

1097-модда. Ошкор этилмаган ахборотни ноқонуний фойдаланишдан муҳофаза қилиш ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши

Ошкор этилмаган ахборотга эга бўлган шахс бу ахборот мазмунини ташкил этувчи маълумотларнинг ҳаммасини ёки бир қисмини лицензия шартномаси асосида бошқа шахсга бериши мумкин.

Лицензиат шартнома бўйича олган ахборотларнинг махфийлигини муҳофаза қилишга доир керакли чораларни кўриши шарт ва уни учинчи шахсларнинг ноқонуний фойдаланишидан муҳофаза қилишда лицензиарники сингари ҳуқуқларга эга. Шартномада ўзгача ҳол назарда тутилган бўлмаса, ахборотларнинг махфийлигини сақлаш мажбурияти, башарти тегишли маълумотлар ошкор этилмаган ахборот тариқасида қолаверса, лицензия шартномаси бекор бўлганидан кейин ҳам лицензиатнинг зиммасида бўлади.

**65-БОБ. ФУҚАРОЛИК МУОМАЛАСИ
ҚАТНАШЧИЛАРИ, ТОВАРЛАР, ИШЛАР ВА
ХИЗМАТЛАРНИ ШАХСИЙЛАШТИРИШ
ВОСИТАЛАРИ**

1-Ҷ. ФИРМА НОМИ

1098-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқ

Юридик шахс товарларда, уларнинг идиши ва ўровида, рекламада, пешлавлаларда, босма маълумотномаларда, ҳисобварақларда, босма нашрларда, расмий бланкаларда ва ўзининг фаолияти билан боғлиқ бошқа ҳужжатларда, шунингдек маҳсулотларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ўтказилаётган кўргазма ва ярмаркаларда намоиш этиш вақтида фирма номидан фойдаланишда алоҳида ҳуқуққа эга.

Юридик шахснинг фирма номи унинг таъсис ҳужжатларида кўрсатилади. Фирма номига бўлган ҳуқуқ юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган вақтдан эътиборан юзга келади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 18 сентябрдаги УРҚ-52-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2006 йил, 37–38-сон, 371-модда)*

Юридик шахснинг фирма номи тегишли юридик шахсларни айнан бир деб ҳисоблашга олиб келиши мумкин бўлган даражада аввал рўйхатдан ўтказилган номга ўхшаб кетадиган бўлса, у рўйхатга олиниши мумкин эмас.

1099-модда. Юридик шахснинг фирма номидан товар белгисидан фойдаланиш

Юридик шахснинг фирма номидан унга тегишли товар белгисидан фойдаланилиши мумкин.

1100-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқнинг амал қилиши

Юридик шахснинг белгиси тариқасида Ўзбекистон Республикасида рўйхатга олинган номга бўлган алоҳида ҳуқуқ Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амал қилади.

Чег давлатда рўйхатга олинган ёки умум эътироф этган номга Ўзбекистон Республикаси ҳудудида алоҳида ҳуқуқ қонунда назарда тутилган ҳоллардагина амал қилади.

Фирма номига бўлган ҳуқуқнинг амал қилиши юридик шахс тутатилиши билан ёки унинг фирма номи ўзгариши билан бекор бўлади.

1101-модда. Фирма номига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш

Юридик шахснинг фирма номига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш ва ўтказишга фақат юридик шахс қайта ташкил этилган ҳамда умуман корхона бошқа шахсга берилган ҳоллардагина йўл қўйилади.

Фирма номига бўлган ҳуқуқ эгаси бошқа шахсга узининг бу номидан фойдаланишга рухсат этиши (лицензия бериши) мумкин. Бироқ бунда лицензия шартномасида истеъмолчини чалғитиб қўйиши истисно этувчи чоралар шарт қилиб қўйилиши лозим.

**2-Ҷ. ТОВАР БЕЛГИСИ (ХИЗМАТ
КЎРСАТИШ БЕЛГИСИ)**

1102-модда. Товар белгисини ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилиш

Товар белгиси (хизмат кўрсатиш белгиси) уни рўйхатдан ўтказиш асосида ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинади.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқ товар белгиси (хизмат кўрсатиш белгиси) рўйхатга олингандаги тўғрисидаги гувоҳнома билан тасдиқланади. *(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1–2-сон, 23-модда)*

1103-модда. Товар белгисидан фойдаланиш ва унинг дахлсизлиги ҳуқуқи

Товар белгисига бўлган ҳуқуқ эгаси ўзига тегишли белгидан фойдаланишда ва уни тасарруф этишда алоҳида ҳуқуққа эга. Товар белгисига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритишдан иборат алоҳида ҳуқуқ ҳам товар белгисига бўлган ҳуқуқ эгасига тегишлидир.

Товар белгисини қонунда белгиланган тартибда ҳар қандай тарзда муомалага киритиш ундан фойдаланиш деб ҳисобланади.

Товар белгисини нашр этганда, уни кўпчилик олдида ижро этганда ёки ундан ўзгача тарзда фойдаланганда товар белгисининг ўзига ҳам, унинг белгиларига ҳам бирор-бир ўзгартишлар киритишга фақат унга бўлган ҳуқуқ эгасининг розилиги билан йўл қўйилади.

Товар белгисининг дахлсизлигига бўлган ҳуқуқ товар белгисига бўлган ҳуқуқ эгасига тегишлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2000 йил 15 декабрдаги 175-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2001 йил, 1-2-сон, 23-модда)

1104-модда. Товар белгисидан фойдаланмаганлик оқибатлари

Товар белгисидан охириги уч йил давомида Ўзбекистон Республикаси ҳудудида узрли сабабсиз узлуксиз фойдаланилмаган тақдирда, унинг рўйхатдан ўтказилганлиги ис-талган манфаатдор шахснинг талаби бўйича суднинг қарорига асосан бекор қилиниши мумкин. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

Товар белгисидан фойдаланиш учун лицензия берилиши ундан фойдаланиш деб ҳисобланади.

1105-модда. Товар белгисига бўлган ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши

Гувоҳномада кўрсатилган товарлар, ишлар ва хизматларнинг барча гуруҳларига ёки бир қисмига нисбатан товар белгисига бўлган ҳуқуқни унинг эгаси шартнома асосида бошқа шахсга бериши мумкин.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқни, башарти у товар ёки унинг тайёрловчиси ҳақида чалғишга сабаб бўлиши мумкин бўлса, бошқа шахсга беришга йўл қўйилмайди.

Товар белгисига бўлган ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши, шу жумладан уни шартнома асосида ёки ҳуқуқий ворислик тартибида бошқа шахсга бериш ваколатли давлат органида рўйхатдан ўтказилмоғи лозим. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

1106-модда. Товар белгисига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш тўғрисидаги шартноманинг шакли

Товар белгисига бўлган ҳуқуқни бошқа шахсга бериш тўғрисидаги ёки лицензия бериш ҳақидаги шартнома ёзма шаклда тузилиши ва ваколатли давлат органида рўйхатдан ўтказилиши лозим. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

Ёзма шаклга ва рўйхатдан ўтказиш талабига риоя этмаслик шартноманинг ҳақиқий эмас деб топилшига сабаб бўлади.

1107-модда. Товар белгисига бўлган ҳуқуқни бузганлик учун жавобгарлик

Товар белгисидан қонунга хилоф равишда фойдаланаётган шахс қоидабузарликни тўхтатиши ва товар белгисининг эгасига етказилган зарарни тўлаши шарт

Товар белгисидан қонунга хилоф равишда фойдаланаётган шахс тайёрлаб қўйилган товар белгиси тасвирларини йўқ қилиши, қонунга хилоф равишда фойдаланаётган товар белгисини ёки алмаштириб юбориш даражасида унга уқуқш бўлган белгини товардан ёки унинг идиши ва ўривдан йўқотиши шарт.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида белгилаб қўйилган талабларни бажаришнинг иложи бўлмаган тақдирда, тегишли товар йўқ қилиб ташланиши лозим.

1107¹-модда. Товар белгисига доир мутлақ ҳуқуқнинг тугаши

Бевосита товар белгисининг эгаси томонидан ёки унинг розилиги билан фуқаролик муомаласига қонуний тарзда киритилган товарларга нисбатан товар белгисидан бошқа шахсларнинг фойдаланиши мазкур товар белгисига доир мутлақ ҳуқуқнинг бузилиши бўлмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 18 апрелдаги УРҚ-429-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 16-сон, 265-модда)

3-Ў. ТОВАР ЧИҚАРИЛГАН ЖОЙ НОМИ

1108-модда. Товар чиқарилган жой номини ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилиш

Товар чиқарилган жой номи уни рўйхатга олиш асосида ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинади.

Мамлакат, аҳоли пункти, жой ёки бошқа жўғрофий объектнинг товарни белгилаш учун ишлатиладиган номи алоҳида хусусиятлари тамомила ёки асосан ана шу жўғрофий объектга хос табиий шартитлар ёки бошқа омиллар ёхуд табиий шароитлар ва бу омилларнинг ўзаро бирикмаси билан белгиланадиган товар чиқарилган жой номи (келиб чиқиш кўрсаткичи) деб эътироф этилади.

Жўғрофий объектнинг тарихий номи товар чиқарилган жойнинг номи бўлиши мумкин.

Гарчи жўғрофий объектнинг номи бўлса-да ёки шу номи ўз таркибига олган бўлса-да, аммо Ўзбекистон Республикасида муайян турдаги товарнинг у тайёрланган жой билан боғлиқ бўлмаган белгиси сифатида умумий истеъмолга кириб кетган белги товар чиқарилган жой номи деб эътироф этилмайди ва ушбу параграф қоидаларига мувофиқ ҳуқуқий муҳофаза мақсадларига рўйхатдан ўтказилмайди. Бироқ бу ҳол бундай номдан инсофсизлик билан фойдаланиш натижасида ҳуқуқий бузилган шахсни ўз ҳуқуқларини қонунда назарда тутилган бошқача усуллар билан муҳофаза қилиш имкониятидан маҳрум этмайди.

Товар чиқарилган жой номини ваколатли давлат органи рўйхатдан ўтказиши. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

Рўйхатга олиш асосида товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома берилади.

Рўйхатга олиш, гувоҳнома бериш, рўйхатга олишни ҳақиқий эмас деб топилш ҳамда рўйхатга олиш ва гувоҳноманинг амал қилишини тўхтатиш тартиби ва шартлари қонун билан белгилаб қўйилади.

1109-модда. Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи

Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахс бу номи товарда, идиш ва ўровда, рекламада, босма маълумотномаларда, ҳисобварақларда ишлатиш ҳамда ушбу товарнинг фуқаролик муомаласига

киритилиши муносабати билан жой номидан бошқача тарзда фойдаланишга ҳақлидир.

Товар чиқарилган жойнинг номи ушбу Кодекс 1108-моддасининг биринчи, иккинчи ва учинчи қисмларида айтиб ўтилган талабларга жавоб берадиган товарни белгилаш учун бир неча шахс томонидан ҳам биргаликда, ҳам бир-биридан мустақил тарзда рўйхатдан ўтказилиши мумкин. Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи ана шу шахсларнинг ҳар бирига тегишлидир.

Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга беришга, уни бошқа шахсга ўтказиш ҳақидаги бошқа битимларга ва уни лицензия асосида фойдаланиш учун беришга йўл қўйилмайди.

1110-модда. Товар чиқарилган жой номини ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза этишнинг амал қилиш соҳаси

Ўзбекистон Республикасида унинг ҳудудидаги товарлар чиқарилган жойларнинг номлари ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинади.

Бошқа давлатдаги товар чиқарилган жой номи, башарти бу ном товар чиқарилган мамлакатда, шунингдек ушбу Кодексга мувофиқ ваколатли давлат органида рўйхатдан ўтказилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳуқуқий жиҳатдан муҳофаза қилинади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)*

1111-модда. Товар чиқарилган жой номидан қонунга хилоф фойдаланганлик учун жавобгарлик

Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахс, шунингдек истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи ташкилотлар бу номдан қонунга хилоф фойдаланаётган шахсдан номдан фойдаланишни тўхтатиш, товардан, унинг идиши ва ўровидан, бланкалар ва бошқа ҳужжатлардан қонунга хилоф фойдаланилаётган номни ёки ном билан адаштирадиган тарзда жуда ўхшаш белгини йўқотишни, тайёрлаб қўйилган ном тасвирларини ва ном билан адаштирадиган тарзда ўхшаш белгиларни йўқ қилиб ташлашни, башарти бунинг иложи бўлмаса товарни ва (ёки) идиш ва ўровни олиб қўйиш ҳамда йўқ қилиб ташлашни талаб қилишга ҳақлидир.

Товар чиқарилган жой номидан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган шахс бу ҳуқуқни бузувчидан ўзига етказилган зарарнинг қоплалишини талаб қилишга ҳақлидир.

V бўлим. ВОРИСЛИК ҲУҚУҚИ

66-БҒБ. ВОРИСЛИК ТЎҒРИСИДАГИ УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1112-модда. Ворислик асослари

Ворислик васият ва қонун бўйича амалга оширилади. Қонун бўйича ворислик васият мавжуд бўлмаса ёхуд бутун мероснинг тақдирини белгиламаса, шунингдек ушбу Кодексда белгиланган бошқа ҳолларда амалга оширилади.

1113-модда. Мерос таркиби

Мерос очилган пайтда мерос қолдирувчига тегишли бўлган, унинг ўлимидан кейин ҳам бекор бўлмайдиган барча ҳуқуқ ва мажбуриятлар мерос таркибига кирadi.

Мерос қолдирувчининг шахси билан чамбарчас боғлиқ бўлган ҳуқуқ ва мажбуриятлар:

юрдик шахс ҳисобланган тижорат ташкилотлари ва бошқа ташкилотларга аъзолик, уларда иштирок этиш ҳуқуқлари, агар қонун еки шартномада бошқа ҳол белгиланган бўлмаса;

ҳаётга ёки соғлиққа етказилган зарар учун товон ундириш ҳуқуқи;

алимент мажбуриятлари туфайли юзага келган ҳуқуқлар ва мажбуриятлар;

меҳнат ва ижтимоий таъминот тўғрисидаги қонунчилик асосида пенсия, нафақа ва бошқа тўловлар олиш ҳуқуқи; *(Иккинчи қисмнинг бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

мулкий ҳуқуқлар билан боғлиқ бўлмаган шахсий номулкий ҳуқуқлар мерос таркибига кирмайди.

Мерос қолдирувчига тегишли бўлган шахсий номулкий ҳуқуқлар ва бошқа номоддий бойликлар меросхўрлар томонидан амалга оширилиши ва ҳимоя қилиниши мумкин.

1114-модда. Умумий биргаликдаги мулк бўлган мол-мулкни мерос қилиб олиш

Умумий биргаликдаги мулк иштирокчисининг ўлими умумий мол-мулкка бўлган ҳуқуқдаги унинг улушини аниқлаш ва ушбу Кодекснинг 226-моддасида белгиланган тартибда умумий мол-мулкни тақсимлаш ёхуд ундан вафот этган иштирокчининг улушини ажратиш учун асос бўлади. Бу ҳолда мерос вафот этган иштирокчининг улушига тўғри келадиган умумий мол-мулкка нисбатан очилади, мол-мулкни натура ҳолида тақсимлашнинг имкони бўлмаганида эса – бундай улушнинг қийматига нисбатан очилади.

Умумий биргаликдаги мулк иштирокчиси умумий мол-мулкка бўлган ҳуқуқдаги ўз улушини васият қилишга ҳақлидир, бу улуш унинг вафотидан кейин ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ аниқланади.

1115-модда. Ер участкасига бўлган ҳуқуқни мерос қилиб олиш

Ер участкасига бўлган ҳуқуқни мерос қилиб олиш, агар қонунда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, ушбу Кодекс қондалари билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

1116-модда. Мероснинг очилиши

Мерос фуқаронинг ўлими еки унинг суд томонидан вафот этган деб эълон қилиниши оқибатида очилади.

Мерос қолдирувчининг ўлган куни (зарурат бўлганда пайти ҳам), у вафот этган деб эълон қилинганда эса, агар суднинг қарорида бошқа мулдат кўрсатилган бўлмаса, вафот этган деб эълон қилиш тўғрисидаги суднинг қарори кучга кирадиган кун мерос очилган вақт деб ҳисобланади.

Агар биридан кейин бошқаси мерос олишга ҳақли бўлган шахслар бир календарь сутка (йигирма тўрт соат) ичида вафот этган бўлсалар, улар бир вақтда вафот этган деб ҳисобланадилар. мерос уларнинг ҳар биридан кейин очилади ва улардан ҳар бирининг меросхўрлари ворисликка қақрилади.

1117-модда. Мероснинг очилиш жойи

Мерос қолдирувчининг охири доимий яшаб турган жойи мероснинг очилиш жойи ҳисобланади. Агар мерос қолдирувчининг охири яшаб турган жойи номаълум бўлса, мерос қолдирувчига тегишли бўлган кўчмас мулк ёки унинг асосий қисми турган жой, кўчмас мулк бўлмаган тақдирда эса, кўчар мулкнинг асосий қисми турган жой мерос очилган жой деб ҳисобланади.

1118-модда. Меросхўрлар

Мерос очилган пайтда ҳаёт бўлган фуқаролар, шунингдек мерос қолдирувчининг ҳаётлик пайтида хонила ҳолида бўлган ва мерос очилгандан кейин тирик туғилган болалари васият ва қонун бўйича меросхўр бўлишлари мумкин.

Мерос очилган пайтда тузилли бўлган юридик шахслар, шунингдек давлат ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳам васият бўйича меросхўр бўлишлари мумкин.

1119-модда. Нолойиқ меросхўрларни меросдан четлатиш

Мерос қолдирувчини ёки эҳтимол тутилган меросхўрлардан бирортасини қасддан ўлдирган ёки уларнинг ҳаётига суиқасд қилган шахслар васият бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам мерос олиш ҳуқуқига эга эмаслар. Васият қилувчи ўз ҳаётига суиқасд қилинганидан кейин васиятнома берган шахслар бундан мустасно.

Мерос қолдирувчи ўзининг охири хоши-иродасини амалга оширишга қасддан тўқсинлик қилган ва шу орқали ўзларининг ёки ўзларига яқин шахсларнинг ворисликка қақрилишига ёхуд мероснинг ўзларига ёки ўзларига яқин шахсларга тегишли улуши купайтирилишига имкон яратган шахслар васиятнома бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам мерос олиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Болаларига нисбатан ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этилган ва мерос очилган пайтда бу ҳуқуқлари тикланмаган ота-оналар ана шу болалардан қолган мулкка ворис бўлиш ҳуқуқига эга эмаслар, шунингдек мерос қолдирувчига таъминлаб туриш юзасидан қонунга кўра зиммаларига юклатилган мажбуриятларини бажаришдан бўйин товланган ота-оналар (фарзандликка олувчилар) ва воёга етган болалар (фарзандликка олинганлар) қонун бўйича ворислик қилиш ҳуқуқига эга эмаслар.

Нолойиқ меросхўрларни ворисликдан четлатиш учун асос бўладиган ҳолатлар бундай четлатиш келтириб қақрайдиган ворислик билан боғлиқ мулкни оқибатларга дахлдор шахснинг даъвоси бўйича суд томонидан белгиланади.

Ушбу модда қоидалари васият мажбуриятига нисбатан ҳам қўлланилади.

Ушбу модданинг қоидалари ҳар қандай меросхўрларга, шу жумладан мажбурий ҳисса олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўрларга ҳам тааллуқлидир.

67-БОБ. ВАСИЯТ БЎЙИЧА ВОРИСЛИК

1120-модда. Умумий қоидалар

Фуқаронинг ўзига тегишли мол-мулкни ёки бу мол-мулкка нисбатан ҳуқуқини вафот этган тақдирда тасарруф этиш хусусидаги хоши-иродаси васият деб эътироф қилинади.

Васиятнома шахсан тузилиши лозим. Васиятноманинг вакил орқали тузилишига йўл қўйилмайди.

Фуқаро ўзининг барча мол-мулкни ёки унинг муайян қисмини қонун бўйича меросхўрлар доирасига қақрайдиган, шунингдек қирмайдиган бир ёки бир неча шахсга, шу билан бирга юридик шахсларга, давлатга ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига васият қилиши мумкин.

Васият қилувчи қонун бўйича меросхўрлардан биттасини, бир нечасини ёки ҳаммасини изоҳ бермаган ҳолда меросдан маҳрум қилишга ҳақли. Қонун бўйича меросхўрни меросдан маҳрум этиш, агар васиятномадан бошқа ҳол келиб чиқмаса, бу васият қилувчининг тақдим этиш ҳуқуқи бўйича ворислик қақрайдиган авлодларига нисбатан таътик этилмайди.

Мерос қолдирувчи ҳар қандай мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўзичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли.

Мерос қолдирувчи васият қақлаётган пайтда ўзига тегишли бўлмаган мол-мулк тўғрисидаги фармойишни ўзичига оладиган васиятнома тузишга ҳақли. Агар мерос очилган пайтга келиб, бундай мол-мулк унга тегишли бўлиб қолса, тегишли фармойиш қаққиқ ҳисобланади.

Мерос қолдирувчи васиятнома тузилганидан кейин уни истаган пайтда бекор қилиш ва ўзгартириш борасида эркин бўлиб, бунда бекор қилиш ёки ўзгартириш сабабларини кўрсатишга мажбур эмас.

Мерос қолдирувчи ўзи васиятномада меросхўр этиб тайинлаган шахсларга, ўз навбатида вафот этишлари эҳтимоли билан ўзларига васият қилинган мол-мулкни муайян тарзда тасарруф этиш хусусида кўрсатма бериш мажбуриятини юклашга ҳақли эмас.

1121-модда. Шартли васиятнома

Васият қилувчи мероснинг олиниши учун меросхўр хулқ-атворининг хусусиятини қонуний равишда шарт қилиб қўйишга ҳақли.

Меросхўрни тайинлаш ёки ворислик ҳуқуқидан маҳрум этиш тўғрисидаги фармойишга киритилган ғайриқонуний шартлар қаққиқ бўлмайди.

Васиятномага киритилган бўлиб, меросхўр ўз саломатлигининг аҳолига кўра ёки бошқа объектив сабаблар туфайли бажара олмайдиган шартлар меросхўрнинг даъвоси бўйича қаққиқ эмас деб топилиши мумкин.

1122-модда. Ворисдан кейинги ворисларни тайинлаш

Васият қилувчи васиятномада кўрсатилган меросхўр мерос очилгунга қақар вафот этиши, меросни қақбул

қилмаслиги ёхуд ундан воз кечиши ёки нолойиқ меросхўр сифатида тарбу Кодекснинг 1119-моддасида назарда тутилган тартибда мерос олишдан четлаштирилиши эҳтимолини, шунингдек васиятнома буйича меросхўр мерос қолдирувчининг қонуний шартларини бажармаслиги эҳтимолини назарда тутган ҳолда бошқа меросхўрни (ворисдан кейинги ворисни) тайинлаши мумкин.

Ушбу Кодексга мувофиқ меросхўр була оладиган ҳар қандай шахс ворисдан кейинги ворис этиб тайинланиши мумкин.

Васиятнома буйича меросхўрнинг ворисдан кейинги ворис зарарига меросдан воз кечишига йўл қўйилмайди.

1123-модда. Мол-мулкнинг васият қилинмаган қисмини мерос қилиб олиш

Мол-мулкнинг васият қилинмаган қисми ушбу Кодекснинг 1134-1143-моддаларига назарда тутилган тартибда ворисликка қаҳриладиган қонун буйича меросхўрлар ўртасида тақсимланади.

Бу меросхўрлар жумласига мол-мулкнинг бошқа қисми васиятнома буйича мерос қилиб қолдирилган қонун буйича ворислар ҳам кирадилар.

1124-модда. Васиятноманинг шаклига доир умумий қоидалар

Васиятнома ёзилган жойи ва вақти кўрсатилган ҳолда ёзма шаклда тузилиши лозим.

Қуйидаги васиятномалар ёзма шаклда тузилган ҳисобланади:

- нотариал тасдиқланган васиятномалар;
- нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштирилган васиятномалар.

Ёзма шаклдаги васиятнома васият қилувчининг ўз қўли билан имзоланиши лозим.

Агар васият қилувчи жисмоний нуқсонлари, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли васиятномани ўз қўли билан имзолай олмаса, унинг илтимосига биноан нотариус ёки қонунга мувофиқ васиятномани тасдиқлайдиган бошқа шахс ҳозир бўлганда васият қилувчи ўз қўли билан имзолай олмаганининг сабаблари кўрсатилган ҳолда васиятномага бошқа шахс имзо қўйиши мумкин.

Қуйидагилар васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаши мумкин эмас:

нотариус ёки васиятномани тасдиқловчи бошқа шахс; васиятнома кимнинг фойдасига тузилган ёки кимга нисбатан васият мажбурияти юклатилган бўлса, уша шахс, унинг зри (хотини), болалари, ота-онаси, неваралари ва чеваралари, шунингдек васият қилувчининг қонун буйича меросхўрлари;

тўлиқ муомала лаёқатига эга бўлмаган фуқаролар; саводсизлар ва васиятномани ўқий олмайдиган бошқа шахслар; ёлгон гувоҳлик берганлик учун муқаддам судланган шахслар.

1125-модда. Нотариал тасдиқланган васиятнома

Нотариал тасдиқланган васиятнома васият қилувчи томонидан ёзилган ёки унинг сузларидан нотариус

томонидан ёзиб олинган бўлиши лозим. Васиятномани васият қилувчи сузларидан нотариус томонидан ёзиб олиш пайтида умумий қабул қилинган техника воситаларидан (ёзув машинкаси, шахсий компьютер ва ҳоказолардан) фойдаланилиши мумкин.

Васият қилувчининг сузларидан нотариус томонидан ёзиб олинган васиятномани имзолашдан олдин васият қилувчи унинг матнини нотариус олдида тўлиқ ўқиб чиқиши лозим.

Агар васият қилувчи жисмоний нуқсонлари, касаллиги ёки саводсизлиги туфайли васиятномани шахсан ўқий олмаса, васиятноманинг матни васият қилувчига нотариус томонидан ўқиб эшиттирилади, бу ҳақда васиятномада тегишлича қайд этилиб, васият қилувчи васиятномани шахсан ўқий олмаганининг сабаблари кўрсатилади.

Васият қилувчининг хоҳишига кўра васиятнома нотариус томонидан унинг мазмуни билан танишиб чиқилмасдан (маҳфий васиятнома) тасдиқланади.

Маҳфий васиятномани васият қилувчи ҳақиқий саналмаслик хавфи остида ўз қўли билан ёзиши ва имзолаши лозим. Васиятнома икки гувоҳ ва нотариус иштирокида хатжилдга солиниб, хатжилд елимланиши лозим, гувоҳлар ўз фамилиялари, исмлари, оталарининг исмини ва доимий турар жойларини кўрсатган ҳолда хатжилдга имзо қўядилар. Гувоҳлар имзо қўйган хатжилд гувоҳлар ва нотариуснинг иштирокида бошқа хатжилдга солинади ва бу хатжилд ҳам елимланади, унга нотариус тасдиқлаш устхатини ёзиб қўяди.

1126-модда. Нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштирилган васиятномалар

Қуйидаги васиятномалар нотариал тасдиқланган васиятномаларга тенглаштирилади:

касалхоналар, госпиталлар, бошқа стационар даволаш муассасаларида даволанаётган ёки кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар учун интернет уйларида яшаб турган фуқароларнинг ана шу касалхоналар, госпиталлар ва бошқа даволаш муассасаларининг бош врачлари, уларнинг даволаш ишлари буйича ўринбосарлари ёки навбатчи врачлари, шунингдек госпиталларнинг бошлиқлари, кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар учун интернет уйларининг директорлари ёки бош врачлари томонидан тасдиқланган васиятномалари; *(биринчи қисмининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УПК-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси байроғи остидаги кемаларда сузиб юрган вақтидаги ана шу кемаларнинг капитанлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

қидирув экспедициялари ёки шу каби бошқа экспедициялардаги фуқароларнинг ана шу экспедициялар бошлиқлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

ҳарбий хизматчиларнинг, нотариуслар бўлмаган ерларда жойлашган ҳарбий қисмларда эса, бу қисмларда ишлаётган ҳарбий бўлмаган фуқаролар, уларнинг оила аъзолари ва ҳарбий хизматчилар оила аъзоларининг ҳам ҳарбий қисмларнинг командирлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

озодликдан маҳрум этиш жойларида ёки қамоқда сақланаётган шахсларнинг тегишли муассасалар бошлиқлари томонидан тасдиқланган васиятномалари;

нотариус бўлмаган аҳоли пунктларида яшаётган шахсларнинг қонунга мувофиқ нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахслар томонидан тасдиқланган васиятномалари.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган васиятномаларга нисбатан ушбу Кодекснинг 1125-моддаси қоидалари қўлланилади, васиятномани нотариал тасдиқлаш тўғрисидаги талаб бундан мустасно.

1127-модда. Васиятномани бекор қилиш ва ўзгартириш

Васият қилувчи исталган вақтда ўз васиятномасини тўлалигича бекор қилишга ёхуд унда мавжуд бўлган айрим васият фармойишларини янги васиятнома тузиш орқали бекор қилишга, ўзгартиришга ёки тўлдиришга ҳақли.

Васиятнома васият қилувчи томонидан ёки васият қилувчининг ёзма фармойишига биноан нотариус ёхуд бошқа мансабдор шахслар томонидан унинг барча нусхаларини йўқ қилиб ташлаш йўли билан бекор қилиниши мумкин.

Янги васиятнома тузиш орқали олдин тузилган васиятнома тўлалигича ёки унинг кейинги васиятномага зид бўлган қисми бекор қилинади.

Агар васият қилувчи томонидан кейинги васиятнома ўз навбатида бекор қилинган ёки ўзгартирилган бўлса, янги васиятнома тузиш орқали тўлалигича ёки қисман бекор қилинган олдинги васиятнома қайта тикланмайди.

1128-модда. Васиятноманинг сир сақланиши

Нотариус, васиятномани тасдиқловчи бошқа мансабдор шахс, шунингдек васият қилувчининг ўрнига васиятномани имзолаган фуқаро мерос очилгунга қадар васиятноманинг мазмунига, унинг тузилиши, бекор қилиниши ёки ўзгартирилишига дахлдор маълумотларни ошкор қилишга ҳақли эмас.

1129-модда. Васиятни талқин қилиш

Васиятнома нотариус, васиятни ижро этувчи ёки суд томонидан талқин қилинганида ундаги сўзлар ва ибораларнинг асл маъноси эътиборга олинади. Васиятномадаги бирон-бир қоиданинг асл маъноси ноаниқ бўлса, у бошқа қоидалар ва умуман васиятноманинг мазмуну билан таққослаш орқали аниқланади.

1130-модда. Васиятноманинг ҳақиқий эмаслиги

Тегишли шаклда тузилмаган васиятнома ҳақиқий эмас. Васиятноманинг ҳақиқий эмаслиги ушбу Кодекснинг битимлар ҳақиқий эмаслиги тўғрисидаги қоидаларга ҳам асосланади.

Васиятноманинг ҳақиқий эмас деб топилишидан мулкчи оқибатларга эга бўладиган шахснинг даъвоси бўйича васиятнома уни тузиш, имзолаш ва тасдиқлашнинг ушбу Кодексда белгиланган тартиби бузилиши натижасида ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Васиятномадаги айрим фармойишларнинг ҳақиқий эмаслиги васиятноманинг қолган қисми ҳақиқийлигига дахл қилмайди.

Васиятнома ҳақиқий эмас деб топилган тақдирда, ушбу васиятномага биноан меросдан маҳрум бўлган меросхўр умумий асосларда мерос олиш ҳуқуқига эга бўлади.

1131-модда. Васиятномани ижро этиш

Васият қилувчи васиятноманинг ижро этилишини ўзи васиятномада кўрсатган, меросхўр ҳисобланмайдиган шахсга (васиятномани ижро этувчига) топшириши мумкин. Бу шахснинг васиятноманинг ижро этувчиси бўлишга розилиги унинг ўз қўли билан васиятномага ёзган устхатида ёки васиятномага илова қилинган аризасида акс эттирилиши лозим.

Меросхўрлар ўзаро келишиб, васиятноманинг ижросини меросхўрлардан бирига ёхуд бошқа шахсга топширишга ҳақлидирлар. Бундай келишувга эришилмаган тақдирда, васиятномани ижро этувчи бир ёки бир неча меросхўрнинг талаби билан суд томонидан тайинлиниши мумкин.

Васиятномани ижро этувчи васиятнома бўйича меросхўрларни олдиндан хабардор қилган ҳолда васият қилувчи томонидан ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларни бажаришдан истаган вақтда воз кечиб ҳуқуқига эга. Васиятномани ижро этувчи меросхўрларнинг аризасига биноан суднинг чиқарган қарори билан ҳам ўз мажбуриятларидан озод қилиниши мумкин.

Васиятномани ижро этувчи:

меросни муҳофаза қилиши ва уни бошқариш, барча меросхўрларни ва васият мажбурияти юзасида ҳуқуқ олувчиларни мерос очилганлиги тўғрисида ҳамда улар фойдасига васият мажбуриятлари тўғрисида хабардор қилиш учун имкон қадар барча чора-тадбирларни кўриши;

мерос қолдирувчига тегишли суммаларни олиши; мерос қолдирувчининг хоҳиш-иродаси ва қонунга мувофиқ меросхўрларга уларга тегишли мол-мулкни бериши;

меросхўрлар зиммаларига юклатилган васият мажбуриятларини ижро этишларини таъминлаши;

васият мажбуриятларини бажариши ёхуд васиятнома бўйича меросхўрлардан васият мажбуриятларини ижро этишларини талаб қилиши лозим.

Васиятномани ижро этувчи меросни бошқариш ҳамда васиятномани ижро этиш билан боғлиқ суд ишларида ва бошқа ишларда ўз номидан қатнашишга ҳақли, шунингдек бундай ишларда иштирок этишга жалб этилиши мумкин.

Васиятномани ижро этувчи ўз мажбуриятларини меросни қарзлардан ҳоли қилиш, мерос қолдирувчига тегишли суммаларни ундириш ва барча меросхўрларнинг меросга эгалик қилишга киришиши учун зарур бўлган оқилона муддат мобайнида амалга оширади. Ҳар қандай ҳолда ҳам кўрсатилган муддат мерос очилган кундан бошлаб бир йилдан ошиб кетмаслиги керак.

Васиятномани ижро этувчи меросни бошқариш ва васиятномани ижро этиш бўйича зарур харажатларни мерос ҳисобидан ундириш ҳуқуқига эга. Васиятномада уни ижро этувчига мерос ҳисобидан ҳақ тўлаш назарда тутилмиши мумкин.

Васиятнома ижро этиб бўлингач, васиятномани ижро этувчи меросхўрларнинг талабига биноан уларга ҳисобот тақдим этиши шарт.

1132-модда. Васият мажбурияти

Васият қилувчи васият бўйича меросхўрнинг зиммасига бир ёки бир неча шахс (васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар) фойдасига бирон-бир мажбуриятни (васият мажбуриятини) мерос ҳисобидан бажаришни юклашга ҳақли бўлиб, васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар васият мажбурияти бажарилишини талаб қилиш ҳуқуқини оладилар.

Қонун бўйича ворислар жумласига кирадиган, шунингдек кирмайдиган шахслар ҳам васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчилар бўлишлари мумкин.

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчига мерос таркибига кирадиган ашёни мулк қилиб ёки бошқа ашёвий ҳуқуқ қилиб бериш, мерос таркибига кирмайдиган мол-мулкни унинг учун сотиб олиш ва унга бериш, унинг учун муайян ишни бажариш, унга муайян хизматлар кўрсатиш ва ҳоказолар васият мажбурияти нарсаи бўлиши мумкин.

Васият қилувчи томонидан зиммасига васият мажбуриятини бажариш вазифаси юклатилган меросхўр бу вазифани ўзига ўтган мероснинг мерос қолдирувчи қарзларининг ўзи тўлаши лозим бўлган қисмини чегириб ташлагандан кейин қоладиган ҳақиқий қиймати доирасидагина бажариши лозим.

Агар зиммасига васият мажбурияти юклатилган меросхўр меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлса, унинг васият мажбуриятини бажариш вазифаси ўзига ўтган мерос қийматининг мажбурий улуш миқдоридан ортқ бўлган қисми билан чегараланади.

Васият мажбурияти барча ёки бир неча меросхўр зиммасига юклатилган ҳолларда, агар васиятномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, уларнинг ҳар бири васият мажбуриятини меросдаги ўз улушига муносиб равишда бажараяди.

Васият қилувчи мерос сифатида уй-жой, квартира ёки бошқа турар жойни оладиган меросхўр зиммасига турар жойни ёки унинг бир қисmini бошқа шахсга умрбод фойдаланиш учун бериб қўйиш мажбуриятини юклашга ҳақли. Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи кейинчалик бошқа шахсга ўтганида ҳам умрбод фойдаланиш ҳуқуқи ўз кучида қолади.

Турар жойдан умрбод фойдаланиш ҳуқуқи бошқа шахсга ўтказилмайди, ўзгага берилмайди ва васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчининг меросхўрларига ўтмайди.

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчига берилган турар жойдан умрбод фойдаланиш ҳуқуқи, агар васиятномада бошқача тартиб кўрсатилган бўлмаса, унинг оила аъзолари маъзур турар жойда яшاشи учун асос ҳисобланмайди.

Зиммасига васият мажбурияти юклатилган меросхўр вафот этган ёки у меросни қабул қилиб олмаган тақдирда, васият мажбуриятини бажариш унинг улушини олган бошқа меросхўрларга ёҳуд, агар мол-мулк эгасиз бўлиб қолса, давлатга ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ўтади.

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчи мерос очилгунга қадар ёки мерос очилгандан кейин, аммо васиятнома бўйича меросхўр васият мажбуриятини қабул қилиб олишга улгурган пайтга қадар вафот этган тақдирда васият мажбурияти бажарилмайди.

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчи мерос қолдирувчининг қарзлари учун жавобгар бўлмайди.

1133-модда. Мажбурият юклаш

Васият қилувчи васият бўйича меросхўр зиммасига бирон-бир ҳаракатни содир этиш ёки содир этишдан ўзини тийиш мажбуриятини юклаб, бу мажбуриятни бажаришни кредитор сифатида талаб қилиш ҳуқуқини ҳеч кимга бермаслиги мумкин. Умумий фойдали мақсадни амалга ошириш учун васиятномани ижро этувчининг зиммасига худди шундай мажбурият юклатилиб, бу мажбуриятни бажариш учун мерос қолдирувчи томонидан мол-мулкнинг бир қисми ажратилиши мумкин.

Мулкий хусусиятга эга бўлган хатти-ҳаракатни содир этишдан иборат мажбуриятга нисбатан тегишинча ушбу Кодекснинг 1132-моддасида баён этилган қоидалар қўлланилади.

Агар ушбу Кодексга мувофиқ, мажбуриятни бажариш зиммасида бўлган меросхўрга тегиши лозим бўлган ёки унга қаршили бўлган мерос улуши бошқа меросхўрга ўтса, мажбуриятни бажариш бекор бўлади.

68-БОБ. ҚОНУН БҲЙИЧА ВОРИСЛИК

1134-модда. Умумий қоидалар

Қонун бўйича меросхўрлар ворисликка ушбу Кодекснинг 1135–1141-моддаларида назарда тутилган навбат тартибида қақрилади.

Қонун бўйича ворисликка фарзандликка олинган шахс ва унинг авлодлари, бир тарафдан, фарзандликка олувчи шахс ва унинг қариндошлари, иккинчи тарафдан, туғишган қариндошларга тенглаштирилади.

Фарзандликка олинганлар ва уларнинг авлодлари фарзандликка олинган шахснинг ота-онаси ҳамда бува-бувилари, ака-укалари, опа-сингиллари вафот этганидан кейин қонун бўйича мерос олмайдилар.

Фарзандликка олинган шахснинг ота-онаси ҳамда бува-бувилари, ака-укалари, опа-сингиллари фарзандликка олинган шахс ва унинг авлодлари вафот этганидан кейин қонун бўйича мерос олмайдилар.

Қонун бўйича ворисларнинг ҳар бир навбати аввали навбатдаги меросхўрлар бўлмаган, меросдан четлаштирилган, меросни қабул қилмаган ёҳуд ундан воз кечган тақдирда ворислик ҳуқуқига эга бўлади.

1135-модда. Қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислар

Мерос қолдирувчининг болалари (шу жумладан фарзандликка олинган болалари), эри (хотини) ва ота-онаси (фарзандликка олувчилар) тенг улушларда қонун бўйича биринчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар. Мерос қолдирувчининг вафотидан кейин туғилган болалари ҳам биринчи навбатдаги ворислар жумласига кирадилар.

1136-модда. Қонун бўйича иккинчи навбатдаги ворислик

Мерос қолдирувчининг туғишган ҳамда она (ота) бир ота (она) бошқа ака-укалари ва опа-сингиллари, шунингдек унинг ҳам ота, ҳам она тарафдан бобоси ва бувиси тенг

улушларда қонун бўйича иккинчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар.

1137-модда. Қонун бўйича учинчи навбатдаги ворислик

Мерос қолдирувчининг туғишган амакиси, тоғаси, аммаси ва ҳоласи тенг улушларда қонун бўйича учинчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар.

1138-модда. Қонун бўйича тўртинчи навбатдаги ворислик

Мерос қолдирувчининг олтинчи даражагача (олтинчи даража ҳам шунга киради) бўлган бошқа қариндошлари қонун бўйича тўртинчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар, бунда яқинроқ қариндошлар узоқроқ қариндошларга нисбатан мерос олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўладилар.

Ворисликка қақирладиган тўртинчи навбатдаги ворислар тенг улушларда мерос оладилар.

1139-модда. Қонун бўйича бешинчи навбатдаги ворислик

Мерос қолдирувчининг меҳнатга қобилиятсиз боқимлари, агар улар ушбу Кодекснинг 1141-моддаси асосида мерос олмасалар, қонун бўйича бешинчи навбатдаги ворислик ҳуқуқига эга бўладилар.

1140-модда. Тақдим қилиш ҳуқуқи бўйича ворислик

Тақдим қилиш ҳуқуқи бўйича ворислик қонун бўйича меросхўр мерос очилгунга қадар вафот этган тақдирда, унга тегишли улуш унинг авлодларига ўтишини назарда тутади, бунда улуш тақдим қилинаётган қонун бўйича меросхўр билан бир хил даражада қариндош бўлган авлодлар ўртасида тенг тақсимланади.

Бола, неваара, чевара, звара меросхўрлигида тақдим қилиш ҳуқуқи қариндошлик даражаси чекланмаган ҳолда амал қилади, ён қариндошлик бўйича меросхўрликда тақдим қилиш ҳуқуқига мерос қолдирувчининг туғишган ака-укалари (опа-сингиллари) номидан унинг жияналари ёхуд мерос қолдирувчининг туғишган амакиси (тоғаси) ёки аммаси (ҳоласи) номидан унинг амакиваччалари (тоғаваччалари) ва аммаваччалари (ҳолаваччалари) эга бўладилар.

1140¹-модда. Меросни қабул қилиб олиш ҳуқуқининг ўтиши (мерос трансмиссияси)

Агар васиятнома бўйича ёки қонун бўйича ворисликка қақирилган меросхўр мерос очилганидан кейин уни қабул қилиб олишга улгурмасдан вафот этган бўлса, унга тегиши керак бўлган меросни қабул қилиб олиш ҳуқуқи унинг қонун бўйича меросхўрларига, агар барча мерос мол-мулк васият қилинган бўлса, унинг васият бўйича меросхўрларига ўтади (мерос трансмиссияси). Мерос трансмиссияси тартибиде меросни қабул қилиб олиш ҳуқуқи бундай меросхўрнинг вафотидан кейин очилган мерос таркибига кирмайди.

Вафот этган меросхўрга тегишли меросни қабул қилиб олиш ҳуқуқи унинг меросхўрлари томонидан умумий асосларда амалга оширилиши мумкин.

Меросхўрнинг ушбу Кодекснинг 1142-моддасида назарда тутилган мероснинг бир қисмини мажбурий улуш сифатида қабул қилиб олиш ҳуқуқи унинг меросхўрларига ўтмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябр-даги ЎРК-255-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)

1141-модда. Мерос қолдирувчининг меҳнатга қобилиятсиз боқимлари

Мерос қолдирувчининг вафотига қадар камида бир йил унинг қарамотида бўлган ва у билан биргаликда яшаган меҳнатга қобилиятсиз шахслар қонун бўйича меросхўрлар жумласига киради. Қонун бўйича бошқа меросхўрлар бўлган тақдирда, меҳнатга қобилиятсиз боқимлар ворисликка қақирладиган навбатнинг меросхўрлари билан биргаликда мерос оладилар.

Ушбу Кодекснинг 1136–1138-моддаларида кўрсатилган қонун бўйича меросхўрлар жумласига мансуб бўлган, бироқ ворисликка қақирладиган навбатнинг меросхўрлари доирасига кирмайдиган меҳнатга қобилиятсиз шахслар, мерос қолдирувчи билан биргаликда яшаган-яшамаганликларидан қатъи назар, агар мерос қолдирувчининг вафотига қадар камида бир йил унинг қарамотида турган бўлсалар, ана шу ворисликка қақирладиган навбатнинг меросхўрлари билан биргаликда мерос оладилар.

Қонун бўйича бошқа меросхўрлар бўлган тақдирда, ушбу модда асосида ворисликка қақирладиган шахсларнинг ҳаммаси биргаликда кўпи билан мероснинг тўртдан бир қисмини мерос қилиб оладилар.

1142-модда. Меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқи

Мерос қолдирувчининг вояга етмаган ёки меҳнатга қобилиятсиз болалари, шу жумладан фарзандликка олган болалари, шунингдек меҳнатга қобилиятсиз эри (хотини) ва ота-онаси, шу жумладан уни фарзандликка олганлар, васиятноманинг мазмунидан қатъи назар, қонун бўйича ворис бўлганларида улардан ҳар бирига тегиши лозим бўлган улушнинг камида ярмини (мажбурий улуш) мерос қилиб оладилар.

Мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўр бирон-бир асос бўйича меросдан оладиган ҳамма нарса, шу жумладан оддий уй жиҳозлари ва рўзгор буюмларидан иборат мол-мулкнинг қиймати ҳам, бундай меросхўр фойдасига қилинган васият мажбуриятининг қиймати ҳам мажбурий улушга қўшилади.

Меросдан мажбурий улуш олиш ҳуқуқига эга бўлган меросхўр учун васиятномада белгиланган ҳар қандай чек-лашлар ва шартлар унга тегадиган мероснинг мажбурий улушдан ортиқча қисмига нисбатангина ҳақиқийдир.

1143-модда. Мерос олишда эрнинг (хотиннинг) ҳуқуқи

Васиятнома ёки қонун бўйича эрга (хотинга) тегишли бўлган ворислик ҳуқуқи унинг мерос қолдирувчи билан

никоҳдаги ҳолатига боғлиқ бошқа мулклик ҳуқуқларига, шу жумладан никоҳда бўлиб, биргаликда орттирилган мол-мулкнинг муайян қисмига нисбатан бўлган мулк ҳуқуқига дахл қилмайди.

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 27 августдаги 671–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2004 йил, 9-сон, 171-модда)

1144-модда. Қонун бўйича мерос олинганда меросни муҳофаза қилиш ва уни бошқариш

Мол-мулкнинг бир қисми васиятнома бўйича мерос қилиб олинган тақдирда, мерос қолдирувчи томонидан тайинланган васиятнома ижросини бутун меросни, шу жумладан унинг қонун бўйича ворислик тартибида ўтадиган қисмини ҳам муҳофаза қилади ва бошқаради.

Ушбу Кодекснинг 1131-моддасига мувофиқ васиятнома бўйича меросхўрлар ёки суд томонидан тайинланган васиятнома ижросини, агар қонун бўйича меросхўрлар мероснинг қонун бўйича ворислик қилиш тартибида ўтадиган қисмига нисбатан кўрсатилган мажбуриятларни ижро этиш учун мерос бошқарувчисини тайинлашни талаб қилмасалар, умуман бутун меросни муҳофаза қилиш ҳамда уни бошқариш мажбуриятларини амалга оширади.

Меросни бошқарувчи қонун бўйича меросхўрлардан бир ёки бир нечасининг илтимосига биноан мерос очилган жойдаги нотариус томонидан тайинланади. Меросни бошқарувчи тайинланишига ёки бу иш учун танланган номзодга рози бўлмаган қонун бўйича меросхўр меросни бошқарувчи тайинланишига қарши судга мурожаат этишга ҳақли.

Агар қонун бўйича меросхўрлар бўлмаса ёки номзодлар бўлса, маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи меросни бошқарувчи тайинланишини сураб нотариусга мурожаат этиши лозим. Қонун бўйича меросхўрлар ҳозир бўлганлари тақдирда, уларнинг талаби билан меросни бошқарувчи мерос ҳисобидан зарур бўлган харажатлар ва оқилона ҳақ тўланган ҳолда қақририб олиниши мумкин.

Меросни бошқарувчи ушбу Кодекснинг 1131-моддасида назарда тутилган ваколатларни, агар қонун бўйича ворислик хусусиятларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса, васиятномани ижро этишга нисбатан амалга оширади.

Меросни бошқарувчи меросни муҳофаза қилиш ва уни бошқаришга доир зарур харажатларни мерос ҳисобидан ундириши, агар меросхўрлар билан келишувида бошқа тартиб назарда тутилган бўлмаса, ҳақ ҳам олиш ҳуқуқига эгадир.

69-БОБ. МЕРОСНИ ЭГАЛЛАШ

1145-модда. Умумий қоидалар

Меросхўр ўзига тегиши лозим бўлган меросни ёки унинг бир қисмини (улушини) олиш ҳуқуқига, агар у кейинчалик меросдан воз кечмаса, ворислик ҳуқуқидан маҳрум этилмаса ва уни меросхўр этиб тайинлаш тўғрисидаги васият фармойиши ҳақиқий эмас деб

топилиши натижасида мерос олиш ҳуқуқини йўқотмаса, мерос очилган вақтдан эътиборан эга бўлади.

1146-модда. Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисида гувоҳнома бериш

Мерос очилган жойдаги нотариус меросхўрнинг илтимосига кўра унга меросга бўлган ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома бериши шарт.

Меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома мерос очилган кундан эътиборан олти ой ўтганидан кейин берилади.

Қонун бўйича мерос олинганда ҳам, васиятнома бўйича мерос олинганда ҳам, агар нотариус тегишли мол-мулкка ёҳуд бутун меросга нисбатан гувоҳнома беришни сураб мурожаат этган шахслардан бошқа меросхўрлар йўқлиги тўғрисида маълумотларга эга бўлса, гувоҳнома юқорида кўрсатилган муддат тугамасидан олдин берилиши мумкин.

1147-модда. Меросдан воз кечиш ҳуқуқи

Меросхўр мерос очилган кундан эътиборан исталган вақтда меросдан воз кечишга ҳақли. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ-255-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)*

Меросдан воз кечиш меросхўр томонидан мерос очилган жойдаги нотариусга ариза бериш орқали амалга оширилади.

Агар ишончномада вакил орқали меросдан воз кечиш ваколати махсус назарда тутилган бўлса, меросдан шу тарзда воз кечилиши мумкин.

Меросдан воз кечиш кейинчалик бекор қилиниши ёки қайтариб олиниши мумкин эмас.

(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ-255-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚҲТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)

1148-модда. Меросдан воз кечиш ҳуқуқининг чекланиши

Агар меросхўр васиятнома бўйича ҳам, қонун бўйича ҳам ворисликка қақририлса, у ана шу асосларнинг бири ёки ҳар иккаласи бўйича ўзига тегишли бўлган меросдан воз кечишга ҳақли.

Меросхўр улушининг ортиши ҳуқуқи бўйича ўзига тегишли бўлган меросдан, мероснинг қолган қисмига ворисликдан қатъи назар, воз кечишга ҳақли.

Меросхўр меросдан воз кечганида васиятнома бўйича ёки қонун бўйича меросхўрлар жумласидан бўлиши бошқа шахслар фойдасига воз кечаётганини кўрсатишга ҳақли.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳоллардан ташқари мероснинг муайян қисмидан воз кечилишига, меросдан изоҳотлар билан ёки шартлар қўйиб воз кечилишига йўл қўйилмайди.

1149-модда. Васият мажбуриятини қабул қилиб олишдан воз кечиш ҳуқуқи

Васият мажбурияти юзасидан ҳуқуқ олувчи васият мажбуриятдан воз кечишга ҳақли. Қисман воз кечишга,

изоҳотлар билан, шартлар қўйиб ёки бошқа шахснинг фойдасига воз кечишга йўл қўйилмайди.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳуқуқ айти бир пайтнинг ўзида ҳам меросхўр, ҳам васият мажбуриятини қабул қилиб олувчи ҳисобланган шахснинг меросдан воз кечиш ҳуқуқига боғлиқ бўлмайди.

Агар васият мажбуриятини қабул қилиб олувчи ушбу моддада назарда тутилган ҳуқуқдан фойдаланган бўлса, зиммасига васият мажбурияти юклатилган меросхўр бу мажбуриятни бажаришдан озод бўлади.

1150-модда. Мероснинг тақсимланиши

Меросни қабул қилиб олган қонун бўйича меросхўрлардан исталган бири мероснинг тақсимланишини талаб қилишга ҳақли.

Меросни тақсимлаш меросхўрларнинг келишувига кўра уларига тегишли улушларга мувофиқ, келишувга эришилмаган тақдирда эса, суд тартибида амалга оширилади.

Ушбу модданинг қоидалари барча мерос ёки унинг бир қисми меросхўрларга улушларда муайян мол-мулк кўрсатилмасдан васият қилинган ҳолларда меросни васиятнома бўйича меросхўрлар ўртасида тақсимлашга нисбатан қўлланилади.

1151-модда. Ҳозир бўлмаган меросхўрларнинг ҳуқуқлари

Агар меросхўрлар орасида турган жойи номаълум шахслар бўлса, қолган меросхўрлар, васиятномани ижро этувчи (мерос бошқарувчиси) ва нотариус уларнинг турган жойини аниқлаш ҳамда уларни ворисликка қақриш юзасидан зарур чораларни кўришлари шарт.

Агар турган жойи аниқланиб, мерос олишга қақриланган-у, лекин ҳозир бўлмаган меросхўр меросдан воз кечмаган бўлса, қолган меросхўрлар меросни тақсимлаш ниятлари тўғрисида уни хабардор қилишлари шарт. Агар ҳозир бўлмаган меросхўр хабар қилинган пайтдан эътиборан уч ой ичида қолган меросхўрларни меросни тақсимлаш ҳақидаги келишувда иштирок этиш истаги тўғрисида хабардор қилмас, қолган меросхўрлар ҳозир бўлмаган меросхўрга тегишли бўлган улушни ажратиб, ўзаро келишувга кўра мерос тақсимотини амалга оширишга ҳақлидирлар. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги ЎРҚ–255-сонли Қонуни тақририда – УР ҚҲТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)*

Агар ҳозир бўлмаган меросхўрнинг турган жойи мерос очилган кундан эътиборан бир йил мобайнида аниқланмаса ва унинг меросдан воз кечиши тўғрисида маълумотлар бўлмаса, қолган меросхўрлар мерос тақсимотини ушбу модданинг иккинчи қисми қоидалари бўйича амалга оширишга ҳақлидирлар.

Ҳомила бўлган, бироқ ҳали туғилмаган меросхўр бўлса, меросни тақсимлаш бундай меросхўр туғилганидан кейингина амалга оширилиши мумкин.

Агар ҳомила ҳолида бўлган, бироқ ҳали туғилмаган меросхўр тирик туғилса, қолган меросхўрлар унга тегишли бўлган мерос улушини ажратган ҳолдагина меросни тақсимлаши амалга оширишга ҳақлидирлар. Мерос тақсимотида чақалокнинг манфаатларини ҳимоя қилиш

учун васийлик ва ҳомийлик органининг вакили тақлиф этилиши лозим.

1152-модда. Корхонага ворислик

Агар мерос таркибига кирадиган корхонанинг меросни қабул қилиб олган барча меросхўрлари келишувда бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, бундай мерос натура ҳолида тақсимланмайди ва меросхўрларга тегишли бўлган улушларга мувофиқ уларнинг умумий улушли мулкига айланади.

1153-модда. Айрим меросхўрларнинг мерос таркибига кирадиган мол-мулкка нисбатан имтиёзли ҳуқуқи

Мерос очилгунга қадар уч йил мобайнида мерос қолдирувчи билан биргаликда яшаган меросхўрлар мерос тақсимланишида мерос таркибидан уй-жой, квартира ёки бошқа турар жойни, шунингдек уй-жой ашёлари ва рўзғор буюмларини олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўладилар.

Мерос қолдирувчи билан мол-мулкка нисбатан умумий мулк ҳуқуқига эга бўлган меросхўрлар мерос тақсимланишида мерос таркибидан умумий мулк бўлган мол-мулкни асл ҳолида олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўладилар.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган имтиёзли ҳуқуқлар амалга оширилганда мерос тақсимотида қатнашаётган бошқа меросхўрларнинг мулкий манфаатларига риоя этилиши лозим. Агар мазкур ҳуқуқларни амалга ошириш натижасида меросни ҳосил қилувчи мол-мулк бошқа меросхўрларга тегишли улушларни бериш учун етарли бўлмаса, имтиёзли ҳуқуқни амалга ошираётган меросхўр уларга тегишли пул ёки мол-мулк товонини тўлаши лозим.

1154-модда. Мерос улушларининг ортиси

Меросхўр меросдан воз кечган ёхуд ушбу Кодекснинг 1119-моддасида кўрсатилган ҳолатлар бўйича меросхўрлар орасидан чиқиб кетган тақдирда мероснинг унга тегадиган қисми ворисликка қақриланган қонун бўйича меросхўрларга ўтади ва улар ўртасида меросдаги улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Агар мерос қолдирувчи барча мол-мулкни ўзи тайинлаган меросхўрларга васият қилган бўлса, мероснинг меросдан воз кечган ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетган меросхўрга тегишли бўлган қисми қолган васиятнома бўйича меросхўрларга ўтади ва агар васиятномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, улар ўртасида меросдаги улушларига мутаносиб равишда тақсимланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида баён этилган қоидалар:

агар воз кечган ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетган меросхўр ўрнига бошқа меросхўр тайинланган;

меросхўр меросдан муайян шахс фойдасига воз кечган; қонун бўйича ворисликда меросхўрнинг воз кечиши ёки меросхўрлар қаторидан чиқиб кетиши ворисликка кейинги навбатдаги меросхўрларни қақришга сабаб бўлган ҳолларда қўлланилмайди.

1155-модда. Мерос ҳисобидан тўланиши лозим бўлган харажатлар

Мерос ворислар ўртасида тақсимланишидан олдин мерос қолдирувчининг вафоти олдидан хасталиги туфайли қилинган зарур харажатлар, мерос қолдирувчини дафн этиш харажатлари, меросни эгаллаш, муҳофаза қилиш, бошқариш ва васиятномани ижро этиш, шунингдек васиятномани ижро этувчи ёки меросни бошқарувчига ҳақ тўлаш билан боғлиқ харажатларни қоплаш тўғрисидаги талаблар мерос ҳисобидан қондирилиши лозим. Бу талаблар мерос қиймати ҳисобидан бошқа барча талаблардан, шу жумладан ипотека ёки бошқа гаров билан таъминланган талаблардан олдин имтиёзли равишда қондирилиши лозим.

1156-модда. Кредиторларнинг мерос қолдирувчининг қарзларини ундириб олиши

Мерос қолдирувчининг кредиторлари васиятномани ижро этувчига (меросни бошқарувчига) ёки меросхўрларга мерос қолдирувчининг мажбуриятларидан келиб чиқадиган уз талабларини қўйишга ҳақлидирлар. Бу ҳолда меросхўрларнинг ҳар бири ўзига теккан мол-мулкнинг қиймати доирасида солидар қарздорлар сифатида жавобгар бўладилар.

1157-модда. Эгасиз қолган мол-мулк

Агар қонун бўйича ҳам, васиятнома бўйича ҳам меросхўрлар бўлмаса ёхуд меросхўрлардан ҳеч қайсиси ворислик ҳуқуқига эга бўлмаса ёхуд уларнинг ҳаммаси меросдан воз кечган бўлса, мерос мол-мулк эгасиз деб ҳисобланади.

Мерос мол-мулк мерос очилган жойдаги маҳаллий давлат ҳокимияти органи ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг аризаси бўйича мерос очилган кундан эътиборан уч йил ўтганидан кейин суднинг қарори асосида эгасиз деб топилади. Мерос мол-мулк, агар уни қўриқлаш ва бошқариш билан боғлиқ харажатлар унинг қийматидан ошиб кетса, кўрсатилган муддат ўтишидан олдин эгасиз деб топилиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРК-255-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)*

Эгасиз мол-мулк у турган жойдаги фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мулкига ўтади, бу орган мол-мулкдан воз кечган тақдирда, давлат мулкига ўтади.

Эгасиз мол-мулкни қўриқлаш ва бошқариш ушбу Кодекснинг 1144-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

**VI бўлим. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ
НОРМАЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ
МУНОСАБАТЛАРГА НИСБАТАН ТАТБИҚ ҚИЛИШ**

70-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1158-модда. Чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқни белгилаш

Чет эл фуқаролари ёки чет эл юридик шахслари иштирокидаги ёхуд чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ ушбу Кодекс, бошқа қонунлар, халқаро шартномалар ва эътироф этилган халқаро таомиллар асосида, шунингдек тарафларнинг келишуви асосида белгиланади.

Тарафларнинг ҳуқуқни танлашга доир келишуви очиқ ифодаланган бўлиши ёки бевосита шартнома талабларидан ва ишнинг кўриб чиқиладиган барча ҳолатларидан келиб чиқishi лозим.

Агар ушбу модданинг биринчи қисмига мувофиқ қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқни аниқлашнинг имкони бўлмаса, чет эл элементи билан мураккаблашган фуқаролик-ҳуқуқий муносабатлар билан энг узвий боғланган ҳуқуқ қўлланади.

Чет эл ҳуқуқ нормаси оммавий-ҳуқуқий хусусиятга эга бўлганлигига асосланибгина уни қўлланиш чеклаш мумкин эмас.

1159-модда. Ҳуқуқий баҳо бериш

Юридик тушунчаларга суд ёки бошқа давлат органи томонидан ҳуқуқий баҳо берилишида, агар қонунда бошқа ҳол назарда тутилган бўлмаса, бундай юридик тушунчаларни низо кўриб чиқиладиган мамлакат сифатида Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқига мувофиқ шарҳлашга асосланади.

Агар юридик тушунчалар низо кўриб чиқиладиган мамлакат сифатида Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқига номаълум бўлса ёки бошқа ном ёхуд бошқа мазмун билан маълум бўлса ва Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқига бўйича талқин этиш орқали аниқланиши мумкин бўлмаса, уларга ҳуқуқий баҳо беришда чет давлат ҳуқуқига ҳам қўлланиши мумкин.

1160-модда. Чет эл ҳуқуқини нормалари мазмунини аниқлаш

Чет эл ҳуқуқини қўлланишда суд ёки бошқа давлат органининг нормалари мазмунини бу нормаларнинг тегишли хорижий давлатда расмий талқин этилиши, қўлланиш амалиёти ва доктринасига мувофиқ аниқлайди.

Суд ёки бошқа давлат органи чет эл ҳуқуқини нормалари мазмунини аниқлаш мақсадида ёрдам ва тушунтиришлар сўраб Адлия вазирлигига ва бошқа миллий ваколатли органлар ҳамда муассасаларга, шу жумладан чет элдаги органлар ва муассасаларга мурожаат этиши ёхуд экспертларни жалб қилиши мумкин.

Ишда иштирок этаётган шахслар ўз талаблари ёки эътирозларини асослаш учун ўзлари важ келтираётган чет эл ҳуқуқи нормаларини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этишга ва бу нормаларнинг мазмунини аниқлашда судга ёки бошқа давлат органларига бошқача тарзда ёрдамлашишга ҳақлидирлар.

Агар ушбу моддага мувофиқ қўрилган чора-тадбирларга қарамай, чет эл ҳуқуқи нормаларининг мазмуни оқиллона муддатларда аниқланмаса, Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланилади.

1161-модда. Қарши томон ва учинчи мамлакат ҳуқуқига ҳавола этиш

Ушбу бўлим қоидаларига мувофиқ, чет эл ҳуқуқига ҳар қандай ҳавола этиш тегишли мамлакатнинг коллизия ҳуқуқига эмас, балки моддий ҳуқуқига ҳавола этиш деб қаралиши лозим, ушбу бўлимда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Чет эл ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 1168-моддасига, 1169-моддасининг биринчи, учинчи ва бешинчи қисм-ларига, 1171 ва 1174-моддаларига мувофиқ қўлланилган ҳолларда қарши томон сифатида Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқига ва учинчи мамлакат ҳуқуқига ҳавола этиш қабул қилинади.

1162-модда. Қонунни четлаб ўтиш оқибатлари

Ушбу Кодекс билан тартибга солинадиган муносабатлар иштирокчиларининг ушбу бўлимнинг қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуққа доир қоидаларини четлаб ўтиб, тегишли муносабатларни бошқа ҳуқуққа бўйсундиришга қаратилган келишувлари ва бошқа ҳаракатлари ҳақиқий эмас. Бундай ҳолда тегишли давлатнинг ушбу бўлимга мувофиқ татбиқ этилиши лозим бўлган ҳуқуқи қўлланилади.

1163-модда. Ҳуқуқни ўзаролик асосида қўлаш

Суд ёки бошқа давлат органи ўзи қўриб чиқаётганига ўхшаш муносабатларга нисбатан тегишли чет давлатда Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланиши ёки қўлланмаслигидан қатъи назар, ана шу чет давлатнинг ҳуқуқини қўллаётганда, Ўзбекистон Республикаси қонунда чет эл ҳуқуқини ўзаролик асосида қўлаш назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Агар чет эл ҳуқуқини қўлаш ўзароликка боғлиқ бўлса, бошқача ҳолат исботланмаганлиги сабабли у мавжуд деб тахмин қилинади.

1164-модда. Оммавий тартиб тўғрисидаги изоҳ

Чет эл ҳуқуқини қўлаш Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқ-тартиботи асосларига (оммавий тартибга) зид келадиган ҳолларда чет эл ҳуқуқи қўлланилмайди. Бундай ҳолларда Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланилади.

Тегишли чет эл давлатининг ҳуқуқий сиёсий ёки иқтисодий тизими Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқий, сиёсий ёки иқтисодий тизимидан фарқланишигина чет эл ҳуқуқини қўлашни рад этиш учун асос бўлиши мумкин эмас.

1165-модда. Қатъий нормаларни қўлаш

Ушбу бўлим қоидалари Ўзбекистон Республикаси ҳуқуқининг тегишли муносабатларни, қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқдан қатъи назар, тартибга солишчи қатъий нормалари амал қилишига дахлдор эмас.

Бирон-бир мамлакатнинг ҳуқуқи ушбу бўлим қоидаларига мувофиқ қўлланилганда, агар ана шу мамлакатнинг ҳуқуқига қўра бундай нормалар қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқдан қатъи назар, тегишли муносабатларни тартибга солиши лозим бўлса, суд бошқа мамлакатнинг ана шу муносабатлар билан узвий алоқада бўлган қатъий ҳуқуқ нормаларини қўлаши мумкин. Бунда суд бундай нормаларнинг вазифасини ва хусусиятини, шунингдек уларни қўлаш оқибатларини эътиборга олиши лозим.

1166-модда. Ҳуқуқий тизимлари кўп бўлган мамлакатнинг ҳуқуқини қўлаш

Бир неча ҳудудий ёки бошқа ҳуқуқий тизим амал қилиб турган мамлакатнинг ҳуқуқини қўлаш лозим бўлган ҳолларда ҳуқуқий тизим шу мамлакат ҳуқуқига мувофиқ ҳолда қўлланилади.

1167-модда. Реторсиялар

Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ва юридик шахсларининг ҳуқуқларига махсус чекловлар қўйган давлатларнинг фуқаролари ва юридик шахсларига нисбатан жавоб тариқасида чекловлар (реторсиялар) белгилаши мумкин.

71-БОБ. КОЛЛИЗИОН НОРМАЛАР

1-5. ШАХСЛАР

1168-модда. Жисмоний шахснинг шахсий қонуни

Жисмоний шахс қайси мамлакатнинг фуқароси бўлса, шу мамлакат ҳуқуқи унинг шахсий қонуни ҳисобланади. Шахс икки ёки ундан ортиқ фуқароликка эга бўлган тақдирда у қайси мамлакат билан энг кўп узвий боғланган бўлса, унинг учун ўша мамлакат ҳуқуқи шахсий қонун ҳисобланади.

Фуқаролиги бўлмаган шахс қайси мамлакатда доимий яшаб турган бўлса, ўша мамлакат ҳуқуқи унинг шахсий қонуни ҳисобланади.

Қочоққа унга бошпана берган мамлакатнинг қонуни шахсий қонун ҳисобланади.

1169-модда. Жисмоний шахснинг ҳуқуқ ва муомала лаёқатлари

Жисмоний шахснинг ҳуқуқ ва муомала лаёқатлари унинг шахсий қонуни билан белгиланади.

Чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар Ўзбекистон Республикасида фуқаролик ҳуқуқ лаёқатидан Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг равишда фойдаланадилар, Ўзбекистон Республикасининг қонуни ёки халқаро шартномаларида белгиланган ҳоллар бундан мустасно.

Жисмоний шахсининг битимлар ва зарар етказилиши оқибатида юзага келадиган мажбуриятларга нисбатан фуқаролик муомала лаёқати битимлар тузилган ёки зарар етказилишидан келиб чиқадиган мажбуриятлар юзага келган мамлакат ҳуқуқи буйича белгиланади.

Жисмоний шахсининг хусусий тадбиркор бўлиш ҳамда бу билан боғлиқ ҳуқуқлар ва мажбуриятларга эга бўлиш лаёқати жисмоний шахс хусусий тадбиркор сифатида руйхатга олинган мамлакат ҳуқуқи буйича белгиланади. Руйхатга олиш мамлаката бўлмаганда, хусусий тадбиркорлик фаолияти амалга ошириладиган асосий жой бўлган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланилади.

Жисмоний шахсни муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топиш суд қайси мамлакатники бўлса, шу мамлакат ҳуқуқига буйсунади.

1170-модда. Жисмоний шахсни бедарак йўқолган деб топиш ва уни вафот этган деб эълон қилиш

Жисмоний шахсни бедарак йўқолган деб топиш ва уни вафот этган деб эълон қилиш суд қайси мамлакатники бўлса, ўша мамлакат ҳуқуқига буйсунади.

1171-модда. Жисмоний шахсининг исми-шарифи

Жисмоний шахсининг исмга, ундан фойдаланишига ва уни ҳимоя қилишга бўлган ҳуқуқи, агар ушбу Кодекс 19-моддасининг тўртинчи ва еттинчи қисмларида, 1179 ва 1180-моддаларида назарда тутилган ҳодалардан бошқача тартиб келиб чиқмаса, унинг шахсий қонуни билан белгиланади.

1172-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг фуқаролик ҳолати ҳужжатларини қайд этиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида яшаб турган Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг фуқаролик ҳолати ҳужжатларини қайд этиш Ўзбекистон Республикасининг консуллик муассасаларида амалга оширилади. Бунда Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1173-модда. Фуқаролик ҳолати ҳужжатларини тасдиқлаш учун хорижий давлат органлари томонидан берилган ҳужжатларни тан олиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида Ўзбекистон Республикаси фуқаролари, чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларга нисбатан тегишли давлатларнинг қонунилари буйича тузилган фуқаролик ҳолати ҳужжатларини тасдиқлаш учун хорижий давлатларнинг ваколатли органлари томонидан берилган ҳужжатлар легаллаштирилган ёки апостиль қўйилган тақдирда, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб тан олинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 10 апрелдаги УРҚ-322-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2012 йил, 15-сон, 164-модда)

1174-модда. Васийлик ва ҳомийлик

Вояга етмаганлар, муомалага лаёқатсизлар ёки муомала лаёқати чекланган вояга етган шахслар устидан васийлик ёки ҳомийлик суд қайси мамлакатга тегишли бўлса, ўша мамлакат ҳуқуқи буйича белгиланади ва бекор қилинади.

Васийнинг (ҳомийнинг) васийликни (ҳомийликни) қабул қилиш мажбурияти унинг васий (ҳомий) томонидан белгиланадиган шахсий қонуни буйича аниқланади.

Васий (ҳомий) ва васийликка (ҳомийликка) олинган шахс ўртасидаги ҳуқуқий муносабатлар муассасаси васийни (ҳомийни) тайинлаган мамлакат ҳуқуқи буйича аниқланади. Бироқ васийликка (ҳомийликка) олинган шахс Ўзбекистон Республикасида яшаётган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи башарти бу мазкур шахс учун қулайроқ бўлса, қўлланилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида яшаб турган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари устидан белгиланган васийлик (ҳомийлик), агар Ўзбекистон Республикаси тегишли консуллик муассасасининг васийлик (ҳомийлик) белгиланишига ёки унинг тан олинишига қарши қонунга асосланган эътирозлари бўлмаса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб тан олинади.

1175-модда. Юридик шахсининг қонуни

Юридик шахс қайси мамлакатда таъсис этилган бўлса, шу мамлакатнинг ҳуқуқи мазкур юридик шахсининг қонуни ҳисобланади.

1176-модда. Юридик шахсининг ҳуқуқ лаёқати

Юридик шахсининг фуқаролик ҳуқуқ лаёқати юридик шахсининг қонуни билан белгиланади.

Чет эл юридик шахси ўз органи ёки вакилининг битим тузиш ваколатларидаги чет эл юридик шахсининг органи ёки вакили битим тузган мамлакатнинг ҳуқуқи учун номаълум бўлган чекловларни важ қилиб келтириши мумкин эмас.

1177-модда. Ўзбекистон Республикасида чет эл юридик шахслари фаолиятининг миллий тартиби

Агар Ўзбекистон Республикасининг қонунинида чет эл юридик шахслари учун бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, чет эл юридик шахслари Ўзбекистон Республикасида фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинадиган тадбиркорлик фаолиятини ва бошқа фаолиятни амалга оширадilar.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

1178-модда. Чет эл элементи билан фуқаролик-хуқуқий муносабатларда давлатнинг иштирок этиши

Чет эл элементи билан давлат иштирокидаги фуқаролик-хуқуқий муносабатларга нисбатан, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ушбу бўлим қоидалари умумий асосларда қўлланади.

2-5. ШАХСИЙ НОМУЛКҲИЙ ХУҚУҚЛАР. ИНТЕЛЛЕКТУАЛ МУЛК

1179-модда. Шахсий номулқий хуқуқларни ҳимоя қилиш

Шахсий номулқий хуқуқларга нисбатан бундай хуқуқларни ҳимоя қилиш тўғрисидаги талаб учун асос бўлиб хизмат қилган ҳаракат ёки бошқа ҳолат содир этилган мамлакат хуқуқи қўлланилади.

1180-модда. Интеллектуал мулкка бўлган хуқуқ

Интеллектуал мулкка бўлган хуқуқларга нисбатан бу хуқуқларни ҳимоя қилиш сўраладиган мамлакат хуқуқи қўлланилади.

Интеллектуал мулкка бўлган хуқуқ ҳақидаги шартномалар ушбу бўлимнинг шартнома мажбуриятлари тўғрисидаги қоидаларига мувофиқ белгиланадиган хуқуқ билан тартибга солинади.

3-5. БИТИМЛАР. ВАКИЛЛИК. ДАЪВО МУДДАТИ

1181-модда. Битимнинг шакли

Битимнинг шакли у тузиладиган жой хуқуқига бўйсунди. Бироқ чет элда тузилган битим, агар Ўзбекистон Республикаси хуқуқи талабларига риоя этилган бўлса, шаклга риоя этилмаганлиги туфайли ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин эмас.

Лоақал иштирокчиларидан биттаси Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси ёки Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлган ташқи иқтисодий битим, қаерда тузилаётганидан қатъи назар, ёзма шаклда тузилади.

Кўчмас мулк хусусидаги битимнинг шакли бу мулк жойлашган мамлакат хуқуқига бўйсунди, Ўзбекистон Республикасида давлат реестрида қайд этилган кўчмас мулкка нисбатан эса, Ўзбекистон Республикаси хуқуқига бўйсунди.

1182-модда. Ишончнома

Ишончноманинг шакли ва амал қилиш муддати ишончнома берилган мамлакатнинг хуқуқи бўйича белгиланади. Агар Ўзбекистон Республикаси хуқуқи талабларига риоя этилган бўлса, ишончнома шаклга риоя этилмаганлиги туфайли ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин эмас.

1183-модда. Даъво муддати

Даъво муддати мамлакатнинг тегишли муносабатни тартибга солиш учун қўлланилаётган хуқуқи бўйича белгиланади.

Даъво муддати татбиқ этилмайдиган талаблар, агар тегишли муносабатнинг қатнашчиларидан лоақал биттаси Ўзбекистон Республикасининг фуқароси ёки Ўзбекистон Республикасининг юридик шахси бўлса, Ўзбекистон Республикасининг хуқуқи бўйича белгиланади.

4-5. АШЭВИЙ ХУҚУҚЛАР

1184-модда. Ашёвий хуқуқларга нисбатан қўлланиладиган хуқуқ тўғрисидаги умумий қоидалар

Кўчмас ва кўчар мол-мулкка нисбатан мулк хуқуқи ҳамда бошқа ашёвий хуқуқлар, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, бу мол-мулк жойлашган мамлакатнинг хуқуқи бўйича аниқланади.

Мол-мулкнинг кўчмас ёки кўчар ашёларга мансублиги, шунингдек мол-мулкнинг бошқача юридик баҳоланиши ана шу мол-мулк жойлашган мамлакатнинг хуқуқи бўйича аниқланади.

1185-модда. Ашёвий хуқуқларнинг вужудга келиши ва бекор бўлиши

Мол-мулкка нисбатан ашёвий хуқуқларнинг вужудга келиши ва бекор бўлиши, агар Ўзбекистон Республикасининг қонуналирида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, ашёвий хуқуқларнинг вужудга келиши ёхуд бекор бўлиши учун асос бўлган ҳаракат ёки бошқа ҳолат содир бўлган пайтда бу мол-мулк турган мамлакатнинг хуқуқи бўйича аниқланади.

Битим нарсага бўлган мол-мулкка нисбатан ашёвий хуқуқларнинг вужудга келиши ва бекор бўлиши, агар тарафларнинг келишувида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, ушбу битим бўйсундирилган мамлакатнинг хуқуқи бўйича аниқланади.

Эгалик қилиш хуқуқини вужудга келтирувчи муддат туфайли мол-мулкка нисбатан мулк хуқуқининг вужудга келиши эгалик қилиш хуқуқини вужудга келтирувчи муддат тугаган пайтда мол-мулк жойлашган мамлакатнинг хуқуқи билан аниқланади.

1186-модда. Транспорт воситаларига ва давлат реестрида қайд этилиши лозим бўлган бошқа мол-мулкка нисбатан ашёвий хуқуқлар

Транспорт воситаларига ва давлат реестрида қайд этилиши лозим бўлган бошқа мол-мулкка нисбатан ашёвий хуқуқлар бу транспорт воситалари ёки мол-мулк рўйхатга олинган мамлакат хуқуқи бўйича белгиланади.

1187-модда. Йўлда бўлган кўчар мулкка нисбатан ашёвий хуқуқлар

Битим бўйича йўлда бўлган кўчар мулкка нисбатан мулк хуқуқи ва бошқа ашёвий хуқуқлар, агар тарафларнинг

келишувида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, бу мол-мулк жўнатилган мамлакатнинг ҳуқуқи бўйича белгиланади.

1188-модда. Ашёвий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш

Мулк ҳуқуқини ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳимоя қилишга нисбатан ариза берувчининг танлови бўйича мол-мулк турган мамлакатнинг ҳуқуқи ёки суд қайси мамлакатга қарашли бўлса, ўша мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланади.

Кучмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳимоя қилишга нисбатан бу мулк турган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланади. Ўзбекистон Республикасининг давлат реестрида қайд этилган мол-мулкка нисбатан Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи қўлланади.

5-Ў. ШАРТНОМА МАЖБУРИЯТЛАРИ

1189-модда. Шартнома тарафларининг келишувига кўра ҳуқуқни танлаш

Шартнома, агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тарафларнинг келишувига кўра танланган мамлакат ҳуқуқи билан тартибга солинади.

Шартнома тарафлари қўлланиладиган ҳуқуқни умуман шартнома учун ҳам, унинг алоҳида қисмлари учун ҳам танлаб олишлари мумкин.

Қўлланиладиган ҳуқуқ тарафлар томонидан шартнома тузилаётганда ҳам, ундан кейин ҳам исалган вақтда танланиши мумкин. Тарафлар, шунингдек исалган вақтда шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқни ўзгартириш тўғрисида келишиб олишлари мумкин.

1190-модда. Тарафларнинг келишуви бўлмаган тақдирда шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқ

Қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ тўғрисида шартнома тарафларининг келишуви бўлмаган тақдирда, бу шартномага нисбатан:

олди-сотди шартномасида – сотувчи;
ҳада шартномасида – ҳада қилувчи;
ижара (мулк ижараси) шартномасида – ижарага берувчи;

мол-мулкдан текин фойдаланиш шартномасида – сўда берувчи;

пудрат шартномасида – пудратчи;
йўловчи, багаж ва юк ташиш шартномасида – ташувчи;
транспорт экспедицияси шартномасида – экспедитор;
қарз шартномасида ёки бошқа кредит шартномасида – кредитор;

топшириқ шартномасида – ишончли вакил;
воситачилик шартномасида – воситачи;
омонат сақлаш шартномасида – сақловчи;
суғурта шартномасида – суғурталовчи;
кафиллик шартномасида – кафил;
гаров тўғрисидаги шартномада – гаровга қуювчи;
алоҳида ҳуқуқлардан фойдаланиш тўғрисидаги лицензия шартномасида – лицензияр ҳисобланувчи тараф таъсис этилган, турар жойга эга бўлган ёки асосий фаолият жойи бўлган мамлакат ҳуқуқи қўлланилади.

Қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ тўғрисида шартнома тарафларининг келишуви бўлмаган тақдирда, ушбу модда биринчи қисмининг қоидаларидан қатъи назар:

кучмас мулк тўғрисидаги шартномага нисбатан – бу мулк турган мамлакатнинг ҳуқуқи;

биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномага ва қурилиш пудрати шартномасига нисбатан – ана шундай фаолият амалга оширилаётган ёки шартномада назарда тутилган натижалар яратилаётган мамлакатнинг ҳуқуқи;

кимовши савдосида, танлов бўйича ёки биржада тузилган шартномага нисбатан – кимовши савдоси, танлов ўтказилаётган ёки биржа жойлашган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланилади.

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатиб ўтилмаган шартномаларга нисбатан қўлланилиши лозим бўлган ҳуқуқ тўғрисида тарафларнинг келишуви бўлмаган тақдирда, бундай шартноманинг мазмуни учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган ижрони амалга ошираётган тараф таъсис этилган, турар жойга эга бўлган ёки асосий фаолият жойи бўлган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланилади. Шартноманинг мазмуни учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган ижрони аниқлашнинг имконияти бўлмаган тақдирда, шартнома энг узвий боғланган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланилади.

1191-модда. Чет эл иштирокидаги юридик шахсни тузиш тўғрисидаги шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқ

Чет эл иштирокидаги юридик шахсни тузиш тўғрисидаги шартномага нисбатан юридик шахс таъсис этилган мамлакат ҳуқуқи қўлланилади.

1192-модда. Қўлланиладиган ҳуқуқнинг амал қилиш доираси

Ушбу параграфнинг қоидаларидан келиб чиқиб шартномага нисбатан қўлланиладиган ҳуқуқ:

шартноманинг талқинини;
тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини;
шартноманинг ижросини;
шартномани умуман ёки тегишли даражада ижро этмаслик оқибатларини;
шартноманинг тўхтатилишини;
шартноманинг ўз-ўзидан ҳақиқий эмаслиги ёки ҳақиқий эмас топилши оқибатларини;
шартнома муносабати билан талабларнинг баҳридан утиш ва қарзни ўтказишни қамраб олади.

Ижро этиш усуллари ва тартибига, шунингдек тегишли даражада ижро этилмаган тақдирда қурилиши лозим бўлган чоралар борасида қўлланилаётган ҳуқуқдан ташқари ижро амалга оширилаётган мамлакатнинг ҳуқуқи ҳам эътиборга олинади.

6-Ў. ШАРТНОМАДАН ТАШҚАРИ МАЖБУРИЯТЛАР

1193-модда. Бир тарафлама ҳаракатлардан иборат мажбуриятлар

Бир тарафлама ҳаракатлардан (мукофотни ошқора ваъда қилиш, ўзганинг мақсадини кўзлаб топшириқсиз

амалга ошириладиган фаолият ва бошқалардан) иборат мажбуриятларга нисбатан ушбу бўлимнинг 4-параграфи қоидалари қўлланади.

1194-модда. Зарар етказилганлиги оқибатида келиб чиқадиган мажбуриятлар

Зарар етказилганлиги оқибатида келиб чиқадиган мажбуриятлар бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятлар зарарни ундиришни талаб қилиш учун асос бўлган ҳаракат ёки бошқа ҳолат юз берган мамлакатнинг ҳуқуқи бўйича белгиланади.

Чет элда зарар етказилганлиги оқибатида келиб чиқадиган мажбуриятлар бўйича ҳуқуқ ва бурчлар, агар фуқаролар ёки юридик шахслар айни битта давлатдан бўлсалар, шу давлат ҳуқуқи билан белгиланади.

Агар зарар ўрнини қоплаш тўғрисидаги талаб учун асос бўлган ҳаракат ёки бошқа ҳолат Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги бўйича ғайриқонуний бўлмаса, чет эл ҳуқуқи қўлланмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

1195-модда. Истеъмолчига етказилган зарар учун жавобгарлик

Товарни сотиб олиш, ишни бажариш ёки хизматни кўрсатиш муносабати билан истеъмолчи кўрган зарар ўрнини қоплаш тўғрисидаги талабга нисбатан истеъмолчининг хоҳишига кўра:

истеъмолчининг турар жойи жойлашган мамлакатнинг ҳуқуқи;

ишлаб чиқарувчи ёки ишни бажарган, хизмат кўрсатган шахснинг турар жойи ёки манзили жойлашган мамлакатнинг ҳуқуқи;

истеъмолчи товарни сотиб олган, иш натижасини қабул қилган ёки унга хизмат кўрсатишган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланади.

1196-модда. Асоссиз бойлик орттириш

Асоссиз бойлик орттириш натижасида вужудга келадиган мажбуриятларга нисбатан бойлик орттирилган мамлакатнинг ҳуқуқи қўлланилади.

Агар асоссиз бойлик орттириш мол-мулкни сотиб олиш ёки тежаб қолишга доир асослар бекор бўлиши натижасида вужудга келса, қўлланиладиган ҳуқуқ бу асос бўйсундирилган мамлакатнинг ҳуқуқи бўйича белгиланади. Асоссиз бойлик орттириш тушунчаси Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи бўйича белгиланади.

7-§. ВОРИСЛИК ҲУҚУҚИ

1197-модда. Ворисликка доир муносабатлар

Ворисликка доир муносабатлар, башарти ушбу Кодекснинг 1198 ва 1199-моддаларида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, мерос қолдирувчи васиятномада ўзи фуқароси бўлган мамлакатнинг ҳуқуқини танлаган бўлмаса, мерос қолдирувчи охири доимий турар жойга эга бўлган мамлакатнинг ҳуқуқи бўйича белгиланади.

1198-модда. Шахсларнинг васиятнома тузиш ва уни бекор қилиш лаёқати, васиятноманинг ва уни бекор қилиш ҳужжатининг шакли

Шахснинг васиятнома тузиш ва уни бекор қилиш лаёқати, шунингдек васиятноманинг ва уни бекор қилиш ҳужжатининг шакли, агар мерос қолдирувчи васиятномада ўзи фуқароси бўлган мамлакатнинг ҳуқуқини танлаган бўлмаса, ҳужжат тузилаётган пайтда мерос қолдирувчи доимий турар жойга эга бўлган мамлакатнинг ҳуқуқи бўйича аниқланади. Бироқ васиятнома ёки унинг бекор қилиниши, агар шакл ҳужжат тузилган жойнинг ёки Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи талабларини қаноатлантирса, шаклга риоя этилмаганлиги натижасида ҳаққий эмас деб топилмайди.

1199-модда. Кучмас мулкка ва давлат реестрида қайд этилиши лозим бўлган мол-мулкка ворислик

Кучмас мулкка ворислик мазкур мулк жойлашган мамлакат ҳуқуқи бўйича, Ўзбекистон Республикасининг реестрида қайд этилган мол-мулкка ворислик эса, Ўзбекистон Республикасининг ҳуқуқи бўйича белгиланади.

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLII MAJLISINING QARORI

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI FUQAROLIK
KODEKSINI AMALGA KIRITISH
TARTIBI TUGRISIDA

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1996 йил, 11–12-сон)

(Кучирма)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор
қилади:

1. Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг биринчи қисми ва иккинчи қисми (бундан буён Кодекс деб юритилади) 1997 йилнинг 1 мартидан амалга киритилсин.

2. Бундан буён қонунлар ва бошқа қонун ҳужжатлари Кодексга мувофиқлаштирилгунига қадар уларнинг Кодексга зид келмайдиган қисмлари қўлланилади.

3. Кодекс у амалга киритилганидан кейин юзага келган фуқаролик ҳуқуқий муносабатларга нисбатан қўлланилади. Кодекс амалга киритилгунга қадар юзага келган фуқаролик ҳуқуқий муносабатлар бўйича у амалга киритилганидан кейин юзага келадиган ҳуқуқлар ва мажбуриятларга нисбатан қўлланилади.

4. Кодексдаги битимлар ҳақиқий эмаслигининг асослари ва оқибатлари тўғрисидаги нормалар (109, 112–128-моддалар), тегишли битимлар қачон тузилганидан қатъи назар, ҳақиқий эмас деб топиш ҳамда ҳақиқий эмаслигининг оқибатлари тўғрисидаги талабномани суд 1997 йилнинг 1 мартидан кейин кўриб чиқадиган битимларга нисбатан қўлланилади.

5. Кодексда белгиланган даъво мuddатининг ўтиши аввал амалда бўлган қонун ҳужжатларида назарда тутилган, мuddатлари 1997 йилнинг 1 мартига қадар ўтиб кетмаган даъволарга нисбатан қўлланилади.

6. Кодекс 187-моддасининг қоидалари (эгаллик қилиш ҳуқуқини вужудга келтирувчи мuddат) мулкка эгаллик қилиш 1997 йилнинг 1 мартига қадар бошланган ва Кодекс амалга киритилаётган вақтда давом этаётган ҳолларга ҳам татбиқ этилади.

7. Кодекснинг 27-бобида белгиланган шартномалар тузиш тартиби 1997 йилнинг 1 мартидан кейин киритилган тақлифларга биноан тузиладиган шартномаларга нисбатан қўлланилади.

8. Кодекснинг айрим турдаги шартномаларни тузиш тартиби ва шакли тўғрисидаги, шунингдек уларни давлат рўйхатидан ўтказиш ҳақидаги нормалари Кодекс амалга киритилганидан кейин йўлланган тақлифларга биноан тузиладиган шартномаларга нисбатан қўлланилади. 1997 йилнинг 1 мартига қадар йўлланган тақлифларга биноан 1997 йилнинг 31 мартидан кейин тузилган шартномаларга нисбатан Кодекснинг айрим турдаги шартномаларнинг шакли тўғрисидаги, шунингдек уларни давлат рўйхатидан ўтказиш ҳақидаги нормалари қўлланилади.

Кодекснинг айрим турдаги шартномалар мазмунини белгилаб берувчи нормалари Кодекс амалга киритилганидан кейин тузилган шартномаларга нисбатан татбиқ этилади.

9. Айрим турдаги шартномаларни бекор қилишнинг шартномадаги тарафлар учун шарт бўлган асослари тўғрисидаги, оқибатлари ҳақидаги ва тартиби тўғрисидаги Кодекс нормалари, улар қачон тузилганлигидан қатъи назар, Кодекс амалга киритилганидан кейин амал қилаётган шартномаларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Кодекснинг шартномадаги тарафлар учун шарт бўлган шартнома мажбуриятларини бузганлик учун жавобгарлик тўғрисидаги нормалари тегишли қоидабузарликларга Кодекс амалга киритилганидан кейин йўл қўйилган бўлса қўлланилади. 1997 йилнинг 1 мартига қадар тузилган шартномаларда бундай қоидабузарликлар учун бошқа жавобгарлик назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

10. Кодекс 760-моддаси иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларининг қоидалари омонатларга пул маблағларини жалб этиш билан боғлиқ муносабатлар Кодекс амалга киритилгунга қадар юзага келган ҳолларга ҳам татбиқ этилади ва Кодекс амалга киритилган вақтда сақлаб қолинади.

11. Кодекс 990 ва 991-моддаларининг қоидалари агар жабрланувчига зиён етказиш 1997 йилнинг 1 мартига қадар, аммо узоғи билан 1994 йилнинг 1 мартигача юз бериб, етказилган зиён ўрни қопланмай қолмай ҳолларга ҳам татбиқ этилади.

Кодекс 1005–1016-моддаларининг қоидалари фуқаронинг ҳаёти ва соғлиғига зиён етказиш 1997 йилнинг 1 мартига қадар, аммо узоғи билан 1994 йилнинг 1 мартигача юз бериб, етказилган зиён ўрни қопланмай қолган ҳолларга ҳам татбиқ этилади.

12. Кодекс 1112–1157-моддаларининг қоидалари Кодекс амалга киритилгунга қадар очилган бўлиб, аммо 1997 йилнинг 1 мартига қадар меросхўрларнинг ҳеч бири томонидан қабул қилиб олинмаган ва мерос ҳуқуқи бўйича давлат еки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мулкига ўтказилмаган меросга нисбатан ҳам татбиқ этилади.

13. Кодекснинг еручасткалари билан боғлиқ битимларга оид нормалари ерга доир қонун ҳужжатларида уларнинг татбиқ этилишига йўл қўйилган даражада қўлланилади.

15. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: уч ойлик мuddат ичيدا Ўзбекистон Республикасининг қонунларини Кодексга мувофиқлаштириш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига тақлифлар тақдим этсин;

Ўзбекистон Республикаси Ҳукуматининг қарорларини Кодексга мувофиқлаштирсин;

республика вазирликлари ва идоралари Кодексга зид келадиган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

16. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ойлик мuddат ичيدا Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси нашр этилишини таъминласин.

Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1996 йил 29 август,
257-1-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
**ЖИНОЯТ-
ИЖРОИЯ**
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ҚОНУНИЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ КОДЕКСИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТУҒРИСИДА

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1997 йил, 6-сон, 175-модда)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**
Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодекси тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1997 йил 25 апрель,
409-1-сон.

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ КОДЕКСИ

УМУМИЙ ҚИСМ

1 бўлим. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

1-боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Жиноят-ижроия қонунчилиги

Жиноят-ижроия қонунчилиги Ўзбекистон Республикаси Конституциясига асосланади ҳамда ушбу Кодексдан, шунингдек унга мувофиқ қабул қилинадиган бошқа қонунчилик ҳужжатларидан иборат бўлади.

Жиноят-ижроия қонунчилиги:

жиноий жазони, бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этиш принциплари, тартиби ва шартларини, маҳкумларнинг ҳуқуқий мақомини; маҳкумларни ахлоқан тузатиш воситалари ҳамда уларни қўллаш тартибини; маҳкумларни жазони ўташдан озод қилиш тартибини; жазони ижро этувчи муассаса ва органлар фаолияти тартибини;

маҳкумларни ахлоқан тузатишда давлат ҳокимияти ва фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг, корхона, муассаса, ташкилотларнинг, жамоат бирлашмалари ва фуқароларнинг иштирокини белгилайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-модда. Жиноят-ижроия қонунчилигининг вазифаси

Жиноят-ижроия қонунчилигининг вазифаси жазо ижросини таъминлаш, маҳкумларни ахлоқан тузатиш, жиноятлар содир этилишининг олдини олиш, маҳкумларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилишдан иборат.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

3-модда. Жиноят-ижроия қонунчилигининг амал қилиши

Жиноят-ижроия қонунчилиги Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида қўлланилади.

Жазони ижро этиш ва маҳкумларни ахлоқан тузатиш воситалари амалда бўлган қонунчиликка мувофиқ қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

4-модда. Жиноят-ижроия қонунчилиги ва халқаро-ҳуқуқий ҳужжатлар

Жиноят-ижроия қонунчилиги халқаро ҳуқуқнинг жазони ижро этиш ва маҳкумлар билан муомалада бўлишга тааллуқли принциплари ва нормаларини инобатга олади.

Жиноят-ижроия қонунчилигининг нормалари маҳкумларни қийноққа солиш ва бошқа ғайиринсоний ёки камситувчи муомала турларидан ҳимоя қилиш туғрисидаги халқаро ҳужжатларга зид бўлиши мумкин эмас.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида жиноят-ижроия қонунчилигида назарда тутилганидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартноманинг қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

5-модда. Жазони ижро этиш асоси

Жазони ижро этиш учун суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, жрими ёки қарори, шунингдек амнистия ёки афв акти асос бўлади.

6-модда. Жиноят-ижроия қонунчилигининг принциплари

Жиноят-ижроия қонунчилиги қонунийлик, адолат, инсонпарварлик, демократизм, жазони ижро этишда дифференцияция ва индивидуаллаштиришга рияз этиш, мажбурлов воситаларини оқилона қўллаш ва маҳкумларнинг қонунга итоаткор хулқ-атворини рабатлантириш принципларига асосланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

7-модда. Маҳкумни ахлоқан тузатиш. Ахлоқан тузатишининг асосий воситалари

Маҳкумни ахлоқан тузатиш – унда қонунга итоаткор хулқ-атворини, инсонга, жамиятга, меҳнатга, жамият турмуши қоидалари ва аъёналарига ҳурмат муносабатини шакллантиришдан иборат.

Маҳкумни ахлоқан тузатишининг асосий воситаларига жазони ижро этиш ва ўташнинг белгиланган тартиби (режими), ижтимоий-фойдали меҳнат, тарбиявий иш, умумий ва ҳунар таълими, касб тайёргарлиги ва жамоат таъсири қиради.

Ахлоқан тузатиш воситалари жазо турини, содир этилган жиноятнинг хусусияти ва ижтимоий хавфлилик даражасини, шунингдек маҳкумнинг шахси ва хулқ-атворини инобатга олган ҳолда қўлланилади.

2-БОБ. МАҲКУМЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ ҲОЛАТИ

8-модда. Маҳкумлар ҳуқуқий ҳолатининг асослари

Маҳкумлар, ушбу Кодекс ва бошқа қонунларда белгиланган истисно ҳамда чеклашлар инобатга олинган ҳолда, Ўзбекистон Республикаси фуқаролари учун назарда тутилган ҳуқуқлар, эркинликларга эга бўладилар ва мажбуриятларни бажарадилар. Маҳкум ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар, шунингдек Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида белгиланган ҳуқуқлар, эркинликларга эга бўлишлари ва мажбуриятларни бажаришлари мумкин.

Маҳкумларга нисбатан қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, гайриинсоний ёки қадр-қимматини камситувчи муомала ёхуд жазо турларининг қўлланилишига йўл қўйилмайди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

Маҳкумларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари муайян жазо турини ижро этиш тартиби ва шартларидан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

9-модда. Маҳкумларнинг асосий ҳуқуқлари

Маҳкумлар қуйидаги ҳуқуқларга эга:
жазони ўташ тартиби ва шартлари тўғрисида, ўз ҳуқуқлари ва мажбуриятлари ҳақида ахборот олиш;

жазони ижро этувчи муассаса ёки орган маъмуриятига, бошқа давлат органлари ва жамоат бирлашмаларига ўз

она тилида ёки бошқа тилда таклиф, ариза ва шикоятлар билан мурожаат этиш;

ўз таклиф, ариза ва шикоятларига мурожаат этилган тилда жавоб олиш. Мурожаат этилган тилда жавоб беришининг иложи бўлмаган тақдирда жавоб Ўзбекистон Республикасининг давлат тилида берилади. Жавобни интизомий қисмга жўнатиш ва озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс мурожаат этган тилга таржима қилиб бериш жазони ижро этувчи муассаса ёки орган томонидан таъминланади. *(биринчи қисмнинг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

тушунтириш бериш ҳамда ёзишмалар олиб бориш, зарур ҳолларда таржимоннинг, шу жумладан судротаржимоннинг хизматидан фойдаланиш; *(биринчи қисмнинг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

ўқув, бадийй ва бошқа хил ахборот материалларидан фойдаланиш;

соғлиғини сақлаш, шу жумладан тиббий хулосага кўра амбулатория-поликлиника ва стационар шароитда тиббий ёрдам олиш;

об-ҳаво шароити йўл қўйса, ишдан буш вақтида тоза ҳавода жисмоний машқлар билан шуғулланиш;

жазони ижро этиш муассасасининг психологик хизмат кўрсатиш ходимлари томонидан кўрсатиладиган психологик ёрдани олиш. Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг психологик ёрдам қўрсатиш билан боғлиқ тадбирларда иштирок этиши фақат уларнинг розилиги билан амалга оширилади; *(биринчи қисмнинг саккизинчи ва тўққизинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ-530-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)*

меҳнат тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ хавфсиз меҳнат шароитига эга бўлиш, дам олиш, таътилга чиқиш, шунингдек меҳнатига ҳақ тўланиши; *(биринчи қисмнинг унинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ-530-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ижтимоий таъминот. шу жумладан қонунчиликка мувофиқ пенсия олиш. *(Биринчи қисмнинг ўн биринчи хатбошиси 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маҳкум ажнабий фуқаролар, шунингдек ўз давлатларининг дипломатия ваколатхоналари ва консуллик муассасалари билан, Ўзбекистон Республикасида дипломатия ва консуллик муассасалари бўлмаган мамлакатларнинг фуқаролари эса, уларнинг манфаатларини ҳимоя қилиши ўз зиммасига олган давлатнинг дипломатия ваколатхоналари билан алоқа қилиб туриш ҳуқуқига эга.

Ижтимоий хавфи катта бўлмаган ва унча оғир бўлмаган жиноятлар содир этганлиги учун озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган маҳкумлар Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари депутатлари

сайловларида ҳамда референдумда иштирок этиш ҳуқуқига эга. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 сентябрдаги УРҚ-563-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 36-сон, 655-модда)*

Маҳкумларнинг ҳуқуқларини рўёбга чиқариш тартиби ушбу Кодекс, бошқа қонунчилик билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

10-модда. Юридик ёрдам олиш ҳуқуқини таъминлаш

Маҳкумлар адвокатлардан малакали юридик ёрдам олиш ҳуқуқига эга.

Юридик ёрдам олиш учун адвокатлар билан холи учрашувлар маҳкумларга уларнинг аризасига ёки адвокатнинг илтимосномасига кўра берилади.

Адвокат билан учрашувни маҳкумнинг ўзи рад этганлиги сабабли адвокатнинг маҳкум юридик ёрдам олиши учун у билан учрашув берилиши тўғрисидаги илтимосномасини қаноатлантириш рад этилганлиги адвокат маҳкум билан холи суҳбатлашганидан кейин тасдиқланиши керак, бу ҳақда баённома тузилиб, у маҳкум, адвокат ва жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг вакили томонидан имзоланади.

Маҳкумларнинг адвокатлар билан учрашувлари ушбу Кодексда белгиланган учрашувлар сони ҳисобига қирмайди, бундай учрашувлар сони ва муддати чекланмайди.

Юридик ёрдам кўрсатилаётганда адвокат куйидаги ҳуқуқларга эга:

жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг, прокурорнинг, суднинг ҳаракатлари ва қарорлари устидан шикоят бериш;

жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятдан маълумотномалар, тавсифномалар ва бошқа ҳужжатларни сўраб олиш.

Маҳкумларнинг адвокатлар билан учрашувлар ўтказиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ-198-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 514-модда)

11-модда. Маҳкумларнинг шахсий хавфсизлик ҳуқуқи

Маҳкум шахсий хавфсизлик ҳуқуқига эга.

Интизомий қисмга жўнатишга ёки озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахснинг шахсий хавфсизлигига таҳдид юзага келган тақдирда, у ўз шахсий хавфсизлигини таъминлаш тўғрисидаги ариза (хабар) билан жазони ижро этиш муассасасининг ёки органининг ҳар қандай ходимига озгаки ёки ёзма равишда мурожаат қилишга ҳақли. Маҳкумнинг аризасини (хабарини) қабул қилган ходим зудлик билан уни жазони ижро этиш муассасасининг ёки органининг бошлиғига тақдим этади.

Маҳкумнинг шахсий хавфсизлигини таъминлаш тўғрисидаги аризаси (хабари) маҳкумларнинг шахсий хавфсизлигини таъминлаш тўғрисидаги аризаларини (хабарларини) қайд этиш китобида жазони ижро этиш муассасасининг ёки органининг масъул шахси томонидан руйхатдан ўтказилади.

Жазони ижро этиш муассасаси ёки органи бошлиғи шахсий хавфсизликни таъминлаш тўғрисидаги аризани (хабарни) олгандан сўнг маҳкумни хавфсиз жойга вақтинчалик жойлаштириши шарт.

Жазони ижро этиш муассасаси ёки органи бошлиғи шахсий хавфсизликни таъминлаш тўғрисидаги аризани (хабарни) кўриб чиқади ва маҳкумга нисбатан хавфсизлик чораларини қўллаш тўғрисида ёхуд уларни қўллашни рад этиш ҳақида уч сутка ичида қарор қабул қилади. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда маҳкумга нисбатан хавфсизлик чораларини қўллаш тўғрисидаги қарор дарҳол қабул қилинади.

Маҳкум қабул қилинган қарор билан имзо қўйдириб таништирилади.

Хавфсизлик чораларини қўллаш тўғрисидаги ёки уларни қўллашни рад этиш ҳақидаги қарор устидан юқори турувчи органга, прокурорга ёки судга шикоят қилиниши мумкин. Шикоят берилган пайтдан эътиборан йигирма тўрт соат ичида кўриб чиқилиши лозим.

Жазони ижро этиш муассасаси ёки органи бошлиғи маҳкумнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида «Жабрланувчиларни, гувоҳларни ва жиноят процессининг бошқа иштирокчиларини ҳимоя қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонунида белгиланган хавфсизлик чораларини қўйлайди.

Хавфсиз жойга ўтказилган маҳкум жазони бу ерга ўтказилганига қадар белгиланган сақлаш шароитларида ўтади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ-625-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)

12-модда. Маҳкумларнинг виждон эркинлигини таъминлаш

Маҳкумларга виждон эркинлиги кафолатланади. Улар ҳар қандай динга эътиқод қилишга ёки ҳеч қандай динга эътиқод қилмасликка ҳақли.

Озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаётган шахслар ҳузурига, уларнинг илтимосига кўра, белгиланган тартибда руйхатдан ўтган диний бирлашмаларнинг руҳонийлари таклиф этилади. Маҳкумларга диний расм-русумларни адо этишга, ибодат учун керакли нарсалардан ва диний адабиётлардан фойдаланишга рухсат этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

Диний расм-русумларни адо этиш ихтиёрий бўлиб, бу нарса жазони ижро этувчи муассасанинг ички тартиб қоидаларини бузмаслиги, шунингдек бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини камситмаслиги лозим.

13-модда. Маҳкумларнинг асосий мажбуриятлари

Маҳкумлар:

жазони ўташ тартиби ва шартларига риоя этишга;
жазони ижро этувчи муассаса ёки орган маъмуриятининг қонунга асосланган талабларини бажаришга мажбурдирлар.

Маҳкумларнинг ўз зиммаларига юклатилган мажбуриятларини бажармаслиги қонунда белгиланган жавобгарликка сабаб бўлади.

3-боб. ЖАЗОЛАРНИ ВА БОШҚА ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ТАЪСИР ЧОРАЛАРИНИ ИЖРО ЭТУВЧИ МУАССАСАЛАР ВА ОРГАНЛАР

14-модда. Жазоларни ижро этувчи муассасалар ва органлар

Жарима тариқасидаги жазо Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси томонидан ижро этилади (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда*)

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, мажбурий жамоат ишлари, ахлоқ тузатиш ишлари, озодликни чеклаш, озодликдан маҳрум қилиш ва умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси ички ишлар органлари томонидан ёки суд белгилайдиган бошқа орган томонидан ижро этилади. Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тўғрисидаги ҳукм талаби маҳкумнинг иш жойидаги маъмурият томонидан, шунингдек тегишли фаолият турлари билан шуғулланишга берилган рухсатномани бекор қилишга ваколатли органлар томонидан ижро этилади. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли, 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуллари таҳририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда; УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

Ҳарбий хизматчиларга нисбатан:

хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазо – ҳарбий хизматчи хизматини ўтаётган жойдаги ҳарбий қисмларнинг (муассасаларнинг) кўмондонлиги томонидан;

(*Учинчи қисмининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

интизомий қисмга жўнатиш тариқасидаги жазо – махсус ташиқ этилган ҳарбий қисмлар томонидан ижро этилади.

Ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш тариқасидаги қўшимча жазо мазкур унвонни берган орган томонидан ижро этилади. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда*)

15-модда. Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этувчи муассасалар ва органлар

Шартли ҳукм қилинган шахсларнинг хулқ-атвори устидан назорат ички ишлар органлари, ҳарбий

хизматчиларга нисбатан эса – улар хизматни ўтаётган жойдаги ҳарбий қисмлар (муассасалар) кўмондонлиги томонидан амалга оширилади.

Тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари:

ижтимоий ҳавфли қилмиш содир этган руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан – соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан;

алкоголизмга, гиеҳвандликка ёки захарвандликка йўлиқган ёхуд руҳий ҳолати ақли расоликни истисно этмайдиган тарзда бузилган маҳкумларга нисбатан – соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганда эса, жазони ижро этиш муассасаларининг даволаш-профилактика ёрдами кўрсатиш бўлимларида ҳамда маҳкумларга мўлжалланган ихтисослашган шифохонада. (*Иккинчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда*)

Вояга етмаганларга нисбатан мажбурлов чоралари: жабрланувчидан узор сўраш, етказилган зарарни тўлаш ёки бартараф этиш мажбуриятини юклаш – суд томонидан; махсус укув-тарбия муассасасига жойлаштириш – халқ таълими органлари томонидан ижро этилади.

4-боб. ЖАЗОЛАРНИ ВА БОШҚА ҲУҚУҚИЙ ТАЪСИР ЧОРАЛАРИНИ ИЖРО ЭТУВЧИ МУАССАСАЛАР ВА ОРГАНЛАР ФАОЛИЯТИНИ ТЕКШИРИШ ҲАМДА НАЗОРАТ ҚИЛИШ

16-модда. Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари томонидан текшириш

Давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари жазоларни ва бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этувчи муассасалар ва органлар фаолиятини қонунчиликда белгиланган ҳолларда ва тартибда текширадilar.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

17-модда. Прокурор назорати

Жазоларни ва бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этиш чоғида қонуналарга риоя этилиши устидан назоратни Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унга буйсуновчи прокурорлар қонунда белгиланган доирада ва тартибда амалга оширадilar.

18-модда. Жазони ўташ жойларига кириш

Давлат ҳокимияти ва бошқарув органларининг мансабдор шахслари, оммавий ахборот воситалари вакиллари ва бошқа шахслар жазони ижро этувчи муассасалар ва органларга кириш ҳуқуқига эга.

Шикоятларни кўриб чиқиш, шунингдек фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги ҳолларини ўз ташаббуси билан текшириш чоғида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик

субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш буйича вакил жазони ижро этиш муассасаларига монеликсиз кириш ҳуқуқига эга. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ходимлари ўз ваколатлари доирасида коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар содир этилишининг сабаблари ва шарт-шароитларини ўрганиш ҳамда таҳлил қилиш мақсадида жазони ижро этиш муассасаларига монеликсиз киришга, зарур ҳужжатлар билан танишишга ҳақли. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 18 ноябрдаги УРҚ-729-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 19.11.2021 й., 03/21/729/1064-сон*)

Жазони ижро этувчи муассасалар ва органларга кириш тартиби қонунчилик билан белгиланади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Маҳкумларни кино-, фото-, видеотасвирга тушириш ва улардан интервью олишга уларнинг ўзидан розилиги бўлган тақдирда, маҳкумлар хавфсизлигини ва ўриқланишини таъминловчи объектларни тасвирга олишга эса, жазони ижро этувчи муассаса ёки орган рухсати бўлган тақдирда йўл қўйилади.

МАХСУС ҚИСМ

II бўлим. ЖАРИМА, МУАЙЯН ҲУҚУҚДАН МАХРУМ ҚИЛИШ, МАЖБУРИЙ ЖАМОАТ ИШЛАРИ ВА АХЛОҚ ТУЗАТИШ ИШЛАРИ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ*

5-БОБ. ЖАРИМА ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ

19-модда. Жазони ижро этиш тартиби

Жарима тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс жаримани ҳукм қонуний кучга кирган кундан бошлаб бир ойлик муддат ичида ихтиёрий равишда тўлаши шарт. Маҳкум белгиланган муддатда жаримани ихтиёрий равишда тўламаган тақдирда, жарима давлат ижроچиси томонидан мажбурий тартибда ундириб олинади. Жаримани мажбурий ундириш ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган маҳкумга нисбатан қўлланилмайди. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда*)

Ун саккиз ёшга тўлмаган жиноят содир этган ва жарима тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс ҳукм қонуний кучга кирган кундан бошлаб олти ойлик муддат ичида жаримани ихтиёрий равишда тўлаши шарт.

* II бўлимнинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*

Агар белгиланган муддатда жаримани тўлиқ миқдорда тўлашга маҳкумнинг имкони бўлмаса, суд унинг илти-мосномасига кўра ҳукмининг ижросини Жиноят-процессуал кодексининг 533-моддасида белгиланган тартибда кечиктириши ёки жаримани бўлиб-бўлиб тўлашга рухсат этиши мумкин.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 10 апрелдаги УРҚ-151-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 14-15-сон, 94-модда*)

20-модда. Жаримани тўлашдан бўйин товлаш оқибатлари

Маҳкумнинг жаримани тўлашдан бўйин товлаши бу жазони Жиноят кодексининг 44 ва 82-моддаларида назарда тутилган тартибда ва доирада бошқа жазо билан алмаштиришга сабаб бўлади.

6-БОБ. МУАЙЯН ҲУҚУҚДАН МАХРУМ ҚИЛИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ

21-модда. Жазони ижро этиш тартиби

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо ижроси маҳкумнинг яшаш жойидаги ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан амалга оширилади.

Озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазога қўшимча равишда тайинланган муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазонинг ижроси асосий жазони ижро этувчи орган томонидан амалга оширилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда*)

22-модда. Жазоларни ижро этиш инспекцияси- нинг мажбуриятлари

Ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси:

муайян ҳуқуқдан маҳрум қилинган маҳкумларни рўйхатга олади;

маҳкум ишлайдиган корхона, муассаса, ташкилот маъмуриятига ва (ёки) муайян фаолият тури билан шугулланиш учун берилган рухсатномани бекор қилишга ваколатли органга ҳукм талабларини ижро этиш тўғрисида хабарнома юборади;

маҳкумнинг ҳукмда кўрсатилган тақиқларга риоя этишини текширади;

маҳкум ишлайдиган корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти, шунингдек муайян фаолият тури билан шугулланиш учун берилган рухсатномани бекор қилишга ваколатли органлар томонидан ҳукм талаблари қандай бажарилаётганлигини текширади.

Маҳкум ҳарбий ёки муқобил хизматга қақирилган ёхуд кирган тақдирда инспекция ҳукмининг нусхасини мудоффа ишлари бўлимига ёки маҳкум хизматни ўтаётган жойга юборади.

23-модда. Корхона, муассаса, ташкилот маъмуриятининг ҳукми ижро этиш борасидаги мажбуриятлари

Маҳкум ишлайдиган корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти жазоларни ижро этиш инспекциясидан хабарнома олган кундан бошлаб уч кун ичида қуйидагиларни амалга оширишга мажбур:

маҳкум этгалаш ва шуғулланиш ҳуқуқидан маҳрум этилган лавозимдан ёки меҳнат фаолияти туридан уни озод қилиш;

жазоларни ижро этиш инспекциясига ҳукм талаблари ижро этилганлиги тўғрисида, тегишли ҳужжатларни илова этган ҳолда хабар йўллаш;

маҳкум бошқа ишга ўтказилган ёки у билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинган тақдирда, бу ҳақда жазоларни ижро этиш инспекциясига хабар қилиш.

24-модда. Муайян фаолият тури билан шуғулланиш учун берилган рухсатномани бекор қилишга ваколатли органнинг мажбуриятлари

Муайян фаолият тури билан шуғулланиш учун берилган рухсатномани бекор қилишга ваколатли орган жазоларни ижро этиш инспекциясидан хабарнома олган кундан бошлаб уч кун ичида маҳкум шуғулланиши тақиқланган фаолият тури учун берилган рухсатномани бекор қилиб, тегишли ҳужжатни олиб қўйишга ва бу ҳақда инспекцияга хабар йўллашга мажбур.

25-модда. Маҳкумнинг мажбуриятлари

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс ҳукм талабларини бажаришга, жазоларни ижро этиш инспекциясига мазкур жазони ўташ билан боғлиқ ҳужжатларни тақдим этишга, яшаш ва иш жойидаги ўзгартиришлар ёки меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги ҳақида инспекцияни хабардор қилишга, чақирувга биноан инспекцияда ҳозир бўлишга мажбур. Маҳкум ҳозир бўлмаган тақдирда у белгиланган тартибда мажбуран келтирилиши мумкин.

6¹-боб. МАЖБУРИЙ ЖАМОАТ ИШЛАРИ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ ВА ЎТАШ*

25¹-модда. Жазони ижро этиш тартиби ва шартлари

Мажбурий жамоат ишлари тариқасидаги жазони ижро этиш маҳкумнинг яшаш жойидаги ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан амалга оширилади. Маҳкум мажбурий жамоат ишларини ўташи мумкин бўлган жойлар (объектлар) ва мажбурий жамоат ишларининг турлари жазоларни ижро этиш инспекциялари томонидан маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг таклифига кура белгиланади.

Мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахс жазони ўташга суднинг ҳукм қонуний кучга кирганлиги ҳақидаги хабарномаси жазоларни ижро этиш инспекциясига келиб тушган кундан эътиборан ўн кундан кечиктирмай жалб қилинади.

Маҳкумга асосий иш жойидан навбатдаги ҳар йилги меҳнат таътилининг берилиши мажбурий жамоат ишлари тариқасидаги жазонинг ижросини тўхтатиб турмайди.

Маҳкум мажбурий жамоат ишларини ўташи даврида Жиноят кодекси 75-моддасининг бешинчи қисмида назарда тутилган ҳолатлар юзга келган тақдирда, жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан судга маҳкуمنى жазони ўташдан озод қилиш тўғрисида тақдимнома юборилади.

Мажбурий жамоат ишлари бепул асосда бажарилади.

Мажбурий жамоат ишлари тариқасидаги жазонинг ижросини ташкил этиш тартиби ва мажбурий жамоат ишлари турларининг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

25²-модда. Жазоларни ижро этиш инспекциясининг мажбуриятлари

Жазоларни ижро этиш инспекцияси: маҳкумларнинг ҳисобини юритиши; маҳкумларга жазони ўташ тартиби ва шартларини тушунтириши;

маҳкум томонидан жазони ўташ шартларига риоя этилишини назорат қилиши;

мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахслар жойида ўтайдиган жойда (объектда) ташкилотлар (органлар) томонидан ҳукм талабларининг бажарилишини назорат қилиши;

маҳкумлар ишлаган вақт ҳисобини юритиши ва ташкилотларнинг (органларнинг) мажбурий жамоат ишлари ўталадиган жойлар (объектлар) бўйича маҳкумлар ишлаган вақт ҳисобга олиниши тўғрисидаги маълумотларни солиштириб чиқишни вақти-вақти билан амалга ошириши шарт.

25³-модда. Маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг мажбуриятлари

Маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари: жазоларни ижро этиш инспекциясига маҳкумлар мажбурий жамоат ишларини ўташи мумкин бўлган жойларнинг (объектларнинг) рўйхатини ва мажбурий жамоат ишларининг турларини келишув учун тақдим этади; маҳкумлар томонидан мажбурий жамоат ишларини ўташ учун зарур шароитлар ташкил этилишини таъминлайди;

мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахсларнинг меҳнатини қўллаш самарадорлигини ўрганади.

25⁴-модда. Ташкилот (орган) маъмуриятининг ҳукми ижро этиш борасидаги мажбуриятлари

Маҳкумлар томонидан мажбурий жамоат ишлари ўталадиган жойдаги (объектдаги) ташкилотнинг (органнинг) маъмурияти:

мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахслар томонидан бажариладиган ишларни ташкил этиши;

* 6¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда.

ишларни бажариш учун тегишли шароитларни таъминлаши;

маҳкумларни жазони ўташ соатларига мос бўлган иш ҳажми билан таъминлаши;

маҳкумлар томонидан ўзлари учун белгиланган ишларнинг бажарилиши устидан назоратчи амалга ошириши; жазоларни ижро этиш инспекциясига маҳкумлар томонидан ишлаб берилган соатлар миқдори, улар бажарган ишларнинг сифати ва маҳкумларнинг хулқ-атвори ҳақида маълумотлар тақдим этиши;

маҳкумлар мажбурий жамоат ишларини бажариш билан боғлиқ ҳолда майиб бўлган тақдирда, уларга қонунчиликда белгиланган тартибда зарарнинг ўрнини қоплаш чораларини кўриши шарт. *(Еттинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

25¹-модда. Мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахснинг мажбуриятлари

Мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахс: суднинг ҳукми, ажримни ёки қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан ўн кун ичида яшаш жойидаги жазоларни ижро этиш инспекциясида ҳисобга туриши; мажбурий жамоат ишларини бажариш ва ўташ шартларига риоя этиши;

ўзи учун белгиланган жойда (объектда) ишлаши ҳамда мажбурий жамоат ишларининг белгиланган муддатлари ва ҳажмларини ишлаб бериши;

мажбурий жамоат ишларини ўташ жойидаги (объектидаги) ташкилотнинг (органнинг) ички меҳнат тартиби қоидаларига риоя этиши, меҳнатга виждонан муносабатда бўлиши; яшаш жойи ўзгарганлиги ҳақида жазоларни ижро этиш инспекциясини хабардор қилиши, шунингдек унинг қақкурувига биноан етиб келиши шарт.

25²-модда. Жазо муддатини ҳисоблаш

Мажбурий жамоат ишлари тариқасидаги жазо муддати маҳкум мажбурий жамоат ишларини ўташи мобайнидаги соатлар билан ҳисобланади.

Мажбурий жамоат ишлари вақти дам олиш кунлари ва маҳкум ўқишда ёки асосий ишда банд бўлмаган кунлари тўрт соатдан, иш кунлари, ўқув дарслари (машғулотлар) ўтказиладиган кунлари эса, иш ёки ўқишдан олдин ёки кейин икки соатдан, маҳкумнинг илтимосига кўра эса, тўрт соатдан ошмаслиги лозим. Маҳкум ўтайдиган мажбурий жамоат ишларининг вақти, қоида тариқасида, ҳафтасига ўн икки соатдан кам бўлмаслиги лозим.

Вояга етмаган маҳкум томонидан ўталадиган мажбурий жамоат ишлари вақти дам олиш кунлари ва маҳкум ўқишда ёхуд асосий ишда банд бўлмаган кунлари уч соатдан, иш кунлари, ўқув дарслари (машғулотлар) ўтказиладиган кунлари эса, икки соатдан, бироқ ҳафтасига уч кундан ошмаслиги лозим.

Маҳкумга боғлиқ бўлмаган ҳолатлар юзага келган тақдирда, жазоларни ижро этиш инспекцияси маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органлари билан келишилган ҳолда маҳкумга ҳафта ёки ой мобайнида мажбурий жамоат ишлари соатларининг камроқ миқдорини ишлаб бериш учун рўхсат этишга ҳақли.

25³-модда. Жазони ўташ тартиби ва шартларини бузиш оқибатлари

Мажбурий жамоат ишларига ҳукм қилинган шахс жазони ўташ тартиби ва шартларини бузганлиги учун жазоларни ижро этиш инспекцияси уни қоидабузарлик оқибатлари ҳақида қўнунчиликка мувофиқ эзма шаклда огоҳлантиради. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мажбурий жамоат ишларини ўташдан бўйин товлаган маҳкумга нисбатан жазоларни ижро этиш инспекцияси Жиноят кодексининг 45¹ ёки 82¹-моддаларига мувофиқ мажбурий жамоат ишларини жазонинг бошқа тури билан алмаштириш тўғрисида судга тақдимнома юборади.

25⁴-модда. Мажбурий жамоат ишларини ўташдан бўйин товлаш

Куйидагилар мажбурий жамоат ишларини ўташдан бўйин товловчилар деб эътироф этилади:

ўн кун ичида ҳисобга турмаган, шунингдек жазони ўташдан бўйин товлаш мақсадида яширинган маҳкум;

эзма огоҳлантириш олганидан сўнг, ўзига боғлиқ бўлмаган ҳолатлар мавжуд бўлмаса-да, мажбурий жамоат ишларида бир ой давомида икки мартадан кўп иштирок этмаган маҳкум;

эзма огоҳлантириш олганидан сўнг мажбурий жамоат ишларини ўташ жойидаги (объектидаги) ташкилотнинг ички меҳнат тартиби қоидаларини бир ой давомида уч мартадан кўп бузган маҳкум.

Жазони ўташдан бўйин товлаётган маҳкумнинг турган жойи номаълум бўлган тақдирда, унга нисбатан қидирув эълон қилинади.

7-БОБ. АХЛОҚ ТУЗАТИШ ИШЛАРИ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ

26-модда. Жазони ижро этиш тартиби

Ахлоқ тузатиш ишлари тариқасидаги жазо ижроси маҳкумнинг яшаш жойидаги ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан амалга оширилади.

Маҳкум доимий яшаш жойига эга бўлмаган тақдирда ҳукмнинг ижроси ҳукм чиқарилган жойдаги жазоларни ижро этиш инспекцияси зиммасига юкланади.

Ахлоқ тузатиш ишлари корхоналарда, муассасаларда ва ташкилотларда ўталади.

Жазони ўз иш жойида ўташ шarti билан ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахслар судлангунга қадар ўзлари ишлаган корхона, муассаса ёки ташкилотда меҳнат фаолиятини давом эттираверадилар.

Жазони бошқа жойларда ўташ шarti билан ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахслар жазоларни ижро этиш инспекцияси белгилан берадиган корхона, муассаса ва ташкилотларга юборилади. Вояга етмаган маҳкумлар яшаш жойидаги корхона, муассаса ва ташкилотларга юборилади.

**27-модда. Жазоларни ижро этиш инспекцияси-
нинг мажбуриятлари**

Ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси:

ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахсларни рўйхатга олади;

маҳкумга жазони ўташнинг тартиби ва шартларини тушунтиради;

бошқа жойларда ўталадиган ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахсларни ишга жўнатади;

маҳкумлар томонидан жазони ўташ шартларига риоя этилишини текширади;

маҳкум ишлайдиган корхона, муассаса ва ташкилот маъмурияти томонидан ҳужум талаблари ижро этилишини текширади;

маҳкумни қидириб топиш юзасидан дастлабки тадбирларни ўтказади, зарур материалларни тайёрлайди ва тегишли хизматга оширади;

ахлоқ тузатиш ишларини бошқа жойларда ўтаётган шахслар билан тузилган меҳнат шартномасини бекор қилиш учун рухсатнома бериш масаласини кўриб чиқади.

28-модда. Корхона, муассаса, ташкилот маъмуриятининг ҳукмини ижро этиш борасидаги мажбуриятлари

Маҳкум ишлайдиган корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти қуйидагиларга мажбур:

маҳкумнинг иш ҳақидан тўғри ва ўз вақтида чегириб қолинишини ҳамда чегириб қолинган сумма давлат фойдасига ўтказилишини таъминлаш;

маҳкумга нисбатан қўлланилган рағбатлантириш ва интизомий жазо чоралари ҳақида, унинг жазони ўташдан бўйин товлаётгани, бошқа ишга ўтказилганлиги ёки у билан тузилган меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги ҳақида жазоларни ижро этиш инспекциясини хабардор этиш.

29-модда. Маҳкумнинг мажбуриятлари

Ахлоқ тузатиш ишлари тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс ҳукми талабларини бажаришга, жазоларни ижро этиш инспекциясига мазкур жазони ўташ билан боғлиқ ҳужжатларни тақдим этишга, яшаш ва иш жойидаги ўзгаришлар ёки меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги ҳақида инспекцияни хабардор қилишга, қақирувга биноан инспекцияда ҳозир бўлишга мажбур. Маҳкум ҳозир бўлмаган тақдирда у белгиланган тартибда мажбуран келтирилиши мумкин.

Жазоларни ижро этиш инспекцияси белгилайдиган жойларда жазони ўташ муддати мобайнида инспекциянинг ёзма рухсатисиз меҳнат шартномасини маҳкумнинг ташаббуси билан бекор қилиш тақиқланади. Инспекция рухсатнома беришни рад этган тақдирда юқори мансабдор шахсга ёки судга шикоят қилиш мумкин.

30-модда. Жазо муддатини ҳисоблаш

Ахлоқ тузатиш ишлари муддати маҳкум ишлаган ва унинг иш ҳақидан ушлаб қолинган давр мобайнидаги

йиллар, ойлар ва кунлар билан ҳисобланади. Маҳкум ишлаб берган кунлар миқдори суд томонидан белгиланган жазо муддатининг ҳар ойига тўғри келадиган иш кунлари миқдоридан кам бўлмаслиги керак. Агар маҳкум ана шу миқдордаги иш кунларини ишлаб бермаган бўлса ва ишланмаган кунларни жазо муддатига қўшиб ҳисоблаш учун ушбу Кодексда белгилаб қўйилган асослар бўлмаса, ахлоқ тузатиш ишларини ўташ маҳкум белгиланган иш кунлари миқдорини тўлиқ ишлаб бергунига қадар давом этади.

Иш вақти жамлаб ҳисобга олинадиган корхона, муассаса ва ташкилотларда ишлаётган маҳкумларнинг жазони ўташ муддати иш соатларининг нормал миқдорига амал қилинган ҳолда, ҳисобга олинадиган даврдаги иш вақти муддатидан келиб чиқиб ҳисобланади.

Жазони ўташ муддати корхона, муассаса, ташкилот маъмурияти жазоларни ижро этиш инспекциясидан хабарнома олган кундан, бошқа жойларда ўталадиган ахлоқ тузатиш ишларига ҳукм қилинган шахслар учун эса – улар жазони ўташ учун юборилган корхона, муассаса, ташкилотда иш бошлаган кундан бошланади.

Маҳкум ишламаган, аммо қонунга мувофиқ унинг иш ҳақи сақланиб турган вақт, шунингдек маҳкум ишсиз деб топилаган вақт ахлоқ тузатиш ишларини ўташ муддатига қўшиб ҳисобланади.

Жазони ўташ муддатига қуйидагилар қўшиб ҳисобланмайди:

қонунчиликка мувофиқ вақтинча меҳнатга қобилиятсизлик нафақаси тўланмайдиган касаллик вақти; *(бешинчи қисмининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

қамоқ тариқасидаги маъмурий жазони ўташ вақти, бошқа жиноят содир этганлиги муносабати билан қамоқда сақланган вақт.

31-модда. Маҳкумнинг иш ҳақидан чегириб қолиш тартиби

Ҳукмда назарда тутилган чегирма маҳкумнинг асосий иш жойидаги иш ҳақининг барча туридан, ҳар бир ишланган ой учун маош тўлаш ҳоғида, қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

32-модда. Ахлоқ тузатиш ишларини ўташдан бўйин товлаш оқибатлари

Маҳкум ахлоқ тузатиш ишларини ўташдан бўйин товлаган тақдирда жазоларни ижро этиш инспекцияси ўталмаган муддатни озодликдан маҳрум қилиш жазоси билан алмаштириш ҳақида Жиноят кодексининг 46 ва 83-моддаларида назарда тутилган тартибда судга тақдимнома киритади.

**III бўлим. ОЗОДЛИКНИ ЧЕКЛАШ ТАРИҚАСИДАГИ
ЖАЗОЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ***

8-боб. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

**8¹-боб. ОЗОДЛИКНИ ЧЕКЛАШ ТАРИҚАСИДАГИ
ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ******44¹-модда. Жазони ижро этиш тартиби**

Озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ижро этиш маҳкумининг яшаш жойидаги ички ишлар органларининг жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан ёки суд белгилайдиган, маҳкумларнинг суд белгиланган тақиқларга (чеклашларга) риоя этиши устидан назоратни амалга оширадиган бошқа орган томонидан амалга оширилади.

44²-модда. Озодликни чеклаш муддатини ҳисоблаш

Озодликни чеклаш муддати маҳкум жазоларни ижро этиш инспекцияларида ҳисобга қўйилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Маҳкум узрли сабабларсиз ўзбошимчилик билан яшаш жойида бўлмаган вақти озодликни чеклаш муддатига қўшиб ҳисобланмайди.

**44³-модда. Озодликни чеклаш тариқасидаги
жазони ўташ тартиби**

Озодликни чеклаш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс суд томонидан белгиланган тақиқларга (чеклашларга) риоя этиши, шунингдек ўзининг жазони ўташи билан боғлиқ масалалар буйича озгаки ёки ёзма тушунтиришлар бериш учун чақирув буйича жазоларни ижро этиш инспекциясига келиши шарт.

Озодликни чеклаш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахсга нисбатан электрон кузатув воситалари қўлланилиши мумкин.

Муайян вақтда яшаш жойидан кетишга, тегишли маъмурий ҳудуд доирасида жойлашган маълум жойларга боришга ёхуд тегишли маъмурий ҳудуд доирасидан чиқиш учун рухсатнома, шунингдек яшаш жойини ўзгартириш учун рухсатнома жазоларни ижро этиш инспекцияси томонидан берилади. Қарор тақиқларнинг (чеклашларнинг) хусусиятидан, маҳкумининг шахсидан, унинг ҳуқ-атворидан, тасдиқловчи ҳужжатлар мавжудлигидан келиб чиқиб, алоҳида ҳолларда қабул қилинади.

Уй-жойидан чиқиб кетишига бутунлай тақиқ белгиланган маҳкумининг доимий яшаш жойидан кетиши учун рухсатномага, маҳкумининг тегишли маъмурий

* III бўлимнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли ва 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда.

** 8¹-боб Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда.

ҳудуд доирасидан чиқиши учун рухсатномага, шунингдек маҳкумининг яшаш жойини ўзгартириши учун рухсатномага прокурор томонидан санкция берилади.

Агар озодликни чеклаш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахс жазони ўташ даврида ўзининг жиноий қилмишларини англаб етгани, тузалиш йўлига қатъий ўтган, етказган моддий ва маънавий зарарининг ўрнини қоплаган бўлса, жазоларни ижро этиш инспекцияси илгари маҳкумга белгиланган тақиқларни (чеклашларни) тўлиқ ёки қисман бекор қилиш тўғрисида судга тақдимнома киритади.

**44⁴-модда. Озодликни чеклаш тариқасидаги
жазони ўташ тартиби ва шартларини
бузганлик учун жавобгарлик**

Озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўташ тартиби ва шартлари маҳкум томонидан бузилганлиги учун жазоларни ижро этиш инспекцияси унга нисбатан огоҳлантириш тарзидаги интизомий жазо чорасини қўллайди.

Маҳкум озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан қасддан бўйин товлаган, шунингдек суд томонидан ўз зиммасига юклатилган мажбуриятларни бажармаган тақдирда, жазоларни ижро этиш инспекцияси судга маҳкум учун озодликни чеклашнинг ўталмаган муддатини жазонинг бошқа турига алмаштириш ҳақида тақдимнома киритади.

Қуйидагилар озодликни чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан қасддан бўйин товловчилар деб эътироф этилади:

а) ўзига нисбатан суд томонидан белгиланган тақиқларни (чеклашларни) бузишга йўл қўйиб бўлмаслиги тўғрисида огоҳлантириш тарзида интизомий жазо қўлланилганидан кейин бир йил ичида жазони ўташ тартиби ва шартларини бузишга йўл қўйган маҳкум;

б) ўзига нисбатан техник назорат воситаларидан фойдаланиш қоидаларини бузган маҳкум;

в) яшаш жойидан яширинган, қаерда эканлиги уч суткадан ортиқ вақт ичида аниқланмаган маҳкум;

г) яшаш жойидаги жазоларни ижро этиш инспекциясига белгиланган муддатдан уч суткадан ортиқ вақт мобайнида келмаган маҳкум.

**IV бўлим. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ҚИЛИШ
ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ****I кичик бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****9-боб. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ҚИЛИШ
ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ
МУАССАСАЛАРИ****45-модда. Жазони ижро этиш муассасаларининг
турлари**

Озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо ижросини жазони ижро этиш муассасалари амалга оширади.

Жазони ижро этиш муассасалари жумласига қуйидагилар кирди:

жазони ижро этиш колониялари, шу жумладан даволаш хуқуқи асосидаги колониялар; тарбия колониялари; турмалар; маҳкумлар учун ихтисослашган касалхоналар. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Тергов ҳибсонлари озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган ва ҳужалик хизматиға оид ишларни бажариш учун қолдирилган шахсларға нисбатан жазони ижро этиш муассасалари вазифасини бажаради.

Жазони ижро этиш колониялари манзил-колонияларға, умумий, қаттиқ, махсус тартибли колонияларға бўлинади ҳамда вояға етган маҳкумларни сақлаш учун мўлжалланган.

Тарбия колониялари вояға етмаган маҳкумларни сақлаш учун мўлжалланган. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Турмалар вояға етган маҳкумларни сақлаш учун мўлжалланган.

46-модда. Манзил-колониялар

Манзил-колониялар куйидагиларға бўлинади: ижтимоий хавфи қатта бўлмаган жиноятлар, зхитиётсизлик оқибатида содир этилган унча оғир бўлмаган жиноятлар учун, шунингдек қасддан унча оғир бўлмаган жиноят содир этганлик учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар сақланадиган манзил-колониялар; умумий, қаттиқ тартибли колониялардан, шунингдек тарбия колонияларидан ўтказилган маҳкумлар сақланадиган манзил-колониялар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли ва 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

47-модда. Умумий тартибли колониялар

Умумий тартибли колониялар куйидагиларға бўлинади: оғир жиноят содир этганлик учун биринчи марта озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган эркаклар сақланадиган колониялар;

ўта оғир жиноят содир этганлик учун биринчи марта озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган эркаклар сақланадиган колониялар;

оғир ёки ўта оғир жиноят содир этганлик учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган аёллар сақланадиган колониялар, ушбу Кодекснинг 48-моддасида кўрсатилган аёллар бундан мустасно.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

48-модда. Қаттиқ тартибли колониялар

Қаттиқ тартибли колониялар куйидагиларға бўлинади: (иккинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

илгари қасддан содир этилган жиноят учун озодликдан

маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаган ва қасддан жиноят содир этганлик учун яна судланган эркаклар сақланадиган колониялар;

илгари қасддан содир этилган жиноят учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаган ва ўта оғир жиноят содир этганлик учун яна судланган аёллар, шунингдек ўта хавфли рецидивист деб топилган аёллар сақланадиган колониялар.

49-модда. Махсус тартибли колониялар

Махсус тартибли колониялар озодликдан маҳрум қилиниб, ўта хавфли рецидивист деб топилган эркакларни, шунингдек умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумларни сақлаш учун мўлжалланган.

Махсус тартибли колонияларда умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси афв этиш тартибида озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган эркаклар ҳам сақланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

50-модда. Тарбия колониялари

Тарбия колониялари вояға етмай туриб жиноят содир этган маҳкумларни сақлашга мўлжалланган.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

51-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

52-модда. Турмалар

Турмалар турмага қамаш тариқасидаги озодликдан маҳрум қилишга ҳукм қилинган шахсларни, шунингдек умумий ва қаттиқ тартибли колониялардан жазони ўташ тартибини ашаддий бузганлиги учун утказилган шахсларни сақлаш учун мўлжалланган.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

52-модда. Маҳкумлар учун ихтисослашган касалхоналар

Маҳкумлар учун ихтисослашган касалхоналар бемор маҳкумларни сақлаш ва уларға малакали тиббий ёрдам кўрсатиш учун мўлжаллангандир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

53-модда. Маҳкумларни тергов ҳибсонасида ёки турмада қолдириш

Қасддан содир этилган оғир жинояти учун биринчи марта сажкиз йилгача ва сажкиз йил муддатға озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар алоҳида ҳолларда,

маҳқумнинг ёзма розилиги бўлган тақдирда, муассаса бошлигининг қарорига биноан ҳўжалик хизматига оид ишларни бажариш учун тергов ҳўбсхонаси ёки турмада қўлдирилиши мўмкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-И-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Ҳўжалик хизматига оид ишларни бажариш учун тергов ҳўбсхонасида ёки турмада қўлдирилган маҳқумлар жазони қўлфлаб қўйилмайдиган умумий камераларда, бошқа шахслардан батамом ажратилган ҳўлда, ушбу Кодекснинг 18-бобида назарда тутилган шароитларда ўтайдилар. Маҳқумларга узоқ мўддатли учрашувга рухсат бериш имконияти бўлмаса, уларга битта узоқ мўддатли учрашув ўрнига иккита қисқа мўддатли учрашувга рухсат берилади.

Вояга етмаган шахслар, ажнабий фўқаролар ва фўқаролиги бўлмаган шахслар, шунингдек судлар ва ҳўқуқ-тартибтўни муҳўфаза қилиш органларининг собиқ ходимларига мансўб маҳқумлар ҳўжалик хизматига оид ишларни бажариш учун қўлдирилмайдилар.

10-БОБ. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ҚИЛИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗО ИЖРОСИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ

54-модда. Маҳқумларни жазони ўташ учун жўнатиш

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахслар тергов ҳўбсхонасининг маъмурияти ҳўкм қўнуний кўчга кирганлиги тўғрисида суд хабарномасини олган кўндан бошлаб ўн кўнлик мўддат ичида жазони ўташ учун жўнатилади.

Ушбу мўддат давомида маҳрум: қариндошлари ёки бошқа шахслар билан бир марта қисқа мўддатли учрашиш;

ўз шахсий маблағлари ҳўсбидан тўланадиган, ўн беш дақиқа давом этадиган бир марта телефон орқали сўзлашиш ҳўқўқига эга.

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахслар суд ҳўкми билан белгиланган режимнинг турига мувофиқ жазони ижро этиш муассасаларига жўнатилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахсларни жўнатиш ушбу Кодекснинг 58-моддаси талабларига риоя этган ҳўлда амалга оширилади. *(Иккинчи – тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Маҳқумларни жазони ижро этиш муассасасига жўнатиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

55-модда. Маҳқумлар жазони ўташ учун жўнатишнинг тартиби ва етиб келганлиги тўғрисида хабар

Тергов ҳўбсхонасининг маъмурияти маҳқум жазони ўташ учун жўнаб кетганлиги тўғрисида унинг оиласига уч кўнлик мўддат ичида хабар юбориши шарт.

Жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳқум етиб келган кўндан бошлаб уч кўнлик мўддат

ичида бу ҳўқда ҳўкм чиқарган судни хабардор қилиши, шунингдек маҳқумнинг оиласига муассаса манзилини кўрсатиб ҳўмда маҳқумнинг ёзишма олиб бориш, учрашув, посилка, йўқлов ва бандероллар олиш, телефон орқали сўзлашув ҳўқўқларини тушунтириб, хабарнома юбориши шарт.

56-модда. Маҳқумларни жазони ижро этиш муассасаларига қабул қилиш тартиби

Маҳқумларни жазони ижро этиш муассасаларига қабул қилиш муассаса маъмурияти томонидан Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги белгиланган тартибда амалга оширилади.

Муассасага етиб келган маҳқумлар уларнинг шахсини ўрганиш ва шароитга мослашиб олишлари учун ўн беш суткагача мўддатга, одатда, қабул бўлимига жойлаштирилади, манзил-колонияга келган ҳўмда ҳўжалик хизматига оид ишларни бажариш учун тергов ҳўбсхоналари ва турмаларда қўлдирилган шахслар бўндан мўстасно.

Муассасага етиб келганларидан сўнг маҳқумларга жазони ўташ тартиби ва шартлари тўғрисида керакли ахборот берилади, шунингдек уларнинг ҳўқўқлари ва мажбуриятлари тушунтирилади.

57-модда. Жазони битта муассасада ўташ

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахс бутун жазо мўддатини, одатда, битта муассасада ўтайди.

Маҳқумни бир колониядан айнаи шу турдаги бошқа колонияга жазони ўташни давом эттириш учун ўтказишга унинг хавфсизлигини таъминлаш мақсатида унинг розилигини олган ҳўлда, шунингдек маҳқумнинг мазкур муассасада қўлишига тўқсинлик қилувчи бошқа ҳўлларда йўл қўйилади.

Маҳқум касал бўлиб қўлган тақдирда уни колониядан ёки турмадан ихтисослашган даволаш муассасасига ўтказишга тиббий хўлоса асосида йўл қўйилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳўкм қилинган шахсларни жазони ижро этувчи бир муассасада бошқасига ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

58-модда. Маҳқумларни ажратилган ҳўлда сақлаш

Жазони ижро этиш муассасаларида эркаклар ва аёллар, вояга етмаганлар ва катта ёшлар, озодликдан маҳрум этишга биринчи марта ҳўкм қилинган шахслар ва илгари бу жазо турини ўтаган маҳқумлар алоҳида-алоҳида сақланади.

Қўйидагилар бошқа маҳқумлардан батамом ажратилиб, шунингдек алоҳида-алоҳида сақланади:

ўта хавfli рецидивистлар;
умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси афв этиш тартибида озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган маҳқумлар; *(Иккинчи қисмининг учинчи хотбўиши Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ–99-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)*

маҳқум ажнабий фўқаролар ва фўқаролиги бўлмаган шахслар;

суд ва ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилувчи органларнинг собиқ ходимларига мансуб маҳкумлар;
турлю юқумли касалликларга чалинган маҳкумлар.

59-модда. Турли тоифадаги маҳкумларни бирга сақлаш ҳоллари

Даволаш ҳуқуқи асосидаги колонияларда ва маҳкумлар учун ихтисослашган касалхоналарда ҳар хил турдаги жазони ижро этиш муассасаларидан келган маҳкумларни бирга сақлашга рухсат этилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда муайян бир турдаги колонияларда озодликдан маҳрум этиш тарикасидаги жазони бошқа турдаги колонияда ўташи лозим бўлган маҳкумларни сақлаш учун батамом ажратиб қўйилган участка ташкил этишга йўл қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда маҳкумлар жазони суд белгиланган тартиб тури шароитида ўтайдилар.

60-модда. Маҳкумларни кўчириши

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларни жазони ижро этувчи бир муассасадан бошқасига кўчириш ушбу Кодекснинг 58-моддаси талабларига риоя этган ҳолда амалга оширилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар тергов қилинаётган шахслардан алоҳида кўчирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ–421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Ҳомиласи йигирма тўрт ҳафталикдан ошган ёки уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар бошқа маҳкумлардан алоҳида кўчирилади.

Маҳкум беморлар, ҳомиладор аёллар ва боласи бор аёллар, зарурат бўлганда, тиббий ходимлар кузатувида кўчирилади.

Маҳкумларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида уларни бошқа ҳолларда ҳам ажратилган тарзда кўчиришга йўл қўйилади.

Кўчириш чоғида маҳкумлар зарур моддий-маиший ва санитария-гигиена шароитлари билан таъминланади, уларга мавсумий кийим ва пойабзал, белгиланган норма бўйича озиқ-овқат маҳсулотлари берилади.

Маҳкумларни кўчириш давлат ҳисобидан, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланган тартибда соқчи кузатувида амалга оширилади.

Жазони ўташ жойига бораётган ёки бир жазони ижро этиш муассасасидан бошқа жазони ижро этиш муассасасига кўчирилаётган маҳкумларни вақтинча сақлаш учун жазони ижро этиш муассасалари ва тергов ҳисбоналари ҳузурига транзит-жўнатиш участкалари ташкил этилиши мумкин. Маҳкумлар транзит-жўнатиш участкаларида режимнинг тури суд ҳукми билан белгиланган жазони ижро этиш муассасасида ўзининг жазони ўташига оид шартлар асосида, ушбу Кодекснинг 58-моддаси талабларига риоя этган ҳолда сақланади.

Маҳкумларни транзит-жўнатиш участкаларида сақлашнинг энг кўп муддати кўпи билан 20 суткани ташкил этади. *(Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

61-модда. Маҳкумларни сақлаш шароитининг ўзгартирилиши

Жазони ўташ даврида озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг сақлаш шароити бир муассаса доирасида ёки бошқа турдаги муассасасга ўтказиш йўли билан энгиллаштирилиши ёхуд оғирлаштирилиши мумкин.

Маҳкумларни сақлаш шароити рағбатлантириш тарзида қуйидагича энгиллаштирилиши мумкин:

муассаса бошлиғининг қарорига биноан – ушбу Кодекснинг 102, 104-моддаларига мувофиқ;

суд томонидан – Жиноят-процессуал кодексининг 537-моддасига мувофиқ.

Маҳкумларни сақлаш шароити интизомий жазо тарзида қуйидагича оғирлаштирилиши мумкин:

муассаса бошлиғининг қарорига биноан – ушбу Кодекснинг 105, 106-моддаларига мувофиқ;

суд томонидан – Жиноят-процессуал кодексининг 537-моддаси ва 542-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 13 декабрдаги УРҚ–124-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 50–51-сон, 503-модда)*

**11-БОБ. ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ
МУАССАСАЛАРИДАГИ РЕЖИМ**

62-модда. Режимнинг асосий талаблари

Жазони ижро этиш муассасаларида режим жазодан кўзланган мақсадга эришиш учун белгиланади.

Режим қуйидагиларни таъминлайди:
маҳкумларни батамом ажратиб қўйиш, уларни қуриқлаш ва назорат қилиб туришни;

маҳкумларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини рўйга чиқариш, шунингдек уларнинг ўз мажбуриятларини адо этишини;

муайян тоифадаги маҳкумларни алоҳида-алоҳида сақлашни;

муассаса турига қараб маҳкумларни ҳар хил шароитда сақлашни;

маҳкумларнинг ва муассаса ходимларининг хавфсизлигини.

Жазони ижро этиш муассасаларида режим Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан тасдиқланган Ички тартиб қоидалари ва бошқа норматив ҳужжатлар билан тартибга солинади.

63-модда. Маҳкумлар кийими

Жазони ижро этиш муассасаларида, манзил-колонияларни истисно этганда, маҳкумлар белгиланган намунада кийим киядилар. Кийимнинг кўриниши Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

Ички тартиб қондаларида назарда тутилган ҳолларда маҳкумларга фуқаролик намунасидаги кийимдан фойдаланишга рухсат этилади.

64-модда. Маҳкумларни батамом ажратиб қўйиш ва қўриқлаш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларни батамом ажратиб қўйиш ва қўриқлаш, шунингдек улар сақланадиган ва меҳнат қиладиган объектларни қўриқлаш Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

65-модда. Назорат ва текширишнинг техникавий воситалари

Озодликдан маҳрум этиш жойларидан қочиш ва бошқа жиноятларнинг, жазони ўтатишнинг белгиланган тартибини бузишларнинг олдини олиш, маҳкумлар ҳулқ-атвори тўғрисида зарур ахборот олиш учун жазони ижро этиш муассасаларида назорат ва текширишнинг аудио-визуал, электрон ва бошқа техникавий воситаларидан фойдаланилади.

Муассаса маъмурияти маҳкумларни назорат ва текширишнинг техникавий воситалари қўлланилаётганлигидан хабардор этиши шарт.

Назорат ва текширишнинг техникавий воситалари рўйхати, улардан фойдаланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

66-модда. Маҳкумнинг нарсалари ва буюмлари

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга ўз ёнида сақлашга рухсат этилган нарсалар ва буюмлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

Маҳкумларнинг ёнидан топилган, фойдаланишга рухсат этилмаган нарсалар ва буюмлар муассаса бошлигининг қарорига биноан олиб қўйилади ҳамда маҳкум озод бўлгунга қадар сақлаш учун топширилади ёки йўқ қилиб ташланади еҳуд давлат фойдасига ўтказилди ва бу ҳақда тегишли ҳужжат тузилади.

Нарсалар ва буюмларни давлат фойдасига ўтказиш тўғрисидаги қарор прокурор томонидан тасдиқланади.

67-модда. Тинтув ва кўздан кечириш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар, уларнинг буюмлари ва кийимлари, шунингдек жазони ижро этиш муассасаларининг объектлари ва хоналари тинтув қилиниши ҳамда кўздан кечирилиши мумкин. Шахсий тинтув маҳкум билан бир жинсда бўлган шахслар томонидан амалга оширилади.

Тайёрланаётган ёки содир этилаётган жиноятлар, тақиқланган нарсалар ва буюмлар сақланаётганлиги ҳақида ахборот келиб тушган ҳолларда, жазони ижро этиш муассасаларининг турар жойларини уларда маҳкумлар бўлганда тинтув қилишга йўл қўйилади.

Тинтув ўтказиш чоғида маҳкумларга нисбатан жисмоний куч ва махсус воситалар қўлланилиши тақиқланади, бундан маҳкумларнинг тинтувни амалга ошираётган ходимга, бошқа маҳкумларга ёки ўзга шахсларга нисбатан ғайриҳуқуқий хатти-ҳаракатларининг, шунингдек маҳкумлар томонидан ўзига ўзи зарар етказишнинг олдини олиш ҳоллари мустасно. *(Биринчи, иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ-625-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)*

Жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти ушбу муассасага ҳамда маҳкумлар ишлаётган объектларга кираётган ва чиқаётган шахсларнинг транспорт воситаларини, буюмлари ва кийимини кўздан кечиришга ҳақли, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Тинтув қилиш ва кўздан кечириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

68-модда. Жазони ижро этиш муассасаларида тезкор-қидирув фаолияти

Жазони ижро этиш муассасаларида тезкор-қидирув фаолияти:

маҳкумлар, муассаса ходимлари ва бошқа шахслар ҳавфсизлигини таъминлаш;

маҳкумлар мажzur муассасага етиб келгунга қадар содир этган жиноятларни аниқлаш ва фош этиш;

жиноятларни ҳамда белгиланган сақлаш режимини бузиш ҳолларини аниқлаш ва уларнинг олдини олиш;

жазони ижро этиш муассасаларида содир этилган жиноятларни фош этиш;

озодликдан маҳрум этиш жойларидан қочган маҳкумларни қидириш;

бошқа жиноятларни фош этишда ёрдам бериш мақсадида амалга оширилади.

Тезкор-қидирув фаолиятини жазони ижро этиш муассасаларининг тезкор хизматлар ходимлари, шунингдек бошқа ваколатли органлар қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширадilar. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

69-модда. Маҳкумларга нисбатан жисмоний куч ишлатиш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар томонидан содир этилаётган жиноятлар ва ҳуқуқбузарликларни тўхтатиб қолиш мақсадида, шунингдек уларни ушлаш чоғида, агар бошқа усуллар билан муассаса маъмуриятининг қонуний талабларини таъминлашнинг илжози бўлмаса, маҳкумларга нисбатан жисмоний куч ишлатилиши мумкин.

Жисмоний куч ишлатилиши натижасида маҳкумнинг ҳаёти ва соғлимига зарар етказилган ҳар бир ҳолат тўғрисида прокурорга дарҳол хабар берилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

69¹-модда. Маҳкум оғват ейишни рад этганда қўлланиладиган чоралар

Маҳкумнинг оғват ейишни рад этганлиги факти аниқланганда муассаса бошлиғи ёхуд унинг ўринини босувчи шахс бу ҳақда зудлик билан прокурорни хабардор қилади.

Оғват ейишни рад этадиган маҳкум имкон қадар бошқа маҳкумлардан алоҳида сақланади ва тиббиёт ходимининг кузатуви остида бўлади.

Оғват ейишни рад этган маҳкумнинг соғлиғини сақлаб туришга қаратилган мажбурулов йўсинидаги (сунъий ва мажбурий оғватлантириш тарзидаги) чоралар, агар унинг ҳаётига ёки соғлиғига ҳавф таҳдид солса, шифокорнинг ёзма ҳулосаси асосида ҳамда тиббиёт ходими ҳозирлигида амалга оширилади.

Маҳкумнинг оғват ейишни рад этганлиги уни бошқа жазони ижро этиш муассасаларига ўтказишга ёхуд тергов ҳаракатларида ва суд мажлисларида иштирок этиш учун бошқа ерга кўчиришга тўсқинлик қилмайди. Зарур ҳолларда, маҳкумни бошқа ерга кўчириш тиббиёт ходими кузатувида амалга оширилади.

Маҳкумлар оғват ейишни рад этганда қўлланиладиган мажбурулов йўсинидаги чораларни қўллаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан келишган ҳолда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

70-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

71-модда. Маҳсус воситаларни ишлатиш

Маҳкумларнинг ғайриҳуқуқий хатти-ҳаракатларини тўхтатиш, шунингдек ўзига ўзи зарар етказишининг олдини олиш мақсадида уларга нисбатан маҳсус воситалар ишлатилиши мумкин.

Маҳсус воситалар жумласига резина таёқлар, қўлишанлар ёки бошқача боғлаш воситалари, хизмат итлари, кўздан ёш чиқарувчи моддалар, чалғитма таъсир кўрсатувчи нур-товуш мосламалари, тўсиқ-ғовларни бартараф этувчи воситалар, сув билан зарба берувчи ва зирхли машиналар, иншоотларни очмиш, транспортни мажбурий тўхтатиш мосламалари ҳамда қонунда назарда тутилган бошқа воситалар киради.

Маҳсус воситалар қуйидаги ҳолларда қўлланилади: маҳкумларнинг муассаса маъмурияти вакиллариغا, бошқа маҳкумларга ва ўзга шахсларга ҳужумини даф этиш чоғида;

маҳкумлар томонидан содир этилган оммавий тартибсизликларни, жамоат тартибини гуруҳ бўлиб бузишларни тўхтатиш, муассаса маъмуриятига ашаддий буйсунмаётган ёки қаршилик кўрсатаётган ҳуқуқбузарларни ушлаш чоғида;

гаровга олинганларни, маҳкумлар эгаллаб олган биноларни, иншоотларни, хоналарни ва транспорт воситаларини озод қилиш чоғида;

маҳкумларни қўриқлаб бориш ва қўриқлаб туриш чоғида – қочишнинг олдини олиш учун; жазони ижро этиш муассасасидан қочган маҳкумларни ушлаш чоғида.

Маҳсус воситалар қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ҳам қўлланилиши мумкин.

Маҳсус воситалар турлари, уларни ишлатиш интензивлиги юзага келган вазият, ҳуқуқбузарлик хусусияти ва ҳуқуқбузарнинг шахсини инobatга олган ҳолда белгиланади. Маҳсус воситаларни қўллаш маҳкумларга ва бошқа шахсларга мумкин қадар кам зарар келтириши лозим.

Ҳомиладорлик белгилари сезилиб турган аёлларга, ногиронлик белгилари аниқ кўриниб турган шахсларга ҳамда ёши аниқ кўриниб турган ёки маълум бўлган вояга етмаган шахсларга нисбатан маҳсус воситалар ишлатиш тақиқланади, улар томонидан қуроли қаршилик кўрсатилган ёки фуқаролар ҳаёти ва соғлиғига таҳдид этиб, гуруҳ бўлиб ҳужум қилинган ҳоллар бундан муҳтасиб.

Маҳсус воситаларни қўллаш натижасида маҳкумлар ва бошқа шахслар ҳаёти ва соғлиғига зарар етказилган ҳар бир ҳодиса ҳақида дарҳол прокурорга хабар қилинади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

72-модда. Ҳўқатар қурол қўллаш асослари

Алоҳида ҳолларда, агар жиноятни бошқа воситалар билан тўхтатишнинг иложи бўлмаса, энг сунгги чора сифатида Ҳўқатар қурол қўллашга йўл қўйилади.

Ҳўқатар қурол қуйидаги ҳолларда қўлланилиши мумкин: муассаса маъмурияти вакиллари, бошқа маҳкумларни ва ўзга шахсларни уларнинг ҳаёти ва соғлиғига аниқ таҳдид этувчи ҳужумдан ҳимоя қилиш, шунингдек қуролини қўлга киритиш мақсадида қилинган ҳужумни даф этиш чоғида;

гаровга олинганларни, маҳкумлар эгаллаб олган биноларни, иншоотларни, хоналарни ва транспорт воситаларини озод қилиш чоғида;

жазони ижро этиш муассасасининг қўриқланадиган объектларига, транспорт воситаларига гуруҳ бўлиб қилинган ёки қуроли ҳужумни даф этиш ёхуд маҳкумларни зўрлик билан озод қилишга уринишларни тўхтатиш чоғида; озодликдан маҳрум этиш жойларидан қочаётган ёки қуроли қаршилик кўрсатаётган маҳкумни ушлаш чоғида; маҳкумлар қочишда фойдаланаётган транспорт воситасини тўхтатиш чоғида.

Ҳўқатар қурол қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда ҳам қўлланилиши мумкин.

73-модда. Ҳўқатар қурол қўллаш тартиби

Ҳўқатар қуролни қўллашдан олдин қурол қўлланилиши мумкинлиги ҳақида огоҳлантириш ва юқорига қараб огоҳлантирувчи Ҳўқ отиш керак. Қуйидаги ҳолларда Ҳўқатар қурол огоҳлантиришсиз қўлланилиши мумкин:

қўққисдан ҳужум қилинганда, қуроли ҳужумни ёки жанговар техника, транспорт воситалари, учмиш аппаратлари, денгиз ва дарё кемаларидан фойдаланган ҳолда қилинган ҳужумни даф этишда, гаровга олинганларни озод қилишда, озодликдан маҳрум этиш

жойларидан курул билан, транспорт воситалари ёрдамида ёки юриб кетаётган транспорт воситаларида, тунда ёки кўриш чекланган шароитда қочилганда.

Ўқотар курул қўлланилганда фуқаролар хавфсизлигини таъминлаш, шунингдек жабрланганларга тиббий ёрдам кўрсатиш учун иложи борича барча чоралар кўрилиши зарур.

Ўқотар курул қўлланилган ҳар бир ҳодиса ҳақида рапорт тузилади ва дарҳол прокурорга хабар қилинади.

74-модда. Жазони ижро этиш муассасаларида алоҳида ҳолат жорий этиш

Табий офат рўй берган, жазони ижро этиш муассасаси жойлашган ерда favқулдада ёки ҳарбий ҳолат жорий этилган тақдирда, уруш даври мобайнида, маҳкумлар томонидан гуруҳ бўлиб бўйсунмаслик, шунингдек оммавий тартибсизлик содир этилганда муассасаларда алоҳида ҳолат жорий этилиши мумкин.

Алоҳида ҳолат Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазири томонидан Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори билан келишилган ҳолда ўттиз суткагача бўлган мuddатга жорий этилади. Алоҳида ҳолатнинг амал қилиш вақти алоҳида ҳолларда қўшимча равишда яна ўттиз суткагача узайтирилиши мумкин.

Алоҳида ҳолат амал қилиб турган даврда муассасаларда қўриқилш ва назоратнинг кучайтирилган тури, объектларга киришининг алоҳида тартиби жорий этилади, кун тартиби ўзгартирилиши, айрим хизматларнинг фаолияти чекланиши мумкин. Айни вақтда маҳкумларнинг айрим ҳуқуқлари чекланишига йўл қўйилади.

75-модда. Маҳкумларнинг озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсаларни сотиб олиши

Озодликдан маҳрум этишга ҳукми қилинган шахслар ўз шахсий ҳисобварағидаги пул ҳисобидан озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсаларни пул ўтказиш йўли билан сотиб олишлари мумкин.

Сарфлашга рухсат этиладиган пул миқдори жазони ижро этиш муассасасининг тартиб турига ҳамда маҳкум сақланаётган шароитга қараб белгиланади.

Маҳкумлар энгиллаштирилган сақлаш шароитига ўтказилганда, меҳнат нормаси ва меҳнат вазифаларини бажарганда, шунингдек байрам кунлари рағбатлантириш тарзида, маҳкумларга меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 3,6 фоизигача бўлган миқдорда қўшимча пул сарфлашга рухсат этилади. *(Ўчинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Бир ой давомида сарфлашга рухсат этилган пулнинг умумий суммаси қуйидаги миқдорлардан ошмаслиги керак:

- умумий тартибли колонияларда – белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 1,06 бараваридан;
- қаттиқ тартибли колонияларда – белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 87,9 фоизидан;
- маҳсус тартибли колонияларда – белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 70,3 фоизидан;
- турмаларда – белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 52,7 фоизидан;

тарбия колонияларида, ихтисослаштирилган давлош муассасаларида, шунингдек маҳкум биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар, ҳомилидагор аёллар ҳамда жазони ижро этиш муассасаларида болалар ўйларига болалари бўлган аёллар учун – белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 120 фоиздан. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли ва 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ-770-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Ушбу модданинг тўртинчи қисмида белгиланган миқдордан ортиқча пулга маҳкумлар тиббий хулоса асосида қўшимча равишда озиқ-овқат маҳсулотлари, шунингдек кийим ва пойабзал сотиб олиш ҳуқуқига эга.

Муассаса бошлиғи янги келган маҳкумга озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш учун белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 17,6 фоизигача, манзил-колонияларда эса 35,2 фоизигача бўлган суммада аванс беришга ҳақли. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

76-модда. Маҳкумларнинг учрашувлари

Озодликдан маҳрум этишга ҳукми қилинган шахсларга қисқа мuddатли ва узоқ мuddатли учрашув ҳуқуқи берилади.

Маҳкумларга қариндошлари ёки бошқа шахслар билан мuddатли тўрт соатгача бўлган қисқа мuddатли учрашувга рухсат берилади.

Маҳкумларга яқин қариндошлари (эр, хотин, ота-оналар, болалар, ўғил (қиз) қилиб олган шахслар, ўғил (қиз) қилиб олинган шахслар, ака-укалар, опа-сингиллар, бувалар, бувалар, неваралар) билан узоқ мuddатли учрашув муассаса ҳудудида ёки ушбу Кодексининг 114 ва 130-моддаларида назарда тутилган ҳолларда, муассаса ҳудудидан ташқарида улар билан бирга яшаш ҳуқуқи билан берилади. *(Ўчинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

Узоқ мuddатли учрашув мuddати қуйидагича белгиланади: муассаса ҳудудида – бир суткадан уч суткагача, муассаса ҳудудидан ташқарида эса – уч суткадан беш суткагача.

Қисқа мuddатли ва узоқ мuddатли учрашув миқдори жазони ижро этиш муассасасининг тартиб турига ҳамда маҳкум сақланаётган шароитга қараб белгиланади.

Юқумли касалликларга чалинган ва стационар даволанишда бўлган маҳкумларга учрашувлар шифокор рухсати билан берилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги ЎРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Учрашув учун берилган вақт мобайнида маҳкумлар ишдан озод этиб қўйилади, ана шу кунлар учун уларга иш ҳақи ёзилмайди.

Маҳкумнинг илтимосига кўра узоқ мuddатли учрашув қисқа мuddатли учрашувга ёки масофали видео-учрашувга ёхуд телефон орқали сузлашувга, қисқа мuddатли учрашув эса масофали видео-учрашувга ёки телефон орқали сузлашувга алмаштирилади.

Маҳкумлар учун масофали видео-учрашувлар жазони ижро этиш муассасаси ва органи томонидан ташкил

этилади. Масофали видео-учрашув ҳимояланган алоқа каналлари орқали видеоқонференция тизими воситасида амалга оширилади. (Саккизинчи ва тўққизинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ-625-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)

Учрашувларни ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

77-модда. Маҳкумларнинг телефон орқали сўзлашувлари

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинганларга телефон орқали сўзлашувлар ҳуқуқи берилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги УРҚ-518-сонли ва 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Умумий, қаттиқ, махсус тартибли колонияларда, тарбия колонияларида, турмаларда ва маҳкумлар учун ихтисослашган касалхоналарда жазони ўтаётган маҳкумларнинг телефон орқали сўзлашувлари муассаса маъмурияти назорати остида ўтказилади ҳамда уларнинг ҳақи маҳкумининг шахсий ҳисобварағидан туланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Телефон орқали сўзлашувлар миқдори жазони ижро этиш муассасасининг тартиб турига ҳамда маҳкум сақланаётган шароитга қараб белгиланади. Маҳкумининг илтимосига кўра, маҳкум жазони ижро этиш муассасасига етиб келгандан кейин, шунингдек алоҳида ҳолларда унга кўшимча равишда телефон орқали сўзлашувга рұхсат этилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги УРҚ-518-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

Интизомий бўлинмаларда сақланаётган маҳкумларга фақат алоҳида ҳолларда телефон орқали сўзлашувга рұхсат этилиши мумкин.

Озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган маҳкумларнинг телефон орқали ўзаро сўзлашувлари тақиқланади.

Маҳкумларга телефон орқали сўзлашувга рұхсат этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

78-модда. Маҳкумларнинг посилкалар, йўқловлар, бандероллар ва пул жўнатмалари олиши ва юбориши

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар жазони ижро этиш муассасасига етиб келган кундан бошлаб посилка, йўқлов ва бандерол олишлари ҳамда жўнатишлари мумкин. Посилка, йўқлов ва бандероллар кўздан кечирилади.

Битта посилка ёки бандеролнинг оғирлиги почта қосдаларида белгиланган қўйилган нормадан, йўқловнинг оғирлиги эса посилканинг белгиланган вазнидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Олинандиган посилка, йўқлов ва бандеролларнинг миқдори жазони ижро этиш муассасасининг тартиб турига ҳамда маҳкум сақланаётган шароитга қараб белгиланади.

Ҳукм қилинган ҳомиладор аёлларнинг ва жазони ижро этиш муассасасидаги болалар уйда болалари бўлган аёлларнинг, шунингдек врач хулосасига кўра даволаниш ва кучли таомга муҳтож деб эътироф этилган беморларнинг, биринчи ёки иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларнинг тиббий хулосада белгиланмаган миқдорда ва хилларда кўшимча посилкалар, йўқловлар ва бандероллар олишига рұхсат этилади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги УРҚ-518-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

Маҳкумлар чекланмаган миқдорда пул жўнатмалари олишлари ва юборишлари мумкин. Пул жўнатмалари маҳкумининг шахсий ҳисобварағига келиб тушади. Маҳкумлар ўзларига ёқин қариндош бўлмаган шахсларга, шунингдек қорхона, муассаса ва ташкилотларга фақат жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг рұхсати билан пул жўнатмалари юборишлари мумкин.

Маҳкумларнинг посилкалар, йўқловлар, бандероллар ва пул жўнатмаларини олиши ҳамда юбориши тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

79-модда. Маҳкумларнинг ёзишмалари

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар чекланмаган миқдорда хат ва телеграммалар олишлари ҳамда жўнатишлари мумкин.

Маҳкумларнинг хатлари ва бошқа жўнатмалари цензурадан ўтказилади, жазони манзил-колонияларда ўтаётган шахсларнинг хатлари ва бошқа жўнатмалари бундан мустасно. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Маҳкумларга хатларни топшириш ва уларнинг хатларини кўрсатилган манзилга жўнатиш муассаса маъмурияти томонидан хат келиб тушган ёки жўнатиш учун топширилган кундан бошлаб уч кунлик мuddат ичида амалга оширилади. Телеграммалар эгаларига дарҳол топширилади ва жўнатилади.

Хатлар ва бошқа жўнатмалар олиш ҳамда юбориш, шунингдек уларни цензурадан ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

Маҳкумларнинг Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилининг (омбудсманнинг) ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилининг номига юборилган муурожаатлари муассаса маъмурияти томонидан кўздан кечирилиши мумкин эмас ҳамда йигирма тўрт соатдан кечиктирмай тегишли вакилга юборилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилининг жавоби кўздан кечирилиши мумкин эмас ҳамда аризаچига дарҳол етказиб берилади. (Бешинчи ва олтинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли*

Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Озодликдан маҳрум этиш жойларида сақланаётган маҳкумлар ўртасида хат ёзишмалари фақат ўзаро қариндошлар ўртасида ва муассаса маъмуриятининг рухсати билан амалга оширилиши мумкин.

Прокурор ёки суд номига йўлланган таклиф, ариза ва шикоятлар кўздан кечирилмайди ҳамда бир суткалик муддат ичида тегишлилиги буйича жўнатилади. Хавфсизлик чораларини қўллаш ҳақидаги ёки уларни қўллашни рад этиш тўғрисидаги қарорлар устидан шикоятлар тегишлилиги буйича дарҳол жўнатилади. (Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги ЎРҚ-625-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 10 апрелдаги ЎРҚ-209-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2009 йил, 15-сон, 179-модда)

79^а-модда. Озодликдан маҳрум этилган маҳкумларнинг сайр қилиши

Жазони умумий, қаттиқ тартибли колониялар, тарбия колониялари қабул бўлинмаларининг камераларида, шунингдек махсус тартибли колонияларнинг камераларида ўтаётган озодликдан маҳрум этилган маҳкумлар, агар улар очиқ ҳавода ишлаётган бўлмаса, ҳар кuni мuddати икки соатлик сайр қилиш ҳуқуқига эга.

Сайр қилишнинг мuddати жазони ижро этиш колонияларининг, тергов ҳибсхоналари ва турмаларнинг интимиқ бўлинмаларида сақланаётган маҳкумлар учун ушбу Кодекснинг 109 ва 127-моддалари билан, жазони турмаларда ўтаётган маҳкумлар учун эса 123-моддаси билан белгиланади.

Маҳкумларнинг сайр қилиши махсус жиҳозланган сайр қилиш ҳовлиларида кундузги вақтда ўтказилади. Сайр қилиш, маҳкум жазони ижро этиш муассасаларининг ички тартиб қоидаларини бузган тақдирда, мuddатидан илгари тугатилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

80-модда. Маҳкумларнинг адабиёт ва ёзув ашёларини сотиб олиши ҳамда сақлаши

Маҳкумлар посылка, йўқлов ва бандеролларда ёзув ашёлари, адабиётлар олишлари, шунингдек уларни савдо шохобчалари орқали сотиб олишлари, чекланмаган миқдорда газета ва журналларга обуна бўлишлари мумкин. Маҳкумларга урушни, миллий ва диний адоватни, зўрлик ва шафқатсизликни тарғиб қилувчи нашрларни, шунингдек беҳаё нашрларни олиш, сотиб олиш, сақлаш ва тарқатиш тақиқланади.

Маҳкум савдо шохобчалари орқали сотиб олган адабиёт у олишга ҳақли бўлган посылка ва бандероллар сонига кирмайди.

Маҳкум ўз ёнида кўпи билан ўн нусха китоб ва журнал сақлаши мумкин. Мазкур миқдордан ортиқча адабиёт маҳкумнинг розилиги билан сақлаш учун топширилади, фойдаланиш учун кутубхонага берилади ёки унинг қариндошлари ва бошқа шахсларга жўнатилади.

81-модда. Маҳкумларнинг кинофильмлар ва телекўрсатувлар кўриши, радиозангиштирилган эшитишлар эшитиши

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар ишдан бўш соатларда, тунги дам олиш учун ажратилган вақтдан ташқари, кинофильмлар ва телекўрсатувлар кўриши, радио эшиттирилган эшитиш ҳуқуқига эга. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ-817-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

82-модда. Маҳкумларнинг алоҳида ҳолларда муассаса доирасидан четга чиқиши

Маҳкумларга алоҳида ҳоллар (яқин қариндошининг вафоти ёки ҳаёти учун хавфли бўлган оғир касаллиги, маҳкумга ёки унинг оиласига жиддий моддий зарар етказган воқеа) муносабати билан бориш-келиш учун кетадиган вақтни (тўрт суткагача) ҳисоба олмаган ҳолда, етти суткагача бўлган мuddатга жазони ижро этиш муассасаси доирасидан четга чиқишга рухсат этилиши мумкин. Маҳкумларга Ўзбекистон Республикаси доирасида четга чиқишга рухсат этилади.

Маҳкумнинг четга чиқишга рухсат сўраб ёзган аризасини муассаса маъмурияти бир сутка ичидан кўриб чиқади. Бу ҳақда маҳкумнинг шахси, хулқ-атвори, тасдиқловчи ҳужжатлар бор-йўқлигидан келиб чиқиб қарор қабул қилинади. Четга чиқишга бериладиган рухсатнома прокурор томонидан тасдиқланади.

Қуйидагиларга:

ўта хавфли рецидивистлар;

умрбод озодликдан маҳрум қилинганлар, шунингдек умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси афв этиш тартибидега озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган шахслар; (учинчи қисмнинг учинчи хатбошиши Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги ЎРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

ўта оғир жиноятлар учун ҳукм қилинган шахслар;

мажбурий даволанишдан ўтаётган ва юқумли касалликка чалинган маҳкумларга четга чиқишга рухсат берилмайди.

Четга чиқиш вақти жазони ўташ мuddати ҳисобига қўшилади.

Четга чиқиш билан боғлиқ қаражатлар маҳкум маблағлари ҳисобидан ёки бошқа шахслар томонидан тўланади.

Маҳкумнинг белгиланган мuddатда жойига қайтиб келишини қийинлаштирувчи қўтилмаган ҳоллар юз берган тақдирда у борган жойдаги ички ишлар органи бошлигининг қарорига биноан қайтиш мuddати, жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятини албатта огоҳлантирган ҳолда, беш суткагача узайтирилиши мумкин.

Маҳкум белгиланган мuddатда жойига қайтишдан бўйин товлаган тақдирда, у ички ишлар органи томонидан ушланади ва жазони ўташ жойига жўнатилади.

Маҳкумларнинг муассаса доирасидан четга чиқиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

83-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-моддла)*

12-БОБ. МАҲКУМЛАРНИНГ МОДДИЙ-МАИШИЙ ТАЪМИНОТИ ВА УЛАРГА ТИББИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТИШ

84-модда. Маҳкумларнинг яшаш жойи

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар сақлаш шартотиғига қараб умумий турар жойларда, хоналарда ёки камераларда яшайди, ушбу турар жойлар, хоналар ёки камералар белгиланган тартибда тасдиқланган санитария-гигиена ҳамда қурилиш нормалари ва қоидаларига мос келиши керак. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги ЎРҚ–530-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)*

Бир маҳкумга тўғри келадиган яшаш майдони нормаси қуйидаги миқдордан кам бўлиши мумкин эмас: умумий турар жойларда – икки квадрат метр; тергов хибсхоналари ва турмаларнинг умумий камераларида – икки ярим квадрат метр;

аёллар, I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар вояга етмаганлар сақланадиган колониялардаги умумий турар жойларда – уч квадрат метр; *(иккинчи қисмининг тўртинчи атамбоси Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ–817-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

бемор маҳкумлар сақланадиган палаталарда – тўрт квадрат метр;

интимикий бўлинмаларнинг камераларида ҳамда соқчисиз ёки кузатувчисиз юриш ҳуқуқидан фойдаланмаётган маҳкумлар яшаш учун, шунингдек жазони манзил-колонияларда ўтаётган шахслар учун мўлжалланган хона типидagi турар жойларда – тўрт ярим квадрат метр.

Маҳкумларга ётиш учун алоҳида жой, кўрпа-тушак, чойшар ва керакли инвентар берилади.

I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар учун мўлжалланган умумий турар жойлар махсус воситалар ва мосламалар билан жиҳозланган бўлиши керак. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ–817-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

85-модда. Маҳкумларнинг овқати

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга организмнинг энергияга ва озуқавий моддаларга бўлган физиологик эҳтиёжини таъминлайдиган овқат қонунчиликда белгиланган тартибда республика бюджетидан ҳисобидан берилади, бундан манзил-колонияларда жазони ўтаётганлар мустасно. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги ЎРҚ–558-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Овқат нормаси Ўзбекистон Республикаси Вази́рлар Маҳкамаси томонидан маҳкумларнинг соғлиғи ҳолатига,

уларнинг ёши, бажараётган ишининг хусусияти ва оғирлиғига қараб белгиланади. Маҳкумларга уларни ишга жалб этган корхона, муассаса ва ташкилотлар маблағлари ҳисобидан қўшимча овқат берилиши мумкин.

Маҳкум ҳомиладор аёллар, эмизикли оналар, вояга етмаганларга, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларга бериладиган овқат оширилган нормаларда белгиланади. Тиббий хулоса асосида уларга қўшимча озиқ-овқат маҳсулотлари олишга рухсат этилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Манзил-колонияларда жазони ўтаётган ҳомиладор аёлларга ва эмизикли оналарга ишдан озод этилган даврида республика бюджети ҳисобидан овқат берилади.

Манзил-колонияларда жазони ўтаётган, касаллиги туфайли ёки интимикий бўлинмага киритилиб ишдан озод қилинган маҳкумларга манзил-колонияларнинг корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари ҳисобидан овқат берилиб, овқатнинг қиймати кейинчалик маҳкумларнинг ойлик иш ҳақидан ушлаб қолинади. *(Тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги ЎРҚ–558-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

86-модда. Маҳкумлари уст-бosh билан таъминлаш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм этилган шахслар, жазони манзил-колонияларда ўтаётган шахслар бундан мустасно, республика бюджети ҳисобидан белгиланган намунада кийим, мавсумга қараб, маҳкумнинг жинси ва иқлим шартотиғлари инобатга олган ҳолда ички кийим ва пойабзал билан таъминланадилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги ЎРҚ–373-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

87-модда. Маҳкумларнинг тиббий-санитария таъминоти

Озодликдан маҳрум этиш жойларида даволаш-профилактика ёрдами ва санитария иши ҳамда эпидемияга қарши ишлар қонунчиликка мувофиқ ташкил этилади ва ўтказилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маҳкумларга тиббий-санитария хизмати кўрсатиш учун стационарлари бор тиббий бўлимлар, сил касаллигига чалинган беморларни даволаш ва сақлаб туриш учун даволаш муассасаси ҳуқуқига эга бўлган колониялар, малакали тиббий ёрдам кўрсатиш учун маҳкумларга мўлжалланган ихтисослашган касалхоналар ташкил этилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс жазони ижро этиш муассасасига қабул қилиш чоғида, жазони ўташ пайтда вақти-вақти билан, бироқ олти ойда камида бир марта, шунингдек тижораатларга кўра тиббий кўриқдан ўтказилади. Тиббий текширувдан ўтказиш махфийлик шартлари асосида амалга оширилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс жазони ижро этиш муассасасига қабул қилинган пайтдан эътиборан ўн беш кун ичида у билан суҳбат ўтказилади, маҳрум жазони ижро этиш муассасасининг карантин хоналарида тиббий кўриқдан ва санитария-гигиена тадбирларида ўтади.

Жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар жазони ижро этиш муассасасига қабул қилинаётганда ҳам, шошилини тиббий ёрдамга муҳтож бўлганда ҳам тиббиёт ходимлари ушбу шахсларнинг ёнига зудлик билан киришни таъминлаши керак.

Шошилини тиббий ёрдам кўрсатиш зарур бўлганда озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг ҳудудий муассасаларига жойлаштирилади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган, ихтисослаштирилган тиббий ёрдамга муҳтож бўлган шахслар даволаш муассасаси ҳуқуқига эга бўлган колонияларга ёки озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар учун муъжалланган ихтисослаштирилган касалхоналарга юборилади, шунингдек улар Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг ҳудудий муассасаларига жойлаштирилиши мумкин.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс оғир касалликка чалинган тақдирда, жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳрумининг розилиги билан унинг яқин қариндошларига ёки озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахснинг ўзи кўрсатган бошқа шахсларга бу ҳақда дарҳол хабар беради.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс оғир касалликка чалинган тақдирда, телефон орқали кўшимча сўзлашишга, шунингдек шифокорнинг рухсати билан кўшимча учрашувга рухсат берилади. (Учинчи – тўққизинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ–530-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)

Маҳруملарга тиббий ёрдам кўрсатиш, уларга дори-дармон воситалари бериш, санитария назоратини ташкил этиш ва олиб бориш, даволаш-профилактика муассасаларидан фойдаланиш, соғлиқни сақлаш органларининг тиббий ходимларини жалб этиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг тиббий-санитария таъминоти республика бюджетига ҳисобидан амалга оширилади.

Маҳруملар шахсий ва умумий гигиена қоидаларига, санитария талабларига риоя этишлари шарт.

13-БОБ. ОЗОДЛИҚДАН МАҲРУМ ЭТИШГА ҲУКМ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАР МЕҲНАТИ

88-модда. Маҳрумлارни меҳнатга жалб этиш

Маҳрумлارни меҳнатга жалб этишдан асосий мақсад уларда ижтимоий-фойдалаи фаолият билан шуғулланиш эҳтиёжини шакллантиришдан иборат.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар жинси, ёши, соғлигининг ҳолати, меҳнат қобилияти

ва иложи борица, ихтисослиги ҳисобга олинган ҳолда ишлаши керак. Маҳрумлارнинг меҳнатга оид муносабатлари меҳнат тўғрисидаги қонуничилик билан, ушбу Кодексда назарда тутилган истисно ва чеклашларни ҳисобга олган ҳолда, тартибга солинади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли ва 2023 йил 15 февралдаги УРҚ–817-сонли қонунилари тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар, одатда, жазони ижро этиш муассасалари ва улар ташкилотларининг корхоналарида, айрим ҳолларда эса, керакли тарзда кўриқлаш ва батамом ажратиб қўйиш таъминланган тақдирда, бошқа корхоналарда меҳнатга жалб этилади. Маҳрумларнинг хусусий шахслар фойдасига меҳнат қилишига йўл қўйилмайди. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ–542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда)

Олтимиш ёшдан ошган эркаклар, эллик беш ёшдан ошган аёллар, I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар меҳнатга ўз хоҳишларига кўра жалб этилмайди. (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

Маҳрума аёллар ҳомиладорлик ва туғиш муносабати билан қонуничиликда белгиланган муддатга ишдан озод қилинадилар.

Меҳнат тўғрисидаги қонуничиликда бажариш тақиқланган ишларда аёл ва вояга етмаган маҳрумлар меҳнатидан фойдаланишга йўл қўйилмайди.

Маҳрумлاردан фойдаланиш тақиқланган ишлар ва лавозимлар рўйхати қонуничилик билан белгилаб қўйилади. (Бешинчи, олтинчи ва еттинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Маҳрумлар топширилган ишни ҳалол, виждонан бажаришга, меҳнат ва технология интизомига, меҳнатни муҳофаза қилиш буйича талабларга риоя этишлари шарт. Уларнинг меҳнатга оид ва бошқа низоларни ҳал этиш мақсадида ишни тўхтатиб қўйиши тақиқланади.

89-модда. Маҳрумлارни иш билан таъминлаш

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси: жазони ижро этиш муассасаларида ишлаб чиқариладиган муайян маҳсулот турлари учун буюртмаларни тақсимлайди;

ишлаб чиқариш корхоналарини моддий-техника билан таъминлаш чораларини кўради;

ишлаб чиқариш қувватларини ривожлантиришни, ишлаб турган корхоналарни техника билан қайта жиҳозлаш ва реконструкция қилишни молиявий таъминлайди;

корхона, муассаса ва ташкилотларни маҳрумлар меҳнатидан фойдаланишга жалб этишга имкон яратиб беради;

корхона, муассаса ва ташкилотларда меҳнат қилаётган маҳрумларга ёзилмаган иш ҳақи миқдорини белгилаб беради.

Маҳрумлارни иш билан таъминлаш жазони ижро этиш муассасаларида ёки улардан ташқарида иш ўринларини ташкил этиш йўли билан амалга оширилади.

90-модда. Маҳкумларнинг иш вақти

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар учун меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда белгилаб қўйилган иш вақтининг энг кўп нормасига риоя этган ҳолда, одатда, олти кунлик иш ҳафтаси белгиланади (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Маҳкумлар иш вақти режимини жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти ишлаб чиқариш хусусиятига қараб белгилайди.

Маҳкумларни иш вақтидан ташқари ишларга, дам олиш ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ишга жалб этишга ишлаб чиқариш зарурати бўлган тақдирда меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда белгилаб қўйилган иш вақтидан ташқари ишларнинг энг кўп мuddатига риоя этган ҳолда йўл қўйилади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Иш вақтини жамлаб ҳисобга олиш жорий этилганда, маҳкумлар иш вақтидан ташқари ишларга, дам олиш ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ёки тунги ишларга жалб этилган тақдирда меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда вояга етмаган шахслар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларга нисбатан белгиланган чеклашларга риоя этиш шарт. (*Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон*)

Маҳкума ҳомилдор аёллар, шунингдек жазони ижро этиш муассасалари қошидаги болалар уйларида боласи бор аёллар иш вақтидан ташқари ишларга, дам олиш ва байрам (ишланмайдиган) кунларида ишга ёки иш вақти жамлаб ҳисобга олинадиган режимда ишлашга ўзларининг розилиги билан жалб этилиши мумкин. Мазкур шахслар тунги ишларга, уларнинг розилигини олган ҳолда ва тегишли тиббий хулоса бўлган тақдирда, жалб қилиниши мумкин.

Маҳкумларнинг иш вақтидан ташқари, дам олиш ва байрам (ишланмайдиган) кунларидаги ишлари учун икки ҳисса ҳақ тўланади.

91-модда. Маҳкумларнинг дам олиш вақти

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган, меҳнатга жалб этилган маҳкумларга ҳар ҳафтада камида бир дам олиш кuni берилади. Улар байрам (ишланмайдиган) кунларида ишдан озод қилинади.

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга ҳар йилги меҳнат таътили берилмайди, жазони манзил-колониаларда ўтаётганлар бундан мустасно.

Манзил-колониалардаги маҳкумлар мuddати ўн беш иш кунидан иборат ҳақ тўланадиган ҳар йилги меҳнат таътилига чиқиш ҳуқуқига эга. Таътил ушбу Кодекснинг 82-моддасида белгиланган тартибда манзил-колония доирасидан четга чиқиш ҳуқуқи билан берилади. Маҳкум жазони ижро этиш колониясининг интисомий бўлинмаси турар жойларида сақланган вақт ҳақ тўланадиган ҳар йилги меҳнат таътили бериш учун зарур мuddатга қўшиб ҳисобланмайди. (*Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон*

Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

92-модда. Маҳкумлар меҳнатига ҳақ тўлаш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар меҳнатига меҳнат тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ ҳақ тўланади. (*Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Меҳнат нормаларини ва меҳнат вазифаларини бажарган маҳкумлар меҳнатига тўланадиган ойлик ҳақ қонунчиликда Меҳнатга ҳақ тўлаш ягона тариф сеткасининг биринчи разряди бўйича белгиланган миқдордан кам бўлиши мумкин эмас. (*Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2012 йил 10 сентябрдаги УРҚ-329-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2012 йил, 37-сон, 421-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Барча чеғирмалардан қатъи назар, маҳкумлар шахсий ҳисобварағига уларга ёзилган иш ҳақининг камида йигирма беш фоизи, олтинч ёшдан ошган эркакларнинг, эллик беш ёшдан ошган аёлларнинг, I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларнинг, ҳомилдор аёлларнинг ҳамда жазони ижро этиш муассасалари қошидаги болалар уйида боласи бор аёлларнинг, шунингдек манзил-колониалар ва тарбия колонияларидаги маҳкумларнинг ҳисобварағига эса, камида эллик фоизи ўтказиб қўйилади. (*Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон*)

93-модда. Маҳкумларни меҳнат ҳақи тўламай ишга жалб этиш

Маҳкумлар жазони ижро этиш муассасаларини ва уларга туташ ҳудудларни ободонлаштириш, шунингдек маданий-маиший шароитни яхшилаш ишларигагина меҳнат ҳақи тўламай жалб этилиши мумкин.

Маҳкумлар меҳнат ҳақи тўланмайдиган ишга, одатда, навбатма-навбат, ишдан ташқари вақтда, ҳафтасига кўпи билан икки соатга жалб этилади.

94-модда. Маҳкумларнинг иш ҳақидан чегириб қолиш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг иш ҳақидан чеғирмалар меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган тартибда, ушбу Кодексда назарда тутилган истисно ва чеклашлар билан амалга оширилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

95-модда. Маҳкумларнинг моддий жавобгарлиги

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар: меҳнат вазифаларини адо этиш чоғида етказилган зарар учун – меҳнат тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган миқдорда ва тартибда;

бошқа ҳатти-ҳаракатлар оқибатида етказилган зарар учун – фуқаролик қонунчиликида назарда тутилган

миқдорда ва тартибда моддий жавобгар бўладилар. (Биринчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошилари *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Нотўри қетирилган сумма маҳкумга қайтарилиб, унинг шахсий ҳисобварақига ўтказилади.

96-модда. Ижтимоий солиқни тўлаш ва маҳкумларнинг пенсия таъминоти

Жазони ижро этиш муассасаларининг озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар меҳнатига ҳақ тўлашга доир харажатлари ижтимоий солиқ бўйича солиқ солиш объектидир. (Модданинг номи ва биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Ижтимоий солиқ тўланган давр озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг умумий меҳнат стажига қўшиб ҳисобланади.

Муассаса маъмурияти маҳкумнинг жазони ўташи даврида солиқ тўланганлиги ҳақидаги маълумотномани:

маҳкум жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинишдан камида уч иш кунин олдин *Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлимига* электрон тарзда юборади;

жазони ижро этиш муассасасидан озод қилинаётганида маҳкумга қўғоз шаклида беради. (Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга тайинланган пенсияни тўлаш озодликдан маҳрум қилинган вақтда тўхтатиб турилади, бундан манзил-колонияларда жазони ўтаётган маҳкумлар мустасно.

Манзил-колонияларда жазони ўтаётган, озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар пенсияни жончиликда белгиланган тартибда олиши мумкин. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Манзил-колонияларда жазони ўтаётган озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга пенсия тайинлаш ва тўлаш манзил-колония жойлашган ердаги *Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг туман (шаҳар) бўлими*лари томонидан тегишли пенсия суммаларини маҳкумларнинг шахсий ҳисобварақларига ўтказиш йўли билан амалга оширилади.

Жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинган шахслар жончиликка мувофиқ давлат пенсия таъминоти ҳуқуқига эга бўлади. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

14-БОБ. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИШГА ҲУКМ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАРГА ТАРБИЯВИЙ ТАЪСИР КУРСАТИШ

97-модда. Маҳкумлар билан тарбиявий иш олиб бориш

Тарбиявий иш озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларни ахлоқдан тузатишнинг асосий воситаларидан бири бўлиб, маҳкумларда қонун талабларига ва жамиятда қабул қилинган ҳулқ-атвор қоидаларига риоя этишга, шунингдек билим ва маданий савиясини оширишга интилишни шакллантиришга қаратилган

Жазони ижро этиш муассасаларида маънавий, ҳуқуқий, жисмоний ва бошқа тарбия олиб борилади.

Тарбиявий иш яқка тартибда, гуруҳ билан ва оммавий шаклда олиб борилади.

Тарбиявий иш дифференциация асосида, муассаса турини, жазо муддатини ва сақлаш шароитини, шунингдек маҳкум шахсининг хусусиятларини ҳисоба олган ҳолда ташкил этилади.

Маҳкумлар билан тарбиявий иш олиб боришда матбуот, радио, телевидение, кинофильмлардан, кутубхона ва бошқа воситалардан фойдаланилади.

Тарбиявий ишлар босқичма-босқич равишда қуйидагича амалга оширилади:

озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс жазони ижро этиш муассасасига келган вақтда унинг психологик қиёфасини, тузулиш йўлига ўтишга мойиллигини аниқлаган ҳолда уни дастлабки тарзда ўрганиш;

озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг онгини ўзгартириш бўйича тadbирлар ўтказиш, уларда содир этган жиноятдан пушаймон бўлиш ҳиссини ўйотиш;

озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг талаб мавжуд бўлган касблар ва мутахассисликларга оид касбий таълимини ташкил этиш, ўқишни тугаллаганидан сўнг тегишли ҳужжат бериш ҳамда уларни кейинчалик ишга жойлаштириш. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ-530-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)

97-модда. Маҳкумларнинг тузулиш йўлига ўтганлигини аниқлаш мезонлари

Жазони ижро этиш муассасаларида жазони ўтаётган маҳкумларнинг тузулиш йўлига ўтганлиги ушбу Кодекснинг 102¹-моддасида назарда тутилган комиссия томонидан ҳар чорак якунларида кўра қуйидаги мезонлардан бири асосида белгиланади:

маҳкумнинг меҳнатта виждонан муносабатда бўлиши, белгиланган меҳнат нормаларини бажариши, онгли равишда мустеълик ишлаш кўникмаларининг шаклланганлиги, ўқишга ва касб-ҳунар ўрганишга бўлган қизиқиши;

маҳкумнинг жазони ижро этиш муассасаларида ташкил этиладиган маданий-маърифий тadbирлардаги иштироки, унинг ташаббуси, бошқа маҳкумларга ибрат бўлишга интилиши;

маҳкумнинг жазони ижро этиш муассасасида ўрнатилган ички тартиб-қоидаларига риоя этиши, маҳкумга нисбатан рағбатлантириш чоралари қўлланилганлиги, унга нисбатан интизомий жазо чораси қўлланилмаганлиги.

Маҳкуми тузалиш йўлига ўтган ёки ўтмаган деб топилш тўғрисидаги хулоса комиссия томонидан расмийлаштирилади ва маҳкумнинг шахсий йиғмажилдига қўшиб қўйилади.

Комиссия томонидан тузалиш йўлига ўтмаган деб топилган маҳкумлар билан тарбиявий-профилактика ишлари муассаса психологини жалб этган ҳолда алоҳида режа асосида амалга оширилади.

Тузалиш йўлига ўтмаган деб топилган маҳкум комиссиянинг хулосаси устидан ушбу Кодекснинг 107-моддасида белгиланган тартибда шикоят қилишга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

98-модда. Маҳкумларнинг тарбия жараёнидаги иштироки

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг фойдали ташаббусини кучайтириш, уларнинг меҳнати, маънавий ва бундай вақтини ташкил этиш масалаларини ҳал этишда қатнашиш, интизомни ва ички тартибни сақлаб туришда муассаса маъмуриятига кўмаклашиш мақсадига маҳкумларнинг турли ташкилотлари тузилиши мумкин.

Маҳкумлар ташкилотларини тузиш ва уларнинг ишлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгиланади.

99-модда. Жамоатчилик ва фуқароларнинг маҳкумларни тарбиялашдаги иштироки

Корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва фуқаролар озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларни тарбиялашда қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда иштирок этадилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

15-боб. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИШГА ҲУКМ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАР ТАЪЛИМИ ВА КАСБ ТАЙЁРЛИГИ

100-модда. Маҳкумларнинг умумий ўрта таълими*

Жазони ижро этиш муассасаларида маҳкумларнинг умумий ўрта таълими ташкил этилади. Муассаса маъмурияти маҳкумларга улар таълим олиши ва мустақил таълим олиши учун қонунчиликда белгиланган тартибда шароитлар яратади ҳамда зарур кўмак кўрсатади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ёши ўттиздан ошган маҳкумлар, I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар хоҳишларига кўра таълим олишга жалб этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг*

2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

Маҳкумларнинг олий ва ўрта махсус ўқув юрларида таълим олишга йўл қўйилмайди, манзил-колониялардаги маҳкумлар бундан мустасно бўлиб, улар ўқув юрларининг сиртки бўлимларида таълим олишлари мумкин.

Ўқув юрларида таълим олаётган маҳкумлар имтиҳонларни топириш учун қонунчиликка мувофиқ ишдан озод қилинади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маҳкумларнинг умумий ўрта таълимини ташкил этиш қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

101-модда. Маҳкумларнинг ўрта махсус, касб-хунара таълими ва касб тайёрлиги

Жазони ижро этиш муассасаларида ўрта махсус, касб-хунара таълими берилди ва (ёки) маҳкумлар ишлаб чиқаришда касбга ўргатилади.

Маҳкумларга ўрта махсус, касб-хунара таълими бериш ва уларни касбга ўргатиш қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

16-боб. ОЗОДЛИКДАН МАҲРУМ ЭТИШГА ҲУКМ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАРГА НИСБАТАН ҚўЛЛАНИЛДИГАН РАҒБАТЛАНТИРИШ ВА ИНТИЗОМИЙ ЖАЗО ЧОРАЛАРИ

102-модда. Рағбатлантириш чоралари

Озодликдан маҳрум этилган шахсларга нисбатан ушбу Кодекс 97-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган меъзолар асосида рағбатлантириш чоралари қўлланилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

Озодликдан маҳрум этилган шахсларга нисбатан қуйидаги рағбатлантириш чоралари қўлланилади:

ташаккур эълон қилиш;
илгари қўлланилган интизомий жазони муддатидан олдин олиб ташлаш;
ёрлик, қимматли совға ёки пул мукофоти билан тақдирлаш;
қўшимча посылка, йўқлов ёки бандерол олишга рухсат этиш;

қўшимча учрашув ёки телефон орқали сузлашув ҳуқуқини бериш;

озик-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш учун пул суммасини кўпайтириш.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда.

енгиллаштирилган сақлаш шароитига ўтказиш, манзил-колониаларда сақланаётган шахслар бундан мустасно.

Енгиллаштирилган сақлаш шароитига ўтказиш тариқасидаги рағбатлантириш маҳкумларга ушбу Кодекс 75-моддасининг учинчи қисмига мувофиқ қўшимча пул сарфлаш ҳуқуқини, шунингдек:

умумий, қаттиқ тартибли колонияларда ва тарбия колонияларида – йил мобайнида қўшимча равишда бир марта учрашув, бир марта телефон орқали сўзлашув, битта посылка ёки йўқлов олиш;

махсус тартибли колонияларда – камералардан умумий турар жойларга ўтказиш ҳамда йил мобайнида қўшимча равишда бир марта қисқа муддатли учрашув, бир марта телефон орқали сўзлашув, битта бандерол олиш;

турмаalarda – йил мобайнида қўшимча равишда бир марта қисқа муддатли учрашув, битта посылка ёки йўқлов олиш ҳуқуқини беради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги ЎРҚ–625-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 01.07.2020 й, 03/20/625/1007-сон)

102^м-модда. Рағбатлантириш чораларини қўллаш тартиби

Маҳкумларга нисбатан рағбатлантириш чораларини қўллаш ҳар йили камида икки марта, шунингдек байрам кунлари муносабати билан қўриб чиқилади.

Маҳкумларни рағбатлантириш масалалари, шу жумладан қўлланилаётган рағбатлантириш чораларининг ушбу Кодекс 97⁻моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган мезонларга мувофиқлиги жазони ижро этиш муассасида тузилган комиссия томонидан қўриб чиқилади ва улар буйича ҳулоса қабул қилинади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги ЎРҚ–817-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 16.02.2023 й, 03/23/817/0091-сон)*

Комиссия жазони ижро этиш муассасасининг ходимлари, шунингдек жамоатчилик вакиллари орасидан камида саккиз нафар аъзодан иборат таркибда тузилади.

Комиссия таркибига жамоатчилик вакиллари, қоним тарихида, халқ депутатлари маҳаллий Кенгаши депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилининг (омбудсманнинг) минтақавий вакиллари, узини ўзи бошқариш органларининг, жамоат ташиқлотларининг ҳаётий таърибига ва аҳоли ўртасида обрў-эътиборга эга бўлган вакиллари кирради.

Жамоатчилик вакиллари комиссия аъзолари умумий сонининг ярмини ташкил этиши керак. Жазони ижро этиш муассасаси бошлиғи комиссиянинг раиси ҳисобланади.

Маҳкуми рағбатлантириш учун тавсия этиш, зарур ҳужжатларни тайёрлаш ва комиссия аъзоларига тақдим этиш отряд бошлиғи томонидан амалга оширилади.

Комиссия мажлиси ушбу модданнинг биринчи қисмида кўрсатилган муддатлардан бир ҳафта илгари ўтказилади.

Комиссия аъзолари рағбатлантириш учун тавсия этилган маҳкум билан унинг хулқ-атвори белгиланган мезонларга мувофиқлиги юзасидан сўхбат ўтказилади.

Комиссия қарори мажлисда иштирок этаётган аъзоларнинг кўпчилиги овози билан, очиқ овоз бериш орқали қабул қилинади. Овозлар сони тенг бўлган тақдирда, маҳкуми рағбатлантириш тўғрисида қарор қабул қилинади.

Комиссия қарори мажлисда ҳозир бўлган комиссия аъзолари томонидан имзоланадиган баённома билан расмийлаштирилади ва комиссия раиси томонидан тасдиқланади.

Комиссиянинг маҳкумга нисбатан рағбатлантириш чорасини қўллаш тўғрисидаги қарорини ўз ичига олган баённомасига мувофиқ жазони ижро этиш муассасаси бошлиғининг буйруғи уч иш кунини ичида чиқарилади ва унинг мазмуни маҳкумга эълон қилинади.

Комиссияни тузиш ва фаолиятини амалга ошириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиғи томонидан тасдиқланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги ЎРҚ–625-сонли Қонуни билан киртилган – ҚХММБ, 01.07.2020 й, 03/20/625/1007-сон)

103-модда. Маҳкумларнинг сақлаш шароитини ўзгартириш билан боғлиқ бўлмаган рағбатлантириш чораларини қўллаш тартиби

Маҳкумга нисбатан ташақкур тариқасидаги рағбатлантириш оғзани ёки ёзма, бошқа рағбатлантириш чоралари эса, ёзма равишда қўлланилади.

Рағбатлантириш чоралари ушбу Кодекс талабларига риоя этилган ҳолда қўлланилади.

Маҳкумга нисбатан қўлланилган рағбатлантириш чоралари ҳақида унинг шахсий ҳужжатлар йиғмажидидига тегишли ёзув киритилади.

Маҳкумга рағбатлантириш тарзида йил мобайнида қўпи билан иккита посылка, йўқлов ёки бандерол олишига, икки марта учрашувга рухсат берилиши мумкин.

Рағбатлантириш тарзида маҳкумдан илгари қўлланилган битта интизомий жазо муддатидан олдин олиб ташланиши мумкин.

104-модда. Маҳкумларнинг сақлаш шароитини ўзгартириш билан боғлиқ рағбатлантириш чораларини қўллаш тартиби

Енгиллаштирилган сақлаш шароитларига интизомий жазоси йўқ маҳкумлар:

қасддан содир этилган унча оғир бўлмаган жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида олти ойини ўтаганидан кейин;

содир этилган оғир жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида чорак қисмини ўтаганидан кейин;

содир этилган ўта оғир жиноят учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида учдан бир қисмини ўтаганидан кейин ўтказилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

Маҳкумлар турмадан жазони ижро этиш колониясига ва махсус тартибли колониядан қаттиқ тартибли колонияга суд тайинлаган жазо муддатининг камида ярмини ўтаганларидан кейин, Жиноят-процессуал кодексининг 537-моддасида назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Маҳкумлар қаттиқ ва умумий тартибли колониядан манзил-колонияга ушбу Кодекс 113-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда ўтказилади.

105-модда. Интизомий жазо чоралари

Жазони ўташ тартибини бузганлик учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ўтаётган маҳкумларга қуйидаги интизомий жазо чоралари қўлланилиши мумкин:

- огоҳлантириш;
- ҳайфсан;
- енгиллаштирилган сақлаш шароитини бекор қилиш;
- интизомий бўлинмага киритиб қўйиш;
- сақлаш режимини ашаддий бузувчи маҳкумларни манзил-колониядан умумий тартибли колонияга ўтказиш;
- сақлаш режимини ашаддий бузувчи маҳкумларни манзил-колониядан умумий ёки қаттиқ тартибли колонияга, қаттиқ тартибли колониядан махсус тартибли колонияга, колониядан турмага қайтариш. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар қуйидаги ҳолларда интизомий жавобгарликка тортилмайди: меҳнат нормаларини бажармаганлиги учун, агар бу ишни рад қилиш ёки ишдан бўйин товлаш оқибати бўлмаса;

озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахс руҳий ҳолати бузилишининг вевосита оқибати ҳисобланган бирор-бир қондабузарлиги учун. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ–530-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)*

106-модда. Интизомий жазо чораларини қўллаш тартиби

Интизомий жазо ҳуқуқбузарликнинг оғирлиги ва хусусиятига мос бўлиши керак.

Бир вақтнинг ўзида содир этилган бир нечта ҳуқуқбузарлик учун битта интизомий жазо қўлланилади. Битта ҳуқуқбузарлик учун бир нечта интизомий жазо қўллаш тақиқланади.

Интизомий жазо ёзма равишда, ҳуқуқбузарлик содир этилган кундан бошлаб бир ой ичида берилади.

Ҳуқуқбузарлик содир этилган ҳолат, маҳкумнинг хулқ-атвори ва шахсий хислатлари, унинг хулқ-атворига ва қондабузарлик ёки қилмиш содир этишга таъсир қилиши мумкин бўлган, интизомий чоралар қўллаш учун сабаб бўлган руҳий ҳолати бузилишининг мавжудлиги, шунингдек олиб ташланмаган ва бекор бўлмаган интизомий жазолари бор-йўқлиги интизомий жазони қўллаш чоғида инобатга олинади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 мартдаги УРҚ–530-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 11-сон, 197-модда)*

Интизомий жазо дарҳол ижро этилади. Агар интизомий жазо қўлланилган кундан бошлаб бир ой ичида ижро этилмаган бўлса, у ижрога қаратилмайди.

107-модда. Интизомий жазо устидан шикоят бериш

Маҳкум ўзига нисбатан қўлланилган интизомий жазо устидан хоҳишига қўра юқори турувчи мансабдор шахсга, прокурорга ёки судга шикоят қилишга ҳақли. Шикоят берилиши интизомий жазо ижросини тўхтатиб қўймайди. Юқори мансабдор шахс, прокурор ёки суд интизомий жазони юмшатиш ёки бекор қилиш ҳуқуқига эга.

108-модда. Интизомий жазонинг амал қилиш мuddати

Интизомий жазонинг амал қилиш мuddати жазо қўлланилган кундан бошлаб бир йилдан ошмаслиги керак.

Агар интизомий жазо қўлланилган кундан бошлаб бир йил мобайнида маҳкум янги интизомий жазога тортилмаса, у интизомий жазо олмган деб ҳисобланади.

109-модда. Маҳкумларни интизомий бўлинмага киритиб қўйиш тариқасидаги жазони қўллаш хусусиятлари

Жазони ижро этиш муассасаларининг интизомий бўлинмаларига қуйидагилар қиради:

манзил-колониялар ва тарбия колонияларининг ҳибсхоналари;

умумий, қаттиқ ва махсус тартибли колонияларнинг ҳибсхоналари ва карцерлари;

тергов ҳибсхоналарининг ва турмаларнинг карцерлари.

Маҳкумлар ҳибсхоналар ва карцерларга ўн беш суткагача, тарбия колонияларининг ҳибсхоналарига эса ўн суткагача бўлган мuddатга киритиб қўйилади.

Жазони ўташ тартибини ашаддий бузувчи маҳкумлар умумий, қаттиқ ва махсус тартибли колонияларнинг карцерларига олти ойгача, аёллар сақланадиган колонияларда эса – уч ойгача бўлган мuddатга ўтказиб қўйилади.

Ҳибсхоналарга киритиб қўйилган маҳкумларга учрашув, телефон орқали сўзлашув, озиқ-овқат махсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш, посылка, йўқлов ва бандероллар олиш ҳамда жўнатиш, хатлар ва бошқа жўнатмалар юбориш тақиқланади. Уларга чекиш, столда ўйналадиган ўйинлардан фойдаланишга рухсат этилмайди. Маҳкумлар ҳар куни мuddати бир ярим соатлик сайрдан фойдаланиш ҳуқуқига эга. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

Карцерларда маҳкумларга учрашув, телефон орқали сўзлашув, посылка, йўқлов ва бандероллар олиш ҳамда жўнатиш, столда ўйналадиган ўйинлардан фойдаланиш тақиқланади.

Умумий, қаттиқ ва махсус тартибли колонияларнинг карцерларига ўтказилган маҳкумлар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

озиқ-овқат махсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш учун белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам микдорининг 26,5 фоизигача пул сарфлаш;

ҳар куни мuddати икки соатлик сайрдан фойдаланиш. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли ва 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Махсус тартибли колонияларнинг, тергов ҳибсхоналари ва турмаларнинг қарцерларида маҳкумларни яқка сақлаш белгиланади.

Маҳкумларни интизомий бўлинмага киритиб қўйиш ва ўтказиш муассаса бошлигининг жазо муддати кўрсатилган қарори асосида ҳамда тиббий рухсатнома бўлган тақдирда амалга оширилади.

Маҳкумлар интизомий бўлинмалардан даволаш-профилактика муассасаларига ўтказилган тақдирда улар даволаш-профилактика муассасаларида бўлган вақт жазони ўташ муддатига қўшиб ҳисобланади.

Интизомий бўлинмаларга:

1 гуруҳ ноғиронлиги бўлган шахслар; (Учинчи қисмининг *иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон*)

ҳомилдорлик ва туғиш бўйича ишдан озод этилган, шунингдек ёнида эмизикли боласи бор аёллар киритилмайди.

Интизомий бўлинмаларда сақланаётган маҳкумлар меҳнатга жалб этилмайди.

110-модда. Рағбатлантириш ва интизомий жазо чораларини қўлловчи мансабдор шахслар

Рағбатлантириш ва интизомий жазо чораларини қўлаш ҳуқуқига жазони ижро этиш муассасалари бошлиқлари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар эга.

111-модда. Жазони ўташ тартибини қўпол тарзда бузиш

Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги Кодексда кўрсатилган ҳуқуқбузарлиқни содир этиш, шунингдек ички тартиб қоидаларида тақиқланган буюмлар ва нарсаларни сақлаш, тарқатиш, истеъмол қилиш ва улардан фойдаланиш жазони ўташ тартибини қўпол тарзда бузиш деб ҳисобланади.

Маҳкумнинг жазони ижро этиш муассасаси ҳудудини ёки маъмурият йўлланмаси билан бўлиши керак бўлган бошқа жойни ўзбошимчалик билан ташлаб кетиши ҳам манзил-колонияда жазони ўташ тартибини қўпол тарзда бузиш деб ҳисобланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда*)

112-модда. Сақлаш режимини ашаддий бузувчи

Жазони ўташ тартибини камида икки марта қўпол тарзда бузган ва бунинг учун интизомий бўлинмага киритиб қўйиш тарихидаги жазога тортилган маҳкум, агар ҳар бир интизомий жазо белгиланган тартибда олиб ташланмаган ёки бекор бўлмаган бўлса, сақлаш режимини ашаддий бузувчи деб ҳисобланади.

Жазони ижро этиш муассасаси ҳудудини ёки маъмурият йўлланмаси билан бўлиши керак бўлган бошқа жойни ўзбошимчалик билан йиғирма тўрт соатдан кўпроқ муҳлат мобайнида ташлаб кетган маҳкум ҳам манзил-колонияда сақлаш режимини ашаддий бузувчи деб

топилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда*)

Режимини ашаддий бузувчи энгиллаштирилган сақлаш шaroитига, манзил-колонияга ўтказилмайди, шунингдек жазодан муддатидан илгари шартли озод қилиш ҳамда жазони энгилпроги билан алмаштиришга тақдим этилмайди. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда*)

II қичик бўлим. КОЛОНИЯЛАР ВА ТУРМАЛАРДА ЖАЗОНИ ЎТАШ

17-бoб. МАНЗИЛ-КОЛОНИЯЛАРДА ЖАЗОНИ ЎТАШ

113-модда. Манзил-колонияларда жазони ўташ тартиби

Манзил-колонияларда: маъкур муассасаларга суд ҳукмига биноан келган воёга этган маҳкумлар:

умумий, қаттиқ тартибли колониялардан ва тарбия колонияларидан суднинг ажрими асосида ўтказилган воёга этган маҳкумлар;

ижтимоий хавфи катта бўлмаган жинояти, эҳтиёсизлик оқибатида содир этилган жинояти учун ва қасддан содир этган унча оғир бўлмаган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазони озодликдан маҳрум қилиш тарихидаги жазо билан алмаштириш тарзида суднинг ажрими асосида юборилган воёга этган маҳкумлар жазони ўтайди. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Манзил-колонияларга тузалиш йўлига ўтган ва: (иккинчи қисмининг *биринчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон*)

(Иккинчи қисмининг *иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сон Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2004 й., 1–2-сон, 18-модда*)

оғир жинояти учун, шунингдек қасддан содир этган жинояти учун, агар у илгари қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган бўлса, суд тайинлаган жазо муддатининг камида тўртдан бир қисмини ўтаган маҳкумлар;

ўта оғир жинояти учун, шунингдек жазодан муддатидан илгари шартли равишда озод қилиш ёки жазони энгилпроги билан алмаштириш қўлланилган ва жазонинг ўталмаган қисми мобайнида қасддан содир этган янги жинояти учун суд тайинлаган жазо муддатининг камида учдан бир қисмини ўтаган маҳкумлар ўтказилади. (Иккинчи қисмининг *иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Манзил-колонияларга қўйидагилар ўтказилмайди:

ўта хавfli рецидивистлар;

узоқ муддатга озодликдан маҳрум қилинганлар, шунингдек умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси афв этиш тартибда озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган шахслар; (учинчи қисмининг учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон 248-модда*)

ёпиқ турдаги тиббиёт муассасаларида махсус давола-ниш талаб этиладиган юқумли касалликларга чалинган беморлар; (учинчи қисмининг тўртинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 23 майдаги УРҚ-542-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 21-сон, 385-модда*)

мажбурий даволанишдан ўтаётган маҳкумлар; меҳнатга қобилиятсиз маҳкумлар.
Битта манзил-колонияда маҳкум эркаклар ва аёллар сақланиши мумкин.

114-модда. Манзил-колонияларда жазони ўташ шартлари

Манзил-колонияларда маҳкумлар: соқчисиз, аммо назорат остида сақланадилар; эрталаб ўриндан туришдан кечки ётишгача бўлган вақт мобайнида колония ҳудуди доирасида эркин юриш ҳуқуқидан фойдаланадилар;

агар улар бажараётган иш ёки олаётган таълим тақозо этса, маъмуриятнинг рухсати билан колония ҳудудидан ташқарида назоратсиз юришлари мумкин;

фуқаролар киядиган кийимда юрадилар; ёнларда пул ва қимматли буюмлар сақлашлари, пундан чекланмаган ҳолда фойдаланишлари мумкин; чекланмаган миқдорда телефон орқали сўзлашишлари, посылка, йўқлов ва бандероллар олишлари ҳамда жўнатишлари мумкин;

ўз шахсий маблағлари ҳисобига харид қилинган озиқ-овқат маҳсулотларидан ва йўқловлардаги маҳсулотлардан муостақил равишда овқат тайёрлашни амалга оширади (Биринчи қисмининг саккизинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда*)

Маҳкумлар чекланмаган миқдорда учрашуви олиш ҳуқуқига эга. Учрашувлар, одатда, ишдан бўш вақтда берилади. Учрашуви маҳкумининг илтимосига биноан манзил-колония ҳудудидан ташқарида ўтказилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда*)

Маҳкумлар хоналарга бўлинган ётоқхоналарда яшайдилар. Сақлаш режимини бузмаган, оиласи бор маҳкумларга муассаса бошлиғи қарорига биноан манзил-колония ҳудудидида ёки ундан ташқарида оиласи билан алоҳида яшашга рухсат берилиши мумкин. Бундай шахслар ички тартиб қоидаларида белгилаб қўйилган тартибда рўйхатдан ўтиш учун ҳозир бўлишлари шарт. Манзил-колония маъмуриятининг вакили маҳкумлар яшаётган жойга сутканинг исталган вақтида кириши мумкин.

115-модда. Манзил-колонияларда маҳкумлар меҳнати ва таълими

Манзил-колонияларда маҳкумлар меҳнати ушбу Кодексда белгилаб қўйилган истисно ва чеклашларни ҳисобга олган ҳолда меҳнат тўғрисидаги қонунчилик билан тартибга солинади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Маҳкумларни бошқа ишга ўтказишни қорхона, муассаса ёки ташкилот манзил-колония маъмурияти билан келишган ҳолда амалга оширади.

Маҳкумларга муассаса жойлашган ердаги олий ва ўрта махсус ўқув юрларида сирдан ўқишга рухсат этилади.

18-БОБ. УМУМИЙ ТАРТИБЛИ КОЛОНИЯЛАРДА ЖАЗОНИ ЎТАШ

116-модда. Умумий тартибли колонияларда жазони ўташ тартиби

Умумий тартибли колонияларда жазони: мазкур муассасага суд ҳукмига биноан келган маҳкумлар; ушбу Кодекснинг 129-моддасида назарда тутилган ҳолларда тарбия колонияларидан ўтказилган маҳкумлар; суд томонидан манзил-колониялардан интизомий жазо тарзида ўтказилган маҳкумлар;

қасддан оғир ва ўта оғир жиноят содир этганлиги учун биринчи марта ҳукм қилинган, озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазони озодликдан маҳрум қилиш тартибидеги жазо билан алмаштириш тартибда суднинг ажрими асосида юборилган маҳкумлар;

раббатлантириш тарзида ёки суд томонидан тайинланган турмага қамаш тартибидеги озодликдан маҳрум қилиш муддатини ўтаганидан кейин турмалардан ўтказилган маҳкумлар ўтади. (Биринчи қисмининг бешинчи ва олтинчи хатбошилари *Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда*)

Тузалиш йўлига ўтган маҳкумлар ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган тартибда енгиллаштирилган сақлаш шароитига ўтказилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон*)

Умумий тартибли бир колониядан иккинчисига ўтказилган маҳкумлар жазони бу ерга ўтказилгунга қадар белгиланган сақлаш шароитида ўтайдилар.

Тарбия колониясидан ўтказилган маҳкумлар жазони енгиллаштирилган сақлаш шароитида ўтайдилар.

117-модда. Умумий тартибли колонияларда жазони ўташ шартлари

Умумий тартибли колонияларда маҳкумлар умумий турар жойларда яшайдилар.

Маҳкумлар белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 70,3 фоизигача бўлган суммага озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олишлари мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда*)

Маҳкумлар йил мобайнида:
олти марта қисқа муддатли ва олти марта узоқ муддатли учрашув;

ун икки марта телефон орқали сузлашув;

ун иккита посылка ёки йўқлов;

ун иккита бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

19-Боб. ҚАТТИҚ ТАРТИБЛИ КОЛОНИЯЛАРДА ЖАЗОНИ ЎТАШ

118-модда. Қаттиқ тартибли колонияларда жазони ўташ тартиби

Қаттиқ тартибли колонияларда жазони:
мазкур муассасага суд ҳукмига биноан келган маҳкумлар;

турмалар ва махсус тартибли колониялардан раб-батлантириш тарзида ўтказилган маҳкумлар;

суд томонидан тайинланган турмага қамаш тариқа-сидаги озодликдан маҳрум қилиш муддатини ўтаганидан сўнг турмалардан ўтказилган маҳкумлар;

суд томонидан манзил-колониялардан интизомий жазо тарзида қайтарилган маҳкумлар;

қасддан содир этган жинояти учун озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони илгарги ўтаган ва қасддан жиноят содир этганлиги учун озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазога қайта ҳукм қилиниб, озодликдан маҳрум қилиш билан боғлиқ бўлмаган жазони озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазо билан алмаштириш тартибиде суднинг ажрими асосида юборилган маҳкумлар ўтайд. (Биринчи қисмининг *тўртинчи*, *бешинчи* ва *олтинчи хатбошилари* Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда)

Тузалиш йўлига ўтган маҳкумлар ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган тартибда энгиллаш-тирилган сақлаш шароитига ўтказилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Қаттиқ тартибли бир колониядан иккинчисига ўтказилган маҳкумлар жазони бу ерга ўтказилгунга қадар белгиланган сақлаш шароитида ўтайдилар.

119-модда. Қаттиқ тартибли колонияларда жазони ўташ шартлари

Қаттиқ тартибли колонияларда маҳкумлар умумий турар жойларда яшайдилар.

Маҳкумлар белгиланган меҳнатга ҳақ тулаш энг кам миқдорининг 52,7 фоизигача бўлган суммага озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олишлари мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Маҳкумлар йил мобайнида:

беш марта қисқа муддатли ва беш марта узоқ муддатли учрашув;

саккиз марта телефон орқали сузлашув;

саккизта посылка ёки йўқлов;

саккизта бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

20-Боб. МАХСУС ТАРТИБЛИ КОЛОНИЯЛАРДА ЖАЗОНИ ЎТАШ

120-модда. Махсус тартибли колонияларда жазони ўташ тартиби

Махсус тартибли колонияларда жазони:
мазкур муассасага суд ҳукмига биноан келган маҳкумлар;

умрбод озодликдан маҳрум қилинганлар, шунингдек умрбод озодликдан маҳрум қилиш жазоси афв этиш тартибиде озодликдан маҳрум қилиш билан алмаштирилган шахслар; (биринчи қисмининг *учинчи хатбоши*си Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ-99-сонли Қонуни тахририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда)

суд томонидан қаттиқ тартибли колониялардан интизомий жазо тарзида қайтарилган маҳкумлар ўтайдилар.

Тузалиш йўлига ўтган маҳкумлар ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган тартибда энгиллаш-тирилган сақлаш шароитига ўтказилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Махсус тартибли бир колониядан иккинчисига ўтказилган маҳкумлар жазони бу ерга ўтказилгунга қадар белгиланган сақлаш шароитида ўтайдилар.

121-модда. Махсус тартибли колонияларда жазони ўташ шартлари

Махсус тартибли колонияларда маҳкумлар камераларда ёки умумий яшаш биналарида яшайдилар. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

Маҳкумлар белгиланган меҳнатга ҳақ тулаш энг кам миқдорининг 35,2 фоизи бўлган суммасигача озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олишлари мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Маҳкумлар йил мобайнида:

тўрт марта қисқа муддатли ва тўрт марта узоқ муддатли учрашув;

олти марта телефон орқали сузлашув;

олтита посылка ёки йўқлов;

олтита бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Камераларда сақланадиган маҳкумларнинг кино-фильмлар ва телекурсуатлар кўриши тақиқланади.

21-БОБ. ТУРМАЛАРДА ЖАЗОНИ УТАШ

122-модда. Турмаларда жазони уташ тартиби

Турмаларда жазони: маъкур муассасага суд ҳукмига биноан келган маҳкумлар;

суд томонидан жазони ижро этиш колонияларидан ўтказилган жазо ўташ тартибини ашаддий бузувчилар ўтайдилар.

Турмаларда энгиллаштирилган сақлаш шaroитига ўтказиш ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Турмаларда маҳкумларни энгиллаштирилган сақлаш шaroитига мuddатидан олдин ўтказишга йўл қўйилмайди, маҳкумини соғлиғига кўра тегишли тиббий хулоса асосида ўтказиш ҳоллари бундан мустасно.

Ҳомилалар аёллар ва енида эмизикли боласи бор аёллар, шунингдек I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган шахслар турмаларда жазони энгиллаштирилган сақлаш шaroитида ўтайдилар. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдaги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

123-модда. Турмаларда жазони уташ шартлари

Турмаларда маҳкумлар умумий камераларда сақланадилар. Алоҳида ҳолларда маҳкумнинг батамом ажратиб қўйилишини таъминлаш мақсадида муассаса бошлигининг прокурор томонидан тасдиқланган қарори асосида уни бир кишилик камерада сақлашга йўл қўйилади.

Турмада маҳкумлар белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 26,5 фоизигача бўлган суммага озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олишлари мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Турмаларда маҳкумлар ҳар кун мuddати бир соатлик сайр қилиш ҳамда йил мобайнида:

тўрт марта қисқа мuddатли ва бир марта узоқ мuddатли учрашув;

тўрт марта телефон орқали сўзлашув;

тўртта посылка ёки йўқлов;

тўртта бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Турмаларда энгиллаштирилган сақлаш шaroитига ўтказилган маҳкумларга рағбатлантириш тарзида ҳар кунлик сайр мuddати бир соатга узайтирилиши мумкин.

22-БОБ. ТАРБИЯ КОЛОНИЯЛАРИДА ЖАЗОНИ УТАШ

124-модда. Тарбия колонияларида жазони уташ тартиби

Тарбия колонияларида:

ўн олти ёшгача бўлган вояга етмаган маҳкумлар каттарoқ ёшдаги маҳкумлардан;

биринчи марта озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган маҳкумлар илгари озодликдан маҳрум этиш

тариқасидаги жазони ўтаган маҳкумлардан алоҳида сақланадилар. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Тузалиш йўлига ўтган маҳкумлар ушбу Кодекснинг 104-моддасида назарда тутилган тартибда энгиллаштирилган сақлаш шaroитига ўтказилади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

125-модда. Тарбия колонияларида жазони уташ шартлари

Тарбия колонияларида маҳкумлар умумий турар жойларда яшайдилар.

Маҳкумлар белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 87,9 фоизигача бўлган суммага озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олишлари мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Тарбия колонияларида маҳкумлар йил мобайнида: йигирма тўрт марта қисқа мuddатли ва саккиз марта узоқ мuddатли учрашув;

йигирма тўрт марта телефон орқали сўзлашув;

ўн иккита посылка ёки йўқлов;

ўн иккита бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

Вояга етмаган маҳкумларга ота-онаси ва уларнинг ўрнини босувчи шахслар билан учрашувлар чекланмаган миқдорда берилади. (Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ-625-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)

Ўн саккиз ёшга тўлган ва тарбия колонияларида қолдирилган маҳкумларга вояга етмаган маҳкумлар учун белгиланган нормаларда оvқат, уст-бош, моддий-маиший таъминот ва бошқа жазо ўташ шaroитлари таъбиқ этилади. Бу шахсларнинг меҳнат шaroитлари меҳнат тўғрисидаги қонунчиликка мувофиқ белгиланади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

126-модда. Тарбия колонияларида қўлланиладиган қўшимча рағбатлантириш ва интизомий жазо чоралари

Тарбия колонияларида маҳкумлар ушбу Кодекснинг 102-моддасида назарда тутилган рағбатлантириш чораларидан ташқари;

муассаса ҳудудидан ташқарида ўтказиладиган маданий-томоша ва спорт тадбирларини кўришга юбориш;

қисқа мuddатли учрашув ўрнига ота-онаси, уларнинг ўрнини босувчи шахслар ёки яқин қариндошлари кузатувида саккиз соатгача бўлган мuddатга эркинликка чиқариш;

ҳибсхонада бўлиш мuddатини қисқартириш ва ундан мuddатидан илгари озод қилиш тарихисида рағбатлантиришлари мумкин.

Жазони ўташ тартибини бузганлиги учун тарбия колонияларида маҳкумларга ушбу Кодекснинг 105-моддасида назарда тутилган интизомий жазо чораларидан ташқари томошга боришдан бир марта маҳрум этиш тарихисидagi жазо қўлланилиши мумкин.

127-модда. Ҳибсхонага киритиб қўйиш тарихисидagi интизомий жазо чорасини қўллаш хусусиятлари

Тарбия колониясида ҳибсхонага киритиб қўйиш тарихисидagi интизомий жазо ун тўрт ёшдан ун олтигача бўлган маҳкумларга етти суткагача, ун олти ва ундан катта ёшдаги маҳкумларга эса ун суткагача бўлган мuddатга қўлланилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 7 декабрдаги УРҚ-735-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)

Тарбия колониясининг ҳибсхонасига киритиб қўйилган маҳкумларнинг сайр қилиш мuddати суткасига икки соат қилиб белгиланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда*)

128-модда. Маҳкумларни тарбия колонияларида қолдириш

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган ун саккиз ёшга тулган маҳкумлар, одатда, йигирма бир ёшга тулгунга қадар, тарбия колонияларида қолдирилади.

Маҳкумларни тарбия колонияларида қолдириш муассаса бошлиғининг прокурор томонидан тасдиқланган қарори билан амалга оширилади.

129-модда. Маҳкумларни тарбия колонияларидан жазони ижро этиш колонияларига ўтказиш

Маҳкумлар йигирма бир ёшга тулганидан, салбий тавсифга эга маҳкумлар эса ун саккиз ёшга тулганидан кейин жазо ўташни давом эттириш учун тарбия колониясидан умумий тартибли колонияга ўтказилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

Жазо ўташни давом эттириш учун маҳкумларни жазони ижро этиш колониясига ўтказиш масалалари суд томонидан Жиноят-процессуал кодексининг 537-моддасида назарда тутилган тартибда ҳал этилади.

23-БОБ. АЙРИМ ТОИФАДАГИ МАҲКУМЛАР ТОМОНИДАН ЖАЗОНИ ЎТАШ ХУСУСИЯТЛАРИ

130-модда. Маҳкума ҳомиладор аёллар ва боласи бор аёллар учун қўшимча ҳуқуқлар

Маҳкума ҳомиладор аёллар ва уч ёшга тулмаган боласи бор аёллар ушбу Кодексда маҳкумлар учун назарда тутилган ҳуқуқлардан ташқари:

муассаса ҳудуди доирасидан ташқарида яшаш; болаларини жазони ижро этиш колониялари қошидаги болалар уйига жойлаштириш;

болаларини жойлаштириб келиш ва улар билан учрашиш учун муассаса доирасидан четга чиқиш ҳуқуқига ҳам эга.

Маҳкума аёлларга вояга етмаган болалари билан бир йил ичида тўрт марта, мuddати беш суткагача бўлган узоқ мuddатли учрашув, манзил-колонияда сақланаётганларга эса, ишдан бўш вақтда муассаса ҳудудидан ташқарида яшаш имконияти билан узоқ мuddатли учрашувлар чекланмаган миқдорда берилади.

Маҳкума аёлларнинг вояга етмаган болалари билан учрашишига ўзининг шахсини, қариндошлигини ёки васийлигини (ҳомийлигини) тасдиқловчи ҳужжатларини тақдим этган тақдирда битта яқин қариндоши ёки васий (ҳомий) кузатувида йўл қўйилади.

Маҳкума аёлларнинг вояга етмаган болалари билан учрашувлари ушбу Кодексда белгиланган учрашувларга қўшиб ҳисобланмайди.

Маҳкума аёлларнинг муассасадан ташқаридаги болалар уйларидаги вояга етмаган болалар билан учрашувлари маҳкума аёлларнинг илтимосига қўра амалга оширилади. (Иккинчи – бешинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ-625-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)

131-модда. Маҳкума аёлларнинг муассаса доирасидан ташқарида яшаш

Тузалиш йўлига ўтган маҳкума аёлларга ҳомиладорлик ва туғиш бўйича ишдан озод этилган вақт мобайнида, шунингдек боласи уч ёшга тулгунга қадар муассаса бошлиғининг прокурор тасдиқлаган қарори билан колония ҳудудидан ташқарида яшашга руҳсат этилиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)

Муассаса ҳудудидан ташқарида яшаш ҳуқуқи Жиноят кодекси 73-моддасининг тўртинчи қисмида кўрсатилган маҳкумларга берилмайди.

Колония ҳудуди доирасидан ташқарида яшайдиган маҳкумлар:

хона типидagi турар жойларда жойлашадилар ва муассаса маъмуриятининг назорати остида бўладилар;

эрталаб ўридан туришдан кечки ётишгача бўлган вақт мобайнида белгиланган йўналишлар доирасида эркин юриш ҳуқуқидан фойдаланадилар;

фуқаролар киядиган кийимда юришлари, ёнларида пул ва қимматли буюмлар сақлашлари, пулдан чекланмаган ҳолда фойдаланишлари мумкин;

чекланмаган миқдорда бандерол, посылка ва йўқловлар олиш ҳамда жўнатиш, қисқа муддатли учрашувлар олиш ҳуқуқига эга. Қисқа муддатли учрашувлар, одатда, ишдан бўш вақтда берилади.

Муассаса ҳудуди доирасидан ташқарида яшаш ҳуқуқи куйидаги ҳолларда бекор қилинади:

жазони ўташ тартиби мунтазам равишда ёки бир марта кўпол тарзда бузилганда;
ҳомиладорлик ва туғиш бўйича ишдан озод қилиш даври тугаганда;
бола уч ёшга тўлганда.

**132-модда. Болаларни жазони ижро этиш колони-
ялари қошидаги болалар уйига жой-
лаштириш**

Маҳкума аёлларни сақлашга мўлжалланган колониялар қошида болалар уйи ташкил этилади, унда болалар нормал яшаши ва камол топиши учун зарур шароитлар таъминланади.

Маҳкума аёллар уч ёшга тўлмаган болаларини жазони ижро этиш колониалари қошидаги болалар уйига жойлаштиришга ва ишдан бўш вақтида улар билан чекланмаган миқдорда мулоқотда бўлишга ҳақли. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 30 июндаги УРҚ–625-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)*

Болалар уйидаги бола уч ёшга тўлганидан кейин онасининг розилиги билан унинг қариндошларига ёки, ҳомийлик ва васийлик органининг қарорига биноан, бошқа шахсларга берилиши ёхуд тегишли болалар муассасаларига юборилиши мумкин.

Агар маҳкуманинг жазони ўташ муддати тугашига кўпи билан бир йил қолган ва у оналик бурчларини лозим даражада бажариб келган бўлса, муассаса маъмурияти боланинг болалар уйида бўлиш вақтини узайтириши мумкин.

**133-модда. Маҳкума аёлларнинг муассаса доира-
сидан четга қисқа муддатли чиқиши**

Мактабгача ёшдаги болалари бор маҳкума аёлларга болаларини қариндошлариникига, васийлариникига ёки болалар муассасаларига жойлаштириб келиш учун бориш-келиш вақтини (тўрт суткагача) ҳисобга олмаган ҳолда ўн беш суткагача муддатга четга чиқишга рўхсат этилиши мумкин.

Вояга етмаган ногиронлиги бўлган болалари бор аёлларга бир йилда бир марта улар билан учрашиш учун йўлга кетадиган вақтни ҳисобга олмаганда етти суткагача бўлган муддатга четга чиқишга рўхсат этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ–770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

(134–135-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

**V бўлим. УМРБОД ОЗОДЛИҚДАН МАҲРУМ
ҚИЛИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ
ИЖРО ЭТИШ***

**24-боб. УМРБОД ОЗОДЛИҚДАН МАҲРУМ
ҚИЛИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ
ИЖРО ЭТИШ ТАРТИБИ ВА ШАРТЛАРИ**

**136-модда. Умрбод озодликдан маҳрум қилиш
тариқасидаги жазони ўташ тартиби**

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар махсус сақлаш шароитларига эга бўлган махсус тартибли колонияларда сақланадилар. Уларга nisbatan ушбу бобда назарда тутилган хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда махсус тартибли колониялар тартиби татбиқ этилади.

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар камераларга кўпи билан икки кишидан жойлаштириладилар. Маҳкумларнинг илтимосига кўра ёки зарурат тақозо этганда улар бир кишилик камераларда сақланишлари мумкин.

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар жазони қаттиқ, одатдаги ва енгиллаштирилган сақлаш шароитларида ўтайдилар.

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар жазонинг дастлабки ўн йилини қаттиқ сақлаш шароитларида ўтайдилар.

Жазонинг камида ўн йилни ўтаган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар қаттиқ сақлаш шароитларида одатдаги сақлаш шароитларига ўтказилишлари мумкин.

Жазонинг камида ўн беш йилни ўтаган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар одатдаги сақлаш шароитларида енгиллаштирилган сақлаш шароитларига ўтказилишлари мумкин.

**137-модда. Умрбод озодликдан маҳрум қилиш
тариқасидаги жазони ўташ шартлари**

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган битта маҳкума тўғри келадиган яшаш майдони нормаси тўрт квадрат метрдан кам бўлиши мумкин эмас.

Умрбод озодликдан маҳрум қилиниб, жазони қаттиқ сақлаш шароитларида ўтаётган маҳкумлар ўз шахсий ҳисобварағида мавжуд бўлган маблағлардан белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 26,5 фоизигача бўлган суммага ҳар ойда озиқ-овқат махсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш, йил мобайнида бир марта қисқа муддатли учрашув, бир марта телефон орқали сўзлашува, битта посылка ёки йўқлов, битта бандерол олиш ҳуқуқига эга. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)*

Умрбод озодликдан маҳрум қилиниб, жазони одатдаги сақлаш шароитларида ўтаётган маҳкумлар ўз

* V бўлим Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 11 июлдаги УРҚ–99-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМПА, 2007 йил, 6-сон, 248-модда.

шахсий ҳисобварағида мавжуд бўлган маблағлардан қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 35,2 фоизигача миқдордаги суммага ҳар ойда озик-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш, йил мобайнида бир марта узоқ муддатли ва бир марта қисқа муддатли учрашув, икки марта телефон орқали сўзлашув, иккита посылка ёки йўқлов, иккита бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Умрбод озодликдан маҳрум қилиниб, жазони енгиллаштирилган сақлаш шароитларида ўтаётган маҳкумлар ўз шахсий ҳисобварағида мавжуд бўлган маблағлардан белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 52,7 фоизигача миқдордаги суммага ҳар ойда озик-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсалар сотиб олиш, йил мобайнида бир марта узоқ муддатли ва икки марта қисқа муддатли учрашув, уч марта телефон орқали сўзлашув, учта посылка ёки йўқлов, учта бандерол олиш ҳуқуқига эга. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда)

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумлар сақлаш шароитларидан қатъи назар, ҳар куни бир ярим соатгача сайр қилиш ҳуқуқига эга.

138-модда. Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумларнинг меҳнатини ташкил этиш

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумларнинг меҳнати одатдаги ва енгиллаштирилган сақлаш шароитларида сақланаётган шахслар учун иш камераларида ташкил этилади.

139-модда. Рағбатлантириш ва интизомий жазо чоралари

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумларга нисбатан ушбу Кодекс 102-моддаси биринчи қисмининг иккинчи – бешинчи хатбошиларида назарда тутилган рағбатлантириш чоралари қўлланилади. Жазони ўташнинг енгиллаштирилган шароитларида белгиланган тартибда ўтказилган маҳкумларга нисбатан рағбатлантириш тартибида қўшимча учрашиш ёки телефон орқали сўзлашув имконияти ҳам берилиши мумкин.

Умрбод озодликдан маҳрум қилинган маҳкумларга нисбатан ушбу Кодекс 105-моддаси биринчи қисмининг иккинчи, учинчи ва бешинчи хатбошиларида назарда тутилган интизомий жазо чоралари қўлланилади. Умрбод озодликдан маҳрум қилиниб, одатдаги ва енгиллаштирилган сақлаш шароитларида белгиланган тартибни ашаддий бузувчи деб топилган маҳкумлар қўйидаги тартибда:

енгиллаштирилган сақлаш шароитларидан одатдаги еки қаттиқ сақлаш шароитларига;

одатдаги сақлаш шароитларидан қаттиқ сақлаш шароитларига ўтказилишлари мумкин.

140-модда. Афв этиш тўғрисида илтимоснома бериш

Афв этиш тўғрисида илтимоснома бериш ва уни қўриб чиқиш тартиби қонунчиликда белгиланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Афв этиш тўғрисидаги илтимоснома умрбод озодликдан маҳрум қилинган шахс томонидан у тайинланган жазонинг йигирма беш йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин, агар жазони ўташ даврида маҳкум қатъий тузалиш йўлига ўтган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган, меҳнат ва ўқишга нисбатан виждонан муносабатда бўлаётган, тарбиявий тадбирлар ўтказишда фаол иштирок этаётган тақдирда эса, тайинланган жазонинг йигирма йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин берилиши мумкин.

Афв этиш тўғрисидаги илтимоснома узоқ муддатда озодликдан маҳрум қилинган шахс томонидан у тайинланган жазо муддатининг йигирма йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин, агар жазони ўташ даврида маҳкум қатъий тузалиш йўлига ўтган, белгиланган тартибни бузганлик учун интизомий жазо олмаган, меҳнат ва ўқишга нисбатан виждонан муносабатда бўлаётган, тарбиявий тадбирлар ўтказишда фаол иштирок этаётган тақдирда эса, тайинланган жазонинг ўн беш йиллини ҳақиқатда ўтаб бўлганидан кейин берилиши мумкин.

VI бўлим. ҲАРБИЙ ХИЗМАТЧИЛАРГА НИСБАТАН ХИЗМАТ БЎЙИЧА ЧЕКЛАШ ВА ИНТИЗОМИЙ ҚИСМГА ЖУНАТИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ*

25-БОБ. ХИЗМАТ БЎЙИЧА ЧЕКЛАШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ**

141-модда. Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ижро этиш тартиби

Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазо ижросини маҳкум ҳарбий хизмат ўтаётган жойдаги, ушбу Кодекс 174-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган командир (бошлиқ) амалга оширади.

Командир (бошлиқ) ҳукм нусхасини ва суд фармоишини олганидан кейин уч кун ичида қуйидагиларни кўрсатган ҳолда буйруқ чиқаради:

маҳкум ҳарбий хизматчини лавозим ва ҳарбий унвонда кўтаришга тақдим этмаслик асоси ва муддати;

ҳарбий хизматчига навбатдаги ҳарбий унвон бериш ҳамда пенсия тайинлаш учун унинг хизмат муддатига қўшиб ҳисобланмайдиган вақт;

маҳкумнинг пул таъминотидан давлат фойдасига ўтказиладиган чегирма миқдори.

* VI бўлимнинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда.

** 25-бобнинг номи *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда.

Командир (бошлик) буйруғи маҳкум ҳарбий хизматчи этиборига етказилади ва унинг шахсий ҳужжатлар йиғмажилдига ҳукм нусхаси билан биргаликда қўшиб қуйилади.

Командир (бошлик) ҳукм ижро этилганлиги ҳақида ҳукм чиқарган судга уч кунлик муддат ичида хабар беради.

142-модда. Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ўташ муддатини ҳисоблаш

Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ўташ муддати ҳукми ижро этиш тўғрисида буйруқ чиқарилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Бошқа жиноят содир этганлиги муносабати билан маҳкум ҳарбий хизматчи ҳисбда ушлаб турилган вақт жазони ўташ муддатига қўшилмайди.

143-модда. Хизмат бўйича чеклаш вақтида пул таъминотидан чегириб қолиш

Суд ҳукми билан хизмат бўйича чекланган ҳарбий хизматчининг пул таъминотидан чегирма лавозим ва ҳарбий унвонга доир маошдан ҳисоблаб чиқарилади.

144-модда. Тарбиявий иш

Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ўтаётган ҳарбий хизматчилар билан улар содир этган жиноятнинг хусусиятини, ижтимоий ҳавфлилик даражасини ва маҳкумнинг шахси, шунингдек хулқ-атвори ҳамда ҳарбий хизматга муносабатини инобатга олган ҳолда тарбиявий иш олиб борилади.

145-модда. Маҳкумнинг хизмат вазифасини ўзгартириш

Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазо муддати мобайнида маҳкум ҳарбий хизматчининг лавозими ва ҳарбий унвони оширилиши мумкин эмас.

Командир (бошлик) қарорига биноан маҳкум ҳарбий қисм доирасида ёки бошқа қисмга кўчирилган ҳолда бошқа тенг лавозимга ўтказилиши мумкин.

146-модда. Хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазо ижросини тугатиш

Хизмат бўйича чеклаш муддати тугатишдан камида уч кун олдин командир (бошлик) жазо ижроси тугатиладиган санани кўрсатиб буйруқ чиқаради.

Буйруқ нусхаси ҳукм чиқарган судга юборилади.

147-модда. Ҳарбий хизматдан бўшатишдаги жазони алмаштириш

Хизмат бўйича чеклашга ҳукм қилинган шахс ҳукмда белгиланган жазо муддати тугагунига қадар қонунчиликда назарда тутилган асосларда ҳарбий хизматдан бўшатилиши мумкин. Бундай ҳолда командир (бошлик) жазо муддатининг ўталмай қолган қисмини бошқа жазо билан алмаштириш ёки жазодан озод қилиш тўғрисидаги масалани ҳал қилиш учун материалларни судга тақдим этади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 ў, 03/21/683/0375-сон)

148-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

26-БОБ. ИНТИЗОМИЙ ҚИСМГА ЖЎНАТИШ ТАРИҚАСИДАГИ ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ

149-модда. Жазони ижро этиш тартиби

Интизомий қисмга жўнатиш тариқасидаги жазо Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигининг шунга махсус муължалланган ҳарбий қисмлари (интизомий қисм) томонидан ижро этилади.

Маҳкумларни интизомий қисмга жўнатиш ва бу қисмларда қабул қилиб олиш қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 ў, 03/21/683/0375-сон)*

Жазони интизомий қисмда ўташ даврида барча маҳкумлар, ҳарбий унвонлари, лавозимлари ва аввалги хизматлари хусусиятидан қатъи назар, солдатлар (матрослар) ҳолатида бўладилар ҳамда белгиланган кўринишдаги кийимда юрадилар ва тафовут белгиларини тақаддилар.

Интизомий қисмда жазони ўтаётган ҳарбий хизматчилар маҳкумлар учун ушбу Кодекс ва бошқа қонунчиликда белгилаб қўйилган режим талабларига риоя этишлари шарт. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 ў, 03/21/683/0375-сон)*

150-модда. Моддий-маиший таъминот ва тиббий хизмат кўрсатиш

Маҳкумларга интизомий қисмда ҳарбий уставлар талабларига мувофиқ маиший-яшаш шароити яратиб берилади.

Маҳкумларни озиқ-овқат, уст-бош ва бошқа нарсалар билан таъминлаш, шунингдек уларга тиббий хизмат кўрсатиш ҳарбий уставлар талабларига мувофиқ муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчилари учун белгиланган норма асосида амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)*

Касалхона шароитида тиббий ёрдам олишга муҳтож маҳкумлар, даволаниш учун соқчи назорати остида госпиталга жўнатилади ва махсус жиҳозланган палаталарда сақланади.

Маҳкумларнинг шахсий ҳисобварағига ҳар ойда муддатли ҳарбий хизмат солдатлари ва матрослари учун белгиланган таъминот пули ўтказиб борилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)*

Маҳкумлар ўз ёнида сақлаши, пул ўтказиш йўли билан сотиб олиши ёки посылка, йўқлов ва бандероллар ичида олиши мумкин бўлган энг зарур нарсалар ва озиқ-овқат маҳсулотлари руҳияти қонунчилик билан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

151-модда. Маҳкумларнинг учрашувлари

Интизомий қисмда маҳкумлар қисқа ва узоқ муддатли учрашувлар олиш ҳуқуқига эга.

Маҳкумларнинг қариндошлари ва бошқа шахслар билан қисқа муддатли учрашуви ойда бир марта тўрт соатгача бўлган муддатда берилади. Бундай учрашувлар ишдан ва машғулотлардан бўш вақтда, махсус жиҳозланган хонада, интизомий қисм вакили кузатуви остида ўтказилади.

Маҳкумларнинг яқин қариндошлари билан узоқ муддатли учрашувлари йилга уч марта уч суткагача бўлган муддатда берилади. Бундай учрашувлар интизомий қисмнинг махсус жиҳозланган биносидо ёки қисм командирининг руҳсати билан интизомий қисм ҳудудидан ташқарида ўтказилади. Узоқ муддатли учрашув вақтида маҳкумлар ишдан ва машғулотлардан озод қилинади.

Маҳкумнинг илтимосига кўра учрашув телефон орқали сўзлашув билан алмаштирилиши мумкин.

Учрашувлар ва телефон орқали сўзлашувлар бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

152-модда. Маҳкумларнинг посылкалар, йўқловлар, бандероллар ва пул жўнатмалари олиши ҳамда юбориши

Интизомий қисмда маҳкумлар ҳар ойда битта посылка ёки йўқлов ва чекланмаган миқдорда бандероллар олиш ҳуқуқига эга.

Ўз номига келган посылка, йўқлов ва бандеролларни маҳкумларнинг ўзи интизомий қисм вакили назорати остида очади. Фойдаланиш тақиқланган нарсалар ва буюмлар белгиланган тартибда олиб қўйилади.

Маҳкумлар номига келган пуллар пуллар унинг шахсий ҳисобварақига ўтказилиб, бу ҳақда уларга хабар қилинади. Маҳкумлар посылка, йўқлов, бандероллар ва пул жўнатмаларини чекланмаган миқдорда юборишлари мумкин.

Посылка, йўқлов, бандероллар ва пул жўнатмаларини олиш ҳамда юбориш тартиби Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан белгиланади.

153-модда. Маҳкумларнинг ёзишмалари

Интизомий қисмда маҳкумлар чекланмаган миқдорда хат ва телеграммалар олиши ҳамда жўнатиши мумкин.

Ўз номига келган хатларни маҳкумларнинг ўзи интизомий қисм вакили назорати остида очади. Хат ичидаги тақиқланган нарсалар олиб қўйилади ва улар юзасидан белгиланган тартибда чора курилади. Хатлар ва телеграммаларнинг мазмуни текширилмайди.

Маҳкумлар жўнатадиган хатларни очиш тақиқланади.

154-модда. Маҳкумларнинг таътиллари

Интизомий қисмда маҳкумларга муддатли ҳарбий хизмат ҳарбий хизматчилари учун қонунчиликда назарда тутилган таътиллар берилмайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳарбий хизматчиларга алоҳида ҳоллар (яқин қариндошининг вафоти ёки ҳаётига таҳдид солувчи оғир касаллиги, маҳкумга ёки унинг oilасига жиддий моддий зарар етказган воқеалар) муносабати билан бориш-келиш учун кетадиган вақтни ҳисобга олмаганда, интизомий қисм доирасидан четга чиқиш ҳуқуқини берадиган қисқа муддатли – етти суткагача таътил берилиши мумкин. Маҳкумнинг қисқа муддатли таътилда бўлиш вақти жазони ўташ муддатига қўшилади.

155-модда. Маҳкумларнинг меҳнати

Интизомий қисмда маҳкумлар қонунчиликда белгиланган тартибда меҳнатга жалб этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

156-модда. Маҳкумларнинг тарбияси ва таълими

Интизомий қисмда маҳкумлар тарбияси ва таълими Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан тасдиқланган махсус дастур асосида ташкил этилади ва ўтказилади.

157-модда. Рағбатлантириш чоралари

Интизомий қисмда маҳкумларга қуйидаги рағбатлантириш чоралари қўлланилади:

ташаккур эълон қилиш;

илгари қўлланилган интизомий жазо чорасини олиб ташлаш;

қўшимча равишда бир марта учрашув еки телефон орқали сўзлашув ҳуқуқини бериш.

Яхши ҳулқ-атвори ҳамда меҳнатга ва ҳарбий хизматга виждонан муносабати учун маҳкумлар, суд томонидан тайинланган жазо муддатининг камида учдан бир қисмини ўтаганларидан сўнг, интизомий қисм командирининг буйруғи билан ахлоқан тузалаётганлар қаторига қўшилади.

Ахлоқан тузалаётганлар қаторига қўшилган маҳкумлар жазо муддатининг камида ярмини ўтаганларидан кейин қонунда белгиланган тартибда жазодан муддатидан олдин шартли озод қилишга тақдим этилади.

158-модда. Интизомий жазо чоралари

Интизомий қисмда маҳкумларга қуйидаги интизомий жазо чоралари қўлланилади:

ҳайфсан;

қаттиқ ҳайфсан;

навбатдан ташқари бештагача тайинлаш;

ун беш суткага қадар гауптвахтага жойлаштириш;

ахлоқан тузалаётганлар қаторидан чиқариш.

159-модда. Рағбатлантириш ва интизомий жазо чораларини қўллаш тартиби

Интизомий қисмда маҳкумларга нисбатан рағбатлантириш ва интизомий жазо чораларини қўллаш тартиби қонуничилик билан белгилаб қўйилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

160-модда. Жазони ўташ вақтини ҳарбий хизмат муддатига қўшиб ҳисоблаш

Интизомий қисмда маҳкумларнинг жазони ўташ вақти ҳарбий хизмат муддатига қўшилмайди.

Интизомий қисмда сақлаш вақтини ҳарбий хизмат муддатига қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги илтимоснома суд томонидан Жиноят-процессуал кодексининг 546-моддасига мувофиқ кўриб чиқилади.

VII бўлим. ҚЎШИМЧА ЖАЗОЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ

27-боб. ҚЎШИМЧА ЖАЗОЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ ТАРТИБИ ВА ШАРТЛАРИ

161-модда. Ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ижро этиш тартиби

Маҳкуми ҳарбий ёки махсус унвондан маҳрум қилиш тўғрисида ҳукм чиқарган суд ҳукмининг нусхасини шу унвонни берган органга юборади. Захирадаги ҳарбий хизматчига тааллуқли ҳукми нусхаси унинг яшаш жойидаги муҳофаа ишлари бўлимига юборилади.

Унвон берган органнинг мансабдор шахси маҳкумин унвондан маҳрум қилиш тўғрисидаги ёзувни белгиланган тартибда тегишли ҳужжатларга киритади, бу унвон билан боғлиқ ҳуқуқ ва имтиёзларни тугатиш чораларини кўради ҳамда ҳукм чиқарган судга ҳукмининг нусхаси олинган кундан бошлаб бир ойлик муддат ичида унинг ижро этилганлиги ҳақида хабар қилади.

162-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 24 сентябрдаги УРҚ-115-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 39-сон, 401-модда)*

VIII бўлим. ЖАЗОНИ ЎТАШДАН ОЗОД ҚИЛИШ

28-боб. ЖАЗОНИ ЎТАШДАН МУДДАТИДАН ИЛГАРИ ОЗОД ҚИЛИШ

163-модда. Жазони ўташдан муддатидан илгари озод қилиш ҳоллари

Суд томонидан тайинланган жазо муддати тугагунга қадар маҳкум қуйидаги ҳолларда жазони ўташдан озод қилиниши мумкин:

муддатидан илгари шартли озод қилинганда;

жазо энгилроғи билан алмаштирилганда; касаллиги ёки меҳнат қобилиятини йўқотганлиги туфайли; амнистия ёки афв этилганлиги туфайли.

164-модда. Маҳкумларни муддатидан илгари шартли озод қилишга, шунингдек жазони энгилроғи билан алмаштиришга тақдим этиш тартиби

Жазодан муддатидан илгари шартли озод қилиш, шунингдек жазони энгилроғи билан алмаштириш суд томонидан Жиноят-процессуал кодексининг 536-моддасида белгиланган тартибда қўлланилади.

Маҳкум жазо муддатининг Жиноят кодекси 73, 74, 89 ва 90-моддаларида белгиланган қисмини ўтаб бўлганидан сўнг бир ойлик муддат ичида жазони ижро этувчи муассаса ёки орган маъмурияти уни жазони ўташдан муддатидан илгари шартли озод қилиш ёки жазонинг ўталмаган қисмини энгилроқ жазо билан алмаштиришга тақдим этиш масаласини агар маҳкум ёки унинг адвокати тегишли илтимоснома билан судга бевосита мурожаат этмаган бўлса кўриб чиқиши ҳамда тақдим қилиш ёки рад этиш ҳақида қарор чиқариши шарт. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Маъмурият маҳкумини жазодан муддатидан илгари шартли озод қилишга ёки жазони энгилроғи билан алмаштиришга тақдим этишни рад этган тақдирда маҳкум ёки унинг адвокати судга тегишли илтимоснома билан мурожаат этишга ҳақли.

Маҳкуми жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилишга ёки жазони энгилроғи билан алмаштиришга тақдим этиш масаласини маъмурият томонидан қайта кўриб чиқиш жазони ижро этиш муассасаси маъмуриятининг ёки жазони ижро этувчи органнинг жазони ўташдан муддатидан илгари шартли равишда озод қилишни ёки жазони энгилроғи билан алмаштиришни рад этиш ҳақидаги қарори чиқарилган кундан эътиборан уч ой ўтгач, башарти маҳкум тузалиш йўлига ўтган бўлса, амалга оширилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган, 2023 йил 15 февралдаги УРҚ-817-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон)*

Муайян ҳуқуқдан маҳрум этиш тариқасидаги жазодан озод қилиш жамоат бирлашмаси, жамоа, маҳкумнинг ўзи ёки унинг ҳимоячиси илтимосномасига биноан суд томонидан амалга оширилади.

Суд жазодан муддатидан илгари шартли озод қилиш ёки жазони энгилроғи билан алмаштиришни рад этган тақдирда, бу ҳақда ажрим чиққан кундан бошлаб камида олти ой ўтганидан кейин тақдимнома такроран киритилиши ёки илтимоснома такроран берилиши мумкин.

165-модда. Касаллик туфайли ёки меҳнат қобилиятини йўқотганлик оқибатида жазодан озод қилишга тақдим этиш тартиби

Жазони ижро этувчи муассаса ёки орган маъмурияти Жиноят кодексининг 75-моддасида назарда тутилган

ҳолларда маҳкуми жазони ўташни давом эттиришдан озод қилиш тўғрисида судга тақдимнома киритади. Айни бир вақтда судга тиббий комиссия хулосаси ва маҳкуминг шахсий ҳужжатлар йиғмажидди юборилади.

Маҳкуми озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазодан касаллиги туфайли озод қилиш тўғрисидаги тақдимнома Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигининг махсус тиббий комиссияси хулосаси асосида киритилади. Бундай касалликлар рўйхати Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ва Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан тасдиқланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Маҳкуми ахлоқ тузатиш ишлари тариқасидаги жазодан меҳнат қобилиятини йўқотганлиги оқибатида озод қилиш тўғрисидаги тақдимнома тиббий-меҳнат эксперт комиссияси хулосаси асосида киритилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 9 сентябрдаги УРҚ-254-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 35–36-сон, 300-модда)*

Жазони ўташ даврида ҳомиладорлик ва туғиш таътили берилган аёлларни жазодан озод қилиш тўғрисидаги тақдимнома бундай таътил ҳуқуқини берувчи тиббий ҳужжат асосида киритилади.

Ҳарбий хизматчиларни интизомий қисмга жўнатиш ёки хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан озод қилиш тўғрисидаги тақдимнома тегишли ҳарбий-тиббий комиссиянинг уларни ҳарбий хизматга прокрисиз деб топиш ҳақидаги хулосаси асосида киритилади. Аёл ҳарбий хизматчилар хизмат бўйича чеклаш тариқасидаги жазони ўташдан ҳомиладорлик ва туғиш таътили берилиши муносабати билан ҳам озод қилинади.

166-модда. Жазодан амнистия ёки афа акти асосида озод қилиш тартиби

Жазодан амнистия ёки афа акти асосида озод қилиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Жазони ижро этиш муассасасининг ёки жазони ижро этувчи бошқа органининг маъмурияти тегишли асос бўлган тақдирда, маҳкумга нисбатан амнистия актини қўллаш тўғрисидаги илтимосномани судга киритиш ҳақида прокурорга тақдимнома юбориши шарт. Маҳкумларга нисбатан амнистия актини қўллаш Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-процессуал кодексиде назарда тутилган тартибда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 22 декабрдаги УРҚ-193-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 509-модда)*

29-БОБ. ЖАЗО ИЖРОСИНИ ТУГАТИШ

167-модда. Жазо ижросини тугатиш асослари

Қуйидагилар жазо ижросини тугатиш учун асос бўлади: маҳкумининг суд тайинлаган жазо мuddатини ўтаб бўлиши;

ушбу Кодекснинг 163-моддасида назарда тутилган ҳолларда маҳкумининг жазони ўташдан мuddатидан илгари озод қилиниши;

суд ҳукмининг бекор бўлиши ва иш юритишнинг тугатилиши;

ҳукмининг назорат тартибиде ўзгартирилиши ва жазонинг шартли ҳукм билан алмаштирилиши; маҳкумининг вафоти.

168-модда. Жазо ижросини тугатиш вақти

Муайян ҳуқуқдан маҳрум қилиш, ахлоқ тузатиш ишлари, хизмат бўйича чеклаш, озодликдан чеклаш, интизомий қисмга жўнатиш, озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазонинг ижроси мазкур жазо мuddатига қонунчиликка мувофиқ киритилиши мумкин бўлган ўзгартиришларни ҳисобга олган ҳолда бу мuddатнинг охириг кунни тугатилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 10 августдаги УРҚ-389-сонли, 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 32-сон, 425-модда; 2017 йил, 13-сон, 194-модда, ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар жазо мuddати дам олиш ёки байрам кунни тугайдиган бўлса, маҳкум ушбу дам олиш ёки байрам кунидан бир кун олдин озод қилинади. Мuddат ойлар билан ҳисобланган тақдирда бу мuddат кейинги ойнинг тегишли кунни, агар мазкур ойда шундай кун бўлмаса – шу ойнинг охириг кунни тугайди.

Жазони ижро этувчи муассаса ёки орган маъмурияти маҳкумини мuddатидан илгари озод қилиш тўғрисидаги ҳужжатларни иш кунни тугагунига қадар олган бўлса, шу заҳоти, иш кунни тугаганидан кейин олган бўлса, эртаси кунни эрталаб ижро этади.

169-модда. Ҳисоб-китоб тартиби, ҳужжатларни ва шахсий буюмларни бериш

Ахлоқ тузатиш ишлари мuddати тугаётган кунни жазоларни ижро этиш инспекцияси жазони ўтаган шахсни ва у ишлаётган корхона, муассаса ёки ташкилот маъмуриятини иш ҳақидан чегириб қолишни тугатиш ва бошқа чеклашларни олиб ташлаш тўғрисида хабардор қилади.

Жазони ижро этиш муассасаси озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахслар озод этилаётганда улар билан тўла ҳисоб-китоб қилади, уларнинг шахсий ҳужжатлари, буюмлари ва бошқа қимматли нарсаларини, шунингдек шахсий ҳисобварақларида турган пулларини қайтариб беради ҳамда жазони ўтаб бўлганлик ёки жазодан озод қилинганлик тўғрисида белгиланган намунада маълумотнома беради. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Сил касаллигига дучор бўлган шахсларнинг озод қилинганлиги тўғрисидаги маълумотномаларга белгиланган намунадаги штамп қўйилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-й-сонли Қонуни билан киритилган – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

170-модда. Маҳқум вафот этганлиги муносабати билан жазо ижросини тугатиш тартиби

Маҳқум вафот этган тақдирда жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти бу ҳақда зудлик билан марҳумнинг яқин қариндошларидан бирига телеграф орқали хабар қилади.

Марҳумнинг жасади қариндошларига қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда ва тартибда берилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Маҳқумнинг қариндошларидан жасадни бериш тўғрисида ариза тушмаган тақдирда, муассаса маъмурияти марҳумни Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан белгилаб қўйилган тартибда дафн этади.

**30-60б. ЖАЗОНИ ИЖРО ЭТИШ
МУАССАСАРИДАН ОЗОД ҚИЛИШ ТАРТИБИ**

171-модда. Маҳқумларни озод қилишга тайёрлаш

Жазони ижро этиш муассасаси маъмурияти озодликдан маҳрум этишга ҳуқи қилинган шахсининг жазони ўташ мuddати тугашига узоғи билан уч ой қолганда уни озодликка чиқаришга тайёрлаш, меҳнат ва турмушда ўрнашишга бўлган эҳтиёжини аниқлаш, унинг муассасадан озод бўлгандан кейинги ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтириш мақсадида маҳқум билан тарбиявий иш олиб боради.

Ишда ва турмушда ўрнашишга муҳтож шахслар аниқланган тақдирда муассаса маъмурияти олдиндан маҳқум яшашни мўлжаллаётган жойдаги озодликдан маҳрум этиш жойларидан озод бўлган шахсларнинг ижтимоий мослашуви марказини унинг озод қилиниши, турар жойи бор-йўқлиги, меҳнат қобилияти ва ихтисоси тўғрисида хабардор этади.

Муассаса маъмурияти айни бир вақтда устидан ички ишлар органларининг маъмурий назорати ўрнатилиши зарур бўлган шахсларни аниқлайди ва қонунчиликда белгиланган тартибда судга тегишли тақдирини киритидади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

172-модда. Жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинаётган шахсларга моддий ёрдам кўрсатиш

Жазони ижро этиш муассасаларидан озод қилинаётган шахслар яшашни мўлжаллаётган жойга етиб олиши учун йўл ҳужжатлари, белгиланган норма бўйича озиқ-овқат маҳсулотлари ёки пул компенсацияси билан таъминланадилар.

Озод қилинаётган шахсларда мавсумий кийим ва пойабзал, шунингдек уларни сотиб олишга пул бўлмаса, улар кийим ва пойабзал билан бепул таъминланадилар. Шу мақсадлар учун озод қилинаётган шахсларга бир йўла тўланадиган пул нафақаси берилиши мумкин.

173-модда. Маҳқумларнинг озод қилиниши тўғрисида хабар бериш ва озод бўлган шахсларни кузатиб бориш

Жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳқумларнинг озод этилганлиги тўғрисида:

биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлиги бўлган шахсларга, ҳомиладор аёллар ва ёш боласи (болалари) бор аёлларга, шунингдек вояга етмаганларга нисбатан – уларнинг қариндошлари ёки қариндошларининг ўрнини босувчи бошқа шахсларни; *(биринчи қисмининг иккинчи хатбосида Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги УРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

ишга кириш ва турмушини йўлга қўйишга муҳтож бўлган шахсларга нисбатан – вилоятлар (туманлар, шаҳарлар) ҳокимликлари ҳузуридаги ижтимоий мослашув марказларини;

сил ёки таносил касалликларига дучор бўлган, шунингдек алкоғолизм, гиёҳвандлик ёки заҳарвандликдан мажбурий даволаш курсини тугалламаган шахсларга нисбатан – вилоят, шаҳар соғлиқни сақлаш бошқармалари (бўлимлари) ёки соғлиқни сақлаш органларининг даволаш муассасаларини;

маъмурий назорат остига олинмиши лозим бўлган шахсларга нисбатан – ички ишлар ҳудудий органларини олдиндан хабардор этади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган маҳқумлар касаллиги ёки меҳнат қобилиятини йўқотганлиги оқибатида, амнистия акти ёки афв асосида озод этилган ҳолларда, шунингдек маҳқумлар жазодан шартли равишда мuddатидан илгари озод этилган тақдирда, билдириш қоғози улар озод этилган кун жўнатилади.

Ҳуқи қилинган чет эл фуқароларининг озод этилганлиги тўғрисида Ўзбекистон Республикаси ҳудудидagi уларнинг манфаатларини ҳимоя қилувчи давлатларнинг дипломатик ваколатхоналари ёки консуллик муассасалари қонунчиликда белгиланган тартибда хабардор қилинади. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида бирор бир давлатнинг дипломатик ваколатхонаси ёки консуллик муассасаси мавжуд бўлмаган тақдирда, бундай давлатнинг ваколатли органини қонунчиликда белгиланган тартибда хабардор қилиш учун Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазирлигига озод этилганлик тўғрисидаги билдириш қоғози жўнатилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикасида яшаш гувоҳномаси бўйича яшаган чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс озод қилинаётганда жазони ижро этиш муассасасининг маъмурияти маҳқум қамоққа олинганига қадар рўйхатга олинган жойдаги ички ишлар ҳудудий органининг мамлакатга кириш, ундан чиқши ва рўйхатга олиш билан шуғулланувчи тегишли хизматини хабардор қилади.

Соғлиғи ҳолатига кўра доимий парваришга муҳтож шахслар, шунингдек ўн олти ёшгача бўлган вояга етмаган шахслар қариндошлари ёки бошқа шахслар ёҳуд муассаса маъмурияти вакилининг кузатувида яшаш жойига жўнатилади.

Ногиронлиги бўлган шахслар ва кексалар ўз илтимосига кўра, кексалар ва ногиронлиги бўлган шахслар учун

интернат ўйларига (пансионатларга) юборилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ–770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й, 03/22/770/0424-сон)*

Вояга етмаган маҳкумлар ота-оналари ёки уларнинг ўрнини босувчи шахслар ихтиёрига жўнатилади. Ота-онаси йўқ вояга етмаган шахслар, зарур ҳолларда, интернатларга жўнатилади ёки ҳомийлар қарамоғига берилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

IX бўлим. БОШҚА ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ТАЪСИР ЧОРАЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШ

31-боб. БОШҚА ЖИНОЯТ-ҲУҚУҚИЙ ТАЪСИР ЧОРАЛАРИНИНГ ТУРЛАРИ ВА УЛАРНИ ИЖРО ЭТИШ АСОСИ

174-модда. Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларининг турлари

Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чоралари жумласига: шартли ҳукм қилиш; тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари; вояга етмаганларга нисбатан мажбурлов чоралари киради.

175-модда. Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этиш асоси

Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чораларини ижро этиш учун суднинг қонуний кучга кирган ҳукми ёки ажрими асос бўлади.

Бошқа жиноят-ҳуқуқий таъсир чоралари Жиноят кодексининг 72, 87, 94–96-моддаларида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда суд томонидан тайинланади.

32-боб. ШАРТЛИ ҲУҚМ ҚИЛИНГАН ШАХСЛАР УСТИДАН НАЗОРАТ

176-модда. Шартли ҳукм қилинган шахслар хулқ-атвори устидан назоратни амалга ошириш тартиби

Жазоларни ижро этиш инспекцияси шартли ҳукм қилинган шахсларни рўйхатга олади ва суд белгиланган синов муддати мобайнида уларнинг зиммасига юкланган мажбуриятлар бажарилишини текшириб боради.

Шартли ҳукм қилинган шахс ҳарбий хизматга қақририлган тақдирда жазоларни ижро этиш инспекцияси суд ҳукми (ажрими) нусхасини ҳамда ҳарбий хизмат ўташ жойида унинг хулқ-атвори устидан назорат қилиш учун керакли бошқа ҳужжатларни мудоффа ишлари бўйича тегишли бўлимга юборади. Ҳарбий қисм (муассаса) қўмондонлиги ўн кунлик муддат ичида маҳкум рўйхатга олинганлиги тўғрисида, хизматни тугатганидан кейин эса, жўнаб кетганлиги тўғрисида жазоларни ижро этиш инспекциясига хабар қилиши шарт.

177-модда. Шартли ҳукм қилинган шахсларнинг мажбуриятлари

Шартли ҳукм қилинган шахслар суд томонидан зиммаларига юкланган мажбуриятларни бажариши, шунингдек қақирувга биноан жазоларни ижро этиш инспекциясида ҳозир бўлиши шарт. Узрли сабабсиз ҳозир бўлмаган маҳкум белгиланган тартибда мажбуран келтирилиши мумкин.

178-модда. Судга тақдимнома киритиш

Шартли ҳукм қилинган шахс хулқ-атвори устидан назоратни амалга оширувчи орган синов муддати мобайнида белгиланган чеклашларни тўлиқ ёки қисман бекор қилиш тўғрисида судга тақдимнома киритишга ҳақлидир.

Маҳкум зиммасига юкланган мажбуриятларни бажаришдан бўйин товлаган ёки маъмурий ёҳуд интизомий жавобгарликка тортилган ҳолларда маҳкум хулқ-атвори устидан назоратни амалга оширувчи орган жиноят-ҳуқуқий таъсир чорасини бекор қилиш ҳамда ҳукмда тайинланган жазони ижро этиш тўғрисида судга тақдимнома киритади.

179-модда. Синов муддатини ҳисоблаш

Синов муддати ҳукм чиқарилган кундан бошлаб ҳисобланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 24 сентябрдаги ЎРҚ–115-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚҲТ 2007 йил, 39-сон, 401-модда)

180-модда. Шартли ҳукм қилинган шахс хулқ-атвори устидан назоратни тугатиш

Шартли ҳукм қилинган шахс хулқ-атвори устидан назорат синов муддати тамом бўлиши билан тугатилади ва маҳкум жазоларни ижро этиш инспекцияси ёки ҳарбий қисм (муассаса) қўмондонлиги рўйхатидан чиқарилади.

33-боб. ТИББИЙ ЙЎСИНДАГИ МАЖБУРЛОВ ЧОРАЛАРИНИ ИЖРО ЭТИШ

181-модда. Руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тартиби

Руҳий ҳолати бузилган шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари соғлиқни сақлаш органлари томонидан суд-психиатрия экспертизаси хулосасига мувофиқ куйидаги тартибда қўлланилади:

мажбурий амбулатория кузатувида бўлиш ва даволаши руҳий ҳолати бузилган шахснинг яшаш жойи бўйича руҳий-асаб касалликлари диспансерида (туман (шаҳар) психиатрининг хонасида) амалга оширилади;

руҳий ҳолати бузилган шахсни жамиятдан батамом ажратиб мажбурий даволаш, унинг руҳий ҳолатига қараб, умумий тартибди психиатрия муассасасининг умумий кузатиладиган бўлимида ёки умумий тартибди психиатрия муассасасининг махсус реабилитация бўлимида ёҳуд кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохонасида амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

182-модда. Жазо билан бирга тайинланган тиббий йўсиндаги мажбурлов чораларини қўллаш тартиби*

Алкоголизм, гиёвандлик ёки заҳарандликка йўлиққан маҳкумларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўйидаги тартибда қўлланилади:

жамиятдан батамом ажратиб қўйиш билан боғлиқ бўлмаган жазоларга ҳукм қилинган шахсларга – соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан умумий асосларда;

озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахсларга – жазони ўташ жойида, озод этилганларидан сўнг даволашни давом эттириш зарурати бўлганда эса – соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан умумий асосларда. *(Биринчи қисмининг учинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)*

Рухий ҳолати ақли расолиқни истисно этмайдиган тарзда бузилган маҳкумларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурлов чоралари қўйидагиларга нисбатан қўлланилади:

жамиятдан батамом ажратиб қўйиш билан боғлиқ бўлмаган жазо чораларига ҳукм қилинган шахсларга нисбатан – соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан;

озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазога ҳукм қилинган шахсларга нисбатан – жазони ўташ жойида, озод этилганидан кейин даволашни давом эттириш зарур бўлганда эса, соғлиқни сақлаш органларининг тиббий муассасалари томонидан умумий асосларда. *(Иккинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)*

183-модда. Суд-психиатрия экспертизасини тайинлаш асослари

Ҳибсда ушлаб турилган шахсларнинг суд-психиатрия экспертизаси суриштирув органининг, терговчининг, прокурорнинг қарори ёки суднинг ажрими асосида, озодликдан маҳрум этишга ҳукми қилинган шахсларга нисбатан эса, жазони ижро этиш муассасаси бошлиғининг қарори асосида тайинланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

184-модда. Рухий ҳолати бузилган шахсларни кўчириш

Рухий ҳолати бузилган шахсларни рухий касалликлар шифохонасига кўчириш, шунингдек уларни бир касал-

хонадан иккинчисига ўтказиш қонунчиликда белгилаб қўйилган тартибда давлат ҳисобидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда; ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

185-модда. Рухий касалликлар шифохоналарида беморларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Рухий касалликлар шифохоналарида мажбурий даволанаётган беморлар:

ҳар куни сайр қилиш;
хатлар, посылка, йўқлов ва бандероллар, шунингдек пул жўнатмалари олиш ва юбориш;
қариндошлари ва бошқа шахслар билан учрашиш;
диний расм-русумларни адо этиш;
озик-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсаларни сотиб олиш ҳамда уларни ўз ёнида сақлаш;
касалхона кутубхонасидан фойдаланиш ҳуқуқига эга.
Беморлар адвокат хизматидан фойдаланишлари мумкин.

Даволаш самарадорлигини ва касаллар ёки бошқа шахслар заҳфсизлигини таъминлаш мақсадида қонунчиликда белгиланган ҳолларда ва тартибда беморларнинг ҳуқуқлари чекланиши мумкин. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Беморлар тайинланган муолажани қабул қилиши ва ички тартиб қондаларига риоя этиши шарт.

186-модда. Рухий касалликлар шифохоналарида беморларни сақлаш шароитлари

Рухий касалликлар шифохоналарида беморлар касаллик тури, хулқ-атворининг хусусияти, рухий ва жисмоний ҳолатини инобатга олиб, уларни батамом ажратиб қўйишни таъминловчи ҳамда улар томонидан янги ижтимоий-хавфли қилмиш содир этиш, қочиш, сақлаш режимини бузиш эҳтимолининг олдини олишни таъминлайдиган шароити бор палаталарга жойлаштирилади.

Эркаклар ва аёллар, катталар ва вояга етмаган шахслар алоҳида-алоҳида сақланади.

Бир беморга тўғри келадиган фойдали майдон нормаси беш квадрат метрдан кам бўлиши мумкин эмас.

Беморларга овқат ва касалхона кийими бепул берилади.

Беморларни овқат ва уст-бош билан таъминлаш нормалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Посылка, йўқлов, бандерол ва пул жўнатмалари олиш ҳамда юбориш, учрашувлар ўтказиш, озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсаларни сотиб олиш, сақлаш, шунингдек беморларга ҳар куни бериладиган сайр тартиби ички тартиб қондалари билан белгиланади.

Рухий касалликлар шифохоналарида беморларга узоқ муддатли учрашув берилмайди.

Бемор номига келиб тушган пуллар унинг шахсий ҳисобварағига ўтказилади.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда.

Озиқ-овқат маҳсулотлари ва энг зарур нарсаларни беморлар пул ўтказиш йўли билан сотиб оладилар.

187-модда. Руҳий касалликлар шифохоналарида беморларни даволашни ташкил этиш

Руҳий ҳолати бузилган шахсларни мажбурий даволаш Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланган ташхис қўйиш, даволаш ва соғлиқни тиклаш усуллари қўлланган ҳолда ўтказилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 12 сентябрдаги УРҚ-567-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 37-сон, 671-модда)

188-модда. Бемор қочиб кетган ёки вафот этган тақдирда шифохона маъмуриятининг ҳаракати

Мажбурий даволанишда бўлган бемор қочиб кетган тақдирда руҳий касалликлар шифохонаси маъмурияти зудлик билан уни қидириб топиш чораларини кўриши ҳамда бу ҳақда шифохона жойлашган ердаги ва бемор, унинг қариндошлари ёки васийлари яшайдиган жойдаги прокурорни, ички ишлар органларини, психоневрология диспансерини, шунингдек мажбурий даволаш чорасини тайинлаган судни хабардор қилиши шарт.

Мажбурий даволанишда бўлган бемор вафот этганлиги тўғрисида руҳий касалликлар шифохонаси маъмурияти унинг қариндошлари ёки васийларини, прокурор ва судни, шунингдек бемор яшган жойдаги психоневрология диспансерини хабардор қилади.

Вафот этган бемор жасадини бериш шартлари ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланади.

189-модда. Беморни руҳий касалликлар шифохонасидан чиқариш тўғрисида хабар

Беморни шифохонадан чиқаришдан ўн кун олдин руҳий касалликлар шифохонаси маъмурияти бу ҳақда унинг яшаш жойидаги ички ишлар органларига, шунингдек унинг қариндошлари ёки васийларига хабар қилади.

Мажбурий даволаниш суд томонидан бемор қилинган кейин ўн сутка ичида даволаш муассасаси маъмурияти беморнинг яшаш жойидаги психоневрология диспансерига амбулатория картасидан кўчирма юборади ҳамда унинг қариндошлари ёки васийларини, шунингдек беморнинг яшаш жойидаги ички ишлар органларини воқеадан хабардор қилади.

190-модда. Беморларни руҳий касалликлар шифохонасидан чиқариш тартиби

Беморларни руҳий касалликлар шифохонасидан чиқариш тартиби Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан белгиланади.

Руҳий касалликлар шифохонасидан чиқарилган шахсларга даволанишда бўлган вақти тўғрисида маълумотнома берилади.

191-модда. Беморларни яшаш жойига юбориш

Беморлар яшаш жойига қариндошлари еки васийлари ёхуд тиббий ходимлар кузатувида юборилади.

Беморнинг яшаш жойига етиб бориш, кузатувчи шахсининг эса, бориш-келиш харажатлари давлат ҳисобидан тўланади.

192-модда. Беморлар ва руҳий касалликлар шифохонаси ходимлари хавфсизлигини таъминлаш

Беморлар ва ходимлар хавфсизлигини таъминлаш, беморларнинг руҳий касалликлар шифохонаси (булинмаси) доирасидан ташқарига ўзбошимчилик билан қўчиб кетишининг олдини олиш мақсадида назорат-рухсатнома тизими жорий этилади.

Умумий тартибли руҳий касалликлар шифохоналарини кўриқлаш тиббий ходимлар томонидан, суд-психиатрия экспертизаси бўлинмалари ва кузатув кучайтирилган руҳий касалликлар шифохоналарида – ички ишлар органлари томонидан амалга оширилади.

Бемор жазавога тушган, шунингдек тиббий ходимларга итбат этмаган ва уларга жисмоний қаршилик кўрсатган тақдирда унга нисбатан қўлиқшан, боғлаш воситалари ва бошқа махсус воситалар қонунчиликда назарда тутилган тартибда қўлланилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

193-модда. Руҳий касалликлар шифохоналарида мажбурий даволаш ўтказилиши устидан назорат

Руҳий касалликлар шифохоналарида (бўлинмаларида) мажбурий даволаш ўтказилиши устидан назорат соғлиқни сақлаш органлари томонидан қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

194-модда. Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурият чораларини қўллаш тартиби

Озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган, алкоголизм, гиёҳвандлик ва заҳарвандликка йўлиққан шахсларга нисбатан тиббий йўсиндаги мажбурият чораларини қўллаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги томонидан Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги билан келишилган ҳолда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 29 мартдаги УРҚ-421-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚҲТ, 2017 йил, 13-сон, 194-модда)

**34-боб. ВОЯГА ЕТМАГАН ШАХСЛАРГА НИСБАТАН
МАЖБУРЛОВ ЧОРАЛАРИНИ ҚЎЛЛАШ**

195-модда. Жабрланувчидан узр сўраш

Вояга етмаган шахс жабрланувчидан оғзаки ёки ёзма равишда, кўпчиликнинг олдига ёки яқка тартибда узр сўрайди.

Узр сўраш жойи, вақти ва тартибини суд белгилайди.

Узр сўраш мажбуриятини юклаш тарикасидаги мажбурлов чораси ижро этилганлиги тўғрисида тегишли ҳужжат тузилади.

196-модда. Етказилган зарарни тўлаш ёки бартараф этиш

Вояга етмаган шахснинг етказилган зарарни ўз маблағлари ҳисобидан ёки ўз меҳнати билан тўлаши ёхуд бартараф этиши суд томонидан белгиланган тартибда ва муддатларда амалга оширилади.

Етказилган зарарни ўз маблағлари ҳисобидан ёки ўз меҳнати билан тўлаш ёхуд бартараф этиш мажбуриятини юклаш тарикасидаги мажбурлов чораси ижро этилганлиги тўғрисида тегишли ҳужжат тузилади.

197-модда. Махсус ўқув-тарбия муассасасига жойлаштириш

Вояга етмаган шахслар халқ таълими органларининг махсус ўқув-тарбия муассасаларига қонунчиликда белгиланган тартибда жойлаштирилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Вояга етмаган шахсларнинг махсус ўқув-тарбия муассасаларида бўлиши тартиби ва шароити, ўқув жараёни ва тарбиявий таъсирга оид ишни ташкил этиш Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги томонидан белгиланади.

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ МАЖЛИСИНING ҚАРОРИ****ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ЖИНОЯТ-ИЖРОИЯ КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ
ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА**

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1997 йил, 6-сон 176-модда)*

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодекси 1997 йил 1 октябрдан эътиборан амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги: озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг жазони ижро этиш ва ўташ тартибини 1997 йил 1 октябргача Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодексига мувофиқлаштирсин;

қамоқ жазосига ҳукм қилинган шахслар сақланиши лозим бўлган қамоқ уйлари фойдаланишга топширилгунга қадар уларни тергов ҳибсхоналари ва турмада жазони ижро этиш ва ўташнинг Жиноят-ижроия кодексига белгиланган тартибига риоя этилган ҳолда сақланишини таъминласин.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги жазони ижро этиш тизимининг моддий-техника базасини ривожлантиришни, колониялар, тергов ҳибсхоналари, ихтисослаштирилган қамоқ уйлари, шунингдек озодликдан маҳрум этиш жойларидаги ишлаб чиқариш корхоналарини қуришни (реконструкция қилишни) таъминласин;

давлат эҳтиёжларига мўлжалланган маҳсулотларнинг айрим турларини тайёрлаш учун буюртмаларни жазони ижро этиш муассасалари корхоналарига тақсимлашни ҳамда озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилинган шахсларнинг меҳнатидан ишлаб чиқариш ва ижтимоий-маданий соҳа объектларини қуришда фойдаланишни ҳар йили назарда тутсин;

Ўзбекистон Республикаси қонунларини Жиноят-ижроия кодексига мувофиқлаштириш тўғрисида Олий Мажлисга таклифлар тақдим этсин;

ҳукумат қарорларини Жиноят-ижроия кодексига мувофиқлаштирсин;

республика вазирликлари ва идораларининг Жиноят-ижроия кодексига зид бўлган ўз норматив ҳужжатларини қайта қуриб чиқишларини ва бекор қилишларини таъминласин.

4. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги икки ойлик муддат ичида Ўзбекистон Республикасининг Жиноят-ижроия кодекси нашр этилишини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1997 йил 25 апрель,
410-1-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ЕР
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ҚОНУНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ЕР КОДЕКСИНИ ТАСДИҚЛАШ
ТУҒРИСИДА

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1998 йил, 5–6-сон, 82-модда)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**
Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Президенти

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель,
598–I-сон

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ЕР КОДЕКСИ

1-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ер тўғрисидаги қонунчиликнинг асосий
вазифалари*

Ер умуммиллий бойликдир. Ўзбекистон Республикаси халқ ҳаёти, фаолияти ва фаровонлигининг асоси сифатида ундан оқилона фойдаланиш зарур ва у давлат томонидан муҳофаза қилинади.

Ер тўғрисидаги қонунчиликнинг асосий вазифалари ҳозирги ва келажак авлодларнинг манфаатларини кўзлаб ердан илмий асосланган тарзда, оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза қилишни, тупроқ унумдорлигини тиклаш ва оширишни, табиий муҳитни асраш ва яхшилашни, хўжалик юритишнинг барча шакллари тенг ҳуқуқлилик асосида ривожлантириш учун шароит яратишни, юридик ва jisмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлаш мақсадида ер муносабатларини тартибга солишдан, шунингдек бу соҳада қонунийликни мустаҳкамлашдан, шу жумладан коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларнинг олдини олишдан иборат. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-модда. Ер тўғрисидаги қонунчиликнинг асосий
принциплари

Ер тўғрисидаги қонунчилик куйидаги асосий принцип-ларга асосланади: (модданинг номи ва биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

энг муҳим табиий ресурс, фуқаролар ҳаётий фаолиятининг асоси тариқасида ер фондини асраш, тупроқ сифатини яхшилаш ҳамда унинг унумдорлигини ошириш;
ерлардан оқилона, самарали ва белгиланган мақсадда фойдаланишни таъминлаш;

қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерларнинг, энг аввало суғориладиган ерларнинг алоҳида муҳофаза этилишини, кенгайтириб борилишини ҳамда улардан қатъий белгиланган мақсадда фойдаланишни таъминлаш;
қишлоқ хўжалиги ерларининг унумдорлигини ошириш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ҳамда ерларни муҳофаза қилиш тадбирларини амалга оширишни давлат йўли билан ва бошқа тарзда қўллаб-қувватлаш;

ерга ва бутун атроф табиий муҳитга зарар еткази-лишининг олдини олиш, экологик хавфсизликни таъминлаш;

ерга эгаллик қилиш ва ундан фойдаланиш шакллари-нинг хилма-хиллиги, ер муносабатлари иштирокчиларининг тенг ҳуқуқлигини таъминлаш ҳамда уларнинг қонуний ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя этиш;

ердан фойдаланганлик учун ҳақ тўлаш;
ерларнинг ҳолати ҳақидаги ахборотнинг тўлиқ бўли-шини ҳамда ундан эркин фойдаланишга йўл қўйилишини таъминлаш.

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

3-модда. Ер тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатлари

Ер тўғрисидаги қонунчилик ушбу Кодексдан ва ер муносабатларини тартибга солишчи бошқа қонунчилик ҳужжатларидан иборат.

Қорақалпоғистон Республикасида ер муносабатлари Қорақалпоғистон Республикасининг қонунчилиги билан ҳам тартибга солинади.

Тоғ, урмон ва сув билан боғлиқ муносабатлар, тупроқ, ўсимлик ва ҳайвотот дунёсидан, шунингдек атмосфера ҳавосидан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишга оид муносабатлар махсус қонунчилик билан тартибга солинади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг ер тўғрисидаги қонунчилигидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

4-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатларига қиради:

ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш соҳасидаги ягона давлат сиёсатини амалга ошириш; ушбу Кодексга, бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ ер муносабатларини тартибга солиш тўғрисида норматив ҳужжатлар қабул қилиш; *(учинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан давлат дастурларини тасдиқлаш; *(тўртинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 3 декабрдаги 714-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2005 йил, 1-сон, 18-модда)*

қийлоқ ҳужалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштириш, ер тузишини, ер мониторингини ўтказилишини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

давлат мулкдаги ерларни тасарруф этиш; ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишда вазирликлар ҳамда идораларнинг фаолиятини мувофиқлаштириш;

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқларини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилиш; *(саккизинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 декабрдаги УРҚ-656-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 24.12.2020 й., 03/20/656/1661-сон)*

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини ташкил этиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатларига қирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

5-модда. Вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига қиради:

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш бўйича ҳудудий дастурларни ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

ер ресурсларидан белгиланган мақсадда, оқилона ва самарали фойдаланиш, ерларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

ер тузишини, ерларнинг мониторингини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

(Биринчи қисмининг бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

ер участкаларини жамоат эҳтиёжлари учун доимий фойдаланишга ажратиш; *(биринчи қисмининг бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*

кўп квартирали уйлар жойлашган ва уларга туташ ер участкаларини умумий фойдаланиш (нотижорат мақсадларда) учун кўп квартирали уйлардаги жойларнинг мулкдорларига доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида бериш;

дипломатик ваколатхоналарга ҳамда уларга тенглаштирилган, Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинган халқаро ташкилотларга ушбу ваколатхоналарнинг биноларини, шу жумладан ваколатхона бошлигининг қароргоҳини қуриш учун ер участкаларини мулк этиб реализация қилиш;

ерга эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш ҳуқуқларини белгиланган тартибда ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилиш; *(биринчи қисмининг саккизинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ваколатлари жумласига қирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш.

Вилоятлар, Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатлари соҳасидаги қарорлари лойиҳалари Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигининг тегишли ҳудудий органларида ҳуқуқий экспертизадан ўтказилиши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

6-модда. Туманлар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар туманлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига қиради:

тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона ва самарали фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш;

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

ушбу Кодекснинг 24-моддасида назарда тутилган ҳолларда жисмоний ва юридик шахслар билан ер участкаларини ижарага бериш шартномасини тузиш;

ер тузишни, ерларнинг мониторингини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олинишини ташкил этиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида туманлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатлари жумласига кирадиган бошқа масалаларнинг ҳал қилиш. *(Тўртинчи – еттинчи хатбошилар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

7-модда. Шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ер муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида қуйидагилар шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатларига киради:

ерлардан оқилона ва самарали фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тадбирларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш;

ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш;

ушбу Кодекснинг 24-моддасида назарда тутилган ҳолларда жисмоний ва юридик шахслар билан ер участкаларини ижарага бериш шартномасини тузиш;

ер тузишни, ерларнинг мониторингини ва давлат ер кадастри юритилишини ташкил этиш;

ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг ҳамда уларга оид битимларнинг давлат рўйхатига олинишини ташкил этиш;

ер муносабатларини тартибга солиш соҳасида шаҳарлар давлат ҳокимияти органларининг ваколатлари жумласига кирадиган бошқа масалаларни ҳал қилиш. *(Тўртинчи – еттинчи хатбошилар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

2-БОБ. ЕР ФОНДИ

8-модда. Ер фонди тоифалари

Ўзбекистон Республикасида ер фонди ерлардан фойдаланишнинг белгиланган асосий мақсадига кўра қуйидаги тоифаларга бўлинади:

1) қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар – қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун берилган ёки ана шу мақсадга мўлжалланган ерлар. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар суғориладиган ва суғорилмайдиган (лалмикор) ерлар, ҳайдаладиган ерлар, пичанзорлар, яйловлар, кўп йиллик мевали дов-дарактлар ва тоқзорлар эгалланган ерларга бўлинади;

2) аҳоли пунктларининг (шаҳарлар, посёлкалар ва қишлоқ аҳоли пунктларининг) ерлари – шаҳарлар ва посёлкалар, шунингдек қишлоқ аҳоли пунктлари чегараси доирасидаги ерлар;

3) саноат, транспорт, алоқа, муҳофаза ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар – курсатилган мақсадларда фойдаланиш учун юридик шахсларга берилган ерлар;

4) табиати муҳофаза қилиш, соғломлаштириш ва рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар – муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар эгалланган, устувор экологик, илмий, маданий, эстетик, рекреация ва санитария-соғломлаштириш аҳамиятига молик ерлар;

5) тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар – моддий маданий мерос объектлари жойлашган ерлар; *(4 ва 5-бандлар Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ–278-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

6) ўрмон фонди ерлари – ўрмон билан қопланган, шунингдек ўрмон билан қопланмаган бўлса ҳам, ўрмон хўжалиги эҳтиёжлари учун берилган ерлар;

7) сув фонди ерлари – сув объектлари, сув хўжалиги иншоотлари эгалланган ерлар ва сув объектларининг қирғоқлари бўйлаб ажратилган минтақадаги ерлар;

8) захира ерлар.

9-модда. Ерларни тоифаларга бўлиш ва бир тоифадан бошқасига ўтказиш

Ерлар асосий фойдаланиш мақсадига қараб ер фонди тоифаларига бўлинади.

Ерлардан асосий фойдаланиш мақсади – ерлардан ер-кадастр ҳужжатларида акс эттириладиган аниқ мақсадларни қўзлаб фойдаланишнинг қонунчиликда белгиланган тартиби ва шартларидир. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ерларни ер фондининг бир тоифасидан бошқасига ўтказиш ерлардан асосий фойдаланиш мақсади ўзгарган тақдирда амалга оширилади.

Ерларни ер фонди тоифаларига бўлиш ва бир тоифадан бошқасига ўтказиш вилоятлар ҳамда Тошкент шаҳар ҳокимлари томонидан амалга оширилади. Бундан қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни ер фондининг бошқа тоифасига ўтказиш мустасно. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Суғорилмайдиган ерларни қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар тоифасидан ер фондининг бошқа тоифасига ўтказиш Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси томонидан амалга оширилади, суғориладиган ерларни қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар тоифасидан ер фондининг бошқа тоифасига ёки суғорилмайдиган ерлар тоифасига ўтказиш эса Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарорига мувофиқ амалга оширилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан киртилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Ер фондининг тоифаси ер участкаларини бериш ҳуқуқига эга бўлган органлар томонидан қабул қилинадиган

ер участкаларини бериш тўғрисидаги қарорларда, кўчмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридан электрон кўчирмаларда, ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни тасдиқловчи шартномаларда, бошқа ҳужжатларда, давлат ер кадастри ҳужжатларида кўрсатилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли ва 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Ерларни бир тоифадан бошқасига ўтказишнинг белгиланган тартибини бузиш бундай ўтказиш фактларини байриқонуний деб ва улар асосида тузилган ер участкаларига доир битимларни ҳақиқий эмас деб топишга, шунингдек ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатига олишни рад этишга асос бўлади.

10-модда. Ер участкаси

Ер участкаси – ер фондининг қайд этилган чегарага, майдонга, жойлашиш манзилига, ҳуқуқий режимга ҳамда давлат ер кадастрида акс эттирилган бошқа хусусиятларига эга бўлган қисмидир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

Ер участкасининг чегараси планларда (чизмаларда) қайд этилади ва натурда (жойнинг ўзида) белгиланади. Ер участкасининг майдони натурда (жойнинг ўзида) чегара белгилангандан кейин аниқланади.

Ер участкаси бўлинадиган ва бўлинмайдиган бўлиши мумкин.

Ўзининг асосий фойдаланиш мақсадини ўзгартирмаган ва енгинга қарши, санитария, экологияга оид, шаҳарсозлик ҳамда бошқа мажбурий нормалар ва қоидаларни бузмаган ҳолда қисмларга бўлиш мумкин бўлган ва бу иш амалга оширилганидан кейин ҳосил бўлган қисмларнинг ҳар бири мустақил ер участкасини ташкил этиши мумкин бўлган ер участкаси бўлинадиган ер участкаси ҳисобланади.

Фойдаланиш мақсадига кўра мустақил ер участкаларига бўлиниши мумкин бўлмаган ер участкаси бўлинмайдиган ер участкаси ҳисобланади.

3-БОБ. ЕР ТУЗИШ

11-модда. Қишлоқ хўжалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштириш

Қишлоқ хўжалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштириш – ҳудудларнинг табиий шароитларини ва қишлоқ хўжалиги ўсимликлари агробиологик талабларини ҳисобга олган ҳолда бўлинишидир.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш қишлоқ хўжалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштиришга мувофиқ амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалигининг табиий мослашуви жиҳатидан ерларни районлаштириш тўғрисидаги норматив ҳужжатларнинг талаблари ер участкаларини қонуний сақлаш вазибаларига тааллуқли бўлиб, юридик ва жисмоний шахс-

ларга ана шу участкаларни бериш шартлари жумласига кiritилади.

12-модда. Ер тузишнинг вазибалари ва мазмуни

Ер тузиш ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишни ташкил этишга, ер ресурсларини ҳисобга олиш ва баҳолашга, қулай экологик муҳитни вужудга келтиришга ва табиий ландшафтларни яхшилашга, ер тузишнинг ҳудудий ва ички хўжалик режаларини тузишга қаратилган тадбирлар тизимини ўз ичига олади.

Ер тузиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг, маҳаллий давлат ҳокимияти органининг топшириғига ёки юридик ва жисмоний шахсларнинг талабномаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирилиги ҳамда Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органлари томонидан амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ–487-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Ер тузиш истиқболга мўлжалланган, лойиҳалаш олдидан, хўжаликлараро ҳамда ички хўжалик ер тузиш турларига бўлинади.

Истиқболга мўлжалланган ва лойиҳалаш олдидан амалга ошириладиган ер тузишга қуйидагилар киради:

- 1) республика ва унинг минтақалари ер-сув ресурсларидан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш чизмаларини ишлаб чиқиш;
- 2) туманлар ва вилоятларнинг ер тузилиши чизмаларини ишлаб чиқиш;
- 3) тупроқ унумдорлигини ошириш, ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ истиқбол режаларини, республика миқёсидаги ва ҳудудий дастурларни ишлаб чиқиш;
- 4) муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг жойлашиши ва чегаралари белгиланишини асослаш. *(4-банд Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ–278-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

Хўжаликлараро ер тузишга қуйидагилар киради:

- 1) жойнинг ўзида овулар, қишлоқлар, посёлкалар, туманлар, шаҳарлар, вилоятларнинг чегараларини белгилаш;
- 2) ерларнинг жойлашишидаги ноқулайликларни бартараф этган ҳолда ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ижарачиларнинг ва мулкдорларнинг янги ер участкаларини ташкил этиш ҳамда мавjud ер участкаларини тартибга солиш лойиҳаларини тузиш;
- 3) янги ташкил этилаётган, қайта ташкил этилаётган қишлоқ хўжалик корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига ер ажратиб бериш лойиҳаларини тузиш;
- 4) корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиладиган ерларни ажратиб бериш лойиҳаларини тузиш; *(Бешинчи қисмининг 4-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ–782-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*
- 5) ер участкаларини натурда (жойнинг ўзида) ажратиб бериш, ерга эгалик қилиш ҳуқуқини ва ердан

фойдаланиш ҳуқуқини, ер участкасини ижарага олиш шартини ҳамда ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатларни тайёрлаш;

б) янги ерларни ўзлаштириш, қишлоқ хўжалик ерларини яхшилаш, тупроқ унумдорлигини сақлаш ва ошириш, бузилган ерларни рекултивация қилиш, тупроқни сув ва шамол эрозиясидан, селлардан, кўчклардан, сув босишдан, захлашдан, қақраб қолишдан, заранглашишдан, ишлаб чиқариш чикиндилари, радиоактив ва кимёвий моддалар билан ифлосланишдан ҳимоя қилиш бўйича ишчи лойиҳаларини ишлаб чиқиш;

7) барча ерларни рўйхатга олиш ҳамда фойдаланилмаётган, самарасиз фойдаланилмаётган ёки белгиланган мақсадда фойдаланилмаётган ерларни доимий аниқлаб бориш;

8) ерларни ресурс жиҳатидан баҳолаш, ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан ер тузиш ҳужжатларини ишлаб чиқиш;

9) ерларни баҳолаш тадбирларини ўтказиш.

Ҳўжаликлараро ер тузиш туманлар еки бир-бирлари билан ўзаро боғлиқ қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари гуруҳларининг маъмурий чегаралари доирасида қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳўжаликлараро ер тузиш лойиҳалари бошқа туманлар ёки шаҳар ва посёлкалар ҳудудига тегишли бўлган ҳолларда, уларнинг чегарларини ўзгартириш масалалари маъмурий-ҳудудий бирикларнинг чегараларини жойининг ўзида белгилаш тартибда ҳал қилинади.

Ҳўжаликлараро ер тузиш лойиҳалари тасдиқланганидан кейин натурга (жойнинг ўзига) кўчирилиш, ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ижрачилар ва мулкдорлар ер участкаларининг чегаралари белгиланган намунадаги марза белгилари билан ажратилади.

Ички хўжалик ер тузиш тури қишлоқ хўжалиги корхоналарининг, муассасаларининг ва ташкилотларининг ҳудудини ички хўжалик негизда белгилаб олишни, қишлоқ хўжалик экинларини ва кўп йиллик дов-дарахтларни жойлаштиришни, илмий асосланган алмашлаб экишни жорий қилишни, барча қишлоқ хўжалик ерларини (пичанзорлар, яйловлар, боғлар, тоқзорлар ва бошқаларни) жойлаштиришни, тупроқ эрозиясига қарши курашиш тадбирларини ишлаб чиқишни, шунингдек суғориладиган ерларни комплекс реконструкция қилишни ўз ичига олади. *(Тўққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)*

Ички хўжалик ер тузиш тури лойиҳаларининг амалга оширилиши устидан ер тузишнинг таркибий қисми бўлган муаллифлик назорати олиб борилади.

Ер тузиш тартибда ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ бошқа лойиҳалар ҳам ишлаб чиқилиши мумкин.

Ер тузиш тартибда топография-геодезия, картография, тупроқ, агрохимё, геоботаника жиҳатидан, тарихий-маданий ва бошқа йўналишда текширишлар ҳамда изланишлар олиб бориш назарда тутилади.

13-модда. Ер тузиш лойиҳасини кўриб чиқиш ва тасдиқлаш

Маъмурий-ҳудудий бирикларнинг чегараларини жойининг ўзида белгилашга доир материаллар, шунингдек истиқболга мўлжалланган ҳамда лойиҳалаш олдидан ер тузиш ишларига доир бошқа материаллар қонунчиликда белгиланган тартибда кўриб чиқилади ва тасдиқланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ҳўжаликлараро ва хўжалик ичигида ер тузиш лойиҳалари қишлоқ хўжалиги ҳамда ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари мол-мулкнинг мулкдорлари ёки улар ваколат берган органлар томонидан кўриб чиқилади ва қабул қилинади, шунингдек манфаатдор ташкилотлар билан келишилади.

Ҳўжаликлараро ер тузиш лойиҳалари вилоят ва Тошкент шаҳар ҳокими томонидан тасдиқланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг ички хўжалик ер тузиш лойиҳалари туман ҳокими томонидан тасдиқланади. Ер тузиш лойиҳаларига ўзгартишлар ушбу лойиҳаларни тасдиқлаган органларнинг ружҳати билан киритилади.

Ер тузишни Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлиги ҳамда Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлиги органлари давлат бюджети маблағлари ҳисобидан амалга оширади. Қишлоқ хўжалик экинзорларини жойлаштириш, ерларни яхшилаш ва муҳофаза қилиш, эрозияга қарши ва мелiorация тадбирларини амалга ошириш борасидаги ер тузиш лойиҳаларини ишлаб чиқиш юридик ва жисмоний шахсларнинг талабномаларига мувофиқ улар ҳисобидан амалга оширилиши мумкин. *(Беешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

14-модда. Ер мониторинги

Ер мониторинги ер таркибидаги ўзгаришларни ўз вақтида аниқлаш, ерларга баҳо бериш, салбий жараёнларнинг олдини олиш ва оқибатларини тугатиш учун ер фондининг ҳолатини кузатиб туриш тизимидан иборат.

Давлат ер кадастрини юритишни, ердан фойдаланишни, ер тузишни, ер фондиндан белгиланган мақсадда ва оқилона фойдаланиш устидан давлат назоратини амалга оширишни, ерларни муҳофаза қилишни ахборот билан таъминлаш ер мониторинги асосида амалга оширилади.

Ер мониторингини ўтказиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

15-модда. Давлат ер кадастри

Давлат ер кадастри ерларнинг табиий, хўжалик ва ҳуқуқий режими, уларнинг тоифалари, сифат кўрсат-

кичлари ва баҳоси, ер участкаларининг жойлашган манзили ва ўлчамлари, уларни ер эгаларига, ердан фойдаланувчиларга, ижарачиларга ҳамда мулкдорларга тақсимлаш тўғрисидаги зарур, ишончли маълумотлар ва хужжатлар тизимидан иборат.

Давлат ер кадастри Ўзбекистон Республикаси давлат кадастрларининг ягона тизимиغا кирувчи давлат ва тармоқ табиат ресурслари кадастрларининг асосидир.

Давлат ер кадастри ер муносабатларини тартибга солиш, ердан оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш, ер тузишни ташкил этиш, ер учун туланадиган ҳақ миқдорини асослаш, ҳужжалик фаолиятига баҳо бериш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, манфаатдор юридик ва жисмоний шахсларни ер тўғрисидаги маълумотлар билан таъминлашга мўлжаллангандир.

Давлат ер кадастри ернинг қиймат баҳосини аниқлаш учун асос бўлади.

Давлат ер кадастрининг маълумотлари ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишда, ер участкалари бериш (реализация қилиш) ва уларни олиб қўйишда, ер учун туланадиган ҳақ миқдорларини белгилашда, ер тузиш ишларини ўтказишда, ҳужжалик фаолиятига баҳо беришда ҳамда ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан бошқа тadbирларни амалга оширишда мажбурий тартибда таътиб этилади.

Давлат ер кадастри бутун республика учун ягона тизим асосида давлат бюджети маблағлари ҳисобидан Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг органлари томонидан юритилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Давлат ер кадастрини юритиш топография-геодезия, картография, тупроқ, агрохимё, геоботаника жиҳатидан ва бошқа йўналишда текшириш ва изланишлар олиб бориш, ерларни ҳисобга олиш ва уларга баҳо бериш, ер эгаларининг, ердан фойдаланувчиларнинг, ижарачиларнинг ҳамда мулкдорларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқларини рўйхатга олиш билан таъминланади.

Давлат ер кадастрини юритиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4-БОБ. ЕРГА БЎЛГАН МУЛКЧИЛИК. ЮРИДИК ВА ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАРНИНГ ЕР УЧАСТКАЛАРИГА БЎЛГАН ҲУҚУҚЛАРИ

16-модда. Ўзбекистон Республикасида ерга бўлган мулкчилик

Ер умуммиллий бойликдир, ундан оқилона фойдаланилиши лозим ва у давлат томонидан муҳофаза этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

17-модда. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқлари

Юридик шахслар ушбу Кодексга ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ мулк, доимий фойдаланиш ва ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлиши мумкин.

Жисмоний шахслар ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ мулк ва ижара ҳуқуқи асосида ер участкаларига эга бўлиши мумкин.

Чет эллик фуқаролар ва юридик шахслар, чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналар ер участкаларига фақат ижара ҳуқуқи асосида эга бўлиши мумкин, бундан ушбу Кодекс 18-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида ва Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномаларида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Юридик ва жисмоний шахсларнинг 2021 йил 1 августга қадар ер участкаларига нисбатан юзага келган доимий эгалик қилиш, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, доимий фойдаланиш ва мuddатли (вақтинча) фойдаланиш ҳуқуқлари ўз кучида қолади, бундан ер участкасига бўлган ҳуқуқлар ушбу Кодекснинг 36-моддасига мувофиқ бекор қилинган ҳоллар мустасно.

Юридик ва жисмоний шахслар қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган, ўзига доимий фойдаланиш (эгалик қилиш) ёки мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳўқуқи асосида тегишли бўлган ер участкаларини қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган ер участкаларини хўсўсийлаштириш тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда хўсўсийлаштиришга ҳақли.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

18-модда. Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган мулк ҳўқуқининг вужудга келиши

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган мулк ҳўқуқи қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган ер участкалари хўсўсийлаштирилганда, қонунчиликда белгиланган тартибда юзага келади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Дипломатия ваколатхоналари ва уларга тенглаштирилган, Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинган халқаро ташкилотларнинг ер участкаларига мулк ҳўқуқи уларга ўзлари ваколатхона биноси сифатида фойдаланётган иморат ёки иморатнинг қисмлари, шу жумладан ваколатхона бошлиғининг қароргоҳи улар жойлашган ер участкалари билан бирга, шунингдек мазкур ваколатхоналарнинг иморатларини қуриш учун ер участкалари қонунчиликда белгиланган тартибда реализация қилинганда вужудга келади.

Чет эллик юридик ва жисмоний шахсларнинг – дипломатия корпуси ходимларининг, Ўзбекистон Республикасида аккредитация қилинган матбуот вакилларининг, фирмалар, компаниялар ва халқаро ташкилотлар доимий ваколатхоналари ходимларининг, чет эл инвестицияси иштирокидаги корхоналарда доимий асосда ишловчи шахсларнинг, шунингдек республикада доимий истиқомат қилувчи ва яшаш учун гувоҳномаси бўлган шахсларнинг ер участкаларига бўлган мулк ҳўқуқи

уларга уй-жой билонлари шу бинолар жойлашган ер участкалари билан бирга қонунчиликда белгиланган тартибда реализация қилинганда вужудга келади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й, 03/21/683/0375-сон)

19-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги ЎРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.08.2021 й, 03/21/708/0799-сон)*

20-модда. Ер участкаларидан доимий фойдаланиш ҳуқуқи

Ер участкалари вилоят ва Тошкент шаҳар ҳокимининг қарорига асосан давлат органларига, муассасаларига ва корхоналарига, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига жамоат эҳтиёжлари учун доимий фойдаланишга берилади. Ерларнинг мўлжалланган асосий мақсадига мувофиқ: *(биринчи қисмининг биринчи хатбошииси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги ЎРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й, 03/22/782/0576-сон)*

шаҳар ва посёлка қуриладиган ерларнинг маъмурий иморатлар ҳамда иншоотлар қурилган ерлари ёки шундай иморатлар ва иншоотлар куриш учун берилган ерлар, аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари, шаҳарлардаги дарактзорлар эгалланган ерлар;

саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар; *(биринчи қисмининг иккинчи ва учинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й, 03/22/775/0477-сон)*

табиати муҳофазга қилиш, соғломлаштириш ва рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар;

тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар;

ўрмон фонди ерлари;

сув фонди ерлари;

қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда, ер фонднинг бошқа тоифадаги ерлари фойдаланишга берилиши мумкин.

Кўп квартирали уй жойлашган ер участкаси, шунингдек кўп квартирали уйга туташ ер участкаси, агар у кўп квартирали уйдаги жойларнинг мулкдорларига бошқача тарзда тегиш бўлмаса, вилоятлар ва Тошкент шаҳар давлат ҳокимияти органлари томонидан ушбу мулкдорларга доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида умумий фойдаланишга берилади.

Ер участкасидан доимий фойдаланиш ҳуқуқи белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги ЎРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й, 03/21/708/0799-сон)

21-модда. Биргаликда эгалик қилинадиган ёки фойдаланиладиган ер участкалари

Ер участкасини ушбу Кодекс 10-моддасининг бешинчи қисмига асосан бўлишининг имконияти бўлмаса, бундай ер бир неча юридик ва jisмоний шахслар томонидан биргаликда эгалик қилинадиган ва фойдаланиладиган

ер участкаси деб эътироф этилади, бу ҳол кўчас мулкка бўлган ҳуқуқларнинг ва уларга доир битимларнинг давлат реестрида акс эттирилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги ЎРҚ-487-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)

22-модда. Ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бошқа шахсга ўтиши

Корхонага, бинога, иншоотга, кўп йиллик дов-дарактларга ёки бошқа кўчас мулкка бўлган мулк ҳуқуқи, ҳўжалик юритиш ҳуқуқи ёки оператив бошқарув ҳуқуқи бошқа шахсга ўтган тақдирда, ушбу объектлар билан биргаликда мазкур объектлар банд этган ҳамда улардан фойдаланиш учун зарур бўлган ер участкасига доимий эгалик қилиш, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, ундан доимий фойдаланиш ва ижара ҳуқуқи ҳам ўтади, бундан ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Уй-жойга, кўп йиллик дов-дарактларга бўлган мулк ҳуқуқи (сотиб олиш, ҳада қилиш ёки мерос бўйича олиш ва бошқа ҳолларда) ушбу объектларга бўлган мулк ҳуқуқи билан биргаликда бошқа шахсларга ўтаётганда уй-жой, кўп йиллик дов-дарактлар жойлашган барча ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи ҳам ўтади.

Уй-жой, корхона, бино, иншоот, кўп йиллик дов-дарактлар ёки бошқа кўчас мулк банд этган ер участкасига доимий эгалик қилиш, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, ундан доимий фойдаланиш ва ижара ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши мулкдорларнинг ёки улар ваколат берган органлар ҳамда шахсларнинг тегишли шартномалари, қарорлари асосида Кўчас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестрига ернинг янги эгаси ёки ердан янги фойдаланувчи ёхуд янги ижарага олувчи тўғрисидаги маълумотларни киритиш ҳамда ер участкасига доимий эгалик қилиш, ундан доимий фойдаланиш, ижара (ижара шартномасининг амал қилиш мuddатига) ёки ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказиш йўли билан расмийлаштирилади.

Уй-жойнинг, корхонанинг, бинонинг, иншоотнинг, кўп йиллик дов-дарактларнинг ёки бошқа кўчас мулкнинг бир қисмига бўлган мулк ҳуқуқи, ҳўжалик юритиш ҳуқуқи, оператив бошқарув ҳуқуқи янги мулкдорга ёки бошқа ашёвий ҳуқуқларнинг эгасига ўтган тақдирда, унга ер участкасининг уй-жойнинг, корхонанинг, бинонинг, иншоотнинг, кўп йиллик дов-дарактларнинг ёки бошқа кўчас мулкнинг улushiга мутаносиб бўлган қисмига доимий эгалик қилиш, мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, ундан доимий фойдаланиш ва ижара ҳуқуқи ўтади.

Ушбу моддада назарда тутилган ҳолларда ер участкасининг бўлиниши Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг Давлат мақсадли раёлатаси бўлинмалари томонидан мазкур Кодекс 10, 21 ва 62-моддаларининг талабларига мувофиқ амалга оширилиб, кейинчалик ер участкасига бўлган ҳуқуқ давлат рўйхатига олинади ҳамда Кўчас мулк объектларига

булган ҳуқуқларнинг давлат реестридан тегишли электрон кучирмалар берилади. Ушбу масалалар буйича низолар суд тартибда ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

23-модда. Ер участкалари бериш (реализация қилиш)

Ер участкаларини мулк қилиб бериш (реализация қилиш), доимий фойдаланиш учун ва ижарага бериш ер ажратмиш тарихида амалга оширилади.

Ер участкаларини бериш (реализация қилиш) қуйидаги тартибда амалга оширилади:

1) мулк қилиб бериш (реализация қилиш) – қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган ер участкаларини хусусий-лаштириш тўғрисидаги қонуничиликка мувофиқ, шу жумладан якка тартибда уй-жой қуриш ҳамда уй-жойни ободонлаштириш, тадбиркорлик ва шаҳарсозлик фаолиятини амалга ошириш учун электрон онлайн-аукцион воситасида;

2) доимий фойдаланишга бериш – ушбу Кодекснинг 20-моддасида назарда тутилган ҳолларда вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари томонидан;

3) ижарага бериш – Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан, шунингдек очиқ электрон танлов ва электрон онлайн-аукцион воситасида. *(Иккинчи қисмининг 3-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Эгаликдаги, фойдаланишдаги, ижарадаги ва мулк қилиб берилган ер участкасини бериш (реализация қилиш) ушбу Кодексда белгиланган тартибда фақат шу ер участкаси белгиланган тартибда олиб қўйилганидан (сотиб олинганидан) ва давлат мулки сифатида давлат рўйхатидан ўтказилганидан кейин амалга оширилади. *(Биринчи, иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Сансот корхоналари, темир йўллар ва автомобиль йўллари, алоқа ва электр ўтказиш линиялари, магистрал трубопроводлар қуриш учун, шунингдек қишлоқ ҳўжалиги билан боғлиқ бўлмаган бошқа зҳтиёжлар учун қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган ерлар ёки қишлоқ ҳўжалиги учун яроқсиз бўлган ерлар ёхуд қишлоқ ҳўжалигининг сифати ёмон ерлари берилади (реализация қилинади). Ўрмон фондига қарашли ерлардан мазкур мақсадлар учун ер участкалари бериш (реализация қилиш) асосан ўрмон билан қопланмаган майдонлар ёки бута ва арзонбаҳо доварактлар билан қопланган майдонлар ҳисобидан амалга оширилади.

Берилган (реализация қилинган) ер участкасининг чегаралари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси хузуридаги Кадастр агентлигининг Давлат кадастрлари палатаси томонидан натурада (жойнинг ўзиде) белгиланганига ҳамда ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқлайдиган ҳужжатлар берилганига қадар мазкур ер участкасига эгалик қилиш ва ундан фойдаланишга киришиш тақиқланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли*

ва 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Ер участкаларини мулк қилиб бериш (реализация қилиш), улардан доимий фойдаланиш ва уларни ижарага бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги УРҚ-11-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

24-модда. Ер участкаси ижараси

Ер участкасининг ижараси ер участкасига ижара шартномаси шартларида мuddатли, ҳақ эвазига эгалик қилиш ва фойдаланишдан иборатдир.

Қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ер участкалари қуйидагиларга ижара ҳуқуқи асосида берилади:

1) очиқ электрон танлов натижалари асосида – жисмоний ва юридик шахсларга; *(Иккинчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

2) Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан:

қишлоқ ҳўжалиги соҳасида илмий-тадқиқот ва тажриба-синов ишларини амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлигининг тақлифига кўра – давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларига;

ер участкаси норматив қийматининг икки бараваридан ортиқ миқдордаги пул маблағлари депозитга қўйилган тақдирда Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги, вилоят ҳокимининг тақлифига кўра – агросаноат кластерларига;

қиймати камида 10 миллион АҚШ доллари эквивалентида булган, энг яхши тақлифни танлаб олиш йўли билан аниқланадиган йирик инвестиция лойиҳасини амалга оширувчи жисмоний ва юридик шахсларга. Бунда бериладиган ер участкасининг ўлчами инвестиция ҳажмига қараб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланмаган ер участкалари қуйидагиларга ижара ҳуқуқи асосида берилади:

электрон онлайн-аукцион асосида – жисмоний ва юридик шахсларга;

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан қиймати камида 10 миллион АҚШ доллари эквивалентида булган, энг яхши тақлифни танлаб олиш йўли билан аниқланадиган йирик инвестиция лойиҳасини амалга оширувчи жисмоний ва юридик шахсларга. Бунда берилётган ер участкасининг ўлчами инвестиция ҳажмига қараб Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарга, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларга, чет эл жисмоний ва юридик шахсларига ер участкалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан ижарага берилади. Мазкур шахслар (бундан халқаро бирлашмалар ва ташкилотлар мустасно) ер участкасини ижарага олиш

хукукнинг Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланадиган миқдордаги бозор қийматини Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетига тўлаши керак.

Ушбу модданинг иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмларида назарда тутилган ҳолларда ер участкаларининг ижарасига оид шартнома туман (шаҳар) ҳоқими билан тузилади.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари ер участкаларини ички хўжалик ижараси тартибида фақат қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши учун ижарачиларга бириктириб қўйиши мумкин.

Ижарага берилган ер участкасини ёки унинг бир қисmini иккиламчи ижарага бериш тақиқланади, бундан ушбу Кодекснинг 24²-моддасида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Ижарага берилган ер участкалари олди-сотди, ҳада, айирбошлаш объекти бўлиши мумкин эмас. Ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқи фақат кредитлар олиш учун гаровга қўйилиши мумкин. Ижарачи фақат қонунда ёки ижара шартномасида назарда тутилган ҳоллардагина ер участкасига бўлган ўз ижара ҳуқуқларини ижарага берувчининг розилигисиз гаровга қўйишга ҳақли.

Ер участкалари ижарасининг шартлари ва муддатлари тарафларнинг келишувига биноан белгиланади ҳамда шартномада мустақамлаб қўйилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар ушбу Кодекснинг 461-моддасида белгиланган ўлчамларда ўттиз йил муддатга ижарага берилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерларни ижарага бериш муддати юз йилдан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Чет эл инвестициялари иштирокидаги корхоналарга, халқаро бирлашмалар ва ташкилотларга, чет эл жисмоний ва юридик шахсларига ер участкалари йигирма беш йилгача бўлган муддатга ижарага берилади. (Иккинчи – ўн иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Ижарачи ер участкалари ижара шартномасининг амал қилиш муддати туганидан кейин шартномани янгилашда бошқа тенг шартларда устун ҳуқуққа эга

Ер участкаларини ижарага олганлик учун ҳақ тўлаш тартиби ва унинг миқдори ижара шартномасида қонунчиликка мувофиқ белгиланади. (Ўн тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ер участкаларини ижарага олиш шартномасини муддатдан олдин бекор қилиш тарафларнинг келишуви билан, бундай келишувга эришилмаган тақдирда эса, суднинг ҳал қилув қарори билан амалга оширилади.

Ер участкаларини ижарага бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

24¹-модда. Доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида берилган ер участкаларининг ижараси

Давлат органлари, муассасалари ва ташкилотларига доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар ва ўрмон фонди ерлари

инвестиция шартномаси ёки давлат-хусусий шериклик асосида ижарага берилиши мумкин. Бунда қуйидаги ерлар уч йилдан кам бўлмаган ва қирқ тўққиз йилдан ошмайдиган муддатга ижарага берилиши мумкин:

қишлоқ хўжалиги оборотидан чиқиб кетган суғориладиган ерлар ва лалми ерлар – Ўзбекистон Республикаси фуқароларига ҳамда қишлоқ хўжалиги корхоналарига;

ўрмон фондининг фойдаланилмаётган ерлари – жисмоний ва юридик шахсларга.

Ушбу модда биринчи қисмининг биринчи хатбошисида назарда тутилган ҳолларда, яйловлар, буз ерлар, кўп йиллик дов-дарактлар Ўзбекистон Республикаси фуқароларига, қишлоқ хўжалиги корхоналарига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси резидентлари бўлган инвесторларга ўттиз йил муддатга, ушбу Кодекснинг 46¹-моддасида белгиланган ўлчамларда ижарага берилиши мумкин.

Давлат органларига, муассасаларига ва корхоналарига доимий фойдаланиш ҳуқуқи асосида берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланмаган ерлар:

давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини амалга ошириш учун давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги битимнинг амал қилиш муддатига – хусусий шерикка;

ижтимоий фойдали мақсадларга эришишга қаратилган лойиҳаларни амалга ошириш учун ижтимоий шериклик тўғрисида битимлар ва шартномаларнинг амал қилиш муддатига – нодавлат нотижорат ташкилотларига ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларига;

жамоат эҳтиёжлари учун бошқа юридик шахсларга ижарага берилиши мумкин (Учинчи қисмининг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)

Ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда ер участкаларини ижарага бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон; ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

24²-модда. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни иккиламчи ижарага бериш

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштириш мақсадида юридик ва жисмоний шахсларга иккиламчи ижарага берилиши (уларни учинчи шахсларга бериш ҳуқуқсиз) мумкин.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаси бир йилгача бўлган муддатга иккиламчи ижарага берилиши мумкин, бундан ушбу модданинг учинчи қисмида назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Фойдаланишга киритилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаларини иккиламчи ижарага бериш шартномасининг муддати ушбу Кодекснинг 24¹-моддасида назарда тутилган ҳолларда, тарафларнинг келишувига кура белгиланади ва у қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини ижарага бериш шартномаси муддатидан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Иккиламчи ижарага берилган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаси олди-сотди, гаров, ҳадиа, айирбошлаш объекти бўлиши мумкин эмас.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини иккиламчи ижарага бериш шартлари ва муддатлари тарафларнинг келишувига кўра белгиланади ҳамда шартнома билан мустақамланади. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни иккиламчи ижарага берганлик учун ҳақ ундириш тартиби ва миқдорлари қонунчиликка мувофиқ иккиламчи ижара шартномасида белгиланади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини иккиламчи ижарага бериш шартномаси қонунчиликда назарда тутилган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилиши лозим. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Агар қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини ижарага бериш шартномасида бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, ушбу шартномани муддатидан илгари бекор қилиш қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини иккиламчи ижарага бериш шартномасининг бекор қилинишига сабаб бўлади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини иккиламчи ижарага бериш шартномасини муддатидан илгари бекор қилиш тарафларнинг келишувига кўра, бундай келишувга эришилмаган тақдирда эса суднинг қарорига кўра амалга оширилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкасини иккиламчи ижарага бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон)

24-модда. Ер участкасини унга бўлган мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, ижара ёки мулк ҳуқуқини сақлаб қолган ҳолда вақтинча фойдаланишга бериш

Деҳқон хўжаликлари ва шахсий томорқа ер участкалари эгалари ўзига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, ижара ёки мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган ер участкаларини ёки уларнинг бир қисмини қишлоқ хўжалиги мақсулоти етиштириш мақсадида жисмоний ва юридик шахсларга вақтинча фойдаланишга бериши мумкин. Ер участкасидан вақтинча фойдаланиш тартиби тарафларнинг келишувига асосида белгиланади. Бунда деҳқон хўжаликлари ва шахсий томорқа ер участкалари эгаларининг ушбу ер участкаларига бўлган ҳуқуқи сақланиб қолади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли Қонуни билан киритилган, Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон; ҚХММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

24-модда. Ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини давлат рўйхатидан ўтказиш

Ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини давлат рўйхатидан ўтказиш туман (шаҳар) ҳокими ва ижарага олувчи ўртасида тузилган ер участкасининг ижарасига оид шартнома асосида, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси хузуридаги Кадастр агентлигининг Давлат кадастрлари палатаси томонидан белгиланган тартибда электрон ахборот тизими орқали амалга оширилади.

Давлат рўйхатидан ўтказилган ер участкалари тўғрисидаги маълумотлар белгиланган тартибда очиқ ҳолда эълон қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-683-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

25-модда. Ер участкаларидан қидирув ишлари учун фойдаланиш

Геология-суратга олиш, қидириш, геодезия ва бошқа қидирув ишларини амалга оширувчи корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар бу ишларни белгиланган тартибда қабул қилинган қарорлар ва тузилган шартномалар асосида барча тоифадаги ерларда ер эгаларидан, ердан фойдаланувчилардан, ижарачилардан ҳамда мулкдорлардан ер участкаларини олиб қўймаган ҳолда амалга оширишлари мумкин.

Сугориладиган ҳайдов ерларида, боғларда, тоқзорлар, тутзорлар, мевозорлар, тудбан яхшилаш ишлари амалга оширилган пичанзорлар ва яйловларда, ўрмон ўсимликлари билан қопланган ерларда қидирув ишларини амалга ошириш учун рухсатномани вилоят ҳокими, бошқа ерларда эса, туман ва шаҳар ҳокимлари бир йилдан ортиқ бўлмаган муддатга берадилар, зарур ҳолларда бу муддатни узогий билан яна бир йилга узайтиришга йўл қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1-2-сон, 1-модда)*

Табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерларда ва тарихий-маданий аҳамиятга молик ерларда қидирув ишларини амалга оширишга рухсатнома қонунчиликда белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ва ваколатли органлар томонидан берилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1-2-сон, 1-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қидирув ишларини олиб борувчи корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар иш давомида бузилган ер участкаларини белгиланган мақсадларда фойдаланиш учун ўз ҳисобларидан яроқли ҳолатга келтиришлари ва ер эгаларига, ердан фойдаланувчиларга, ер участкаларининг ижарачиларига ҳамда мулкдорларига топширишнинг, ерлар, экинзорлар, дов-дарактлар, ўрмонлар, сувлар ва бошқа табиат объектларининг, трубопроводлар, канализация, мелиорация тармоқлари ва бошқа иншоотларнинг яроқли ҳолда сақланишини таъминлаш чораларини кўришлари, шунингдек ер участкаларини вақтинча эгалик туриш муносабати билан ер эгаларига,

ердан фойдаланувчиларга, ер участкаларининг ижара-чиларига ҳамда мулкдорларига етказилган зарарни (шу жумладан бой берилган фойдани) қоплашлари шарт.

26-модда. Ер участкаларидан иморат қуриш учун фойдаланиш

Ер участкаларини (ҳайдаладиган ерлар бундан мустасно) доимий эгалик қилишга ва фойдаланишга, мерос қилиб қолдирилмаган умрбод эгалик қилишга, узоқ мuddатли вақтинча фойдаланишга, ижарага ва мулк қилиб олган юридик ва жисмоний шахслар қонунчиликка мувофиқ ер участкасини сақлаш вазифасига оид мажбуриятлар бажарилган тақдирда ўзлари олган корхоналар, бинолар, иморатлар, иншоотларни белгиланган тартибда қуриш, бузиш ёки реконструкция қилишга ҳақлидир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

27-модда. Ўзбекистон Республикаси фуқароларига якка тартибда уй-жой қуриш ва уй-жойни ободонлаштириш учун ер участкаларини реализация қилиш

Ўзбекистон Республикаси фуқароларига якка тартибда уй-жой қуриш ва уй-жойни ободонлаштириш учун 0,04 гектаргача ер участкалари электрон онлайн-аукцион орқали мулк ҳуқуқи асосида реализация қилинади.

Якка тартибда уй-жой қуриш ва уй-жойни ободонлаштириш учун ер участкаларини электрон онлайн-аукцион орқали реализация қилишда ер участкаларини муҳандислик-коммуникация тармоқларига улаш шартлари назарда тутилиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

28-модда. Ер учун ҳақ тўлаш

Ўзбекистон Республикасида ердан фойдаланганлик учун ҳақ тўланади.

Ўз эгалигида ва фойдаланишида ҳамда мулкида ер участкалари бўлган юридик ва жисмоний шахслар ер учун ҳақ тўлайдилар. Ер учун ҳақ ҳар йили тўланадиган ер солиғи шаклида олинади, унинг миқдори ер участкасининг сифатига, жойлашишга ва сув билан таъминланиш даражасига қараб белгиланади.

Ер солиғининг ставкалари, уни ҳисоблаш ва тўлаш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ер участкалари ижарага берилганда ер учун ҳақ ижара ҳақи шаклида олинади. Ижара ҳақи ер солиғига тенглаштирилади. Ер участкаларини ижарага олган шахслар ер учун ижара ҳақини ер солиғи тўловчилар учун белгиланган тартибда мувофиқ бюджетга тўлайдилар. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 28 декабрдаги УРҚ-138-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 52-сон, 533-модда)*

29-модда. Ер участкасини сақлаш вазифаси

Эгалик қилишга, фойдаланишга, ижарага берилган ёки бошқа асосларга биноан олинган ер участкасини сақлаш вазифаси қонунчиликка мувофиқ қуйидаги мажбуриятлар билан таъминланиши мумкин: *(биринчи қисмининг биринчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ер участкасини сотиш ёки ўзгача тарзда бошқаларга ўтказишни тақиқлаш;

ер участкасини иккамлачи ижарага ва ёрдамчи пудратга, ушбу Кодекс 51-моддасининг унчинчи қисмида назарда тутилган ҳолатда эса, ижарага беришни тақиқлаш;

ер участкасидан асосий фойдаланиш мақсадини ўзгартиришни тақиқлаш;

фоалиятнинг айрим турларини тақиқлаш;

белгиланган тартибда келишувизиз кучмас мол-мулкнинг ташиқ қўринишини ўзгартиришни, иморат, бино, иншоотни реконструкция қилиш ёки бузишни тақиқлаш;

ер унумдорлигини сақлаш ва ошириш, ирригация ва мелиорация тизимларини соз ҳолатда сақлаш чора-тадбирларини амалга ошириш;

ер участкасида қурилиш қилишни ёки уни ўзлаштиришни белгиланган мuddатлар мобайнида бошлаш ва тугаллаш;

табиатни муҳофаза қилиш талабларига риоя қилиш ёки муайян ишларни бажариш, шу жумладан ер участкасидаги тупроқ қатламини, ноёб ўсимликларни, давлат табиат ёдгорликларини, шунингдек моддий маданий мерос объектларини асраш. *(Тўққизинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

Ер участкасини сақлаш вазифаси қонунчиликда белгиланган бошқа мажбуриятлар, чеклашлар ёки шартлар билан ҳам таъминланиши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ер участкасини сақлаш вазифаси шартлари унинг ҳуқуқий мақомига киритилиб, давлат рўйхатига олиниши лозим ва у ер участкаси бошқа шахсга ўтганида сақлаб қолинади.

Ер участкасини сақлаш вазифасинининг тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

30-модда. Ўзганин ер участкасидан чекланган тарзда фойдаланиш ҳуқуқи (сервитут)

Ўзганин ер участкасидан чекланган тарзда фойдаланиш ҳуқуқи (сервитут) – қўшни бўлган бир ёки бир неча ер участкаларидан чекланган тарзда фойдаланиш ҳуқуқидир.

Сервитут қуйидаги мақсадларда белгиланиши мумкин: ўзганин ер участкаси орқали пёда ёки транспортда ўтиш;

ўзганин ер участкасида дренаж ишлари ўтказиш;

ўзганин ер участкасидан электр узатиш, алоқа линиялари ва трубопроводлар, ирригация, муҳандислик ва

бошқа линиялар ҳамда тармоқлар ўтказиш ва улардан фойдаланиш;

ўзганинг ер участкасидан экинзор ва молларни сўғориш учун сув олиш;

молларни ўзганинг ер участкаси орқали ҳайдаб ўтиш;

ўзганинг ер участкасидан қидирув, тадқиқот ва бошқа ишларни бажариш учун вақтинча фойдаланиш;

ўзганинг ер участкасида ихота даракхлари экиш ва табиати муҳофаза қилишга тааллуқли бошқа объектлар барпо этиш.

Сервитут бошқа мақсадларда ҳам белгиланиши мумкин.

Сервитут, уни белгилашни талаб қилган шахслар билан ўзга ер участкасининг эгалик қилувчиси, фойдаланувчиси, ижарачиси ва мулкдори ўртасидаги келишувга мувофиқ, келишувга эришилмаган тақдирда эса, суднинг ҳал қилув қарорига биноан белгиланади.

Сервитут тўғрисидаги келишув давлат руйхатиغا олиниши лозим ва у ер участкаси бошқа шахсга ўтган вақтда сақланиб қолади. Сервитут тўғрисидаги келишув уни белгилашга сабаб бўлган асослар барҳам топса, бекор қилиниши мумкин.

31-модда. Ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг вужудга келиши

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкасига бўлган ҳуқуқи жойнинг ўзига чегаралар белгиланганидан, ер участкаларининг планлари (чизмалари) ва тавсифлари тузилиб, ер участкаларига бўлган ҳуқуқ давлат руйхатиغا олинганидан кейин вужудга келади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

32-модда. Ер участкасининг плани. Ер участкасининг чегараларини жойнинг ўзига белгилаш

Ер участкасининг плани – ер участкасининг топографик плани бўлиб, қабул қилинган белгиларга мувофиқ унда муайян ер участкасининг чегараларида вақт жиҳатидан энг сўнги ер тузилиши лойиҳасига мувофиқ сўнги бор суратга олинган пайтдаги бутун вазият ва рельеф кўрсатилади.

Ер участкасининг чегараларини жойнинг ўзига ва хариталарда дастлабки тарзда белгилаш ажратиб бериш учун ер участкаси танланган вақтда уни бериш тўғрисида қарор қабул қилинганга қадар амалга оширилади.

Ер участкасининг планини ва тавсифини тузиш, жойнинг ўзига унинг чегараларини белгилаш ишлари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг Давлат кадастрлари палатаси бўлиnmалари томонидан бажарилади ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан тасдиқланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги ЎРҚ–487-сонли ва 2021 йил 16 августдаги ЎРҚ–708-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚММБ, 17.08.2021 ў., 03/21/708/0799-сон)*

Ер участкасининг тасдиқланган плани ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатларнинг ажралмас қисми бўлиб қолади. Ер участкалари планларининг асли

кадастр ишига доир ҳужжатлар орасида сақланади, нусхалари эса ер участкаси олувчига берилади.

Ер участкасининг плани ва тавсифини тайёрлаш, марза белгиларини ўрнатиш, агар қонунчиликда бошқача қоида белгиланган бўлмаса, ер участкаси олувчининг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)*

33-модда. Ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатлар

Кучмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридан электрон кўчирма ер участкасига бўлган ҳуқуқни тасдиқловчи ҳужжатдир.

Кучмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридан электрон кўчирма ер участкасига бўлган мулк ҳуқуқини берувчи давлат ордери, вилоят ва Тошкент шаҳар ҳокимининг ер участкасини доимий фойдаланишга бериш тўғрисидаги қарори, ижара шартномаси, ер участкаси берилган (ажратилган) пайтдаги қонунчиликка мувофиқ ер участкасини бериш (ажратиш) ваколатига эга бўлган ташиқлотлар ва мансабдор шахсларнинг ҳужжатлари, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлигининг Давлат кадастрлари палатаси бўлиnmаларининг ер участкасини бўлиш ҳақидаги ҳужжатлари, суд қарори, олди-сотди шартномаси, мулкдорларнинг ёки улар ваколат берган шахсларнинг қарори асосида берилади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 ў., 03/22/775/0477-сон)*

Ер участкасига бўлган ҳуқуқ ушбу ҳуқуқ белгиланган тартибда давлат руйхатиغا олинганидан кейин кучга киради.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги ЎРҚ–487-сонли Қонуни тахририда – ЎР ОМА, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)

34-модда. Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги ЎРҚ–708-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.08.2021 ў., 03/21/708/0799-сон)

35-модда. Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат руйхатиغا олиш

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқлари давлат руйхатиغا олиниши керак.

Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат руйхатиغا олиш ер участкалари жойлашган ерда амалга оширилади. Кучмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестрига қўйидагилар киритилади: *(иккинчи қисмининг биринчи хатбошиги Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 ў., 03/22/775/0477-сон)*

1) ер участкасига бўлган ҳуқуқни олган шахс тўғрисидаги маълумотлар;

2) ер участкасининг тавсифи (ерларнинг тоифаси, фойдаланиш мақсади, майдонининг тури, сатҳи, биргаликда эгалик қилиш ёки фойдаланиш улуши, чегаралари, кадастр тартиб рақами ва бошқа тавсифномалари);

3) ер участкаси бериш тўғрисидаги шартнома талабларига, ер участкасини сақлаш вазифалари ва сервитутларга оид маълумотлар;

4) вилотлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг ер участкасини жамоат эҳтиёжлари учун доимий фойдаланишга бериш ҳақидаги қарорлари; (иккинчи қисмининг 4-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)

5) қонунчиликда белгиланган бошқа маълумотлар. (Иккинчи қисмининг 5-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ер участкаларига бўлган ҳуқуқларини давлат рўйхатида олиш ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар тўғрисидаги зарур ҳужжатлар ҳам илова этилган ариза келиб тушган пайтдан эътиборан ўн кунлик муддатда тегишли ваколатли орган томонидан амалга оширилади, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан муастасно. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 30 апрелдаги 621-II-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда* – УР ОМА, 2004 йил, 5-сон, 90-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ер участкаларига бўлган ҳуқуқлар давлат рўйхатида олинганлиги тўғрисида Кучмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридан электрон кўчирма берилди. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда* – ҚХМБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Ер участкасига бўлган ҳуқуқни давлат рўйхатида олишни рад этиш учун куйидагилар асос бўлади:

давлат рўйхатида олиш органида мазкур ер участкаси кимга тегишли эканлиги тўғрисида низо борлигидан далolat берувчи ҳужжатлар мавжудлиги;

давлат рўйхатида олиш органида мазкур ер участкаси қонунда белгиланган тартибда олиб қўйилганлиги тўғрисида маълумотлар мавжудлиги. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатида олиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

36-модда. Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг бекор қилиниши

Бутун ер участкасига ёки унинг бир қисмига эгалик қилиш ҳуқуқи ёхуд ундан доимий ёки муддатли фойдаланиш ҳуқуқи, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқи куйидаги ҳолларда бекор қилинади:

1) ер участкасидан ихтиёрий воз кечилганда;

2) ер участкаси берилган муддат тугаганда;

3) юридик шахс тугатилганда;

4) (4-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

5) хизматда фойдаланиш учун чек ер бериб қўйишга асос бўлган меҳнатга оид муносабатлар бекор бўлганда,

агар қонунчиликда бошқача ҳол назарда тутилган бўлмаса; (биринчи қисмининг 5-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6) ер участкасидан белгиланганидан бошқа мақсадларда фойдаланилганида;

7) ер участкасидан оқилана фойдаланилмаганда, бу қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар учун ҳосилдорлик даражаси уч йил мобайнида нормативдан (кадастр баҳосига кўра) паст бўлишида ифодаланганда;

8) ер участкасидан тупроқ унумдорлиги пасайишига, унинг кимёвий ва радиоактив моддалар билан ифлосланишига, экологик вазиятнинг ёмонлашувига олиб келадиган усуллар билан фойдаланилган тақдирда;

9) қонунчиликда белгиланган муддатларда ер солиғи, шунингдек ижарага олиш шартномасида белгиланган муддатларда ижара ҳақи мунтазам тўланмай келинганда; (биринчи қисмининг 9-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

10) қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун берилган ер участкасидан бир йил мобайнида ва қишлоқ хўжалиги соҳасига тааллуқли бўлмаган эҳтиёжлар учун берилган ер участкасидан икки йил мобайнида фойдаланилмаганда;

11) мерос қилиб қолдирилган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини берувчи ордер кимшоди савдоси асосида сотиб олингандан кейин ер участкасидан икки йил мобайнида фойдаланилмаганда, ер участкасига мерос қилиб қолдирилган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқи гаровда бўлган тақдирда эса – гаров шартномаси муддати мобайнида фойдаланилмаганда. Фойдаланилмаётган ер участкалари уларнинг аввалги эгалари тўлаган қиймат ушбу эгаларга компенсация қилинган ҳолда олиб қўйилади;

12) фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари туман кенгашлари раёсатининг қарорига мувофиқ фермер ёки деҳқон хўжалигининг Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашига аъзолиги тугатилганда;

13) ер участкаси ушбу Кодексда назарда тутилган тартибда олиб қўйилганда. (Биринчи қисмининг 10, 11, 12 ва 13-бандлари *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 апрелдаги УРҚ-533-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 14-сон, 257-модда)

Қонунчиликда ер участкаларига эгалик қилиш ҳуқуқи, ер участкаларидан доимий фойдаланиш ҳуқуқи ва ер участкаларини ижарага олиш ҳуқуқини бекор қилишнинг бошқа ҳоллари ҳам назарда тутилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ер участкаларига бўлган мулк ҳуқуқи белгиланган тартибда куйидаги ҳолларда бекор қилинади: (учинчи қисмининг биринчи хатбоши *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни тахририда* – УР ОМА, 2003 йил, 9-10-сон, 149-модда)

1) савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари, шунингдек уй-жой бинолари ва бошқа бинолар ёки биноларнинг бир қисми шу бинолар жойлашган ер участкалари билан бирга сотилганда;

2) жамоат эҳтиёжлари учун савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари, шунингдек уй-жой бинолари ва бошқа бинолар ёки биноларнинг бир қисми улар жойлашган ер участкалари билан биргаликда қайта сотиб олинганда; (учинчи қисмининг 2-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон*)

3) қонунда белгиланган ҳолларда савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектлари, шунингдек уй-жой бинолари ва бошқа иморатлар ёки иморатларнинг бир қисми улар жойлашган ер участкалари билан бирга мусодара этилганда;

4) ижро ҳужжатлари бўйича ундирув ер участкасига қаратилганда. (Учинчи қисмининг 4-банди *Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 14 январдаги УРҚ-199-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2009 йил, 3-сон, 9-модда*)

Ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини ёки ер участкасидан доимий ёҳуд вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини ушбу модда биринчи қисмининг 1, 2, 3 ва 5-бандларида кўрсатилган ҳолларда тугатиш ердан фойдаланиш ҳамда уни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга оширувчи органларнинг тақдимномасига кўра, ҳуқуқлар тугатилишининг асосли эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида тегишчан вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокимларининг қарорлари ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан амалга оширилади. Ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини ёки ер участкасидан доимий ёҳуд вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини ушбу модда биринчи қисмининг 6 – 11-бандларида кўрсатилган ҳолларда тугатиш ушбу Кодекснинг 38-моддасида белгиланган тартибда суд томонидан амалга оширилади. Ер участкасига эгалик қилиш ҳуқуқини ёки ер участкасидан доимий ёҳуд вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини ушбу модда биринчи қисмининг 12-бандида кўрсатилган ҳолда тугатиш тегишли туман фермер, деҳқон ҳужаликлари ва томоқра ер эгалари кенгашларининг тақлифига кўра, ҳуқуқлар тугатилишининг асосли эканлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида вилоятлар, Тошкент шаҳар ҳокимларининг қарорлари билан амалга оширилади. Жисмоний ва юридик шахслар ер участкаларига эгалик қилиш ҳуқуқини, ер участкаларидан доимий ёки вақтинча фойдаланиш ҳуқуқини тугатиш ҳақидаги Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ҳамда кўрсатилган мансабдор шахсларнинг қарорларидан норози бўлган тақдирда, ушбу қарорлар устидан судга шикоят қилиши мумкин. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон*)

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ва давлат бошқаруви органлари ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни очiq танлов ва электрон онлайн-аукцион аяқлари тўғрисидаги баённомани бекор қилиш ёки ўзгартириш йўли билан бекор қилишга ҳақли эмас, бундан ушбу моддада назарда тутилган ҳоллар мустасно. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон*)

Ушбу модда биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган ҳолларда ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини

тугатиш, ижара шартномасини бекор қилиш йўли билан амалга оширилади. Ушбу модда биринчи қисмининг 1, 2, 6 – 10, 12, 13-бандларида назарда тутилган ҳолларда ер участкасига бўлган ижара ҳуқуқини тугатиш ушбу Кодекснинг 24-моддасида назарда тутилган тартибда ер участкасининг ижара шартномасини бекор қилиш йўли билан амалга оширилади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли ва 2019 йил 4 апрелдаги УРҚ-533-сонли қонунлари тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда; УР ҚХТ, 2019 йил, 14-сон, 257-модда*)

Ер участкасининг эгалик қилувчиси, фойдаланувчиси, ижарачиси ҳамда мулкдори ер участкасига бўлган ҳуқуқлардан воз кечишдан яққол далолат берувчи хатти-ҳаракатлар (чет элга жўнаб кетганлик, ер участкасидан белгиланганидан кўпроқ мuddат давомида фойдаланишлик) содир этган тақдирда, бу ер участкаси қонунчилик билан белгиланган тартибда эгасиз мол-мулк тариқасида ҳисобга олинади. (Еттинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Ер участкасига бўлган ҳуқуқлардан воз кечиш мазкур ер участкасининг эгалик қилувчиси, фойдаланувчиси, ижарачиси ҳамда мулкдори мажбуриятларининг, ер участкаси бошқа шахсга берилгунга қадар, бироқ воз кечилган пайтдан ёки эгасиз мол-мулк тариқасида давлат рўйхатига олинган кундан эътиборан узоғи билан бир йил мобайнида, бекор қилинишига сабаб бўлмайди.

37-модда. Ер участкаларини компенсация эвазига жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиш

Жисмоний ва юридик шахсларга тегишчан мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш, доимий эгалик қилиш, доимий фойдаланиш, мuddатли (вақтинча) фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқи асосида тегишли бўлган ер участкаларини ёки уларнинг қисмларини компенсация эвазига жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиш қонунда назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)

37¹-модда. Ер участкасини жамоат эҳтиёжлари учун қайта сотиб олиш

Юридик ва жисмоний шахсларнинг хусусий мулки бўлган ер участкасини жамоат эҳтиёжлари учун қайта сотиб олиш қонунда назарда тутилган тартибда амалга оширилади.

Ушбу Кодекснинг 18-моддасида назарда тутилган чет эл юридик ва жисмоний шахсларининг мулки бўлган ер участкасини савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объекти ёҳуд турар жой ҳамда бошқа бино билан бирга ёки бинонинг бир қисми билан бирга жамоат эҳтиёжлари учун қайта сотиб олиш мазкур Кодекснинг 41-моддасида назарда тутилган кафолатлар таъминланган ҳолда халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг қарорига ёҳуд Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорига кўра амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)

38-модда. Ер тўғрисидаги қонунчилик бузилганда ер участкасини олиб қўйиш

Ушбу Кодекс 36-моддаси биринчи қисмининг 6 – 11-бандларида назарда тутилган ҳолларда, шунингдек ер тўғрисидаги қонунчилик бузилган бошқа ҳолларда ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга оширувчи орган ер эгасини ёки ердан фойдаланувчини олдиндан оголантирганидан кейин туман, шаҳар ҳокимига ер участкасини олиб қўйиш ҳақида тақдимнома киритади. Туман, шаҳар ҳокими тақдимнома асосида бир ойлик муддатда уни олиб қўйиш ҳақида судга даъво аризаси киритади. Ер участкасини берган орган, зарур ҳолларда, ер участкасининг ҳолатини ҳамда ер эгаси ёки ердан фойдаланувчи томонидан ерлардан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан амалга оширилаётган чора-тадбирларнинг сифатини қўшимча равишда текширишни тайинлашга ҳақли. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 декабрдаги УРҚ-656-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли қонунлари тахририда – ҚХММБ, 24.12.2020 й., 03/20/656/1661-сон; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Ушбу Кодекс 36-моддаси биринчи қисмининг 6-бандида назарда тутилган ҳолларда, Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Кадастр агентлиги органлари ер эгасини ёки ердан фойдаланувчини олдиндан хабардор қилганда кейин ер участкасига бўлган ҳуқуқни бекор қилиш ҳақида судга даъво аризаси киритади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

5-БОБ. ЕР ЭГАСИ, ЕРДАН ФОЙДАЛАНУВЧИ, ИЖАРАЧИ ВА ЕР УЧАСТКАСИ МУЛҚДОРНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

39-модда. Ер эгаси, ердан фойдаланувчи, ижарачи ва ер участкаси мулкдорининг ҳуқуқлари

Ер эгаси, ердан фойдаланувчи, ижарачи ва ер участкаси мулкдори қуйидаги ҳуқуқларга эга:

- 1) ер участкасида ундан фойдаланиш мақсадида мувофиқ мустақил ҳўжалик юритиш;
- 2) қишлоқ ҳўжалик экинзорлари ва кўчатзорлари ҳамда дов-дарактларга, етиштирилган қишлоқ ҳўжалик маҳсулоти ва уни реализация қилишдан олинган даромадга бўлган мулк ҳуқуқи;
- 3) ер участкасидаги мавжуд кенг тарқалган фойдали қазилмалар, ўрмонзорлар, сув объектиларидан ҳўжалик эhtiжевлари учун белгиланган тартибда фойдаланиш, шунингдек ернинг бошқа фойдали хоссаларини ишга солиш;
- 4) ерларни сўғориш ва уларнинг захини қочиретиш, агро-техника ва бошқа мелиорация ишлари ўтказиш;

5) қишлоқ ҳўжалик экинларини, дов-дарактларни сўғориш ҳамда бошқа мақсадлар учун сўғориш манбаларидан лимитларга мувофиқ сув олиш;

6) белгиланган тартибда уй-жой бинолари, ишлаб чиқариш, маданий-маиший ҳамда бошқа иморатлар ва иншоотларни барпо этиш, ер участкаларидан фойдаланиш мақсади ва лойиҳа ҳўжатларига мувофиқ уларни қайта куриш ва бузиб ташлаш. Ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар бу ишларни ер эгалари билан келишиб амалга оширишга ҳақли;

7) ер участкаси олиб қўйилган тақдирда унга етказилган зарарнинг (шу жумладан бой берилган фойданинг) қопланишини ёки ер участкасидан ихтиёрий равишда дов кечилганида сарфланган харажатларнинг тўланишини талаб қилиш;

8) ер участкасини ёки унинг бир қисмини қонунчиликда белгиланган тартибда вақтинча фойдаланишга ва ички ҳўжалик ижарасига бериш; (Биринчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

9) қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ер участкасини ёки унинг бир қисмини қонунчиликда белгиланган тартибда иккиламчи ижарага бериш. (Биринчи қисмининг 9-банди Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли – ҚХММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон; 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Ер эгаси бўлган фуқаро ер участкасига мерос қилиб қоладириладиган умрбод эгалик қилиш ҳўқуқини, шу жумладан қимомиди савдоси асосида олинган шундай ҳўқуқни деқсон ҳўжалиги юритиш, якка тартибда уй-жой куриш мақсадида кредитлар олиш учун гаровга қўйиши мумкин.

Ер эгаси, ердан фойдаланувчи, ижарачи ва ер участкаси мулкдори қонунчиликка мувофиқ бошқа ҳўқуқларга ҳам эга бўлиши мумкин. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

40-модда. Ер эгаси, ердан фойдаланувчи, ижарачи ва ер участкаси мулкдорининг мажбуриятлари

Ер эгаси, ердан фойдаланувчи, ижарачи ва ер участкаси мулкдори қуйидагиларни бажариши шарт:

- 1) ердан белгиланган мақсадга мувофиқ оқилона фойдаланиш, табиқ унумдорлигини ошириш, ишлаб чиқаришнинг тупроқни муҳофаза қилувчи технологияларини қўллаш, ўз ҳўжалик фаолияти натижасида ҳудудда экологик вазиятнинг ёмонлашувига йўл қўймаслик;
- 2) ишлаб турган ирригация ва мелиорация тармоқлари, муҳандислик коммуникацияларини соз ҳолатда сақлаб туриш;
- 3) ерларни муҳофаза қилишга оид, ушбу Кодекснинг 79-моддасида назарда тутилган туркум тадбирларни амалга ошириш;
- 4) ер солиғини ёки ер учун ижара ҳақини ўз вақтида тўлаш;
- 5) бошқа ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорларининг ҳўқуқларини бузмаслик;

6) фойдала қазилма конларини ишлашиш ва бошқа ишларни амалга ошириш учун берилган қишлоқ хўжалик ерлари ва ўрмонзорларни уларга эҳтиёж қолмаганидан кейин ўз ҳисобидан қишлоқ хўжалиги, ўрмон хўжалиги ёки балиқ хўжалигида фойдаланиш учун яроқли ҳолатга, маъзур ишлар бошқа ерларда амалга оширилган ҳолларда эса, белгиланган мақсадда фойдаланиш учун яроқли ҳолатга келтириши;

7) фойдала қазилма конларини ишлашиш чоғида, шунингдек бошқа ишларни амалга ошириш лойиҳада ўзларига эғалик қилишга ва фойдаланишга ҳамда мулк этиб берилган (реализация қилинган) ер участкаларни худудидан ташқаридаги қишлоқ хўжалик экинзорлари, ўрмонзорлар ва бошқа ерларга салбий таъсир кўрсатишининг олдини олиш ёки уни мумкин қадар кечлаш чора-тадбирларини амалга ошириши;

8) маҳаллий давлат ҳокимияти органларига ердан фойдаланиш тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган маълумотларни ўз вақтида тақдим этиши; *(биринчи қисмининг 8-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

9) бошқа ер эгаларига, ердан фойдаланувчиларга, ер участкаларининг ижарачиларига ва мулкдорларига етказилган зарарни белгиланган тартибда қоплаш.

10) ер участкасига бўлган ҳуқуқлар мажбурий тартибда бекор қилинган тақдирда, ер тўғрисидаги қонунчиликнинг бузилиши натижасида етказилган зарарнинг ўрнини қонунчиликда белгиланган тартибда қоплаш; *(биринчи қисмининг 10-банди Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги ЎРҚ–487-сонли Қонуни билан киритилган, 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

11) ерларни ўзбошимчалик билан эгаллашга ва (ёки) ўзбошимчалик билан қилинган қурилишга йўл қўймаслик, шунингдек ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкасигадаги қонунга хилоф қурилишни тўхтатиб туриш бўйича чоралар кўриши. *(Биринчи қисмининг 11-банди Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги ЎРҚ–487-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)*

Қонунчиликка мувофиқ ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкаларининг ижарачилари ва мулкдорлари бошқа мажбуриятларга ҳам эга бўлишлари мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

41-модда. Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг кафолатлари

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкаларининг ижарачилари ва мулкдорлари фаолиятига давлат, хўжалик органлари ва бошқа органлар ҳамда ташкилотларнинг, шунингдек улар мансабдор шахсларининг аралашуви таъқиланади, қонунчиликда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорларининг бузилган ҳуқуқлари қонунчиликда назарда тутилган тартибда тикланиши

керак. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорлари ҳуқуқларининг бузилиши натижасида етказилган зарар (шу жумладан бой берилган фойда) тула ҳажмда қопланиши керак.

Жисмоний ва юридик шахсларга тегишинча мерос қилиб қолдирилмаган умрбод эғалик қилиш, доимий эғалик қилиш, доимий фойдаланиш, мuddатли (вақтинча) фойдаланиш ёки ижара ҳуқуқи асосида тегишли бўлган ер участкаларини жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйиш фақат қонунда назарда тутилган компенсация тула ҳажмда берилганидан кейин амалга оширилади.

Маъзур Кодекснинг 18-моддасида назарда тутилган чет эл юридик ва жисмоний шахсларнинг мулкда бўлган савдо ва хизмат кўрсатиш соҳаси объектини, шунингдек уй-жой биноларини ҳамда бошқа биноларни ёки биноларнинг бир қисмини улар жойлашган ер участкаси билан бирга жамоат эҳтиёжлари учун қайта сотиб олиш, шунингдек уларни мусодара қилиш қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги ЎРҚ–782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*

42-модда. Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорлари ҳуқуқларининг чекланиши

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорларининг ҳуқуқлари давлат манфаатларини, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, муҳандислик коммуникациялари қуриш ва улардан фойдаланиш манфаатларини, бошқа ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачилари ва мулкдорларининг манфаатларини, шунингдек фуқаролар ҳавфсизлигини қўзғаб фақат қонунда назарда тутилган ҳолларда чекланиши мумкин.

6-БОБ. ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЕРЛАР

43-модда. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларнинг таркиби

Қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун бериб қўйилган ёки ана шу мақсадлар учун белгиланган ерлар қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар ҳисобланади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ хўжалигини юритиш учун зарур бўлган қишлоқ хўжалиги ерлари ва дарехтзорлар, ички хўжалик йўллари, коммуникациялар, ўрмонлар, ёпиқ сув ҳавзалари, бинолар, иморатлар ва иншоотлар эгалланган ерларга ажралади.

Ҳайдаладиган ерлар, пичанзорлар, яйловлар, ташландик ерлар, кўп йиллик дов-дарехтлар (боғлар, тоқзорлар, тутзорлар, мевали дарехт кўчатзорлари, мевазорлар ва бошқалар) эгалланган ерлар қишлоқ хўжалиги ерлари жумласига қиради. Қишлоқ хўжалиги ерлари махсус муҳофаза қилиниши лозим.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни қишлоқ хўжалигидан ўзга эҳтиёжлар учун бошқа тоифадаги

ерларга ўтказишга алоҳида ҳолларда ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ йўл қўйилади (Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Қишлоқ хўжалиги ерларини ирригация сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли тизимига асосланган сунъий суғориш қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини ташкил этишининг асоси ва ерлардан самарали фойдаланиш ҳамда уларнинг унумдорлигини ошириш шартидир. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 25 декабрдаги УРҚ–240-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 555-модда)

44-модда. Суғориладиган ерлар

Қишлоқ хўжалигида фойдаланиш ва суғориш учун яроқли бўлган, сув ресурслари шу ерларни суғоришни таъминлай оладиган суғориш манбаи билан боғланган доимий ёки муваққат суғориш тармоғига эга бўлган ерлар суғориладиган ерлар жумласига киради.

Сув хўжалиги органлари суғориладиган ери бўлган ер эгалари ва ердан фойдаланувчиларни суғориш ишлари учун манбаларнинг серсувлигини ҳисобга олган ҳолда жорий этилган лимитлар бўйича сув тўғрисидаги қонунчилик билан белгиланадиган тартибда сув билан таъминлашлари шарт. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 8 январдаги УРҚ–512-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 1–2-сон, 1-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Суғориладиган ерлардан фақат қишлоқ хўжалиги экинларини етиштириш, шунингдек боғдорчилик, узумчилик ва кўп йиллик дов-дарактлар етиштириш учун фойдаланилиши мумкин.

Суғориладиган ерлар махсус муҳофаза қилиниши лозим. Бундай ерларни суғорилмайдиган ерлар сирасига ўтказиш алоҳида ҳолларда, тупроқ-мелиоратив ва иқтисодий шароитлар, ерларнинг сув билан таъминланганлиги, улардаги мавжуд сув ресурслари ҳамда бу сувларга белгиланган лимитлар инobatга олинган ҳолда, Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирлигининг, Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлигининг хулосасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Президентининг қарори билан амалга оширилади.

Суғориладиган ерларни қишлоқ хўжалигидан бошқа мақсадлар учун, шу жумладан саноат ва фуқаролик объектилари (бинолар ва иншоотлар) қурилиши учун, шунингдек унумдор тупроқ талаб этилмайдиган илгор технологияларнинг (гидропоника ва бошқалар) янги усуллари қўлланиладиган иссиқоналар қурилиши учун ажратишга йўл қўйилмайди.

Суғориладиган ерларда қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда уларга тупроқ унумдорлиги пасайишига олиб келадиган тарзда усуллар билан ишлов бериш ёки уларнинг шикастланишига олиб келувчи бошқа усулларни қўллаш тақиқланади. (Учинчи – олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

45-модда. Алоҳида қимматга эга бўлган унумдор суғориладиган ерлар

Тупроқ унумдорлигига кўра ўртача туман бонитет баллидан 20 фюздан кўп бўлган суғориладиган қишлоқ хўжалиги ерлари алоҳида қимматга эга бўлган унумдор суғориладиган ерлар жумласига киради.

Алоҳида қимматга эга бўлган унумдор суғориладиган ерлар махсус муҳофаза қилиниши лозим ва уларнинг суғорилмайдиган ерлар жумласига ўтказилишига йўл қўйилмайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

45-модда. Бўш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари

Қонунчиликка мувофиқ жисмоний ва юридик шахсларга ажратилмаган ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг тасарруфида бўлган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар бўш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаларидир.

Бўш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари белгиланган тартибда давлат мулки сифатида давлат рўйхатидан ўтказилади.

Жисмоний ва юридик шахсларга ер участкаларини қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун бериш фақат бўш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари ҳисобидан амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

46-модда. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни бериш

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар ижара ҳуқуқи асосида қуйидагиларга берилади: (биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

1) қишлоқ хўжалиги кооперативларига, корхоналар, муассасалар, ташкилотларга, шунингдек бошқа юридик шахсларга – товар қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини юритиш учун; (биринчи қисмининг 1-банди Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

2) тажриба-ишлаб чиқариш, ўқув, ўқув-тажриба ва ўқув-ишлаб чиқариш хўжаликлари ҳамда бошқа давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларига – қишлоқ хўжалиги соҳасида илмий-тадқиқот ҳамда тажриба-синов ишларини бажариш учун; (2-банд Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

3) Ўзбекистон Республикаси фуқароларига – фермер хўжаликларини юритиш учун;

4) Ўзбекистон Республикаси фуқароларига – деҳқон хўжаликларини, яъна тартибда боғдорчилик, полизчилик ва чорвачиликни юритиш учун;

5-б) (Биринчи қисмининг 5 ва 6-бандлари *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

(Иккинчи ва учинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

46'-модда. Буш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаларининг ажратиладиган ўлчамлари

Буш турган қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкалари куйидаги ўлчамларда ажратилади:

1) деҳқон хўжалигини юритиш учун – 0,06 гектардан 1 гектаргача;

2) фермер хўжаликларига ва бошқа юридик шахсларга: сабзавотчиликка ихтисослашганларга – камида 3 гектар; боғдорчиликка, узумчиликка ихтисослашганларга – камида 3 гектар;

чорвачилик маҳсулотини ишлаб чиқаришга ихтисослашганларга озуқа экинларни етиштириш учун (шартли бир бош қорамол учун) – суғориладиган ерлардан – камида 0,3 гектар, лалмикор ерлардан – камида 1 гектар, яйловлар ва пичанзорлардан – камида 2 гектар;

пахтачилик ва ғаллачиликка ихтисослашганларга – камида 30 гектар;

ғаллачилик ва сабзавотчиликка ихтисослашганларга – камида 10 гектар;

3) агросаноат кластерлари, шу жумладан кооперация шаклидаги кластерлар учун:

пахтачилик-тўқимачиликка ихтисослашганларга – камида 2000 гектар;

ғаллачиликка ихтисослашганларга – камида 1000 гектар;

сабзавотчилик ва полизчиликка ихтисослашганларга – камида 200 гектар;

боғдорчилик, узумчиликка ихтисослашганларга – камида 100 гектар;

чорвачилик маҳсулотини ишлаб чиқаришга ихтисослашганларга озуқа экинларини етиштириш учун (шартли бир бош қорамол учун) суғориладиган ерлардан – камида 0,3 гектар, лалмикор ерлардан – камида 1 гектар, яйловлар ва пичанзорлардан – камида 2 гектар.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган* – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

47-модда. (*Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-II-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

48-модда. Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш соҳасида ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачиларнинг мажбуриятлари

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлардан фойдаланувчи ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар:

1) бизнес-режаларда тупроқ унумдорлигини ошириш ва ерлардан оқилона фойдаланиш юзасидан аниқ тадбирларни назарда тутишлари;

2) зона шароити ва хўжаликнинг ихтисослашувиغا мувофиқ илмий асосланган алмашлаб экишни, деҳқончиликнинг энг самарали ва иқтисодий жиҳатдан оқилона тизимларини жорий этишлари;

3) ҳайдаладиган ерлар асрлашиши ва кенгайтирилишини таъминлашлари;

4) мелиоратив жиҳатдан нобоб суғориладиган ерларни комплекс реконструкция қилишлари, пичанзор ва яйловларга сув чиқаришлари ҳамда уларнинг ҳолатини яхшилашлари;

5) хўжаликнинг бутун ички суғориш ва коллектор-дренаж тармоғини ҳамда ундаги иншоотларни техникавий жиҳатдан соз ҳолатда сақлашлари;

6) қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини суғориладиган ерларнинг шўр босиши ва захланishiга, ерларнинг ва сув манбаларининг ифлосланиши ва зарарланишига йўл қўймайдиган усуллар билан амалга оширишлари;

7) қишлоқ хўжалик экинлари ва дов-даракхтларни парвартиш қилишнинг сув тежаладиган технологияларини, суғоришнинг илғор усулларини жорий этишлари;

8) ерларни муҳофаза қилиш юзасидан, шу жумладан суғориладиган ерларни ўзбошимчилик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик юзасидан ушбу Кодексга ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ чоралар кўришлари шарт. (8-банд *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунилари тахририда* – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

49-модда. Қишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликларига), бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига ер участкалари бериш

Қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) – товар қишлоқ хўжалиги маҳсулотини етиштириш мақсадида пай усулига асосланган қишлоқ хўжалиги корхонасининг ташкилий-ҳуқуқий шакли.

Қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) кооперативнинг (ширкатнинг) ишлаб чиқариш фаолиятида, асосан оила (жамоа) пудрати асосида шахсан иштирок этувчи мулкий пай эгалари бўлган аъзоларни бирлаштиради.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари қонунчиликда назарда тутилган бошқа ташкилий-ҳуқуқий шаклларда (акциядорлик жамиятлари, масъулияти чекланган ва қўшимча масъулиятли жамиятлар ҳамда хўжалик ширкатлари шаклида) ҳам тузилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Қишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликларига) ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини юритиш мақсадида ер участкалари берилади, мазкур ер участкаларидан оқилона ва самарали фойдаланилган тақдирда эса улар ижарага қўшимча ер участкалари олиши мумкин. (Тўртинчи

қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Қишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликларига) ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига берилган ерлар жамоат эгаллигидаги ерлардан ва фуқароларга деҳқон хўжалигини юритиш учун берилган ерлардан иборат бўлади ҳамда улардан фақат белгиланган мақсадда фойдаланилади.

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ хўжалиги кооперативларига (ширкат хўжаликларига), қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига очиқ электрон танлов орқали берилади. Ер участкасининг ижара шартномаси қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) раиси, бошқа қишлоқ хўжалиги корхонаси, муассасаси, ташкилоти раҳбари билан туман ҳокими ўртасида тузилади. Ер участкаларини олган қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига Кўчмас мулк объектларига бўлган ҳуқуқларнинг давлат реестридан электрон кўчирма берилади. (*Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкат хўжаликларига) ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларининг ер участкаларига бўлган ҳуқуқи улар уюшмалар ва бошқа ағросаноат бирлашмалари таркибига кирганида сақланиб қолади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

49^а-модда. Тажриба-ишлаб чиқариш, ўқув, ўқув-тажриба ва ўқув-ишлаб чиқариш хўжаликларига ҳамда бошқа давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларига ер участкаларини бериш

Тажриба-ишлаб чиқариш, ўқув, ўқув-тажриба ва ўқув-ишлаб чиқариш хўжаликларига ҳамда бошқа давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларига қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ер участкаларини белгиланган тартибда қишлоқ хўжалиги соҳасида илмий-тадқиқот ва тажриба-синов ишларини амалга ошириш, таълим мақсадлари, товар қишлоқ хўжалигини юритиш ҳамда илгор тажрибани тарғиб қилиш учун берилади.

Тажриба-ишлаб чиқариш, ўқув, ўқув-тажриба ва ўқув-ишлаб чиқариш хўжаликларига ҳамда бошқа давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасалари ер участкаларини ижарага ёки иккиламчи ижарага бериш ҳуқуқига эга эмас.

Тажриба-ишлаб чиқариш, ўқув, ўқув-тажриба ва ўқув-ишлаб чиқариш хўжаликларига ҳамда бошқа давлат илмий-тадқиқот ва таълим муассасаларига берилган, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларда иморатлар ва иншоотлар қуришига мазкур ерларнинг тоифаси ушбу Кодекснинг 9-моддасида назарда тутилган тартибда ўзгартирилганидан кейин йил кўйилади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 мартдаги ЎРҚ–526-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил*

6 июндаги ЎРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 10-сон, 171-модда; ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

50-модда. (*Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни билан чиқарилган* – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

51-модда. Ер участкаларини хўжалик ичида тақсимлаш. Оила (жамоа) пудрати

Қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкат хўжаликларига) ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларида ер участкалари, қоида тариқасида, оилаларга қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштириш учун камида беш йил мuddатга фойдаланишга оила пудрати шартномаси шартлари асосида берилади.

Ер участкалари муайян турдаги қишлоқ хўжалиги ишларини бажариш учун қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкат хўжаликларига) аъзоларининг ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотлари ходимларининг гуруҳларига ҳам камида беш йил мuddатга фойдаланишга жамоа пудрати шартномаси шартлари асосида берилиши мумкин. (*Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни тахририда* – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

Оила пудрати – қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги) ва бошқа қишлоқ хўжалиги корхонаси, муассасаси ҳамда ташкилоти томонидан оилга вақтинча фойдаланишга оила пудрати шартномаси шартлари асосида берилган ер участкаларида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштиришда оила аъзоларининг бевосита иштирок этишига асосланган ишлаб чиқариш ва меҳнатни хўжалик ичида ташкил этиш шаклидир.

Оила (жамоа) пудрати шартномаси ҳар йили қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкат хўжалиги), бошқа жамоа қишлоқ хўжалиги корхонаси бошқарув органлари орқали шу кооператив (ширкат), жамоа корхонаси билан ёки бошқа қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларининг иш берувчиси (маъмурияти) билан оила бошлиғи (жамонинг ваколат берилган вакили) ўртасида тузилади.

Оила (жамоа) пудрати шартномасида куйидагилар назарда тутилади:

ер участкасининг ўлчами, жойлашган ери ва ҳолати; ер участкасиндан фойдаланиш шартлари, тарафларнинг алмашлаб экиш схемасига мувофиқ ернинг ҳосилдорлиги ва сифатини ошириш борасидаги, тупроқ унумдорлигини сақлаш ва ошириш борасидаги мажбуриятлари;

етиштириладиган қишлоқ хўжалик маҳсулотининг миқдори ва турлари, унинг сифати;

етиштирилган қишлоқ хўжалик маҳсулотининг баҳоси, унга ҳақ тулаш ва уни реализация қилиш шартлари;

суғориш учун сув ва моддий-техника ресурслари билан пудратчини таъминлаш;

тарафларнинг шартнома мажбуриятларини бажармаганлик учун жавобгарлиги ва уларнинг хоҳишига кўра бошқа шартлар.

Оила (жамоа) пудрати шартлари асосида бериладиган ер участкаларидан қатъий белгиланган мақсадда

фойдаланилади, бунда ҳайдаладиган ерлар майдони ўлчамларининг камайтирилишига йўл қўйилмайди.

Ер участкасининг ўлчамлари ва унинг чегаралари тарафларнинг келишувига кўра ўзгартирилиши мумкин.

Оила (жамоа) пудратида меҳнатга ҳақ тўлаш яқиний натижаларга кўра – етиштирилган маҳсулотнинг шартномада назарда тутилган миқдори, сифати ва баҳосига кўра амалга оширилади. Шу билан бирга оила аъзолари (пудратчилар) – пай эгалари ҳўжаликнинг йил давомидаги фойлати яқиний натижаларига кўра аниқланадиган дивидендлар оладилар.

Оила (жамоа) пудрати шартлари асосида берилган ер участкаси учун пудратчидан ер ҳақи ундирилмайди. Бу участкалардан олиннадиган ер солиғини қишлоқ ҳўжалиги кооперативи (ширкат ҳўжалиги) ва бошқа қишлоқ ҳўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотлари белгиланган тартибда тўлайди.

Пудрат шартномаси шартлари асосида олинган ер участкасини ижарага ёки ёрдамчи пудратга бериш тақиқланади.

Ер участкаси жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилган тақдирда пудратчи зарар ва бошқа харажатлар ушбу Кодекс 86-моддасига мувофиқ қопланишини талаб қилиш ҳўқуқига эга. *(Уч биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782 сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*

52-модда. Ҳўжаликлараро корхоналар ва ташкилотларга ер бериш

Қишлоқ ҳўжалигига ихтисослашган ҳўжаликлараро корхоналар ва ташкилотларга қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ ҳўжалиги кооперативи (ширкат ҳўжалиги), бошқа жамоа қишлоқ ҳўжалиги корхонаси юқори бошқарув органининг, бошқа қишлоқ ҳўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотлари иш бевуқисининг (маъмуриятининг) қарорига биноан, ушбу Кодекснинг 58-моддасида белгиланган тартиб ва шартларда берилади.

53-модда. Фермер ҳўжалигини юритиш учун ер участкалари бериш

Фермер ҳўжалиги ўзига ижарага берилган ер участкаларидан фойдаланган ҳолда товар қишлоқ ҳўжалиги ишлаб чиқариши билан шўғуланувчи, юридик шахс ҳўқуқларига эга мустақил ҳўжалик юритувчи субъектдир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-И-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)*

Бўш турган, қишлоқ ҳўжалигига мўлжалланган ер участкалари фермер ҳўжалигини юритиш учун очик электрон танлов орқали берилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Илий-тадқиқот муассасаларига, олий ўқув юртларига, академик лицейлар, касб-хунар коллежларига ва умумтаълим мактабларига ўқув, тажриба, нав синаш мақсадлари учун берилган ерлар ҳамда сув фонди ерлари фермер ҳўжаликларига берилмайди.

(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Фермер ҳўжалиги ишлаб чиқариш мақсадлари учун қонунчиликда белгиланган тартибда ва шартларда ер участкаларини қўшимча ижарага олиши мумкин.

Фермер ҳўжалиги юритиш учун фуқароларга ер участкалари бериш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Туртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Фермер ҳўжалигига берилган ер участкалари хусусийлаштирилиши ва олди-сотди, гаров, ҳадя, айирбослаш объекти бўлиши мумкин эмас.

Кредитлар олиш учун фермер ҳўжалиги ўз мол-мулкени, шунингдек ер участкасига булган ижара ҳўқуқини гаровга қўйишга ҳақли Фермер ҳўжалиги ер участкасига булган ижара ҳўқуқларини ижарага бевуқисининг розилигисиз фақат қонунда ёки ижара шартномасида назарда тутилган ҳолларда гаровга қўйишга ҳақли.

54-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

55-модда. Деҳқон ҳўжалигини юритиш, шунингдек якка тартибдаги боғдорчилик, полизчилик ва чорвачилик учун фуқароларга ер участкаларини бериш*

Деҳқон ҳўжалигини юритиш учун фуқароларга ер участкаларини бериш тартиби «Деҳқон ҳўжалиги тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ белгиланади.

Деҳқон ҳўжалигини юритиш учун ер участкасини ижарага бериш тўғрисидаги қарор ушбу Кодекс 24-моддаси иккинчи қисмининг 1-бандида белгиланган тартибда қабул қилинади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Деҳқон ҳўжалигини юритиш учун фуқароларга ер участкаларини бериш тартиби фуқароларга якка тартибдаги боғдорчилик, полизчилик ва чорвачилик учун ер участкаларини ажратишга нисбатан ҳам татбиқ этилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

56-модда. Жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва полизчилигини юритиш учун фуқароларга берилган ер участкалари

Жамоа полизчилиги учун берилган ер участкаларидан сабзавот, картошка ва полиз экинлари етиштиришда фойдаланилади. Улардан уйлар ва бошқа капитал

* Модданнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон.

иншоотлар қуриш учун фойдаланиш тақиқланади. Бундай участкаларда умумий фойдаланишдаги муваққат иморатлар ва иншоотларни қуришга қонунчиликда белгиланган тартибда рухсат берилиши мумкин.

Жамоа боғдорчилиги, узумчилиги ва флизчилиги учун берилган ерлардан фойдаланиш тартиби ва шартлари қонунчилик билан белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

57-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ–708-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

58-модда. **Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни қишлоқ хўжалиги ва бошқа йўналишдаги корхоналар, муассасалар ҳамда ташкилотларга бериш**

Қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига ушбу Кодекснинг 24-моддасида белгиланган тартибда берилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерларни бериш хўжалик фаолияти учун қўлай чегараларда амалга оширилади. Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари фойдаланишидаги ер участкаларининг тарқов, ўзга ерларга суқулиб кирган бўлишига ва бошқа камчиликларга эга бўлишига, қоида тариқасида, йўл қўйилмайди.

Қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари фойдаланишидаги ерларнинг тарқов, ўзга ерларга суқулиб кирган бўлишини ва бошқа камчиликларни бартараф этиш хўжаликлараро ер тузиш тартибида амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535–II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

7-БОБ. АҲОЛИ ПУНКЛАРИНИНГ (ШАҲАРЛАР, ПОСЁЛКАЛАР ВА ҚИШЛОҚ АҲОЛИ ПУНКЛАРИНИНГ) ЕРЛАРИ

59-модда. **Шаҳарлар ва посёлкалар ерларининг таркиби**

Шаҳарлар ва посёлкаларнинг маъмурий чегараларидаги барча ерлар шаҳарлар ва посёлкаларнинг ерлари жумласига киради. Бу ерлар таркибига қуйидагилар киради:

- 1) шаҳар ва посёлка қурилиши ерлари;
- 2) умумий фойдаланишдаги ерлар;

3) қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган ерлар ва бошқа ерлар;

4) дарахтзорлар эгаллаган ерлар;

5) саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар;

6) муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг ерлари; *(6-банд Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ–278-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

7) сув фонди ерлари;

8) захира ерлар.

60-модда. **Аҳоли пунктларининг чегараси. Шаҳар атрофи зоналари**

Аҳоли пунктларининг чегараси – шаҳар, посёлка, қишлоқ аҳоли пункти ерларининг ташқи чегаралари бўлиб, улар ана шу ерларни бошқа ерлардан ажратиб туради.

Аҳоли пунктларининг чегарасини белгилаш тасдиқланган шаҳарсозлик ва ер тузиш ҳужжатлари асосида амалга оширилади. Аҳоли пунктларининг чегараси юридик ва жисмоний шахслар ер участкаларининг чегаралари бўйича белгиланиши лозим.

Шаҳар атрофи зоналари шаҳар билан ягона ижтимоий, табиий ва хўжалик ҳудудини ташкил этувчи шаҳар чегарасидан ташқаридаги ерларни ўз ичига олади. Шаҳар атрофи зоналарида шаҳар атрофидаги қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши ҳудуди, аҳоли дам олиш зоналари, шаҳарни ривожлантириш учун захира ерлар ажратилади.

Шаҳар атрофи зоналарининг чегаралари ва ҳуқуқий режими қонунчилик билан белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

61-модда. **Шаҳарлар ва посёлкаларда ер участкаларини бериш (реализация қилиш), олиб қўйиш ва қайта сотиб олиш тартиби**

Шаҳарлар ва посёлкаларда ер участкаларини бериш (реализация қилиш) ушбу Кодекснинг 23-моддасида белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Шаҳарларда ва посёлкаларда ер участкаларини олиб қўйиш, қайта сотиб олиш ушбу Кодекснинг 37-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

Шаҳарларда, посёлкаларда қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг қишлоқ хўжалиги мақсадлари учун фойдаланиладиган ерлари ва бошқа ерларини олиб қўйиш ушбу Кодекснинг 37-моддасида белгиланган тартибда амалга оширилади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ–775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Фуқаролар эгаллигидаги, кўп йиллик дов-дарахтлар эгаллаган ер участкаларини олиб қўйиш ёки фуқароларга

мулк ҳуқуқи асосида қарашли бўлган уй-жойларни бузиш билан боғлиқ ҳолда ер участкаларини олиб қўйиш ушбу Кодекснинг 86-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

62-модда. Шаҳар ва посёлка қурилиши ерлари

Шаҳар ва посёлка қурилиши ерларига уй-жой, коммунал-маиший, маданий-матрифий, саноат, савдо, маъмурий ва бошқа бинолар ҳамда иншоотлар қурилган ёки шундай бино ва иншоотлар қуриш учун берилган ҳамма ерлар кирди.

Шаҳар ва посёлка қурилиши ерлари уй-жой, маданий-маиший, саноат объектлари қуриш ва капитал қурилишнинг бошқа турлари учун, шунингдек яқка тартибда уй-жой қуриш учун ушбу Кодексда белгиланган тартибда берилди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

Шаҳар ва посёлканинг қурилиш учун ажратилган, лекин вақтинча шу мақсадда фойдаланилмаётган ерлари энгил турдаги объектлар (савдо чодирлари, дўкончалар, реклама конструкциялари ва шу кабилар) қуриш ва ўзга эҳтиёжлар учун электрон онлайн-аукцион воситасида қисқа муддатли ижарага берилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Ер участкасининг ёхуд ундаги иморатнинг у ёки бу қисми коммунал хизматдан (ёритиш, канализация, трубопровод, сугориш қурилмалари ва шу кабилар), ер участкаларининг эгалари ёки ундан фойдаланувчилар эса, мустақил равишда ўзича ёки транспортдан қириб-чиқиш имконидан маҳрум бўлиб қоладиган бўлса, ер участкасининг бўлинишига йўл қўйилмайди.

Агар ер участкасига хўжалик бинолари (гараж, отхона, оғилхона, оимборхона, ертўла ва шу кабилар) қуриш ушбу участкада жойлашган юридик шахслар ёки уй-жойларда яшовчи жисмоний шахсларнинг манфаатларига зарар келтирса, бундай қурилишни амалга оширишга йўл қўйилмайди.

Табиий офат ёки бошқа сабаблар билан иморат бузилган тақдирда бузилган иморатнинг мулкдори иморат бузилган кундан бошлаб икки йилдан кечиктирмадан иморатни тиклашга ёки ана шу участкада янги иморат қуришга киришса, бузилган иморат мулкдорининг ер участкасига эгалик қилиш ёки ундан фойдаланиш ҳуқуқи сақланиб қолади, шаҳарни ёки посёлкани режалаштириш ва уни қуриш лойиҳасида ана шу ер участкасининг бошқача тарзда фойдаланиш назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно. Бундай ҳолларда бузилган иморатнинг мулкдорига ушбу шаҳар, посёлка чегараси доирасида бошқа ер участкаси ёки бошқа обод уй-жой берилди.

63-модда. Кўп квартирали уйлар атрофидаги ер участкалари

Кўп квартирали уйлар атрофидаги ер участкаларини ушбу уйларнинг турар жойлари ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлари мулкдорларига доимий фойдаланиш учун берилди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)*

Кўп квартирали уйлар атрофидаги ер участкаларидан фойдаланиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

64-модда. Аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари

Аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерларига қуйидагилар кирди:

майдонлар, кўчалар, тор кўчалар, йўللар, сугориш тармоғи, соҳил бўйи ерлари ва шу каби ерлар, аҳолининг маданий-маиший эҳтиёжларини қондириш ва дам олиш учун фойдаланиладиган ерлар (даракторлар, боғлар, сайилгоҳлар, хиёбонлар, шунингдек ариқ тармоқлари эгалланган ерлар);

коммунал-маиший аҳамиятга молик ерлар (қабристонлар, чиқиндиларни зарарсизлантириш ва улардан фойдаланиш жойлари ва бошқа шу каби жойлар).

Аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган объектларни сақлаш вазифалари ўз зиммасига юклатилган давлат органлари, муассасалари ва корхоналарига, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига доимий фойдаланишга берилди, бундай объектлар мавжуд бўлмаган тақдирда эса аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерлари давлат мулки сифатида шаҳар, туман давлат ҳокимияти органларининг бевосита тасарруфида бўлади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Аҳоли пунктларидаги сув ҳавзаларининг соҳил бўйи ерлари ва киргоқ минтақасидан биринчи навбатда дам олиш ва спорт мақсадларида фойдаланилади.

Умумий фойдаланишдаги ерларда бу ер қайси мақсадга хизмат қилса, фақат шунга мос келадиган иморат ва иншоотлар қуришга ружсат берилди.

Йўللар ва ариқ тармоқлари эгалланган ерлардан ташқари умумий фойдаланишдаги ер участкаларини ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ташкилотлар томонидан юридик шахсларга ва фуқароларга энгил турдаги объектлар (савдо чодирлари, дўкончалар, реклама конструкциялари ва шу кабилар) қуриш учун электрон онлайн-аукцион воситасида қисқа муддатли ижарага берилиши мумкин. *(Беешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

65-модда. Шаҳарлар ва посёлкалардаги қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган ва бошқа ерлар

Шаҳарлар ва посёлкалардаги қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган ва бошқа ерларга қишлоқ хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларининг эгалигидаги ҳайдаладиган ерлар, боғлар, узумзорлар, тутзорлар, мевазорлар, полизлар, питомниклар, яйловлар, пичанзорлар, сугориш, зах қочириш ва йўл тармоғи, иморатлар, ҳовилар, майдонлар эгаллаб турган ва бошқа ерлар кирди.

Шаҳарлар ва посёлкаларнинг чегарасидаги қишлоқ хўжалигида фойдаланиладиган ерларда ҳамда бошқа ерларда иморатлар ва иншоотлар қуришга бу ерлар ушбу Кодекснинг 9-моддасига мувофиқ ер фондининг бошқа тоифасига ўтказилганидан кейин йўл қўйилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

66-модда. Шаҳарлардаги дарахтзорлар эгаллаган ерлар

Шаҳарлардаги дарахтзорлар эгаллаган ерлар аҳолининг дам олишини ташкил этишга, шаҳардаги микроклимни, атмосфера ҳавосининг ҳолатини ва санитария-гигиена шaroитларини яхшилашга, аҳолининг маданий-эстетик эhtiёжларини қондиришга, шаҳар ҳудудини сув ва шомол эрозиясидан муҳофаза қилишга мўлжалланади. Улар таркибидаги, дарахтзорлар эгалламаган ер участкаларидан спорт майдончалари ташкил этиш ва бошқа эhtiёжлар учун фойдаланилади.

67-модда. Шаҳарлар ва посёлкалардаги саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ҳамда бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар

Шаҳарлар ва посёлкалардаги саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ҳамда бошқа мақсадларга мўлжалланган ерларга тегишли вазифаларни бажариш учун корхоналар, муассасалар, ташкилотларга ва фуқароларга берилган ерлар қиради.

Фойдаланиш учун бериладиган ер участкасида жойлаштирилиши лозим бўлган иморатлар ва иншоотлар рўйхати ер участкасини беришдан олдин аниқланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

68-модда. Қишлоқ аҳоли пунктларининг ерлари

Қишлоқ аҳоли пунктларининг ерларига ер тузиш тартибидан ана шу пунктлар учун белгилаб қўйилган чегаралар доирасидаги ҳамма ерлар қиради.

Қишлоқ аҳоли пунктларининг ерлари жумласига қуйидагилар қиради:

1) қишлоқ аҳоли пунктларининг қишлоқлар ва овуллар ҳудудидаги ерлари;

2) қишлоқ аҳоли пунктларининг қишлоқ хўжалиги ҳамда ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари ҳудудидаги ерлари.

Қишлоқ аҳоли пунктларининг чегараси туманларининг давлат ҳокимияти органлари томонидан уларни режалаштириш, қуриш ҳамда ички хўжалик ер тузиш лойиҳаларига мувофиқ белгиланади ва ўзгартирилади.

Қишлоқ аҳоли пунктларининг ерларидан фойдаланиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қишлоқ аҳоли пунктларининг қишлоқ хўжалиги ҳамда ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари ҳудудидаги ерлари шаҳар чегарасига киритилган тақдирда, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган

ерлар таркибидан чиқарилади ва шаҳарнинг тегишли ерлари таркибига киритилади. Бунда айрим бинолар ва иншоотлар, уларни ободонлаштириш учун зарур бўлган ер участкалари билан бирга, қишлоқ хўжалиги ҳамда ўрмон хўжалиги корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг хоҳишига қўра ўзларида доимий фойдаланиш учун қолдирилиши мумкин, қолган бинолар ва иншоотларнинг қиймати ҳамда шу аҳоли пунктлари ҳудудида қилинган бошқа харажатлар эса ер эгаларига ва ердан фойдаланувчиларга маҳаллий бюджетдан туланади.

8-БОБ. САНОАТ, ТРАНСПОРТ, АЛОҚА, МУДОФАА ВА БОШҚА МАҚСАДЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЕРЛАР

69-модда. Саноат, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерларнинг таркиби

Саноат мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига саноат корхоналарига, шу жумладан кон саноати, энергетика корхоналарига ишлаб чиқариш ва ёрдамчи бинолар ҳамда иншоотлар қуриш учун берилган ерлар қиради.

Транспорт мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига темир йўл, ички сув транспорти, автомобиль, ҳаво ва қувур транспорти, коммунал хўжалиги корхоналари, муассасалари ҳамда ташкилотларига берилган ерлар, шу жумладан автомобиль йўллари ва темир йўллар, аэропортлар, аэродромлар, аэронавигация объектлари ҳамда авиатехника марказлари, темир йўл транспорти объектлари, кўприклар, метрополитенлар, туннеллар, энергетика тизимларининг муҳандислик объектлари ва тармоқлари, магистрал қувурлар, муҳандислик-коммуникация тармоқлари жойлашган ерлар, шунингдек транспорт объектларидан фойдаланиш, уларни сақлаш, қуриш, реконструкция қилиш, таъмирлаш, такомиллаштириш (ободонлаштириш) ва ривожлантириш учун берилган ерлар қиради.

Алоқа мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига алоқа линияларини ва уларда тегишли иншоотларни жойлаштириш учун алоқа, радиоэшитириш, телевидение ҳамда ахборот корхоналари, муассасалари ва ташкилотларига берилган ерлар, шунингдек космик фаолият объектларини жойлаштириш учун берилган ерлар қиради. *(Биринчи – учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Транспорт мақсадларига мўлжалланган ерларга, кабель радиореле ва алоқа ҳаво линиялари ва электр узатиш линиялари ўтган ерларга туташ ерларда қонунчилик билан белгиладиган тартибда муҳофаза зоналари ўрнатилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қуроли Кучлар, чегара, ички ишлар ва темир йўл қўшинларининг ҳарбий қисмлари, ҳарбий ўқув юрталари, корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг жойлашуви ҳамда доимий фаолияти учун берилган ерлар мудофаа эhtiёжлари учун мўлжалланган ерлар деб эътироф этилади.

Бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар жумласига қорхоналар, муассасалар ва ташкилотлар фойдаланиб келаётган, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар, аҳоли пунктларининг ерлари, санаот, транспорт, алоқа, мудофаа табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ва тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар, шунингдек ўрмон ва сув фондлари ерлари таркибига кирмай қолган барча ерлар қиради.

Санаот, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлардан фойдаланиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

70-модда. Санаот, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа йўналишдаги қорхоналар, муассасалар ва ташкилотларга ер бериш (реализация қилиш)

Санаот, транспорт, алоқа, мудофаа ва бошқа йўналишдаги қорхоналар, муассасалар ва ташкилотларга ер бериш (реализация қилиш) ушбу Кодекснинг 23-моддасида белгиланган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

9-БОБ. ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ, СОҒЛОМЛАШТИРИШ, РЕКРЕАЦИЯ МАҚСАДЛАРИГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЕРЛАР ВА ТАРИХИЙ-МАДАНИЙ АҲАМИЯТГА МОЛИК ЕРЛАР*

71-модда. Табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар ва тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар тарихиби

Табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш ва рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар эгаллаган ерлардан иборат бўлади.

Тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар моддий маданий мерос объектлари жойлашган ерлардан иборат бўлади.

Ерларни табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар ва тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар жумласига киритиш тартиби қонунчиликда белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

72-модда. Табиатни муҳофаза қилиш мақсадларига мўлжалланган ерлар

Табиатни муҳофаза қилиш мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига давлат қўриқхоналарининг, мажмуа (ландшафт) буюртма қўриқхоналарининг, табиат боғла-

рининг, давлат табиат ёдгорликларининг, айрим табиий объектлар ҳамда мажмуаларни сақлаб қолиш, такрор кўпайтириш ва тиклаш учун мўлжалланган ҳудудларнинг, муҳофаза этиладиган ландшафтларнинг, айрим табиий ресурсларни бошқариш учун мўлжалланган ҳудудларнинг, давлат биосфера резерватларининг, миллий боғларнинг қонунчиликда белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларга табиатни муҳофаза қилиш мақсадлари учун берилган ерлари қиради. Мазкур ерларда уларнинг белгиланган мақсадида зид бўлган ҳар қандай фаолият тақиқланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларга салбий таъсирнинг олдини олиш мақсадида давлат қўриқхоналари, буюртма қўриқхоналар ва давлат табиат ёдгорликлари атрофида уларнинг режимига риоя этилишини таъминлашга зарарли таъсир этадиган хўжалик фаолияти ва бошқа фаолият чекланган ёки тақиқланган ҳолда муҳофаза зоналари ташкил этилади.

Миллий боғларнинг ерлари жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилишига йўл қўйилмайди. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 4 сентябрдаги УРҚ-373-сонли Қонуни билан киритилган, 2022 йил 29 июндаги УРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 36-сон, 452-модда; ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*

Табиатни муҳофаза қилиш мақсадларига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тартиби қонунчиликда белгиланади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

73-модда. Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига касалликларнинг олдини олишни ва уларни даволашни ташкил этиш учун қулай табиий омилларга, шифобахш ҳамда соғломлаштириш хоссаларига эга бўлган, қонунчиликда белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларга берилган ерлар қиради. Мазкур ерларда уларнинг белгиланган мақсадида зид бўлган ҳар қандай фаолият тақиқланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

Аҳолининг даволашни ва дам олиши учун зарур шароитларни, шунингдек табиий шифобахш ҳамда соғломлаштириш хоссалари муҳофаза қилинишини таъминлаш мақсадида соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерларда қурорт табиий ҳудудларнинг режими белгиланади.

Соғломлаштириш мақсадларига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тартиби қонунчиликда белгиланади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

* 9-боб Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда

74-модда. Рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар

Рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар жумласига туризмни ва аҳолининг оммавий дам олишини ташкил этиш учун яроқли географик ва iklim шароитларига эга бўлган, қонунчиликда белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларга берилган ерлар кирди. Мазкур ерларда уларнинг белгиланган мақсадига эид бўлган ҳар қандай фаолият тақиқланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш тартиби қонунчиликда белгиланади.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

75-модда. Тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар

Тарихий-маданий аҳамиятга молик ерлар жумласига моддий маданий мерос объектларининг ерлари кирди. Мазкур ерларда уларнинг белгиланган мақсадига эид бўлган ҳар қандай фаолият тақиқланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Моддий маданий мерос объектининг ўзгартирилиши мумкин бўлмаган ўзига хос хусусиятларини ва унинг тарихий муҳитини сақлаб қолиш мақсадида унга туташ ҳудудда муҳофаза зоналари, иморатлар қуришни ва ҳўжалик фаолиятини тартибга солиш зоналари, муҳофаза этиладиган табиий ландшафт зоналар белгиланади.

Тарихий-маданий аҳамиятга молик ерларни ажратиш ва улардан фойдаланиш, уларга туташ ҳудудларда муҳофаза зоналарини, иморатлар қуришни ва ҳўжалик фаолиятини тартибга солиш зоналарини, муҳофаза этиладиган табиий ландшафт зоналарни белгилаш ва уларни муҳофаза қилиш тартиби қонунчиликда белгиланади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**10-БОБ. ЎРМОН ФОНДИ, СУВ ФОНДИ ЕРЛАРИ
ВА ЗАХИРА ЕРЛАР****76-модда. Ўрмон фонди ерлари**

Ўрмон ҳўжалиги эҳтиёжлари учун берилган ерлар ормон фонди ерлари деб эътироф этилади.

Бошқа мақсадларга мўлжалланган ерлар ўрмонзорлар барпо этиш, жарликларнинг кенгайтишини тўхтатиш, шахарлар ва санает марказлари атрофида ихота ўрмонзорлар ва кўкаламзор зоналар яратиш учун белгиланган тартибда ормон фонди ерлари таркибига ўтказилиши мумкин.

Давлат ормон ҳўжалиги органлари ормон фондининг фойдаланилмаётган ерларини жисмоний ва юридик шахсларга электрон онлайн-аукцион орқали ижара

ҳўқуқи асосида бериши мумкин. Ўрмон фондининг фойдаланилмаётган ерлари жисмоний ва юридик шахсларга инвестиция шартномаси ёки давлат-хусусий шериклик асосида уч йилдан кам бўлмаган ва қирқ тўққиз йилдан ошмайдиган муддатга ижарага берилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 29 сентябрдаги УРҚ-639-сонли ва 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон; ҚҲММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)

Ўрмон фонди ерларидан фойдаланиш тартиби махсус қонунчилик билан белгиланади. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

77-модда. Сув фонди ерлари

Сув ҳавзалари (дарёлар, кўллар, сув омборлари ва шу кабилар), гидротехника ва бошқа сув ҳўжалиги иншоотлари эгаллаб турган, шунингдек сув ҳавзаларининг ва бошқа сув объектларининг қирғоқлари бўйлаб ажратилган минтақадаги сув ҳўжалиги эҳтиёжлари учун корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга белгиланган тартибда берилган ерлар сув фонди ерлари жумласига кирди.

Дарёлар, магистрал каналлар ва коллекторлар, сув омборлари ва бошқа сув ҳавзаларининг, шунингдек ичимлик ва рўзгор сув таъминоти, аҳолининг давлош ҳамда маданий-соғломлаштириш эҳтиёжларига хизмат қиладиган манбалар қирғоғи бўйлаб қонунчиликда белгиланган тартибда сувни муҳофаза қилиш зоналари ва қирғоқ бўйи минтақалари ажратилди. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Дарёлар, магистрал каналлар, коллекторлар, сув омборлари ва бошқа сув ҳавзаларининг қирғоқ бўйи минтақалари табиати муҳофаза қилиш эҳтиёжлари учун ер эгалларидан ва ердан фойдаланувчилардан олиб қўйилиши мумкин.

Сув фонди ерларида сув объектларига салбий таъсир курсатадиган ҳўжалик фаолияти юритиш ва қурилиш ишлари олиб бориш тақиқланади.

Сув фонди ерларидан фойдаланиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

78-модда. Захира ерлар

Ушбу Кодекс 8-моддасининг 1–7-бандларида курсатилган ер фонди тоифаларига киритилмаган ҳамда юридик ва жисмоний шахсларга эгалик қилиш, фойдаланиш учун, ижарага ва мулк қилиб берилмаган (реализация қилинмаган) барча ерлар захира ерлардир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 30 августдаги 535-й-сонли Қонуни таҳририда* – ЎР ОМА, 2003 йил, 9–10-сон, 149-модда)

Захира ерлар ер фонди тоифаси ўзгартирилмаган ҳолда давлат мулки сифатида давлат рўйхатидан ўтказилди, туманлар, шахарлар давлат ҳўқимияти органларининг тасарруфида бўлади ва ушбу Кодексга мувофиқ асосан кишлоқ ҳўжалиги мақсадлари учун беришга мўлжалланади.

(Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 07.06.2022 ў., 03/22/775/0477-сон)

11-БОБ. ЕРЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ

79-модда. Ерларни муҳофаза қилишнинг мазмуни ва тартиби

Ерларни муҳофаза қилиш улардан белгиланган мақсадда, оқилона фойдаланиш, тупроқ унумдорлигини, ўрмон фонди ерларининг самарадорлигини тиклаш ва ошириш, қишлоқ ҳўжалик оборотидан ва табиати муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерлар ва тарихий-маданий аҳамиятга эриш ерлар таркибидан ерларнинг асоссиз равишда олиб қўйилиши олдини олиш, уларни зарарли антропоген таъсирдан ҳимоя қилишга қаратилган ҳуқуқий, таъхилий, иқтисодий, технологик ва бошқа тадбирлар тизимини қамраб олади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги УРҚ-278-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚҲТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)

Ерларни муҳофаза қилиш ерларга мураккаб табиий ҳосилалар (экотизимлар) тариқасида, уларнинг зона ва минтақа хусусиятларини эътиборга олган ҳолда атрофлича ёндашиш асосида амалга оширилади.

Ерлардан оқилона фойдаланиш тизими табиати муҳофаза қилиш ва ресурсларни тежаш тарзида бўлиши ҳамда тупроқнинг сақланишини, ўсимлик ва ҳайвонот дунёсига, геология жинсларига ва атроф-муҳитнинг бошқа таркибий қисмларига таъсир ўтказишни чеклашни назарда тутиши керак.

Ерларнинг муҳофаза қилинишини таъминлаш мақсадида ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар: ҳудудни оқилона ташкил этадилар; тупроқ унумдорлигини, шунингдек ернинг бошқа хоссаларини тиклайдилар ва оширадилар;

ерларни сув ва шамол эрозиясидан, селлардан, сув босишдан, захлашдан, қайта шўр босишдан, қақраб қолишдан, заранглашишдан, ишлаб чиқариш қинқиндилари, кимёвий ва радиоактив моддалар билан ифлосланишдан, хароб қиладиган бошқа жараёнлардан ҳимоя қиладилар; қишлоқ ҳўжалик ерларини бута ва майда дов-дарактлар, ёввойи ўтлар босиб кетишидан ва ерларнинг маданий-техникавий ҳолатини ёмонлаштирувчи бошқа жараёнлардан ҳимоя қиладилар;

ҳосилдан қолган қишлоқ ҳўжалик ерларидаги тупроқ унумдорлигини бошқа усуллар билан қайта тиклашнинг иложи бўлмаса, бу ерларни консервация қиладилар;

бузилган ерларни қайтадан экинзорга айлантирадилар, уларнинг унумдорлигини ва бошқа фойдали хоссаларини оширадилар;

ерларни бузиш билан боғлиқ бўлган ишларни амалга ошириш чоғида тупроқнинг унумдор қатламини сидириб оладилар, ундан фойдаланадилар ва уни сақлаб қоладилар;

ерларни ўзбошимчалик билан эгаллашга ва (ёки) ўзбошимчалик билан қилинган қурилишга йўл қўймаслик, шунингдек ўзбошимчилик билан эгалланган ер участкасидаги қонунга ҳилоф қурилишни тўхтатиб туриш бўйича чоралар кўради. (Туртинчи қисмининг тўққизинчи

хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ-487-сонли Қонуни билан киритилган* – УР ҚҲТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)

Давлат органлари ерларни муҳофаза қилиш юзасидан республика дастури ва ҳудудий дастурлар доирасида зарур чора-тадбирларни кўрадилар.

Ҳосилдан қолган қишлоқ ҳўжалик ерларини консервация қилиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)

80-модда. Объектлар, иморатлар ва иншоотларни жойлаштириш, лойиҳалаш, қуриш ва улардан фойдаланишга оид экологик талаблар

Объектлар, иморатлар ва иншоотларни жойлаштириш, лойиҳалаш, қуриш ва улардан фойдаланишга оид экологик талаблар табиати муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчилик билан белгиланади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 ў., 03/21/683/0375-сон)

Янги ҳамда реконструкция қилинадиган объектларни, иморатлар ва иншоотларни жойлаштириш, лойиҳалаш, қуриш ва ишга тушириш, шунингдек ерларнинг ҳолатига салбий таъсир кўрсатадиган янги технологияларни жорий этиш чоғида ерларни муҳофаза қилиш тадбирлари назарда тутилади ва амалга оширилади.

Ерларнинг ҳолатига ишга тушириладиган объект ёки жорий этиладиган технологиянинг салбий таъсирини ҳамда ерлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш юзасидан назарда тутилган тадбирларнинг самарадорлигини баҳолаш экология экспертизаси асосида ўтказилади.

Ерларни ҳосилдан қолишдан ёки бузилишдан ҳимоя қилиш чоралари билан таъминланмаган ҳамда экология экспертизасининг ижобий хулосаси бўлмаган объектларни фойдаланишга топшириш ва бундай технологияларни қўллаш тақиқланади.

Ерларнинг ҳолатига таъсир кўрсатадиган объектларни жойлаштириш қонунчилиқда белгиланадиган тартибда табиати муҳофаза қилиш, қишлоқ ҳўжалиги, қурилиш органлари ва бошқа органлар билан келишиб олинади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 17.08.2021 ў., 03/21/708/0799-сон)

81-модда. Кимёвий ёки радиоактив моддалар билан ифлосланган ерлардан фойдаланиш

Кимёвий ёки радиоактив моддалар билан ифлосланиш натижасида экология ва санитария-гигиенага оид белгиланган талабларга жавоб берадиган маҳсулот олиш таъминланмаётган ер участкалари қишлоқ ҳўжалиги оборотидан чиқарилиши лозим ва консервация қилиш учун уларни захира ерлар жумласига ўтказиш мумкин. Бундай ерларда қишлоқ ҳўжалиги маҳсулоти етиштириш ва реализация қилиш тақиқланади.

Кимёвий ёки радиоактив моддалар билан ифлосланган ерлардан фойдаланиш, муҳофаза зоналари белгилаш, бундай ерларда уй-жойларни, ишлаб чиқариш ва

ижтимоий-маданий аҳамиятга молик объектларни сақлаш, уларда мелиорация ва агротехника ишларини ўтказиш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

82-модда. Ерлардан оқилона фойдаланишни ва уларни муҳофаза қилишни иқтисодий рағбатлантириш

Ерлардан оқилона фойдаланишни ва уларни муҳофаза қилишни иқтисодий рағбатлантириш ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачиларнинг тупроқ унумдорлиги сақлашни ва тикланишдан, ерларни ишлаб чиқариш фаолиятининг салбий оқибатларидан ҳимоя этилишидан манфаатдорлигини оширишга қаратилган бўлиб, узи ичига қўйидагиларни олади:

янги ушлаштирилаётган ва мелиоратив ҳолатини яхшилаш жараёнида турган мавжуд сугориладиган ерларга қонунчиликда белгиланган тартибда ер солиғи буйича имтиёзлар бериш; *(Биринчи қисмининг иккинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ерларни муҳофаза қилиш ва қайта тиклаш буйича фаолиятни амалга ошираётган юридик ва жисмоний шахсларга кам чиқит ва ресурсларни тежовчи технологияларни жорий этишда солиққа, кредитга оид ва бошқа имтиёзлар бериш;

ерларнинг сифатини яхшилашни, илмий асосланган алмашлаб экишни жорий этишни, қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалигига мўлжалланган ерларнинг унумдорлигини оширишни, экологик соф маҳсулот етиштиришни рағбатлантириш;

ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачиларнинг айби бўлмаган ҳолда бузилган ерларни қайта тиклаш учун, зарурат бўлган тақдирда, республика бюджетидан ёки маҳаллий бюджетдан маблағлар ажратиш, агротехника, ўрмон мелиорацияси тadbирлари ва тупроқни ҳимоя қилиш юзасидан бошқа тadbирлар ўтказиш;

ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачиларнинг айби бўлмаган ҳолда бузилган ер участкаларини вақтинча консервация қилиш натижасида улардан келадиган даромаднинг камайишини давлат бюджети маблағлари ҳисобидан қисман қоплаш;

қонунчиликда назарда тутилган бошқа тadbирлар. *(Биринчи қисмининг еттинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ерлардан оқилона фойдаланишни ва уларни муҳофаза қилишни иқтисодий рағбатлантириш билан боғлиқ тadbирларни амалга ошириш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

12-боб. ЕР УЧАСТКАЛАРИНИ АЖРАТИШ, УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ҲАМДА УЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ УСТИДАН НАЗОРАТ*

83-модда. Ер участкаларини ажратиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан назоратни амалга оширишнинг асосий вазифалари

Ер участкаларини ажратиш, улардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан назоратни амалга оширишнинг асосий вазифалари қонунчилик талабларига жисмоний ва юридик шахслар, давлат бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан риоя этилишини таъминлашдан иборатдир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

83¹-модда. Ер участкаларини ажратиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назорати

Ер участкаларини ажратиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назорати маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ҳамда махсус ваколатли давлат органлари томонидан амалга оширилади.

Ер участкаларидан мақсадли фойдаланишни устидан, ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни амалга оширмасликка, ўзбошимчилик билан ер участкаларини эгаллаб олишга ёки уларнинг чегараларини ўзгартиришга, ерларнинг тоифасидан қатиъ назар, барча турдаги бинолар ва иншоотларни ўзбошимчилик билан қуришга йўл қўймастик устидан давлат назоратини амалга ошириш хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятини текшириш ҳисобланмайди.

Махсус ваколатли давлат органлари ер участкаларини ажратиш билан боғлиқ зарур статистик ахборотни, таҳлилий материалларни, ҳужжатларни, бошқа ахборотни, қарорларни ҳамда бошқа ҳужжатларни, шу жумладан очик танловларга ва электрон онлайн-аукционларга тааллуқли ахборотни давлат органлари ва ташкилотларидан ёки уларнинг мансабдор шахсларидан беғараз асосда сўраш ва олишга ҳақли.

Давлат органлари, ташкилотлари ва мансабдор шахслар сўралаётган ахборотни махсус ваколатли давлат органларига беш иш куни ичида тақдим этиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

84-модда. Ер участкаларини ажратиш, улардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан жамоатчилик назорати

Фуқаролар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, оммавий ахборот воситалари ва нодавлат ношароат

* 12-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон.

ташкilotлари ер участкаларини ажратиш, улардан оқилона ва мақсадли фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан жамоатчилик назоратини ўз ваколатлари доирасида амалга ошириши ҳақли. *(Модданинг номи ва биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)

Табиати муҳофаза қилиш жамиятлари, илмий жамиятлар ва бошқа жамоат бирлашмалари, шунингдек фуқаролар ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан назоратни амалга оширишда давлат органларига ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларига кўмаклашадилар. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)*

Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари деҳқон хўжалиklarининг ер участкаларидан ҳамда томорқа ерлардан мақсадли ва самарали фойдаланилиши, шу жумладан ерларга ишлов берилишининг ҳолати, уруғлар, кўчатлар ва дарахтларнинг экилиши, иссиқхоналар қурилиши, чорва ва парранданинг кўпайтирилиши устидан жамоатчилик назоратини ҳамда уйларни айлини чиқиш орқали мунтазам равишда мониторингинг амалга оширади.

Фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашлари Ўзбекистон фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши аъзолари бўлган фермер, деҳқон хўжалиklarига ҳамда томорқа ер эгаларига тегишли ер участкаларидан мақсадли ва самарали фойдаланиш зарурлиги тўғрисида кўрсатмалар беришга ҳақли. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 апрелдаги УРҚ-533-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 14-сон, 257-модда)*

Ер участкаларини ўзбошимчилик билан эгаллаб олиш, ер участкаларидан мақсадсиз фойдаланиш, улардан тегишли хўжжатларда кўрсатилган нормалардан ортиқча тарзда фойдаланиш тарзда фойдаланиш, қонунга хилоф объектларни ва иншоотларни қуриш ҳоллари, ер муносабатлари соҳасидаги суиистеъмолликлар тўғрисида фото- ва видеоёзув техникасидан фойдаланилган ҳолда тасдиқланган хабарлар учун жамоатчилик назорати субъектлари рағбатлантирилиши мумкин.

Жамоатчилик назорати субъектларини рағбатлантириш тартиби Ўзбекистон Республикасини Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)*

85-модда. Ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга ошириш тартиби

Ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга оширувчи давлат органлари ўз ваколатлари доирасида қуйидаги ҳуқуқларга эга:

ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш масалалари юзасидан текширувлар ўтказиш, мазкур масалалар буйича барча зарур ҳужжатларни ва материалларни олиш, тупроқнинг кадастр маълумотларига мослигини аниқлаш мақсадида тупроқни текшириш;

ер тўғрисидаги қонунчилик бузилишининг сабаблари ва бунга олиб келган шарт-шароитларни бартараф этишга қаратилган, барча юридик ва жисмоний шахслар томонидан бажарилиши шарт бўлган кўрсатмалар (ёзма буйруқлар) бериш; *(биринчи қисмининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

айбдор мансабдор шахсларни ва фуқароларни маъмурий жавобгарликка тортиш, ер тўғрисидаги қонунчилик бузилганлиги тубайли етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш, шунингдек ўзбошимчилик билан эгалланган, ажратилган ер участкасига туташ ва туташ бўлмаган ер участкаларида қурилиш ишларини амалга ошириш оқибатларини бартараф этиш бўйича дэволар тақдим этиш, айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш учун тегишли корхоналар, муассасалар ва ташкilotларга ҳамда ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларга тақдимномалар юбориш; *(биринчи қисмининг тўртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

ер тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун ер участкаларини олиб қўйиш, шу жумладан ерларни ижарага бериш шартномаларини мuddатидан олдин бекор қилиш ҳақидаги, шунингдек ерлардан фойдаланишни чеклаш ва тўхтатиб қўйишга доир материалларни Ўзбекистон Республикасини Вазирлар Маҳкамасига, маҳаллий давлат ҳокимияти органларига ва судга тақдим этиш; *(биринчи қисмининг бешинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли, 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2022 йил 6 июндаги УРҚ-775-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон)*

ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш масалалари буйича юридик ва жисмоний шахслардан зарур ахборотлар олиш, мазкур масалалар юзасидан давлат органлари, корхоналар, муассасалар, ташкilotлар раҳбарларининг ҳисоботлари ва ахборотларини эшитиш;

ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини олиб бориш ишларида қатнашиш учун мутахассисларни белгиланган тартибда жалб қилиш.

Ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назоратини амалга оширувчи давлат органлари ва мансабдор шахслар:

ер участкаларидан белгиланган мақсадда фойдаланилишини, ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар томонидан ерларни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилишини белгиланган тартибда текширишлари; *(иккинчи қисмининг иккинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

йўл қўйилаётган камчиликларни бартараф этиш ҳамда айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш юзасидан ўз вақтида чоралар қўришлари;

ерлардан оқилона фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш билан боғлиқ тадбирлар юзасидан ўз ваколатлари доирасида кўрсатмалар беришлари шарт

Юридик ва жисмоний шахсларнинг ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш борасидаги фаолияти бир йилда кўпи билан бир марта текширилши мумкин. Агар ерлардан оқилона фойдаланмаслик ва уларни муҳофаза қилмаслик сабабларини бартараф этиш юзасидан кўрсатмалар берган бўлса, у белгиланган муддатда мазкур тадбирларни текширишга ҳақлидир.

Ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан назоратни амалга оширувчи органлар ва мансабдор шахслар ўз фаолиятларининг тўғри ташкил этилиши ва амалга оширилиши учун қонунчиликка мувофиқ жавобгар бўладилар. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

13-БОБ. ЕР ЭГАЛАРИ, ЕРДАН ФОЙДАЛАНУВЧИЛАР, ЕР УЧАСТКАЛАРИ ИЖАРАЧИЛАРИГА ВА МУЛҚДОРЛАРИГА ЕТКАЗИЛГАН ЗАРАР ҲАМДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ВА ЎРМОН ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШИ НОБУДГАРЧИЛИКЛАРИНИНГ ЎРНИНИ ҚОПЛАШ

86-модда. Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачиларига ва мулкдорларига етказилган зарар ўрнини қоплаш

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ер участкалари ижарачиларига ва мулкдорларига етказилган зарарнинг ўрни (шу жумладан, бой берилган фойда) қўйидаги ҳолларда тўла ҳажмда қопланиши керак:

ерлар олиб қўйилган, қайта сотиб олинган ёки вақтинча эгаллаб турилганда;

сувни муҳофаза қилиш зоналари, қирғоқбўйи минтақалари, сув объектларининг санитария муҳофазаси зоналари, ер усти ва ер ости сувларининг ҳосил бўлиш зоналари, курорт табиий ҳудудлар зоналари, давлат биосфера резерватлари зоналари, давлат қўриқхоналари, бюртма қўриқхоналар, давлат табиат ёдгорликлари, моддий маданий мерос объектлари, сув ташламалари, йўллар, трубопроводлар, алоқа ва электр узатиш линиялари атрофида муҳофаза зоналари белгиланиши муносабати билан уларнинг ҳуқуқлари чекланганда; *(биринчи қисмининг учинчи хатбошии Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 4 январдаги ЎРҚ-278-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2011 йил, 1–2-сон, 1-модда)*

сув ҳавзалари, каналлар, коллекторлар, шунингдек қишлоқ хўжалиги экинлари ва дов-дарахтлар учун зарарли моддалар чиқарадиган бошқа объектлар қўриш ва улардан фойдаланишнинг таъсири ҳамда юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳосил камайишига ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотининг сифати ёмонлашувига олиб борадиган бошқа хатти-ҳаракатлари оқибатида ерларнинг сифати ёмонлашган тақдирда.

Зарарларнинг ўрнини қоплаш ер участкалари жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилаётганда тегишинча Жамоат эҳтиёжлари учун ер участкаларининг олиб қўйилиши муносабати билан жисмоний ва юридик шахсларга етказилган зарарларни қоплаш буйича марказлаштирилган жамғармалар маблағлари ҳисобидан, шунингдек фаолияти ер эгаларининг, ердан фойдаланувчиларнинг, ер участкалари ижарачилари ҳамда мулкдорларининг ҳуқуқлари чекланишига ёки яқин атрофдаги ерларнинг сифати ёмонлашувига олиб борган корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар томонидан қонунчиликда таъқиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан қонунчиликда белгиланадиган тартибда амалга оширилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 29 июндаги ЎРҚ-782-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон)*

87-модда. Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрнини қоплаш

Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон ерларини, шу жумладан жисмоний шахслар эгалигидаги ва фойдаланишидаги қишлоқ хўжалиги ерларини қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалигини юритиш билан боғлиқ бўлмаган мақсадларда фойдаланиш учун олиб қўйиш, ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачиларнинг ҳуқуқлари чекланиши ёки корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар фаолиятининг таъсири оқибатида ерларнинг сифати ёмонлашуви туфайли қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрни ушбу Кодекснинг 86-моддасида назарда тутилган зарарлар ўрнини қоплашдан ташқари қопланади.

Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқаришининг нобудгарчиликлари қўйидагилар томонидан қопланади:

қишлоқ ва ўрмон хўжалигини юритиш билан боғлиқ бўлмаган эҳтиёжлар учун олиб қўйилаётган қишлоқ хўжалиги ва ўрмон ерлари ажратиб бериладиган юридик ва жисмоний шахслар:

ерларини қишлоқ хўжалиги ва ўрмон ерлари оборотидан чиқариб ёки у қадар қийматга эга бўлмаган ерлар қаторига ўтказган ҳолда объектлари атрофида муҳофаза, санитария ва иҳота зоналари ўрнатиладиган юридик ва жисмоний шахслар.

Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрни қўйидаги ҳолларда қопланмайди:

ер участкалари яқка тартибдаги ва куп квартиралаи уйлар қўриш ҳамда уларни ободонлаштириш учун олиб қўйилганда;

ер участкалари дафн этиш жойларини ташкил қилиш учун, давлат таълими ва даволаш муассасалари, интернатлар, болалар уйлари қўриш учун олиб қўйилганда;

ер участкалари сув хўжалигига мелиоратив объектлар ва гидротехник иншоотлар қурилиши учун ажратилганда;

ер участкалари муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар ташкил этиш учун берилганда;

ер участкалари муҳофаза эҳтиёжлари учун олиб қўйилганда;

ер участкалари Ўзбекистон Республикаси Давлат чегарасини жиҳозлаш эҳтиёжлари учун олиб қўйилганда.

(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ–487-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)

Қонун ҳужжатларида ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида юридик ва жисмоний шахслар қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқаришининг нобудгарчиликларини қоплашдан озод қилинадиган ўзга ҳоллар ҳам белгиланиши мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ–487-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг қопланиши лозим бўлган ўрни миқдори ва уни аниқлаш тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

88-модда. Қишлоқ хўжалиги ва ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрнини қоплаш тартибида тушадиган маблағлардан фойдаланиш

Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрнини қоплаш тартибида тушадиган маблағлардан қуйидаги мўлжалланган мақсадга кўра фойдаланилади:

янги ерларни ўзлаштириш ва суғориладиган ерларни комплекс реконструкция қилиш;

туپроқ ҳосилдорлигини ошириш, қишлоқ хўжалик ерларидан оқилона фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш бўйича давлат дастурларини ишлаб чиқиш ҳамда амалга ошириш;

коллектор-дренаж тармоқларини қуриш ва қайта қуриш, суғориладиган ерларни капитал режалаштириш ҳамда уларнинг сув билан таъминланиш даражасини ошириш;

пичанзорлар ва яйлловларни тубдан яхшилаш;

ер тузиш, ер кадастри, ер мониторинги ва туپроқ жиҳатидан изланишлар олиб бориш бўйича лойиҳа ҳужжатларини ҳамда бошқа ҳужжатларни тайёрлаш ёки тузатиш;

автоматлаштирилган ер-ахборот тизимларини яратиш.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган маблағлардан вилоят ҳокимининг қарорига биноан қишлоқ хўжалиги махсулоти етиштиришни кўпайтиришга, қишлоқ хўжалик ерларидан самарали фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилишга қаратилган бошқа тадбирларни амалга оширишда ҳам фойдаланилиши мумкин.

Ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариши нобудгарчиликларининг ўрнини қоплаш тартибида тушадиган маблағлар алоҳида ҳисобга олиб борилади ҳамда улардан ўрмонлар ва ўрмон мевали дарактзорларни барпо этиш ва тиклаш, қумли ерлар, сув ҳавзалари ҳамда дарёларнинг қирғоқ бўйи минтақаларида дарактзорлар барпо этиш, шунингдек ўрмон ерлари ҳолатини яхшилашга қаратилган бошқа тадбирларни амалга ошириш учун фойдаланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 24 июлдаги УРҚ–487-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда)

**14-606. ЕР ХУСУСИДАГИ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ
ЭТИШ ҲАМДА ЕР ТЎҒРИСИДАГИ
ҚОНУНЧИЛИКНИ БУЗГАНЛИК
УЧУН ЖАВОБГАРЛИК***

89-модда. Ер хуСУСИДАГИ НИЗОЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ

Юридик ва жисмоний шахслар ўртасидаги ер хуСУСИДАГИ низолар суд томонидан қонунчиликда белгиланган тартибда ҳал этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**90-модда. Ер тЎҒРИСИДАГИ ҚОНУНЧИЛИКНИ БУЗГАН-
ЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИК****

Ер эгалари, ердан фойдаланувчилар ва ижарачилар томонидан амалга оширилган ер участкалари олди-сотдиси, уларни ҳада қилиш, гаровга қўйиш (ер участкасига мерос қилиб қолдириладиган умрбод эгалик қилиш ҳуқуқини, шу жумладан ким ошди савдоси асосида олинган шундай ҳуқуқни, шунингдек ер участкасини ижарага олиш ҳуқуқини гаровга қўйиш бундан мустасно), ер участкаларини ўзбошимчилик билан айирбошлаш ҳақиқий эмас деб ҳисобланади. Бундай битимларни амалга оширишда айбдор шахслар қонунга биноан жавобгар бўлади.

Қуйидаги ҳолатларда ҳам айбдор шахслар қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўлади:

ерлардан белгиланган мақсадда фойдаланмаганликда; ер участкаларини ўзбошимчилик билан эгallaб олганликда;

қишлоқ хўжалиги ерларини ва бошқа ерларни яроқсиз ҳолга келтирилганликда, уларни кимёвий ва радиоактив моддалар, ишлаб чиқариш чиқиндилари ва оқова сувлари билан ифлослантирилганликда;

ерларнинг ҳолатига салбий таъсир кўрсатадиган объектларни жойлаштирилганликда, қурганликда, лойиҳа-лаштирилганликда, фойдаланишга топширилганликда;

ерлардан фойдаланишнинг табиати муҳофаза қилишга оид талабларини бажармаганликда;

вақтинча эгallaб турилган ерларни қайтариш муддатини бузганликда ёки ерларни белгиланган мақсадда фойдаланишга яроқли ҳолатга келтиришга оид мажбуриятларни бажармаганликда;

ер эгалари, ердан фойдаланувчилар, ижарачиларга ва мулкдорларга қарашли ер участкаларининг марза белгиларини йўқ қилганликда;

давлат ер кадастри маълумотларини бузиб кўрсатганликда;

ўзбошимчилик билан пичан ўрганликда ва чорва моллар боққанликда;

ёввойи ўтлар ва зараркундаларга қарши кураш чораларини кўрмаганликда.

* 14-бобнинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

** Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон.

ерлардан хўжасизларча фойдаланганликда, ерларнинг ҳолатини яхшилаш ҳамда тупроқни сув ва шомол эрозиясидан ва тупроқ ҳолатининг ёмонлашувига олиб келадиган бошқа жараёнлардан сақлаш мажбуриятларини бажармаганликда;

ер участкалари бериш тўғрисидаги аризаларни кўриб чиқишнинг белгиланган муддатлари ва тартибини бузганликда;

суғориладиган ерларни ўзбошимчалик билан эгаллаб олишга йўл қўймаслик буйича чоралар кўрмаганликда. (Иккинчи қисмининг ун туртинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ-558-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)

91-модда. Ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ерларни қайтариш

Ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер участкалари уларга ғайриқонуний равишда эгалик қилинган ва фойдаланилган вақтда қилинган сарф-харажатлар қопланмаган тарзда тегишлилигига кўра қайтарилади.

Ер участкаларини фойдаланиш учун яроқли ҳолатга келтириш, шу жумладан ундаги иморатларни бузиш ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олган шахслар ҳисобидан амалга оширилади.

Ўзбошимчалик билан эгаллаб олинган ер участкасини ер эгасига, ердан фойдаланувчига, ижарачига ёки ер участкаси мулкдорига қайтариш тегишли туман, шаҳар, вилоят ҳокимининг қарорига биноан ёки суднинг ҳал қилув қарорига кўра амалга оширилади.

91¹-модда. Ер участкаларини ўзбошимчалик билан эгаллаб олиш оқибатлари

Ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкасига, шунингдек қишлоқ хўжалигига мўлжалланган, қурилиш мақсадлари учун ажратилмаган ер участкасида барпо этилган ҳар қандай бино ва иншоотларга нисбатан мулк ҳуқуқини ёки бошқа мулкый ҳуқуқларни белгилашга йўл қўйилмайди, бундан қонунда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Ер участкасини ўзбошимчалик билан эгаллаган, қишлоқ хўжалигига мўлжалланган, қурилиш учун ажратилмаган ер участкасида қонунга хилоф қурилиш объектини барпо этган шахслар инсофли мулкдор деб тан олинмайди.

Ўзбошимчалик билан эгалланган ер участкаларидаги қонунга хилоф қурилиш объектларини сув таъминоти, оқова сув, электр, иссиқлик энергияси ва газ тармақларига улаш тақиқланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 16 августдаги УРҚ-708-сонли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 17.08.2021 й, 03/21/708/0799-сон)

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINI ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING ЕР КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1998 йил, 5–6-сон, 83-модда)

(Кучирма)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг Ер кодекси 1998 йил 1 июлдан амалга киритилсин. Мазкур Кодекснинг амалга киритилиши Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1998 йил 18 мартдаги Фармони билан тасдиқланган «1998–2000 йиллардаги даврда қишлоқ хўжалигидаги иқтисодий ислохотларни чуқурлаштириш дастури»да назарда тутилган муддатлар ва тадбирларга мувофиқ равишда таъминлансин.

2. Белгилаб қўйилсинки, қонун ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Ер кодексига мувофиқлаштирилгунига қадар Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонун ҳужжатларининг мазкур Кодексга зид бўлмаган қисми қўлланилаверади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси:

Ўзбекистон Республикасининг қонунларини Ўзбекистон Республикасининг Ер кодексига мувофиқлаштириш тўғрисидаги таклифни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига тақдим этсин;

ҳукумат қарорларини Ўзбекистон Республикасининг Ер кодексига мувофиқлаштирсин, вазирликлар ва идоралар мазкур Кодексга зид бўлган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель,
599-1-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
ОИЛА
КОДЕКСИ

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ҚОНУНИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ОИЛА КОДЕКСИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА**

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1998 йил, 5–6-сонга илова)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**
Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси тасдиқлансин.

**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти**

И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель,
607–I-сон

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING
ОИЛА КОДЕКСИ****I бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****1-БОБ. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР****1-модда. Оила тўғрисидаги қонунчилик ҳамда
уларнинг вазифалари**

Оила тўғрисидаги қонунчилик ушбу Кодексдан ҳамда унга мувофиқ қабул қилинадиган бошқа қонунчилик ҳужжатларидан иборат.

Оила тўғрисидаги қонунчиликнинг вазифалари оилани мустаҳкамлашдан, оилавий муносабатларни ўзаро муҳаббат, ишонч ва ҳурмат, ҳамжиҳатлик, бир-бирига ёрдам бериш ҳамда оила олдида унинг барча аъзоларининг масъуллиги ҳисси асосида қуришдан, бирон-бир шахснинг оила масалаларига ўзбошимчалик билан аралашшига йўл қўймасликдан, оила аъзолари ўз ҳуқуқларини тўқтинликсиз амалга оширишини ҳамда бу ҳуқуқларнинг ҳимоя қилинишини таъминлашдан иборатдир.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги
УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)

**2-модда. Оилавий муносабатларда аёл ва эркак
нинг тенг ҳуқуқлилиги**

Оилавий муносабатларни тартибга солиш эркак ва аёлнинг ихтиёрий равишда никоҳлиб тузган иттифоқи, эр ва хотиннинг шахсий ҳамда мулкий ҳуқуқлари тенглиги, ички оилавий масалаларнинг ўзаро келишув йўли билан ҳал қилиниши, оилада болалар тарбияси,

уларнинг фаровон ҳаёт кечириши ва камолоти ҳақида ғамхўрлик қилиш, вояга етмаган ва меҳнатга лаёқатсиз оила аъзоларининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш устуворлиги тамойиллари асосида амалга оширилади.

**3-модда. Оилавий муносабатларда фуқаролар
нинг тенг ҳуқуқлилиги**

Барча фуқаролар оилавий муносабатларда тенг ҳуқуқларга эгадирлар. Никоҳ тузиш чоғида жинси, irqи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, шахсий ва ижтимоий мавқеи ҳамда бошқа ҳолатларга қараб, ҳуқуқларни муайян тарзда бевосита ёки билвосита чеклашга, бевосита ёки билвосита афзалликлар белгилашга ҳамда оилавий муносабатларга аралашшига йўл қўйилмайди.

Оилавий муносабатларда фуқароларнинг ҳуқуқлари фақат қонунга асосан ва фақат оиладаги бошқа аъзоларнинг ҳамда ўзга фуқароларнинг ахлоқи, шаъни, қадр-қиммати, соғлиғи, ҳуқуқлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида зарур меъёрдагина чекланиши мумкин.

**4-модда. Оиланинг, оналик, оталик ва болалик
нинг муҳофаза қилиниши**

Ўзбекистон Республикасида оила, оналик, оталик ва болалик давлат ҳимоясидадир.

Ўзбекистон Республикасида оналик ва оталик иззат-икромга ҳамда ҳурматга сазовордир.

Она ва бола манфаатларини муҳофаза қилиш аёлларнинг меҳнати ва соғлиғини сақлашга доир махсус тадбирлар қўриш, меҳнатни оналик билан боғлаб қўшиб олиб бориш учун аёлларга шароит яратиш, оналик ва болаликни ҳуқуқий ҳимоя қилиш, моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш йўли билан таъминланади.

4-модда. Кўп болали оилаларни ижтимоий муҳофаза қилиш

Тўрт нафар ва ундан орტიқ ўн саккиз ёшга тўлмаган боласи бўлган оила кўп болали оиладир. Бунда, агар тўрт нафар ва ундан орტიқ болаларидан бир нафари ёки ундан кўпроги таълимнинг кундузи шаклида (ўрта махус ва профессионал, олий таълим) таълим ташкилотларида ўқитган ҳамда йилгирма икки ёшга тўлмаган бўлса, бу оила ҳам кўп болали оила деб ҳисобланади.

Давлат кўп болали оилаларга қонунчиликка мувофиқ имтиёзлар ва ижтимоий кафолатлар берилишини таъминлайди. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 5 октябрдаги УРҚ-640-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)

5-модда. Оила тўғрисидаги қонунчилик билан тартибга солинадиган муносабатлар

Оила тўғрисидаги қонунчилик никоҳ тузиш, никоҳнинг тугатилиши (туғатиш)* ва уни ҳақиқий эмас деб топиш шартлари ва тартибини белгилайди, оила аъзолари: эр-хотин, ота-она ва болалар (фарзандликка олувчилар ва фарзандликка олинганлар) ўртасидаги, оила тўғрисидаги қонунчиликка назарда тутилган ҳолатларда ва доирада эса қариндошлар ҳамда ўзга шахслар ўртасидаги шахсий номулкий ва мулкий муносабатларни тартибга солади, шунингдек ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни оилага олиш шакл ва қоидаларини, фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш тартибини белгилайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

6-модда. Оилавий муносабатларга нисбатан фуқаролик қонунчилигининг қўлланилиши

Оила тўғрисидаги қонунчилик билан тартибга солинмаган оила аъзолари ўртасидаги мулкий ва шахсий номулкий муносабатларга нисбатан фуқаролик қонунчилиги оилавий муносабатларнинг ҳоқиқатига зид келмаган тақдирдагина қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

7-модда. Оила тўғрисидаги ва фуқаролик қонунчилигининг ўхшашлик бўйича қўлланилиши

Оила аъзолари ўртасидаги муносабатлар оила тўғрисидаги қонунчилик ёки тарафларнинг келишуви билан тартибга солинмаган ва бундай муносабатларни бевосита тартибга солувчи фуқаролик қонунчилиги нормалари мавжуд бўлмаган тақдирда, ҳоқиқати жиҳатидан ушбу муносабатларга зид келмайдиган оила тўғрисидаги ва (ёки) фуқаролик қонунчилигининг ўхшаш

муносабатларни тартибга солувчи нормалари (қонун ўхшашлиги) қўлланилади. Бундай нормалар бўлмаган тақдирда оила аъзоларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари оила ҳамда фуқаролик ҳуқуқининг умумий тамойилларига таянган ҳолда (ҳуқуқ ўхшашлиги), шунингдек инсонийлик, оқиллик ва адолат тамойилларига амал қилган ҳолда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

8-модда. Оилавий муносабатларда маҳаллий урф-одат ва аънаналарнинг қўлланилиши

Қонунчиликда оилавий муносабатларни тартибга солишга оид тегишли нормалар бўлмаган тақдирда, Ўзбекистон Республикасининг қонунчилиги тамойилларига зид бўлмаган маҳаллий урф-одат ва аънаналар қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

9-модда. Халқаро шартномаларнинг қўлланилиши

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг оила тўғрисидаги қонунчилигидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

2-БОБ. ОИЛАВИЙ ҲУҚУҚЛАРНИ АМАЛГА ОШИРИШ ВА ҲИМОЯ ҚИЛИШ

10-модда. Оилавий ҳуқуқларни амалга ошириш ва оилавий мажбуриятларни бажариш

Фуқаролар оилавий муносабатлардан келиб чиқадиган ҳуқуқларини ўз хоҳишларига кўра тасарруф этадилар.

Оила аъзоларининг ўз ҳуқуқларини амалга оширишлари ҳамда ўз мажбуриятларини бажаришлари оиланing бошқа аъзолари ва ўзга шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини бузмаслиги шарт.

11-модда. Оилавий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш

Оилавий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш суд томонидан фуқаролик суд ишларини юритиш қоидалари бўйича, ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда эса, васийлик ва ҳомийлик органлари ёки бошқа давлат органлари томонидан амалга оширилади.

Оилавий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш ушбу Кодекснинг тегишли моддаларида назарда тутилган усулларда амалга оширилади.

* Бундан буён матнда «туғатилиши» деб юритилади.

12-модда. Оилавий муносабатларда даъво муддатининг қўлланилиши

Оилавий муносабатлардан келиб чиқадиган талабларга нисбатан даъво муддати жорий қилинмайди, ушбу Кодекс билан белгиланган ҳоллар бундан мустаснодир.

Даъво муддатини белгилловчи нормаларни қўллашда суд Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига амал қилади.

II бўлим. НИХОҚ**3-боб. НИХОҚ ТУЗИШ ТАРТИБИ ВА ШАРТЛАРИ****13-модда. Ниҳоқ тузиш тартиби**

Ниҳоқ фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида тузилади.

Диний расм-русумларга биноан тузилган ниҳоқ ҳуқуқий аҳамиятга эга эмас.

Ниҳоқ тузиш ниҳоқланувчиларнинг фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларига ариза берганларидан кейин бир ой ўтган, шахсан уларнинг иштирокида амалга оширилади.

Узрли сабаблар бўлганда фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органи бир ой ўтганга қадар ниҳоқ тузишга рухсат бериши мумкин.

Алоҳида ҳоллар (ҳомиладорлик, бола туғилиши, бир тарафнинг касаллиги ва бошқалар)да ниҳоқ ариза берилган куни тузилиши мумкин.

Ниҳоқ тузиш фуқаролик ҳолати далолатномаларини давлат рўйхатидан ўтказиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органи ниҳоқни рўйхатга олишни рад этганда, шикоят билан бевосита судга ёки буйсунишига кўра юқори турувчи органга мурожаат қилиниши мумкин.

14-модда. Ниҳоқ тузишнинг ихтиёрийлиги

Ниҳоқ тузиш ихтиёрийдир.

Ниҳоқ тузиш учун бўлажак эр-хотин ўз розилигини эркин ифода этиш қобилиятига эга бўлиши керак. Ниҳоқ тузишга мажбур қилиш тақиқланади.

15-модда. Ниҳоқ ёши

Ниҳоқ ёши эркалар ва аёллар учун ўн саккиз ёш этиб белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 28 августдаги УРҚ–558-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 35-сон, 623-модда)*

Узрли сабаблар бўлганда, алоҳида ҳолларда (ҳомиладорлик, бола туғилиши, вояга етмаган шахснинг тўла муомалага лаёқатли деб эълон қилиниши (эмансипация), ниҳоқга киришни хоҳловчиларнинг илтимосига кўра ниҳоқ давлат рўйхатидан ўтказиладиган жойдаги туман, шаҳар ҳокими ниҳоқ ёшини кўпи билан бир йилга камайтириши мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ–352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

16-модда. Ниҳоқ тузишга монелик қиладиган ҳолатлар

Ниҳоқ тузишга:

лоқал биттаси рўйхатга олинган бошқа ниҳоқда турган шахслар ўртасида;

насл-насаб шажараси бўйича тўғри туташган қариндошлар ўртасида, туғишган ва ўғай ака-укалар билан опа-сингиллар ўртасида, шунингдек фарзандликка олувчилар билан фарзандликка олинганлар ўртасида;

лоқал биттаси руҳият бузилиши (руҳий касаллиги ёки акли заифлиги) сабабли суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган шахслар ўртасида йўл қўйилмайди.

17-модда. Ниҳоқланувчи шахсларни тиббий кўриқдан ўтказиш

Ниҳоқланувчи шахслар давлат соғлиқни сақлаш тизими муассасаларида бепул асосда тиббий кўриқдан ўтадилар. Тиббий кўриқдан ўтиш ҳажми ва тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2002 йил 13 декабрдаги 447–II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2002 йил, 1-сон, 8-модда)*

Ниҳоқланувчи шахслар элик ёшдан ошган бўлса, шунингдек ушбу Кодекс 13-моддасининг бешинчи қисмида кўрсатилган алоҳида ҳоллар мавжуд бўлганда тиббий кўриқдан ўз розилиги билан ўтказилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 7 сентябрдаги УРҚ–214-сонли Қонуни билан киритилган, 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ–352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 37-сон, 401-модда; 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

4-боб. ЭР-ХОТИННИНГ ШАХСИЙ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ**18-модда. Эр-хотин ҳуқуқ ва мажбуриятларининг вужудга келиши**

Ниҳоқ фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида рўйхатга олинган лайдан бошлаб ниҳоқни тузганлар эр-хотин деб ҳисобланадилар ва шу пайдан эътиборан улар ўртасида эр-хотинлик ҳуқуқ ва мажбуриятлари вужудга келади.

19-модда. Оилада эр ва хотиннинг тенг ҳуқуқлиги

Эр ва хотин оилада тенг ҳуқуқлардан фойдаланадилар ва улар тенг мажбуриятларга эгадирлар.

20-модда. Эр ва хотиннинг фамилия танлаш ҳуқуқи

Ниҳоқ тузиш вақтида эр ва хотин ўз хоҳиши билан эри ёки хотиннинг фамилиясини умумий фамилия қилиб танлайди ёки уларнинг ҳар бири ниҳоқгача бўлган ўз фамилиясини сақлаб қолади.

Эр ва хотиндан бирининг ўз фамилиясини ўзгартириши бошқасининг ҳам фамилияси ўзгаришига олиб келмайди.

21-модда. Эр-хотиннинг болалар тарбияси ва оила турмуши масалаларини ҳал қилиши

Болалар тарбияси ва оилавий турмушнинг бошқа масалаларини эр ва хотин биргаликда ҳал қиладилар.

22-модда. Эр ва хотиннинг машғулот тури, касб ва турак жой танлаш ҳуқуқлари

Эр ва хотиннинг ҳар бири машғулот тури, касб ва туриш ҳамда яшаш жойини танлашда эркилдир.

5-БОБ. ЭР ВА ХОТИННИНГ МУЛКИЙ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

23-модда. Эр ва хотиннинг умумий мулкки

Эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган мол-мулклари, шунингдек никоҳ қайд этилгунга қадар, бўлажак эр-хотиннинг умумий маблағлари ҳисобига олинган мол-мулклари, агар қонун ёки никоҳ шартномасида бошқача ҳол кўрсатилмаган бўлса, уларнинг биргаликдаги умумий мулки ҳисобланади.

Эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган мол-мулклари жумласига (эр ва хотиннинг умумий мол-мулкига) эр ва хотин ҳар бирининг меҳнат фаолиятидан, тадбиркорлик фаолиятидан ва интеллектуал фаолият натижаларидан орттирган даромадлари, улар томонидан олинган пенсиялар, нафақалар, шунингдек махсус мақсадга мўлжалланмаган бошқа пул тўловлари (моддий ёрдам суммаси, майиб бўлиш ёки саломатлигига бошқача зарар етказиш оқибатида меҳнат қобилиятини йўқотганлик муносабати билан етказилган зарарни қоплаш тарзида тўланган суммалар ва бошқалар) қиради. Эр ва хотиннинг умумий даромадлари ҳисобига олинган кўчар ва кўчмас ашёлар, қимматли қоғозлари, пайлари, омонатлари, кредит муассасаларига ёки бошқа тижорат ташкилотларига киритилган капиталдаги улушлари ҳамда эр ва хотиннинг никоҳ давомида орттирган бошқа ҳар қандай мол-мулклари, улар эр ёки хотиндан бирининг номига расмийлаштирилган ёхуд пул маблағлари кимнинг номига ёки эр ва хотиннинг қайси бири томонидан киритилган бўлишдан қатъи назар улар ҳам эр ва хотиннинг умумий мол-мулки ҳисобланади.

Эр ва хотиндан бири уй-руҳорат ишларини юритиш, болаларни парвариш қилиш билан банд бўлган ёки бошқа узрли сабабларга кўра мустақил иш ҳақи ва бошқа даромадга эга бўлмаган тақдирда ҳам эр ва хотин умумий мол-мулка нисбатан тенг ҳуқуққа эга бўлади.

Фермер хўжалиги ва деҳқон хўжалиги аъзоларининг биргаликдаги мулки бўлган мол-мулкка нисбатан эр ва хотиннинг эгалик қилиш, фойдаланиш ва тасарруф этиш ҳуқуқлари фермер хўжалиги ва деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунларда белгиланади. Фермер хўжалиги ва деҳқон хўжалигининг мол-мулкини бўлиш Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг 223 ва 225-моддаларида назарда тутилган қоидалар асосида амалга оширилади.

24-модда. Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкка эгалик қилиши, ундан фойдаланиши ва уни тасарруф этиши

Эр ва хотин уларнинг биргаликдаги умумий мулки бўлган мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этишда тенг ҳуқуқларга эгадир.

Эр ва хотиндан бирининг умумий мол-мулкини тасарруф этиши билан боғлиқ битим тузилганда бу ҳаракат бошқасининг розилигига кўра амалга оширилаётганлигини аниқлади.

Эр-хотиндан бирининг умумий мол-мулкини тасарруф этиш юзасидан амалга оширган битими бошқасининг бунга розилиги бўлмаганлиги сабаблигина билдирган талабига биноан ва фақат битимни амалга оширган иккинчи томон амалга оширилган битим юзасидан эр (хотин) рози эмаслигини олдиндан билгани ёки билиши лозим бўлганлиги исботланган ҳолларда суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Эр (хотин) ўзининг номига расмийлаштирган умумий кўчмас мол-мулкни тасарруф этиш буйича битим тузиши учун хотин (эр)нинг нотариал тартибда тасдиқланган розилигини олиши лозим. Кўрсатилган битимни тузишга нотариал тартибда тасдиқланган розилиги олинмаган эр ёки хотин мазкур битим амалга оширилганлигини билган ёки билиши лозим бўлган кундан бошлаб бир йил давомида бу битимни суд тартибда ҳақиқий эмас деб топиши талаб қилишга ҳақлидир.

25-модда. Эр ва хотиннинг ҳар бирининг мулки

Эр ва хотиннинг никоҳга қадар ўзига тегишли бўлган мол-мулки, шунингдек улардан ҳар бирининг никоҳ давомида ҳаё, мерос тарихида ёки бошқа бепул битимлар асосида олган мол-мулки улардан ҳар бирининг ўз мулки ҳисобланади.

Никоҳ давомида эр-хотиннинг умумий мулки ёки улардан ҳар бирининг мол-мулки ёхуд эр ва хотиндан бирининг меҳнати ҳисобига мол-мулкнинг қиймати анча ошишига олиб келган маблағлар (капитал таъмирлаш, қайта қуриш, қайта жиҳозлаш ва бошқалар) қўшилгани аниқланса, эр ёки хотиндан ҳар бирининг мол-мулки уларнинг биргаликдаги мулки деб топилиши мумкин.

26-модда. Эр ва хотиннинг шахсий фойдаланишидаги буюмлар

Қимматбаҳо буюмлар ва зебу-зийнатлардан бошқа шахсий фойдаланишдаги буюмлар (кийим-бош, пойабзал ва бошқа шу қабилар), гарчи никоҳ давомида эр ва хотиннинг умумий маблағи ҳисобига олинган бўлса ҳам, улардан фойдаланиб келган эр ва хотиннинг хусусий мулки ҳисобланади.

27-модда. Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкини бўлиш

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкини бўлиш эр ва хотиндан бирининг талабига кўра, улар никоҳда бўлган даврда ҳам, никоҳдан ажралишгандан кейин ҳам, шунингдек кредитор эр ва хотиндан бирининг умумий мол-мулкдаги улушига ундирувни қаратиш учун умумий

мол-мулкни бўлиш талаби билан эрз қилган ҳолларда амалга оширилиши мумкин.

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулки эр ва хотин ўртасида ўзаро келишув асосида бўлиб олиниши мумкин. Эр ва хотиннинг хоҳиши билан уларнинг умумий мол-мулкни бўлиш тўғрисидаги ўзаро келишувни нотариал тартибда тасдиқланиши мумкин.

Низо туғилган ҳолларда эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни бўлиш, шунингдек эр ва хотиннинг бу мол-мулкдаги улушини аниқлаш суд тартибиде амалга оширилади.

Умумий мол-мулкни бўлишда суд эр ва хотиннинг ҳар бирига мулкнинг қайси қисми берилиши лозимлигини аниқлайди. Эр (хотин)га унга қарашли улушдан ошиқ қийматга эга бўлган мол-мулк бериладиган ҳолларда, хотин (эр)га тегишли пул ёки ўзга компенсация белгиланиши мумкин.

Оилавий муносабатлар тугатилганда, суд эр ва хотин алоҳида яшаган даврда орттирган мол-мулкни улардан ҳар бирининг ўз мулки деб топиши мумкин.

Вояга етмаган болалар эҳтиёжини қондириш учун олинган буюмлар (кийим-бош, пойабзал, мактаб ва спорт жиҳозлари, муסיқа асбоблари, болалар кутубхонаси ва бошқалар) бўлинмайди ҳамда болалар эр ва хотиндан қайси бири билан яшаса, унга компенсациясиз берилади.

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулки ҳисобидан ўртадаги вояга етмаган болалар номига қўйилган омонатлар уша болаларга тегишли ҳисобланиб, эр-хотиннинг умумий мол-мулкни бўлиш пайтида эътиборга олинмайди.

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулки улар никоҳда турган даврда бўлинган тақдирда, эр ва хотин мол-мулкнинг бўлинмай қолган қисми, шунингдек эр ва хотин томонидан улар никоҳда турган даврда орттирилган мол-мулк кейинчалик уларнинг биргаликдаги умумий мулкни ташкил қилади.

Никоҳдан ажралган эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни бўлиш тўғрисидаги талабларига нисбатан уч йиллик даъво мuddати қўлланилади.

28-модда. Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни бўлишда улушларни аниқлаш

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни бўлишда ҳамда уларнинг шу мол-мулкдаги улушларини аниқлашда, агар эр ва хотин ўртасидаги никоҳ шартномасида бошқача ҳол назарда тутилмаган бўлса, эр ва хотиннинг улушлари тенг деб ҳисобланади.

Суд вояга етмаган болалар манфаатларидан ва(ёки) эр ва хотиндан бирининг эътиборга лойиқ манфаатини ҳисобга олиб, жумладан, агар эр ёки хотин узрси сабабларга кўра даромад олмаган бўлса ёхуд эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни оила манфаатларига зарар етказган ҳолда сарфлаган бўлса, эр ва хотиннинг умумий мол-мулкдаги улушлари тенглигидан чекинишга ҳақлидир.

Эр ва хотиннинг умумий мол-мулкни бўлишда эр ва хотиннинг умумий қарзлари уларга белгиланган улушларга мутаносиб равишда ҳар иккаласи ўртасида тақсимланади.

Агар эр ва хотиндан бири умумий мол-мулкни эр ёки хотиннинг эркига зид равишда ва оила манфаатига мос бўлмаган ҳолда ўз хоҳишига кўра сарфлаган ёки бошқа шахсга ўтказган бўлса, уни бўлишда бу мол-мулк ёки унинг қиймати ҳисобга олинмади.

6-БОБ. ЭР ВА ХОТИН МОЛ-МУЛКНИНГ ШАРТНОМАВИЙ ТАРТИБИ

29-модда. Никоҳ шартномаси

Никоҳланувчи шахсларнинг ёки эр ва хотиннинг никоҳда бўлган даврида ва (ёки) эр ва хотин никоҳдан ажратилган тақдирда уларнинг мулкий ҳуқуқ ҳамда мажбуриятларини белгиловчи келишувни никоҳ шартномаси деб ҳисобланади.

30-модда. Никоҳ шартномаси тузиш

Никоҳ шартномаси никоҳ давлат рўйхатига олингунига қадар ҳам, шунингдек никоҳ даврида ҳам тузилиши мумкин.

Никоҳ давлат рўйхатига олингунга қадар тузилган никоҳ шартномаси никоҳ давлат рўйхатига олинган кундан бошлаб кучга киради.

Никоҳ шартномаси ёзма шаклда тузилади ва нотариал тартибда тасдиқланиши лозим.

31-модда. Никоҳ шартномасининг мазмуни

Эр ва хотин никоҳ шартномасига кўра биргаликдаги умумий мулкнинг қонунда белгиланган (ушбу Кодекснинг 23-моддаси) тартибини ўзгартиришга, эр ва хотиннинг барча мол-мулкига, унинг айрим турларига ёхуд эр ва хотиндан ҳар бирининг мол-мулкига нисбатан биргаликдаги, улушли ёки алоҳида эгалик қилиш тартибини ўрнатишга ҳақлидир.

Никоҳ шартномаси эр ва хотиннинг мавжуд мол-мулкига нисбатан ҳам, бўлғуси мол-мулкига нисбатан ҳам тузилиши мумкин.

Эр ва хотин никоҳ шартномасида ўзаро моддий таъминот бериш, оила харажатларини кўтариш, бир-бирининг даромадида иштирок этиш, бошқа шахслар билан мулкий шартномалар тузиш, биргаликда тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш бўйича ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини белгилаб олишга, никоҳдан ажралганда эр ва хотиндан ҳар бирига бериладиган мулкни аниқлаб олишга, шунингдек никоҳ шартномасига эр ва хотиннинг мулкий муносабатларига оид бошқа қоидалар киритишга ҳақли.

Никоҳ шартномасида назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлар муайян мuddат билан чекланиши ёки муайян шарт-шароитнинг юзга келиши ёхуд келмаслигига боғлиқ қилиб қўйилиши мумкин.

Никоҳ шартномаси эр-хотиннинг ҳуқуқ лаёқати ёки муомала лаёқатини, уларнинг ўз ҳуқуқларини ҳимоя қилиш учун судга мурожаат қилиш ҳуқуқларини чеклашни, эр-хотин ўртасидаги шахсий номлуқий муносабатларини, эр-хотиннинг болаларга нисбатан бўлган ҳуқуқ ва мажбуриятларини тартибга солишни, меҳнатга лаёқатсиз таъминот олишга муҳтож эр ёки хотиннинг ҳуқуқини чекловчи қоидаларни, эр ва хотиндан бирини ўта ноқулай ҳолатга солиб қуювчи ёхуд оила тўғрисидаги қонуниликнинг нормаларига зид келувчи бошқа шартларни назарда тутмайдими. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

32-модда. Никоҳ шартномасини ўзгартириш ва бекор қилиш

Никоҳ шартномаси эр-хотиннинг келишуви билан исталган вақтда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин. Никоҳ шартномаси қандай шаклда тузилган бўлса, унинг ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши ҳам шундай шаклда амалга оширилади.

Никоҳ шартномасини бажаришдан бир томонлама бosh тортишга йўл қўйилмайди. Никоҳ шартномаси эр-хотиндан бирининг талаби билан Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига белгиланган асослар ва тартибда суднинг ҳал қилув қарори билан ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин.

Никоҳ тугатилган пайтдан бошлаб никоҳ шартномасининг амал қилиши ҳам тугайди, никоҳ шартномасида никоҳ тугатилганидан кейинги давр учун назарда тутилган мажбуриятлар бундан мустасно.

33-модда. Никоҳ шартномасини ҳақиқий эмас деб топиш

Никоҳ шартномаси суд томонидан Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига назарда тутилган асослар бўйича тўла ёки қисман ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Никоҳ шартномасининг шартлари ушбу Кодекс 31-моддаси бешинчи қисмининг талабларига зид келса, суд эр-хотиндан бирининг талабига биноан никоҳ шартномасини тўла ёки қисман ҳақиқий эмас деб топиши мумкин.

34-модда. Ҳақ ундиришни эр-хотиннинг мол-мулкига қаратиш

Эр (хотин)нинг мажбуриятлари бўйича ҳақ ундириш фақат унинг мол-мулкига қаратилиши мумкин. Ушбу мол-мулк етарли бўлмаган тақдирда ҳақ ундиришни эр-хотиннинг мол-мулкига қаратиш учун кредитор қарздор эр (хотин) улушини эр-хотиннинг умумий мол-мулкидан ажратиб ундириб берилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Агар суд эр (хотин)нинг мажбуриятлари бўйича орттирилган барча ашёлар оила эҳтиёжлари учун ишлатилганлигини аниқласа, эр-хотиннинг умумий мажбуриятлари бўйича, шунингдек эр(хотин)нинг мажбуриятлари бўйича ҳақ ундириш эр-хотиннинг умумий мол-мулкига қаратилади. Бу мол-мулк етарли бўлмаган тақдирда эр-хотин кўрсатиб ўтилган мажбуриятлар юзасидан уларнинг ҳар бирига қарашли мол-мулк билан шерик жавобгар бўладилар.

Агар эр-хотиннинг умумий мол-мулк уларнинг бири томонидан жинсий йўл билан топилган маблаг ҳисобига орттирилгани ёки кўпайгани суд ҳукми билан аниқланган бўлса, ҳақни ундириш тегишли равишда эр-хотиннинг умумий мол-мулкига ёки унинг бир қисмига қаратилиши мумкин.

Эр-хотиннинг вояга етмаган болалари етказган зарар учун жавобгарлиги фуқаролик қонунчилиги билан белгиланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й. 03/21/683/0375-сон)*

35-модда. Никоҳ шартномаси тузиш, уни ўзгартириш ва бекор қилишда кредиторлар ҳуқуқларининг кафолатлари

Эр (хотин) никоҳ шартномаси тузаётгани, уни ўзгартираётгани ёки бекор қилаётгани тўғрисида ўз кредиторини (кредиторларини) хабардор қилиши шарт. Ушбу мажбуриятни бажармаган тақдирда эр ёки хотин, никоҳ шартномаси мазмунидан қатъи назар, ўз мажбуриятлари бўйича жавобгар бўлади.

Қарздор эр (хотин)нинг кредитори (кредиторлари) шароит жиддий ўзгаргани туфайли никоҳ шартномасининг шартларини қонунда белгиланган тартибда ўзгартириш ёки бекор қилишни талаб қилишга ҳақли.

36-модда. Эр-хотин ўртасидаги мулкий-шартномавий муносабатлар

Эр-хотин қонунда йўл қўйиладиган барча мулкий-шартномавий муносабатларга ўзаро киришишга ҳақлидир. Эр-хотин ўртасида тузилган, улардан бирининг ҳуқуқларини чеклашга қаратилган келишувлар ҳақиқий ҳисобланмайди.

7-БОБ. НИКОҲНИНГ ТУГАТИЛИШИ

37-модда. Никоҳнинг тугатилиш асослари

Эр-хотиндан бирининг вафоти ёки суд улардан бирини вафот этган деб эълон қилиши оқибатида никоҳ тугайди.

Никоҳ эр-хотиндан бири ёки ҳар иккаласининг аризасига мувофиқ никоҳдан ажратиш йўли билан, шунингдек суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган эр ёки хотиннинг касбий ёки бераган аризага мувофиқ тугатилиши мумкин.

38-модда. Никоҳдан ажратиш тартиби

Никоҳдан ажратиш суд тартибига, ушбу Кодекснинг 42 ва 43-моддаларида назарда тутилган ҳолларда эса, фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида амалга оширилади.

39-модда. Эрининг никоҳдан ажратиш тўғрисида талаб қўйишни ман этадиган ҳоллар

Хотинининг ҳомиладорлик вақтида ва бола туғилганидан кейин бир йил мобайнида эр хотинининг розилигисиз никоҳдан ажратиш тўғрисида иш қўзғатишга ҳақли эмас.

40-модда. Никоҳдан суд тартибига ажратиш

Никоҳдан ажратиш тўғрисидаги ишлар суд томонидан Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексига даъво ишларини ҳал қилиш учун белгиланган тартибда кўриб чиқилади.

Суд ишининг кўрилишини кейинга қолдириб, эр-хотинга ярашиш учун олти ойгача муҳлат тайинлашга ҳақли.

Суд эр-хотинга ярашиш учун муҳлат тайинлаб, ишининг кўрилишини кейинга қолдирган тақдирда, эр-хотиннинг

бирга яшаш жойидаги фуқаролар йиғинининг яраштириш комиссиясини, агар улар бирга яшамаётган бўлса, ҳар бирининг яшаш жойидаги фуқаролар йиғинининг яраштириш комиссиясини эр-хотинни яраштириш бўйича тегишли чоралар куриш учун уч кундан кечиктирмасдан ёзма равишда хабардор қилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ–456-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда)*

41-модда. Суднинг никоҳдан ажратиш асослари

Агар суд эр ва хотиннинг бундан буен биргаликда яшашига ва оилани сақлаб қолишга имконият йўқ деб топса, уларни никоҳдан ажратади.

42-модда. Эр-хотиннинг Узаро розилиги бўлганда фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида никоҳдан ажратиш

Вояга етмаган болалари бўлмаган эр-хотин никоҳдан ажратишга Узаро рози бўлсалар, улар никоҳдан фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида ажратилади.

Эр-хотин ўртасида меҳнатга лаёқатсиз муҳтож эр ёки хотинга моддий таъминот бериш тўғрисида ёки уларнинг биргаликдаги умумий мулки бўлган мол-мулкни бўлиш тўғрисида низо бўлган тақдирда эр-хотин ёки улардан бири никоҳдан ажратиш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат этишга ҳақли.

43-модда. Эр-хотиндан бирининг аризаси бўйича фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида никоҳдан ажратиш

Агар эр-хотиндан бири: суд томонидан бедарак йўқолган деб топилган бўлса; суд томонидан руҳияти бузилиши (руҳий касаллиги ёки ақли заифлиги) сабабли муомаллага лаёқатсиз деб топилган бўлса;

— содир қилган жинояти учун уч йилдан кам бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинган бўлса, ўртада етмаган болалари бориғидан қатъи назар, эр-хотиндан бирининг аризасига қўра улар фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органларида никоҳдан ажратилади.

Агар болалар ҳақида, эр-хотиннинг биргаликдаги умумий мол-мулкни бўлиш ҳақида ёки ёрдамга муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз эр (хотин)га таъминот бериш учун маблағ тулаш ҳақида низо мавжуд бўлса, улар никоҳдан суд тартибда ажратилади.

44-модда. Никоҳдан ажратиш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқариш вақтида суд томонидан ҳал этиладиган масалалар

Никоҳдан суд тартибда ажратилаётганда эр ва хотин вояга етмаган болалари ким билан яшаши, болаларга ва (ёки) меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож эр ёки хотинга таъминот бериш учун маблағ тулаш тартиби, бу маблағнинг миқдори ёхуд эр-хотиннинг умумий мол-

мулкни бўлишга доир келишувни қўриб чиқиш учун судга тақдим қилишлари мумкин.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган масалалар бўйича эр ва хотин ўртасида келишув бўлмаган тақдирда, шунингдек ушбу келишув болалар ёки эр-хотиндан бирининг манфаатларига зид эканлиги аниқланган тақдирда суд:

— никоҳдан ажратилгандан кейин вояга етмаган болалар ота-онасининг қайси бири билан яшашини аниқлаши; вояга етмаган болаларга таъминот бериш учун ота-онанинг қайси биридан ва қанча миқдорда алимент ундирилишини аниқлаши;

эр ва хотиннинг (улардан бирининг) талабига қўра уларнинг биргаликдаги мулки бўлган мол-мулкни бўлиши; эр (хотин)дан таъминот олишга ҳақли бўлган хотин (эр)нинг талабига қўра ана шу таъминот миқдорини белгилаши шарт.

Мол-мулкни бўлиш учинчи шахсларнинг манфаатига дахлдор бўлган ҳолларда суд мол-мулкни бўлиш талабини алоҳида иш юритиш учун ажратади.

Никоҳдан ажратиш тўғрисидаги иш қўриб чиқилаётганда тўйни ўтказишга кетган сарф-харажатларни ундириш ҳақидаги талаблар қаноатлантирилмайди.

45-модда. Суднинг никоҳдан ажратиш ҳақида ҳал қилув қарорини чиқаришида давлат божи миқдорини белгилаш

Суд никоҳдан ажратиш ҳақида ҳал қилув қарорини чиқариш пайтида никоҳдан ажратиш тўғрисидаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органининг гувоҳномаси берилаётганда эр-хотиннинг ҳар иккаласи ёки улардан бири тулайдиган давлат божи миқдорини белгилаши лозим. Агар суд бу божи эр-хотиннинг ҳар иккаласидан ундиришни лозим деб топса, уларнинг ҳар бири тулайдиган бож миқдорини белгилайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ–255-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)

46-модда. Никоҳдан ажратилганда эр (хотин)нинг ўз фамилиясини ўзгартириши

Никоҳга кириш вақтида ўз фамилиясини ўзгартирган эр (хотин) никоҳдан ажратилгандан кейин ҳам шу фамилияда қолишга ҳақли ёхуд унинг хохишига биноан суд томонидан никоҳдан ажратиш тўғрисидаги қарор чиқарилаётганда унга никоҳгача бўлган фамилияси қайтарилиши мумкин.

47-модда. Никоҳдан ажратилганда никоҳнинг тугатилиш вақти

Никоҳ фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органида никоҳдан ажратилганлик рўйхатга олинган кундан бошлаб тугатилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ–255-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)

48-модда. Суд томонидан вафот этган деб эълон қилинган ёки бедарак йўқолган деб топилган эр (хотин) қайтиб келган ҳолларда никоҳнинг тикланиши

Суд томонидан вафот этган деб эълон қилинган ёки бедарак йўқолган деб топилган эр (хотин) қайтиб келган ва тегишли суд қарорлари бекор қилинган ҳолларда, никоҳ эр-хотиннинг биргаликдаги аризасига қура фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органи томонидан тикланиши мумкин.

Агар эр (хотин) янги никоҳга кирган бўлса, никоҳни тиклаш мумкин эмас.

8-БОБ. НИКОҲНИНГ ҲАҚИҚИЙ ЭМАСЛИГИ

49-модда. Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган асослари

Никоҳ куйидаги ҳолларда ҳақиқий эмас деб топилади: ушбу кодекснинг 14–16-моддаларида белгиланган шартлар бузилганда;

сохта никоҳ тузилганда, яъни эр-хотин ёки улардан бири оила қуриш мақсадини қўзғаламай никоҳ қайд қилдирганда; никоҳланувчи шахслардан бири таносил касаллиги ёки одамнинг иммунитет танқислиги вируси (ОИВ касаллиги) борлигини иккинчисидан яширганда, агар иккинчиси судга шундай талаб билан мурожаат этса.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 6 апрелдаги УРҚ-84-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 133-модда)

50-модда. Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган тартиби

Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган фақат суд тартибида амалга оширилади.

Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган ҳақида суднинг қонуний қучга кирган ҳал қилув қароридан нусха берилётганда паспортга ёки шахсни тасдиқловчи бошқа ҳужжатга тегишли белги қўйилади.

Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган ҳақида суд чиқарган ҳал қилув қарори қонуний қучга киргач, ун кун ичида ундан кўчирма никоҳ тузилганлиги руйхатга олинган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органига юборилади.

51-модда. Никоҳ ёшига етмаган шахс билан тузилган никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган

Никоҳ ёшига етмаган шахс билан тузилган никоҳ ҳали никоҳ ёшига етмай никоҳга кирган шахснинг манфаатлари талаб қилган ҳолларда ҳақиқий эмас деб топилгани мумкин. Бундай никоҳни ҳақиқий эмас деб топилгани никоҳ ёшига етмай никоҳга кирган шахс, унинг она-отаси ёки ҳимийси, шунингдек васийлик ва ҳомийлик органи ҳамда прокурор талаб қилишга ҳақлидир.

Иш судда ҳал қилиниш пайтигача эр ёки хотин никоҳ ёшига етган бўлса, никоҳ фақат унинг талаби билан ҳақиқий эмас деб топилгани мумкин.

Эр-хотиндан бири никоҳ ёшига етмаганлиги туфайли никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган тўғрисидаги иш, агар эр-

хотин (улардан бири) иш судда қўрилатган пайтда никоҳ ёшига етмаган бўлса, васийлик ва ҳомийлик органининг иштирокида қўриб чиқилади.

52-модда. Никоҳ тузишга монелик қиладиган ҳолатлар мавжуд бўлганда тузилган никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган

Ушбу Кодекснинг 16-моддасида кўрсатилган ҳолатлар мавжуд бўлганда тузилган никоҳ ҳақиқий эмас деб топилади.

Агар иш ҳал қилиниш пайтигача никоҳни тузиш учун монелик қиладиган ҳолатлар тугаган бўлса, суд никоҳни ўша ҳолатлар тугаган пайдан бошлаб ҳақиқий деб топилган ҳақли.

Ушбу Кодекснинг 16-моддасида кўрсатилган асослар бўйича никоҳни ҳақиқий эмас деб топилгани эр-хотин, шу никоҳнинг тузилиши натижасида ҳуқуқлари бузилган шахслар, шунингдек васийлик ва ҳомийлик органи ҳамда прокурор талаб қилишга ҳақлидир.

Муомалага лаёқатсиз деб топилган шахс билан тузилган никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган тўғрисидаги ишни суд васийлик ва ҳомийлик органининг иштирокида қўриб чиқади.

53-модда. Мажбурлаб тузилган никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган

Мажбурлаб тузилган никоҳ жабрланувчи (унинг қонуний вакиллари) ёки прокурорнинг аризаси бўйича ҳақиқий эмас деб топилгани мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

54-модда. Сохта никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган

Эр-хотин сохта никоҳ қайд қилдирган ва оила қурмаган бўлсалар, никоҳ ҳақиқий эмас деб топилгани мумкин.

Сохта никоҳни ҳақиқий эмас деб топилгани прокурор талаб қилишга ҳақли, эр (хотин) оила қуриш мақсадисиз никоҳга кирган ҳолларда эса, бундай талаб хотин (эр) томонидан ҳам қўйилгани мумкин.

55-модда. Никоҳни ҳақиқий эмас деб ҳисоблаш вақти

Суд томонидан ҳақиқий эмас деб топилган никоҳ тузилган вақтидан бошлаб ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

56-модда. Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган оқибатлари

Ҳақиқий эмас деб топилган никоҳ эр-хотин учун ушбу Кодексда белгиланган шахсий ва мулкий ҳуқуқ ҳамда мажбуриятларни вужудга келтирмайди.

Никоҳни ҳақиқий эмас деб топилган шахсларнинг мулкий ҳуқуқий муносабатлари Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси билан тартибга солинади.

Никоҳнинг ҳақиқий эмас деб топилгани шундай никоҳдан тугилган ёки никоҳ ҳақиқий эмас деб топилган кундан кейин уч юз кун ичида тугилган болаларнинг ҳуқуқларига таъсир этмайди.

Суд никоҳни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқаришда шундай никоҳ тузилиши билан ҳуқуқи бузилган эр (хотин)ни (инсофли эр (хотин)ни) ушбу Кодекснинг 118 ва 119-моддаларига мувофиқ хотин ёки эридан таъминот олиш ҳуқуқига эга деб топишга ҳақлидир, никоҳни ҳақиқий эмас деб топиш вақтига қадар биргаликда орттирилган мол-мулкни бўлишга нисбатан эса, ушбу Кодекснинг 23, 27 ва 28-моддаларида белгиланган қоидаларни татбиқ этишга, шунингдек никоҳ шартномасини тўла ёки қисман ҳақиқий деб топишга ҳақлидир.

Инсофли эр (хотин) ўзига етказилган моддий ва маънавий зарарни қоплашни фуқаролик қонунчилигида назарда тутилган қоидалар бўйича талаб қилишга ҳақли. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Инсофли эр (хотин) никоҳ ҳақиқий эмас деб топилганда, никоҳ тузиш давлат рўйхатиغا олинган вақтда танлаган фамилиясини сақлаб қолишга ҳақлидир.

III бўлим. ҚОН-ҚАРИНДОШЛИК ВА БОЛАЛАРНИНГ НАСЛ-НАСАБИНИ БЕЛГИЛАШ

9-БОБ. ҚАРИНДОШЛИК, ҚАЙИН-БЎЙИНЧИЛИК ВА ҚУДА-АНДАЧИЛИК

57-модда. Қариндошлик

Бир умумий учинчи шахсдан (аждоддан) келиб чиққан шахслар қариндошлар ҳисобланади. Икки шахс ўртасидаги тўғри шажара бўйича қариндошликнинг яқинлиги қариндошлик даражаси, яъни туғилиш сони билан белгиланади.

Болалар ота-онасига нисбатан тўғри шажарадаги биринчи, неара бобосига, бувисига нисбатан – иккинчи, эвара катта бобосига, катта бувисига нисбатан – учинчи даражадаги қариндош ҳисобланади ва ҳоказо.

Ака-ука, опа-сингил, уларнинг болалари, ота-онанинг ака-ука ва опа-сингиллари ҳамда уларнинг болалари, бобо ва бувиларнинг ака-ука ҳамда опа-сингиллари ва уларнинг болалари ва шунга ўхшашлар ён шажара бўйича қариндошлар ҳисобланади ва ҳоказо.

Тўғри шажара бўйича қариндошлар ён шажара бўйича қариндошларга нисбатан яқинроқдир.

Икки шахс ўртасида қариндошликнинг узоқ-яқинлигини аниқлашда, даражаларнинг сони ёки шу шахслардан бирининг ўзини ҳисобга қўшмай туриб, ундан келиб чиққан авлодлар сони ҳисобга олинади.

Ҳисоб аждодлар томон тўғри шажара бўйича улар учун умумий бўлган шахсга (аждодга) қараб ва ундан эса, авлодлар томон – улардан бошқасига қараб олиб борилади.

Туғилган ака-ука ва опа-сингил қариндошликнинг иккинчи даражасида, тоға ва амаки, амма ва хола ўз жинлари билан қариндошликнинг – учинчи, тоғавачча, амакивачча, аммавачча ва холаваччалар эса – тўртинчи даражасида турадилар.

58-модда. Ёт аралашмаган ва ёт аралашган қариндошлик

Ака-ука ва опа-сингиллар ёт аралашмаган ва ёт аралашган қариндош бўлиши мумкин. Ака-ука ва опа-сингиллар бир ота-онадан келиб чиққан бўлса, ёт аралашмаган, бундан бошқа ёки ақсинча она бир ота бошқа бўлса, ёт аралашган қариндош ҳисобланади. Ёт аралашмаган қариндошликда ака-ука ва опа-сингиллар туғилган, ёт аралашган қариндошликда эса, ака-ука ва опа-сингиллар ўғай ҳисобланади.

Эр-хотиннинг илгариги никоҳларидан бўлган болалари ўзаро қариндош ҳисобланмайди.

59-модда. Қайин-буйинчилик ва қуда-андачилик

Эр (хотин) ва унинг яқин қариндошлари билан хотин (эр) қариндошларининг бир-бирига нисбатан муносабатлари (қайин-буйинчилик ва қуда-андачилик) ўзаро ҳуқуқ ва мажбуриятларни келтириб чиқармайди.

10-БОБ. БОЛАЛАРНИНГ НАСЛ-НАСАБИНИ БЕЛГИЛАШ

60-модда. Боланинг насл-насабини белгилаш асослари

Боланинг шу онадан туғилганлиги (оналик) фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд қилиш органи томонидан тиббий муассасанинг ҳужжатларига қўра, бола тиббий муассасада туғилмаган ҳолда эса, бошқа далилларга асосан белгиланади.

Аёлининг никоҳ тузилгандан кейин ёки эрининг ўлими, никоҳдан ажратилганлиги ёхуд никоҳ ҳақиқий эмас деб топилганлиги туфайли никоҳ туғилганидан сўнг уч юз кун ичида туғилган боласи никоҳда туғилган бола ҳисобланади.

Агар никоҳ туғилганидан кейин уч юз кун ичида бола туғилса ва бу даврда аёл янги никоҳга кирган бўлса, бола янги никоҳда туғилган ҳисобланади. Бундай ҳолларда собиқ эр ёки унинг ота-онаси боланинг насл-насаби хусусида низолашти ҳуқуқига эга.

61-модда. Ота-онанинг аризаси бўйича боланинг насл-насабини белгилаш

Боланинг онаси билан никоҳда бўлмаган шахсининг оталиги ўзини боланинг отаси деб тан олган шахс ва онанинг фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд қилиш органига биргаликда топширган аризасига биноан белгиланади.

Она вафот этгандан, суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилганда, онанинг қаердалигини аниқлаш имконияти бўлмаганда ёки у оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинганда, оталик васийлик ва ҳомийлик органи билан келишилган ҳолда ўзини боланинг отаси деб тан олаётган шахсининг аризасига биноан белгиланади.

Боланинг отаси суд томонидан муомалага лаёқатсиз деб топилган бўлса, оталикни белгилаш тўғрисидаги аризани унинг номидан васийлик ва ҳомийлик органининг руҳсати билан унинг ҳомийси бериши мумкин.

Оталикни белгилаш тўғрисидаги ариза боланинг туғилганлигини қайд этиш вақтида, шунингдек бола туғилганлиги қайд этилгандан кейин ҳам берилиши мумкин. Агар оталикни белгилаш тўғрисида бола туғилгандан сўнг эр-хотин биргаликда ариза беришининг имкони бўлмай қилиши ёки мушкул бўлишини кўрсатувчи асослар мавжуд бўлса, туғилажак боланинг ўзаро никоҳда бўлмаган ота-онаси шундай аризани она ҳомиладорлик вақтида фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органига беришга ҳақли.

Оталикни белгилаш рад этилганда, ўзини боланинг отаси деб тан олган шахс суд тартибиде шикоят қилиши мумкин.

62-модда. Оталикнинг суд тартибиде белгилиниши

Ўзаро никоҳда бўлмаган ота-онадан бола туғилган тақдирда, ота-онанинг биргаликдаги аризаси ёки бола ота-сининг аризаси бўлмаса, ушбу Кодекснинг 61-моддасида кўрсатилган ҳолларда оталик суд тартибиде белгилиниши мумкин.

Оталикни суд тартибиде белгилаш ота-онадан бирининг ёки боланинг васийси (ҳомийси)нинг ёхуд бола кимнинг қарамоғида бўлса, шу шахснинг аризасига, шунингдек бола вояга етганидан кейин унинг ўзи берган аризага мувофиқ амалга оширилади.

Оталикни белгилаётганда суд боланинг онаси бола туғилишига қадар жавобгар билан бирга яшаганлиги ва умумий рўзгор юритганлиги ёки улар болани биргаликда тарбиялаганликлари ёхуд таъминлаб турганликларини ёки жавобгарнинг оталикни тан олганлигини аниқ тасдиқловчи бошқа далиллари эйтиборма олади.

Боланинг онаси билан никоҳда бўлмаган, лекин ўзини боланинг отаси деб тан олган шахс вафот этган тақдирда унинг оталик факти суд томонидан белгилиниши мумкин.

Оталикни белгилаш тўғрисидаги суднинг ҳал қилув қарори қонуний кучга киргандан кейин суд шу қарор нусхасини бола туғилганлиги рўйхатга олинган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органига юборади.

63-модда. Оталик (оналик) тўғрисида эътироз билдириш

Туғилишни ёзиш дафтаридеги туғилишга оид ёзув боланинг унда кўрсатилган ота-онадан туғилганлигини тасдиқловчи далил ҳисобланади.

Боланинг отаси ёки онаси деб ёзилган шахс унга бундай ёзув маълум бўлган ёки маълум бўлиши лозим бўлган вақтдан эътиборан бир йил мобайнида ана шу ёзув тўғрисида суд тартибиде эътироз билдиришга ҳақлидир. Агар шу вақтга келиб, боланинг отаси ёки онаси деб ёзилган шахс вояга етмаган бўлса, бир йиллик муддат мазкур шахс ўн саккиз ёшга тулган вақтдан бошлаб ҳисобланади.

64-модда. Ўзаро никоҳда бўлмаган шахслардан туғилган болаларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Ушбу Кодекснинг 61 ва 62-моддаларида назарда тутилган тартибда оталик белгиланганда болалар ота-

онаси ва уларнинг қариндошларига нисбатан ўзаро никоҳда бўлган шахслардан туғилган болалар билан тенг ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга буладилар.

IV бўлим. ОТА-ОНА ҲАМДА ВОЯГА ЕТМАГАН БОЛАЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

11-боб. ВОЯГА ЕТМАГАН БОЛАЛАРНИНГ ШАХСИЙ НОМУЛКИЙ ҲУҚУҚЛАРИ

65-модда. Боланинг оилада яшаш ва тарбияланиш ҳуқуқи

Ҳар бир бола оилада яшаш ва тарбияланиш, ўз ота-онасини билиш, уларнинг гамхўрлигидан фойдаланиш, улар билан бирга яшаш ҳуқуқига эга, бола манфаатларига зид бўлган ҳолатлар бундан мустаснодир.

Бола ўз ота-онаси томонидан тарбияланиши, ўз манфаатлари таъминланиши, ҳар тарафлама камол топиши, инсоний қадр-қимматлари ҳурмат қилиниши ҳуқуқига эга.

Боланинг ота-онаси бўлмаганда ёки улар ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинганда ва бола ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган бошқа ҳолларда унинг оилада тарбияланиш ҳуқуқи васийлик ва ҳомийлик органи томонидан таъминланади.

66-модда. Боланинг ота-онаси ва бошқа қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқи

Бола отаси, онаси, бобоси, бувиси, ака-укалари, она-сингиллари ва бошқа қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқига эга. Ота-онасининг никоҳдан ажрлиши, никоҳнинг ҳақиқий эмас деб топилиши ёки ота-онанинг бошқа-бошқа яшаши боланинг ҳуқуқларига таъсир қилмайди.

Ота ва она алоҳида яшаган ҳолда бола уларнинг ҳар бири билан кўришиш ҳуқуқига эга. Ота-она турли давлатларда яшаган тақдирда ҳам бола улар билан кўришиш ҳуқуқига эга.

Фазқулловда вазиятларга туриб қолган бола (ушлаб туриш, қамоққа олиш, ҳибсга олиш, даволаш муассасасида бўлиш ва бошқа ҳолларда) ўз ота-онаси ва бошқа қариндошлари билан қонунда белгиланган тартибда кўришиш ҳуқуқига эга.

67-модда. Боланинг ҳимояга бўлган ҳуқуқи

Бола ўз ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эга.

Боланинг ҳуқуқи ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш унинг ота-онаси (уларнинг ўрнини босувчи шахслар), ушбу Кодексда назарда тутилган ҳолларда эса васийлик ва ҳомийлик органи, прокурор ва суд томонидан амалга оширилади.

Вояга етмаган бола қонунга мувофиқ тўла муомала лаёқатига эга деб эътироф этилса, у ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини, шу жумладан ҳимоя ҳуқуқини мустақил амалга оширишга ҳақлидир.

Бола ота-она (уларнинг ўрнини босувчи шахслар) томонидан қилинадиган суиистеъмолликлардан ҳимояланиш ҳуқуқига эга.

Боланинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари бузилганда, шу жумладан, ота-она (улардан бири) болани тарбиялаш ва таълим бериш бўйича ўз мажбуриятларини бажармаган ёки лозим даражада бажармаганда ёхуд ота-оналик ҳуқуқларини суиистеъмол қилганда бола ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари ҳимоя қилинишини сўраб, васийлик ва ҳомийлик органига, ўн тўрт ёшга тўлгандан кейин эса, мустақил равишда судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга.

Боланинг ҳаёти ёки соғлиғига хавф туғилганлигидан, унинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатлари бузилганлигидан хабардор бўлган шахслар бу ҳақда бола айни пайтда яшаб турган жойдаги васийлик ва ҳомийлик органига маълум қилиши шарт. Шундай маълумотларни олгач, васийлик ва ҳомийлик органи боланинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш юзасидан зарур чоралар қўриши шарт.

68-модда. Боланинг ўз фикрини ифода этиш ҳуқуқи

Оилада боланинг манфаатларига тааллуқли ҳар қандай масала ҳал қилинаётганда бола ўз фикрини ифода қилишга, шунингдек ҳар қандай суд муҳокамаси ёки маъмурий муҳокама даврида сўзлашга ҳақлидир. Бунда қарор қабул қилишга ваколатли бўлган органлар ва мансабдор шахслар боланинг манфаатларига тааллуқли масалаларни ҳал қилишда боланинг фикрини, унинг ёшидан қатъи назар, кўриб чиқиши ҳамда боланинг энг устун манфаатларидан келиб чиққан ҳолда қарорлар қабул қилиши керак.

(Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 10 мартдаги ЎРҚ-608-сонли Қонуни тоҳририда – ҚХММБ, 11.03.2020 й., 03/20/608/0278-сон)

69-модда. Боланинг исми, ота исми ва фамилия олиш ҳуқуқи

Бола исми, ота исми ва фамилия олиш ҳуқуқига эга.

Болага исми ота-онанинг келишувига биноан, ота исми – отасининг исмига кўра берилади.

Боланинг фамилияси ота-онанинг фамилиясига қараб белгиланади. Ота-она турли фамилияларда бўлганда ота-онанинг келишувига биноан болага отасининг ёки онасининг фамилияси берилади. Ота-онанинг хоҳишига кўра, болага ота ёки она томонидан миллий анъаналарга кўра Бобонинг исми бўйича фамилия берилиши мумкин. Ота-она ўртасида боланинг исми ва (ёки) фамилияси бўйича келишув бўлмаганда, келиб чиққан низо васийлик ва ҳомийлик органи томонидан ҳал этилади.

70-модда. Боланинг исми ва фамилиясини ўзгартириш

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органи ота-онанинг биргаликдаги аризасига биноан бола ўн олти ёшга тўлгунча бола манфаатларини эътиборга олиб, унинг исмини ўзгартиришга, шунингдек унга берилган фамилияни ҳам отаси ёки онасининг фамилиясига қараб ўзгартиришга ҳақлидир.

Агар ота-она алоҳида яшаш ва бола билан бирга яшовчи ота (она) болага ўз фамилиясини беришни хоҳласа, васийлик ва ҳомийлик органи бу масалани боланинг манфаатларини ва она (ота)нинг фикрини ҳисобга олган ҳолда ҳал қилади. Ота ёки онанинг турган жойини аниқлаш мумкин бўлмаганда, улар ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинганда, муомалага лаёқатсиз деб топилганда, шунингдек ота ёки она болага таъминот бериш ва уни тарбиялаш мажбуриятларини бажаришдан узрсиз сабабларга кўра бўйин товланган ҳолларда ота ёки онанинг фикрини ҳисобга олиш шарт эмас.

Агар бола ўзаро никоҳда бўлмаган шахслардан туғилган ва оталик қонуний тартибда белгиланмаган бўлса, васийлик ва ҳомийлик органи боланинг манфаатларини эътиборга олиб, унинг фамилиясини онанинг мурожаат қилган давридаги фамилиясига алмаштириш учун рухсат беришга ҳақли.

Ўн ёшга тўлган боланинг исми ёки фамилиясини ўзгартиришга фақат унинг розилиги билан йўл қўйилади.

12-БОБ. ОТА-ОНАНИНГ ШАХСИЙ НОМУЛКҲИ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

71-модда. Ота-она ҳуқуқ ва мажбуриятларининг тенглиги

Ота-она ўз болаларига нисбатан тенг ҳуқуқ ва мажбуриятларга эгадирлар (ота-оналик ҳуқуқлари). Ушбу бобда назарда тутилган ота-оналик ҳуқуқлари болалар ўн саккиз ёшга тўлганларида (вояга етганда), шунингдек вояга етмаган болалар никоҳга кирганларида ҳамда қонун билан белгиланган бошқа ҳолларда болалар вояга етмасдан тўла муомала лаёқатига эга бўлганларида тугайди.

72-модда. Вояга етмаган ота-онанинг ҳуқуқлари

Вояга етмаган ота-она ўз боласи билан бирга яшаш ва унинг тарбиясида иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Ўзаро никоҳда бўлмаган вояга етмаган ота-она улардан бола туғилганда ҳамда уларнинг оналиги ва (ёки) оталиги белгиланганда ўн олти ёшга тўлишлари билан ота-оналик ҳуқуқларини мустақил равишда амалга оширишга ҳақлидирлар. Вояга етмаган ота-она ўн олти ёшга етгунга қадар, болани вояга етмаган ота-она билан биргаликда тарбиялаш учун болага васий тўлиштириши мумкин. Боланинг васийси билан вояга етмаган ота-она ўртасида келиб чиқадиган келишмовчиликлар васийлик ва ҳомийлик органи томонидан ҳал этилади.

Вояга етмаган ота-она ўз оталиги ва оналигини умумий асосларда эътироф этиш ёки бунга эътироз билдириш ҳуқуқига эгадир.

73-модда. Ота-онанинг болаларга таълим-тарбия беришга оид ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Ота-она ўз болаларини тарбиялаш ҳуқуқига эга ва тарбиялаши шарт.

Ота-она ўз болаларининг тарбияси ва камолоти учун жавобгардир. Улар ўз болаларининг соғлиғи, жисмоний, руҳий, маънавий ва ахлоқий камолоти ҳақида ғамхўрлик қилишлари шарт.

Ота-она ўз болаларини тарбиялашда бошқа барча шахсларга нисбатан устун ҳуқуққа эга.

Ота-она болаларининг қонунчиликда белгиланган зарур даражада таълим олишини таъминлаши шарт. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

74-модда. Болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича ота-онанинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш уларнинг ота-онаси зиммасига юклатилади.

Ота-она ўз болаларининг қонуний вакиллари ҳисобланадилар ҳамда ҳар қандай жисмоний ва юридик шахслар билан бўлган муносабатларда, шу жумладан судда алоҳида ваколатсиз уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қиладилар.

Васийлик ва ҳомийлик органи томонидан ота-она ва болалар манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик борлиги аниқланганда, ота-она ўз болаларининг манфаатларини ҳимоя қилишга ҳақли эмас. Ота-она ва болалар ўртасида келишмовчиликлар мавжуд бўлганда васийлик ва ҳомийлик органи болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш учун вакил тайинлаши шарт.

75-модда. Ота-оналик ҳуқуқини амалга ошириш

Ота-оналик ҳуқуқи болалар манфаатларига зид тарзда амалга оширилиши мумкин эмас. Болалар манфаатларини таъминлаш ота-она гамхўрлигининг асосини ташкил қилиши лозим.

Ота-оналик ҳуқуқини амалга оширишда ота-она болаларининг жисмоний ва руҳий соғлиғига, ахлоқий камолотиغا зарар етказишга ҳақли эмас. Болаларни тарбиялаш усуллари менсимаслик, шафқатсизлик, қўполликдан, инсоний қадр-қимматни камситувчи муомаладан, болаларни ҳақоратлаш ёки эксплуатация қилишдан холи бўлиши керак.

Ўз ота-оналик ҳуқуқини болаларининг ҳуқуқ ва манфаатларига зид тарзда амалга ошираётган ота-она қонунда белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Болаларнинг таълим-тарбиясига талаўлиқ барча масалалар болалар манфаатидан келиб чиққан ва уларнинг фикрини ҳисобга олган ҳолда ота-она томонидан ўзаро келишув асосида ҳал этилади. Агар ота-она ўртасида келишмовчиликлар мавжуд бўлса, улар (улардан бири) бу келишмовчиликларни ҳал қилиш учун васийлик ва ҳомийлик органига ёки судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

Ота-она алоҳида яшаганда болаларнинг қаерда яшаши ота-онанинг келишувига биноан белгиланади. Ота-она ўртасида келишув бўлмаса, низо суд томонидан болалар манфаатларидан келиб чиқиб, уларнинг фикрини ҳисобга олган ҳолда ҳал этилади. Бунда суд, боланинг ота-онадан, ака-ука, опа-сингилларидан қайси бирига боғлиниб қолганлигини, боланинг ёшини, ота-онанининг ахлоқий ва бошқа шахсий фазилатларини, ота-онанинг ҳар бири билан бола ўртасидаги муносабатларни, болани тарбиялаш ва унинг камолоти учун шарт-шароитлар (ота-онанинг машғулоти тури, иш тартиби, моддий ҳамда оилавий аҳволи ва бошқалар) яратиб имкониятини ҳисобга олади.

76-модда. Боладан алоҳида яшаётган ота (она) нинг ота-оналик ҳуқуқини амалга ошириши

Боладан алоҳида яшаётган ота (она) бола билан кўришиш, унинг тарбиясида иштирок этиш ва таълим олиши масаласини ҳал этишда қатнашиш ҳуқуқига эга.

Бола билан бирга яшаётган ота (она) боланинг она (ота) си билан кўришишига, агар бундай кўришиш боланинг жисмоний ва руҳий соғлиғига, ахлоқий камолотиغا зарар келтирмаса, қаршилик қилмаслиги керак.

Ота-она боладан алоҳида яшайдиган ота (она)нинг ота-оналик ҳуқуқларини амалга ошириш тартиби тўғрисида ёзма равишда келишув тузишга ҳақлидир. Агар ота-она келиша олмаса, низо ота-она (ёки улардан бири)нинг талабига биноан суд томонидан васийлик ва ҳомийлик органи иштирокида ҳал қилинади. Суднинг ҳал қилув қарори бажарилмаганда айбдор ота-онага нисбатан қонунчиликда назарда тутилган чоралар қўлланилади. Суднинг ҳал қилув қарори қасддан бажарилмаган тақдирда суд боладан алоҳида яшаётган ота(она)нинг талабига биноан бола манфаатларини ва унинг фикрини ҳисобга олган ҳолда болани унга бериш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Боладан алоҳида яшаётган ота(она) тарбия, даволаш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасалари ва бошқа шунга ўхшаш муассасалардан ўз боласи тўғрисида ахборот олиш ҳуқуқига эга. Ста(она) томонидан боланинг ҳаёти ва соғлиғи учун хавф-хатар бўлгандагина, уларга ахборот бериш рад этилиши мумкин. Ахборот беришининг рад этилиши устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

77-модда. Бобо, буви, ака-ука, опа-сингил ва бошқа яқин қариндошларнинг бола билан кўришиб туриш ҳуқуқи

Бобо, буви, ака-ука, опа-сингил ва бошқа яқин қариндошлар бола билан кўришиб туриш ҳуқуқига эга.

Ота-она (улардан бири) яқин қариндошларнинг бола билан кўришишига имконият бермасалар, васийлик ва ҳомийлик органи ота-онани (улардан бири) бундай имконият беришга мажбур қилиши мумкин.

Агар ота-она (улардан бири) васийлик ва ҳомийлик органининг қарорини бажармаса, боланинг яқин қариндошлари ёки васийлик ва ҳомийлик органи бола билан кўришиб туришга тўсқинлик қилувчи ҳолларни бартараф қилиш ҳақида давто билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир. Суд боланинг манфаатларини ва боланинг фикрини ҳисобга олган ҳолда низои ҳал қилади.

Суднинг ҳал қилув қарори бажарилмаган тақдирда айбдор ота (она)га нисбатан қонунчиликда назарда тутилган чоралар қўлланилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

78-модда. Ота-оналик ҳуқуқини ҳимоя қилиш

Ота-она болани қонунга асосланмасдан ушлаб турган ҳар қандай шахдан унинг қайтарилишини талаб қилишга

олган ҳолда ота-онанинг (улардан бирининг) ота-оналик ҳуқуқини тиклаш тўғрисидаги даъвосини қаноатлантиришни рад қилишга ҳақлидир.

Ун ёшга тўлган болага нисбатан ота-оналик ҳуқуқининг тикланишига факат унинг розилиги билан йўл қўйилади.

Бола фарзандликка олинган ва фарзандликка олиш бекор қилинмаган бўлса, ота-оналик ҳуқуқини тиклашга йўл қўйилмайди.

83-модда. Ота-оналик ҳуқуқининг чекланиши

Суд боланинг манфаатларини ҳисобга олган ҳолда ота-онани ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилмай туриб, болани ота-онадан (уларнинг биридан) олиш тўғрисида ҳал қилув қарори чиқариши (ота-оналик ҳуқуқини чеклаши) мумкин.

Болани ота-она (улардан бири) билан қолдириш ота-онага (улардан бирига) боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра (руҳиятнинг бузилиши ёки бошқа сурункали касаллик, оғир ҳолатларни бошдан кечириш ва бошқалар) бола учун хавфли бўлса, ота-оналик ҳуқуқини чеклашга йўл қўйилади.

Агар болани ота-она (улардан бири) билан қолдириш оқибатида ота-онанинг хулқ-атвори бола учун хавф туғдирса, ота-онани (улардан бирини) ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиш учун эса етарли асослар аниқланмаган тақдирда ҳам ота-оналик ҳуқуқини чеклашга йўл қўйилади. Агар ота-она (улардан бири) ўз хулқ-атворини ўзгартирмаса, васийлик ва ҳомийлик органи суд томонидан ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги ҳал қилув қарори чиқарилгандан кейин олти ой ўтгач, ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиш тўғрисида даъво тақдим этиши шарт. Васийлик ва ҳомийлик органи боланинг манфаатларини эътиборга олиб ота-онани (улардан бирини) бу муддат ўтмасдан туриб, ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиш ҳақида даъво тақдим этишга ҳақли.

Ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги даъво боланинг яқин қариндошлари, вояга етмаган болалар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мажбурияти қонун билан зиммасига юклатилган органлар ва муассасалар, мактабгача таълим ташкилотлари, умумтаълим муассасалари ва бошқа муассасалар, шунингдек прокурор томонидан тақдим этилиши мумкин. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

Ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги ишлар прокурор ҳамда васийлик ва ҳомийлик органи иштирокида курилади.

Ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисидаги ишларни куришда суд ота-онадан (уларнинг биридан) боланинг таъминоти учун алимент ундириш масаласини ҳал қилади.

84-модда. Ота-оналик ҳуқуқини чеклаш оқибатлари

Ота-оналик ҳуқуқи чекланган ота-она болани шахсан тарбиялаш ҳуқуқидан, шунингдек болали фуқаролар учун қонунчиликда белгиланган имтиёзлар ва нафақалар олиш ҳуқуқидан маҳрум бўлади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ота-оналик ҳуқуқининг чекланиши ота-онани болага таъминот бериш мажбуриятидан озод қилмайди.

Ота-онаси (улардан бири)нинг ўзига нисбатан ота-оналик ҳуқуқи чекланган бола турар жойга бўлган мулк ҳуқуқини ёки турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқини сақлаб қолади, шунингдек ота-она ва бошқа қариндошлари билан туғишганлик фактига асосланган мулкый ҳуқуқларини, шу жумладан мерос олиш ҳуқуқини сақлаб қолади.

Ота-она иккаласининг ота-оналик ҳуқуқи чекланган тақдирда бола васийлик ва ҳомийлик органи қарамоғига олиб берилади.

85-модда. Боланинг суд томонидан ота-оналик ҳуқуқи чекланган ота-она билан кўришиши

Суд томонидан ота-оналик ҳуқуқи чекланган ота-онанинг боласи билан кўришиши унга салбий таъсир кўрсатмаса, бола билан кўришишга рухсат берилиши мумкин. Ота-онанинг бола билан кўришишига васийлик ва ҳомийлик органининг розилиги билан ёхуд васий (ҳомий)нинг, боланинг тутинган ота-онаси ёки бола турган муассаса маъмуриятининг розилиги билан йўл қўйилади.

86-модда. Ота-оналик ҳуқуқи чекланишини бекор қилиш

Агар ота-она (улардан бири)нинг ота-оналик ҳуқуқлари чекланишига асос бўлган ҳолатлар барҳам топса, суд ота-онанинг (улардан бирининг) даъвосига биноан болани ота-онасига (улардан бирига) қайтарिश ва ушбу Кодекснинг 83-моддасида назарда тутилган чеклашларни бекор қилиш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин.

Агар болани ота-онасига (уларнинг бирига) қайтарिश унинг манфаатларига зид бўлса, суд боланинг фикрини ҳисобга олиб, даъвони қаноатлантиришни рад қилишга ҳақлидир.

87-модда. Боланинг ҳаёти ёки соғлиғи бевосита хавф остида қолганда болани олиш

Боланинг ҳаёти ва соғлиғи бевосита хавф остида қолганда васийлик ва ҳомийлик органи болани ота-онадан (уларнинг биридан) ёки болани ўз қарамоғига олган бошқа шахслардан зудлик билан олишга ҳақлидир. Болани зудлик билан олиш фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органининг тегишли ҳужжатига асосан амалга оширилади.

Бола олинганда васийлик ва ҳомийлик органи тезда прокурорга габар бериши, болани вақтинча муайян ерга жойлаштириши ва фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органи болани олиш тўғрисида ҳужжат қабул қилганидан кейин етти кун ичида ота-онани ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиш ёки уларнинг ота-оналик ҳуқуқини чеклаш тўғрисида судга даъво билан мурожаат этиши шарт.

88-модда. Судда болалар тарбияси билан боғлиқ низоларни кўришда васийлик ва ҳомийлик органининг иштироки

Суд томонидан болалар тарбияси билан боғлиқ низолар курилаётганда, боланинг ҳимояси учун ким даъво

тақдим қилганлигидан қатъи назар, ишда иштирок этиш учун васийлик ва ҳомийлик органи жалб қилиниши керак.

Васийлик ва ҳомийлик органи боланинг ҳамда уни ўз тарбиясига беришни талаб қилаётган шахс (шахслар)нинг турмуш шароитларини текшириши ва текшириш натижаларини ҳамда унга асосланган низо ҳоқиятига оид ҳулосасини судга тақдим қилиши шарт.

89-модда. Болаларни тарбиялаш билан боғлиқ ишлар бўйича суднинг ҳал қилув қарорларини ижро этиш

Болаларни тарбиялаш билан боғлиқ ишларга доир суднинг ҳал қилув қарорлари қонунчиликда белгиланган тартибда давлат ижрочиси томонидан ижро қилинади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ОМПА, 2017 йил, 10-сон, 605-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Агар ота-она (болани ўз қарамоғига олган бошқа шахс) суднинг ҳал қилув қарорини ижро этилишига тўсқинлик қилса, унга нисбатан қонунчиликда назарда тутилган чоралар қўлланилади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Болани олиш ва уни бошқа шахс (шахслар)га бериш билан боғлиқ суднинг ҳал қилув қарорларини мажбурий тартибда ижро этиш албатта васийлик ва ҳомийлик органининг ҳамда бола тарбиялашга берилаётган шахс иштирокида, зарур ҳолларда эса, ички ишлар органи вакили иштирокида амалга оширилиши лозим.

Суднинг болани олиш тўғрисидаги ҳал қилув қарорини боланинг манфаатларига зарар етказилмаган тарзда ижро этишининг имкони бўлмаганда, бола суднинг ажримига кўра тарбиялаш муассасасига, давлолаш муассасасига, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасасига ёки шунга ўхшаш бошқа муассасага вақтинча жойлаштирилиши мумкин.

13-БОБ. ОТА-ОНА ҲАМДА БОЛАЛАРНИНГ МУЛКҲИЙ ҲУҚУҚ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ

90-модда. Оилада ота-она ҳамда болаларнинг мулкий ҳуқуқий муносабатлари

Ота-она ҳаётигида болалар уларнинг мол-мулкига нисбатан мулкдор бўлиш ҳуқуқига эга эмас.

Ота-она ҳам вояга етмаган болаларнинг мол-мулкига нисбатан мулкдор бўлиш ҳуқуқига эга эмас.

Ота-она ва болаларнинг улар ўртасидаги умумий мол-мулкка бўлган мулк ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси билан белгиланади.

Вояга етмаган болалар ўз ота-онасидан ва бошқа шахслардан қонунда назарда тутилган миқдорда ва тартибда таъминот олиш ҳуқуқига эга. Вояга етмаган болалар таъминоти учун олинган маблағ, пенсия, нафақа унинг отаси ёки онаси тасарруфида бўлиб, боланинг таъминоти, тарбияси ва таълим олиши учун сарфланиши керак.

Вояга етмаган болаларнинг мол-мулкини тасарруф этишга доир воқолатлар амалга оширилаётганда фуқаролик қонунчилигида белгиланган қоидалар қўлланилади. (Бешинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил*

21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

91-модда. Ота-она ва болаларнинг алоҳида-алоҳида мулк

Ота-она ва болаларнинг алоҳида-алоҳида мулк бўлиши мумкин ва бирга яшаб турганда улар бир-бирларининг розилиги билан бундай мулкка эгалик қилишлари ва ундан фойдаланишлари мумкин.

92-модда. Ота-она ва болаларнинг умумий мулк

Ота-она ва ун тўрт ёшга тўлган вояга етмаган болалар ўртасида қонунда белгиланган тартибда умумий мулк ҳуқуқи вужудга келиши мумкин.

Ота-она ва вояга етмаган болалар умумий мол-мулкни вужудга келтириш тўғрисида келишув тузишлари мумкин.

Ота-она ва вояга етмаган болаларнинг умумий мол-мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқи фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда амалга оширилади. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

93-модда. Болаларнинг оиладаги хусусий мулк

Вояга етмаган болалар қонунда белгиланган тартибда хусусий мулк эгаси бўлиш ҳуқуқига эгадирлар.

Вояга етмаган болаларнинг қонунда белгиланган тартибда ҳада, мерос тариқасида олган мол-мулк, шунингдек шахсий меҳнати ва тадбиркорлик фаолияти натижасида орттирган мол-мулк уларнинг хусусий мулк ҳисобланади.

Вояга етмаганларнинг тадбиркорлик фаолиятига қўшган маблағи ва ундан орттирган даромади, агар бола билан ота-она ёки оиланинг бошқа аъзолари ўртасида бошқача тартибни белгиловчи шартнома бўлмаса, вояга етмаганларнинг хусусий мулк ҳисобланади.

Вояга етмаганларнинг шахсий фойдаланишидаги буюмлари (кийим-кечак, пойабзал, ишлаб чиқариш қуролилари, ўқув анжомлари ва бошқалар) уларнинг хусусий мулк ҳисобланади.

94-модда. Вояга етмаган болаларнинг хусусий мулкни бошқариш ва тасарруф этиш

Ота-она, фарзандликка олувчилар, васийлар ва ҳомийлар вояга етмаган болаларнинг хусусий мулкни фуқаролик қонунчилигида белгиланган тартибда бошқарадилар ва тасарруф этадилар.

(*Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

95-модда. Ота-она ва болалар ўртасидаги мулкий низоларни ҳал қилиш

Ота-она ва вояга етмаган болалар ўртасида келиб чиққан мулкий низолар суд томонидан умумий асосларда ҳал қилинади. Бундай ҳолларда вояга етмаган болаларнинг ҳуқуқини ҳимоя қилиш васийлик ва ҳомийлик органлари томонидан амалга оширилади.

**V бум. ОИЛА АЪЗОЛАРИНИНГ ВА БОШҚА
ШАХСЛАРИНИНГ АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРИ**

**14-боб. ОТА-ОНА ҲАМДА БОЛАЛАРИНИНГ АЛИМЕНТ
ҲУҚУҚИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИ**

**96-модда. Ота-онанинг вояга етмаган болаларига
таъминот бериш мажбурияти**

Ота-она вояга етмаган болаларига таъминот бериши шарт.

Вояга етмаган болаларига таъминот бериш мажбуриятини ихтиёрий равишда бажармаган ота (она)дан суднинг ҳал қилув қарорига ёки суд буйруғига асосан алимент ундирилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Вояга етмаган болаларга алимент тўлаш ҳақида ота-она ўртасида келишув бўлмаганда ёки алимент ихтиёрий равишда тўланганда ва ота-онадан бирортаси ҳам алимент ундириш тўғрисида судга даъво ёхуд ариза билан мурожаат қилмаган ҳолларда, васийлик ва ҳомийлик органлари, шунингдек ун тўрт ёшга тўлган бола вояга етмаган боланинг таъминоти учун ота ёки онадан қонунда белгиланган миқдорда алимент ундириш тўғрисида даъво қўзғатишга ҳақлидир. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли ва 2020 йил 10 мартдаги УРҚ–608-сонли қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; ҚХММБ, 11.03.2020 й., 03/20/608/0278-сон)*

Ота-она ва бола алоҳида-алоҳида яшаган тақдирда, васийлик ва ҳомийлик органлари, шунингдек ун тўрт ёшга тўлган бола бир вақтнинг ўзига ота ва онадан вояга етмаган болаларнинг таъминоти учун алимент ундириш тўғрисида даъво қўзғатишга ҳақли. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 10 мартдаги УРҚ–608-сонли Қонуни билан киритилган – ҚХММБ, 11.03.2020 й., 03/20/608/0278-сон)*

**97-модда. Болаларга таъминот беришда ота-она
мажбуриятларининг тенглиги**

Вояга етмаган болаларига алимент тўлаш ва уларга таъминот беришда ота-онанинг мажбуриятлари тенгдир.

Вояга етган, меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларига таъминот беришда ота-онанинг мажбуриятлари тенгдир.

**98-модда. Ота-онанинг вояга етмаган болаларига
алимент тўлаш тартиби**

Ота-она вояга етмаган болаларига таъминот бериш учун алимент тўлаш тартибини ўзаро келишган ҳолда белгилашга ҳақлидирлар.

Вояга етмаган болаларига таъминот бериш учун алимент тўлаш тартиби ва шакли ҳақида ота-она ўртасидаги келишув қонунда белгиланган қоидаларга ва боланинг манфаатларига зид бўлмаслиги керак.

**99-модда. Ота-онанинг вояга етмаган болаларига
тўлайдиган алимент миқдори**

Агар вояга етмаган болаларига таъминот бериш ҳақида ота-она ўртасида келишув бўлмаса, уларнинг таъминоти учун алимент суд томонидан ота-онанинг ҳар ойдаги иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромадининг бир бола учун – тўртдан бир қисми; икки бола учун – учдан бир қисми; уч ва ундан ортиқ бола учун – ярмиси миқдориди ундирилади. Бу тўловларнинг миқдори тарафларнинг моддий ёки оилавий аҳволини ва бошқа эътиборга лойиқ ҳолатларни ҳисобга олган ҳолда суд томонидан камайтирилиши ёки кўпайтирилиши мумкин.

Ҳар бир бола учун ундириладиган алимент миқдори қонунчилик билан белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 26,5 фоизидан кам бўлмаслиги керак. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ–586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

**100-модда. Ота-онанинг вояга етган болаларига
алимент тўлаши**

Ота-она вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларига таъминот бериши шартдир.

Вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларига таъминот бериш ота-онанинг келишувига биноан амалга оширилади. Ота-она ўртасида бундай келишувга эришилмаган тақдирда низо суд тартибиди ҳал қилинади.

**101-модда. Ота-онанинг вояга етган болаларига
тўлайдиган алимент миқдори**

Ота-онадан вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларига ундириладиган алиментнинг миқдори суд томонидан алимент тўлаши шарт бўлган ота-онанинг оилавий ва моддий аҳволи ҳисобга олиниб, ҳар ойда пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланади.

**102-модда. Ота-онадан болаларга ундириладиган
алимент миқдорини аниқлаш тартиби**

Ота-онадан болаларга ундириладиган алимент миқдори алимент тўловчининг ойлик иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромадига нисбатан улушлар ҳисобида ёки пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланиши мумкин.

Алимент тўлаши шарт бўлган ота-онанинг иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромади демио бир хилда бўлмай, ўзгариб турса ёхуд даромадининг бир қисмини натура тарзида оладиган бўлса, шунингдек даромадан улуш тарзида алимент ундириш имконияти бўлмаса ёнки ота-она расман белгиланган иш ҳақи ёки даромадга эга бўлмаса, вояга етмаган болаларнинг таъминоти учун тўлаши лозим бўлган алимент миқдори ҳар ойда пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланиши мумкин.

**103-модда. Болаларнинг таъминоти учун қили-
надиган қўшимча харажатлар**

Ота-она фавқуллода ҳолатлар (боланинг оғир шикастланиши, касал бўлиши ва бошқалар) туфайли келиб

чиққан, боланинг таъминоти учун зарур бўлган қўшимча харажатларда иштирок этиши шарт.

Қўшимча харажатларда иштирок этишдан бош тортган ота (она)дан суд уларнинг оилавий ва моддий аҳволини ҳисобга олиб, қўшимча харажатларни қисман пул билан тўланадиган қатъий суммада ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин.

104-модда. Алимент ундиришда ҳисобга олин- диган даромадлар

Алимент Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ва унинг ташқирисида пул ёки натура тарзида олинган барча турдаги даромадлардан ушлаб қолинади.

Чет эл валютасида олинган даромадлар алимент ундириладиган кунда амалда бўлган Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг расмий курси бўйича сумларда ҳисобланади.

105-модда. Алимент миқдорини камайтириш ёки алимент тўлашдан озод қилиш

Алимент тўлаётган ота-онанинг бошқа вояга етмаган болалари бўлиб, ундан қонунда белгиланган миқдорда алимент ундирилганда ўша болалар алимент олаётган болаларга нисбатан моддий жиҳатдан камроқ таъминланиб қоладиган бўлса, шунингдек алимент тўлаётган ота (она) ногиронлиги бўлган шахс бўлиб, моддий жиҳатдан қийналиб келаётган бўлса ёки алимент олаётган шахс мустақил даромадга эга бўлган тақдирда, алимент миқдори суд томонидан камайтирилиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майдаги ЎРҚ-770-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

Агар вояга етмаган бола давлат ёки нодавлат муассасаларининг тўлиқ таъминотида бўлса, суд алимент тўлаётган ота ёки онанинг моддий аҳволини ҳисобга олиб, тўланаётган алимент миқдорини камайтириш ёки уни алимент тўлашдан озод қилиш ҳақида ҳал қилув қарори чиқариши мумкин.

Алимент миқдорини камайтириш ёки уни тўлашдан озод қилиш учун асос бўлган ҳолатлар тугаганда манфаатдор тараф алимент қонунда белгиланган миқдорда ундирилишини талаб қилиб, судга муурожаат этишга ҳақли.

106-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларга таъминот бериш

Ота-онаси вафот этганлиги оқибатида етим қолган вояга етмаган болаларга таъминот бериш, уларни тарбия-лаш ва уларга таълим бериш давлат томонидан тўлиқ амалга оширилади.

107-модда. Болалар муассасаларига жойлашти- рилган болалар учун алимент ундириш

Вояга етмаган болани ота-онасидан олиш ва уни болалар тарбия муассасасига жойлаштириш тўғрисидаги ҳал қилув қарорини чиқаришда суд ота ва онанинг ҳар биридан мазкур бола фойдасига ушбу Кодекснинг 99-моддасида белгиланган миқдорларда алиментлар ундиради. Бунда ундирилган алиментлар мазкур бола

номига очилган банк ҳисобварағида жамланади ва у вояга етганда тўланади.

(Ўбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги ЎРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

108-модда. Вояга етган меҳнатга лаёқатсиз бола- ларнинг таъминот талаб қилиш ҳуқуқи

Меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож вояга етган болалар ота-онасидан, агар улар йўқ бўлса, қариндошлари ва ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа шахслардан ўз таъминоти учун алимент талаб қилиш ҳуқуқига эга. Бундай ҳолларда алимент миқдори суд томонидан алимент тўлаши шарт бўлган шахсининг моддий ва оилавий аҳволи ҳисобга олиниб, пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланиши мумкин.

109-модда. Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болаларнинг ота-онасига таъминот бериш мажбурияти

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалар меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож ўз ота-онасига таъминот беришлари ва улар тўғрисида ғамхўрлик қилишлари шарт.

Ота-онасининг давлат ва нодавлат муассасалари қарамоғида эканлиги вояга етган меҳнатга лаёқатли болаларни ота-она ҳақида ғамхўрлик қилиш ва уларга моддий ёрдам кўрсатиш мажбуриятдан озод қилмайди.

110-модда. Ота-онага бериладиган таъминот миқ- дори ва тартиби

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалар ўз ота-онасига ихтиёрий равишда моддий ёрдам беришдан бўйин товласалар, таъминот миқдори болаларнинг оилавий ва моддий аҳволини ҳисобга олган ҳолда суднинг ҳал қилув қарорига асосан белгиланади.

Ота-она, алимент ундириш ҳақидаги талабини ўз болаларининг бирига ёки бир нечасига нисбатан қўйганлигидан қатъий назар, алимент миқдорини белги-лашда суд вояга етган, меҳнатга лаёқатли болаларнинг барчасини ҳисобга олиши лозим.

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалардан алимент ундириш низоסי узил-кесил ҳал бўлгунга қадар судья шу низо бўйича вақтинча тўлаб турилиши лозим бўлган суммани кўрсатиб, ажрим чиқариши мумкин.

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалардан ундири-лаётган алимент миқдори қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 11,75 фоизидан кам бўлмаслиги керак. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги ЎРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

111-модда. Ота-онанинг таъминоти учун қилина- диган қўшимча харажатлар

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалар ота-онасининг касаллигига ва бошқа узрли сабабларга қура қилинадиган қўшимча харажатларда иштирок этишлари шарт.

Вояга етган, меҳнатга лаёқатли болалар томонидан қўшимча харажатлар ихтиёрий равишда қопланмаса, талаб қилинаётган сумма суд тартибида ундирилиши мумкин.

112-модда. Низо судда ҳал этилгунга қадар алимент ундириш

Боланинг туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномасида ота (она) деб ёзилган шахсдан алимент ундириши тўғрисидаги низо узил-кесил ҳал этилгунга қадар судья шу низо бўйича ундан ушбу Кодексда белгиланган миқдорда вақтинча алимент ундириш тўғрисида ажрим чиқариши мумкин.

113-модда. Болаларни ота-онасига таъминот бериш мажбуриятдан озод қилиш

Агар суд ота-онанинг ота-оналик мажбуриятини бажаришдан бўйин товлаганлигини аниқласа, болаларни меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож ота-онасига таъминот бериш мажбуриятдан озод қилиши мумкин.

114-модда. Алимент ундириш тўғрисидаги суд қарорини ижро этиш

Алимент ундириш тўғрисидаги суднинг ҳал қилув қарори ёки суд буйруғи қонунчиликда белгиланган тартибда ижро этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

115-модда. Суднинг бир неча ҳал қилув қарорлари бўйича ундирилаётган алимент миқдорини белгилаш

Бошқа-бошқа ота-онадан туғилган вояга етмаган болалар учун суднинг бир неча ҳал қилув қарорларига асосан бир ота (она)дан ундирилаётган алиментнинг умумий миқдори ушбу Кодекснинг 99-моддасида назарда тутилган миқдордан ошиб кетса, алимент тўловчи ота (она) алимент тўлаш ҳақидаги суднинг ҳал қилув қарори ёки суд буйруғи қимнинг фойдасига чиққан бўлса, ўша шахсларнинг ҳар бирига нисбатан алиментнинг миқдорини тегишинча камайтириш тўғрисида даъво тақдим этиши мумкин. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни таҳририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

Суд судларнинг барча ҳал қилув қарорларига биноан тўланиши лозим бўлган, ушбу Кодекс 99-моддасида белгиланган алимент миқдоридан хелиб чиққан ҳолда, болаларга нисбатан судларнинг ҳал қилув қарорлари мавжуд бўлса, уларнинг ҳар бирига тегишли бўлган алиментнинг тенг улушдаги янги миқдорини белгилайди.

Алиментнинг миқдорини камайтиришга асос бўлган ҳолатлар тугаган тақдирда, вояга етмаган болалари учун алимент олувчи шахс ушбу Кодекснинг 99-моддасида кўрсатилган миқдорда алимент ундириш тўғрисида даъво билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

116-модда. Алимент тўлашдан бош тортганлик учун жавобгарлик

Вояга етмаган ёки вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож болаларига алимент тўлаш ҳақидаги суднинг ҳал қилув қарорини бажаришдан бўйин товлаган шахслар ушбу Кодекснинг 79-моддасига асосан ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилиниши ёки жиноий жавобгарликка тортилиши мумкин.

Ота-онасига моддий ёрдэм бериш тўғрисидаги суднинг ҳал қилув қарорларини бажармаслик жиноий жавобгарликка сабаб бўлади.

15-БОБ. ЭР-ХОТИНЛАР ВА СОБИҚ ЭР-ХОТИНЛАРНИНГ АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРИ

117-модда. Эр-хотиннинг бир-бирига таъминот бериш мажбуриятлари

Эр-хотин бир-бирига моддий ёрдэм бериши шарт. Бундай ёрдэм беришдан бош тортилган тақдирда, ёрдамга муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз эр ёки хотин, шунингдек хотин ҳомиладорлик даврида ва ўртада бола туғилган кундан эътиборан уч йил давомида, уртадаги ногиронлиги бўлган болани у ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар парваришлашни ёки болаликдан I гуруҳ ногиронлиги бўлган уртадаги болани парваришлашни амалга оширган, ёрдамга муҳтож бўлган эр (хотин) ёрдэм беришга қодир бўлган хотиндан (эрдан) суд тартибида таъминот (алимент) олиш ҳуқуқига эга.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майддаги УРҚ-770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)

118-модда. Никохдан ажралганидан кейин собиқ эр (хотин)нинг таъминот олиш ҳуқуқи

Етарли маблағга эга бўлган собиқ эр (хотин)дан: собиқ хотин ҳомиладорлик даврида ва ўртада бола туғилган кундан бошлаб уч йил давомида;

ўртадаги ногиронлиги бўлган болани у ўн саккиз ёшга тўлгунга қадар парваришлашни ёки болаликдан I гуруҳ ногиронлиги бўлган болани парваришлашни амалга оширган, ёрдамга муҳтож бўлган собиқ хотин (эр); *(биринчи қисмининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 17 майддаги УРҚ-770-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)*

никоҳдан ажралгунга қадар ёки никоҳдан ажралган пайтдан бошлаб бир йил давомида меҳнатга лаёқатсиз бўлиб қолган ёрдамга муҳтож собиқ хотин (эр);

никоҳдан ажралган пайтдан бошлаб беш йил ичида пенсия ёшига етган ёрдамга муҳтож хотин (эр), агар эр-хотин узоқ вақт никоҳда туришган бўлса, суд тартибида алимент талаб қилиш ҳуқуқига эгадир.

Никоҳдан ажралгандан кейин собиқ эр ёки хотинга тўланадиган алимент миқдори ва уни тўлаш тартиби собиқ эр-хотин ўртасидаги келишув билан белгилиниши мумкин.

119-модда. Эр-хотин (собиқ эр-хотин)дан суд тартибида ундириладиган алимент миқдори

Эр-хотин (собиқ эр-хотин) ўртасида алимент тўлаш тўғрисида келишув мавжуд бўлмаган ҳолларда эр ёки хотинга (собиқ эр ёки хотинга) суд тартибида ундириб бериладиган алимент миқдори суд томонидан эри хотиннинг (собиқ эр ёки хотиннинг) моддий ва оилавий аҳолини ҳамда тарафларнинг эътиборга лойиқ бошқа манфаатларини эътиборга олиб, ҳар ойда пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланади, бироқ бу сумма қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг 11,75 фоизидан кам бўлмаслиги лозим.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

120-модда. Эр ва хотинни бир-бирларига таъминот бериш мажбуриятдан озод қилиш ёки бу мажбуриятни муайян муддат билан чеклаш

Суд куйидаги ҳолларда:

агар эр-хотин никоҳда қисқа вақт мобайнида бўлган бўлса;

агар ўз таъминоти учун маблағ тўлашишни талаб қилаётган эр ёки хотиннинг нолайиқ хулқ-атвори туфайли никоҳдан ажратилган бўлса;

агар ёрдамга муҳтож эр ёки хотиннинг меҳнатга лаёқатсиз бўлиб қолиши унинг спиртли ичимликларни, гиёҳвандлик воситаларини, психотроп моддаларни суистеъмол қилиши ёки қасддан жиноят содир этиши оқибатида юз берган бўлса, эр (хотин)ни ёрдамга муҳтож меҳнатга лаёқатсиз хотин (эр)га таъминот бериш мажбуриятдан озод қилиши ёхуд бу мажбуриятни муайян муддат билан чеклаб қўйиши мумкин.

121-модда. Эр (хотин)нинг алимент олиш ҳуқуқининг тугаши

Эр-хотиннинг бир-биридан таъминот олиш ҳуқуқи ушбу Кодекснинг 117 ва 118-моддаларига мувофиқ таъминот олиш учун асос бўлган шартлар тугаган тақдирда, шунингдек никоҳдан ажралган ёрдамга муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз эр ёки хотин янги никоҳга кирганда тугайди. Бундай ҳолларда, агар таъминот учун маблағ суднинг ҳал қилув қарорига биноан ундирилган бўлса, уни тўлаши шарт бўлган эр (хотин) бундан буён алимент тўлашдан озод этиш ҳақидаги талаб билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

16-БОБ. ҚАРИНДОШЛАР ВА БОШҚА ШАХСЛАРНИНГ АЛИМЕНТ МАЖБУРИЯТЛАРИ

122-модда. Вояга етмаган ва вояга етган меҳнатга лаёқатсиз шахсларга таъминот бериш мажбурияти

Ушбу Кодекснинг 123–128-моддаларида кўрсатилган шартлар мавжуд бўлса, вояга етмаган, шунингдек вояга

етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож шахсларга таъминот бериш мажбурияти суд томонидан уларнинг қариндошлари: бобо, буви, невара, ака-ука, опа-сингил, шунингдек ўғай ота ва ўғай она, ўғай ўғил ва ўғай қиз, доимий тарбияда бўлган шахслар зиммасига юклатилиши мумкин.

123-модда. Бобо ва бувининг ўз невараларига таъминот бериш мажбурияти

Ота-онаси йўқ бўлган ёки улардан таъминот ололмайдиган вояга етмаган невараларига таъминот бериш мажбурияти етарли маблағга эга бўлган бобо ва буви зиммасига юклатилиши мумкин. Вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож невараларнинг ота-онаси, эри ёки хотини (собиқ эри ёки хотини) ва вояга етган меҳнатга лаёқатли болалари бўлмаса ёхуд улардан таъминот учун маблағ ололмаса, уларга нисбатан ҳам бу мажбурият бобо ва бувининг зиммасига юклатилиши мумкин.

124-модда. Невараларнинг бобо ва бувиларига таъминот бериш мажбурияти

Ўзларининг вояга етган болаларидан ёхуд эри ёки хотинидан (собиқ эри ёки хотинидан) таъминот ололмайдиган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож бобо ва бувига таъминот бериш мажбурияти етарли маблағга эга бўлган вояга етган меҳнатга лаёқатли неваралар зиммасига юклатилиши мумкин.

125-модда. Ака-ука ва опа-сингилларнинг вояга етмаган ёки вояга етган меҳнатга лаёқатсиз ака-ука ва опа-сингилларига таъминот бериш мажбурияти

Ота-онаси йўқ бўлган ёки улардан таъминот ололмайдиган вояга етмаган ака-ука ва опа-сингилларига таъминот бериш мажбурияти етарли маблағга эга бўлган ака-ука ва опа-сингиллар зиммасига юклатилиши мумкин. Вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож ака-ука ва опа-сингилларнинг ота-онаси, эри ёки хотини (собиқ эри ёки хотини) ва вояга етган меҳнатга лаёқатли болалари бўлмаса ёхуд улардан таъминот учун маблағ ололмаса, уларга нисбатан ҳам бу мажбурият ака-ука ва опа-сингилларнинг зиммасига юклатилиши мумкин.

126-модда. Доимий тарбияда бўлганларнинг ўз тарбиячиларига таъминот бериш мажбурияти

Меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож эри ёки хотини (собиқ эри ёки хотини) ёки вояга етган меҳнатга лаёқатли болалари бўлмаган ёхуд улардан таъминот учун маблағ ололмайдиган, амалда уларни тарбиялаганларга таъминот бериш мажбурияти уларнинг доимий тарбияси ва таъминотида бўлган шахслар зиммасига юклатилиши мумкин. Бундай мажбурият васийликда (ҳомийликда) турган шахслар зиммасига юклатилмайди.

Суд тарбияда бўлганларни, агар улар тарбиячиларнинг тарбияси ва таъминотида беш йилдан кам турган бўлса, ушбу моддада кўрсатилган мажбуриятдан озод қилишга ҳақли.

127-модда. Ўғай ота ва ўғай онанинг ўғай ўғил ва ўғай қизларига таъминот бериш мажбурияти

Ўғай ота ва ўғай онанинг тарбиясида ёки таъминотида бўлган вояга етмаган ўғай ўғил ва ўғай қизларнинг ота-онаси йўқ бўлса, ёхуд ўз ота-онасидан етарли маблағ ололмаётган бўлса, уларга таъминот бериш мажбурияти ўғай ота ва ўғай она зиммасига юклатилиши мумкин. Вояга етган ёрдамга муҳтож, меҳнатга лаёқатсиз ўғай ўғил ва ўғай қизларнинг ота-онаси, эри ёки хотини (سوبик эри ёки хотини) ва вояга етган меҳнатга лаёқатли болалари бўлмаса, ёхуд улардан таъминот учун етарли маблағ ололмаса, ўғай ота ва ўғай онанинг зиммасига уларга нисбатан ҳам шундай мажбурият юклатилиши мумкин.

128-модда. Ўғай ўғил ва ўғай қизларнинг ўғай ота ва ўғай онага таъминот бериш мажбурияти

Меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож ўғай ота ва ўғай онанинг ота-онаси, эри ёки хотини (سوبик эри ёки хотини) ёки вояга етган меҳнатга лаёқатли болалари бўлмаса ёхуд улардан таъминот учун маблағ ололмаса, уларга таъминот бериш мажбурияти ўғай ўғил ва ўғай қизлар зиммасига юклатилиши мумкин.

Агар ўғай ўғил ва ўғай қизни ўғай ота ва ўғай она беш йилдан кам вақт давомида тарбиялаган ва таъминот берган бўлса, шунингдек улар ўз мажбуриятларини лозим даражада бажармаган бўлса, суд ўғай ўғил ва ўғай қизни ўғай отаси ва ўғай онасига таъминот бериш мажбуриятдан озод қилишга ҳақли.

129-модда. Қариндошлар ва бошқа шахслардан ундириладиган алиментнинг миқдори

Қариндошлар ва бошқа шахслардан вояга етмаган болалар учун, шунингдек вояга етган меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож шахслар таъминоти учун ундириладиган алиментнинг миқдори суд томонидан алимент ундирилаётган шахсинг ва алимент олаётган шахсинг моддий ва оилавий аҳволини ҳисобга олиб, ҳар ойда пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланади.

Алимент миқдорини белгилашда, талаб алимент тўлаши шарт бўлган шахсларнинг барчасига ёхуд уларнинг бир нечасига ёки фақат бирига қаратилган бўлишидан қатъи назар, она шу шахслар ҳисобга олинади.

17-БОБ. АЛИМЕНТ ТўЛАШ ТўҒРИСИДАГИ КЕЛИШУВ

130-модда. Алимент тўлаш тўғрисида келишув тузиш

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув (алимент миқдори, шартлари ва тўлаш тартиби) алимент тўлаши шарт бўлган шахс билан алимент оловчи ўртасида тузилади. Агар алимент оловчи муомалага лаёқатсиз бўлса, келишув унинг қонуний вакили билан тузилади.

131-модда. Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувнинг шакли

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув ёзма шаклда тузилиб, нотариал тартибда тасдиқланиши лозим.

Алимент тўлаш тўғрисида келишув тузишнинг қонунда белгиланган шаклига риоя қилмаслик, Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига назарда тутилган оқибатларга олиб келади.

Нотариал тартибда тасдиқланган алимент тўлаш тўғрисидаги келишув ижро варақаси кучига эга бўлади.

132-модда. Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувни ўзгартириш ёки бекор қилиш

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув тарафларнинг узаро розилиги билан исталган вақтда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин. Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув қандай шаклда тузилган бўлса, уни ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳам ўша шаклда амалга оширилади.

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувнинг бажарилишини бир тарафлама рад қилишга ёки унинг шартларини бир тарафлама ўзгартиришга йўл қўйилмайди.

Тарафларнинг моддий ёки оилавий аҳволида жиддий ўзгаришлар юз берганда ҳамда алимент тўлаш тўғрисидаги келишувни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисида улар узаро келиша олмаганда, манфаатдор тараф келишувни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги даъво билан судга мурожаат қилишга ҳақли. Суд алимент тўлаш тўғрисидаги келишувни ўзгартириш ёки бекор қилиш масаласини ҳал қилишда тарафларнинг эътиборга лойиқ ҳар қандай манфаатини ҳисобга олишига ҳақли.

133-модда. Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувга биноан тўланадиган алиментлар миқдори

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувга биноан тўланадиган алиментларнинг миқдорини тарафлар шу келишувда белгилайди.

Вояга етмаган болаларга алимент тўлаш тўғрисидаги келишувга биноан тўланадиган алиментнинг миқдори алимент суд тартибда ундирилганда болалар олиши мумкин бўлган миқдордан кам бўлмаслиги керак.

134-модда. Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувга биноан алимент тўлаш усуллари ва тартиби

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув бўйича алимент тўлаш усуллари ва тартиби шу келишув билан белгиланади.

Алиментлар: алимент тўлаши шарт бўлган шахсинг иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромадига нисбатан улушларда; вақти-вақтида пул билан тўланадиган қатъий суммада; бир йўла пул билан тўланадиган қатъий суммада; мол-мулк билан ёки келишувда қайд этилган бошқа усулларда тўланиши мумкин.

Алимент тўлаш ҳақидаги келишувда алимент тўлашнинг турии усуллари билан бирга қўшиқ қўлаш назарда тутилиши мумкин.

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишув бўйича тўланадиган алимент миқдорини индексация қилиш шу

келишув мувофиқ амалга оширилади. Агар алимент тўлаш тўғрисидаги келишувда индексация қилиш тартиби кўрсатилмаган бўлса, индексация ушбу Кодекснинг 144-моддасига мувофиқ амалга оширилади.

18-БОБ. АЛИМЕНТЛАРНИ ТЎЛАШ ВА УНДИРИШ ТАРТИБИ

135-модда. Алиментни ихтиёрий тўлаш

Алимент тўлаши шарт бўлган шахс алиментни ихтиёрий равишда шахсан ёки ўз аризасига мувофиқ ишлаб турган жойида ёхуд пенсия, нафақа, стипендия ва бошқа турдаги маблағ олаётган жойида тўланади.

Вояга етмаган болалар учун олинadиган алимент аризага мувофиқ ушбу Кодекснинг 99-моддасида белгиланган миқдорларга ушлаб қолинади.

Вояга етмаган болалар таъминоти учун алиментлар бола вояга етунига қадар бўлган давр учун, шу жумладан кўчмас ёки кўчар мулк ёхуд бошқа қимматли ашёни бериш йўли билан олдиндан тўланиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

Алиментнинг ихтиёрий равишда тўлаб турилиши алимент ундирувчини алимент ундириш ҳақидаги даъво ёки ариза билан хоҳлаган вақтда судга мурожаат қилиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)*

136-модда. Алиментни суд тартибида ундириш

Алимент олиш ҳуқуқига эга бўлган шахс, алимент талаб қилиш ҳуқуқи вужудга келганидан сўнг қанча мuddат ўтганидан қатъи назар, хоҳлаган вақтда алимент ундириш тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат қилишга ҳақлидир.

Мазкур шахс, низо бўлмаган тақдирда, вояга етмаган болалар учун алимент ундириш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат этишга ҳақли бўлиб, бу ариза буйруқ тартибида иш юритиш тарзида куриб чиқилади.

Алимент судга мурожаат этилган пайтдан бошлаб ундирилади.

Агар таъминот учун маблағ олиш чоралари судга мурожаат қилингунга қадар қўрилганлиги, аммо алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг уни тўлашдан бош торганлиги оқибатида алимент олинмаганлиги суд томонидан аниқланса, ўтган давр учун алимент судга мурожаат этилган пайтдан бошлаб уч йиллик мuddат доирасида ундириб олиниши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2003 йил 12 декабрдаги 568-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 1–2-сон, 18-модда)

137-модда. Иш берувчининг (ташкilot маъмуриятининг) алимент ушлаб қолиш мажбурияти

Алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг иш жойидаги иш берувчи ёки пенсия, нафақа, стипендия олаётган жойи-

даги ташкilot маъмурияти алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишувга ёки ижро варақасига асосан алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг иш ҳақидан ва (ёки) бошқа даромадидан ҳар ойда алимент ушлаб қолиб, алимент тўлаши шарт бўлган шахсга иш ҳақи тўланган ва (ёки) бошқа даромадлар олинган кундан бошлаб, уч кундан кечиктирмай алимент олувчи шахсга алимент тўлаши ёки алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг ҳисобидан унга ўтказиши шарт.

138-модда. Алимент тўловчининг иш, ўқиш жойи ва турар жойи ўзгарганлиги ҳақида хабар қилиш мажбурияти

Суднинг ҳал қилув қарори ёки алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишув бўйича алимент ушлаб қолиши лозим бўлган иш берувчи (ташкilot маъмурияти) алимент тўловчи шахс билан меҳнат шартномаси бекор қилинганлиги ҳақида, шунингдек унинг янги иш, ўқиш жойи ёки турар жойи унга маълум бўлса, бу ҳақда суднинг ҳал қилув қарори ижро этилаётган жойдаги давлат ижрочисига ёки алимент олувчи шахсга уч кун мuddат ичида хабар бериши шарт.

Алимент тўлаши шарт бўлган шахс ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган мuddатда ўз иш, ўқиш жойи ёки турар жойи ўзгарганлиги ҳақида, шунингдек қўшимча иш ҳақи ёки бошқа даромади тўғрисида давлат ижрочисини ҳамда алимент олувчи шахсни хабардор қилиши шарт. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли Қонуни тахририда – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2017 йил, 10-сон, 605-модда)*

Ушбу модданинг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган маълумотларни белгиланган мuddатда уэрсиз сабабларга кўра хабар қилмаган тақдирда, айбдор мансабдор шахс ва алимент тўловчи шахс қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади.

139-модда. Алимент қарзини ундириш

Алимент қарзи алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромадидан ундирилади. Иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромад етарли бўлмаганда, алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг банклар ва бошқа кредит ташкilotларидаги ҳисобварақларида турган пул маблағидан, тижорат ва тижоратчи бўлмаган ташкilotларга шартнома асосида ўтказилган пул маблағидан ундирилади. мулк ҳуқуқининг ўтишига олиб келувчи шартномалар бундан мустасно. Бу маблағ етарли бўлмаганда ундириш алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг қонун бўйича ундириш қаратилиши мумкин бўлган ҳар қандай мол-мулкига қаратилади.

Ундириш алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг ҳисобварақларидаги пул маблағига ва унинг бошқа мол-мулкига қонунчиликда белгиланган тартибда қаратилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишув ёки ижро варақаси асосида ўтган даврдаги алимент қарзи ижро варақаси ёки алимент

тўлаш тўғрисидаги келишув алимент ундириш учун тақдим қилинганга қадар ўтган уч йилдан ортиқ бўлмаган мuddат учун ундирилади.

Алиментлар ижро варақаси ёки алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишувда буйича алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг айби билан ундирилмаган бўлса, алиментлар ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган уч йиллик мuddатдан қатъи назар, ўтган барча вақт учун ундирилади.

140-модда. Алимент қарзининг миқдорини белгилаш

Алимент қарзининг миқдори давлат ижрочиси томонидан суднинг ҳал қилув қарори ёки алимент тўлаш тўғрисидаги нотариал тартибда тасдиқланган келишувда белгиланган алимент миқдоридан келиб чиққан ҳолда аниқланади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 16 октябрдаги УРҚ-448-сонли Қонуни тахририда – Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг Ахборотномаси, 2017 йил, 10-сон, 605-модда)*

Ушбу Кодекснинг 99-моддасига асосан вояга етмаган болаларга тўланадиган алимент қарзининг миқдори алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг иш ҳақи ва (ёки) бошқа даромади миқдоридан келиб чиққан ҳолда алимент ундирилмаган вақт учун ҳисоблаб чиқилади. Агар алимент тўлаши шарт бўлган шахс шу даврда ишламаган бўлса ёки унинг иш ҳақи ва (ёки) даромадини тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим қилинмаган бўлса, алимент қарзи ундирилаётган вақтда алимент Ўзбекистон Республикасида амалда бўлган ўртача ойлик иш ҳақи миқдори буйича ҳисоблаб чиқилади. Агар қарзни бундай белгилаш тарафлардан бирининг манфаатларига жиддий путур етказса, манфаатларига путур етказилган тараф судга мурожаат қилишга ҳақлидир. Суд тарафларнинг моддий ва оилавий аҳволини ва бошқа эътиборга лойиқ ҳолатларни инобатга олиб, қарзнинг пул билан тўланадиган қатъий суммасини белгилаши мумкин.

141-модда. Алимент қарзини тўлашдан озод қилиш

Тарафлар ўртасидаги келишувга мувофиқ алимент қарзини тўлашдан озод қилиш ёки уни камайтиришга тарафларнинг ўзаро розилиги бўлгандагина йўл қўйилади, вояга етмаган болаларга алимент тўланадиган ҳоллар бундан мустасно.

Агар суд алимент тўлаши шарт бўлган шахс касаллиги ёки бошқа узрли сабабларга кўра алимент тўламаганлигини аниқласа ҳамда унинг моддий ва оилавий аҳволи йиғилган алимент қарзини тўлашга имкон бермайди деб топса, алимент тўловчининг даъвосига биноан уни алимент қарзларини тўлашдан тўла ёки қисман озод этишга ҳақлидир.

142-модда. Алиментни ўз вақтида тўламаганлик учун жавобгарлик

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувга мувофиқ алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг айби билан қарз вужудга келган бўлса, айбдор шахс ушбу келишувда белгиланган тартибда жавобгар бўлади.

Суднинг ҳал қилув қарорига кўра алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг айби билан қарз вужудга келган бўлса, айбдор шахс кечиктирилган ҳар бир кун учун тўланмай қолган алимент суммасининг ундан бир фоизи миқдорида алимент олувчига неустойка тўлайди.

Алимент олувчи алимент ўз вақтида тўланмаганлигида айбдор алимент тўлаши шарт бўлган шахсдан алимент тўлаш мажбуриятларини ўз вақтида бажармаганлик оқибатида етказилган барча зарарларнинг неустойка билан қопланмаган қисмини ундиришга ҳам ҳақлидир.

143-модда. Алиментни ҳисобга ўтказишга ва қайтариб олишга йўл қўйилмаслиги

Алимент қарши қўйилган бошқа талаблар билан ҳисобга ўтказилиши мумкин эмас.

Алиментни қайтариб олишга йўл қўйилмайди, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно:

алимент олувчи томонидан ёлгон маълумотлар бериш ёки қалбаки ҳужжатлар тақдим этиш оқибатида алимент ундириш тўғрисида чиқарилган суднинг ҳал қилув қарори бекор қилинганда;

алимент олувчи томонидан алдаш, қўрқитиш ёки зурилик таъсири остида тузилган алимент тўлаш тўғрисидаги келишув ҳақиқий эмас деб топилганда;

алимент тўлашига асос бўлган суднинг ҳал қилув қарори, алимент тўлаш тўғрисидаги келишув ёки ижро варақаси қалбакилиги факти суд ҳукми билан аниқланганда.

Агар ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ҳаракатлар вояга етмаган боланинг ёки вояга етган муомалага лаёқатсиз алимент олувчининг вакили томонидан содир этилган бўлса, алимент қайтариб олинмайди, тўланган алимент суммалари эса, алимент тўлаши шарт бўлган шахснинг даъвосига кўра айбдор вакидан ундирилади.

144-модда. Алиментни индексация қилиш

Суднинг ҳал қилув қарорига асосан пул билан тўланадиган қатъий суммада ундирилаётган алиментнинг индексация қилиш алиментлар ушлаб қолинаётган жойда қонунчилик билан белгиланган меҳнатга ҳақ тўлашнинг энг кам миқдорига мутаносиб равишда амалга оширилади.

Индексация қилиш мақсадида алиментнинг миқдори суд томонидан қонунчиликда белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш энг кам миқдорининг муайян қисмига мос равишда пул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 3 декабрдаги УРҚ-586-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 49-сон, 890-модда; ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

145-модда. Алимент тўлаши шарт бўлган шахс чет давлатга кетаётганида алимент тўланиши

Алимент тўлаши шарт бўлган шахс доимий яшаш учун ёки уч ойдан ортиқ мuddатга чет давлатга кетаётганида қонунга мувофиқ ўзи таъминот бериши лозим бўлган алимент олувчилар билан ушбу Кодекснинг 130–134-моддаларига асосан алимент тўлаш тўғрисида келишув тузиши шарт.

Алимент тўлаш тўғрисида келишувга эришилмаган тақдирда манфаатдор шахс алимент миқдорининг гул билан тўланадиган қатъий суммада белгиланиши ва алиментни бир йўла тўлаш тўғрисида ёки алимент эвазига муайян мол-мулкни бериш ҳудуд алиментни бошқа усулда тўлаш тўғрисидаги талаб билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Вояга етмаган болалар таъминоти учун алиментлар олдиндан тўланган ёки алимент тўлаш мажбуриятини таъминлаш учун гаров шартномаси тузилган бўлса, шахс алимент тўлаш тўғрисида келишув тузиш мажбуриятидан озод этилади.

Алиментларни олдиндан тўлаш, шунингдек алимент тўлаш мажбуриятини таъминлаш буйича гаров шартномасини тузиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади. *(Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 9 январдаги УРҚ-459-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 2-сон, 24-модда)*

146-модда. Алимент миқдорини ўзгартириш ёки алимент тўлашдан озод қилиш

Алимент миқдори суд тартибида белгиланганидан кейин тарафлардан бирининг моддий ёки оилавий аҳволи ўзгарса, суд улардан ҳар бирининг талабига кўра алиментнинг белгиланган миқдорини ўзгартиришга ёки алимент тўлаши шарт бўлган шахсни алимент тўлашдан озод қилишга ҳақли. Алимент миқдорини ўзгартиришда ёки уни тўлашдан озод қилишда суд тарафларнинг эътиборга лойиқ бошқа манфаатларини ҳисобга олишга ҳақли.

147-модда. Алимент мажбуриятларининг тугатилиши

Алимент тўлаш тўғрисидаги келишувда белгиланган алимент мажбуриятлари тарафлардан бирининг ўлими, мазкур келишув мuddатининг ўтиши ёки унда назарда тутилган бошқа асосларга кўра тугайди.

Суд тартибида ундириладиган алимент тўлаш:

бола вояга етганда ёки вояга етмасдан туриб тўла муомала лаёқатига эга бўлганда;

фойдасига алимент ундирилаётган бола фарзандликка олинганда;

суд алимент олувчининг меҳнатга лаёқати тикланган ёки уни ёрдамга муҳтож бўлмай қолган деб топганда;

меҳнатга лаёқатсиз, ёрдамга муҳтож алимент олувчи собиқ эр ёки хотин янги никоҳга кирганда;

алимент олувчи ёки алимент тўлаши шарт бўлган шахс вафот этганда тугатилади.

VI бўлим. ОТА-ОНА ҚАРАМОҒИДАН МАҲРУМ БУЛГАН БОЛАЛАРНИ ЖОЙЛАШТИРИШ ШАКЛЛАРИ

19-БОБ. ОТА-ОНА ҚАРАМОҒИДАН МАҲРУМ БУЛГАН БОЛАЛАРНИ АНИҚЛАШ ВА ЖОЙЛАШТИРИШ

148-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш

Ота-она вафот этганда, ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этилганда, уларнинг ота-оналик ҳуқуқи чекланганда, улар муомалага лаёқатсиз деб топилганда, касал бўлганда, узоқ мuddат бўлмаганда, ота-она болаларни тарбиялаш ёки уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишдан бўйин товланганда, шу жумладан ота-она тарбия, даволаш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасалари ва шунга ўхшаш бошқа муассасалардаги боласини олишдан бош тортиганда, шунингдек ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган бошқа ҳолларда болаларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш васийлик ва ҳомийлик органлари зиммасига юклатилади.

149-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни аниқлаш ва ҳисобга олиш

Васийлик ва ҳомийлик органлари ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни аниқлайди. Бундай болаларни ҳисобга олиди ва ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган ҳар бир ҳолатга қараб, болаларни жойлаштириш шаклларини танлайди, шунингдек бундан буён уларга таъминот бериш, уларни тарбиялаш ва уларга таълим бериш шарт-шароитларини назорат қилиб боради.

Васийлик ва ҳомийлик органидан ташқари бошқа юридик ва жисмоний шахсларнинг ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни аниқлаш ва жойлаштириш буйича фаолият юритишига йўл қўйилмайди.

Ташкилотларнинг (мактабгача таълим ташкилотларининг, умумтаълим муассасаларининг, даволаш муассасаларининг ва бошқа муассасаларининг), фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг мансабдор шахслари ва бошқа фуқаролар болалар ота-она қарамоғидан маҳрум бўлганлигидан хабардор бўлган, етти кунлик мuddат ичида бу ҳақда болалар ҳақиқатда турган жойдаги васийлик ва ҳомийлик органларига хабар беришлари шарт. Васийлик ва ҳомийлик органи бундай маълумотларни олган кундан эътиборан уч кун ичида боланинг турмуш шароитини текшириб чиқиши ва бунда боланинг ота-она ёки қариндошлари қарамоғидан маҳрум бўлганлиги аниқланса, уни жойлаштириш масаласи ҳал бўлгунча қадар боланинг ҳуқуқ ва манфаатлари ҳимоя қилинишини таъминлаши шарт. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли ва 2020 йил 3 декабрдаги УРҚ-653-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; ҚХММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)*

Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар тўғрисидаги маълумотларни васийлик ва ҳомийлик органига хабар қилмаганлик, шунингдек бундай болаларни жойлаштиришда қонунчилик талабларини бузганлик учун ушбу модданинг учинчи қисмида кўрсатилган

муассасаларнинг раҳбарлари ва органларнинг мансабдор шахслари қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 16 апрелдаги УРҚ-153-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуллари тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 16-сон, 117-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

150-модда. Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни жойлаштириш

Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган болалар оила (фарзандликка олиниши, васийлик, ҳомийлик белгиланиши ёки тутинган оила)га берилиши, бундай имконият бўлмаганда эса, етим болалар ёхуд ота-оналар қарамоғидан маҳрум бўлган болалар учун тайинланган муассасалар (тарбия, даволаш, аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасаси ва шунга ўхшаш бошқа муассасалар) га тарбияга берилиши лозим.

Ота-онани қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган оилага ёки муассасаларга тарбиялаш учун жойлаштириш масаласи ҳал бўлгунга қадар васийлик (ҳомийлик) мажбуриятларини бажариш вақтинча васийлик ва ҳомийлик органлари зиммасига юклатилади.

20-БОБ. ФАРЗАНДЛИККА ОЛИШ

151-модда. Фарзандликка олиш

Фарзандликка олишга фақат вояга етмаган болаларга нисбатан ва фақат уларнинг манфаатларини кўзлаб йўл қўйилади.

Фарзандликка олиш болани фарзандликка олишни истаган шахсларнинг (шахснинг) аризасига кўра, васийлик ва ҳомийлик органларининг фарзандликка олишнинг асослилиги ва фарзандликка олинаётган бола манфаатларига тўғри келиши ҳақидаги ҳулосаси ҳисобга олинган ҳолда суд томонидан амалга оширилади.

Фарзандликка олиш тўғрисидаги ишлар Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик процессуал кодексига назарда тутилган қоидалар бўйича алоҳида иш юритиш тартибиде, фарзандликка олувчилар (олувчи), васийлик ва ҳомийлик органлари вакиллари, шунингдек прокурор иштирокида суд томонидан кўриб чиқилади.

Ака-укалар ва опа-сингилларни турли шахслар томонидан фарзандликка олишга йўл қўйилмайди, фарзандликка олиш болаларнинг манфаатларига мувофиқ келган ҳоллар бундан мустасно

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

152-модда. Фарзандликка олиши мумкин бўлган шахслар

Вояга етган эркак ёки аёл фуқаролар фарзандликка олувчилар бўлиши мумкин, қуйидаги шахслар бундан мустасно:

ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган ёки ота-оналик ҳуқуқи чекланганлар;

қонун билан белгиланган тартибда муомалага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилганлар; асаб касалликлари ёки наркология муассасаларида рўйхатда турувчилар;

ушбу Кодекс 169-моддасининг биринчи қисмида кўрсатилган асослар бўйича фарзандликка олганлиги бекор қилинган собиқ фарзандликка олувчилар;

хаёtgа, соғлиққа қарши жиноятлар, ҳаёт ёки соғлиқ учун хавfli бўлган жиноятлар, жинсий эркинликка, оилага, ёшларга ва ахлоққа қарши, шахснинг озодлигига, шаъни ва қадр-қимматига қарши (бундан туҳмат, ҳақорат қилиш мустасно), фуқароларнинг конституций ҳуқуқ ва эркинликларига қарши (бундан жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари тўғрисидаги қонунчиликни бузиш, муаллифлик ёки ихтирочилик ҳуқуқларини бузиш мустасно), тинчликка ва инсониятнинг хавфсизлигига қарши, Ўзбекистон Республикасига қарши жиноятлар, ўзганинг мол-мулкани талон-торож қилиш билан боғлиқ бўлган жиноятлар, жинсий йўл билан топилган мол-мулкни олиш ёки ўтказиш, тижоратда пора эвазига оғдириб олиш ёхуд нодавлат тижорат ташкилотининг ёки бошқа нодавлат ташкилотининг хизматчисини пора эвазига оғдириб олиш, бошқарув тартибига, шунингдек одил судловга қарши жиноятлар, қийноққа солиш ва бошқа шафқатсиз, ғайриинсоний ёки қадр-қимматни камситувчи муомала ҳамда жазо турларини қўллаш, жамоат хавфсизлигига қарши жиноятлар (бундан учувчисиз учадиган аппаратларни қонунга хилоф равишда олиб кириш, ўтказиш, олиш, сақлаш ёки улардан фойдаланиш, қарангинли ва инсон учун хавfli бўлган бошқа юқумли касалликлар тарқалиши ҳақида ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тарқатиш, учувчисиз учадиган аппаратларни сақлаш ва улардан фойдаланиш тартибини бузиш, тадқиқот фаолиятини амалга оширишда хавфсизлик қоидаларини бузиш, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузиш, санитарияга оид қонунчиликни ёки эпидемияларга қарши кураш қоидаларини бузиш, тоғ-кон, қурилиш ёки портлатиш ишлари хавфсизлиги қоидаларини бузиш, ёнгин хавфсизлиги қоидаларини бузиш мустасно), гиеҳвондлик вოსиталарининг ёки психотроп моддаларнинг қонунга хилоф муомаласидан иборат жиноятлар, жамоат тартибига қарши жиноятлар ва ҳарбий мансабдорлик жиноятлари содир этганлиги учун илгари ҳукм қилинганлар. *(Биринчи қисмининг олтинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 октябрдаги УРҚ-723-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 22.10.2021 й., 03/21/723/0983-сон)*

ушбу модда биринчи қисмининг олтинчи хатбошисида кўрсатилган жиноятлар ҳулмасига кирмайди оғир ва ўта оғир жиноятларни содир этганлиги учун илгари ҳукм қилинганлар;

ушбу модда биринчи қисмининг олтинчи ва еттинчи хатбошиларида кўрсатилган жиноятларни содир этганлиги учун узаига нисбатан жиноят иши айбллик тўғрисидаги масала ҳал қилинмай туриб тугатилганлар;

фарзандликка олишга монелик қиладиган касалликларга чалинганлар. Мазкур касалликларнинг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади. *(Биринчи қисмининг еттинчи, саккизинчи ва тўққизинчи хатбошилари Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 октябрдаги УРҚ-723-сон-*

ли Қонуни билан киритилган – ҚММБ, 22.10.2021 й, 03/21/723/0983-сон)

Фарзандликка олувчилар ва фарзандликка олинувчилар ёшидаги фарқ ўн беш ёшдан кам бўлмаслиги шарт, бундан ўғай ота ва ўғай она ёхуд фарзандликка олинувчининг яқин қариндошлари томонидан фарзандликка олиш ҳоллари мустасно. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 октябрдаги УРҚ–723-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 22.10.2021 й, 03/21/723/0983-сон)

153-модда. Фарзандликка олишни сир сақлаш

Фарзандликка олишни сир сақлаш қонун билан ҳимоя қилинади.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтаридаги ва бошқа ҳужжатлардаги фарзандликка олувчилар фарзандликка олинганларнинг ота-онаси эмаслигини билдирадиган мазмундаги ёзувлар билан таништириш, бу ёзувлардан кўчирмалар ва бошқа маълумотларни фарзандликка олувчиларнинг розилигисиз, агар улар вафот этган бўлса, васийлик ва ҳомийлик органининг розилигисиз бериш тақиқланади.

Фарзандликка олувчининг ёки васийлик ва ҳомийлик органининг эркига хилоф равишда фарзандликка олиш сирини ошқор қилган шахслар қонун билан белгиланган жавобгарликка тортилади.

154-модда. Фарзандликка олишда устунлик ҳуқуқига эга бўлган шахслар

Фарзандликка олишда қуйидагилар устунлик ҳуқуқига эга бўладилар:

турар жойидан қатъи назар фарзандликка олинувчининг қариндошлари, фарзандликка олинувчи бола оиласида яшаётган шахс; ака-ука, опа-сингилларни улар ўртасидаги қариндошлик алоқаларини бузмасдан фарзандликка олаётган шахслар;

ўғай ота ва ўғай она;

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари;

касаллик, бахтсиз ҳодиса оқибатида фарзандларидан ажралган шахслар.

155-модда. Фарзандликка олинаётган боланинг фарзандликка олинишига розилиги

Ўн ёшга тўлган болани фарзандликка олиш учун унинг розилиги талаб қилинади.

Фарзандликка олишда боланинг розилиги васийлик ва ҳомийлик органлари ёки суд томонидан фарзандликка олиш тўғрисидаги иш кўриб чиқилаётганда аниқланади. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ–352-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

156-модда. Боланинг розилигисиз фарзандликка олиш

Агар бола фарзандликка олувчиларнинг оиласида тарбияланаётган бўлса ва уларни ўз ота-онаси деб эътироф этса, фарзандликка олиш фарзандликка олинаётган боланинг розилигисиз амалга оширилиши мумкин.

157-модда. Фарзандликка олувчининг эри (хотини)нинг болани фарзандликка олишга розилиги

Агар бола эр-хотиннинг ҳар иккаласи томонидан фарзандликка олинаётган бўлса, бунга хотин (эр)нинг розилиги талаб этилади.

Агар эр-хотин оилавий муносабатларни тугатган, бир йилдан ортиқ бирга яшамаётган бўлсалар ва эр (хотин)нинг турар жойи номаълум бўлса, фарзандликка олишда унинг розилиги талаб қилинмайди.

158-модда. Васийлик ёки ҳомийликдаги болани фарзандликка олиш

Васийлик ёки ҳомийликдаги болани фарзандликка олиш, агар унинг ота-онасининг розилик талаб қилинмайдиган бўлса, васий ёки ҳомийнинг розилиги билан амалга оширилади.

159-модда. Ота-онанинг боланинг фарзандликка олинишига розилиги

Болани фарзандликка олиш учун фарзандликка олинаётган бола ота-онасининг розилиги талаб этилади.

Ота-она боланинг муайян бир шахс (шахслар) томонидан фарзандликка олинишига розилик беришлари ёки фарзандликка беришга розилик билдириб, фарзандликка олувчиларни танлаш ихтиёрини васийлик ва ҳомийлик органига ҳавола қилишлари мумкин.

Ота-онанинг боланинг фарзандликка олинишига розилиги нотариал тасдиқланган ёки ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган бола жойлашган муассаса раҳбари томонидан ёки фарзандликка олиш амалга оширилаётган жойдаги ёхуд ота-она доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойдаги васийлик ва ҳомийлик органи томонидан тасдиқланган аризада баён этилган бўлиши керак, шунингдек фарзандликка олиш тўғрисида иш юритилаётганда бевосита судда баён этилиши мумкин. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ–759-сонли Қонуни тахририда* – ҚММБ, 14.03.2022 й, 03/22/759/0213-сон)

Суд томонидан фарзандликка олиш тўғрисидаги ҳал қилув қарори чиқарилгунга қадар ота-она боланинг фарзандликка олинишига берган розилигини қайтариб олишга ҳақли. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар *Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ–352-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

160-модда. Ота-онанинг розилигисиз фарзандликка олиш

Фарзандликка олиш қуйидаги ҳолларда:

ота-онанинг кимлиги номаълум бўлса;

ота-она ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган бўлса;

ота-она муомалага лаёқатсиз, бедарак йўқолган деб топилган ёки вафот этган деб эълон қилинган бўлса;

ота-она бир йилдан ортиқ муддат давомида болалар ёки даволаш муассасаларидаги боласидан узрли сабабларсиз хабар олмаган бўлса, ота-онанинг розилигисиз амалга оширилади.

161-модда. Давлат болалар муассасалари тарбияси ва таъминотидаги болаларни фарзандликка олиш

Давлат болалар муассасаларининг тарбияси ва таъминотидаги болаларни фарзандликка олиш, агар уларнинг ота-онаси розилиги талаб этилмайдиган бўлса, шу муассаса маъмуриятининг розилиги билан амалга оширилади.

161¹-модда. Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс бўлиб, бошқа давлат ҳудудида доимий яшаётган болани Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан фарзандликка олиш

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс бўлиб, бошқа давлат ҳудудида доимий яшаётган болани Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан фарзандликка олиш мазкур бола доимий яшаётган давлатнинг қонунчилиқда белгиланган тартибда, фарзандликка олинаётган бола етим ва фарзандликка олувчиларнинг (олувчининг) яқин қариндоши бўлган ёки ўз ватанида турли сабабларга кўра фарзандликка олиниши мумкин бўлмаган ҳолларда амалга оширилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс бўлиб, бошқа давлат ҳудудида доимий яшаётган болани Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан фарзандликка олишда фарзандликка олинаётган боланинг Ўзбекистон Республикасига кириши ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий яшashi учун Ўзбекистон Республикаси ваколатли органининг рухсатномаси талаб қилинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)

162-модда. Болани такроран фарзандликка олиш

Фарзандликка олиш тўғрисидаги биринчи қарор суд тартибда бекор қилингандан кейингина боланинг такроран фарзандликка олинишига йўл қўйилади.

163-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

164-модда. Фарзандликка олишда туғилишни қайд этиш дафтарига ўзгартириш киритиш

Суднинг фарзандликка олиш тўғрисидаги ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан бошлаб ўн кун ичида фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органлари фарзандликка олинаётганининг туғилиши қайд этилган дафтарга зарур ўзгартиришлар киритиши лозим.

Фарзандликка олувчилар боланинг туғилиши ёзилган дафтарга, агар бу ҳақда суднинг ҳал қилув қарорида кўрсатилган бўлса, унинг ота-онаси деб ёзилиши керак. (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон

Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

Зарур ҳолларда боланинг фамилияси, исми, отасининг исмигина эмас, балки туғилган санаси ҳам бир йилдан ортиқ бўлмаган фарқ билан ўзгартирилади. Агар бола ун ёшдан ошмаган бўлса, туғилган жойи ҳам Ўзбекистон Республикаси доирасида ўзгартирилиши мумкин.

165-модда. Фарзандликка олишнинг ҳуқуқий оқибатлари

Фарзандликка олинган болалар барча шахсий ва мулкий ҳуқуқларда фарзандликка олувчининг ўз болаларига тенглаштирилади.

Фарзандликка олинганлар ва уларнинг ота-онаси (ота-она қариндошлари) бир бўқларига нисбатан шахсий ва мулкий ҳуқуқларни йўқотадилар ҳамда ўзаро мажбуриятлардан озод бўладилар.

Бола битта шахс томонидан фарзандликка олинган тақдирда, унинг манфаатларини кузлаб, боланинг шахсий номулкий ҳамда мулкий ҳуқуқ ва мажбуриятлари, агар фарзандликка олувчи эркак бўлса, онасининг илтимосига кўра ёки, агар фарзандликка олувчи аёл бўлса, отасининг илтимосига кўра сақланиб қолиши мумкин.

Агар фарзандликка олинаётган боланинг отаси ёки онаси вафот этган бўлса, вафот этган отанинг ёки онанинг ота-онаси (бува ёки буви) илтимосига кўра боланинг шахсий номулкий ҳамда мулкий ҳуқуқ ва мажбуриятлари, агар боланинг манфаатлари шуни талаб этса, вафот этган отасининг ёки онасининг қариндошларига нисбатан сақланиб қолиши мумкин. (Учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

166-модда. Фарзандликка олишда боқувчисини йўқотганлик учун пенсия ёки нафақанинг сақланиши

Фарзандликка олиниш вақтида боқувчисини йўқотганлик учун пенсия ёки нафақа олиш ҳуқуқига эга бўлган вояга етмаганлар фарзандликка олинган тақдирда ҳам ана шу ҳуқуқни сақлаб қоладилар.

167-модда. Фарзандликка олишнинг вужудга келиш вақти

Фарзандликка олинган боланинг туғилишини қайд этиш дафтарига зарур ўзгартиришлар киритилган кун фарзандликка олишнинг вужудга келган вақти ҳисобланади.

168-модда. (Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

169-модда. Фарзандликка олишни бекор қилиш асослари

Фарзандликка олиш агар фарзандликка олувчилар: ўз зиммаларига юклатилган мажбуриятларни бажаридан бўйин товляётган ёки уларни лозим даражада бажармаётган бўлсалар;

ота-оналик ҳуқуқини суистеъмом қилаётган бўлсалар;

фарзандликка олинувчиларга нисбатан шафқатсизлик билан муомалада бўлсалар;

мутасил ичкиликбозликка ёки гиёвандликка мубтало бўлган бўлсалар бекор қилиниши лозим.

Фарзандликка олинувчининг ҳуқ-атвори фарзандликка олувчиларнинг шаъни ва қадр-қимматиға путур етказаетган, уларнинг ҳаёти ёки соғлиғиға хавф солаётган бўлса, фарзандликка олинувчи вояға етганидан кейин фарзандликка олиш бекор қилинишиға йўл қўйилади.

Суд бошқа асосларға кўра ҳам боланинг манфаатларидан келиб чиқиб, унинг фикрини ҳисобға олган ҳолда фарзандликка олишни бекор қилишға ҳақлидир.

170-модда. Фарзандликка олишни бекор қилишни талаб этиш ҳуқуқиға эға бўлган шахслар

Фарзандликка олинганнинг ота-онаси, прокурор, васийлик ва ҳомийлик органлари, вояға етмаганлар ишлари бўйича идоралараро комиссиялар, шунингдек ўн олти ёшға тўлган фарзандликка олинган бола фарзандликка олишни суд тартибида бекор қилишни талаб этиш ҳуқуқиға эға.

(Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 14 сентябрдаги УРҚ-446-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2017 йил 37-сон, 978-модда)

171-модда. Фарзандликка олишни бекор қилиш тартиби

Фарзандликка олишни бекор қилишға фақат суд тартибида йўл қўйилади. Фарзандликка олишни бекор қилиш тўғрисидаги ишларни ҳал қилишда ўн ёшға тўлган боланинг фикри ҳисобға олинади.

Суднинг фарзандликка олишни бекор қилиш тўғрисидаги ҳал қилув қарори қонуний кучға кирган кундан бошлаб суд уч кун ичида ушбу ҳал қилув қароридан кўчирмани фарзандликка олинаётган боланинг туғилганлиги рўйхатға олинган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органиға юбориши шарт.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

172-модда. Фарзандликка олишни бекор қилиш оқибатлари

Фарзандликка олиш бекор қилинганда фарзандликка олинувчи бола билан фарзандликка олувчиларнинг (фарзандликка олувчиларнинг қариндошлари) ўзаро ҳуқуқ ва мажбуриятлари тугатилади ҳамда бола билан унинг ота-онаси (ота-онанинг қариндошлари) ўртасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятлар тикланади.

Фарзандликка олиш бекор қилинганда, бола суднинг ҳал қилув қарори билан ота-онасига олиб берилади. *(Модданинг номи, биринчи ва иккинчи қисмлари Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

Боланинг ота-онаси йўқ бўлса, шунингдек болани ота-онасига бериш унинг манфаатларига зид бўлса, у васийлик ва ҳомийлик органлари қарамоғиға берилади.

Суднинг ҳал қилув қарорида фарзандликка олинувчининг фамилияси, исми ва ота исмини сақлаш-сақланмаслиғи кўрсатилиши керак.

Ўн ёшға тўлган боланинг фамилияси, исми ва ота исми фақат унинг розилиғи билан ўзгартирилиши мумкин.

21-БОБ. ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК

173-модда. Васийлик ва ҳомийликнинг мақсади

Васийлик ўн тўрт ёшға тўлмаган етим болаларни ва ота-онасининг қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни, шунингдек суд томонидан муомалаға лаёқатсиз деб топилган фуқароларни уларға таъминот, тарбия ва таълим бериш, уларнинг мулкий ва шахсий номулкий ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида белгиланади.

Ҳомийлик ўн тўрт ёшдан ўн саккиз ёшгача бўлган етим болаларни ва ота-онасининг қарамоғидан маҳрум бўлган болаларни, шунингдек суд томонидан муомала лаёқати чекланган фуқароларни уларға таъминот, тарбия ва таълим бериш, уларнинг мулкий ва шахсий номулкий ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида белгиланади. Соғлиғининг ҳолатиға кўра мустакил равишда ўз ҳуқуқларини амалға ошира олмайдиган ва ўз мажбуриятларини бажара олмайдиган вояға етган муомалаға лаёқатли фуқароларға бу шахсларнинг илтимосиға кўра ҳомийлик белгиланиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 4-сон, 45-модда)

174-модда. Васийлик ва ҳомийлик белгилаш

Васийлик ва ҳомийлик туман, шаҳар ҳокимининг қарори билан белгиланади.

Васийлик ёки ҳомийлик васийлик ёки ҳомийлик белгиланишиға муҳтож бўлган шахсининг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойиға, агар шахс муайян яшаш жойиға эға бўлмаса, васийнинг ёки ҳомийнинг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойиға кўра белгиланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 4-сон, 45-модда)

175-модда. Васийлик ва ҳомийлик соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибға солиш

Васийлик ва ҳомийликни белгилаш ва тугатиш, давлат органларининг васийлик ва ҳомийлик соҳасидаги вазифаларини амалға ошириш, васийлар ва ҳомийлар ҳуқуқларини амалға ошириш ҳамда мажбуриятларини бажариш, уларига нисбатан васийлик ёки ҳомийлик белгиланган шахслар ҳуқуқларини амалға ошириш

ҳамда мулкӣ ҳуқуқлари ҳимоя қилинишини таъминлаш юзасидан келиб чиқадиған ҳуқуқий муносабатлар «Васийлик ва ҳомийлик тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни ва бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонунлари таҳририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 4-сон, 45-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(176–193-моддалар Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)

22-БОБ. БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА ОЛИШ (ПАТРОНАТ)

194-модда. Оилага тарбияга бериладиган болалар (патронат)

Ота-она қарамоғидан маҳрум бўлган вояга етмаган болалар, шу жумладан тарбия ва даволаш муассасаларида, шунингдек аҳолини ижтимоий ҳимоялаш муассасаларидаги болалар оилага тарбияга бериледи.

Болаларни оилага тарбияга олишни истаган шахс васийлик ва ҳомийлик органлари билан келишилган ҳолда болаларни олдиндан танлаб олади.

Болаларни оилага тарбияга бериш уларнинг хоҳишини ҳисобга олган ҳолда амалга оширилади. Ун ёшга тўлган болаларни уларнинг розилиги билан оилага тарбияга бериш мумкин.

Болаларни оилага тарбияга бериш тартиби ва шартлари қонунчилик билан белгиланади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

195-модда. Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишув

Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишув васийлик ва ҳомийлик органлари билан тутинган ота-она ўртасида тузилади.

Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишувда болаларни таъминлаш, тарбиялаш ва уларга таълим бериш, тарбияга олган тутинган ота-онанинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, васийлик ва ҳомийлик органларининг болаларни тарбияга олган оилага нисбатан мажбуриятлари, шунингдек бундай келишувни бекор қилиш асослари ва оқибатлари кўрсатилиши керак.

Келишув тузилишидан олдин болани тарбияга олаётган шахнинг турмуш шарт-шароитлари ва оила аъзоларининг соғлиғи текширилади.

Болаларни оилага тарбияга беришда васийлик ва ҳомийлик органлари уларга бир йўла кийим-бош ва пойабзал беради, болани оилага тарбияга олган шахсга эса, оилага тарбияга олинган боланинг таъминоти учун қонунчиликда белгиланган миқдорда ҳар ойда нафақа тўлаб туради. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

196-модда. Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишувнинг бекор қилиниши

Болаларни тарбияга олиш тўғрисидаги келишув узрли сабаблар (касаллиги, оилавий ёки мулкӣ мавқеининг ўзгариши, тарбиясидаги болалар билан ўзаро бир-бирини тушунмаслик ва бошқа сабаблар) мавжуд бўлса, болаларнинг тутинган ота-онаси ташаббуси билан, шунингдек васийлик ва ҳомийлик органларининг ташаббуси билан ёки бола ота-онасига қайтарилган ёхуд бола фарзандликка олинган тақдирда мuddатидан илгари бекор қилиниши мумкин.

Болаларни оилага тарбияга олиш тўғрисидаги келишувни бекор қилишга оид низолар суд тартибида ҳал қилинади.

197-модда. Оилага тарбияга олинган болаларнинг ҳуқуқлари

Оилага тарбияга берилган болалар: ўзларига тегишли бўлган алимент, шунингдек пенсия, нафақа ва бошқа ижтимоий тўловларни олиш; уй-жойга бўлган мулк ҳуқуқи ёки уй-жойлардан фойдаланиш;

қонунчиликка мувофиқ уй-жой олиш ҳуқуқларини сақлаб қоладилар. *(Бириинчи қисмининг туртинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Оилага тарбияга берилган болалар ўз ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш, ота-онаси ва қариндошлари билан кўришиш ҳуқуқига ҳам эгадирлар.

Боланинг манфаатига даҳлдор ҳар қандай масала оилага ҳал қилинаётганида бола ўз фикрини билдиришга ҳақли.

198-модда. Тутинган ота-она

Вояга етган ҳар икки жинсдаги шахслар тутинган ота-она бўлишлари мумкин, куйидагилар бундан мустасно:

суд тэмонидан муомаллага лаёқатсиз ёки муомала лаёқати чекланган деб топилган шахслар;
суд томонидан ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинган ёки ота-оналик ҳуқуқи чекланган шахслар;

қонун билан ўз зиммасига юклатилган мажбуриятни лозим даражада бажармаганлиги учун васийлик ёки ҳомийлик вазифаларини бажаришдан четлаштирилган шахслар;

илгари фарзандликка бола олган, лекин ушбу Кодекс 169-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган асослар буйича суд томонидан фарзандликка олиш бекор қилинган шахслар;

қасддан қилган жиноятлари учун илгари ҳукм қилинган шахслар;

соғлиғининг ҳолатига кўра болани тарбиялаш мажбуриятини бажара олмайдиган шахслар.

Тутинган ота-оналарни танлаш васийлик ва ҳомийлик органлари томонидан амалга оширилади.

Тутинган ота-она тарбияга олинган болага нисбатан васийлик ҳуқуқ ва мажбуриятларига эгадир.

199-модда. Болаларни тарбияга олган шахсларнинг жавобгарлиги

Болаларни тарбияга олган шахслар ўз ҳуқуқларидан гаразғуйллик ёки бошқа паст ниятларда, тарбиясидаги болаларга зарар келтирган ҳолда фойдалансалар, шунингдек уларни назоратсиз ҳамда зарур моддий ёрдамсиз қолдирсалар, васийлик ва ҳомийлик органи болаларни тарбияга олган шахсларни қонунда белгиланган тартибда жавобгарликка тортиш масаласини қўзғатишга ҳақли.

200-модда. Оилага тарбияга берилган болаларнинг турмуш шароитларини ва уларнинг тарбияланишини кузатиб бориш

Васийлик ва ҳомийлик органлари оилага тарбияга берилган болаларнинг турмуш шароитларини ва уларнинг тарбияланишини кузатиб борадилар.

**VII бўлим. ФУҚАРОЛИК ҲОЛАТИ
ДАЛОЛАТНОМАЛАРИНИ ҚАЙД ЭТИШ****23-БОБ. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****201-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномалари**

Фуқаролик ҳолати далолатномалари – фуқаролар ҳаётидаги туғилиш, ўлим, никоҳ тузиш, никоҳдан ажралиш каби воқеа ҳамда фактларнинг ваколатли органлар томонидан тасдиқланишидир.

Фарзандликка олиш, оталикни белгилаш, фамилия, исм ва ота исмини ўзгартириш, жинсни ўзгартириш каби воқеа ва фактлар ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган фуқаролик ҳолатлари далолатномаларига тегишли ўзгартиришлар киритишда ифодаланади.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш давлат аҳамиятига молик ҳужжатлар бўлиб, икки нусхада тузилади.

202-модда. Гербли гувоҳномалар

Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувлари асосида қатъий ҳисобда турадиган, маълум серияси, тартиб рақами бўлган, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органининг муҳри ва мансабдор шахснинг имзоси қўйилган, давлат герби тасвирланган гувоҳномалар берилади.

Гербли гувоҳнома беришда фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари қонунда белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божини ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда ва миқдорда герб йиғимини ундиради. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 6 январдаги УРҚ–600-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 07.01.2020 й., 03/20/600/0023-сон)

Давлат герби тасвирланган гувоҳномани қалбакилаштириш қонунга биноан таъқиб этилади.

203-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этувчи органлар

Фуқаролик ҳолати далолатномалари туман ва шаҳарларда фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимларида қайд этилади, шаҳарча, қишлоқ ва овулларда эса ўлим – фуқаролар йиғини раислари (оқсоқоллари) томонидан ҳам қайд этилиши мумкин.

Фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг ўлимни рўйхатга олиш борасидаги ҳаракатлари ўзлари жойлашган ҳудудлардаги тегишли фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимларининг назорати остида бўлади. (Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2010 йил 14 сентябрдаги УРҚ–255-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2010 йил, 37-сон, 313-модда)

Ўзбекистон Республикасининг чет элда доимий ёки вақтинча яшовчи фуқароларининг фуқаролик ҳолати далолатномалари консул томонидан Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ қайд этилади. (Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

204-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтарларини сақлаш

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтарлари фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимларининг идоравий архивларида етмиш беш йил сақланади. Ушбу мuddат ўтгач, фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтарлари белгиланган тартибда давлат архивларига топширилади.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш бўлимларининг идоравий архивлари фаолиятини ташкил этиш, шунингдек улардаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтарларини сақлаш тартиби қонунчиликда белгиланади. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 18 апрелдаги УРҚ–476-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 16-сон, 326-модда)

24-БОБ. ТУҒИЛИШНИ ҚАЙД ЭТИШ**205-модда. Туғилишни қайд этиш тартиби ва мuddатлари**

Болаларнинг туғилишини қайд этиш мажбурий бўлиб, болалар туғилган жойидан ёхуд ота-онасидан бири доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойидан қатъий назар, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида бир ой ичида амалга оширилмиши лозим. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ–759-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

Боланинг ўлик туғилганлиги, тиббий муассасанинг хабарига биноан 24 соат давомида шу муассаса жойлашган ердаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан қайд этилади.

206-модда. Туғилишни қайд этиш учун тақдим қилинадиган ҳужжатлар

Боланинг туғилиши унинг туғилганлиги ҳақидаги тиббий маълумотнома, ота-онанинг оилавий ҳолати ва шахсини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида қайд этилади.

207-модда. Туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарига боланинг ота-онасини ёзиш

Ўзаро никоҳда бўлган ота ва онадан бирининг аризасига кўра туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарида улар боланинг ота-онаси деб ёзилади.

Агар ота-она ўзаро никоҳда бўлмасалар, боланинг онаси тўғрисидаги ёзув онанинг аризасига кўра, отаси тўғрисидаги ёзув эса, боланинг отаси ва онасининг биргаликдаги аризаси бўйича ёхуд суднинг ҳал қилув қарорига асосан ёзилади. Она вафот этган ёки у муомалага лаёқатсиз деб топилган ёхуд оналик ҳуқуқидан маҳрум этилганда, шунингдек онанинг қаерда эканлигини аниқлаш мумкин бўлмаганда ота тўғрисидаги ёзув отанинг аризасига кўра васийлик ва ҳомийлик органининг розилиги билан ёзилади.

Никоҳда бўлмаган онадан бола туғилганда ота-онанинг биргаликдаги аризаси ва оталикни белгилаш тўғрисида суднинг ҳал қилув қарори бўлмаса, туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарида отанинг фамилияси онанинг фамилияси бўйича, отага тегишли исм, отасининг исми ва миллати – она кўрсатмаси бўйича ёзилади.

Агар ота-онанинг иккаласи ҳам номаълум бўлса, ота ва она ҳақидаги ёзувлар васийлик ва ҳомийлик органи кўрсатмасига асосан ёзилади.

Никоҳда бўлган ва сунъий ҳомила ҳосил қилиш ёки эмбрионни кўчиришга ёзма розилик берган шахсларда шу усулларни қўллаши натижасида бола туғилса, туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарида улар шу боланинг ота-онаси деб ёзилади.

Ўзаро никоҳда бўлган ва бошқа аёлга ҳомилани ривожлантириш мақсадида эмбрионни кўчиришга ёзма розилик берган шахслар болани туққан аёлнинг (қондош онанинг) розилиги билангина боланинг ота-онаси деб ёзилиши мумкин.

208-модда. Туғилишни қайд этиш билан бир вақтда оталикни белгилаш

Агар ота-она боланинг туғилишини қайд этиш билан бир вақтда оталикни белгилаш ҳақида биргаликда ариза берсалар, ота ҳақидаги маълумотлар берилган ариза асосида ёзилади, болага фамилия ота-онанинг келишувига биноан берилди.

209-модда. Туғилиш қайд этилганидан кейин оталик белгиланиши муносабати билан ўзгартишлар киритиш

Ота-онанинг аризаси, суднинг ҳал қилув қарори, отанинг аризасига асосан (она вафот этганда, унинг турар жойини аниқлашнинг имконияти бўлмаганда, муомалага лаёқатсиз деб топилганда, оналик ҳуқуқидан маҳрум қилинганда) туғилиш далолатномаси ёзилган жойда туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарида ота тўғрисидаги маълумотларни киритиш йўли билан оталик белгиланади.

210-модда. Фарзандликка олинган боланинг туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарига ўзгартишлар киритиш

Суднинг фарзандликка олиш тўғрисидаги ҳал қилув қарорига кўра, туғилиш тўғрисидаги далолатнома ёзуви турган жойдаги фуқаролик ҳолатларини ёзиш органи туғилиш тўғрисидаги ёзувлар дафтарига зарур ўзгартишлар киритади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

211-модда. Фарзандликка олиш бекор қилинганда суднинг ҳал қилув қарорларини ижро этиш

Фарзандликка олиш суднинг ҳал қилув қарори билан бекор қилинганда, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи фарзандликка олиш ҳақидаги барча ёзувларни бекор қилади ва боланинг туғилиши тўғрисидаги дастлабки ёзувларни тиклайди.

(Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)

25-боб. НИКОҲ ТУЗИЛАНЛИгини ҚАЙД ЭТИШ

212-модда. Никоҳ тузилганлигини қайд этиш жойи ва вақти

Никоҳни қайд этиш, никоҳланувчи шахслар доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойдан қатъи назар, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари томонидан амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й, 03/22/759/0213-сон)*

Алоҳида ҳолларда никоҳни қайд этиш касалхона ёки уйда амалга оширилади.

Никоҳни қайд этиш тантанали вазиятда амалга оширилиши мумкин.

Никоҳланувчилар фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига никоҳ қайд этилишидан бир ой илгари никоҳга кириш тўғрисида ариза беради.

213-модда. Никоҳни қайд этиш учун тақдим этиладиган ҳужжатлар

Никоҳга киришни хоҳловчилар ариза бериш чоғида ўз шахсини тасдиқловчи ҳужжатларни, илгари никоҳда бўлган шахслар эса, аввалги никоҳ тугатилганлиги ҳақидаги ҳужжатларни ҳам тақдим этиши лозим.

214-модда. Никоҳга кираётганда фамилия танлаш

Никоҳланувчи шахслар никоҳга кириш тўғрисидаги аризаларида умумий фамилия олиш ёки никоҳ тузилганидан кейин ҳам ўз фамилиясида қолиш ҳақидаги истаklarини кўрсатишлари шарт.

215-модда. Никоҳ тузилганлиги тўғрисида гувоҳнома

Никоҳ тузилганлиги қайд этилганидан кейин никоҳ тузилганлиги тўғрисида гувоҳнома берилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

216-модда. Фуқаролиги бўлмаган шахслар билан никоҳ тузилганлигини қайд этиш

Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига доимий яшовчи фуқаролиги бўлмаган шахслар билан никоҳ тузилганлигини қайд этиш умумий асосларда амалга оширилади.

217-модда. Никоҳ тузилганлигини қайд этишнинг алоҳида ҳоллари

Тергов ҳибсхоналарида, озодликдан маҳрум этиш тариқасидаги жазони ижро этувчи муассасаларда сақланган шахслар билан тузиладиган никоҳни қайд этиш ушбу муассаса жойлашган ердаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида қонунчиликда белгиланган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 29 сентябрдаги УРҚ-299-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2011 йил, 40-сон, 410-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

26-БОБ. НИКОҲДАН АЖРАЛИШНИ ҚАЙД ЭТИШ**218-модда. Эр-хотиннинг ўзаро розилиги бўлганда никоҳдан ажралишни қайд этиш**

Эр-хотиннинг ўзаро розилиги бўлганда никоҳдан ажралишда ариза берувчилар фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига берган аризаларида ўртада вояга етмаган болалари ва мулкий низолари йўқлигини тасдиқлашлари шарт.

Никоҳдан ажралиш ариза берувчиларнинг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойдан қатъи назар фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига ариза берилган кундан бошлаб уч ой мuddат ўтгач қайд этилади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни таҳририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш органлари эр-хотинни яраштириш бўйича тегишли чоралар кўриш учун эр-хотиннинг бирга яшаш жойидаги фуқаролар йиғинининг яраштириш комиссиясини, агар улар бирга яшамаяётган бўлса, ҳар бирининг яшаш жойидаги фуқаролар йиғинининг яраштириш комиссиясини ариза берилган кундан эътиборан уч кундан кечиктирмасдан ёзма равишда хабардор қилиши керак. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда)*

219-модда. Эр-хотиндан бирининг аризаси бўйича никоҳдан ажралишни қайд этиш

Эр-хотиндан бирининг аризаси бўйича никоҳдан ажралишни қайд этиш учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига қуйидагилар тақдим этилади:

эр (хотин)нинг муомаллага лаёқатсиз ёхуд бедарак йўқолган деб топилганлиги тўғрисида суднинг қонуний қучга кирган ҳал қилув қарори;

эр (хотин) уч йилдан кам бўлмаган мuddатга озодликдан маҳрум қилинганлиги тўғрисида суднинг қонуний қучга кирган ҳукмидан кўчирма, шунингдек судланган эр (хотин)нинг ўртадаги болалари ва мол-мулк юзасидан низоси йўқлиги тўғрисидаги тилхат.

220-модда. Никоҳдан ажралгандан кейин эр-хотиннинг фамилияси

Эр-хотиндан бирининг никоҳгача бўлган фамилиясини қайтариш тўғрисидаги истаги никоҳдан ажралиш ҳақидаги аризада кўрсатилиши лозим.

221-модда. Никоҳдан ажралганлик тўғрисида гувоҳнома. Хужжатларга қўйиладиган белгилар

Никоҳдан ажралиш қайд этилганидан кейин собиқ эр-хотиннинг ҳар бирига никоҳдан ажралганлик тўғрисида гувоҳнома берилади.

Эр-хотиндан бирининг фамилияси ўзгартирилганда, шахсни тасдиқловчи хужжатларга уни алмаштириш лозимлиги тўғрисида белги қўйилади.

Никоҳдан ажралишни қайд этган фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи никоҳ қайд этилган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига никоҳ тугатилганлиги ҳақида белги қўйиш тўғрисида хабарнома юборади.

222-модда. Ўзбекистон Республикасида ўзаро никоҳ тузган чет эл фуқароларининг никоҳдан ажралишни қайд этиш

Ўзбекистон Республикасида ўзаро никоҳ тузган чет эл фуқароларининг никоҳдан ажралишни қайд этиш умумий асосларда амалга оширилади.

27-БОБ. ЎЛИМНИ ҚАЙД ЭТИШ**223-модда. Ўлимни қайд этиш тартиби**

Ўлимни қайд этиш марҳумнинг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойидан қатъи назар, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади.

Фуқарони вафот этган деб эълон қилиш ҳақидаги суднинг ҳал қилув қарорига асосан ўлимни қайд этиш суднинг маъзур қарорида кўрсатилган фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади. Агар суднинг ҳал қилув қарорида фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи кўрсатилмаган

булса, ўлимни қайд этиш ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган тартибда амалга оширилади. *(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Ҳаётининг биринчи ҳафтаси давомида ўлган болаларнинг туғилганлиги ва ўлимни тиббий муассаса жойлашган ердаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органида қайд этилади.

Ўлим содир бўлганлиги ҳақидаги ариза ўлим содир бўлган кунни ёки мурда топилгач, уч кундан кечиктирмай берилиши зарур.

Ўлимни фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида қайд этмасдан марҳумни дафн қилиш тақиқланади.

224-модда. Ўлимни қайд этишнинг алоҳида ҳоллари

(Биринчи ва иккинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

Шахси аниқланмаганларнинг ўлимни қайд этиш давлат соялиқни сақлаш тизими тиббий муассасасининг хабарига асосан шу муассаса жойлашган ердаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади. Бу ҳолларда ўлим ҳақидаги гувоҳнома марҳумнинг шахси аниқлангандан кейингина берилади.

225-модда. Ўлимни қайд этишда тақдим этиладиган ҳужжатлар

Ўлимни қайд этиш учун фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органига ўлим ҳақидаги тиббий маълумотнома ёки фуқарони вафот этган деб эълон қилиш ҳақидаги суднинг ҳал қилув қарори тақдим этилиши зарур.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

28-БОБ. ФАМИЛИЯ, ИСМ ВА ОТА ИСМИНИ ЎЗГАРТИРИШ

226-модда. Фамилия, исм ва ота исмини ўзгартириш ҳақидаги аризаларни кўриб чиқиш тартиби

Фамилияни, исми ва отанинг исмини ўзгартириш ҳақидаги аризалар ариза берувчи ўн олти ёшга тулгандан кейин фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан, ушбу шахснинг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойдан қатъи назар, кўриб чиқилади *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Фамилия, исм ва ота исмини ўзгартириш тўғрисидаги хулоса ички ишлар органлари томонидан ушбу шахс тегишлича текширувдан ўтказилгандан кейингина тузилиши мумкин.

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органининг фамилия, исм ва ота исмини ўзгартиришни

рад этганлиги устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

227-модда. Фамилия, исм ва ота исмини ўзгартириш оқибатлари

Фамилия, исм ва ота исми ўзгартирилганда фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи фуқаролик ҳолати далолатномаларини қайд этиш дафтарлари ёзуварига тегишли ўзгартишлар киритади.

Эр (хотин)нинг фамилияси ўзгартирилиши (унга нисбатан оталик белгиланганда ҳам) хотин (эр)нинг ҳамда унинг вояга етган болалари фамилиясини ўзгартиришга сабаб бўлмайди.

Ота-она ҳар иккаласининг фамилияси ўзгартирилганда уларнинг ўн олти ёшга тулмаган болалари фамилияси ҳам ўзгартирилади.

Агар ота-онани бири ўз фамилиясини ўзгартирса, уларнинг ўн олти ёшга тулмаган болалари фамилиясини ўзгартириш масаласи ота-онанинг келишувига биноан, бундай келишув бўлмаганда эса, васийлик ва ҳомийлик органлари томонидан ҳал этилади.

Ота исмининг ўзгартирилиши унинг ўн олти ёшга тулмаган болаларининг ота исми албатта ўзгартирилишига сабаб бўлади.

29-БОБ. ДАЛОЛАТНОМА ЁЗУВАРИГА ЎЗГАРТИРИШ, ТУЗАТИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИШ

228-модда. Далолатнома ёзуварига ўзгартириш киритиш ҳақидаги аризаларни кўриб чиқиш жойи

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида тузилган фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзуварига ўзгартириш, тузатиш ва қўшимчалар киритиш етарли асослар мавжуд бўлиб, манфаатдор шахслар ўртасида низо бўлмаганда ушбу далолатнома ёзувлари сақланаётган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади.

Ўн олти ёшга тулган шахсларнинг туғилиш, никоҳ тузиш, никоҳдан ажрalliшни қайд этиш дафтарларига ўзгартиришлар киритиш уларнинг аризаларига биноан амалга оширилади.

Ўн олти ёшга тулмаган шахсларнинг туғилиш ҳақидаги ёзувлар дафтарига ўзгартиришлар киритиш уларнинг ота-онаси аризасига биноан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида тузилган фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзуварига тузатишлар киритиш ҳақидаги аризаларни кўриб чиқиш ариза берувчининг аризасида кўрсатилган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи томонидан амалга оширилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органининг далолатнома ёзуварига ўзгартиш, тузатиш ва қўшимчалар киритиш рад этиш тўғрисидаги хулосаси устидан судга шикоят қилиниши мумкин.

229-модда. Жинс ўзгарганда далолатнома ёзувиغا тузатишлар киритиш

Жинс ўзгарганда далолатнома ёзувиغا тузатиш киритиш фақат соғлиқни сақлаш органлари хулосасига асосан амалга оширилади.

30-БОБ. ФУҚАРОЛИК ҲОЛАТИ ДАЛОЛАТНОМАЛАРИ ЁЗУВЛАРИНИ ТИКЛАШ ВА БЕКОР ҚИЛИШ**230-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувларини тиклаш**

Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувларини тиклаш деганда илгари шундай ёзув бўлганлигини тасдиқловчи етарли асослар бўлганда, уларни қайта тиклаб қўйиш тушунилади.

231-модда. Туғилиш, никоҳ тузиш ва никоҳдан ажрилиш тўғрисидаги ёзувларни тиклаш

Туғилиш, никоҳ тузиш, никоҳдан ажрилиш ҳақидаги далолатномалар ёзувлари бу ёзувлар кимга нисбатан тузилган бўлса, фақат ана шу шахсларнинг аризасига қўра тикланади.

Агар ўн олти ёшгача бўлган боланинг туғилиши ҳақидаги ёзув йўқолган бўлса, ёзув боланинг ота-онаси, васийси, ҳомийси, болалар муассасаси маъмуриятининг аризасига биноан тикланади.

Ёзувни тикладан манфаъадор тарафлар ўртасида низо бўлса, ёзувни тиклаш Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига асосан амалга оширилади.

232-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувларини тиклаш жойи

Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувлари ариза берувчининг доимий яшаш ёки вақтинча турган жойи бўйича рўйхатдан ўтган жойдан қағиз назар фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органида тикланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 14 мартдаги УРҚ-759-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)

233-модда. Фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувларини бекор қилиш

Агар фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи икки ва ундан ортиқ бир хил ёзувлар борлигини аниқласа, тикланган ёзувлар ўша ёзув тузилган жойдаги фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органида бекор қилиниши мумкин.

Агар топилган фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувларида фамилия, исм, ота исми, туғилган санаси, ота-она тўғрисидаги маълумотларда жиддий фарқ бўлса, тикланган фуқаролик ҳолати далолатномалари ёзувлари суднинг ҳал қилув қарори билан бекор қилинади.

VIII бўлим. ЧЕТ ЭЛ ФУҚАРОЛАРИ ВА ФУҚАРОЛИГИ БУЛМАГАН ШАХСЛАР ИШТИРОКИДАГИ ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ТАРТИБГА СОЛИШ**234-модда. Чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролиги бўлмаган шахсларнинг оилавий муносабатлардаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари**

Ўзбекистон Республикасида доимий яшаб турган чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахслар унинг ҳудудда оилавий муносабатларда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг ҳуқуқлардан фойдаланидилар ва тенг мажбуриятларга эга бўладилар.

235-модда. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида тузилган никоҳларни эътироф этиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида, бошқа давлат ҳудудда ўша давлатнинг қонунчилигига риоя қилинган ҳолда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ўртасида тузилган ҳамда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар ўртасида тузилган никоҳлар, агар ушбу Кодекснинг 16-моддасида назарда тутилган никоҳ тузишга монелик қиладиган ҳолатлар бўлмаса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикасида ташқарида чет эл фуқаролари ўртасида бошқа давлат ҳудудда ўша давлатнинг қонунчилигига риоя қилинган ҳамда тузилган никоҳлар Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

236-модда. Никоҳдан ажратиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар ўртасидаги, шунингдек чет эл фуқаролари ўртасидаги никоҳдан ажратиш Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига мувофиқ амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида яшаб турган Ўзбекистон Республикасининг фуқароси Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида яшаб турган эри (хотини) билан тузилган никоҳдан, мазкур шахс қайси давлат фуқароси эканлигидан қатъи назар, Ўзбекистон Республикаси судида ажрალიшга ҳақлидир.

Ўзбекистон Республикаси қонунчилигига биноан фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органларида никоҳдан ажрალიш мумкин бўлган ҳолларда бундай никоҳдан ажрალიш Ўзбекистон Республикасининг дипломатик ваколатхоналарида ёки консуллик муассасаларида амалга оширилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар ўртасидаги никоҳдан ажратиш Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида тегишли чет эл давлатининг қонучилигига риоя этилган ҳолда амалга оширилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида чет эл фуқаролари ўртасидаги никоҳдан ажратиш тегишли чет эл давлатининг қонучилигига риоя этилган ҳолда амалга оширилган бўлса, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади. *(Учинчи, тўртинчи ва бешинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

237-модда. Фарзандлик олиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чет эл фуқаролари ёки фуқаролиги бўлмаган шахслар томонидан Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган болани фарзандликка олишда ҳам ушбу Кодекс 151–167-моддаларининг талабларига риоя қилиниши лозим.

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан чет эл фуқароси бўлган болани фарзандликка олишда боланинг қонуний вакили ва бола фуқароликка эга бўлган давлат ваколатли органининг розилиги, шунингдек агар ўша давлатнинг қонучилигига мувофиқ талаб қилинса, фарзандликка олиш ҳақида боланинг ҳам розилиги олинмиши лозим.

Агар фарзандликка олиш натижасида фарзандликка олинган боланинг Ўзбекистон Республикасининг қонучилиги ҳамда халқаро шартномалари билан белгиланган ҳуқуқлари бузиладиган бўлса, фарзандликка олувчининг қайси фуқароликка мансублигидан қатъи назар, фарзандликка олиш мумкин эмас, фарзандликка олинган тақдирда эса, у суд тартибидан бекор қилиниши лозим. *(Иккинчи ва қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ўзбекистон Республикаси фуқароси бўлган ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида яшаётган болани фарзандликка олиш фарзандликка олувчи қайси чет давлат фуқароси бўлса, ўша давлатнинг ваколатли органи томонидан амалга оширилганлиги Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг фарзандликка олиш тўғрисидаги рухсати олдиндан олинган бўлсагина Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2013 йил 30 апрелдаги УРҚ-352-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ҚХТ, 2013 йил, 18-сон, 233-модда)*

Чет эл фуқароси ёки фуқаролиги бўлмаган шахс бўлиб, бошқа давлат ҳудудидан доимий яшаётган болани Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида чет давлатнинг ваколатли органи амалга оширган фарзандликка олиш, башарти ушбу Кодекснинг 152, 157 ва 161¹-моддалари талабларига риоя этилган тақдирда, Ўзбекистон Республикасида ҳақиқий деб эътироф этилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 23 сентябрдаги УРҚ-411-сонли Қонуни билан киритилган – ЎР ҚХТ, 2016 йил, 39-сон, 457-модда)*

238-модда. Чет эл оила ҳуқуқи нормаларининг мазмунини аниқлаш

Суд ёки фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи ва бошқа органлар чет эл оила ҳуқуқининг нормаларини қўллашда мазкур нормаларнинг мазмунини уларнинг тегишли чет эл давлатида расмий шарҳланиши ва амалиётда қўлланилишига мувофиқ тарзда аниқлайди.

Суд, фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари ва бошқа органлар чет эл оила ҳуқуқи нормаларининг мазмунини аниқлаш мақсадида ердан ва тушунтириш олиш учун белгиланган тартибга риоя қилган ҳолда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигига ва Ўзбекистон Республикасининг бошқа ваколатли органлари мурожаат қилишлари ёхуд экспертларни жалб этишлари мумкин.

Манфаатдор шахслар талаб ёки эътирозларини тасдиқлаш учун ўзлари асосланаётган чет эл оила ҳуқуқи нормаларининг мазмунини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим қилишга ва чет эл оила ҳуқуқи нормаларининг мазмунини аниқлаш мақсадида судга ва фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органлари ва ўзага органларга бошқа тарзда ёрдам беришга ҳақлидир.

Агар ушбу моддага мувофиқ амалга оширилган чораларга қарамай, чет эл оила ҳуқуқи нормаларининг мазмуни аниқланмаган бўлса, Ўзбекистон Республикасининг қонучилиги қўлланилади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

**ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISI
ОЛИЙ МАЖЛИСИНING
ҚАРОРИ****ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKACISINING
ОИЛА КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ
ТАРТИБИ ТЎҒРИСИДА**

(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборот-
номаси, 1998 йил, 5–6-сонга илова)

(Кўчирма)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси 1998 йил 1 сентябрдан эътиборан амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки:

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида аввал амал қилган қонун ҳужжатларига мувофиқ тузилган никоҳлар ҳақиқий деб ҳисобланади;

қонун ҳужжатлари Ўзбекистон Республикасининг Оила кодексига мувофиқлаштирилгунга қадар Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонун ҳужжатларининг мазкур Кодексга зид келмайдиган қисми қўлланилаверади.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини Оила кодексига мувофиқлаштиради, республика вазирликлари ва идоралари мазкур Кодексга зид келадиган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

5. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги уч ой муддат ичида Ўзбекистон Республикасининг Оила кодекси нашр этилишини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 30 апрель,
608–I-сон

ЎЗБЕКИСТОН
РЕСПУБЛИКАСИНИНГ
УЙ-ЖОЙ
КОДЕКСИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
ҚОНУНИЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
УЙ-ЖОЙ КОДЕКСИНИ
ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА*(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1999 йил, 7-сон, 4-модда)*Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор қилади:
Ўзбекистон Республикасининг Уй-жой кодекси тасдиқлансин.**Ўзбекистон Республикасининг
Президенти****И. КАРИМОВ**Тошкент шаҳри,
1998 йил 24 декабрь,
713-I-сонЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING
УЙ-ЖОЙ КОДЕКСИ**I бўлим. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР****1-боб. АСОСИЙ ҚОИДАЛАР****1-модда. Уй-жой тўғрисидаги қонунчилик**

Уй-жой тўғрисидаги қонунчилик ушбу Кодексдан ҳамда бошқа қонунчилик ҳужжатларидан иборат.

Агар уй-жой муносабатлари уй-жой тўғрисидаги қонунчилик билан тартибга солинмаган бўлса, ерга оид қонунчилик ҳамда архитектура ва шаҳарсозлик соҳасидаги қонунчиликнинг ана шу муносабатларни тартибга солишга тааллуқли қисми қўлланилади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида Ўзбекистон Республикасининг уй-жой тўғрисидаги қонунчилигидан бошқача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

*(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги
ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)***2-модда. Уй-жой тўғрисидаги қонунчилик билан
тартибга солинадиган муносабатлар**

Уй-жой тўғрисидаги қонунчилик фуқаролар, юридик шахслар, давлат бошқарув органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг куйидаги масалалар бўйича муносабатларини тартибга солади:

турар жойларга мулк ҳуқуқи, эгаллик қилиш ва фойдаланиш ҳуқуқининг юзага келиши, амалга оширилиши, ўзгариши ҳамда бекор бўлиши;

уй-жой фондини ҳисобга олиш;

уй-жой фондини сақлаш, қараш ва таъмирлашни таъминлаш;

фуқароларнинг уй-жой ҳуқуқларига риоя этилиши ва уй-жой фондидан мақсадли фойдаланиш устидан назорат қилиш.

Уйларни қуриш, турар жойларни қайта қуриш ва ўзгартириш, муҳандислик қурилмаларидан фойдаланиш, коммунал хизматлар билан таъминлаш билан боғлиқ муносабатлар ушбу Кодекс ва бошқа қонунчилик ҳужжатлари билан тартибга солинади.

Агар қонунда ёки Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, уй-жой тўғрисидаги қонунчиликнинг қоидалари чет эл фуқаролари, фуқаролиги бўлмаган шахслар, чет эл юридик шахслари иштирокидаги уй-жой муносабатларига нисбатан қўлланилади.

*(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги
ЎРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й.,
03/21/683/0375-сон)***3-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар
Маҳкамасининг уй-жой муносабат-
ларини тартибга солиш соҳасидаги
ваколатлари**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасида:

уй-жой фондидан фойдаланиш ва унинг асралишини таъминлаш соҳасидаги давлат сиёсатини юритади, уй-жой соҳасини ривожлантиришнинг давлат комплекс дастурларини қабул қилади; *(иккинчи хатбоши
Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 12 майдаги
220-II-сонли Қонуни таҳририда – ЎР ОМА, 2001 йил, 5-сон,
89-модда)*

уй-жой хужалиги ва коммунал хизмат кўрсатиш бўйича давлат бошқарув органлари фаолиятига раҳбарлик қилади;

турар жойларни тақсимлаш ҳамда аренда, ижара шартномалари бўйича фуқароларга бериш, шунингдек уларни алмаштириш ҳамда сотиш тартибини ишлаб чиқади ва тасдиқлайди;

уй-жой ва коммунал хизматлар учун ҳақ тўлаш тизимини тартибга солиди;
компенсация, кредит ҳамда ссудалар бериш тартиби ва шартларини тартибга солиди;

қонуничиликка мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади. *(Еттинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

4-модда. *(Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 12 майдаги 220-11-сонли Қонуни билан чиқарилган – УР ОМА, 2001 йил, 5-сон, 89-модда)*

5-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатларига қуйидагилар киради:

уй-жой тўғрисидаги қонуничиликнинг ижросини таъминлаш; *(иккинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

уй-жой фондини ва коммунал объектларни бошқаришни ташкил этиш;

Уз тасарруфидagi ҳудудда коммунал хизматларга оид тариф сисъатини белгиланган тартибда шакллантириш;

уй-жой фондини ҳисобга олиш;
давлат уй-жой фондидagi турар жойларни тақсимлаш ва фуқароларга ижара шартномаси шартлари асосида бериш;

давлат уй-жой фондидagi турар жойларни улардан белгиланган мақсадда фойдаланиш учун юридик шахсларга аренда шартномаси шартлари асосида бериш;
уй-жой фондидан фойдаланилиши ва унинг асралиши, аҳолига қўрсатиладиган коммунал хизматлар сифати устидан назоратни таъминлаш;

аҳолининг ижтимоий жиҳатдан ҳимояланмаган ва кам таъминланган тоифалари орасидан уй-жой шaroитларини яхшилашга муҳтож бўлган фуқароларни ҳисобга олиш ҳамда уларни аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан уй-жой билан таъминлаш;

фуқароларнинг ижтимоий жиҳатдан ҳимояланмаган ва кам таъминланган тоифалари учун уй-жой куриш;

уй-жой курувчиларга уй-жой куриш учун, шунингдек уй-жой мулкдорларининг ширкатларига доимий фойдаланишга белгиланган тартибда ер участкалари бериш; *(ун биринчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)*

уй-жой фондига хизмат кўрсатувчи коммунал хизмат кўрсатиш, ижтимоий ва транспорт инфратузилмаси объектларининг лозим даражада сақланиши ҳамда ривожлантирилишини таъминлаш;

давлат уй-жой фондининг турар жойларини бронлаштириш ва алмаштириш;

қонуничиликка мувофиқ бошқа ваколатларни амалга ошириш. *(ун тўртинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)

6-модда. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги иштироки

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари уй-жой муносабатларини тартибга солиш соҳасида:

фуқароларга уй-жой фондидан фойдаланишда ҳамда унинг сақланишини таъминлашда кўмаклашади;

коммунал хизмат кўрсатувчи ташкилотлар томонидан коммунал хизматлар кўрсатиш сифати, иморатлар куриш ҳамда ҳовлилар ва уйлар атрофидagi ҳудудларни сақлаш қоидаларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади;

кам таъминланган oilаларнинг, етим болаларнинг, ота-онаси қарамоғидан маҳрум бўлган болаларнинг, шунингдек табиий офатлардан ва техноген хусусиятли favқулodда вазиятлардан жабр кўрган фуқароларнинг уй-жой, маиший шaroитларини яхшилаш тўғрисида тегишли давлат органларига таклифлар киритади; *(учинчи ва тўртинчи хатбошилар Ўзбекистон Республикасининг 2014 йил 20 январдаги УРҚ-365-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2014 йил, 4-сон, 45-модда)*

қонуничиликка мувофиқ бошқа ваколатларни амалга оширади. *(Бешинчи хатбоши Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

2-БОБ. УЙ-ЖОЙ ФОНДИ. ТУРАР ЖОЙ

7-модда. Уй-жой фонди

Уй-жой фонди – инсон яшаши учун яроқли бўлган турар жойдан, шу жумладан уйлар, квартиралар, хизмат турар жойлари, махсус уйлардан (ётоқхоналар, вақтинчалик уй-жой фонди уйлари, ногиронлар, факрийлар, ёлғиз қариялар учун интернат-уйлар, шунингдек болалар уйлари ва бошқа махсус мақсадли уйлардан) иборат бўлган фонд.

Уйларда жойлашган савдо, маиший ва носаноат йўналишидаги ўзга эҳтиёжларга мўлжалланган, яшаш учун мўлжалланмаган жойлар уй-жой фондида қирмайди.

8-модда. Уй-жой фонди турлари

Уй-жой фонди хусусий ва давлат уй-жой фондларидан иборатдир.

Хусусий уй-жой фондида қуйидагилар киради: фуқаролар мулки бўлган уй-жой фонди (якка тартибда курилган уйлар, хусусийлаштирилган, қурилган ҳамда олинган квартиралар ва уйлар, уй-жой куриш ҳамда уй-жой кооперативларига қарашли уйлардаги пай бадаллари тўлиқ тўланган квартиралар, фуқаролар томонидан қонуничиликда назарда тутилган бошқа асосларда мулк қилиб олинган квартиралар ва уйлар);

хўжалик ширкатлари ва жамиятлари, кооперативлар, жамоат бирлашмалари, жамоат фондлари ҳамда бошқа нодавлат юридик шахсларнинг мулки бўлган ва уларнинг маблағлари ҳисобидан қурилган ёки аукционда ёхуд қонунчиликда назарда тутилган бошқа асосларда олинган уй-жой фонди. (Иккинчи қисмнинг иккинчи ва учинчи хатбошлари *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Давлат уй-жой фондига қуйидагилар қиради:

маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ихтиёрида бўлган, маҳаллий бюджетга тушган солиқлар ва бошқа мажбурий тўловлар, шунингдек қонунчиликда назарда тутилган асослар бўйича бошқа тушумлар ҳисобидан барпо этилган муниципал уй-жой фонди; (учинчи қисмнинг иккинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2008 йил 31 декабрдаги УРҚ–197-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2008 йил, 52-сон, 513-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

давлат корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг тўла хўжалик юретишида ёки оператив бошқарувда бўлган идоравий уй-жой фонди;

маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ихтиёрида бўлган, маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан барпо этилган, шунингдек хусусий, муниципал, идоравий уй-жой фондидан олиб уларнинг балансига берилган, фуқароларнинг ижтимоий жиҳатдан ҳимояланмаган, кам таъминланган тоифалари учун хусусийлаштириш ҳуқуқисиз ижара шартлари асосида фойдаланиш учун берилган аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонди.

9-модда. Турар жой, ундан фойдаланиш мақсади

Фуқароларнинг доимий яшашига мўлжалланган, белгиланган санитария, ёнгина қарши, техник талабларга жавоб берадиган, шунингдек белгиланган тартибда махсус уйлар (ётоқхоналар, вақтинчилик уй-жой фонди уйлари, ногиронлар, фахрийлар, ёлғиз қариялар учун интернат-уйлар, шунингдек болалар уйлари ва бошқа махсус мақсадли уйлар) сифатида фойдаланишга мўлжалланган жойлар турар жой деб ҳисобланади.

Турар жой кўчмас мулк ҳисобланади.

Кўп квартиралли уйлардаги турар жойларни саноат эhtiбжари учун ишлатиш, ижара ёки арендага бериш ман этилади. Кўп квартиралли уйдаги турар жойга бошқа корхоналар, муассасалар ва ташкилотларни ушбу жой яшаш учун мўлжалланмаган жойлар туркумига белгиланган тартибда ўтказилганидан кейингина жойлаштириш мумкин.

Белгиланган тартибда касаначилик меҳнати амалга оширилаётган турар жойларни яшаш учун мўлжалланмаган жойлар тоифасига ўтказиш талаб этилмайди. (Туртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2006 йил 21 июндаги УРҚ–36-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2006 йил, 25–26-сон, 225-модда*)

10-модда. Турар жойларнинг турлари

Турар жойларга қуйидагилар қиради:

уйлар;

кўп квартиралли уйлардаги квартиралар;

бошқа иморатлардаги яшаш учун мўлжалланган хоналар ва ўзга турар жойлар.

11-модда. Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи

Турар жой хусусий ёки давлат мулки бўлиши ва қонунчиликда белгиланган тартибда мулкчиликнинг бир шаклидан бошқа шаклига ўтиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ–683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон*)

Фуқаролар, юридик шахслар ва давлат турар жойга бўлган мулк ҳуқуқининг субъектларидир.

Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи мuddатсиз бўлиб, фуқаролар ва юридик шахсларнинг, давлатнинг ҳуқуқларини ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузмаган ҳолда шахснинг ўзига тегишли турар жойга ўз хоҳиши ва манфаатларига қўра эгаллик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш, шунингдек ўзининг мулк ҳуқуқи бузилишини бартараф этишни талаб қилиш ҳуқуқидан иборатдир. Турар жойларнинг қўринишини ўзгартиришга, уларни қайта қуриш ёки бузишга маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг тегишли рухсатномаси бўлган тақдирда йўл қўйилмайди.

Уйлар, квартиралар, уйнинг бир қисми, квартиранинг бир қисмига (бундан буён матнда уйлар, квартиралар деб юритилади) бўлган хусусий мулк миқдор, ўлчам ва қиймат жиҳатдан чекланмайди.

Хусусий мулк бўлган уйлар, квартиралар олиб қўйилиши, мулкдор эса уйга, квартирага мулк ҳуқуқидан маҳрум этилиши мумкин эмас, қонунда белгиланган ҳоллар бундан мустасно.

Турар жой фақат қонунда белгиланган ҳолларда ва тартибда суднинг қарорига асосан мажбурий тарзда олиб қўйилиши мумкин.

12-модда. Мулкчилик, эгаллик қилиш муносабатларининг ўзгариши

Давлат корхоналари, муассасалари ва ташкилотлари мулкчиликнинг бошқа шаклига ўтганда ёки улар қайта ташкил этилганда уларнинг тўла хўжалик юретишида ёки оператив бошқарувига бўлган уй-жой фонди ушбу корхона, муассаса ва ташкилотлар ҳуқуқий ворисларига (агар улар аниқланган бўлса), бошқа юридик шахсларга мулк қилиб ёхуд уларнинг тўла хўжалик юретишига ёки оператив бошқарувига ёхуд белгиланган тартибда фуқароларнинг барча уй-жой ҳуқуқларини, шу жумладан уй-жойни хусусийлаштириш ҳуқуқини сақлаган ҳолда маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг тасарруфига ўтказилиши лозим. Бунда уй-жойнинг янги мулкдори, эгаси илгари тузилган ижара шартномаси шартлари асосида ижарага берувчи бўлиб қолади.

13-модда. Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқини, бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳамда турар жойга оид битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш

Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқлар, бу ҳуқуқларнинг вужудга келиши, бошқара ўтиши, чекланиши ва бекор бўлиши давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт.

Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳамда уй жойга оид битимларни давлат рўйхатидан ўтказиш кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни ва унга доир битимларни рўйхатдан ўтказувчи органда амалга оширилиб, ушбу орган мулк ҳуқуқи, бошқа ашёвий ҳуқуқ ёки битим рўйхатга олинганлиги тўғрисида ҳужжат беради ёхуд рўйхатдан ўтказиш учун тақдим этилган ҳужжатга устхат ёзиб қўяди. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 132-модда)*

Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқини ва бошқа ашёвий ҳуқуқларни ҳамда турар жойга оид битимларни давлат рўйхатидан ўтказишни рад этиш ёхуд рўйхатдан ўтказиш мuddатлари бузилиши устидан суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

14-модда. Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи вужудга келиши, бошқага ўтишининг хусусиятлари

Белгиланган тартибда ажратилган ер участкасида янги қурилаётган уйга мулк ҳуқуқи уй давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб вужудга келади.

Уйнинг, квартиранинг олди-сотди ва айирбошлаш шартномаси ёзма шаклда, тарафлар имзолайдиган битта ҳужжатни тайёрлаш йўли билан тузилади ҳамда у нотариал тасдиқланиши ва давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт.

Уйнинг, квартиранинг олди-сотди шартномаси шаклига риоя этмаслиги, унинг ҳақиқий эмаслигига олиб келади. Сотиб олувчи сотиб олганидан кейин қонунга мувофиқ турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқини ўзида сақлаб қоладиган шахслар яшаб турган шун уй, квартирани олди-сотди шартномасининг муҳим шarti – бу шахсларнинг рўйхатини сотилаётган турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқлари кўрсатилган ҳолда тузишдан иборатдир.

Умрбод таъминлаш шarti билан уйни, квартирани бошқа шахсга бериш тўғрисидаги шартнома Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексининг қоидаларига риоя этилган ҳолда нотариал тасдиқланиши керак.

Турар жойини алмаштиришга ушбу Кодексда ҳамда бошқа қонунчилик ҳужжатларида белгиланган шартлар ва тартибда йўл қўйилади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Уйни, квартирани ҳаёда қилиш шартномаси нотариал тасдиқланган бўлиши ҳамда давлат рўйхатидан ўтказилиши шарт.

Давлатга қарашли уйга, квартирага бўлган мулк ҳуқуқи қонунчиликда назарда тутилган хусусийлаштириш тартибида вужудга келади. *(Еттинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Кооператив уйга, квартирага бўлган мулк ҳуқуқи уй-жой куриши ва уй-жой кооперативлари аъзолари пай бадалларини тўлиқ тўлаб бўлганидан кейин вужудга келади.

Уй-жой облигацияларини олиш ва уларнинг қолган қийматини банк кредитлари ҳисобига тўлаш йўли билан курилган ва олинган уйга, квартирага бўлган мулк ҳуқуқи кредит тўлиқ қайтарилгандан кейин вужудга келади.

Хусусий мулкдаги уйга, квартирага бўлган мулк ҳуқуқи қонунчиликда белгиланган тартибда давлат мулкига ўтказилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Уйга, квартирага бўлган мерос тариқасида ўтадиган мулк ҳуқуқи Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексиде назарда тутилган асосларга кўра вужудга келади.

15-модда. Турар жойини яшаш учун мулкжалланмаган жойга ўтказиш

Яшаш учун яроқли бўлган турар жойини яшаш учун мулкжалланмаган жойга ўтказишга йўл қўйилмайди. Алоҳида ҳолларда, турар жойини яшаш учун мулкжалланмаган жойга ўтказиш мулкдорнинг ёки у ваколат берган органининг (шахснинг) аризасига кўра туманлар ва шаҳарлар ҳокимларининг қарорига биноан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2004 йил 30 апрелдаги 621-II-сонли Қонуни тахририда – УР ОМА, 2004 йил, 5-сон, 90-модда)

16-модда. Кўп квартирали уйлардаги яшаш учун мулкжалланмаган жойлардан фойдаланиш

Фуқаролар ва юридик шахслар кўп квартирали уйлардаги яшаш учун мулкжалланмаган жойлардан бевосита белгиланган мақсадда фойдаланишлари шарт.

Фуқаролар ва юридик шахслар яшаш учун мулкжалланмаган жойларни, қурилмаларни ҳамда инвентарни тегишли тартибда сақлашлари, зарур таъмирлаш ишларини бажаришлари, санитария ва ёнғинга қарши қоидаларга риоя этишлари, ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш чораларини куришлари шарт.

Кўп квартирали уйлардаги яшаш учун мулкжалланмаган жойларга саноат ишлаб чиқаришини жойлаштиришга йўл қўйилмайди. Бундай жойларда амалга оширилиши рухсат этилган фаолият турларининг рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Кўп квартирали уйлардаги яшаш учун мулкжалланмаган жойларга носаноат йўналишидаги корхона, муассаса, ташкилотларни, офисларни қонунчиликда белгиланган тартибда жойлаштиришга йўл қўйилади. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

16¹-модда. Кўп квартирали уйдаги яшаш учун мулкжалланмаган жойлар мулкдорлари

Кўп квартирали уйдаги яшаш учун мулкжалланмаган жойга нисбатан мулк ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар ёки юридик шахслар кўп квартирали уйдаги яшаш учун мулкжалланмаган жойлар мулкдорлари бўлиши мумкин.

Яшаш учун мулкжалланмаган жойлар мулкдорлари кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчиларидир.

Кўп квартирали уйдаги яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари бундай жойларнинг асралишини, тегишли техник ва санитария ҳолатини таъминлаши, жойларни ўз ҳисобидан жорий ва капитал таъмирлаш ишларини амалга ошириши, кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш ва таъмирлаш бўйича умумий харажатларни ўз зиммасига олиши шарт.

Яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдорининг кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш ва таъмирлаш бўйича умумий харажатлардаги иштироки улуши уйнинг умумий майдонидаги мулкдорга қарашли яшаш учун мўлжалланмаган жой майдонига мутаносиб равишда белгиланади.

Кўп квартирали уйдаги яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдори маҳаллий давлат ҳокимияти органларидан тегишли рўхсатнома олмасдан ўзига қарашли жойни ўзбошимчилик билан қайта қурган ёки ўзгартирган тақдирда, қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгар бўлади ҳамда бу жойни ўз ҳисобидан аввалги ҳолатига келтириши шарт. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни билан киритилган – УР ҚХТ, 2007 йил, 1-2-сон, 3-модда)

17-модда. Боғдорчилик ва бошқа ер участкаларида жойлашган иморатларни уйлар деб тан олиш

Боғдорчилик ва бошқа ер участкаларида жойлашган ҳамда ушбу Кодекснинг 9-моддасида назарда тутилган талабларга жавоб берадиган иморатларга эга бўлган шахслар шу иморатларни уйлар сифатида расмийлаштиришни талаб қилишга ҳақлидирлар. Бу иморатлар қонунчиликда белгиланган тартибда кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни ва унга доир битимларни рўйхатдан ўтказувчи органда давлат рўйхатидан ўтказилган пайтдан бошлаб уйлар деб тан олинади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 5 апрелдаги УРҚ-83-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 14-сон, 132-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

18-модда. Уйлар ва турар жойларни уй-жой фондидан чиқариш

Эскирганлиги, авария ҳолатидалиги ёки бошқа асосларга кўра яшаш учун яроқсиз бўлган уйлар ва турар жойларни уй-жой фондидан чиқариш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

Яшаш учун яроқсиз бўлган уйлар ва турар жойлар келгусида бошқа мақсадларда фойдаланиш учун қонунчиликда белгиланган тартибда қайта қурилиши мумкин ёки бундай уйлар Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимларининг қарорига биноан бузиб ташланади. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

19-модда. Давлат томонидан текинга уй-жой бериш

Турар жойлари авария ҳолатида эканлиги ёки табиий офатдан зарар кўрганлиги белгиланган тартибда тан олинган фуқароларга Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда текинга уй-жой бериледи.

20-модда. Уй-жой фондидан давлат йўли билан ҳисобга олиш

Уй-жой фондидан давлат йўли билан ҳисобга олиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда ягона тизим бўйича амалга оширилади.

21-модда. Уй-жой фондидан фойдаланиш ва уни сақлаш устидан давлат назорати

Уй-жой фондидан фойдаланиш ва уни сақлаш, шунингдек турар жойлардан фойдаланиш ҳамда уларни сақлашнинг норматив-техник талабларга мувофиқлиги устидан давлат назорати маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ҳамда ваколатли давлат органлари томонидан амалга оширилади.

П бўлим. ХУСУСИЙ УЙ-ЖОЙ ФОНДИ

3-боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

22-модда. Фуқаролар ва юридик шахсларнинг турар жойни хусусий мулк қилиб олиши асослари

Фуқаролар ва юридик шахслар қуйидаги йўллар билан турар жойни хусусий мулк қилиб олиш ҳуқуқига эга:

- якка тартибда уй-жой қуриш;
- якка тартибда қурувчиларнинг ширкатлари томонидан уй-жой қуриш;
- уй-жой облигацияларини олиш;
- уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативларида иштирок этиш;

олди-сотди, ҳада ва айирбашлаш;

умрбод таъминлаш шарти билан уйни (квартирани) бошқа шахсга бериш;

мерос олиш;

қонунда белгиланган тартибда хусусийлаштириш.

Фуқаролар ва юридик шахслар турар жойларни қонунчиликда назарда тутилган бошқа асосларга биноан ҳам хусусий мулк қилиб олишлари мумкин. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

23-модда. Фуқароларга ва юридик шахсларга хусусий мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган турар жойлардан ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлардан фойдаланиш*

Хусусий мулкда уйи, квартираси бўлган фуқаролар улардан ўзлари ва оила аъзолари яшаш учун фойдаланадилар. Улар уйига, квартирасига бошқа фуқароларни кўчириб кiritишга, шунингдек турар жойларни ушбу Кодексда ҳамда ўзга қонунчилик ҳужжатларида белгиланган шартларда ва тартибда ижарага бериш шартномаси асосида бошқа фуқароларга яшаш учун беришга ҳақлидирлар. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Мулкда уйи, квартираси бўлган фуқаролар улардан бошқа фуқаролар ҳамда юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини бузмаган ҳолда бошқа мақсадларда фойдаланишга ҳақлидирлар.

Мулкда уйи, квартираси бўлган юридик шахслар уларни ижарага, арендага беришга ҳамда улардан уй-жой тўғрисидаги қонунчиликка зид келмайдиган бошқа мақсадларда фойдаланишга ҳақлидирлар. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ички ишлар органлари тегишли ҳудудда фуқаролар ва юридик шахсларга хусусий мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган турар жойлардан ҳамда яшаш учун мўлжалланмаган жойлардан фойдаланилиши, шу жумладан паспорт режимида риоя этилиши, яшаётган шахсларнинг ҳисобга олиниши ва тегишли шартномаларнинг мавжудлиги юзасидан назоратни фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда уй-жой мулкдорлари ширкатлари билан биргаликда амалга оширади. *(Тўртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 25 апрелдаги УРҚ-405-сонли Қонуни билан киритилган, 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2016 йил, 17-сон, 173-модда; 2019 йил, 46-сон, 859-модда)*

24-модда. Уй, квартира мулкдорининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Уй, квартира мулкдори хусусий уй-жой фондиди бошқаришда иштирок этиш, уйнинг техник ҳолати масалаларида давлат ҳокимияти ва бошқарув органларига мурожаат этиш, уй, квартирага хизмат кўрсатиш ҳамда уларни таъмирлаш усуллари танлаш ҳуқуқига эгадир.

Уй, квартира мулкдори уй, квартиранинг асралишини, тегишли техник ва санитария ҳолатини таъминлаш, уларни ўз ҳисобидан жорий ва капитал таъмирлаш ишларини амалга ошириши шарт.

Кўп квартиралли уйдаги квартира мулкдори ўзига қарашли жойга кўп квартиралли уйга хизмат кўрсатувчи ташкилотлар ёки авария-таъмирлаш хизматлари вакиллари умумий мол-мулкнинг ҳолатини назорат қилиш, унга

* Модданинг номи Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда

хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш мақсадида мулкдорни олдиндан хабардор қилган, унинг борлигида киришларини таъминлаши шарт.

Кўп квартиралли уйдаги квартира мулкдори авария ҳолати юзга келган тақдирда, аварияни бартараф этиш учун тегишли авария-таъмирлаш хизматлари вакиллари ўзига қарашли жойга киришларини дарҳол таъминлаши шарт. Квартира мулкдори йўқлигида аварияни бартараф этиш учун бу жойга кириш ички ишлар органлари ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари вакиллари иштирокида тегишли авария-таъмирлаш хизмати томонидан амалга оширилади.

Кўп квартиралли уйдаги квартира мулкдори маҳаллий давлат ҳокимияти органларидан тегишли рухсатнома олмастан ўзига қарашли жойни ўзбошимчилик билан қайта қурган ёки ўзгартирган тақдирда, қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгар бўлади ҳамда бу жойни ўз ҳисобидан аввалги ҳолатига келтириши шарт. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)

25-модда. Фуқаролар ва юридик шахсларга тегишли уйлар, квартиралардаги турар жойларни ижарага, арендага бериш

Уй, квартира мулкдори ўзи билан бирга яшаётган воёга етган оила аъзоларининг розилиги билан ёки юридик шахснинг ваколатли органи қарорига биноан уйни, квартирани ёхуд уларнинг бир қисмини фуқароларга ва юридик шахсларга ижарага ёки арендага беришга ҳақлидир.

Тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари, ижара ёки аренда шартномаси тузилаётган муддат, тўлов ҳақи миқдори ва бошқа шартлар, агар қонунчиликда бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, тарафларнинг келишувига биноан белгиланади.

Турар жой ижараси ёки арендаси шартномаси ёзма шаклда тузилади ҳамда қонунчиликда белгиланган тартибда ҳисобга олиниши (руйхатдан ўтказилиши) лозим.

Турар жой ижараси ёки арендаси шартномасига нисбатан ушбу Кодекс қоидалари қўлланилади. Турар жой ижараси ёки арендаси шартномасининг ушбу Кодекс билан тартибга солинмаган муносабатлари фуқаролик қонунчилиги билан тартибга солинади. *(Иккинчи, учинчи ва тўртинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

26-модда. Турар жойни алмаштириш

Мулкда уйи, квартираси бўлган фуқаролар барча воёга етган оила аъзоларининг, шу жумладан вақтинча бўлмаган оила аъзоларининг ёзма розилигига биноан ўзлари эгаллаб турган турар жойни бошқа турар жой мулкдори ёки уй-жой қуриш ёхуд уй-жой кооперативининг аъзоси билан, шу жумладан бошқа аҳоли пунктида яшаётганлар билан алмаштиришга ҳақлидирлар. Бунда оиланинг воёга

етмаган аъзолари розилиги ота-оналар томонидан, улар бўлмаган тақдирда эса – васийлик ва ҳомиёлик органларни томонидан тасдиқланади.

Мулкдада уйи, квартираси бўлган юридик шахслар уни бошқа турар жой мулкдори ёки уй-жой куриш ёхуд уй-жой кооперативи аъзоси билан алмаштиришга ҳақлидирлар.

27-модда. Ер участкалари давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан уйи (квартираси) бузилиши лозим бўлган фуқароларни турар жой билан таъминлаш

Ер участкалари давлат ёки жамият эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан фуқаролар мулкдада бўлган уйлар (квартиралар) бузилган тақдирда, мулкдорларга уларнинг танлови буйича ва тарафлар келишувига кўра, уй-жой майдонининг ижтимоий нормасидан кам бўлмаган сахндаги, барча қўлайликлари бўлган, аввалгисига тенг қимматли бошқа турар жой мулк қилиб берилди ҳамда дов-дарахтларнинг бозор қиймати тўланади ёхуд бузилаётган уй (квартира), бошқа иморатлар, иншоотлар ва дов-дарахтларнинг бозор қиймати, шунингдек ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати тўлиқ ҳажмда тўланади. Бузилаётган уйнинг (квартиранинг) ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати берилмаётган уй-жойнинг ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда, бу фарқ мулкдорга компенсация қилиниши лозим, берилмаётган уй-жойнинг ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати бузилаётган уйнинг (квартиранинг) ёки ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда эса, ушбу фарқ мулкдор томонидан қайтарилиши талаб этилмайди. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли, 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ–497-сонли ва 2022 йил 14 мартдаги УРҚ–759-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда; ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)*

Бузилаётган уйлар ўрнига турар жойни мулк қилиб бериш ва уйлар, бошқа иморатлар, иншоотлар ҳамда дов-дарахтлар қийматини тўлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

28-модда. Ер участкалари давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан фуқароларга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган уйлар (квартиралар) бузилганда якка тартибда уй-жой куриш учун ер участкаси бериш

Ер участкалари давлат ёки жамият эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан фуқаролар мулкдада бўлган уйлар (квартиралар) бузилган тақдирда, мулкдорларга уларнинг танлови буйича якка тартибда уй-жой куриш учун белгиланган норма доирасида ер участкаси берилди. Бунда ер участкасини ўзлаштириш даврига уч йилгача мuddат билан ижара шартномаси асосида вақтинча уй-жой берилиб, бузилаётган уйларнинг

(квартираларнинг), иморатларнинг, иншоотларнинг ва кўчириб ташланган дов-дарахтларнинг бозор қиймати, шунингдек олиб қўйилаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати берилмаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг бозор қийматлари ўртасидаги фарқлар тўлиқ ҳажмда қопланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли ва 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ–497-сонли қонунлари тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда; 2018 йил, 41-сон, 809-модда)

29-модда. Ер участкалари давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун олиб қўйилиши муносабати билан еتكизилган зарарни юридик шахсларга қоплаш

Юридик шахсга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган уй, бошқа иморатлар, иншоотлар, дов-дарахтлар жойлашган ер участкаси олиб қўйилган ҳолда унга аввалгисига тенг қийматли мол-мулк берилди ва етказилган бошқа зарарлар ўрни қопланади ёхуд давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун ер участкаси олиб қўйилиши оқибатида етказилган зарар тўлалигича қопланади.

30-модда. Бузилиши лозим бўлган уйлар, иморатлар ва иншоотларнинг кўчирилиши

Фуқаролар ва юридик шахсларнинг хоҳишига кўра уларга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган, бузилиши лозим бўлган уйлар, иморатлар ҳамда иншоотлар кўчирилиши ва янги жойда тикланиши мумкин.

Уйлар, иморатлар ва иншоотларни кўчириш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

31-модда. Уйлари (квартиралари) бузилиши лозим бўлган фуқаролар ва юридик шахслар учун янги жойда уйлар, иморатлар барпо этиш

Уйлари (квартиралари) бузилиши лозим бўлган фуқаролар ва юридик шахслар учун уларнинг танлови буйича янги жойда тенг қимматли уйлар, иморатлар барпо этилади ҳамда уларга мулк қилиб берилди. Бунда кўчириб ташланаётган дов-дарахтларнинг бозор қиймати, шунингдек олиб қўйилаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қиймати берилмаётган ер участкасига бўлган ҳуқуқнинг бозор қийматидан ортиқ бўлган тақдирда берилмаётган ва олиб қўйилаётган ер участкаларига бўлган ҳуқуқларнинг бозор қийматлари ўртасидаги фарқ пул билан тўлиқ ҳажмда қопланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2015 йил 20 августдаги УРҚ–391-сонли қонун тахририда – УР ҚХТ, 2015 йил, 33-сон, 439-модда)

**4-БОБ. ТУРАР ЖОЙ МУЛҚДОРИ ОИЛА
АЪЗОЛАРИНИНГ, ИЖАРАГА ВА АРЕНДАГА
ОЛУВЧИЛАРНИНГ ТУРАР ЖОЙДАН
ФЙДАЛАНИШИ**

**32-модда. Мулкдор оила аъзоларининг, шунингдек
у билан доимий яшаётган фуқаролар-
нинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари**

Уй, квартира мулкдорининг оила аъзолари, шунингдек у билан доимий яшаётган фуқаролар, агар уларни кўчириб келган пайтда ёзма равишда бошқа ҳол қайд этилган бўлмаса, уйдаги, квартирадаги хоналардан мулкдор билан тенг фойдаланишга ҳақлидирлар. Улар мулкдор берган турар жойга ўзларининг вояга етмаган фарзандларини кўчириб киритишга ҳақлидирлар, оиланинг бошқа аъзоларини эса уй, квартира мулкдорининг розилиги билангина кўчириб киритишлари мумкин. Бу шахслар уй, квартиранинг мулкдори билан оилавий муносабатларни тугатган тақдирда ҳам уларда турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқи сақланиб қолади. Уй, квартиранинг мулкдори билан унинг собиқ оила аъзолари, шунингдек у билан доимий яшаётган фуқаролар ўртасида турар жойдан фойдаланиш тартиби тарафлар келишуви билан белгиланади.

Турар жой мулкдорининг оила аъзолари деб у билан доимий бирга яшаётган хотини (эри) ва уларнинг фарзандлари тан олинади. Эр-хотининг ота-онаси, шунингдек мулкдор билан доимий бирга яшаётган оилали фарзандлари ва уларнинг эр-хотини, агар улар илгари бу ҳуқуққа эга бўлмаган бўлса, фақат ўзаро келишувга биноан мулкдорнинг оила аъзолари деб тан олиниши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 4 апрелдаги УРҚ-533-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 14-сон, 257-модда*)

Меҳнатга қобилиятсиз боқимандалар, шунингдек мулкдор билан доимий бирга яшаётган фуқаролар, агар улар мулкдор билан умумий ҳўжалик юритаётган ва унинг турар жойида рўйхатдан ўтган бўлсалар, унинг оила аъзоси деб топилишлари мумкин.

Мулкдорнинг вояга етмаган оила аъзолари яшаётган турар жойни, уларнинг ота-онаси бўлмаган тақдирда, васийлик ва ҳомийлик органининг розилиги билан бошқа шахсга бериш мумкин.

Хусусийлаштирилган квартира ёки уй мулкдорининг вояга етган оила аъзолари ва уй-жойнинг хусусийлаштирилишига розилик берган шахслар ҳам уларнинг умумий мулки бўлмиш хусусийлаштирилган квартира ёки уйга нисбатан қонунада белгиланган тартибда тенг ҳуқуқларга эга бўладилар ва тенг мажбуриятлари бажарадилар.

Хусусийлаштирилган квартирани ёки уйни сотиш, айирбошлаш, ҳада қилиш ёки ижарага, арендага бериш квартира ёки уй мулкдорининг вояга етган оила аъзоларининг ва квартирани ёки уйни хусусийлаштириш учун розилик берган шахсларнинг розилиги билан амалга оширилади. Уй-жойни хусусийлаштиришга розилик берган шахсининг турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқи унинг вафотидан кейин очиладиган мерос таркибига кирмайди. Хусусийлаштирилган уй-жой мулкдорининг вояга етмаган оила аъзолари манфаатларини уларнинг ота-онаси, улар бўлмаган тақдирда эса васийлик ва ҳомийлик

органлари ифодалайди. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 809-модда*)

Хусусийлаштирилган бир квартира ёки уйда турар жой мулкдорлари яшай олмайдиган ҳолда, суднинг қарорига биноан мулкдорлардан бири кўчирилиб, бошқасининг зиммасига квартира ёки уйнинг тегишли қисми учун кўчирилган мулкдорга суд ишни кўриб чиққан кундаги бозор баҳосида пулини тўлаш ёки унинг умумий мулкдаги улушига мос келадиган бошқа турар жойни сотиб олиб бериш мажбурияти юкланиши мумкин.

Уй ёки квартиранинг мулкдори, унинг оила аъзолари, у билан доимий яшаётган фуқаролар ва собиқ оила аъзоси ўртасидаги турар жойдан фойдаланиш ҳамда қилинган харажатлардаги улуш миқдори ҳақидаги низолар суд тартибда ҳал этилади.

**33-модда. Фуқарога мулк ҳуқуқи асосида тегишли
бўлган турар жойни ижарага, арендага
бериш шартномаси бўйича ижарага,
арендага олувчининг ҳуқуқлари**

Фуқарога мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган уйдан, квартирадан турар жойни ижарага, арендага олувчи ўзи ижарага, арендага олган хонага уй, квартира мулкдорининг розилигидан қатъи назар, вояга етмаган фарзандларини, агар у алоқида хонани эгаллаётган бўлса ва ижарага ёки арендага бериш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шунингдек эри (хотини) ва меҳнатга қобилиятсиз вояга етган фарзандлари ҳамда ота-онасини кўчириб киритиш ҳуқуқига эга. Фуқарога мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган уй, квартирадаги турар жойни ижарага, арендага олувчи билан бирга яшаётган оила аъзолари ижарага ёки арендага бериш шартномасидан келиб чиқадиган ҳуқуқ ва мажбуриятларга ижарага, арендага олувчининг ўзи билан тенг равишда эга бўладилар.

Бошқа фуқароларни фақат уй мулкдорининг розилиги билан кўчириб киритиш мумкин ва ижарага, арендага олувчи томонидан ўз оила аъзоси сифатида кўчириб киритилган ушбу фуқаролар, агар кўчириб киритишда улар ўртасида бошқача келишув бўлмаган бўлса, ижарага, арендага олувчи ҳамда унинг бошқа оила аъзолари билан турар жойдан фойдаланишда тенг ҳуқуққа эга бўладилар.

Ижарага, арендага олувчи ижарага, арендага берувчининг (мулкдорнинг) розилиги билан эгаллаб турган турар жойини алмаштиришга ҳақлидир. Ижарага берувчи фуқаронинг рад жавоби устидан низолашиб бўлмайди. Ижарага берувчи юридик шахсининг рад жавоби устидан суд тартибда низолашиб мумкин.

Турар жойни ижарага ёки арендага бериш шартномасини бекор қилиш ушбу Кодекснинг 69 ва 93-моддаларида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ амалга оширилади.

**34-модда. Турар жойни ижарага, арендага бериш
ҳақи**

Фуқарога мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган турар жойни ижарага, арендага бериш ҳақи тарафлар келишувига биноан шартномада белгилаб қўйилади.

III бўлим. ДАВЛАТ УЙ-ЖОЙ ФОНДИ

5-боб. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

35-модда. Давлат уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага бериш шартномаси

Давлат уй-жой фондининг (бундан буён матнда муниципал, идоровий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонди деб юритилади) уйларидаги турар жойни ижарага бериш шартномасига биноан бир тараф турар жойнинг мулкдори ёки у ваколат берган шахс (ижарага берувчи) бошқа тараф (ижарага олувчи)га турар жойда яшаш учун уни ҳақ звазига эгалик қилиш ва фойдаланишга топшириш мажбуриятини олади. Ижара шартномасида тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳамда фуқаролик қонунчилигида назарда тутилган бошқа шартлар белгилаб қўйилади. Ижара шартномасида ижарага олувчи билан доимий яшайдиган фуқаролар кўрсатилган бўлиши керак. Шартномада ана шундай кўрсатмалар бўлмаган тақдирда – бундай шахсларни кўчириб киритиш фуқаролик қонунчилигида ва ушбу Кодекснинг 51-моддасида назарда тутилган қоидаларга мувофиқ амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Муниципал, идоровий уй-жой фондининг ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги доимий яшаш учун яроқли бўлган алоҳида турар жой (уй, квартира) турар жойни ижарага бериш шартномаси объекти бўлади.

Хонанинг бир қисми ёки битта умумий кириш жойи орқали бошқа хона билан боғланган хона (туташ хоналар), шунингдек ердამчи хоналар (ошхона, йўлак, хужра ва шу кабилар) ижара шартномасининг мустақил объекти бўла олмайд.

Кўп квартирالي уйдаги турар жойни ижарага олувчи турар жойдан фойдаланиш билан бир қаторда шу уйнинг умумий фойдаланишдаги мол-мулкнинг (уйнинг умумий жойлари, таянч ва тўсиқ конструкциялар, квартиралар оралиғидаги ихоталанган (Уралма) пиллапоярлар, зинапоярлар, лифтлар, лифтнинг шахталари ва бошқа шахталар, даҳлизлар, техник қаватлар, ертўлалар, чердақлар ва томлар, уй ичидаги муҳандислик тармоқлари ва коммуникациялари, жойлар ташқарисида ёки ичида жойлашган ва биттадан ортиқ жойга хизмат кўрсатадиган механик, электр, санитария-техника ускуналари ва қурилмалари ҳамда бошқа ускуналар ва қурилмалар, шу уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкаси, шунингдек кўп квартирالي уйдаги кўчмас мулкнинг ягона мажмуғига хизмат кўрсатиш учун мўлжалланган бошқа объектлардан) белгиланган тартибда фойдаланиш ҳуқуқига эгадир. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)*

Турар жойни ижарага бериш шартномаси маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, давлат корхоналари, муассасалари, ташкилотлари ёки улар ваколат берган органлар билан турар жойни олаётган фуқаролар ўртасида

ёзма шаклда, қонунчиликда белгиланган тартибда тузилади. Турар жойни ижарага бериш шартномасининг ёзма шаклда бўлишига риоя этмаслик, шартноманинг ҳақиқий эмаслигига сабаб бўлади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ижара шартномаси бўйича эгаллаб турилган турар жойга бўлган мулк ҳуқуқининг бошқа шахсга ўтиши шартноманинг ўзгартишига ёки бекор бўлишига олиб келмайди. Бунда янги мулкдор илгари тузилган турар жойни ижарага бериш шартномаси шартлари асосида ижарага берувчи бўлиб қолади.

Муниципал, идоровий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага беришнинг намунавий шартномаси тўғрисидаги низомлар Ўзбекистон Республикаси Вази́рлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

36-модда. Турар жойни ижарага бериш шартномасининг мuddати

Муниципал, идоровий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага бериш шартномаси беш йилдан ортиқ бўлмаган мuddатга тузилади. Агар шартнома мuddат кўрсатилмаган бўлса, у беш йилга тузилган деб ҳисобланади.

Бир йилгача мuddатга тузилган турар жойни ижарага бериш (қисқа мuddатли ижара) шартномасига нисбатан Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси қоидалари қўлланилади.

Янги мuddатга шартнома тузишда ижарага олувчи имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади.

Ижарага берувчи томонидан эътироз бўлмаган тақдирда, ижарага олувчи шартнома мuddати тугаганидан кейин ҳам турар жойдан фойдаланишни давом эттирса, шартнома аввали шартларда қайта тузилган деб ҳисобланади.

Давлат уй-жой фондиндан ижарага берувчи, агар турар жойни ижарага бермасликка қарор қилган бўлса, бу ҳақда ижарага олувчини камида бир йил олдин хабардор этиб, янги мuddатга шартнома тузишдан воз кечиши мумкин, аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонди бундан мустасно.

37-модда. Турар жойни ижарага бериш шартномаси шартларининг ҳақиқий эмаслиги

Турар жойни ижарага бериш шартномасининг ижарага олувчининг ҳолатини қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилганига нисбатан ёмонлаштирувчи шартлари ҳақиқий эмас.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**6-боб. МУНИЦИПАЛ, ИДОРАВИЙ УЙ-ЖОЙ
ФОНДИ ВА АНИҚ МАҚСАДЛИ КОММУНАЛ
УЙ-ЖОЙ ФОНДИДАГИ ТУРАР
ЖОЙЛАРНИ БЕРИШ**

**38-модда. Фуқароларни уй-жой шароитларини
яхшилашга муҳтож деб топиш асослари**

Фуқароларни муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондида уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож деб топиш асослари, шунингдек турар жой бериш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

39-модда. Фуқароларнинг турар жой олиш ҳуқуқига эга бўлиш ёши

Фуқаролар ун саккиз ёшга тўлгач, ун саккиз ёшга тўлмасдан никоҳ тузганлар, эмансипация қилинганлар ёки ишга кирганлари эса қонунда назарда тутилган ҳолларда – тегишли равишда никоҳ тузган, эмансипация қилинган ёхуд ишга кирган вақтидан бошлаб муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан турар жой олиш ҳуқуқига эга бўладилар.

**40-модда. Аниқ мақсадли коммунал уй-жой
фондидан турар жой олиш ҳуқуқига эга
бўлган фуқаролар тоифалари**

Аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан турар жой олиш ҳуқуқига уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож ва турар жой олиш учун ҳисобда турган ижтимоий жиҳатдан ҳимояланмаган, кам таъминланган фуқаролар эгадирлар. Аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан турар жой олиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар тоифалари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатилган фуқаролар аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан бир марта турар жой олишга ҳақлидирлар.

**41-модда. Фуқароларнинг муниципал ва идора-
вий уй-жой фонди уйларида турар
жойни мулк қилиб олиши**

Муниципал ва идоравий уй-жой фонди уйларидаги турар жойни ижарага ёки арендага бериш шартномасида ижарага, арендага олувчининг ўзи эгаллаб турган, арендага олган турар жойни сотиб олиш ҳуқуқи назарда тутилиши мумкин. Муниципал ва идоравий уй-жой фондидаги бундай турар жойларни сотиб олиш тартиби қонунчиликда белгиланади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

**42-модда. Уй-жой майдонининг ижтимоий нор-
маси**

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан турар жойлар фуқароларга уй-жой майдонининг ижтимоий нормасига мувофиқ бериледи.

Уй-жой майдонининг ижтимоий нормаси Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари томонидан бир киши ҳисобига ун олти квадрат метрдан кам бўлмаган умумий майдон ҳажмида, кресло-аравачада ҳаракатланадиган ногиронлар учун эса – йигирма уч квадрат метрдан кам бўлмаган ҳажмда белгиланади.

Эр-хотиндан ташқари турли жинсга мансуб шахслар бир хонага ёки бир хонали квартирага жойлаштирилишига йўл қўймаслик мақсадида муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан уй-жой майдонининг ижтимоий нормасидан ортиқча турар жой берилиши мумкин.

Фуқароларнинг айрим тоифаларига уй-жой майдонининг ижтимоий нормасидан ортиқча қўшимча уй-жой майдони бир хона тарзида ёки ун саккиз квадрат метрли умумий майдон миқдориде бериледи. Айрим сурункали касалликларнинг оғир турлари билан касалланган фуқароларга, Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги тасдиқлаган рўйхат бўйича, шунингдек бажараётган иш шароитлари ва хусусиятига кўра қўшимча майдон зарур бўлган фуқароларга бундай майдон миқдори кўпайтирилиши мумкин.

Қўшимча уй-жой майдони олиш ҳуқуқига эга бўлган фуқаролар тоифаларининг рўйхати, қўшимча майдонни бериш тартиби ва шартларини қончилик билан белгиланади. *(Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

**43-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти орган-
ларида берилган уйлардаги, шунингдек
улушли иштирок этиш тартибиде қу-
рилган уйлардаги турар жойга кўчиб
кириш**

Корхоналар, муассасалар, ташкилотлар томонидан маҳаллий давлат ҳокимияти органларига берилган муниципал ва идоравий уй-жой фонди уйларида бўшаётган турар жойлар, шунингдек корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг улушли иштирок этиш тартибиде топширилган маблағларига қурилган уйларда бўшаётган турар жойлар, биринчи навбатда, ушбу корхоналар, муассасалар, ташкилотларнинг уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож бўлган ходимларига кўчиб кириш учун бериледи. Бундай кўчиб кириш тартиби, уй берилган ёки қурилиш тугалланган вақтидан қатъи назар, қўланади.

**44-модда. Квартирада бўшган турар жойга кўчиб
кириш**

Агар муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидан уйдан икки ва ундан ортиқ ижарага олувчи яшайдиган квартирада бошқа турар жойдан алоҳида бўлмаган ва шу турар жойга туташ хона бўшаб қолса, бу хона фойдаланиш учун туташ хонани ижарага олувчига берилиши керак.

Агар квартирадаги алоҳида хона бўшаса, у белгиланган норма бўйича уй-жой майдони билан таъминланмаган ижарага олувчига бериледи. Агар квартирада белгиланган норма бўйича уй-жой майдони билан таъминланмаган бир неча ижарага олувчи бўлса, оиласи уй-жой шароитларини

яхшилашга энг кўп муҳтож бўлган ижарага олувчи бўшаган хонани олишда имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади.

Ижарага олувчи (ижарага олувчилар) бўшаган хонага жойлашишни рад этган тақдирда, у умумий тартибда берилади.

45-модда. Турар жой ҳужжати (ордери)

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидан турар жой бериш тўғрисидаги қарор асосида маҳаллий давлат ҳокимияти органи фуқарога берилган турар жойга кўчиб кириш учун асос бўладиган ягона намунадаги ҳужжат (ордер) беради.

Ҳужжат (ордер) фақат бўш турган алоҳида турар жойга, янги қурилган уйларда эса, давлат комиссиясининг уйни фойдаланишга қабул қилиш тўғрисидаги далолатномаси тасдиқланганидан кейингина туман, шаҳар (шаҳар тарҳибига кирувчи туман) ҳокими қарори билан берилиши мумкин.

Ордер шакли Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

46-модда. Турар жой ҳужжатини (ордерини) ҳақиқий эмас деб топиш асослари ва тартиби

Фуқаролар томонидан уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтожлик тўғрисида ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотлар тақдим этилганда, бошқа фуқаролар ёки юридик шахсларнинг ҳужжатда (ордерда) кўрсатилган турар жойга бўлган ҳуқуқлари бузилганда, турар жой бериш тўғрисидаги масалани ҳал этишда мансабдор шахслар томонидан ғайриқонуний ҳаракатлар қилинганда, шунингдек турар жой бериш тартиби ва шартларининг бошқача бузилишлари содир этилган ҳолларда муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидagi турар жойга берилган ҳужжат (ордер) суд тартибда ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

Ҳужжатни (ордерни) ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талаб ҳужжат (ордер) берилган кундан бошлаб уч йил мобайнида кўзгатилиши мумкин.

47-модда. Ҳужжатни (ордерни) ҳақиқий эмас деб топиш оқибатлари

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг турар жойига берилган ҳужжат (ордер) ҳақиқий эмас деб топилган ҳолда ғайриқонуний ҳаракатлари оқибатда ҳужжатни (ордерни) олган шахслар уларга бошқа турар жой бермасдан кўчирилади. Агар ҳужжатда (ордерда) кўрсатилган фуқаролар илгари давлат уй-жой фондининг уйидаги турар жойдан фойдаланиб келган бўлсалар, уларга илгари эгалаб турган турар жойи қайтарилиши ёки бошқа турар жой берилиши керак.

Агар ҳужжат (ордер) бошқа асосларга кўра ҳақиқий эмас деб топилса, ҳужжатда (ордерда) кўрсатилган фуқаролар уларга бошқа турар жой ёки илгари ўзлари эгалаб турган турар жой берилган ҳолда кўчириладилар.

7-бoб. МУНИЦИПАЛ, ИДОРАВИЙ УЙ-ЖОЙ ФОНДИ ВА АНИҚ МАҚСАДЛИ КОММУНАЛ УЙ-ЖОЙ ФОНДИНИНГ УЙЛАРИДАГИ ТУРАР ЖОЙЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

48-модда. Ижарага бериш шартномаси бўйича турар жойдан фойдаланиш

Ижарага бериш шартномаси бўйича муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойдан фойдаланаётган ижарага олувчи ундан белгиланган мақсадда ва шартнома шартларига мувофиқ фойдаланиши шарт.

Агар ижарага олувчи ижарага берувчининг эзма огоҳлан-тиришига қарамай, турар жойдан белгиланган мақсадга ва ижарага бериш шартномаси шартларига номувофиқ фойдаланса, ижарага берувчи шартномани бекор қилишни ва зарарни қоплашни талаб қилишга ҳақлидир.

49-модда. Ижарага берувчининг ижара шартномаси бўйича мажбуриятлари

Ижарага берувчи ижарага олувчига муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги бўш турар жойни доимий яшаш учун яроқли ҳолатда бериши шарт.

Ижарага берувчи ижарага берилган турар жой жойлашган уй лозим даражада сақланишини амалга ошириши, ижарага олувчига ҳақ эвазига зарур коммунал хизматлар кўрсатиши ёки хизматлар кўрсатилишини таъминлаши, кўп қаватлирали уйнинг умумий фойдаланишдаги мол-мулки таъмирланишини таъминлаши шарт. *(Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚҲТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)*

50-модда. Ижарага олувчининг, унинг оила аъзоларининг ҳамда у билан доимий яшаётган фуқароларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи оила аъзолари ва ўзи билан доимий яшаётган фуқароларнинг турар жойни ижарага бериш шартномаси шартларини бузганликлари учун ижарага берувчи олдиде жавобгар бўлади.

Ушбу Кодекс 32-моддасининг иккинчи ва учинчи қисмларида кўрсатилган шахслар турар жойни ижарага олувчининг оила аъзолари деб тан олинади.

Турар жойни ижарага бериш шартномасига бошқа фуқароларни киритиш муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага беришининг намунавий шартномаси тўғрисидаги низомларга мувофиқ амалга оширилади. Агар бошқа фуқароларнинг ижара шартномасига киритилиши бу ерда яшаётганларнинг уй-жой шароитини яхшилашга муҳтож деб тан олиншига олиб келса, шунингдек мулк ҳуқуқи асосида турар жойи бўлган шахслар уй-жой майдонининг ижтимоий нормасидан кам бўлмаган

майдонга эга бўлса, бундай фуқароларни ижарага бериш шартномасига киритиш мумкин эмас.

Оила таркибининг ўзгариши ижара шартномаси тегишли қисмининг ўзгаришига олиб келади.

Ижарага олувчининг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар турар жойдан фойдаланишда ижарага олувчи билан тенг ҳуқуқларга эгадирлар.

Ижарага олувчининг вояга етган оила аъзолари ҳамда у билан доимий яшаётган фуқаролар ижарага берувчини кабардор қилган ҳолда турар жойда доимий яшаётган барча фуқаролар ижарага берувчи олдиди ижарага олувчи билан солидар жавобдор эканликлари тўғрисида ижарага олувчи билан шартнома тузишлари мумкин. Бундай ҳолларда ижарага олувчининг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар шерик ижарага олувчи деб ҳисобланадилар.

Ижарага олувчининг собиқ оила аъзолари эгаллаб турган турар жойда яшاشи давом эттирсалар, улар ижарага олувчи эга бўлган ҳуқуқ ва мажбуриятларни сақлаб қоладилар.

Ижарага олувчи, ижарага олувчининг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар:

кўп квартиралли уйнинг турар жойларидан, умумий фойдаланишдаги мол-мулкдан белгиланган мақсадда, бошқа фуқаролар ва юридик шахсларнинг ўй-жой ҳуқуқи, ўзга ҳуқуқларини камситмаган ҳолда фойдаланиши;

турар жойларнинг асралишини таъминлаши, шунингдек уларни тегишли техник ҳамда санитария ҳолатида сақлаб туриши;

авария юз берган тақдирда, ўзлари эгаллаб турган турар жойга тегишли авария-таъмирлаш хизматлари вакиллари киришларини таъминлаши;

қонунчиликда назарда тутилган техник, санитария, экология ва ёнғинга қарши талабларни бажариши; *(Саққизинчи қисмининг бешинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

ижара шартномаси бўйича турар жойлар ҳақини ва коммунал хизматлар ҳақини ўз вақтида тўлаши шарт. *(Саққизинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда)*

51-модда. Ижарага олувчининг турар жойга оила аъзолари ва бошқа фуқароларни кўчириб киритиш ҳуқуқи

Ижарага олувчи белгиланган тартибда ижарага берувчининг розилиги билан оила аъзоларини, оиланинг вояга етган барча аъзоларининг берган ёзма розилигига биноан эса, муниципал, идоравий ўй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал ўй-жой фондининг уйидаги ижарага олинган турар жойга бошқа фуқароларни кўчириб киритишга ҳақлидир. Оиланинг вояга етмаган аъзоларини кўчириб киритиш учун бундай розилик талаб этилмайди.

Турар жойга бошқа шахсларни кўчириб киритишга қонунчиликнинг ҳар бир қисмига мўлжалланган ўй-жой майдонининг ижтимоий нормаси тўғрисидаги талабларига риоя этилган ҳолда йул қўйилади, вояга етмаган болаларга ва меҳнатга қобилиятсиз ёлғиз ота-оналарни кўчириб киритиш ҳоллари бундан мустасно. *(Иккинчи қисм*

Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Турар жойга ижарага олувчининг оила аъзоси сифатида кўчиб келган ва ижара шартномасига киритилган фуқаролар, агар улар кўчиб кираётганда бу шахслар, ижарага олувчи ва у билан бирга яшовчи оила аъзолари ўртасида турар жойдан фойдаланиш тартиби тўғрисида бошқача келишув тузилмаган бўлса, бошқа оила аъзолари билан турар жойдан фойдаланишда тенг ҳуқуқларга эга бўладилар.

Ижарага олувчининг турар жойига васий ёки ҳомий сифатида кўчиб кирган фуқаролар, шунингдек ижара шартномасига киритилмаган бошқа шахслар бу турар жойга нисбатан мустақил ҳуқуққа эга бўлмайдилар.

52-модда. Вақтинча бўлмаган фуқаролар турар жойининг сақланиши

Муниципал, идоравий ўй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал ўй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ёки ижарага олувчи билан доимий яшаётган фуқаролар вақтинча бўлмаганида турар жой олти ой муддат давомида уларнинг ҳисобига сақланиб туради.

Вақтинча бўлмаганида фуқароларнинг турар жойи қуйидаги ҳолларда олти ойдан ортиқ муддатга сақланиб туради:

ҳарбий хизматга чақирилганда – чақирув бўйича ҳарбий хизматни ўташнинг бутун даври мобайнида;

контракт бўйича ҳарбий хизматга кирилганда – контракт бўйича ҳарбий хизматни ўташнинг бутун даври мобайнида;

иш шароитлари ва хусусияти бўйича (кема экипажи, геология, қидирув партияларининг, экспедицияларининг ходимлари ва ҳокзолар), чет элга хизмат сафарига бўлиш ёки таълим олиши муносабати билан (студентлар, докторантлар ва бошқалар) доимий яшаш жойидан вақтинча жўнаб кетилганда – ушбу ишни бажариш, хизмат сафарига бўлиш ёки таълим олишнинг бутун даври мобайнида; *(Иккинчи қисмининг тўртинчи хатбошичи Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 3 январдаги УРҚ-456-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2018 йил, 1-сон, 8-модда)*

болалар тарбиялаш учун болалар муассасасига, қариндошларга ёки ҳомийларга, васийларга топширилганда – улар ушбу муассасада, қариндошлар ёки ҳомийлар, васийлар қарамоғида бўладиган бутун давр мобайнида, агар болалар чиқиб кетган турар жойда оиланинг бошқа аъзолари яшаш учун қолган бўлса. Агар болалар чиқиб кетган турар жойда уларнинг оила аъзолари яшаш учун қолмаган бўлса, ушбу хона болаларнинг муассасада бўлиши муддати тугагунча ёки қариндошлар ёхуд ҳомийлар, васийлар қарамоғидан қайтиб келган болалар вояга етгунча, шунингдек тегишли ҳолларда умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълим муассасаларида ўқиш тугагунча ёхуд мамлакат Қуроли Қўчаларидаги ҳарбий хизмат муддати тамом бўлгунча ушбу турар жой ижара шартномаси асосида бошқа фуқароларга бериб турилиши мумкин;

ҳомий, васий вазифини бажариш муносабати билан жўнаб кетилганда – ушбу вазибаларни бажаришнинг бутун даври мобайнида;

даволашни учун даволаш-профилактика муассасаларига жўнаб кетилганда – даволашида бўлган бутун давр мобайнида;

қамалганда ёки ушбу турар жойда яшаш имкониятини истисно этувчи озодликдан маҳрум этиш ёки бошқа жазо чорасига маҳрум этилганда – қамоқда бўлишнинг ёки жазони ўташнинг бутун даври мобайнида, агар турар жойда оиланинг бошқа аъзолари яшаш учун қолган бўлса. Агар кўрсатилган фуқаролар чиқиб кетган турар жойда уларнинг оила аъзолари яшаш учун қолмаган бўлса, бундай фуқаролар қамоқдан озод бўлгунча ёки жазони ўтаб келгунча бўлган муддатга ушбу хона ижара шартномаси асосида бошқа шахсларга бериб турилиши мумкин.

Вақтинча бўлмаганида шахснинг турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқи ушбу модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган муддатлар тугаган кундан бошлаб олти ой мобайнида сақланиб қолади.

Агар ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ёки ижарага олувчи билан доимий яшаётган фуқаролар узрли сабабларга кўра турар жойда олти ойдан ортиқ муддат бўлишмаса, бу муддат шу шахсларнинг аризасига биноан ижарага берувчи томонидан, низоли ҳолларда эса, суд томонидан узайтириб берилиши мумкин.

53-модда. Вақтинча бўлмаганида фуқароларнинг турар жойи сақланиши муддатларини қисқартиришга йўл қўйилмаслиги

Вақтинча бўлмаганида фуқароларнинг муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойи сақланиши муддатлари ижарага олувчи ва ижарага берувчининг ўзаро келишуви билан қисқартирилиши мумкин эмас.

54-модда. Фуқароларни турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқини йўқотган деб топиш

Фуқароларни белгиланган муддатдан ортиқ бўлмаганлари оқибатида муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойдан фойдаланиш ҳуқуқини йўқотган деб топиш ижарага берувчининг ёки ушбу турар жойда яшаб қолган бошқа доимий фойдаланувчиларнинг даъво аризасига биноан суд тартибиде амалга оширилади.

55-модда. Вақтинча бўлмаган ижарага олувчининг ҳамда унинг оила аъзоларининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Агар турар жойни ижарага олувчи вақтинча бўлмаса, муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойда яшовчи оила аъзолари узлари эгаллаб турган барча турар жойлардан аввалги шартлар асосида фойдаланишга ҳақлиқлар. Бунда улар ушбу турар жойни ижарага бериш шартномаси бўйича ҳуқуқ ва мажбуриятларга эга бўлидилар. Вақтинча бўлмаган фуқаронинг фойдаланиш ҳуқуқи сақланадиган уй-жой майдони ортиқча уй-жой майдони деб ҳисобланмайди.

56-модда. Ижарага олувчининг ўзи эгаллаб турган жой ўрнига кичикроғини олиш ҳуқуқи

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи, агар белгиланган нормадан ортиқча турар жой майдонига эга бўлса, вояга етган оила аъзоларининг розилигига биноан маҳаллий давлат ҳокимияти органларига ёки турар жойни берган корхона, муассаса, ташкилотга белгиланган тартибда муурожаат этиб, эгаллаб турган турар жойни кичикроқ ҳажмдаги турар жойга алмаштиришни сўраши мумкин.

57-модда. Турар жойни иккиламчи ижарага бериш

Муниципал ва идоравий уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи ижарага берувчининг розилиги билан ҳамда ўзи билан бирга яшаётган вояга етган оила аъзоларининг, ўзи билан доимий яшаётган фуқароларнинг розилиги билан ушбу Кодексда белгиланган ҳолларда ва тартибда турар жойни иккиламчи ижарага беришга ҳақлиқ Ижарага олувчи ўзи эгаллаб турган турар жойнинг бир қисмини, вақтинча кўчиб кетаётганда эса – барчасини (унинг фойдаланиш ҳуқуқи сақланадиган бутун давр учун) иккиламчи ижарага топшириши мумкин, бунда ижарага бериш шартномаси бўйича ижарага олувчи ижарага берувчи олдида жавобгар бўлиб қолади.

Ижарага олувчининг турар жойида иккиламчи ижарага бериш шартномаси асосида яшаётган шахслар ушбу турар жойга нисбатан мустақил ҳуқуққа эга бўлмайдилар.

Турар жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасининг муддати турар жойни ижарага бериш шартномасининг муддатидан ортиқ бўлиши мумкин эмас.

Турар жойни ижарага бериш шартномаси муддатидан олдин бекор қилинган тақдирда у билан бир вақтда турар жойни иккиламчи ижарага бериш шартномаси ҳам бекор бўлади.

Янги муддатга шартнома тузишга бўлган имтиёзли ҳуқуқ тўғрисидаги қоида турар жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасига нисбатан татбиқ этилмайди.

Муниципал ва идоравий уй-жой фондидаги уйларида турар жойни иккиламчи ижарага бериш қоидалари қонунийлик билан белгилан қўйилади. *(Олтинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойларни иккиламчи ижарага беришга йўл қўйилмайди.

58-модда. Турар жойни иккиламчи ижарага беришга йўл қўйилмайдиган шарт-шароитлар

Муниципал ва идоравий уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни иккиламчи ижарага беришга қўйидаги ҳолларда йўл қўйилмайди:

агар иккиламчи ижарага олувчининг кўчиб кириши оқибатида ҳар бир яшовчига тўғри келадиган умумий майдон белгиланган нормадан камайиб кетса;

агар унда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган рўйхатдаги айрим сурункали касалликларнинг оғир турлари билан касалланган шахслар яшаётган бўлса;

ижарага берувчининг розилиги бўлмаса;

ижарага олувчининг, унинг вояга етган оила аъзоларининг, у билан доимий яшаётган фуқароларнинг розилиги бўлмаса;

турар жойни иккиламчи ижарага бериш қондаларида белгиланган бошқа ҳолларда.

59-модда. Иккиламчи ижарага бериш шартномаси бўйича турар жойдан фойдаланганлик учун тўланадиган ҳақ

Муниципал ва идоравий уй-жой фондининг уйларидаги турар жойлардан иккиламчи ижарага бериш шартномаси бўйича фойдаланганлик ва коммунал хизматлар учун тўланадиган ҳақ миқдори тарафлар келишувига мувофиқ белгиланади, лекин унинг миқдори шу уй-жой учун ижарага олувчи томонидан тўланаётган ҳақ ҳамда коммунал хизматлар ҳақидан ошиб кетмаслиги керак.

60-модда. Иккиламчи ижарага бериш шартномасини бекор қилиш

Муниципал ва идоравий уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасининг мuddати тугагандан сўнг иккиламчи ижарага олувчи шартномани қайта тиклашни талаб қилишга ҳақли эмас ва у эгаллаб турган турар жойни ижарага олувчининг талабидан кейин ҳам бўшатиб бермаса, унга бошқа турар жой берилмаган ҳолда суд тартибида кўчирилади. Ижарага бериш шартномаси бекор қилинган ҳолларда ҳам иккиламчи ижарага олувчи унга бошқа турар жой берилмаган ҳолда худди шу тартибда кўчирилади.

Агар иккиламчи ижарага бериш шартномаси мuddати кўрсатилмай тузилган бўлса, ижарага олувчи иккиламчи ижарага бериш шартномаси бекор қилиниши ҳақида иккиламчи ижарага олувчини уч ой олдин огоҳлантириши шарт.

Иккиламчи ижарага бериш шартномаси, шунингдек ушбу Кодекснинг 69-моддаси ҳамда 119-моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра ҳам бекор қилиниши мумкин.

61-модда. Вақтинча яшовчилар

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар ўзaro келишувга биноан ва ижарага берувчини олдиндан хабардор қилган ҳолда вақтинча яшовчиларга (фойдаланувчиларга) турар жойда текин яшаб туришлари учун рухсат этишга ҳақлидирлар. Вақтинча яшовчиларнинг яшаб туриш мuddати олти ойдан ошмаслиги керак.

Вақтинча яшовчилар турар жойдан фойдаланишда мустақил ҳуқуққа эга бўлмайдилар. Уларнинг хатти-ҳаракатлари учун ижарага берувчи олдида ижарага олувчи жавобгардир.

Вақтинча яшовчилар улар билан келишилган яшаб туриш мuddати ўтгандан кейин, агарда бундай мuddат

келишилмаган бўлса, ижарага олувчи, унинг оила аъзоси ёки у билан доимий яшаётган фуқаро томонидан тегишли талаб қўйилган кундан эътиборан кўпи билан етти кун ичида турар жойни бўшатишлари шарт. Талаб рад этилган тақдирда, вақтинча яшовчилар суд тартибида бошқа турар жой бермасдан кўчирилишлари лозим.

Бир киши ҳисобига тўғри келадиган уй-жой майдони ижтимоий нормаси ҳақидаги қонунчилик талабларига риоя этилмаса, ижарага берувчи вақтинча яшовчиларнинг яшаб туришларини тақиқлаб қўйиши мумкин. *(Туртинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

62-модда. Ижарага берилган турар жойни таъмирлаш

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги ижарага берилган турар жойни таъмирлаш, агар турар жойни ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, ижарага олувчининг мажбуриятига кириди.

Ижарага берилган турар жойни капитал таъмирлаш, агар шу турар жойни ижарага бериш шартномасида бошқача тартиб белгиланмаган бўлса, ижарага берувчининг мажбуриятига кириди.

Ижарага берилган турар жойни ижарага олувчининг розилигисиз қайта қуришга, ўзгартиришга, агар бундай қайта қуриш ва ўзгартириш уй-жойдан фойдаланиш шароитларини тубдан ўзгартирса, йўл қўйилмайди.

63-модда. Уйнинг капитал таъмирланиши муносабати билан фуқароларга турар жой бериш

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жой капитал таъмирланаётганда, таъмирлашни ижарага олувчини кўчирмасдан амалга ошириш мумкин бўлмаса, ижарага берувчи таъмирланаётган турар жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилмаган ҳолда ижарага олувчига, унинг оила аъзоларига ва у билан доимий яшаётган фуқароларга капитал таъмирлаш ўтказиш вақтида бошқа турар жой бериши шарт. Ижарага олувчи бу турар жойга кўчиб киришни рад этган тақдирда ижарага берувчи унинг кўчиб ўтишини суд тартибида талаб қилиши мумкин.

Капитал таъмирлаш вақтида бериладиган турар жой санитария, ёнғинга қарши, техник талабларга жавоб бериши ҳамда шу аҳоли пункти чегараси доирасида жойлашган бўлиши керак.

Ижарага олувчини, унинг оила аъзоларини ва у билан доимий яшаётган фуқароларни улар эгаллаб турган турар жойдан бошқа турар жой майдонига кўчиб ўтиши ва (таъмирлаш тугагач) илгариги жойига қайта кўчиб ўтиши таъмирланиши керак бўлган турар жой тасарруфида бўлган ижарага берувчининг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Ижарага олувчи капитал таъмирлаш муносабати билан бошқа турар жойда яшаган даврда у фойдаланиш ва коммунал хизматлар учун капитал таъмирлаш вақтига берилган турар жой учун ҳақ тўлайди.

Капитал таъмирлаш даврида вақтинчалик турар жой бериш урнига ижарага олувчига, унинг оила аъзоларига ва у билан доимий яшаётган фуқароларга уларнинг розилиги билан доимий фойдаланиш учун бошқа обод турар жой берилиши мумкин.

Турар жой таъмирлаб бўлингач, ижарага берувчи турар жойни ижарага олувчига қайтаришдан бош тортган ҳолда ижарага олувчи судга мурожаат этишга ҳақлидир.

64-модда. Реконструкция ёки капитал таъмирлаш натижасида уй-жой майдони ўлчами тубдан ўзгарган тақдирда ижарага олувчига бошқа турар жой бериш

Ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар эгаллаб турган муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни реконструкция ёхуд капитал таъмирлаш натижасида сақлаб қолиш мумкин бўлмаганда ёки у тубдан кенгайганда, торайганда ижарага олувчига ва унинг оила аъзоларига, шунингдек у билан доимий яшаётган фуқароларга капитал таъмирлаш бошлангунга қадар шу аҳоли пункти чегараси доирасида бошқа обод турар жой берилиши керак.

65-модда. Турар жойни ва ёрдамчи хоналарни қайта қуриш ҳамда ўзгартириш

Муниципал ва идоравий уй-жой фондидаги турар жойни ҳамда ёрдамчи хоналарни қайта қуриш, ўзгартириш квартирани янада обод қилиш мақсадида амалга оширилиши мумкин ва бунга ижарага олувчининг, унинг вояга етган оила аъзоларининг, у билан доимий яшаётган фуқароларнинг, ижарага берувчининг розилиги билангина йўл қўйилади.

Ижарага берувчининг, ижарага олувчининг, унинг вояга етган оила аъзоларининг ёки у билан доимий яшаётган фуқароларнинг турар жойни ва ёрдамчи хоналарни қайта қуриш ёки ўзгартиришни рад этиши билан боғлиқ низолар суд тартибида ҳал этилади.

Турар жой ва ёрдамчи хоналарни ижарага берувчининг рухсатисиз ўзбошимчалик билан қайта қурган ёки ўзгартирган ижарага олувчи қонунчиликда белгиланган тартибда жавобгар бўлади. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойларни ва ёрдамчи хоналарни қайта қуриш ҳамда ўзгартириш ман этилади.

66-модда. Турар жойни ижарага бериш шартномасини ўзгартириш

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага бериш шартномаси фақат ижарага олувчи, унинг вояга етган оила аъзолари, у билан доимий яшаётган фуқаролар ҳамда ижарага берувчининг розилиги билан ўзгартирилиши мумкин.

Ижарага олувчи, унинг вояга етган оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқароларнинг талаби бўйича

шартнома вояга етган оила аъзоларидан бири билан тузилиши мумкин. Ижарага олувчи турар жойдан кўчиб кетган ёки у вафот этган тақдирда шартнома ушбу турар жойда яшаётган вояга етган оила аъзоларидан бири билан тузилади.

Оила аъзосининг ижарага олувчи деб тан олиниши муносабати билан юзага келадиган низолар суд тартибида ҳал этилади.

67-модда. Ижарага олувчи оила аъзосининг талаби бўйича турар жойни ижарага бериш шартномасининг ўзгартирилиши

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонди уйларидаги ижарага олувчининг оила аъзоси, агар оиланинг бошқа аъзолари, у билан доимий яшаётган фуқаролар рози бўлса ҳамда унинг улушига тўғри келадиган турар жой майдонига мувофиқ ёхуд турар жойдан фойдаланиш тартиби тўғрисида тузилган келишувни ҳисобга олган ҳолда унга ушбу Кодекснинг 9-моддаси талабларига жавоб берадиган турар жой ажратилиши мумкин бўлса, ўзи билан алоҳида ижара шартномаси тузилишини талаб қилишга ҳақлидир.

Алоҳида ижара шартномаси тузиш талаб қилиниши муносабати билан юзага келадиган низолар суд тартибида ҳал этилади.

68-модда. Бир оилга бирлашган ижарага олувчиларнинг талаби бўйича турар жойни ижарага бериш шартномасининг ўзгартирилиши

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларида алоҳида ижара шартномаларига биноан яшаётган фуқаролар бир оилга бирлашганлари тақдирда ўзлари эгаллаб турган барча турар жой учун улардан бирортаси билан ягона ижара шартномаси тузилишини талаб қилишга ҳақлидирлар.

Ижарага берувчининг ягона ижара шартномаси тузишни рад этганини устидан суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

69-модда. Турар жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилиш

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонди уйларидаги турар жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилиш тарафларнинг келишуви бўйича амалга оширилади.

Турар жойни ижарага олувчи оила аъзоларининг ҳамда узи билан доимий яшаётган фуқароларнинг розилиги билан исталган вақтда ижарага берувчини уч ой олдин ёзма равишда огоҳлантириб, ижара шартномасини бекор қилиши мумкин. Ана шундай огоҳлантиришсиз шартнома бекор қилинган тақдирда ижарага олувчи кейинги уч ой учун турар жой ҳақини тўлаши шарт.

Ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ҳамда у билан доимий яшаётган фуқаролар бошқа аҳоли пунктига доимий яшаш учун жўнаб кетганларида ёки шу аҳоли пунктидаги бошқа турар жойга кўчиб ўтганларида турар жойни ижарага бериш шартномаси жўнаб кетган ёки кўчиб ўтган кундан бошлаб бекор қилинган деб ҳисобланади.

Турар жойни ижарага бериш шартномаси исталган тарафининг талаби бўйича:

агар турар жой доимий яшаш учун яроқсиз бўлиб қолса, шунингдек у авария ҳолатида бўлса;

агар турар жой жойлашган уй бузилиши керак бўлса;

уй-жой тўғрисидаги қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда суд тартибида бекор қилиниши мумкин. *(Туртинчи қисмининг туртинчи таъбиҳидаги Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Ижарага бериш шартномаси ижарага берувчининг талаби бўйича қуйидаги ҳолларда суд тартибида бекор қилиниши мумкин:

агар шартномада узоқроқ мuddат белгиланган бўлмаса, ижарага олувчи олти ой ортиқ мuddат учун турар жой ҳақини тўламаसा, қисқа мuddатли ижарада эса, шартномада белгиланган тўлов мuddатини ўтказиб икки мартадан ортиқ тўламаसा;

ижарага олувчи ёки хатти-ҳаракатлари учун ижарага олувчи жавоб берадиган фуқаролар турар жойни бузса ёхуд шикастлантирса. Агар турар жойни ижарага олувчи ёки хатти-ҳаракатлари учун ижарага олувчи жавоб берадиган бошқа фуқаролар турар жойдан ўз мақсади бўйича фойдаланмаётган бўлса, ёхуд турмуш қоидаларини мунтазам бузётган бўлса, ижарага берувчи ижарага олувчини огоҳлантириши мумкин ва бу талаблар бажарилмаганда турар жойни ижарага бериш шартномасини суд тартибида бекор қилишга ҳақлидир.

Турар жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилиш учун асос бўлиб хизмат қилган ҳолатларни бартараф этиш тартиби ва мuddатлари қонун билан белгиланади.

70-модда. Турар жойдан кўчириш

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги эгаллаб турилган турар жойдан кўчиришга ушбу Кодексда белгиланган асослар бўйича йўл қўйилади.

Кўчириш суд тартибида амалга оширилади.

Турар жойларни ўзбошимчилик билан эгаллаб олган ёки авария ҳолатида деб топилган уйларида яшаётган шахслар прокурор санкцияси асосида маъмурий тартибда кўчириладилар.

Маъмурий тартибда кўчириш тўғрисидаги прокурор қарори устидан суд тартибида шикоят қилиниши мумкин.

71-модда. Фуқароларга бошқа обод турар жой берган ҳолда кўчириш

Фуқароларга бошқа обод турар жой берган ҳолда улар муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойлардан қуйидаги ҳолларда кўчирилади:

агар турар жой жойлашган уй бузилиши керак бўлса;

турар жой белгиланган тартибда авария ҳолатида ёки яшаш учун яроқсиз деб топилган бўлса;

турар жой яшаш учун мўлжалланмаган жойга ўтказилаётган бўлса.

Турар жойлар жойлашган муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйи давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун ер

участқаси ажратилиши муносабати билан бузилиши керак бўлса, ёхуд турар жой яшаш учун мўлжалланмаган жойга ўтказилиши лозим бўлса, ушбу турар жойдан кўчирилаётган фуқароларга бошқа обод турар жой берилади ва бу турар жой ер участкаси ажратилаётган ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойга ўтказилиши лозим бўлган турар жой берилаётган корхона, муассаса, ташиқлотлар томонида берилади.

Агар турар жой авария ҳолатида ёки яшаш учун яроқсиз деб топилган бўлса, ушбу турар жойдан кўчирилаётган фуқароларга маҳаллий давлат ҳокимияти органи қонунчиликда белгиланган тартибда бошқа обод турар жой беради. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Кўчирилиши муносабати билан фуқароларга берилаётган бошқа обод турар жой ушбу Кодекснинг 9-моддасида белгиланган турар жойларга нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб бериши, шу аҳоли пункти чегараси доирасида бўлиши ва майдони илгари эгаллаб турилган майдондан кичик бўлмаслиги керак.

Агар ижарага олувчи алоҳида квартирани ёки биттадан ортиқ хонани эгаллаб турган бўлса, унга тегишлигича алоҳида квартира ёхуд худди шунча хонали турар жой берилиши лозим.

Агар ижарага олувчи ортиқча уй-жой майдонига эга бўлган бўлса, турар жой бир киши ҳисобига уй-жой майдонининг белгиланган ижтимоий нормасидан кам бўлмаган ҳажмда, қўшимча уй-жой майдонни олиш ҳуқуқига эга бўлган ва амалда ундан фойдаланиб келган ижарага олувчига ёки унинг оила аъзоларига – қўшимча уй-жой майдонни нормаси ҳисобига олинган ҳолда берилади.

Кўчирилаётган шахста берилаётган турар жой ижарага олувчини кўчириш тўғрисидаги суд қарориди, маъмурий тартибда кўчирилаётганда эса, прокурор қарориди кўрсатилган бўлиши шарт.

72-модда. Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигига ва Миллий гвардиясига қарашли турар жойларни ҳисобга олиш, бериш, улардан фойдаланиш, уларни бронлаштириш, алмаштириш, уларга такроран кўчиб кириш

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлигига ва Миллий гвардиясига қарашли турар жойларни ҳисобга олиш, бериш, улардан фойдаланиш, уларни бронлаштириш, алмаштириш, уларга такроран кўчиб кириш ушбу Кодексга ва бошқа қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ амалга оширилади.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли ва 2021 йил 29 октябрдаги УРҚ-726-сонли қонунилар тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон; ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)

73-модда. Бошқа обод турар жой берган ҳолда ҳарбий шахарчалардан кўчириш

Ҳарбий хизматдан резервга бўшатилган ёки истеъфода чиққан ҳарбий хизматчилар ҳамда уларга тенглаштирилган шахслар, шунингдек улар билан яшовчи шахслар ҳарбий шахарчалардаги ўзлари эгаллаб турган турар жойдан

бошқа ошад турар жой берилган ҳолда кўчирилиши мумкин. Ҳарбий ташкилотлар билан алоқасини узган бошқа шахслар ҳам ҳарбий шахарчалардан ҳудди шу тартибда кўчириладилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2009 йил 22 декабрдаги УРҚ-238-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2009 йил, 52-сон, 553-модда)

74-модда. Фуқароларга бошқа турар жой бермасдан кўчириш

Агар муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ёки у билан доимий яшаётган фуқаролар турар жойни бузаётган ёхуд шикаслантираётган ёки ундан ўз мақсади бўйича фойдаланмаётган ёхуд турмуш қоидаларини мунтазам бузиб бошқаларнинг у билан бир квартира ёки бир уйда яшаш имконини бермаётган бўлсалар, бунда огоҳлантиришлар ва жамоат таъсир чоралари натижа берилган бўлса, шунингдек шартномада узоқроқ муддат белгиланмагани ҳолда ижарага олувчи турар жой ҳақини олти ой тўламаган бўлса, қисқа муддатли ижарада эса шартномада белгиланган тўлов муддати ўтганидан сўнг икки мартадан ортиқ тўланмаган ҳолда ижарага берувчи ёки ўзга манфаатдор шахсларнинг талаби бўйича айбдорларни кўчириш бошқа турар жой бермасдан амалга оширилади. Шунингдек ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум этилган шахслар, ота-оналик ҳуқуқидан маҳрум бўлганликлари учун ўз фарзандлари билан бирга яшати мумкин эмас деб топилса, улар бошқа турар жой бермасдан кўчирилишлари мумкин.

Бирга яшаш имкони бўлмаганлиги сабабли бошқа турар жой бермасдан кўчирилиши лозим бўлган шахслар ўзлари эгаллаб турган турар жойдан кўчирилиш ўрнига уни алмаштиришдан манфаатдор тараф кўрсатган бошқа турар жойга алмаштиришга суд томонидан мажбур этилишлари мумкин.

Турар жойни ўзбошимчилик билан эгаллаб олган шахслар бошқа турар жой бермасдан ушбу Кодекс 70-моддасининг учинчи қисмида назарда тутилган тартибда кўчириладилар.

IV бўлим. ХИЗМАТ ВА МАКСУС ТУРАР ЖОЙЛАРНИ БЕРИШ, УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

8-боб. ХИЗМАТ ТУРАР ЖОЙЛАРНИ БЕРИШ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

75-модда. Хизмат турар жойлари

Хусусий, муниципал, идоравий уй-жой фонди ёки аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларида жойлашган, ўз меҳнат муносабатлари хусусиятига қура иш жойига бевосита яқин ерда яшати керак бўлган фуқаролар кўчиб киришига мўлжалланган турар жойлар хизмат турар жойлари деб ҳисобланади.

Сайлаб қўйиладиган лавозимларни эгаллаб турган, меҳнат шартномалари бўйича ишлаётган шахсларга, ҳарбий хизматчиларнинг айрим тоифаларига, шунингдек

қонунчиликда белгиланган рўйхатдаги бошқа шахсларга бериладиган турар жойлар ҳам хизмат турар жойларига киритилиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Белгиланган тартибда оилавий болалар уйи ташкил этилганда тарбиясига олинган болалар билан биргаликда яшати учун тарбиячи-ота-она этиб тайинланган фуқароларга хизмат уйи ёки хизмат квартираси берилди.

Хизмат турар жойларидан ўз мақсадида фойдаланилади.

Хизмат турар жойлари меҳнат шартномасининг амал қилиш муддатига ёки хизмат даврига, сайлаб қўйиладиган лавозим муддати тугагунга қадар берилди.

Хизмат турар жойларини бериш тартиби, шунингдек уларни олиш ҳуқуқига эга бўлган ходимлар тоифалари рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

76-модда. Ижара шартномасини тузиш

Хизмат турар жойи ижара шартномаси шу турар жой мулкдори ёки у вакил қилган орган билан иш, хизмат вақтида ундан фойдаланиш учун топширилаётган шахс ўртасида тузилади.

Хизмат турар жойи ижара шартномаси езма шаклда тузилади.

77-модда. Хизмат турар жойларидан фойдаланиш

Хизмат турар жойларидан фойдаланиш муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидаги турар жойлардан фойдаланиш қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

78-модда. Ижара шартномасини бекор қилиш

Хизмат турар жойи ижара шартномаси меҳнат, хизмат муносабатлари тугатилиши билан бир вақтда бекор бўлади.

Агар меҳнат, хизмат муносабатлари тикланса, хизмат турар жойини ижарага олувчи хизмат турар жойи ижара шартномаси муддати тугагандан кейин ҳам ижара шартномасини қайта тиклашда имтиёзли ҳуқуқни сақлаб қолади.

79-модда. Бошқа турар жой бермасдан хизмат турар жойларидан кўчириш

Қорхона, муассаса, ташкилот билан меҳнат муносабатларини узган ходимлар, шунингдек сайлаб қўйиладиган лавозимларни эгаллаб турган шахслар, ҳарбий хизматчилар қонунчиликда назарда тутилган ҳолларда улар билан бирга яшаётган барча шахслар билан биргаликда бошқа турар жой бермасдан хизмат турар жойдан кўчириладилар (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар хизмат турар жойи ижара шартномаси муддати тугагач, ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ва у билан доимий яшаётган фуқаролар шу турар жойни бушатиб беришдан бош тортсалар, улар бошқа турар жой бермасдан суд тартибда кўчириладилар, ушбу Кодекснинг 80-моддасида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

80-модда. Бошқа турар жой берган ҳолда хизмат турар жойларидан кўчириш

Бошқа турар жой берган ҳолда хизмат турар жойларидан қўйидагилар кўчириладилар:

I ва II гуруҳ ногиронлари;

1941–1945 йиллардаги уруш фахрийлари ва байналмилалчи жангчилар;

ҳарбий хизматни ўтаётганида ҳалок бўлган ёки бедарак йўқолган ҳарбий хизматчиларнинг оилалари;

ногирон фарзандлари бўлган оилалар;

тарбиячи-ота-оналар, оилавий болалар уйи тугатилган тақдирда;

хизмат турар жойи берган ташкилотларда камидан ўн йил ишлаган (хизмат қилган) шахслар;

эгаллаб турган лавозимни муносабати билан турар жой берилган бўлиб, лавозимидан бўшаган, лекин турар жойни берган корхона, муассаса, ташкилот билан меҳнат муносабатларини узмаган шахслар;

ҳодимлар сони (штати) ёки иш хусусиятининг ўзгариши ёхуд корхона, муассаса, ташкилот тугатилиши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинган шахслар;

ўзи ишлаган корхона, муассаса, ташкилотдан пенсияга чиққан ҳодимлар;

хизмат турар жойи берилган шахс вафот этганда унинг оила аъзолари;

вояга етмаган фарзандлари билан бирга яшаётган ёлғиз шахслар.

Ушбу модданинг биринчи қисмида кўрсатиб ўтилган фуқароларга шу Кодекснинг 9-моддасида белгиланган талабларга жавоб берадиган ҳамда ушбу аҳоли пункти чегараси доирасида бўлган турар жой берилadi.

9-БОБ. МАХСУС УЙЛАРДАГИ ТУРАР ЖОЙЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

81-модда. Махсус уйлар

Махсус уйлар фуқароларнинг айрим тоифалари қонунчиликда белгиланган тартибда ва шартларда яшаши учун мўлжаллангандир. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Махсус уйлар жумласига қўйидагилар кирadi:

ётоқхоналар;

вақтинчалик уй-жой фонди уйлари;

ногиронлар, фахрийлар, ёлғиз қариялар учун интернат-уйлар;

болалар уйлари ва бошқа махсус мақсадли уйлар.

82-модда. Ётоқхоналар бериш ва улардан фойдаланиш

Ҳодимлар, хизматчилар, студентлар, укувчилар, шунингдек бошқа фуқароларга ишлаш, хизмат ёки ўқиш даврида яшаш учун ётоқхоналар берилиши мумкин. Махсус қурилган ёки шу ётоқхоналар учун қайта жиҳозланган уйлар ётоқхоналар сифатида берилadi. Ётоқхоналар уларда яшайдиган фуқароларнинг истиқомат қилишлари, шуғуллинишлари ва дам олишлари учун зарур

бўлган мебель, бошқа уй-рузғор асбоблари ва маданий-маиший буюмлар билан таъминланган бўлadi.

Ётоқхоналардан жой бериш ва улардан фойдаланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

Уйлари ётоқхоналарга ўтказиш, шунингдек ётоқхоналарга уйлар мақомини бериш уй-жой фондининг мулкдорлари томонидан маҳаллий давлат ҳокимияти органлари билан келишилган ҳолда амалга оширилади.

83-модда. Вақтинчалик уй-жой фонди турар жойларини бериш ва улардан фойдаланиш

Вақтинчалик уй-жой фонди тегишли уй-жой фондининг мулкдори ёки у ваколат берган органнинг қарори бўйича ташкил қилиниши мумкин. Вақтинчалик уй-жой фонди турар жойлари ижарага бериш шартномаси асосида фуқаролар эгаллаб турган турар жойлар капитал таъмирланиши, реконструкция, модернизация қилиниши муносабати билан ҳамда қонунчиликда назарда тутилган бошқа ҳолларда уларнинг вақтинча яшаб туришига мўлжалланган бўлиб, санитария, ёнғинга қарши ва техник талабларга жавоб бериши лозим. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Вақтинчалик уй-жой фондиндан турар жойлар фуқароларга турар жойи капитал таъмирланиши лозим бўлган, лекин унда яшаб турган фуқароларни кўчирамасдан таъмирлашнинг имкони бўлмаган турар жойнинг ижарага берувчиси томонидан берилadi.

Вақтинчалик уй-жой фонди турар жойларини бериш ва улардан фойдаланиш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирилар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

84-модда. Махсус мақсадли уйлардан турар жойлар бериш

Ногиронлар, фахрийлар, ёлғиз қариялар учун интернат-уйлардан, болалар уйларидан ҳамда бошқа махсус мақсадли уйлардан, уларни тузган орган қарорига биноан турар жойлар берилadi.

85-модда. Махсус уйлардан кўчириш

Махсус уйлардан кўчириш ушбу Кодексда ҳамда бошқа қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган тартибда ва шартларда амалга оширилади. *(Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Меҳнат, хизмат муносабатларини тугатган фуқаролар, шунингдек ўқув юрларида ўқишни тамомлаган шахслар уларга иши, хизмати ёки ўқиши муносабати билан берилган ётоқхонадан бошқа турар жой бермасдан кўчириладилар.

Ушбу Кодекснинг 80-моддасида қайд этиб ўтилган фуқаролар бошқа турар жой бермасдан ётоқхонадан кўчирилишлари мумкин эмас.

Вақтинчалик уй-жой фонди турар жойларидан ва бошқа махсус уйлардан кўчириш ушбу турар жой берилишига олиб келган сабаблар бартараф этилганлиги (капитал таъмирлаш тугатилгани, бошқа турар жой берилганлиги ёки олинганлиги ва ҳоказо) муносабати билан, шунингдек

ушбу Кодексда ва Узага қонунчилик ҳужжатларида назарда тутилган бошқа асослар буйича ҳам амалга оширилади. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

V бўлим. ТУРАР ЖОЙ АРЕНДАСИ

86-модда. Турар жой арендаси шартномаси

Турар жой фуқаролар ва юридик шахсларга эгалик қилиш ва фойдаланиш учун аренда шартномаси асосида берилиши мумкин. Юридик шахс турар жойдан фақат фуқаролар яшаши учун фойдаланиши мумкин. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2011 йил 30 декабрдаги УРҚ-313-сонли Қонуни тахририда* – УР ҚХТ, 2011 йил, 52-сон, 556-модда)

Турар жой арендаси шартномаси ёзма шаклда тузилиши ҳамда қонунчиликда белгиланган тартибда ҳисобга олиниши (руйхатдан ўтказилиши) лозим. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

(Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2018 йил 11 октябрдаги УРҚ-497-сонли Қонуни билан чиқарилган* – УР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 809-модда)

Турар жой арендаси шартномаси қуйидагиларни ўз ичига олиши керак:

- турар жойни арендага бериш тартиби ва унинг қиймати;
- турар жой арендасининг муддатлари;
- турар жойни арендага бериш шартлари ва аренда ҳақи миқдори, уни тўлаш муддатлари;
- арендага берувчи арендага бераётган турар жойнинг, муҳандислик қурилмаларининг ҳолати тўғрисидаги маълумотлар;
- шартнома муддати ўтиши билан турар жойни арендага берувчига қайтариш тартиби;
- арендага берилган турар жойга қараш, хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш буйича тарафларнинг мажбуриятлари;
- арендага берилган турар жойни ижарага бериш ёки иккиламчи арендага бериш имкониятлари, шартлари ва тартиби;

тарафларнинг жавобгарлиги.

Турар жой арендаси шартномасига тарафларнинг келишуви буйича қонунчиликка мувофиқ бошқа шартлар ҳам киритилиши мумкин. (Тўртинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

87-модда. Турар жойни арендага бериш

Арендага берувчи турар жойни арендага олувчига яшаш учун яроқли ҳолатда ҳамда ушбу Кодекснинг 9-моддасига биноан турар жойларга нисбатан қўйиладиган талабларга жавоб берадиган ҳолатда арендага бериши шарт.

Арендага берувчи арендага берилаётган турар жойнинг муҳандислик қурилмалари ва конструкцияларидаги шартнома тузилаётган пайтда аниқланган ёки аниқланмаган барча нуқсонлар, носозликлар учун жавобгар бўлади.

88-модда. Арендага олинган турар жойни тасаруф этиш

Арендага олувчи арендага берувчининг розилиги билан арендага берилган турар жойни иккиламчи арендага (ижарага) беришга ва аренда шартномаси буйича ўз ҳуқуқ ва мажбуриятларини бошқа шахсга ўтказишга (қайта ижара), арендага берилган турар жойни текин фойдаланишига беришга ҳақлидир. Бундай ҳолларда арендага олувчи арендага берувчи олдида шартнома буйича жавобгар бўлиб қолади.

Турар жойни иккиламчи арендага (ижарага) бериш шартномаси аренда шартномаси амал қиладиган муддатдан узоқроқ муддатга тузилиши мумкин эмас.

89-модда. Турар жойни кейинчалик сотиб олиш шarti билан арендага бериш

Арендага олувчи арендага берувчининг розилиги билан арендага берилган турар жойни тўлалигича ёки қисман сотиб олиши мумкин. Арендага берилган турар жойни сотиб олиш қонунчиликка мувофиқ амалга оширилади. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Турар жойни арендага бериш ва сотиб олиш шартномаси тузилаётган, ўзгартирилаётган, бекор қилинаётганда юзага келадиган низолар суд тартибда кўриб чиқилади.

90-модда. Турар жойнинг аренда ҳақи

Аренда ҳақини тўлаш тартиби, шартлари ва муддатлари турар-жой арендаси шартномасида белгилаб қўйилади.

Турар жой аренда ҳақининг миқдори тарафларнинг келишувига кўра қонунчиликда назарда тутилган тартибда ўзгартирилиши мумкин. (Иккинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

91-модда. Арендага берилган турар жойда яшаш шaroитларини яхшилаш

Турар жойни арендага олувчи шахс, агар аренда шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, арендага берувчининг розилиги билан ҳамда қонунчиликда белгиланган тартибда ўз маблағлари ҳисобидан турар жойларда яшаш шaroитини яхшиловчи ўзгартиришлар қилиш, реконструкциялаш, кенгайтириш, техник қайта жиҳозлаш ишларини амалга ошириш ҳуқуқига эга. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Агар арендага берилган турар жойнинг сифати арендага берувчининг розилиги билан яхшиланса, шартнома муддати ўтганидан кейин ёки шартнома бекор қилинганда, башарти аренда шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, арендага олувчи ушбу мақсадда қилган барча харажатлари ижарага берувчи томонидан қопланишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Арендага берилган турар жойни яхшилаш учун арендага олувчи томонидан арендага берувчи билан келишилмаган ҳолда қилинган харажатлар қиймати,

агар қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қопланмайди.

92-модда. Арендага берувчи ўзгарган тақдирда турар жой арендаси шартномасининг сақланиб қолиши

Арендага берилган турар жойга нисбатан мулк ҳуқуқи ёки бошқа ашёвий ҳуқуқнинг ўзга шахсга ўтиши аренда шартномасининг ўзгариши ёки бекор қилиниши учун асос бўлмайди.

93-модда. Турар жой арендаси шартномасининг ўзгариши ёки бекор қилиниши асослари

Турар жой арендаси шартномаси, агар шартномада ёки қонунда бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тарафлар келишуви бўйича ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин. Шартнома шартлари бир тарафнинг айби билан бузилганда, шунингдек шартномада ёки қонунда назарда тутилган бошқа ҳолларда турар жой арендаси шартномаси иккинчи тарафнинг талабига биноан суд қарорига қўра ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин.

Агар турар жойнинг аренда ҳақи шартномада белгиланган мuddат ўтганидан сўнг кетма-кет икки мартадан ортиқ тўланмаётган бўлса, аренда шартномаси суд тартибига бекор қилиниши мумкин ва арендага олувчи арендага берилган турар жойдан бошқа турар жой берилмасдан кўчирилиши керак.

94-модда. Аренда шартномаси мuddатидан илгари бекор қилинганда турар жойни иккиламчи арендага (ижарага) бериш шартномасининг бекор бўлиши

Турар жой арендаси шартномасининг мuddатидан илгари бекор қилиниши, агар турар жой арендаси шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, унга мувофиқ тузилган иккиламчи арендага (ижарага) бериш шартномасининг ҳам бекор бўлишига олиб келади.

Агар турар жой арендаси шартномаси Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодексига назарда тутилган асосларга биноан ҳақиқий эмас деб топилса, унга мувофиқ тузилган иккиламчи арендага (ижарага) бериш шартномаси ҳам ҳақиқий эмас деб топиллади.

95-модда. Турар жой арендаси шартномасини қайта тиклаш

Башарти турар жой арендаси шартномаси мuddати ўтганидан кейин ҳам арендага олувчи арендага берилган турар жойдан амалда фойдаланишни давом эттирса ва арендага берувчи шартнома мuddати ўтгунга қадар бунга эътироз билдирмаган бўлса, агар шартномада бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, шартнома худди ўша шартлар асосида қайта тикланган деб ҳисобланади.

Турар жой арендаси шартномасининг мuddати ўтганидан кейин шартнома бўйича ўз зиммасига олган мажбуриятларни лозим даражада бажарган арендага олувчи турар жой арендаси шартномасини қайта тиклаш масаласида бошқа шахсларга нисбатан имтиёзли ҳуқуққа эга бўлади.

**VI бўлим. УЙ-ЖОЙ ҚУРИШ ВА УЙ-ЖОЙ
КООПЕРАТИВЛАРИНИНГ УЙЛАРИДАГИ
ТУРАР ЖОЙЛАР**

**10-боб. УЙ-ЖОЙ ҚУРИШ ВА УЙ-ЖОЙ
КООПЕРАТИВЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ**

96-модда. Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари

Уй-жой қуриш кооперативи фуқаролар ўз маблағлари билан биргаликда қурилишда иштирок этиши йўли билан келгусида уйдан (уйлардан) фойдаланиш ва уларнинг сақланишини таъминлаш учун ташкил этилади.

Уй-жой кооперативи янги, реконструкция қилинган иморатларни сотиб олиш ва келгусида уйдан (уйлардан) фойдаланиш учун ташкил этилади.

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари фуқароларнинг ихтиёрий бирлашуви асосида ташкил этиладиган матлубот кооперативлари ҳисобланади. Агар кооперативнинг барча аъзолари турар жойларнинг мулкдорлари бўлсалар, улар уй-жой мулкдорлари ширкатига бирлашиш ҳуқуқига эга бўладилар.

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари белгиланган тартибга мувофиқ давлат рўйхатидан ўтган пайтдан бошлаб юридик шахс ҳисобланади.

97-модда. Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативларига кириш ҳуқуқи

Фуқаролар ўзларининг уй-жой шароитларини яхшилаш учун уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативларига кириш ҳуқуқига эгадирлар.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативлари давлат рўйхатидан ўтгандан кейин кириш бадалини ҳамда турар жойнинг қурилиш ёки харид қийматига нисбатан уставда ёхуд шартномада белгиланган ўз пай бадаллари қисмини тўлаган муассис-фуқаролар шу кооперативларнинг аъзоси деб тан олинади.

Кооператив бошқарув органининг қарорига биноан белгиланган миқдордаги кириш ҳамда пай бадалларини тўлаган фуқаролар фаолият курсатаётган уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзоси бўлишлари мумкин.

98-модда. Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативларини рўйхатдан ўтказиш

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари кооператив аъзоларининг умумий йиғилиши қабул қилган устав асосида фаолият курсатади ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларида рўйхатдан ўтиши керак.

Битта уйда иккита уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативларининг тузилишига йўл қўйилмайди. Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари, агар уларнинг уставида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, фаолият мuddати чекланмаган ҳолда тузилади.

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативларини рўйхатдан ўтказиш учун қуйидагилар тақдим этилади:

- ариза;
- умумий (таъсис) йиғилишнинг баённомаси;
- уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг устави;

қонунчиликка назарда тутилган бошқа ҳужжатлар (Учинчи қисмининг бешинчи таъбиисли *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг номида фаолиятининг асосий мақсади кўрсатилиши, шунингдек, «кооператив» сўзи бўлиши керак.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативини рўйхатга олиш учун тақдим этилган ҳужжатлар белгиланган муддатда кўриб чиқилади ва шу муддат мобайнида қуйидаги қарорлардан бири қабул қилинади:

уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативини рўйхатдан ўтказиши тўғрисида;

тақдим этилган ҳужжатларни қонунчилик талабларига мувофиқлаштириш муддати тўғрисида; (бешинчи қисмининг учинчи таъбиисли *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативини рўйхатдан ўтказиши рад этиш тўғрисида.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативини тузиш тартиби ва шартлари бузилган, унинг устави қонунчилик талабларига мувофиқ келмаган ҳолдагина тегишли кооперативни рўйхатдан ўтказиш рад этилиши мумкин. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативни тузилиши мақсадга мувофиқ эмас деган важлар билан уни рўйхатдан ўтказиши рад этишга йўл қўйилмайди. (Олтинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Рўйхатдан ўтказувчи органнинг қарори устидан суд тартибиде шикоят қилиниши мумкин.

11-БОБ. УЙ-ЖОЙ ҚУРИШ ВА УЙ-ЖОЙ КООПЕРАТИВЛАРИ УЙЛАРИДАН ТУРАР ЖОЙ ОЛИШ ВА УЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТАРТИБИ

99-модда. Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари уйларидан турар жой олиш ва улардан фойдаланиш ҳуқуқини амалга ошириш шартлари ҳамда тартиби

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзосига кооператив аъзоларининг умумий йиғилиши қарорига кўра, пай бадали миқдорига мувофиқ, бир ёки бир неча хонадан иборат бўлган алоҳида квартира берилади.

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооперативлари уйидаги квартираларга маҳаллий давлат ҳокимияти органи берадиган ордерга мувофиқ кўчиб қирлади. Ордер бериши рад этиш устидан суд тартибиде шикоят қилиниши мумкин.

Уй-жой қуриш ва уй-жой кооператив пай бадали турар жойнинг қурилиш ёки харид қиймати умумий суммасига тенг бўлган мулк (пул) бадали ҳисобланади. Уй-жой қуриш кооператив аъзоларига бериладиган квартираларнинг қиймати уйни қуриш учун амалда қилинган харажатлардан келиб чиққан ҳолда белгиланади.

Пай бадали уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзоси томонидан бир йўла ёки бўлиб-бўлиб тўланади.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзоси пай бадалининг қолган қисмини муддатидан олдин тўлаш ҳуқуқига эгадир.

100-модда. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзосининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзоси кооператив уставида ҳамда қонунчиликка назарда тутилган ҳуқуқларга ва мажбуриятларга эгадир. (Биринчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг турар жой мулкдори бўлмаган аъзоси ўзи билан бирга яшовчи, пай жамғармасига бўлган ҳуқуқи тан олинган оила аъзоларининг, шу жумладан вақтинча бўлмаганларининг ёзма розилиги билан эгаллаб турган турар жойини уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг турар жой мулкдори бўлган бошқа аъзоси билан алмаштиришга ҳақлидир, бунда турар жойни алмаштираётган шахс кооператив аъзолигига қабул қилинган бўлиши ва у кредит ҳамда фонизларнинг тегишли қисмини тўлаш хусусидаги кооператив уставининг талабларини бажариши керак.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзоси қонунчиликка мувофиқ турар жойни ижарага ёки арендага беришга ҳақлидир. (Учинчи қисм *Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда* – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

101-модда. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзосининг пайга бўлган ҳуқуқи

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзоси турар жойга эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этишга асос бўладиган пай бадалига бўлган ҳуқуққа ҳамда пай бадали ҳисобига ўзи тўлаган суммага бўлган мулк ҳуқуқига эгадир.

Пайга бўлган ҳуқуқ бир неча шахсга тегишли бўлиши мумкин, уларнинг таркиби шу шахсларнинг розилиги билан уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзоси томонидан белгиланади.

Турар жойда яшайдиган, лекин шерик пайчи бўлмаган шахслар тегишли турар жойдан фақат фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар.

102-модда. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзосида турар жойга бўлган мулк ҳуқуқининг вужудга келиши

Агар уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив уставида бошқача тартиб белгиланган бўлмаса, уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив аъзоси ўзи эгаллаб турган турар жойга нисбатан мулк ҳуқуқига эга бўлади, пайчининг пай жамғармаси қисмига ҳуқуқи бўлган оила аъзолари эса пай бадалининг барча суммаси тўланган кундан бошлаб умумий мулк ҳуқуқига эга бўладилар.

103-модда. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив уйларидаги турар жойни бўлиш

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооператив уйларидаги турар жойни шерик пайчилар ўртасида бўлишга, агар уларнинг ҳар бирига алоҳида турар жой ажратиш мумкин бўлса, йўл қўйилади. Алоҳида бўлмаган турар жойларни қайта қуриш ёки ўзгартириш ҳисобига алоҳида турар

жойга айлантириш мумкин бўлганда ҳам турар жойларни қонунчиликда белгиланган тартибда бўлишга йўл қўйилади. (Биринчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонун тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Турар жойни бўлиш тўғрисидаги низолар суд тартибда ҳал этилади.

104-модда. Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи аъзолigidан чиқариш

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзоси умумий йиғилиш қарори бўйича қуйидаги ҳолларда кооперативдан чиқарилиши мумкин:

ҳақиқатга тўғри келмайдиган ҳужжатлар тақдим этилиши, агар бу ҳужжатлар кооперативга кириш учун асос бўлган бўлса;

турар жойни ёки умумий фойдаланишдаги объектларни мунтазам бўлган ёки шикастлантирган ёхуд улардан ўз мақсади бўйича фойдаланилмаётган бўлса.

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи уставида ва қонунчиликда тегишли кооператив аъзолigidан чиқаришнинг бошқа ҳоллари ҳам назарда тутилиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонун тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативдан чиқарилган аъзо турар жойдан кўчирилиши керак ва уй-жой қурилиши ҳар бир квадрат метрининг қиймати қимматлашганлиги ҳисобга олинган ҳолда тегишли пай бадали унга қайтариб берилади.

**VII бўлим. ТУРАР ЖОЙДАН
Фойдаланиш ҳуқуқи**

**12-боб. ТУРАР ЖОЙНИ АЛМАШТИРИШ
ВА АЙИРБОШЛАШ**

105-модда. Турар жойни алмаштириш предмети

Қуйидагилар турар жойни алмаштириш предмети бўлиши мумкин:

бир ёки бир неча хонадан иборат турар жой;
ижарага олувчи, пай жамғармасининг қисмига ҳуқуқи бўлган уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзоси, турар жой мулкдори улушига тўғри келадиган турар жойнинг қисми, шу жумладан туташ хона ёки ушбу Кодекс 106-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган шариоитлар мавжуд бўлган тақдирда хонанинг қисми.

106-модда. Турар жойни алмаштириш

Ижарага олувчилар, пай жамғармасининг қисмига ҳуқуқи бўлган уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативининг аъзолари ёхуд уларнинг оила аъзолари, шунингдек турар жойнинг умумий мулки иштирокчилари ўз улушларига тўғри келадиган уй-жой майдонининг қисмини бошқа турар жойнинг ижарага олувчилари, уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи аъзоси ёхуд уларнинг оила аъзолари билан алмаштиришга ҳақлидирлар, алмаштириш оқибатида кўчиб кираётганлар бу жойда яшаш учун

қолаётганларнинг оила аъзоси сифатида ёхуд умумий мулк иштирокчилари сифатида кўчиб киришлари керак.

Турар жойларни алмаштириш унинг иштирокчилари сони чекланмаган ҳолда амалга оширилади.

Турар жойларни алмаштириш ҳуқуқ ва мажбуриятларни ўзаро ўтказиш тарзида маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорига биноан амалга оширилади.

Турар жойларни алмаштириш айнан бир уйдаги ёки турли уйларидаги турар жойларда, шу жумладан турли аҳоли пунктларида жойлашган турар жойларда яшаётган фуқаролар ўртасида ҳам амалга оширилиши мумкин.

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойни ижарага олувчи ва уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативларининг аъзолари ўзлари билан бирга яшовчи вояга етган оила аъзоларининг, шу жумладан, улар билан доимий яшаётган, вақтинча бўлмаган фуқароларнинг ёзма розилигига биноан эгаллаб турган турар жойини қонунчиликда белгиланган тартибда алмаштиришга ҳақлидирлар. Бунда вояга етмаган оила аъзоларининг розилиги ота-оналари томонидан, улар бўлмаган тақдирда эса васийлик ва ҳомилик органлари томонидан тасдиқланади. (Бешинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонун тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Корхона, муассаса, ташкилотларнинг уйлари, квартираларидаги турар жойларни фақат уларнинг розилиги билан алмаштиришга йўл қўйилади. Алмаштиришга розилик берилмаганлиги устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

Аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жойнинг ижарага олувчиси эгаллаб турган турар жойни фақат шу уй-жой фондининг турар жойида яшовчи ижарага олувчи билан алмаштириши мумкин.

107-модда. Оила аъзоларининг розилиги бўлмаган тақдирда турар жойни алмаштириш

Агар турар жойнинг мулкдори ва унинг вояга етган оила аъзолари, ижарага олувчи ва унинг вояга етган оила аъзолари ҳамда у билан доимий яшаётган фуқаролар, уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи аъзоси ва пай жамғармасининг қисмига ҳуқуқи бўлган унинг оила аъзолари ўртасида турар жойни алмаштириш тўғрисида келишувга эришилмаган бўлса, улардан ҳар бири эгаллаб турган турар жойини турли уйлар, квартиралардаги турар жойларга мажбуран алмаштиришни суд тартибда талаб қилишга ҳақлидир. Бунда алмаштирилаётган турар жойда яшаётган шахсларнинг манфаатлари ҳисобга олинади.

Суд турар жойни мажбуран алмаштириш тўғрисида қарор чиқарганда турар жойга бўлган ҳуқуқдаги улушларнинг тенглигидан келиб чиқади, қуйидаги ҳоллар бундан мустасно:

агар мулкдор ва унинг вояга етган оила аъзолари ўртасида турар жойдан фойдаланиш тартиби тўғрисида ушбу турар жойдан фойдаланишга бўлган ҳуқуқларнинг тенг эмаслигини назарда тутувчи келишувга эришилган бўлса;

уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи аъзоси ва унинг оила аъзоларининг пай жамғармасига бўлган ҳуқуқлари тенг бўлмаса;

турар жойга умумий мулк ҳуқуқида мулкдорларнинг улушлари тенг бўлмаса.

108-модда. Ҳомийлик ёки васийликка олинган шахснинг турар жойини алмаштириш

Ҳомийликка ёки васийликка олинган шахснинг фойдаланишида ёхуд мулкда бўлган турар жойини алмаштириш учун тегишли ҳомийлик ва васийлик органининг розилиги талаб қилинади.

Алмаштиришга розилик бермаслик устидан суд тартибиде шикоят қилиниши мумкин.

109-модда. Турар жойни алмаштиришга йўл қўйилмайдиган шарт-шароитлар

Куйидаги ҳолларда турар жойни алмаштиришга йўл қўйилмайди, агар:

ижарага олувчига нисбатан турар жойни ижарага бериш шартномасини бекор қилиш ёки ўзгартириш тўғрисида даъво тақдим этилган бўлса;

жиноят иши қўзғатилиши муносабати билан турар жой хатланган (бошқа шахсга бериш тақиқлаб қўйилган) бўлса;

турар жой техник носоз ҳолатда бўлиб, бузиладиган ёки бошқа мақсадларда фойдаланиш учун қайта қуриладиган ёхуд давлат ёки жамоат эҳтиёжлари учун бериладиган бўлса;

турар жой яшаш хоналарини қайта қуриш ёки ўзгартириш билан капитал таъмирланиши лозим бўлса;

алмаштириладиган турар жойлардан бири аниқ мақсадли коммунал уй-жой фонднинг уйида бўлса;

жой кизмат турар жой бўлса ёки ётоқхонада бўлса;

алмаштириш муносабати билан алмашаётган тарафлардан бирининг уй-жой шароитлари тубдан ёмонлашиб, бунинг оқибатиде фуқаролар уй-жой шароитларини яхшилашга муҳтож бўлиб қолсалар.

Қонунчиликда турар жой алмаштирилишини ман этувчи бошқа ҳоллар назарда тутилган бўлиши мумкин. (Иккинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚҲММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

110-модда. Турар жойлар алмаштирилишини расмийлаштирувчи органлар

Бир аҳоли пункти чегараси доирасидаги давлат уй-жой фонднинг турар жойларини алмаштириш маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан расмийлаштирилади.

Агар турар жойлар турли аҳоли пунктларида бўлса, алмаштириш алмаштирилаётган турар жойлардан бири жойлашган жойдаги (алмаштириш иштироқчиларининг хоҳишига кўра) маҳаллий давлат ҳокимияти органларида расмийлаштирилади.

Хусусий уй-жой фондидаги турар жойларни алмаштириш нотариал гувоҳлантирилади ва белгиланган тартибда давлат рўйхатидан ўтказилади.

111-модда. Турар жойларни алмаштириш тўғрисида ариза

Турар жойларни алмаштириш истагида бўлган фуқаролар маҳаллий давлат ҳокимияти органларига белгиланган шаклда аризани топширадилар.

Мулкдор, ижарага олувчи, уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи аъзосининг аризасига қуйидагилар илова қилинади:

турар жойга бўлган ҳуқуқни белгилувчи ҳужжат ёки турар жой ордери;

(Иккинчи қисмининг учинчи хатбошиси Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 28 сентябрдаги УРҚ-638-сонли Қонуни билан қарилган – ҚҲММБ, 28.09.2020 й., 03/20/638/1333-сон)

солиқлар, турар жойдан фойдаланиш харажатлари ва коммунал хизматлар бўйича қарзи йўқлиги тўғрисидаги маълумотнома;

идоравий уй-жой фонднинг уйидаги турар жойни алмаштиришда – шу фонд эгасининг турар жойни алмаштиришга розилигини тасдиқловчи ҳужжат ёхуд тегишли ҳолларда – суд қарорининг нусхаси;

турар жойнинг бир қисми алмаштирилаётганда шу алмаштирилаётган турар жойда яшаш учун қолаётган у ёки бу шахс билан никоҳда бўлганлиги ёки қариндошлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;

оиланинг барча вояга етган, шу жумладан вақтинча бўлмаган аъзоларининг, давлат уй-жой фонди уйларида эса, шунингдек ижарага олувчи билан доимий яшаётган фуқароларнинг ёзма розилиги;

ҳомийлик ёки васийликка олинган шахснинг фойдаланишидаги турар жой алмаштирилаётганда ҳомийлик ва васийлик органининг розилиги;

турар жойни кооператив аъзоси билан алмаштирилаётган шахс кооперативга қабул қилинганлиги тўғрисидаги уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи бошқарувининг қароридан кўчирма ёхуд тегишли ҳолларда суд қарорининг нусхаси;

битта кооператив аъзолари ўртасида турар жойлар алмаштирилаётганда – уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи бошқарувининг алмаштиришга розилиги тўғрисидаги қароридан кўчирма ёхуд тегишли ҳолларда – суд қарорининг нусхаси.

Барча зарур ҳужжатлар тақдим этилган кундан бошлаб ариза қабул қилинган деб ҳисобланади.

112-модда. Турар жойларни алмаштиришни расмийлаштириш

Турар жойларни алмаштириш тўғрисидаги шартнома турар жойларни алмаштириш расмийлаштирилган жойдаги маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан бериладиган алмаштирув ҳужжатлари (ордерлари) олинган пайтдан бошлаб кучга киради.

Агар фуқаролар бир оилга бириклашиш мақсадида алмаштириш натижасида бир квартирада хоналарни олсалар, уларга битта ордер берилади.

Ордерлар турар жойларни алмаштиришда иштирок этаятган шахслар томонидан ёхуд ишончнома бўйича бошқа шахслар томонидан бир вақтда олиниши лозим, мажбурий алмаштирилаётган ҳоллар бундан мустасно.

Фуқарога мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган турар жойларни муниципал ёки идоравий уй-жой фонднинг уйидаги ёхуд уй-жой қуриш ёки уй-жой кооперативи уйидаги турар жойларга алмаштириш алмаштирув ҳужжати (ордери) ва турар жойларни алмаштириш шартномаси билан расмийлаштирилади.

Алмаштириш шартномасида алмаштирилаётган турар жойнинг тавсифи (манзили, умумий ва яшаш майдони, коналар сони, инвентаризация қиймати), турар жойга мулк ҳуқуқининг вужудга келиш асослари ҳамда ижарага олувчи, уй-жой куриш, уй-жой кооперативларининг аъзоси турар жойга кўчиб қилишнинг асослари тўғрисидаги кўрсатмалар, турар жойга мулк ҳуқуқини олаётган шахс (шахслар), агар турар жойга мулк ҳуқуқни бир неча шахсда вужудга келадиган бўлса, уларнинг умумий мулк ҳуқуқигадаги улушлари, шунингдек тарафлардан бирининг берган аризасига мувофиқ келишувга эришилиши керак бўлган бошқа шартлар кўрсатилади.

Давлат уй-жой фондидаги турар жойни алмаштириш шартномаси алмаштириш расмийлаштирилаётган жойдаги маҳаллий давлат ҳокимияти органлари томонидан тасдиқланади.

Турар жойларни алмаштириш шартномасини тасдиқлаш ва алмаштирув ордерини (ордерларини) бериш бир вақтда амалга оширилади.

Турар жойларнинг алмаштирилишини расмийлаштириш ҳужжатлар берилган кундан бошлаб ўн кунлик муддат ичида амалга оширилади.

Турар жойлар алмаштирилишини расмийлаштириш рад этилиши устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

113-модда. Турар жойларни алмаштириш тўғрисидаги шартномани ижро этиш

Алмаштириш бўйича олинган турар жойга кўчиб киришда фуқаро ҳужжатни (ордерни) уй-жойлардан фойдаланиш ташкилотига ёхуд уй-жой куриш ёки уй-жой кооперативи бошқарувиغا топширади. Айна бир вақтда ҳужжатга (ордерга) киритилган оила аъзоларининг шахсини тасдиқловчи ҳамда унинг илгариги яшаш жойи бўйича рўйхатдан чиқарилгани тўғрисида белги қўйилган ҳужжатлари кўрсатилади. Ҳужжат (ордер) қатъий ҳисобда турадиган ҳужжат сифатида сақланади.

Ҳужжатларни (ордерларни) олгандан кейин тарафлардан бирининг алмаштиришини рад этиши устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

114-модда. Турар жойларни алмаштиришни ҳақиқий эмас деб топиш

Турар жойларни алмаштириш суд томонидан қуйидаги ҳолларда ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин:

агар у ушбу Кодексининг 109-моддасида назарда тутилган талаблар бузилган ҳолда амалга оширилган бўлса; битимни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига назарда тутилган асосларга кўра.

Турар жойларни алмаштиришни ҳақиқий эмас деб топиш тўғрисидаги талаб алмаштириш амалга оширилган кундан бошлаб олти ой мобайнида қўйилиши мумкин.

Турар жойларни алмаштириш ҳақиқий эмас деб топилган тақдирда тарафлар илгари эгаллаб келган турар жойларига кўчиб ўтишлари керак.

Турар жойларни алмаштириш тарафлардан бирининг фэйриқонуний ҳатти-ҳаракати оқибатида ҳақиқий эмас деб топилган ҳолларда айбдор тараф алмаштириш туфайли отказилган зарарни бошқа тарафга қоплаши шарт.

115-модда. Турар жойни айирбошлаш

Турар жой мулкдори ўзига тегишли турар жойни бошқа турар жойга ёки ўзга мол-мулкка Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодексига қоидаларига биноан айирбошлашга ҳақлидир.

13-ФОНД. МУНИЦИПАЛ, ИДОРАВИЙ УЙ-ЖОЙ ФОНДИ ВА АНИҚ МАҚСАДЛИ КОММУНАЛ УЙ-ЖОЙ ФОНДИДАГИ ТУРАР ЖОЙНИ БРОНЛАШТИРИШ

116-модда. Вақтинча бўлмаган фуқароларнинг сақлаш гувоҳномасини (брон) олиш ҳуқуқи

Ижарага олувчилар, уларнинг оила аъзолари ва улар билан доимий яшаётган фуқаролар муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидаги ўзлари эгаллаб турган турар жойларни чет элга ишга, ўқишга кетганларида – чет элда бўлган бутун вақт мобайнида, меҳнат шартномаси бўйича ишга жўнаб кетганларида – меҳнат шартномаси амал қилган бутун вақт мобайнида бронлаштиришга ҳақлидирлар.

Вақтинча бўлмаганида турар жойга бўлган ҳуқуқи сақланиб қоладиган фуқаролар сақлаш гувоҳномаси (брон) берилишини талаб қилишга ҳақлидирлар.

Сақлаш гувоҳномаси (брон) вақтинча бўлмаган фуқароларга турар жойга бўлган ҳуқуқининг сақланиб қолганини тасдиқловчи ҳужжатдир.

Сақлаш гувоҳномасини (брон) туман, шаҳар (шаҳар таркибига кирувчи туман) ҳокимлиги томонидан берилади. Сақлаш гувоҳномасини (бронни) беришни рад этиш устидан суд тартибда шикоят қилиниши мумкин.

Турар жойни ижарага бериш шартномасини ўзгартириш ёки бекор қилиш талаби кимга нисбатан билдирилган бўлса, шу шахсларга низо суд тартибда ҳал этилгунга қадар сақлаш гувоҳномаси (брон) берилмайди.

Турар жойни ижарага олувчи, унинг оила аъзоси ёки у билан доимий яшаётган фуқаро томонидан турар жойни бронлаштириш, улар жўнаб кетган пайтдан бошлаб олти ойдан кечиктирмай амалга оширилиши керак.

Агар турар жойни ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ёки у билан доимий яшаётган фуқаролар сақлаш гувоҳномасининг (бронининг) амал қилиш муддати тугагандан кейин олти ой мобайнида турар жойни ўзларига қайтариб берилишини талаб қилмасалар, турар жойни ижарага бериш шартномаси ижарага берувчининг даъвоси бўйича суд тартибда бекор қилиниши мумкин.

Турар жойларни бронлаштириш тартиби ва шартлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

117-модда. Сақлаш гувоҳномаси (брон) бериш тўғрисида ариза

Муниципал, идоравий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондидаги турар жойга бўлган ҳуқуқлари сақланиб қоладиган, сақлаш гувоҳномасини (бронни) олиш истагидаги вақтинча бўлмаган фуқаролар туман, шаҳар (шаҳар таркибига кирувчи туман) ҳоким-

лигига ариза берадилар. Ариза турар жойга бўлган ҳуқуқи ўзи бўлмаганида ҳам сақланиб қоладиган фуқаро томонидан имзоланади.

Сақлаш гувоҳномаси (брон) бериш тўғрисидаги аризага кўйидагилар илова қилинади:

турар жой ҳужжатининг (ордерининг) нусхаси;

(Иккинчи қисмининг учинчи хатбошиси *Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 28 сентябрдаги УРҚ-638-сонли Қонуни билан чиқарилган – ҚХММБ, 28.09.2020 й, 03/20/638/1333-сон*)

фойдаланиш харажатлари ва коммунал хизматлар учун туловлар бўйича қарзи йўқлиги тўғрисида уй-жойлардан фойдаланиш ташкилотидан маълумотнома;

сақлаш гувоҳномаси (брон) бериш учун асослар мавжудлигини тасдиқловчи ҳужжат.

Ариза барча зарур ҳужжатлар тақдим этилган кундан бошлаб берилган деб ҳисобланади.

118-модда. Сақлаш гувоҳномасини (бронни) бериш

Муниципал, идоровий уй-жой фонди ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондининг уйларидаги турар жой учун сақлаш гувоҳномаси (брон) фуқарога ариза берилган кундан бошлаб йигирма кун мобайнида бир нусхада берилади.

119-модда. Бронлаштирилган турар жойдан фойдаланиш

Ижарага олувчи бронлаштирилган турар жойга сақлаш гувоҳномаси (брон) амал қиладиган мuddат доирасида иккиламчи ижарага бериш шартномаси бўйича кўчириб киритишга ёки у ерга вақтинча яшовчиларни жойлаштиришга ҳақлидир.

Ижарага олувчи, унинг оила аъзолари ёки у билан доимий яшаётган фуқаролар қайтиб келгач, бронлаштирилган турар жойни иккиламчи ижарага бериш шартномасидаги белгиланган мuddат тугашидан қатъи назар, дарҳол бўшатишни талаб қилишга ҳақлидирлар. Иккиламчи ижарага олувчилар ёки вақтинча яшовчилар ушбу турар жойни бўшатишдан бош торган тақдирда, улар ижарага олувчининг талабига кўра бошқа турар жой бермасдан суд тартибида кўчириладилар.

120-модда. Сақлаш гувоҳномасини (бронни) ҳақиқий эмас деб топиш

Сақлаш гувоҳномаси (брон) берилишига асос бўлган тақдим этилган ҳужжатлардаги вақтинча бўлмаслик сабаблари тўғрисидаги маълумотларнинг ҳақиқатга тўғри келмаслиги аниқланган ҳолларда сақлаш гувоҳномаси (брон) суд тартибида ҳақиқий эмас деб топилиши мумкин.

14-БОБ. ТУРАР ЖОЙЛАРДАН УМРБОД ФОЙДАЛАНИШ ҲУҚУҚИ

121-модда. Турар жойлардан умрбод фойдаланиш ҳуқуқининг вужудга келиш асослари

Турар жойлардан умрбод фойдаланиш ҳуқуқи кўйидаги ҳолларда вужудга келади:

умрбод таъминлаш шarti билан уй, квартирани бошқа шахсга бериш шартномаси тузилганда;

васият қилувчи турар жойга бўлган хусусий мулк ҳуқуқи ўтадиган меросхўр зиммасига ушбу турар жойни умрбод фойдаланиш учун учинчи шахсга бериш мажбуриятини юклаган ҳолда мерос қилиб қолдирганда.

122-модда. Умрбод таъминлаш шarti билан бошқа шахсга берилган турар жойдан фойдаланиш

Умрбод таъминлаш шarti билан уйни, квартирани бошқа шахсга бериш шартномасини тузиш, ўзгартириш ва бекор қилиш Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси қоидаларига мувофиқ амалга оширилади.

Умрбод таъминлаш шarti билан уйни, квартирани бошқа шахсга бериш шартномасининг предмети бўлган турар жойдан фойдаланиш шу шартнома шартларига мувофиқ амалга оширилади.

Шартномада турар жойдан фақат турар жойни бошқа шахсга бераётган ва уни олаётган шахс фойдаланиши назарда тутилган, турар жойдан фойдаланиш тартиби белгилаб қўйилиши ёки белгиланмаслиги ёхуд турар жойни фойдаланиш учун учинчи шахсга (учинчи шахсларга) бериш ёки қонун йўли қўядиган бошқача усулда фойдаланиш белгиланиши мумкин.

123-модда. Васият мажбурияти бўйича турар жойдан фойдаланиш

Васият қилувчи турар жой ўтадиган меросхўрга бу турар жой ёки унинг муайян қисмини умрбод фойдаланиш учун учинчи шахсга бериш мажбуриятини юклагча ҳақли. Мазкур мажбурият нотариус томонидан меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳномада ёзиб қўйилади.

Турар жойга бўлган мулк ҳуқуқи кейинчалик бошқа шахсга ўтганида ҳам умрбод фойдаланиш ҳуқуқи ўз кучида қолади.

Агар турар жойдан фойдаланиш тартиби васиятнома шартларига мос келмаса, тарафлар ўртасидаги низо суд тартибида ҳал қилинади.

VIII бўлим. КўП КВАРТИРАЛИ УЙДАГИ ТУРАР ЖОЙЛАР ВА ЯШАШ УЧУН МЎЛЖАЛЛАНМАГАН ЖОЙЛАР МЎЛҚДОРЛАРИНИНГ УМУМИЙ МОЛ-МУЛКИ. УЙ-ЖОЙ МЎЛҚДОРЛАРИНИНГ ШИРКАТИ*

124-модда. Турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка бўлган ҳуқуқи

Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларига шу уйнинг умумий жойларини, таянч ва тўсиқ конструкциялар, квартиралар оралиғидаги иҳоталанган (уралма)

* VIII бўлим Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги УРҚ-77-сонли ва 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли қонунига тахририда – УР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда, 2019 йил, 46-сон, 859-модда.

пиллапоаялар, зинапоаялар, лифтлар, лифтнинг шахталари ва бошқа шахталар, даҳлизлар, техник қаватлар, ертўлалар, чердақлар ва томлар, уй ичидаги муҳандислик тармоқлари ва коммуникациялари, жойлар ташқарисида ёки ичида жойлашган ва биттадан ортиқ жойга хизмат кўрсатадиган механик, электр, санитария-техника ускуналари ва қурилмалари ҳамда бошқа ускуналар ва қурилмаларни ўз ичига олган умумий мол-мулк улушли мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлади.

Кўп квартирали уйдаги турар жой ва яшаш учун мўлжалланмаган жой мулкдорининг умумий мол-мулкдаги улуши асл ҳолида ажратиб берилиши мумкин эмас.

Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари умумий мол-мулкдан ҳамда шу уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкасидан фойдаланишида тенг ҳуқуққа эгадир.

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчилари таянч ва тўсиқ конструкцияларни, квартиралар ораллигидаги иҳоталанган (уралма) пиллапоаяларни, зинапоаяларни, лифтларни, лифтнинг шахталари ва бошқа шахталарни, даҳлизларни, техник қаватларни, ертўлаларни, чердақлар ва томларни, уй ичидаги муҳандислик тармоқлари ва коммуникацияларини, жойлар ташқарисида ёки ичида жойлашган ва биттадан ортиқ жойга хизмат кўрсатадиган механик, электр, санитария-техника ускуналари ва қурилмалари ҳамда бошқа ускуналар ва қурилмаларни бошқа шахсга бериши мумкин эмас.

Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг улушли мулкда турган умумий мол-мулкнинг айрим қисмлари қонунчиликка мувофиқ умумий улушли мулкнинг барча иштирокчилари томонидан бир овоздан қабул қилинган қарор асосида бошқа шахсларга берилиши мумкин. *(Бешинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

125-модда. Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка бўлган умумий мулк ҳуқуқидаги улушларни аниқлаш

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк ҳар бир иштирокчисининг улуши шу уйнинг умумий майдонидаги унга қарашли жой майдони улушига мас бўлади.

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчиси ўз улушини бошқа шахсга беришга, ундан фуқаролар ёки юридик шахслар фойдасига воз кечишга, шунингдек уни ўзига қарашли турар жойга ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойга бўлган мулк ҳуқуқидан алоҳида тарзда бошқа шахсга ўтишига сабаб бўлувчи ўза хатти-ҳаракатлар содир этишга ҳақли эмас.

Турар жойга ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойга бўлган мулк ҳуқуқи кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка бўлган улушли мулк ҳуқуқидан ажралмасдир.

Кўп квартирали уйдаги турар жойга ёки яшаш учун мўлжалланмаган жойга бўлган мулк ҳуқуқи янги мулкдорга ўтганда у шу уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчиси бўлади.

126-модда. Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш бўйича умумий харажатларда иштирок этиш

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка нисбатан улушли мулк иштирокчиси уни сақлаш, шунингдек шу уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкасини сақлаш бўйича умумий харажатларни уйнинг умумий майдонидаги ўзига қарашли жой майдонига мутаносиб равишда ўз зиммасига олади.

127-модда. Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка бўлган умумий мулк ҳуқуқини амалга ошириш

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкка ва шу уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкасига эгалик қилиш ҳамда улардан фойдаланиш турар жойларнинг ва яшаш учун мўлжалланмаган жойларнинг барча мулкдорлари келишувига кўра амалга оширилади, бундай келишувга зришилмаган тақдирда эса мулкдорлардан исталган бирининг даъвоси бўйича суд томонидан белгиланади.

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкни тасарруф этиш турар жойларнинг ва яшаш учун мўлжалланмаган жойларнинг барча мулкдорлари келишувига кўра амалга оширилади.

Кўп квартирали уйдаги умумий мол-мулкнинг айрим қисмлари кўп квартирали уйдаги турар жойлар мулкдорларининг кўпчилиги томонидан қабул қилинган қарорга биноан бошқа шахсларга фойдаланишга, арендага берилиши мумкин.

128-модда. Уй-жой мулкдорларининг ширкати

Уй-жой мулкдорларининг ширкати (бундан буён матнда ширкат деб юритилади) кўп квартирали битта ёки бир нечта зич жойлашган, ободонлаштириш элементлари бўлган умумий ер участкаси билан бирлаштирилган уйдаги хусусий турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг бирлашмасидир.

Ширкат турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг ташаббуси билан ташкил этилади, у нотижарат ташкилоти бўлиб, ўз уставига мувофиқ ўзини ўзи бошқариш асосида фаолият кўрсатади. Ширкатларнинг ташкил этилиши ва фаолияти тартиби қонунчилик билан белгиланади. *(Учинчи қисми Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни таҳририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни таҳририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)

ва кам таъминланган таифаларини қўллаб-қувватлаш қонунчилиқда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги ЎРҚ-77-сонли ва 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда; ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

Х бўлим. УЙ-ЖОЙ ФОНДИНИ САҚЛАШ*

137-модда. Уй-жой фондини сақлаш фаолияти

Уй-жой фондини сақлаш фаолияти уларни бошқаришга, уларга хизмат кўрсатишга (тегишли техник ва санитария ҳолатини сақлаб туришга), уларни таъмирлашга оид фаолиятни ҳамда уларни сақлашга ва уларда яшаш ҳамда кўп квартирали уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкасидан фойдаланиш учун зарур шароитлар яратишга қаратилган бошқа фаолиятни ўз ичига олади.

Уй-жой фондига хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш белгиланган стандартлар, нормалар ва қоидаларга мувофиқ амалга оширилади.

Хусусий уй-жой фондини сақлаш харажатларини молиялаштириш мулкдорларнинг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Муниципал уй-жой фондини ва аниқ мақсадли коммунал уй-жой фондини сақлаш харажатларини молиялаштириш маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан белгиланган тартибда амалга оширилади.

Идоравий уй-жой фондини сақлаш харажатларини молиялаштириш уй-жой фонди ўз тасарруфида ҳамда баласида турган давлат корхоналари, муассасалари ва ташкилотларининг маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Фавқулодда вазиятлар оқибатида вайрон бўлган уй-жой фондини тиклаш харажатларини молиялаштириш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарори асосида амалга оширилади.

Кўп квартирали уйларни жорий ва капитал таъмирлаш учун маблағларни жамлаш (йиғиш) тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

138-модда. Уй-жой фондини бошқариш

Уй-жой фондини бошқариш уй-жой фондини, муҳандислик ускуналарини, шу уйларга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкаларини лозим даражада сақлашни, уларга хизмат кўрсатиш ва уларни таъмирлашни ҳамда фуқароларнинг яшashi учун зарур шароитларни яратишга қаратилган бошқа фаолиятни ўз ичига олади.

Давлат уй-жой фондини бошқариш уй-жой фондининг мулкдори ва бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот ўртасида тузиладиган шартномага биноан амалга оширилиши мумкин.

* Х бўлим Ўзбекистон Республикасининг 2007 йил 8 январдаги ЎРҚ-77-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2007 йил, 1–2-сон, 3-модда

Хусусий уй-жой фондини бошқариш бевосита турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари, ширкат, бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот томонидан ёхуд қонунчиликка мувофиқ бошқача усулда амалга оширилиши мумкин. *(Учинчи қисм Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги ЎРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)*

Кўп квартирали уйни бошқариш усули шу уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг умумий йиғилиши қарори билан белгиланади. Кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг умумий йиғилиши тўғрисидаги низоми Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланади.

Кўп квартирали уй турар жойларнинг ва яшаш учун мўлжалланмаган жойларнинг мулкдорлари томонидан бевосита бошқарилганда шу уйдаги умумий мол-мулкни сақлаш ёки уни таъмирлаш ишларини бажариш бўйича хизматлар кўрсатиш шартномалари турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларининг умумий йиғилиши қарорлари асосида тузилади. Бунда учинчи шахслар билан муносабатларда турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари номидан турар жойлар мулкдорларининг умумий йиғилиши томонидан вакил қилинган турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорларидан бири ёки бир нечтаси иш юритишга ҳақлидир.

Кўп квартирали уйни бошқариш «Кўп квартирали уйларни бошқариш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунида белгиланган тартибда амалга оширилади.

Ширкат ташкил этилганда кўп квартирали уйни бошқариш бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот томонидан кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари умумий йиғилишининг қарори асосида тузиладиган шартномага мувофиқ амалга оширилиши мумкин.

(Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги ЎРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – ЎР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)

139-модда. Уй-жой фондини бошқариш, унга хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш шартномалари

Уй-жой фондини бошқариш, унга хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш шартномалари ёзма шаклда тузилади.

Бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот, бир томондан, ва уй-жой фонди мулкдори ёки ширкат, агар ширкат ташкил этилмаган бўлса, кўп квартирали уйдаги турар жойлар ва яшаш учун мўлжалланмаган жойлар мулкдорлари, иккинчи томондан, уй-жой фондини бошқариш шартномасининг тарафларидир.

Уй-жой фондини бошқариш шартномасининг мажбурий шартлари қуйидагилардан иборат:

бошқарув амалга ошириладиган кўп квартирали уйдаги жойлар мулкдорларининг умумий мол-мулки таркиби ҳамда уйнинг манзили;

кўп квартирали уйдаги жойлар мулкдорларининг умумий мол-мулкни, шу уйга туташ, ободонлаштириш элементлари бўлган ер участкаси сақланишини таъминлаш

бўйича бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилотнинг мажбуриятлари;

бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот хизматларига ҳақ тулаш тартиби ва миқдори;

кўп квартирали уйнинг техник хужжатларини топшириш шартлари;

шартнома бўйича мажбуриятларнинг бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот томонидан бажарилиши устидан назоратни амалга ошириш тартиби. *(Иккинчи ва учинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)*

Уй-жой фондиди бошқариш шартномаси шартлари кўп квартирали уйдаги жойларнинг барча мулкдорлари учун бир хил белгиланади.

Агар уй-жой фондиди бошқариш шартномасида бошқача тартиб назарда тутилмаган бўлса, бошқарувчи ёки бошқарувчи ташкилот кўп квартирали уйдаги жойлар мулкдорларига ҳар йили уй-жой фондиди бошқариш шартномасининг ўтган йилги бажарилиши тўғрисида жорий йилнинг биринчи чораги ичида ҳисобот тақдим этади.

Уй-жой фондиди мулкдори ёки у ваколат берган орган, ширкат, бошқарувчи ёхуд бошқарувчи ташкилот уй-жой фондига хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш учун тегишли хизмат кўрсатувчи ва таъмирловчи ташкилотлар билан ишларни бажаришга (хизматлар кўрсатишга) доир шартномалар тузишга ҳақлидир. *(Бешинчи ва олтинчи қисмлар Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 14 ноябрдаги УРҚ-584-сонли Қонуни тахририда – УР ҚХТ, 2019 йил, 46-сон, 859-модда)*

XI бўлим. ЯКУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

140-модда. Уй-жойга оид низоларни ҳал этиш

Уй-жойга оид низолар суд тартибда ҳал этилади.

141-модда. Уй-жой тўғрисидаги қонунчиликни бузганлик учун жавобгарлик

Уй-жой тўғрисидаги қонунчилик талаблари бузилишида айбдор бўлган шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

(Ўзбекистон Республикасининг 2021 йил 21 апрелдаги УРҚ-683-сонли Қонуни тахририда – ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНING ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING УЙ-ЖОЙ КОДЕКСИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ Тўғрисида

*(Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг
Ахборотномаси, 1999 йил, 1-сон, 5-модда)*

(Кўчирма)

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси қарор қилади:

1. Ўзбекистон Республикасининг Уй-жой кодекси (бундан буён матнда Кодекс деб юритилади) 1999 йил 1 апрелдан эътиборан амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, қонун ҳужжатлари Кодексга мувофиқлаштирилгунга қадар Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонун ҳужжатларининг мазкур Кодексга зид бўлмаган қисми қўлланилаверади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини Кодексга мувофиқлаштиради, вазирликлар ва идоралар мазкур Кодексга зид бўлган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

**Ўзбекистон Республикаси
Олий Мажлисининг Раиси**

Э. ХАЛИЛОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 24 декабрь,
714-1-сон

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING КОДЕКСЛАРИГА
ЎЗГАРТИШ ВА ҚЎШИМЧАЛАР КИРИТИЛГАН
ҚОНУНЛАР РЎЙХАТИ

(24.07.2018 – 01.03.2023)

№	Қабул қилинган сана	Қонун рақами	Кодекс	Ўзгартиш ва қўшимчалар сони (банд)	Кучга кириш санаси	Манба
1.	24.07.2018	ЎРҚ-487	МЖТК Ер	3 18	26.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 619-модда
2.	26.07.2018	ЎРҚ-488	Фуқаролик Солиқ Бюджет Божхона ИПК	1 1 5 4 1	27.07.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 30-сон, 620-модда
3.	03.10.2018	ЎРҚ-494	Божхона	15	04.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 40-сон, 794-модда
4.	10.10.2018	ЎРҚ-495	МЖТК ФПК	13 15	12.01.2019	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 807-модда
5.	11.10.2018	ЎРҚ-496	ИПК МСИЮТК МЖТК	2 8 3	12.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 808-модда
6.	11.10.2018	ЎРҚ-497	Фуқаролик Уй-жой Солиқ	5 3 2	12.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 41-сон, 809-модда
7.	16.10.2018	ЎРҚ-500	Уй-жой	1	17.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 42-сон, 825-модда
8.	16.10.2018	ЎРҚ-501	Меҳнат	1	17.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 42-сон, 826-модда
9.	22.10.2018	ЎРҚ-503	Жинойят ЖПК МЖТК	24 3 30	23.10.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 43-сон, 841-модда
10.	21.12.2018	ЎРҚ-506	Ер Солиқ	1 2	21.12.2018	ЎР ҚХТ, 2018 йил, 51-сон, 971-модда
11.	24.12.2018	ЎРҚ-508	Солиқ Бюджет	114 21	01.01.2019	ЎР ҚХТ 2018 йил, 52-сон, 987-модда
12.	08.01.2019	ЎРҚ-512	МЖТК Ер Уй-жой Солиқ Бюджет	1 2 1 1 3	09.01.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 1 – 2-сон, 1-модда
13.	09.01.2019	ЎРҚ-513	Солиқ	5	10.01.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 1 – 2, 2-модда
14.	09.01.2019	ЎРҚ-514	Жинойят ЖПК МЖТК Меҳнат	3 2 10 1	10.01.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 1 – 2-сон, 3-модда
15.	15.01.2019	ЎРҚ-516	Жинойят ЖПК МЖТК Солиқ Божхона	2 4 6 2 1	16.01.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 3-сон, 37-модда
16.	18.02.2019	ЎРҚ-522	Ҳаво ЖПК МЖТК Меҳнат Солиқ Божхона	4 8 2 1 4 1	02.2019	ЎР ОМПА, 2019 йил, 2-сон, 47-модда

17.	04.03.2019	ЎРҚ-526	Жиноят	2	06.06.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 10-сон, 171-модда
			ЖПК	1		
			МЖТК	6		
			Фуқаролик	1		
			Ер	1		
			Солиқ	3		
18.	14.03.2019	ЎРҚ-530	МЖТК	2	15.03.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 11-сон, 197-модда
			ЖИК	6		
19.	20.03.2019	ЎРҚ-531	МЖТК	7	21.03.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 12-сон, 225-модда
			Фуқаролик	5		
			Солиқ	3		
			ФПК	15		
			ИПК	27		
20.	04.04.2019	ЎРҚ-533	Ер	2	05.04.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 14-сон, 257-модда
			Уй-жой	1		
			Шаҳарсозлик	1		
21.	02.05.2019	ЎРҚ-534	Жиноят	3	03.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 18-сон, 347-модда
			ЖПК	2		
22.	10.05.2019	ЎРҚ-536	МЖТК	11	11.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 19-сон, 360-модда
			Меҳнат	7		
			Мехнат	3		
			ФПК	1		
			ИПК	1		
			МСИЮТК	1		
23.	22.05.2019	ЎРҚ-540	Бюджет	1	23.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 21-сон, 383-модда
24.	23.05.2019	ЎРҚ-541	ИПК	4	24.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 21-сон, 384-модда
25.	23.05.2019	ЎРҚ-542	Ҳаво	1	24.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 21-сон, 385-модда
			Жиноят	3		
			ЖПК	8		
			МЖТК	17		
			Меҳнат	1		
			Фуқаролик	6		
			ЖИК	5		
Божхона	2					
26.	28.05.2019	ЎРҚ-543	Жиноят	4	29.05.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 22-сон, 403-модда
			МЖТК	16		
27.	25.06.2019	ЎРҚ-544	Сайлов	Янги кодекс	26.06.2019	(ҚҲММБ, 26.06.2019 й., 03/19/544/3337-сон)
28.	08.07.2019	ЎРҚ-548	Жиноят	2	09.07.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 28-сон, 500-модда
			ЖПК	4		
			МЖТК	3		
29.	28.08.2019	ЎРҚ-558	ЖПК	10	29.08.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 35-сон, 623-модда
			МЖТК	7		
			ЖИК	19		
			Ер	2		
			Оила	1		
30.	29.08.2019	ЎРҚ-559	Бюджет	6	30.08.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 35-сон, 624-модда
31.	30.08.2019	ЎРҚ-560	Жиноят	2	31.08.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 36-сон, 652-модда
			МЖТК	2	31.08.2019	
			Солиқ	3	31.08.2019	
			ЖИК	1	05.09.2019	
32.	4.09.2019	ЎРҚ-563	Бюджет	1	01.01.2020	ЎР ҚХТ 2019 йил, 36-сон, 655-модда
			ЖПК	3		
33.	05.09.2019	ЎРҚ-564	Солиқ	3	05.09.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 36-сон, 656-модда
			Божхона	1		
			МЖТК	1		
34.	10.09.2019	ЎРҚ-566	МЖТК	1	11.09.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 37-сон, 670-модда

35.	12.09.2019	ЎРҚ-567	Жиноят	13	13.09.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 37-сон, 671-модда
			ЖПК	23		
			МЖТК	3		
			ЖИК	5		
			ФПК	1		
			ИПК	1		
36.	22.10.2019	ЎРҚ-572	МСИЮТК	1	23.10.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 43-сон, 811-модда
			ЖПК	2		
			Фуқаролик	14		
			Солиқ	1		
			Божхона	1		
			ФПК	3		
37.	29.10.2019	ЎРҚ-575	ИПК	3	30.10.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 44-сон, 825-модда
			МЖТК	11		
38.	31.10.2019	ЎРҚ-577	Солиқ	2	02.02.2020	ЎР ҚХТ 2019 йил, 44-сон, 827-модда
			МЖТК	18		
39.	05.11.2019	ЎРҚ-579	Жиноят	1	06.11.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 45-сон, 844-модда
			ЖПК	1		
			МЖТК	9		
40.	12.11.2019	ЎРҚ-583	ЖПК	1	13.11.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 46-сон, 858-модда
			МЖТК	6		
			Солиқ	4		
			Бюджет	1		
			ФПК	2		
			ИПК	2		
41.	14.11.2019	ЎРҚ-584	МСИЮТК	2	15.11.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 46-сон, 859-модда
			Ер	1		
			Уй-жой	8		
			Солиқ	5		
42.	03.12.2019	ЎРҚ-586	ФПК	1	04.12.2019	ЎР ҚХТ 2019 йил, 49-сон, 890-модда
			Жиноят	б+атамалар		
			ЖПК	1		
			МЖТК	81		
			Меҳнат	3		
			Фуқаролик	8		
			ЖИК	8		
			Оила	4		
			Солиқ	11		
			Божхона	5		
			ФПК	3		
			ИПК	3		
МСИЮТК	2					
43.	06.12.2019	ЎРҚ-587	ЖПК	10	07.12.2019	(ҚХММБ, 07.12.2019 й., 03/19/587/4122-сон)
44.	09.12.2019	ЎРҚ-590	Бюджет	17	10.12.2019	(ҚХММБ, 10.12.2019 й., 03/19/590/4129-сон)
45.	11.12.2019	ЎРҚ-592	Фуқаролик	2	01.01.2020	(ҚХММБ, 12.12.2019 й., 03/19/592/4144-сон)
46.	24.12.2019	ЎРҚ-597	ЖПК	2	25.12.2019	(ҚХММБ, 25.12.2019 й., 03/19/597/4193-сон)
			МЖТК	15		
			Бюджет	1		
47.	30.12.2019	ЎРҚ-599	Солиқ	Янги тахрир	01.01.2020	(ҚХММБ, 31.12.2019 й., 03/19/599/4255-сон)
48.	06.01.2020	ЎРҚ-600	Оила	1	07.01.2020	(ҚХММБ, 07.01.2020 й., 03/20/600/0023-сон)
			ФПК	1		
			ИПК	1		
			МСИЮТК	1		
49.	14.01.2020	ЎРҚ-602	Фуқаролик	3	15.01.2020	(ҚХММБ, 15.01.2020 й., 03/20/602/0052-сон)
			ФПК	1		

50.	22.01.2020	УРҚ-603	Жиноят	1	23.01.2020	(ҚҲММБ, 23.01.2020 й., 03/20/603/0071-сон)
			МЖТК	14		
			Фуқаролик	1		
51.	10.03.2020	УРҚ-607	ФПК	1	11.03.2020	(ҚҲММБ, 11.03.2020 й., 03/20/607/0279-сон)
			ИПК	5		
			МСИЮТК	1		
52.	10.03.2020	УРҚ-608	Солиқ	1	11.03.2020	(ҚҲММБ, 11.03.2020 й., 03/20/608/0278-сон)
			Оила	2		
			ФПК	1		
53.	17.03.2020	УРҚ-612	МЖТК	7	18.03.2020	(ҚҲММБ, 18.03.2020 й., 03/20/612/0326-сон)
			Бюджет	10		
			Жиноят	2		
54.	26.03.2020	УРҚ-613	ЖПК	1	26.03.2020	(ҚҲММБ, 26.03.2020 й., 03/20/613/0362-сон)
			МЖТК	6		
			ЖПК	5		
55.	14.05.2020	УРҚ-617	ЖПК	5	15.05.2020	(ҚҲММБ, 15.05.2020 й., 03/20/617/0585-сон)
56.	30.06.2020	УРҚ-625	ЖИК	9	01.07.2020	(ҚҲММБ, 01.07.2020 й., 03/20/625/1007-сон)
57.	21.07.2020	УРҚ-629	Жиноят	3	22.07.2020	(ҚҲММБ, 22.07.2020 й., 03/20/629/1087-сон)
			МЖТК	8		
58.	28.09.2020	УРҚ-638	МЖТК	2	28.09.2020	(ҚҲММБ, 28.09.2020 й., 03/20/638/1333-сон)
			Меҳнат	2		
			Уй-жой	2		
59.	29.09.2020	УРҚ-639	МЖТК	4	30.09.2020	(ҚҲММБ, 30.09.2020 й., 03/20/639/1342-сон)
			Ер	6		
60.	05.10.2020	УРҚ-640	Жиноят	1	05.10.2020	(ҚҲММБ, 05.10.2020 й., 03/20/640/1348-сон)
			МЖТК	7		
			Меҳнат	1		
			Фуқаролик	8		
			Оила	1		
			Божхона	1		
			ИПК	1		
61.	20.10.2020	УРҚ-642	Меҳнат	3	21.01.2021	(ҚҲММБ, 20.10.2020 й., 03/20/642/1396-сон)
62.	26.10.2020	УРҚ-643	МЖТК	2	27.10.2020	(ҚҲММБ, 27.10.2020 й., 03/20/643/1410-сон)
63.	05.11.2020	УРҚ-645	Жиноят	2	06.11.2020	(ҚҲММБ, 06.11.2020 й., 03/20/645/1469-сон)
			МЖТК	4		
64.	09.11.2020	УРҚ-646	Бюджет	1	09.11.2020	(ҚҲММБ, 09.11.2020 й., 03/20/646/1488-сон)
			Солиқ	3		
65.	30.11.2020	УРҚ-651	ЖПК	4	01.12.2020	(ҚҲММБ, 01.12.2020 й., 03/20/650/1576-сон)
66.	01.12.2020	УРҚ-652	Солиқ	2	02.12.2020	(ҚҲММБ, 01.12.2020 й., 03/20/651/1577-сон)
67.	03.12.2020	УРҚ-653	Жиноят	1	04.12.2020	(ҚҲММБ, 04.12.2020 й., 03/20/653/1592-сон)
			МЖТК	8		
			Меҳнат	2		
			Оила	2		
			Бюджет	2		
68.	23.12.2020	УРҚ-656	Солиқ	2	24.12.2020	(ҚҲММБ, 24.12.2020 й., 03/20/656/1661-сон)
			Ер	8		
69.	25.12.2020	УРҚ-658	Жиноят	6	26.12.2020	(ҚҲММБ, 26.12.2020 й., 03/20/658/1670-сон)
			ЖПК	1		
			МЖТК	5		
70.	30.12.2020	УРҚ-659	Солиқ (тасдиқлаш)	1	01.01.2021	(ҚҲММБ, 31.12.2020 й., 03/20/659/1681-сон)
			Солиқ	34		
71.	30.12.2020	УРҚ-660	МЖТК	5	31.12.2020	(ҚҲММБ, 31.12.2020 й., 03/20/660/1682-сон)
			Бюджет	45		
72.	12.01.2021	УРҚ-661	ФПК	42	13.01.2021	(ҚҲММБ, 13.01.2021 й., 03/21/661/0011-сон)

73.	12.01.2021	ЎРҚ-662	МСИЮТК	49	13.01.2021	(ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/662/0012-сон)
74.	12.01.2021	ЎРҚ-663	ИПК	55	13.01.2021	(ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/663/0013-сон)
75.	12.01.2021	ЎРҚ-664	ЖПК	50	13.01.2021	(ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/664/0014-сон)
76.	12.01.2021	ЎРҚ-665	МЖТК	25	13.01.2021	(ҚХММБ, 13.01.2021 й., 03/21/665/0015-сон)
77.	14.01.2021	ЎРҚ-666	ЖПК	1	15.01.2021	(ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/666/0032-сон)
			МЖТК	10		
			Бюджет	6		
78.	14.01.2021	ЎРҚ-667	Жиноят	1	15.01.2021	(ҚХММБ, 15.01.2021 й., 03/21/667/0035-сон)
			ЖПК	1		
			МЖТК	4		
79.	08.02.2021	ЎРҚ-670	Сайлов	30	09.02.2021	(ҚХММБ, 09.02.2021 й., 03/21/670/0089-сон)
80.	12.02.2021	ЎРҚ-673	Жиноят	5	13.02.2021	(ҚХММБ, 13.02.2021 й., 03/21/673/0112-сон)
			ЖПК	2		
			МЖТК	1		
81.	18.02.2021	ЎРҚ-675	Жиноят	1	18.02.2021	(ҚХММБ, 18.02.2021 й., 03/21/675/0126-сон)
			ЖПК	30		
82.	22.02.2021	ЎРҚ-676	Шаҳарсозлик	Янги тахрир	23.05.2021	(ҚХММБ, 22.02.2021 й., 03/21/676/0142-сон)
83.	30.03.2021	ЎРҚ-679	ЖК	2	30.03.2021	(ҚХММБ, 30.03.2021 й., 03/21/679/0256-сон)
			МЖТК	2		
84.	21.04.2021	ЎРҚ-683	Ҳаво	17	21.04.2021	(ҚХММБ, 21.04.2021 й., 03/21/683/0375-сон)
			ЖК	15		
			ЖПК	37		
			МЖТК	4		
			ФК	19		
			Меҳнат	6		
			ЖИК	48		
			Ер	64		
			Оила	38		
			Уй-жой	50		
			Бюджет	51		
			Божхона	128		
			ФПК	31		
			ИПК	51		
МСИЮТК	36					
Сайлов	4					
Солиқ	10					
85.	26.04.2021	ЎРҚ-685	МЖТК	1	27.04.2021	(ҚХММБ, 27.04.2021 й., 03/21/685/0373-сон)
86.	29.04.2021	ЎРҚ-688	Ҳаво	4	29.04.2021	(ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/688/0394-сон)
			Ҳаво (амалга киритиш)	1		
			МЖТК	9		
87.	29.04.2021	ЎРҚ-689	Солиқ	1	29.04.2021	(ҚХММБ, 29.04.2021 й., 03/21/689/0395-сон)
88.	31.05.2021	ЎРҚ-691	Сайлов	11	31.05.2021	(ҚХММБ, 31.05.2021 й., 03/21/691/0508-сон)
89.	02.08.2021	ЎРҚ-705	Меҳнат	1	03.08.2021	(ҚХММБ, 03.08.2021 й., 03/21/705/0742-сон)
90.	16.08.2021	ЎРҚ-708	Жиноят	3	17.08.2021	(ҚХММБ, 17.08.2021 й., 03/21/708/0799-сон)
			ЖПК	1		
			МЖТК	17		
			Ер	38		
			МСИЮТК	1		
Солиқ	1					
91.	20.08.2021	ЎРҚ-709	Фуқаролик	1	21.08.2021	(ҚХММБ, 21.08.2021 й., 03/21/709/0808-сон)
92.	23.08.2021	ЎРҚ-710	МЖТК	2	25.11.2021	(ҚХММБ, 24.08.2021 й., 03/21/710/0815-сон)

93.	25.08.2021	ЎРҚ-711	Жиноят	4	26.08.2021	(ҚММБ, 26.08.2021 й., 03/21/711/0825-сон)
			ЖПК	2		
			МЖТК	13		
			Бюджет	1		
			ФПК	3		
			ИПК	3		
МСИЮТК	1					
94.	27.08.2021	ЎРҚ-712	Бюджет	1	28.08.2021	(ҚММБ, 28.08.2021 й., 03/21/712/0828-сон)
95.	14.09.2021	ЎРҚ-714	Солиқ	13	15.09.2021	(ҚММБ, 15.09.2021 й., 03/21/714/0874-сон)
96.	16.09.2021	ЎРҚ-716	ЖПК	14	17.09.2021	(ҚММБ, 17.09.2021 й., 03/21/716/0877-сон)
			МЖТК	7		
			ФПК	21		
			ИПК	6		
			МСИЮТК	1		
97.	04.10.2021	ЎРҚ-719	Жиноят	1	5.10.2021	(ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/719/0929-сон)
			МЖТК	5		
98.	04.10.2021	ЎРҚ-720	МЖТК	15	5.10.2021	(ҚММБ, 05.10.2021 й., 03/21/720/0930-сон)
99.	12.10.2021	ЎРҚ-721	Жиноят	1	12.10.2021	(ҚММБ, 12.10.2021 й., 03/21/721/0952-сон)
			МЖТК	3		
			Фуқаролик	2		
			Солиқ	7		
100.	14.10.2021	ЎРҚ-722	Божхона	1	15.10.2021	(ҚММБ, 15.10.2021 й., 03/21/722/0960-сон)
			Солиқ	7		
101.	21.10.2021	ЎРҚ-723	Оила	1	22.10.2021	(ҚММБ, 22.10.2021 й., 03/21/723/0983-сон)
102.	25.10.2021	ЎРҚ-725	Солиқ	1	26.10.2021	(ҚММБ, 26.10.2021 й., 03/21/725/0995-сон)
103.	29.10.2021	ЎРҚ-726	Жиноят	1	30.10.2021	(ҚММБ, 30.10.2021 й., 03/21/726/1001-сон)
			ЖПК	1		
			МЖТК	10		
			Меҳнат	1		
			Уй-жой	1		
			Бюджет	1		
			Солиқ	3		
104.	18.11.2021	ЎРҚ-729	ЖИК	1	19.11.2021	(ҚММБ, 19.11.2021 й., 03/21/729/1064-сон)
105.	30.11.2021	ЎРҚ-734	МЖТК	12	01.12.2021	(ҚММБ, 01.12.2021 й., 03/21/734/1113-сон)
106.	07.12.2021	ЎРҚ-735	Жиноят	6	07.12.2021	(ҚММБ, 07.12.2021 й., 03/21/735/1141-сон)
			ЖПК	3		
			ЖИК	1		
107.	28.12.2021	ЎРҚ-740	Бюджет	20	29.12.2021	(ҚММБ, 29.12.2021 й., 03/21/740/1209-сон)
108.	29.12.2021	ЎРҚ-741	Солиқ	75	01.01.2022	(ҚММБ, 30.12.2021 й., 03/21/741/1219-сон)
109.	11.01.2022	ЎРҚ-743	МЖТК	2	12.04.2022	(ҚММБ, 11.01.2022 й., 03/22/743/0010-сон)
110.	11.01.2022	ЎРҚ-744	МЖТК	2	12.01.2022	(ҚММБ, 12.01.2022 й., 03/22/744/0011-сон)
111.	01.02.2022	ЎРҚ-748	Божхона	75	03.05.2022	(ҚММБ, 02.02.2022 й., 03/22/748/0086-сон)
			Меҳнат	1		
112.	09.02.2022	ЎРҚ-752	Фуқаролик	1	10.02.2022	(ҚММБ, 10.02.2022 й., 03/22/752/0113-сон)
			Солиқ	1		
			МЖТК	9		
113.	15.02.2022	ЎРҚ-753	МЖТК	9	16.02.2022	(ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/753/0133-сон)
114.	15.02.2022	ЎРҚ-754	Жиноят	1	16.02.2022	(ҚММБ, 16.02.2022 й., 03/22/754/0134-сон)
			ЖПК	2		
			МЖТК	3		
115.	02.03.2022	ЎРҚ-756	Сайлов	1	03.03.2022	(ҚММБ, 03.03.2022 й., 03/22/756/0180-сон)
116.	11.03.2022	ЎРҚ-758	Жиноят	2	12.03.2022	(ҚММБ, 12.03.2022 й., 03/22/758/0207-сон)
			МЖТК	13		
			Солиқ	23		

117.	14.03.2022	ЎРҚ-759	Жиноят	1	14.03.2022	(ҚММБ, 14.03.2022 й., 03/22/759/0213-сон)
			ЖПК	1		
			МЖТК	4		
			Оила	12		
			Уй-жой	2		
			ФПК	2		
			ИПК	1		
Солиқ	4					
118.	29.03.2022	ЎРҚ-760	Фуқаролик	1	30.03.2022	(ҚММБ, 30.03.2022 й., 03/22/760/0249-сон)
119.	29.03.2022	ЎРҚ-761	Фуқаролик	2	30.03.2022	(ҚММБ, 30.03.2022 й., 03/22/761/0250-сон)
120.	11.04.2022	ЎРҚ-762	Жиноят	2	12.04.2022	(ҚММБ, 12.04.2022 й., 03/22/762/0290-сон)
			ЖПК	2		
			МЖТК	5		
121.	20.04.2022	ЎРҚ-765	Фуқаролик	2	21.04.2022	(ҚММБ, 21.04.2022 й., 03/22/765/0332-сон)
122.	05.05.2022	ЎРҚ-767	Солиқ	7	06.05.2022	(ҚММБ, 06.05.2022 й., 03/22/767/0386-сон)
123.	16.05.2022	ЎРҚ-769	ИПК	14	17.05.2022	(ҚММБ, 17.05.2022 й., 03/22/769/0421-сон)
124.	17.05.2022	ЎРҚ-770	ЖК	3	18.05.2022	(ҚММБ, 18.05.2022 й., 03/22/770/0424-сон)
			МЖТК	3		
			Меҳнат	20		
			Фуқаролик	2		
			ЖИК	11		
			Оила	3		
			Бюджет	3		
Солиқ	7					
125.	24.05.2022	ЎРҚ-771	МЖТК	3	26.08.2022	(ҚММБ, 25.05.2022 й., 03/22/771/0448-сон)
126.	31.05.2022	ЎРҚ-772	Жиноят	4	02.09.2022	ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/772/0460-сон
			МЖТК	13		
127.	31.05.2022	ЎРҚ-773	МЖТК	3	01.06.2022	(ҚММБ, 01.06.2022 й., 03/22/773/0461-сон)
			Солиқ	4		
128.	06.06.2022	ЎРҚ-775	Фуқаролик	1	07.06.2022	ҚММБ, 07.06.2022 й., 03/22/775/0477-сон
			Ер	29		
			Солиқ	3		
			Шаҳарсозлик	1		
129.	16.06.2022	ЎРҚ-779	Сайлов	4	16.06.2022	ҚММБ, 16.06.2022 й., 03/22/779/0528-сон
130.	23.06.2022	ЎРҚ-780	Жиноят	7	24.06.2022	ҚММБ, 24.06.2022 й., 03/22/780/0560-сон
			ЖПК	1		
131.	29.06.2022	ЎРҚ-782	Фуқаролик	1	01.10.2022	ҚММБ, 30.06.2022 й., 03/22/782/0576-сон
			Ер	12		
			Бюджет	1		
			ИПК	1		
			Шаҳарсозлик	1		
132.	12.07.2022	ЎРҚ-783	Солиқ	3	13.07.2022	ҚММБ, 13.07.2022 й., 03/22/783/0620-сон
133.	26.07.2022	ЎРҚ-785	Солиқ кодексига ўзгартиш ва қуш. (ЎРҚ-599)	1	27.07.2022	(ҚММБ, 27.07.2022 й., 03/22/785/0679-сон)
			Солиқ	12		
			Божхона	2		
134.	03.08.2022	ЎРҚ-786	МЖТК	8	04.08.2022	ҚММБ, 04.08.2022 й., 03/22/786/0705-сон
			ФПК	5		
			МСИНОТК	5		
			ИПК	5		
			Жиноят	2		
135.	19.10.2022	ЎРҚ-794	МЖТК	2	19.10.2022	ҚММБ, 19.10.2022 й., 03/22/794/0939-сон
136.	27.10.2022	ЎРҚ-797	МЖТК	1	28.10.2022	ҚММБ, 28.10.2022 й., 03/22/797/0967-сон

137.	03.11.2022	ЎРҚ-800	Фуқаролик	2	05.11.2023	ҚММБ, 04.11.2022 й., 03/22/800/0990-сон
			Шаҳарсозлик	1		
138.	07.11.2022	ЎРҚ-801	Фуқаролик	6	08.11.2022	ҚММБ, 08.11.2022 й., 03/22/801/0998-сон
			МЖТК	1		
139.	16.12.2022	ЎРҚ-810	МСИЮТК	1	17.12.2022	ҚММБ, 17.12.2022 й., 03/22/810/1095-сон
			Божхона	1		
140.	30.12.2022	ЎРҚ-812	Солиқ	54	01.01.2023	ҚММБ, 31.12.2022 й., 03/22/812/1145-сон
			ЖИК	14		
141	15.02.2023	ЎРҚ-817	ЖИК	14	16.02.2023	ҚММБ, 16.02.2023 й., 03/23/817/0091-сон

Жадвалда фойдаланилган қисқартма сўзлар:

ЖПК – Жиноят-процессуал кодекси

МЖТК – Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекс

ЖИК – Жиноят ижроия кодекси

ФПК – Фуқаролик процессуал кодекси

ИПК – Иқтисодий процессуал кодекс

МСИЮТК – Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекс

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING КОДЕКСЛАРИ ТЎПЛАМИ

Биринчи жилд

(Ўзбек тилида)

«Yuridik adabiyotlar publish» МЧЖ.

Нашр. лиц. АА № 0042, 27.01.2020.

Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани,

Муқимий кўчаси, 100/25.

Телефонлар: +99899 554-70-70,

+99893 554-63-70.

Расмий веб-сайт: www.kodeks24.uz

Электрон манзил: info@kodeks24.uz

Босишга рухсат этилди 02.03.2023 й.

Қоғоз бичими 84x108 1/16.

«Segoe UI» гарнитураси.

Офсет усулида чоп этилди.

Босма табоғи 49,0.

Нашриёт ҳисоб табоғи 44,0.

Адади 500 нусха. 008/01/49-буюртма.

«MasterBooks» МЧЖ босмахонасида

чоп этилди. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Хуштепа кўчаси, 22-а.

**Yuridik
Adabiyotlar
Publish**

<https://t.me/yuridikadabiyotlar>

MasterBooks

